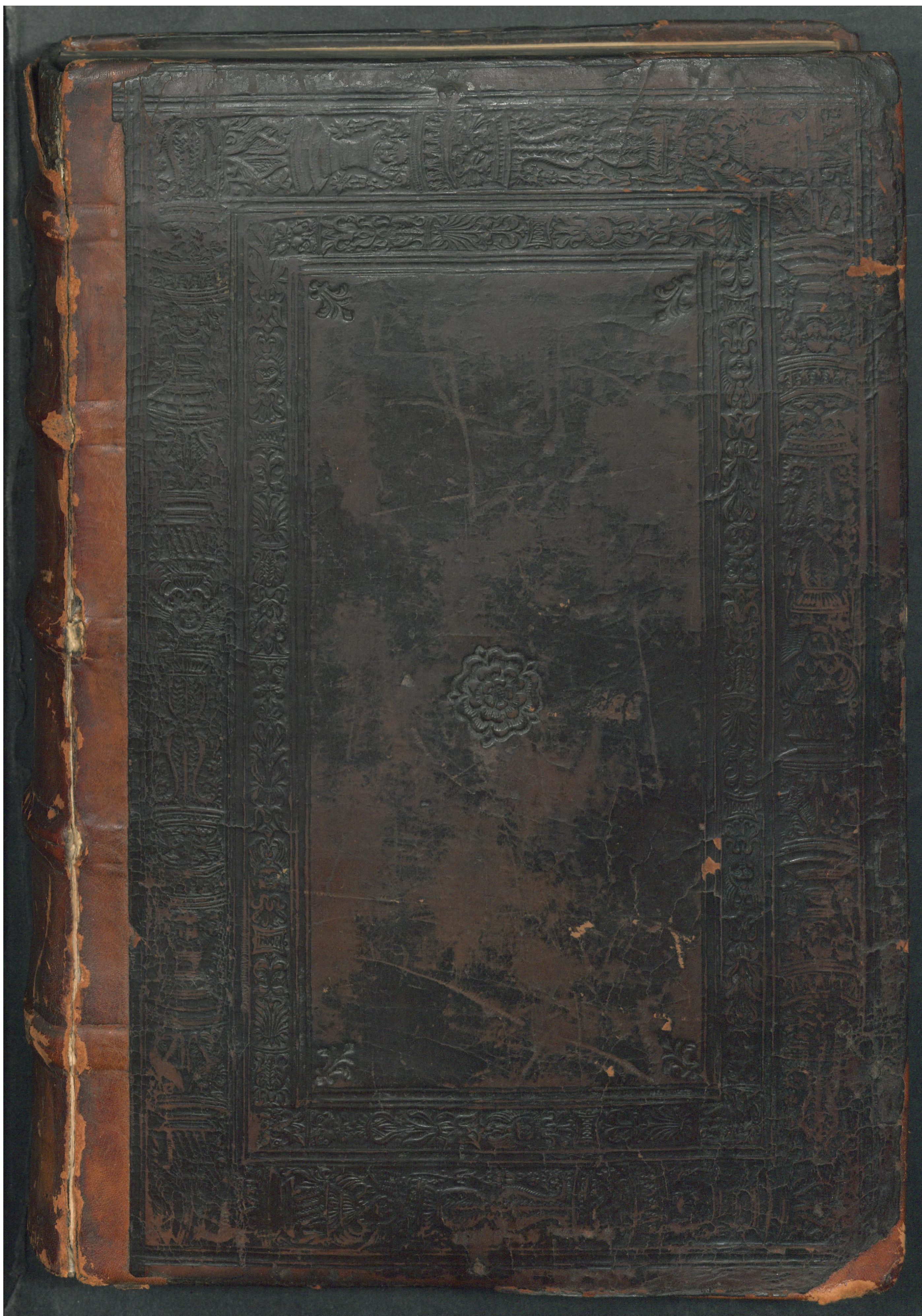
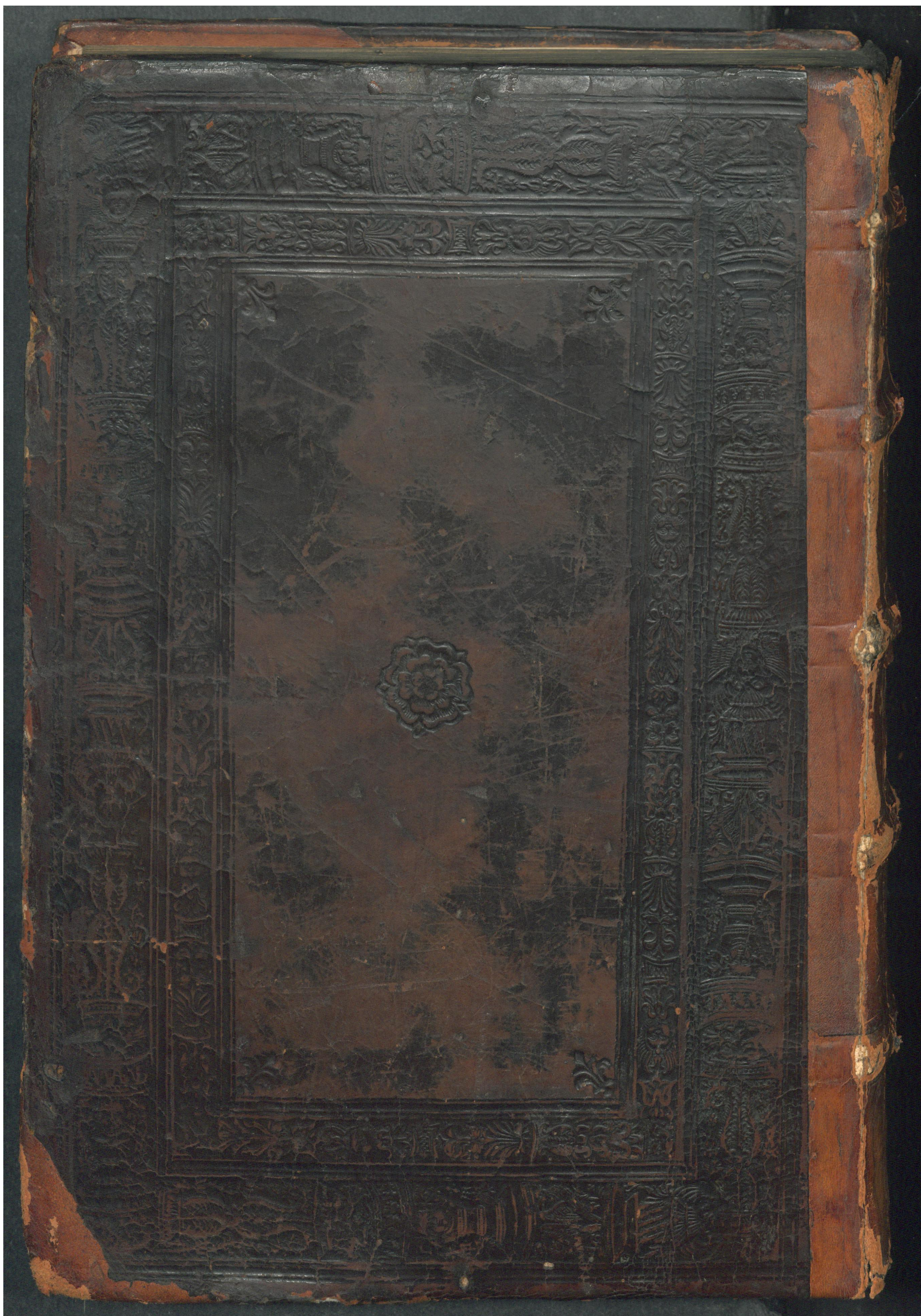


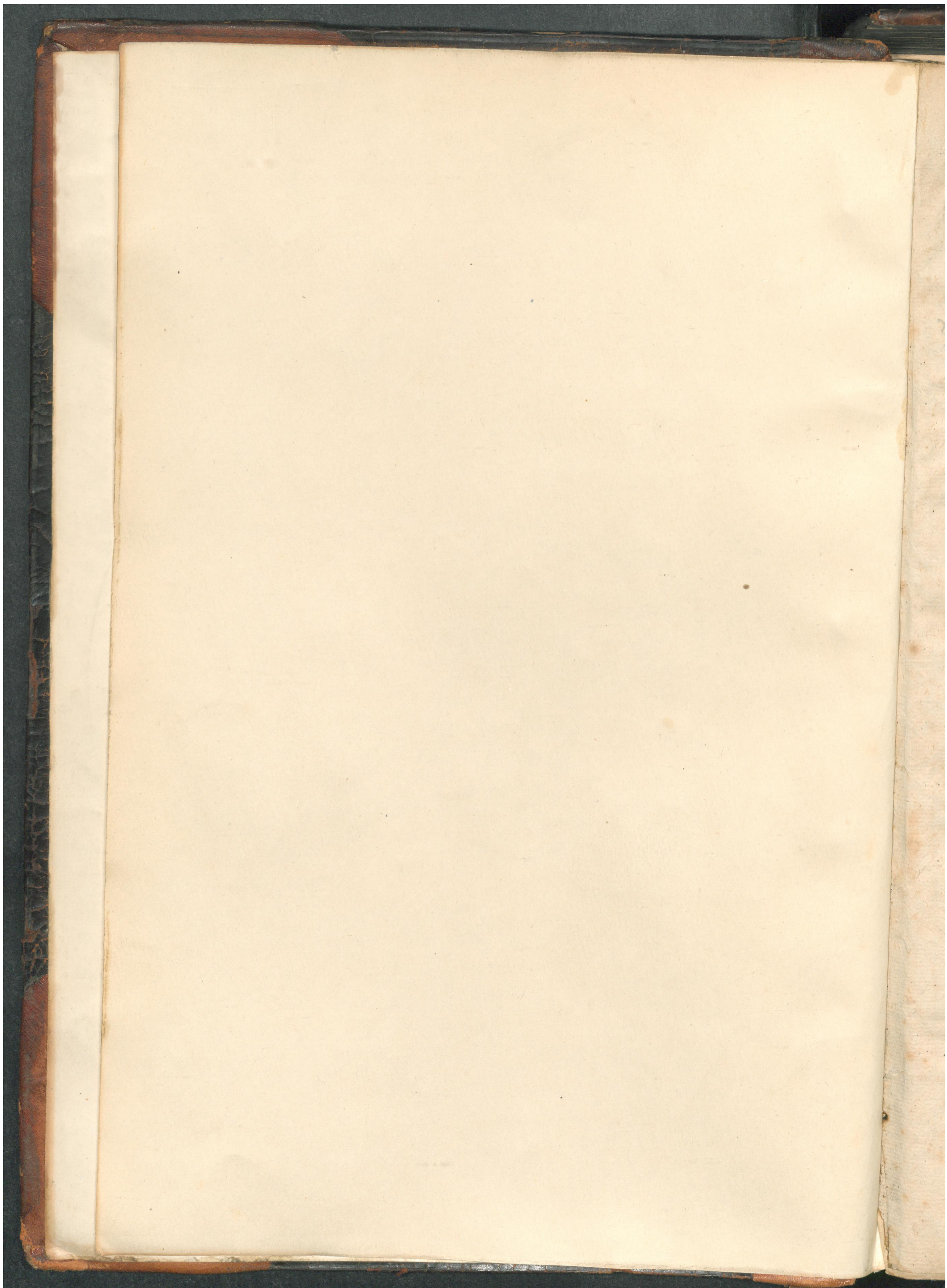

DIOSCORIDES
PHARMACORUM
SIMPLICIUM
RUELLIUS







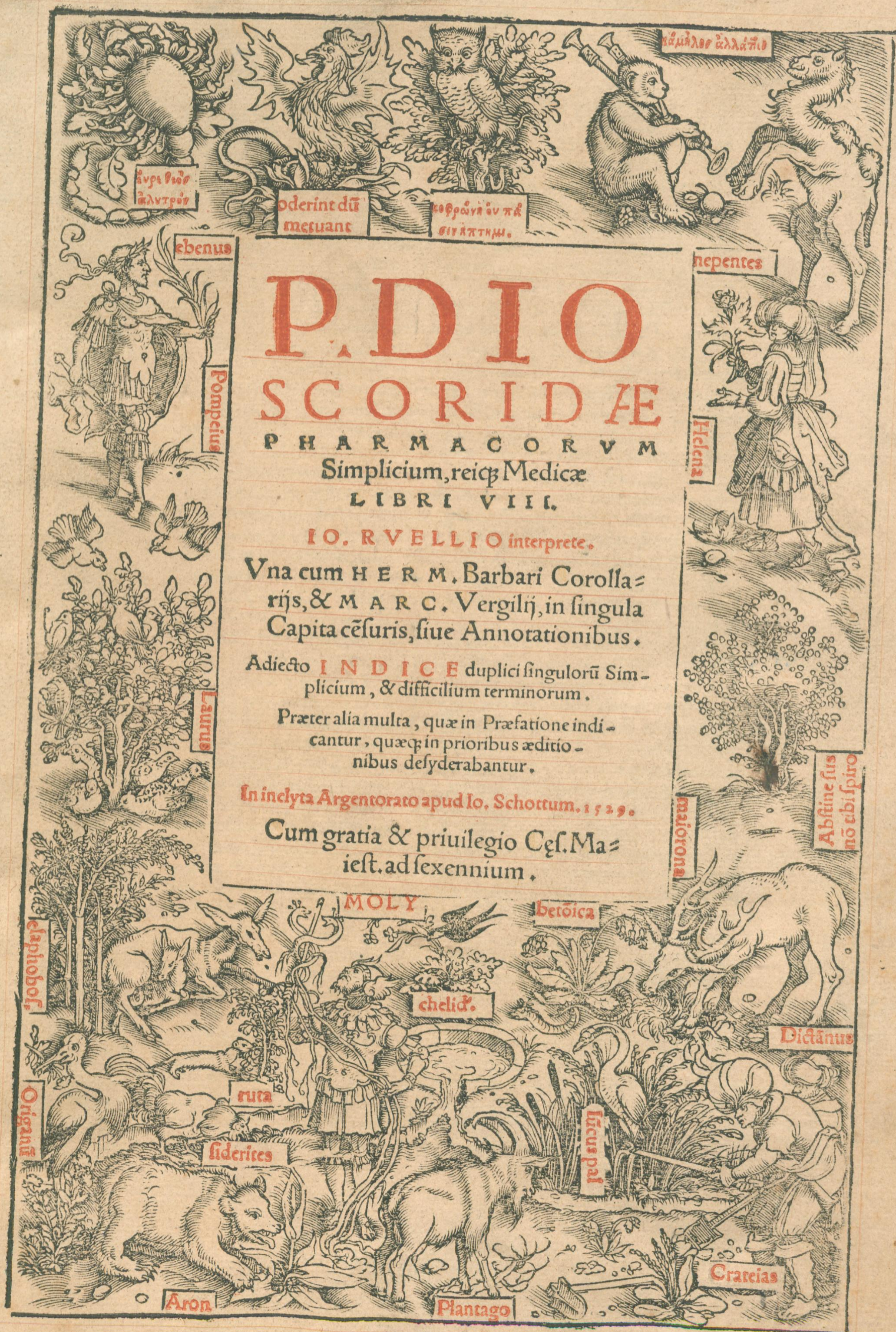




Dioscorides Jo. Ruellio Interprete
vna cum Hermolai Barbari Corrolarijs
& Marcelli Virgilij in singula capita
Censuris.

1559

Franciscus Rassius Noëns chirurgus parisien. 1559.



P. DIOSCORIDÆ

PHARMACORVM Simplicium, reiq; Medicæ LIBRI VIII.

IO. RVELLIO interprete.

Vna cum HERM. Barbari Corollariis, & MARC. Vergilii, in singula Capita cēsuris, siue Annotationibus.

Adiecto INDICE duplici singulorū Simplicium, & difficilium terminorum.

Præter alia multa, quæ in Præfatione indicantur, quæq; in prioribus æditionibus desyderabantur.

In inclyta Argentorato apud Io. Schottum. 1529.

Cum gratia & priuilegio Cęs. Maiest. ad sexennium.

PERITISSIMO, ET MVLTA RERVM experiẽtia prędito, Doctori Nicolao Capitoni, inclytę Vrbis Argent. Medico primario, OTHO Brunfelsius S. D.

VETVS, IDQVE ADEO frequẽs malũ est, ut qui bonos libros edẽdos curant, tamen ab aliquibus quidem bene, ab aliis uero male mereantur. Siquidem gratiam ineũt ab iis, qui cum rerum cognitione pollent, quiduis nouerunt boni consulere. Inuidiam referũt, & mille ronchos ab imperitis, qui prẹterquam quod optimis semper obstrepunt conatibus, tũ in diiudicandis quoq; rebus, non magis ualent, q̃ talpæ & uespertiliones. Id quod cum iamdudum persuasum habeam, plane conniuendum mihi putaui ad calumnias, sannasq; quorundã, qui cum toti addicti sunt suis ἀλεξιφαρμάκοις, ἀντιβαλλομένοις (uel si quid etiam aliud habent seplasiariorum, & agyrtarum pixides χεῖρες scilicet τῶν θεῶν) sic in suum Auicennam, Serapionem, Razemq;, & id genus suauissimos autores iurauerũt, ut plane sordeant eis ueterũ, Plinii, Theophrastiq; & Dioscorid. cõmentarii. Sic enim q̃dam eorũ palam nũc blasphemant, parũ hos medicos fuisse, uerum grammaticos & literatores, uel quiduis potius aliud, q̃ medicinæ peritos. Horum itaq; stultissimis, imo pestilentissimis neniis, tanq̃ Syrenarũ perniciosissimis sibilis dissimulatis (doctiss. Capito Nicolae) Dioscoridem nostrum in lucem agimus. Idq; adeo sub tuo celeberrimo, & splendidissimo nomine, ut qui autor aliquando nobis tanti consilii fuisti, καὶ εἴ τις ἄρχος ἀνὴρ βουλοφόρος, ut uerbo Homerico utar, tuis etiam auspiciis (proscriptis barbarorum delyramentis) in orbem eat, in Medicorum musæis legatur, inq; manibus habeatur, medicorũ ἄλφα καὶ κορυφαῖος. Simul ubi prodiderint huiusmodi ineptissimi graculi & coccyces se, tu nihil ominus longe optimo autori patronus ut sies, uindicesq; ab malignantium iniuria. De autoris præstantia & laude, non uideo quid publice monere debeam, quem tot nominibus commendat Galenus pharmacorum simplicium lib. 6. quod unus & solus de simplicibus effectibus bene scripserit & senserit, quodq; non aliunde mutuatus est sua, neq; ex aliorũ narratione concinnauit historiam, id quod barbarorum Herbariorum uulgus hactenus studuit, uerum præsenti inspectione, suisq; ipsius oculis omnia contuitus est, suis manibus singula contrectauit, suoq; ore gustauit, neq; unius tantum et alterius regionis herbas, sed magnam orbis partem peragrãs rebus peruestigandis, ut reuera nihil eum posset latere. Quod initio operis & ipse pariter testatur his uerbis. ἡμεῖς inq̃t δὲ ὡς ἐστιν εἰπεῖν ἐκ πρώτης ἡλικίας, ἄληκτόν τινα ἔχοντες ἐπιθυμίαν περὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ὕλης, καὶ πολλὴν γῆν ἐπελθόντες. ἴσθα γὰρ ἡμῖν στρατιωτικὸν τὸν βίον. συναγηόχαμεν τὴν πραγματείαν ἐν ἓξ βιβλίοις σοῦ προτρεψαμένου. &c. Et rursum. παρακαλοῦμεν δὲ σὲ καὶ τοὺς ἐντευξομένους τοῖς ὑπομνήμασι, μὴ τὴν ἐν λόγοις ἡμῶν δύναμιν σκοπεῖν, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς πράγμασι μετ' ἐμπειρίας ἐπιμελίαν. μετὰ γὰρ πλείστης ἀκριβείας τὰ μὲν πλεῖστα δι' αὐτοψίας γνόντες, τὰ δ' ἐξ ἱστορίας συμφώνου τοῖς πᾶσι καὶ ἀνακρίσεως τῶν παρ' ἑκάστοις ἐπιχωρίων ἀκριβώσαντες, πειρασόμεθα καὶ τῇ τάξει διαφόρῳ χρήσασθαι, καὶ τὰ γένη, καὶ τὰς δυνάμεις ἑκάστου αὐτῶν ἀναγράψασθαι. Nisi q̃d de uita eius ab eruditis dubitat̃, nec ferme quicq̃ compertũ habemus præter id quod in Suidæ extat cõmentariis, cuius hæc sunt uerba. Διοσκουρίδης ἀναζαρβεὺς ἰατρὸς ὁ ἐπικληθεὶς φακᾶς, διὰ τοὺς ἐπὶ ἀντονίου. γέγραπται αὐτῷ βιβλία κδ', καὶ τὰ πάντα ἰατρικὰ περιβόητα.

Vtrũ autem a Plinio lectus sit, aut post Plinium uixerit, uel uter ab altero mutuatus sit sua, Leoniceni & Pandulphicę disceptationi cõmittimus, quorũ litem dirimere nunc non est consilii, & epistolaris breuitas nõ sustinet. Quanq̃ Plinium Dioscorid. libros non uidisse, uel inde conii ci potest: quod multa de plãtis, arboribus, lapidibus, metallisq; disputat Plinius, quorum Dioscorid. ne meminit quidem. Multa subinde apud Diosco. de uenenis, & id genus aliis extãt, quę Plinius uel dissimulauit, uel certe nunq̃ uidit. Postremo sic ab utrisq; tractata sunt quædam, ut in utroq; alterutrius dicta desyderentur. Interdum Pliniũ Dioscorides multitudine rerum exuperat: sępissime Dioscoridẽ Plinius. Breuiter, quod in Cathalago autorum, nusq̃ illius meminit Plinius, quod tamen facturus erat fidissimus alioqui rapsodus, si ante se celebratus autor fuisset. Sed neq; Celsus ullam huius uiri memoriam facit, quod equidem obseruarim. Hæc de autore ipso, quem nihil tam cõmendat, q̃ suus ipsius candor, atq; rerum portentosa quædam experientia, immo mundus ipse quidam rerum omnium cognitu dignissimarum. De ordine tantummodo, quo aggressi singula sumus, præciumoperę est obiter saltem ut quædam præmoneamus. Quando igitur quatuor hodie circumferuntur tralationes, scilicet, uetus, Hermolai Barbari, Ruelliana, & nouissima M. Vergilii Florentini, nos eam selegimus, quæ nobis purior, suauior, atq; familiarior uidebatur. Ea est Ruellii, si non fallimur, idq; ea fecimus modestia, ut inter im nullam calumniemur aliarum, nec aliorum iudiciis, quam ipsi magis pręferant, quicq̃ pręscribamus. Et quod sciamus, plæraq; tanti negocii esse, ut interdum omnibus opus habeat, qui

non infeliciter saltem, uelit in hoc autore uersari. Quamobrem et co͂mentarios subiecimus duos, eodem nimirum delectu atq; consilio. Vnum Hermolai Barbari, qui Corollaria inscribit: de quibus illud affirmare habemus, nihil eruditius, nihil uberius, nihilq; magis uarium, post unum Plinium, latinæ linguæ editum esse a quoq; mille retro quingentis annis, qui non solum gloriæ suæ, uerum literis etiam, & literatis omnibus tam satisfecerit. Dignus plane qui assidue in manibus teratur ab omnibus studiosis, nedum ab medicis, in quibus sic ὡς τὴν μέθοδον cernes contractum Theophrastum, Plinium, Paulum, Aetium, Orobasium: ex gra͂maticis uero, q. rerum uocabula descripserunt, Athenęum, Pollucem, Gellium, Suidam, Victruuium: ex Geographis Strabonem & Solinum, ut nihil sit abstrusum in singulis (quantum ad rem qdem medicam attinet) quod idem non apertissime legas in Corollarijs. Quæ ob hoc fortasse sic inscripsit, ut simplicium quidam quasi Colophon existerent. In quibus id solum dolemus, quod incastigatiora ad nos peruenerunt: deinde mutila, et uix in Quintum usq; librum porrecta: quę si usq; ad Venenorum librum perfecta fuissent, dij boni, pręter unum Plinium fortasse, quem studuit imitari, quem haberet tamen meliorem thesaurum, seculorum omnium medicorum cœtus? Alterum Marcelli Vergilij iunximus, uiri ex æquo docti, & lo͂ge diligentissimi, nec ab eruditis etiam minus probati, qui ta͂ sicubi prolixius ea tractabat, quæ uel non admodu͂ necessaria, uel non proxime ad rem facere uidebantur (sic em͂ interdu͂ rhetoricatur & ludit homo, uel lynceo ipso in dijudica͂dis rebus perspicacior) data opera decurtauimus: ne & in im͂ensum cresceret uolumen, & rhetoricis magis præstigijs, q̃ utilibus & necessarijs co͂mentarijs obturbaremus lectori. Monuerunt id nos initio ipso operis aliquot studiosi, cum alioqui & ipsum quoq; integrum adscripturi Vergilium fuissemus. Postremo, ne nostra quoq; opera abesset, sic in utrisq; commentarijs sudauimus, ut multo emu͂ctiores, luculentioresq; nunc habeas, q̃ ex ueteri editione era͂t. Vterq; sine punctis erat, uterq; sine artificio gram͂atico, & ibi desierant periodi, ubi spiritus defecisset lectoris. Ex bonis græcis, mala latine facta ta͂ multa, ut non plures neuos habuerit Thersites. Ex latinis igitur, quæ perperam scripta erant, in ordinem cöegimus, ex gręcis quę manifeste deprauata erant restituimus. Sicubi hiatus erat, uel scrupulus, quem uel instaurare, uel excutere non ualebamus, * asterisco signauimus, ut et alijs esset ansa diuinandi: eo tame͂ consilio, ut omnia latinis literis permitteremus, partim ut consuleremus græcæ linguæ ignaris, partim q; in priuato Lexico retractamus ad uerbum omnia, nouo opere Pandectarum, longe meliori opera, q̃ si sarta tecta, quod dicitur, nunc restaurassemus. Præterea ubi illi ad uerbum ex Theophrasto, Plinioq; & alijs mutuauerunt quædam, uel transcripserunt (ut in toto fere opere) notas & capita signauimus. Indicem dictauit, & eum quidem locupletiss. IOANNES SCHOTTVS ἀρχιμανδρίτα operis, ut emu͂ctæ naris, ita uigilantiss. Quæ om͂ia quanto labore nobis constiterint, quantu͂q; alias editiones euicerimus, nulli certius æstimabunt, q̃ qui similem aliquando telam nobiscum texuerunt, aut nostram hanc cum Italiæ editionibus contulerint. Planeq; falsum esse conuincemus, nullos libros emaculatiores prodire, q̃ qui ex Italia emerserint. Id totum igitur (mi Capito) in tuum effundimus sinu͂, tibiq; nuncupamus. Tui erit uicissim uetustissimum, & eundem longe utilissimum autorem nobiscum a barbarorum tyrannide uindicare: ut sicut iampridem meliores literę florere cęperunt, ita quoq; uetus & simplex Medicina caput tande͂ exerat ac regnet. Argent. Anno ab orbe redempto. 1529.

IO. RVELLIVS SVESSIONEN.

Antonio Disomo, Regio Consiliario, utriusq; Linguæ peritissimo, S. D.



CVM SAEPE mecum reputarem, humanissime simul ac eruditissime Antoni Disome, omnium ferme disciplinarum conditionē, illud in primis cum admiratione mihi, tum miseratione dignum occurrebat, q̃ saluberrimæ humano generi artes, uel diuinitus nobis datæ, uel mortalium studio adinuentæ, ita affectæ iaceant, ut ad interitum spectare uideantur: quibus olim excolendis, ueteres usq; eo diligentiā omnem, & operam impenderunt, ut intentatū nihil, indiscussumq; reliquerint. Etenim per aliquot iam secula, & qui discunt, & qui docent, neglecta uera liberalium scientiarū maiestate, ad echinatas captionū, cauillationumq; argutias diuertentes, dici docti, haberiq;, q̃ esse malunt. Quod ut in cæteris ferri, dissimulariq; fas sit, in ea tamen arte nefarium est, quæ ad tuendam salutem hominum, nata, incorrupta semper, augustaq; esse debet. Quæ tamen fere iam inde ab auorū nostrorum memoria, tam turpi ac desidioso consensu deserta exoleuit, ut uerear, ne flagitiosa fortasse suis professoribus, aut inhonesta uideatur, qui principem eius partem, quæ cognitione delectuq; medicamentorū constat, uel rei difficultate deterriti, uel ingenio diffisi, uel iudicio lapsi, a se abdicarunt, rudiq; medicamentariorū ministerio delegarūt: existimantes fortasse dignitati amplitudiniq; suæ non parum detractum iri, suamq; auctoritatē eleuari, si ea ipsi tractent, quorum officinæ sibi iam cognitionem uendicarunt. Cum cæteri artifices ignominiosum sibi esse putent, si imprudentes sui negocij conspiciantur, aut uniuersam instrumentorū supellectilem nō plane ac memoriter teneant. Proinde ars illa præstantissima, sine qua natura manca merito ac mutila esse censetur, priscis temporibus clara & percelebris, literarumq; monumentis diligentissime tradita, posterioribus seculis, adeo a se ipsa degenerauit, ut simulacrum eius tantū, uel potius umbra nomenq; remanserit. Quippe cum olim Hærbarij ijdem atq; Medici essent, scidit inde se studium: hominumq; inertia simul & incuria factum est, ut ab ijs destituta quorū erat propria, circulatorum, ne dicam impostorū, præda facta fuerit. Cum igitur pluribus scriptorum monumentis admonerer, apud antiquos gloriæ fuisse Simplicium curam, ac memorabiles illos Græcorum duces, hoc illustri studio semper floruisse: huic parti ruinosæ, nutanti, breuiq; casuræ, adhibendam esse manum duxi. Nec aliud occurrebat præsentius auxilium, ut a medijs ignorantiæ tenebris assereretur, ac errores expiari, innumeraq; monstra domari possent, q̃ ut ea quæ græcis literis hac de re tradita erant, latinis illustrarentur, ac quæ sine graui pernicie dissociari nō poterant, a cæteris medicinę partibus auulsa, suo corpori restituerentur. Pedacium igitur Dioscoridem, præstantissimū huiusce partis auctorem, tot sęculorū suffragijs comprobatum, pro mediocritate nostra, latinitate donauimus, tuoq; nomini dicamus. Quod te acerrimi iudicij uirum, omnium bonarū literarum, ac utriusq; linguę studiosissimum cognouimus: nec parum laudis tibi ex ea re peperisti. Simul ut extaret pignus mutuæ inter nos beniuolentiæ: simul ut mortales officio cumulatiore demereremur. Quod quidem opus non paruo sane negocio a nobis elucubratū, ueluti primitias industriæ nostræ & maioris laboris præludium, læta fronte suscipias. De quo id cōstantissime ausim polliceri, esse quasi quoddam naturę promptuarium, ex quo res omnes, hærbę, fruges, frutices, arbores, fructus, quibus arua, campi, pascua, montes, conualles, plana confragosaq; uestiantur, & uisceribus terræ abdita, in humani generis pręsidiū depromi facile possunt, ac deniq; ueluti a quodam rei medicamentariæ seminario, in humanū usum transferri, e quo uita omnis ea haurire queat, quibus humanæ saluti prospiciatur, & morbis omnibus consulatur. Quæ uero meæ partes fuerunt, quoniam in propria harena, ut dicitur, uersari uidebar, cum sim professione medicus, dedi operam, utinā & præstiterim, uti omnia ex fide responderent, & ut latina oratio, græci auctoris sensum fideliter redderet: ne absurda peregrinitas, medicinam quoquomodo pollueret, etiāsi res ipsa elegantiam ac nitorē non facile admittat. Curaui pręterea, ut idem utrobiq; sensus seruaretur, nulla uocum nouitas, nec triuialia uerba, aut exposita: quibus quærendis, latinos fere omnes euoluimus. Cum uero latina me defecerunt, græcis quidem, & fere iam receptis uti malui, q̃ noua, aut barbara licenter admittere. Sed nihil ęque me torsit, q̃ ueterum manuq; exaratorum exemplarium inopia (illud enī tantum nactus sum, quod bibliopolæ typis excusum circumferunt) in quo permulta manifestissime deprauata, ex uaria auctorum lectione, & pręsertim in libris Venenorum, ex uetustissimo Pauli Aeginetæ codice, ad pristinam synceritatem restituimus. In quibus studiosos omnes rogatos uelim, ut boni consulant. Vale Parisijs. Calendis Maij. Anno Domini. M· D. XVI.

PEDACII DIOSCORIDIS ANAZARBEI, in Libros eius, de Medicinali materia, ad ARIVM Præfatio. IO. RVELLIO Sueßionensi interprete.



VANQVAM amicißime Ari, complures non ueterum modo, sed recentiorum quoq;, de medicamentorum compositione, uiribus, atq; probatione cõmentati sunt, nobis tamen nec uanum, nec a ratione abhorrentem impetum animi ad hoc opus incessisse, tibi ostendere tentabimus. Cum eorum nõnulli absolutum nihil ædiderant: alij q̃ plurima quæ auditu percunctando didicere, scriptis tradiderant. Siquidẽ Bithynus Iolas, et Heraclides Tarentinus, omissa prorsus Hærbarũ tractatione, rem sane q̃ paucis perstrinxerũt. Neq; uero omnes illi de metallicis quicq; rebus, aut odoramentis memoriæ prodiderunt. Crateuas aũt Hærbarius, & Andreas medicus, qui cæteris diligentius hac in parte uersati uidẽtur, radices multas apprime utileis, hærbasq; haudquaq; adnotatas reliquerũt. Nec sic quoq; prisci laude sua fraudandi sunt, quos & si pauca ipsis referantur accæpta, magnam tamen impendisse diligentiam constat. Iunioribus minus assentiendum, e quibus Iulius Bassus, & Niceratus, & Petronius niger, & Diodotus, Asclepiadæ omnes, medicinalem materiam uernaculam cognitamq; uulgo, dignam censuerunt, quæ ab eis literis exacte mandaretur, ut medicamentorum uires, probationesq; cursim complexi, sic nullo experimento eorum effectus colligentes, inani uero reddendarum caussarum studio uerba fundentes, alia pro alijs scriptitando, rem in aceruum congeriemq; extulerũt. Siquidem qui inter eos egregius habetur Niger, Euphorbiũ nascentis in Italia, Chamelææ succum esse contendit: Androsæmonq; eandem hærbam cum Hyperico esse: quinetiam Alöen in Iudæa fossilem nasci, & plæraq; his similia citra effectuum explicationem exponit, quæ prorsus ueritati refragantur. Quibus coniectura colligi potest, ea non oculata fide, sed narratione potius ab alijs accæpisse. In ordine ijdem ipsi aberrarunt, partim eorum discrepanteis, nullaq; cognatione coniũctas uireis collidentes: alij per elementa literarum scripta in ordinem digerentes, quo facilius memoriæ mandarentur, genera, & eorum effectus, a sua cognatione disiungentes. Nos uero ab ineunte (ut ita dicam) iuuentute, iugi desyderio cognoscendæ materię allecti, permultos Mundi tractus peragrauimus (nec enim nescis, nos militarem uitam exegisse) tuoq; hortatu cõmentationẽ in sex Libros contulimus: quod opus tibi dicamus Ari, grato nostro animo obsequẽtes, ob eum quo nos prosequeris affectum. Etenim natura cum in omneis eruditione excultos, tum uero in eos, quis

cum tibi eiusdem artis necessitudo intercedit, pronus ad amicitiam esse soles, in nos etiam aliquanto peculiarius. Enimuero non paruum præbet tuæ probitatis argumentum, optimi uiri Licinij Bassi singularis erga te charitas, quam una degentes nouimus, cum mutuam inter uos beneuolentiam æmulatione dignam intueremur. Admonitum autem te uelim, eosque qui in Commentarios nostros incident, ut ne in uerbis facultatem nostram æstimetis, sed potius adhibitam rebus cum peritia curam. Etenim partim res oculis subiectas exactissime cognouimus, partim narratione omnibus consona, indagationeque rerum apud singulos uernacularum diligenter accepimus. Dabimus igitur operam, ut differenti ab alijs ordine utentes, genera Medicinarum, uiresque describamus. Quod autem necessaria sit Medicamentorum ratio, nemo est fere qui ignoret: quod ea & toti arti coniuncta sit, & ab ea expugnandis membratim uitijs remedia petantur. Quare per medicamentorum compositiones atque misturas, & facta in morbis pericula extendi, & incrementum capessere potest, quamplurimum opitulante singulorum medicaminum cognitione. Quinetiam uernaculam, familiaremque materiam complectemur, ut perfecta sint quæ scriptis relinquemus. Verum imprimis curam impendere oportet, ut suis temporibus singula & demetantur, & recondantur. Intempestiue enim decerpta, conditaue, aut nullo, aut euanido munere funguntur. Serena etenim cœli constitutione demetenda sunt. Magni siquidem refert inter colligendum, si uel squallores, uel imbres infesti sint: quemadmodum. si loca in quibus prodeunt cliuosa, & uentis exposita sint, & perflata, frigidaque, & aquis carentia. in his enim locis uires eorum longe ualidiores intelliguntur. Contra, quæ in campestribus, riguis & opacis, cæterisque locis a uento silentibus enascuntur, plærumque degenerant, & minus uiribus ualent: multoque magis, si non suis horis peropportune colligantur, aut si per imbecillitatem intabuerint. Neque ignorandum, quod sepe præcoci, aut serotina loci natura, aut anni clementia, maturius, aut celerius adolescunt. Nonnulla propria ui hyeme florent & folia pariunt, quædam bis anno florifera. Quare cui in animo est, horum peritiam assequi, necesse est ijs prima germinatione solo emergentibus, adultis, & senescentibus adesse. Nam qui pullulanti hærbæ dumtaxat astiterit, adultam cognoscere non potest: neque qui adultam tantū inspexerit, nuper erumpētem noscet. Quo fit, ut propter mutatam foliorum faciem, caulium proceritates, florum, seminisque magnitudinem, nonnulli qui olim has ætatum uarietates non perspexerunt, magno in errore uersentur. Quæ caussa etiam nonnullis scriptoribus imposuit, qui hærbas quasdam, uerbi gratia Gramen, Quinquefoliū, et Tussilaginem, emittere florem, fructum & caulē negant. Ergo qui sæpius ad uisendas hærbas & earū loca se contulerit, earū cognitionē maxime conse-

quetur. Scire etiamnum conuenit, sola ex hærbaceis medicaminibus Veratri genera, nigrum inquam & candidum, multis edurare annis: reliqua a trimatu inutilia. Quæ uero ramis scatent, sicut Stichas, Trixago, Polium, Abrotonum, Seriphum, Absinthium, Hyssopum, & alia id genus semine pregnantia, demetantur, Flores quoque antea quam sponte sua decidant, Fructus autem ut maturi excutiantur necesse est, & semina ubi siccari cœperint, priusquam defluant. Herbarum succus, et foliorum elici debet, germinantibus adhuc cauliculis. Lac & lachrymæ excipiantur, inciso per adolescentiam caule. Radices, & liquamenta, corticesue ut recondantur eximere conuenit, cum hærbæ suis folijs exuuntur. Siccantur etiam expurgatæ inibi, locis asperginem non redolentibus: sed quæ luto, aut puluere sunt obsitæ, aqua elui debent. Flores, & omnia quæ iucundum odorem efflãt, arculis tiliaceis nullo situ obductis reponantur. Nonnunquam charta, aut folijs semina, ut perennent, apte inuoluuntur. Liquidis medicaminibus densior materia, argentea, uitrea, aut cornea conuenit. Fictilis, etiamsi modo rara non sit, accõmodat: & lignea, præsertim e buxo: sed ænea uasa liquidis oculorum medicamentis, quæ aceto, pice liquida, aut cedria componuntur. Adipem autem & medullas stagneis uasis recondi conuenit.

THO. D. Aucuparius, candido lectori.

Dum uirtus animi, dum mens diuina Deorum
Ad sacra uel solum scandere templa sinunt,
Dotibus his, altã conscendit Apollinis arcem,
Sancta Dioscorides atria dignus adit.
Magnaq; pro meritis aperire sacraria Phœbi
Dum datur, has medicas arte ministrat opes.
Ille Dioscorides pater antiquissimus, autor,
Pœoniæ largas protulit artis opes,
Rerum uirtutes, rerum cognoscere caussas,
Rerum naturas, historiamq; docet,
Antidotũ morbis, certissima pharmaca prçstat,
Et quæ præsenti cætera multa Libro.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Primus.

IO. RVELLIO interprete.



¶ De IRI. CAP. I

A

ἶρις ἰλλυρικὴ
καθαίρων
θαυμαστός

RIS, ab aliquibus Illyrica, ab aliis Thelpide, ab aliis Vrania, a nonnullis Cathæron, aut Thaumastos, a Romanis Marica radix, a quibusdam Gladiola, ab aliis Cōsecratrix, ab AEgyptiis Nar appellatꝰ. A cœlestis arcus similitudine nomen accępit. Folia fert Gladiolę, sed maiora, latiora, & pinguiora. Flores summo caule, alterno situ incurui euariant. Siquidē candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cerulei conspiciuntur: qua diuersi coloris specie, quędam cœlestis arcus imago representari uidetur. Radices subiacent geniculatæ, duræ, odoratæ: quæ frustatim dissectæ, in umbra siccantur, & traiectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica, & Macedonica, & inter has laudatissima quę pumili fere & densa constat radice, frangenti contumax, subrussa colore, gustu amaro, odore percꝫ suaui ac syncero, ita ut nullum prorsus situm redoleat: quę dum tunditur, sternutamēta mouet. Secundum locum habet Aphricana, candicans, gustucꝫ amara. Teredines in uetustate sentiunt, tunc tñ odoratiores reddi solent. Vis omnib. excalfactoria, extenuans. Contra tussim

B

efficax, humorum qui ægre reiiciuntur crassiciem digerunt. Bilem, crassamcꝫ pituitam, ex hydromelite drachmis septem epotæ, purgant, Somnum conciliant. Lachrymas cient. Torminibus medentur. Eædem potæ ex aceto, auxiliantur serpentium ictibus, lienosis, cōuulsis, a uento refrigeratis aut rigentibus, & quibus genitura effluit. Menses, ex uino potę, pellunt. Decoctum earum, fęminarum fotibus utiliter imponitur, ad emolliendos locos, laxandacꝫ in eis uenarū spiracula. Ischiadicis infunditur. Fistulas ac sinus carne explet. Radices ex melle glandis modo subditæ, partus extrahunt. Quinetiam coctæ & illitæ, strumas, ueterescꝫ duricias emolliunt. Siccæ quocꝫ ulcera replent, & cum melle purgant. Nudata ossa corpore operiunt. Dolorib. capitis, cum aceto & rosaceo magna utilitate illinuntur. Admotę cum albo Veratro, et duabus mellis partibus, lentigines, & uitia cutis in facie emaculant. Pessis, Malagmatis, & Acopis inseruntur. In uniuersum, magni ad omnia usus.

HERMOLAI BARBARI

Patritii Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ
Corollarii Liber Primus.



¶ IRIS Illyrica.

RIS æstate floret. Folio arundinaceo. Caulem habet cubitalem, atcꝫ rectum, similem Asphodelo, sed minorē, duriorem cꝫ. Sunt qui Hierida appel

C

lent: unde Consecratrix quoque dicta fit in latino. E rebus in unguenta uenietibus, nihil in Europa nasci, preter Iridem, autor est Theophrastus. In Illyrio cõmendatissima est parte mediterranea, maximeque septentrionib. exposita, & ut inquit Nicander, & Plinius, in siluestribus Drilonis ac Narone. Laudatur Iris radice tantũ. Macedonica candicat. Illyrica duorum generum est. Raphanitis, a similitudine: quę & melior. Rizotomos, subruffa. Non improbatur & Pisidica Selgensium. Fossuri, tribus ante mensibus mulsa aqua circumfusa, hoc ueluti placamento terræ blandiuntur. Circumscriptam mucrone, gladioue triplici cũ legerint, protinus in cœlum attollunt: præcipiturque ante omnia, ut casti petant. Nullos cultus exigit, nisi quod ablaqueatam resiccare solent. Tractatu, pustulas ambu sti modo facit. Teredinib, non sicca modo, sed in terra quoque celerrime infestatur. Ostendit nobis Iridem in horto suo felix Sophia Padue. Representabat eius flos pruna perque matura odore, ob quod mire appetitur a formicis. Radicem quoque uidi ruffam extra, intus percandidam. Genus unum eius Troglodyticum appellant: quam qui manducauerit, uinum quãuis copioso eo hausto, non obolet: ut Aphricanus scriptũ reliquit. In Paulo, non troglodytin, sed Astragalitin legas, in pastilli compositione Pantolmij uocati. Philinus flores Iridis Lycos uocari tradit: quia labiorum lupi speciem reddant. Apollonius, Herophili discipulus, Irin ex Elide ac Cilicia ꝓbabat. Est & orbiculus, pastillusue, Iris appellatus, in medicina: is ex croco, alumine, myrrhaque conficitur.

Lib.21.cap.7.

Theoph. Libro 9.capite.7.

MARCELLI VERGILII in Dioscoridem ANNOTATIONES abbreuiatæ.

PRIMVM in Iride illud animaduertisse oportet, non esse legitimam eius appellationem quod in græcis passim legitur, οἱ δὲ ἶριν ἰλλυρικὴν. bonitatis enim laus a regione hæc est. Quæ tanta, et apud omnes tam cõmunis illi fuit, ut petita a medico, uillicoue, aut unguẽtario in aliquem usum Iride, non nisi ex ea regione probaretur, & peteretur. Nec sine causa. Frigida enĩ, & aquilonia regio est, quo cœli statu & afflatu, materia omnis, in omnes usus meliorescit. Indicant id Theophrastus, Celsus, Columella, Plinius, omnesque alij.

Illyrida. Non probamus quod Ruellius reddidit, ab aliquibus Illyrica, nec quem Barbarus in Corollario suo titulum illi adscripsit, Iris Illyrica. Videtur enim alter, bonitatis laudem a regione illi concessam, inter appellationes simpliciter numerasse. Alter uero negasse, alibi quàm in Illyrico Iridem nasci, aut de Illyrica tãtum hoc capite agi: cũ tamen Iris ubique fere nascatur, & hic de omnibus agat, & in earum censu hanc unam cunctis præferat. Meminisse etiam debuerat Ruellius. nihil pro se adiectiua, qualiacunque ea sint, significare, substantiæque tantũ inhærere: in Iride autem indicandam substantiam, quæ patronymico illo nomine, ex quo, consensu oĩm, inter appellationes, laus illa bonitatis referenda erat, nimis obscure & importune indicabat.

D

Erunt forte qui putabunt sic dici Illyricam, ut Vetonicã, aut Gencianam, aut Lysimachiam: quarũ prima illa a uetonibus in Hispania, duæ illæ a regibus inuentæ,, solo possessiuo nomine appellãtur et celebrant.

Thalpide. Thalpidẽ eandem hic etiam dici ait, nulla nobis eius uocis significatione, nisi forte una tantum mutata litera, Thalpide legendum sit, manifesta congruenteque a uerbo θάλπω, quod græcis calefacere, & fouere significat, deriuatione, quod primum præcipuumque habet Iris.

Quod si suspitionibus etiam contra hæc uitia pugnandum sit, non fuerit abs re forsan monuisse, quod Thelpidem legitur, Hieridem, siue Hierida legi posse.

Vrania, id est, cœlestis, ideo dicta ab aliquibus fuit, quod cœlestis arcus specie modo floreat.

Thaumastos, id est admirabilis, eadem illa ratione, qua a Poetis idem ille cœlestis arcus Thaumancias dicitur, genus, originemque hanc illi ex admiratione nouæ rei, rudi adhuc seculo, ut primus Plato indicauit, assignantibus antiquis.

Cathæron, id est purgans, notissimo participio, ἀπὸ τοῦ καθαίρειν.

Gladiolus, quia specimen Gladiolæ herbæ præsefert. de qua infra. lib. 4.

Consecratrix. Credimus quidem ideo Consecratricem dictam, quod in sacrificijs, purificationibusque suis antiquitas quondam Iride usa sit: nihil tamen hactenus compertum de ea re nobis est.

Radix Marica. Quoniã autore Nicandro, probatissima nascitur in ripis Naronis, in Illyrico fluuij, non Maricam, sed Naronicã legẽdum esse suspitio est. Nicandri uersiculus est. ἶριν θ' ἣν ἔθρεψε δρίλων καὶ νάρονος ὄχθη. Relinquimus tamen hoc legentibus arbitrarium, satisque sit, suspitionem hanc nostrã alijs indicasse.

Flos in summis caulibus. &c. Sic uertimus. cũ in græcis, nec summi, nec singuli caules, floresue ulli sint. Factumque id a nobis est. non tam, quod paulo ante diximus, ut certius tota res pateret, quàm quod in antiquis græcis aliquot, non ἄνθη ἐπὶ τῶν καυλῶν, simpliciter legitur, uerum ἄνθη ἐπικαυλα, quæ uox singulis caulibus singulos distribuit flores.

Quod erat item παράλληλα, ex propria græcæ uocis significatione, recta, paribusque in se spacijs in altum

altum surgentes, diximus. Hoc enim, si Euclidi, & græcorum grammaticis credimus, lineis quas Parallelas dicunt, præcipue competit. Nec alio pertinet ea uox, quam ut significetur, nō temere, neque in latera, aliarum plantarum modo, caules Iridis spargi, sed in altum nullo inter se concursu ferri, & flores in his ita disponi, ne alter alterum impellat, simulue concurrat. Quod totum, ut nobis uidetur, parum fœliciter reddidit Ruellius, dicens alterno situ flores in Iride uariari.

Diximus præterea, in arcum flexos, nullo illic arcus uestigio, quoniā floris ea flexura sit, & græca uox ἐπικαμπῆ, *quæ id exprimit, in arcu frequens reperiatur.*

Subiecimus deinde, & in arcu illo uariantes tam multos colores, præsentis temporis participio usi: quoniam quemadmodum in cœlesti arcu, colores illi plures ex mathematicorum & speculata docentium ratione, non sunt, sed ex oppositæ lucis accessu, ideo apparent, quod refractis lineis uidentur, non dissimili modo & Iris cum luce colores mutet: idque Dioscoridem intellexisse omnes uolunt, cum dixit, ὁρᾶται, *id est, uidentur. quia non sunt in arcu illo tam multi colores, sed ratione accedentis lucis uarient & uideantur.*

DE ACORO. CAP. II

ACORVM aliqui Choron Aphrodisias, Romani Veneream, aut Radicem nauticam, Galli Piper aqueum uocant. Folia Iridis habet, angustiora tamen. Radices non dissimiles, complicatas, non in rectum, sed obliquum tendentes, & summo cespite sparsas, geniculis interceptas, albicantes, gustu acres, odore non ingratas. Optimū est densum, candidum, plenum, non exesum, odoratum, cuiusmodi colchidicum, & galaticum, quod Aspletion dicunt. Radici uis calfactoria. Decoctum potu urinam cit. Prodest lateris doloribus, & iocinoris, atque pectoris. Item torminibus, uulsis, ruptis. Lienem absumit. Vrinæ stillicidio, & serpentum ictibus auxiliatur. Ad muliebres insessus Iridis modo utiliter imponitur. Oculorum caligines succo discutit. Antidotis radix magno usu commiscetur.

ἄκορον χορὸς ἀφροδισίας

ἀσπλήτιον

BARBARI COROLL.

ACorus, & Acorum, folijs Iridis, sed pediculo longiore. Radices ei Dioscorides subalbidas, Plinius nigras, minusque uenosas reddidit. Ipse rubentem intus uidi, foris colore inter nigrum atque candidum. Raram inuentu, falso tradit Apuleius. Nec nisi cum florem emiserit cognoscibilem. Locis cultis, & hortis, pratisque nascentem. Legendam Augusto mense. Aphrodisiam, & Sandicem nauticam, & Syngentianam, alio codice Radicem nauticam, & Vnguentianam, & Piperapium uocatam. Vt deprauatum in Dioscoride quis putet, Piperaciū, pro Piperapium. Quandoquidem apes, suspensa in uasis earum herba, nunque diffugere, idem autor proditum reliquit. Arbitrantur & ea parte mendam esse, qua in Dioscoride, Aspletion appellari legitur. Asplenon uerius existimant, quod radix Acori lienem comminuat. Optimę Ponticę, post Galaticæ, mox Creticæ, candidiores Ponticis. Sed primæ in Colchide, iuxta Phasin amnem, & ubicunque in aquosis. Recentibus uirus maius quam uetustis. Siccantur utribus in umbra, digitalibus frustis. Sunt qui radicem Rusci Acoron uocent, proinde ut hanc nonnulli Acorū siluestrem appellare malint. Acoro flores aureos, croceosue attribuunt. Semen spissum, atque gliscens, non sine odoris gratia. Haberi ferunt in Chio, Hellespontoque, & Euxino mari. Radicem Acori subrubentem, uenis intrinsecus neruosis, prætenuibus, & candidis, eaque indigenas Iridis loco uti.

B Lib. 15. cap. 13.

EX M. VERG. COM.

ACoron, genere neutro. Sunt qui, quod herba sit, fœminino Acorum dicunt.

Aphrodisiadem. Fortasse, quia inmodice uenerem excitat.

Piperapium, Solus Apuleius, quicunque ille fuit, Piperapium dictam fuisse testatus est, quod ea in aluearibus suspensa, nunquam facto examine, apes in colonias fugerent: nec tamen causam reddidit, nec inuenta hactenus a me est,

Idem præterea, Sandicem nauticam, & Syngentianam ait uocari, incerta nobis pariter nominum huiuscemodi origine & causa. Quæ ego hoc loco non posuissem, nisi ante nos, in Corollario suo, has uoces Barbarus inseruisset, plurisque quam æquum erat fecisse eas uideret, & nisi in antiquo latino Dioscoride, in extrema

C

capitis coronide, omnia illa ab Apuleio dicta, tanquam legitima proles scriprori huic adiecta fuissent.

Obiter quoque monendum censeo, quod in Apuleio legitur, Sandicem nauticam dici Acorum, uideri nobis ex Dioscoride acceptum, & si id sit, corrupte Sandicē, pro radice legi, tanque facilis in una litera lapsus, radice in sandicem est, ut id potius, iudicio meo, sic legendum in Apuleio fuerit, quam importuna hoc loco uocis usus inserendus.

Subinde, quoniam Iridi similis, et cognata Acorus sit, eadem illa appellatione potuisse quondam uocari. Et ut in Iride radix Marica, Naronica, donec certius aliquid inueniretur emendata nobis est, sic etiam in Acoro, pro radice nautica, Naronicam legi eodem modo posse. Nec est quod miretur aliquis, latinarum uocū tam graues mendas, cum græcarum in latinis, non dissimiles passim uidere liceat.

Primam habet bonitatis existimationem quæ densa. etc. Priuatim illud opinamur, non densam, sed amaram legi quondam potuisse. Monueruntque nos, probatiores in Græcis codices, in quibus una tantum mutata litera, non πικνόν, quod densum, sed πικρόν, quod amarum significat, legitur. Quod & Galenus aperte innuit dicens, saporem Acoro acrem, cum amaritudine aliqua esse. Non tamen cōmunem lectionem damnamus.

DE MEO CAP. III.

μῆον
ἀθαμαντικόν

MEON, quod Athamanticum uocant, in Macedonia & Hispania plurimū gignitur, Anetho foliis & caule simile, sed eo crassius. Binum ferme cubitorum altitudine attollitur, sparsis in obliquum rectumque radicibus, longis, tenuibus, odoratis, linguā excalfacientibus. Quæ feruefactæ ex aqua, uel tritæ citra coctionem, præclusorum renum uesicæque farctæ uitia potu leniunt. Vrinæ difficultati medentur. Stomachi inflationes discutiūt. Torminibus, cōmotæ uuluæ, articulorum doloribus, atque fluxionibus pectoris, tritæ cum melle in elegmate auxiliantur.

θώρακι ῥευματιζομένῳ

Sanguinem per menstrua pellunt, desessionibus feruefactæ. Infantibus autem illitæ imo uentri, urinas mouent, quod si plus quam deceat ex his bibatur, caput dolore afficiunt.

D

Plinius lib. 20. capite. 23.

BARBARI COROLL.

MEV, græci μῆον, producta priore syllaba, non diphthongo, sed uocali longa, ex Galeno. Genera eius duo. Nobilius Athamanticum, ita dictum, quod ab Athamante inuentum sit. Siue quod laudatissimum in Athamante reperiatur. In Italia non nisi a medicis seri solitum. Foliis Anisi, caule interim bipedali. Radicibus multis, & obnigris. Alterū ruffius. Est & Geum inter herbas longe distans a Meu, radiculas, ut inquit Plinius, tenues, & nigras habens, & beneolentes. pectoris & lateris doloribus quærenda. Cruditatibus quoque discutiendis. Iocundo sapore. Sunt tamē Pliniani codices, in quibus Gethin hæc, nō Geum scribatur. quam recte nescio.

EX M. VERG. COMM.

MEON. Plinius Meu id, non Meon appellat, qua uoce posteriores etiam aliquot usi sunt.

Caule, foliisque Aniso similibus. Variant in figura, & historia eius antiqui Græcorum codices. In aliquibus enim legitur Aniso, in aliquibus, Anetho foliis similibus esse. Plinius Aniso similia dixit. Nosque in ambiguo, ueluti alterius testis accessione, quæ pluribus testimoniis confirmabatur, Anisi lectionem magis probauimus.

Quod Athamanticum uocant. Cur Athamanticum diceretur, Plinius eodem loco exposuit. Nisi forte Abamanicum, subtracto t litera, legendum, docuerit Dioscorides, & in Athamania nasci, cuius regionis gentē (autore Byzantio Stephano) aliqui Thessaliæ, aliqui Illyrico adsignant. Nec refert, in Macedonia nasci Meon dixisse Dioscoridem: quoniam non longe distant inter se, Macedonia, et Thessalia. Suspitio tamen hæc magis, quam decretum sit.

DE CYPIRO.

κύπειρος
ἐρυσίσκηπτρον
ἀσπάλαθον

CYpirus, quem aliqui Erysisceptrum, ut Aspalathum appellant, Romani Iunci radicē, aut Iuncū. Folia fert Porraceis proxima, sed longiora, & exiliora. Caulem odorati Iunci, cubitalem aut maiorem, angulosum. In cuius cacumine minuta folia cum semine exoriuntur. Radices, quarum

ces, quarum in medicina est usus, contiguis inter se oleis oblongis rotun disue similes, nigro colore, suaui odore, amaro gustu. In lacunosis et palustribus enascitur. Optima est grauissima, densa, fractu contumax, plena & aspera, odoris cum quadam acrimonia iucundi: qualis est Cilicia, Syriaca, & quæ a Cicladibus insulis petitur. Huic calida uis inest. Venarum spiracula laxat. Vrinam ciet. Ad calculos, aquamque subtercutem utilissime bibitur. Aduersus scorpionũ ictus remedio est. Perfrictionibus uuluæ, & præclusionibus, fotu prodest. Pellit menses. Contra ulcera oris, etiam si depascant uorentque, farina eius efficax est. Malagmatis calfacientibus, et unguentorum spissamentis adijci solet. Aliud Cypiri genus tradũt in India nasci Gingiberis effigie, quod manducatũ croci uim red dit, & illitum præsentem Psilotri uim exhibet.

A

BARBARI COROLL.

CYpirus Gladioli nomine apud nostros, aliud est quam Cyperus is, quem latini radicem Iunci, ut Dioscorides hoc loco, Columellaque testatur, uel Iuncum quadratum, ut Cornelius. Cyperus pro Gladiolo, ut Theodorus Gaza uertit, a Theophrasto peculiarem habere quandam æqualitatem in caule describitur. Radice tamen inæquali, partim crassa, carnosaque, partim gracili atque surculosa. Hanc & in altum agi. Ideoque contumacem emori atque uelli. Nasci e latere huius radiculam, unde cauliculus erumpat alius. Sunt qui non distinguant, uicinitate nominis fallente, sed discrimine multo separãtur. Cyperus, siue Cypirus is, qui latine Gladiolus, & Xiphion a Dioscoride suo loco dicitur, radice bulbosa. Laudatissimus in insulis Creta, dein Naxo, postea Phœnice uisitur. Cretico candor odorque propinquus Nardo. Acrior hic Naxio, exilis Phœnicio, nullus AEgyptio. Nam & ibi puenit. Tradunt, non egredi barbaros domibus, nisi ab hoc suffitu. uegetiores enim, firmioresque sic fieri. Dulcis huic radix, & quæ decocta panem etiã gratiorem faciat, ut inquit Theophrastus, unde sumpsit Plinius. Ponderosior utique simul subacta. Hoc ipso nomine palustris alter Cypirus, siue Gladiolus ostenditur, quem Iulio mense ad radicem secari præcipiunt. Tertioque die in sole contineri, dum candidus fiat. Quotidie autem ante solem occidentem in tectum referri: quoniam nocturni rores palustribus officiant. Sit palustris hic qui floreat uere cum Viola nigra, sed utique post Anemonem, quę Timonia uocatur, comitatus Hyacinthis, & Gladiolus appellatus, an, quod magis puto, Xiphion, Theophrastum secutus, quærendum & æstimandum relinquo. Est enim uagum & commune multis nomen Gladiolus. Folium simile nomini. At Cyperus, de quo nunc agitur, Iunci triãguli, ut Plinius interpretatur, ut Celsus, quadrati species, iuxta terram candidus, cacumine niger, pinguisque prosilit. cuius radicem cũ oblõga est, Cyperidem appellitãt. Laus prima Hammoniaco. Secunda Rhodio. Tertia Thracio, si Plinium sequare. Nouissima AEgyptio, qui & cõfundit intellectum. quoniam et Cypiros ibi nascitur, qui est Gladiolus. Sed & Cyperus pro Iunco durissima uixque spirans in AEgypto. Cæteris odor ipsam Nardum imitãs. Nonnulli distinctionis gratia Cypiron pro Gladiolo, Cyperon pro Iunco triangulari, siue quadrato nominant. Non desunt qui Pseudocypirum uocent Gladiolum: de quo Plinius, semel quod meminerim, dixit. Ocyssima omniũ Cypirus, & Pseudocypirus frutex. Protinus enim, inquit, floret, semenque profert. Quadratus & angularis, ad differentiam rotundi Iunci, quem Schoenon græci uocant, cognominatus intelligitur. Penultimam Cyperi, quãque diphthongo longã, quãque uocali breuem græci scribunt. Dicitur hæc & neutro genere Cyperum a Paulo. Habetur & Cyperus Indica: quam Plinius, Cyperin appellat, etiamsi quibusdam exemplaribus Cypera legitur. Non possum non mirari, quamobrem Laurentius Valla, Cyperum in Herodoto, Siler, conuerterit.

Celsus Lib. 3. cap. 21. Theophrastus lib. 9. cap. 7.

B

Plinius lib. 21. cap. 18.

EX M. VERG. COMM.

CYperon. Non poterunt hoc loco facile secerni. Cyperus, Cypirus, & in feminino genere Cyperis, quæ tria, multa nominum similitudine, genere, & ut a toto pars inter se differunt. Cyperus siquidem, de quo nunc agimus, in Iuncorum genere anguloso caule, & odorata radice est. a Celso. lib. 3. cap. 21. quadratus Iuncus, a Plinio lib. 21. cap. 18. triangularis primo, mox angulosus dictus, graui, inter graues autores, in angulis eius

C

discordia. Nisi Dioscorides, cum dicens, utriusq; hystoriam confirmasse, & omnem inter eos, ueluti litem diremisse uideatur.

Cypirus autem palustris herba est, Gladiolus quondam, a cultellati folij figura, ut credimus dictus, multis locis laudatus, & in AEgypto, si Plinio credimus, nullius odoris.

Cyperida postremo, fœminino genere, radicem Cyperi ueteres dixerunt, non omnem, sed eã, quam hic oblongæ oliuæ similem, præcipui in medicina usus, laudauit. Quæ una fuit causa, ut posteriores medici Cyperin, siue Cyperida tantum nouerint. Sic enim Paulus ægineta multis locis appellat. Quam uero Plinius eodem capite dixit, per se Indicam herbam esse, quæ Cyperis uocetur, Zingiberis effigie, & commanducatam Croci uim reddere, diuerse a Dioscoride traditur. Non enim Cyperida, sed Cyperum dicit appellari. quæ in India nascatur Zingiberis effigie. Credimusq; nos, ab utroq; idem dici, uarietatemq; uocũ, non aliud esse, q̃ qđ a potiore parte, & quæ sola usum habet, tota quondam etiam dicta fuerit planta. Quod a Romanis itidem factum est, qui Iunci radicem Cyperum dixerunt, totam plantam, et utiliorem eius partem simul significantes, qua appellatione usus Columella aliquando est.

Sunt qui Erysisceptrum uocent. Nulla a nobis deprehensa hactenus appellationis huius origo est, & causa: quando, ut ex utriusq; hystoria patet, nihil simile inter se habent, Cyperus & Aspalathus, & licet aliquas habeant in medicina pares uires, non tamen ἀντιβαλλόμενα *sunt, idest, æqualia, uel quæ hodie sic uocant, quid pro quo. Nisi fortasse multis quoq; plantis commune sit hoc nomen. s. Aspalatho, Cypero, Verbenaci, alijsq;. Ex quo enim per multas uagatur plantas, oportet in eo commune aliquid intelligere, quo se diuersis cõciliet rebus.*

ἀντιβαλλόμενα

DE CARDAMOMO CAP. V.

καρδάμωμον

CArdamomum optimũ est, quod ex Comagene, Armenia, Bosphoroq; deuehitur. India quoq; & Arabia prouenit. Eligi debet plenum, frangenti contumax, contractum. quod eñ huiusmodi non est, intempestiuum iudicatur, & gustu acre, subamarum, & odore caput tentans. Excalfactoriam uim habet. Potumq; ex aqua, facit ad comitiales, ischiadicos, tusses, neruorum resolutionem. Item ad rupta, uulsa, tormina. Latas uentris tineas excutit. Ex uino aũt potum renibus, difficultati urinæ, a scorpione ictis, neq; non omnibus uenenum uibrantibus auxilio est. Cum cortice radicis Lauri epota drachma, calculos comminuit. Partus suffitu enecat. Scabiem ex aceto illitum adimit. Et ad unguentorum spissamenta additur.

D

ἑλμινθα πλατεῖαι

Theophrastus Lib. 9. cap. 7.

CArdamomum, Theophrastus refert, alios e Media putare, alios ex India cum Amomo atq; Nardo, et plurimis id genus aduehi. Simile Amomo, frutice toto prædicãt, semine oblongo. Quatuor eius genera, uiridissimum, & pingue, acutis angulis, fricanti pertinax, quod & maxime laudatur. Proximum ruffo candicans. Tertium minutius atq; nigrius. Peius, uarium & friari facile, odorisq; parui. Id quod uerius est, uicinius esse Costo debet. Preciũ optimi, ait Plinius, in libras denarij. 2. Recentiores Mauritani, hoc non Cardamomum, sed Cordumeni, et syluestre Caros uocant. Cardamomi uero nomine genus aliud intelligũt, in geminas diuisum species. Alterum lentis amplitudine. Alterum ciceris obnigri, in quo granum albũ sit, gustu mordaci. Vtrunq; odoratum. Quid, q̃ officinæ Cardamomo utuntur alio, q̃ quod a Mauris, & a Dioscoride perscribitur, duplicis fastigij, minus & maius appellantes, cui simile id semen sit, quod uulgo Melligeta dicitur, prælatum uiribus?

Plinius lib. 12. capite. 13.
Gale. 7. simplic.

ADDITIO

AVthor Pandectarum, nescio quid hic lepidum somniat de Cardomomo & Cardumeni, indicans aliquid esse corruptum in Dioscoridis textu, & apud Plinium. Mirum, quomodo hic tam lynceus fuit, in alijs totus talpa. Quare posthac illius neuijs ĩmorari, uel eas reprobare, omittemus.

DE NARDO CAP. VI.

νάρδος ἰνδική
νάρδος συριακή

DVo Nardi genera, unum Indicum, alterum Syriacũ appellatur. Non quod in Syria proueniat, sed quod montis in quo oritur, pars una ad Syrios, pars altera ad Indos flectiur. Ex hoc Syriaci gene

re præcipuum est recens & leue, largam gerens comam, flauum colore, perq; odoratum, ac Cyperum redolẽs. breui spica, amaro sapore linguã siccante, ꝙ diu in sua odoris gratia permaneat. Ex Indicis autem Nardũ quoddam Gangitis uocatur, a fluuio Gange, apud quem enascitur, montem præterfluente: quod genus ob multam loci in quo prodit uliginem, uiribus infirmius est, atque procerius adolescit, oppletas ferẽs spicas, ab radice comatas, unaque conuolutas, ac grauiter olentes. Montanum autem odoratius, spica breui, odore Cypero uicino, cæteras habens Syriaci dotes. Est & genus quoddam, cui Sampharitico nomen locus indidit, frutice breui, in magnas se spargens spicas, cãdidiore caule, Hircorum uirus supra modũ redolente: quod improbatur. Madefactum uendi solet. Quod uitium ex eo deprehẽditur, ꝙ cãdida sit spica & squalida, nulloq; puluere obsita. Adulteratur* Stilbio cũ aqua, aut Palmeo uino, inspissationis ponderisq; caussa inspirato. Intueri autem oportet, si lutum radicibus insideat, & incerniculo puluerem excutere, eluẽdis manibus utilem. Vim habent excalfactoriam & exiccantem. Vrinam mouẽt. Aluum potu sistunt. Vuluæ profluuia, saniemq; apposita supprimunt. Nauseæ ex aqua frigida auxiliantur. & cardiacis, inflationi, iocineri, regio morbo, renum uitijs. Aquæ autem incoctæ fotu ad insessum, uuluæ inflammationibus medẽtur. Ad glabras oculorum genas ualent: siquidem eas ad densiorem pilum reducunt. Perfusis humore corporibus insparguntur. Miscentur antidotis. & in fictili non picato ad ocularia medicamenta reconduntur, trita in farinam, & cum uino in pastillos coacta.

A
ξανθὴ τὴν χρόαν
γαγγῖτις
σαμφαριτική
*Barbar. στίμμι
καρδιωγμοῖς
ὀφθαλμικά

BARBARI COROLL.

NArdum, siue Nardus, in Thracia exili odore nascitur, siue ut Theophrastus scripsit, radiculæ potius quædam imitantes odore Nardum, sed leuiter. Quanquam Plinius, inuentam in Thracia nuper herbam dicat, cuius folia nihil ab Indica Nardo specie dissentiant. Principatus in unguentis Nardo apud ueteres stetit. Frutex est graui & crassa radice, sed minuta nigraq; ac fragili, quamuis pingui, situm redolente, qualem Cupressi, aspero sapore. folio paruo, densoque. Cacumina in aristas se spargũt, Ideo gemina dote Nardi spicas, & folia concelebrant. Alterum genus apud Gangem in totum reijcitur. Adulterat Pseudonardo herba, quæ ubiq; nascitur crassiore atque latiore folio, colore languido, in candidum uergẽte. Sit hæc fortasse quã Dioscorides Sampharitica appellat. Item sua radice permixta, ut Stibio ponderis gratia, & Gummi, & Argenti spuma, & Cyperi cortice. Precium spicæ in libras denarij. 90. foliorum uero eius quod maiora hæc habet, Hadrospheron uocatur, denarij. 30. Eius autem quod minora & Mesospheron dicitur, denarij. 60. At eius quod minima, & ob id Microspheron appellatur, laudatissimumq; est, denarij. 75. Odoris gratia omnibus maior recentibus. Nardo color, qu inueterauerit, nigriori melior. Indica, Syriacæ præfertur a Galeno. Nigrior, & ualidior etiã nonnunquam Syriaca. Reliqua genera in mẽtione gallici Nardi, montaniq; dicemus. Sed poscimur identidem, quæ sint illæ nouem species, quas Nardum Indicum representare Plinius existimet. An Gangetis prima, Ozenitis, ab odore uirulento dicta. Secunda, Pseudonardus. Tertia, Syriaca. Quarta, Gallica. Quinta, Cretica, id est Phu. Sexta, Baccharis. Septima, Hirculus. Octaua, Assaron. Nona, Thracia. Quidã usum Nardi omnẽ abdicãt, ob ancipitẽ ex ea medicinã, propterea ꝙ in Nardo quiddã ueneni deliburorij uice nasci ferãt; e quo Pison illud uocatũ Indi cõficiant. Exitiale nõ potu modo, sed in sudore corporibus appositũ, etiã si ab legulis purgari, & elui curiosissime, moris sit, fortasseq; hoc sit aut nõ dissimile quod Pharicõ a Dioscoride, ac Plinio, Phariacon ab Atheneo dicitur, gustu Nardi omnino, sed resolutionẽ facies neruorũ, cũ alienatiõe mẽtis, atq; spasmo. Aduersari autẽ huic ueneno maxime Cydoni-

B
Pli. lib. 12. ca. 12.
Theophra. lib. 9 cap. 7.

Nouem species Nardi.

Nardus in uenenum.

C am, Philarcus prodidit. Notatu dignũ, a Dioscoride, cęterisq; ueteribus, Nardũ Cyperi odore cõmẽdari, a Plinio Cupressi. Malim qdem librarij fuisse culpã. Sed si Plinio tribuẽdus error foret, affinitate uerbi lapsum esse dicerẽ, Cyparissizin, pro Cyperizin legentẽ. Neq; dici potest, cõtra deceptũ esse Dioscoridem, non Plinium. Quando quidem Cyperum idem ipse Plinius odorẽ Nardi referre alio loco scribat. Aduertẽdum est & illud, omnia Nardi genera herbas esse, præter Indicum. In ijs probatio una, ne sint fragilia, & arida potius q̃ sicca folia. Hirculus porro, qua uitiari Nardum sinceram dicunt, nõ grauitate odoris modo, sed similitudinẽ etiã nonnullam animalis eius nomen accepit. Græci τράγον uocant. Illud, ne quem fallamus, noscendũ. Syriacam Nardum duplicis esse generis. Vnum in India, sed parte montis in Syriam spectãte, quam Plinius sub Indicę uocabulo complectitur. Alterum in orbe nostro, id est, Syria, Ciliciaque. Hoc aliqui Gallico præponunt. Aliqui contra, Gallicum Syriaco tali præferunt. De Gallico mox dicemus. Calenus Indicam Nardum accipit quoties absolute Stachyn, id est spicam Nardi nominat, quasi spicam cæteræ non habeant, sed herbã dumtaxat, quẽadmodũ & Plinio uidetur. In Gedrosia quoq; Nardum est. Sed sub Indico cõtineri credimus.

EX M. VERG. COMM.

Altera Indicum spectat. Credimus, statim in ipsis foribus, perijsse huic capiti alteram regionem, Indicam scilicet. Siquidem incipiens hoc caput Dioscorides, duplicem esse Nardum ait, uocariq; Indicam alterã, alteram uero Syriacam: subiecitq; statim, non ideo Syriacam dici, quia in Syria nascatur, sed quod montis in quo nascitur, altera pars Indiam, altera Syriam spectat: exigebatq; rei, & dictionis sequax necessitas, ut quẽadmodum dixerat, non ideo Syriacam. &c. sic etiam de Indica aliquid diceretur: nec aliud dici posse uidebatur, ob ea quæ statim sequuntur, q̃ quod de Syriaca dictum fuerat, non ideo scilicet Indicam dici, quia in India nascatur, sed quod. &c. Quam ob causam nos Indicam etiam reddidimus, & si in nullo græcorum inuẽtum id à nobis fuerit.

Desyderari eodem loco etiam hic potest mõtis nomen, & situs in quo Nardus nasci dicitur, siue in India, siue alibi is esset: & si ob ea quæ Plinius libro. 12. rettulit, & hic paulo post de Gange dixit Indiæ Nardi natales assignandi sint. Leniora tamen hæc sunt.

D *Illud in medio capite grauius, in quo non diuersa tantum, sed contraria penitus omnia leguntur. In pluribus siquidem, sed minus probatis legitur. Auferendum in usu Nardi, si quid luti radicibus eis hæserit, cum cribro eximendus puluis. In paucioribus autem, sed probatioris fidei, ut nos reddidimus, Auferendæ scilicet in usu eius primum radices. &c. Videturq; prior lectio illa, Nardi radicibus ad medicinam uti, exquo in eum usum purgari eas iubet: idque Paulus AEgineta libro sexto etiam confirmat, fuisseq; hanc Serapionis ætate huius loci lectionem.*

Prosunt & stomachi erosionibus, quas Græci Cardiogmos dicunt. Sciendum illud est, quam Græci ex multo tempore καρδίαν, id est, cor dicunt, antiquissimis in ea gente Peloponesiacią; belli tempore, quo Hippocrates, medicinam suam commentatus est, non cor, sed uentriculum & ostium stomachi significasse, eaq; uoce intellexisse antiquissimos Græcos, stomachum & eius ostium tantum, non cor penitus aliud ab eo. Testis significationis eius est Hippocrates grauis autor, & qui pro oraculo in hijs merito habẽdus sit, pluribus locis ea pro stomacho usus est. Hæc multis etiam alijs in commentario suo Vergil.

ADDITIO.

Cyperum imitante, id est, angulosum Iuncum.

Hircum spirante, id est, hircinum, uel Hircorum uirus.

Frutice pumilo. Breui, uel decurtato. Adulterant flatum Stibio. δολιζοσι δὲ αὐτὸν ἐμφυσῶντες στιμμι. *Est autem Stimmi, ut inquit Plinius lib. 33. cap. 6. lapis spumæ candidæ, nitentisq;, non tamen translucentis. Stimmi appellant alij Stibiũ, alij Alabastrum, alij Larbason. Duo enim genera, mas, & fœmina. &c.*

Abundancias fœminarum, id est, uuluæ fluxiones & proflumina.

Nouo fictili. cui tectorium non sit obductum. ἐν ἀγγείῳ καινῷ ἀκονίτῳ, *uase nouo picato.*

¶ De NARDO Celtico. CAP. VII

νάρδος κελτικὴ ἀλιούγγα

Celticum Nardum nascitur in Liguriæ alpibus, Saliunca patrio nomine appellatum. Prouenitq; in Istria. Exigue fruticat, & cũ radice uellitur. Alligatur manualibus fasciculis, manipulatimque componitur. Folia habet oblonga, colore in flauum languido. Florem luteum. Foliorum, ac cauliculorum dumtaxat usus est, & odoris suauitas. Vnde pridie fasciculos aqua abluere expedit, & exempta terra, pauito solo atque

lo atque humenti subiecta, charta reponere, postridie repurgare. siquidē utile ab aceroso, alienoq́ꝫ. propter humoris uim, non excutitur. Adulteratur imposita herba simili, quæ Hirculus uocatur, ab odoris grauitate. Sed facilis cognitio. Namq́ꝫ herba candidior est, sine cauliculo, minoribus folijs, radice neque amara, neque odorata, uti uerum Nardum est. Itaque radices atque cauliculi, abiectis folijs triti, uino excipiuntur, digeruntur que in pastillos, & ita fictili nouo diligenter operto, asseruari debent. Laudatur maxime recens, iucundi odoris, radice numerosa cohærens, plenum, nec fragile. Ad eadem quæ Syriacum pollet. sed uehementius urinam cit, & stomacho utilius est. Inflammationibus iocineris, & felle suffusis auxiliatur. Contra stomachi inflationes, cum Absinthij decocto bibitur. Item aduersus lienem, renum & uesicæ uitia, & uenenatos ictus ex uino. Additur in malagmata, potiones, & calfaciētia unguenta.

A

τράγιος

ἴκτερικοῖς

BARBARI COROLL.

NArdum Gallicū, siue ut Græci appellant, Celticū, laudatur in orbe nostro post Siriacum. quippe quod Syriaco sit leuius, neq́ꝫ multū ab Indico differēs, ut Plinius existimat. Preciū siclis 3. Hoc & Aliucā uocari, Dioscorides Alpinis populis tradit. Credo Saliuncā legendū, a uicinitate pro Saliuncæ. Quam nostri foliosam quidē, sed breuem, & quæ necti non possit, describunt. Radici numerosæ cohæret herba uerius q̃ flos. Densa, ueluti manu pressa. Breuiterque cespes sui generis. Pannonia gignit hanc, & Norica, & Alpium aprica. Vrbium Eporedia tantæ suauitatis, ut metallum esse cœperit. Vestibus interponi eam gratissimū. Seruius hanc uulgo appellari, Orci tunicam putauit. De Hirculo herba, cuius Dioscorides hoc loco meminit, superius mox absolui.

κελτικὴ νάρδος
Lib. 21. cap. 7.
& Lib. 20.

EX M. VERG. COMM.

CEltícam Romani Gallicam, Id est, nascit in alpibus Lyguriæ Celtica Nardus, sed ab incolis regionis suæ uocabulo Gallica appellata est. Suspicionemq́ꝫ & coniecturam hanc nostram confirmauit, quod est illic aduerbium ἐπιχωρίων, manifesta in Græcis significatione, quasi dicas, regionis modo & nomine. quod totū nos reddidimus, ab incolis gētis suæ nomine appellata. Nec aliud est quod certū & pro comperto nobis de ea dici possit, & Genuates quidā Herbariā pro celtica Nardo, quæ est spicati floris colore inter ceruleum & purpureum, Lauendulam exhibuerīt, notam passim herbam. Atque sic dicta, quoniam magnum uectigal genti illi hæc herba est, quotannis in Aphricam eam ferentibus mercatoribus, ubi lauandis, fouendisq́ꝫ corporibus in balneis Lybes ea utuntur, nec nisi decocto eius abluti mane domo egrediuntur. Iidem, nullam talē herbam hircini odoris nouisse se dicebant. Quo fit, ut peritioribus censendum relinquamus, an Celtica Dioscoridi Nardus ea sit, quam Genuates Celticam spicam, & Lauendulam, dicunt. Nobis nō uidentur alteri alterius respondere notæ. Nam Dioscorides suam lutheo flore describit, Genuates suam colore inter purpureum & ceruleum ostendūt: ob quas causas suspicantur proprij generis herbam, Gallicam hanc Nardum esse.

ἀλιούγγια. Ruellius, Saliunca. Sed omnē, ut uidetur, doctissimorum nostra ætate uirorum, pro Saliunca, & Gallica Nardo disceptationē excitauit una Dioscoridis in hoc capite uox, quæ nec una, nec eadem in antiquis græcis est, sed in aliquibus Saliunca, in aliquibus Aliunca, in aliquibus etiam geminato, ll, Alliunca legitur. Ex qua tam multiplici lectione. oborta nobis suspitio est, uitium in ea uoce esse, ut plærunque fit in his quæ latina a Græcis, & a latinis græca imperitis alterius linguæ librarijs scribuntur: nec Saliuncam illic legendum esse, uerum ex quo sunt in quibus duplum ll est, & in omnibus totam dictionem finit ea syllaba, Gallica, pro Saliunca legi posse.

B

Lauendula quare sic dicta est.

Prodest eodem modo & lieni. In aliquibus græcis non prodesse simpliciter scribitur: ut non tantum cui parti, uerum in quo eius partis malo etiam mederetur. intelligeremus.

¶ De montano NARDO. CAP. VIII.

MOntanum NARDVM, quod ab aliquibus Thylacitis, & Niris appellatur, in Cilicia & Syria nascitur, caule & folijs Eryn=

ὀρεινὴ νάρδος
θυλακῖτις νῆρις

C gio similibus, minoribus, minime tamē spinosis, asperisq;. Radicibus bi nis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis, ceu Hastulæ regiæ, sed lōge gra ciliorib. & exilioribus. Neq; caulem, neq; fructum, neq; florem profert. Ad eadem quæ Celticum efficax.

BARBARI COROLL.

NArdus montana, quam & Syriacam. & Ciliciam uocare possis: a Galeno Pyritis appella ta est, nec priuatim a Plinio describitur, sed inter Nardi genera promiscue refertur.

EX M. VERG. COMM.

A *Quibusdā Thylacitis, θύλακα, θύλακον q; masculino, nec minus θυλάκιον neutro genere, græci uocāt ex animalium corio factum sacculum, peramq; & utrem: ab his nominibus adiectiua forma θυλακίτις uox fa- cta est, qua ueteres Nardum hanc dicebant. propterea, q; ex Cilicia, Syriaq;, mercatoribus in Græciam sac- culis his clausa, uenalis afferretur; eratq; id nomen quasi nota gentis, & a gente bonitatis in hac herba. Indi cant id meliora græcorum Lexica, in quibus uox τυλακοφόροι, exponitur, θυλάκοις περιφέροντες τὰ ἀρώματα, quod est. ex corio sacculis circumferentes aromata.*

Folia cum Eryngio similia habet. Dissidet hoc quod mox a fine subiungit, Non caulem, non florem, non semen fert. Quomodo caulem habet, & non caulem? Sed quod nocuisse huic capiti credimus, rerum uo- cumq; similitudo & uicinitas est. Habent siquidem græci κλῶνας κλάδας, & καυλοὺς, quibus diuersas in plan tis germinationes ostendant, ut aliquando certius nos etiam docebimus. Factuq; facile fuit, ut in priore il- la parte qua nunc legitur καυλοὺς, id est caules, non id, sed κλάδας, aut κλῶνας quondam legeretur, & a pa- rum perito, diligentiq; homine, altera pro altera uox accepta fuerit: ideo nos ramulos illic reddidimus. nam in posteriore illo, caules necessario reddēdi erant. In pluribus siquidem naturæ ordo hic est, ut ad florem & semen, caulem prius proferri oporteat. Quæ duo in montana Nardo hic negaturus, tertium etiam negare co- gebatur. Qui autem ab nobis ramuli in herbis dicuntur, hi sunt qui infructuoso genere, quale Absinthiū, Ru ta, Thymus, pluraq; alia sunt conserti ab uno principio, pluresq; oriuntur, & eadem altitudine fere inter se crescunt.

D *Minora tamen, nec Eryngij modo aspera. In paucioribus græcis, non τραχία, quod asperum, sed παχία, quod crassum significat legitur. Nec aliud Serapionis ætate legebatur. Tota in eo res uersabatur, asperita- tem ne, an crassitudinem, Dioscorides excepisse uideatur. Nos quoniam Eryngio asperitas, & aculei a Dio- scoride assignantur, illud maluimus, quod eiusdem scriptoris autoritate defendi & confirmari poterat.*

DE ASARO CAP. IX

ἄσαρον
αἷμα ἄρεως
θέσαν
βάκχαρ
σούκκινουμ
ἄγριον νάρδον κυτινῷ

ASARVM, quod & ipsum aliqui siluestre Nardum appellant, Magi Sanguinem Martis, Latini Perpēsam, alij Bacchar, Ostha nes Thesam, AEgyptij Cerea, alij Nardū rusticū, Galli Bacchar, AEthru sci Succinum. Odorata herba est, qua in coronamentis utuntur, Hederę folijs, minoribus multo, rotundioribusq;. Floribus Cytini Hyoscyami, purpureis, inter folia proxime radicem emicantibus, odoratis, in quibus semen acinosum. Cauliculos habet angulosos, asperos, & molles. Radi- ces numerosas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini nō dissimiles, lon- ge tamē graciliores, odoratas, quibus odor inest Ciñamomo proximus. Asperum siccumq; solum amat. Eius radix, ruptis, conuulsis, in tussi ue- tere, & spirandi difficultate, & si urina ægre redditur, opifera est. Menses ciet. Contra serpentū ictus, eam in uino bibere, salutare est. Folia, ut quæ astringant, illita, capitis doloribus, oculorum inflammationibus, incipi- entibus ægilopijs, mammis tumentibus a partu, ignibus sacris auxilian- tur. Odor somnum gignit. Crateuas herbarius de eo ita scriptū reliquit. Asarum excalfactoriam uim habet. Vrinam cit. Hydropicis, & uetusto coxendicum dolori prodest. Radices senis drachmis ex aqua mulsa potę

Crateuas her- barius.

mensés trahũt, & Veratri albi modo purgant. In unguenta additur. Vm
brosis montibus prouenit, sed plurimum in Ponto. Phrygia, Illyrico, &
Italiæ Iustiniensi agro.

A

BARBARI COROLL.

ASaron, præter cæteras differentias, molliora quoq; folia obtinet q̃ Hedera. Radice Galli
ci Nardi, Semine, saporis calidi ac uinosi. Bis anno floret, Autumno, & Vere. Optimum in
Ponto, proximum in Phrygia, tertium in Illyrio. Effoditur cũ mittit folia, situm ocyssime tra-
hens, ac senescens. Error librariorum est in Plinio, qui alicubi iubere uidetur siccandũ in sole,
alicubi in umbra. Nisi quis posteriorẽ locum ita legat. Nõ q siccandum sit in umbra, sed q si
tũ celerrime in umbra sentiat. Non ignorandũ, Baccarẽ aliud omnino esse q̃ Asaron, etiãsi me
dicinas, quas Dioscorides Asaro dicauit, Plinius apud nos Baccari magna ex parte acceptas
retulit. Nec mirum, cũ sit earum natura uiribus & effectu proxima. Cęterum Perpensam, siue
Perpresam (nã utrunq; legitur. ut in Baccare latius exposui, non Asaron, ut Dioscorides, sed
Baccarẽ intelligi Secundus noster uoluit. Cõtra quoq;, descriptio Asari a Dioscoride facta; cõ
gruit Baccari mnltis partibus. Primũ, q [illegible]dor ei Cinnamomo uicinus redditur, ut Asaro. De
inde, q gracili, nec humido solo prouenit, ut Asaron. Alioquin reprehẽdũtur a Plinio, q Nar
dum rusticũ, radicẽ Baccaris appellauere: quia Nardum rusticũ proprie sit Asaron. Quod ue
ro Dioscorides Coronamentariã esse dicit herbam Asaron, id Baccari potius q̃ Asaro conue
nit. Propterea, q Asaron uocari scribunt, quoniã in coronas atq; serta nõ addatur. Legebatur
in Dioscoride, Romanos Asaron Peritresam uocare: nos Perpensam, aut Perpresam ex Plinio
correximus Autor is eandẽ opinor herbam. 21. libro Perpensam. 26. Perptesam nominat. Co-
dices etiãnum sunt, in quibua non Perpresa, sed Sparsa legitur, ut existimo corrupte. Legitur
& Asarus, non pro Asaro, sed pro Arisaro mendose. Quid enim incolume relinquit Medico-
rum imperitia? De Arisaro agemus suo loco.

Plinius lib. 12. capite. 13.

Idem libro. 21 capite. 6.

EX M. VERG. COMM.

*ASaron. Græcis adiectiuum est, significatq; illis idem quod ἀσάρωτον, id est, quod in ornatum non ue
niat, & quo ornari nequeamus. autor Plinius, Cæterum obstat quod sequitur, Coronaria & odorata herba,
Asaron est. Respondeo. Non id aduersatur, Possunt enim plantæ, earumq; partes, ob præcipuam eius usus
causam, coronariæ esse, ut mox dicemus, & nihilominus quia aliquid aliud impediat, in coronas non addi.*

B

*Sunt qui rusticam Nardum appellent. Haud dubium,, quin ob odoris similitudinem. Cæteræ appellatio
nes nobis incognitæ, ideo excutiendas post nos aliis relinquimus.*

*Cogor uel nolens appellare Ruellium: quoniam & ipse, & alij interpretes, intelligunt in Asaro caulicu
los asperos & molles, contrario (nisi mutata sit latinarum uocum antiqua estimatio inter se) & ob id simul
impossibili habitu. Qui enim porest simul aliquid asperum & molle esse? & cur post seminis historiam, q&
in his quæ caulescunt, in caulibus, plærunq; absoluit Asari caules, importuna, & parum congrua sermonis
serie in Dioscoride descripserint? cũ nec molles, sed raros græci omnes illic habeãt, nec caules eo loco, sed cus
pides, acuminaq; aliqua, quæ in eo semine se proferunt, hic scriptor descripserit. Video lapsum. Crediderunt
illi, nihil aliud græcis, & huic præsertim scriptori,* καυλοὺς, καὶ καυλία *significare, quam in oleribus, plantisq;
aliis, ad florem, & semen in altum surgentes. ueluti uirgas, cum tamẽ Homerus* καυλιόδοντας *suos dixerit, et
omnia eius gentis Lexica indicent,* καυλόν, *et eadem ratione* καυλιον, *præter cõmunem illam in plantis signifi
cationem, in extremo hastili ferramento acuminatam summam partem, in quam caua deinde cuspis ferrea
inseritur, significare: qua uocis non illa estimatione reddendus, iudicio nostro, fuerat hic locus. Hic enim post
totã seminis figuram, quam nucleis acinorum similem, dicebat habere idem semen, ostendit uelut in echina
to castãneæ calice, acuminata quædam, nõ tamen ut in illo conferta & densa, sed rara, nec mollia, uerũ aspe
ra, neque angulosa itidem, sed angulorum figura modo et specie.* γωνιοειδῆ *enim ea appellat, non* γωνιώδη. *q&
ab illis fuerat diligentius obseruandum. Nõ enim parui refert in pictura, seu modo uel specie. In illo siquidem
manifesti anguli erunt, in hoc quod angulis simile sit. Videtur tamen Plinius hoc aliter indicasse, cum ait,
Asaro semen acinosum & uenosum esse, nec extare in eo acuminatũ quid, sed per longitudinẽ uenas extendi.*

ADDITIO.

*SVbtiles, obliquæ. &c. Quæ ab hoc loco sunt, usque ad id, Asarum excalfactoria habet naturam. &c.
in Vergilio desyderãtur, putatq; idẽ, ab sciolo quopiam fuisse inserta, qui ut Plinij ætate etiam aliqui inue
niebantur, Baccarem rusticum Nardum credidit, & appellauit eadem appellatione, deceptus, quod Asa-
ron rusticum, Nardus etiam dicebatur, Asarum et Baccarem simul miscuerit, diuersis alioqui foliorum, radi
cum, & in quibus utraq; nascitur locorum notis a Dioscoride descriptis.*

C

φοῦ
ἀγρία νάρδος
ἐλαφοβόσκῳ ἢ
ἱπποσελίνῳ
σχῖνος ἢ μέλας
ἐλλέβορος

❡ De PHV. CAP. X

PHV, quod & aliqui siluestre Nardum appellãt, nascitur in Ponto, folio Olusatri, aut Elaphobosci, caule cubitali, aut altiore, leui, cauo, molli, in purpuram uergente, geniculis intercepto. Floribus Narcisso proximis, maioribus, teneris, & in albicante purpureis. Radice superius ad digiti minoris crassitudinem, ex obliquo uillosa, in nigri Veratri, aut Iunci odorati modum, capillamentis inuicem contextis, flauescẽtibus, odoratis, cum quadam odoris grauitate Nardum ęmulantibus. Excalfacit. Vrinam mouet, si sicca potui detur. Decoctum eadem præstare potest. Ad lateris etiã dolorem efficax. Menses ciet. Antidotis inseritur. Adulteratur radice Rusci ammista: sed maleficium deprehenditur, quũ hæc dura est, & frangenti contumax, sine ulla odoris gratia.

BARBARI COROLL.

PHV, Creticum Nardum nonnulli uocant. Radice uillosa, imitanteq; auium pedes. In Plinij codicibus corrupte Aliphu, pro Phu legitur.

Lib. 12. cap. 12. & lib. 20. ca. 21.

EX M. VERG. COMM.

QVAM pro Dioscoridis Phu, ætatis nostræ Herbarij ostẽdunt. s. Valerianam herbam, longe minor ea est quæ ab hoc scriptore describitur. Nec omnes omnino utriusq; inuicem sibi respondent notæ, quæ tamen præcipue a Dioscoride numerantur, conuolutæ glomeris modo, & ut Plinius ait, uillosæ radices, earumq; Nardi odor, & albicans in caule purpura, in nostra pariter sentiuntur. Credimusq; nos, ut in animalibus etiam fit, quæ non eadem mole corporis, ingenijq; sui natura ubiq; nascuntur, in alieno orbe cæli, aut terræ beneficio, Phu hanc proceriorem nasci. Quoniam & in nostro orbe cubitalis aliqũ uisa fuerit.

D

μαλάβαθρον

φοῦ
ἄσαρον
ἶρις

❡ De MALABATHRO. CAP. XI

MAlabathrum arbitrãtur aliqui esse Indici Nardi foliũ, falsi quadam odoris cognatione. Permulta enim Nardum olent, quem admodum Phu, Asarum, Niris: secus autem res se habet. Namq; Malabathrũ foliũ sui generis est, quod Indicæ gignunt paludes, Lentis palustris modo innatans aquis, sine radice. Id collectum, statim lino transsuitur, & siccatum reconditur. Tradunt, siccatis æstiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus uri: quod ubi non euenerit, ne amplius quidẽ renasci. Laudatur recens, cum nigredine quadam candicãs, integrum, nec fragile, odore caput feriens, quod diu insuaui odore permaneat, & Nardum sapore imitetur, nullo salis gustu. Infirmum uero & minutim contusum, pręsertim si cariosum uirus olet, uitiosum est. Easdem Nardo sortitur uires, sed efficacius omnia pręstat. Vrinam uehementius ciet, ac stomacho magis ꝓdest, Malabathri uis. Lippitudinibus, inflãmationibusq;, tritum, & in uino feruefactum, cõmode illinitur. Subditum linguæ, oris halitum & suauitatem cõmendat. Vestium quoq; odorem interpositum seruat, & ab erosione tuetur.

BARBARI COROLL.

Lib. 12. cap. 16. & de medicamẽtis eius Lib. 23. capite. 4.

MAlabathrum Plinius arborem Syrię affirmat esse, folio cõuoluto, arido colore. Fertilius in AEgypto. Laudatius in Indiæ paludibus, sine radice fluitans. Improbant candidũ. Celerrime situm in netustate sentit. Odor in uino suffferuefacti antecedit alios. In precio quidem prodigio simile est, a singulis denarijs ad tercentum peruenire libras, ut idem inquit autor, oleum autẽ ipsum in libras. 60. Sunt codices in quibus non oleum, sed folium scribatur. Si hęc uera sunt,

uera ſunt. Malabathri gemina conditio. Alterum paluſtre, ut Dioſcoridi uidetur. Alterum ex arbore. Nunc medici nec primum, nec ſecundum, ſed tertium Malabathri genus nouere, appellatum a Mauritanis ſuis Tenbul, cuius ſurculi cum folio, quale Arbuti ſiue Lauri eſt, pollicares plærumq; ad nos ferantur, & fructus quoq; laurinis bacchis ſimillimus. Omnia tria genera folij appellatione ſignificari conſueuerunt, ſed priora duo maxime. Foliatū inde unguentum, quo fœminas locupletes oblini Romæ ſolitas, Galenus auctor eſt. Græci Phyllon, hoc eſt, folium uocāt. Herbæ genus in ſaxoſis montibus repertum. Noſtri uulgo Folium ſylueſtre nominant, ut ſuo loco diſſeremus. Notadnum, uariare Dioſcoridem a Plinio, φ alter Malabathrum probari ſcribat, quodam ſalis guſtu, alter nullo.

A — φύλλον

EX M. VERG. COMM.

MAlabathron. Primum illud nouiſſe omnes uolumus, hoc ipſum ab antiquis græcis folium ſimpliciter fuiſſe dictum. Sic Plutarchus in libello cui titulus eſt. Quod bruta ratione utuntur, appellat, odoramentis alijs coniungens, ſimulq; numerans Cinnamomum, Nardum, Arabicum Calamum, & folium Malabathrum. ſ. hoc. Quæ uox ex antiquo & probatioris mihi fidei græco codice, inſtaurata a nobis illic eſt, ubi legitur. Et niſi id fiat, nō naſci folium. quæ in cunctis alijs deerat. Ab hac appellatione Malabathrinum unguētum foliatum Marciali, & plæriſq; alijs, & græcis & latinis ſcriptoribus dictum eſt, & ob odoris ſimilitudinem idem Nardino eſſe creditum aliquando.

Et Niris, quæ montana Nardus. &c. Non νῆρισ, quæ montana Nardus ab eo dicta eſt, uerum ἶρισ in aliquibus legitur. Sed nos maluimus, quod ex eodem ſcriptore ſeruari poterat. Et ſi forte utroq; loco ἶρισ legi quondam potuerit, non adeo tamen ſimilis odor eſt, ut mutanda temere ea uox fuerit.

Probatur recens & nigredine albicās. Habēt plures Græcorum codices deſcriptas his uerbis Malabathri notas. ἐςὶ δὲ καλὸν τὸ πρόσφατον καὶ ὑπόλευκον. probatur ſcilicet recens, & quod albidum, non omnino album. id enim τὸυ ὑπόλευκον ſignificat. Sequitur deinde. ἐν τῷ μελανίζειν τε ἄθραυςον καὶ ὁλόκληρον, quæ latinis uocibus reddi quidem poſſunt, ſed parum ſequaci & congruente ſenſu. Si enim dicas. in nigreſcendo infragile, nec in partes diſcerptum, quis erit ſenſus? & quæ rei natura? Siquidem nulla in colore cauſſa eſt, cur magis, minuſq; frangatur aliquid, & in ſuis partibus integrum ſeruetur. Accedit & illud, quod copula illa τε, uerbo ſubiecta, alterius in ſermone membri ueluti principium facit, quicq; in lectione Græcorum conſueuerunt, facile in alijs obſeruare hoc potuerunt. Quod niſi Plinius, alijq; omnes, nigricantem colorem Malabathro adſignarent, confidentius & uicium hoc loco teſtaremur, & ut conſueuimus in integrum etiam reſtitueremus. Vnus igitur tantum inuentus mihi eſt codex, in quo legitur ἐν τῷ μελανίζειν τε ἄθραυςον καὶ ὁλόκληρον, quorum uerborum ſit ſenſus. Et in molleſcendo infragile, & in ſuis partibus integrum, ut nihil de colore illic agatur, ſed de tenaci lentore: doceatq; Dioſcorides, probari Malabathrum id, quod recens & albidum ſit, quodq; cum molleſcit lentorē admiſit, tenaces uires tunc acquirat, fiatq; infragile, & in ſuis partibus integrū ſeruetur. Quod in multis humor natiuus, & accedens facit. fiunt enim eo firmiora, & ualidiora. Quemadmodum contra areſcentia franguntur.

B

Prodeſt oculorum inflammationibus. Sunt exemplaria gręca in quibus legitur, καὶ πρὸσ τὰ ὀφθαλμιάσ καὶ πρὸσ τὰσ φλέγμονασ ἁρμόζει. & ad oculorum præterea lippitudines & inflāmationes accomodatum eſt: ut duo intelligātur mala. Sunt itidem in quibus, καὶ πρὸσ τὰσ ὀφθαλμικὰσ φλεγμονὰσ, ideſt, ad oculorum inflammationes, ut unum tantum mali genus intelligatur. Nos poſteriorē hanc lectionem, monente Plinio, magis probauimus. qui de unguēto Malabathrino legit epiphoris, ideſt, inflammationibus uino expreſſum, utiliſſime imponitur.

DE CASIA CAP. XII.

CAſia, cuius complura ſunt genera, iuxta odoriferam Arabiam gignitur, craſſi corticis ſarmento, folijs Piperis. Eligenda eſt fulueſcens, pulchri coloris, Coralij æmula, perq; anguſta, longa, craſſa, & fiſtuloſa, guſtu mordens, & cum aliquanto feruore aſtringens, aromatica, uinoſo odore: cuiuſmodi eſt quæ ab incolis Achy appellatur, ab Alexandriæ negociatoribus, Daphnitis. Huic præfertur craſſa, purpurea, & nigricans, Zigir cognomine: quæ Roſam odore imitatur, præcipui in me-

κασία — ἄχυ — δαφνῖτις — ζιγίρ

C dicina usus. Secundum locum tenet antedicta. Tertia, cui Museletico blasto cognomẽ est. Reliquæ uiles, & quæ Aphemũ dicitur, nigra, insuauis, cortice tenui, ac rimoso: & quã Darcã & Citton uocãt barbaro nomine.

ελάσος μοσυλίτις
δάρκα καὶ κιττώ

BARBARI COROLL.

CAssiam Teophrastus fruticem magnitudine Salicis Amerinæ prodidit, sed multis furculosisq; brachiatam ramis. Crassiore q; Cinnamomum sarmento, præterea neruosissimã, & solo cortice commendabilem, qui ei cutis tenuitate obducitur. Neq; aliter detrahitur, q; si præsutas corio bubulo uirgulas bicubitas, enati uermes eroserint, cortice tuto, intactoq;, propter amaritudinẽ, odorisq; acrimoniã futuro. Hæc iuxta Cinnamomi cãpos in Ethiopia, Troglodytis permixta connubio, sed in mõtibus nascitur. Dissentit a Dioscoride Plinius, Theophrastũ (ut arbitror) secutus, q Dioscorides crassum eius corticẽ esse scribat. Illi cute uerius, q; cortice uestiri trãdant, quem conteri, atq; in Ciñamomo leuari exinanirіq; precium sit. Amplitudo fruticis cubitorum trium, ut idem Plinius existimat. Color triplex. Cum primum emicat, cãdidus pedali mẽsura. Deinde rubescit, addito sesquipede. Vltra nigricans: quæ pars inquit maxime laudatur, ac deinde proxima. Damnatur uero candida. Eligendam recentem maxime, & quæ sit odoris mollissimi, breui tunicarum fistula, & non fragili, quæq; plurima, minimũ ponderis faciat. Cæteræ notæ congruunt. Lactam uocant talem, barbaro uocabulo. Alia est Balsamodes, ab odore dicta, sed amara, ideoq; utilior medicis. Hanc esse, quam Dioscorides Zegir, et Galenus Gizer, Aetius Ozem uocarũt. Haud multum absum quin credam. Nominat & Mottoden Galenus speciem Cassiæ uiribus proximam, appellatæ Gizer. Nigra unguentis expetebatur. Precia nullis tam diuersa. Optimæ in libras. xl. cæteris. xv. His addidere Mangones, quam Daphnoidem uocant, Isociñamon cognominatam, preciumq; eius faciũt. ccc. Adulteratur Styrace, & propter similitudinẽ cortice Lauri surculis tenuissimis. Forteq; Daphnoides eadẽ sit Cassia, quam Daphnitin a mercatoribus uocari scribit Dioscorides. Fabulæ sunt, Cassiam, Ciñamomumq; nidis auium decuti plumbatis sagittis. aut circa paludes quasdã colligi, propugnante diro serpentium genere, ut Theophrastus ait, uespertilionumq;, ut alij. Sciendum, q ubi nos in Dioscoride conuertimus, quandam haberi Cassiam redolentem hyrcinũ uirus, Mauritani odorẽ Porri transtulerunt, prasizusam, nõ tragisusam legẽtes. Vtra lectio sit uerior, experti iudicent. Nõ conuehitur modo Cassia, præter q; rarissima inter Xylocinnamomi fasciculos quandoq; inuenta, nigriciæ argumẽto. Casiam latini correpta priore syllaba pronunciãt, etiam si apud Græcos fere omnes geminata cõsonante scribitur. Vergilius. Nec Casia liquidi corrumpitur usus oliui.

Theoph. li. 9. capite. 4. 5.

Plin. lib. 12. capite. 20. Item lib. 13. capite. 19.

EX M. VEGR. COMM.

D AB incolis quæ talis est Lada. In cunctis fere legitur. Ab incolis quę talis est Achy. Et in aliquibus non ἄχυ, uerum ἄδι legitur. quæ uox quoniam in aliquas literas eius, quam Plinius Ladam uocari dicit, incurrit, Lada a nobis restituta est, nulla tamen certa ratione. tam enim nobis ἄχυ nunc barbara uox, quam Plinio tunc erat, & nobis modo Lada est.

Tertia est, quæ rubus Mosyliticus appellatur. Cum in cunctis fere legeretur ελασὸς. communi omni germinum appellatione ex melioribus græcis βάτον, idest, rubum reddidimus. Neq; (ut credimus) ab re. in fruticoso enim genere Casia censetur, in quo & rubi numerantur, uerisimileq; est, contractiore hac rubi uoce, magis q; ampliore illa & cõmuniore germinis Casiã signari solitam, præsertim a regione: non aliter q; Lygusticum, Piper agreste, multaq; alia in plãtarum genere appellamus.

Mosylicus. A promontorio & emporio Ethiopiæ Mosylo, unde afferebatur, dictus est.

Vt quæ Aphysemon uocatur nigra. &c. ἀφήμων in multis legitur, ἀφυσήμων in melioribus inuenitur: potuitq; ob eam appellari caussam, quod tenui & disrupto eius cortice tibiarũ & fistularum more inflari non poterat. id enim φυσᾶν Græci dicunt, & φυσήτηριας αὐλοὺς, idest, tibias uocant, & hic φυσητῆρα, follium, fistulam, de Cinerula, & bulla in metallicis agens, appellat.

In odorifera Arabia. Ea est, quæ inter Persicũ, & Arabicũ mare a geographis describitur.

Habet crassi corticis Casia omnis sarmentum. In græcis est, ῥάβδον παχύφλοιον, quod significat uirgam, qualem. s. in uitibus, multisq; alijs uidemus. Eam crassi corticis dicit Dioscorides. pro crassitudine. s. totius materiæ. in qua crassissimus sit cortex, exigua interior medulla. In aliquibus hoc loco legitur, ὥσπερ ἰνοῦ, uoces duæ, nihil, nisi emendentur significantes: credimusq;, ex Theophrasto restitui posse ὥσπερ ἄγνου. ueluti uiticis.

Et Piperis folio est. Legitur in aliquibus ὥσπερ ἴρεως, in aliquibus, ὡς πιπέρεως. Potiorem illã

lectionem sequutus est Mauritanus Serapiõ. Nobis in tam multa in plantarum folijs naturæ uarietate, difficilis coniectura & ratio fuit: et licet utraq; lectione dici plura potuissent, tutius tñ uisum est, ex cognatiõe locorũ, uicinitateq; Piperi folio similẽ potius facere: credimusq; omnẽ hanc uarietatem ab imperitia librariorum & incognitæ rei dubitatione irrepsisse.

A

Daphnitim. Si Plinio credimus, a Lauro facta appellatione. quoniam scilicet ob similitudinem Lauri cortice adulteratur, & a Mangonibus Daphnoides dicitur. In quo certe dissidet a Dioscoride. Verũ id alij excutiãt. Aut certe sic dicta Daphnoides, a portu Arabiæ, cuius meminit Strabo. lib. 16. qui thus, myrrham, & alia odoramenta fert.

Odore Porraceo. Mutauimus & hoc, quod in quibusdam babetur τραγίζουσαν. Nã in melioribus, porraciore odore habetur. Et Mauritanus Serapion quoq; sic legit.

De Pseudocasia CAP. XIII.

ψευδοκασσία

SImilior huic est Pseudocasia, q̃ ut explicari possit: quæ gustu coarguitur, cum nec acris, nec odorata sit, hærẽtemq; medullæ corticem habeat. Inuenitur etiam lata quædam fistula, mollis, leuis, plena, ab alia distans. Damnatur candicans, scabra, hircinũ uirus redolens, & quæ tenui fistula & scabra cute sit. Vim obtinet calfaciendi, urinam ciendi, siccandi, & leniter astringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, et malagmata, quæ præstandæ claritatis gratia concinnantur. Lentigines tollit, cum melle illita. Menses trahit. Cõtra uiperarum ictus pota auxiliatur. Aduersus intestinas, inflammationes omnes, et renũ uitia, pota proficit. Fœminis in solia desidentibus, aut suffimẽtis, prodest ad dilatationem uuluæ. Ea duplo pondere medicamentis mixta, Cinnamomi uicem supplet. Nã eosdem effectus præbet. Ad plurima perq; utilis.

BARBARI COROLL.

B

HAbetur & Gassia odoratæ genus herbæ. ut in Thymelæa, siue potius Chamelea demonstrabimus. Aliud etiannũ genus est, quã ætas nostra Cassiam appellat, & cognomento fistulæ. Ab aromatica, ligneaue discriminat, ueteribus ignotã, ꝑinde ut fere nobis mõ lignea, alioqn in nostro quõdã orbe seri cœpta, extremiq; impij Rom. margine, qua Renus alluit. Viuere in aluearijs apum solita. Etiã si color aberat ille torridus sole, atq; ob id simul idẽ odor. Cęterũ scire oportet, si qñ Cassiã syringa, hoc ẽ, fistulã, in antiqs autorib. legere cõtigerit, nõ ꝓ ea capiendã esse, quæ nũc Cañia fistula dicatur, colore rubro nigrãs, laminis intus carnosis, quas parietinę discludunt, seminibus siliquæ Ceratiæ, ad deijciendã bilẽ ustã mire ualẽs, sed ꝓ lignea, siue aromatica, cuius una quoq; species ab ipso Dioscoride platea Syrinx, idest, lata fistula nuncupari cernitur. Cassius certe Felir, si mõ liber eius est, qui circũfertur, appellatiõe Fistulę, simpliciter Cassiã odoratã, siue aromaticã intelligit. Inuenio tñ apud gręcos autorẽ, q Paulũ, et Oribasiũ ita loquentes induxerit. Cassia Syrinx aduersus flauã bilẽ ꝓdest: & itẽ eos, q p̃ter naturã pallescunt: itẽ anginas, & laterũ dolores, & peripneumonicos. Hæc Paulus. At Oribasius. Refrigerari ea inquit iecinoris calores intempatos. Hãc recẽtiores gręci calidã, & humetã abscessu primo ꝓhibent. Idẽ fere Mauritani. De Cassia qua bilis per aluũ detrahitur, & ꝓpterea Cathartice dici potest. Nam aromatica, siue lignea excalfacit, atq; siccat abscessu fere tertio. Porro Cassia Cathartice partim in India, partim in AEgypto nascitur, folio Iuglãdis. Alexandrię sibi uisam Põticus Facinus retulit, dũ ista ꝓderẽ. Siliquas habet p̃lõgas, ac teretes, utrinq; fastigatas, duo fere pedes ꝓceras, carne intus nigra, gustu p̃dulci, sed plane medicato, ligneis distinguẽtibus mẽbranis, & ossibus siliquarũ intercursantib. ut p̃dixi. Eligũt ponderosã, collucentẽ, plenã, & quã si cõcusseris, inclusa intus ligna nõ sẽtias. Negociatores in hortis Alexandrię nascentẽ p̃ferũt. Iam & Asię cõmunis facta dicitur. Seritur & apud nos, uerũ frustra. qa nec ad frugẽ ꝑuenit, & celeriter opprimitur. Quid sit Myrrha Cassia Hippocrati, cuius semẽ laudat uolumĩe, fęminarũ morbis dicato. σμύρνυσ inquit κασσίασ τόν καρπόν, haud scio reddere. Nisi quis ꝓ Smyrri herba cepit, cuius cibo menstrua fœminarum iuuari constat. Strabo Cassiam odoratam e stagnis colligi, non solum ex arboribus in Arabia felice, quosdam in India, maiorem eius partem existimasse prodit.

καθαρτικὴ

QEX M. VERG. COMM.

C Quam hodie nostræ ætatis medici ligneā appellant unguentarij, uitęque delicijs magis q̃ medicinę q̃ndā quęsitus frutex, ideoq; ab omnibus Poetis passim celebratus, diuersus omnino ab ea arbore, quę eadē, nũc Casię appellatiōe, siliquas potius q̃ fistulas fert Cylindraceas, longitudine fere cubitales, lignosas, colore nigro, & quasi ex sole igniue torridas, intra quas lignosi itidē p̃ interualla orbiculi sunt, & inter orbiculos semina concreta, ceu pulte nigra inuoluta: cuius tanta in mollienda aluo usus est, tā multus, tamq; q̃tidianus, ut sine ea uix possit nostrorũ temporũ medicina stare. Quo magis ueterũ negligentiā, aut fortunā demirari licet, qui aut eā ignorauerint, aut uti noluerint. Neq; ẽm hactenus de ea qcq̃, aut in hoc, aut in cæteris inuẽtum a nobis est, quod merito miremur, & uix credibile uideatur.

Ei quoq; parũ recte fistulę nomē, et ex eo diuersitatis nota adiecta ē. Siliquę ẽm magis, q̃ fistulę nomē illi cōgruit, ꝓpterea, q̃ undiq; clausa, aliarũ siliquarũ in leguminib. modo semina sua intra se claudit, medica hęc Casia, et ad maturitatem perducit.

Cauendum igitur, ne in antiqua medicina, uidelicet, quæ supra Galeni ætatem tractata est, fistulā Casiam inueniētes, medicam hanc nostræ ætatis credamus, eandemq; credentes, graui periculo eā utamur. Ligneam enim illi semper intelligunt, quę medicę & posteriori huic nomē & appellationem suam ex similitudine largiri potuit.

¶ DE CINNAMOMO CAP. XIIII.

κιννάμωμον

μόσυλον

μοσυλῖτις

Cinnamomi genera plura patriũ sibi nomē uendicātia. Præfertur tñ Mosyllũ, qđ Casiæ, cui Mosolyti nomē est, aliquā referat effigiem. Sed in eo genere, recens, nigrum, ex uinoso in cinereũ uergens, leue, tenuibus ramulis, ac frequentibus nodis cinctũ, perq̃ iucunde olens. Optimi fere tēpamētũ odoris proprietate cōstat. Inuenitur ẽm in optimo, quodq; seorsum nascitur, odor Cardomomo ꝓximus. Insup, acre et

D mordens, & cũ calfactiōe quadā tenus salsũ, qđ non cito cōfricanti hirsutũ, aut friāti lanuginosum, leuibus tñ internodijs appareat. Si certior fieri uoles, uellito ab radice surculũ. Facilis est hmōi ꝓbatio. Namq; fragmenta, adiecticia quædā sunt. Quæ aũt potētius spirāt, suo halitu cũ nares cōsulũtur, olfactũ explētia, deterioris dignotionē impediũt. Est etiānũ Mōtanũ, crassũ, pumile, fuluescēs admodũ. Tertiũ a Mosylo, perq̃ suauiter olet, nigrũ, fruticosũ, paucis intercedētibus geniculis. Quartũ, fungosũ, cādicās, aspectu tuberosũ, uile, ac friabile, magnā habēs radicē, Casiā plane rep̄sentātē. Quintũ genus, gustu amarũ, et cortice fuluę Cassię simile, tangenti firmũ, minus neruosũ, densa radice firmatũ. Iis quæ Thuris, Casiæ, aut Amomi odorem spirant, minus suauitatis inest. Deligito scabrũ, rugosum, leue, lignosum. Radicem autem ut inutilem reijcito.

BARBARI COROLL.

Plin. libro .12. capite. 19. Theophrast. lib. 9. cap. 45.

Cinamomum in partes quinque concidunt. Præcipua bonitas tenuissimis ad longitudinē palmi, pauloue amplioribus. Secunda proximi breuiore mensura. Vilissimæ, quæ radicem antecedunt, quoniam ibi minimum corticis, in quo summa gratiæ. Qua de caussa præferuntur cacumina, ubi plurimus cortex. Ipse frutex duorum cubitorũ altitudine amplissimus, palmiq; minimus. Quatuor digitorum crassitudinis. Statim a terra sex digitis surculosus, arido similis. Cum uiret, non odoratus. Folio Origani, siccitate gaudens. Sterilior imbre, ceu contraria cęteris natura. Gignitur quidem in planis, sed densissimis in uepribus, rubisque. Difficilis collectu. Verior sententia est, nasci in Aethiopia, Troglodytis cōnubio permixta: Non ut Herodotus, quo situ Liber pater educatus esset, ex inuijs rupibus, auiũq; nidis peti, & priuatim Phœnicis. Neque, ut alij, in Arabia. Igitur mercantes illi a cōterminis uehunt per maria uasta ratibus sine gubernaculo, sine remis ac uelis, sed hyberno per brumā, euris tũ maxime flantibus. Primus his portus Gebēnitarum Ocila, siue Acila ut Strabo, Ptolomeus Ocelis. Produntur

tur uix quinto anno reuerti mercatores, & interire multos. Contra reuehunt uitrea: & ænea, uestes, fibulas, cum armillis, ac monilibus.

A

EX M. VERG. COMM.

MOſylicum. Ita legit & Plinius lib. 6. capite. 29.

Quod colore nigro, & cum uino diluitur Cinereo. Duplex in græcis eius partis lectio eſt. τεφρίζον. ſ. ἐν τῷ οἴνῳ. quod ſi uerbum uerbo reddatur, in uino cineреſcens ſignificat. Sunt itidẽ in quibus una adiecta ſyllaba tm̃, alius indicetur ſenſus. τεφρίζον ἐν τῷ οἰνώδει. i. in uinoſo colore cine reſcens, quaſi mixtum deſcribens colorẽ, & ex eo uarium Ciñamnmũ, in quo Cinereus, & ex uino rubens color eſſet, paritercꝫ ac nigrũ probaretur. Quam lectionẽ ſecutus eſt Mauritanus Serapion, priorem uero illam antiqua Dioſcoridis tralatio. Cur aũt in alteram partem magis inclinauerit animus, ea ratio eſt tota ex ſermonis ſerie. Numerat hic probatioris Moſylici plures notas, laudatcꝫ recens & colore nigrum, cũcꝫ de colore eatinus egiſſet, nulla interiecta copula, aut diuiſiõis nota alia, ſubijcit ſtatim τεφρίζον ἐν τῷ οἴνῳ. &c. ideſt, ut nos reddidimus, & cũ uino diluitur cinereo, ut non ad uarium in eo colorem pertineat, ſed ad mutatum, cum uino maduerit, qualia multa uidẽtur quotidie oleo, aceto, humoribuscꝫ alijs cõſperſa, ex alio in aliũ mutari colorem. Nam ſi uoluiſſet uarium, & ex uini cineriſcꝫ colore mixtum Ciñamomũ pariter ac nigrum laudare, copula, diuiſioniſcꝫ alia nota aliqua alterum ab altero ſecerni oportebat. Cetera in commentario latiſſime.

Rutæ, Cardamomoue ſimilis odor. Fuiſſe aliqñ huius loci eam lectionem in latinis teſtatur Serapion, in græcis uero probatiſſimę mihi fidei antiquiſſimus codex, in quo manifeſte nulla mutationis alicuius ſuſpitione adhuc ſeruatur & legitur, ἢ ὀσμὴ πηγανίζουσα ἢ καρδαμώμῳ ἐμφερής. quaſi latine dicas,ruteſcens, aut Cardamomo ęqualis odoris. Suſpecta mihi pręterea eodẽ loco Cardamomi uox eſt. Siquidẽ inoleuit toto hoc opere multis locis idem, frequẽſcꝫ uicium, in quo ſępius uel uocum uicinitate decepti, parum diligẽtes græcorum librarij, uel ob uirium ſimilitudinem aliquam, ęqualia rati ueteres eiuſdem gẽtis medici, Cardamon, quod ſignificat Naſturcium, pro Cardamomo: inuicemcꝫ pro Cardamo, ideſt, Naſturcio, Cardamomũ ſcripſerint. Auxit ſuſpicionem, ꝙ in antiqua tralatione Naſturcij, nõ Cardamomi: pręterea ꝙ Cardamomum odorem tentet, Cinnamomum autem ſuauis odoris laudatur.

DE PSEVDOCINNAMO. CAP. XV.

ψευδοκιννάμωμον
ζιγγίβερ

EST etiãnum genus aliud, cui Pſeudociñamo cognomen eſt. Inualidi odoris, ſolutarũcꝫ uirium. Vocatur etiã Zingiber, cũ tñ ſit Xilociñamomũ, præbens quandã Ciñamomi faciem. Eſt aũt lignoſũ Ciñamomum, ſarmenta longa robuſtacꝫ ferens, odore longe Ciñamomo inferiore. Sunt qui Xylocinnamomũ, à Cinamomo differre dicant, ꝙ a natura eius abhorreat. Ciñamomum omne excalfacit, emollit, et cõcoquit. Vrinã ciet. Tam menſes ꝗ̃ partus potũ, aut ex Myrrha impoſitũ pellit. Contra beſtias quæ uirus eiaculantur, uenenacꝫ cõuenit. Caliginẽ, pupillis oculorũ obuerſantẽ, diſcutit. Craſſiciem extenuat. Lentigines, & uitia cutis in facie ex melle illitũ detergit. Contra tuſſes, defluxiones, aquã ſubtercutẽ fuſã, renũ uitia, & urinæ difficultatẽ efficax eſt. Vnguentis precioſis inſeri ſolet: & in ſumã, magni ad omnia uſus. Tritum uino excipitur, umbracꝫ ſiccatũ, quo diutius eduret, reconditur. Eſt & quoddam Cinamomum, quod aliqui Pſeudocinamomon appellant, percꝫ denſo atque craſſo ſarmento, longe tamen inualidius Cinnamomo et odore et guſtu.

B

BARBARI COROLL.

IPſum lignum in faſtidio eſt, propter Origani acrimoniã. Xylociñamomum uocatur. Preciũ in libras. 20. Quidam Cinnami (nam & Ciñamũ dicitur) duo genera tradidere, candidius, nigricanſcꝫ. Et q̃ndam præferebatur candidũ. Nunc contra, nigrum cõmẽdatius, autore Plinio, atcꝫ etiam uariũ pręferunt candido. Certiſſimo argumento, ſi ſit ſcabrum, atcꝫ ut inuicem tritũ cõtumaciter frietur et inhorreſcat. Im̃pbatur molle imprimis, aut cui albicat cortex. Ius eius

C a Gebanitarũ Rege solo ꝓficiscitur. Is edicto mercatu uẽdit. Precia q̃ndã fuere in libras denariorum mille. Auctum id parte dimidia est, incẽsis (ut ferunt) syluis ira barbarorum: aut etiam forte fortuna. quoniam austri tam ardẽtes ibi afflare solent, ut æstatibus syluas accendãt. Coronæ ueteribus fiebant ex Cinnamomo interrasili auro inclusę. Radicem eius magni ponderis aureę pateræ impositam uidisse, Plinius meminit, ex qua guttæ editę, annis omnibus in grana durabantur. Pseudocinnamomum, Galenus Cinnamomidem quoq; appellari scribit.

¶ DE AMOMO. CAP. XVI.

ἀμωμόν

AMomũ exigue fruticat, ex ligno se cõuoluẽs in uuæ modũ, flore ceu cãdidę Violæ, paruo. Folijs Vitis albę similib. Laudatur q̃ q̃ maxime Armeniacum, fuluo auri colore, ligno subruffo, ualde odorato. Medicũ, q̃m in cãpestrib. et aquosis enascitur, infirmius esse cõstat. Est aũt magnũ, subuiride, tactu molli, frutice uenoso, odore Origani. Põticũ uero subruffũ, paruũ, fragile, racemosũ, fructu turgẽs, et odore nares feriẽs. Deligito recẽs, cãdidũ, uel subrubrũ. qđ nec astrictũ cohęreat, nec cõuoluatur, sed solutũ diffũdatur, seminis plenũ, uuis paruis simile, graue, odoratũ, mõ cariẽ nõ cõtraxerit, acre, gustu mordẽs, simplici colore, nõ euariãte. Vim habet calfaciẽdi, astringẽdi, exiccãdi. Somnũ allicit, et illitũ frõti, doloris sensũ aufert. Inflamatiões & meliceridas cõcoq̃t, discutitq;. Iuuat q̃s scorpius ꝑcussit, ex Ocymo illitũ. Et podagricis confert. Inflamationes oculorũ uiscerũq; lenit ex uua passa. Ad uuluarũ uitia in pessis, aut insessionib, utile ẽ. Decoctũ iocineri, renibus, podagrę potu cõuenit. Antidotis imiscetur, & p̃ciosissimis unguẽtis. Adulteratur herba Amomo simili, quæ Amomis uocatur, sed sine odore, sine fructu. Nascitur in Armenia, flore Origani. Quare in huiuscemodi ꝓbationibus, fragmẽta fugiẽda sũt. Eligenda aũt quæ ab una radice integros surculos emittũt.

μελικηρίδας

D

ἀμωμίς

BARB. Plin. libro. 12. capite. 13. Theopfirast. Lib. 9. cap. 7.

AMomum quidã ex India, alij ex Media importari narrãt. E uite Indica, quę sit labrusca, existimatur nasci, frutice uenoso, palmi altitudine. Carpitur cũ radice. Manipulatim leniter componitur. Protinus fragile laudatur. Punici mali folijs simile, nec rugosis, colore ruffo. Secunda bonitas pallido. Herbaceum peius. Pessimumq; candidum: quod & uetustate uenit. Precium uuæ in libras sicli. 70. friato uero Amomo. 48. Nascitur & in Armeniæ parte, quę uocatur Ocene. Adulteratur mali granati folijs, & gumi liq̃do, ut cohærescat uuę modo, conuoluatq; sese. Est & quę uocatur Amomis minus uenosa, atq; durior, ac minus odorata, quo apparet aut aliud esse, aut colligi imaturũ. Nec mirãdũ, siquãdo Plinius a Dioscoride nostro dissonat. q̃m sicut p̃cia rerũ, ita & notę, & experimẽta quoq; uariãtur. Neq; ulla medicinę pars incertior, q̃ quę ab alio orbe q̃ nostro petitur, id qđ & ratio ꝑsuadet. Amomum q̃le nũc officinę p̃ferunt fabulosa specie, nec odoris argumẽto, nec alia rõne cõgruit cũ eo qđ hic describitur.

VERG.

ORigani odore sentitur. In pluribus Origani, in melioribus aũt Rutæ legitur, Rutæq; antiquam lectionẽ fuisse ex iunioribus indicat Serapion: licet & de Origano in eo aliquid legatur. Nos in parum diuerso odoris duarũ plantarum sensu, cõmunem in græcis lectionẽ, & antiquam Dioscoridis interpretationem secuti, Origani odore sentiri diximus.

¶ DE COSTO. CAP. XVII.

κόστον

PRęcellit Arabicus, cãdidus, leuis, eximia odoris suauitate. Secũdũ locũ sibi uẽdicat Indicus, leuis, plenus, ut ferula niger. Tertius est Syriacus. grauis, colore buxeus, et odoe feriẽs. Optimus ẽ recens, albus, abũde plenus, dẽsus, a teredinib. nõ erosus, sine graueolẽtia, gustu calidus ac mordẽs. Vis ei excalfactoria. Vrinã ciet. Menses pellit. Vitijs quę uuluã male hñt, tã imposito, q̃ fotu auxiliatur. Cõtra uiparũ morsus

sextātē bibere ꝓdest. Itē aduersus pectoris dolores, cōuulsa, inflatiōesq;, ex uino & Absynthio. Venerē ex mulso stimulat. Latas uētris tineas ex aqua pellit. Rigētibus, ex oleo, ante febriū significatiōes, & neruorū reso lutiōib. oblinitur. Vitia cutis ī facie, cū aqua, uel melle illitus emēdat. Ad ditur in antidota & malagmata. Sūt q amistis Helenij Comageni prędu ris radicibus, adulterēt. Qđ deprehēsu facile est. Siquidē neq; gustu fer uet Heleniū, neq; ualidum odorem uibrat, ut caput tentare possit.

A

COstus, & Costū dicitur, & per diminutionē a Strabone, Costariū. Huius radix in precio. Fructus inutilis. Plinius Indicum dumtaxat uidetur nouisse Costū. Primo statim introitu amnis Indi, in Patale insula compertum. Duo eius genera faciens, nigrum, & quod melius eo iudicat, candidum. Preciū .16. in libras singulas.

BARB.

EX aqua et melle. Quę in gręcis est, cōiunctio ἢ, nos mutauimus in καὶ, uertimusq;, ex aqua & melle, nō ut alij, uel ꝓpterea, ꝙ Mel molliēdi & exterēdi uim per se etiam habet: sic in uetustissimis etiā legitur, & ratio etiā nō repugnat. Asperā, & discolorē ceu a sole cutē. Id enim sic, graeca habent, ἐφηλίδας, ἥλιον em illi solem, coniunctaque prepositione, ἐφ' ἡλίῳ, quasi in aduerbio sub sole sit, & ephilidas, multo sole adustas. namq; origo & causa a sole fuit.

VERG.

De ODORATO IVNCO. CAP. XVIII.

ODoratus Iuncus, in Africa & Arabia nascitur. Laudatissimus ex Nabathea. Proximus Arabicus, quem aliqui Babyloniū cognomināt, Alij Teuchitin. Pessimus ex Africa. Eligendus est ruffus, recens, floribus refertus, tenuis, rubentibus fragmentis. qui manibus confricando Rosæ odorem emittit. Igneę mordacitatis ad linguā. Floris, & arundinum, radicisq; est usus. Vim urinę ciundæ habet. Menses pellit. Discutit inflationes. Caput aggrauat. Modice astringit, cōminuit, excoquit, ac uenarum spiracula laxat. Vrinā mouet. Flos eius in potu utilis sanguinē reijcientibus, doloribus stomachi, pulmonis, iocineris, & renum. Miscetur antidotis. Radix astringentior est: ideo fastidijs stomachi, hydropicis, cōuulsis, cum pari pondere Piperis, per dies aliquot datur. Decoctum uuluæ inflammationibus, ad desidentium fotus, utile est.

χοίνος

τευχῖτις

B

IVncū odoratū Schœnon graeci uocāt, & Hippocrates Schœnō myrepsicō, & Schœnō Hedyosmō: & florē eius Schœnu anthos. Cornelius Celsus Iuncū rotūdū, ut ab angulari differat, Cypero a gręcis appellato. Rotūdū & in Cāpania inueniri tradūt, utiq; minus pollentē. In Arabia sane cū Calamo odorato nascit, cōualle quā dicemus, nihil aspectu differens a ceteris. Prouenit & in Syria, Cœle cognominata. Iuncū rotundū uinosæ mordacitatis ad gustū sentiri perhibēt. Preciū in libras, denarij qnq;. Noscendū uero Babyloniū, & Teuchitin a Dioscoride pro eodē genere intelligi: nō sic a cęteris, qppe qui Teuchitin, eundēq; nobilissimū, qui e Nabathea sit, appellēt. Proximū Babyloniū. Pessimū ex Aphrica, ac sine odore. Dicit et Lētiscus arbor siue frutex, a gręcis Schinos, nō Schœnos, ut quidam e pitioribus falso interpretati sunt. Vulgaris porro Iūcus quo ad uitiliū nexus utimur, itē rotūdus, & odoratus, nō Schinos, sed Schœnos, unde, funes appellati. Recētiores Iūcum odoratū cū funario palustriq; cōfundunt. Græci quanquā & palustrē & odoratū Schœnō uocāt. Quoties tamē de odorato intelligi uolunt, Schœnū. i. Iuncū, absolute nomināt. Alterū uero genus Helis, hoc est, Palustris, adiectione discrimināt. Dicitur & Schœnos mensura quædā sicut astarus, & parasanga barbarorū.

BARB.
Plin. libro. 12. capite. 18.
Theoph. li. 4. capi. 13. de natura Iuncorū, & li. 9. cap. 7.

SChœnon. Gręci cōmuni aliorum Iuncorum uoce χοίνον, diphthongo, ut a Lentisco arbore differat, quam χῖνον ijdem appellant. Priuatim tamen in hoc tantū genere, seruata hæc uox ab illis est. Nam cæteros Iuncos additis communi omniū nomini notis aliquibus, Oxyschœnon, & Oloschœnon dixerunt. Præterea cum cæteros masculino genere plęrumque dixerint, hanc fœminino dixerunt. Nos, quia non licebat discrimine hoc uti, docentibus Plinio & Celso, in Iuncorū genere eum constituimus. Deinde, quoniam non satis id erat, sed oportebat

VERG.

C ab alijs ratione aliqua ſecerni, eodem Celſo authore rotundum diximus. Neque explentibus his etiam rem totam, odoratum adiecimus. Locus in eo authore eſt libro.3.cap.21. ſuntque eius hæe uerba. Iunci quadrati & rotundi ſemine. Illud Cyperum, hoc ſchœnon græci dicunt. Pauloq́ꝫ poſt. Quæ quoties poſuero, non quæ hic naſcũtur, ſed quæ inter aromata afferuntur ſignificabo. Ex quibus ratiocinari facile eſt, q̃a Schęnos a græcis uocetur Iuncus, q̃a tereti forma ſit rotundũ, quia inter odorata numeretur, odoratũ dici oportere.

Capitis grauedines tamen facit. Variãt hic antiquiores græci libri. Nam in aliquibus καρηβαρικὴν, in aliquibus καρωτικὴν legitur, neq́ꝫ ſenſu in ſcriptore hoc, neq́ꝫ eodẽ in homine periculo. Siquidẽ prior illa uox, caput aggrauãs, ſimpliciter ſignificat, quod multa poſſunt, & inter cætera ebrietas: altera nõ diſſimilẽ lethargo ſomnum indicat. Inexpugnabilis enim ſomni plura genera ſunt: inter ea & κάρος eſt, a lethargo tãtum differens, quod in lethargo ſequitur, in Caro ſomnus præcedit. Hunc Plinius ſemper ſoporem reddidit. Quæ autem uerior ſit, & ex re magis lectio, nõ ſatis pro cõperto nobis eſt.

Frangit pręterea, maturat & aperit. μαλακτικὴν, quod mollire eſt, in pluribus legitur. Credimuſq́ꝫ adiectã forte eam uocẽ, quoniam maturet hic Iuncus. Quod etiam θρυπτικὴν paſſiue legitur. i. frangere. Sunt in quibus legatut θρεπτικὴν. i. nutrire. Sed parum nobis id probatur, ideoq́ꝫ (nihil mutauimus.

Cum pari Piperis pondere. Videtur põderis huius menſura hic deeſſe, niſi forte æſtimandam medicis eam reliquit.

Decocto eius pręterea inſidẽtibus. Antiquiores aliqui græci habebãt ἀπόζεμα, quod decoctum, alqui ἀπόβρεγμα, quod dilutũ authore Plinio ſignificat. Eſt autem dilutum, aqua. humor ue aliquis, in quo maduerit quippiã. Nos quoniam maiore ui decoctum, q̃ꝫ dilutũ eſt. illud ſeruauimus quod communius erat.

De CALAMO ODORATO. CAP. XIX.

κάλαμος ἀρωματικός

Calamus odoratus in India naſcitur. Melior eſt fuluus denſe, geniculatus, & qui aſſuloſe frangitur, plena araneorũ fiſtula, albicãs, lentus in mandendo, & aſtringens, ac cum aliquanta acrimonia amarus.

D Vrinam potu ciet. quare cum Graminis, aut Apij ſemine coctus, in aquę ſubter cutem fuſæ morbo, renũ uitijs, ſtillicidio urinæ, ruptiſq́ꝫ cõmode bibitur. Menſes & potu, & appoſitu pellit. Tuſſi ſuffitu medetur per ſe, aut ex reſina Terebinthina, hauſto per arundinem fumo. Ad muliebres inſeſſus decoquitur. Et clyſteribus imponitur. Suffitionibus, malagmatiſque, odorjs gratia, commiſcetur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 12. capi. 22. & de alijs generibus Calamorum. lib. 16. cap. 36.

Calamus aromaticus, ſiue ut Hippocrates Myrepſicos, id eſt, unguentarius & odoratus, in Arabia naſcens, cõmunis Indiæ, atq́ꝫ Syriæ eſt. In qua uincit omnis a noſtro mari ſtadijs, ut Theophr. inquit. cl. Inter Libanũ montẽ, aliũq́ꝫ ignobilem, nõ ut Strabo, & alij quidã exiſtimauere Antilibanũ, lacu Genneſaretide, ubi conuallis ampliſſima, et pulcherrima, quã Aulonem cognominant, ſed in cõualli modica prope ſtagnũ, paluſtribus per ęſtatẽ ſiccatis. In eo tricenis ſtadijs Iuncus & Calamus odorati gignũtur. Sed præſtantior odore Calamus, ſtatim e longinquo inuitat. Mollior tactu, meliorq́ꝫ qui minus fragilis. Araneũ eius, ut ait Plin. in fiſtula florẽ appellant, magno Domitij errore in quadã Papinij poetæ ſyluula, non diſtinguentis harundinem ſaccarũ fundentem, ab odorata. Calamo preciũ in libras denarij. 11. Reliqua probatio, ut niger ſit. Dãnantur aliubi. Nobilior, quo breuior & craſſior, lentuſq́ꝫ in frangẽdo. Succũ eius Elaterio ſimilem excipiũt. Legi, & in Meotide odoratũ naſci Calamũ, radice ſubalbida, & ſine fiſtulis, plena intus, & amara, ſpecie Acori. De quo & falſi quidã ſunt, Acorũ eam putantes. Quanto autẽ amarior, tanto & calidior eſt Indico. Vtrũq́ꝫ tamẽ genus Acorũ odore ſuperat. Teredinibus ut Acorũ inceſſitur. Omninoq́ꝫ uicariũ pro Acoro eſt, ab Ionia, & Ponto, & Herculis columnis, prorſuſque apud omnes, qui mediterranea colunt Aphricæ, ut ſi eadem non ſunt plane, maxima tamen germanitate uiſantur, ut autores plærıq́ꝫ tradunt.

EX M. VERG. COMM.

CALAMVS odoratus a Dioſcoride appellatur. A Plutarcho in libello cui titulus eſt. Quod bruta ratione utuntur, Arabicus dictus eſt; & quam hic natale ſolum illi Indiam aſſignat,

assignat, ille Arabia. Quod & Theophr. indicat, et Plinius, qui in Arabia nasci eũ confirmat. Cõmunem tñ Indis esse, & Syriæ, nostra ętate etiã adeo notũ est, ut nõ sit lõgius de eo agendũ. A

Relinqmus pręterea qd' ad amaritudinẽ ptinebat, ppterea, q in meliorib. ea uox nõ legitur.

Dubitauimus etiã, legendũ ne esset, simul cũ gramine, & Apij semine decoctũ odoratũ calamũ mederi. &c. an disiũgi duo illa oporteret, cũ gramine scilicet, aut Apij semine: ppterea, q utriusque lectionis certæ essent in antiquis Græcis uoces.

Dubitauimus itẽ, reddi ne oporteret, cũ gramine, aut graminis semine. Neq; ab re. cũ seminis uox illa utrũq; facile cõplecti, & ambobus cõpetere posset. Placuitq; nobis in similibus, & quæ easdẽ uires haberent disiunctione uti, relinquereq; utentibus alterutrius electionem. propterea, q in pluribus disiunctim ea legebantur, & si nõ satis alterũ utentibus esset in usu, geminanda, & cõiungenda medicis relinquere. Placuit etiã, gramẽ magis, q̃ graminis semen reddere. propterea, q in decretis, & medicina graminis, hic ipse post docet decoctum eius, urinæ angustijs mederi.

Assulose frãgitur. Plinio, Victruuioq; & plerisq; etiã alijs antiqua & honesta uox est: qua primũ significant, quæ marmorarij in cædendo marmore fragmẽta dispellunt, & quæ in frangendis alijs rebus in longitudinẽ magis, q̃ in latitudinẽ fragmenta disijciuntur. Et quoniã Calamus hic in frangẽdo assulas huiusmodi ex se mittit, ideo a nobis sic redditus locus est. Id enĩ significant quos hic græce σκινδαλαμοὺς appellat.

Decoquitur fœminis ad insidendũ. Nullum habetur certum muliebris mali genus, facile tamen est, ex curationis & remedij ratiõe muliebriũ locorũ affectionẽ aliquã intelligere. Iuniores dolores, eius partis reddiderũt. Nos quoniam nihil a Diosc. certum precipitur de ea re, medicis censendũ relinquimus, nõ omittentes tamen, uideri nobis ex hijs quæ alibi in similibus obseruauimus, menses, & quod ad menses pertineat magis ea uoce, q̃ dolores significari.

De BALSAMO CAP. XX

B

BAlsamum, arbor albæ Violę, Lycij, aut Pyracãthæ magnitudine cõspicitur. Foliũ Rutę proximũ, longe cãdidius, perpetuo uires, in Iudęa solũ quadã ualle et Aegypto nascẽs. Iis differẽs modis, scabricia, pceritate, gracilitate. Quod igitur tenui & capillacea coma est, Theristũ uocãt, quasi demessile. Fortassis, quoniã ob gracilitatẽ facile demetatur.

βάλσαμον πυρακάνθας

θεριστόν

BARBARI COROLL.

BAlsamo alij Punicæ magnitudinem reddunt. Ramis frequentibus, semine Terebinthi, colore, amplitudine, figura: quod & odoratius quidam lachryma sua prædicant, Casamum, & Carbobalsamum uocantes.

Theophr. lib. 9. cap. 6. Plinius lib. 12. cap. 25.

EX M. VEGR. COMM.

VIolæ, aut Lycij magnitudine crescit. Cum suspecta nobis fuisset hæc uox quæ est in grecis λευκοίῳ, id est, Violæ, cuius magnitudine Balsamũ cõspici Dioscorides hic ait, nihil tamẽ mutauimus. propterea, q in cunctis grecis, quos hactenus uidere licuit, integra et aperta uox illa inuenitur, nullaq; diuersę lectionis, nec obsoleta quidẽ uestigia alibi uidẽtur: cũ tamẽ parũ uerisimile sit, Dioscoridẽ arborẽ frutici plerũq; cubitali in magnitudie exęquasse: Et quã Plinius Viti, Theophrastus uero Punicæ similẽ dixerũt, Violæ cõparasse. Nõ dico autẽ Violã florẽ, sed eius plantã, quæ ramosa, pendẽtibus ex uno pediculo pluribus aliqñ, & diuersi coloris floribus, in Italia cubitalis, pauloue altior floret. Nisi, forte cœli terreq; bñficio speciosior Viola alibi nascitur. & arborescit. Sed parũ id uerisimile est, nec sine ueterũ autoritate credẽdũ. Caret ratiõe etiã, ad similitudinẽ tertij alicuius generis, duo alia inęqualia cõiunxisse, dicereq; Balsami arborẽ Violæ, aut Lycij magnitudine uideri. Siquidẽ Lyciũ, siue Pyxacantham. i. buxeã spinã dicere eandẽ malis tricubitali altitudine hic paulo post esse dicit, quæ in nullis Violis mensura hactenus uisa, aut audita est. Ex his, quoniã nec Theophrasto, nec Plinio, nec sibijpsi cõueniret hoc loco Dioscorides, suspicati sumus subesse uicium. Quale autẽ id sit, & quomodo instaurandũ, nõ ausim ego adserere: qm̃ nulla sit uitis, aut Punicę cũ Viola in græcis appellatiõibus similitudo, nullęq; cõcurrãt eędẽ literę, aut syllabę, ex quibus licuisset sequaci cõiectura uerę lectiõis uestigia odorari. Non tacebimus tamẽ, quod hoc ipso momento scribẽtibus in mentẽ uenit, potuisse ab imperitis librarijs & herbarijs locũ misceri. Quodq; unũ, ac simplex erat λευκίον. s. geminari, & qm̃ notior Viola q̃ Lyciũ sit, cũ Lycio Leucoion etiã scribi, quę tota Lycij similitudinis ad Balsamũ in magnitudine relatio legitima est, & aliorũ hystorię respõdet.

C Quod Pixacautha, id est, buxea spina dicitur. Non dixissem ego hoc loco, πυξάκανθαν, id est, buxeam spinam, non πυράκανθαν, quæ nulla in plantis est, legendũ in Dioscoride esse, nisi interpretes alij uoces magis q̃ res secuti, numerum illic plantarum auxissent Violæ, aut Lycij, aut Pyracanthæ. &c. tria quæ, duo alioqui erãt cõnumerãtes. Lycium siquidẽ & Pyracãtha idem sunt, si huic ipsi cum de Lycio agit credẽdũ est. Quæ enim inter Lycium & Pyracantham disiũctiua legitur particula, appellationes Lycij alterat, non disiungit, & numerat plantas.

¶ De OPOBALSAMO. CAP. XXI.

ὀποβάλσαμον

AEstiuis sub ortu canis ardoribus, arbos unguibus ferreis incidi-tur, manatq; e plaga succus, quem Opobalsamum uocãt: sed tã exiguo stillatu, ut annis singulis, ne plures quidem q̃ seni, septeniue congij cogantur. Inibiq; põdus duplo repẽditur argẽto. Succi probatio est, ut sit recens, ualidi odoris, syncerus, non ad acorem uergens, pellucidus, leuis, astringẽs, ac modice mordẽs gustu. Sed uarie uitiatur, misto ab aliquibus Terebinthi, Cypri, Lentisci, Balani unguento. Itẽ Susino, Metopio, Melle, aut cypria Cæra. Quod maleficiũ facile deprehenditur. Nãq; merus in laneam uestẽ fusus, neq; maculam facit, neq; si eluatur notã relinqt. Vitiatus autẽ inhæret, & ut lac instillatus coagulat, qđ adulteratus nõ efficit. Quinetiã syncerus in aqua, aut lacte celerrime liquatur, lactescitq;: uitiatus uero olei modo innatat, se cõuoluẽs, aut in stellę modũ diffundẽs. Syncerus, senescẽs crassescit, deteriorq; redditur. Allucinãtur q aqua concretũ pessum ire, ad ima sidere arbitrãtur, postea dissipatũ supnatare.

BARBARI COROLL.

D CAEditur sub canem, parte qua maxime uideatur esse pregnãs, & caudice, & cacumine. Sudor e plaga manat æstate tota. Sarmẽta quoq; eius & surculi odore prestãte, amputãtur, & ueneũt magno. alioquin grandesceret arbuscula, nisi succideretur. Balsamum Syluestre, Theophrastus reperiri nusq̃, testis est. Omnibus odoribus Balsamũ præfertur: quõdam in duobus tantum hortis, utroq; regio, altero iugerũ. xx. altero pauciorũ. Hiericunta nominãt, quanquã & Palmetis consitũ, tãto quæstu, ut Iudęis opes ex Opobalsami uectigalibus creuisse, Trogus ꝓdat. Is humili Piceæ, quidã Cyaso Terebinthoq;, ut Strabo, quidã Myrto similẽ dixere. Sed Viti similiorẽ esse, Plinio cõstat. Maleolis seri cepta. Impletq; colles, uinearũ modo, quæ pedatæ nõ sunt. Tondetur, nitescitq; rastris. Intra tertiũ annũ a satu fructifera. Folium Tuberis (id genus mali est) a Plinio reddi putant. Sed mendosum in eo locũ esse arbitror. Nec tuberis scribẽdum, sed Rutæ. nam & exẽplaria sunt, in quibus ita legitur, foliũ proximũ rubet, corrupte, ut plæraq; alia, pro Rutæ. Alioqn Theophrastus, & Dioscorides Rutæ folio, sed exalbido Balsamũ describũt. Pausanias nũc Myrto, nunc Sampsuco. a quo nõ per b. sed per p, Palsamũ pronũciatur. Id ipse in Arabia gigni scribit, arbore uiperis obsessa, quarum morsu nemo extinguatur: quoniã succo eo pastæ, noxiũ uirus habere desinunt. Ab Hierosolymis captis serere fiscus Balsamũ cœpit. Proceritas intra bina cubita subsistit. Arbori tria genera. Capillaceũ, Theristõ uocãt. Alterũ scabrũ, incuruũ, fruticosum, odoratius, Ostracõ. Tertiũ Eumeces: quia ꝓcerius leui cortice. Huic secũda bonitas. Nouissima Theristo. Semẽ eius est uino proximũ gustu, colore ruffo, nec sine pingui, peius in grano, qđ leuius, atq; uiridius. Ramus crassior Myrto. Incidebatur ante ferreis unguibus, sed qm̃ ferro uitalia lęderẽtur, trãsijt usus ad uitrũ, & lapides, osseosue cultellos. Incidẽtis manus artifici libramẽto tẽperatur, ne qd ultra corticẽ desquamet lacessatue. Succus lanis parua colligitur in cornua, ex ijs nouo fictili conditur, crassiori similis oleo, & in musto cãdidus. Rubescit deinde, simulq; durescit trãslucidus. Sub Alexan. & Theophr. tẽporibus toto die ęstiuo unã conchã impleri iustũ erat: omni uero fœcũditate maiore horto semicõgios bissenos, e minore binos. At Plinij æuo etiã singularũ arborũ largior erat uena. Ter omnibus ꝑcutitur æstatibus. Postea deputatur. Amputatio ipsa & surculus. 800. uenit. Intra qntũ demũ annum, corticis ad medicamẽta preciũ est etiam ante q̃ ligni. Ex hoc buxosum est optimũ, qđ est odoratissimũ. Ex semĩe aũt maximũ, & põderosissimũ, mordẽs gustu, feruẽsque in ore. Lachryma debet esse pinguis & tenuis modice ruffa, & in fricãdo odorata cũ austero. Secũdus

A

ro. Secũdus cãdidę color, Peior uiridis, crassusq;. Pessimus niger, qppe ut oleũ senescit. Ex oĩ incisura maxime ꝓbatur, qđ ante semel fluxit. Vitiatur semĩe suo, ut uix possit dephẽdi fraus. Itẽ & oleo Rosę, Myrti, Resina, Galbano, neqssime gũmi: quoniã ipsum quoq; inarescit manu inuersa, & in aqua sidet ut Balsamũ. Quod Cera & Resina ꝑmutatũ est, in carbone nigriori flã ma detegitur. Nam mentitum melle, contrahit muscas. Metopio adulteratum, in aqua circu-lo candido cingitur. Nec aliubi Seplasiæ maior improbitas, quippe sextarius, qui mille dena-rijs uendente fisco emebatur, mox. 300. tantum denarijs constabat.

EX M. VERG. COMM.

SEcta ferreis unguibus. &c. Credimus nos ungues ferreos a ueteribus Græcis Ferramenta dicta fuisse, quæ humani unguis figura cõuexa acie essent: qualia quotidie in fabrica uidentur adhuc multa, quæ dimidiato orbe lunata ab eius partis similitudine, nomen inuenisse potue-runt. Sed quid, quod Plinius ferri adhibitionem omnino damnauit, in Balsamo colligendo?

Rependitur, quo loco nascitur, duplo ad pondus eius argento. Ideo scilicet, quod nullũ in eo adulterium committitur, id quod in alijs gũmis, oleis, & unguẽtis fit. Author Theophr. lib. 9. qui inter cætera testatur, uendi purum & sine admixtione aliqua, duplo ad pondus eius argento. Quod monuisse legẽtes placuit, ne cui frigidum id & sine ratione dictum uideretur. Idq; etiam Plinius significasse uidetur.

Qui citissime penetret. In Græcis habetur ἐνδιάιτος, quam uocem nouissimus interpres, pel lucidam interpretatus est, ex Plinio ut uidetur eam auguratus, qui Balsami lachrymam, inter cætera dixit translucidam esse. Antiquus Dioscoridis interpres, serenam, nulla, ut nobis uide-tur, in Balsami notis significatione. Serapion, uelocis resolutionis, quasi ἐνδιάλιτος tunc legere tur. Nobis in eadem Græcorum lectione, nihil mutare placuit, sed bona fide, nec absurdo sen-su reddere ut legitur, qui citissime penetret. quando græcis uerbũ notissimum est διαιτεῖν, quo διατρέχειν καὶ διανύειν, ab altero extremo ꝑ mediũ aliqđ ad alterũ transire, & absolui, moueriue aliquid significẽt, quod tenuitate sua potest Balsami liquor, qui a Plinio etiã tenuis laudatur.

Lactis modo albescit. γαλακτοῦται uertimus, lactis modo albescit. ne si lactescit simpliciter di xissemus, incertum legentibus esset, quæ nam ex tam multis lactis qualitatibus, sapore. s. can-dore, substantia, liquore, & hoc aut fluido, aut coagulato intelligenda esset. candoreq; elegi-mus: quoniam lac omne, semper, et in cunctis animantibus candido colore sit, deceatq; & tuti us sit, ex eo magis, quod inseparabile, præcipuũ, necessariũ, & sine quo nullũ id erit, q̃ ex cun ctis alijs ostendi & indicari aliquid. Sic enim lacti candor competit, & inest, ut terræ pondor & cessatio. Nec est qđ credat aliquis, posse eo uerbo significari fluidũ lactis liquorẽ, debuisseq; a nobis reddi, lactis mõ liquescit: q̃m id etiã indicarat Dioscorides, celerrime disiungi, disijciq;.

B

De XYLOBALSAMO. CAP. XXII

ξυλοβάλσαμον

ELigni genere, quod Xylobalsamum uocãt, probatur recẽs, tenue, fuluũ, odoratum, quadam tenus Opobalsamum spirãs. Necessari us etiam seminis erumpit usus. Quare eligatur flauum, plenũ, grande, põ derosum, mordens gustu, feruens in ore, modice Opobalsamum olens. Adulteratur semine Hyperico simili, quod a Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, uirũ ignauia, sapore Piperis. Effica-cissima uis inest succo, & q̃ maxime calfaciens. Abstergit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt. Medetur perfrictionibus uuluæ, cum ro-saceo cærato appositus. Mẽses quoq;, secundas, & partus extrahit. Rigo res illitu discutit. Vlcera sordida expurgat, & cruda concoquit. Vrinam potu ciet. Aegre spirantibus prodest. Datur in lacte contra aconitum haustum, aut serpentium ictus. Miscetur acopis, malagmatis, & anti-dotis. In summa, præcipua authoritas succo, secunda semini, minima ligno. Semen commode potui datur doloribus lateris, pulmonum ui tijs, tussi, ischiadicis, comitialibus, uertiginosis, orthopnoicis, uri-næ difficultati, torminibus, ac serpentum morsibus. Ad muliebres suf-

C

situs perquam utile est. Vuluam aperit in desessionibus balnearum decoctum, & humorem euocat. Lignum easdem habet uires, aliquanto minores. Ex aqua potum cruditatibus, torminosis, uulsis, uenenatorũ ictibus opitulatur. Vrinam cit. Ad capitis uulnera cum sicca Iri conuenit. Squamas ossium extrahit. Et ad unguentorum spissamenta additur.

BARBARI COROLL.

XYlobalsamo preciũ in libras sex. Romæ in triũpho Impatoris Vespasiani arbusculã ostẽdere. Plærique in Aegypto nasci perhibent, regione quæ nunc Solis oculus, siue fons dicatur, quondam Heliopolis. Incidi autumno ad liquorem, qui & oleum Balsaminum uocatur. Strabo et in Syria Cœle nasci prodidit, ualle illa fertili quæ Libanum & Antilibanum interiacet iuxta lacum Gennesaritin. In Arabia quoque Sabæorum tractu maritimo. Admonendi sumus, Dioscoridem in huius mentionis calce dicere, Xylobalsami decoctum cum Iride sicca mederi capitis uulneribus. ἀνάγειν δὲ καὶ λεπίδας. nos squamas detrahere cõuertimus, ut uel porriginem intelligas. Est enim porrigo, ut Celsus ait, ubi inter pilos quædam quasi squamulæ surgũt eæ, quæ a cute resoluũtur, modo sine ulcere, modo exulcerato loco. Vel quemadmodum recentiores, de squamis fractorum ossium. Sed & caruncula quę inter uiuam & emortuam ossis ad usti partem subit expletura quod abscessit, quasi testa tenuis & angusta, ut idem Cornelius testatur, squama, id est, lepis, a Græcis appellata est. Liberum estimaturis esto.

De ASPALATHO. CAP. XXIII.

ἀσπάλαθος
ἐρυσίσκηπτρον
σφάγνον
φάσγανον
διάξυλον

ASpalathus, quem alij Erysisceptron, alij Phasganon, Syri Diaxylon uocant, frutex est surculosus, multis spinis horrẽs. Nascitur in Istro, Nisyro, Syria, & Rhodiorum insula: quo ad unguentorum spissamenta pigmentarij utũtur. Optimus est grauis, detracto cortice rubẽs,

D

aut in purpuram uergens, odoratus, gustatu amarus. Est & alterũ genus candidum, lignosum, sine odore, quod deterius habetur. Vim calfaciendi cum astrictione obtinet. Vnde decoctum cum uino ad oris ulcera colluenda conuenit. Ad nomas genitaliũ, & sordida ulcera infunditur. Subiectum in pesso partum extrahit. Aluum sistit eius decoctum. Et sanguinis reiectionem potu cohibet. Vrinæ difficultatem inflationesque discutit.

BARBARI COROLL.

Theophr. lib. 9. cap. 7.
Pli. li. 12. ca. 24.

ASpalathus in AEgypto quoque nascitur. spina syluestris, magnitudine arboris modicæ, cãdida flore rosæ: cuius radix unguẽtis expetitur. Idẽ frutex humilior in Syria, & Nisyro, Rhodiorumque insulis prouenit: quam alij Sceptrum Elisei, alij Adipsatheon, alij Dipsacon, alij Diacheron, ut Plinius, uel Diaxylon, ut Dioscorides, uocant. Nascitur & pluribus locis, sed non perinde odoratus. Tradunt in quocunque frutice, sed in Aspalatho amplius, cœlesti arcu in eum innixo suauitatem odoris inenarrabilem fieri. Laudatur colore ruffo, uel igneo, et odore Castorei. Permutatur in libras quindecim. Sane per Hispanias multi & ad odores, & inter unguenta utuntur spina, quam uocant Aspalathum. Sed ea uulgaris est, ex qua fulloniæ implentur urnæ. Radicisque usus tantum habetur: nec dum comperi, sit idem uulgaris spina, & topiaria, de qua in Acantho diximus. Radicem nigram Hippocrates cum uocat, radicem Galeno significat Aspalathi, crisæo Phocidis agro commendatissimam.

EX M. VERG. COMM.

ASpalathon. Admodũ procliuis est hic lapsus in Asphaltũ. quod monemus ꝓpter indiligẽtes librarios. Asphaltus bitumẽ est, Aspalathon inter odoratos frucices, & spinas censetur.

Sunt qui Phasganon appellant & Sphagnon. Quorum prior dictio Gladium indicat, altera autem ab iugulando, quod σφάττειν greci dicunt, potuisse fieri uidetur. Credimusque nos sic dictum Aspalathũ ab aliquibus, quod aculeatus frutex gladij modo aculeis suis pungat et uulneret. Quod in Theocriti bucolicis pastor, a spina in pede ꝑcussus, ab alio monebatur, ne discalciatus per montem ingrederetur, qui Rhamnis & Aspalathis fronderet.

Syri, Dyaxilon. Eadem dicẽdi forma, qua nos in Plinio eius florẽ Diaporphyron dici monuimus. Neq; hoc loco Diaxylõ aliud significat, q̃ mediolignũ. ex eo, q̃a lignosior est frutex. A

Et contra narium ozenas. Ozenas nos adiecimus, quoniã & Plinius ita legit. Sanat oris ulcera, & ozenas. ut in pluribus græcorum adhuc legitur.

De MVSCO CAP. XXIIII

BRyon, id est, Muscus, a quibusdam Splachnon appellatur. In Cedro arbore, Populo alba, & Quercu inuenitur. Optimũ est Cedrinum. Proximum Populneum. In quo genere cãdidum & odoratius præstat, nigricans improbatur. Astringendi uim habet. Decoctum insidentium uuluis utile. Vnguento balanino, oleisq; inspissandi gratia inseritur. Thymiamatum, acoporumq; compositionibus cõueniens.

βρύον

σπλάγχνον

BARBARI COROLL.

BRyon, hoc est, Muscus, uerbum ex uerbo. Dicitur & Ipnon. In Cyrenaica prouincia maxime probatur. Secũdum locum obtinet Cyprium, ab eo Phœnicium. Fertur & in Aegypto nasci, quin & in Gallia: nec dubitatur. Sunt & hoc nomine panni arẽtes muscoso uillo, quales e glãdiferis sola fere, quę uocatur Aegylops, fert, non in cortice modo, uerũ e ramis dependẽtes cubitali magnitudine, sed odore præstantes. Candidissimis, atq; altissimis prima dignatio, proxima rutilis, nulla nigrantibus, & in insulis petrisq; nati damnãtur, omnesq; quibus Palmarũ, atq; non suus odor est. Ex Bryo & balanino oleo expeditissimũ, primũq; unguẽtum fuisse ueteribus tradunt. Differentia hæc: q; Bryon aliarũ arborum cani quidam sunt, ut dixi, Brion uero Populi candidæ uua circa Gnidum optima, aut Cariam, insitientibus, asperisq;. Secundã in Lycia Cedro pertinentem ad unguentum prædicãt, Paulus & in Picea uel Larice Bryon nasci prodidit a Galeno priore scriptum. Est & Bryon θαλάττιον, hoc est, marinũ, ut suo dicetur loco. Muscus, preciosissimum odoris genus est, & quod Muscus uulgo nominatur ab Aetio, itẽq; Paulo, sed & a Phocione grãmatico. Recentior Moschus odoratus caprę, seu quod idem est, dorcadis peregrinæ sanies ẽ ex umbilico eius, aut uomica. Gazellã uocant animal id barbari, ut uerba Hieronymi ad Demetriadem, hoc nõnullis significent. Muscus inquit, & Oenãthe ex peregrini muris pellicula. Sed Muscus Hieronymo aliud non est q̃ Bryon, de quo hic agitur. Nam & Plinius eadem fere mentione de Bryo & Oenanthe disputat. Quis aũt sit peregrinus mus, odorata celebratus pellicula, non uideo, nisi quis animal hoc intelligat, ex quo Zibettũ, siue ut recentiores græci uocant Zapetion excipitur: quanquam & compositionis quoddã genus est Zapetion ex animalis Musco, Agalocho, & orientali succino. Hæc ipsa cõpositio etiã Net uocari solet a græcis quibusdã. Sed uox est Arabica. Inuenio & Muscilion dici quandam herbam, ab odore Musci, ut conijcio, quam & Dorcida uocant, naribus uitiosis & fœtentibus accõmodatã: ut Aetius existimat. nisi quis pro Dictano accipiat, qđ & Dorcidiũ appellãt.

Plin. lib. 12. capite. 23.

B

EX M. VEGR. COMM.

SPlachnon. Ex qua ratione, nullam nobis habet manifestam rationẽ. Siquidem græci σπλάγχνα, quæ latinis exta sunt, appellauerũt. nec ẽ q; animãtiũ extis: & Musco arborum cõueniat.

Cedro. Illud animaduertẽdum, quas hic Cedros dicit, Aeginetã Pinos dicere, sed uiciũ subesse credimus, quoniam statim Dioscoridi subscribens, omnibus alijs cedrinum Muscum, & ipse antefert.

Populo alba. Non uidetur & uicio carere. Cedri tantum meminit, & albę Populi, desyderatur enim Quercus. Nisi legẽtibus damnatam uoluerit esse, quam tacitus arborem præterisset.

Habet adstringendi uim. Ne hic etiam conuenit Dioscorides cum Paulo. quoniam hic adstringere, ille discutere, & mediocriter mollire dixit. paruo, ut uidetur, discrimine: quod peritioribus censendum relinquimus.

De AGALLOCHO CAP. XXV

AGallochum, lignum est, quod ex India atq; Arabia deportatur, Thuiæ ligno simile, maculatum, odoratum, gustu astringens, cũ quadam amaritudine. Cute uestitur aliquantulum uersicolore. Manditur, aut decocto os colluitur, cõmendandi halitus gratia. Sudores arcet to

ἀγάλλοχον

θυΐνον

C to corpori insparsum. Pro Thure ad suffimenta substituitur. Radix epota drachmę unius pondere, humida stomachi uitia, et imbecillitatē, feruorēq; mulcet. Si lateris, iocinerisue dolor excruciat, si dysenteriæ, aut tormina infestāt, ex aqua bibere ꝓdest.

BARB. AGalochon Aetius & medicorum uulgus Xylaloen idest, lignum Aloes appellāt: a nonnulla similitudine coloris Aloes, ut arbitror. Nō animaduerto ubi de hoc genere loquatur Galenus. Recentiores græci tradūt sub terra condi solitū Agalochon, nō alias odoratū futurum, ꝙ ubi teredinibus computruit. Fastigia eius summa quatuor. Indicū, Sapphicum, ex urbe Sappho. Speon, & Hygron, idest, humidum, quod ipsum deinde in species quatuor conciditur. Arabes nonnulli semen huius arboris esse uolunt, id quod Haormiam ipsi uocāt, similitudine Piperis minuti, colore subrubēs, quapropter & Piperellam dixere. Agalochon Aetius in thymiamate myrepsico idē esse, quod & Tarum putat. De Taro Plinius. Ex Casiæ inquit, et Cinnami cōfinio Cancamum, & Tarum inuehitur per Nabathęos, Troglodytasq; ijs uicinos.

VERG. QVod, scribente & commentante hæc Dioscoride, barbara appellatione Agallochon dicebatur, secuta Græcorum ætas Xylaaloem, facto ab amaritudine nomine, quasi Aloes lignum appellauit. Tradideruntq; id posteriores Græci, quibus quantum credendū sit, ex huius scriptoris historia & notis facile erit nouisse. Paulus AEgineta, nihil non idē, Dioscoridi de eo tradit, etiam usq; ad uerbum: in hoc uno tantū diuersus, quod non πλευρᾶς πόνοις, ut Dioscorides, lateris doloribus, uerum πλευρίτιδι, idest, laterali dolori opitulari eam ait, quæ quantum differant, alibi diximus.

Thyię ligno simile. Quæ sit hæc arbor, non facile nobis fuit coniĳcere, Theophrastus eam libro primo, inter siluestres arbores, quæ perpetuo frondent, numerauit, nec Cupresso dissimilem alibi descripsit. Crediderūtq; aliqui, eam esse, quam Homerus quinta Odisseæ rhapsodia, a Circe ad odorē fumi & lucē incendi dixit. Et quā Plin. lib. 13. Trogetem, ab aliĳs uocari ait. Licet non ĳsdem literis in Homero, & Theophrasto utraq; scribatur, liceatq; ob id, non esse in utroq; eundem suspicari. Variantq; antiquiores græci etiam hoc loco. Suntq; in quibus non Thyiæ, sed Sorbo simile Agollochō legatur: quod more nostro, ne quid. s. relinquatur, dictis hactenus a nobis adĳcitur.

¶ De Narcaphtho. CAP. XXVI.

D νάσκαφθον νάρκαφθον

NArcaphthum ex India defertur, corticosum, simile Sycomori libro: quod iucundi odoris gratia suffitur. Miscetur thymiamatis compositis. Constrictionibus uuluæ suffitu prodest

BARBARI COROLL.

NAscaphthon prætermissum a Plinio arbitror consulto, q̄a incerta esset natura eius, ut aliorū quoq; pluriū: quæ ille orbi nostro tātū nominib. cognita esse tradit, ut sericatū, gabaliumq;. Paulus & Lacapsithō nominat, inter ea, quæ a q̄busdā in Cyphi heliacū addūtur: et corticē Piceæ, uel alterius arboris existimat. Ego Lacaphthon idē esse cū Nascaphtho ratus sum.

EX M. VERG. COMM.

IN antiquissimo quodam codice sublatū erat hoc caput, nec deprehendi aliquod eius uestigium potuit, sed ne Plinius quoq; meminit: quod equidem sciam non leui suspicione, nisi Paulus id confirmaret, qui habet fere omnia, quę hic dicuntur.

Quod torminibur subuenit. Variant ab impresso duobus locis hoc capite antiquiores grę ci. In aliquibus enim legitur, ὃ στροφουμένοις ἀρήγει, idest, quod torminibus subuenit, nullo eius remedĳ antiqui alicuius scriptoris testimonio. Siquidem nec Paulus AEgineta in Narcaphtho meminit, neq; antiqua Dioscoridis translatio, ideo nos id negleximus.

Astrictis fœminarum locis. Sūt in quibus μήτραν ἐστενωμένην, & in quibus ἐστεγνωμένην legatur: significatq; altera uox, quod angustum pręclusumq; sit, altera quod astrictū, nec humores remittens: *qualia sunt nulla uitio curta, aut rimosa fictilia, primumq;* illud angustiarū & pręclusionis uitium, quod græci φίμον dicunt, in ostio muliebrium locorum, ex pręcedente exulceratiōe, aut durata illic inflāmatione fit. Alterū ad suppressos menses, et eius partis fluores ptinet. Nos in ambiguo id maluimus, qđ ab antiquo medicinę, autore Pau. AEgineta cōfirmabatur.

¶ De Cancamo. CAP. XXVII.

κάγκαμον ξυλόσμυρνα

CAncamum Arabici ligni lachryma est, Myrrhæ quodammodo similis, olidi gustus, quam ad suffimenta usurpant. Vestes

eo ex Styrace & Myrrha suffiuntur. Vim proditur obtinere extenuandi obesos, si ternum obolorum pondere ex aqua, aut mulso aceto, aliquot dies ebibatur. Lienosis datur, comitialibus, & suspiriosis. Menses cum aqua mulsa pellit. Oculorum cicatrices confestim emendat. Vino madefactum medetur eorundem hebetudinibus. Aduersus gingiuas humore pregnanteis, doloresq; dentium, non aliud efficacius. A

BARBARI COROLL.

Cancamum ex collimitio Casiæ, Cinnamiq; per Nabathæos, Troglodytasq; confines ad uehitur. Qui consedere ex Nabathæis, nomine solo compertum Plinio. Nec sum nescius Laccam a barbaris hoc genus uocari aliam, q̃ quæ de Purpurarum floccis conficitur tinctoribus. Est & gummi quoddam arboris Lacca dictum, & tincturis utile. Nec an ea Cancamum sit hoc de quo agitur, satis habeo comptum. Democritus certe, si modo eius liber est qui de tingenda Purpura circumfertur, Lacchan nominat inter colores hoc. et florem Achaicum appellat: idẽ autor, sicut florẽ Syriacũ, quod Rhiziõ priuatim uocari tradit ad eundẽ usũ. Sit aũt flos Achaicus, aut Syriacus id quod nos modo Cremes dicimus, an diuersum, nõ cõstat. Paulus odoratum esse Cancamum prodidit. Differt Cancamum a Cancano, q; Cancanus herba est a Galeno dicta, a Dioscoride Cacalia. Nam Caucalis alia est, ut post dicetur. In quo fœdissime neoterici diffluctuant. Græci lignum quoq; aridum Cancanon appellant.

Plin. libro. 12. capite. 20.

EX M. VERG. COMM.

Laxandi uices ultra odoris usum Cancamo AEgineta tribuit. Nec relinquit etiam, quod hic ait, potu eius ad gracilitatem obesos contrahi.

Cicatrices oculorum exterit. Cicatricem uocat Galenus, cum in nigra oculi parte ex profunda ulceratione crassior oculo membrana superuenit, & candido colore conspicitur.

DE CYPHI. CAP. XXVIII.

κῦφι

Cyphi, thymiamatis conpositio est, dicata Dijs, qua abũde AEgyptij sacerdotes utuntur. In antidota misceri solet. Suspiriosis datur in potu. Permultæ cõponendi rationes, quarũ una hæc est. Sumitur Cyperi dimidiũ sextariũ, cũ pari Iuniperi adultæ modo. Vuæ passæ pinguis, exemptis uinaceis, minas duodecim. Resinæ repurgatę minas quinq;. Calami, & Iunci odoratorum, & Aspalathi, singulorum minam. Myrrhę duodecim. Vini ueteris sextarios nouem, cum duabus Mellis minis. Vuã detractis uinaceis tusam, cũ uino & Myrrha subigito. cætera tusa & cribrata adijcito. die uno humorem conbibere finito. dein mel coquito, dum sibi glutinis asciscat crassitudinem. eliquatam Resinam accurate per misceto cum reliquis diligenter contritis, & in fictile uas recondito. B

BARBARI COROLL.

Cyphi urebantur uesptinis omnibus AEgyptij, Matutinis Resina, Meridianis myrrha. Ea erat miscella, ut Plutarchus inquit, sexdecim literis sacris contenta, ex melle, uino, uua passa, cypero, resina, seseli, aspalatho, myrrha, bitumine, iunco, bryo, calamo, utroq; iunipero, cardamomo, lapatho. Quamquam Lacaphtho forte, non Lapatho scribendum sit in Plutarcho, ut ex ijs quæ in Nascaphtho diximus comprehendi potest. Confundebantur hęc non temere, aut fortuito, sed præeuntibus de scripto, qui rationem & ordinem præcinerent, quo quicq; loco, tempore, mensura, conijciendũ esset. Placuit uero numerus sexdecim, q; is e quadrato quadratus existeret. Talis. n. linea circumcurrens per oras, æqualem cum area sua mensum habet. De quo latius in libello dictũ est, quem ex antiquis autoribus de Iside & Osiride condidimus. Sunt & aliæ thymiamatis huius, & pro arbitrio cuiusq; rationes, sed duæ in medicina cognomentis insignibus, Heliacon & Seleniacum, hoc est, solarium & lunare.

* *

EX M. VERG. COMM.

Erant Cypheos huius confectiones uariæ, quod hic a principio statim testatur. Videturq;

C hoc loco ea describi, quæ in frequentiori medicinæ usu, forte & notior omnibus erat. Nã quæ a Plutarcho describitur, amplior est. Hæc decem, illa sexdecim rebus constat, ad explendum quadratum numerum. Non tacendum etiam hoc loco, quod suspicati sæpe sumus, non esse Dioscoridis legitimum hoc caput, quod in antiquissimo omnium mihi & probatissimo codice non legitur, nec eius meminerit Paulus Aegineta, cum medicam omnem materiam lib. 6. ꝑcurreret, quod agendum nõ erat homini, qui in curandis morbis, usus eo sępenumero fuisset. Quodque in eam suspitionem nos magis traxit, illud est: quod parum uerisimile est, simplicem medicam materiam docentẽ hominem, compositam illi miscuisse. Nec est quod miretur aliquis, in græcorum scriptorum codicibus, tam multas & tam graues labes. Quo eñ malo facto latina res iam pridẽ periit, eodẽ & Græca collabefactata est, et qđ adiiciẽdi cõtinue antiquorũ decretis aliqd, uiciũ nunc oẽs tenet, idẽ antiqores tenuit: dũ uolumus oẽs aut sapientiores uideri, aut ocio consulentes, parata & exposita eodẽ loco omnia habere. Suspitio tñ, non decretum hoc sit. Neq; enim nos rem damnamus, nec legẽtibus inutile fuerit, tã multa de Aegyptiorum Sacerdotum & medicorum Cyphi narrata a nobis, & ex antiquitate repetita fuisse.

De croco. Cap. XXIX.

κρόκος

Crocum ab aliqbus Castor, ab aliis Cynomorphos, a magis Herculis sãguis appellatur. Optimũ in medẽdi usu Coryceũ, recẽs, et boni coloris, paulũ cãdidi gerẽs in capreolo, oblõgũ, oĩbus suis partibus cõstãs, nõ fragile, plenũ, a quo detractũ ẽ nihil, q̃d madefactas manus inficit, nec sitũ redolet, aut cariẽ sentit, subacre. Sin huius generis nõ ẽ, aut uetus, aut humore ꝑfusum creditur. Secũdus locus datur Coryceo, e tractu Lycię cõtermio. Tertius Lycio, e mõte Olympo. Dein ex Aegibus Aetolię. Cyrenaicũ e Centoria, inter sicilica oĩa uiribus ꝑstat. Omniũ ad obsonia usus. Itali tñ ob succi copiã, et coloris uenustatẽ, ad Thuię infectus usurparũt. qbus de causis magno uẽditur. D Vtilissimũ in medicina qđ ante descripsimus. Adulteratur imisto Crocomagmate tuso, atq; etiã Sapę sublitu cõtrita, q̃ põdus adiiciatur, simul argẽti spuma, aut Plumbagine. Sed maleficiũ declarat insidẽs puluis, pręserti si Sapã oleat. Thessalus ipm̃ tm̃ odoratũ esse uoluit. Alii exitiosũ, trib. drachmis ex aqua potis. Proculdubio uim coquẽdi, emolliẽdi, atq; substringẽdi habet. Vrinã cit. Elegãtẽ colorẽ ꝑstat. Qui ex Passo biberint, crapulã nõ sẽtiẽt. Oculorũ fluxiões, illitũ cũ humano lacte, cohibet. Additur in potiões, quę interaneorũ caussa tẽpantur. Ad uuluę etiã, sedisq; cataplasmata cõmode pmiscetur. Venerẽ stimulat. Vergentes ad ignem sacrum inflamationes mulcet. Auriculariis collectionibus utile. Quo facilius conteratur, in calido fictili sole siccari oportet, celeriterq; uersari. Vrinam mouet radix ex Passo pota.

Barbari coroll.

Plin. lib. 21. capite. 6.

Crocum folio angusto, adusq; capillamenti exilitatem, germine ac flore serotino, per autumnum occasu uergiliarum: qui paucissimis diebus marcescat. Cum folio florẽ expellit obiter, quin & prius uidetur. Subest radix multa, carnosa, peruicax. Calcatum melius surgit, & quasi pereundo lætius prouenit: semitas eo fontesq; amat. Seritur radix Bulbo. Duo genera eius, montanum, & satiuũ. Prius hebes, posterius odoratũ, utrunq; primis imbribus. Emicat autumno, ut dixi, post Aphacen. Inodori duo genera, candidum, ac spinosum. Viret bruma, & colligitur, siccaturq; in sole. Sed in umbra melius est Hyberna. Crocũ syluestre optimũ. Serere in Italia nõ expedit, ad scrupula usq; singula areis decoquentibus. Satiuũ maius, nitidiusq;, sed leui mom̃eto degenerat. Omnino infœcundũ natura ubiq;, uel Cyrenis, ubi laudatissima oĩa. Quidã Phlegręo Croco scdm̃ locũ adsciscũt. Probatio, synceri, ut manu imposita crepet, ueluti

ueluti fragile: dilutum et humidũ ſedet. Altera ꝓbatio, ſi manu ꝓlata ad os, leniter faciẽ, oculoſq; mordeat. Eſſe inquit Plinius, & per ſe genus ſatiui blãdiſſimum, uulgo cum ſit medio ſui candidũ Dialeucon uocatũ. Cyrenaico uitium, φ omni Croco nigrius, & φ celerrime corrũpitur. Laudatur breuibus capillis in Lycia. Año ſeptimo, uel octauo transfertur in locũ ſubactũ: atq; ita degenerans reuocatur. Vſus eius in coronis nuſq;, ꝓpter anguſtiã folij, niſi quę ad mulcendã ebrietatẽ fieri a quibuſdam ſoleãt. Vino mire congruit, pręcipue dulci, quo & aqua facillime ſoluitur, nulloq; alio dulci. Tritũ ad theatra replenda, utq; hoc noñulli apud Dioſcoridem intelligant, cum στύιαν dicit, errore librariorum στύιαν pro στίαν ſcribentiũ. Sed nos imutare lectionem antiquam, auſi non ſumus. Ideoq;, mortarijs tingendis, conuertimus. ꝓſertim cũ de mortarijs atq; Croco mentionem quodã loco habitam a Plinio ſciremus. Aſſeruatur pixidecula e cornu. Acerrima Croco uis tribuitur: ut illatũ manus palmę, cõtinuo pueniat ad cor.

A

Διάλευκον

EX M. VEGR. COMM.

CRoci appellationum nulla eſt a nobis certa ratio, quę plures etiam, quam in impreſſo Dioſcoride, in antiquis alijs græcis leguntur. nihil igitur de his agemus.

Integer, friabilis. In aliquot græcis legitur, ἄθραυσος, quod eſt fragile, & tenaci lentore durũ. In aliquot uero, εὔθραυσος, quod friabile ſignificat, contrario penitns ſenſu: prioremq; illam lectionem, ſecuti ſunt iuniores omnes. Plinius alteram his uerbis cõfirmat. Probatio ſynceri impoſita manu, crepat ueluti fragile. noſq; in ambiguo hanc magis probauimus, non tam Plinij autoritate, φ neceſſitate & uſu eius admoniti. friato em̃ Croco plærumq; in medicinis utimur.

Et ſine unguine plenus. &c. Sequitur eam mox uocem alia, quæ penitus corrupta eſt, ἀνιλλιπής. ſ. cum ἀλιπής legi oporteat, ideſt, qui nullo unguine uueſcat, non cui nihil deſit: idq; meliores græci adhuc habent. Nec obſtat quod Plinius decreuit, optimũ ubicunq;, quod pinguiſſimum. Craſſitudinem enim, non unguem ea uoce ſignifiicauit.

Et cum maleſcit, manus inficiens. Obſeruauimus, non eodem modo in cunctis legi βάπτων ἐν διέσει τὰς χεῖρας. Sed in aliqbus, ut modo ſcripſimus, manifeſta ſignificatione, infici attritu Croci manus: In aliquibus autem, διαίσει, ideſt, cum humore diluitur: quod quoniã uniuerſo Croco cõmune eſt, minus ideo nobis placuit.

Reſtituimus idemtidem non multo poſt, uocem quæ in cunctis alijs, præterq; in eo qui mihi omnium codex probatiſſimus eſt, perierat, illic. ſ. ubi hic ait. Qui enim talis non fuerit. &c. Deerat enim, ἄωρος, quod nos intempeſtiue lectum diximus, manifeſta eius uocis iactura, & neceſſaria inſtauratione. Incertus ab hoc loco, nec ſequax ſermonis curſus eſt: non tñ intellectum adeo confundit, ut non facile diſſimulari, aut ex Plinio in integrum reſtitui non potuerit.

B

Et ex Olympo Lyciæ monte affertur. Δευτέρη δὲ ὁ ἐκ τῆς πρὸς λυκίαν κωρικίς, καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ λυκιακοῦ ὀλύμπου. Articulus præpoſitiuus, & Coricij in genitiuo caſu, illic accurrentes, legittimam ſermonis ſeriem miſcent. Ideoq; nos ſecundæ bonitatis, a Coricio, ex Cilicio eſſe diximus, eum qui ex agro ad Lyciam, & Lyciæ Olympo monte afferatur, nullã earum uocem perire nobis utilẽ patientes. Cum alioqui licuiſſet ex Plinio, breuius & certius totam abſoluere rem. Siquidem ille etiam ſic decreuit. Prima nobilitas Cilicio Croco, & ibi in Corico monte, dein Lycio monte Olympo. Sed nos qualẽ noſtra habet ætas, Dioſcoridẽ in terpretamur, nõ Pliniũ exſcribimus.

Grauius in Cyrenaico Croco. A librarijs peccatum eſt. nihil enim illi redditur. Verum ſtatim ad eos qui in Sicilia naſcuntur tranſlatus ſermo eſt, tam incerto intellectu, ut nos hiatum illic reliquerimus, qui a doctioribus aliquando expleatur. Credimuſq; nos, uitium aliquod in Cyrenaico ſignificaſſe Dioſcoridem, quod tamen nunc non legitur, quale Plinius in eo nigredinem damnauit. Mox de Siculis egiſſe, omniumq; in ea inſula naſcentium Centuripinũ ignauiſſimum, ſatiuoſq; omnes hos eſſe, ideoq; ignauiores. Quoniam autore Plinio, optimum ſilueſtre ſit. In antiqorib. græcis aliquot, certiſſimo ſẽſu & intellectu hic locus adhuc inuenitur.

Miſcetur præterea. &c. Deſyderatur hic certi morbi genus. quod facile conijcitur.

❡ De Crocomagmate. CAP. XXX

κροκόμαγμα

FIt etiã expꝛſſis unguenti crocini odoramẽtis, qđ Crocomagma uocãt. Optimũ ẽ odoratũ, modice Myrrhã olẽs, graue, nigrũ, ligni expers, leue, ſubamarũ, qđ madefactũ Croci colorẽ reddit, guſtatũq; uehemẽter dẽtes ac linguã inficit: multis durãs añis. Quale ẽ qđ a Syria defertur. Habet ſuas uires ad delẽda quę caliginẽ oculis obuerſant. Vrinã cit.

C Calfacit, concoquit, & emollit, Vires Croci proportione repreſentat, quandoquidem plurimam Croci partem ſibi Crocomagma uendicat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 20

CRocomagma uerbũ ex uerbo fęx olei Crocini eſt. nam fęces unguẽtorum Magmata gręci appellãt, & conſperſionem, ſiue maſſam quæ ſubacta ſit. Ecmagma, quo nomine inquit Galenus, ipſum quoq; Crocomagma ſignificamus.

EX M. VERG. COMM.

SVnt græcis Magmata, quæ expreſſa materia aliqua, ſupſunt, craſſa, fęculenta, & lignoſa. Verbi cauſſa. Si tuſa Plãtaginis folia in uſũ aliquem manib. aut ꝑlo expſſerit medicus, quod ſupeſt terreſtre, lignoſũq;, id Magma dici poſſet. Sed qm̃ nullus ſimilium uſus ẽ, ideo in nullo huiuſcemõi id nomẽ inuenit: ſeruatũ tñ id eſt tm̃ in ĳs, q̃rũ et humoris, et expſſe ſubſtãtię alicuius uſus eſt: ut in Roſacio, alĳſq; huiuſcemodi multis. Ex hoc genere Crocomagma eſt.

Fit aũt ſic. Oleũ primũ inſpiſſatur, idq; aliqbus aromatis. mox Crocus infunditur. poſt aliquot dies oleum colatur, expreſſo oleo. quod ſupereſt, Crocomagma dicitur. Vnde fiunt paſtilli. Celſus lib. 5. uocat Recrementum. Plinius, Vnguenti fęcem.

Et mediocriter myrrhatum eſt. μέσος κατὰ σμύρνον, ideſt, non odore ſolum, ſed tota Myrrhę ſubſtantia mediocriter myrrhatum.

Dẽteſq; et linguã ad aliquot horas inficit. Nõ ſignificat qđ ſtatĩ ſeqtur, ἐπιμένοντι συχνὰς ὥρας qđ ex Gallia interp̃s dixit, multis añis perennare Crocomagma. Non em̃ quas hic ὥρας dicit, Poetarũ more años ſignificat, ſed de colore eius agit Dioſcorides, quẽ teſtatur, cũ linguã et dẽtes ſemel infecerit, aliq̃t continuis horis ꝑmanere, cũ alioqn cõtinua oris pituita dilui deberet.

De Helenio. CAP. XXXI.

ἑλένιον

HEleniũ, q̃d Symphitõ aliq uocãt, alĳ Perſicã, alĳ Medicã, alĳ Oreſtiũ, alĳ Nectariõ, alĳ Cleoniã, alĳ Ideã Batõ, aut flomũ, Latini Terminaliũ, aut Enulã cãpanã, Aegyptĳ Lenẽ. Folia habet Verbaſci, anguſtioris folĳ, aſperiora, oblõga. Caulẽ qbuſdã in locis nõ emittit. Radicẽ ſubalbidã, interdum ſubruffam, odoratã, acrẽ, uegetam, magnam, ex qua agnatæ appendices Liliorum, aut Ari modo ſeruntur. Montibus inumbroſis, ſiccoq; ſolo prouenit. Foditur æſtate radix, particulatimq; diſſecta ſiccatur. Potum radicis decoctum, menſes & urinas ciet. Ipſaque in eclegmate ex melle, ꝓdeſt tuſſi, orthopnϾæ, ruptis, cõuulſis, inflatiõib. et ſerpẽtiũ morſib. In ſuña, excalfaciẽs. Folia ex uino cocta utiliter iſchiadicis illinũtur. Heleniũ ſtomacho utile, ĩ paſſo cõditũ. ſiqdẽ ſalgamarĳ paululũ ſiccatã radicẽ, mox decoctã, & frigida aqua madefactã, in Sapã cõĳciunt, et ad uſus recõdũt. Trita, potaq;, ad cruentas excreatiões efficax eſt.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 21.

HEleniũ, Enula, ſiue Inula, ſed duplici natura, folio Serpilli: de qua ſtatĩ poſt diceť. Altera folio Verbaſci exilioris, de qua nũc agitur. Breuior hęc q̃ Paſtinaca ẽ, ſed toroſior, amariorq;, et niſi tẽpeťur liqdo dulci, ſtomacho inimiciſſima. Sed plurib. modis auſteritate uicta, gratiã inuenit. Nã & Vuis paſſis, & defruto, & melle ſubigiť in pollinẽ tuſa: et pinguib. quoq; Caryotis, iam Cotoneis, Malis, Sorbis, et Prunis, aliquando Pipere atq; Thymo illuſtrata, maxime Iulię auguſtę quotidiano cibo. Superuacuũ eius ſemen. qm̃, ut Dioſcorides meminit, ꝓpaginibus ſeritur, modo quo harundines, magniſq; interuallis, neq; ullo minus quaternorũ pedũ: quoniam ſpacioſe fruticat.

EX M. VERG. COMM.

ELenion. Siue a lachrymis Helenę, ſiue ut alĳ dixerunt, quoniam contra ſerpẽtes ex eo primum a muliere illa remedium inuentum eſt.

Symphyton. Inueniſſe id nomen uidetur, ex ſobole adnatiſq; illis, quæ in radicibus Liliorum modo

rum modo συμφύονται, idest, connascuntur, & hęrent.

Sūt q medicā & Nectareā. Scilicet facto a regiōe noīe, et a dulcedine. Sic Persicam, sic Cleoniā dictā etiā conijcere licet. Etsi in probatissimo mihi codice, non simpliciter κλεώνιον legitur, sed βούγλωσσον κλεώνιον, idest, Buglossum Cleonium.

Apuleius etiam Chironion Panacen dicit uocari. Vt in alterutro uitium sit: adiectumque hoc a nobis est, ne quid obseruatum & inuentum hactenus relinqueretur.

Orestium. Caussam ignoramus. Nisi forte Orestis & Helenæ propinquitas, communem eius plantæ laudem & honorem ambobus fecerit.

Sunt qui Rubum Idęum. Verbascum Idæum, ex sola similitudine (ut toto hoc opere infinitę aliæ) factæ sunt. Et quoniam copiosum in mōte Ida nasceretur, ideo loci, & regionis discrimine, a proprie dictis, de Rubo & Verbasco, discretum est.

Terminaliū. Vnde Romani sic dixerint, modo integra ea uox est, nihil cōpertū habemus.

Inulam campanam. Inulam dici antiq omnes testātur, nullibi tamē ex Campania magis, q̄ aliūde ab illis laudatur. Suspicamurq; nos, multas in scriptore hoc, nō legitimas esse apellationes, deincepsq; p tēpora insertas, aliena & pegrina admirātibus cūctis, eoq; magis in Romanę gētis fortuna et impio, hāc gręcis miscere, pprijs placuisse, & ex ppinq urbi regione laudauisse.

Folia habet angustiora folio Verbasco. &c. Id ex Verbasci historia patebit. Qd' utinā in caule pariter liceret. quoniā hic ait, aliquibus locis in Inula nō proferri, nulla eorū locorū certa indicatione, quā merito omnes desyderēt, multoq; magis ubi caulescat hoc olus, & caulis, & floris, & semini certam rationem & historiam, quam iuniores aliqui non ex se, sed ab hoc scriptore acceptā redideruīt. Quod enim in impresso, cunctisq; alijs fere græcis nō legitur, in antiquissimo & probatissimo mihi codice adhuc seruatur, describiturq; in eo caulis appellatione, quod in Inula crescit, his uerbis. Caulem ex se mittit Heleniū crassum, hirsutū, cubitalē, & aliqn̄ maiorē, angulosumq;, flores luteos, et in hijs semē Verbasco simile, tactu pruritū faciens. Licetq; hæc, ut diximus, tam aperte in Græcorum aliquo legātur, nō ideo tamē cæteros omnino dānamus. Obseruauimus enim, diuersitati huic caussam dedisse, mediam quandā in Inula crescentium naturam, quæ nec in caulium genere, nec fruticum ramulorūue censeri penitus possent. Siquidē caules plærūq; in singulis plantis, singulares sunt, nec nisi appetente flore & semine surgūt, ut in Lactucis, ac Betis, alijsq; oleribus huiuscemodi fit. Inula autē raro, & a principio statim fruticatu, pdit. Ramuli cōtra, fruticesue copiosiores & graciliores, q̄ in Inula sūt. quales in Ruta, Serpillo, alijsq; multis uidetur. Columella frutices, qd' in Inula extollit. dixit lib. 12.

Radicem habet intus albescētem, foris rubescentem. Sic ex melioribus græcis legendū est.

Radicem habet odoratam, grandē, acrem. Sunt in quibus ἰνφυῆ, quod est speciosam & crassam, & in qbus ἰνκφῆ, quod nos facili lentore mollem reddidimus, ἰνμάλακτον enim, τὸ ἰνκφὲς significat. Probauimusq; hanc ratione magis, quod ad ostendendā eius quantitatē satis erat, qd' hic μεγάλην, id est, grandem dixerat. Liberum tamen hoc legentibus relinquatur.

Suspectum est nobis, quod in græcis omnibus legitur, cruentis sputis utilem esse Inulam. Non tam quia meliores græci nihil huiusmodi habent, quam quia non legitimo loco, se id ostendit. Debuerat enim in medicina, nō in extremo capite post eam tractatā. a quo loco distractum, additum magis & aduentitium, quam natiuum & antiquum Dioscoridi uidetur: relinquimusq; peritioribus de eo censendum.

❡De ALTERO HELENIO. CAP. XXXII.

ALterū Helenij genus in AEgypto gigni Crateuas tradit. Herba est cubitalibus ramulis, Serpilli modo per humum repentibus. Folijs Lenticulæ, sed longioribus, crebrisq;. Radice pallida, digiti minoris crassitudine, p ima tenui, supne crassa. Cortice nigro. Nascitur in maritimis, collibusq;. Radix una in uino epota, cōtra serpētiū ictus auxiliatur.

EX M. VERG. COMM.

HElenium hoc posterius, nostris Inulam appellari posse, non uideo. Theophrastus interim Velenion, Aristoteles Belenion scripsere: si modo liber eius est, qui de plantis ad autorem Aristotelem refertur. Belenium inquit, delibutoriū in Perside uenenum erat, & in AEgyptum & Palestinam translatum, sine periculo mandi cœpit. Hæc commentatio Græcis periērat. Habebatur in arabico, demū cōuersa est in gręcum sermonem a quodā, ut ferūt. Maximo.

A

B

C propterea quędam in eo libro barbara fruticũ & radicũ leguntur nomina, ut sunt, Benteli, Nenuphar, Opinais, & aliquot huiusmodi. Nenuphar pro Nymphęa quidẽ capitur Arabiæ: sed Benteli, & Opinais quid sit, parum liquet. Nisi quis Opinain pro Silphio intelligat: quoniam succum ex eo manare lentiusculum dicat, quem priuatim uocamus Opon. Bentelos autem initio spicata esse traditur, mox in arborem grandescere. Sed redeamus ad Helenium. Plinius hoc Helenæ lachrymis enatũ refert, dum gubernatorem Canopum, Hæmorrhi serpentis ictu exanimatum fleuisset. Hilaritatem, Hippocratis testimonio facit. Prædulcis in eo cremor. Radix cõtrita, mures necat. Cãdida intus est, & dulcis, Dioscoridi uero pallida. Laudatissimũ in Helena insula. Huius rami dodrãtales a Plinio, cubitales a Dioscoride feruntur. Addebatur in coronamenta folium.

EX MAR. VERG. COMM.

Credimus etiam in AEgyptia Inula corruptam esse illic uocem, quo loco in extrema totius capitis coronide, hic ait, uires illi esse, ut cũ uino pota radix eius una, serpẽtiũ morsibus subueniat. Cur enim una magis, quàm duabus, tribusue? & si quantitas in ea uoce decernenda fuerat, pondere potius quàm numero, quod alioquin inæquale est, constitui debuerat. Id nos, una & altera litera mutatis, quod erat μία, id est, una, λεῖα quod tritum significat, legendum esse arbitrati, tritam cum uino potam Inulæ radicem, remedio esse diximus.

¶ De OMPHACINO OLEO. CA. XXXIII.

ἔλαιον ὀμφάκινον

OLeum quod ex immaturis Oliuis exprimitur, ad multos usus recte ualentibus accõmodatissimũ, Omphacinum id appellatur. Præstat recens, odoratum, quod non mordeat. Tale unguẽtorũ compositionibus idoneũ intelligitur. Stomacho utile est, quòd astringat. Gingiuas contrahit. Dentes firmat, si contineatur in ore. Sudores cohibet. Et quo uetustius ac pinguius, eo ad medicamenta aptius est. Et ut reliqua in commune dicãtur, omne oleum calfacit. Emollit uentrem. A perfrictionibus corpus tuetur, ipsumque promptius ad obeũda munera reddit. Aluũ leuigat. Vlceratiorũ medicamentũ uires permistũ hebetat. Cõtra uenena datur, assidue potum, redditumque uomitionibus. Soluit aluum heminę mẽsura, cum pari Ptisanæ succo, aut aqua potum. Ad tormina, calidum simul decocta Ruta tribus sextarijs in potu datur. Ventris animalia pellit. Idem maxime Ilei intestini morbo laborãtibus infunditur. Vetus magis calfacit, & uehementius discutit. Oculorũ claritati sublitum cõfert. Si uetusti non sit occasio, in uase decoquitur ad mellis crassitudinem, ut uetustatem representet.

D

BARBARI C O R O L L.

Plin. lib. 15. ca. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. de omni oleo, Gale. 6. simp. pharma. capite. 19. 20. Ad Paternianum. cap. 199.

OLeum Omphacinũ fit duobus modis, Olea adhuc alba expressa. Cãdidum deterius ex Druppa (ita enim uocatur a græcis, latinisque, priusquã tenera esui sit) iam tũ luteola, coloremque demutans. Hoc uiride Cato appellat, atque utilius est. Est & Omphacinum siue Omphaciũ e uite, de quo post Galenus Oleum nõ Omphacinũ, sed dulce fieri ex Druppa scribit. Alterũ uero genus, quod ex immaturis, albisque premitur, & Omphacinũ, & Omotribes appellari tradit, unguẽtis utilissimum e Phaulia, ut Theophrasto placet. Simile Omphacino fit Oleum, si oleæ rarmus in condituram adijciatur. Quibusdam natura soli, nõ conficiẽdi ratio astrictoriam uim, qualis in Omphacino sentitur, dat, ut Hispaniensi nominato. Omphacinum, ab Omphace deducitur, unde acor ex uuis, græce appellatur Omphacium, & acerba uua Omphax, & acerbum mel Omphacomeli, ab eodem omnia uocabulo.

Galen. 6. sim. cap. 19. 20.

Oleum ex Druppa fieri dulcissimum, Galenus testis est, utique si ex maxime Druppa fiat, nõ si ex Druppa tantũ. Olei probi notæ apud Galenũ sunt, ut sit quàm dulcissimũ, tenuissimũ, purissimum, translucidum, quodque modico eius cuti superfuso plurimũ sese fundat, & facile combibatur. Cuiusmodi est, inquit, quod Sabina bacca premitur. Oleũ cum aqua mixtũ Hydręleon uocatur, & Chytlon; quanquã posterius hoc Homero lustrationem fere significat. In Bactris

iuxta

iuxta flumen Ochum, effossa terra fons manauit olei, quod quidem traditum ab ijs qui Alexãdri res scripserunt: & Strabo credidit.

A

EX M. VERG. COMM.

OLeum Omphacinum, ἔλαιον ὠμοτριβὲσ καὶ ὀμφάκινον. ὠμα enim cruda significat, & ὀμφάκας omniũ plantarum acerbos adhuc fructus græci appellant.

Datur contra lœtalia uenena. &c. Id est, cõtra Cicutam, Nigellam, herbã Apollinarē, Mãdragorã, Elateriũ. &c. Nam his mixtum oleum hebetat operationem & maliciam eorum.

Cyathorum sex pondere. In cunctis, excepto probatissimo mihi codice, cotylarũ sex pondus legitur. In illo Cyathorũ: fuisseq; & ueterem lectionem, & antiquam mẽsuram, testatur Plinius lib. 23. dicẽs tormina pellere oleum calidũ, potũ cyathis sex, magisq; Ruta simul decocta.

¶ De OLEO siluestris Oliuæ. CAP. XXXIIII.

OLeum quod siluestres Oliuæ fundunt, uehementer astringit, & ad sanorum usus secundũ sibi locũ uendicat. In doloribus capitis utiliter pro Rosaceo substituitur. Sudores arcet. Defluẽtes capillos inhibet. Furfures, ulcera capitis manantia, scabiem, leprasq; abstergit. Tardius caniciem sentiunt, qui eo quotidie perungũtur. ¶ Candidũ oleum fit hoc modo. Album colore, nec anniculo uetustius, in nouũ fictile oris patuli funditur, centũ heminarũ mensura, & sub solem media quaq; die cõcha refunditur: ex altoq; demittitur, ut assidua deuolutione, ictuq; agitatum respumet. Octaua die Fœnũ græcũ mũdum quinquaginta drachmarũ pondere, calida aqua madefactũ, donec emollescat, in supradictum oleũ deijcitur, ita ne exstillet aqua. Postea tedę præpinguis Piceæ, assulatim cæsę, ęquale põdus adijcitur, & trãsactis octo diebus, oleũ cõcha mouetur. Si intentũ finem assequatur, in uas nouum uetere uino affusum recondi debet, substratis sertulæ Campanę corollis drachmas undeim pendentibus, cum pari Iridis pondere. Sin minus, rursus soli mandandũ, & idem munus obeundum, usq; dum inalbescat.

ἔλαιον ἐκ τῆς ἀγρίας ἐλαίου

ἔλαιον λευκόν

B

O BARBARI COROLL.

OLeum ex Oliua siluestri, tenue, multoq; amarius quam ex satiua. Vtile hoc ad medicamenta fere tantũ. de quo alio quoq; Dioscorides in ratione Oleastri & Oliuarum cõmemorat. Aridissimũ hoc Galenus inter olea describit: post hoc Histricũ: mox Hispanũ. Pinguissimũ, Libycum, & Cilicium. In pingui uero tenue Sabinũ. Inter hæc media fere natura eorum, quæ Græcia, & Asia, & Cyclades mittunt. Pausanias Tithoreum e Phocide cõmendat, Hispaniensi prætulit & Histrico. Pingue lenticia, tenue, perspicuitas, & puritas consequuntur.

Oleum cãdidum aliud spõte, ut quod ex Oliua adhuc alba exprimitur, Omotribes uocatum. Aliud factitium, ut de quo nunc agimus.

Gale. 6. simp. cap. 19. 20.

EX M. VERG. COMM.

EStillud ex Columella, alijsq; rei rusticæ scriptoribus sciendum, plures antiquis fuisse oliui tates. Primam, in qua acerbum oleũ exprimebatur, quod ęstiuũ a tempore etiam dicebatur. Secundã, quæ ante decembris Calend. fieret in qua uiride oleũ a colore, quod ex uiridi adhuc bacca exprimeretur, uocabant. Tertiam decembri mẽse, quam mediam Colomella dixit, & in qua maturum oleum exprimebatur. Quartam ianuario mense. Erantq; singularum bonitatis & usus laudes aliquę. In uiridi autem id maxime laudabatur, quod satis fluere. & precio dupli caret domini redditum. Credimus quod nos, ob hanc caussam album exigi a Diosco. oleum, ut a uiridi ea colo ris nota distingueretur, quoniam a natiua uiriditate non facile ad candorem mutari id posset, & ad contrahendam olei Sycionij naturam, minus aptum esset.

Super iniicito ex pinguissima Picea. &c. Vt parum cognitum nobis est, quid hoc sibi uelit ita uehementer suspectum: dubitamus autem deesse aliquid, aut quæ sequuntur non fine uel

C

cio esse, Est enim illic nõ πίτυος substantiue, id est, Piceę arboris, uerũ adiectiue πιτυΐνης id est, qđ ex arbore aliquid significet. Verbi caussa, frondẽ Resinam, Onicã. aut huiusmodi quippiam.

Secus lõge author Pandectarũ, qui album dici existimat, quod est uetus. quoniam quo antiquius, eo quoqꝫ albius apparet, quod subinde quoqꝫ lotum a Myrepticis est.

De oleo Sicyonio. Cap. XXXV.

σικυώνιον ἔλαιον

SIcyonij componendi ratio hæc est. In lebetem oris lati stanno inductũ, funditur olei albi, quod crudæ Oliuæ reddiderũt, cõgius unus, aquæ congius semis. leui id igne coquitur, leniter mouẽdo. At ubi bis efferbuit, & sustracto igne refrixit, innatans oleum concha tollitur. & adiecta noua aqua conferuescit, & reliquis ut diximus peractis reponitur. In Sicyonia maxime fieri consueuit, Sicyonij inde accepto cognomine. Calfactoriam ad quẽdam usqꝫ modum uim habet. Febri ac neruorum uitijs prodest. Fœminæ, ad commendandum faciei nitorem, eo utuntur.

Ex Mar. Verg. Comm.

DEalbatum oleũ Sicyonium, ideo facere Diosco. docuit, quod medicis & fœminis quondam multus esset usus eius, illis in aliquot malorũ curatione, his in lenocinio formæ passim eo utentibus. A Sicyone antiquissima Peloponẽsi urbe prope Corinthum, gentile sibi nomẽ inuenit, incertumqꝫ, medici ne prius, an fœminæ eius confectionem docuerint, uoluptas ne, an necessitas. Vtebatur eo passim in aliquot malis antiquitas. Sæpeqꝫ Paulus Aegineta aliquid eo curari præcepit. Etsi libro sexto Samium magis, non Sicyonium in usu medicinæ cõmendet.

D

De Strigmentis balnearum. Cap. XXXVI

ῥύπος βαλανεῖον
ῥύπος ἐκ τῆς παλαίστρας
ῥύπος γυμνασίων

STrigmenta a balneis calfaciunt, molliunt, discutiunt. Ad sedis rimas & condilomata illinuntur. Illa uero quæ ex Palęstris puluerem sibi asciuerunt, in sordis speciem redacta, articulorũ nodos imposita adiuuãt. Ischiadicis in fotus, aut malagmatis locum, calida commode sufficiuntur. Derasæ Gymnasiorum parietibus, simulacrisqꝫ sordes calfaciunt. Tubercula, quæ ægre ad coctionem perducuntur, dissipant, Desquammatis, & ulceribus senum prosunt.

Barbari Coroll.

Strigmenta balnearũ.

STrigmenta, hoc sunt, quod Græci Rhypon, & Gloeon appellant. Id quod ex Celso, Plinioque colligimus. Aurium certe sordeculas, Græci uocãt Cypsellas. Rhypon Iulius Pollux pro cæra quoqꝫ sigillari, acceptum quandoqꝫ tradit ab authoribus. Nisi quis Typon, non Rhypon in Polluce lectitet. Sed & apud Ciceronẽ in epistolis ad Atticum, Rhypos scriptũ est pro cęris, siue formis, unde sigilla fingebantur, fortasse a situ uetustatis, appellatas: ut Plinianum quoqꝫ illud, & expressi cæra uultus, singulis disponebãtur armarijs, ut essent imagines quæ comitarẽtur Gentilicia funera. defuncto ẽm aliquo totus aderat familiæ eius, qunquã fuerat, populus.

Strigmenta Palęstrarũ.

Strigmenta, hoc genus aliud non sunt, q̃ꝫ puluis, qui luctantium corporibus inspergitur: et oleo supuenit. Hæc pulueris inspersio, a græcis ἀφὴ dicebatur. puluis ipse, conis. Cũ ipso te, inquit Plautus, puluisculo conuerram. Et geometricũ est Puluisculus. Palęstris quidem, optimum e Nilo Sabulum, tenuissima sui parte. Oleum quo luctaturi perfundebantur, Cęroma dicitur, & Patos. Quanquã Patos proprie cœnũ est, atqꝫ lutum cęromati permixtũ: cui si sudor accesserit, Conisalon uocari, ab ijs qui nimis Attici uideri uolunt. autor est Galenus. Locus in Xystis huic operi dicatus priuatim, Conisterium appellatur Victruuio.

Strigmenta Gymnasiorũ.

Strigmenta a Parietinis, & a Palæstra significare Plinium existimo, cũ ita loquitur. Vsum olei in luxuriam uertere Græci, uitiorũ omniũ genitores, in gymnasijs publicãdo. Notũ inqt, est magistratus honoris eius octogenis sestertijs Strigmenta olei uendidisse. Item. Quin & sordes inquit, hominis, in magnis fecere remedijs, quæ suosorum gymnasia Gręcorum: quippe, ea Strigmenta molliunt, calfaciunt, complent sudore & oleo, medicinam facientibus. Item alibi. Et in gymnasijs inquit, oleũ cõditur odoribus, sed uilissimis. At Strigmẽta statuis gymnasiorum

siorũ detracta: in quibus Galeno autore, multũ olei cõburebatur: quia puluere inqt carerent. & cum erugine permista colligerentur, acrioris naturæ q̃ strigmenta cætera noscuntur.

A

EX M. VERG. COMM.

STrigmẽta dicũtur, quę oleo illitis capitibus post sudorẽ, una cũ sudore, reliqsq; humani corporis cõcreta, & in balneorũ pauimẽtis relicta, in eos usus quos hic docet Diosc. seruabãtur.

De ELAEOMELITE. CAP. XXXVII.

IN Palmyris Syrię, quod Elęomeli uocant, ex quodã caudice manat, crassius melle, sapore dulci. Bilem, cruditatesq; detrahit, sextario cũ una aquæ hemina dato. Sed qui sumpsere, torpescunt, & uiribus deficiunt: quod minime uereri oportet, uerum crebro excitare, ne ueterno pressi, somnos captent. Fit & oleum e pinguitudine surculorum Oleæ. Optimum uetus, crassum, pingue, non turbidum. Calfacit. Priuatim caliginibus oculorum illinitur. Lepras, neruorumq; dolores, illitum emendat.

ἐλαιόμελι

BARBARI COROLL.

ELeomeli fluit ex ipsis Oleis in Syria, tenuius Resina, sapore Mellis: unde nomen. Nõ sine nausea emollit aluũ. Pugnatores certaturi, præsumũt ex eo cyathum. Plinius in maritimis Syriæ nasci prodit, cũ tamẽ Palmyra longe a mari absit. Forte non maritimis, sed Palmyris legendum. nisi quis locum, unde id excerpsit, non Palmyris, sed Almyris legisse Plinium existimet: quod in tanto uiro dubitare, nullo modo possum. Elęomeli medicinę tantum gignitur. sit hoc idem quod & Aeromeli dicitur, quasi mel æthereum ac cœleste, quod sacræ literæ Manna uocent: ut nõ plane cõtendo, ita certe ꝓpensissimus sum, ut credam. Sed ita tamen, ut intelligatur aliquod discrimen esse inter id quod mandi potuerit, & id quod medicinæ tantũ nascitur. Decerpi hoc Amyntas scribit, una cũ ipsis quibus hęsit frondibus. Et in offas, pastillosue, aut etiã orbiculos conuolui, ut cũ usus postulat, in lignea pocilla, quæ Tabaitas in Asia cognominãt, aliquo humore diluatur. Plane ab exortu sideris cuiusq;, sed nobilium maxime, ut Plinius existimat, aut cœlestis arcus, si nõ sequantur imbres, sed ros tepescat solis radijs, Medicamẽta potius q̃ mella gignuntur oculis, ulceribus, internisq; uisceribus dona cœlestia. Quod si seruetur inquit hoc, Sirio exoriente, casuq; congruat in eundem diem, ut sæpe Veneris, aut Iouis, Mercurij ue exortus, non alia suauitatis usuſq; uis mortalium malis a morte reuocandis, q̃ diuini nectaris fiat: nisi hoc ut alia fraus hominum pernicie corrumperet.

Plin. libro. 23. capite. 4.

EX M. VERG. COMM.

NOn sunt Plinio, & huic de Oleomelle omnia eadẽ. Plin. in maritimis, hic in Palmyris Syrię spõte sua manare, nõ leui diuersitate, dicũt. Nõ multi tñ faciẽdũ id est. Illud grauius, ꝙ hic arborẽ ex qua manet, ignorare uidetur: Plinius Oleas eius regionis esse testatur: et hic spõte sua fluere, & opere humano ex summa arboris parte confici docet, Plinius per se tm̃ duobus locis manare ait. Nõ uidetur hic ipse etiã sibi cõuenire. Primo enim ex quodã trunco fluere, tanquã cuius arboris hic trũcus esset ignoraret, mox humano opere cõfici etiã dixit, ἐκ τῶν θαλλῶν, quasi olearũ surculos indicaret. id ẽm pręter cõmunẽ in plãtis nouorũ germinũ significationẽ, priuatim ea uox Atheniẽsibus quondã significauit: auditaq; τοῦ θαλλοῦ uoce, Oleę ramulos adhuc plęrũq; intelligimus, & si eius uocis maior sit ambitus, significetq;, ut diximus, nouas aliarum etiã plãtarũ germinatiões. Nõ facile ideo est, præsertim in re tẽporibus nostris ignota, unde afferaẽ, qdq; Oleomel hoc sit indicare. Eã ob caussã, nõ dissimulatis, uerũ pręteritis quæ a Plinio dicũtur, Dioscoridẽ latinũ fecimus. Et ut primis respõderẽt ultima, nõ magis Oleę, q̃ alterius arboris surculos, et germina indicare uoluimus. Verum quęcunq; ea arbor sit in Syria, ex eius etiã surculis Oleũ cõfici diximus, eodẽq; in loco naturã rei magis, q̃ quod legebatur secuti, qđ erat λίπους, quę uox gręcis unguẽ oẽ indicat, λέπυσ, una tm̃ mutata litera, qđ corticẽ significat, mutauimus: neq;, ut credimus ab re. qñ ubi ex trũco arboris humor per se fluit, expressus eiusdem corticibus fluere etiã poterit. Persuasitq; id præcipue, ꝙ cõficere uerbũ, eã hominis operã indicat, quę q đ nondũ est efficiat. Vnguẽ autẽ ꝑ se propius ad olei naturã & habitũ accedit. Nec rõne caret, ut qđ in ima arboris ꝑte ꝑ se fluit, in sumo lateat, nec nisi ui, et humão oꝑe extrahi et colligi possit: ꝓferti ex corticib. q copiosiore q̃ interiores partes in pluribus humore abundant. Nõ tamẽ hoc adeo decernimus, ut illud damnemus.

B

Veruntamen quasi Veternosi torpent. Est in ea re sciendum, in cæteris scriptoribus, et in communi eius uocis æstimatione, νωθρὸν καὶ νωθρότητα, tardum, pigrum, hebesque Gręcis significare, diciq; ad iter νωθρὸν

C

ad agendum, intelligendum, uigiliam, motumq; omnem alium, somno, pigritia, & languore marcentem. In medicina autem, ad capitis malum, grauemq;, & profundiorẽ somnum contracta est eius uocis significatio. Estq; ἰνωθρότης quãtum inexpugnabilis somni genus: quod ex humida materia fit. Nunc satis signasse sit, quos nam hic ἰνώθρεσ dicit, & nos ueteri torpore diximus.

De Manna.

Non probamus quod aliqui suspicari se dixerunt, esse Oleomel hoc quod antiquiores grę ci ἀερόμελι, idest, aerium mel uocauerunt: id scilicet quod ab Hebræorum sacris literis acceptũ ueteres Man, nunc uero passim medici Mañа appellãt, qđ ex huius scriptoris historia nõ facile conijcitur. Siquidem ab oleo statim de eo agitur, & quasi cõgener oleo subijcitur: in censu mellis alioqui constituendum, si mellis magis q̃ olei naturam referret. Nec dixisset hic, ex trunco arboris manare. &c. cum aerium illud mel non ex trunco manet, sed in arborum folijs inueniatur. Sunt præterea in medicina, quę aerei mellis euentibus parum conueniant. Nec nobis pro cõperto est, quod antiquioribus quibusdam aerium mel fuit, quod nostra ętas Manna appellat, sed Melliginem (sic enim nũc uoco) sub Lucanis temporibus, in arborũ folijs concretum, rosidum sapore mellis humorem, quem deinde legentes apes, mel in aluearibus suis coaceruant. Nec tamen negamus, quod nunc Manna uocant, ex eadem, uel simili substantia esse, uerum nihil, ut nobis uidetur, ad Oleomel hoc. Aerium omne id mel facit, quod incensũ, et nomẽ mellis sola saporis dulcedine adscitum est, cum tñ pręcipua olei uis in eo intelligatur.

Melligo.

κίκινον ἔλαιον

¶ De Cicino Oleo. CAP. XXXVIII.

Cicinũ oleum hoc modo tẽperatur. Maturi Ricini qua uoles quãtitate torrido sole flaccescunt, & instrati tantisper insolantur, dũ uestiens cortex fractus decidat. Caro colligitur, & coniecta in pilam diligenter tunditur. Postea in lebetem stanno illitum, qui aquam habeat demittitur, subiectoq; igni feruescunt. Et ubi insitũ prorsus humorem reddiderunt, sublato ab igni uase, innatans oleum concha tollitur, & recõditur. Sed in AEgypto, ubi largior increbuit usus, longe secus fieri solet.

D

Nam repurgatos Ricinos molæ mandãt, & accurate molitos per sportulam organo exprimunt. Tũ quidem ematuruerunt Ricini, cum continẽtibus orbiculis exuuntur. Ad psoras, & ulcera capitis manãtia ualet. Prodest inflammationibus, uuluis conuersis atq; præclusis. Item indecoris cicatricibus, & aurium doloribus. Emplastra efficaciora reddit additum. Potu aquam aluo extrahit. Ventris animalia pellit.

Plinius lib. 15. cap. 7. li. 23. capite. 4.

BARBARI COROLL.

Oleum Cicinũ, e Cici arbore fit, in Aegypto copiosa: ubi sine igni & aqua sale aspersum exprimitur, cibis fœdũ, luminibus lucernarũ, ꝑpter nimiã pinguitudinem, ineptũ & obscurũ.

EX M. VERG. COMM.

Cici quondam fruticem aliqui dixerunt, quem plures græci Crotona, & Romani Ricinũ, a figura seminis appellauerunt. Rura autem nostra, & omnis fere Thuscia nunc Romanũ Phaselum uocat. Illi a notissimi insecti, nos a leguminis similitudine, eandem rem indicantes. Frutex hic tantum non arborescit, seriturq; in hortis nostra ætate, ad spectaculum magis, q̃ utilitatem, altitudine, ut hic in historia eius humilis Fici. Platani folio, & si Plinius uitigineo, nullo discrimine tamen indicat. quando Platanus uitigineo folio a cunctis describitur. Ricinium Plinius sua ætate uocari dixit, a fœdissimi insecti similitudine, quod grœci κρότωνα appellant. Sunt q; latinis Ricini, & græcis κρότωνεσ insecta, quæ animalibus alijs, canibusq; præsertim inhęrent. sine motu, cum semel inhęserint. quibus cibi nullus exitus est, colore liuido, nullis discretis mẽbris, in globum continue crescentia, donec plenius saginata, post aliquot dies, sponte sua decidant. Ideoq; nos, autore Plinio, fruticem, eiusq; semen, & ex eo confectum oleum, Ricini appellatione indicauimus. Et nisi Plinium libro. 15. sine igne & aqua in AEgypto exprimi Ricininum oleum, suspicaremur, nec sine ratione, non esse hoc loco integrum Dioscoridẽ, qui in prima illa huius olei confectione, auxilio aquæ ideo uteretur, quod ob Ricinorum ariditatem

aliter

aliter exprimi nequiret, mox autem in AEgypto confici, sine humore aliquo testaretur. Oportet itaq; duobus, iisdemq; grauissimis authoribus, in eadem re idem testantibus, constituere uuidiores in Aegypto Ricinos quam Italia nasci, eaq; unguinis sui copia, nullo etiam adsperso humore exprimi posse.

A

¶ De Amygdalino oleo. CAP. XXXIX

AMygdalinum oleum, quod aliqui Metopium uocant, hoc fit modo. Semodius ex amaris nucibus repurgatis, siccatisq;, in pila ligneo pistillo leniter tunditur in offas. aquæ quæ ferbuerit sextarius adiicitur. & ubi dimidia hora humorem hauserit, uehementius q̃ antea tunditur, mox tabellis premitur, & quod digitis hæsit, concha excipitur. Pressis nucibus rursum hemina aquę inspergitur, & postq; ebiberint. idẽ opus prosequendum. Singulas heminas reddunt singuli modii. Contra uuluarum dolores, strangulatus, conuersiones, & eorũdem locorum inflammationes efficax est. Vitiis renum, calculosis, difficili urinæ, suspiriosis, lienosisq; proficit. Dolores capitis, grauitatẽ auditus, sonos incertos, tinitusq; discutit. Maculas tollit in facie, et cutem erugat cum melle, radice Lilii, & cypria Cæra, aut rosaceo Cærato. Et oculorũ hebetudines emendat. Vlcera capitis manantia & furfures cum uino abstergit.

ἀμυγδάλινον ἔλαιον μετώπιον

BARBARI COROLL.

OLeum ex Amygdalis, Neopum uocari legitur in Plinio. Puto corruptam esse lectionẽ, & aut Netopum, ut Hippocrates, aut Metopium, ut Dioscorides legendũ. Adde, q; unguentum Aegypto familiare quod Metopium appellatur: ipsum quoq; de nucibus amaris conditur, ut post liquebit. Paulus Amygdalinum inquit. Metopium quoq; dicitur, ꝓpter Galbanũ, qnod Metopum in Aegypto nominatur, & in oleum hoc adiicitur. Aetius oleum hoc etiam Halinon uocari tradit, ab amaritudine, ut opinor.

Pli. lib. 23. capite. 4.

EX M. VERG. COMM.

MEtopium q̃dam dicunt. Siue a Galbano, quod Aegyptii Metopion uocãt, & huic oleo miscebatur: siue ab Aegiptiorũ ꝓprio unguento, quod amaris Amygdalis conficiebatur.

B

Feruentes aquæ heminis duabus. Variant hic antiquiores græci in mensura. In aliquibus ẽm, ut nos reddidimus, heminę, in aliq̃bus, cyathi, leguntur. Fecitq; hoc, ut credimus, notę in utraq; hac mẽsura similitudo. In eo nihil nos decernimus, monemus tñ. q̃m facilis & lubricus in põderib. lapsus fuerit, cõiectura, sensusq; etiã uti oportere. Nobis inclinat aĩus, modii q̃drãtibus, cyathi magis, q̃ heminę mensurã congruere, etsi contra redditus a nobis locus fuerit.

Cypriæq; Ceræ. Non Cypriam a regione uoluit dicere, sed Ceroma, siue Ceratum, quod Ligustrino unguento maceratum & subactum esset.

¶ De Balanino oleo. CAP. XL.

SImili modo fit Balaninũ oleum: quod repurgat maculas, lentigines, uaros, et cicatrices nigras. Aluum soluit. Stomacho aduersatur. Contra aurium dolorem, sonos, & tinitus auxilio est cũ anserino adipe instillatum. Similis Sesamini ratio. Fit etiam e nuce Iuglande oleum, quod Caryinum uocant. Eandem uim habet quam Balaninum.

βαλάνινον ἔλαιον

BARBARI COROLL.

BAlaninum oleum e glãde fit Aegyptia: quæ Myrobalanus quoq; dicitur. Simplex huius compositio diu fuit. deinde Resina quoq; mixta.

Oleum Sesaminum Indis refertur acceptum, qui e Castaneis quoq; atq; Oryza cõficiant.

Pli. li. 23. ca. 4.

Oleum e iuglandibus iners, & graue corpori est, sapore ingrato. Etenim si quid in nucleo cõputruit, totus modus deperit. Nunc tota fere, Liguria Insubriaq; promiscuum & cibis & lumini, haud magnopere molestum.

EX MAR. VERG. COMM.

C

PAandectarum Rhapsodus interpretatur, Balaninũ, ideſt, de Ben: cui id ſtudiũ fuiſſe uideri poteſt, nõ q utile conſueret Rhapſodium, ſed quam locuples, & ingens.

Videtur & repugnare his quæ dicũtur hic ab Dioſcoride. Quę Theophraſto dicuntur lib. 4. capite. 2. Glans a fructu nomen accepit. Folium ei ſimile Myrto, oblongius tamen. Illæſa magnaq; arbor eſt, uerum non recta, ſed contorta. Fructus putamine contuſo. Vnguentarij uti ſolent, eſt enim boni odoris, ſed fructus ipſe inutilis. Aut igitur in re nunc notiſſima dicendũ eſt, conficiendi modum tantum demonſtraſſe Dioſcoridem, aut aliã unguenti ab oleo confectionem fuiſſe, & in altero corticis, in altero fructus uſum fuiſſe.

De Hyoſciamino oleo. CAP. XLI.

ἔλαιον ὑοσκυάμινον

HYoſciaminum ſic fit. Semen candidum, recens ac ſiccum tunditur. & calida aſpergitur aqua, ut in Amygdalino diximus. dumq; inſolatur, ſiccatæ partes madidis permiſceantur: hoc autem fieri oporet, dũ nigreſcat & grauiter oleat. Mox preſſum atq; excolatum reconditur. Ad auriũ dolores efficax eſt. Peſſis miſcetur. Ad emolliendum utile.

BARBARI COROLL.

De Hyoſciamo herba Pli. lib. 25. cap. 9.

HYoſcyaminum oleũ ex ſeminibus Apollinaris herbæ conficitur, quam Hyoſciamon græci uocant. Cauendum in potu, quoniam cerebri motus faciat.

EX M. VERG. COMM.

DE eo oleo illud tacuiſſe inhumanum & iniuſtum fuerit, quod potum, cerebri motus facit, & inter lętalia ſemen eius in cibo ſumptum numeratur.

De Oleo e grano Cnidio. CAP. XLII.

Pli. lib. 23. capite 4.

FIt & e grano Cnidio purgato & tuſo. Vis ei aluum ſoluere potu.

BARBARI COROLL.

GNidium oleum ex Gnidio grano, ideſt Gnidio Cocco fingitur.

EX M. VERG. COMM.

D

CHamælec, quam Cneoron Theophraſtus uocat, granum, Cnidium, ſemen eſt. In hiſtoria plantæ lib. 4. plenius de eo agetur.

De Cnicino. CAP. XLIII.

ἔλαιον κνίκινον

NOn ſecus Cnicinum oleum temperatur. Cui facultas eadem eſt quæ facto e Cnidio grano, uerum inualidior.

BARBARI COROLL.

Plinius lib. 25. capite. 15.

OLeum Cnicium, ex Cnico herba, quam celebrant Aegyptij, oleo tantum, non cibo gratam. Italiæ ignota Plinij temporibus.

EX M. VERG. COMM.

CArthamum noſtræ ætatis medici, Græcorum Cnicon uocant, Rura autem noſtra, Crocum Saracenum. De eo plenius libro quarto.

De Rhaphanino. CAP. XLIIII.

ἔλαιον ῥαφάνινον

RHaphaninum e Rhaphani ſemine fieri ſolet cæterorum more. Phthiriaſes mala ualetudine contractas tollit. Scabricias cutis in facie emendat. Ad obſonia utuntur AEgyptij.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 4.

RAphaninum oleum, ex radice latinis appellata. Aegpptij Rhaphanum maxime cupiebãt ſerere, modo licuiſſet: quia & quæſtus maior q e frumento redibat, & minus tributi pendebatur, nullumq; copioſius erat oleum.

VERG.

COntra oẽs pediculos Raphanino oleo utitur Paulus. Plinius quoq; addit, Scorpionibus ac Ceraſtis aduerſari, poſſeq; impune tractari, ſi quis uel ſemine, uel oleo peruncus ſit.

DE MELANTHINO. CAP. XLV.

ἔλαιον μελάνθινον

MElanthinum idem quod Rhaphaninum poteſt.

BARBARI COROLL.

MElanthinum oleum, nomẽ habet a Melanthio, quod est Git, quasi Nigellã uerbum e uerbo dicas. Nam Melanthemon, Anthemis est, quam modo Chamæmilon uocari frequentius animaduerto. quã Plinius utrãq; Melãthiõ appellat, nisi lectio deprauata e, qđ & crediderim.

A Pli. lib. 20. ca. 17. & . 22. ca. 21.

EX M. VERG. COMM.

NIgella qualis sit, et quo colore et ordine, in purpuraceis uasculis conspiciatur eius semen, certius in historia ostendetur.

¶ De Sinapino CAP. XLVI.

TRitum Sinapis semen, & calida aqua madefactũ, adiecto postea oleo exprimitur. Id ad diuturnos dolores efficax est. Trãsfert humores qui in aliqua parte concreuerunt.

ἔλαιον σινάπινον

ADDITIO.

DE Sinapi natura & medicinis Plinius libro. 20. cap. uicesimosecũdo, & . 19. capite octauo.

EX M. VERG. COMM.

VAriant antiquiores græci hoc capite. Alij enim calida, alij frigida aqua Sinapim aspergunt. Nos ad molliendam, soluendamq; seminum duriciem, aptiorem calorem existimamus. Plinius in eadem confectione, etiam Dioscoridi idem nõ est, & aliter conficit. In medicina etiã pluribus morbis quam hic, mederi dicit. locus est lib. 20. cap. 22.

¶ De Myrteo. CAP. XLVII.

MYrtei faciundi ratio hæc est. E Myrto nigra, siluestri, aut satiua, foliorum mollissima quæq; tusa premuntur. Succo pares Omphacini olei portiones adijciuntur. subiectisq; carbonibus inferuescunt, donec concoquantur. Innatans oleum deraditur. Sed longe facilior hæc compositio. Tenera folia contusa coquuntur in oleo & aqua, & quod innatat eximitur. Priuatim alij deiecta in oleum folia in sole macerant. Alij prius oleum inspissant Malicorio, Cupresso, Cypiro & Iunco odorato. Efficacius est amarũ gustu & oleosum, uiride, translucens, & olens Myrtum. Astringit, & indurat. Ideo medicamentis miscetur quæ cicatricem obducunt. Prodest ulceribus in capite manantibus, ambustis igni, & papularum eruptionibus. Facit ad attrita & furfures, sedis rimas, condylomata, articulos laxatos, corporis sudores, & ad omnia quæ astrictionem inspissationemq; desyderant.

μυρσίνινον ἔλαιον

B

BARBARI COROLL.

MYrteum oleum, & hoc e latifolia nigra, siluestriq;. Pręstantius, quam Oxymyrsinem, alij Chamęmyrsinam uocant. Aliqui Acoron, a similitudine. Est enim breuis, & fruticosa, minore semine. ut docebimus. Fieri et aliter oleum Myrteum solet. Tunduntur Baccæ aspersæ calida aqua, dein coquuntur. Myrtas Cato baccas huius arboris appellat. Interest, uinũ, an oleũ facias. Ad uinũ Baccę in ariditatẽ siccant, ad oleũ nõ siccãtur. Inest huic oleo uini qdã sapor, simulq; pinguis liquor, præcipua ui ad corrigenda uina faccis ante perfusis. Retinet qppe fęcẽ, nec præter purum liquorẽ transire patitur: datq; se liquatis cõmendatione mira quasi comitẽ.

Pli. li. 23. ca. 4. & alias de Myrto lib. 15. cap. 29. & . 23. cap. 9.

¶ De Laurino. CAP. XLVIII.

LAurinum fit hoc modo. Maturæ Lauri baccæ in aqua coquũtur. siquidem ex obducto cortice quandam pinguitudinem reddunt: quę manibus expressa, cõcha excipitur. Alij Omphacinum prius oleum Cypiro, Iunco odorato, & Calamo inspissant. deinde mollia Lauri folia concoquunt. Alij etiã Baccas, donec oleũ odorẽ cõtraxerit. Alij Styracẽ,

δάφνινον ἔλαιον

C et Myrtũ addũt. Optima Laurus ad id latifolia, et mõtana. Oleum Lauri nũ utilius q̃ recẽtius, q̃q; uiridius colore, amarissimũ, et acre. Vis ei excalfactoria, emolliens. Venarũ spiracula laxat. Lassitudines discutit. Oibus neruorũ uitijs, horrorib. destillatiõibus, auriũ doloribus, malis renũ frigore contractis, illitũ non aliud iuuantius. Attñ potum, nauseam parit.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 23. capite. 4. de ipsa arbore lib. 15. capite. 30.

OLeum Laurinum e Druppis inquit instituitur. Nam Druppa nõ olearum modo, sed aliꝫ quoq; Baccas uocamus. grçcos imitati, δρυπίτιν appellantes. Quidam folium & corticem Baccarum adhibent. Laudatur siluestris & nigra baccis. Ex Delphica uero ad acopum & cerata utilissimum.

EX M. VERG. COMM.

ALiam huius Olei confectionem tradit Palladius lib. 2. Nempe talem. Lauri Baccas quàm plurimas & maturitate turgẽtes, in aqua calida bullire facies, & ubi diu ferbuerint, olei qđ ex se dimiserint, super natantis undam pennis leuiter cogentibus, in uasa transfundes. Sunt autem Druppę in Olea & Lauro.

Parum deinde sequax sermo est in græcis, ubi nós diximus, quam manibus in conchulam exprimentes colligunt. Quod enim est illic participium λικκόφαντις, nullum habet sensum: ideoq; nos rem magis quam uocem secuti, sic reddidimus. Volumus tamen id tam diu legentibus placere, quousq; ex minus corrupto codice, certior confectionis huius ratio cognoscatur. Suspicamur & illic uitium esse ubi legitur. Miscent aliqui Styracem, & Myrthum. Credimusq; pro Myrtho frutice, Myrrham legi oportere. Styraci enim Myrrha aptius copulatur, quam Myrthus, & in spissando oleo maiorem uim, & frequentiorem usum habet. Facilis ab altera in alteram uocem in græcis lapsus fuit. Et antiquus latinus Dioscorides, Myrtham adhuc habet, potestq; una tñ mutata litera, in hunc sensum trahi. Cuiq; tñ suum iudicium sit, & arbitrium.

D

χίνινον ἔλαιον

¶ De Lentiscino. CAP. XLIX.

SImilis Lentiscini ratio. Nam e maturo fructu temperatur, factis prius spissamentis, ut in Laurino diximus. Hoc scabiem iumentorũ, canumq; sanat. Vtilissimum pessis, acopis, et leprarũ medicamẽtis. Sudores cohibet. Nec secus Terebinthinũ fieri solet, qđ refrigerat et astringit.

BARBARI COROLL.

χῖνον χοῖνος Pli. li. 15. ca. 7. lib. 24. ca. 7. li. 15. cap. 26.

LEntiscinum oleum, e Lentisco fit. Grçci schinon uocant. Nam schœnos Iuncus est: de qua uicinitate nominum sæpiuscule decipimur. Durius hoc paulo q̃ Rosaceum. cæterũ eiusdem effectus. Nec mihi plane certum est, an hic Iuncinum potius, q̃ Lentiscinum interpretari debeam. Quandoquidem & Iuncinum Rosaceo simillimũ esse prędicant. Duobus quoq; locis Plinius hac similitudine Rosacei, altero Lentiscinum describit, altero Iuncinum: alioquin falsum, aut lapsum affinitate, autorem illum diligentissimum, qui putem? prçsertim cum fieri possit, ut Rosaceo sit utrunq; natura proximum. Nam & Therminum, quod ex Lupinis cõstat, proprietatem Rosaceo sororiam habere Plinius idem testatus est.

EX M. VERG. COMM.

LIbet hoc loco addere, Lentiscini olei diuersam ex Palladio confectionem lib. 2. his uerbis ab eo traditam. Grana matura Lentisci, quam plurima colliges, & una die ac nocte supra se aceruata esse patieris. Deinde sportam granis ijsdem plenam, cuiq; uasculo superpones: tunc ex eo humore qui defluxerit, supernatans oleum Lentiscinum, sicut Laurinum colligetur. Memento autem, ne frigore possit adstringi, aquam calidam sæpe suffundere.

μαστίχινον ἔλαιον.

¶ De Mastichino oleo. CAP. L.

MAstichinum e trita fit Mastiche, quod contra omnia uuluę mala efficax est. Mediocriter calfacit, astringit, & emollit. Aduersus prominentes stomahi duricias, cœliacorum, dysentericorumque cruciatus, utile. Faciem emaculat, & colorem nitidum facit. Optimũ in Chio

insula componitur.

BARBARI COROLL.

MAstychinum oleum e Mastyche, cuius species multæ suo loco numerabuntur. Resinam Lentiscinam Dioscorides appellat.

EX M. VERG. COMM.

MIscetur idem ceratis, quæ stomacho, celiciacis, & intestinorum torminibus imponũtur. Græce πρὸς τὰ περὶ τὸν σόμαχον ἐπιῤῥιπτόμενα σκηῤῥώματα. &c. Qui dicendi modus, nec rei, nec scriptori huic legitimus, aut honestus est. non enim stomacho superponuntur duricies. Cum autem decerneret ille stomachi, alui, intestinorum, & iecoris inflamationibus accomodatam esse Mastychen, facile opinati sumus, ex rei & sermonis ductu, quod erat σκηῤῥώματα, quæ uox omnium generum duricies, in humano corpore significat, κηρώματα. idest, Cerata, siue Ceromata legendum esse: decreuisseq; hunc scriptorem subactam Mastychino oleo, ceram partibus illis imponi, contra earum partium mala, ad quæ ex uiribus suis Mastyche faceret. Indicat Paulus Aegineta his uerbis. Mastyche præsertim ex Chio insula, in secundo calefacit, & siccat: mixtas habet uires, adstringit enim simul & mollit: ideoq; stomachi, alui, & intestinorum & iecoris inflammationibus accommodata est. Aegyptia quadam tenus nigro colore, siccat magis et discutit, minus autem adstringit, discutiendis strumis ideo accõmodata. Quæ longius cõmentarijs his nostris adiecimus, ut ratio mutatæ uocis a nobis intelligatur: obiterq; illud testaremur, confirmari ab eo, quod in hoc scriptore suspectum forte uideretur, cum ait, Mastychẽ adstringere simul & mollire: quod aduerbium non temere. sed ex melioribus græcis additum illic a nobis, in quibus legebatur σύφον ὁμοίως καὶ μαλάσσον.

A

De Mastiche Pli. lib. 12. capite. 17.

¶ De Vnguentorum ratione. CAP. LI.

DE ratione Vnguẽtorum consequenter tractandum existimauimus. quandoquidem ea in nonnullis corporum uitijs, aut medicamentis mista, aut corpori perfusa, aut naribus obiecta, plurimum prosunt. In quorum probationibus consulere nares oportet, an ea oleant, ex quibus temperantur. Optimum huiuscemodi iudicium, quod in quibusdam plane obseruari non potest, propter ea quæ admiscentur, odore cæteris præualentia. ut in Amaracino, & Crocino, Telino, & plærisq; alijs, quæ crebra circa hæc meditatione experiri conueniet.

B

BARBARI COROLL.

VNguenta græci myra uocant, a Myrtha, siue quasi mora, ut Chrysippus inquit, q; infatuati uino & crapula fere uti soleant unguentis. Etenim cum bellarijs & corollis Vnguenta secundis mensis inferebantur. quod & Socrates apud Xenophontem, ut meretricium accusat, ut uestem ita odorem, alium pudicas, alium impudicas decere prædicãs. Lacedemonij certe unguentarios eijciebant urbe, quasi corrumpentes Oleum, quemadmodum & infectores: ut qui candorem uellerum accersitis medicamẽtis inquinare uiderentur. Prohibuit & Solon, ne quis unguenta uenderet. Proinde Sophocles et Callimachus Veneri speculum & unguenta tribuunt, oleum Mineruæ, q; illa uoluptati, hoc uirtuti natum esset. Primus omnium Archilochus usurpauit unguenti nomen, hoc est, Myron: & si res Homero quoq; nota fuerit, oleum, non myron appellanti. Vnguenta sane, quæ non de floribus, sed de aromatis conficiebantur, Thyomata uocabãt: quod & Homerus nouit: cum Thethyomenon, hoc est, delibutum eo genere Iunoni corpus fuisse cecinit. Dicuntur & Myromata, non myrisomata. Hippocrates odoramenta, hoc est, aromata & suffitus appellauit. Nomen & a patria unguentis est quibusdam: ut Panathenaicon, Athenis factitari solitum, & Babylone Babyloniců. Quãq; Appollonius autoritatem & præstantiam unguentorum non locis, aut regionibus, sed peritiæ artificum, & industriæ acceptam retulit. Nam Ephesina quondam in precio habebantur: nunc exoleuere. Habebantur & Alexandrina, propter duas Reginas, opibus & luxu diffluentes, Berenicem, & Arsinoem In Cortyna quoq; diu laudatum est Rosaceum, Berenices maioris temporibus, Cœnãthinum Adramytti modice cõmendabatur: postea ob Stratonicem, primum Eumenis nomen obtinuit. Syriacis, præsertimq; Telino sũma fuit olim autoritas, sicut & Asiaticis e Pergamo. Vnguentarij occasione Libanotion e Thure cõmendantis: quod antea nusq; fuisset. Vnguen

*

☞

C tum porro preciosum innatat infusum uili, contra mel probum, uitioso melli additum sidet. Nec omnia sane unguenta omnibus placebant. Quin sua singulis fere partibus corporis erant dicata. ut in Baccari monstrauimus. Infames huius luxuriæ Lydi sunt. a quo Sardianum mundum, Poetæ pro unguentis capiunt. In mentione sunt & Brethyon ex Lydio, pro crasso & pro Anthino quoq; acceptum. Et Sagda, siue Psagdan: etiamsi Nicander in uerbo Sagdanon unguentum, sed homines effœminatos & profligatos moribus intelligit: alij uero suffimenti genus. Helæi celebrant, ab inuentore dictum Plagoninon. Athenis unguenti hemina quinq; põdo argenti uenibat. Aliqui decem produnt. Vnguentũ frequens, ut inquit Aristoteles, caniciem oblinentibus siccitatis uitio conciliat. Icesius, qui de odoribus scripsit, unguẽtorum duo facit discrimina. Deliciarum, quod & Chrima, siue Chrisma dicitur. Et uulgare ac promiscuũ, & fere palestris dicatum, quod Alima cognominãt, et Aloemon, & Epalelima. De quo uerbo Festus quoq; apud nos: unde Aliptes, & Exaliptes, q̃s nostri unctores, & reunctores uocãt. A græcis frequẽtius Coniatę chrisiæ, ac Pædotribæ nominãtur: ut q a limo dictũ Epalima, ob uilitatem scripserunt, errauerint, etiam si mediastini, non medicorum ipsi medici reungerent. Habentur & quæ sicca unguenta, hoc est, Ceromata dicuntur: ut liquida, quæ Hygromyra, fœminarũ auribus expetita. Sunt & Moschata, quæ alij Moschomyra, Paulus Moschelea uocauit. In quæ sicut in Arabica quoque unguenta, genus illud quod Arnabone Paulus & Aetius appellant, quæritur. Sed quid sit Arnabo, nondum comperimus. De Moscho, siue Musco diximus alibi. In multa odoramenta uenit & Camphora: quam Aetius Caphura nominauit: in eo unguento quod Salca dicitur, axillis & auribus fœminarum dicato. Nam & suffimentũ Moschatũ in eodem Aetio legas: in quod & sandala, & Nuces Indicæ desyderantur, comitante orientali succino. Est autem Nux Indica, fructus ut Mauri putant, Palmæ cuiusdam Indicæ præmagnus atq; pinguis, cuius oleum butyro quoq; pręferunt, bonitate succi. Sandalorũ uero tria genera, candidum, rubrum, luteum. Camphoræ quaterna: arboris ea gumi est. In quibusdam locis medulla non aliter prouentu magno, q̃ si terręmotus & tonitrua multa fuerint. Initio maculis rubentibus, post uel calore solis tosta, uel ignium candescit. Inuenio & Alua, et Sarua, & Scylmatis folia, siue Scymatis odores suffumigandis domibus idoneos. Primũ in eo thymiamate quod Cyriæ Romuli ascribitur. Sequens in eo, quod ad Embolarchum refertur D autorem. Tertium in eo, quod Myrepsicon uocatur. Scylma certe hoc etiã ad Calliblepharon probatur Aetio. Nominatur inter suffitus & Masucha, siue Masuaphion a Paulo. Sed ea compositio est, non facultas simplex aliqua. Vnguẽta sane quæ cerã, uel resinam, uel aliquid huiusmodi recipiunt, nõ Myra simpliciter, sed Myracopa dicuntur: quoniam similia sint acopis. Talia sunt Amaracinum, & Decamyron, a decem rebus unde constat appellatum: sicut a qnque Pentamyron.

¶ De Rosaceo. CAP. LII.

ῥόδινον ἔλαιον

ROsaceum oleum sic fit. Iunci odorati quinq; libras et bessem tundito, & subactas aqua in duabus olei libris & quincunce subinde mouendo coquito. Dumq; percolaueris, in olei libras uiginti & qncuncem adijcito Rosas non madefactas numero mille, & manibus melle perunctis identidem moueto, sensim premens. Sinito nocte tota macerari, postea exprimito: & ubi recrementũ pessum ierit, mutato uase, in craterem melle illitum recondito. Cæterum Rosas quæ antea pressæ fuerũt, in labellum demittito, & affusis octo libris & quadrante spissati olei, iterum premito: eritq; secundarium oleum. Quod si tertias usq;, quartasue perfusiones infundens exprimere uoles, secundarium fiet, tertiarium, & quartarium unguentum. Sed quoties id feceris, uasa melle oblini debent. Si uero secundam adiectionem instituere libet, in expressum oleum, numero pari recentes Rosas nullo humore imbutas injcito. manibus melle præmadefactis, agitans premito: & iterum, tertio aut quarto, simili modo exprimens facito. totiesq; recẽteis Rosas detractis unguibus immittito. si

et enim

et enim ita oleũ multo ualidius. Nã septies oleũ Rosarũ infusionẽ admittit, nec amplius. Prælũ melle perungatur. Oleũ a succo diligenter secerni oportet. nã si minimũ quid relinquat, unguentũ corrũpet. Alij autem detractis unguibus, Rosas tantũ oleo macerãt in sole hoc modo. Rosæ quæ selibram põdere æquant, in sextario olei diebus octo madescũt, & usque tertiã perfusionẽ quadraginta diebus insolant, & sic oleũ recõditur. Alij Calamo, aut Aspalatho prius olei spissamẽta faciunt. Alij coloris caussa Anchusam admiscent, & salem, quo minus oleat. Vim astringendi & refrigerandi obtinet. Fomẽtis & cataplasmatibus utile. Potum soluit aluũ. Stomachi odorem restinguit. Vlcera caua replet, & mulcet, quæ Cacoëthe uocantur. Vlceribus in capite manantibus, atque feruidis eruptionibus illinitur. Caput dolens eo perfunditur. Dẽtes inter initia doloris colluiprodest. Ad genarum duricias illitum efficax est. Ad lacessita interanea & cõcitatas uuluas utilissime subijcitur. A

BARBARI COROLL.

VNguentum Rosaceũ, id est, Rhodinon Phaseli, maxime diu placuit. Commendabatur & Neapolitanũ, & quod in Seplasia Capuæ diuendebatur: ut inquit Apollonius. A quibusdam addi salem, & anchusam, & rosaceum, & Dioscorides & Plinius autores sunt. Disiunctim hoc fortasse capiendum est, cum ea sit unguenti faciendi regula, quibus anchusa adiecta est, sal uti ne addatur. Simplicissima eius mixtura diu fuit, additis Omphacio, flore Rosæ, Crocino, Cinabari, Calamo, melle, Iunco, salis flore, aut anchusa, uino. Huic cãdidus colos erat. Qui macerant in sole Rosas oleo conditas, uitreis uti præcipiuntur. Vnguentũ Cyrenis, e Rosa preciosissimum Theophrastus prędicat: quoniam Rosa ibi odoratissima sit. Inuentum est, & Rhodomeli facere, hoc est mel, Rosaceum: & aquam Hydrorosatã appellatam recentioribus gręcorũ.

Plin. libro. 21. cap. 4.

EX M. VERG. COMM.

QVod statim in ipsis foribus uitium se nobis obtulit, huiuscemodi est. Iubet hic in Rosacei confectione ad olei spissamentum sumenda esse, rotundi odorati Iunci põdo quinque, & uncias octo: statimque subijcitur, sumenda pariter olei pondo duo & quincuncem: nec male, incertoue sensu hactenus, si odoratus ille rotundus Iuncus spissando huic oleo satis esset: & nisi quod sequitur paticipium κόψας, male rei responderet. Et præter hoc alterum illud participium φυράσας nulla ratione oleo competere posset. Qui enim tundi oleum, & macerari aqua potest: quod duo illa participia significant. alterũ enim in duris & aridis tantum fit, alterum in his solum dicitur, quorum arescit alterum, liquescit uero alterum. ut cum dicit Tranquillus, lutum sanguine maceratum, & quotidie auditur aqua macerari farinam. Accedit, quod iniusto pondere, & mala rerum inæqualitate, in spissando humore præcipitur, maiori copia sumi quod spisset, minore autem quod spissatur. Spissatur enim oleum, spissant uero aromata, quæ si copia abundent, non spissare dicentur, sed oleo dilui. Cogerunt postremo nos, non suspicari iam, sed pro comperto uitium hoc loco habere, quæ plura in antiquioribus aliquot gręcis in spissando Rosaceo numerantur. Elenium, quam nos Inulam, angulosum odoratum Iuncum, & odoratum itidem Calamum. Credimusque, quod oleum statim a rotũdo odorato Iunco legitur, non oleum, quod græci ἔλαιον, sed ἑλένιον Inulam, antiquam lectionem fuisse. deesseque alia deinceps, quæ prius aqua macerata, in oleo coquenda essent. tum per colum traiecto oleo, uiginti sic spissati olei pondo, & uncijs quinque inijciendas esse Rosas numero mille. &c. Quæ omnia coniectura tantum nostra dicuntur, quam alijs etiam relinquentes, nihil mutauimus, suspiciones, suspicionumque caussas diligentioribus ostendisse contenti. B

Et quia toto hoc opere passim põderum mẽtio est, testari semel id uolumus, si quid maius, minusue, pro rei natura & necessitate dici forte uidebitur, non ideo damnandũ esse laborẽ hũc nostrũ. Lubricus enim in antiquis ponderũ, & mensurarũ notis, ad uitiũ lapsus est. Multa etiã in antiquis græcis uarietas, & nos codicũ fidem, nõ experientiam sequimur, quã medicis relinquimus, quibus licebit semper, ex aliorũ decretis, aut iterũ facto rei periculo, in melius conuer

C tere, quod ex hoc scriptore parũ apposite dictum a nobis fuerit.

ἐλάτινον ἔλαιον

De Elatino. Cap. LIII

FRacta Elate, tusa, & scarificata in labellum deijcitur. Omphacinũ oleũ triduo infundit̃, mox p sportulã exprimit̃. Verũ pares esse debent utriusq; portiones. dein mũdo uase ad usus recõditur. Viribus Rosaceo proportione respondet. Aluum tamen non mollit.

Barbari Coroll.

ELatinum e Palma fit Elata: quam nostri Palmam Abietem uocãt. Dicẽda per se, in loco. Lachrymam eius in unguentis misceri tradũt, ad oleũ domandũ, id est, Stymmatis uice: huius & surculos, & lachrymam uocauimus. Abietẽ certe græci arborẽ ipsam Elatem & Spathen nominant: lachrymam fere Spathen. In Theophrasto nomen huic unguento, Phœnix.

Ex M. Verg. Comm.

A Columella Elate lib. xiij. Cortex Palmæ appellatur.

ἔλαιον μήλινον

De Melino. Cap. LIIII.

MElinum oleũ hoc modo temperatur. Olei congius, decẽ aquæ sextarijs am̃iscet̃. Adijcitur Spathæ fractę quadrans, & Iunci odorati uncia, quæ die uno macerata coquuntur, mox in uas oris patuli oleũ excolatur, & indita harũdinacea crate, aut uetusta tegete, Cotonea mala superponuntur, & uestimentis operta tantisper inibi residẽt, dum malorum uires ad se oleũ alliciat. Aliqui Cotonea, decem dierum spacio ope-
D rimentis inuoluunt: ut cõtineatur odor, nec euanescat. Postea biduo macerata oleo, exprimũtur, oleumq; reconditur. Id uim refrigeratoriam & astringentem habet. Contra scabiosa ulcera & quæ serpunt, ac furfures, perniunculosq; effectum prębet. Exulceratis uuluis infunditur. Citatam urinam sistit inditum. Sudores cohibet. Contra cantharidas, buprestin, pinorum erucas, bibitur. Laudatur maxime quod Cotonea mala olet.

Barbari Coroll.

Plin. libro. 23. cap. 6.

MElinum prælatum in Coo, cotoneis malis, & struteis fit. Quidam genus hoc, tum demũ in unguentum trãsire perhibent, admixtis cyprino, sesamino, balsamo, casia, abrotono. Quæritur, uti ne in humidis nata sint, quæ in hoc parentur. Ideo utilissima esse quę in Sicilia nascantur. Minus probari Strutea, quamuis cognata.

οἰνάνθινον ἔλαιον

De Oenanthini compositione. Cap. LV.

OEnãthe e labrusca, optime olẽs postquã emarcuit, deiecta in Omphacinum oleum mouetur, uoluiturq; : & cum biduo manserit, exprimitur: oleum reconditur. Astringit, proximum Rosaceo effectum prębẽs, sed aluum non resoluit, aut mollit. Probatissimum est quod odore Oenanthem refert.

Barbari Coroll.

Pli. lib. 13. ca. 1. & 23. ca. 4.

OEnanthinum in Cypro, deinde in AEgypto, pręposítum est ex Adramytto. De Oenanthe in loco agetur. Sit hoc unguentum idem cum Anthino, ab Hippocrate uocato, mulie bribus malis utile, an diuersum, & Anethinum potius, non liquet. Alioquin uidetur Anthinum dici posse unguentum omne, quod ex floribus componitur lilio, narcisso: rosa, iride. Cuiusmodi maxime in Bœotica Cheronea fingebantur, comẽdata Pausaniæ. Vinum porro Anthine, siue Anthinon, aliud est q̃ uinum Oenanthinum: ut in uua Oenanthe diximus. Vnguentum

guentum Oenanthion, etiam Oenantharion dici posse, testis est Paulus, qui nõ eo nominatũ putat, ꝙ accipiat Oenanthen, cum sæpe fiat sine ea, sed a uino, & floribus Lilij. Vtebantur, inquit, hoc ueteres a balneis, spargebant eo mensas, & nares linebant, & contra pestilentiam ualere iudicabatur: præsertim Possidonianum, cognomento Mesopotamites.

A

De Telini componendi ratione. CAP. LVI.

τήλινον ἔλαιον

FOeni græci libræ quinque, Calami libra una, Cypiri libræ duæ, olei libris nouem: septenis diebus macerantur, quotidie ter mouentur, postea premuntur. Aliqui pro Calamo, Cardamomum substituunt, & Cypiri loco, Xilobalsamum macerant. Alij oleo antea his odoribus spissato, Fœnum græcum macerantes exprimunt. Hoc Telinũ abscessus emollit, & concoquit. Omnibus uuluarum duricijs magnopere cõuenit. Fœminis difficile parientibus subijcitur, ubi præ excretis humoribus loci siccitatem cõtraxerũt. Sedis inflãmationes lenit. Tenesmo subditum prodest. Vlcera capitis manantia, furfuresꝗ expurgat. Ambustis & pernionibus addita cæra proficit. Vitia cutis in facie emẽdat. Pigmentis ad conciliandũ faciei nitorem inseritur. Eligi oportet recens, quod nõ uehementer Fœnigræci odorem præ se ferat, & manus abstergat, sapore ex dulci in amarum inclinato. Tale enim optimum iudicatur.

BARBARI COROLL.

Plin. 18. cap. 1.

TElinum e Silicula, id est, Fenogręco nomen rationemꝗ habet. Addebant huic & mel, & sertam campanicam, & cypirum, & mellum, & maron, & amaracũ. In Telo insula etiam Menandri ętate celeberrimum. Quid sit Mellum Plinio, quod & in uina fictitia, & in Susinum addi meminit, haud ita dum inueni. Forte non Mellum, sed mel in his locis scribendum sit. Nam Amellum, de quo & Virgilius, & Columella, frutices fert apibus gratissimos, aureo ac luteo colore: ab imo foliosos: floribus purpureis, aspero gustu: cuius radicis succus ęgroto examini cum Amineo uino dari præcipitur. Dicitur uero Amellum, ꝙ pastores eum curua legant, prope flumina Mellæ: is Gallię amnis est. Quẽadmodum a Lemano lacu, Alemani, ut Seruius existimat. Est & Amilla flos apud græcos autores quosdam, gallico uocabulo: herba ea quæ uocatur Anthenis: siue Chamęmilon: ut forte Amilla, uel idem, uel similis sit Amello, nihil asseueramus, sed in medium posuisse nihil officit.

B

EX M. VERG. COMM.

ID qđ in extrema Capitis huius coronide est in græcis, σμῆχον τὰς χεῖρας, id est, manus abstergẽs, eodẽ modo in cunctis eius gentis codicibus legitur, nec nisi manus ea uoce intelliguntur. Oborta tamẽ suspitio nobis est, nõ χεῖρας. i. manus, uerũ τρίχας. i. capillos legi oportere. Suspitionis huius caussam nobis fecit, qđ in Fœnogręci historia, & medicina, quæ secũdo uolumine tractabitur, idẽ hic scriptor ait, σμήχει δὲ καὶ τρίχας καὶ πίτυρα καὶ ἀχῶρας, quod est, abstergere Fœnogręco decoctũ, capillũ, furfures & capitis manãtia ulcera, omnia eius partis uitia, ideoꝗ deinceps numerata, quibus uerisimile est, nõ debuisse misceri manus. Ex eadẽꝗ ui credimus, hunc nõ manus, sed capillũ Fœnogræco unguẽto abstergi præcepisse. Nisi quod in ungẽto est bene, quod autem in Fœnogræco male legatur, sitꝗ illic, non hic uitium. Nobis capillum legi magis placet. Non enim uidemus, cur, solam manus cutem abstergere hoc possit, reliqui uero corporis consimilem illi nequeat. Suum tamen cuiꝗ iudicium sit.

De SAMPSVCHINO. CAP. LVII.

σαμψύχινον ἔλαιον

SErpilli, Casiæ, Abrotoni, florum Sisymbrij, frondium Myrti, Sampsuchi singulæ portiones, quadam pro uiribus singulorum cõiectione, una tunduntur. atque is Omphacini olei modus adijcitur, qui madentium uires non euincat. Hæc post quatriduum exprimuntur. denuo alia, simili mensura & æquali tempore macerata premuntur. ita enim ualidius

C lidius reddi solet. Eligi oportet Sampsuchum colore nigrũ, plurimũ redolens, mediocriter acre. Vim habet acrem, calfactoriam, extenuantem. Aduersus uuluæ præclusiones, conuersionesq; efficax est. Menses & secundos partus extrahit. Vuluæ strangulatus recreat. Lumborum, inguinumq; dolores lenit. Sed cum melle uti eo præstat: quãdoquidem uehementi astrictione locos indurat. Lassitudines illitum discutit. in opisthonicorum, uulsorumq; cataplasmata utilissime additur.

BARBARI COROLL.

SAmpsuchino Calamus accessit. In Cypro, & Mitylenis optimum, ubi plurima Sampsuchus. Differt hoc Dioscoridi ab Amaracino: q aliæ res in Sampsuchinũ, aliæ in Amaracinum quæruntur. Dubitationem Pliniana uerba faciunt. E Sampsucho inquit, oleũ fit. quod Sampsuchinum uocatur, aut Amaracinum.

VERG. Pli. 22. cap. 22. & 11.

NOta omnibus in quotidiano sanitatis usu Amaracus est. Eam cõmuni appellatione græci Samsuchũ neutro genere uocãt: nec certe differunt, nisi diuersarum gẽtiũ nominibus, ut in historia eius in tertio uolumine certius patebit.

Eligito Samsuchũ, qui colore nigro in uiridi fit. In cunctis fere græcis legitur. μιλάχρον. Nos meliorũ codicũ fidẽ secuti, atq; naturam rei & sensum, μιλάγχλωρον, qđ nihil significat aliud, q̃ cõiunctos mistosq; simul colores duos. q a nobis, ut legit, in uiridi nigro colore, redditi sunt.

Et fœtus. Adiecimus eadem fide, & fœtus. quoniam menses & secũdas trahere dixit.

De Ocimini compositione. CAP. LVIII.

ὠκίμινον

OCiminum oleum fit ut Cyprinum. Ocimi folia detrahens librarum undecim & bessis pondo, die noctuq; uiginti olei libris macerato, premito, colato. Cumq; exhauseris quallum, rursus parẽ olei modum fundito, & exprimito. Vocatur autem id secundarium. nam tertiæ perfusionis non est capax. Deinde recens Ocimum æquali pondere, ut in Rosaceo diximus, maceratur: & cum tanto temporis spacio maduerit, D exprimitur, & oleum reconditur. Quod si in animo fuerit, ter, aut quater madefacere, semper Ocimum recens addes. Potest ex Omphacino confici, sed illo modo melius. Idẽ qđ Sampsuchinũ potest, sed inefficacius.

EX M. VERG. COMM.

QVod hic a principio statim dixit, confici Ociminũ oleum Ligustrino, similiter ad spissamentũ & odorem olei pertinet, id est, præparationem illã, de qua longius non multo ante egimus, breuitatisq; caussa ad alterius unguenti rationem olei spissamentũ, in hoc Dioscorides reiecit: patetq; id quod nullis in hoc aromatis oleũ præparat, quod alioqui cõmune omnibus fere est. Indicatq; id aperte, qđ in capitis extremo calce additũ est, posse & ex acerbo oleo Ociminum fieri: quasi dicat, non posse simplici oleo Ociminum fieri, sed aut spissato Ligustrini modo, aut ex maturis oliuis expresso faciendum esse. Qualis autem Ligustrini spissatio & confectio quondam fuerit, certius non multo post patebit.

De Abrotonini compositione. CAP. LIX.

ἀβροτόνινον

OLei Cyprini odorib. imbuti libris nouẽ et quincũce, foliorũ Abrotoni libras octo, die noctuq; madefactas, premito. Quod si in longum tempus oleũ uelis asseruari, eiectis prioribus folijs, noua appones, & macerata exprimes. Calfacit. Ad uuluæ duricias, præclusionesq; efficax est. Menstrua & secundas pellit.

De Anethini compositione. CAP. LX.

ἀνήθινον

OLei libris octo & dodrante, florũ Anethi libras undecim & bessem maceratas, manibus premito, & recondito. Quod si iterum

perfundere

perfundere uelis, recentes Anethi flores consimiliter madefacito. Vulua rum duricias emollit. Venarum spiracula laxat. Contra rigores febrium circumitu redeuntes auxiliatur. Calfacit enim, & lassitudines discutit. Prodest articulorum doloribus.

A

EX M. VERG. COMM.

ACerbum, in aliquibus græcis in unguento hoc quæri oleum, præcipitur. Sed an cōfectio nis eius antiqua hæc ratio esset, incertum nobis. Id genus olei certe quōdam laudatissimū fuit, & inter unguenta facile receptū. Paulus AEgineta utitur eo cōtra uigilias ad somnū. Et in adstricta cute corporis, iubet eo inungi, præsertimq; ex uiridi Anetho confecto.

De Susini compositione. CAP. LXI.

SVsinum, quod alij Lilinum appellant, sic temperatur. Olei libræ nouem cum quincunce, Calami libræ quinque & quadrans, Myrrhæ unciæ quinque, permixto odorifero uino decoquuntur. & colato oleo, Cardamomi tusi & cœlesti aqua madefacti libræ tres & semis macerātur, premunturque. Tres libræ cum semisse spissati olei assumūtur. Mille Lilia decerptis folijs in latum labellum demittūtur. Iniectum oleum, manibus melle punctis agitatur. die noctuque cōquiescunt, & in pixidem matutinis exprimuntur. Oleum protinus ab aqua, quæ simul expressa fuerat, colo incerni oportet. Non enim ut Rosaceum moram tolerat. Nam concalfactum feruet, & computrescit. Quare sępius decapulandum. Vasa melle illinenda. Tenuis sal inspargendus, & si qua sordes uasis faucibus hæsit, eximenda. Odoramentis iam expressis, ex quasillo in labellum transfusis, rursum olei prius odoribus imbuti, quod primum pondus æquet, & Cardamomi tusi drachmæ decem conijciuntur. Hæc manibus scite pressa, interiecta breui mora exprimuntur. Quod profluit repurgatur. tertio eadem infunduntur, adiecto Cardamomo & sale, & manibus melle madefactis. Longe optimum erit quod prius exprimitur. Proximum quod sequitur. Tertium locum sibi uendicat, quod nouissimum prodijt. Denuo in mille Lilia euulsis folijs, expressum primo oleum infunditur. Tum porro prosequendum, eademque facienda ut prius, addito Cardamomo, dein expresso. Et quo frequentius recentia Lilia macerαueris, eo ualidius unguentum efficies. Deniq; cum factum abunde uidebitur, singulis compositionibus miscere conuenit Myrrhæ q; optimæ duas & septuaginta drachmas, & Croci decem, Cardamomi quinque & septuaginta. Croci uero & Cinamomi pares portiones tundūtur, & cribratę in labellū cū aqua demittūtur. Expressumq; primo unguētum infunditur. & paulopost excipiūtur, uasculis siccis Myrrha, aut gūmi antea perfusis, & Croco, melle & aqua madefactis. Eadē fiunt in altera aut tertia expressione. Aliqui simplex ex Balanino, alioue oleo, et Lilijs componūt. Optimū esse cōstat in Phœnice, mox AEgypto factum. Sed cū primis laudatur qđ Lilia redolet. Excalfacit. Emollit. Vuluæ præclusiones laxat, & collectiones aperit. Vtilissimum ad muliebria mala.

B

Vlcera

C Vlcera in capite manantia, feruidas eruptiones, uaros, furfuresq; emendat. Vibices, cicatricesq; celerrime ad colorem reducit, ita ut sępe fallant. In summa, extenuat. Potum bilem per aluum extrahit. Vrinam ciet. Sed stomacho alienum est, & nauseam parit.

Plin. lib. 13. capite. 1.

S. BARBARI COROLL.

SVsinum omnium tenuissimum est. Hoc & Phyllinon, & Lilion, & Lilinum & Lirinum, & Lirium (ut Galenus inquit) & Syrium quoq; uocabatur: & Cinnomyron. Vnguinosum erat hoc, & e Lilio quoq; sub diuo, sole, luna, pruina maceratū, fiebat. Ipse quoq; succus floris Lirium dicebatur, atq; mel. Lilia purpurea, oleo faciendo, maxime præferuntur, quæ in Syria & * Pisidia Pamphiliæ Dioscorides cōmemorat. Hinc Syrium appellatū crediderim. Nūc omnes fere succi, unde Syrupi uulgo, nam Syrupa Oliuæ condiendæ genus est Columellę. Susinum porro dicitur, a Suso, quod Lilium significat. Vnde Susa Persarū regia, ut inquit Athenæus, ob amœnitatem uocata fertur. Theoprastus Lilium Aegineticum, & e Cilicia cōmendat.

S. EX M. VERG. COMM.

SVsinum. Testantur Græcorum Lexica, ex Lilijs factum unguentum, Susinum dici, nullā tamen eius nominis caussam & originem docent.

Sunt qui Crininon. Manifestum hoc habet intellectum. Crina enim Lilia uocant.

Excolatoq; oleo Cardamomi tusi. &c. Grçce, εἶτα ἀπηθήσασα τὸ ἔλαιον ἀπόχυμιτὰ καρδαμώμυ: Nos deflexo in certiorem sensum, rerū & uocum ordine reddidimus. Nulla tamē melioris codicis fide adiuti, sed sola usus, necessitatisq; in ea coniectura: quæ quam uera sit, peritorum censuræ æstimandum relinquamus. Nobis, ut aliquam rationē harum reddamus, uisum est, bis diuersa spissatione iubere Dioscoridem, ad Lilium unguentum præparari oleū. In prima. odorato Calamo, & Myrrha, quæ uino prius macerata, in oleo coquenda sunt. absolutaque coctura, & excolato ab illis oleo. In secunda Cardamomum inijci præcepisse, & cum aliquādiu in illo oleo maduerit, exprimi. &c.

D Post hęc translatis in labrum ex fiscelli expressis aromatis. &c. Non satis certū habet ex uerborum ordine sensum, facilis tamen rei cōiectura est. Iubet enim Dioscorides, iudicio nostro, ut minore sumptu, maior olei copia spissetur, expressis semel aromatis illis superinfundi rursus oleum. sic iterum, tertium, & quartum faciendum esse. Credimusq;, participium quod illic est ἀρωματισμένυ, quod aromatis odoratum significat, abundare, aut pro præterito futurum legendum esse ἀρωματισομένυ, scilicet, quod odoratum significabit, unaq; hac uoce tantum mutata, facilis sequaxq; totius rei deinceps intellectus erit: quod signasse satis sit.

Reliquimus præterea ab hoc loco statim, quod instaurari, impleriq; a nobis nō potuit, nec debuit. Priuationis enim nulla est mensura, periculosaq; temeritate, quod sic deest expletur, facillimumq; omnibus erit ex grçcorum codicum lectione uitium deprehendere. Numero enim plurali inceptū mēbrū, singnlaris numerus excipit, miscetq; adeo sensum & incerta reddit quæ sequūtur, ut nihil nobis eo loco cōmodius uisum fuerit, quā relicto hiatu aliq̊, legētes uitiū monuisse, ut aut cognitū nō fallat, aut instaurādo eo felicius posthac laborare aliquis cogitet.

¶ De Narcissini compositione. CAP. LXII.

ναρκίσσινον

NArcissini olei spissamenta ita fiunt. Sex libræ Aspalathi cum sextante tunduntur. Olei eloti libræ septuaginta cū uncijs quinq; assumuntur. Aspalathus aqua madefactus, in tertia Olei parte coquitur, quo exempto, Calamus quinque libris & besse, cum Myrrhæ gleba contunditur: cribratusq;, ac uino ueteri odorato immistus decoquitur: simul ac autem cum ijs efferbuerit, eximitur. Refrigeratum Oleum excolatur, cuius portio in labellum mittitur, Flores Narcissi q̄plurimi conijciūtur, qui bidui spacio, ut in Susino dictum est, permoti exprimuntur. Oleum subinde decapulandum, siquidem celerrime putredinē sentit. Valet hoc ad emolliendas uuluæ duricias, præclusionesq;: sed capitis dolores facit.

De Crocini

BARBARI COROLL.

A

Pli. 21. cap. 19.

NArcissinum ex Narcissi flore componi, desijt Plinij ætate. Id de unguento eius dictum accipio. Nam de oleo Narcissino medicinas idem Plinius persequitur.

EX M. VERG. COMM.

VAriant Græcorum antiquissimi codices, quo loco hic ait, κόψας καὶ βρέξας ὕδατι τῷ τρίτῳ τοῦ ἐλαίου. Indicant enim alij sensum, qui sit, Aspalathum coquendum esse in tertia olei parte: quod sine caussa dictum uidetur. Cur enim. 70. pondo olei hic accipi iussisset, si tertiæ tantum partis futurus erat usus? Alij concinniorem ostendunt sensum, qui sit, ad olei tertias sumendam esse aquam, in aqua Aspalathus maceretur. Quã lectionẽ rei magis congruentẽ nos secuti sumus.

Non habet deinde certum pondus, quod nos diximus, Myrrhæ grumum. Intelligenda tñ in eo, ea quantitas est, quæ exigua potius quam grandis sit. Siquidem græci χόνδρους, dicunt in sale exigua frusta, & quasi quantum summis cõtractis in unum digitis capere aliquis possit. Tota res in coniectura unguentarij posita erit.

Credimus præterea deesse olei pondus, quo loco ait. Sumito postremo ex oleo. &c. Non enim decernit quantum olei sumi oporteat. Nisi forte & hoc in eiusdẽ coniectura relictũ fuit.

Erant & alia de Narcissi flore dicenda. Sed omnia quarto uolumine in hystoria eius copiosius dicentur.

¶ De Crocini olei compositione. CAP. LXIII.

κρόκινον

CVm Crocinum cõponere uoles, prius olei, ut in Susino diximus, spissamenta facies, eisdem ponderibus & mensuris. cuius olei, libras treis & semissem, Croci unciam unam assumes. identidem in die moueto. & sexta die quam hoc assiduo peregeris, oleum a Croco colis incernito. Eidem Croco parem olei modũ adijcito. Moue triduo. Dein contusæ Myrrhæ atque cribratæ drachmas quadraginta permisceto, & in pila agitans recõdito. Aliqui parem Cyprini portionem oleo aromatibus ad Crocinum imbuto adijciunt. Optimum est quod abunde Crocum spirat, in medendi usu expetitum. Proximum, quod Myrrham refert. Calfacit. Somnũ allicit. Quare persæpe phreniticis subuenit, aut perfusum, aut naribus admotum, aut illitum. Pus mouet. Vlcera purgat. Contra uuluæ duricias atq; præclusiones, & ulcera quę cacöethæ uocantur prodest, cum croco, cæra, medulla, duplicato olei põdere. Concoquit enim, emollit, humectat, & permulcet. Ad oculorum glaucitates ex aqua illinitur. Huic autem simile est Butyrinum, Onychinum, & Styracinum: quæ & si nominibus distant, uiribus & compositione cognata sunt.

B

BARBARI COROLL.

CRocinum, in solis Ciliciæ diu laudatum: mox Rhodi. Additũ huic & Cinnabari, et Anchusa, & uinum. Theophrastus & ex Aegina cõmendauit.

EX M. VERG. COMM.

INclinat animus nobis, quod in omnibus græcis pariter legitur, eidemq; Croco par olei pondus superinfundito, non sic, sed contra legi oportere: mutataq; inuicem a librarijs, aut imperitis Medicis, oleum & Crocum fuisse. nullam enim id caussam habet, rationemue, cur sic faciendum. Si quis autem multo rerum ordine legat, eidemq; oleo, par Croci pondus superinfundito, cõmunẽ alijs confectionibus caussam & rationẽ ostendet, ut geminata scilicet Croci quantitate, maiores continue & efficaciores uires Crocinum acquirat unguentum.

Confidentius non multo post literas mutauimus aliquas, quo loco hic ait. ἔνιοι δὲ τὸ ἴσον κύπρινον, quod significat, sunt etiam, qui par Cyprinum oleum. &c. Instauratusq; a nobis certiore sensu sic locus est, ἔνιοι δὲ τῷ εἰς τὸ κύπρινον. Quod est, sunt etiam qui ad Ligustrinum unguẽtum aromatis. &c. Neq; enim aliter intelligi res potest. Quemadmodum Paulo ante etiam quod erat, καὶ κίνει ἐν ὅλμῳ χρησίμως, quod est, in pila, seu mortario misceto, non pilam, mortariumue

C dixiмus, uerum in oleo, quod uerisimile erat, cogitantes, pro ἐλαίῳ, ὅλμῳ factum esse. Qui em̃ sensus potest esse, & quis rei usus, si quis tusam et excussam cribro myrrham in mortario misceat? Quod enim mortario erat tusum, iam et cribro excussum erat, nec bene sumi, et in mortario misceri præcipiebatur, in quo non recte misceri aliquid dicitur. In tundendo enim, non in miscendo mortarij usus est. Miscetur autem oleo bene, quod tusum iam est. Nec aliter, si quis locum bene odoretur, intelligi res poterit. Barbarus in cunctis his comunem lectionem secutus, qualia se illa ostendebant, talia etiam uertit.

Styracinum, idest, ex Styrace.

Butyrinum, ex butyro, quod ut apparet olim pro oleo adijciebatur, miscebaturq; his quæ suppurationes adiuuabant.

Onychinum, ob Onyche in testaceo genere pisce, cuius adeps pro eodem oleo in usu erat. Indicauitq; id Plinius lib. 22. cap. 6.

κύπρινον

¶ De Cyprini spissamẽto & olei cõpositione. CAP. LXIIII

OLei Omphacini eloti pars una, aquæ cœlestis dimidium, cuius una parte oleum diluitur, altera adijciendis odoramentis am̃iscetur. dein assumptis Aspalathi libris quinq; & semisse, Calami libris sex & semisse, Myrrhæ libra una, Cardamomi libris tribus & dodrante, olei libris nouẽ & uncijs quinq;. Aspalathus tusus & aqua affusus decoquitur in oleo, donec efferuescat. Myrrha autem uino uetere odorifero subacta, cõtusisq; Calamus digeruntur in offulas, quæ exempto Aspalatho immittuntur, & ubi efferbuerint, sublato ahæno, oleum percolatur. Cardamomũ tusum reliqua aqua aspersum infunditur, spatha agitatur, nulla D dum refrixerit interpellatione. Post hæc colato oleo, in uigintiocto libras olei, floris Ligustri, quod Cyprum uocant, sex et quadraginta libræ cum besse instillantur. quæ sufficienter madefactæ, per sportulam exprimuntur. Quod si copiosius desyderetur, idem florum pondus iniectum simili modo prematur, & iterum, aut tertio si quis uelit madefacere, poterit, & ita reddetur efficacius. Eligi oportet bonum, quod cum odoris suauitate nares feriat. Aliqui Cinnamomum addunt. Calfacit. Emollit. Venarum spiracula laxat. Vuluę, neruorũq; uitijs cõuenit. Pleuriticis, fractisq; p se, uel Cęrato im̃istum. Malagmatis imponi solet, quę opisthotonicis, angina laborantibus, inflammationiq; inguinum opitulantur. Item acopis.

Pli. li. 15. ca. 7.

BARBARI COROLL.

CYprinum, in Cypro cõmendatissimũ: deinde in Aegypto. Huic et Abrotonum quidam adijciebant. Alij Panacem. Optimum postea Phœnicion, e Sidone fuit, mox Aegypto. Si non addatur Sesaminum oleum, durat quadriennio. Excitatur Cynamomo. Viris dicabatur Cyprinum & Rosaceum. Colos Cyprino candidus Theophrasto, uiridis Plinio. Precium in libras quinq;. E Cypro Canopica, in ripis Nili nata, laudatissimũ. Ascalonem, Iudeæ proximũ. In Cypro tertium. Ita mutatur sæpe autoritas. Vnguentum ipsum a Theophrasto, non Cyprinum, sed Cyprus quoq; dicitur. Nam Cyperinon, e Cypero, quę Cyclades fuerunt insulæ, cõponitur, Euetricon, a Theophrasto nominatum.

EX M. VERG. COMM.

DEsyderatur in hoc capite certum temporis spacium, quo dimittendo in oleo flores illi essent. Idque non minus, q̃ cætera monuisse oportebat. In antiquo sane Dioscoride latino, noctem & diem adhuc legi᷑, quod tempus, implendis oleo floribus, miscendisq; simul uiribus, satis fore uidetur. Sed nescimus; quanta illi fides habenda sit. Qui id agent, sagaci coniectura utentur, obseruabuntq;, ne breuiore tempore, abortiuum fiat unguentum, longiore uero referueant, & uitientur humentes & succosi flores.

Quod si

A

Quod si copiosius facere uolueris. &c. Non caret suspitione hic locus. Credimusque comparatiuum nomen πλέω quod illic est, aut aliud quiddam fuisse, quod non copiam, sed efficaciam, & uires significaret, aut uocē aliquam deesse, quæ illi coniungeretur. Verbi causa, δύναμιν, ut esset sensus, quod si maiores uires illi addere uolueris. &c. Eo enim, non ad copiam pertinent quæ sequuntur, ad quas augendas uires, nō bis tantum, sed ter flores addi etiam iubet: causamque ipse adfert, efficacius ea ratione fieri dicens. Nihil tamē his quæ passim leguntur addidimus, commentatione hac nostra, quod desyderari potuit, explentes.

¶ De Irini spissamento. CAP. LXV.

SPathæ quam minutissime contusæ sex libras cum besse, in tribus & septuaginta libris & quincunce olei, æreo uase, additis decem aquæ heminis incoquito, quoad odorem acceperit. postea in craterē melle oblitum colato. ex eo aromatibus imbuto oleo, Irinum primo temperatur, macerata Iride, ut scripsimus. Sed alia est componendi ratio. In olei septuaginta libris & quincunce, Xylobalsami, ut dictū est contusi, libras quinque & sextantem excoquito. Postea detracto Xylobalsamo nouem libras & dextantem adijcito, & Myrrhæ glebam uetere uino odorato perfusam, & in olei odoribus imbuti quatuordecim libris tantumdem tusæ Iridis, binis diebus ac noctibus madefacito, strenue et uehemēter distringito. Quod si uis ualidius fieri, par pondus iterum ac tertio maceratum exprimito. Longe optimum est, quod solam Irin olet: quale est in Perge, in Pamphilia, & Elide Achaiæ natum. Vim habet calfactoriam, atque emollientem. Crustas adimit. Sordida ulcera & putrida purgat. Confert fœminis uuluę affectionibus obnoxijs. Item inflammationibus eiusdem atque præclusionibus. Partus eijcit. Hæmorrhoidas laxat. Contra aurium sonitus ex aceto, Ruta, et amaris nucibus, prodest. Diuturnis destillationibus naribus illitum, & contra graueolentia earum ulcera, quas ozenas uocant, auxiliatur. Aluum purgat cyathus epotus. Facit ad Ilei cruciatus. Vrinam mouet. Difficileis uomitiones adiuuat, perunctis eo digitis, & immissis, uel ijs quæ ad uomitum ciendum induntur. Anginæ etiā illinitur, aut ex aqua mulsa, gargarisatur. Item contra faucium scabriciam. Datur ijs qui Cicutam, Coriandrum, aut uenena Fungorum hauserunt.

B

BARBARI COROLL.

IRium Corinthi, postea Cyzici placuit: ipsa quoque per se Iris illyrica nobile unguentum facit. Sunt qui unguentum hoc, Catirinon quoque uocent.

Pli.li.13.ca.2.

EX. M. VERG. COMM.

QVam hic Achaiæ Elidem dicit, Arcadiæ credimus legendum esse. Illi enim, non Achaiæ, altera a geographis Elis assignatur. Quæ uero Medici usserunt, græci ἐσχάρας nominant, relictas ab igne carbonis modo & colore crustas.

Nec sunt paulo post, Ruta & Amygdalæ a nobis instillari dictæ, nisi etiam succo & oleo intelligendæ. Sic em̄ hic docere multa consueuit, medicis necessitatem usus in tractatione cognoscendam, relinquens.

¶ De Gleucini cōpositione. CAP. LXVI.

GLeucinum absolute constat Omphacino, Iunco, Calamo, celtico Nardo, Spatha, Aspalatho, Sertula campana, Costo, & Mu-

γλεύκινον

C sto, circundatis interim uinaceis uasi, quod aromata uinum & oleum cõceperat. Tricenis diebus, bis in die mouetur. postea expressum oleum reconditur. Calfacit, emollit, cohibet. Rigoribus, & neruorum, uuluæq; uitijs auxiliatur: omni acopo iuuantius, quippe quod emolliat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.4. Colu.lib.12 cap.51

GLeucinum dictum est, quia ex musto conditur: ab alijs Mustum incoquitur, uapore lento. Alij permittunt, sine igne consumatur oleo mustum; alioquin non Sampsuchum tantum admiscent, sed preciosiora quoq; odoramenta.

EX M. VERG. COMM.

ALteram, diuersamq; ab hac fuisse quondam Gleucini confectionẽ, hic ipse indicat. Et Columella libro.12. capite.51. copiosiorem eius confectionem indicat. Postremo Plinius, qui libro 23. capite.4. de Gleucino agens cõtra Dioscoridis decreta, astringere Gleucinum et refrigerare dixit, aut manifesto errore, quod in re tam manifesta non facile credendum est, aut de altero Gleucino eas uires testatus. Ea nulla hactenus in græcis inuenta a nobis est. Desyderauimus etiam Musci olei, aromatumq; illorum mensuras & pondera: poterit tamen qui id nouisse cupiat, ex Columella eodem capite uestigia eorum aliqua odorari.

¶ De Amaracino. CAP. LXVII.

ἀμαράκινον

AMaracinum longe optimum in Cysico fieri solet ex Omphacino & Balanino, spissamentis e Xylobalsamo, Iunco odorato, & Calamo factis, ascitaque suauitate Costi, Amomi, Nardi, Casiæ, Carpobalsami, & Myrrhæ odoribus. Aliqui, quo preciosius fiat, Cinamomum addunt. Mel autem & uinum assumuntur, hoc in uasorum illitionem, illud ad cogendas tusorum aromatum offas. Amaracinum calfacit. Soporem D mouet. Venarum spiracula laxat. Emollit. Feruorẽ excitat. Vrinam cit. Putridis ulceribus ac fistulis perquam utile, necnon humẽtibus hernijs, postquam medica manus operam suam impenderit. Crustas, & tetra ulcera, quæ theriomata uocant, rumpit. Difficili urinæ illita sede, & eius inflammationibus auxiliatur. Hæmorrhoidas illitu soluit. Vuluæ subditum menstruos cursus euocat. Duricias, ac uuluæ tumores, discutit. Vulneratis neruis, lacertisq; confert, leniter astringentibus madefactum & impositum.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.22

AMaracinum duplex, uulgare, & quod priuatim componebatur in Co: cui & nomen peculiare inditum Hedychrum: ideoq; seorsum agitur de utroq;, quanq; non distinguat Plinius. Laudabatur & e Melo insula, ut scribit Apollonius. Hedychrum a colore dictum uideri potest. quoniam Theophrastus infici hoc tradidit radice Syria, quã Chroma uocant: unde Chromasius forte color nomen uulgo traxit. Quamuis & aliã originem dicemus in Saxifraga. Meminit & herbæ cuiusdam Syriæ uocatæ Aristoteles, quam Theodorus Suriam cõuertit. In Columella radix Syria, genus quoddã, ut nonnulli tradunt, Rhaphani significat. Et in carmine Assyriam radicem uocauit, quam Zythum commendari cum Lupino macerata cecinit. Ipsius quoq; Amaraci Cyzicenæ succo preciosum unguentum fiebat. Paucarum, ut ait Plinius, accessione specierum, melle, salis flore, omphacio, agni folio, uel ut quidam legunt, agno, polea, panace. Plinius & alij Amaracum hac parte pro Sampsucho uolunt intelligi, ex quo Amaracina unguenta nominentur. Seruius grammaticus, Puer fuit inquit unguentarius Amaracus, qui casu lapsus, maiorem ex confusione odorem creauit: unde optima inquit unguenta dicuntur Amaracina. Alioquin Amaracus proprie Galeno & Paulo, est herba illa quæ a Dioscoride Parthenion uocatur.

pag 217

EX M. VERG. COMM.

VNum idemq; olus Amaracus, & Samsuchum est, non eadem tamen ubique bonitas, & unguenti

unguenti ex eo confectio. Necq; idem omnibus locis nomen. Omnis fere græcia Samsuchum, Cyziceni, hoc ipso autore in eius historia, Siciliacq;, & ut in uicino fit, Siciliæ propinqua Italia, Amaracum uocant. In Cyzico & Cypro laudatissimum, probatissimumque nascitur. Etsi Plinius Cyprium tantum laudauerit, communiterque tota Græcia, sed minus probatum preciosumcq;, ut supra traditum.

A

Quotidianum eius unguenti usum in delicijs fuisse, Lucretius indicat cum canit. Aut Amaracini blandum, Stactecq; liquorem. Et in plebe notissimum prouerbium. Quid cum Amaracino sui? Multum & ubicq; notum hoc olus est. Rura nostra Persam, reliqua omnis fere Italia Maioranam appellat, quæ appellatio in Græciam aliquando perlata, historiæcq; huius scriptoris, pro romano nomine inserta, uera esse ostendit, quæ a principio de appellationibus his dicta a nobis fuerunt. Creuisse scilicet, per tempora earum numerũ, adijcientibus continue medicis, herbarijsque codicibus suorum temporum, suæque gentis, & alienas appellationes. Nouum enim Italiæ id nomen est, ideoque historię Samsuci, non a Dioscoride, sed a posterioribus additum est.

¶ De Megalino. CAP. LXVIII.

μεγαλῖον

FActitabatur olim Megalinum, sed nunc compositio exoleuit & prorsus obliterata est. Cuius ad historiæ complementum meminisse non fuit alienum. Mistura cum Amaracino eadem erat, sed Resina exuperabat, excellebatcq;. Quare leuiter emolliebat. Resina unguentis, necq; tutelæ, necq; uoluptatis gratia adijciebatur, sed coloris crassamenticq; caussa. Ea tantisper coquebatur, dum desineret olere. Cuius coquendę ratio declarabitur, dum de Resina disseremus.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 1.

MEgalium propter gloriam appellatum ferunt, ꝙ excusserit Telinum, ante se cantatissimũ. Alij, ut a Megalio inuentore, qui Siculus, siue Atheniensis fuerit, existimant. In qua sententia & Aristophanes, & Pherecrates, & Stratis, comici Poetæ sunt. Huic nonnulli & Casiam asciscebant. Huius proprietas, ut uentiletur in coquendo, donec olere desinat. Rursus refrigeratum, odorem suũ capit. Iulius Pollux & Metallicon, a Metallio Siculo inuentore celebrat. Nisi quis mendose, pro Megalio, scriptum Metallicon existimet.

EX M. VERG. COMM.

AB honore, qui unguento huic ob feliciorem eius usum a ueteribus datus est, μεγαλῖον græci uocauerunt. Nec aliud Plinius indicauit dicẽs, propter gloriam sic appellatum fuisse. Idem. Excepta, inquit, resina, Amaracino erat quondam primæ bonitatis æstimatum, mox damnatum, meliore, & aptiore Amaracini confectione inuenta, qualem hic pauloante duobus capitibus tractauit.

¶ De Hedychroo. CAP. LXIX.

ἡδύχρουν

QVod Hedychroon uocãt, in Coo fieri solet, eisdem pręditum uiribus & misturis, quibus Amaracinum, sed suauius spirat.

BARBARI COROLL.

HEdychrum, & Hedychroon, a coloris hilaritate dictum, ut præfati sumus. Idem uidetur esse cum Amaracino, nisi ꝙ nomen hoc proprie habet in Co, ubi nobilissimum. Hinc ꝓuerbio locus. Nihil cum Amaracino sui. ut est apud Gelium. Inuenio & in Theriacen, requiri Hedychroon: quanquam diuersa eius compositio probatur. Andaracoron, peruerse appellant Arabes. Ingrediuntur in Hedychrum, ut græcos sequamur, asarũ, amaracus, aspalathus, carium semẽ, calamus odoratus, iunci flos, xylobalsamum, opobalsamum, phu ponticum, cinnamomum, costum, myrrha troglodytica, feniculum, spica nardi, amomum, mastyche, uinũ uetus odoratum.

EX M. VERG. COMM.

NObilissimum in Co unguentum hoc quondam fiebat. Incertum tamen, quam nam hic

C

Co dicat: an Hypocratis patriã, & Cariam quondã, autore Stephano appellatam: an in AEgypto ciuitatem eodem nomine, cuius idem meminit autor, et quam antiquiores aliquot græci, maluisse uidentur. in quibus adhuc legitur, σκευαζόμενον δὲ ἐν κῷ ἐν αἰγύπτῳ. Quod sequentis capitis principium quadam tenus confirmare etiam uidetur, in quo uelut in continua rerũ historia hic ait, σκευάζεται δὲ καὶ ἐν αἰγύπτῳ. quod est, conficitur in Aegypto etiam: cum tamen nec superiore capite, nec ab eo altero Aegypti Dioscorides meminerit.

A coloris nitore & hilaritate Hedychroon factum huic unguẽto nomen est, neq; in ratione nominis dubitandum. Illud potius quærendum, an sic uocaretur, quia haberet ipsum, an magis, quia in alijs coloris eam hilaritatem faceret. Si cõfectio eius, & quę id aromata, semina, multaq; alia ingrediebantur a græcis tradita, diligẽtius expendãtur, nihil erit quod ab egregia coloris bonitate laudari possit, mistisq; tam multis colore dissimilibus, gratum oculis & hilare expectari possit. Inclinat ob eam caussam animus, quoniam his, qui eo inungerentur, coloris bonitatem & nitorem adderet, sic quondam ueteres id nominasse, rarumq;, aut nullũ eius in medicina usum fuisse, historiæ breuitas, & capitis decurtatio ostendit. Nec facilis nũc coniectura est, docuerit ne tam breuiter de eo Dioscorides, an posteriores medici, quia sanãdis morbis exiguas haberet uires, quotidianosq; alios usus, ad eam breuitatem contraxerint. Galenus certe his uerbis rem absoluit in sua Isagoge. Quæcunq; autem ad meliorem uultus speciem inunguntur, qualia sunt quæ Sandice, & Hedychroo constãt, non medicinæ, sed fucatoriæ, & mangonici lenocinij propria sunt. Quibus manifeste ostenditur, facere in homine, non habere in se coloris hilaritatem Hedychroon.

Capite de oculorum medicamentis.

De Metopio. CAP. LXX.

μετώπιον

FIt in AEgypto unguẽtum, quod Metopion patrio nomine appellatur, propter Galbani mistionem. Nam lignum in quo Galbanũ enascitur, Metopion uocant. Cõstat amaris nucibus, Omphacino oleo, Cardamomo, odorato Iunco, Calamo, melle, uino, Myrrha, Balsami semine, Galbano & Resina. Probatur pingue, graui odore, quod magis Cardamomum & Myrrham quã Galbanum resipiat. Calfacit uehementer, & adurit, atq; extrahit. Ora uenarum aperit. Vlcera purgat. Ad præcisos neruos, & lacertos, ad hernias putri humore contractas, efficax est. Cæratis & malagmatis inseritur. Rigoribus, conuulsisq;, præsertim quibus ceruix in scapulas deiecta, & rettorsum cõtracta est, utile habetur. Sudores ciet. Vuluæ spiracula laxat, & eiusdem duricias discutit. In summa, molliendi naturam habet.

D

BARBARI COROLL.

MEtopium in AEgypto, præferebatur quondam Cyprino. abstulit deinde gloriam Phoenice. hoc e uilissimis erat.

EX. M. VERG. COMM.

NOn ferulam in Syria nascentem, ex qua Galbanum stillet, Metopium in historia eius hic ait appellari, sed liquorem, siue lachrymam eius. Credimusq; ideo, non ξύλον hoc loco, quod lignum, & materiam, uerum ὀπόν, quod liquorem significat, legendum esse. Nisi forte in historia, non hic uitium sit.

Sequitur mox, quod in cunctis græcis legitur, ex amaris Amygdalis, confici unguentum hoc. Quod non sic intelligendum est, ut Amygdalarum carnem credat aliquis illi misceri, uerum oleo ex illis expresso, confici hunc docere. Indicatque id, quod hic idem, in Amygdalino oleo dixit Metopium dici, quoniam scilicet priuatim in hoc unguento usus eius esset, eamque ob caussam, nos certius rem indicantes, ex nucibus illis expresso oleo fieri diximus. Iteq;, acerbo oleo, ut alterutrum eligi oporteat.

Non uidetur nobis deinde integer locus, ubi diximus, Emplastris additum, quas græci ab

exedendo,

exedendo, septas uocant. Nec uolumus id pro certo legentibus accipi. neque enim sequax rei & sermonis ductus est. Nec accipiendi sunt hoc capite rigores in scapulas, ut non alijs etiam rigoribus hoc ipsum remedium utile sit; alijs enim rigoribus pariter proderit. Nos autem quod in Dioscoride legitur, qua debemus fide reddidimus.

A

De MENDESIO. CAP. LXXI.

μενδήσιον

MEndesium cõstat Balanino oleo, Myrrha, Casia, & Resina. Aliqui tamen post singulorum pondera, Cinamomi exiguum addunt, nullo compendio. Nam quæ simul contrita non fuere, uim nullam exhibent. Similem Metopio uim obtinet, sed inferiorem multo.

BARBARI COROLL.

MEndesio colos niger: a loco ubi Mendes, hoc est, caper colitur. Veteribus inter laudatissima, & post Deliacum in AEgypto, prælatum quandoque uel Cyprino. Celebratur & Mendesium uinum ex AEgypto. Item Mendæuum, ex Thracia Hippocrati, contra renum uitia.

Plin. lib. 13. cap. 1.

*

EX M. VERG. COMM.

IN AEgypto fieri cõsueuisse Mendesium unguentum, & in ea AEgypti parte in qua Caper, qui Mendesios genti illi appellatur, coleretur, nomen indicat. Eiusq; rei testis Plutarchus est in libro quem scripsit, quod bruta ratione utuntur. Plinius Metopium & Mendesium, propria fuisse Aegyptiorum unguenta ostendit.

Nobis in hoc capite suspectum est, quod hic ait μετὰ τὸν κατασκευασμόν, significat enim singulorum per sua pondera adiectionem: cum tamen hic mox dicat, non communicare uires, quæ non fuerint simul decocta. Quibus colligere ratiocinariq; facile est, de coctura aromatũ in oleo, aliquid egisse Dioscoridem, & quod ponderis illic significationem habet, cocturæ notam & rationem habiturum fuisse.

De STACTE. CAP. LXXII.

στακτή

STacte, uocatur pinguitudo recentis Myrrhæ cum exigua aqua tusæ, & organo expressæ. Ea perquam odorata, ac preciosa est. atque unguentum per se facit, Stacte nominatum. Maxime probatur, quæ nullam olei mistionem admisit, cuius minima portio compos est uirium plurimarum. Vim Myrrhæ calidis unguentis correspondentem habet.

B

BARBARI COROLL.

STacte dictum, quoniam e stillaticia dũtaxat Myrrha fiat: colore pallido, suauitate mira, sed amaritudine præcipua. Constabat & Myrrha unguentum regibus Persicis dicatum, quod illi capite, ceu diadematis uice impositum gestabant. Sed addebatur Myrrhæ, Labyzos appellata, quam multo preciosiorem, q̃ Myrrham esse, Dinon scribit. Appellatione unguenti AEgyptij, Stacten uenire, autor est Atheneus. Hippocrates, pro eo, q̀ ex Acanthes uocatæ floribus conficitur, & Pæderos ab alijs uocatur. Olei uero AEgyptij uocabulo, idem Hippocrates Cicinum significat. Vbi uero adijcitur, candidum Aegyptium, pro Libino capitur, ut Galeno placet.

EX M. VERG. COMM.

NOn uidetur Theophrasto, Theophrastumq; secutis scriptoribus, & Dioscoridi huic nostro, eadẽ Stacte esse, nisi forte, quod in Theophrasto legitur τῆς σμύρνης δὲ ἡ μὲν στακτὴ ἡ δὲ πλαστή, non ad genera eius, sed ad partes & usus referendum sit: diuiseritq; Theophrastus, nõ Myrhæ genera, sed docuerit in expressa Myrrha primam destilationem, ad unguentum Stacten, reliquam uero Plasten, quasi ficticiam, eo q̀ conformaretur, appellari. Hic enim, & hoc capite, & mox in Myrrhæ historia, Stacten indicat, primam cum exprimitur, Myrrhæ destillationẽ esse, significareque hanc uocem, simplex ex ea factum, qua ratione præmonstratum est unguentum. Neque enim aliter intelligi potest eo loco, qua expressa Stacte excipitur, & mox. quę etiã multam Stacten dat: omnia, si diligentius res expendatur, non ad Myrrham simpliciter, sed ad bonitatem, usumque eius pertinentia.

A destillando, quod græci στάζειν dicunt, Stacte dicta est, significariq; ea uoce non simpliciter Myrham, uerũ ex expressa Myrrha pinguissimã eius destillationẽ indicat Lucrecius, dicẽs,

C

Aut Amaracini blandũ Stacteq; liquorem. Odoramento, & unguento eam coniungens. Meminit Columella etiã in carmine suo, cum cecinit. Et melior Stacte, ponatur Achaica Myrrha.

Quin etiam antiquorum græcorum lexica, non Myrrham, sed τὸ ἀπὸ τῆς σμύρνης γινόμενον μύρον, Stacten diffiniunt. Ob quæ inclinat animus, & in hoc, & alijs scriptoribus non Myrrhæ aliquod genus, sed quod optimum et pinguissimum ex ea destillet primum, hanc Stacten esse, quæ per se nullo alio aromate adiecto, unguentum fit. Neq; obstat quod Plinius ait. Sudãt autem sponte prius, quam incidantur Stacten dictam. Et paulo post, Precia ex occasione ementium uaria. Stacte a sex ad quinquaginta. Potuit enim Myrrhæ genus unũ, eadem hac uoce a destillãdo facto significari. Quemadmodũ idem Plinius lib. 17. cap. 11. de Resina agens ait. Hanc mares dumtaxat ferunt, & eam græci Sacten uocant, odoris grauissimi. Ex quo facilis cõiectura est, non Myrrhæ tantum propriam uocem Stacten esse, sed aliorũ etiam liquorũ lachrymarumq; ex arborum truncis destillãtium. Quæ autem dicta a nobis hoc capite sunt, ad unguentum, non ad Myrrhæ genus: ut certius adhuc in Myrrha ostendemus.

¶ De CINNAMOMINO. CAP. LXXIII.

κινναμώμινον

Cinnamominum e Balanino oleo, & Xylobalsami, Calami, Iunci odorati spissamentis, atq; Cinnamomi, & seminis Balsamini suauitate, quadruplaq; Myrrhæ ad Cinnamomum portione cõstat. Mel ad cogẽda omnia adijcitur. Laudatur acre, molli odore, plane Myrrham redolens, crassum, odoratum, gustu perquam amaro. Id non a Resina, sed myrrha crassitudinem obtinuit. Resina enim neq; amaritudinem prębet, neq; ullam odoris gratiam adijcit. Vim habet admodum acrem, amarã, & calfacientem. Itaq; ora uenarum aperit. Calfacit, discutit, dissipat. Humores & spiritus attrahit. Caput aggrauat. Contra uuluæ uitia cum duplo oleo, cæra, & medulla efficax est. Ita enim fere acrimonia exolescit, & quædam emolliendi uis contrahitur. Alioqui adurit, & præ cæteris unguentis indurat. Facit mirum in modum ad fistulas, & ulcera quæ putredinis uitium senserunt. Item ad hernias humidiores, carbunculos, febriũ rigores, tremores, gangrænasq; cum Cardamomo. Aduersus serpentium morsus, illinitur. Scorpionum & phalangiorum ictibus cum tritis grossis imponitur.

D

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. capi. 1.

Cinnamominũ, quod mel accipit, odoratum fit, a nõnullis quæritur. Precia eius prodigiosa a denarijs. 35. ad. 310.

EX M. VERG. COMM.

Caret certo intellectu, quod in omnibus græcis legitur hoc capite, δύναμιν δὲ ἔχει σφόδρα δριμεῖαν καὶ θερμαντικὴν καὶ πικρὰν, a nobis contra communem τοῦ πικροῦ. i. amari significationẽ his uerbis. Acerrimas habet uires, calefacit, maturatq;. Nec absurdo, ut nos credimus, in mutatione eius uocis consilio, & rei sensu. Paulo enim ante de amaritudine eius hic egerat. Incontinuumq; est, si quis dicat, amaras alicuius rei uires esse, presertim, cũ de calore, acrimonia, aperiendi discutiendiq; ui, & potestate agitur, quæ in diuerso penitus genere a saporibus sunt.

Eam ob caussam, ex historia Cĩnamomi πεπτικὴν δύναμιν. i. maturãdi uim, pro illo πικρὰν, id est, amaram, in hoc caput transtulimus: quod q̃ bene, et ex re factum sit, aliorum censurę relinquimus, quibus licebit semper cum libuerit ad amaritudinem redire.

¶ De Nardini unguento. CAP. LXXIIII.

νάρδινον

Ratio Nardini faciundi euariat. Nam aut Malabathrino folio, aut sine eo fit. Complurimum autem Balanino oleo, aut Omphacino.

phacino. Iuncus odoratus ſpiſſamenti gratia adijcitur, ſicuti propter odoris ſuauitatem Coſtus, Amomum, Nardum, Myrrha. Balſamũ. Laudatur tenue, non acre, Nardi aut Amomi odorẽ referens. Vis ei extenuans, acris. Expurgat. Excalfacit. Humorem extenuat. Hoc liquidum eſt, nec habet ſtrigmenti craſſitudinem, niſi Reſinam recipiat. Fit etiam ſimplex ex Omphacino oleo, Iunco, Calamo, Coſto, & Nardo.

A

BARBARI COROLL.

Nardinum, Galenus ſpicatum Romæ dici ſolitum, & fœminis, pręcipue diuitibus familiate, prodidit. Nardus uero Piſtica, ſiue unguentum, de quo mentionem literę ſacræ faciũt, probam & fidelem, & quæ adulterata nõ ſit, Nardum ſignificat Hieronymo. Quidam a loco, nomen id fuiſſe putant. Nardinum e Tarſo Ciliciæ commendatiſſimum. Vnguenti nomen eſt & Nardus Cyzicena, in quod tamen Nardum quandoq; non quæritur, niſi Gallicum. Ingredit & Arnabo. Iulius Pollux, & Babylonicum Nardum, pro unguento uidetur accepiſſe.

Galen. lib. 13. cap. 14

EX M. VERG. COMM.

Probatur in Nardini unguenti confectione &c. Græce, ἐπὶ δὲ χρηστῇ ἡ λιπτῇ. In fœminino genere rem indicauit. quæ ad unguentum, nulla ratione referri poteſt: oportetq; ad aliquid referri, quod fœminino genere non longe inueniatur. Nihil autem aptius nobis uiſum eſt, q̃ ad Nardum, quæ nomen unguento dedit, referre: monuitq; in eo nos omniũ probatiſſimus mihi codex, in quo non λιπτῇ, ſed λιτῇ legitur, quaſi ignaua, & uulgaris Nardus, in unguenti confectione probetur. Quam certius adhuc deſcribẽs, acrimoniã illi abſtulit, & ſiccæ Nardi, & ob id minus olẽtis, aut Amomi odore ꝓbauit. Qualia aũt hęc fuiſſe quondã cõijcimus, talia etiã docemus, qđ ſępe alias teſtati ſumus, liberã legẽtibus ꝓbãdi, & imꝓbãdi noſtra hęc relinquẽtes.

B

Quod autem Dioſcorides ait, uariam Nardini unguenti confectionem eſſe, eo pertinet, ut oſtendat Nardinum ideo dici, quod non uera Nardo tantũ conficeretur, ſed alijs etiã, quę odore Nardo ſimilia eſſent: quale Malobathrum eſt, quod Folium quondam dictũ fuiſſe teſtati ſumus: ideoq; factũ fuiſſe, ut Nardinum aliquãdo Foliatum diceretur. credereturq; a multis idẽ eſſe: cũ tamen diuerſa materia confectum, alterum ab altero manifeſta uarietate differat.

Quod etiã in Euangelio legitur Spicatũ, eandẽ cauſſam habet, ut ex ſpica Nardi confectũ, ab alijs diſcerneretur. Indicauitq; id Pau. AEgineta, quo loco de auriũ uicijs & remedijs agit, inter quæ foliatum & ſpicatum diuerſa numerat unguenta: ueriſimileq; eſt, ex omnibus quæ odore Nardi eſſent potuiſſe fieri, ideoq; hunc dixiſſe, multifariam confici Nardinũ unguentũ.

De Malabathrino. CAP. LXXV

μαλαβάθρινον

Malabathrinum ſpiſſamenta Nardini habet. Inſuper Myrrha additur. qua de cauſſa calfacit, Crocino, aut Amaracino, uiribus correſpondens.

BARBARI COROLL.

Malabathrinum ſucco folij eius, nullo preterea coniecto, nobile unguentum. precium in libras. 60. Foliatum quoq; appellari diximus. Quanquam dicat aliquis, Nardinum quoq; Foliatum uocari poſſe: quia folium Malabathri quandoq; accipiat, quod & Dioſcorides in Nardino meminit. Paulus quandoq; Foliatinum, pro Foliato appellat. Idem Foliatum, Spicatũ, Moſchaleon, & Commagenum, fœminis ad odorem tantum quæri affirmat.

Plin. lib. 13. cap. 4.

EX M. VERG. COMM.

Foliatum proprie unguentum hoc dicitur. Succo enim folij, quod idem Malobathro eſt, conficitur. Cætera eadem illi, & Nardino ſunt.

De IASMINO. CAP. LXXVI

ἰάσμινον

Apud Perſas fit, quod Iaſminum cognominatur, ex albis floribus Violæ, quorum ſextans, in italicum ſextariũ Seſamini olei demittitur, Violis ut in Lilino diximus, uiciſſim permutatis. Apud Perſas in-

C ter epulandum usurpatur odoris caussa. Nam toti corpori conuenit, præsertim cum in balneas descensum est. Sed his opitulatur corporibus quæ calfactionem, laxationemq; desyderant. Grauius enim spirat, quàm ut libenter a plærisq; recipiatur.

BARBARI COROLL.

IAsme si quis interpretetur, Violaceũ significat: quanquã Violaceum illud quod triuiale est Iaton potius appellant græci. Theophrastus Leucoion, ut ipsam quoq; Violam. Aliud hoc quod Regale nominatur, a Persis conditum atq; Parthis. ŋ fœtentis animæ uirus, multitudine ciborum & ebrietate natum, accersita odorum commendatione summouet. Vnguentũ hoc & Iasiminum, & Iasmeleon, & Iasme dicitur. Quæ uox admonet me, ut ex ea fere Viola cõpositum intelligam, quæ uulgo Iesiminum uocatur, distinctiones & harundineos parietes in hortis opere topiario cõuestiens, flore candido, præcipuæ suauitatis, folium in uiridi nigricãs, oblongum, fastigiatum, mucrone languido, magnitudine Rosacei, sed angustum. Hoc Violę genus Persicum, & Particum, & omnino peregrinum uocauerim, ab alba Viola, nostrate longo interuallo distãs, ueteribus (ut arbitror) incognitũ, saltẽ Italiæ. Recentiores tria Iasmes siue Iesimini genera cõstituunt, albam colore, ceruleam, & in AEgypto lutheam, qualem & in Venetia nasci modo cernimus.

EX M. VERG. COMM.

FLorem quem omnes Iesiminum dicimus, colore candido, Violis figura non dissimilem, Violam antiqui uocabant, ignotum diu Italiæ, ut uidetur, nunc autem plæbis hortos etiã grato odore commendantem, tam notum omnibus, ut nulla descriptione nostra indigeat. Credimusq; nos de eo egisse hunc scriptorem, cum cõmunis Violarũ historia tertio uolumine ab eo tractatur. Numeratis enim albis, lutheis, seu purpureis Violis, quę cõmunes & notæ omnibus sunt, quartũ genus colore ceruleo addidit, quæ nullæ in Violarum genere nũc cognoscũtur, necesseq; est ad Iesimini huius florem referri ceruleum colorem illum. Posteriores enim &

D inter eos Serapion, tria Iesimini, ex colore discrimina, & genera fecerunt, Cãdidum, Lutheũ, quem ille Citrinum, & Ceruleum, quem cœlestis coloris uocat, omnes quõdam peregrinos, & Italiæ ignotos, nunc omnibus cõmunes: uidetq; Italia & habet iam non candidos tantum, sed lutheos etiam Iesiminos. Nec in alio Violarum genere Iasme hæc, & Iasminũ unguentum intelligẽdum est. Nam quod Palladius Violaceum docet, a græcis ἴατον dictum, ex Violis proprie nunc dictis, conficiebatur. Violasq; nos græcorum more dicimus eas, quæ primę uer nũciantes, plures uno ramulo florent, paucis & exiguis folijs, colore triplici, candido, lutheo, & purpureo, præcipui in medicina usus. Quam enim Theophrastus nigram dicit, in alio genere ab antiquis numerata est, de qua suo loco dicemus. Videntur postremo nobis male sibi inuicem respõdere, in Iesimini huius cõfectione, olei sextarium, & flores unciæ duæ. Credimusq; in florum pondere uitium esse, nec tam exiguo flore, tantã olei mensuram satis posse odorari.

De MYRRHA. CAP. LXXVII.

σμύρνα

MYrrha lachryma est arboris, quæ in Arabia gignitur, AEgyptiæ spinæ nõ dissimilis. e cuius uulnere defluit lachryma in subiectas tegetes. Alia circum caudicem concrescit. Dicitur ex his aliqua Pediasimos, præpinguis, qua expressa Stacte emittitur. Alia Gabirea, pinguissima, læto & pingui solo nascens: ea copiosam sudat Stacten. Omnium prima est, quæ Troglodytica appellatur, accæpto cognomine ab tractu, in quo prouenit, splendens, subuiridis, ac mordens. Quinetiam legitur tenuis quædam, quæ Troglodyticæ secunda est, Bdelij modo mollis, uerum odore grauiuscula, apricis nascens. Alia Caucalis cognominatur, scabra præter modum, nigra, & retorrida. Omnium deterrima, quæ Ergasima dicitur, pingui carens, cano situ obducta, acris, ad gummi

πεδιάσιμος

γαβιρέα

ἐργασίμα

gummi imaginem uergens, & uiribus eius proxima. Improbatur Am- A
minea cognomine. Ex his pastilli fiunt, sed e pinguibus pingues, &
odorati, e ficcioribus haud quaquam pingues, & inodorati. Minus
uiribus pollet, quæ oleum non admisit, cum in pastillos digerebatur.
Adulteratur macerato gummi aqua, in qua Myrrha maduerit. Eligenda
est recēs, squallore obsita, leuis, undiq; concolor, quæ confracta interna-
tos quasi ungues, cādidos & leues ostendat, minutis glebis, amara, acris,
odorata, calfaciens. Superuacua & inutilis est grauis, coloris Picei. Calfa
cit, cohibet. Soporem gignit. Siccat, astringit. Vuluam emollit, & pręclu
sam laxat. Menses & partus celeriter extrahit, cum Absinthio, Lupinorū
cremore, uel succo Rutæ admota. Tuberculo fabæ deuorat in uetere tus-
si, orthopnœa, in laterū pectorisq; doloribus, in alui profluuio, & dysen-
teria. Rigores discutit, duabus horis ante febrium accessiones, fabæ ma-
gnitudine pota cū pipere & aqua. Subdita linguæ, liquataq;, scabriciem
arteriæ expolit. Et densam uocem expedit. Ventris tineas enecat. Contra
grauem oris halitū manditur. Et aduersus alarum tædia cum liquido alu-
mine illinitur. Gingiuas & dentes stabilit, colluto cum uino & oleo ore.
Vulnera capitis illitu glutinat. Medetur fractis auribus, ac ossibus nuda-
tis, peruncta cum cochleæ carnibus. Item purulentis auribus, inflamma-
tisq;, cū meconio, castorio, & glaucio. Ad uaros autem cum casia & mel
le illinit. Impetigines ex aceto purgat. Defluētes capillos cum Laudano, B
& uino myrteo illita, firmat. Diuturnas distillatiōes lenit, illitis pinna na-
ribus. Oculorum ulcera complet. Albugines tollit. Caliginem discutit.
Scabriciem leuigat. Fit e Myrrha perinde atque Thure fuligo, & ut post
ea ostendemus, ad eadem conueniens.

BARBARI COROLL.

MYrrha græce σμύρνα dicitur, & Zmyrna: ob id & notis duabus, zz, scribi solet a Medicis.
Hanc & Myram uocat Hippocrates. Minor altitudine, sed fruticosior est Thure. Ad. v. tamen
cubita crescere arborem Plinius meminit, caudice duro, intortoque, & crassiore q; hominis
sura, & ab radice etiam q; reliqua sui parte, corticem leuem, proximumque Vnedoni, An-
drachnæue. Folium Olusatri, quidam Oliuæ tradunt. uerum crispius, aculeatum, extremita-
te ut Iligneū, Theophrastus Vlmeo simile. Nisi quod suspicor, librariorum menda sit, ptele
as, pro aleas contrarie scribentium. Scabrum alij, spinosumq; dixere. cætera similem Terebin
tho, aut Iunipero, etiā gustatu. Foliū etiamnum rotūdius. Veteris odoratior lachryma est, ut
in Vite. Prima eius partitio, ut aliam Stactem, hoc est, stillaticiam, aliam Plasten, hoc est, fictiti
am a Theophrasto nominatā sciamus. Permixtam arboribus Thuris nasci tradūt. Alij separa
tim. Sed & alijs Arabiæ locis proueniunt. E siluis quoq; laudata, quam a Troglodytis Sabæi
transitu maris petunt. Satiua siluestri præfertur. Gaudet rastris & ablaqueationibus. Melior,
radice nuda, refrigerataq;. Falsum est, e Thuris arbore utranq; gigni. Inciditur bis, ijsdēq; cū
Thure tēporibus, sed a radice usq; ad ramos, q ualeāt. Sudat spōte antequā incidat, Stactē uo-
catā: cui nulla pręfertur. Post hanc satiua, & in siluestri quoq; melior æstiua. Regi Gebēnitarū
quartas partes Myrrhę pendent. Deo nō dant, quia & apud alios nascatur. Coemptā passim,
ac pluribus locis in folles confarciunt, ipsiq; unguētarij probitates digerūt odoris & pinguitu
dinis argumētis. Aliter nomina generū tradidit Plinius q; Dioscorides, hoc ordine. Prima Sta
cte, cui precium a. 13. ad. 50. Secunda satiua, cui precium summum ad. 22. Tertia siluestris. Silue
strium genera complura. Primusque inter eas locus Troglodyticæ: cuius nucleo preciū ad. 16.

Plin. lib. 12. capite. 15.
Theophrast. lib. 9. cap. 3.

C probatur pinguedine, aspectu aridiusculo, sordida, et plane barbara, acrior cæteris. Proximus Erythrææ, quam intelligi Arabicam uolunt, Mineam uocant alij, preciumq; eius ad. 16. Huius species quatuor. Stactea, Atramitica, Gebeñitica, Ausiritis. In quibusdam exemplaribus non habetur Stactea. Tertius Dianitidi. Quartus Collaticiæ. Quintus Sembracenæ, a ciuitate regni Sabæorum, mari proximæ. Hæc hilaritate insignis est, sed uiribus infirma. Sextus Druisi tidi. Est & candida uno tantum loco: quæ in Messalum oppidum confertur. Diuersa sit a prædictis, Odoraria cognomine atq; Sea, quoniā plærisq; sextam in Plinio, nō Seam legunt, haud constat: cui precium redditur ad. 14. In plenum probatio Myrrhæ, glebis exilibus, nec rotundis in concretu, albicantis succi, & tabescentis. Secunda bonitas, intus uaria. Pessima, quæ intus nigra. Peius, si sit etiam foris. Adulteratur Lentisci glebis, & Cucumeris succo, amaritudinis caussa, sicut ponderis, Spuma argenti. Reliqua uitia deprehenduntur, sapore gummi dentelentescentis. Fallacissime autem Indica Myrrha, quæ ibidem quadam e spina colligitur, multo deterior: atq; hoc solum peius affert India. Nascitur & in Gedrosia, ut inquit Strabo. Argillosa uero terra, crustosaq; prouenit in Arabia. Describitur a Dioscoride, & uocata Caucalis, colore atro, retorrida, ὑπέρωρος, conuerti, maturitate insignis. Quemadmodū & exoleta dicimus, quæ græci ἔξωρος, & ἔξωρα. Quidam corruptum locum putant & ὑπέρσκληρον legendum arbitrantur, hoc est, prædurum atq; scabrum: quod & barbara illa Mauritani Serapionis interpretatio secuta est. Quanquā & τὸ ὑπέρωρον, etiam hilaris, speciosaq; transferri potest: qualem Sembracenam fuisse diximus ex Plinij sententia. Hæc inquit, ante alias hilaris est, sed uiribus tenuis. Seorsum indicabitur & herbæ genus apud nos Myrrhis & Myrrha nominatū. Itemq; apud græcos. Quanquam pro aromate illi quidem proprie non Myrrham, sed Smyrnam uocant.

EX M. VERG. COMM.

Diximus non multo ante, cum de Stacte unguento ageremus, uideri nobis Stacten, pinguiorem, melioremq; expressæ Myrrhæ partem, huic scriptori esse, cum tamē Plinius Stacten, Myrrhæ genus manifeste faciat. Et Theophrastus libro. 9. idem testari credatur: quod tam certum hoc capite nobis fit, ut nō aliter intelligi a quoquam, Stacte in medicina possit, q̄ expressæ Myrrhæ prima distillatio, et quasi pinguissimus flos. Aliter enim, alijsq; appellationibus a Plinio hic Myrrhæ genera numerat, numeratisq; duobus, Peliasma scilicet, & Gabirea, quas pinguissimas appellat, ex utraq; expressa, copiosam reddi Stacten dicit. Quo ductu sermonis, quarumq; uocum significatione, nihil certius audiri potest. Nec aliud colligi, quam esse huic Stacten pinguissimam, & primam expressæ Myrrhæ destillationem, cuius in unguentis & medicina, præcipuus & laudatissimus esset usus. Nec obstat quod Plinius ait. Sudāt autem sponte, priusquam incidātur, Stactem dictam. Id enim plenius, ut in Resina lib. 7. forte appellauit, a destillando facta appellatione, & quoniam intelligeret, ut in expressa Myrrha Stacte reliquis partibus antefertur. Sic in fluxu eius ex arbore, probari magis sponte sua, q̄ inciso arboris cortice destillantem. In multis enim naturæ hic ordo, & quasi lex est, ut quæ prima, & sponte sua fluxerūt, meliora & minus fæculenta excipiantur. Quodq; & Theophrastus ait. τῆς δὲ σμύρνης ἡ μὲν στακτὴ ἡ δὲ πλαστή, id est, in Myrrha alia Stacte, id est, stillaticia, alia Plaste. i. ficticia, non satis pro comperto nobis est, ad genera ne eius, an ad artificiosam expressionem referendum sit. πλαστὸν enim, artificium & opus humanum habet. Siue enim fingere, siue conformare dicas, utrumq; hominis est. Confirmareq; hoc uidetur non multo post Dioscorides cum ait, fieri ex Myrrha expressiones, ex pingui odoratas & pingues. Mox ignauā, & inefficacem esse expressam. quia oleum eius τὴν ἀνάπλασιν, id est, inconfirmationem nō admiserit. Eodem uerbo usus, quo et Theophrastus in diuisione illa usus est. Quæ omnia longius a nobis dicta fuerūt, ut qđ Dioscoridi & Plinio idem non est, certius a legentibus agnosceretur: scirentq; omnes, huic scriptori, Stactem primam expressæ Myrrhæ destillationem tantum esse, neq; in medicina uoce illa aliud significari.

D Non sunt præterea Plinio & huic eadem generū nomina. Hic in primo ordine Pediasmon, id est, campestrem numerat, Theophrastum ut uidetur, secutus, qui de Thure & Myrrha longiorem historiam sic incœpit.

Nascuntur autem Thuris & Myrrhæ arbores, aliæ in monte, aliæ ad radices montis, in priuatis agris. Ideoq; aliæ coluntur, aliæ cultura carent. Feruntq; montis excelsam altitudinem esse, siluestrem habitum, & niuibus conspergi, ex quo in planiciem profluunt flumina, quę. quoniam a græcis πεδίον dicitur, hic Pediasmon, quasi in campestri solo natam Myrrham appellauit, ut ea appellatione, a montana distingueretur.

Cæterę generū in Dioscoride appellationes, quēadmodū & suæ, Plinio incertæ nūc sunt.

Irrepsit

A

Irrepsit inter hæc genera uitium etiam. Nam quod hic ait, συλλέγεται δέ τις καὶ λεπτὴ μετὰ τὴν τρωγλοδυτικὴν ἀριθμουμένοι. &c. non λεπτή, idest, tenuis, uerum, λευκή, idest, candido colore legendum est. Sic quoq; nos reddidimus, Plinio & alijs autoribus accedentes. qui inter alia candidũ numerant: idq; palam testatus est dicens. Est & candido uno tantum loco. Nec nos in eo tantum ueterum autoritas mouit, quam quod tenuitas, parum Myrrhæ competere uidebatur, quæ glebosa, & in offas conuoluta, longe ab ea forma abest: & quod frequẽtissimus toto hoc opere hic error est, ut ubi λευκόν, quod cãdidũ est legi oporteat, illic λεπτόν, quod tenue legatur.

Quod deinde ὑπέρωρος, & nos uertimus, eorum modo quæ exoleuerunt arescens. Non adeo difficilem habet intellectum, ut dubitandum tãtopere, in Corollario suo, de uocis eius significatione Hermolao fuerit, qui maturitate insignem conuertens, parum proprie rem significauit. Inter cætera enim, quæ græcis ὥρα significat, & speciosus habitus est, & quasi ἀκμὴ dicuntur ὡραῖα, quæ nec citius, nec serius in usum ueniunt. Sic Plinius Horeum mel uocauit, alterũ eius genus, quod præcipua tempestate conficeretur.

Variant antiquiores greci in ea quam ergasimon dicũt, quam alij gummi, uiribus & aspectu, alij uiribus & odore referre testantur. Nos quod in pluribus legebatur, illud reddidimus.

Coniungitur huic parti statim quod omnino uitiosum est, & in quo male sequax & incertus sensus occurrit, a neutro in comune genus traiectus. Idq; huiuscemodi est, καὶ πιέσματα δὲ ἐξ αὐτῶν γίνεται ἀπὸ μὲν τῶν λιπαρῶν εὐώδη καὶ λιπαρά, ἀπὸ δὲ τῶν ξηρῶν ἀλιπῆ καὶ οὐκ εὐώδη. Quod totum a nobis sic redditũ est. Exprimuntur omnes, quodq; ex pinguibus expressum fuerit, odoratum pingueq; est, quod uero ex squalentibus & aridis, nec pingue, nec odoratum. His tam aperte & tam certo sensu dispositis, nulla fœminini generis intercedente uoce, succedunt hæc statim, ἄτονος δὲ διὰ τὸ μὴ προσειληφέναι ἔλαιον εἰς τὴν ἀνάπλασιν. Quod si uelit aliquis, ut res habet, latinum facere, non aliud aptius, quam si a masculino, uel fœminino nomine incipiens (comune enim illic genus est) dicat.

B

Infirma, quod oleum in conformatione non acceperit. &c. Quæ uoces superioribus coniunctę, nullum indicãt legitimum sensum. Nec suspicari, sed pro comperto habere uitium illic esse, oportet. Videtur autem nobis, potuisse quondam hic sensus & rei series esse, ut quoniam in Myrrha sint crassiores aliquæ parteis, doceret hoc loco Dioscorides, faciendã ex omni Myrrha Stacten, idest, exprimendã, adfusa aqua, myrrham, ut in Stacte unguento præmonstratum est, seruandumq;, & in pastillos conformandum quod expressum destillasset: & quoniam in Myrrha bonitas odoris, & ad sanitatem in morbis uires essent, sic expressam Myrrham alteram odoris .s. commendationem & usum amittere, fieriq; ἄτονον, infirmam & ignauam, non in uiribus ad sanitatem, sed in odore ad uoluptates, & delitias uitæ. Indicatq; id, quæ subiecta statim caussa est, quod oleo careat, quo, experiẽtia docuit, diutissime seruari odores, & facile citissime perituros, nisi unguine & humore eius contineantur. Testantur id Plinius, Plutarchus, mille alij, ne longiores simus. Ex hac itaq; caussa, facilis coniectura fuit, de infirmitate odoris agere illic Dioscoridem, neq; ἄτονον forte antiquam, ueram fuisse lectionem, ἄνοσμον, idest, sine odore legendum esse, ut una uoce infirmitatem & rem indicaret. Conijcimus tamen hoc, non decernimus.

Quo loco deinde legitur, contra alarum dolores, cum liquido alumine pari utiliter inungitur, iniectus mihi scrupulus, non dolores forte, sed uirosum & hircinum odorem illum qui ea parte sentiatur, legendum esse. Suspitioni huic nostræ caussam dedit, quod hic ipse in metallis, de omni alumine agens contra ingratos alarum, & uirosos odores inungi eo præcepit, quoniam illi astringendi, & repurgandi uis sit: nunc autem Myrrha illi adiecta, non tantum uidetur ea præcipere, ut absit malus odor, quam simul etiam nouo & meliore odore qualis in Myrrha est, tetrum & hircinum ille delere.

De Bœotica Myrrha. CAP. LXXVIII.

βοιωτικὴ σμύρνα

Bœotica Myrrha, dissecta radix est arboris cuiusdam in Bœotia nascentis. Melior est quæ Myrrham odore representat. Vis ei calfactoria inest. Emollit, discutitq;. Suffimentis commodissime inseritur.

De Styrace. CAP. LXXIX.

στύραξ

Styrax lachryma est arboris malo Cotoneæ similis. Præfertur sordescens, flauus, resinosus, albicantibus grumis, quamplurimum in

C

sua odoris gratia permanens. qui dum mollitur, melleum liquorem reddit: qualis e Castabala urbe, Pissidia, & Cilicia deuehitur. Deterior niger, furfurosus, canoq; situ obductus. Cæterũ lachryma inuenitur gummium similitudine, perlucida, & Myrrhæ æmula. Verum perpauca manat. Adulteratur ligni Scobe, quam uermiculi erodentes excusserunt, melle, & Iridis crassamento, & quibusdam alijs. Alij cæram, aut adipem odoribus imbutum, flagrantissimis solibus cum Styrace subigunt, & per laxa cribri foramina in frigida aqua uermiculos exprimunt, uenundantque. Styracem hunc, quoniam in uermiculorum speciem contrahatur, Scoleciten cognominant, quem tanquam syncerum imperiti approbãt: non animaduertentes ad præcipuam odoris fragrantiam. Siquidem acer admodum est, qui adulterationis uitio caret. Styrax calfacit, emollit, & concoquit. Medetur tussi, destillationibus, raucedini, grauedini, & retusæ uoci. Vuluæ præclusæ, duriciaue laboranti conuenit. Cit menses potu, appositu que. Aluum leuiter mollit, si exiguum cum Resina terebinthina bibatur. Miscetur utiliter discutientibus malagmatis, acopisque Adoletur autem & igni torretur, ut fiat ex eo ueluti ex thure fuligo, ad eadem conueniens ad quæ thuris fuligo. Ex eo etiam in Syria Styracinum oleum componitur: quod calfacit uehementer, & emollit. Verum caput dolore afficit, adgrauatq;, & soporem adfert.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. capi. 25. libro. 24. capite. 6.

STyracem Syria supra Phœnicem gignit, ad Gabala, siue ut Dioscorides scribit, Catabala & Marathunta, & Cassium Seleuciæ Pieriæ cognominatæ montem. Arbor & lachryma eodem nomine est. Hæc illi ex austero iucundior. Intus arbori similitudo harundinis, succo prægnãs. In eam fere per Canis ortum aduolant pennati uermiculi erodentes, ob id in Scobe sordescit. Laudatur & e Sidone, Cypro, e Creta uero minime. Ex Amano Syriæ medicis, sed unguentarijs magis. Placet maxime purus. Improbatur colos cano situ obductus. Adulteratur Cedri Resina, uel gummi, aut amygdalis amaris: omniaq; ea gustu coarguuntur. Exit & in Pamphilia, aut Pisidia prope Selgam Lacedæmoniorum in eo tractu coloniam. Sed acrior, minusque succosus. ut Helianus autor est post Strabonem. Ibi siluam eius ligni fertilem fuisse tradunt, e quo missilia corneis similia conficerẽtur. Vnde ortum, ut Tonsillę præpilatæ, quas gręci alio nomine Vroscos uocãt, Styraces appellari consueuerint. Ibi caudicem uermiculus, ramẽtaq; congerit ad radicem, deinde fluit humor, & scobi se ad radicem collectæ miscent. Pars quæ nõ leprosa modo, sed terrosa quoq; est, odoratior, ut inquit Strabo, est. In AEthiopia quoq; Styracem prouenire scribunt. Precium optimo. 19. Qualitatem eius non unam esse, argumento sunt cognomina in compositione medicinarum frequentia. Chrymatias. Calamitis. Aspros, hoc est (ut puto) candicans. Chrymatiam Arabes interpretantur eum, qui rarus inuentu, & * gummi similis describitur. Iidem Calamitin, quanquam harundine sua mixtus, ipso nomine significatur. Pro liquido tamen accipiũt, & fastigia Styracis duo faciunt, siccum, & liquidum, confusione magna: q aliquando liquidum Styracen pro Myrrha Stacte sumunt: aliquando ex eadem arbore colligi utrunq; putant, liquidum, atq; siccum. Aiunt Arabes Styracen e Syria petẽtes, in pellibus hircinis urere, ut odorum suorum Thuris & Myrrhæ satietatem acrimonia peregrini ligni redimant. Iidem petunt Elimæos arborem brutam Cupresso Susæ similẽ, ex albidis ramis, iucundi odoris accensam, & miraculo, ut inqt Plinius, historijs Claudij Cęsaris celebratã, cuius Parthi folia potionibus inspergant, odore Cedri. Fumum eius cõtra ligna alia remedio esse prædicant. Nascitur ultra Phasim, Tigrimq; in finibus oppidi Scinæ, in monte Scanthro. Sunt autem Elymæi Assyria gens, Susianæ Persiæ contermina. Petunt & in Carmanos arborem Strobum, quam uino Palmeo perfusam urunt, suffiuntq; tecta. Nidor a lacu

naribus

naribus ad solū iocundus reciprocat, q citra dolorē caput aggrauet, & somnū ægris cōciliet. A

EX M. VERG. COMM.

BOnitate in eo excellit, qui ruffus & pinguis. &c. Non ut in impresso sic in cæteris ῥυπαρὸς, quod pingue significat, quod sordidum est legitur, sed una tantū & altera mutatis literis.

De Bdellio. CAP. LXXX.

BDellium, alij Bolchon appellant, alij Madelcon. Lachryma est saracenicæ arboris. Probatur gustu amarum, translucidum taurini glutinis in morem, intus pingue, liquescens facile, ligni ac sordis expers, suffitu odoratum, ungui simile. Est etiamnum Bdellij genus sordidum, nigrum, in offas conuolutum, Aspalathi odore, ex India aduectum. Defertur etiam a petra oppido siccum, resinosum, liuescens, sed facultate secundum. Adulteratur gummi: sed ita uitiatum non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec usqueadeo suffitionibus odoratum. Calfacit & emollit. Duricias, & turgentia guttura, humidasq; hernias discutit, cū ieiuna saliua impositum. Vuluæ spiracula laxat apposítu & suffitu. Et partus, humiditatesq; omnes extrahit. Calculos potu comminuit. Vrinam mouet. Tussientibus, a serpente percussis utilissime datur. Valet ad rupta, uulsa, intentas laterum membranas, & discursantes spiritus. Malagmatis inseritur, quæ contra duricias & neruorum nodos prosunt. Contusum resoluitur affuso uino, aut aqua calida.

βδέλλιον

BARBARI COROLL.

BDellium, in nomine est, ut Galenus inquit, Scythicum & Arabicum. Scythicum nigrius, resinosiusq;. Arabicum trāslucidius et siccius. Vbi nos Sambracenicę cōuertimus, in Dioscoride, saracenicę legebatur. Sed nos Plinium secuti sumus: quanquam de Myrrha commentantem. Cæterum optionem do, utrū probent, qui hæc cognoscunt: ut obiter criticos effugiā.

B

Pli. li. 12. ca. 9.

EX M. VERG. COMM.

ANtiquæ & communes Plinio Bdellij appellationes, omnes hæ sunt, barbaræ tamen, ideo q; nec græcis, nec latinis, ex ui noninis certum aliquid indicantes. Solum adrobolum, a glebarum crassitudine, nominis certam habet in græcis rationem, idemq; est, quod Plinius ait, in offas conuolutum.

Non est deinde scriptori huic legitima uox, Saracenicæ arboris lachrymam Bdellium esse. Quo enim tempore, hæc ille commentabatur, nullum erat Saracenorum nomen, nec nisi post multum tempus, mutata appellatione, Lybes ad AEthiopiam Saraceni dicti sunt.

Non placet item, quod Barbarus mutauit Sembracenicę. Licet enim inter Myrrhæ genera Sembracenam Plinius numerauit, non ideo tamen sola nominis uicinitate mutanda uox erat, sed numerantibus laudantibusq; Scythicum & Arabicum Bdellium Galeno & Paulo Aegineta, ex altera duarum regionum, gentile instaurandum illic nomen fuerat, Scythicæque, aut Arabicæ arboris lachrymam dicendum. Quod nos tamen facere ausi non sumus, cōtenti hactenus, legentes monuisse. Inclinat enim animus, utranq; legi oportere, fuisseq; antiquam lectionem, σκιθικοῦ καὶ ἀραβικοῦ, coaluisseq; simul librariorum uitio, & medicorum negligentia, ut toto hoc opere multa alia, duarum gentium nomina. Vtorq; ad eam opinionem argumento, quod hic in medicina utriusq; uires, nullo gentium discrimine numerat, quod alij. Aeginetaq; in primis post egerunt. Cuius lib. 6. de Bdellio hæc uerba sunt. Molliendi uires, quę durata fuerint, habet Scythicum & Arabicum Bdellion, præcipueq; recens, Arabicum hoc amplius, ut urinam pellat, calculos frangat, & concoctiones adiuuet: quorum priora illa duo, ab hoc scriptore pariter docentur.

Quod etiam non multo post cortupte legebatur, παλαθώδης, antiquo latino Dioscoride monente, in quo ueræ lectionis aliqua uestigia nonnunquam deprehenduntur, confidentius mutauimus, diximusque, Aspalathi odore, ἀσπαλαθώδης. Sed hoc mihi cum alijs commune sit, tam facile inuentu fuit.

C

❡ De Thure. CAP. LVIII.

THus in ea gignitur Arabia, quę thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere masculum, Stagonias appellatum, suapte natura rotundum. Tale autem indiuiduum est, candidum, cum frangitur intus pingue, in suffitu statim ardens. Indicum uero fuluescit, & colore liuet. Sed rotundum industria factitant. Nam in quadrangulares formas dissectũ dolijs uersant, donec rotunditatem contrahat. Verum huiusmodi thus tempore flauescit, quod Atomum, aut Syagrum appellant. Secundum locum habet Arabicum, & in Smylo nascens, quod aliqui Copiscum uocant, minus multo & fuluius. Est & genus aliud cui Amymitæ cognomen est, alioqui candidum, quod dum mollitur, Mastiches more digitis cedit. Adulteratur Pini resina & gummi, quod facile deprehendi potest. siquidem suffitum gummi flammam non eiaculatur, & resina in fumum euanescit, Thus uero statim ardet. Idem maleficium odor prodit. Ad calfaciendum & astringendum pollet. Oculorum caliginem discutit. Caua ulcera complet. Et ad cicatricem perducit. Cruenta uulnera glutinat. In fręnatque sanguinis eruptiones, etiam si cerebri membranis effluat. Vlcera quæ Cacöethe uocantur, & sedis, & reliquarum partium permulcet, tritum cum eo & lacte linamentum. Formicantes uerrucas inter initia, impetigenesque, ex aceto & pice illitum tollit. Ambusta igni, pernionesque cum suillo adipe, aut anserino, & ulcera in capite manãtia cum Nitro, si infricetur, sanat. Paronychijs cum melle, auribus fractis cum pice, medetur. Ad reliquos aurium dolores cum dulci uino infunditur. Inflammatæ a partu mammæ cum Cimolia, & Rosaceo magna utilitate perunguntur. Additur ad arteriæ, uiscerumq; medicamenta. Prodest sanguinis excreationi potum. Sed in secunda ualetudine haustum insaniam mouet, & largius cum uino potum interficit. In fictili mũdo Thus crematur flagrante glebula succensum a lucerna, donec exuratur. Post perfectam ustionem operire oportet, usque dum restinguatur: sic enim in cineres redigitur. Aliqui ollulam æneo uase cauo circa medium perforato cingunt ad excipiendam fuliginem: ut in eius mentione mox ostendemus. Alij crudo fictili luto oblito, & in furnum indito, cremant. Fictili etiam nouo uiuacibus prunis torretur, dum non amplius bullet, aut uaporem emittat. facile enim comminuitur, quod perustum non est.

ἄῤῥην σταγονίας

ἄτομος

σύαγρος

κοπίσκον

κακοήθη

D

Pli. li. 12. ca. 14.

BARBARI COROLL.

THuris arboris altitudo, ad quina fere cubita, ramis frequẽtibus, folio Piri, sed multo minore, coloris herbacei, modo Rutę, leui cortice, ut Lauro. Alij foliũ Lauri, leueq; ꝑdiderũt. Alij Lẽtisco similẽ, etiã fructu, folio subrutilo. Nonulli proximam Terebintho faciunt. Alij Terebinthũ esse. Et hoc uisum Antigono regi, allato frutice. Sũt qui ex eadẽ arbore Thus, & Myrrhã manare putẽt. Diodorus paruã, Aegyptiæ spinæ albæ, similẽ folio Salicis, flore aureo. Placet Theophrasto & Plinio sententia eorũ, qui Lauro similẽ tradũt: qm̃ talis arbor fuerit Sardibus studio, Regum Asię delubro quõdã sata. Iuba Rex contorti esse caudicis, siue ut placet So

lino, uiminis scribit, ramis Aceris, maxime Ponti: succum Amygdalæ modo emittere, talesq; in Carmania apparere, atq; Aegypto, cura Ptolomeorum regnantium consitas. E uirgis certe ad nos commeãtibus, credi potest, matrẽ quoq; teretem, & enodi fructicare trunco. Thus collectum, & Myrrha quoq; Sabotam camelis conuehitur, porta una ad id patente, in delubrum Solis, quẽ Sabin uocant, armatis ibi custodibus, tabella sup struem posita, descripto, quemadmodum attulerint, quantiq; indicent: mercatores tabellis perlectis, precium Thure sublato, deponunt: idq; absentibus dominis fit. Sacerdotes partem pecuniæ tertiam Deo reponunt, reliquum dominis redeuntibus numerãt: autore Theophrasto. Thus Spontinum prӕter Arabiã, nullis, ac ne Arabiæ quidem uniuersæ. Commendatissimum, quod spectat ad Persas, ut Straboni placet. Cæterum in medio fere eius Atramytę sunt pago Sabæorum, qui caput regni est. In Sabota mõte arduo, ab hoc mansionibus octo distat regio eorum thurifera, Sabaq; appellatur. Solum id rubrum, e lacteo traditur. Siluarum longitudo passus. C. millia, siue ut alij passus. V. & L. millia. Terra ibi argillosa, crustaceaq;, raris fontibus ac nitrosis, p Mimeos, proximum pagum euehitur, tramite uel singulis angusto. Hinc & Thus Minieum uocatur. Ius in Thura .300. esse familiarum dicunt: quæ ob id sacræ dicãtur: & cum arborem uulnerant, nec fœminarum congressu, nec funerum pollui. Quidam promiscuum ius his populis esse perhibent in siluis. Alij per uices annorum diuidi. Duplex eius uindemia. Prior canis ortu cortice, qui pregnans & tenuissimus tenditur. Laxato, plaga non adempto, quod hæsit in arbore ferro depectitur. Ideo Corticosum. Tãta inter barbaros fides. Saucias arbores nemo custodit. Contra Alexandriæ, ubi Thus rude interpolatur, renouaturq;, nihil tutum a fure. Autumno legitur, ex partu æstiuo. Hoc purissimum, & candidum, Carphiatum uocant. Sequens uindemia uerna, incisis per hyemen arboribus. Ruffum hoc exit, nec comparãdum priori, Dathiathum appellant. Nouellæ arboris candidius, ueteris odoratius. In insulis melius, in Arabia suauius: quanq; in insulis nasci, negatur a Iuba Rege. Masculum Thus a specie testium uocari, sunt qui credãt. Pręcipua gratia mamoso, cum hærente lachryma priore consecuta. Alia miscuit se. Singula hæc manum implebant, cum tardius depecteretur. Hoc modo Stagoniam, & Atomum Thus uocabãt. Minores guttas Orobiam appellant. Inueniuntur tamen etiamnum guttæ quę denariorum .33. põdus ęquent. Conuehentibus Thura, capitale est digredi uia. Decimas Deo mensura, non pondere sacerdotes Solis accipiunt: nec ante mercari licet. Inde impẽsæ publicæ tolerantur. Nam et benigne certo dierum numero, Deus hospites pascit. Euehi nõ potest, nisi per Gebanitas. Horum Regi penditur uectigal. Caput eorum Thoma, abest a Gaza, nostri littoris Iudeæ oppido .80.38. millia passuũ, quod diuiditur in mãsiones Camelorum .62. Thure q conuehunt commutant. Si quid in itinere opus est, queri in singulos camelos sumptus. Denarium .688. ad nostrum littus colligit: precium optimi, siclorum .6. secundo .12. tertio .14. Resina Piceæ, nõ quacunq; adulteratur. Sed gemma ea quæ interuenit ei, tam similis Thuri, ut mixta uisu discerni non queat, & inde fraus. Laudatur in Thure candor, amplitudo, fragilitas. neu dentem recipiat, potiusq; in micas frangatur. Omnia hæc cum Theophrasti, tum Plinij temporibus. Thus aut a uerbo gręco, deos, aut sacrificiũ significante, flectitur: aut certe a tusis glebis, ut tunc latine scribi debeat. Porro cum dicat in fastis Ouidius,

Thura nec Euphrates, nec miserat India Costum,

uideri potest aliũde, q̃ ex Arabia in urbem comportari solitum. forte quoniam in Carmania quoq; nascebatur, unde ad nos inuehi non poterat: nisi transmisso amne illo: aut certe quia Chara oppidum Arabiæ nundinarium, haud procul Euphrate situm erat sinu Persico.

EX. M. VERG. COMM.

NVllas, qđ huiuscemodi est sectiones habet. Græce, ἐςι δὲ ὁ τοιοῦτος ἄτμος, manifesta significatione uocis eius, in cunctis quæ secari nequeãt, aut nunq; secta fuerint. Estq; Dioscoridi sensus. Thus, qđ natiuam habet guttæ rotunditatem, carere sectionibus. Diciq; ob id atomum, et testiculorum figura masculum appellari, primęq; bonitatis esse, qm̃ q̃d uolutatione, aut, ut Theophrastus ait, sectione in rotunditatem conformatum fuerit, in tãto bonitatis honore nõ sit, & alijs ab illo differat notis. Prima em̃ Thuris laus est in eo, q̃d sponte sua, rupto arboris cortice fluxit, & stillicidij rotunda forma, in arbore pependit. Quapropter & Stagonias .i. stillicidiare dictũ est, ςαγόνας enim græci aquarum stillicidia dicunt. Eoq; tota res pertinet, ut ostendat Dioscorides, quod huiuscemodi fuerit Thus, nullo artificio hominis, sed spõte sua ea forma factum uideri. Quod etiam tale non erit, adulterinum habendum.

Vocantq; id Stageron, aut Entomon. &c. ἄτομον ἢ σύκαργον καλούμενον. Apertum uitium est. Qui em̃ potest hoc loco atomum Thus dici, q̃d in alio genere paulo ante decretũ est. Aut quõ

A

Theoph. lib. 9. cap. 4.

B

C sectionibus conformatum non diceretur: quod hic testatur in quadrangula figura secari, coniectumq; in fictile, usq; dum rotundetur, uolutari. Videor igitur cõstituere posse, non ἄτομον, sed contraria significatione ἔντομον legendum esse, ut rei conueniat nomen.

Et qm̃ hic ait, in q̃drãgula fragmẽta secari, sectionis etiã in nomine significatio sit. Indicauit id nobis Theop. etiã, q de hac ipsa re agẽs, eadẽ uoce usus ẽ, dicẽs, ὁποῖαν ἂν βούληται ποιεῖν ἔντομην.

Varie præterea legitur, quæ in grçcis aliquot huic coniuncta uox est. σύαγρος, in aliis, hisq; melioribus, stageros inuenta, habetq; prima illa a Syagro Arabiç ꝓmontorio, secunda a destillando rationem. Nobis in ancipiti, potior uisa quç a destillando facta est. Videtur em̃ hic duo Thuris genera contrariis appellationibus, aut diuersis saltem inter se discreuisse, cum prius illud Stagoniam & Atomum, secundum uero hoc, Entomum & Stageron uocari dixit. Differt autem Atomon, & Entomon, manifesta contrarii habitus significatione. Stagonia uero, a Stagero, quo a stillatitio stillicidium. Optionem tñ in Stagero legentibus relinquimus, hoc ne malint, an ab Arabiæ promontorio Syagron, ita tamen, ut non Syagron, sed Syagrium gentilis nominis adiectiua forma legendum esse id sciant.

Quod sequitur deinde, in secundo bonitatis ordine. Orobias dictum, a quantitate nomen inuenit, & quod minoribus guttis concrescat erui, semen nõ excedentibus, sic appellatum est.

Quod autem illi coniũctum est, καὶ ὁ ἐν σμίλῳ, ut fere in omnibus, siue ut in melioribus, καὶ ὁ μιλινός legatur, diuersam coloris, aut loci in quo nascitur rationem habet. Nobis inclinat animus, ut a colore sic dictum fuisse putemus: quando hic statim subiicit, quantitate minimum esse hoc Thus, & κιῤῥότερον, idest, ruffo colore, quarum uocũ altera Orobiæ, altera melino, idest, lutheo colori respondere uidetur, cui idem esse credimus, quod hic melioton.

Quid Copiscus significet, incertum nobis est. Nisi adulterinũ ea uoce indicauerit Dioscorides. κοπίζειν enim græcis ψεύδεσθαι, idest, mentiri significat.

Contra incipientes formicas, & impetigines cum aceto & pici inungitur. &c. In plærisq; grçcorum cum Rosaceo inuenitur, triaq; deinceps numerata sunt, acetum, rosaceum, & pix. Etsi Paulus ægineta capite de formicis, his aceto tantum utatur.

D Coacti sumus non multo post, negationem illic restituere, ubi de cremando Thure hic ait. In quo nunq; satis admirari alios interpretes possum, qui non senserint, cum prçcipiat Dioscorides, incensum & ardens operculari, usq; dum extinguatur, ideo id iubere, ne cinefiat Thus, sed crematum integrũ permaneat: ut in carbonibus ad ignẽ seruandis, quotidie fieri uidemus, qui igniti terra operiuntur. non enim cinerem, sed crematum Thus quçrit hic scriptor, cuius consumpta pinguitudine, reliquum medicinæ usibus seruiat. Eum etiam sensum probatissimus mihi codex habet, οὕτω γὰρ οὐκ ἐκτεφροῦται, quod est, sic enim non cinesit.

Credimus etiam in extremo capite male legi, θρύπτεται δὲ εὐχερῶς μὴ κατακεκαυμένον. rei enim non respondet sensus. Non enim facile ob lentorem, & pinguitudinem suam, friatur non crematum Thus, ut indicant uoces illæ, sed quod igne omne id unguen amiserit, & coctura aridius factum fuerit, id facillime friatur, & perfectam cocturã Dioscorides hic ostendere uoluit.

φλοιὸς λιβάνου

¶ De Cortice Thuris. CAP. LXXXII.

PRæfertur Thuris Cortex crassus, pinguis, odoratus, recens, leuis, minime scaber, sine membranis. Adulteratur admisto Pini, aut nucis eius cortice: sed horum index ignis est. Siquidem reliqui cortices suffiti nequaquam incẽduntur, sed sine odore fumum eructant. Thuris uero cortex ardet, & cum odoris fragrantia uaporem ejaculatur. Thuris modo uritur. Et uis eadem quæ Thuri, sed ualidior, astringentiorq;. Quare cruentis excreationibus, uuluis fluctione laborantibus, in pesso confert. Ad caua oculorum ulcera, cicatrices, sordesq; efficax est. Tostus scabris lippitudinibus auxiliatur.

BARBARI COROLL.

COrtex Thuris. Plinius medicinas, nec Thuris, nec Myrrhæ priuatim exeqtur: cũ tñ Styracis & peregrinarum rerum multarum describat. Credo, q; usus horum uagus & amplior esse uidebatur, q̃ ut loco uno includi posset. Arbor porro ipsa Libanos, & Dendrolibanos, lachryma uero Libanotos a Galeno dicit. Interim, confundi usum eũ cõperias. Sophocles, ut Galenus,

nus, Euripides cõtra Libanũ pro lachryma, Libanaton, ꝑ arbore Thuris accipit. a iuuene Assy- rio, cui nomẽ esset Libanos, in hũc fruticẽ cõuerso, dictã grçci fabulant̃, quẽ, Deos studiosissi- me colẽtẽ, inuidi occiderit, hinc nihil esse Dijs Thure gratius. In Sabçis, & Larimnũ odoris, ut inqt Strabo, prçstãtissimi genus oritur: nec quale id sit demonstrat: quemadmodũ, nec herbã illam in ora littorali eiusdem tractus nascentem, suauissimi odoris, sed qui celerrime uanescat. A

EXM. VERG. COMM.

NOn male Thuris Corticem, corticosum Thus, dixerit aliquis. Quod enim in eo laudat̃, & medicinæ inseruit Thus est, quo nisi turgeat cortex, inutilis erit: non ideo tamen sic intelli- gẽda res, ut ex quacunq; parte arboris corticẽm hic laudet, sed ex ea tantum, in quam interio ris lachrymæ impetus ingruerit, ruptoq; cortice destillauerit: quo loco omne quod in arbore hçsit, ferramentoq; auulsum, corticis aliquam crustam secum detulit, thuris Cortex dictus est, qui multo humore, a Thure non magnopere differt, ideoq; medicinæ utilis est. Ea crusta la- chrymæ coniuncta, simulq; allata a medicis, in proprios quos hic docet usus, a Thure separa- batur, priuatimq; aliquid magis, minusue poterat, quemadmodum eiusdem Thuris manna.

Tria enim hæc simul plærumq; in officinis & earum acerris inueniuntur, Thus, Cortex, & concussu elisæ Thuris micæ, quas latini ueteres aliquando Manna, aliquando Pollinem thu- ris dixerunt: substantia idem, aut non penitus diuersum, aspectu autem, & rei euentu diuersa.

¶ De Manna Thuris. CAP. LXXXIII.

MAnna Thuris probatur candore, micarum frequentia, & puri- tate. Vim habet eandem quam & Thus, sed inualidiusculam. Sunt qui cribrata Pini resina, ac Polline, aut cortice Thuris contusi adul- terant: sed hæc igne deprehenduntur. Neque enim æque suffitu aërium uaporem, sed fuliginosum & impurum expuit, & permistum suaue olen tiæ odoris uirus habet. μάννα λιβάνου

BARBARI COROLL.

MAnna Thuris, est Hyposisma: quod Plinius, micas concussu elisas interpretatus est. Vbi deprauata dictione, Mammas, non Manna uulgo legitur. Id autem fit, gestarum atterentibus se glebis, ut inquit Aetius. Differt a Thure Manna. ꝙ plus astringit, propter corticis fragmen- ta quæ remanent. Nam quod Thuris Chondros a grçcis dicitur, nos Thuris granum interpre tamur, secuti Plautum in Penulo, Qui nullum inquit Thuris granum sacrificant. Est & genus Mannæ recentioribus dictum, & a sacris quoq; literis acceptum. De quo superius in Elæome lite. Manes certe, uasis nomen est, & in Cottabo pars extantior ac prominula: quam Sopho- cles aheneum caput uocauit. Erat autem Cottabus, siue Cottabis uasarium, iocularis in con- uiuio iactus conceptaculum, propositis uictori præmijs, quç Cottabica uocabant: id quod e- iaculabantur, liquida erat materia, hoc est, id quod in poculo reliquum obmanserat, Latagæ, itemq; Latax appellatum. In eo uase pars, quæ sonitum reddebat percussa casu Lataginis, Pla stinx nominabatur. Sinistro cubito innixos, dextra molliter, & per gyrum iacere legitimum erat. Cottabi mentionem in Plauto quoq; habes. Medici, Cottabum ex imperitia uocabuli, ut Atheneus inquit, potionem a balneis, siue ut Phocion, uomitionem ante balneas uocabant, nõ pridem inuentam, & sanitatis usu detestabilem, & ab Erasistrato uehemẽter damnatam. B *

EXM. VERG. COMM.

DIximus superiore capite, omnem Thuris substantiam, in antiqua medicina trifariam di- uidi, in Thus, Corticem Thuris, & eiusdem Mãna. Nec aliud est, quod nunc dicimus, quã uo ce hac in Thuris puluere tantum ueteres usos fuisse. Satis rem Plinius indicauit, cum ait, esse concussu elisas Thuris micas, quæ attritu glebarum, in acerris subsiderent. A concussu etiam grçci ὑπόσιμα dixerũt, nihilq; illi simile cõmune est cũ aërio melle. Quod posteriores a sacris Hebrçorũ literis accepta similitudine, Mannam dicũt, in alio genere, & diuersa potestate rem. Illi enim soluẽdi, huic adstringẽdi uis est. In quo cauendum, ne similitudine nominis decipiat aliquis, in antiquis, quibus in Thure semper, in aërio autẽ melle nunquã usus eius uocis fuit.

¶ De Fuligine Thuris. CAP. LXXXIIII.

FVliginem Thuris sic facito. Forcipicula, lucernis accensas singula tim Thuris glebas, in nouam fictilem ollam concauam imponito, αἰθάλη λιβάνου

C & æreo uase in medio perforato, detersa diligenter sorde, obtegito. Aliã admoueto, in altero aut utroq; labro, subiectis quaternũ digitorum altitu dine lapillis, quo facilius perspici queat, si urantur. Et qua locus capax fu erit, glebulas alias supponito. & antea quam prorsus prior gleba restin= guatur, aliam imponito. donec sufficientem fuliginem uidearis aggregas se. Continuo tamen externæ æramenti partes spongia aqua frigida made facta, abstergantur. Ita enim temperato æris feruore, fuligo omnis inhæ= rebit. Quæ alioqui per leuitatem decidua, Thuris cineribus admiscetur. Derasa itaq; fuligine, cinis cremati Thuris seorsum substrahendus est. Idem opus quoad satisfactum tibi uidebitur, obeundum. Oculorum in= flammationes mitigat. Fluctiones suspẽdit. Vlcera purgat. Caua explet. Carcinomata sistit.

BARBARI COROLL.

FVligo Thuris græce Lignys, & AEthalon, & Ethal nominata. Nam Lychnis herbæ coro namentariæ genus est, ut liquebit. Et alio modo scribitur dici Aetalida. Et Rubiginem satorũ lego, & Achymistis quoq; uideo Aethalen uocari diuinum laticem, unde philosophicũ illud pharmacũ, siue lapis cõsistat: a quibusdã Etesios, & Androdamas quoq; dictos, & aurũ potu lentũ, & aliȷs nominibus iñumeris, ut Mazys, & ꝓ diminutionẽ Mazygion, & Chalcyriõ. Ali oqn Maza ęs ipm Iudęis significat. Iidẽ fuligines Hemisomata, hoc est, semi corpora appellãt.

EX M. VERG. COMM.

PLutibus, ut obseruasse facile fuit, fumos & hærẽtes ex eo parietibus & tectis fuligines græ ci appellationibus discreuerũt. καπνὸν αἰθάλην λιγνὸν καὶ ἀσβόλην dicentes. Nos fumi, & fuliginis tantum appellationibus, omnia indicamus, eamq; ob caussam non licuit alia, quam fuliginis D uoce Dioscoridis αἰθάλην uertere. Quæ eo differt ἀπὸ τοῦ καπνοῦ. i. fumo, quod fumus crassior nigriorque, & ex materia nondum fulgente flamma, aut ea desinente surgit: αἰθάλη uero hæc tenuior, leuiorq;, nihil aliud est, quam ignis & flãmæ impetus, qui quoniã fumi modo ni- gra, contactu suo reddit quæcunq; lambit, fumus etiam dicitur, eodem modo & fuligo a no- bis dicitur. Tam quæ a græcis ἀσβόλη a fumo facta est, quã quæ λιγνὺς a flamma alicubi concre scens eo colore materia aliqua. Ideo in græcis etiam, quorũ est ditior lingua, promiscue ꝓ fu- mo, fulgineq; omni, uoces illæ in usu sunt. Apollonius in Argonauticis suis, appellauit λι- γνὺν fumum, qui ex attritu lignorum inter se fieret.

De Fuliginis compositione. CAP. LXXXV.

SImili modo e Myrrha, Resina, Styrace, reliquisq; lachrymis fuligo excipit̃, ad eadem conueniens.

BARBARI COROLL.

FVligo Myrrhæ, Styracis, Resinæ lachrymarum omnium.

De Pinu & Picea. CAP. LXXXVI.

πίτυς πεύκη

PInus & Picea generi eidem ascribuntur, sed quandam flagitãt spe= cierum distinctionem. Arbores uulgo cognitæ. Quarum cortex astringit. Prodest tritus et illitus intertrigini, ulceribus summũ corpus oc cupãtibus, ambustisq; cũ spuma argẽti, & mãna. Vlcera delicatulorũ acri moniã recusantiũ cærato myrtino exceptus, ad cicatricem perducit. Tri= tus cũ sutorio atramento, serpẽtia cohibet. Suffitu partus & secũdas eiȷ= cit. Potus aluũ sistit. Vrinam mouet. Folia eorũ trita & illita inflammatio nes leniunt. Vulnera ab inflammatione uindicant. Trita autem & de= cocta in aceto, feruenti collutione, dentium dolores mulcent. Hepaticis utilia

A

utilia ſunt, drachmę pōdere in aqua, aut mulſa pota. Pineæ nucis cortex, & folia potu eadem præſtant. Teda particulatim ſecta, ſi in aceto coquat̃, & decocto dens colluatur, dolores leuat. Ex his etiam fit Spatha acoporum, peſſorumq; compoſitionibus idonea. Quinetiam earum crematarum fuligo, ad librarij atramenti confectionem excipitur. Ea circumlitionibus efficaciſſime imponitur, quibus palpebras ornãt, coloremq; mentiuntur, calliblephara græci uocant. Arroſis oculorum angulis, calloſis glabriſq; genis, & collachrymationibus opitulatur. Pityides appellantur Pinorum, Piceæq; fructus, qui in conis inueniuntur. Vim aſtrictoriã habent, & aliquantum excalfacientem. Tuſſi, & pectoris uitijs auxiliantur, per ſe, aut ex melle ſumpti.

καλλιβλέφαρα

BARBARI COROLL.

Plin. lib.16.capite.10. Theophr. libro.3.cap.10.

PIcea ueteribus eſt, quam græci πίτυν fere uocant. Huius ſpeciem Theophraſtus, & Plinius Phthiropœon, hoc eſt, pediferam, tineoſamq; appellant, quia totis paniculis, non prima tantum in parte, ut abietes, nucleos & minores & nigros habeat, ſed ipſas quoq; paniculas minores gracilioreſq;. Sunt autem Paniculæ, nucamenta quædam, quæ e ramis arborum, Reſinam fundentium, callo ſquammatim compactili dependent in Larice. Negant aliqui florere Piceam, ſed uice floris eſſe nucamenta illa, quæ κύτλαρυ græci uocant, groſſis præciduis, fici pro portione reſpondentia. Hæc compreſſiora maribus ſunt, ac minus Reſina madẽt, q̃ fœminis. Præuenit germinatio huius, florem Abietis. quia paulo ante ſolſticium erumpit, diebus fere 15. & ad proportionem fructificat poſt uergilias. Differt a Pinu Picea, ꝙ pinguior ac tenuior folio eſt, ꝙq; minus alta, minuſq; recta, q̃ Pinus aſſurgit. Præterea, conũ minorẽ, & magis algentẽ, nucleos quoq; Reſina ꝓfuſos, obtinet. Vtriq; foliũ capillamenti modo, pretenue, ac breui ſeta uilloſum. Vtraq; craſſior, duraq; ceu Cupreſſus. Materies cãdida, et Abieti ſimilior. Pinus uſtis radicibus, nõ repullulat, Picea repullulat, ut in Leſbo accidiſſe, Theophr. ſcribit, incẽſo Pyrræi mõtis nemore, qđ Piceis ſcatebat. In quo ſcire oportet, Pliniũ Larici tribuere, quod Theophraſtus de πίνκη, hoc eſt, de Pinu prodit. Decacuminatio, quã græci ἐπικοπὴν appellãt, Piceæ, Pino, Abieti, Palmæ, aliqui addũt & Cupreſſo, & Cedro, perniciem afferre ꝓhibetur. Picea nauigijs expetitur. In Cypro præſtantior etiam, q̃ Pinus. Eadem & ad fabricas cęteras, malleos grandiores, ſcãdulas, cupas, & alia ſecamẽta utilis; celerius tamẽ q̃ Abies, corrumpitur. Vſus & in carbone metallis argenti. Montes amat & frigora. Feralis arbor, & funebri indicio, ad fores poſita, ac rogis uirẽs. Iam tamẽ & in domos recepta, tonſili facilitate, rami pene ſtatim ab radice modici, uelut brachia lateribus inhærent. Hæc plurimã Reſinam fundit, interueniẽte cãdida gẽma, tam ſimili Thuri, ut diſcerni uiſu nequeat: & inde Seplaſiariorũ adulteria, ut in Thure diximus. In Hiſpania & Piceaſtri ſunt, ex q̃bus Reſinã, unde Pix coquat̃, colligunt. Pinus procera eſt. Hãc uecte ſollicitatã, octo cubitis lõgiorẽ effici, Theophr. affirmauit, at ne ſic q̃dem ſolida radice, ſed abrupta. Germinatio cœpta in Pinu, ſicut in robore, Abieteq; intermittitur: ideoq; turget ter, & terna edit germina: quod genus arbores τρισλοίπους appellantur, qui ter inchoatum opus intermiſſumq; repetãt. Theodorus gaza, ter ſquamõſas, interpretatus eſt. Credo eum τριλέπρους, non τρισλοίπους legiſſe. Germinatio prima Februario ineunte: q̃q; in mõte Ida ſerius, ac fere idibus. Secũda, mẽſe Martio, qua & omnis Galla gignitur. Aprili tertia, paucioribus interiectis diebus q̃ inter primam ſecũdamq; fuerant. q̃q; tempora hæc ad rationẽ latinam tranſlata nõ cõgruunt, ut in Galla de robore diſputauimus. Cęditur uere; ubi cortex tantum detrahẽdus eſt, ad operũ rotũda. Nã ad quadrata, ubi germinatio deſierit, & ſi ualidior quæratur, etiã ubi fructum excoxerit. Sed tũ uermiculi quidã ſub cortice naſcuntur, q ſummotenus caudicem nõ erodãt, ſed uelut inſcribãt, unde quibuſdam ſigilla. Hoc nõ in Pino, uel Larice tantum euenit, ſed in omnibus, quæ poſt fructus maturitatem cędũtur. Et illa cõmunis omnibus quæ cæduntur in arte, fabricaue diſtinctio, ut aliæ quadrifidos uenarũ curſus habeãt, bipartitos aliæ, uel omnino ſimplices, hoc eſt, ut Theophraſtus inquit τετραζόους, quæ Gaza meus quadriuiuas, & biniuiuas, & uniuiuas conuertit. errore manifeſto, ꝙ τετραζωοῦς διζωοῦς μονοζῶας legiſſet. Nos in ea re Plinium, & Victruuium autores habuimus. Ex Pino nauigiorum rotunda fiunt, & onerarijs carinæ; quanquam nec ex quercu negligunt.

Theophr. lib. 5. cap. 2. & lib. 9. cap. 1. 2.

B

*

C Sed illa triremibus idonea magis est, ut diximus. AEscussores carbonem Pini querno præferunt: non quia uiribus parem, sed q ad flatū cōmodius respōdeat, nec ut quernus marcescat. Resina huius a germinatu tollitur, detracta prius teda. Ex omnibus resinam ferentibus, scādulas e Pino firmissimas esse constat, ex cæteris faciles omnino, sed imbecilles. Folium Pino, Pinastroq; aculeatum mucrone. prælongum, exile. Pinus fert minimū Resinæ, interdum ex ipsis nucibus, uix ut ascribatur generi. Pinaster nihil aliud est q̃ Pinus siluestris, mira altitudine, & a medio ramosa, sicut Pinus in uertice. Copiosiorem dat hęc Resinam. Gignitur et in planis eodem modo, Peuce dicta. Easdem arbores alio nomine esse per oram Italię, quas Stibulos uocari Plinius existimat. Ego Strobilos legendū arbitror, e nataliū cognatio ne ita dictas: sed graciles, subcinctioresq;, & enodes. Liburnicarum ad usus pene, sine Resina, cura degenerant. Florem Abietis, Taxiq; præueniunt diebus circiter. 15. ab occasu uergiliarū. Eadem proportione fructus suos afferūt. Aliqui genera duo faciunt. In Troade montanū siue Idæum, recta, celsa, crassa materie, nucibus oblōgis, uiridibus, sero dehiscentibus, utpote siluestrior, pice copiosa. Maritimū folio tenuiore, infirmioreq;, cortice leuiore, & corijs utiliore q̃ Idæi. Nuce rotunda, breuiq; aperiēda, ualida, & robusta materie. Alij, ut Macedones, marem intelligūt sterilem, breuiorem, folio duriore. Fœminam proceram, & folijs pinguiter mollibus, & simplicibus, atq; non rigentibus. Lignum maribus retorridū, præcinctū medulla, durum, & ad fabrorū opera cōtortum. Nigrior radix fœminæ, mollius, & omnino tractabile securibus. Pinus fœminā habet, quam gręci uocāt ægida, mellei coloris, pictorū tabellis immortalē, nullisq; fissilem rimis, ꝓximā medullæ, cor Pinus a Theophrasto nominatū: quę in Abiete Lusson appellatur. Nascitur hęc in fœmina dūtaxat, ut quæ minus tedacea sit q̃ mas, leuigatior quoq;, ac ꝓbior cursu meatuū. Ficū uocāt Idæi tedarij, cum grādiū arborū medullæ securis adigitur. Quibus prostratis partes cādidę ambientesq; cōputruerint, colore uehemēter abiecto, et neruo prętenui. Nam id qđ in Pinu rubidius Peda nascitur, mares potius habēt q̃ fœminæ: hoc maribus tantū accidit, & odore grauissimo est: neq; tedam redolens, nec ardens, sed ab igni resiliēs, Syce, nō Stacte dicta, ut in Plinio correximus. Pini morbus est, ut teda fiat, tam parte caudicis externa, q̃ corde, id qđ abundātia succi, & ubertate larga luxuriātis naturæ ꝓuenit. Mares hanc tantū ferunt. In quo noscendū, superiora, quę de Pino Theophrastū secuti diximus, omnia fere ascri-

D pta esse Larici a Plinio, ut premonuimus. Nec mirū, quando & ꝑpetua fronde uirent omnes, & in Macedonia, & Arcadia. Circa Elin ꝑmutāt nomina: nec cōstat autoribus, qđ cuiq; generi attribuāt. Larici ergo situs idē qui Piceæ in montibus, eadēq; facies. Mareria pręstātior longe, incorrupta uis, emori cōtumax, rubens, odore acrior: nec ardet, nec carbonē facit, nec alio modo ignis ui cōsumitur q̃ lapides: cū cætera quæ picē & resinā fundūt, imodice accēsa, carbonē expuant, cū eruptionis crepitu, eiaculanturq; lōge. Plusculū huic melleo colore, atq; lentiore nunquā durascentis. Tęda uero proprie dicta & a græcis δᾴσ καὶ δᾳδίον uocata. Sed & sui generis arbor in Illyrico est, redūdantior humore q̃ reliquę, parcior, liquidiorq;, q̃ Picea, flammis, & lumini sacrorū quoq; grata. Improprie uero, tedas appellamus, tum clia quoq; ligna, quæ flāma olei uel picis illitu cōcepta, faculæ modo luceāt, tum piceæ satiuæ partes imas, qualem in Nucleorū pineorū capite monstrauimus. Ex ijs quæ dicta sunt, cōstat in Europa sex haberi genera cognatarū arborum, quę resinam ferāt. Pinū, Pinastrū, Piceam, Abietem, Laricē. Tedam. Addi potest & septimum, Piceaster in Hispania. Pinum uoco, piceas nuces ferentem:

* quā græci χῶνον appellitant. Pinastrum & Laricem, quam πευκήν, in Troade uisenda, magnitudine. 24. pedum ambitu, altitudine duorū iugerum, prætereaq; cubitorū quindecim. Piceam, quam πίτυν, & poetæ blotrem, ut quidam rentur. Tedam porro, quam δᾴσ & δᾳδίον. Atq; omnia hæc Pliniū sequentibus. Nam Theophrasto, Pinus atq; Larix idem, quemad modū sæpissime testati sumus. In Palladio corrupte legitur Tinus, pro Pinu. Idem autor Lignū gallicū uocando, aut Laricem, aut ei simile quid significat, ut multi sentiunt.

Theophr. li. 9. capite. 1. 2.

Pityida fructū Piceæ, Dioscorides uocari scribit, itemq; Pini: sed improprie, ut Galenus inquit. Plinius e Pinastro nuces ita nominat. Hippocrates Pityida, pro resina e Pinu, siue Picea potius intelligit, ut eidem Galeno placuit.

EX M. VERG. COMM.

ARborum quæ mastichem, resināq;, & pices destillant, tanta est in destillādo similitudo, & tam multa in natalibus, earumq; appellatiōibus mistura, ut nihil in Theophrasto, Plinioq;, et alijs incertius legatur, alijs tēporibus eiusdē rei, nō eiusdē appellationibus utentibus, & inuicē eas cōmutātibus. Nos diligēti obseruatione eorū, quæ Theophrastus, & post eū Plin. amboq; pluribus locis tradiderunt, græcam Pityn tuto, & communi omnium in ea uoce consensu. Pi-

ceam

ceam uertimus, & πεύκην tedam: eo, præter multa alia argumento usi, quod hic ipse scriptor, non multo post hæc de liquida pice dixerit, συνάγεται μὲν ἐκ τῶν λιπαρωτάτων ξύλων πεύκης καὶ πίτυος, quod est, collige præcipue picem, ex pinguissimis lignis peuces & pityos. Quod totum Plinius pariter indicauit, copiosiorem resinam, & liquidam Picem fieri ex teda & picea testatus. Poterat & multis alijs argumẽtis idẽ confirmari, sed nos his quę in Theophrasto, Plinioq; & gręcis, latinisq; alijs legi possunt, Cõmentationes has nostras, impudenti alienarũ opum coaceruatione augere nolumus. Poterunt uolentes lib. 16. cap. 11. Plinium, & Theophrastũ, omnibus fere libris, de Plantarum historia uisere, omniaq; cognatarum arborũ discrimina, in tam grauibus scriptoribus certius cognoscere, & cognita grauius censere.

Quod deinde Dioscorides ait, Piceæ Tedæq; corticem, in teneris corporibus ulcera ad cicatricem perducere, τριφεροχρώτων, non ad genus uitæ tantum, ut Ruellius uertit, sed ad illud & sexum & ætatem referendum etiam est, pueros inquam, & in delicijs et umbra agẽtes, quales fœminę sunt, eorumq; corpora. Sic enim antiquiores gręcorũ medici usi ea uoce sunt, ἁπαλὰ σαρκὰ καὶ σκληρόσαρκα, id est, teneræ & duræ carnis, ex ætate sexuq;, & delicijs appellantes. Sic Paulus AEgineta capite, de uulneratis neruis, uocibus illis usus est.

Diu post hæc nos torsit, qđ in græcis omnibus legitur, σπάθη δὲ ἐξ αὐτῶν γίνεται εἰς ἀκόπων σκευασίας καὶ πεσσῶν ἐπιτήδειος. Et nos uertimus. Quinetiam densandis in cõfectione acopis, pessulisq;, eadem omnia materia apte utuntur, concinniore sensu, q̃ si rude, quæ ad subigendum liquida, notissimum instrumentum est, ex his arboribus facta, subigi in confectione ea dixissemus: pro quo sensu, non σπάθη fœminino genere, sed neutro σπάθημα legendum illic erit. Est autem σπάθημα, ut græcorum lexica indicant, πύκνωμα, id est, dẽsatio: factaq; ea uox est, quod quæ telarum modo texuntur cultellata, huiuscemodi spathe percutiũtur, percussaq; densantur. ex qua similitudine hic ait, harum arborum materia densari acopa & pessulos. Non tamen dãnamus aliam illam lectionem. Potuit enim antiquitas, in his quæ ad acopa & pessulos coquerentur, rude ex his arboribus facta, uti: sed illa aptior uisa sententia est.

¶De Pineis nucibus. CAP. LXXXVII.

NVces Pineæ cum repurgatæ manduntur, aut cum passo, aut Cucumeris semine bibuntur, urinam ciẽt. Acrimonias in renibus, aut uesica hebetant. Stomachi rosiones leniunt, datæ cum Portulacæ succo. Virium infirmitatem roborant. Corruptorum quoque humorum labem obtundunt. Pineæ nuces recenter arboribus decerptę, in passo franguntur, & decoctæ, uetustæ tussi ac tabitudini conferũt, si quotidie ex eo liquore terni cyathi bibantur.

στρόβιλοι

BARBARI COROLL.

NVclei Pinei, græce Strobili dicuntur. Quãquam Strobilos, & tripudij genus est, siue saltationis, apud Iulium pollucem. Galenus etiam Coccalos uocat, nucleos eos in Hippocrate. Sunt qui Coccalos, non pro nucleis Pineis, ut cæteri, sed pro Cocco gnidio accipiãt, ut idem Galenus ex alterius Dioscoridis sententia testatur. Arbor ipsa Conos &, quandoq; Strobilos. Cũ decocti melle sunt in taurinis, Aquiceli nominãtur. Dulciarij quoq; genus quoddam ex uua passa, Nucleus pineus, ex amygdalis una tostis, Conos, appellatur apud eundem Iulium Pollucem. Nuces ergo Pineæ, grandissimæ, altissimæq; a terra suspensæ. Intus exiles nucleos, lacunatis toris, ferruginea tunica uestitos, contegunt. Nucis Pineę quaterna genera. Durum, qđ & uulgare. Tenerũ, & putamine digitis fragile. Ideoq; auibus exposi tũ, Tarentinam uocabant. Tertiũ e Picea satiua, nucleorũ cute mollissimum, adeo ut simul mãdatur: qđ autore Plinio Sapiũ uocetur, & Nucleis. quanq; uerbũ Nucleis in eo melius fortasse pro nucibus Sapineis, q̃ pro arbore ipsa capitur. 16. uolumine. Pliniani certe codices, libro quintodecimo, non Sapium, sed Apinum habẽt. Nos Apium, & Indicis, & inscriptionis, & exemplariũ, quæ manu scripta sunt argumento, legimus, & Columellę, apud quem nux Sapinea legitur. Quidam Apinas, a uilitate dictas arbitrãtes, literam, S, dictioni ueræ detrahũt. Imas arboris huius partes, ut idẽ inqt Plinius, tedas appellamus. Omninoq; nihil aliud, q̃ Picea est, feritate paulũ mitigata satu. Nã Sapinus, siue Sapinea, Fusternæ pars est Abietis inferior: nõ ut Seruius scribit, species Abietis apta nauibus. Nã supna eius arboris, a duricia nodorũ, Fusternę simpliciter ap

Theophr. lib. 3. cap. 10. Pli. li. 23. ca. 8. & lib. 16. ca. 26

C pellātur. Vtriusq; meminerūt, & Plin. & cęteri. Mouit hominē grāmaticū, Varronis credo au toritas parū intellecta: qui dixerit in mōtanis plixiores uenire Abietes, et Sapinos, firmioresq; propter frigus. Quartum Pityides: quas proxime descripsimus. E nucibus quoq; Pineis non nihil Resinæ colligitur.

De LENTISCO. CAP. LXXXVIII.

σχῖνος

Lentiscus nota arbor est, cui uis inest astringendi. Semini enim, folio, ramo, cortici, radicibusq; cognatæ insunt uires. Liquamentū autem ita fieri solet. Folia, cortex, & radix in aqua coquuntur, & ubi abunde cocta sunt, folia abijciūtur. Aqua denuo coquitur, donec mellis habeat crassitudinem. Lentiscus sua astringendi dote, ualet aduersus sanguinis reiectiones, alui profluuia, & dysenterias in potu. Item cōtra eruptionem sanguinis e uulua, & eiusdem, aut sedis procidentia. In totum acacię & hypocystidis uicē representat. Idem facit succus e tritis folijs. Decoctū fotu caua explet. Et fracta ossa ferruminat. Vuluæ fluctiones sistit. Nomas arcet. Vrinam pellit. Motus dentium collutione stabilit. Virentes surculi calamulorum uice dentibus repurgandis affricantur. Fit e semine oleum, quod prodest cum quid astringi opus est.

BARBARI COROLL.

Theophra. libro. 9. cap. 1. 2
Pli. li. 15. ca. 24

Lentiscus, σχῖνος a græcis uocata, Resinam ubiq; sudat. Mastiche uero dicta in Chio tantū insula. Lētisci fructum, Hippocrates Schinida nominauit etiam, si tamen (librariorum culpa) non Schinides, sed Schœnides legendum esse, sicut & Cechrides pro Cedrides. Lentisci folia, quibus modo pelles excoriarij cōficiunt apud nos, iudaico Iunco, plurima ex Illyrio conuecta, & uulgo Folia dicuntur. Plinius Lentiscum Italicam dicendo, uidetur præter Chiam alia quoq; genera nouisse. Fructus initio rubet, post nigrescit: qui & Sābuci specie, in racemis depēdet, folio Pistacij, sed minore, per extremitatem rubente. In summo siliquæ Pisorum, sed corniculi modo intortæ: in quibus Resina odoris iucundi continetur. Romę demonstratur in ruderibus. monumentisq; Lentiscus, folliculis inanibus & deformibus. His confractis, culices euolant frequentes.

D

EX M. VERG. COMM.

Potior quam nunc sit, quondam Lentiscus fuit. Et si, testante id Plinio, Ciceroni credendū est, rustici plębi necessaria, quæ cœli, et in eo syderum imperita, arandi suorum operum auspicia ex propinqua arbore certius cognoscere posset. nihil enim nobis occultum natura, in disciplina ruris esse uoluit. Ciceronis uersiculi hi sunt.

Iam uero semper uiridi, semperq; grauata
Lentiscus, triplici solita est grandescere fœtu,
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.

Exprimitur succus e radice &c. Non in omnibus legitur refrigeratis, sed obiectis tantum. Nos autem illud adiecimus, in probatissimo omnium codice inuentum, in quo legebatur. μετὰ τὸ ἑψηθῆναι καὶ ψυγῆναι τῶν φύλλων ῥιπτεμένων.

De Resina Lentiscina. CAP. LXXXIX.

μαστίχα ῥητίνη σχινίνη

Lentiscus resinam gignit, quæ Lentiscina cognominatur, & ab aliquibus Mastiche. Pota utilis est sanguinem reijciētibus, & tussi ueteri. Stomacho auxiliatur, sed ructum mouet. Additur in dentifricia, & illitiones faciei, ad nitorem cutis conciliandum. Palpebras oculis incōmodas replicat. Manducata halitum oris commendat. Gingiuas contrahit. Optima & copiosissima in insula Chio prouenit. Præfertur Nitedulæ modo resplendescens, & candore Tyrrhennicæ Ceræ similis, adulta, friabilis,

bilis, odorata, ſtridorem edens. Viridis autem inferior eſt. Adulteratur Thuris, Reſinæq́ miſtura. A

BARBARI COROLL.

REſina Lentiſcina, in Chio Maſtiche eſt. Importatur & ex India, quadã e ſpina Maſtiche. Item ex Arabia, Lamã uocãt. Sed ex Aſia et Græcia ueræq́ ſimillima Exixme herba: quã Theodorus gaza Chamæleontem album intelligit, & Carduum Pineam appellat: id autem q́ recte, diximus inter herbas. Ex Lentiſco Chia, gummi modo naſcitur, nigra, & candida. Preciũ candidæ in libras. 20. nigræ. 12. Ex Ponto quoq́ uenit maſtiche, bitumini ſimilior atq́ nigra, uino cõdendo. Cæterum laudatiſſima inter omnes, Chia, candida. Adulteratur ut thura, reſina, ut Plinius ait. Sed ut Dioſcorides, Thure et Reſina. Galenus in duo genera colligit. Nigram, et Candidam. Nigram Aegyptiam, Candidam Chiam, uocari prodens. Ex Aegyptia unguentũ aut oleum fieri ſolere negat. Non arbitror quenq́ monendum, q́ longe a uero ſint, qui Maſtichem a Silphio non ſeparant.

Pli. li. 12. ca. 17.

*

EX M. VERG. COMM.

CRaſſa, friabilis & odorata. Græce ſic, ἁδρὰ, καὶ πυρὰ, καὶ ἐυθρυβὴς, καὶ ἐυώδης. Vitioſum nobis uidetur, credimuſq́ ſecundam illam uocem πυρὰ, aut aliam quandam fuiſſe. Aduerſatur enim ſuperioribus, nec poteſt aliquid ſimul candidum, quo colore hic Maſtichem, & alij oẽs laudauerũt, & πυρὸν, ideſt, ruffum, coloreq́ ignis eſſe. Quam ob cauſſam nos eã expunximus, non inuenientes, quam ſimilem illi aliam uocem ſubſtitueremus: ibidemq́, monſtrante id re ipſa, in fraude & adulterio Maſtiches, reſinã Pineam adiecimus, ſic in melioribus græcis legentes, diſiunximuſq́ Thus, & Pineam reſinam, eadem ueterum codicum fide admoniti: quoniã alterũ ſatis eſſet, nec omnis reſina id præſtare poſſit, ſed Pinea tantum, quæ colore candido in concolore Maſtiche facilius falleret.

Quam diximus præterea acum harundineam, nihil intelleximus aliud, quam in purgandis a cibo dentibus, acuminatam harundinis feſtucam, pro qua ex Lentiſco facta, uſi ueteres ſunt, & noſtra ætate adhuc elegantioris uitæ homines utuntur. Nam καλαμίδας græci, proprie dixerunt acus ex harundine factas, quibus mulieres cincinnos & uelamenta capitis firmarẽt, quod nunc æreis, aut argenteis fit. B

De Terebintho. CAP. XC.

TErebinthus cognita arbor eſt, cuius folia et ſemen & cortex aſtringunt, & ad eadem ad quæ Lentiſcus conueniũt, ſimili parata modo, ſumptaq́. Fructus eſui aptus eſt, ſed ſtomacho aduerſatur. Excalfacit. Vrinam mouet. Venerem excitat. Contra phalãgiorum morſus conuenienter in uino bibitur. Reſina eius ex Petra Arabiæ oppido defertur. Prouenit etiã in Iudæa, Syria, Cypro, Aphrica, et Cicladibus inſulis. Sed præualet candida, perlucida, uitreo colore. & in cæruleum uergente, odorata, Terebinthum olens. Terebinthina reſinas omneis antecedit. proxima Lentiſcina, & e Pinu, & Abiete. Has ſequitur e Picea & Pineis nucibus reſina. Natura omnibus calfacere, mollire, diſcutere, expurgare. Tuſſi ac tabi conueniunt per ſe, aut in eclegmate ex melle. Vitia pectoris expurgant. Vrinam cient. Cruda concoquunt. Ventrem emolliunt. Palpebras commodiſſime replicant. Lepras tollunt, cum erugine ac ſutorio atramento, nitroq́. Auribus ſaniem emanantibus, item in pruritu genitalium utiles. Malagmatis, acopiſq́ ammiſcentur. Laterum doloribus illitu, aut appoſitu auxilio ſunt.

τέρμινθος

BARBARI COROLL.

TErebinthus, τέρμινθος græce dicta. Meſſibus tritici, aut Paulo ſerius fructificat. Mas ſterilis. Fœminæ diſtinguuntur. Aliæ fructum protinus rubentem, magnitudine Lentis edunt: qui concoqui non poteſt. Aliæ uiridem, pallidumue primo, demum rubentem, nouiſſime cum uua

C

maturescentem & nigrescentem, qui & odore iucundior, amplitudine fabę. Interim maiorem, & resinosum tactu, sulphurosumq;. In Troade, circa Idam, et Macedonia, breuis, et fruticosa, & contorta. Damasco Syrię insignis, copiosa, decoro aspectu, ubi mons Terebintho, nec alia silua scatens. Materies admodum lenta, radicibus ualidis, actisq; in profundum, fidelis ad uetustatem. Flos racemosus, oliuæ modo, sed rubens. Folium numerosum, ab eodem pediculo. Figura Lauri, digesto in uersus, ut Sorbo. Vnicum ad cacumen exit, & numerum parem cõturbat: minus tamẽ angulata sunt quã Sorbo, & similiora per ambitũ Laurinis uidentur. Oleosa quoq;, ut fructus. Fert & nucumenta quædam caua, ceu folliculos, Vlmi exemplo. In quibus animalia quasi culices erũpunt. Et resinosus lentor, qualis e ligno, unde fit resina. Fructus quãdiu maturus non est, in aqua fere supernatat. Niger sidit. Vulneribus ꝓfundis, ut Abies, & quę resinã tedamq; ingerunt. Fecundior efficitur contra quam cæteræ arbores. Materia uehementer nigra, spissa, splendida. Præcipue in Syria tantum, ut Hebenum quoq; prouocet. Cultellis ex ea capulos, & calices Thericleos detornant, tam feliciter, ut a Figlinis internosci nequeant. Thericlei porro calices Athenis clari habebantur. Nomen ab inuentore datum, qui Aristophanis ætate fuerit: siue, ut alij putant, a detornatis in eo beluarum pellibus, sacrũ Baccho poculum facere. Cæterum falso quidam extimauerunt idem esse quod Carchesium, cum hoc constet antiquissimum pateræ genus fuisse. Nam poculum, quod Alcmenæ Iupiter, in faciem uersus Amphitrionis eius coniugis dono dedisse fertur, Carchesium uocatum perhibẽt, multis post seculis Lacedæmone seruatum. Terebinthus ad resinam tollendam postq; germinauerit, inciditur: id quod in omnibus resinam fundentibus custodiendum est.

EX. M. VERG. COMM.

QVia extremæ iniusticiæ est, sua gloria aliquem defraudare, nec magis in homine laudandum constantia animi, & reddendi unicuique quod suum est, non pigebit, Theophrasti manibus & nomini hanc gratiam habentes, ex quo cuncta diuersis locis de Terebintho ab eo tradita, præterito eius nomine, Barbarus pro suis in Corollarij commentationibus edidit, græcam eius scriptoris de Terebintho, mox latinam omnem historiam huic capiti adijcere: ut possint uolẽtes (quod testati paulo ante sumus) aperte cognoscere, obiterq; intelligere gręcarum literarum peritiores, in uertendis græcis, hominis nescio celeritatem, an negligentiam potius dicam, qui Plinium & Theophrastum simul miscens, θυωδέστερον, ex Plinio iucundiorem, ex Theophasto, sulphurosum uertit, non animaduertens ab utroq; idem dici.

D

Nos breuitati cõsulẽtes, data opa eũ locũ abbreuiauimus: ne & in imẽsũ cresceret cõmentarius, & q̃ ne ad eruditionem quoq; nobis aliquid facere uidebatur.

In quo parum caute egit, ratus θεῖον, quod græcis sulphur significat, idem esse quod θυά, & θυώδη græci idem dixerunt, quęcunq;. s. in sacrificijs et aris ad suffitus & uapores incenderent.

Quod tam manifeste patet, ut probari non oporteat, uideturq; Gazam, Theophrasti interpretem, in ea re secutum esse.

Idem etiam, quod erat ἄπεπτον, uertit, qui concoqui non possit, cum tamen de coctura cibi quæ in stomacho fit, Theophrastus eo loco non agat, sed de maturitate quæ calore fit, & similis cocturæ stomachi est: parum memor, πέπτειν utrunq; significare, & Theophrasto in hijs quæ maturantur peculiarem hanc uocem esse. Nam & in medicina πεπτικά etiam dicuntur, quæ abscessus, & collectiones maturant.

Possemus & multa alia hijs adijcere, sed hęc satis nobis esse uolumus: ut hoc quasi gustu meminerint legentes, & ubiq; sciant, nihil non alienũ in eo esse. Nec morte pręuentum potuisse extremam & salutarem illam manum his quę conceperat apposuisse, oporteretq; eos, qui integram rem nouisse uelint, primos eius autores consulere, nec nouis scriptoribus tm̃ deferre, ut ueterum obliti, quemadmodum in cantu & musica fieri Homerus dixit, nouisse quę tantum amemus & admiremur.

Terebinthum posteriores grani uiridis arborem dixerunt, facto illi nomine ab eo eius genere, quod fructus suos in uiridi pallidos fert: quod Theophrastus χλωρόν dixit, quasi herbaceum. Ex ea Terebinthina destillat resina, omnibus notissima, in quotidiano medicinę usu. de qua cum semel agere Dioscorides cępisset, de reliquis etiam egit, cognata congeneribus suis coniungens. Nosq; ut in melioribus gręcis adhuc legitur. continuata historia, uno tm̃ titulo et capite omnia complexi sumus Resinæ genera, inter quæ Larignam ex Larice collectam hic numerat, a Victruuio præcipue in architectura, & medicina laudata. Qui libro. II. de materia agens, Laricem his uerbis commendauit.

Larix uero, qui non est notus, nisi in his municipalibus, qui sunt ad ripam fluminis Padi, & littora maris Adriatici, folijs est Pini similibus, habetq; resinam liquidam mellis Attici colore, quæ etiam phisicis medetur. Credimusq; nos, eam nunc esse, quam Venetijs deflexa a La-

rice appellatione, Larga, officinæ & uulgus appellant. Si quis autem uelit totam Laricis historiam naturamq; nosse, Victruuium libro illo, & Plinium pluribus locis lib. 16. & 24. Palladiumq; in Nouembri mense legat. Sunt enim scriptoribus his, & huic, omnia fere communia.

Quod in coctura Picis passim legitur, δύο δὲ χόας ὀμβρίου ὕδατος ἐμβαλόντες εἰς ἀγγεῖον, ex meliorum codicum lectione, εἰς χαλκεῖον, idest, ahenum uertimus, presertim ostendente id Plinio, qui libro 16. hoc modo coqui præcepit. Verba eius sunt. Alij utilius putant, sine aqua coquere lento igne tota die, utriq; uase æris albi.

¶ De liquida Resina e Pinu & Picea. CAP. XCI.

Liquida Resina e Pinu & Picea, a Gallia & Hetruria conuehi solet, atque olim a Colophone petebatur, hinc Colophoniæ sibi cognomentum uendicauit. A Galatia quoq; Alpibus contermina, quam uernaculo nomine Laricem appellant incolę. Ea in linctu magnopere prodest tussi ueteri. Colore inter se distant. Siquidem alia candida est, alia oleosa, alia mellei liquoris similitudine, ut Larigna. Cupressus etiam liquidam fundit resinam, quæ ad eadem pollet. Quæ uero spissarum generi ascribuntur, quædam ex Pineis nucibus, aliæ Abiete, aliæ Picea & Pinu exierunt. Eligi debet longe omnium odoratissima, translucēs, non russa, nec humida, quandam ceræ faciem præbens, & friabilis. E Picea et Abiete resinæ, cæteras antecedunt. odoratæ enim sunt, atq; Thus odore imitantur. Præstantiores a Pytiusa insula deferuntur, quæ secundum Hispaniam sita est. Sed quæ e Picea, nucibus Pineis & Cupresso manarunt, nihil ad illas, nec tantis uiribus potiuntur. Verumtamen eorundem gratia ut illæ sumi solent. Lentiscina Terebinthinæ correspondet. Vritur Resina omnis liquida in uase quadruplæ capacitatis ad humorem, qui infunditur. Itaq; Resinæ congius, in duobus aquæ pluuiæ coquitur, subiectis leuibus prunis, Resina assidue mouetur, donec omnis odor aboleat, & friabilis & stridula reddatur, ac digitis cedat. Cæterum ubi refrixit, in fictile non picatum, quod Aconitum uocant, idest, non illitū, recōditur. Fiet etiam eximij candoris, si Resina omnis eliquata præcoletur, quo fæculēta sordes excernatur. Vruntur quoq; sine aqua, primum lento igne, & ubi coire cœperunt, maior carbonum strues supponitur, & triduo citra intermissionem discoquuntur, usq; dum suum odoris uirus exuerint. mox ut dictum est, reponuntur. Spissam unius diei spacio decoxisse satis est. Vstę odoratis malagmatibus, & acopis, & unguentorum colorationibus magnopere utiles sunt. E Resina perinde atq; Thure fuligo excipitur, ad circumlitiones idonea, quibus palpebras fucant, & colorē mētiuntur. Prodest glabris genis, collachrymationibus, erosisq; oculorum angulis. Ex ea fit atramentum scriptorium.

BARBARI COROLL.

Resinę, multis arboribus leguntur, omnibus incisis a germinatu. Sed uarie. De Pinu, teda demum detracta, de Abiete, ac Picea, ligno pręgustato: de Terebintho, radicibus, ramis & caudice uulneratis. Sed melior, quæ defluxit in caudice. Optima Terebinthina est spissitudine, leuitate, odore. Secunda bonitas Abietinę, ac Piceæ. Copiosissima, ponderosissima, Piciq; proxima, e Pinu est. Portatur utribus liquida. Tum sponte crescit, autore Theophrasto. Nam Pli-

C nius, minimum Resinę de Pinu colligi scribit. Credo, quia Pinus Theophrasto Larix est, ut diximus. Resinam piceam, quæ sicca sit, aridissimam inter omnes prædicat Aetius: eamq; Pityinon Physema, priuatim dici meminit.

Resinam gręci ῥητίνην, καὶ πιτυίνην quandoq; Paulus uocauit. Hanc ex Pinu & Picea siccam esse, Plinius intelligit. Dioscorides ex ijsdem arboribus alias esse siccas, alias haberi liquidas uult. Item, liquidas e Terebintho, Larice, Lentisco, Cupresso. Nam & eæ ferunt in Asia, Syriaq;. Falluntur uero, qui eandem esse putant, e Picea atq; Larice. Picea pinguem, & Thuris modo succosam fundit, Larix gracilem, colore mellis Attici, ac mellei etiam liquoris uirus redolentem. Illud notauimus, tam arborem ipsam, quàm eius Resinam uocari Laricem. Potest & Larigna ut Illigna dici: nam & castellum in fluminis Padi ripa ex eo ligno conditũ, Victruuius Larignum appellauit. Oribasius, atq; Paulus Resinæ genus Italię tm̃ nascentis, ξυλώδην, hoc est, lignosam cōmendant in Dropacem. Fortasse hanc intelligentes quã Dioscorides Tyrrheniã, siue Gallicam uocauit, uel Corticatam Columella. Resina laudatur, nationũ Cypria, Syriaca. Vtraq;, mellis Attici colore. Sed Cypria carnosior sicciorq;, antecedens omnes. In sicco genere candida. In omni montana & cãpestri, pręfertur Aquilonia. Terebinthi tenuissima est. Cupressi acerrima sapore, crassior Cedri, & faciendis picibus idonea. Arabica alba est, acri odore, difficilis coquenti. Iudaica collosior. In Asia, quę fiat ex Picea, admodum, ut Plinius inqt, candida Sphagos, siue ut legi maluimus, Epargos, a candore dicitur. Liquida, raro utuntur medici, et in ouo fere. Nec Pinea magnope in usu. Cęteris, nõ nisi decoctis. Resina oleo dissoluit: utiq; ad malagmata, usus q; uulnerũ. Quidã & creta figlinarum hoc fieri anbitrantur, in potiones amaris amygdalis. Colophonia, præter cæteras fulua. Si teratur, alba fit, grauior odore: & ob id ab unguentarijs neglecta. Abieti resina, ut Larici teda, uitiũ est. Exiguum Abies sudat, aliquando contactu solis. Inuenio & Acernam resinam, hoc est, Zygian, in cõpositione, cui nomen est Baion. Est em̃ Zygia tertiũ genus Aceris, rubens, ligno fissili, cortice liuido et scabro: q̊d alij Carpinũ uocare maluerunt, ut Victruuius, a iugis, quę bobus ex hac arbore fieri solẽt.

D Resina Picea, si cum aqua leuius decoquatur, coleturq;, lentescit, colore ruffo, Stillaticiaq; dicitur. Eliguntur autem in id fere uitia resinæ, corticesq;. Picea uase æris albi, Terebinthina in sartagine referuenti coquitur. Est & illa temperies ad crapulam. Flos crudus Resinæ cum multa assula tenui, breuiq; auulsus conciditur ad cribrum minuta. Deinde feruenti aqua, donec coquatur, perfundit. Huius expressum pingue pręcipua Resina fit atq; rara: nec nisi paucis in locis subalpinę Italię, conueniens medicis Resina: quę coquenda sit candidissima, requiritur. Porro sciendum est, aliud esse resinam comburi, aliud coqui. Si pprie loquaris, uritur ad fuliginem: coquitur uero, qa crudæ usus in medicina fere nullus, nec extra q̃ in ouo, teste Plinio.

¶ De Pice liquida. CAP. XCII.

πίσσα, κῶνον

PIx liquida, quam alij Conum uocant, e pinguissimis Pini Piceæq; lignis congregatur. Optima est splendens, syncera, leuis. Contra uenena, phthisin, purulẽtam excreationẽ tussim, suspiria, et pectoris humores qui difficile extussiuntur, efficax est, eclegmate cyathi mensura cũ melle dato. Tonsillarum, & uuæ inflammationes, anginæq; utiliter perunguntur. Purulentis auribus infunditur cum Rosaceo. Et illinitur cum trito sale serpentium morsibus. Adiecta uero pari cæra, scabros ungues extricat. Tubercula uuluæ, & duricias sedis, discutit. Cum farinaq; hordeacea, & pueri impubis urina decocta, strumas rumpit. Cohibet ulcera quæ serpunt, cum pineo cortice, aut sulphure, aut furfuribus illita. Cæterum cum thuris manna & cærato subductos ulcerum sinus conglutinat. Rimis sedis & pedum, magno auxilio illinitur. Vlcera replet, & cum melle purgat. Quin & cum uua passa & melle carbunculos, & putrida ulcera emarginant. Erodentibus medicamentis, quas Septas uocant, probe immiscetur.

BARBARI COROLL.

A

Theoph. li. 9. capite. 1. 2. Pli. lib. 14. ca. 20. Item li. 26. capite. 12.

Pix, nihil aliud est q̃ fluxus combustæ in teda sua Resinæ. De Pinu fere omnis, ut Theophrastus inquit. Quanquam in Syria Terebinthi quoq; picem ferunt: quia desint ibi Pinus. E Picea quoque, Cedro, Palma colligitur. Pix hyeme frigida, deterior, minus copiosa, decolor. Vbiq; optima, ex apricis Aquilonis situ. Ex opacis horridior, uirusque preferens. Ex Idea & montana Pinu largior, coloratior, dulcior, odore gratior, utiq; cruda: quoniam decocta multum deperdit: propter serum, quod in ea continetur abundanter. E Paralia, hoc est, maritima, flauentior & crassior, q̃diu Resina est, uidelicet q̃diu cruda: sed decoctio ex ea, prius absumit. Idea Tedosior, e pari modo tedæ. Imbribus admissis, q̃ squaloribus, pix abundantior & liquidior excipit̃. Hæc Idei, priora Macedones. In Ida Pinus aperiũtur parte solari, ablato ꝑ uulnus cortice, binis, ternisue a terra cubitis, cum plurimum, singulis cum minimum. Postea confluit e tota pix, in ulcus, non sine teda, cum manare humor desijt. Simili modo ex alia parte cedit̃, ac deinde alia & sequenti semper anno teda locum implet. Extenuata per hæc arbor, facillime subuertitur uento: quod cũ fit, tota succiditur: & cor. Id est, medulla eius, urit̃. In qua, & in radice plurimum tedæ semper est. Explentur uero in Pinu caua uulnerum, non cortice, nec cicatrice, quæ in hac arbore non coit, sed resina, seu pice, anno maxime ab incisu proximo, si pinus frugi sit: aut secundo aut tertio, si pessima. Probæ uices multas perferunt. Vitiosæ, nisi qs modice inaniat, prouentumq; dispenset, detractionem quartam non tolerant. Pinus nouellæ, fructificant. Veteres teda, nõ fructu sunt fertiles. Plinius hæc de Pinu a Theophrasto dicta, transtulit ad Laricẽ, partim ad Piceã, cuius assulas terrę ꝓximas laudarit. Altiores amaritudinẽ afferre scribit. In Syria Terebintho quoq; ad picẽ, detrahunt cortices, e ramisq; etiãnum, ac radice uindemiantur, cum resina tñ damnetur ijs partibus. In Hispania e Piceastro quoq; fit, minime laudata, qm̃ resina eius arida, uirosa, & amara sentiatur. Pix conficitur hoc modo. Pauitur area canali præparato, per quem humor in medium confluat. Tum lignũ in hastulas cõcisum, locatur struis congerie, uelut in carbonis usu: mox igni succenditur, terra undiq; circundata: ne flamma erumpat. perit enim pix, si hoc eueniat. Quod si fumus se parte aliqua extulerit, scalis ꝓtinus admotis, locum terra sepiunt, lutoq; obstruunt, ne euolet. Canalis subiectus Picẽ fluentem corriuat in scrobes, * Strues ipsa sexagenis, aut q̃nquagenis cubitis, centenis & octuagenis alta patet ꝑ ambitũ. Sunt q per utrunq; mẽsũ, cubitos centenos agant. Humor qui fluit, obiter frigescit contactu. Vritur fere biduum. Opis ꝑfecti signum, si rogus decumbat, subsidatq;, & quasi latus det. Sum̃a hoc illi diligentia, & religione peragunt, ceu feriantes, & cum apprecatione præsentiũ solenni, ut Pix ea tum copiosa, tum ꝓba euadat. Ac primus quidẽ sudor, q aquæ modo fluxit in canali, Cedriũ uocat̃, utiq; in Syria: ubi Pinus non sunt: quo in Aegypto corpora defunctorum perfusa custodiunt̃. Sequẽs liquor, Picem fundit, quæ in cortinas æreas cõiecta, aceto spissatur, & coagulata, Brutię cognomen accipit, dolijs dumtaxat utilis, lentore ab alia pice differens, item colore rutilãte, et q̃d pinguior est. Autore Plinio, Brutiam a brutijs dici constat, ubi nascitur, ad oppidum Mamertium feraci nemore, ut Strabo inquit. Nec Brutianam silam, quamobrem uocari eam Picem dicat comperi. Non enim silatum uinum, pro picato significari crediderim, etiamsi Plinius quodam loco spissarum utilissimam medicinæ Brutiam, & ad uasa quoq; in Italia condlendo uino, tradidit, quoniam pinguissima & resinosissima utranq; præberet utilitatem. Hinc ex mascula arbore meliorem esse adijciunt. Id quod intelligi non posse, Plinius existimat. Theophrastus certe, uri Pinum in Macedonia, non omnem, sed marem scripsit, Picis gratia. Nec fęminæ tamen radices negligi, ꝙ ea tantum pars in fęmina tedam habeat, ex qua omnia illa fiunt. In Asia Syri non detrahunt tedam, sed machinamento quodam in arbore ipsa Picem urunt. Fit Pix e resina quoq;, sola picę feruentibus cocta lapidibus in alueis ualidi roboris: aut si aluei non sint, congesta strue, ut in carbonis faciendi ratione. Hæc in uinum additur, farinæ modo tusa, colore nigrior, ut ait Plinius. Vitia Picis acor, aut odor fumidus, aut Picis adustio. Expimẽtum, si fragmenta subluceant, ac sub dente lentescat, acore iucundo. Asia picem Indicam maxime probat. Græcia e Macedonia Piericam, Virgilius Narintiam. condiendis uinis. Columella et Nemeturicã commendat: quæ in Liguria conficitur. Et Allobrogicam, quæ corticata dicitur. Siccata hæc uetustate in puluerẽ resoluitur, cribraturque. Idem autor Picis quoddam genus crudæ, Tasim uocari tradit, in defrutum Neapolitanum addi solitam. Sunt qui Rhœticam, Palladius Coracinam picem nominat, contra formicas arborum. Sed mendosa lectio est, & Coracinum piscem legendum; id quod ex græcis rei rusticæ scriptoribus elicias.

*

B

*

C

EX M. VERG. COMM.

REsinis coniunxit natura Pices, ideoq; legitimo historiæ ordine, post eas Dioscorides de omni Pice docuit. Quod enim ex uiuentibus plantis resinæ nomine destillat, id incensa in furnis eadem materia, appellatione Picis, fluit, simplex a principio, & liquida tantum, mox ea decocta, sicca etiam, non dissimili penitus potestate: & hoc tantum diuersæ, ut testatus est Paulus Aegineta, quod sicca in secundo ordine, desiccat, minusq; quam liquida calefacit: contra uero liquida. Habentq; ambæ, quod purget, maturet, discutiat, & acre sit. Ad omnia tamen liquida efficacior, sicca uero glutinandis uulneribus aptior. Ob quas uires, hic mox dicet, uulnerum remedijs utiliter siccam misceri.

Conon a quibusdam uocari liquidam Picem hic Dioscorides ait, quæ uox, & rei in ea estimatio, q̃ uetusta, & uera sit, non ausim ego affirmare. Id certe pro comperto est, græcis κῶνον dici Pineam nucem, & ab ea forma mathematicis, terræ umbram, Conum dici, & Coni forma describi, & ab eo fructu, Pinum arborem, etiam Conum dictam posterioribus græcis fuisse, posseq; hoc loco, quoniam ex cognatis Pino arboribus Pix fiat eius appellatione censeri: alioqui nihil habet ea uox quod ad picem referri possit. Dubitamusque nos, non κῶνον prima producta, sed κόνιν prima correpta, legi quõdam potuisse, & ex usu Pici id nomẽ accreuisse, q̃a scilicet in uindemia, dolia, & in alijs uitæ nostræ usibus fictilia pice ex interiore parte linirent, ideoq; picata passim dicerentur, & non picata. Qua uoce hic sępius utitur, ut in superiore capite cum ait, in uase non picato seruandam Resinam. &c. Quod totum græci κονιᾶν uocant, q̃d est, illinire: licetq; κόνιν proprie puluerem gręci dixerint, nihilominus cinerem, calcem, & quæcunq; alia dicebant, quibus leuigari asperitas, & obstrui raritas posset, quod in dolijs uini, fictilibusq; alijs, quondam passim fiebat, & nunc uitro etiam fit: ideoq; græci κονιᾶν. calce, glutinoq; & maltha aliqua illinire adhuc dicunt, & aconita fictilia cuncta illa, quæ picata non fuerint, & aliquo huiuscemodi obstructa leuigataq;. Nec nos mouet, q̃ in hac significatione prima ꝓducta κωνιᾶν aliquando, & κόνῆσαι inuenitur. facilis enim eiusdem soni litera, ad uitium in scribendo lapsus est.

D Quod deinde impresso codici deerat post λεπροὺς ὄνυχας, id est, scabros ungues, instaurauimus, καὶ λειχῆνας, idest, impetigines.

Nec multo post dubitauimus q̃d legitur, φύματα τε ὑστέρας καὶ σκληρίας δακτυλίου διαφορεῖ, quæ uoces si sic legantur, significant, uuluæ abscessus, & sedis duricies discutit, non sic forte legendum esse, sed mutatis locis, aut malis uuluæ duricies, & sedis abscessus legi potius oportere, quando communius malum sedis abscessus quam duricies sit. Non tamen mutare rem ausi sumus, satisq; fore credidimus, signasse locum.

❡ De Picino oleo. CAP. XCIII.

πισσέλαιον

EPice fit quod Pisselæon appellant, separato liquore aquoso, qui supernatat Pici, sicut serum lacti. Nam expansa quamdiu Pix coquitur supra cortinam uellera madescunt, acceptoq; halitu eius exprimuntur in uas. Quas Pix liquida, præbet utilitates. Alopecias capillo replet, cum farina hordeacea illitum, quibus & liquida Pix medetur. Iumentorum ulcera, scabiemq; emendat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 4.

OLeum picinum, græci πισσέλαιον uocãt. Probatur maxime e Brutia, ut quę resinosissima, & pinguissima sit. Color oleo fuluus.

EX M. VERG. COMM.

COnfundit intellectum, quod ultimũ fœminini generis participium, in græcis claudit hoc caput, contra quadrupedum ulcera, & scabiem utiliter inuncta. Non enim certum est, Picemne, an Picinum oleum præstare id Dioscorides decernat: nec nos audemus de ea re censere, cũ Picino oleo id Plinius tribuat lib. 23. capite. 4. dicens Picino oleo usum passim esse ad quadrupedum scabiem. Et Columella lib. 8. cap. 5. idem testatur, quo loco liquamen Picis oleum hoc nominat. Maro autem Pici id adsignat, cum in Georgicis suis cecinit, Idęasq; Pices. &c. Et Columella lib. 8. cap. 30. etiam confirmet, bitumen, sulphur, & plæraq; alia, liquidæ Pici in hunc usum miscenda præcipiens. Nos communem, & fere omnium lectionem secuti, Pici id tribuimus nihil, quod eiusdem uices Pix, & Picis oleum habent, in ea re periculi timentes: potuitq;

Dioscorides forte, quod in Pice a se relictum fuerat, hoc loco restituere uoluisse.

De Fuligine liquidæ Picis. CAP. XCIIII.

Fit hoc modo e liquida Pice fuligo. In lucerna noua quæ ellychnium habeat, nonnihil Picis incendito, lucernamque fictili uase in clibani speciem conformato, superius in angustum fornicato, inferius perforato ut clibani esse solent, operito, & adoleri sinito, consumptoque liquore nouum infundito, quoad sufficiētem usui fuliginem collegeris. Vis ei astringens, acrisq;. Vsui est ad pigmenta, quibus palpebras linunt & uenustant, & ad circumlitiones, item ubi glabris genis pilos restitui oportet, ad imbecilles, lachrymososq; oculos. Insuper ad eorundem ulcera non inutilis est.

λιγνὺς τῆς ὑγρᾶς πίσσης

BARBARI COROLL.

Fuligo Picis, cremata Pice fit: quod quidem aliud est, q̃ Picecocta, ut in fuligine resinarum diximus.

EX M. VERG. COMM.

Facile est, græci clibani, quem nos furnum uertimus, ex descriptione, picturaq; hac Dioscoridis formam non dissimilem his intelligere, quas nostra ætas Campanas dicit, & quibus officinæ passim utuntur, ex floribus, herbisq;, subiecto igne, exsudatum humorem colligentes.

De sicca Pice. CAP. XCV.

Liquida Pix decocta in spissam coit, quam uocant aliqui Palimpissam, quo in genere quædam uisci modo lentescit, Boscas cognominata. Altera sicca est. Probatur pura, pinguis, odorata, subruffa, resinosa. Calfactoriam uim habet. Dura emollit. Pus mouet. Tubercula, panosq; discutit. Vlcera replet. Vulnerarijs medicaminibus commode permiscetur.

παλίμπισσα καὶ ξηρὰ πίσσα καὶ βοσκάς.

BARBARI COROLL.

Palimpissa, nihil aliud est, q̃ cocta bis Resina. Nam prima decoctione Pix fit. secunda bis pix. hoc est, παλίμπισσα.

EX M. VERG. COMM.

Quod moneamus hoc capite unum tantū est, adiecisse nos illi scilicet, & instaurasse amissas, incuria librariorum uoces illas, Talis Lycia est, & Brutia, cōiuncta simul picis et resinæ natura, quæ in aliquot melioribus græcis his uerbis adhuc leguntur, τοιαύτη δέ ἐστιν ἡ λυκιακή καὶ βρυττιά, δύο φύσεων ἐχόμεναι πίσσης ἅμα καὶ ῥητίνης. Accessitq; nostro huic consilio & Plinius libro. 24. capite. 7. dicens. Spissarum utilissima medicinæ est Brutia, quoniam pinguissima, & resiniosissima, utrasq; præbet utilitates. Idem fere Dioscorides testatus.

De ZOPISSA. CAP. XCVI

Zopissam aliqui aiunt derasam nauibus resinam cum cera, quam alij Apochyma appellant. Ea dissipandi naturam habet, quoniā marino sale macerata sit. Alij Pineam resinam hoc nomine uocauerunt.

ζώπισσα ἀπόχυμα

BARBARI COROLL.

Zopissa, efficacior omni Resina & Pice traditur. Ad omnia: quibus illæ, prosunt, uidelicet adiecto salis e mari callo. Optima hæc, a tyrocinio nauium.

Plin. lib. 26. cap. 12.

EX MAR. VERG. COMM.

Quod Zopissę adijcit nomen, Apochyma, a Paulo AEgineta Hypochyma aptiore nominis cōpositione dicitur: nulla tamen nobis in ea uoce certa rei significatio est.

C

ἄσφαλτος

¶ De Bitumine. CAP. XCVII.

BItumen Iudaicum cæteris anteponitur. Cuius probatio est, ut purpuræ modo splendeat, sitque graue, ac ualidum odorem uibret. Nigrum autem & sordidum, uitiosum est. Adulteratur Pice. Gignitur in Phœnice, Babylone, Zacyntho, & Sydone. Liquidum inuenitur in Agrigentino Siciliæ, fontibus innatans, quo utuntur ad lucernarum lumina olei uice. Hallucinantur qui id Sicilicum oleum nominant. Namque liquidi Bituminis genus esse constat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.35.ca.15. Herodotus lib.1. Iustinus lib.1.

BItumen, græci ἄσφαλτον dicunt. Vnde lacus Iudeæ, ubi nascitur, Asphaltites uocatus, quo Iordanis amnis, e Tiberiade lacu altero profectus, influit lacum Asphaltitem. Galenus in Syria Cœle, salsum, & propterea Mare mortuum uocari prodidit. Victruuius sub Babylone (inquit) lacus amplissima magnitudine, Asphaltides appellatur. Habet supranatans bitumen liquidum, quo Semyramis sit usa, cum Babylonem circundedit muro. Itē Ioppe. In Syria, Arabiaque lacus, inquit, sunt, immani magnitudine, qui emittunt Bituminis maximas moles. Ex Iudæa bitumen oritur, certo anni tempore supernatans, nec potest ibi tunc euelli, ad omnem contactum sequax atque lentum, præterquam filo, quod menstruum mulieris infecerit. Bitumen, alibi limus, ut in Iudæa, alibi terra est, ut in Syria, circa Sidonem oppidum marinum. Spissantur hæc, addensanturq;. Lliquida sunt Zacyntinum & Babyloniū: cui detracto, subest sal: & ad lucernas utuntur. Babylone nigrum & candidum gignitur: ubi & siccum fonte quodam, ut inquit Eratosthenes, Euphrati proximo. Liquidum est, & in Apolloniatarum agro inuentum: etiamsi coire in glebas a Dioscoride dicatur. Fortasse defertur hoc a montibus liquidum: post concrescit. Siculum ex Agrigentino lacu pingue, liquorisque oleacei est. Incolæ harundinum paniculis id colligunt, ocyssime ita adhærescens. Bitumen illitur æramentis, munitq; ea contra uim ignis. Statuas ex eo inungi solitas ferunt. Placet in ferarijs fabrorum officinis, tingendo ferro, clauorumque capitibus. Nam calcis usu, cōstructos eo Babylonios muros, nouimus. Bitumen ex fulmine oriri dicitur. Vnde iuxta Babylonem redundant eo lacus, ꝙ frequentia ibi cadant fulmina, ut Seruius grammaticus existimauit. Haud procul, Susis puteum haberi scribit Herodotus, unde Bitumē, sal, & oleum extrahitur: id oleum Persas appellare, Rhadinacem.

D

Herodatus libro.6. Erato.

EX M. VERG. COMM.

VIctruuius libro octauo architecturæ suæ, cum de medicamentosis aquis agit, ait, bituminosas aquas interioris corporis uitia potionibus purgādo sanare. Licetq; uitiorū certum genus ille non dixerit, ex uiribus tamen & potestate bituminis, conijciendum id est, Iudaicumq; hoc Bitumen ideo a Dioscoride omnibus alijs præferri.

¶ De Pissasphalto. CAP. XCVIII.

πισσάσφαλτος, id est, Picis bitumen.

NAscitur in Apolloniatarum agro circa Epidamnum, quæ Pissasphaltos appellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta, impetu fluminis rapitur, æstuque in littus expuitur, illic coacta in glebas. Mistam bitumini picem redolet.

BARBARI COROLL.

PIssasphalton, aliud naturale, ut Apolloniaticum, Babylonium, Zacynthium e quodam lacu: Nam græci omnia ea modo Asphalton, modo Pissasphalton nominant, quandoq; resinam. Naturale optimum. Ex eo, quod cum feruet, innatat. Aliud factitium, mixta Pice bitumini. Hoc genus bituminis in Apolloniatarum agro inuentū, picem fossilem a Theopompo dictam auguror.

EX M. VERG. COMM.

PLinius Pici bitumen hoc, aliquādo Fossilem picem appellat, parum certa rei indicatione, & in qua sibijpsi parum conuenit, neq; enim potest simul aliqd fossile, & liquidū esse. Quod enim liquidū ex terra in lucem protrahitur, haurit. Testantur autē, Paulus AEgineta, Epyricq; incolæ omnes, & res ipsa, concreta substantia pici bitumen hoc esse, quod nostra ætate adhuc

picandis

picandis nauigijs, illic in usũ est, ex quo uectigal ea gens non negligendum sibi fecerit. Nascitur autem ad Apolloniam antiquam ciuitatem, quam Strabo Epyroticam nominauit. Stephanus ἰλλυρίας dixit esse, κατὰ ἐπίδαμνον, ut ab alijs, quæ quondam eodem nomine, uiginti quatuor diuersis locis fuerunt, ea regionis nota distingueret. Fuit autem mos antiquis scriptoribus, homonyma locorum, regionis adiectione certius indicare. Quo fit, ut passim legitur, ἐν ἀπολλωνίᾳ τῇ ἐν ἐπιδάμνῳ, non sic, sed aut, τῇ ἐν ἠπείρῳ, legendũ sit, ut Strabo ait: aut qđ Paulus AEgineta, τῇ πρὸς ἐπιδάμνῳ, aut quod Stephanus τῇ κατὰ ἐπιδάμνῳ, id est, in Apollonia, quæ est apud Epidamnum, eiusdem Epyri aut Illyrij significatione, in qua & Epidãnus ciuitas antiquissima fuit, de qua Thucydides, Paulus, pluresq; alij longius tradiderunt.

A

Strabo. lib. 16.

De Naphtha. CAP. XCIX.

νάφθα

NAphtham uocant Babylonij, bituminis colamen, colore candidum. Inuenitur etiam nigrum. Vis ei ignium rapax, ita ut ex spacio protinus in eam transiliant. Ad suffusiones oculorum, & albugines utilis. Bitumen omne discutit, glutinat, emollit. Ab inflammatione tuetur. Vuluarum procidentias, strangulationesque, olfactu, suffitu imposi tu, emendat. Comittales morbos suffitu "deprehendit, Gagatis lapidis more. Purgationes mulierum cum uino & Castorio potum elicit. Tussim ueterem, & anhelitum adiuuat. Serpentium morsibus, coxẽdicum, laterumq; doloribus auxiliatur. Datur cœliacis in catapotio deuorandũ. Cum aceto potum discutit sanguinem concretum. Dysentericis cum ptisana liquatum infunditur. Distillationibus suffitione medetur. Mitigat dentium dolores oblitum. Cæterum pilos incommodos siccum replicat specillo impositum. Concalfactum autem & cum farina hordeacea nitro & cæra illitum, podagris, articulorũ doloribus, lethargicisq; prodest. Pissasphaltos eadem quæ Pix & Bitumen, si misceantur, potest.

" In græco exemplarij Scribitur ἐλέγχει quod est deprehẽdit Sed Vuillichius putat legendũ ἐγείρει i. excitat. Vuilli. Comm. In tacitum.

B

BARBARI COROLL.

NAphthen, Erathosthenes generi Bituminis liquidi ascribit. Sed ardẽs eius uis, ignium naturæ cognata. Procul abest ab omni usu. Ita appellatur circa Babyloniam & Susidem & in Austagenis Parthiæ, profluens Bituminis modo liquor. Crematam ea, pellicem Creontis filiam a Medea ferunt, ad axas accedẽtem, corona igne correpta. Etiam si radicis cuiusdam ui, a Circe doctam, incendium id creasse Diodorus meminerit. Similis est naturæ limus, in Commagene urbe Samosata, stagno emergens, Maltham uocant. Flagrat ea protinus, & cum quid attingit solidi, adhæret, & sequitur fugiẽtes. Ita defendere muros suos municipes, oppugnãte Lucullo, flagrabat miles armis suis. Aqua magis accenditur, utique nõ admodum copiosa: pulueris tantum, & luti iactu restinguitur. Itemq; aceto, uisco, sulphure. Possidonius in Babylone fontes Naphthe geminos esse tradit. Alterũ candidi, quod & liquidũ sulphur sit, ignes in se cõtrahens. Alterum nigri, quod liquidum sit Bitumen, & olei uice ad lucernas utile. In Mutinensi certe agro Italiæ similis Bituminis, seu Naphthæ potius liquor. Nascitur, & candidus, & ruffus: quem circulatores ad præstigias suas utilem circũferunt. In terra Moena Pannoniæ iũcta, inquit Solinus, parte qua pontum attingit, herba nascitur, qua cum inficitur oleum, quod uocant medicum: diræ naturæ, aqua enim exardescere, terra extingui.

Plinius lib. 2. cap. 105. & lib. 35. cap. 15.
Idem. lib. 2. capi. 104.
Plutar, in uita Alexandri.
Solinus de mirabilib. mũdi.

De CVPRESSO. CAP. C.

κυπάρισσος

CVpressus refrigerat & astringit. Cuius folia ex Passo & exigua Myrrha uesicæ rheumatismis, & urinæ difficultati auxiliantur. Pilulæ autem ex uino tusæ in dysenteria, alui fluctione, tussi, & orto=

C pnoea, aut si reijciatur sanguis, conuenientissime bibuntur. Earum decoctum eosdem praebet effectus. Tusae cum Fico duricias omolliunt. Nariumque polypo medentur. In aceto coctae, & cum lupinis detritae, scabros ungues eijciunt. Hernias intestinorum prolapsu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem praestant. Pilulae cum arboris coma suffitae, culices abigere existimantur. Folia trita, & imposita, uulnera conglutinant. Sanguinem supprimunt. Capillum ex aceto tingunt. Illinuntur per se, aut cum polenta ignibus sacris, ulceribus quae serpunt, carbunculis, & oculorum inflammationibus. Admota cum caerato, stomachum corroborant.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 16. cap. 33.

CVpressus, longa, subrecta caudice attollitur, caetero quidem orbe, satu, hoc est, semine suo nascitur. In Creta etiam trunco, praesertim in montuosis Tirasensium, ubi caedua est, & caesa regerminat: modo ab terra, modo a parte media, modo summa, raro ab radicibus. Semē ei perexiguum. Non enim galbuli, qui nascuntur, ut Theophrastus refert & Varro mutuatur, tanquam pilae paruę, cortice cupressini, dictae Coni, sed ijs intus primigenia semina dedit natura, Laricis proxima, perquam minuta. Haec pilula dehiscente, illa cum maturescit, difflantur & euolant. Neque facillime colliguntur, praeterquam a peritis. Aduena Italiae quondam, & natu morosa, baccis torua, folio amara, odore uiolento, materie rara, ac pene fructicosi generis. Diti sacra, funeribus indicandis, ante domos poni solita. Sterilis foemina diu, sed metae aspectu, quae in fastigio ei conuoluta est, grata, distinguendis Pinorum ordinibus, facilem se tonsili culturae praebens, historiales picturas, tenui folio, breuiqꝫ & uirente superuestiens. D Contra mas, spargit extra se ramos, deputaturque, & accipit uitem. Vterque sexus, in perticas, assereſqꝫ admittitur, amputatione ramorum: qui tertiodecimo anno, singulis denarijs ueneunt. Proinde filiarum dotem Plantaria, ueteres appellauerunt. Tarentinam Cato nominat, quoniam, ut Plinius arbitratur, primum e Creta uenerit Tarentum Cupressus. In AEnaria quoque succisa regerminat. In Creta quocunque loco quis mouerit solum, nisi seratur alia, haec sponte gignitur. In Idaeis albisque montibus etiam non appellata ea, prosilit, ibiqꝫ summis iugis, ubi niues nunquam absunt, plurima. Alibi non nisi in tēpore prouenit, magno altricis fastidio ac labore. Commendari maxime Cupressum Melisiam inuenio. Fructum Cupressi, Galbulos, & Nuces Cupressi recte uocaueris. Nam Galbae, ut ait Suetonius, animalia sunt exilia, quae in aesculis nascuntur. Cupressos a partu ramulorum parilium uocatas graeci uolunt ἀπὸ κύεσ παρίσους τοὺς ἀκρέμωνας. Easdē & Charites appellari solitas, Eteoclis fuisse filias adnarrant: quae dum tripudio Dearum subsiliunt, in puteum ceciderint.

Sueton. lib. 7. in Galba.

EX M. VERG. COMM.

QVae in Cupresso pilulae, autore Plinio, dictae a nobis fuerunt, Galbuli, nuces, & coni, eiusdem rei appellatione, ab alijs etiam dici poterunt, omnibus in ea arbore notissimae, in quibus exigua semina sunt, dehiscentibus ijs euolantia magis, q̃ decidentia. His, folijs qꝫ caeteri omnes in medicina addiderunt βλαστούς, id est, summa germina, & summos coliculos. Nescimusqꝫ nos, an desyderari hoc in Dioscoride debeat. Paulus certe AEgineta, huius arboris coma in aliquibus utitur, hic tantum in fugandis culicibus usus est, licetque in uniuersum de totis folijs hoc loco agatur, possunt tamen summae illae parteis, teneritudine sua diuersa a folijs natura esse: quae omnia peritioribus censenda relinquimus, ut interim quod commentationis huius nostrae cursum in foribus ipsis remoratum est, breuiter signemus. Decernit hic pota in passo, adiecta exigua Myrrha Cupressi folia succurrere, κύστει ῥευματιζομένῃ καὶ δυσουρίαις, si uerbum de uerbo uertatur, in uesicam destillationibus, & urinae angustijs: quorum ultimū hoc manifestam habet significationem, prius illud ex ui graeci uerbi, quod est ῥευματίζεσθαι, fluxum mali & noxij alicuius humoris in eam partem significat: quemadmodū in podagris fit, in qbus graeci dicūt, articulos ῥευματίζεσθαι. i. fluxu humoris in eā partē tentari. Quibus sic se habētibus, dubitatū a nobis, ex uiribus Cupressi, q̃ adstringere, & refrigerare hic tm̄. Gale. autē & Pau. pręter hęc siccare etiā dixerūt, si in uesicā destillatioib. siccādo adstringuēdoue cōferūt,

quomodo

A

quomodo urinæ angustijs, quibus contraria ratione succurrendum est, conferre poterunt.

Accedit suspicioni huic nostræ, etiã quod Plini. lib. 24. cap. 5. de his agens ait. Cupressi radicem & folia, uesicæ & stranguiriæ pota mederi: quasi, quod hic in uesicã destillationes dixit, id Plinius ad urinæ stillicidium transtulerit. Non tamen in medicinæ decretis, Plinium antiquis græcorũ medicis comparamus, sed in re parũ certa, suspicioni nostræ, ex eo authore fidẽ aliquam adijcere uoluimus.

Aut igitur constituendum, in uesicam destillationes illas, pro uesicæ & urinæ stillicidio intelligendas esse, ut cognatã simul urinæ duo mala, hic coniunxerit, stillicidiũ scilicet, & difficultatem. Quod nos non probamus. quoniam quod paulo ante diximus, significat græcis ῥεύματα τίζεσθαι, aut angustias illas urinæ. i. δυσουρίαν, nõ pro his quę uere & ex difficili urina urinæ angustiæ sunt, sed pro labe, & noxa aliqua alia, quæ ex destillatione humoris in eam partẽ urinæ accedat. Quod ex aliorũ sentẽtia erit. Nam & Serapion sic uertit, & Cupressi uiribus magis conuenit, quæ ut diximus, in siccando, adstringendo, refrigerendoq; sunt.

Quo loco etiam legitur, tritas Cupressi pilulas cum uino potas. &c. in antiquioribus gręcis, non pilulæ tantũ sunt, sed folia etiam, legiturq; pilulæ & folia, & si Plinius pilulis tantum id tribuat. Nos græcos secuti utrunq; diximus.

Dubitauimus præterea non procul a totius capitis fine, coniungendũ ne in denigrãdo capillo, an in sistendo sanguine acetũ Cupressi folijs esset, alijs gręcorũ codicibus id, alijs aliud indicantibus. Neq; ab re penitus, quoniam sistendo sanguini acetũ in usu est. In ambiguo tamẽ, accedente Plinio, qui eodem libro & capite ait, capillum denigrant ex aceto, ad capilli denigrationem & nos contraximus.

B

¶ De Iunipero parua. CAP. CI.

ἀρκευθὶς μικρὰ
μνησίθεος
ἀκαταλίδα
λιβιούμ

IVniperum paruam græci, Arceuthyda, aliqui Mnesitheũ, alij Acatalidem, AEgyptij Libium, Galli Iupicellum, Romani Iuniperũ uocant. Eius duo genera. Altera maior, altera minor. Vtraq; acris est. Excalfacit, & urinam mouet. Accẽsa serpẽtes fugat. Baccarũ nõnullæ, nucis iuglandis magnitudine nonnũquam grãdescere, aliæ nucem ponticã æquare inueniuntur, rotundæ, odoratæ, in mandendo dulces, subamaræ, quę Archeutidis etiam nomẽ, id est, Iuniperi retinuerunt. Modice calfaciunt & astringunt, stomacho utiles. Contra pectoris uitia, tussim, inflationes, tormina & serpentium ictus efficacissime bibũtur. Vrinam cient. Vnde ruptis, conuulsis, & uuluæ strangulatui subueniunt. Folia acrimoniam habent. Ideo tam ipsa, q̃ eorum succum ex uino contra uiperarum morsus illini, aut bibi prodest. Corticis cinis cum aqua illitus, lepras eximit. Ramenta ligni deuorata, interficiunt.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 16. capite. 25.

IVniperi. duo genera quidem constituunt, Vnum, quod floreat. nec fructificet. Alterum qđ fructificet, nec floreat. Solam fere arborum, prorogare fructus suos in biennium, qui ne maturescant quidem, sed decerpantur, & aliquandiu conditi seruentur. Et si in arbore relinquãtur, marcescant. Materia fabricis conueniens, tam futuris sub dio, q̃ terra obruendis. Plinius hac descriptione Cedrum maiorem, non Iuniperum demonstrauit, ut indicabimus in Cedro.

EX M. VERG. COMM.

NOn leuiter in instaurãdo hoc capite laboratũ nobis est, tam uarie corrupteq; in antiquioribus græcis totum hoc caput legebatur, alijs in prima parte statim maioris, minorisq; Iuniperi diuisionẽ & appellationes describẽtibus, alijs alterã ab altero separantibus, & quę ad minorem pertinerẽt in principio, quę uero ad maiorem in extremo calce docẽtibus, cunctis uero in reliquo capite parũ sibi ipsis cõuenĩetibus. Sed nos meliorem ordinẽ, latinorumq; autoritatẽ & fidẽ secuti, qua nunc legit̃ forma instaurauimus, ita tñ, ut nihil additũ, subtractũue a nobis fuerit, nihil ab impresso mutatũ, quod non in reliquis omnibus, aut in pluribus saltẽ legeret̃.

C Credimusq; in Gallia minoris Iuniperi appellatione, ex obsoletis incertisq; notis, & uestigijs quibusdam, quæ in antiqua lectione adhuc apparent, non Iucipellus, quod caret sensu, sed Iuniperellus legendum esse. Nõtamen hoc multifaciendum.

Illud in Iuniperi fructus historia grauius & diligentius curandum, quod in antiquis ab impresso codice: diuerse legitur. Hic enim ait, alterius fructum nucis magnitudine prouenire, nullo nucis genere adiecto, quod merito desyderandũ est: alterius nucis Ponticę. i. auellanæ quantitate. At in antiquioribus, hisq; melioribus, in primo nucis Ponticæ legitur, in secundo fabæ: quã lectionem etiam Serapion secutus est. Quo fit, monente id re ipsa, ut etiam primo Ponticę nucis magnitudinem, secundo fabæ adsignauerimus. Lapsus hic librarij fuit in exscribẽdo, inter κύαμον & καρύον errantis.

Pli. li. 24. ca. 8. Suspicamur & illic uitium esse, quo loco hic ait, Vrinã idem etiam trahit, quapropter conuulsis, ruptis. &c. Non enim uidemus, cur hic inferat, ex eo quod ciendę urinæ prosit Iuniperi fructus, ob eam caussam conuulsis ruptisq; prodesse debeat. potest quidem omnia illa, autore Plinio, qui hoc ipsum agens, ait urinam ciere, illiniri & oculis in epiphoris, & dari conuulsis, ruptis, uuluis. &c. Verum nos id non damnamus, sed suspectam nobis sermonis seriem dicimus esse, desyderamusq; illic aliquid, a quo certius fieret illud.

Quæ deinde in morbis & medicina pectoris uitia dicta a nobis sunt, a Plinio, Serapioneq; ad dolores eius partis contrahuntur.

¶ De Iunipero magna. CAP. CII.

ἀρκευθὶσ μεγάλη
μνησίθεοσ
ἀκατίρα

IVniperus magna, quam aliqui siluestrem Cupressum appellãt, alij Mnesitheum, alij Acateram, Romani Iuniperũ, uulgo cognita est. Cupresso assimilis. Asperis, maritimisq; locis plærunq; nascitur, easdem quas supradicta uires habens.

BARBARI COROLL.

IVnipero uirtute similem, Capidam a Catone dictam inuenio, ad lotium mouendum: nec quid sit, dicere coniectura possum.

¶ De hærba Sabina. CAP. CIII.

D
βράθυσ
βάρυτον
βαρόν

GRæcis Brathy, alijs Baryton, alijs Baron, Romanis hærba Sabina appellatur. Duorum generum est. Vna folijs Cupresso similis, spinis horridior, grauiter olens, acris & feruens. Arbor est coactæ breuitatis, quæ sese magis in latitudinem fundit. Huius folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Altera Tamaricæ solio similis est. Vtriusq; folia nomas sistunt. Collectiones illitu mitigant. Et cũ melle nigricias sordesq; repurgant. Carbunculos cum uino pota rumpunt. Sanguinem per urinam eliciunt. Partus apposita extrahunt. Et suffitu idem prẽstant. Vnguẽtis calfacientibus immiscentur, & priuatim gleucino.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 17. capite. 13. & lib. 24. cap. 11.

HErbæ Sabinę, aut etiam Sauinæ genus id, quod simile Cupressi folio est, Cupressum Creticam nonnulli uocauere. Notum est contra gallinacei generis pituitas remedium, ut cubẽt in fimo qui ex herba Sabina fiat. Dioscorides hoc loco Baryton uocari eam tradit a nonnullis. Vt fortasse de hac intelligant scriptores, præsertimq; Diodorus, cum in Arabia nasci dicunt, Boraton, Iuniperũ, Cedrumq;, quasi Boraton ꝓ Baryto, uel cõtra exemplariorũ uitio legatur.

EX M. VERG. COMM.

NOn est, quod in Sabinæ herbæ, tam græcis q̃ latinis appellationibus legentes moneamus, nisi forte, quod a Diodoro in Arabia nasci dicitur Borathon. Sabina herba est, quã hic Barython, & Barathon uocari a quibusdam dixerit. Quod suspicari penitus ab re non est. cognatæ enim plantæ, & ab hoc deinceps descriptæ Iuniperus & Cedrus illi coniunguntur. Sed non omnino literis Diodoro, & huic scribuntur: hic Barython, ille Barathon uocant.

Sic

Sic dicta est a regione qua multa nascitur. Et herba dicitur, quoniam non arborescit, sed in latera caulium modo se explicat.

A

In curandis morbis, nõ bene in græcis legi suspicamur, καὶ ἄνθρακας περιῤῥύπτεισιν οἴνω πο-θέντα καὶ αἷμα διούρων ἄγει, quod paucis mutatis uersum a nobis est, carbunculorum crustas ex uino imposita exterunt, & cum urina sanguinem ducunt. ad exterẽdas enim carbunculorum crustas, foris magis quam intus remedia afferunt, & ad ducendum cum urina sanguinem, aptius aliquid bibitur.

¶ De Cedro. CAP. CIIII.

κέδρος κεδρία

CEdrus arbor magna est, ex qua Picem colligunt, quæ Cedria uocatur. Iuniperi modo baccas parit, baccarum Myrti magnitudine, rotundas.

BARBARI COROLL.

De arboribus odoriferis, Theophrast. lib.4.cap.6. & de Cedro amplius ca. 12 & lib.5.ca.9.

DE Cedro autores uariant. Theophrastus alteram Phœniciam, alteram Lyciam appellat, similes Iunipero, nisi quod folium Cedro acutũ, spinosum & durum, Iunipero simplicius ac mollius. Excelsior & hæc quam Cedrus. Alij utrancque Cedrum, inquit, nominant, sed quæ proprie sit Cedrus, acutam Cedrum uocare malunt, idest, Oxycedrum. Nodosæ ambæ, alis frequentibus, ligno contorto. Sed in Iunipero, spissiore, putrescenteque. Cedro æterna materies. Vtrique medulla rubens. Sed odorata in Cedro, sicut & fructus: qui & flauus, & magnitudine baccarum Myrti cernitur, esculentus, hilaris. Iunipero niger, acerbus, ingustabilis, durans añum, prius non decidens quam subnascatur alius. Arcades fructus in ea ternos eodem haberi tempore confirmant. Satyrus utrancque sibi allatam sine flore, Cupresso similes, scabriore tantum cortice. Radices solutæ summa cute ambabus hærent. Saxosa loca & algentia sequuntur. Plinius lõge aliter: quippe qui notas Iuniperi, Cedrique confundat. Fortasse uerius, quam priores. Cedri summa genera duo facit, maius, & minus. Maioris iterum duo: quæ floret, fructum non fert: quæ fructifera est, non floret, & in ea antecedentem fructum occupat nouus. Semen eius Cupresso simile. Quidam Cedrelaten uocant. Ex hac resina laudatissima. Minoris quoque species binæ. Lycia, & Phœnicia, Iuniperi similitudine. Differunt folio. Nam quæ acutum, durum, spinosumque habet, Oxicedros (inquit) appellatur, ramosa, & nodis infesta. Altera odore præstat. Fructum eæ ferunt, Myrti amplitudine, dulcem sapore. Dioscorides fructus Myrti similitudinẽ Cedro maiori, ex qua pix fiat, nõ minori tribuit. Crassiuscula Cedri resina est: & ad faciendas pices comodissima. E Cedro simulacra, Dijs præcipue, sicut in Cupresso, Loto, Buxo, atque etiãnũ oleaginis radicibus minora. Optima nauigijs, Syriæ, Pyœniciæque. Nã Syriacæ, in mõtibus natæ, tanta crassitudo fert, ut homines terni caudicẽ amplecti nequeãt. Solẽt Cedri humorẽ quendã reddere, ut simulacra etiã Deorum quandoque sudent. Similis in Arcadia est arbor, Cedris nomine. Frutex in Phrygia pusillus, frondis æternæ, arborescensque nunque, a Theodoro Gaza uocatus Cedrula. Hãc & Cedriã a Theophrasto dici puto, quatenus arbor est, nõ quatenus frutex, tunc enim Cedris sit, non Cedria. Cedria Theophrastus inquit, differt a Cedro. Arbor folio pungẽte mucronibus perinde ut Cedrus. Hippocrates Cedrin creticam, & Hederam creticam fœminarum incommodis auxiliari scribit in uino lacteo, idest, tepido, sic enim οἰνογάλα interpretantur nonnulli.

Pli.li.13.ca.15.

B

Theoph. li.3.

EX M. VERG. COMM.

EXcelsa quædam Iuniperus, Cedrus est: ob quam caussam, alternatis quondam nominibus descriptæ ab aliquibus sunt.

Omittemus libenter, quæ Plinius diuersis locis miscuit, quæ Iunipero debebãtur Cedro, & quæ Cedro Iunipero tribuens. Omittimus & quæ ab Theophrasto dicuntur lib.6. quæ si quis diligentius expendat, facile intelliget caussam, quare olim confusæ, mistæque fuerint hæ plantæ.

¶ De Cedria. CAP. CV.

κεδρία

CEdria optima est crassa, perlucida, ualidi odoris, quæ dum effunditur, guttatim, nõ dissipata coit. Cui ea uis inest, ut defuncta corpora cõseruet, & uiuentia corrumpat. Qua ex causa, mortuorum uitam

aliqui appellauere. Vestimenta quoque & pelles, eximia calfaciendi & siccandi dote, corrumpit. Magni ad ocularia medicamenta usus. Quippe illita oculis claritatem affert. Albugines, cicatricesque detergit. Instillata autem cum aceto, uermes aurium necat. Cum Hyssopi decocto infusa, sonitus, sibilosq; sedat. Cauis dentium indita, eos frangit, & dolores leuat. Quapropter cum aceto colluere eosdem prodest. Peruncto ante coitum genitali, abortiuum fieri constat. Anginæ ea perunguntur. Tonsillarum inflammationib ns auxilio est. Lendes, pediculosque illitu enecat. Cerastæ morsibus cum sale imposita subuenit. Contra hausta leporis marini uenena, in passo sumpta auxiliatur. In elephantia, aut linctu, aut perunctione proficit. Pulmonum ulcera purgat, & si cyathus eius sorbeatur, persanat. Tineas, & cætera uentris animalia necat. Infusa partus extrahit. Fit & oleum, a Cedria separatum dum coquitur, uelleribus supra halitum eius expassis, ut in Pice. Eiusdem ad omnia usus. Priuatim uehementer perunctum, scabiem quadrupedum, canum. boumque persanat. Inhærentes ricinos enecat. Vlcera quæ ex tonsura accæperunt, ad cicatrices perducit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.16.ca.11.

CEdria modo Cedri Pix, modo Cedri Resina uocatur, e Cedro magna, quę Cedrelate dicitur, nihilq; aliud est, si proprie loquēdum sit, q̃ cruda Cedri lachryma. Cedrium uero, succus Cedri est, e teda eius, concisa furnis, q primus aquę modo fluxerit in canali. Nã sequēs liquor, Pix iam, non Cedrium est. Sed cõfundunt autores, nunc ꝓ Resina, nunc ꝓ sudore tedarũ, nũc ꝓ Pice, Cedriã & Cedriũ uocantes. Interim ꝓ oleo cedrino, q̃d Cedrelęon, ex malis Cedri, ut ait Plinius, appellãt. omnibus em̃ ijs, quanq; diuersis, eadẽ tñ natura inest. Columella, cedrinũ liquorẽ uocauit. Libri Cedrio inuncti, a tineis et carie uindicantur. Damnat usũ Plinius, ꝓpter ancipitẽ eius ꝓprietatẽ, uiuentia perimendi, perempta custodiendi. Cuius tñ ratio præclare a Galeno redditur: quia tametsi adurat, ita ut ordine quarto calfaciẽtium censeri meruerit, inter omnia tñ erodentia medicamenta, quę græci Septica, & Septas cognominant, infirmissimum esse cõstet. Proinde uiuentibus appositum, uitali calore adiuncto sumit uires, & quasi accẽdit, atq; ita iugulat. Sed defunctis additũ, putredinem tm̃ & uitiosos humores exterit & absumit: quibus detractis, incorrupta seruãtur. Galenus & Paulus non cedriã, sed Cedream uocabant.

De Cedride. CAP. CVI.

CEdrides Cedri fructus uocantur. Calfactoriam uim habent. Stomacho aduersantur. Auxilio sunt tussi, conuulsis, ruptis, stranguriæ. Menses ciunt, ex polline Piperis poti. Contra haustum leporem marinum in uino sumuntur. Serpentes fugantur, perunсto ex adipe ceruino, aut medulla, corpore. In antidota adduntur. Fuliginem quo modo ex Pice, congeri oportet, quæ eandem quam Picea fuligo uim præbet.

BARBARI. COROLL.

CEdrides fructus Cedri sunt: ut Daphnides Lauri. Minus urunt, q̃ Cedrus gustantis os: ut mandi quoq; possint. Soporifera tamen ui. Si copiosius edantur: caput tentant, inflamantq;. Interanea quoq; torquent. Galenus autor.

De Lauro. CAP. CVII.

LAurus quædam tenui folio constat. Altera latiore. Vtraque excalfactoriam naturam habet, & emollientem. Vnde decoctum earũ

in muliebres insessus additum, uuluæ & uesicæ uitijs conuenit. Virentia folia sensim substringunt. Illita quoq; uesparum, apiumq; ictibus opitulantur. Eadem cum polenta, ut pane illita, inflammationem omnem mitigant. Sed pota stomachum effundunt, & uomitiones mouent.

A

BARBARI COROLL.

LAurus, cortice tenui describit̃. Degenerat ut Quercus & Myrtus pertinaciter, adeo, ut in Antandro, fructus e rubro niger eueniat: quod & in Myrto ibi accidit. Fert & uuam suam Laurus, tam fœcunda q̃ sterilis: nec tamen fœcunda omnis. Copiosius sterilis, quam marem apellamus. Genera Lauri præter ea quæ in ratione Daphnoidis & Alexandrinæ monstrabimus, Delphica, ex albo uiridior, maximis baccis, atq; e uiridi rubentibus. Dicta, q̃ uictores Delphis coronarentur ea, ut triumphantes Romæ: unde & triumphalem uocabant, ad Cęsaris Augusti tẽpora, ut mox dicemus. Delphicã, Helianus e Thessalia translatã Delphos, ab ipsis Tempe scribit: tum cum Pythius Apollo, draconẽ sagittis interfecit. Hanc Lactantius gramaticus etiã Tripodem uocari dicit, quoniam radices, inquit, ternas habeat. Apollini dicata, ꝓpter uim triplicẽ diuinationis, p̃teritorum, futurorũ, pręsentium. Cypria folio breui, nigro, per margines imbricato, crispa: quam Laurum siluestrẽ aliqui intelligunt. Nonnulli sui generis arborem, q̃ bacca ei cerulea sit, Mustax, folio maximo, albicãte, flaccido appellata, q̃ Mustaceis subijceret̃. Mustacea quid sint, & qua ratione fiãt, Catonem consule. Diximus & in Amylo. Regia, quę & Augusta dici cœperit, amplissima folio, baccis, arbore, gustatu quoq; nõ aspo. Aliq ab Augusta Regiã dispescunt, longioribus folijs, latioribusq;, q̃ angusta. Baccaliam uero dicunt hanc, quę uulgatissima est, baccisq; fertilissima. Sterilẽ earũ triumphalẽ, q̃ ea putant triumphantes usos a Cæsare Augusto, reiecta Delphica. Sterilem & Laurũ eam esse ꝓhibẽt, quę missa sit e cœlo eidẽ Cęsari, altitudine minima, folio crispo ac breui, rara inuentu. Est & quę Taxa dicit̃, Topiarij generis, excrescente in medio folio, paruula uelut lacinia folij. Habet̃ & Spadonia opacitatis patientissima. Itaq; quantalibet sub umbra solum implet. Extra Herculis columnas, in mari nascit̃ frutex, folio Laurea: q eiectus, in pumicẽ transfiguratur, in Heroo sinu pare aquis extante lapidea est, similis tñ uirenti. Magnitudo frutici bipedalis. In mari quoq; Rubro uiuere affirmant eã, sed similẽ Ariæ. Aria siluestris arbor est, hyemis initio fructificans, materie durissima, ut necesse sit, anteq; terebretur, macerari eã prius aqua. Quod & in Robore, Carpinoq; seruat̃. Honos ei ad carbones argentarijs officinis, ut Robori, Vnedoni, Picę, utiq; ad coctionem primã. Est & Aria, siue Agria, quã ꝓ Ilice aquifolia Dores habẽt, ut in Fago diximus. Ex ea Lauro quæ in mari rubro nascit̃, instrumentũ musicũ Pandura factum a Troglodytis legimus. In Corsica Laurus diu nulla fuit, nunc ibi satu prouenit. Ramo Laurum seri posse, constat, quod ueteres dubitauere. Manu satarum receptarumq; in domos, fulmine sola nõ icitur. Ignes abdicat, salis modo, crepitu. Interâneorum etiam uitia, & neruorum, ligno torquente. Folium eius Lauream uocamus, et Cato Loream. Vna arborum, latina lingua nomen imponit̃ uiris. Nam Tullius Ciceronis libertus Laurea nominabatur: qui Ciceronianas aquas epigrammate celebrauit. Laureolos quosdã uęteribus dictos, Iuuenalis & Martialis poetę satis indicant. Sunt qui Lora hinc dicta existiment, quę antiqui Laura nuncupabãt, a Laurea triũphorum: sub qua solerent captiuos uincire, ducendos in pompam. Vri lignum eius ꝓphanis usibus: sed ne aras quoq; ipsas accendi eo fas erat: ut quidam mirẽtur. Vnde Horatius, et Papinius Laurum ipsam, non solum Imperatoribus, sed Vatibus dicatã cecinerint. Cum Hedera Poetarũ, Laurus Ducum fuisse legeretur. Quidam seniles baculos, e Lauro quoq; faciũt. Cęsarũ Pontificumq; domos, militum arma, fasces Imꝑatorum ornare quõdam solita. Pacis ut Olea, sic uictoriarum Laurus semꝑ index. In lauro uetere Spartani libũ et bellaria iacentes rodebant post cœnã, ob id folia eius, Camatidas ἀπὸ τοῦ κάπτειν, quod est, rodere uocabant, & placentas ipsas Camata, siue Psesta, hoc est, polentã, oleo conspersam: quarũ loco nobilioribus, Epęcla, siue quod idem est, Mattye dabant̃, ceu sportulę quędã maiores preciosioresq;, ut turdi, palumbi, merulę, turtures, et ansercs, & alia ijs similia. Post obtinuit, ut omne paulo suauius atq; lautius edulium, Mattya diceretur: siue ab eo uerbo, qđ pinsere, unde Magides, & Maze quoque sint appellatę: siue ab eo, q̊d mandere significat, unde Mastiche dicat̃. Hæ quia in postremo cænarum dabantur, ab alijs Epidorpismata, & Epidiphnides appellari solent. Hinc iuris cuiusdã p̃ciosi genera Magis et Capis appellant̃, in Plauti poetæ Pseudulo. Nam & uasis genus est Magis, quod tamen Varro a magnitudine deducit, ut Capis quoq;, nõ captis legi possit. Fuit eñ

Plin. li. 15. ca. 30. & alibi passim. Theoph. li. 3. capite. 11.

B

C

Vide Cęlium lib. 3. cap. 7.

hoc moris ueteribus, Iuruleta ipsa nominibus uasorū appellare: ut Parop[s]idē, et Triblīō. Sed & Tragematis uice Laurum in secundas mensas inferri solitā, Callias & Diocles, ut Atheneus inqt, autores sunt. Ramus Lauri, aut etiam Oliuæ, a quibusdam uocatur Arsacus. Quanq; & aucula Erythacus, hoc ipso nomine appellari solet. Est aūt Erythacus, a Theodoro dictus, Tubecula. Est & Tubetra quędam uolucris ab eodem, confic̄to nomine, quam Aristoteles Batin uocauit.

EX M. VERG. COMM.

PRimum id legentes monemus, nescire nos, quanta sit eius loci integritas, & fides, ubi in omnibus græcis pariter legitur, ποθέντα δὲ πραΰνει τὸν σόμαχον καὶ ἐμέτου κινεῖ, quarum uocum manifestus est sensus. Non tamen antiquiores latini, Serapion scilicet, & antiquus interpres, quicunq; ille fuerit, sic quondam legebant. In omnibus enim est, Stomachum subuertunt, & nauseas, uel uomitiones faciunt, non diuerso tamen, sed contrario penitus sensu. Ex quo oborta nobis suspicio est, potuisse quondam illic πραΰνειν legi, quod lenire et mitigare est. Non eñ quod lenit uomitiones facit, sed aliud similiter desinens, aut non ideo dissimile uerbum, qualia sunt τραχύνει, παχύνειue, aut ἀνακινεῖ, uel his simile aliquod aliud, quod subuertendi, miscendi, & exasperandi uim haberet.

Illud etiam ex melioribus uetustoribusq; græcis instaurauimus, quod in impresso multisq; alīs deerat, ob id ex melle, passoue concisæ. &c. Deest enim in pluribus λεῖαι, quod est concisę, & cum melle aut passo subactæ.

Eadem fide etiam aurium duobus malis grauitati scilicet, & dolori tertium addidimus, q̃d incertos uocum sonos, indiscreta significatione ad aures peruenientes pertinet. ὠταλγίαις enim est, καὶ δυσηκοΐαις, καὶ ἤχοις quos ueteres incertos, & indiscreta significatione sonos inter auriū uitia dixerunt. de quibus alibi certius dicemus.

D

δαφνίδες

¶ De Baccis Lauri. CAP. CVIII.

LAuri Baccæ magis q̃ folia calfaciunt. Ergo in eclegmate cum melle, uel passo prosunt tabi, ortopnϾ, & omnibus thoracis rheumatismis. Contra scorpionum ictus ex uino bibuntur. Vitiligines emaculant. Succus Baccarum utilissime aurium dolori & grauitati instillatur, cum uino uetere & Rosaceo. In medicamenta autem adīciuntur quę neruorum lassitudines reficiunt, acopa uocant, & ad unguenta quæ calfaciunt & discutiunt. Cortex radicis calculos rumpit. Partus necat. Hepaticis prodest, tribus obolis in uino odorato potus.

BARBARI COROLL.

DAphnides, & Daphnococci, Baccæ Lauri sunt, Daphnoides uero frutex.

πλάτανος

¶ De Platano. CAP. CIX.

TEnerrima Platani folia in uino decocta, mox illita, oculorum fluctiones sistunt. Tumores & inflammationes leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes in dolore colluit. Virides pilulæ in uino potæ, serpentium morsibus auxiliantur. Exceptæ aūt adipe igni ambusta sanant. Incidens foliorum pilularumq; lanugo, oculos & aures defendit.

BARBARI COROLL.

Theoph. lib. 4. capite. 7.
Pli. li. 12. ca. 2.
Herodo. li. 7.

PLatano in quantam uis altitudinem radicandi se natura, modo nihil obstet, & aquæ suppetāt. Qualis in Lycio Athenis fuisse traditur: quæ iuxta aquæductum, nouella adhuc, in dodrantes fere centum progressa est. In Creta insula, ad Cortyniam, Platanus stetisse dicitur, ad fontem quendam, quæ folia hyeme non amitteret, sub qua Ioui compressam Europen indigenæ fabulantur. Itemque in Cypro una, simili esse natura, uisam aliquando. Platanum in æreo tripode nasci credit Theophrastus. Vna hac maxime tolerat securim, & subuersa flatu ab radicibus, reponi potest: ut Salix & Populus alba. Ideoq; actionem dabat Labeo arborum furtim cæsarum, contra eos, qui prostratas uel subcidissent, uel asportassent. quoniam nomine

arborum

arborum continerentur quæ possent resurgere. Hęc Italiæ aduena, diuq; in ea, Theophrasto etiamnum prodente, rarissima: per mare Ionium, in Diomedis insulam primum inuecta. Communicata quoq; barbaris occidentis, & ad Morinos usq; imperij Romani terminos perducta. In Lycia unius specu, Plinij ætate, octuaginta, atq; unius pedum cauo, prædicata. Huius umbra delectatum Xerxem, in terra Lydia reperio, qui diem integrum cum exercitu consumpsit sub ea: atq; ut capti amore solent, multis donauit arborem muneribus: quodq; ridiculo proximum est, custodem ei tanq; pellici, Meledonium quendam reliquit. autor Helianus. Nutritur mero Platanus infuso radicibus. Commendatio eius summa. Solem æstatibus arcere, per hyemes admittere. Platani satæ, ut Plinius inquit, regenerauere uitium. Sunt & Platani pumilæ, Chamæ Platani uocatę. Id & genere serendi & recidendi fit. Ratione inuenta, sub Augusto Cęsare, quemadmodum nemora tonderētur. A Platani foliorum amplitudine Plataniſtos græci uocant, loca spaciosa, lateq; patentia, ut Photioni credamus. Platanionem uero Hippocrates saxum mari extans leuigatumq;. At Platanos uasis genus est, e quo popana fingebant. Platanum Italia modo raram habet, Romæ uisam, & in Venetia, puincia Bassiano agro, in uiculo cui Sogia nomen sit. Theophrastus e Platano Aegyptia unguentum fieri solitum scribit commendatum uestibus, non per se, sed additum in alia, presertimq; Irinum.

Meminit & Cęlius lib. 13. cap. 31.

EX M. VERG. COMM.

AMabilis & expetita omnibus quondam hæc arbor fuit. Peregrina primum Italiæ, mox omnibus in ea locis, & hortis uirens. Iterum neglecta, paulominus q; ad antiquam gratiam ætate nostra restituta est, uiretq;, & in delitijs in Aethruria etiā habetur, magno ipsorum & hominum argumento, quibus uoluptas & uitæ ocia, aut contra sollicitudo, & utilitas in precio & honore fuerint. De ea qui plura nosse uelit, Plinium consulat lib. 24. cap. 5. nos ea, breuitati consulentes, relinquimus.

¶ De Fraxino. CAP. CX.

FRaxinus arbor nota est, cuius folia cum succo peruncta, aut ex uino pota, uiperarum ictibus auxiliantur. Corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. Ramenta scobemq; potu, perniciem afferre traduntur.

μελία

BARBARI COROLL.

FRaxinum, Mileam, & Meliam quoq;, græci uocant: Trinodemque cognominant, hoc est, Triozon, quia ramos habeat pręgrandes, ordinatos, paresq; numero: quod genus arborum, græci ἀξιολογώτατον, hoc est, ut quidam interpretantur, egregias appellant, copiosissima, procera, teres. Fructificat æstate. Quanq; in duo genera diducitur. Excelsum, procerumq;, ligno candido, molliore, crispiore, neruoso, enodi. Alterum humilius, scabriore, duriore, fusciore, sed folio Laurus, Latifoliæ acutiore, leuiterq; per ambitionē serrato, et ut Theodorus inquit, subsidenti, quia legisset ἐπικαθίζοντι, nos ἐπακανθίζοντι, hoc est, non sine quodam marginis, uel cacuminis aculeo. Ramulum totum, ceu folio singulari credas constare. quoniam ab pediculo uno, folia simul cuncta erumpunt, & per ampla uersuum interualla, tanq; per genicula continenter, ordineq; pendeant, perinde ut in Sorbo, unde Pennata dicitur a Plinio. Internodia latiora candidæ, coniugationesq; plures, & folia longiuscula. & magis angusta, coloris herbacei. Cortex leuis, spissus & tenuis, rubro colore. Radices crebræ, sublimes & crassæ. Carere hanc flore ac fructu, in Troadis Ida, credunt falso. Etenim fructum fert minutum in siliquis, nucosum, qualem Amygdalæ, gustu subsalsum. Fert & Lauri modo Fraxinus muscū, & alia quædam astrictiora gustu, circinnataq;, ut pilulæ Platani. Hæc partim cum fructu emergunt. partim multo post nascuntur ei, et quæ Plecta, hoc est, plicamēta, siue, inuolucra dicuntur. Leuis exire amat cauis, madentibusq; locis, scabra sitiētibus & saxosis. In Macedonia Bumeliam appellant, raro corpore, minusq; crispo, amplissimam & lentissimā. Fraxinus, Pirus, Piraster solæ in planis, & materia & fructu commendantur. Oportuna cędi autumno est. Materies ad plurima utilis. In Ida Troadis, intantū similis Cedro, cortice ablato, ut Plinius, Taxo, Theophrastus ementes uti fallat. Quidam situ diuisere Fraxinum. Campestrem crispam, Montanā spissam. Folia earum iumentis mortifera. Cæteris ruminantium innocua, idque in Græcia. Nihil iumentis nocent in Italia. Et hoc de Taxo, Theophrastus interpretarur, nō de Fraxino. Fortasse nominum uicinitas fefellit prodentes, Græcis Fraxinum Mileam, Taxum Milon uocantibus. Matutinas occidentesque umbras eius, q̄uis sint longissimæ, nulla serpens attingit. Expertum se Plinius dicit. Si fronde ea, gyro claudat ignis, et serpens, in ignē potius, q̄ in Fra-

Plin. li. 16. ca. 13. lib. 24. ca. 8.

C xinum fugere serpentem. Fraxinus, anteq; serpentes prodeant, floret, nec ante conditas folia dimittit. A Fraxini foliorū similitudine, Fraxinula, siue Fraxinago herba dicit, ueteribus nusquam dicta, quod equidem sciam. Mauritania, uel hanc, uel similem Fraxinulę, Secaculim appellat: in compositiones ad uenerem excitandam quæsitas, adhibitam, radice candida, & nodosa, flore uiolaceo, fere inter candidum & ceruleum, semine rotundo, ut Iuniperi. Folio inter Pisum, atq; Fraxinum. Non desunt tamen qui Secaculim, ex India tantum inuehi putent, notis quas modo exposui, quandoquidem Fraxinago hæc, quæ in nostris habetur manibus, inefficax & infirma sentiatur ad medicinam.

De Populo alba. CAP. CXI.

POtus albæ Populi cortex unciæ unius pondere, ischiadicis ac urinæ stillicidio prodest. Abortiuum fieri tradunt, si cum mulino rene bibatur. Folia quoque cum uino post purgationes pota, idem præstare produntur. Tepens foliorum succus utiliter aurium dolori instillatur. Pilulæ quæ primo foliorum partu exiliunt, illitæ cum melle, oculorum hebetudini medentur. Memoriæ prodiderunt, corticem albę Populi particulatim cæsum, & sulcis stercoratis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 8. Theoph. lib. 3. cap. 14. Columel. lib. 5. cap. 5.

POpulus duplex, alba, & nigra. Alba λευκή, nigra, αἴγειρος græcis appellata. Vtriusq; folia ut Crotonis, in iuuenta circinatæ rotunditatis sunt, uetustiora in angulos exeunt. Ecōtrario, Hederæ angulosa rotundantur. Propterea meminit Theophrastus, putare quosdam, mutari candidam, ut Croton & Helix, in Hederam uetustate, quemadmodum & Pirus in Pirastrum. Habet candida cum quibusdam perpaucis proprietatem illam, ut ab æstiuo solstitio circumagatur, hoc est, partes supinas foliorum conuertat, sicut Olea, Salix, Vlmus, & Tilia, quod D quidem sideris confecti, rusticis argumentum est. Vtrunq; genus erectum, sed nigra procerior & leuior. Folium simile ligno. Intus utriq; par candor. Neutra uidetur florere. Populorum folijs grandissima lanugo, græci χνοῦν appellāt. Euolat candidæ, ut Iulus. Nostri tria genera Populi fecerūt. Albæ: quæ uuas, Bryon uocatas, ferat unguentis, folio numerosiore, bicolore, superne candido, inferiore parte uiridi. Nigræ: quam Arcades sterilem putauere. Sed in Creta fructificat in ipso Ideæ specus aditu, & ad fontem quoq; Sauri, duodecim ab eo loco stadijs. In Cindrio quoq; proximo ab Ida monte, & circa Tirasiam, parte montuosa. Tertium genus Libycę, folio minimo ac nigerrimæ, fungisq; enascētibus laudatissimę. Populi ferunt in folijs guttam, ex qua apes ꝓpolim suam faciunt. Inter nigras efficacissima Populus est, quę in Creta nascit. Aristoteles autor est, Acheroin uocari nigram Populum. Pausanias, candidam ita nominatam, q; Hercules in descensu ab inferis, apud Acherontem uidisset eam, ramumq; extulisset. Proindeq; non alio ligno, cremari uictimas in Elide, Ioui olympio. Aristoteles omne satum siluosum, arborosumq;, Acherusion dici, prodidit. Ad quod forte alludens poeta festiuissimus, Vlmorum Acheruntem dixerit in Amphitrione. Resina Populo exigua est. humor e cauis huius effluit, medicinæ utilis. Oleum fit & e Populo nigra, semine. Populeū uulgo, AEgirinon, a græcis appellatum. Verno id conficitur, cum plurimum grauis est, prægnansq; resina. Nam unguentum Populeum ex uua Populi, quæ Bryon est, conficitur.

EX M. VERG. COMM.

EXposita omnibus in Theophrasto, Plinioq;, & plærisq; alijs, utriusq; Populi albæ scilicet, & nigræ, de qua mox dicemus, omnis historia est. Poteruntq; uolentes ab illis certiora & plura audire, q; excerpta ex eis, et exscripta ab aliquibus nostra fuerint.

De Macere. CAP. CXII.

μάκηρ

MAcer ex Barbaria aduehitur, cortex flauescens, crassus, gustu perq; astringens: qui contra cruentas excreationes, dysenterias, & alui fluctiones bibitur.

MAcir, BARBARI COROLL.

MAcir, græce Macer, & Xylomacer, cortex est rubẽs, radicis magnę, nomine arboris suæ. Conuehitur ex India. Gustu acerbo, & cum quadam acrimonia, iocũde odorato, ut Galenus inquit. Qualis ea sit, incompertum habet Plinius. Recentiores, non radicis, sed nucis odoratæ corticem, ac folliculum esse affirmant: idq; uero propius est, & plane ita modo cernitur. Hanc nucem græci modo Carion myristicon appellant, hoc est, nucem unguentariam: quæ sane diuersa est a glande unguentaria, ut post constabit.

Plin. lib. 12. capite. 8.
Galen. lib. 7. simpliciũ far. capite. 89.

EX MAR. VERG. COMM.

MVlta sunt, quæ inuentum hoc loco Macer, peregrinitatis in hoc scriptore, & alienæ elocutionis arguant. Siquidem, quod in aromatum cẽsu, & ordine est, nasciturq; in India procul a nostro orbe, inter uiliores, & nostræ orbis arbores, tractari non debuit, nec certam habet generis historiam, si quod in India nascitur, apud Barbaros nasci dicatur. Græcis enim Germani etiam Barbari sunt, quibus in frigido cœlo nihil huiuscemodi nascitur. Neq; Dioscoridis ętate consueuerant ad orientem, & meridiem mundi partes Barbariam nominare. Quo fit, ut credamus, a proprijs sedibus, quæ illi inter aromata erant, in alienum locum temere translatũ fuisse Macer hoc, & quod legitur ἐκ τῆς βαρβάρης, ἐκ τῆς ἰνδικῆς legendum, aut intelligendũ saltem esse. De ligni cortice Galenus multa, & post eum Paulus AEgineta, pluresq; alij.

Nostra ætas ex India aduectum aromatis appellatione nouit, non ligni corticem, sed odoratæ nucis, corticosum operimentũ, et quasi uillosum folliculũ, qualis in Ponticis nondũ penitus maturis nucibus uidetur. Qui si idẽ cũ hoc, & eo quod Galenus Xylomacer uocat, sit, peritiorũ iudicio relinquimus. Nobis, ut a primo diximus, in scriptore hoc, suspecta omnia facit, loci breuitas, incõcinna elocutio, & quod in ꝓbatissimo mihi codice, nusquã Macer hoc legitur. Cæteri tamen omnes de eo tradiderunt. Nosq; eorũ fidẽ & autoritatẽ secuti, hactenus de eo egimus.

¶De VLMO. CAP. CXIIII.

VLmi & folia, & cortex, & rami uim habent spissandi. Folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinũtur. Vulnera glutinãt, sed multo magis corticis Tilia, si fascię loco intorqueat̃. Nam lori more flecti potest. Crassior cortex in uino aut aqua unciatim potus, pituitas trahit. Fracta ossa celerius solidescũt, si decocto foliorũ corticis aut radicis foueãtur. Humor in foliculis enascẽs prima germinis eruptiõe, cuti illitus nitorẽ inducit, faciẽq; splẽdidiorẽ pręstat. Qui dũ siccat̃, in animalia abit, quæ culicũ formã gerũt. Folia cũ tenerescũt, olerũ more ad obsonia usurpantur.

πτελέα

B

BARBARI COROLL.

VLmum πτελέαν græci uocant, utiq; campestrem, quæ & fruticosior. Alterũ genus montanæ, Oripteleam nominant. Folium indiuisum, leuiter per oram serratum, oblongius q̃ Piro, scabrum. Arbor grandis & celsa, irriguis amica, ligno flauo, neruoso, robusto, ut quę tota cor sit. Vtũtur eo ad fores lautiores, ad cardines, assamenta portarum, & torcularia, fonitum caueas, & ad carpentarium quandoque opus. Viridis facile cæditur, sicca difficile. Sterilis habetur arbor. Cradæ Vlmo, ut Fico, Robori, Platanoque gignuntur. Vuam fert, & in petiolis lachrymæ modo gummi, & bestiolas culicibus caprifici similes, in foliculis & autumno Cachryes uocatas, cõplures, minutas, atq; nigras, ut Theophr. scribit. Italiæ quatuor Vlmi sunt genera. Nostrates densiore folio, & ab eodem pediculo numerosiore. Gallicũ. Siluestre. Quartum Attinias uocant. Excelsissimas, & in ijs Sicanas illis præferũt: quę nõ sunt riguæ. Steriles Attiniæ. Ideo plantis seruntur, autumno uitibus, & Maritas appellamus. Reliquæ proueniũt. Samara, siue Amara, ut Columellę placet (ita nominat Vlmi semen) colligũtur circa martias Kalendas, cũ flauescere incipit, priusq̃ folio uestiantur Vlmi. Columella Vlmorũ duo tantum genera putauit. Gallicũ, & Vernaculũ: illud Attiniam, hoc Nostratem uocari: qui & Tremellium scropham reprehẽdit, q Attiniam Vlmum nõ feretem Amaram falso sit opinatus: Nam rariorem, inquit, sine dubio creat: & idcirco plærisque sterilis uidetur, seminibus inter frondem primę germinationis latẽtibus. Itaq; nemo inserit ex Amara, sed ex sobolibus. Est au

*

Theophr. lib. 3. cap. 14.
Plin. lib. 24. capi. 8. & lib. 17. cap. 11.
Columella libro. 5. cap. 5.

C tem Attinia lõge lętior & procerior nostrate, frõdemq́; iucũdiorem bubus præbet. Amara, ut dixi, dicit̃ semen eius latina uoce. Nã græce, ἀμάρα nõ hoc significat, sed riuulũ & incile rigandis hortis. ita dictũ, quia marcessere ꝓhibeat: sed & auriũ cauernæ, dicuntur a græcis Amaræ.

TEX M. VERG. COMM.

THeophrastus & Plinius longissime de hac arbore tractauerũt, ideoq́; nec a nobis desyderanda. Illud tãtum monemus, uoluisse nos Tiliam corticis illic dicere, quo loco legitur, Cortex pro uinculo & fasciola uulneri. &c. Qua rei descriptione Plinius antea usus fuerat, ne Tiliã arborem Vlmo miscuisse nos aliquis dubitaret. Scimus enim & nos, a Tilia arbore, cuius materia lenta & tractabilis est, quõdam Lętiscos, fasciolasq́; in coronis ex ea arbore pendẽtes.

Non omittemus præterea, in deĳcienda aluo, Plinium frigida aqua tantũ uti, nec pituitã solum, sed etiã aquã deĳcere: quæ nescio an Dioscoridi deesse possint, & abundare uinũ, quo hic in eadem purgatione utitur.

Et cum nihil osseum in Dioscoride illic legeretur, ubi dictum a nobis est, solidescunt celerrime ossea succedente cicatrice. &c. non sine caussa ad fracta ossa contrahendam esse rem cogitauimus: cum illic πωροῖ uerbum esset, quod id tantum significat, ut paulo ante testati sumus, & præter id κάταγμα, quod in fractis tantum ossibus, ab antiquis medicis receptum est.

Quas deinde bestiolas culicibus similes in Vlmi folliculis nasci Dioscorides ait, a Theophrasto Cnipes dicũtur, quẽadmodum ex Caprificis euolãtes. Similes his, aliæ bestiæ Psenes ab eodem uocantur.

De Lignorum marcore, CAP. CXIIII.

ἀπὸ τῶν παλαιῶν καὶ πρέμνων σαπρία.

INcidens caudicibus lignisque ueteribus caries congeritur, quæ farinæ modo illita, ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Serpẽtia cohibet, si cum pari aniso & uino subacta, linteisque imposita, illinatur.

BARBARI COROLL.

CAriem lignorum, σαπρότητα græci uocant, & Embion poeta.

EX M. VERG. COMM.

D CRedidissem ego facile, de Vlmi carie tantũ a Dioscoride agi hoc loco, nisi Paulus AEgineta his uerbis subscripsisset. Lignorum caries, eorũq́; præcipue, quæ mediocrem adstringendi uim habent, qualis Vlmus est, humentia purgat ulcera, & explet.

De Populo nigra. CAP. CXV

Αἴγειρος

POpuli nigræ folia cum aceto illita, magna utilitate podagricis doloribus illinũtur. Resinam Populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lachrymam commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinũ, quod Electrum uocant, alĳ Chrysophoron. Id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur. Tritum, potumq́; stomachi uentrisque fluctiones sistit.

BARBARI COROLL.

Theophra. libro. 3. cap. 14.

POpulus nigra, qualis ea sit, indicatum est in candida. De ipso autem Electro, sunt qui tria eius genera constituant. Ex arborum succo primum, quod inde Succinum dicatur: ut non hoc sit quod Homerus nouerit. Secundum naturale, quinta parte argenti, ut in canaliensi auro. Tertium cura fit, ex tribus auri partibus, & una argenti: quanquam quod quintam partem argenti excedit, incudibus non resistat. Errare Plinius existimat, qui melius esse putant naturale. Cuius probatio, ut ueneno accepto, & stridorem emittat, & uarios quasi arcus cœlestis in dissimilitudinem reddat colores. Narratur & hæc ad lucernarum lumina clarius argento splendere. Electrum inquit Strabo, purgamentum ipsum auri est, coctura prima qđ ex sulphurosæ cuiusdã cretæ comitatu fit. Argentũ aurũq́; in se cõplexũ, chymistæ Phaetontem uocant. Diuersum ab hoc uidet̃ genus esse qđ Ambra, siue Ampar caninũ dicit̃. Aetius Ambar, nos Succinum oriẽtale primi nominauimus: incõpeatum ueteribus ut arbitror, multis locis scaturiens, bituminis & sulphuris modo. Discrimen eius triplex, Ruffum, & pingue præferunt.

runt. Selachiticũ, a municipio quodam Indiæ uocatum, ubi naſcitur. Subalbidũ ex Arabia fe lici. Minus probatur e maritimo quodã oppido, cui Sechra nomen eſt. Deterrimũ nigreſcit, quod piſces deuorauere. De hoc tamen alij aliter. Nos græcam fidem ſequimur.

A

EX M. VERG. COMM.

VEriſimile eſt, debuiſſe in ſcriptore hoc etiam coniungi Populũ albam, & nigram, & neutram abſq; altera tractari. Nos tamẽ, quoniã locis omnibus in antiquiſſimis græcis reperiuntur, eas relinqmus, nõ auſi mutare, qđ antiquorũ omniũ codicũ fide immutabile eſſe debuit.

De Succino, quod Electrũ ueteres, noſtri Ambram dicunt, qui noſſe uelit plura, apud Plinium legat libro ultimo, cap. 3. & 4.

Nos etiã illud adijcimus, credere nos, nõ ex utraq; Populo ſuccinũ fluere, ſed ex nigra tantum: ideoq; non ἐξ αὐτῶν numero multitudinis, ſed ἐξ αὐτῆς numero ſingulari legẽdum eſſe locum. Nihil tamẽ teſtantibus omnibus græcis, mutatũ a nobis eſt, cognoſcendumq; id diligentioribus relinquimus.

¶De Harundine. CAP. CXVI.

IN Harundinum genere quædem Naſtos uocatur, ex qua ſagittæ factitari ſolent. Alia fœmina, qua tibiarum ligulas efficiũt. Alia quod fiſtulis addicta ſit, Syringias, cui multum ineſt carnis, crebris cincta geniculis, ad librorum conſcriptionem accommodata. Alia craſſa, concaua, apud amnes naſcens, quæ a quibuſdam Cypria, ab alijs Donax appellatur. Alia Phragmites, ſeu Valltoria, gracilis, candicans, uulgo cognita: cuius trita radix per ſe, aut cum bulbis ſuis illita, ſpicula aculeoſq; corpore extrahit. Luxata, lumborumq; dolores, cum aceto mulcet. Virentia folia tuſa, & impoſita ignibus ſacris medẽtur, & cęteris inflammationibus. Corticis cinere perũctę cũ aceto alopecię ſanant̃. Paniculę lanugo ſi aures intrauerit, exſurdat. Eundẽ effectũ implet Harũdo quę Cypria dicitur.

B

BARBARI COROLL.

HArundo κάλαμος a græcis dicit̃, a Phœnicibus Gingros, ob Adonin, quem Gingrem uocant, & lugent. Radices eius uiuaces, geniculatæ, ac fere inſolæ, ſimiles ijs partibus, quæ ſupra terrã eminẽt. Huius duo ſumã genera. Tibiariũ. i. Auleticon. Vulgare poſterius. Hoc in Characiam, hoc eſt, Vallarem, craſſam & ualidã, quæ Gręcanica quoq; uulgo dicit̃, & a Vitruuio Cerdone gręca. Et in Plotiã, ſiue Plocimon, diducitur, hoc eſt, flutam, uel nexilem, graciliorẽ & imbecilliorẽ priore, utraq; Orchomeniũ circa lacũ. Superior, in ripis exſpaciãtis ſtagni, et in Comitibus (ſic enim Harundinetũ prædenſum & farctũ appellãt) ſeques ſubtilis, in inſulis fluitantibus, quas græci Ploadas uocãt, in immẽſum prælatis ijs, quos Cephiſus amnis abluiſſet, ut cecinit Pindarus. Interim cũ Auletico naſcit̃ Characias, ſed longior cæteris, & uermibus obnoxia. Tibialem hyeme legũt, uere tunicas eximũt, æſtate per internodia cędunt. Optima fieri armamẽta e medio geniculo, molliſſima e ſupioribus, duriſſima ex imis aſſerunt. Perſuaſum erat, & ligulã ex ſua quanq; tantũ harũdinis parte cõgruere: & eam: quæ radicem anteceſſerit, lęuo Tibiarũ lateri cõuenire, quæ cacumẽ, dextero cæterũ internodio, in duas partes diſſecto, utriuſq; ligulæ os inciſuræ cõmittebat̃: alias negatur congruere: Theophraſtus autor. Plinius magno nominũ ambitu, Calamos numerat: AEgyptios chartis ſeruatos: probatiores tamen Gnidios: & qui in Aſia circa Aneticũ amnẽ naſcãtur. Noſtratibus fungoſior natura, bibulos, cauo intus corpore, tenui ſuperne ligno fiſſiles, præacuta ſemper acie geniculatos. Gracilitas nodis diſtincta, lęui faſtigio tenuat̃ in cacumina, craſſiore paniculæ coma, qua pro pluma implentur ſtrata cauponarum. Et hæc ad nauium commiſſuras in Belgis, glutino quocunque fi delior rimis explendis. Bononienſes e Rheno amne, quibus plurima ineſt medulla, ponduſque uolucre. Contra flatus quoque peruicax libra, ut nullus ſagittis aptior ſit calamus. Poſt hos Cretici & Belgici laudantur. Creticus carnoſiſſimus, lõgiſſimus internodijs, lentiſſimus ſi calfiat, Toxicus, id eſt, ſagittarius, ob excellentem eius uſum, a Theophra. dictus. Nunc ſcriptorius, ex ea inſula præcipuus, nec aliũde fere expetit̃. Omnibus pręferũtur Indi, ut q haſtarũ quoq; uicẽ prępilati, hoc ẽ, cuſpidibus additis, prębeãt. Iis amplitudo arborea eſt: nec dubitat̃.

Theophraſt. lib. 4. cap. 11. Plin. lib. 16. capi. 36. Lib. 24. ca. 11. lib. 17. capite. 20. & 28.

C E quarū radicibus, ut Solino placet, ſuccus exprimitꝛ ad ſuauitatē mellis, quaſi Saccarum inter
pretari poſſis. Longitudo ſubrectarū, 30. fere paſſus, humi uero ſerpentiū, 50. craſſitudo cubito
rū ternū, interim ſenū: quæ tamē Strabo nō credidit. Diodorus in auſtrali quadā inſula, æqno
ctiali plaga ſcribit harūdines haberi plurimas, fructū candidum, Eruo ſimilē ferētes, e quo ſua
uiſſimus panis cōficitꝛ. AEque fabuloſum atq; illud, ꝙ in eadē inſula, duas naſci tradit herbas,
ſupra quas iacētes, placidiſſimo ſomno moriantꝛ. In AEthiopia certe populi, radicibus Harun
dinum in farina tritis, uictitant, & ob id Rhizophagi nominantur. Spiſſius mari corpus In-
di tradūt. Fœminæ capacius. Nauigiorū etiam loco, ſingulis eorū internodijs circa Aceſinem
maxime amnem, ternos homines capiēte alueo. Syringias, totus concauus, ita dictus, quia fi-
ſtulis utiliſſimus, quoniam nihil ſit ei cartilaginis atq; carnis, ut Plinius exiſtimat. Dioſcorides
craſſa eum carne deſcripſit. Tibialis, Orchomenius, idēq; Auleticus, cōtinuo foramine parui-
us eſt. Fruticoſiſſimus Donax, nō niſi in aquaticis natus, latine Canna. ꝙq; Canna apud nos,
ut inqt Columella, gracilē & degenerē ſignificat harundinē. Apud gręcos fiſcellę genus Cāna
dicitꝛ, ut eſt apud Pollucē. Præfertꝛ aquaticis, ſiccus. Laconicis foliū uariū, & ab ima parte denſi
us, tunicis longioribus: quales circa ſtagna, diſſimiles amnicis. Eſt & obliqua Harūdo, nō ex-
celſa, ſed iuxta terrā fruticis modo ſe ſpargēs. Suauiſſima in teneritate, pecori. Ab aliqbus uo-
catur Elegia. Zeugitæ, calami dicuntꝛ, Armamentarios Theodorus interpretatur, cū in ampli-
tudinē aucupatoriā adoleſcūt. Auletici, lacu Orchomenio, influente Cephiſo amne, ꝑmanen
teq; anno, celerius autē recedēte. Graciliores, Bombycinæ appellabantur. Horū generū fœmi
næ, Spadones et Eunuchiæ uocari ſolitę, folio latiore, candidiore, nulla, uel modica lanugine.
hinc erāt armamēta ad cātus incluſos, quę gręci Iugamēta, ſiue Paria, hoc ē Zeuge, ad dexterā
& ſiniſtrā tibiā utilia uocabāt: qꝺ ita eſſent cōiunctæ, ut altera eiuſdē carminis incentiua, altera
* ſuccētiua foret, ad Bacteriā a Theoph. (niſi fallor) appellatos. De Bacteria meminit & Plutar.
& Pollux, geſtamēq; id theatraliū ꝑſonarū demōſtrant eſſe, ut Scipionē Plautus, rectū inſigni-
bus, curuū ignobilibus. In ſacris certe literis Bacteria dicitur inuocatio ea, quæ poſt pręceptio
* nem addi ſolet. Quid ſi qs in Theophraſto, nō ad βακτηριαν, ſed ἰμβατήρια legendū putet? Erat au
tem hoc & loci nomē, ut inqt Pollux, & theatralis cuiuſdā operę cātionis ue genus, ſtatariū, &
D citra ſaltationē, ac tripudiū: quo Lacedęmonios & Arcades uti ſolitos incinēte modulos & fre
quentamēta quædā ſimplicia tibicine Atheneus cōmemorat: qꝺ & Enoplion uocauerint: etiā
Embaſim, hoc eſt, ingreſſionē inceſſionēq;, ut ē apud Gelliū. Ob id incluſos cātus a Plinio di-
ctos intelligo, qbus antiquitas in theatro contēta erat, ſimplici adhuc muſica, hoc eſt, ut Theo
* phraſtus inqt, Aplaſto, cōprimentibus ſe tibiarū ligulis, quia tempeſtiue cæderētur, ideoq; ad
uarietates, flexuſq; ſonorū inutilibus. ad hoc exēpli, πιλὴν κιθάρισιν uocabāt: cuius inuētor Ari
ſtonicus fuiſſe dicitur, ut Atheneus meminit. Illos autē, quibus operoſa ratio canēdi placuit,
Camptaulos, a uocū inflexione appellauerūt: quod nomē in Carini Cęſaris uita deprauatum,
correximus. Corrumpit hoc luxuria, & per ſolſticia cędi placuit, ut in trimatu demū utiles fierēt
apertioribus earū ligulis, ad flectēdos ſonos. Armamēta ſane, Plinio eſt, ubi ꝓ Iugamētis uine
arū, Pedamētis ue accepit. Tibicines gręci, et Monaulos, & Calamaulas, et Rhaphaulas quoq;
dicūt. Habetꝛ & illa diſtinctio. Tibiarū aliæ uirginales & puellares. Aliæ uiriles: quas & ꝑfectas
& pluſq; ꝑfectas cognomināt. Sūt & chariſticæ quædā Tibiæ: item quę Dactilicę uocātur, &
quę Lyſiodicę, & Tragicę. Lyſiodi uero dicebātur, q mimos qſdā ſub ꝑſonis muliebribus age
bant, ut uirilibus Magodi. Nā Elimi tibiæ apud Sophoclē in Niobe, nihil aliud uidentꝛ eſſe, ꝙ
Phrygię: quas & Scytaleas, ob craſſitudinē appellāt, et obliquas, ut inqt Varro, ſiue impares,
quēadmodū Serranas, quæ pares eſſent & æqualibus cauernis. cū in Phrygijs dextera unū ha
beret foramē, ſiniſtra duo: quarū inuētor Midas. Nominantꝛ & Diopi, hoc eſt, biforæ, qbus &
nos utimur, ſed e buxo, aliaue materia. hæ corniculorū tubarūq; ſunt, & ſemp fuere comites.
Hebebātur olim & Hemiopi, hoc eſt, ſemiforæ: quas & minores, & imꝑfectas, & puellares uo
cabant, atq; terrenas, hoc eſt Moluculas, epulis adhiberi ſolitas. Vt hoc uideatꝛ Plautus intelle
xiſſe, cū ſemiſonarios artifices quoſdā nominat. Itē Meſocopę, & Hypotretæ, qꝺ alterę in me
dio foratę, alterę ad imū ꝑtuſæ forēt. Tityrina quoq; tibia eadē eſt quę harūdinea. Nā Magadis
& Palæomagadis ea eſt, quę acutū grauēq; ſonū reddit, genus chariſticæ tibiæ: ꝙq; Magadis
& Pſalteriū nomē eſt idē cū Sābuca & Pectide, ut multis placet, nec tñ omnibus. Alias quoq;
Tibias in arbore Loto diximus. Singularē tibiā Monocalamō, & Monaulū uocāt: ſicut multi
plicē Polycalamō. Priorē Marſias Celænis, aut Mercurius inuenit. Alij Seuthen, & Rhonacen
Medos homines inueniſſe quidē, ſed Marſiā uinxiſſe cera putāt. Alteas Silenus, ſiue Marſias,
quorū Poetę gręci, tibiā plærūq; Lebyn uocāt, ab inuētoris patria, ut Duris ſcriptū reliqt. Var
ro Præcentiuas

Vide Cęliū li bro. 5. cap. 26.

ro Pręcētiuas & Succētiuas cōnumerat: quarū sit usus ad puluinaria præcinendi subcinēdiq́, a quo & Pręcentores & Subcētores appellant. Item Vascas, foraminibus q́ pręcentiuæ pluribus. Lydias porro, easdemq́ Turarias uocabant, q inter Tura adhiberentur. Gingrinæ, tenuiorem sonū edebāt, q́ Vascæ. Clarissimū AEgyptiæ, Garrulū Arabicæ. Ob id græci nugacem hominem, Arabicū tonariū, prouerbio facto nominãt. Acutissimæ Gingrinæ habebantur & Corinthiæ, ut inquit Solinus. Gingrinas, ab anserina uoce dictas putãt. Nam & græci, χινιάζειν pro eo quod est, tibia sonare, dicunt. Ego a Ginge, qui sit Adonis, ut huius capitis initio monstrauimus. Erant & suæ funerū tibiæ, siue tubæ, ut inquit Gellius, quarū peritos, Siticinas uocabãt, non quasi siccinistas, a genere tripudij, sed q ad sitos, hoc est, uita functos, & terra cōditos sonarent. Erant & Tonaria, quibus uti Gracchus solebat, ad cōponendã in cōcione uocē eburneis. Nota est historia. Est & in Italia nascēs, ex qua fit Adarcha nomine, de qua post dicemus. Aucupatoria sane harundo, a Panormo laudatissima legit, & Panorito, Piscatoria abaritana ex Africa. Musicæ harūdines, ex insula Sicilię, Thermitano agro sita laudãtur, ut Solinus ait. Sunt & aliæ sine nominibus harūdines, proceritate, breuitate, crassitudine, exilitate similibusq́ distinctæ: adeo, ut. 29. earū genera demōstrasse Plinius se dixerit. Harūdo omnis, ex una stirpe numerosa, atq́ etiã recisa, deustaq́ fœcūdior. Folia Indicis tantū breuia. Omnibus a nodo cōplexus initiū est membranis per ambitum tenuibus, raroq́, non a medio genu procumbentibus. Latera in rotūditatem bina, sup nodos alterno semper inguine, hoc a dextra, illo ab leua, superiore per uices. Inde exeunt aliquãdo rami, qui sunt calami tenues. Mira huius & Filicis discordia. Vtriusq́ radix cōtrita & imposita, stipem alterius eijcit infixū corpori. Ad hūc usum, ex Harundinis radice medicamentū Hippocrates, Epispastron Orchomeniū, uidet qui busdã appellasse. Magna cū altero genere concordia. siquidē ut Cato præcipit, optime corruda seritur, ubi sint harūdines. Harūdinibus septentrio, domos suas operit: duratq́ ita in altitudine tegulū earum. In reliquo orbe cameras leuissime suspendunt. Harundinis Italiæ usus ad uineas quoq́, ut Arpino agro. Paniculæ florē illū, auribus infestū, Anthelem gręci appellãt.

Arabicus tonarius. Prouerbium.

Gell. li. 10. capite. 2.

A

Q. EX M. VERG. COMM.

QVos cum radice Harūdinis bulbos diximus, oculos eius intelligimus, quo nomine etiã ueteres in radice Harūdinis eã partē dixerūt, unde noua eius soboles quotãnis nascit.

B

De PAPYRO. CAP. CXVII.

πάπυρος

PApyrus, qua chartæ fiunt, nullis non cognita, præcipuę in medicina utilitatis ad laxandas fistulas. Madefacta lino inuoluitur usque dum inaruerit. Constricta enim atque immissa in hiatum completur, & intumescendo fistulas aperit. Habet nescio quid alimenti radix. Itaque AEgyptij eam mandunt, succum tantum deuorantes, & mansam expuunt. Ipsis radicibus pro ligno utuntur. Crematæ Papyri cinis depascentia ulcera cum omnium partium, tum oris maxime cohibent. Verum melius id combusta Charta præstat.

BARBARI COROLL.

Plinius. lib. 13. cap. 11. 12.

PApyrus, et Papyrū, latine dicit. In palustribus AEgypti, aut qescentibus Nili aquis nascit: quę regio, Delta, & inferior pars uocat. Item Syrię, circa quē odoratus ille Calamus lacū nascitur, & in Euphrate circa Babylonē. In AEgypto, nō excedēte bina cubita gurgitū altitudine, uolari hominis robusti, brachialiq́ radicis crassitudine. Obliqua hęc, atq́ densa, nō amplius q́ cubitorū decē longitudinis. Triãgulis Papyrorū lateribus, qui a terra multis partibus tolluntur, pedibus, ut inquit Strabo, decem, uel ut alij, cubitis quaternis. In gracilitate fastigiati, sustinentes comata, ac Thyrsi modo cacumē includentes exile. Ad nihil utile, præterea nullo semine, aut usu eius alio, q́ floris ad Deos coronãdos. Radicibus incolę utunt, nec ignis tm̃ gratia, sed ad alia quoq́ utēsilia uasorū: ut q ꝓba & alta materie sint. Ex ipso quidē Papyro nauigia texunt. E libro uela, tegetesq́, necnō & uestis genus, & stragula & funes. Mãdunt crudū elixū, succo deuorato, corpus expuentes. Scitur & usus ex eo ad chartas ueteribus. Nūc alia earum officinis inuēta ratio est. Habet & in AEthiopia & Italia Papyrus uel ꝓmiscue, Ciminio lacu plurimum, sed alterius forte generis, nec ad chartas utile. quandoquidem AEgypto propria tribuitur, & Biblos appellatur. Alioquin Strabo, in India quoque nasci Biblum scribit. Idem autor, in parte Nili, quæ dicitur inferior, abundare tradit eam: quoniam ibi pręcipue colatur.

C

& duorum esse generum: deteriorem, & meliorem: quę Hieratica dicatur: unde & nomē Chartæ Plinio. Herodotus ueteri consuetudine pelles quoq; hircinas, & ouillas, Biblos uocari tradit, q, ijs in penuria chartarum uteretur uice.

¶De MYRYCA. CAP. CXVIII.

μυρίκη

MYrica, seu Tamarix arbor, uulgo cognita est, cum apud pigras & stagnātes aquas enascatur, fructum quasi florem ferens compage muscosum. AEgyptus, Syriaque alteram gignunt mitiorem, siluestri cætera similem. Fructum parit Gallæ proximum, inæqualiter, asperum gustu, quo conuenienter utimur uice Gallæ in medicaminibus oculorum orisque. Datur cruentæ excreationi in potu, & cœliacis, & contra profluuia fœminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus. Illitus tumores inhibet. Cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem absumit. Ad dolorem dentium in collutionibus salutare, & mulieribus fluctioni uuluæ oportunū in desessionibus. Phthiriasi, lendibusque circumfusum prodest. Abundantiam fœminarum sistit impositus arboris cinis. Potorios calices e caudice lienosis moliuntur, quo datus in his potus proficiat.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. cap. 11.

MYricen, Tamaricem uocant Corinthi:. Et in Achaia quoq; est, & Bria dicitur: & cum plus iusto adoleuit, Promala utique poetis, siluestris, & sterilis forte, quia fructus ei bryodes, hoc est, muscosus. Nam satiuæ similis Gallę prouenit: quæ in Syria, & in AEgypto copiosa etiam est. Hanc & Amaricem nonnulli appellant: similem scopis amerinis prodentes. Neq; tamen omnibus eandem esse Tamaricem & Amaricem placet. Myrices certe infelicia ligna uulgo nominantur: quoniam nihil ferat pręter flosculum, de quo diximus, muscosum: nec ferat unquam. Huius cum uno uiscerum liene tanta dissidentia est, ut affirmēt, a Democrito sumentes, si ex ea alueis canalibusue factis bibant sues, sine liene inueniri. Et ideo homini splenetico, cibū potumq; dant in uasis ex ea fabricatis. Illud obiter indicādum est Columellæ studiosis, ut locum in octauo eius libro corrigant, ita scriptum. Succurritur, inquit, si fabricentur Canales Tamaricis & Rusco. Legendum est, Tamaricis e trunco, author Dioscorides. Nec illud nō docendum, qui uitro soluendo firmandoq; accurrāt, ex hac arbore potissimum igni suo escā ministrāt. Cuius radicem officinæ Casiam uocare solēt: & quæ palam imperitia medicorū est, pro Casia odorata utuntur. Folium Miricæ sunt qui Sabinæ herbæ nō nihil simile pnūcient.

D

EX M. VERG. COMM.

QVam cæteri græcorum appellatione Myricen, potius q̄ Tamaricen dixerūt, nos authore Columella, plantarum & Romani sermonis grauissimo teste, Tamaricen libere & intrepide diximus. Is enim de suillo pecore, eiusq; morbis lib. octauo agens, Solere ait sues uitiosi splenis dolore infestari, accidereq; id malum magnis siccitatibus, quo tempore stratis passim sub arbore pomis, sues dulcedinē pabuli cōsectātes, splenis incremento laborāt: succurriq; huic malo dixit, si e trunco Tamaricis fabricentur canales, impleanturq; aqua, deinde sitientibus admoueantur. Quippe ligni succus medicabilis epotus, intestinum lienis tumorem compescit. Quo uno testimonio satis fore nobis credidimus, ut quæ græcis μυρίκη est, latinis Tamarix quondam fuerit, & adhuc sit, eodem in duobus autoribus eiusdem mali conueniēte remedio. Sterilem Tamaricen in Theriacis suis Nicander esse testatus est, speciosumq; eius fruticē: ideo μάντιν .i. uatem uocari, quoniam iusserit Apollo uates Tamaricis ramulū, manutenentes uaticinari. Versiculi eius sunt.

καὶ μυρίκης λάζεο νέον πανακαρπέα θάμνον,
μάντιν ἐνὶ ζώοισιν γεραςμίον ἧ ἔν ἀπόλλων,
μαντοσύνας κορυπαῖος ἐθήκατο καὶ θέμιν ἀνδρῶν.

Quæ sic facile uertat aliquis. Sumito præterea Myrices fruticem, uatem inter uiuentes honoratum. In qua Apollo Corypæus uaticinia posuit, & iura mortalium. Ob quam caussam,

ex historia

ut ex historia collegimus, Magi & Scythæ ad uaticinia sua Myrice utebantur. Quod genus diuinationis ab aliis gentibus etiam seruatum est. Herodotus siquidem sępe in diuersis gentibus Myriceis ramulis uaticinia fieri testatur. Ob quam caussam & Apollo Myriceus quondam dictus est. Quoniam ex eadem arbore in pompa Iouis coronari solitos in Aegypto sacerdotes, & in Media Magos, ex antiquioribus scriptoribus plures retulerunt.

A

¶ De Erica. CAP. CXIX.

Erica fruticosa arbor Myricę similis, longe minor, cuius flore apes reprobum mel efficiunt. Tam flos, quam coma serpentium ictibus illitu medetur.

ἐρείκη

BARBARI COROLL.

Ericem, colore tradunt Roris marini, ac pene folio. Propterea Theophrastus uberrimam Libanotide Erice nasci refert. Mel quod e flore huius, apes faciunt, Ericeum uocatur, simile arenoso, siluestre, improbumq;. Conuehitur post primos autumni imbres, cum Erica. Sola floret in siluis. Asiæ, Græciæque fruticibus ascribitur. Athenienses hanc, ut ait Plinius, Tetradicen, Eubœa Sisarum, siue ut Varro Sisaram, unde liquidum mel fiat, putantque apibus esse gratissimam. Fortassis, quia tunc nulla alia sit copia. Theophrastus, Tetralicen, non Tetradicē, nisi mendosus codex est, appellat, in genere fruticum aculeatam, & germinantem æstate. De hac Erice intelligat, nec ne, haud scio. Quia tamen bis anno floret Erice, prima uidelicet & ultima siluestrium, nec inter acculeatas ponitur, fieri potest, ut alia sit Tetralix sua Theophrasto, alia quæ pro Erice Athenis capitur: nisi quis hanc Tetradicē, illam Tetralicem uocari malit. Meminit & Tetragoniæ uocatæ Theophrastus, sed inter arbores quæ tardissime germināt, ut Thyia, Taxusq;. Theodorus Quadratoriā interpretatus est, melius si Quadrangulā. Columella Ericem intelligit, cum amaricum, siue amaricem, & amaricinos flores commemorat. Quanq; & ibi lectio corrupta in eo fertur. Nam & amaranthini, pro amaricinis, & tamaricem pro amarice, scriptum fere inuenias. Cum sit Tamarice; nō Erica, sed Myrica. Confundit hoc Palladius: qui tertiam mellationem, Tamarisci floribus (ita enim uocat ipse Tamaricem) cōstare tradidit: cū Erices, idest, Amaricis ea, non Tamaricis pabulo fiat, autore Plinio. Nisi quis Tamaricis appellatione, ueteres & Ericem, & Myricem significare uoluisse dixerit. Plinius Ericem Ilici similem descripsit. Credo Myricem, non Ilicem legendum, cum Dioscoridis autoritate, tum quod ita modo cernitur in Patauinis montibus: non quidem folio, quod ei Roris marini simile tribuitur, sed musco, quem floris uice habet, ut Myrica. Quod autem Erice uideatur etiā uocata Siderites, libro Plinij undecimo, nos eum locum in castigatione Pliniana, deprauatum ostendimus.

Pli. li. 11. ca. 16.

B

EX M. VERG. COMM.

Vitilibus plærisque. Qualis Salices, Vitex & Genistæ sunt: ueluti congenerem illis plantam libro uicesimoquarto Plinius Ericem adnumerat. Omnes Tamarici similem tradiderunt, floreque eius, qui solus extremo autumno ab apibus inueniatur, ultimam mellis uindemiam fieri.

Theophractus Libanotidi, quam Rosmarinū Romani dicunt, similem fecisse uidetur. Ex quibus omnibus, non fuerit difficile notas has omnes diligenter obseruantibus, quæ nam ea nunc sit ostendere. Nobis inclinat animus, in Genistarum genere, siluestrem a nobis dictam Ericem hanc esse. Vidimus enim aliquando septembri & octobri mense, utriusque Genistæ flores. Non tamen quotannis, & ubiq; apud nos eo tempere florent. Quod cœli maiore benefitio aliis potest competere locis.

Erice in Aegypto quondam fuit, grata Isidi arbor, quæ tempestate eiectum Osyridem excepisset, subitoq; incremēto intra se clausum operuisse. testis et autor Plutarchus libro de Iside et Osyride. Paulus Aegineta dicit discutiendi uires sine erosione habere, foliaque & flores in usu præcipue esse.

¶ De Acacalide. CAP. CXX.

Acacalis fructus est nascentis in Aegypto fruticis, seminis Myricę quadā tenus similis, cuius aqua in qua maduerit ad collyria ad-

ἀκακαλίς

C ditur, quæ ad excitandam oculorum aciem conueniunt.

BARBARI COROLL.

ACacalin, Paulus Atallida nominat. Galenus ubi meminerit, nondum comperi. Nomẽ frutici, a nympha datum crediderim Acacali, quæ ab Apolline compressa, Phylacidẽ & Phylandrum ediderit in Creta, miraculo ab Elyræis insulæ populis conficto: nutritos a capra eos fuisse: cuius rei monumentum in Apollinis quoq; delphici delubro monstrabatur. autor Pausanias. Apollonius poeta, in Argonautico, Acacalin Minois regis filiam, ab Apolline quidem uitiatam cecinit: sed quæ in Aphricam relegata, filium ediderit nomine Amphithoon, qui & Garamas quoq; uocaretur, Nasamonis & Caphauri pater, ex nympha Tritonide.

¶ De Rhamno. CAP. CXXI.

ῥάμνος

RHamnum alij Persephonion uocant, alij Leucacantham, Romani Spinam albam, aut Cerualem, Aphri Atadim. Rhamnus fruticat in sepibus, ramos ferens rectos, & aculeos in acutæ spinæ modũ, folijs paruis, oblongis, suppinguibus, teneris. Alterum ei genus candidius. Tertium nigrioribus, latioribusque folijs constat, & quadam tenus rubentibus, cuius rami quinum cubitorum longitudinem implent, infirmioribus horrentes spinis, innocentioribusque. Fructum ædit latum, candidum, tenuem ueluti foliculum, Hastulæ regiæ similem. Omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus efficaciter illinuntur. Fama est, ramos huius ualuis, fenestrisue impositos, ueneficia depellere.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.14 Theoph. lib. 9.cap.17.

RHamnum, igniarijs utilem ferunt, presertim conceptaculo et craticulæ. In duo genera diuiditur, nigrum, & candidum. Vtriq; fructus parentum colore. Nigrum folliculos fert, siluestreq; habetur. Huius radice decocta in aqua, fit medicamentũ, quod uocatur Lycium. Rhãnos inter Ruborum genera describitur. Hæc Theophrastum Pliniumq; secuti, diximus. Aliter a Dioscoride monstratur. Photion Rhamnum, a quibusdam Agnon, a uirtutis similitudine uocatam scribit, ꝙ uenerem coerceat, ut Vitex. Rhamnum Dioscorides, a nostris Spinam ceruale͂ dicit appellari. Quo argumento uideri potest, haud dissimile huic genus esse quod hodieq; uulgo Spinam ceruinam uocamus, fructu Myrti, foris nigro, intus uiridi, ob id uel ad colorem eum pingentibus idoneo. Cortex arbori subniger, & nitidus, quasi Ceraso, intus uirẽs, post luteus, lignum extra candidum, interior medulla rubet.

EX M. VERG. COMM.

SPinam antiquiores græci Rhamnum, posteriores alterius spinæ nomine, ob candoris similitudinem, Leucocantham, Romani modo hac, modo illa appellatione indicarunt, quæ alteri us erant, alteri etiam tribuentes. Quod Plinius, ut nobis uidetur, fecit: qui amuletum contra ueneficia Rhamno fuit a græcis adsignatum, Aquifoliæ spinosæ pariter arbori adsignauit, libro suæ historiæ.24. testatus, Aquifoliam arborem in domo, aut uilla satam, ueneficia arcere. Nisi forte eadem uis Aquifoliæ quondam inesse etiam credita fuerit. Naso certo in Fastis suis, græcam fidem secutus, spinam albam Rhamnum dixit: ex re ipsa, & altera in græcis Rubi huius appellatione rem ostendens. Locus non longe a principio sexti libri est.

¶ De Halimo. CAP. CXXII.

ἅλιμος

HAlimum alij Damasonium uocant, alij Erymon, alij Brettanicam, alij Rhabdion, alij Basilion, Magi Mercurij basim, aut Osyridis diadema, alij Elysstephanon, aut sacrum caulẽ, Pythagoras Anthenoron, Aegyptij Asontiri, alij Asphen, alij Asealuri, alij Asariphen, Latini Albutium, aut Ampeluciam. Halimus frutex est sepimentis idoneus, similis Rhamno, sine spinis, folijs Oleæ, sed latioribus. Nascitur in sepibus & maritimis. Folia decoquuntur ciborum gratia. Radix con=

uulsa, rupta, torminaque mitigat, drachmæ põdere in aqua mulsa pota. Eadem lactis ubertatem facit. A

BARBARI COROLL.

HAlimon, nostri, ut ait Plinius, Aureonem uocãt. Conuoluit se ut Hedera. Locis salsis nascitur, salsilaginemq́ꝫ præfert. Sit hæc, de qua Dioscorides, & Plinius, a quibusdam Asphodelon, siue Albucum existimatam perhibent, an alia, mihi parum constat. Reperio autem in autoribus, modo afflatã, modo nudẽ scriptam primam literam. Placet aspiratio, quoniam maritimum olus credatur, & Almytis etiam a salsilagine dicatur ab Aetio. Asphodelon appellari Halimon ab Hesiodo, quidam falso interpretantur: qui tamen error a græcis ortus, peruenit & ad latinos. De Halimo discrepant sententiæ. Alij fruticem esse uolunt, densum, candidũ, sine spina, folijs Oleæ mollioribus, latioribus, quæ cibo coquantur. Addunt in maritimis natum. Alij separant, maritimum olus dicentes Halimon, & salsum: unde nomen folijs, in rotunditatem longis, quod & mandatur, condiaturq́ꝫ. Duorum præterea generum, siluestre, & mitius. Folium siluestri tenuius, maioris effectus. Crateias tertium genus facit, longioribus folijs, & pilosioribus, odore Cupressi, nascens sub Hedera. Galenus Halimum in Cilicia prouenire copiosam, ibique folia recentis in cibos recipi, & in usum condita seruari, scribit. Solinus Alimon in Creta nasci tradit, mirabili, si credamus, effectu: quod aduersa ea, fames interdiu nulla sentiatur. ut nomen inde impositum ei sit, quasi famem arceat, proptereaq́ꝫ nec aspirationem prima litera recipiat.

Pli. li. 22. ca. 22

EX M. VERG. COMM.

NAsci maritimis locis Halimũ, quem Plinius Aureonem nominat, hic ipse testatur. Salso autem sapore esse, & inter olera quondam in usu fuisse, præter Dioscoridem idem Plinius indicauit, salsum olus a quibusdam dici affirmans, & Plinio, Dioscoridique subscribens Paulus Aegineta libro primo. Theophractus libro quarto de historia, & libro quinto de caussis, enecandi ꝑpinquas, & adnatas plantas uim illi adsignauit: quales multæ in natura sunt, quæ subtracto alimento, alias perimant arbores. quales Hedera, & Cytisus est. B

Fecit in sanitatis usu, & medicina Halimi quondam usus, ut in multo ambitu nominum et appellationũ, antiquis græcis fuerit hæc planta: quæ omnes appellationes, aut superstitiosæ, aut ab illis excogitatæ sunt, aut a similibus factæ.

Credimus nos (quod Plinius. 22. ait) existimasse quosdam Asphodelon ab Hesiodo Halimon uocari: ideo factum esse, quod in sepibus nasceretur: et Hesiodus in cibis etiam Asphodelum laudauerit, cum ait, nescire iniuste agẽtes, quanta in Asphodelo & Malua utilitas sit. Qua opinione semel illata, facile factum est, ut Halimus non aliter, q̃ Asphodelus Albucus diceretur. Albucum enim, si Plinio credimus, antiqui Asphodeli radicem dixerunt.

Quod deinde passim & in cunctis Ampeluciã dici etiam Halimon, ab alba uite, quam græci in sepibus nascentem uitem albam nominant, factum fuisse credimus. Quæ tamen omnia coniecturam, non decreta uolumus esse.

¶ DE PALIVRO. CAP. CXXIII.

PAliurus frutex cognoscitur aculeatus, durus, cuius semen pingue & fuliginosum inuenitur. Quod potum tussi opitulatur. Vesicæ calculos comminuit. Serpentium ictibus aduersatur. Folia & radix astrictoriam uim habent. Quorum decoctum potu aluum sistit. Vrinam trahit. Contra uenena & serpentium morsus auxiliatur. Radix recentia tubercula, tumoresq́ꝫ omnes discutit, trita & imposita.

παλίουρος

BARBARI COROLL.

PAliurus, ut in fruticum genere collocetur, in magnitudinem arboris assurgit. Ab occasu uergiliarum fructificat. Fert in siliquis terna & quaterna semina, lentorem quendam pinguem emittentia, ut lini semen contusa. Amat nasci aridis, quemadmodum & Rubi, nec minus diluuiis. Folium exciduum sicut Rhamno. Cyrenis laudatissima: ubi Loto quoq́ꝫ præferunt, eodem folio, sed fructu diuerso, ut qui non latus, sed rotundus, ruberque sit nucleo, qui non simul mãditur, ut in Punicis. Magnitudo ei quæ fructibus Cedri, pauloue amplior. Nominatur ab Afris Zura, iocundus per se, atq́ꝫ suauior etiã uino affusus: contra quoq́ꝫ uina succo suo com-

Pli. li. 24. ca. 14
Theoph. libro. 3. cap. 17. & lib. 4. ca. 4.

C

mendans. Paliurus, ſpinoſa ramis, ut Rubus. Agathocles Paliurum ab Alexandrinis Connarum uocari tradit, enatam ſcribens icto fulmine ſepulchro. Vlmi atq; Pinus amplitudine, ramis frequentibus, prælongis, ſubaculeatis. Folio uiridi, rotundo, molli. Biferam. Nam & uere & autumno fructum parit Oliuæ, Phauliæ uocatæ magnitudine: cui & nucleo & carne ſimilis eſt, ſapore uincens. Crudus uirenſq; manditur. Vbi exoleuit, farinam ex eo fieri, atq; ita eſitari, nec ſubactam, nec conſperſam aqua. Ichthyophagi, piſcium carnes ſemine Paliuri conditas inueterant. Troglodytæ, ſucco Paliuri pro uino utunt̃ uulgo. Nam proceres florem quendam exprimunt, cuius liquor noſtrati Muſto ſimilis aſpicitur.

EX M. VERG. COMM.

PAliuro nulla certa eſt nota, propter multiplicem eius creſcentiam. Nam in aliquibus locis arboreſcit, in aliquibus fruticis naturam non excedit. Ideo diuerſa eius hiſtoria legitur. Numeraſſem et ego aliquas eius notas, niſi copioſe ab aliȷs de eo collecta et tradita omnia fuiſſent. Illud tantum adȷcimus, noſtratem Paliurum, non ideo diſſimilem Canis ſentibus eſſe, quos græci Cynosbatos dicunt, cognataſq; et ueluti congeneres plantas eſſe Rhamnum, Paliurum, Oxyacanthum, & Canis ſentem: ideoq; a Dioſcoride deinceps tractatas, aculeatas omnes & muniendis ſepibus aptas, & ob id tantum priuatim deſcriptas, quoniam proprie ſingularum notæ aliquæ eſſent: quod in Oxycantho mox etiam dicemus.

ὀξυάκανθα
πυρίνα
πιξυάνθη

De Acuta ſpina. CAP. CXXIIII.

ACuta ſpina, quam Pyrinam, aut Pityanthen aliqui uocant, arbor eſt Piraſtro ſimilis, ſpinoſa, & minor. Baccas profert Myrti, plenas, rubras, fragiles, & intus nucleum. Radicem multifidam, alte deſcendentem. Huius baccæ potu, aut cibo, alui profluuium, & abundantiam fœminarum ſiſtunt. Radix illita, aculeos & ſpicula extrahit. Abortum fieri tradunt, ſi ter radice uenter, aut ſenſim feriatur, aut perungatur.

D

De ſpinarũ generibus plura Theophraſt. lib. 4. cap. 3.

BARBARI COROLL.

OXycãthos quæ ſit, in Plinio non comperi. Medicinas certe, quas Dioſcorides ei tribuit, Paliuro Plinius dicauit. Dicitur hæc et Oxyacantha, Olympo mõte plurima, ſilueſtrium arborum, frondis æternæ, ab occaſu uergiliarum, fructifera, flore coronario, fructu Cedri atq; Myrti. Rura modo hanc Criſpinam, quaſi acrem ſpinam uocant, ut multis placet: ex cuius acinis uinum etiam conficitur, Criſpinum uocatum, eodem fere uſu quo uinum ex malo Punico. Singulares in acinis quibuſq; nuclei ſunt. Acini oblongi, & racemoſi, congeſti, folia quoq; oblonga. Diuerſum genus eſt quod uuam fert, Criſpinam uulgo dictam, ueteribus prȩteritã, acinis candidis, & in maturitate dulcibus, aculeato frutice, folio apȷ fere, in hortis frequens. Habetur & alter frutex, æque ſpinis horridus, ſed topiarius magis, & uitis puſillæ, folio rubentis uuæ fertilis: nec in Italia modo, ſed in Germania quoq; mihi uiſus.

EX M. VERG. COMM.

FAcilis cognita & inuentu Oxyacantha hæc, tam certæ eius notæ ſunt, & tam multis locis naſcitur. Ab agreſti Piro diminuta appellatione rura uoſtra eam uocant. Florem fert muſcoſum, & poſt florem racemoſum fructum, nõ diſſimilem Liguſtro. Non fuit latinis cura, quod hactenus inuenerim, illi nomen dare, nec Plinius, qnod meminerim, ſub hac uoce eius meminit. Græci a ſpinarum acuminatis cuſpidibus, Oxyacantham dixerunt: meminitq; eius pluribus locis Theophaſtus, aculeatis ſpinis infeſtam, & poſt uergiliarum occaſum, hyeme fructus ſuos maturantem.

Quȩ mox adiectæ illi ſunt appellationes Pyrine, & Pyrianthe, a græca, aut a latina appellatione fieri potuerunt. Si a latina, a Piro id erit: ut quemadmodum nos Piraſtrum agreſtem Pirum dicimus aliquando, ſic græci etiam latinam uocem more ſuo diminuentes, πυρίνην dixerint. Si a græca, tunc a nucleis, quos plures intra ſe fructus claudit, nominis ratio erit. In Pomis enim græci πυρῆνας dixerunt nucleos omnes, quibus exterior et ambiens caro ſubſtinetur: ut in Ceraſis, & Prunis.

Quod legebatur deinde in impreſſo, pluribuſq; aliȷs, καὶ ἀκανθώδης ἅμα, ex melioribus mutuatum a nobis eſt, in ἀκανθώδης ἄγαν. Neq; ab re, quando hic ait, agreſti Piro ſimilem Oxyacantham, minorem tantum & ſpinoſiorem.

A

Quo loco etiam in græcis legitur, διάῤῥοιαν ἵστησι καὶ ῥοῦν γυναικεῖον, in aliquibus, non tamen melioribus hoc amplius inueniebatur, οὖρά τε ἄγει καὶ θανασίμοις καὶ θηριοδήκτοις βοηθεῖ, idest, urinam etiam trahit, ueneniſq; & uenenatorum morſibus ſuccurrit: ea nos facile neglexímus, ad ſtringendi uires Oxyacantham habere inuenientes. Et quod Paulus ægineta agreſti ſimilem, ſigura & uiribus exęquauit, quam nihil eorum poſſe, neq; ille, neq; hic teſtati ſunt.

De Rubo canis. CAP. CXXV.

κυνόσβατος

FRutex eſt arboris inſtar, Rubo longe maior. Folia fert multo latiora Myrto. firmis circa ramos ſpinis, flore candido, fructu oblongo, nucleo Oliuæ ſimili, qui per maturitatem fulueſcit, & flocculos intus continet. Fructus exemptis interioribus floccis arefactus, aluum ſiſtit. Feruefacti enim ij in uino, mox poti, arteriam infeſtant.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.23.
Theoph lib.3.
ca.17.&.18.

CYnosbatos, Caninus uulgo rubus. A Theodoro, Canirubus. Columella Sẽtem canis. fructu malo granato ſimili, ſubrubido, media inter arborẽ, fruticemq; natura, & proxima Punicę. Folium Salicis amerinæ, Theophraſto Agni. Quanq; legendum puto in ἴχνει, hoc eſt, ut ueſtigio humano ſimile dicatur, q̃ Plinius ita uerterit. Et ſane uiſam a ſe Rubum, quidam teſtantur, in ſiluis, hac ſpecie, ut quaſi ſolea eſſe uideretur. * Flatu auerſo fructum huius legẽdum pręcipiunt, alioquin periclitantur oculi. Plinius hanc ab alijs Cynosbaſton, ab alijs Neuroſpaſtum uocari ſcribit. Vuam fert nigram: in cuius acino neruus ſit: unde Neruus paſſus, dicat̃. Idem ſit hoc, nec ne cum eo quod Dioſcorides, itemq; Theophraſtus deliniant, conſiderandũ peritioribus exiſtimo. Rubus certe, qui ſimilitudinem Roſę fert, et Caſtaneæ ſimilem pilulam, Cynosbatos a Plinio dicta eſt. Alia uidetur eſſe Cynorhodon, de qua diximus inter Roſas. Nec illud conſtat, nunquid Rubi huius ſit Roſa, quæ Coroneola uocatur, munus autumni, odore iucundo, ſed exili, an potius Cynorhodi appellatæ. Nec illud omittere conſtitui, Cynorhodon a Cynosbato, non flore roſeo, quem fert utrumq;, ſed ſpongiolis diſtingui, quas Cynorhodon habent, Cynosbatos non habent. * Parit & uuam nigram Cynosbatos, ut prædiximus ex Plinij ſententia. Quod quidem nemo, pręter eum (q̃ ſciam) confirmat. Hoc ſi error eſt, fortaſſe natus inde ſit, quoniam Hedera Cilicia, hoc eſt, Similax aſpera, Labruſcæ modo ferẽs uuas, Cynosbatos a quibuſdam uocari ſoleat, ut Dioſcorides teſtatur.

B

EX M. VERG. COMM.

SAtis docuit Columella libro duodecimo qualis Cynosbatos hic eſſet uaſtiſſimis ſpinis, Paliuro, Rubiſque eam coniungens, cum in conſerenda ſepe præciperet, ſemina uaſtiſſimarum ſpinarum ſolo credenda eſſe: cuius generis etiam ſunt Cynosbati, quos ſua ætas Sentem canis appellauit.

Idem Cynorhoda, ideſt, Canis roſa quondam dictus eſt. quoniã flos eius roſeus ſit, & rabidi canis morſibus medeatur, ſi Plinio credimus, quod ſua ætate admonente Deo inuentum ſit. Rura noſtra paſſim eum nouerũt, maximum inter Rubos omnes, & qualem in cunctis hic deſcripſit.

De Liguſtro. CAP. CXXVI.

κύπρος

LIguſtrum arbor eſt Oliuæ, folijs circum ramos latioribus, mollioribus, & uirentioribus. Flore candido, muſcoſo, odorato, ſemine Sambuci, nigro. Optimũ naſcitur in Canope et Aſcalone. Folia aſtrictoriam uim habent. Quare commanducata ulceribus oris medentur. Illita feruidis inflammationibus, carbunculiſq; proſunt. Decocto eorundem igni ambuſta fouentur. Capillum ruffant trita folia, quæ in radiculæ ſucco maduerint. Flos ex aceto fronti illitus, capitis dolorem ſedat. Cyprinũ oleum, quod ex eo fit, excalfacit, emollitque neruos: quoniam miſta quæ feruenti natura prædita ſint, aſſumat.

BARBARI COROLL.

CYprum, quidam, ut Plinins inquit, eſſe dicunt arborẽ, quę in Italia Liguſtrũ uocat̃, ſemi-

C ne Coriandri, folio Ziziphi. Prefertur Canopica, post Ascalonica, ultimus locus Cypriæ. Seruius grammaticus, Ligustrum florem scribit esse candidissimum, ac uilissimũ. Fortasse hunc intelligens, qui e Conuoluolo herba nascitur, nam & hic barbare, ac uulgo dicitur Ligustrũ, ut in Clematide secũda monui. Cyprus & Hemicyprus, uasis & mensuræ genus est, coquis, ut placet Iulio Polluci, cognitum.

EX M. VERG. COMM.

QVos Maro cecinit, a pastoribus negligi, & inutiliter perire Ligustri flores, medicinæ, & unguentariorum officinę libenter exceperũt: quanq; tamen nostra ætate, nulla eius, aut exigua ratio est. cum alioqui uulgaris, & ubiq; paratus frutex hic sit. Notum omnibus Ligustrum. Cisalpina Gallia omnis adhuc sic uocat. AEthruria autẽ corrupta, deflexaq; penitus ab antiqua appellatione Ruuisticum dicit, sine labore cognoscendum in sepibus maio mense, cum floret, autumno autem, cũ maturis baccis nigrescit. Paulus Aegineta, ultra ea quæ a Plinio tradũtur, dicit etiam lieni plurimum conferre.

De Tilia. Cap. CXXVII.

φιλλυρέα

TIlia arbor est Ligustri magnitudine. Folijs Oleæ, nigrioribus & latioribus. Fructu Lentisci, nigro, subdulci, racematim cohærente. Asperis nascitur. Huius folia astringunt. Ad eadem utilia ad quæ Oleaster, cum astrictione est opus: maxime ad infantium ulcera in ore, commanducata, aut si decocto colluantur. Pota urinam ac menses cient.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 13. 28. lib. 16. ca. 14. lib. 21. cap. 8. Theoph. li. 3. cap. 4.

TIliam, græci Phelyream, nostri quoq; Phelyream, & Philyram. Sed tunicas ex ea tenuissimas appellant, coronarum lemniscis celebres ueteribus, inter corticem & lignum membrana multiplici contentas, e quibus uincula Tilię uocantur. Materies mari senticosa, dura, nodosa, ruffior & odoratior. Cortex crassior, ac detractus statim inflexibilis, sine semine, sine flore. Crassior fœminæ arbor, & materies candida est, atq; pręcellens, e qua Tiliæ, Philyręq; uitiles: quas diximus. Arbor hæc serotina, folijs dulcibus, esculentisq; pecori, sed fructu animalibus omnibus ingustabili. Teredinem non sentit, proceritate perq; modica, uerum utilis, & operibus intestinis uel obedientissima: etiamsi Abies, ut Theophrastus inquit, pulcherrima desenditur. E cortice, fœminarum & cunæ fiunt, atq; cistæ, nauium longarum asseres, & arculæ, mensurarumq; nonnulla genera e ligno. Probatur & igniarijs. Medulla exigua est, nec magnopere cætero corpore mollior. Est enim materia eius tota mollis, ut inter carnosas mollissima, calidissimaq; dicatur. quoniam citissime retundat ascias, tincturam earum, caloris sui ui resoluẽs. Cæditur autumno. Cinesias poeta flagitiosissimus, in quem Lysiæ oratoris plena conuitiorũ & stomachi legitur oratio, tam gracilis fuisse dicitur, ut Tinaceis asseribus corpori circũdatis, imbecillitatem suam fulciret, ut Philetas alter poeta, plumbeis orbiculis circum pedes adalligatis, ne uento subuerti posset. Theophrastus quãdoq; nominat & Philycam. Siluestris, inqt, arbor est Philyca, fronde perpetua, Olympo monte, fructum suum ab occasu uergiliarũ edit, Celastri modo cãdida. Theodorus Philycam hanc a Tilia, siue Philyra differre censuit. Vtranq; tamen & candidam, & alendo pecori utilem demonstratam. Legebat & serotinã. Celester porro siluestris arbor perpetuo uirens. Fructum sero perficit, atq; hyemis superuentu perdit, ut quidam putãt. Cacuminibus montium gelidissimis nascitur: cura deterior efficitur. Vsus ad baculos senibu s. Plinius odoratiorem Tilię mari corticem q̃ fœminæ, Theophrastus contra, fœminę quã mari tribuit. Flos caliculaceus, pediculo quisq; suo annexus, uiridi, q̃diu Alabastro includitur. Dehiscentes ĳ flauescunt. Flores pariter cũ mitibus & urbanis. Fructus oblongus, & ad fabæ magnitudinem rotundus, similis acino Hederæ, maiusculus, angulis quinis, ceu neruis quibusdam in acutum depressis extuberat. Partitionem hanc exilior indigesta: & omnino confusiorem habet, maior si scabitur. Semina emittit pusilla & pręteuia, ut uideri possint Atriplicis. Folium Hederæ, nisi q; se in acutiorem angulum rotundat, incuruum. Qua pediculo innectitur e medio sui prodit in acumen, crispum per orbem molliter ac serratum. Laurentius Valla in Herodoto, conuertit Tiliam falso, q; autor ille Iteam uocauit, quæ Salix est, non Tilia.

EX M. VERG. COMM.

QVæ in Corollario Barbari Tiliæ adĳciuntur, ex Plinio, Theophrastoq; ĳsdem uerbis

A

exscripta, nihil præter compendium laboris habent. multa sane, sed tam noua, & affectata elocutione a græcis uersa, ut græcarum literarum imperiti non facile intelligant, quid sibi tinctura ferri eo loco sit: quasi Plinius, quem ille tantum amauit, ut totum iterum in Corollario suo exscripserit, non temperaturam ut celaturam dixerit, & quia græci βαφὴν dicant, ideo tincturã dicere nos oporteat, plurisq; faciendum sit quomodo aliquid fiat, quã quod & quale fuerit factum dixisse. Illud ego magis ostendi operosum, sit ne nostrati Tiliæ, antiqua illa eadem. Dico autem nostratem, quæ in AEthruria nunc ab omnibus Tilia nominatur, ex qua secandis corijs eius paratam ubiq; tabulam habent, in nullam partem rectis pectinibus, sed quacunq; parte ferramentum agatur, sequacem & cedẽtem. Ideoq; Tiliam, ut credimus, dictam, ꝙ quæ proprie quondam Tilia dicebatur, per longitudinẽ rectis pectinibus, tractabilis & fissilis sit, & ob id, ut inquit Theophrastus, texendis cistis & corbibus idonea. Plura Theophrastus lib. 3.

¶ De CISTO. CAP. CXXVIII

κίστος, κίθαρον, κίσσαρος

CIstus, quem aliqui Citharon, aut Cissaron uocãt, ramosus frutex est, sed improcerus, foliosus, saxosis locis nascens. Folijs rotundis, acerbis, hirsutis. Flos masculo ut mali punici, fœminæ albet. Vis astringens. Vnde flores in uino austero bis in die poti, prosunt dysentericis. Et nomas illiti cohibent. Vetustati ulcerum, & igni ambustis cum cerato medentur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 24. capite. 10.

CIstos, & Cistaros, a Cisso differt, ꝙ Cissus Hædera tantum est, Cistos sui generis frutex. Quæ uicinitas, nisi quis aduertat, facile confundet intellectum. Describitur maior Thymo, folijs Ocimi. Et sane inter Hȩderas mentio eius a Plinio habita est. Prȩterea Hæderæ speciem uidentur auctores existimasse, qui Ladanum capris depecti tradant: quæ florem Hæderæ pauerint: cum constet ex Dioscoride fruticem, unde id fiat, Ciston uocari, speciem alteram Cisti huius, de quo nũc agimus, ut in cõmentatione post Hypocistidem proxima explicabitur.

EX M. VERG. COMM.

B

CErtarũt olim doctis. uiri Nicolaus Leonicenus, & Herm. Barb. de Cisto, qd tãdẽ esset. Verũ extat de ea re inscriptũ de erroribus medicorũ opusculũ, unde nos plura dicere omittimus.

Quod uero in textu legitur, sed in fœminino, colore cãdido, hoc membrum sequaci sermonis serie certo carebit sensu. Nisi intelligatur, Ciston diuisisse antea Dioscoridem in marem & fœminam, mariq; alium, fœminæ uero aliũ adsignasse floris colorem, desyderariq; in omnibus grȩcis, totam eã diuisionẽ, cuius ultima tantũ pars seruata sit, quod iam necessario, ex his quæ sequuntur, constituendum legentibus est: ut tantũ non ego eam restituerim diuisionem. Prȩsertim indicãte Plinio lib. 24. cap. 10. Cuius hæc uerba sunt. Ciston appellãt fruticem maiorẽ Thymo, folijs. Ocimi. Duo eius genera, flos masculo rosaceus, fœminȩ albet. Quasi ex hoc scriptore uerterit, ἐπὶ δὲ τοῦ θήλεος λευκά, quod debuerant alij interpretes, hiatu saltem aliquo illic relicto legentibus indicare, ne credẽtes integrũ esse locũ, inutiliter in eo laborarent.

¶ De Hypocistide. CAP. CXXIX.

ὑποκυστίς, ῥόβιθρον, κύτινος

HYpocistis Robethron, aut Cytinus a nonnullis cognominata, iuxta Cisti radices nascitur, floris Punici similitudine. Quædam flaua. Altera uirens. Tertia candida. Liquatur Acaciæ modo. Aliqui tamen exiccant, fractamque macerant, & incoquunt, reliquaq; ut in Lycio prosequuntur. Vires Acaciæ habet. Verum aliquanto magis siccat, & astringit. Prodest dysentericis, cœliacis, sanguinem excreantibus. Fœminarum profluuio & pota & indita.

BARBARI COROLL.

HYpocistis, & Hypocisto, triplex huius ratio a Dioscoride proditur. Alij ruffa & candida sunt contenti, ut Plinius. In montibus Patauinis Hypocistin uidere licet, et Ciston, sub qua nascitur Ocimi folio, ut prȩdiximus. Flore candido quasi Rosæ siluestris. Radice lignosa & prædura: e cuius fere medio Hypocisthis uelut infixa pullulat.

EX MAR. VERG. COMM.

C QVod Cisto adnascitur Cytinos, aut ueluti Cytinos, Paulus ægineta appellauit, Hypocistidem uero ex his expressum succum. Hic contra Hypocistidem, quod adnascitur, et Cytinos etiam uocari dixit. Hic natiuam rem, ille humano opere ex eadem expressum in medicinæ usum remedium appellans: non multifacienda diuersitate, si quis utriusq; consilium et propositum diligentius animaduertat. Quid autem græcis, & in natura Cytini sint, in Punica certius cognoscetur.

Non prætereundum & hoc, quod dicit hic eius genera esse, ruffum, uiride, & candidum, Plinius uero ruffum, & candidum colorem illi tantum tribuit. Quo fit, ut aut in alijs uiridis ille color desit, aut in hoc abũdet: & quam Orobethrum hic ait appellari, nescimus nos, an corrupta uox sit, & Erythranum, ut in Plinio legitur, uocari eam oporteat.

¶ De LADANO. CAP. CXXX

λῆδον

EST & alterum Cisti genus, Ledõ a nonnullis appellatum, frutex simili modo nascens, longioribus folijs & nigrioribus: quæ uerno tempore quiddam contrahunt pingue. Foliorum uis astringens, atque effectus Cisti præbens. Fit ex eo quod Ladanum dicitur. Siquidem cum Cisti frondes pascuntur capræ, hircique, pinguitudinem conspicue barba carpunt, & suo lentore uillosis cruribus adhærescentem reportãt: quã depectentes incolæ, colantesque, cogunt in offas, & ita recondunt. Alij uero attractis funiculis, insidentem fruticibus lentorem abstergunt, conglomerantque in Ladanum. Maxime probatur odoratum, subuiride, facile mollescens, pingue, quod arenas non collegit, nec squallore obsitum est, resinosum: quale in Cypro gignit̃, Arabicum uero, Lybicumq; uilius. Natura ei spissandi, calfaciendi, molliendi. Laxat ora uenarum. Capillum fluentem continet, addito uino myrrha, aut myrteo oleo. Cicatricibus decorem reddit cum uino illitum. Medetur aurium doloribus cum hydromelite, aut rosaceo infusum. Suffitu secundas eijcit. Pessis immistum, uuluæ duriciem sanat. In medicamenta quæ dolorem tussimq; finiunt et malagmata utiliter inseritur. Aluum sistit cum uino uetere potum. Et urinam ciet.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 17. & lib. 26. ca. 8.

CIsthos, siue Ledon, & Lada, sed Ladanum in Arabia Nabathæis tantũ nascitur, qui sunt contermini Syriæ. Iniuria illa qua diximus caprarum: sed non e Lada herba, uerum ex omni silua. Hoc genus Strobon uocari placuit. Est & genus aliud in Syria & Africa, Toxicon dictũ: quia neruos in arcu lana circũdatos trahunt per siluas, adhęrescente roscida lanugine. Sed uerum Ladanum Cypri in insula fit. quod Cesyphum, hircorum in pascẽdo genubus atque barbis hęsit, hæderæ, ut Plinius inquit, flore deraso, pastibus matutinis cum est rorulẽta Cyprus, siue funibus tractis, quo dictum est modo. Non omittendum, Hęderam quidem putari Cisthon a Plinio, de cuius flore colligatur Ladanum. Non q Cisthos aliud nõ sit q̃ Hedera, quę Cissos a græcis appellata, sed q species eius una etiam sit, a nostrate multum diuersa. Quandoquidem & Paulus Aegineta scribit Ladanũ ex Hędera Ladone cognominata fieri. Et Dioscorides Cisthon a quibusdam, Cissaron quoque dici tradit: quasi Hederaculã interpreteris, aut Hederaginẽ. In Carmania & super AEgyptum fruticem esse narrant, per Ptolomeos translatis plãtis, ex q̊ Ladanũ fiat. Sũt qui Ladanũ gũmi modo ex arbore laxati corticis uulnere, ut Tura colligi, & caprinis pellib. excipi cõmemorẽt. Adulterat̃ Myrrti Baccis, & animaliũ sordibus. Sinceri odor debet esse ferus, & solitudinẽ redolens, ipsum accẽsum fulgere, odoreq; iucũdum reddere. Myrtata in igne crepitant. Placet, cui e rupibus calculi potius, q̃ puluis inhęreat. Precia laudatissimo in libras, asses. 40. Aetius Cisthon, e qua Ladanũ fit, eandem esse cũ Cistho nostrate, sub qua Hypocisthis nascitur, affirmat: sed calidioris naturę, ob qualitatẽ soli.

EX M.

A

EX M. VERG. COMM.

TOtam colligendi Ladani historiam, omnesq; eius in medicina uires, breuissime complexus est Paulus AEgineta, testatus ex Cistho Cyprio frutice fieri, quem Ladona dicũt, quem capræ pascentes, barbis femoribusque suis, quod pingue & lentori simile in eo est, secum auferunt, idq; collectum Ladanum esse.

Neq;, ut in Corollario suo Barbarus retulit, ex Hedera Ladone Ladanũ fieri is dixit, sed ex Cistho Cyprio frutice, qui Ladon uocetur. Verba eius libro sexto hęc sunt, λάδανον ἀπὸ κισθοῦ λάδονος λεγομένου γίνεται ἐστὶ δὲ ἐν κύπρῳ. Quod nescio ego, an Plinio fauẽs, sic uertere magis ille amauerit, an quæ Plinium Hederam & Cisthum simul miscere coegerat uocum similitudo in eo, quoniam ille Aeginetam forte habuit, pro Cistho Cisson fecerit. Lubrico ab altera in alteram uocem lapsu, pręsertim in imperitis & parum diligentibus librarijs, qui incognitam, neq; ubiq; nascentem Cisthum, una tantum mutata litera ad Hederam transtulerint, quã Cisson gręci passim dicunt. Nec esse Cisthon Hederam notæ, omnisque eius historia satis ostendunt. Cypriamq; hanc a priore illa diuersam Dioscorides descripsit foliorum longitudine, nigredine, & pingui lentore: quoniã folia eius priuatim sibi inhærentẽ, ad Ladani confirmationẽ per uer ostendant. Fecitq; coloris nigredo, quæ folijs huius a Dioscoride tribuitur, ut in priore illa, quod erat στρυφνά μέλανα dixerimus, testantibus id aliquot ex antiquioribus græcis, in quibus μέλανα. i. nigra, non στρυφνά. i. acerbi saporis adhuc legitur. Et quod hic ait, in altera hac Cistho, longiora, & nigriora folia esse: quam comparandi uim & rationẽ si quis diligentius animaduerterit, facile intelliget, cõgenera esse oportere, quæ inuicẽ cõparanẽ nigro colore folia esse.

Addidimus præterea, mellis modo per colum liquant. Sic in antiquioribus gręcis legẽtes, ἣν ἀφαιροῦντες ὡς μέλι διυλίζουσι, non ob aliam ut nos credimus caussam, nisi ut qui caprarum & hircorum pili in Ladano erant secernerentur.

Quomodo autem per se Saligneum qualum castratis alueis liquetur, purgeturq; mel, undecimo libro satis Columella ostendit, & ab eo liquandi purgandiq; Ladani similis ratio poterit cognosci. Quam deinde adstringendi uim, Ladano Dioscorides tribuit, Paulus AEgineta ad capilli defluuia tantum contrahit.

¶De Hebeno. CAP. CXXXI.

ἔβενος

B

HEbenus optima habetur Ethiopica, & nigra, nullos habens uenarũ discursus, factitij Cornus leuitate. Cum frangitur, dẽsa apparet, mordens gustu, atque astringens. Suffitur iucũdo odore supra carbones sine fumi tędio. Recens autem ad ignem prolata ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotem flauescit. Altera est Indica internatis segmentis candicantibus, & modice fuluis, item frequentibus maculis. Cæterum prior, bonitate antecedit. Apud quosdam sesamina, aut spinea ligna Hebeni uice ueneunt: quod discernitur ex eo, quod fungosa sunt, & in purpureas assulas resoluuntur, nihil mordacitatis in gustu, nec redolentiæ in suffitu præferentia. Caliginem oculorum abstergit. Ad ueteres distillationes, pustulasque mirum in modum pollet. Si quisquam facta ex eo coticula collyrijs utatur, melius proficiet. Ad oculorum medicamenta efficax est, si scobes, ramentaue uino Chio die noctuque macerata, in collyria digerantur. Nonnulli prætrita ramenta excolant, reliquaque eundem in modum peragunt. Alij pro uino aqua utuntur. Vritur in fictili nouo, donec in carbones redigatur. Lauatur plumbi modo, & ita siccis lippitudinibus conducit.

BARBARI COROLL.

EBenus, siue Ebenum, spissitudine ligni & pondere, in aqua non innatat, sed mergitur tantum, non tota ut Buxus, cui similis esse dicit, sed pars eius medullacea. Decorticato summa ni

C gricies. Ebenus cęsa durescit in lapidē, ut iam uideat hodie quoq; parti saxū, parti lignū, ceu inchoato opere, non perfecto. Duo genera eius. Rarū id, quod melius, arboreum, trunco enodi. Alterum fruticosum, Cytisi modo, tota India dispersum. Ebenus Ethiopica, nō alia, q̄ Palmarum generis esse traditur. Lignū Ebeni, Galenus, si quis aqua infusa terat, in succū inquit resoluitur, ut nonnulli quoq; lapides. Magnus Pompeius in triūphum Mithridatico bello duxit Ebenum. Pausanias a Cyprio quodam medico accepisse tradit, Ebenū radicem tantum esse terra conditam, nec folia, nec fructus ullos edere, propterea nec omnibus inuentu facilem, sed in Ethiopia quosdam esse huius operis artifices, hoc est, Ebeni scrutandi gnaros.

EX MAR. VERG. COMM.

MAro Indiam tantum ferre eā arborē cecinit. Vnus Pausanias in Atticis nec folia, nec fructus ferre prodidit, neq; a sole conspici, sed sub terra tantum radices esse, quas fodiant Ethiopes, sintq; in ea gente eruscandæ Ebeni peritissimi aliqui.

Hanc Theophrastus, arborem cortice Buxo similem testatus est, decorticatā deinde nigro colore fieri.

Interim legentes monebimus, suspicari nos, nec leui argumento in cunctis græcis uitiū illic, ubi nos uertimus, pro Ebeno uendi a quibusdam, Spinæ Indicæ, & mori materiam. Quo loco, Spinæ Indicę addidimus, & pro Sesamino ligno, mori mutauimus. Spinę enim nihil ad iectum legebatur, nec legentibus licebat ex tam multis spinis, quę diuersæ toto orbe nascunt, quam hic diceret intelligere. Idq; autore Plinio fecimus lib. 12. dicente ibi. Et Spinæ similis est, sed deprehensa uel lucernis igne protinus transiliente, quod uera Ebeno fieri hic apte testat.

Præterea quod erat, σησάμινα, a Sesamo in frugum genera adiectiuo nomine συκάμινα legendum esse arbitrati, mori materiā uertimus. Quid em̄ frugi simile cū arbore? aut q̄d potest Sesamum lignū intelligi? Fuit autē facilis in tanta uocū similitudine ab altera in alterum lapsus.

¶ De ROSA. CAP. CXXXII.

ῥόδον

ROsa refrigerat & astringit, sed sicca multo magis. Succus recentibus folijs exprimitur, desectis forfice unguibus, sic appellantur cādidæ foliorum partes, reliquum in pila premi & teri debet in umbra, donec cogatur, & ita ad oculorum circumliciones recondi. Siccantur etiamnum folia Rosarum, continuo uersata, ne muceant, ueue situs in ijs insideat. Aridis Rosis & in uino decoctis, expressus liquor, facit ad dolores capitis, auriū, oculorum, gingiuarum, sedis, recti intestini, ac uuluæ, pinna illitus, aut infusus. Eadem sine expressione tusa, præcordiorum inflammationibus, humidis stomachi uitijs, igni sacro illini prodest. Siccis ac tritis femina asperguntur. Misceri solent uulnerarijs antidotis, atq; compositionibus quas Antheras uocant. Folia uruntur in calliblephara. Flos qui in medijs Rosis inuenitur, siccatus, gingiuarum fluctionibus efficaciter inspergitur. Capita pota citam aluū, & cruentas reiectiones sistunt.

(margin: D)

BARBARI COROLL.

ROsam, græci Rhodon, & Poetæ Brhodon, sed plantam eius Rhodoniam, ut nos Rosariū appellant. Est & condimēti preciosi genus Rhodonia, quam & Rhoduntiam Patellam uocāt, ex cerebellis auiū & porcorū, in multa Rosa coctis, infuso garo, oleo, uino, pipere, ouorum luteis. Differt a Patella Rhodūtia, quæ Rhodiaca olla dicitur. Figlinę genus hoc. Permixtis, ut inqt Aristot. myrha, iunci flore, croco, balsamo, cinamomo, amomo, coquit ad arcendā ebrietatem, si excalfactis ijs uinum infundatur. Origo huius e Copto prima, ut inquit Athenæus: unde Coptica fidelia. Sed redeo ad propositum. Rosam, Timachidas, qui de cœnis scripsit, in Arcadia Eumphalon, ab odoris præstantia uocari tradidit. Ergo Rosam aculeatam ramos nemo ignorat. Folia interna, quæ admodum exigua sunt. Item ex maioribus, externa minus odorata. Inter amplas odore præstant, quibus ima pars scabra & corticia est. Vsta recisa, translata fit melior. Siluestres ex toto asperiores, odore, colore, magnitudine superantur. Rosa ut nouissima erumpit inter omnes flores, ita prima desinit. Satiua excepta. Rosæ uita

(margin: Plin. li. 21. capite. 4. Theophr. lib. 6. cap. 6. & 7.)

uita quinquenniũ, non incisæ, nec adustæ. Illo enim modo iuuenescit. Flos senescẽtis deterior. **A**
Capita foliorum eius, partesq́ candidę, Vngues uocant. In flore aliud Semẽ, aliud Capillus.
In capite, aliud Cortex, aliud Calix. Coronas e Rosa, quæ pactilibus & sutilibus successerũt,
Rosalia dixere ueteres. Nec erat ijs gratia, nisi folio solo nexis. Recens a longinquo olet. Sicca
propius. Serenis diebus lecta odoratior. Itẽ siccis, ruderatis, gracilibus. Omnis Rosa germinat
granoso primũ inclusa cortice: quo mox intumescẽte, & in uirides alabastros figurato, sensim
adrubescit & panditur. In medio calicis lutea stamina, sub quibus semen insidet. quæ proprie
flores dicuntur. Desitum est seri semine, cum alioquin ꝓsilit. quoniam sero ita nascatur. Gene
ra eius prope nimia. Celeberrimum Prænestinæ, quæ nouissime deficit. Campanæ, quæ præ-
quox est. Milesiæ, cuius color ardentissimus. Serotinæ, duodecim folia nõ excedentis. Proxi-
mam fecere Trachiniam minus rubentem. Mox Alabandicam uiliorẽ, albicantibus folijs. Vi
lissimam pluribus, sed minutissimis, Spermoniam. Malo Pliniũ sic legi, q̃ spinolam, aut spino
sam. Ita enim, siue q̃ minutissimo folio, siue q̃ uilissima sit omniũ, rectissime uidet̃ appellata.
Sunt qui Sycioniam legendũ putent. Nulli folia quinis pauciora. Campaniæ Cẽtifolia tribui-
tur. Et Philippis in gręcia, a Pangeo monte uicino translaticia, numerosis folijs ac paruis. Nec
tamen talis odoratissima, nec cui latissimũ, maximũq́ folium. Ideo nec coronas intrat Centifo
lia, nisi extremos uelut ad margines. De Lichny Quinquefolia, quæ in ter Rosas quoq́ nume-
rari solet, & græca, seu græcula uocatis, suo loco dicet̃ Quinquefolia. Est & alia Gręcula appel
lata, conuolutis foliorũ paniculis, nec dehiscens, nisi manu coacta, semperq́ nascenti similis,
latissimo folio. Alia funditur e caule Maluaceo, folia oleacea habens, Musceton (est ubi ace-
ton legatur, & Mosceuton, a propagine, Viuiradiceue, quã gręci Mosceuma dicũt) uocata. At
que inter has media magnitudine, autũnalis Rosa, quã Coroneolam uocamus, in Rubo natã,
iocundi odoris, sed angusti, ut in Cynosbato monstrauimus. Reliquæ sine odore, hoc est, Mal
uacea, et duæ græculę. Semen Rosæ in ipso cortice est sub flore, optum lanugine. Precox Rosa
emergit, si pedali scrobe ab radice facta, calidam infuderis. germinare incipiẽte calice. In Hispa
nia Chartagini, præcox Rosa, hyeme tota uisitur. Vnũ genus inseritur pallidæ, spinosę, longis
simis surculis Quinquefoliæ, quæ Gręcula altera est. Nisi quis hoc quoq́ loco, spermonię, nõ **B**
spinosæ legerit in Plinio. Satis ambigo, Coroneola sit Cynosbati, an Cynorhodi flos. Quan-
quam Cynosbati magis puto. Cynorhoda porro, siluestres Rosæ sunt, spongiolis penicillisue
inter medias eius spinas nascentibus, unico aduersus expauescentes aquã, a morsu canũ, reme
dio, nec fere ante Plinium comperto: unde nouatũ ei nomen crediderim. Quanquã Aristote-
les hanc uidetur appellasse Cynacanthẽ, hoc est, Caninam senticem, Cantaridũ feracẽ, ut dice
mus secundo libro, in mentione Cantaridum. Est & Cynorhodos alia, sed Liliũ, ut monstrabi
mus. Nihil dubito, Cynorhodon aliud esse, q̃ Rhododaphnẽ. Esse aliquos flores, Rosis co-
lore similes, arboribus in externo mari natis, autor est Theophr. Columella punicã Rosam uo
cando, aut rubentẽ, aut ex Africa translatã significat. Rosam triplex comitatur fabula. Nõ nisi
candidã per initia fuisse. Mox uulnerato Veneris pede, dũ Adonidi, quẽ Mars zelotypus, in-
terfecerat, opẽ latura, ꝑcipiti cursu per dumeta rapit̃, adrubuisse. Alij sanguine Cupidinis, ut
Ausonius, alij nectare affuso, ala Cupidinis, in Deorũ conuiuio lasciuientis, illisa poculis.

EX M. VERG. COMM.

GEnera Rosarũ multa Theophrasto primũ, mox Plinio fuerũt, ex foliorũ numero ꝑcipue
discreta. Post quę nõ male aliqs forte credat, alia etiã extitisse, et nostra ætate adhuc quoq́ esse:
tantopere diuersis locis per se, & humano ope coacta, uariat natura suas opes.

In cũctis fere gręcis a principio statim deerat, ῥόδα ψύχει καὶ στύφει, τὰ δὲ ξηρὰ μᾶλλον στύφει, cũ tñ
ex melioribus legi oporteret, νεαρὰ ψύχει καὶ στύφει. ut sit sensus. In rosis refrigerare, & adstringe-
re recẽtes: siccas uero amissa refrigerãdi potestate solũ & efficacius adstringere. Indicat id, præt̃
antiquorũ fidẽ, res ipsa, & sermonis ordo, in q̃ altera pars ꝑ contrariã diuisionẽ illata, cõtrariã
sibi alterã exigit: cũq́ in posteriore de siccis ageret̃, oportebat in priore de recẽtibus actũ fuisse.

Sequitur deinde non multo post, quod penitus corruptum sit, facilem cõiecturam habet.
Docet enim Dioscorides, desectis foliorum Rosæ unguibus, terendum in mortario reliquum
corpus, exprimendumque, & in umbra habendum succum donec densetur. Sed non potest,
ex his quæ nunc leguntur hic sensus colligi. Nos quoniã illic, mortarium, & umbra est, & do
nec densetur, eo sensu qui legitur, Serapionis ope reddidimus. Quod donec certius aliquid ab
alijs inueniatur, a legentibus accipi uolumus.

Quod deinde erat, ξηρὰ δὲ λεῖα παρὰ μηροῖς προσπάσεται, nullo sensu ex antiquorum & melio
rum codicum fide instauratum est, παρατρίμμασι μηρῶν, id est, femorũ intertriginibus.

De Rhoseis

C

ῥοδίδες

De Roſeis paſtillis. CAP. CXXXIII.

PAſtilli quos Rhodides uocāt, hac ratiõe cõficiũtur. Roſarũ uiridium, quę nullo antea humore madefactę exaruerit, drachmę. xxx. Indicę Nardi drachmę. x. Myrrhę drachmę. vi. tritę digerũt in paſtillos, ꝗ obolorũ pondus æquent. Siccatiq́ in umbra, in fictili non picato, atq́ obturato reconduntur. Alij adijciunt Coſti drachmas duas, Iridis illyricæ totidem, & uinum Chium cum melle miſcent. Mulieribus monilium loco uſui ſunt, ad retundendum graue ſudoris uirus. Tritis etiam utuntur ad illitiones, & diapaſmata quæ fiunt ad ſudores coercendos, ita ut a balneis inareſcant corpora, dein frigida aqua abluantur.

EX M. VERG. COMM.

SImilem, non tamẽ eandẽ Dioſcoridi Rhodiorũ confectionẽ Pau. AEgin. lib. 6. docet, neq́ eodẽ genere eã appellat: hic fœminino Rhodias, ille neutro ῥοδίδια uocat, iubetque recẽtibus Roſis et eodẽ põdere ipſe etiã cõfici. Latini, qđ eqdẽ inuenerim, de his nihil tradiderũt, Romana grauitate blãditias amorum, & uoluptatũ illecebras docuiſſe, indignum exiſtimantes.

λύκιον

πυξάκανθαν

De LYCIO. CAP. CXXXIIII.

LYcium, quod aliqui Pyxacanthan uocant, arbor eſt ſpinoſa, ramis trium cubitorum, aut longioribus, folijs Buxi, denſis, fructu Piperis, nigro, leui, amaro, denſoq́, cortice pallido, non diſſimili Lycio madefacto, radicibus multis, obliquis, lignoſis. Naſcit̃ plurimum in Cappadocia, Lycia, & plæriſque alijs locis. Aſpera loca amat. Coquuntur rami cum radiculis tuſi, & ante per aliquot dies macerati, tũ abiectis lignis denuo liquor coquitur, donec mellis craſſitudo fiat. Adulteratur id Lyci

D

um adiecta decoctioni Amurca, aut Abſinthij ſucco, aut felle bubulo. Innatans ſpuma inter coquendum exempta, oculorum medicamẽtis additur. Reliquo ad alia utũtur. Simili modo fit Lycium, ſemine expreſſo & inſolato. Optimum quod uri poteſt, reſtinctumque rubentem ſpumam oſtendit, glebis extrinſecus nigris, intus cum fregeris ruffis, inguſtabile, cum amaritudine aſtringens, crocino colore, cuiuſmodi Indicum eſt, cæteris præſtantius. Lycium aſtringit. Caliginem oculorum diſcutit. Genarum ſcabiem, pruritus, ueteresq́ fluctiones ſanat. Facit ad purulentas aureis, exulceratas gingiuas, tonſillas, labiorum fiſſuras, ſedis rimas, attritusque illitum. Cœliacis, dyſentericis, potum inditumq́ conuenit. Datur ſanguinem excreantibus, & tuſſi ex aqua. Contra rabioſi canis morſus in catapotio deuoratur, aut in aqua bibitur. Flauos facit pilos. Paronychijs, ulceribus quæ ſerpunt aut putrent, medetur. Fœminarum profluuia appoſitum ſiſtit. Rabioſorum ictibus ex melle potum, aut uice catapotij deuoratum, auxiliatur. Tradunt Indicum fieri Lycium, ex fru-

λογχίτιδος

tice Lõchitide appellato. Ea ſpinarum generi aſcribitur, ramos rectos habens, ternum cubitorum longitudine, maioresue, Rubo craſſiores a radice numeroſos. Fructus cortex rubeſcit. Folia Oleæ ſimilia. Herba in aceto decocta proditur lienis inflammctionibus, & regio morbo mederi. Et

fœminarum

fœminarum purgationes elicere. Asseuerant etiam crudam in potu, eosdem effectus præstare. Semen cyatho dimidio potum, pituitam expurgare. Venenis quoq; auxilio esse.

A

BARBARI COROLL.

Lycij, tum spina ipsa, tum succus ex ea, dicitur Pyxacanthos. Chironias in Græcia uocatur. Frutex, unde Lycium fit, adulteratur asphodeli radice. Item spina, in Pelio monte nata. Medicinæ aptissimum intelligitur, quod est spumosum. Indi Camelorum, aut Rhinocerotum (hi boues Aegyptij sunt) ut Festus inquit, utribus condunt. Lycium foris nigrum, intus russum, cito nigrescens cum fregeris, optimum ex indico frutice. Aliter Dioscoridis Lycium, ex radicibus quoq; syluestris Rhamni coctis conficitur. Nomen Lycio inuentum puto, quoniam e Lycia inueheretur, præcipuum urbe Patara, quanq; Indicum omnibus præfertur.

Plini. lib. 24. capi. 14.

EX M. VERG. COMM.

Quæ a Plinio lib. 12. & 24. longius dicta sunt, parata & exposita omnibus relinquimus. Lycium ideo dictũ est, quod probatissimũ, & quotidie ex Lycia ad alios importaret.

Quod in impresso legebatur, ῥίζασ δὲ πολλὰσ πλαγίασ, radices numerosas & obliquas, una tantum mutata litera, πλατείασ, idest, latas uertimus.

Expunximus deinde aliqua. bis enim idem importune repetebatur, in quo iterum contra rabidi canis morsus sumi Lycium Dioscorides iubet. Et quoniam in uetustioribus aliquibus, pro melle eo loco lac legebatur. Ex Plinio remedium aliud illic instaurauimus, dicentes sistere Lycium fœminarum profluuia appositum, aut cum lacte potum. Locus est libro uicesimoquarto, cap. 14.

Suspicamur præterea ab eo loco quo ait, fertur Indicum fieri Lycium, sequentia parum esse legitima, qui cum semel in India nasci buxeam spinam dixisset, idq; pro comperto docuisset, ad famam & aliorum fidem transferre rem non debuerat, nec quod semel a se decretum fuerat, ex aliorum dictis infringere. Suspicionem nostram auget, quod plures illic uoces sunt parum propriç, & huic scriptori insolitæ, potuitq; ab antiquiore aliquo medico ex alicuius historia, omnis ea pars Dioscoridi accreuisse, et paulatim in unum corpus coaluisse.

De Acacia. CAP. CXXXV.

B

ἀκακία

Acacia in Aegypto nascitur instar arboris, frutice spinoso, non se in rectum attollente. Florem habet candidum, & semen Lupino simile in folliculis, ex quo succus expressus siccat̃ in umbra, niger ex maturo semine, subruffus ex uiridi. Eligatur modice ruffus & odoratus. Aliqui folia cum semine exprimunt. Manat & gummi ex ea spina. Vis ei ad spissandum, refrigerandumq; efficax. Succus oculorum medicamentis utilis. Valet ad ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, perniones, pterygia, et oris ulcera. Procidentes oculos reprimit. Mensium abundantiam sistit. Prociduam uuluam cohibet. Citam aluum supprimit, aut potus, aut inditus. Capillos denigrat. Lauatur oculorum medicamentis, trito in aqua, mox effuso quod concreuerat, donec pura extet aqua. Et ita cogitur in pastillos. Vritur etiam in fictili nouo fornacibus, torreturq; in carbonum halitu perflata. Spinæ decoctum solutos artus fotu committit. Præfertur eius spinæ gummi, quod in uermiculorum speciem contrahatur, & uitri modo perluceat, ligni expers. Proximum est candidum. Sordidum uero ac resinosum inutile. Cutis meatus obstruit. Et medicamentorum quibus ammiscetur, acrimoniam hebetat. Ambustis ex ouo illitũ pustulas non patitur erumpere.

C

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 12

ACaciam fundentem, idem uideo accepisse autores, cum spina ægyptia. Testis Oribasius, & Aetius. Nisi φ acacia, etiam aliubi φ̃ in Aegypto nascitur. Hæc & syria quoq; spina dicitur. In Aegypto, alba, nigra, & uiridi arbore conspicitur. Arbor tota horret aculeis, excepto caudice. Prętendit eos & germinibus & folijs, ligno in duodena sæpe cubita procero. Cędit tectis & nigra, nauium costis, incorrupta, etiam in aquis ui. Candida facile putrescit. Semen in Siliqs ad coria perficienda, Gallæ usu. Flos & coronis addi blandus, & medicamentis petitus. Manat & gummi ex ea, cum sponte, tum plaga, non e cortice, sed e uase. Præcipua utilitas, φ cęsa, anno tertio resurgit. Numerosa omnino arbor: ingenti sylua eius Thebaica pręfectura: ubi & olea, & quercus, & textilis persica. Prouenit & in Galatia, teneritudinis summæ, spinosior arbore. Colligitur autumno semen: quoniam collectum maturius, nimis uehemens. Spissatur succus ex folliculis, aqua pluuię, maceratis mox in pila tusis exprimitur. Tum densatur in sole mortarijs in pastillos. Acacia uocatur, arboris uidelicet suæ nomine. Fit & e folijs per se, minus efficax. Galaticę Acacię nigerrimus improbatur. Itē qui ualde ruffus. Placet purpura, aut leucophea, & quę facillime diluitur. Nunc Acaciam ex syluestri Pruno colligit officinarū desidia. Illud meminerimus, semē ægyptię, a Dioscoride lupino simile reddi ponticę, seu quod idē puto, galatiacę lenticulę. Plinius nihil distinguit, sed utrunq; semen, lenticulę par existimatur, minore tantum grano & folliculo. Demetrius adserit in Aegypto spinā, quę sit arbor, ramos coronarum specie natiua effundere, in quibus semen rotundum sit, flore subobscuro. Ex hac Tindięas, & Abylęas coronas in ægypto fieri, docuimus in Myrto. Spinam porro ægyptiam, sunt qui & arabicam uocarint, ut Dioscorides & Galenus. Non est superfluum, ut spinarum hoc loco genera subijciam, quę nominis cōmunione gręci, legentibus dubitationem afferunt. Acanthos, siue q̃d idem est, spina uulgaris, ut quidam coniectantur, acantha, pyxacantha, oxyacanthos, leucacanthos, acanthaleuce, tragacantha, acantha arabica, uel ægyptia, acantha indica, acantha ariana, acantha babylonia siue regia. Adduntur a latinis, spina sitiens, spina pennata in ægypto, spina appendix, spina bunia. Diuersa omnia, decem & septem numero. Accedat ijs Galatica, siue Pontica, siue Cappadocica: de qua proximo capite disseritur. nam syluestris quæcunq; spina, Calabrix uidetur esse nominata.

D

EX M. VERG. COMM.

COniunximus in Acacia, ueterum græcorum fidem secuti, quæ male in duas secesserant parteis, unoq; capite, ut res ipsa etiam exigebat, fecimus de omni Acacia a Dioscoride doceri. De qua non eodem modo, Oribasius, Aetius, Pliniusq; & alij docuerunt, sed non facilis nostra ætate commentatio est.

De Acacia altera. CAP. CXXXVI.

ALterum Acacię genus in Cappadocia, Pontoq; prouenit, ægyptiæ spinæ similitudine, longe minor, tenerior, humilis. Aculeorum uallo munitur, folia habens Rutæ. Semen lenticula minus fert autumno, in loculis ternum quaternumq; seminum capacibus. Succus eius adstringit, uiribus inferior. & ocularibus medicamentis inutilis.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 12

ACACIA hæc, a Plinio Galatiæ tribuitur.

De Amurca. CAP. CXXXVII.

ἀμόργη

AMurca expressæ Oliuæ recrementum est. Decocta in cupreo uase ad crassitudinem mellis, adstringit, cæteros prębens Lycij effectus. Insuper dentium dolori, & uulneribus, cum aceto, uino aut mulso, commode illinitur. Additur in medicamenta ocularia, & meatus obstruentia. Vetustate meliorem fieri constat. Vtiliter infunditur sedis, genitalium, & uuluæ exulcerationi. Si uero cum omphacio recoquatur ad mellis crassitudinem, cariosos dentes extrahit. Iumentorum scabiem cū decocto lupini & chameleonte illita sanat. Cruda & recenti amurca po-

dagras, articulariosq; dolores foueri utilissimum. Peruncta in uillosa pelle, & hydropicis imposita, tumoris molem reprimit.

A

BARBARI COROLL.

INter inumeras Amurcæ laudes, agricolarum usibus a Catone prædicatas, illa maxime memorabilis, q̄ ligna macerata liquore eo, nullius fumi tedio ardent. Græci ἀμόργην uocant, etiā fecem quādoq; uini. Item genus herbę purpureę, qua uestes tingantur, Amorginę a græcis appellatæ. Sed & tenuissima pars harundineæ paniculæ, dicitur Amorgis, autorē habeo Photionem grammaticum.

Pli. li. 15. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

COCTuram Amurcæ, certius primo rusticarum rerum libro docuit Mar. Varro, quam condi in domesticos usus iussit. Si quis præterea Amurcæ laudes alias, & multiplices usus nouisse uelit, poterit autoribus Mar. Catone, & Plinio diuersis locis quod cupit inuenisse: eritq; illud homini saltem laboris huius operęprecium, ut naturam discat, nihil tam sordidum esse, & ingratum genuisse, quod in hominis usum beneficio aliquo non instruxerit.

De Vitice. CAP. CXXXVIII.

AGnon aliqui Agynon, alij Lygon uocant, alij Amictomiænon, alij Tridactylon, magi Semnon, alij Hæma ideos. Aegyptij Sū, Romani Salicem marinam, alij Piper agreste, alij Lecristicū. Vitex, seu castus frutex est, in arborem assurgens. Nascitur in fluminum ripis, asperisq; locis, ac torrentium alueis. Ramos gerit prælongos, fractu peruicaces, folia Oliuæ, sed molliora. Duo genera eius. Vna harum album florē mittit cum purpureo, altera tantum purpureum, et semen ut piper. Excalfactorias uires habet, & astrictorias. Semen eius potū, uenenatis ictibus, aquæ quæ cutē subijt, lienosisq; auxiliatur. Lac euocat. Menses ciet, drachmæ pondere in uino potum. Genituram exoluit. Caput tentat, & soporem affert. Decoctū hærbæ & seminis in desessione, mulieribus uuluæ malo oportunis opitulatur. Item inflamationibus. Purgationes mouet semen cum Pulegio potum, etiam suffitu, uel apposito. Capitis dolorem dissoluit illitum. Instillatur cū aceto & oleo capiti in letargo & phrenitide. Folia suffitu, aut substratu fugant uenenata. Illita quoq; serpentium morsibus auxiliātur. Testium duricias cum butyro et folijs uitium emolliunt. Rimas sedis semen cum aqua illitum mitigat, & cum folijs medet luxatis, uulneribusq;. Virgā qui manu teneat dū iter facit, negāt intertriginē sentire. Agnū, quasi dicas purū, uocāt Græci. q̄m matronę in thesmophorijs Atheniensium castitatem custodientes, folijs cubitus sibi sternunt: et Lygon, quasi uimen, propter inuictā fere ramorum flexilitatem.

ἄγνος ἄγυνος
λύγος
ἀμικτομίαινος
τριδάκτυλος
σεμνός
ἅιμα ἰδέως

B

BARBARI COROLL.

AGnos, siue ut Hippocrates appellat, Agne, dicitur latine Vitex. Non habeo tn̄ plane compertū, an salix amerina, idem q̄d Agnos Vitexq; sit, & si Dioscorides hoc affirmat. Et ipse ita censeo. Vitex, non multum a Salice uulgari distat, usu uinculorum, foliorum q̄q; aspectu, nisi odore gratior esset. Semen potum, uini quendā saporē habet. Duo genera eius. Maior in arborē Salicis mō assurgit, flore candido, unde Candida quoq; dicitur. Minor ramosa, folijs albioribus, lanuginosis, purpureo flore, Nigra nuncupata. Nascuntur in palustribus cāpis. Semen uiticis, Galenus mandi cum bellarijs solere scribit, usu tragematis. Ita em̄ minus officere capiti. Lygon, Lygeanq; græci uocāt & arborem, & quoddam herbę genus, q̄d, ut inquit Atheneus, in nidos suos parituri cygni ferant. Nec tn̄ satis habeo compertū, hanc, quam cygni petant herbam, aliud genus oportere intelligi q̄ uiticem. Inuenio & scopas amerinas, spartis

C similes describi, folio tamen minore, sed lenticia uirgularum maiore, quas, sunt qui genistillã amerinam uocitent, hoc tempore. Corolla e Lygo usos esse ueteres, Anacreonti poetę credimus: cuius originem Samij, Caresq; dederint, diuersis caussis. Nam & Lacedęmones arundine certis sacris, ut autor est Sosibius, coronabantur. Aristophanes quoq; autor est, coronas ex arundine factitari solitas Athenis: quas & dioscuris, hoc est, Castori et Polluci dicatas fuisse cõstat, ut frugales atq; simplices. Lygõ & Aegylin q̃nq; dici lego. Itẽ Mosyn, & Oesyan, et Oesõ, et Oesocarpon, ut Polluci & Photioni uidet̃. Vñ Gerra oesyma, hoc est, quadrata quędã tuguriola ex huius salicis uiminibus: quę Ligella q̃q; nominant̃ a Plauto in Aularia, forte a Lygo. i. uitice, aut a ligãdo. Adijciendũ illud uidet̃, q̄ hic a Dioscoride scriptũ ẽ, Viticẽ a q̄busdã Lecristicum uocari, putare me in eo uerbo mendã esse. Nec lecristicũ, sed a similitudine saporis & acrimonię Ligusticũ legendum. Nam & piper agreste dici uiticem, idem autor affirmat.

Pli.li.17.ca.2.

EX M. VERG. COMM.

Vocatur Agonos, non alia ratione, quam quod semen genitale diminuit.

In Amictomiæi uoce, & si non sint integra omnia, antiquæ tamen integritatis, et significationis aliqua adhuc supersunt uestigia, ex quibus facile coniectura est, fuisse eius uocis compositionem, quæ ad uenerem misceri cum mare prohiberet.

λύγος quoq;. i. flexilis, ἀπὸ τοῦ λυγίζειν. A rubore uirgarũ sanguis dictus est. Itẽ Semnos, idest, uenerandus, q̃d incontinentiã arcet. Ligusticum, a similitudine saporis. Piper agreste, q̄a piperis naturam explet.

Amerinam salicem a Romanis græcorum Agnum dici, aperte Dioscorides testat̃. Sed uerum id sit, in Plinij & Columellæ lectione diligentiores facile cognoscent. Nobis inclinat animus, ut negemus græcorum ἄγνον, Romanorum salicem esse, suspicamurq; adiectam ab imperitis latinarum rerum græcorum medicis eam Dioscoridi appellationem accreuisse. Tam eñ Viticis, quam Amerinæ salicis uocem nouisse quõdam Dioscoridem, uerisimile est: & ex quo Plinius aperte docet, Viticem latinis esse, quæ græcis Lygos & Agnos, nec multum a salice utiliũ usu distare, non credendum, in ea appellatione deceptum diligentissimum alioquin & ex professo hæc agentem hominem.

Theophrastus, quod Oleæ folia habet, composito nomine ἐλαιάγνον uocauit.

De Salice. CAP. CXXXIX.

D ἰτέα

SAlix uulgo nota est, cuius semẽ, folia, cortex, & succus spissandi uim habent. Trita folia cum exiguo Pipere & uino pota, ileosis subueniunt. Sumpta cum aqua, præstant mulieribus ne concipiant. Salignum semen, in potu sanguinem expuentibus prodest. Cortex eosdẽ præbet effectus. Corticis cinis admisto aceto illitus, clauos & callos tollit. Ex folijs & cortice succus, cum rosaceo in calice punici calfactus, auriũ dolorib. auxiliat̃. Decocto eorũ podagras foueri utilissimum. Furfures purgat in corpore. Excipit̃ succus q̄ manat ex ea cũ floret, exciso cortice. In plaga enim cõcretus humor inuenit̃, q̄ ad purgãda quę obstãt oculis, suã uim prębet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.24.ca.9. li.17.ca.20. li.16.cap.37.

BReui fere & cõtorto caudice arbor, & ut nouimus, aquatica, ἰτέαν gręci uocãt. Asia tribus generibus hãc diuidit. Prima nigro cortice, aut puniceo, nigra nominatur. Secunda candido, candida uocata. Tertiam coactę breuitatis, & sponte naturę, pumilã, fœcundo, ut q̄dã putãt fructu, Helicẽ appellãt Arcades. Virgas ad nexus, e nigra cõmodiores & pulchriores, e cãdida spissiores, & agricolarũ utẽsilibus aptiores esse. Plinius apud nos quoq; tria Salicis esse nomina commemorat. Viminalẽ, eandeq; purpureã. Vitellinã, a colore luteo, graciliorẽ priore. Gallicã, quę sit tenuissima. L. Columella Grecã, Gallicã, Sabinãq; reddit: gręcã flaui coloris: gallicã obsoleti, purpurei, tenuissimiq; uiminis: sabinã gracilibus uirgis atq; rutilis, quã plurimi uocãt, inq̄t, amerinã. Plinius gręcã rubentẽ, amerinã candidiorem asserit. Porro quam dixi Vitellinã, in exẽplaribus nicellinã, & itellinã corrupte legimus. Inuenit̃ & alia distinctio. Procerę, uineis iugãdis p̄ticales uocatę, balteo corticis uincula p̄bentes. Alię p̄tenues, a uiminibus, appellatę uiminales. Aliæ uirgas, sequacis ad uinctum lenticię ferẽtes. Alię corbibus et supellectili uillicę firmiores cãdidioresq;, detracto cortice, leuiq; tractatu: mollioribus inde uasis, q̄

ę corio & cathedrarum delitijs aptissima. Fructum Salix fert, abeuntem in araneam, anteq̃ omnino maturitatem sentiat. Ob id, ante maturitatem colligitur, dicta Homero ὠλεσίκαρπος, hoc est, frugi perda. Vna tm̃ prodit, ad maturitatem proferre solita, in Creta insula, ipso descensu Iouis speluncę, toruum ligneumq̃, magnitudine ciceris. Succus Salici triplex. Vnum arbor ipsa, gumi modo sudat. Alter cortice triũ digitorũ magnitudine ablato manat. Tertius detruncatiõe ramorũ, a falce distillans. Salix fertilior & densior recisione fit, ac tonsura ex breui pugno, uerius q̃ ramo, pṽentu certissimo. Tertium locum in æstimatione ruris, Cato ei tribuit. Salictum non hoc tantum Seruio grammatico significat q̃d oliuetum, arbustum, uinetum, sed & uirgulti quoddam genus, dictum ita, q̃ saliat surgatq̃ cito: ut Lupum fortasse salictarium intelligat, de quo suis locis egimus.

A

ὠλεσίκαρποι. μακραί τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσί-καρποι.

EX M. VERG. COMM.

GRauissimã huic arbori inuidiã Homerus, ppemodũ fecit, q̃d ὠλεσίκαρπον hãc uocauit, frugi perdam. De hac, omniq̃ eius medicinę usu aliter magis q̃ alia Plin. lib. 24. plæraq̃ tradit, quæ in medio posita omnibus relinquimus.

De Syluestri Olea. CAP. CXL.

SYluestris Oleæ, quam aliqui Oleastrum appellãt, alij æthiopicam Oliuam. Folia adstringũt. Trita autẽ & imposita ignem sacrum, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, paronychia, nomasq̃ cohibent. Crustas emarginant cũ melle illita. Quinetiã sordida repurgant. Inflamationes, panosq̃, cũ melle imposita discutiunt. Cutẽ a capite uulsam conglutinant. Oris ulceribus commanducata medentur. Succus & decoctum, eosdem habent effectus. Sanguinis eruptiones, ac muliebre profluuium, admotus succus inhibet. Vuæ oculorum, pustulisque prodest. Vlcera, & ueteres defluctiones sistit. Quapropter in collyria additũ, ad genarũ erosiones perq̃ utilis. Exprimitur succus tusis folijs, affuso uino ex aqua, siccatusq̃ sole in pastillos digeritur. Sed longe ualidior ad recondendũ succus habetur, qui cum uino q̃ cum aqua expressus est. Auribus subuenit, siue ulcerentur, siue pus effluat. Folia conuenienter cœliacis cum farina hordeacea illinuntur. Vruntur cum floribus folia, ut spodij uicem cinis præstet. In cruda olla oblito ore luto, usq̃ dum figlinum percoquatur, restinctaq̃ uino, & rursus subacta, eodem modo uruntur. Postremo cerusæ modo elota coguntur in pastillos. Huiuscemodi cinerem in medicamentis oculorum constat spodio non cedere. Sed eisdem uiribus præditum esse putandum est. Foliorum satiuæ oleæ eadem uis intelligitur, sed aliquanto inferior. Vnde ocularibus medicamentis ob suam mitiorem uim conuenientior est. Sudor ligno uirenti accenso manans, illitu sanat lichenas, furfures, & scabiem. Oleaginum semen illitum medetur furfuribus, & ulceribus quæ depascunt uorantque. Quod autem intra nucleum est ex adipe & farina, scabros ungues excutit.

ἀγριελαία

B

BARBARI COROLL.

OLeaster, gręce κότινος appellatur. Syluestris Olea fœcundior satiua, q̃ fere syluestres habent, ceu cura fertilitatẽ minuere. Mansuescere hanc tractatu, decisis circa taleis, aut omnino translatione mitem fieri, uix potest adduci Theophrastus, ut credat. Sola hęc arborũ cũ Olea, teredinem sentire nõ dicit. Ex Oleastro marculos breuiores, & terebris uaginas, sicut ex buxo, ulmo, fraxino, aquifolia, factitatas produnt. Est & in Appennino frutex, uocatus Cotinos, ad liniamenta modo conchilij colore insignis. Sed hoc ego nõ Oleastrũ esse puto, sed Ole

Plin. li. 17. ca. 12. Lib. 12. ca. 17. Li. 15. cap. 1

C astellum, & Oleam cilibracam, a Columella nōminatam: cuius & ipse Dioscorides in Chamę lea meminit. Photion, Oleastrum quandoq; dici Phauliam existimat. Certe Phaulia Oliuę genus est Columellæ, Plinio, gręcis omnibus.

Plin. li. 15. ca. 2. 3. 4. 5.

Oleæ medulla tam incerta, ut non in medio haberi, sed p totum lignum sparsa uideat̃, radice parua, uelut lacinia ex medio tendente, cæteris grandibus & cancrorũ similitudine contortis. Proprium ei malum Congros, etiamsi deriuatur in alias quoq; id nomen. Sunt q affectum tũ Premnõ, Crotonẽ alij cognominent. Supina foliorum huius contra q̃ cęterarum, candicant magis q̃ prona, minusq; sunt leuia: q̃d & cum hedera cõmune est oleę. In Syria, & aliubi, congestum quasi uuæ modo fructum ferunt, ubertate soli. Oleam utiliter & probe defloruisse dicimus, cum flores eius caduci, uelut perforati reperiuntur. Nascitur modis omnibus extra, q̃ surculo. Ex huius nucleis, quos Sansas uocamus, syluestrem oleam prouenire Theophrastus scriptum reliquit. Sansam, sunt qui & Naucum dici uelint. Vnde uerbum nauci facere. Quandoquidem & fullones, ob uilitatem artis, Nacæ dicebantur, ut nunc mesitas et proxenetas, sansarios & ossarios uocamus. Quidam pro nugis, naucum. Alij omnia fere opera ex lana, græce νάκας dici uolunt. Ipsum quoq; nucis, sed & omnium rerum putamẽ. Alij nucleum malunt iuglandis. Alij mediũ illud uelut dissepimentũ. Glossematoriũ scriptores fabæ grani, q̃ hæret ĩ sabulo. Quidã ex gręco leuẽ hominẽ in eo uerbo significare putauere. In mari rubro uiuit Olea, quę uocatur arabica, baccis fere nostratibus, fungos, cum largi ceciderunt, imbres educans, qui tacti sole in pumicem durant̃. Ex qua manat lachryma, inhibendo uulnerum sanguini expetita medicis. In sinu heroo lapidis specie, ut thynum & laurus, cubitorũ trium magnitudine. Ignẽ olea, quamuis optime subditum excipiat, q̃ spissa & pingui natura sit, igniariis tñ ineptissima est. Vna maxime omniũ Olea regerminat in opere. Vitam oleæ Theophrast. 200. años longissimã esse tradidit. Si olea consitũ in confinio quercetũ habuerit, nõ solũ nõ feret, sed etiam fugiet, introrsumq; se in fundum abijciet. Vt cradę fico, ita thaleæ tribuuntur huic arbori, utiq; apud nos. Gręci, ut inqt Pollux, Thalos non oleagineos solum, sed uitigineos quoq; ramos nominãt interdum. Pręcidunt, Varro inqt, eam de tenero ramo æquabiliter, ex utraq; parte circiter pedalem. Sunt qui sclauolas nominent. Eresionẽ porro Athenis, siue Iresionem uocabant, plantam oleagineã, uelleribus & corollis inuolutã. Vnde & nomen cõtra pestilentiam foribus imponi solitum, ut est apud Aristophanẽ. Hanc & Corythalion dicebant. Etiamsi pro laureo quidã ramo capiunt, in eundem lustrationis usum. Credo huius quoq; ritus apud Romanos uestigium fuisse, cum ita legamus apud Festum. Planta oleaginea uirga, inquit, foliata est ex olea deplãtata. Nam & februa quoq;, lanæ sunt & arborum rami apud nos quibus redimiti sacerdotes expiabant domos. Quod deinde nomen ad oĩa purgamina translatum est. Autor Ouidius. Morbus & ille proprius, pręter uermiculationem, Elos uocatus, hoc est, clauus. Ab alijs Mices, atq; Lopas, hoc est, fungus & patella: ceu quædam solis inustio. Quanq; Patella in ficu morbum significat, qui nimios propter imbres radici contrahitur in olea. Et Arachnion uocatur affectio, hoc est, aranea, fructus absumens uermis: sub corio prouentũ adimit, in uicemq; adiuuat, si nascatur ad nucleum. Nulla post ficum arbor uredini magis obnoxia est. Carpę appellant̃ in oleis uermiculi, flatib. austrinis creati, ut ἶπισ in uitibus. Est et impetigo, peculiaris ei morbus, ut scabies fico, & uitib. fluor. Oleã gręci, ἐλαῖαν uocãt: nostri q̃nq; Termitẽ. Quãq; ita & ligni uermes dñr. Optĩa erat Olea ueterib. licinia, siue liciniana. Pausia. 2. oleo. Escę, orchas. Varro, grãdis inqt, Olea uocat̃ orchitis, a similitudĩe, ut credo, testiũ: antiqtus archemora. Minus ijs gratę sunt regię, et radij uocatę. Sũt et alia earũ gña, quę ambitiosũ sit, pseq, cũ et. 6. uolumine Colum. et Plin. 15. naturalis historię, nihil fere indictũ relinquãt. Hãc arborẽ nõnulli existimãt ultra. 60. a mari, aut nõ uiuere, aut nõ esse feracẽ. Sed in qbusdã locis recte puenit. Oleã Mineruę sacrã, ut Aristoph. & Iulius Pollux inqt, gręci Moriã uocabãt, in academia satã, ut in Olympia nascẽtẽ Oleastrũ calistephanõ: qa olympię uictores ea coronarent̃, ut ait Pausanias. Nã Secos, fructiferã oleã in poetis significat Photiõi. Dicit̃ & Callię lęa, quã nos satiuã, ut ab oleastro differat, quã uocãt Agrielęã. Celebrat̃ & cognominata Strepte, ab intorta specie. Sed ea loci nomen ẽ, circa Epidaurũ, adiecta fabula, euenisse ita ei circũactu manus, Hercule illac meante. Nã & clauã eius ex oleastro uolũt reuerso ex Hypboreis fuisse, ignoto prius gręcię: quę mox spõte refloruit apud Troezenios, aut certe ad Alpheũ amnẽ: si Pausaniæ credendũ est, hoĩ qdẽ satis docto, sed supersticioso, diui Adriani & Antonini, utriusq; tẽpibus. In eadẽ gẽte Streptos, Rhachos uocãt, locũ oleastris frequentẽ, uersus mare: q̃ eorum consuetudinẽ, quicquid ex olea relinquitur inutile, Rhaehos appellabatur. In Arcadia spectari solitam, Pausanias affirmat arborem, e cuius radice una, Ilex & Olea nasceretur in

quodam fano. Syracusis, ut Diodorus auctor est, in frondibus olearum scriptis optimatum nominibus, discessione facta, irrogabatur quinquennale ciuibus exilium: de quo argumento, genus id mulctæ, Petalismus appellabatur, ut Athenis Ostracismus.

A

EX M. VERG. COMM.

FVit uniuersæ Greciæ quondam in maiore honore Oleaster quam Olea. Hanc ipsam arborem Cotinon Dioscorides uocari ait, communi & recepto ab omnibus græcis nomine. Oleastrum enim græci Cotini appellatione intelligunt, & ex similitudine æthiopicam Oleam, quę proprię generis in ea regione arbor, nullum inuenit ob similitudinem aptius cui compararetur in Grecia nomen & genus. Maro noster folijs amaris Oleastrum esse dixit. Nec falso, si sensui & uiribus eius in medicina credendum sit.

¶ De Colymbadibus Oliuis. CAP. CXLI.

κολυμβάδες.

COlymbades tritæ, & ambustis illitæ, pustulas gigni prohibent. Sordida ulcera purgant. Muriæ succus collutas gingiuas contrahit. Et motus dentium firmat. Oliua flaua & recens, stomacho utilior est, uentri difficilis. Nigra autem & matura, corruptioni oportuna est, stomacho aduersatur. Oculis non conuenit. Capitis dolorem mouet. Arefacta illitu depascentia ulcera fistit. Et carbunculos emarginat.

BARBARI COROLL.

OLiuæ, Colymbades ideo uocantur, quoniã oleo suo puræ, hoc est, sine accersita cõmendatione innatant, & quasi urinabundæ fluitant. Halmades autem dicuntur, quæ muria seruantur, etiam si quidam Græci confudere nomina. Sunt & Netrindes appellatæ, quia natent, apud Iulium Pollucem. Idem auctor & Cotinadas nominat, quas & Phaulias, & Trambelos dici tradit. Medicinæ, quæ a Dioscoride subruffis redduntur, tributæ candidis a Plinio uidentur. Castigandi sunt in auctoribus loci, Columbares, pro eo, quod Colymbades, imperitia librariorum scribentes. Genus alterum oliuæ cibariæ, Greci Thlastas, & Pyrenas, & Pityrum, siue Pityridas, hoc est, nucleos, & fresas, & furfuraceas appellant. In hunc usum stringuntur ante quam prematuræ sint. Epityra falso dicta, cum sit Epityrum, ut Varro inquit, siculum edulium: de quo dictum est alibi plenissime.

Pli. li. 23. ca. 3.

B

VERG.

FVit quondã multiplex Oliuarũ conditura, accersitaq; aliorũ saporum cõmendatiõe placebat, quod alioqn ingratũ habuisset in cibis usum. Inter eas Colymbades a Græcis dictę fuerunt, quæ cõmuniore & certiore uocabulo Halmades itidem dicebantur. Hæ nomen a sale inuenerant, Halas enim Græci, salem dicunt. Illæ ab eo, quod in conditura sua natarent sic appellatæ fuerunt. κολυμβᾶν enim urinare est. Dico autẽ urinare, in natando sub aqua esse. Si quis rem uelit exactius nosse, facile illi erit ex Plinio lib. 15. capi. 3. Palladio lib. 12. cap. 20. Columella, præterea lib. 12. cap. 47. infinitas pene Oliuarum discere condituras.

¶ De Oleo syluestris Oliuæ. CAP. CXLII.

OLeum syluestris oliuæ humidis gingiuarũ uitijs colluitur. Dentium mobilitates stabilit. Calfacti fotus, gingiuis fluctione laborantibus utilis est. Lanam enim specillo circumligatam oleo madefacere oportet, & gingiuis admouere, donec albæ spectentur.

BARBARI COROLL.

DE oleo syluestris oleæ dictum est superius.

Plin. ut supra de oleis.

EX M. VERG. COMM.

PAulus affirmat spissandi simul & adstringendi uim habere, aridiusq; & squallidius omni alio oleo esse. Locus est eo capite, in quo de erosionibus gingiuarum, earumq; excrescentijs & pladis agit. Sic enim ille uocat, quæ hic ὀυλα πλαδῶντα dicit. Quod uitium facile, & quale sit intelligetur, si nouerimus quid in alijs πλαδαρόν græcis significet, non humens simpliciter, sed quod cum humore flaccessit: quale erit, quod natura sua durans rigensq; admisso humore languit, & paulominus quam dilabitur, oportetq; ἐν τῷ πλαδάρῳ duo hæc intelligere, humorem, & ex humore infirmitatem, idq; est, quod hic ait, gingiuas πλαδώσας, & nos uertimus flaccidas, & cum infirmitate humentes.

C

Λάκρυον τῆς αἰθιοπικῆς ἐλαίας

❡ De Lachryma Aethiopicæ Oleæ. CAP. CXLIII.

LAchryma, quam Aethiopica Olea stillat, Scamoniæ similis est, fulua, stillis exilibus constans, mordax. Quæ autem ammoniaci, aut gummi similitudinem refert, colore nigricans, nec gustu mordens, superuacua est. Nostrates Oleæ, Oleastriq́ similem lachrymam sudant, quæ cõmode ad oculorum habetudines illinitur. Cicatrices, albuginesq́ illitu emendat. Vrinam & menses ciet. Cauis dentium impressa, ad dolores efficax est. Inter uenena scribitur. Partus pellit. Lepras & impetigines sanat. Appellatur autem Aethiopica & agrestis Olea.

BARBARI COROLL.

OLeæ Aethiopicæ lachryma in precio est. Sit hæc Arabica, quæ & ipsa dotatur lachryma, nondum constat mihi. Quanq́ puto eandem esse, quoniã in Arabici sinus desertis, tribus insulis, ut inquit Strabo, nascitur. Vtcunq́, in Arabia stillat eam olea, qua medicamentũ conficitur, Enhæmon appellatũ, singulari effectu contrahendis uulnerum cicatricibus. Sunt qui hoc esse putent gummi genus, illud quod recentiores Elemi, quasi Enhæmi appellant, ad ossa etiã fracta caluæ conglutinanda cantatissimum. Porro uerbum Enhæmon, non huic modo rationi conuenit, sed emplastris omnibus, quæ cruentis protinus iniiciuntur uulneribus, ad reprimendas inflãmationes, & inhibendum sanguinem: quod genus & Alipenon, & Caragmaticon, & Collecticon uocatur. quoniã medicamẽtis minime pinguibus constat. Oleæ autẽ hæ in Arabia nascuntur, in maritimis, & fluctibus, æstuq́ operiũtur rubro mari, ut in olea demonstratum est. Nec baccæ nocetur, cum constet & in foliis salem relinqui. Oleastrum quoq́ ipm, ueteres Oleam uocabant Aethiopicam, testis est Dioscorides.

EX M. VERG. COMM.

EX Aethiopia usq́, ut Comicus ait, Aethiopicæ oleæ lachryma quondam Græciæ importabatur. Neq́ a nobis igitur desyderabit quispiam, quæ in tam longinquo, & inaccesso orbe nascentia cognosci ætate nostra non possunt.

D

Δρῦς

❡ De Quercu. CAP. CXLIIII.

OMnis Quercus adstrictoriam uim habet, præsertim liber, qui cortici, & ligno intercedit. Quinetiã tunica putamini glãdis subiecta. Decoctũ ex iis datur dysentericis, cæliacis, sanguinẽ excreantibus. Trita in pesso, fœminis fluctione uuluæ laborantibus subiicitur.

BARBARI COROLL.

De glãdiferis arboribus & glandibus, & gallis. uide Plinium lib. 16. ca. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

PLinius glandiferas arbores, una uoce comprehendi posse negat latino sermone, quemadmodum græco potest δρυός, & antiqua uoce Saronos, a qua Saroniacus sinus, & Saron, in Arcadia nemus, trans Ladonem fluuium. Quibusdam, ut Theodoro gazæ, Roboris appellatione cõtineri posse omnia ea genera uidentur. Sane Græci Dryos uocabulo, etiã omne lignum significant. Vnde Gerandryon, pro ueteri & ambusta quacũq́ arbore accipitur, quasi uetus ramale. Persius. Ergo roboris quaterna genera, Quercus, Robur, Aesculus, Cerrus: quæ Græcis illis respondent: Hemeridi, Aegylopi, Haliphloe, Platyphyllo: ut sit quercus Hemeris, Platyphyllos Aesculus, Aegylops Cerrus. Sed nunquid Haliphloeos robur significet, non habeo compertũ. Theophrastus certe Agriamdryn appellat, quã nostri robur interpretãtur, ut in Galla disseruimus. Nec minor hic, q̃ in pinu difficultas, quæ quibus græcis latina congruãt. Nos utroq́ loco tantũ laborauimus, quãtũ uix ipsi qui ꝓdidere. Quidã quatuor supradictis duas addidere spẽs, Phagũ, & Ilicẽ. Sed toto gñe distãt, ut cognatæ potius, q̃ congeneres hñdæ sint. Hemeris, sane Homero, non quercũ, sed uitẽ significat. ut Photion testatũ esse uoluit. Sibari, qui nũc Sibari thurii dicunt, quercus fuisse tradit, in oppidi cõspectu, fronde ꝑpetua, Varrõis & Theophrasti testimonio, q̃ nec germinare cũ aliis, sed ab ortu caniculæ solita sit. Rarũ est, qn sata quercus deterior eueniat. Dulcissima glãs Hemeridi post Phagũ. In orbem hæc comat, torqueturq́ in alas, crebro ramorum sinu caua, materies ualida. Macedones, quæ glandem dulcem perducat, ἐτυμόδρυν, hoc est, quasi ueri quercum appellant. Nasci Quer-

A

cus in rubro mari glandiferas tradũt. Nasci & in nostro, propiores terræ, super lapides atq; testas, sine radicibus, sed patellarũ modo adhærescentes, folio carnoso, crasso, atq; oblongo, myricæ simili, accedẽtis ad purpurã coloris. Magnitudo arboris tota, paulo amplior sesquipede. Hac tingi mulieribus lanas. Ramis earũ adhærent conchæ quædam, & caulibus parte ima, ubi & bestiolæ populantur. Naufragis & urinãtibus comperta hæc. In Lusitania profundo mari Quercus glandiferas innasci, unde Thũni uescãtur, auctor est Polybius. Ob id Thũnos, qui dicat marinos esse porcos, minime discesserit a uero: ut inquit Athenæus. Carinas nauibus quernas subijci præcipiũt, maxime triremibus. Abieti, aut pino larici uocatæ, ferruminari quercus nõ potest. Insociabili natura, q͏ hæc spissa corpore sit, illæ textu raro. In septẽtrione haud ꝓcul Caucis, circa duos ꝑcipue lacus, littora ipsa obtinẽt quercus, tãta magnitudine, ut suffossæ fluctibus, aut flatibus propulsæ, uastas cõplexu radicũ insulas afferãt. Itaq; librametõ eo stantes, nauigãt, Ramorum ingentiũ armamẽtis sæpe territa Romanorũ classe, noctu & prælio contra arbores quoq; inito. De Herciniæ syluæ miraculis, nihil attinet dicere, nisi q͏ magnitudine insigni robora ibi crescere concupiũt. E glandiferis ciuicas coronas necti mos erat: quæ omnibus anteferrentur. Ciuica iligna primo fuit. Postea placuit ex æsculo Ioui sacra. Variatũq; & hoc cum quercu est, ac data quæ ubicq; fuerat. Non puto prætereundũ Alexandri Macedonis inuẽtũ, seruandæ niuis, in scrobes ubi ea sit, coniectis e quercu ramis. Saronicus in Peloponeso, Plinius inquit, sinus est, olim querno nemore redimitus: unde ei nomẽ, ita Græcia antiqua appellante quercũ. Pausanias ab Sarone, qui post Althipũ regnauit, sinũ eum dici uoluit.

EX M. VERG. COMM.

Coniunximus, unoq; & eodẽ clausimus capite, quæ natura primũ in eodem genere, mox in historia hic scriptor, postremo meliores græcorũ codices coniuncta esse uoluerunt.

Emẽdauimus præterea, addidimusq; pauciora quędam, quæ græca cum nostris conferentibus nouisse facile erit, præsertim in communi & nota omnibus re. Nullibi enim non nascitur Quercus aliqua, Fagus, Ilex, Castaneaq;, quam hic Sardianam glandem, a Sardibus appellat: quemadmodũ a Castano Magnesiæ oppido, uel ut Stephanus docuit, in Apulia non procul a Tarẽto, Castaneam Latini & Gręci appellauerunt, glandiũ generi ab hoc scriptore, & ab alijs adsignatã, & Iouis glandẽ dictam. Etsi posteriores regijs nucibus eum honorẽ tribuerint.

B

Eandem legimus in ueterum Græcorum lexicis Lopimam, & Euboicam dictam fuisse: hanc a regione, illam a cortice, quod λέπος Græci dicunt, & λεπᾶν decorticare.

Laudauit contra uenena quædam præcipue Nicander, Castaneam, Nucemq;, ut postea Maro fecit, appellauit. Versiculus eius est. κασανοῦ καρύον παχυφλοίοιο κάλυμμα. Et populo post, Διολεπίοσ καρύον τὸ κασανίσ ἴτρεφεν ἄια. Quod non parũ miretur aliquis, cum manifeste inter glandes, potius q̃ inter nuces, Castanea numeranda sit. Magnis autoribus defendi utrunq; potest, nec nos aliud in ea re monemus, quam fuisse quondam in ea glandis & nucis nomen, latiusq; glandis, quam nucis claruisse.

¶ De Glande. CAP. CXLV.

βάλανοι

GLandes eosdem effectus exhibent. Vrinam ciunt. Capitis dolorem, & flatus in cibum sumptæ pariunt. Resistunt esitatæ uenenatorum ictibus. Decoctum corticis, cum lacte uaccino potum, prodest contra toxica. Intritæ crudæ, inflammationes illitu leniunt. Ad duricias, quas cacoethæ uocant, & malefica ulcera cum salsa axungia conueniunt. Iligneæ glandes uiribus quernas præstant.

BARBARI COROLL.

GLans græce βάλανοσ, ut Varroni placet. Præfertur omnibus Hiberica, fago dulcissima, post Hemeridi. Tum Platyphyllo, deinde Haliphloeo. πλατύφυλλοσ, hoc est, latifolia, post cerrum excelsissima & rectissima. Sed post haliphloeon, usu ædificiorũ deterrima, nec utilis carbone. Macedones latifoliam intelligunt amaræ glandis: quam Aesculum quidã interpretantur. Aesculũ porro ab esu dictã miremur, cum diphtongum æ requirat. In qua uermiculi nascentes, priuatim albæ nominãtur. Ab æsculo æsculetum, ut a quercu querquetũ. Vtrunq; locus Romæ fuit. Vnde Querquetulana quoq; porta, q̃ a uiminali, & cauilaria nõ discrepat. Etiã si ab auibus Querquedulis, quas M. Varro & Columella, Cercidas uocari græce dicũt,

C uideri poteſt appellata. Haliphloeos ſalſicortex a Theodoro dicta. Poteſt & recticortex, quia nõnulli apud Græcos, euthyphloeon eã uocent. Craſſiſſimus huic codex, & plerũq; fungoſus & cauus. Peſſima carboni, & materiæ. Nec putreſcit alia etiã cum uiuit. Quin & fulmine icitur ſæpiſſime, tametſi altitudine nõ excellat. Ideo lignũ eius, ne ad ſacrificia quidẽ uti fas erat apud Aeoles. Sphagnon, ſiue Splachnon, ſiue Phaſcon appellant, itemq; Bryon, pannũ quendam mucoſum, pendentẽ ex ea quaſi uillos, ut in Cerro, ſed nigriorẽ breuioremq;. Vtũtur arbore Macedones, ad axes, & id genus utenſilia. Glans eius rara & inguſtabilis animalibus, præterq̃ ſuillo generi, ut Plinius exiſtimat, ac ne ſui quidẽ, ſi pabulũ aliud habuerit. Quod quidẽ Theophraſtus Aſpridi, hoc eſt, Macedonicæ cerro tribuit. Eſt aũt Aſpris, rara & improba glande ſterilis, quæ caput tentet mandentiũ, ut iligna. Cerrus, αἰγίλωψ a Græcis uocat, glande omniũ amariſſima. Rariſſime naſcitur in cultis. Pannũ quem dixi phaſcon, longitudine cubitali, branchiarũ ſimilitudine, mucoſum, uilloſumq; ferens. Naſcitur e cortice, non e ſurculo, unde glãs. nec ex gẽma, ſed e ſupernis nodorũ ſi a latere. Lignum rectiſſimũ, excelſiſſimum, leuiſſimum, per longitudinemq; robuſtiſſimũ. Aedificijs ineptũ aſpridis, ſi dedoletur. Ideoq; rudi duntaxat utuntur. Damnatum & carbone, quoniã exiliat, ſcintillaſq; edat. Aerariorum tantũ officinis compendiũ: quia flatu deſinente, protinus emoriens, ſæpenumero uratur.

¶ De Fago & Ilice. CAP. CXLVI.

φηγὸν καὶ πρῖνον

FAgus & Ilex, quercus generi aſſignantur, & conſimile munus obeunt. Illignæ radicis cortex cum aqua coctus, dum eliqueſcat, & tota nocte illitus, denigrat capillos, prius cimolia terra purgatos. Folia oĩm tuſa et trita, tumoribus ꝓſunt. Et imbecillas mẽbrorũ partes corroborãt.

BARBARI COROLL.

Plini. lib. 16. cap. 6. 11. 19. lib. 24. cap. 5. Theophraſt. lib. 3. cap. 9.

FAgus ea, ut quidam ſcripſerunt, quæ in tenuiſſimas ſecatur laminas, glandifera non eſt. Ideoq; duo genera, ſiue nomina Fagi ſunt glandem ferentis. Materie ſcabra, quam Græci φηγὸν appellant, ut fructũ quoq; Hippocrates. Et alterius quam Grçci Oxyam, Lydi, Myſon, Olympo eorum monte copioſam. Vnde Myſi populi, ut Strabo inquit, & Euſtathius. Noſtri Sciſſimam appellant, ſectilem in laminas, ſimilemq; abieti. Sylueſtrem, nunc q; ut Macedones arbitrantur, florentem, erectam, leuem, enodem, ligno colorato, robuſto, neruoſo, folio craſſo, bifido, longiore q̃ piri, extremitate aculeato, radicibus nec multis, nec altis. Fructus glandis effigie leuis. Includit cauliculo echinato quidẽ, ſed blãdo, nec hiſpido, ut in caſtanea, cui tñ ſimilis

D

eſt dulcedine ac ſucco. Naſcitur eadẽ candida, ſed in montibus. Vtilis ad carpenta, lectos, ſub ſellia, menſas, nauigia. Campeſtris nigra, & ad hęc minus petita. Fructus utriq; ſimilis. In aqua durat æuis, ut robur, atq; ita firmior quoq; redditur. Humidiſſima hæc, & fraxinus. Quãobrẽ e duabus his lectuli, qui fierent, incuruant̃ cedentes ponderi. Minoribus Sciſſima nauibus cõmendat̃ ad carinas. Itẽ ad teſtudinem plauſtrorũ quoq;, uectabulorũq; uilem fabricã, ſpecie uiſenda prouenire in agro latino ſolita, auctor eſt Theophraſtus, tanta longitudine, ut nauibus Ethruſcis, pro carina ſatiſfaceret. Sunt qui Oxyam interpretant̃ Ornũ. Ilex uero, Prinos græce dicta, poſt occaſum uergiliarũ fructificat, & anno proficit, ut putãt Arcades. Simul em̃ antecedentẽ fructum, nouus occupat, proptereaq;, a nõnullis inter biferas deſcripta. Radix Ilici multiplex, & ut ſylueſtri altiſſima, folio roboris minore, aculeato, leuiore cortice. Arbor de ampliſſimis, ut robur, materie ſpiſſa & robuſta, ſed quæ frangat̃ ac diſſiliat ſponte ſua. Ob id Pericles Beocios Ilicibus dixit eſſe ſimiles, ut eſt apud Ariſtotelẽ, q̃m ipſi ſe conficerẽt inteſtinis diſcordijs. Glãs exigua, & ꝑter glandẽ puniceum granũ ſunt hæc, Hyphear, & uiſcũ in ramis, ut alięna ſuſtinet, a ſeptẽtrione uiſcũ, a meridie hyphear. Hanc & Aquifoliã, uel Aquifoliũ uocari puto, ſiue paulo ab ea differentẽ. Theodorus Aquifoliã appellat, quã Theophraſtus Ariã, ſiue Agriã, ſiue Narycan ſylueſtrẽ, & cui folia nunq̃ decidãt. Ita em̃ Dores uocãt, inq̃t, quã Arcades Phellodryn, ſempiternæ frondis arborẽ, mediãq; inter Robur & Ilicẽ. Sunt qui Phellodryn aliud negent eſſe q̃ Ilicem fœminã: ut Ilex ubi deſit, utant̃ hac in carpentarijs præcipue fabricis, quod & Lacedæmone faciũt & Elide. Lignũ intus q̃ Ilici candidius, ſed fuluius q̃ robori. Materia quoq; durior, ſed q̃ Ilici ſolutior in opere: foliũ ſimile, ſed iligno maius, & querno minus. Specioſior medulla q̃ Ilicis: fructus minimis glandibus. Aequalis Acylon uocatur, queadmodum & iligneus. Nam Balanos, ſiue glans robori propria tribuit. Acylon certe Lydi genitale ipm uocant: queadmodũ & Balanos, pro glande Colis dicitur: Plinius contra q̃ Theophraſtus, Phellodryn uidetur eãdem exiſtimaſſe cum ſubere, quod & Phellos dicatur, in fœminarũ

calciatus utilem hyberno tempore, ob id mulieres, facete a græcis, arborum cortices uocari. Est autem Suber, arbor procera, sine multis ramis, ligno robusto, cortice prçcrasso & aspero in senectute; qui ut in Picea rũpatur, sed maioribus fragmentis, folio Fraxini crassiore longioreq;, ac perpetuo. Glans Aquifoliæ. Corticem detrahere oportet, ne deterior fiat arbor: qui triẽnio post subnascit. Simulachra e Subere dijs factitata. Sed successit in eius locũ palma. Hæc Theophrastus. At Plinius hæc, Suber inquit est arbor, glans pessima, rara, cortex tantũ in fructu præcrassus, ac renascẽs, atq; etiam in denos pedes undiq; explanatus. Vsus eius anchoralibus maxime nauiũ piscantiumq; tragulis, & cadorũ obturamentis. Familiaris hæc arbor Theophrasti temporibus Pyrenicæ. Nec in Italia tota nascitur, aut in Gallia omnino. Sed & illinc nascitur confusio, q; Smilacẽ uocari legimus, quę dicatur Ilex in Italia, & in prouincijs Aquifolia: cum Smilacem Sestius eãdem esse eum Taxo prodiderit. Recentiores sunt qui Smilacen cum Phellodrye faciunt eandem: haud ferendo errore: etiam si Smilax Ilici describitur a Theophrasto similis. Dictũ est de Aquifolia & in Crataegono. Vt cumq; sit, Ilicis inquit Plinius, duo genera, ex ijs in Italia folio non multũ ab oleis distantes, a quibusdam græcis Smilaces dicũtur, in prouincijs Aquifoliæ: masculas Ilices negãt ferre. Ilici honos, ad axes in plaustris simplicibus, hoc est, monostrophis. Item ad iuga lyrarum, psalteriorumq;. Igniaria quoq;. Ciuicam ex Ilice primam fuisse diximus: cui ex æsculo successerit, dicata Ioui. Lignum ex Aquifolia confractum ac discissum, Tedæ modo uritur, & a græcis in hoc usu Garbion uocari solet. Hoc & e quercu fit, & alio nomine Panos & Phanos appellatur, uulgo quoq;, quemadmodum e uitigineo libro, factæ lampades, Lophiæ dicuntur, & ex arundinibus Elanæ.

Plin. lib. 17. cap. 20. & lib. 15, cap. 23.

¶ De Castaneis. CAP. CXLVII.

Sardianæ glandes, quas aliqui Castaneas, aut Lopima, aut Glandes Iouis appellant, adstringunt, similesq; effectus præbent. Præfertur tunica, quæ carnem & corticem media intercursat. Caro his qui ephemerum biberunt conueniens est.

σαρδιανὰὶ βάλανοι λόπιμα ἢ κάσανα Διὸς βάλανος

BARBARI COROLL.

Castanea, uergiliarũ obitu fructificat. græce Διὸς βάλανος, hoc est, Iouis glans, uocat. Cum tamen Iuglandis appellatio, nucibus tantũ Regijs dicata sit a nostris. Nuces uocamus & Castaneas, quanq; propiores glandium generi. Ideo apud Græcos appellantur balani sardianæ: quoniam sardibus prouenere primũ. Euboidas quoq; a Græcis dici, quas nos Castaneas uocamus, lego. Sed & Castaneas primo dictas scribit Phocion, q; ab oppido Magnesiæ, quod Castanon dicatur, aduectæ sint. Vt forte Diodorus, nuces Castanaicas inde nominarit. Quid si a castitate, cum Plinius ieiunijs fere dicatas eas innuat? Ex ijs, Græci Pogonias appellãt, quæ barbulas quasdam habent: nisi quis lanatas earum Intelligat. Sunt enim aliquæ pilis hirsutæ. Tiberius Cæsar, balanum nomen imposuit satiuis, cura multo excellentioribus. Plura earum genera. Tarentinæ faciles, nec operoso cibo, figura planę. Balanitides rotundiores, purgabiles maxime, ac sponte prosilientes. Salarianæ, puræ ac planæ. Nam Tarentinæ, minus ijs tractabiles sunt, & Corellianæ laudatiores, & Meteranæ ex Corellianis factæ, rubenti cortice. Triangulæ, & populares nigræ: quæ uocantur coctiuę, minima laude, patriæ commẽdatissimæ Tarentum, & in Campania Neapolis. Cæteræ suum pabulo nascuntur, scrupulosæ corticis. Intra nucleos quoq; ruminatiore. Armatum Castaneis echinato calice munimentum, quod inchoatum glandibus, trini quibusdam partus ex uno calice. Cortex lentus. Proxima corpori membrana, & in ijs, & in nucibus, saporem, ni detrahatur, infestat. Torrere has in cibis gratius. Molitura etiam præstant, ieiunio fœminarum, ut ait Plinius, quandam imaginem panis, & ubicunq; fruges aliæ deficiunt, ut in Bergomatis, Agri montanis.

¶ De Galla. CAP. CXLVIII.

Galla fructus est Quercus. Aliqua Omphacitis appellatur, parua quidem, sed torosa, solida, nullo foramine peruia. Altera plana leuis, perforata. Eligi debet Omphacitis, quæ efficacior est. Vtriusq; uis uehementer adstringere. Tritæ excrescentia in carne, fluctiones gingiuarum & uuæ, atq; oris ulcerationem cohibent. Nucleus, den-

κηκὶς ὀμφακῖτις

C tium cauernis inditus dolorem sedat. Crematæ carbonibus, donec igne flagrent & uino aut aceto, aut acida muria extinctæ, sanguinem suppriment. Decoctum quibus insidere expedit efficax est. Et contra uuluas procidentes, fluctionesq;. Capillos denigrant aceto, aut aqua maceratæ, Dysentericis cœliacisq; cum uino aut aqua tritæ, conuenienter illinuntur, aut bibuntur. Obsonijs addi debent, aut integræ in aqua præcoqui, in qua nonnihil excoquendum est, quod ipsis conferat. In summa, his utendum ad adstringenda quæ opus sunt.

BARBARI COROLL.

Plini. libro 16. capi. 7. Theophrast. lib. 3. cap. 6. 8. 9.

GAllæ, a græcis κηκίδες dicuntur, ad coria utiles. Hemeridis, Cerri, Platyphyllicq;, hoc est, latifoliæ, nullius fere usus. Quanquã similes hemeridi, tantum leuiores. Genera faciunt, medicinæ utilia, solidam, perforatam, albam, nigram, maiorem, minorem. Galenus Onocicidas, hoc est, quasi asininas, a rusticis uocari Gallas eas scribit: quæ fungosæ, flauæ, atq; magnę sint, minus efficaces. Vis omniũ similis. Optima comagena. Nascitur autẽ Galla, sole de geminis exeunte, erumpens noctu super uniuersa. Crescit uno die candidior, & si excepta est æstu, arescit protinus: neq; ad iustum modum grandescit, hoc est, ut nucleo magnitudinem fabæ impleat. Nigra, eademq; resinacea, diutius uiret, interdum mali amplitudine. Deterrima ex robore. Signum eius, q cauernæ translucent. Galla nigra, sine oleo flagrat. Robur Gallam fert minorem: & alteram, ut dixi, resinosam atq; nigram. Quæ glandem ferunt, omnes & Gallã. Hemeris, id est, quercus, optimã, & corijs, ut dixi, perficiendis aptissimam. Fert & nigram, tingendis utiliorem. De Robore, quã Theophrastus, agriamdryn appellat, discrepant sententiæ, Alijs semine, Alijs etiã radice, quanq̃ sero, Alijs trunco nasci contendentibus. Item alij florere eam putant, alij negant, sed muscum floris loco edi credunt. Fructificat post Autumnũ, circa occidentes uergilias. Ramos habet inconditos, crassum corticem, atq; scabrum, in senecta maxime. Ac reliquæ quidem arbores, ut cœpere, continenter germinant, solæ Robur, Abies atq;

D Larix, germinatione terna parturiunt, corticemq; inter squamas spargunt, ac deinde rumpũt. Ob id Trislepri, siue Trislipi uocatæ, ut in Pinu diximus, hoc est, intermissariæ, aut trisquamię. Robori & Cachrys dicta, quam nonnulli Amentum appellant, innascitur, durans hyeme, de qua in Abiete monstrauimus. Tardissime Robur cæditur, hyeme ineunte. Ante computrescit. Tempestiue cæsum, durat eius spissatum, ut cornu. Non desunt tamen, qui tempestiuũ putent uere, cum amentum, hoc est, cachryn suam gerit. Medullam huius inter spissa commemorant, Melandryon uocatam. Aeterna in aquis materia, sed dulcibus. Mari putrescit: contraq; magna pars arborum. Hoc tamen & mari utile. Sed nauibus & ædificijs quoq; cæteris, quæ terra obruantur. Carbones e robore annoso & nouello damnant. Media ætas in precio est, quanq̃ utcunq; anteferantur, ex aria, arbuto, picea, præsertim metallis argenti.

EX M. VERG. COMM.

PRimus lib. 3. de plantis Theophrastus multa eius genera tradidit, quem secutus Plinius eisdem uerbis omnia latinis reddidit, Quæ omnia ad duo tantum genera a Dioscoride contracta sunt. Credimusq; nos, quam hic κονδυλώδην uocat, & nos articulorum in digitis magnitudine uertimus, eam esse, quam ille dixit magnitudinem fabæ habere, quoniam ad iustam magnitudinem non creuisset.

Dicendum breuiter, hoc loco etiam, quam nos diminuta a columna uoce oris Columellam diximus, eam, quam græci σαφυλὴν etiam, latini uero uuam dixerunt, ea crassior facta & inflammata remedijs huiuscemodi indiget.

Quam deinde nos exhalmeni diximus, Plinius aliquando, ut credimus salsum acetum dixit. Sed maluimus nunc græca uoce uti: quoniam de ea Plinius cum de exhalme ex professo egit, usus est. Interim satis sit ex nominis compositione, quoniam aceto & muria constaret, sic græcis dictam intellexisse.

De Rhoe. CAP. CXLIX.

ῥοῦς ἐρυθρὸς

RHus, quę obsonijs aspergitur, ab aliquibus Erythros appellata, semen est coriarij fruticis. Ita uocari solet, quoniam coriorum in

fectores ea utantur ad inspissandas pelles. Arbuscula in petris nascēs, bi= num cubitorum altitudine, folijs oblongis, rubicātibus, in ambitu serra= tis, acino uuarum gracilium, denso, magnitudine Therebinthi, quadam= tenus lato. Cuius corticosa tunica percꝗ utilis est. Folia uim habēt adstrin gendi, & Acaciæ effectus præbent. Decoctum capillos denigrat. Dysen= tericis infunditur, & in potus eorum insessusꝗ adijcitur. Instillatur auri= bus purulentis. Gangrænas & pterygia cohibent folia ex aceto, aut melle illita. Liquamētum fit ex aridis folijs, ad crassitudinem mellis in aqua de= coctis, ad eadem ut Lycium conueniens. Semē eosdem effectus exhibet. Cœliacorum, dysentericorumꝗ obsonijs inspergitur. Fracta, desquamā ta, liuidaꝗ illitum ex aqua, ab inflammatiōe uindicant. Linguæ asperita tes cum melle abstergit. Candida fœminarum profluuia sistit. Hæmor= rhoidas sanat, cum quærno carbone intrito admotum. Latex in quo se= men maduit decoctus, cogitur, coitꝗ, efficacior ipso semine. Gummi de= fert quod dentium cauis imprimitur, ad dolores finiendos.

A

BARBARI COROLL.

RHus, siue ut Hippocrates, Roon, a Theodoro, fluida uocatur. Sterilis fœmina est. Mas fructificat. Virgas, ut inquit Theophrastus atꝗ Plinius, fundit Rhus, breues & graciles, folio Vlmi, longiore paulo, subhirsutoꝗ, disposito per uersus, ita, ut in nouellis ramorum, contra rijs inē se pediculis, germina respondeāt. Iis candidas pelles conficiunt. Flos in racemis albus, a quo semē collectum, lentis & rerrebinthi similitudine, rubescēs, cum uua, q̊d uocatur Rhus: medicamenti necessarium, in eoꝗ osseum. Radix simplex pro summa cespitum cohærens, ut facile possit uniuersa flecti. Nascitur ubiꝗ, sed argillosis potissimum, utiꝗ in Syria. quanꝗ habeo unde mihi hoc Rhus syriacum, siue ut Columella & Palladius appellant Ros Syriacus, parum distare uideatur ab hoc nostrate, qui frutex coriarius, & rhus erythros, a colore subrutilo uocatur, Dioscoridi & Plinio: quem Columella rorem sutorium semel dixerit. qm̃ Rhus scytodepsicos & brisodepsicos dicatur, cuius aridis folijs pelles, ut malicorio perficiantur, crassitudine digitali, altitudine bicubitali. Quanꝗ Plinius, nisi librariorum ea sit incuria, cubitali, p-didit. Duo faciunt omnino græci genera. Magiricon, quod additur in obsonia, idest, cum Syriaco, ut opinor. Alterum quod βυρσοδεψικόν, idest, excoriarium. quandoquidem utrunꝗ in pastillum, ex carnibus ceruinis compositum, & in pantolmium quoꝗ dictum requirunt, diuersis ponderibus, contra dysentericos & cruenta reijciētes. Habetur & syluestris herba, folijs myrti, colliculis breuibus: quæ tineas & uenena pellit, Rhus uocata, porro specie, quam Theophrastus supra reddidit. Contemplati sumus Rhum ex Vmbria perlatum.

Theoph. li. 3. Col. li. 10. ca. 13. Pli. li. 13. ca. 6. li. 24. capite. 11.

B

EX M. VERG. COMM.

FVit quondam huic frutici in Græcia duplex honor, & quod coquinę, conficiendisꝗ pellibus inseruiret. Duplex etiam nominis indicatio. Latini, qui sale potius in obsonijs quam semine eius uti uoluerunt, ab altera utilitate nomen illi tantum fecerunt, sutorium Rhun dicentes.

Posterior medicina, quæ barbaris uocibus plærumꝗ utitur, Sumach appellat, quę uox corijs cōmunis etiam in aliquibus locis est, non aliunde, ut credimus, quam quia folijs fruticis huius cōfecta fuerint, uocantꝗ eā passim coriario rum officinæ Sumach. Theophrastus in fruticoso genere, et a spina alba paliuroꝗ & rubo statim eam descripsit.

¶ De Palma. CAP. CL

PALma in AEgypto gignitur. Ea medio autumni uigore decer= pi solet, arabici Myrobalani similis, Pomatis cognomie, colore ui ridi, & odore mali cotonei: quod si ematurescens sole percoquatur, Phœ nicobalanus fiet. Palma acerba est, & adstringens. Contra alui fœmina= rumꝗ profluuia, in uino austero bibitur. Hæmorrhoidas sistit. Vulnera

φοῖνιξ πῶμα φοινικοβάλανος.

C glutinat illitu. Phœnico balani plus ſiccis adſtringunt. Capitis dolorem afferunt. Copioſiores in cibo inebriant. Sicciores ſanguinem excreantibus, ſtomachicis, & dyſentericis utiles in cibo. Illinuntur cum cotoneo & cærato œnanthino ueſicæ uitijs. Cariotæ prȩſertim faucium aſperitati eſu medentur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.5.
Lib.13.cap. 4.
Theoph. li.1.
ca.2.li.3.ca.5.

PAlmȩ teneritas, proceſſu ligneſcit. Vita in ſicco æque ut in humore. Sabuloſis ſalſiſq; gaudet, adeo ut in Syria Cõele, tribus dumtaxat locis, ubi arenȩ ſint, ꝓueniat. Alibi computreſcit, etiam ſi recentes earum palmulæ ſuaues guſtu ſint, nouellȩ fructu nullo intus ligno edunt poſtea cum ligno. Paucos fere Palma ramos habet, ſcabro cortice, prȩcipue cum ſeneſcit. Medulla omnino nulla. Mari tantum flores, fȩminis ſtatim fructus. E ſemine ſuo naſcitur, ut coniferȩ omnes, prȩterq; Babylone, ubi & uirga ſeritur. Tanto ibi unius eius uſu, ut extare carmina ſcribant, quȩ utilitates ex ipſa numero dierum anni pares eſſe prȩdicant. Simulacra ex hac fieri ſolita ueteribus, ſed prius tamen e ſubere, ut diximus aliubi. Palma uictoriȩ ſymbolũ eſt, quod ut Ariſtoteles & Plutarchus inquiunt, non cedit oneri quãlibet ingenti. Nec intra flectit̃ pandi turue, ſed cõtra põdus reſurgit. Ideoq; in coronarijs certaminibns fere aliud præmium q̃ Palma non dabatur, ut inquit Pauſanias. Etiã ſi Grȩcia quatuor tantum locis, oleaſtro, pinu, lauro, & apio coronare uictores mallet. Palma fumo infeſtat cremata, de quo & Cheremonis poetȩ uerſum Theophraſtus prȩtexuit. Parit arborum ſola fructũ ceu in ſpica: q̃d ei ſiccitatis cauſa, & proprietate quadam naturæ contingit. Fit & in alto Palma, fruticum generis, fronde corroſa, breui caudice, uirgis rectis: parte ima non in orbem, ſed in latitudinem ſigillatim ambientibus, cõtinenti ſerie aliqñ tñ interrupta. Color toti plantȩ puniceus. Surculis eius natura foliorum acanthinorum, qualia ſoncus, & cȩtera id genus. Sed recti tñ ſunt hi, nõ ut illis recurui. Palma porro ægyptia, quam Dioſcorides hic deſcribit, Myrobalanon appellatã fert, nullo intus ligno: quȩ & Adipſos, & Poma nominat̃. Phœnicobalanus niger eſt, quia matureſcere permittitur Myrobalanus uiridis. Habetur & Myrobalanus unguentaria cognominata, ſed generis alterius, ſuo loco indicanda. Quid autem ſit Chryſobalanus apud Aſclepiadem, ad ardores ſtomachi ſingultuſq; adhibita, non comperi. Aegyptia uero, ut Solinus inquit, ſitim ſedat, utiq; ante maturitatẽ decerpta. Matura ſenſum, greſſum, linguam retardat & inebriat. Phœnix

D appellat̃ grȩce Palma, unde fructus dependent Spathȩ. Palmulas e mari Plenes, e fȩmina Balanos appellãt, ut Iulius Pollux tradit: qui ſumpſit ab Herodoto. Eſt & Phœnix herba, ut poſt conſtabit. Itẽq; muſicũ inſtrumentũ, ab inuentore ita dictũ: ſiue, ut alijs placet, quia primũ ex Deliaca palma cubiti eius facti fuerint. Ipſos palmarũ cũ fructu termites, Baia & Spadices grȩci, ꝑſertim Dorici, appellãt: a q̊ & color eqno generi, ſpadix, aut ſpadiceus & phœniceus, hoc eſt, palmeus: unde uulgo q̊q; Baius, alioq Phœniceus, ꝓprie is ẽ, q uermiculus et puniceus uocat̃, ab Euſebio ſiue Hieronymo in chronicis: nomẽ hñs a Phœnice illo, q literas inuenerit. Reperio & Parium & Balium colores equis attributos. Sed pro uario apud Euripidem, eſt Balius. Scio & Achillis equum Baliam uocatum, & equos Balias, pro celeribus quoq; acceptos a Poetis. Nam murinus color, a mure dictus in equino genere, is eſt quẽ grȩci pſaron, quaſi a ſturno appellãt. Cerebrũ palmȩ Galenus Encephalõ, Dioſcorides Encardiõ, hoc eſt, medullã uocant, quod & eſculentum eſt. Palmarum plantam Cephalonem uocari, Palladius autor eſt.

Lib.13.cap.4.

PALMVLAE Caryotæ, celebrantur cibo. Sed & ſnccus earum uberrimus eſt, ex quibus præcipua Orienti uina, capiti iniqua, unde Pomo nomen. Ex his & acetum & mella fiunt, & farina Babylone. Nuclei pro carbone ſunt. Et pabulo quoq; iumentorum aqua macerati. Laudatiſſimæ in Iudæa: nec tota, ſed Iericunte maxime. Quanquam & Archelaidæ in precio & Phaſelidæ, & Lybiadæ, gentis eiuſdem conuallibus. Dos his præcipua, ſucco pingui lactentibus: quodamq; uini guſtu, in melle prædulcibus. Tria Caryotidum, ſiue Caryotarum genera. Nicolai, ſicciores, amplitudinis uaſtȩ, ut quæ cubitorũ quaternum longitudinem cõpleant: ab Auguſto ita primo nominatæ, in honorem Nicolai peripatetici Philoſophi, crebro eas ad ſe miſſitantis, ut inquit Athenȩus. Alterum genus minus ſpecioſæ, ſed ſapore Caryotarum proximo ſorores, unde nomen. Tertium genus nimio liquore madidum, rumpente ſe pomo in parente ipſa quoq; calcato ſimile, ob id Pateron appellatum. Ariſtoteles in libro de ſtirpibus, Eunuchos appellari ſcribit, quoddam genus Palmulȩ, quod alij Enorchos uocent, quaſi teſticulares ac ſpadonias.

A

EX M. VERG. COMM.

En δὲ ἀφεψηθῇ πεπαινόμενος .&c. nullo ſenſu, ſi ſic legatur apparebit. Neq; em̃ de coctura Palmę hoc loco agitur, ſed quod Plinius uertit, Quod relinquitur Phęnicobalanus uocatur: ideo q; nos diximus, eadẽ ſi uſq; ad maturitatem in arbore relicta fuerit, mutato colore & nomine Phęnicobalanus dicit̃. &c. quaſi non ἀφεψηθῇ, ſed ἀφεθῇ legendum ſit. ſenſus enim eſt, Aegyptiã palmulam ante totam maturitatem lectã, uiridi colore eſſe, & appellari πῶμα. Si uero in arbore relicta, penitus maturuerit, tunc mutato colore Phœnicobalanum, ideſt, puniceam palmulam dici, monet res ipſa: quia nullus erat ſenſus, ſi ἀφεψηθῇ, ideſt, decocta fuerit, legeretur.

❡ De Thebaicis Palmis. CAP. CLI

φοῖνιξ θηβαϊκὴ

THebaicarum decoctum potu, æſtuationem ſedat. Vires recreat cum hydromelite ueteri ſumptum. Cibo idem faciunt. Fit ex eis uinum ad eadem conueniẽs. Decoctum potu & gargariſatione magnopere adſtringit, & cohibet. Nuclei Palmarum cæterorum more cremati in crudo fictili, et uino reſtincti, cinere loto, ſpodij uicem efficiunt. Miſcẽturq; in calliblephara. Quod ſi non iuſtam uſtionem accæperint, denuo cremandi. Vim adſtringendi habent, & ſpiracula cutis obſtruunt. Contra oculorum uuam, & puſtulas, palpebrarum defluuia, cum Nardo effectum prębent. Corporis excreſcentias reprimunt. Vlcera ad cicatricem perducunt. Sed inter primas utiles ex Palmis humilibus ægyptiæ.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.4.

PAlmulæ thebaides, in totum arentes ſunt, quemadmodum & arabicę, macro corpore, exiles & torridę, cruſta obductę uerius q; cute, iudaicis, ut inquit Strabo, ſuauiores, etiam ſi duriores, nec alio tractu Aegypto tota nobiles. In ipſa quidem Aethiopia friatur hęc, tanta eſt ſiccitas, & farinę modo ſpiſſatur in panem. Gignitur autem in frutice, ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotundo, ſed maiore q; mali amplitudine, Cyces uocant. Triennio matureſcunt. Semperq; frutici pomum adeſt, ſubnaſcente alio. Hanc palmam Chamezelon uocatam a Dioſcoride, quam nos pumilam interpretati ſumus. Aliud ab ea genus eſt, quam Theophraſtus Chaeriphem appellat, hoc eſt, abiectam & repentem humi palmam, folio latiore atq; molli, ad uitilia utiliſſimo, de qua in Taxo dictum eſt, copioſam in Creta, ſed magis in Sicilia. Thebaidis fructus extemplo in cados conditur: ni ita fiat exanimatur, marceſcitq; non retoſtus furnis. Ebenus Aethiopica palmarum generibus fere aſcribitur, ut diximus. Syluestris Palmę fructus exiſtimantur a recentioribus, quos officinæ Tamãrindos modo nominant: & qdam a ſaporis acrimonia, Oxyphœnicas, algentis naturę contra bilem flauam pollentis. Sunt qui folia ei ſalicis deſcribant ſimilia. Non inuenio e ueteribus, qui de hoc genere quicq; prodiderit.

B

❡ De Palma Elate. CAP. CLII.

φοῖνιξ ἐλάτη σπάθη

PAlma, quam aliqui Elaten, aut Spatham appellant, fructus Palmarum adhuc florentium, tegumẽtum eſt, calyxq;, quo in ſpiſſamenta unguentarij utuntur. Optima habetur odorata, adſtringens, grauis, præcluſa, intus pinguis. Vis ei adſtrictoria. Siſtit ulcera quæ depaſcunt. Laxatos artus committit. Trita miſcetur cataplaſmatis & malagmatis. Prodeſt præcordijs, imbecilli ſtomacho, & iocineri affecto, miſta cõferentibus cataplaſmatis. Eius decoctum ſubinde deterſum, capillos denigrat. Datur bibendum congrue renum ueſicæ, & uiſcerum uitijs. Vuluæ ac uentris fluctiones ſiſtit. Scabiem cum reſina & cæra ſanat, ſi uiginti diebus recens apponatur. Fructus quem ſuo amplexu fouet, Elate etiam uocari ſolet, & ab aliquibus Boraſſus. Adſtringit, & Spathæ effectus prę

C stat, non sic unguentis expetitus. Alba medulla caudicis recens in cibo, aut decocta eadem facit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 28

PALMA Elate laudatur, Hammoniaca maxime. Tum Aegyptia, demũ Syriaca, dumtaxat in locis siccentibus, odoratã, pingui lachryma: quæ in unguenta additur. Elatem, Galenus tenellum palmę germen intelligit. Dioscorides ipsum fructus integumentum. Alibi genus est, ut in unguento Elatino diximus. Non ignorauit hoc Secundus noster, cum inquit, palmam Elatem conferre medicinę, germina, folia, corticem. Cato Palmam hanc intelligere mihi uisus est, cum dixit, odoratum uinum fieri e Palma: quam habent Vnguentarij. Abies ergo duplex est. Vnguentaria, & materiaria, uulgo nota: unde abiegnæ trabes dicuntur, & Abietarij negociatores, atq; fabri, pro eo ꝙ est lignarij. Abies quia in cœlum abeat, a proceritate uidetur appellata.

EXM. VERG. COMM.

VIdetur Plinius lib. 23. cap. 6. Elatem, siue Spathem hanc, de qua Dioscorides hoc loco ait, in censu, & historia Palmarum, proprium habere genus credidisse, quę medicinę conferret, germina, folia, & corticem: cum tamen cæteri omnes non palmam, sed palmę partem indicent, & multifariam appellent. Verum de hoc alias.

¶ De Malo punico. CAP. CLIII

ῥόα

MAlum punicum omne boni succi est, stomacho utile, nullum sufficiens alimentum. Dulcia stomacho utiliora habentur. Sed aliquantulum in eo calorem gignunt. Inflationes pariunt. Vnde in febri abdicantur. Acida adstringunt. Aestuanti stomacho auxiliantur. Et multo magis contrahunt, ac urinã cient. Ora, gingiuasq; lædunt. Vinosa uero mediam sortiuntur naturam. Nuclei acinorum acidi punici in D sole siccati, & obsonijs insparsi, concoctiue, fluentem aluum stomachumq; sistunt. Cœlesti aqua madescunt, bibunturq; cōmode sanguinem excreantibus. Ad desessus dysentericorum, fœminarumq; fluctione uuluę laborantium utiles sunt. Expressus nuclei succus coquitur cum melle ad oris, uirilitatis, & sedis ulcera, nomas, reduuias, & ea quæ in corpore extuberant, aurium dolores, & narium uitia, præsertim acidi.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 19.
lib. 15. cap. 17.

PVnica, contorto & breui trunco, flore contra ꝙ reliquis arborum puniceo. Excipiunt amygdalarum quoddam genus, quæ subrubicundum florem sustineat. De acidæ planta uel semine, uinolenta dulcisq; in Aegypto exit in Cilicia, circa Solos, ad Pinarum amnem, ubi contra Darium pugnatum est, ut Theophrastus inquit. Omnes sine nucleo proueniunt. Sola hęc, & Vitis, & Ficus, & Malus, caudice fisso non emoritur. Aculeos gerit in ramis, ut Paliurus & Rubi. Punicum malum Chartagine laudatissimum, indeq; cognomen, Malum punicum. Et Romę locus erat in regione sexta, ut inquit Suetonius, quæ alta quoq; semita dicebatur, ut est apud Martialem poetam, ubi nunc uidelicet Dioclitiani thermæ sunt. Genera summa duo. Alteri nucleus adest lignosus, Sclerococcon ob id uocatum. Alteri nō adest, aut certe minimus, quod ex argumento Apyrenon dicitur, penultima producta, licet correpta Martiali. Archestratus certe anguillã, ut spinis & ossibus carẽtẽ, solã piscium Apyrenō esse cecinit hoc uersu.

ἔγχελυσ ἡ φύσει ἐστὶν ἀπύρηνοσ μόνοσ ἰχθῦσ

Quę autem sit Paulo æginetę radix Apyrani, ex qua recenti discussorum cataplasma diapyranu, contra collectiones fingitur, ignoro. Natura sunt candidiore Apyrena, & blandioribus acinis, qui minus amari sint, distinctiq; membranis. Est & alia structura eorum communis, tanꝙ in fauo nucleos habentium, quinq; species, dulcia, acria, mixta, acida, uinosa. Samia & ægyptia. Distinguunt erythrocomis, & leucocomis. Ita nouẽ genera colligunt omniũ. Dulcia sæpe intelliguntur, cũ apytena dicimus. Vinolẽta nucleũ fere paruum habẽt. Vuam in ijs ac ne mustum quidem, sed uinum protinus aperuit natura. Apyrenis & uinosis, cortex asperi-

A

or. Ex acerbo fit medicamẽtum Stomatice uocatum. Sicut ex Mori quoqꝫ ſucco, Panchriſtos cognominata. Acinos, granatis totidem eſſe numero in ſingulis affirmant, etiam ſi magnitudo uariet, modo ex eadem arbore legantur. Satam primum in Cypro Malum punicam a Venere, teſtantur fabulę grȩcorum. Böetij, malum punicam ibidem, ut eſt apud Callimaçhum, & Sidem Hippocrates, alia grȩcia Rhoan & Rhöean, pomum quoqꝫ Rhoas & Rhoidia & Rhoedia uocare ſolent. Inuenio & Rhoiadrion uocari a Paulo in quodam cataplaſmate, cui nomen Aphroditario eſt. In quod & tus, & amylum, & ſquama æris, & ceruſſa quęritur. Nam Aloidarion ex aloe medicina eſt. Sidem porro & Boetia terra dicitur: a qua et arbori nomen datum. Quo argumento Athenienſes ab Epaminunda in Sidę regionis quæſtione uicti memorantur. Legitur & Theophraſto Side frutex quidam, ut Atheneus interpretatur, punicę malo ſimilis, Orchomeno lacu naſcens. Theodorus gaza nõ punice, ſed papaueris ſimilitudine deſcripſit, quia Rhoeas, & punicam, & papaueris genus unum ſignificet. Quanqꝫ diſcrimen illud, ꝙ pro arbore primę declinationis nomen eſt, & rhoea, non rhoeas dicitur, pro papauere in tertiam refertur, Rhoeas, Rhoedis. Theophraſtus certe non Rhoeadi ſimilem, ſed Rhoeæ dixit. Vtcũqꝫ ſit de Sida, Theodorus ex Theophraſto ita ſcribit. Sida papaueris, inqt, habet ſimilitudinẽ, capite ad portionẽ maiore, ut q̃d magnitudinem mali referat, nec nudum id eſt, ſed membranis candidis obducitur, ſuperqꝫ eas folia roſæ cũ ſuis continentur caliculis quaterna herbacea, dehiſcens uero grana rubra, exigua, orbiculata oſtendit: nec magnopere maiora ꝙ miliũ, ſapore tritici diluto, craſſeſcit æſtate paruo pediculo: flos callicibus roſarũ ſimilis, quanqꝫ duplo fere grandior: hunc & folium ſuper aquas manere, ſed ubi defloruit, inclinari magis in uadum: donec attingat terram, atqꝫ ita fructum fundere: folia pecudibus, germina ſuillo generi, ſemen hominibus mandi. Cognominem huic haberi & in Nilo ſcribit idem Theophraſtus herbam, ſed radicibus carentem. In tumulo Menoecei, Creontis filij, ad Boetias Thebas punica naſci traditur Pauſaniæ, cuius poma intus ſanguineum colorem præferant.

EX M. VERG. COMM.

B

NOTIOR QVAM ut tractari longius a nobis debeat, Puniſcorum omnium hiſtoria & uſus eſt. Illud tantum animaduertendum, quod uno excepto, in cunctis legitur græcis, τῆς δὲ ὀξείας ὁ πυρὴν ξηρανθεὶς ἐν ἡλίῳ. &c. & a nobis contra communem ſignificationem conuerſum eſt: Acidorum uero acini in ſole ſiccati. πυρῆνας enim græci nucleos pomorum, quales in ceraſis, prunis & uuis ſunt appellant, κόκκους uero acinos: nihilominus tamen πυρῆνας acinos, non nucleos uertimus. Primum, quod in probatiſſ. non πυρὴν erat, ſed ὀπὸς, quod liquorem ſignificat, quaſi ad cohibendam aluum, & in ſtomachum deſtillationes, non acinis, nec nucleis hic uti iuberet, ſed ex acinis expreſſo liquore, eoqꝫ in ſole ſiccato. q ſenſus forte abſimilis uero non eſt.

Certius quod ſequitur idem oſtendit, εὔχρηστον δὲ τὸ ἀπόθλιμμα τῶν πυρήνων, quod eſt utiliſſimum, & quod ex nucleis expreſſum fuerit, decoctum & melle mixtum.

Quod enim exprimitur, uuida acinorum caro eſt, non duri & arentes nuclei: idqꝫ Plinius libro. 24. cap. 7. quoqꝫ confirmat.

De Cytino, ideſt, flore Punici. CAP. CLIIII.

κύτινοι

HVIVS FLORES Cytini uocantur, qui adſtringunt, ſiccant, cohibent. Sanguinolenta glutinant. Quas Punicum præſtant utilitates. Humida gingiuarum uitia, mobileſqꝫ dentes decocto colluuntur. Herniam pro lapſu inteſtini erumpentem cataplaſmate repellunt. Memorię tradunt, qui tres ꝙ minimos Cytinos deuorauerit, nullã eo anno lippitudinem paſſurum. Eliquatur hypociſtidis exemplo.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 6.

CYtinus aliter ab alijs exponitur. Dioſcorides & Galenus florem ſatiuę punicę ita uocant, Balauſtium ſylueſtris. Plinius pomum ipſum imaturum, & primum partum eius florere incipientis, Cytinum appellat. Flores ipſi Balauſtia, in ipſo erumpentes Cytino ueſtibus tingendis: quarum color nomen inde acceperit. Cytinum Dioſcorides cognominat ipſum quoque Apollinaris herbę florem. Cȩterum non proprie, ſed per tranſlationem. At Cicum, M. Varroni dicit membranula prætenuis, in malo punico diſcrimen. Vnde Cicures animantes, quæ non ſunt feræ, atqꝫ agreſtes. A quo Veturij quoqꝫ nobiles cognominati Cicurij. Etenim Siſen

C na Terabitē, ꝑ syluestri arbusto posuit. Partim inqͭ Terabite, partim Lauro atqꝫ Pinu abūdat.

¶ De Malicorio. CAP. CLV.

Μητὴ τῆς ῥόας

MAlicorium asperum est, mali Punici putamen, quod aliqui Sidion appellant. Id spissandi uim habet, & quos Cytini, præbet usus. Decoctum radicis potu latas uentris tineas pellit. Et easdem euocat.

BARBARI COROLL.

MAlicorium, græci Sidion appellant, ex acerbis prelatum, ad perficienda coria. Nam & arbor ipsa, ut prædixi, a Boetis Sida uocabatur.

¶ De Balaustio. CAP. CLVI.

Βαλαύστιον

BAlaustium syluestris Punici flos est, Cytino similis. Cuius complura genera reperiuntur, candidum, fuluum, rosaceum. Liquamentum ex eo fit, hypocistidis modo. Cui adstrictoria uis inest, eadem faciens hypocistis & cytinus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 19.

BAlaustium, græce quid esset, dictum est in Cytino. Quidam caducum appellare modo uolunt, a græco detorquentes. Mihi appellatio antiqua perplacet, Nec tantum græca fastidio, ut latina deteriora probem. Ausonius Baulaustum, siue Balausum, non Balaustium in carmine pronunciat. Item Columella.

EX M. VERG. COMM.

DE Balaustiorū nominis caussa & origine, nihil pro cōperto nobis est. De uiribus hoc breuissime Aegineta tradit, efficacissima in adstringēdo esse, siccā frigidāqꝫ naturā habere.

¶ De Myrto. CAP. CLVII.

μυρσίνη

D

MYrtus satiua, nigra, utilior est medicinę ꝙ cādida. Sed hac multo magis mōtana. Semen tn̄ imbecillius parit. Vis & Myrti & seminis adstringit. Semen uiride aut aridum in cibo datur sanguinē excreātibus, & uesicę erosioīb. Succus uirentibus baccis expssus, eosdē effectus exhibet. Stomacho utilis. Vrinā cit. Prodest cōtra phalāgij morsum, & scorpionis ictus in mero. Seminis decoctū capillū tingit. Ius decocti in uino ulcera ī extremitatib. sanat. Oculorū inflamatiōes illitū cū polline polētę, lenit. Cōtra ægilopas illinit̄. Crapulā arcet ꝑsumptū uinū, q̄d feruefacto semine exprimatur: alias enim acorem contraheret. Pręstat uinū seminis effectus. Vtile procidentiæ uuluarum in desessionibus, sedis uitijs, & fœminis fluctione uuluę laborantibus. Purgat furfures, ulcera capitis manantia, atqꝫ eruptiones papularum. Fluentes capillos continet. Additur quoqꝫ in medicamento q̄d liparas uocant, uti oleū q̄d ex folijs eius factū est. Decoctū foliorū ad desessiones balnearū cōuenit. Et cōtra laxatos artus, & male solidescētes. Eo fracta ferruminatiōi repugnātia utilissime fouentur. Vitiliginē emēdat. Purulētis auribus infundit̄. Et capillos denigrat. Succus eadē efficit. Trita folia, & ex aqua illita humidis ulcerib. & mēbris omnib. fluctiōe laborātib. cœliacisqꝫ ꝓsūt. Et admisto omphacino oleo, aut exiguo rosaceo cū uino ad ulcera serpētia, ignē sacrū, testiū inflamatiōes, epinyctidas, & cōdylomata. Arētiū foliorū farina utilit̄ inspargit̄ paronychijs, pterygijs, & cōtra alarū feminūqꝫ ꝓfusiōes. Cardiacorū sudores cohibet. Folia cruda seu cremata cū cęrato, ābustis, paronichijs,

A

pterygijsq; medent̃. Exprimit̃ folijs ſuccus adfuſo uetere uino aut aqua cœleſti, cuius recẽtis uſus ẽ. Nã exiccatus plane cariẽ ſẽtit, & uires amittit.

BARB. Plin. 15. ca. 29. lib. 23. cap. 9.

MYrtus, græce μυρσίνη dicitur. Item Myrſinos, & Myrſine. Item Phibaleos, ab Antiphane. Sed & Myrton, ab Archilocho. Degenerat in fruticẽ, niſi crebro repurget̃. Vita ei ut quibuſdã animalibus ambigua, hoc eſt, terra & aqua. Pręcipuus odor Myrtis Aegypti: ubi cætera omnia hebeſcunt. Semen apud Menandrum Synariſtuſin manditur. Myrtum & Myrta dicitur a Catone, maſculino & fœminino ſexu, græcorũ (ut arbitror) imitatione. Item Murta Varroni, unde Murtatũ, ſiue Murtatulũ, genus farciminis, ꝙ ea large farciret̃ inteſtinũ craſſius. Vſus baccæ antiqs ꝓ libo fuit, anteq; piper haberet̃. Gñoſum inde obſoniũ, cognomine Myrtatũ. Cõmẽdant̃ Myrtis & iura, p̃ſertim aprorũ. Peregrina Italiæ arbor, atq; etiã Europæ quondam. Pacifera Romę habita, uice cuius uerbena nũc, laurus & olea prætendi inter armatos hoſtes quietis indiciũ fuerit. Purificatõibus quoq;, ſuffimẽtisq; adhibita. Ob id & in coronis utebant̃ ea theſmothetæ Athenis. Præeſt Venus arbori, quippe q̃ littoribus maxime ꝓueniat: Venus aũt e mari dicit̃ orta. Hinc & arbor ſacra coniugio. Græci arborẽ Mineruæ, ut Oleã dicant: cõmenti fabulã, ꝙ Myrſine Athenienſis puella fuerit, pulchritudine ac robore inſignis, amica Palladi, quã iuuenis, ab ea curſu & palæſtra ſuperatus, interemerit. Catonis faſtigia ſunt candidi, nigri, coniuguli. Alia diſtinctio eſt, ſatiuæ, ac ſylueſtris: & in utraq; latifoliæ. De ſylueſtri agetur in Oxymyrſine. Satiuarũ gña topiarij faciunt. Tarentinã, folio minuto: noſtratẽ, patulo: forenſem, hoc eſt, exoticã, p̃denſo, uerſibus foliorũ ſenis. Hæc non eſt in uſu. Vtraq; alia ramoſa. Coniugulã, quæ & Coniugalis uocat̃, noſtratẽ dici exiſtimãt. Ouantes myrtea corona uſos quãdoq; tradunt, ut triũphantes Lauro. Celebris eſt Hippolyti & Phædræ amoribus Troezenia, cuius folia, ut inqt Pauſanias, prope Veneris delubrũ ſatæ ꝑforata naſcebãtur, iniuriã uidelicet ferentia ſæuientis unguibus, & calamiſtris fœminæ. Myrtæ ſunt, ipſæ Myrti bacculæ.

*

Controuerſum fuit apud Græcos, quod nam coronæ genus eſſet Anacreonti, Naucratites appellata. Et pluribus uiſum eſt, non aliud eſſe, q̃ ex Myrto, roſis comitantibus. Alij papyrũ coronariã: quam Aegyptij Biblon ſtephanotrida cognominãt, interpretantur Alij e ſampſucho ſertum, ꝙ in Aegypto copioſiſſima ſit ſampſuchus.

Coronarum genera.

Quia porro de coronis incidit ſermo, inutile nõ arbitror quædã huc transferre, q̃ alio a nobis opere dicenda ſeruabãtur. Ergo Leſbij, ut inqt Athenæus, Myrti ramulos Hypothymidas uocãt. Iis ſe coronãt implexis floribus. Alij pectorales coronas: quibus & ceruices quoq; redimibãt, Hypothymiadas, Hypothymidasq; dicebãt. Habet̃ & Hypoglotis, ex Hypogloſſo herba, quæ poſt dicet̃. Item Iſthmion, quã plæriq; Iſthimiacã appellant. Pyleones uero ſerta ſunt, quæ Iunoni circundabãtur, utiq; apud Spartanos. Sicyonij celebrãt Iachachas, ex Iacha flore quodã odoris cõmendatiſſimi. E Myrto conſtãt & Hællotides uocatæ ambitus ingentis, cubitorũ uicenũ: ab Europa dictæ, quã Ellotida Corinthij appellãt, ꝙ eius oſſa in Myrto condita ferãtur. Quidã Elotida & Mineruã dictã uolunt. E Palma Pſilimi ſunt, quas Lacedæmonij Thyreaticos uocãt, a loco ubi caſtra hoſtiũ cœpere. E ſerta Campanica Meliloti ni, quanq; ex omni gñe coronamẽta muliebria in eo uocabulo Græci fere intelligũt. E Loto Aegyptia fit Antinoios, utiq; non omni, ſed ex ea quæ colore roſæ naſcit̃. Ex ea uero quæ ceruleũ eum habet, Lotinos tantũ dicit̃. E roſa cyliſtos maxie, quas & Eccyliſtias cognominãt. E Struthio Struthiũ. E Potho, Pothos. Eſt aũt Pothos duplex. Alterũ genus Hyacinthi flore. Alterũ ſine colore candidũ, quo ſepulchra coronabãt, a quo & nomẽ quaſi deſyderatis eſſet dicatũ. Theodorus deſyderiũ cõuertit. Floret æſtate. Diuturnius eſt candidũ. Habet̃ & Aegydion coronę genus Eubulo, aut ex Anagalide, ut arbitror, quã nõnulli Aegylin uocabãt. Aut e Lygo, nã Lygos Aegylis a quibuſdã uocat̃. E Lygo aũt coronas fieri ſolitas antiqs, in Vitice docuimus. Aut gramine, quippe q̃d ab aliquibus Aegrion uocet̃. Nam Fauni arundine ferulaq; uinciebãtur. A tilia Phyllirinos. Synthematicos, Ariſtophanes cũ dixit, coronas uidet̃ promptuarias & parabiles intellexiſſe, nõ multũ a triuialibus & promiſcuis diuerſas, quæ a Græcis Chydeæ, quaſi confuſanæ uocãtur. Choronos, Appion grãmaticus, apud Philetam, a choro dictos putauit. Vnde apud nos coronæ ſint uocatę. Sũt & Acinij, corollæ genus ex Acide, ita dicit̃ flos & ſatũ quoddam, ut Athenæus & Plinius ſcribunt. Sunt & Elicti ex Helice, familiares Alexandriæ, nec non alijs quoque floribus plicatiles. Nam Tindiæi, Abydæi, ab oppidis Aegypti, ex ſpina ſunt Aegyptia, nemore ibi ſacro Apollini ſemper florente, multis comitatæ fabulis, quas referre, ut non piget, ita certe parũ intereſt. De ijs & in Aegyptia ſpina diximus, ex Demetrij ſententia. Coronamẽti nomen uidet̃, & cuius mentionẽ fecit Cratinus, Coſmoſandallos uocatũ,

B

C

cuius inuentores Lacedæmonios fuisse Clearchus auctor est. Ariadnes coronã e flore Theseo dicto perhibent fuisse. Id satũ radice discribit amara, ut Theophrasto placet, de quo Timachidas poëta græcus cecinit. Inuenias & Apragmosyn uocatũ, coronariũ quoddã satum, apud Aristophanem poëtã, ut grãmaticus Aristophanes interpretat. Athenis in academia nasci solitũ. Anethinis quoq; sertis usos ueteres, & Alcæus, & Sappho testes sunt. Coronas in Græcia factitatas, a Stephano primo dicunt, ob id & nomen sertis datũ, ut Stephani uocarentur. Auctorem & inuentorem coronæ Ianum biformem fuisse græci affirmant. Hybernas corollas nostri Corneas uocabant, q̃ e cornu fierent, in florũ defectu. Sicut ex omni florum genere, Pancarpias. Dictum est & in Vitice de coronis alijs. Itemq; in Elichryso.

EX M. VERG. COMM.

MYrtus differt a Rusco, quod mitior & quod Græci dicunt ἥμερος. Ruscus uero cuspidatis folijs, uulnerãs magis quã pungens, asperior & indomita est. Qualis aũt sit Ruscus, cum de (Oxymyrsine nobis agẽt certius patebit. Nigram Myrtũ ueteres dixerunt, quæ candidæ comparata nigresceret, & candidam quæ nigræ comparata albesceret. Præfertur in omnibus in medicina nigra, teste Columella lib. 12. cap. 38.

De Myrtidano. CAP. CLVIII.

μυρτίδανον

MYrtidanum dicitur incrementum inæquabile, uerrucosum & concolor. Quod perinde quasi manus Myrti caudicem amplectitur. Magis q̃ Myrtus adstringit. Tusum addito austero uino reponitur, coactumq; in pastillos siccatur in umbra, multo efficacius, & folio & semine, cærato, pessis, insessionibus, cataplasmatis admistum, ubi adstringendum aliquid est.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 9.

MYrtidanum, a Galeno Myrtada nominatur, uirgultum & soboles Myrti: qualis fortasse in Ficu quoq; fructicat, exiens ab radice. Mytridanum certe Plinius pro uino accipit, quod ex syluestris Myrti baccis sit conditum, libra in tribus musti congijs deferuefacta, donec duo supersint. Hippocrates Martidanum uidetur appellasse hunc fruticem. Myrtidanũ uero ipsum piper, ut post dicemus.

De Cerasijs. CAP. CLIX.

κεράσια

CErasia uentri utilia sunt, si uiridia sumãtur. Eadem siccata aluum sistunt. Gummi quod Cerasi resudarũt, cum uino diluto tussi uetustæ medetur, Colorem commendat. Visum exacuit. Appetentiam inuitat. Idem ex uino potum calculosis auxilio est.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 25. li. 23. ca. 7. lib. 16. ca. 18. Theophr. li. 3. ca. 13.

CErasus, in quatuor & uiginti sæpe cubita erigit, crassa, dodrantibus quatuor ab radice. Foliũ Mespili durũ, & latius corticis leuore, colore, crassitudine. Similis Tiliæ, ob id apta cistis, ut Tilia. Hæc meatu flexo, nec girũ complente, abducit arbori ab infernis sursum uersus in angustias colligendo sese, qualis in fronde ipsa quoq; descriptio est. In eundem modũ, & desquamatio euadit. alioquin præscindit potius q̃ filo eodẽ auferri possit. Per crassitudinẽ secto tenuitas folij detrahit, nec arbor emorit, q̃ si totũ deglubas, qui reliquus sit, tunc humor elabit. Tunica porro exteriore adempta, nigricat. Interior pituita quadã muccosa, & uice illius secundo anno tenuior, altera subnascit. Nerui ligno contorti cõuolutiq;, in anfractus, ut cortex uirgis continuo q̃ nascunt idem mos: rami dum adolescunt, alij subinde pereunt, ut qui ab imo sunt, alij cõtinue crescũt, ut supni. Prorsus arbor de rãosis nõ est, minus etiã aliquãto q̃ Populus. Radix multijuga, & sũma telluris cute nec crassa. Contortio eadẽ radicis & corticis, radice tegẽtis, flore albo, piri uel mespili, e racemis fauaceo. Fructus ruber diospyri figura, magnitudine fabæ. Q̃ q̃ acinus diospyro p̃durus, ceraso mollis, ut Theophrastus inq̃t: apud quẽ diospyros, hoc significat, q̃d lithospmon Dioscoridi & Plinio, ut arbitror. Nec Theodorũ satis p̃bo: q diospyron, Iouis flãmam interp̃tatus est: cũ Iouis triticũ interp̃tari debuisset: quãdo & uulgaris quoq; sermo granũ solis appellare consueuit. Nascitur Cerasus ubi amnes & tigna, oinoq; ubi Tilia. Italiæ Cerasum Lucullus intulit. Nunc trãs Oceanũ, & in Britaniam quoq; uecta. In Aegypto

nulla cura eualuit, ut prouenire posset. Genera nominātur Aproniana, quæ maxime rubeant. **A**
Actia nigerrima, rotunda Ceciliana. Iunianis gratus sapor tantū, sub arbore adeo teneris, ut
gestatu marcescant. Principatus Duracinis, quæ Campania Pliniana appellat. In Belgica Lusi
tanis. In ripis etiā Rheni. Tertius ijs colos e nigro ac rubenti, uiridiq;, similisq; maturescenti-
bus semper. Sunt & laurea Cerasa in Lauro primū insita, non ingratæ amaritudinis. Hinc A-
marasia dicūtur uulgo, quasi amara Cerasia. Et enim pomū ipsum non cerasum, sed Cerasiū
uocari, Seruius pręcipit: cuius & illa quoq; uerba sunt. Cerasiū inquit, & anteq; e Ceraso urbe
Lucillus adueheret, erat in Italia, sed durum, & cornu appellabatur: quod postea mixto nomi-
ne Cornocerasiū est uocatū. Sint aūt Cornocerasia idem cū Duracinis genus, an uero Seruio
credendū, qui Cornū in Italia Cerasium fuisse prodat, cū alia res sit Cornus, alia Cerasus omni
no, satis ambigimus. Cerasiorū porro discrimen alterū, quod Romæ Visulum appellant, fre-
quentissimū in Germania, & Gallia. Sed in Scythia fere supra modum, ubi & Viscina Barbari
cognomināt, ut Pomponius Lætus, qui ea loca modo inuisit, constanter affirmat. Sunt Mace
donica, paruæ arboris, raroq; tria cubita excedentis, Chamæcerasi uocatæ. Pomū hoc, primā
colono fere gratiam uertentis anni refert. Primo candidum, mox rubescit, deinde nigret septen
trione frigidisq; gaudens, siccatur sole, conditurq; ut Oliua cadis. Medium Cerasis genus, in-
ter acinos atq; baccas, sine osse. Quemadmodū nascantur, Græci & Latini monstrauere. Fati-
gatur canicularum æstu Cerasus. Defendit hoc incommodū, ut inquit Palladius, herba Sym-
phoniaca, trunco arboris eius circūdata: nec qualis herba ea sit, ostendit. Quemadmodū neq;
Græci Polypremnon appellatam, cuius succo ægrotas arbores oblinere præcipiunt. Nisi quis
Apuleio credat, Symphoniacā tradenti, eādem esse cum Hyoscyamo. Plinius Symphoniā her
bam describit alternis uiridibus, roseisq; per caulem folijs, in posca sanguinē reijcientibus me-
deri. Hanc aliqui Cremphenā scribunt, aliqui Symphonā, alij Comphenā, aut Somphenam.
Quod si pro Hyoscyamo sumi posset: non folijs alternis uiridibus, roseisq;, sed floribus legen-
dum erit. Quandoquidē Dioscorides ita dicat, παρὰ δὲ τὸν καῦλον ἐφεξῆς πεφύκασιν ἄνθη ὥσπερ ῥοίας.
Accedit, q ad eruptiones sanguinis Hyoscyamus quoq; laudatur.

A E X M. V E R G. C O M M. **B**

ALiter de Cerasijs docet lib. 6. Paulus Aegineta. Saporē enim tribuit, quod hic ex siccitate,
contrarioq; habitu eorū decernit. Siquidē monet, q dulcia sunt, citissime dilabi, austera stoma-
cho utiliora esse, Acida uero, ob incidendi uim, habent pituitosis, & excrementosis stoma-
Seruabitur a nobis id posthac multa fide, ut ubi εὐκοίλιον sit, bonam (chis prodesse.
aluum semper, ubi λύειν, solutam, ubi μαλάττειν, mollem, ubi ὑπάγειν, deiectam, aut soluere,
mollireue aut deijcere dicamus.

❡ De Siliquis. CAP. CLX.

SIliquæ recentes stomacho aduersantur. Aluum soluunt. Eædem sic- κεράτια
catæ sistunt, stomachoq; utiliores fiunt. Vrinam ciunt, sed pręcipuē
quæ uinaceis condiuntur.

S B A R B A R I C O R O L L.

SIliquā arborem Ficū Aegyptiā uocari, & in Ionia Ceroniā, Theophrastus auctor est; quæ & Plin. 15. capit.
Ceratia dicat. Galenus arborem Ceratoniā, fructum Cratia nominari scribit, a corniculi simi- 29. 23. li. 17. ca.
litudine. Lucius Columella, Siliquā græcā, credo, ut a fœno græco distingueret; q̊d absolute 5. lib. 23. ca. 5.
siliquā rustici cognomināt. Recentiores Græci Xylocerata. Sed alia est Ficus Aegyptia omni
no, ut Plinius notauit, & nos paulopost monstrabimus. Quādoquidē in Aegypto nulla nasci
tur. Sed in Syria, Ioniaq;, & circa Gnidū, atq; Rhodū, folijs semper comātibus, flore candido,
cū uehementia odoris: pomo siliquæ, & ob id nomen: radice sublimi, sed non multū, plantige
ra, imis partibus, superficie flauescens inarescensq;, succū auferente sobole. Pomo anteceden-
tis anni detracto, post canis ortū, statim concipit, uterūq; præfert, & mollem quandā uuæ mo
do informem indiscretāq; primo edit: quæ postq; adoleuit, per arcturum & æquinoctiū florem
emittit, Hyeme fœtus enutriente, qui usq; ad canis ortū in parente durāt, ut prædiximus. Tum
metūtur. Non puto quenq; nescire, Siliquas prædulces esse, earumq; mandi corticem, digito-
rum hominis longitudine, interim falcata pollicari latitudine. Seritur & hæc apud nos semine,
sed parū feliciter, Quādoquidē nec fructū fert, & breui emorit. Galenus usum eius cibo dāna
uit, ut mali succi, & lignosi, nec facile conficiendi. Posteritas cōmendat ad stomachum fulcien
dum, utiq; post cœnā, & ad uentris profluuia, si quis præsumpserit. Subter hanc arborē flami-

Gellius lib. 9. cap. 15.

nis Dialis capillũ, & ungues pſectos terra operiri mos & religio erat, ut eſt apud Geliũ. Quanq̃ non Siliqua, ſed ſilica mendoſe in eo legit. Niſi quis non ſiliquã, aut ilicem, aut ſalicem putet legendum. Ego ut ingenuæ ueritatis homo, quid ſequendũ in eo potiſſimũ ſit, non diffitebor neſcire. In mediũ, ut plæraq; alia relinquo. Eſt & nomen herbæ Plinio Ceratia, uno folio, radice nodoſa & magna, cœliacis & dyſentericis in cibo danti. Idem auctor coniũgit huic Peraticã: ſeptem ei caules reddendo, qui uelut roſæ capita ſuſtineant. Quanq; in codicibus quibuſdam non Peratica, sed Statica ſcriptum legas, quoniã ſiſtat aluum.

EX M. VERG. COMM.

EAdem Græcis & Latinis in hac arbore fructuq; eius ratio nominis eſt. Illi κεράτιον, qua uoce in frugibus & leguminibus aliquot longiores Siliquas dicunt, facto a cornu nomine appellauerunt. Latini cõmuni, & alijs Siliquis appellatione indicauerunt, & ut ab alijs diſtinguerentur, aliquid quod rem ad proprium genus contraheret, adiecerunt, nunc dulcem, nunc græcã Siliquã appellantes. Nota ſatis arbor, notus & fructus, felici deſcriptione a Plinio lib. 15. indicatus. Quorũ arborem, paulo a Ceratijs deflexa uoce, Paulus ægineta Ceratoniã uocat. Græci aliquot itidem facto ex lignoſa ſoliditate cornuq; longitudine, & flexura nomine, Xylocerata appellauerunt. Damnauit in cibo Siliquæ huius uſum Galenus.

Carere quoq; intellectu nobis uidetur quod dicit, μάλιςα δὲ τὰ ἐκ τῶν ςεμφύλλων συντιθέμενα. quæ ſic uerbum de uerbo uertat aliquis. Maximeq; ea quæ ex uinaceis componuntur. Nulla cum ſuperioribus ſerie & rei ſenſu. Quid enim Siliquis his cum uinaceis? Corruptus nobis omino locus uidetur. Suſpicamurq;, exquo ςεμφύλλων duplici λ legitur, contra q̃ id in uinaceis ſcribatur id nomen, potuiſſe aliquid de folijs arboris eo loco decerni. Quod uetuſtiſſimus, qui apud nos eſt, Longabardus, literis ſcriptus latinis Dioſcorides indicat, in quo legitur, maxime quæ ex folijs componũtur. Aut ſi uinaceorũ illic futurũ nomen eſt, de conditura aliqua Siliquarũ, qua uuarũ modo in uinaceis ſeruarentur. Sed obſtat huic ſententiæ præpoſitio ἐκ. Non enim ex uinaceis, ſed in uinaceis ſeruantur, quemadmodũ priori illi ςεμφύλλων uox.

Potuit forte etiã Dioſcorides, corticem huius ςεμφύλον dicere. quemadmodũ in uuis Græci appellant, docereq; urinam præcipue ciere, quæ ex Siliquarũ huiuſcemodi corticibus confecta eſſent, confectionis genus aliquod indicans ea ætate notum, ſed nobis incognitum.

μηλέα

¶ De Malo. CAP. CLXI.

FOlia, flores, & germina cum omnis Mali, tum maxime Cotoneæ adſtringunt. Pomis acerbis adſtringendi uis ineſt. Maturis uero longe ſecus. Ex ijs uerna bilem gignunt. Neruos lædunt. Inflationes pariunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 14. li. 12. ca. 3. lib. 16. cap. 27.

MAlus corticis lęuore nitet. Peculiares habet nodos, belluata facie, ut Theophraſtus ſcribit, ſed prægrandi uno, alijs circa eum puſillis compluribus. Fructificat primis frigoribus. Verena intelliguntur mala, quæ adulto uere matureſcunt. Inter Mala tuberes correpta priore ſyllaba dicũtur, baccis ſimiliores q̃ Malis. Poſt Armeniaca, & omnino inter primas florent arbores. Inſeri ſolent Cydonio, piro, pruno, & calabrici, & malis omnibus, ut inquit Palladius. quamq̃ Plinius ſylueſtrem ſpinam, calabricem uocari dixit. Genera duo Tuberum, candidum, & a colore, Sericum uocatũ. Papinius Tuberes, &: Zizipha, hæc ex Africa, illa e Syria nouiſſimis Auguſti temporibus inuexit, in caſtris ſata, & aggeribus præcipue decora. Græci quemadmodũ ipſas Tuberes appellent, haud poſſum conijcere. Niſi quis Syrica, ſiue, ut in quibuſdã exemplaribus habetur, Serica eas uocare putet, parui ſucci poma, nec concoctioni, nec ſtomacho facilia, ut inquiunt Paulus, Oribaſius, Aetius. Præferuntur e Ziziphis Aedeſina uocata, ut quidam putauere, q̃ grandiſſima, calore, ac humore tẽperata, medicis monſtrantibus. Columella duplex Ziziphi genus habet, rutilũ, & candidũ. Inuenio apud Græcos, qui Dinzipha pro Ziziphis appellitent. Pene uero Tubera peregrina ſunt in uno Italię agro Veronenſi naſcentia, quę peculiari noĩe lanata Plinius appari dicit, obducta lanugine, ut Strutheis & Perſicis fere plurimis, nulla tamen alia cõmendatione inſignia, ab inuentoribus nuncupantur. Matiana ex uico Aquileienſi ſub ipſas Alpes, quibus ſimilitudine reſpondeant Gangeris Paphlagonæ urbe naſcentia, nunc Hiſpaniæ uernaculo uocabulo Matiana in commune ſunt mala oĩa. Sunt & a Manlio Manliana. Claudianis color rubens. Appianis odor & magnitu-

do cotoneorū, inſito cotoneo. Sceptiana rotūditate inſignia. Cato addijcit Quiriana, & Conditiua, quæ dolijs condantur. Et Scantiana, Scandianaq;. In nomine ſunt & Geſtiana, ſiue Sextiana, ſiue, ut Græci ſcribunt, Caſtiana: quoniam & Ceſtomela uocantur ab Aetio. Quanq; ridicule a ceſto, id eſt, loro dicta quidam interpretes exiſtimant, cui ſimilia ſunt cortice. Hæc ipſa & Pezomela uulgo dicunt, & auſtera prædicant. Auſtera e dulci ſunt Aphratomela: odorata hæc, & pulpam habent aſperam, & ſqualentem, ut cidonia. Sunt & parua quædā, ſaporis gratiſſimi Petiſia. Habētur & Peluſiana, & Proſiua, & Veriana, ſiue Tiburneriana & Sirutia. Sunt & Phaulia, & quæ Delphica Græci uocant, & Platania, & Mordiana orbiculatis ſimilia, ex Apolloniate agro, qui Mordius cognominabat, & Camerina, ſiue ut Columella uoluit, Amerina, & Græcula. Itē Gemella, nunq; in fœtu ſingula. Sicut Belgemela, ſiue Melgemela, q folium unū aliquādo geminū erumpit latere medio. A colore Serica, ut neſciā Tuberum hæc generis, an diuerſi putē. A gentilitate Melappia, a celeritate miteſcendi Muſtea: de quibus in Melimelis loco ſuo dicetur. A mămarum effigie Orthomaſtica. A conditione caſtrati ſeminis, Spadonia. A corrugationis celeritate Pānucea. Ab importuno & ſtolido tumore, Pulmonea. Sunt quibus color ſanguineus, origine ex mori inſitu tracta. Sunt & parua grati ſaporis, atq; etiā acutiora, odore ſylueſtria peculiari, acerbitatis, improbitatiſq; cōuitio. de qbus proxime diſſeremus. Itē Daca, ferme uilliſſima, Quanq; aduētu prima: decerpiq; properantia. Græci Corinthiaca, e Sidunte uico celebrāt. Nominātur & Laconica, & Herina, a uere dicta, ſicut a lanugine Chnodia, Lanatis ſupra dictis fortaſſe nō plane diſſimilia. Seruant poma tabulatis, loco frigido, ſeptētrionalibus feneſtris, quæ ſereno die lucē accipiāt patētes. Auſtri ſpecularibus arcendi, Aquilonis afflatu marceſcunt in rugas. Colligunt poſt æquinoctiū autumni, nec ante ſextamdecimā lunam, neq; ante primā lunam. Cadiua ſeparanda. Minimū Melimela durant. Plurimū Camerina: quæ ut Scantiana quoq; ſerotina ſunt, & gelu matureſcunt, ad hyemē uſq; pendētia in parente. Vini Malo ꝓprietas æque ut Piro. Malū a Græcis Melon, arbor Melea dicitur. At Pomi nomen generalius eſt, ut complectat quicqd apud Græcos Opora continet, in quo ſignificatu eſt, cum dicitur a medicis. omne Pomū refrigerandi & humificandi uim habere, parū alere, mali ſucci eſſe, autumno plus officere. Inde Oporotheca, ubi cuſtodiunt. Pomū Varro dictū autumat, quia potu ſiccitatibus indigeat. Differt tamen Opora ab ijs, quæ Acrodrya Græci uocāt. Q; Opora eſt, quicquid nihil habet exterius lignoſum, Acrodrya uero contra, ut malū punicū, piſtacia, caſtaneæ, nuces, ſimiliaq;. Vtrūq; genus Salgami nomine cōplectunt Latini: a quo Salgamanus. Dubitatū eſt, & in iure apud Ceſeliū, an nux pinea pomū eſſet, quia Nuces eſſent quicqd foris duro tegitur, Malū quicquid id quod eſus eſt foris habet, Pomo utrunq; contineretur: quod fere probamus. Seruio Nuces ſunt omnia corio duriore tecta, molliore uero Poma. Feruntur & alia Mali genera, ſuis mentionibus prodenda. Galenus omnia inquit Mala breui fugiunt, atq; aceſcunt, utpote frigida, & excrementitio ſucco redundantia: ideoq; niſi melle condita ſeruando, ſeruari non poſſunt. Excipiuntur Cotonea inquit, & Struthea. Malorum enim appellatione ueniunt & Cotonea, & Granata, & Perſica, & Piri genus, unum Librale nuncupatū, ab amplitudine ac pondere.

De Cotoneo malo. CAP. CLXII.

κυδώνια

COtonea ſtomacho utilia. Vrinam cient. Verum toſta accommodatiora habētur. Proſunt cœliacis, dyſentericis, purulenta extuſſientibus, cholericis, preſertim cruda. Maceratorum liquor, commode in ſtomachi, aut uentris fluctionibus potui datur. Succus crudorum aſſumptus orthopnoicis ſalutaris eſt. Decocto fouentur uuluæ, & ſedes ſi procidant. Cotonea quæ melle condiuntur, urinam mouent. Mel autem ſibi conſtringentem illam uim, & inſpiſſantem adſciſcit. Quæ cum melle coquuntur, ſtomacho atq; ori gratiora ſunt, ſed minus inſpiſſant. Cruda cataplaſmatis adijciuntur, ad cohibendam aluum, aut ſi ſtomachus æſtuet, aut in uomitiones effundatur, ad mammarum inflammationes, præduros lienes, & condylomata. Fit uinum ex ipſis tuſis, expreſſiſq;. Sed quo perduret, quindecim ſextarijs ſucci unus mellis adiungitur:

C alioquin in acorem degenerat. Prodest ad omnia quæ dicta sunt. Fit & oleũ ex ijs, quod Melinum uocauimus, quo utimur quoties adstringenti oleo est opus. Eligi oportet uera, rotunda, parua, & odorata. Quæ uero Struthia dicuntur, magna quidem sunt, sed minus utilia. Flos & uiridis & siccus cataplasmatis imponitur, ijs conueniens quæ adstrictionem desyderant. Inflãmationibus oculorum, reiectionibusq; sanguinis, contra citam aluum, & mensium impetus, in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.15.ca.11. 17.li.23.cap.6.

Cotoneis, ut primus Cato nominauit, amplitudo Pinearum nucum. Interim maioribus incuruatos trahunt ramos, prohibentq; parentem crescere. Cydonea Græci appellant, quoniam ex Creta primum illata fuerint. Genera eorum, Chrysomela, hoc est, aurea mala, incisuris distincta, colore ad aurum inclinato. Nostratia candidiora, odoris præstantissimi. Neapolitana ex eodem genere minora, odore uibrantia, prouentu serotino, quę Struthea nuncupentur, sicut quæ celeriter mitescunt & præcocia sunt Mustea. Aetius Struthea inquit dicuntur, quæ magna sunt, & suauiora, minusq; acerba. Cotoneo Strutheis insito, muluiana cognominantur: quæ sola ex ijs, uel cruda uescendo sunt. Habentur & syluestria parua, e Strutheis odoratissima, in sepibus nata: Omniaq; iam & uirorum salutatorijs cubilibus inclusa, simulachrisq; noctium conscijs imposita, ut Plinius queritur, insigni taxatione sęculi muliebriter mollis. Cotoneum, & Codymalon, siue Cydyomalon uocari quidam scripserunt: uerum Polemon, floris genus esse id existimat. Cotonei genus præter hæc inuenio, Phaulion uocatum. Quo nomine, Mali quoq; genus unum dici meminimus.

EX M. VERG. COMM.

Quod in gręcis dicitur, ἐμπυϊκοῖσ, quæ uox purulentas excreationes significat, in antiquioribus & melioribus græcis, non ἐμπυϊκοῖσ, uerum αἱμοπτοϊκοῖσ, id est, sanguinem expu-

D entibus legitur, diuerso mali genere, & quod in his qui ad tabem feruntur purulentas excreationes antecedit, si Hippocrati credimus. Ideoq; nos maluimus dicere, sanguinem expuentibus, auctore, & confirmante id Plinio lib.23.capi.7. de Coroneis malis, cuius uerba sunt, Matura inquit, prosunt sanguinem excreantibus, &c.

Non uideo, cur relicta hic uoce græca Barbarus uerterit, aletlima, quasi ex hoc nomine priuatim aliquod genus indicaret. Nullibi enim inuentum id a nobis est, nec ipse inuenisse se testatur. Nos uera reddidimus. Nec aliud inter Cotonea uera, & Struthia discrimen hic esse ostendit, quam ex forma, magnitudine, & odore.

¶ De Malis dulcibus. CAP. CLXIII.

μελίμηλα

Melimela uentrẽ molliunt, & animalia expellũt. Stomacho negocium exhibent. Aestuosa. Ea a multis, dulcia mala uocantur.

BARBARI COROLL.

Melimela dicũtur a sapore melleo. Eadem & a celeritate mitescendi, Mustea, ut inquit Varro, uocabantur. Minimũ durant hæc, ut inter Mala diximus. Mustea sane ueteres appellabant id quod nos præcocia. Vnde Cotonea quoq; certo genere Mustea dici solita reddidimus. Item Pira, quod recens est, Mustum, & Musteum dici solet. Athenis Melimellã nominabãtur, malo in syluestrem Pirum, Cydoniumue insito, ut scribit Diophanes.

EX M. VERG. COMM.

θηρία ἐκτινάσσει, uidetur non carere mendo, tametsi & nos quoque reddiderimus, uentris animalia pellit. Dulcia enim hæc mala sunt, mellisq; sapore, a quo nomen inuenerunt, non uidentur posse uentris animalia facile pellere: nisi forte deiectam hoc cibo aluum, ea etiam sequũtur, & quæ alioquin hæsissent, impetu excrementorũ, quasi in torrente pisces, qui largiore per æstatẽ imbre abundauerit rapiũtur, aut propria naturæ suæ potestate, qualia multa passim uidentur, id ea mala possint. Habet quidem parũ certam, non tamẽ absurdã id rationem.

¶ De Orbiculatis Malis. CAP. CLXIIII.

ἠπειρωτικὰ

Epirotica mala, quæ latine Orbiculata dicũtur, stomacho utilia. Sistunt aluũ. Vrinas euocant. Malis tamen Cotoneis inualidiora.

Epirotica, ex

BARBARI COROLL.

Epirotica, ex Epiro inuecta primum. Argumento est cognomen. Orbiculata nostri appellant, ex figura orbis in rotunditatem circumacti.

A

EX M. VERG. COMM.

Facile nobis indicatur, posse hæc mala esse quæ rura nostra, a colore rosea appellant, Mala rotunda & orbiculata, quæ toto anno seruari possunt.

¶ De Syluestribus Malis. CAP. CLXV.

ἀγριόμηλα

Syluestria mala similia sunt uernis, & adstringunt. Sane in hunc usum immatura opus sunt.

BARBARI COROLL.

Syluestria, odore acutiora, sed improba & acerba: ob id & conuitio dicata. Iis tanta uis, ut aciem gladiorum perstringant. Aliud genus sunt, quæ Poma syluestria dicuntur, a rei rusticæ scriptoribus, ut albæ spinæ, grecæ siliquæ, iuniperus, lotos, pampinus, cornus, arbutus, prunus, & paliurus, atq; sachrades piri. Quid porro sit in Columella (sunt em̄ hęc Columellę uerba) Pāpinus, & an corrupta sit lectio, pro eo quod est Carpinus, aut Pinus, relinquo discutiendum peritis.

EX M. VERG. COMM.

Syluestria sunt, quę Theocritus in Bucolicis suis ὀριμαλίδας, idest, montana appellat. In quibus illud animaduertendum, nō de his tantum pręcipere Dioscoridē, ad adstringendum imaturis opus esse, quod ex Plinio Barbarus uertit, sed in uniuersum omnibus acerbis in adstringendo uti oportere.

Verba eius hæc sunt. δεῖ δὲ πρὸς τὰ σύψεως χρῄζοντα ἀωροτέροις ἅπασι χρῆσθαι. Id est, Oportet autem ad ea quę ad adstringenda sunt, intempestiuis, idest, immaturis omnibus uti. Omnibus id tribuitur, non priuatim syluestribus.

¶ De Persicis Malis. CAP. CLXVI.

περσικά

PERSICA poma matura, tam stomacho, q̄ uentri utilia sunt. Acerba aluum cohibent, sed sicca uehementius. Decoctum e siccis, alui stomachiq; fluctiones sistit.

B

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 15. ca. 9
lib. 23. cap. 7.

Persica, ex Perside aduecta, ut ipso nomine apparet, Theophrasti temporibus in Aegypto tantum, & uicinis locis ferebat. In Rhodo ad florem usq; perueniens: quod primum ab Aegypto uenienti hospitium fuit. Inde Rhodacina fortasse uernaculo græcorum sermone dicta. Nisi quis in uersum nomen putet, quasi Doracina. sic enim Persica ipsa nominantur a grecis recentioribus, Paulo, & Aetio, quasi Duracina: de quibus post agetur. Notant autores, nusquā minus odoris pomo, plus succi, qui tn̄ sitim stimulet. Falsum est, uenenata cū cruciatu in Persis ea nasci, & pœnarum causa a Regibus translata in Aegyptū, ubi cœlo ꝓprietatem mutauerint. Id em̄ de Persea diligentiores tradunt. quam nos in suum locum differimus. Persicorum palma Duracinis. Nationum habent nomen Gallica, & Asiatica. Post Autumnum maturescunt, sicut æstate Pręcocia: quæ Plinius intra. 30. ānnos inuenta prodente se testatur, & primo denarijs singula uenundata. Supernatia e Sabinis sunt. Popularia ubiq;. Pomū innocuū uel ægris. Preciū singulis triceniquondā fuere nūmi, nullius maiore quod miremur: qa non aliud fugacius. longissima namq; decerpto bidui mora est, cogitq; se uenundari. Persica in prouentum alium Autumno condiuntur, ut uuæ cadis. Molluscam nucem sunt qui Persicum interpretati falso fuerint, ut in Iuglande cōmonebimus. Persica sine suis ossibus, & inscripta quemadmodum nascantur, docebit Palladius. Idem tria genera enumerat, Armenia, Duracina, Persica. Sint hæc Armenia, quę Prunorum generis esse quidam uolunt, an diuersa, studiosi salgamorum dijudicent: mihi eadem uideri placet.

EX M. VERG. COMM.

Notum Persicorum genus omne & forma, nondū tn̄ in antiqoribus satis patet, an huius pomi arbor ea sit, quā paulo post hic, pluresq; alij Perseā dicūt, in Aethiopia lętalē, in Aegypto aūt salubrē, de qua in Hortulo notissimos uersus cecinit Columella, an quę malus Persica ubiq; nunc nascitur. Sed eandem esse Persicā malū, & Perseā, ex Nicandri cōmentatore probabimus. Eius uerba sunt eo loci quo de Phalangijs ait. Sciendum est, Socratē in Cōmentario de

C reptilibus & ſerpentibus, teſtari Perſeam, quam Rhodacineam dicunt. Hac uoce autem græci Perſica nūc etiam appellant. Ex Aegypto in Aethiopiā tranſlata fuiſſe teſtaē, et Rholus Democritęus in cōmentario de his quæ ἀντιπαθῆ, & συμπαθῆ dicuntur, Perſas ait lætalem arborem habentes, in Aegyptum miſiſſe, credentes perituros ab ea multos. Sed utilem contrario euētu illis profuiſſe, protuliſſeq; ſuauiſſima poma, qualia nunc uidentur. Et hęc interpres eo loco.

Ex quibus manifeſte patet, quam alij περσίαν arborem dicunt poetice, a Nicandro, interpreteq; eius περσέαν uocari. Quod a Barbaro relictum, addere placuit. In hanc enim partem inclinat animus. Etſi Plinius id negauerit, & aliorum multorum autoritas obſtet.

¶ De Præcocibus. CAP. CLXVII.

ἀρμενιακά

ARmeniaca, quæ a latinis Præcocia dicuntur, minora ſunt ſupradictis, & ſtomacho utiliora.

BARBARI COROLL.

ARmeniaca, ſiue Armenia, Prunorum generis ſunt, peregrina & ipſa, ut ex nomine cognoscitur. Sola e Prunis odore cōmendantur. Armeniaca uocari deſita, & Præcocia, ſiue præcoqua tantum dici, teſtis eſt Galenus. Palladio Præcoqua differunt ab Armenijs. Græci non præcocia, ſed Berioccia fere pronunciant.

¶ De Medico Malo, ſeu Citreo. CAP. CLXVIII.

μηδικά

MEdica mala, aut Cedromela, quę latini Citrea uocant, nemini nō cognita. Arbor ipſa omnibus anni temporibus pomifera, alijs deciduis, alijs ſubnaſcentibus. Malum oblongum eſt, rugoſum, colore aurum imitans, cum grauitate odoratum. Semen habet Pyri. Id in uino

D potum uenenis reſiſtit. Aluum mouet. Oris ſuauitatem commendat, decocto eius colluto, aut ſucco. Eſtur in malacia mulieribus. Veſtiarijs im-

κίσσαν

poſitum, ab eroſionis uitio ueſtes uindicare exiſtimatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 3. Theoph. li. 4. Athenę. 3. dipnoſophiſtæ.

MAlus medica, flores duobus modis procreat. Alios qui uelut erectam in medio colū habeant, fœcundiores exiſtimati. Alios qui careant ea, infœcundos. Sunt qui & Aſſyriā, & Perſicam malum uocent. Item Citrum, Citream. Græci & Heſperida, & malum eius Heſpericum, autore Iuba, qui ab Hercule tranſlatum id in Græciam, & aureum malū uocatum ſcripſit. ut Virgilius de ijs intellexiſſe uideatur, cum dixit, Aurea mala decē. Nuptiale pomū intelligi hoc uolunt, qui æditum a tellure fabulantur, nunciato Iouis & Iunonis cōnubio. Foliū ei Adrachnes, Vnedoniſq;, ſpinis intercurrētibus, ut in pyro & oxyacātha, ſed lęuibus infeſtis mucrone, ualidis. Nō mandebaē pomum Theophraſti ætate, ſed ne Plinij quoq; (ut arbitror) magnopere, tm̄ odore cōmendato. Plutarchi certe auorum memoria, guſtabat nemo, ut Atheneęus inquit. Nunc a Palladij fere temporibus promiſcuum, expetimus cœnis. qui & medullas eius acres, dulcibus mutare docuit. Quanq; Apuleius negauit eandem eſſe malū aſſyriam, ſiue medicā, quæ Citrus: q Citrus exiguum eſſet genus arboris, Medica uero, ut Maro ſcribit, ingens. Pamphylus Citrum, Critum a Romanis eam dici, parum peritus homo ſcripſit. Vtcūq; arbor hæc ſcribitur, uere partibus cultiſſimis ſemine quarto die aut quinto rigatur. Maiuſcula transferē etiam uere in ſolum molle, udumq;, nec admodum gracile. Arbor ipſa omnibus horis pomifera eſt, alijs ruentibus, alijs ſubnaſcentibus, alijs matureſcentibus. Serit & fictilibus, dato radicibus ſpiramento, per cauernas ut Palmę: qualiter oīa tranſitura longius haberi conueniunt. Semen eius ſolum id quod in colo quadam e medio prorumpit, fœcundum exiſtimatur a Theophraſto. Sed hęc olim fuere. Nunc traſlatitia & triuialis fere arbor, ut pluribus generibus Citreta Ligurię, Campanię, Benaco lacu, Italia fere tota germinent feliciter, quamcunq; libeat imaginem reddentia. Hęc ex inſitione Mali quoties proueniunt, Citromela proprie dicuntur ab aliquibus. Quanq; uero Medica malus dicatur, ipſum tamen pomum Galenus malum medicum uocari negat, ſed Citrinum dumtaxat. Theophraſtus etiam malum Medicum & Perſicū eſt ubi appellet, cum huius fere unius mali ſemen imperſpicuum eſſe dixit, ſecundo uolumine de ſtirpibus, ut Atheneus interpretatur. Diphylus autor eſt, Citria, quandoque Pruna perſica uocari ſolita. Ariſtophanes grammaticus, a Lacędemonijs Oxymala perſica nuncupari pro-

didit, quibus & Deos coronent. Menses illas ueteribus & Plinio decantatas, præsertimq; Ciceronianam, non ex hac fuisse Citro, sed ex alio citri genere conijcio, pluribus argumentis: sed illo potissimum, q arbores ex quibus fierent, Cupresso feminę syluestri similes folio, odore, caudice, a Plinio produntur, Anchorano monte, citerioris Mauritanię, sed iam tum exhausto. Itē Atlante, cuius imas radices densis altisq; repletas syluis, incognito genere arborum Suetonius Paulinus, a Plinio citatus, asserit spectabili proceritate, enodi nitore, frōdibus Cupressi, pterq; grauitatē odoris, has tenui lanugine obduci, quibus addita arte possint quales bombice uestes confici. Idem autor paulo superius, efficacissima inquit luxuriæ uis sentitur, cum Ebori Cedroq; syluę exquirantur. Preterea quis potest negare, arborē ex qua tam celebres mensæ cōstent, Togetem, & Thyian, & Thyon a Theophrasto & Strabone dictam esse? Idq; Plinius exploratissimum nobis fecit: de Thya uero Theophrastus. Perpetuo, inquit, uiret, arbor procera, inter syluestres serotina, ut nulla fere tardius germinet, algentissimis locis, & cacuminibus montium gaudens, circa Hammonis delubrū pręcipua nascens, & in inferiore Cyrenaicę parte, atq; ubi ipsa tunc esset, ramis, caudice, frondibus, syluestri Cupresso similis, ex ea ueterum templorum contignationes fuisse, imortali post Cupressum in tecta materie. Nihil radice crispius. nec aliunde preciosora opera. Siccatam mari, duricie & maturitate incorrupta spissari tradunt, nec ullo modo uehementius. Homero quoq; notam fuisse, inter odores uri solitā a Circe, magno errore eorum, qui odoramenta in eo uocabulo accipiunt. Cum presertim eodē uersu, Cedrum & Laricem nominet, ut manifestum sit de arboribus tantum loquutum. Nam & Calypsus, & Helenę thalamos, & Thya cōditos, idē poeta cecinit. Quid habet Citrus nostras cōmune cum Cupresso, frondis Cupresso, Iuniperi sabinę, Cedri, Citro, Lauri, Adrachnes, Arbuti? Quid tam diuersum, q Galbulus, & Citreum? Omitto alias notas. Quibus perspicuo liquere potest uolentibus, decipi gramaticos, quicunq; mensas citreas ex hac citro, quæ nunc habetur, factitatas arbitrautur. Dion certe historicus, Neronis uita, non citreas, sed cedrinas mensas appellauit, siue cedro potius q citro similes esse uiderentur arbores, siue q in exemplari uitium est. Erit ergo Thya, siue quod idem est, Trogetes, et Citrus duorum omnino generū, ut constat. Vnum Cedri eius, ex qua mensæ dolabantur. Alterum Citri eius, ex qua malum medicum. Plinius, alia inquit est arbor eodem nomine malum ferens execratum, aliquibus odore & amaritudine, alijs expetitum, domos etiam decorans. Quod & sensisse Macrobius uidetur. Hodieq; Mauritani malum medicam, & pomum eius Atrogi uocant, a Trogete uocabulo parum deflexo. Alioquin Trogeten, non quia mandi posset, sed catantiphrasin, qa mandi non possit, appellatam censuerim: quandoquidem, ut dixi, ueteribus esculentū non erat. In summa, non nego Malum quoq; Medicam in Mauritania fuisse, cum plena sint Poetarum omnia fere uolumina, sed ex qua mensę illę celebres existerent, malum medicam fuisse, hoc nego, & pernego, Nec dissimulandum tamen est, Phaniam Eressū quinto uolumine de plātis cedrum appellasse, ac malum cedrium, pro eo quod nos citrū & citrium uocamus, & Dioscoridem secuti Cedromelon. Varro quoq; libycam Citrum nominat.

Theo. li. 4. & 5. cap. 5.

*

B

Macrobius libro. 3. cap. 19.

EX M. VERG. COMM.

DE Medicis, quæ Persica etiam hic uocari ait, quoniam nostro orbi, & Græcia diu peregrinę fuerint, & ex Perside in nostrum orbem transierint, illud primum testabimur, in appellationibus eorum, non Cedromela forte, sed Citromala, quasi Citria mala legendam esse uocem. Nihil enim Citro cum Cedro, & a Romanis Citria hæc uocari iampridem receptum est. Nihil tamen mutamus. in cunctis enim grecis pariter legitur.

Quę autem in Barbari Corollario longius narrantur, omnia ex quarto Theophrasti uolumine, & Athenęi dipernosophistę excerpta sunt. Qui etiam quod uno aduerbio ab hoc ἐπαλλήλως dictum est, pluribus conuertit. Nobis una superfœtationis uoce indicare id placuit.

Sequitur deinde quod anceps in hoc scriptore sit, quo loco statim a descriptione seminis legit, δύναμιν δὲ ἔχει ποθὲν ἐν οἴνῳ ἀντενεργεῖν θανασίμοις, tribuēdū ne id sit semini, an pomo, utrūq; em neutri generis. Sed q̄d ad pomū ptinet lōgius in sermonis textura abest; q̄d uero ad semen, ppius, et quasi cōtiguū. Plinius et semini, et pomo id tribuit. uerba eius hęc sūt. Citria cōtra uenena in uino bibunt, uel ipsa, uel semē. Cęteri, int quos Theoph. pomo eā uim tm̄ adsignarūt.

De Pyro. CAP. CLXIX.

PYrorum multa genera, quæ tamen omnia adstringunt. Addun- ἄπιος
tur conuenienter in repellentia cataplasmata. Decoctum e siccis,

C

& cruda ipsa aluum sistunt. Ieiunos esitata lędunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 15.

PIrum, græci edomitam, siue urbanam Apion & Adipion appellant, de quorũ prouentu, Peloponnesus quoq; ipsa quandoq; dicebatur Apia. Licet quidã ab Apia Phoronei filia, terram eam ita nominatam putent. Poetæ sunt, qui Pirum Ochnen uocent, syluestrem Achrada, ut mox dicemus. Apios & Rhaphani genus est. Turbinata Piris omnibus figura, multis generibus. Alia parua ocyssimaq;, & odoratissima, nominant̃ Superba: in his crustumina, quæ gratissima, & ex parte rubent. Et proxima his Talerna, ceu largo succo habundantia: hæc Lactea uocantur. In ĳsq; alia colore nigro donant Syriæ. Post hęc Decumiana, & ex ĳs tracta origine Pseudodecumiana. Dolobelliana longitudine pedali. Pomponiana, cognomine mam̃osa. Liceriana seueriana, & quæ ex ĳs nata sunt, Tyrañiana petioli longitudine distantia. Fauoniana rubra, paulo Sup̃bis maiora. Lateriana, siue laterisiana, ut Columella uocãt et Macrobius. Anitiana, & autumnalia accidulo sapore grata, & quæ maxime Tiberio principi placuere Tiberiana. Colorantur hæc magis sole, grandescuntq;: alioquin eadem essent quę Liceriana. Accedunt ĳs Neuiana, Turanianaq;. Atq; hęc auctorum suorum nomen habent, pręter Sup̃ba, & Phalerna. Patrias nobilitauere quę sequũtur. Serissima omnium Amerina, Piacẽtina, Numantina, Alexandrina, Numidiana, Gręcula, & ĳs Tarentina. Signina, quæ alĳ a colore Testacea appellant: sicut Onychina, ut quoddã pruni genus, Purpurea. Ab odore Myrapia, Nardina, Laurea. Ordearia, siue ordeacea, a comitatu frugis eius. A colo Anpullacea & Coroliana, & brutę gentilitatis Cucurbitiana. Acidula a succo, a melle Mulsa. Incertã omnium ratio. Barbaricis & Venerĳs, quæ colorata nuncupant̃. Itẽ Regĳs, quę minimo pediculo quasi sessilia sunt. Iã patricĳs uoconĳsq; uiridibus & oblongis. Dixit & Volema Virgilius a Catone sũpta. Volemiũ, uocat Macrobius, qui & ceritium, & ceruisiũ, & calculosũ, & lollianum, & Lauiniũ, & Milesiũ & Myrteum, & Orbiculanũ, & Precianũ, & Rubile, Tulianũ, Ticianũq;, itẽ Mespilaceum, et Valerianũ indicauit, Cloatiũ secutus. Idẽ Cato & Semẽtina, & Mustea quoq; nominat. Ampullacea, gręca, Laurea, ad hyemẽ usq; in parente pẽdent. Serotina, et gelu maturescentia. Nam quæ Aristoteles Apẽ, Bloadas nominãt, insitĳ generis intelligunt̃. Vini ꝓprietas & Piro. Cõdunt̃ hæc totidẽ q̃bus uua modis, non aliť, q̃ in cados. Vino & aqua coquunt̃ in escã ægris, dãturq; pulmẽtarĳ uice, quod nõ alia prætera q; Cotonea. In conuiuĳs græcorũ Pira secũdis mensis inferebant̃ aqua mersa, ut mitissima, quęq; legi possent. Pira sunt & quæ Libralia uocãtur. Sed sola tamen e Piris Mala dici consueuerunt. Liquamen de Piris fieri solitum, ad ieiunia fœminarum. Inuenio quod Castimoniale dicebatur. Pirorum quæ maturissima sint, carnibus integro sale calcatis & resolutis, atq; ita fictilibus picatis cuppis ue conditis.

Macrobius li. 3. cap. 19.

D

VERG.

PIrorum infinita pene genera, quæ ab antiquioribus rei Rusticæ scriptoribus tradita sunt. Quod solũ desyderari in hoc capite poterat, longissime in Corollario suo Barbarus prosecutus est: nos ideo nihil ultra de his agemus.

¶ De Pyrastro. CAP. CLXX.

ἀχράς

ACchras Pyrastri genus est, quod tardissime maturescit. Vim Pyro adstringentiorem habet. Et ad eadem conuenit. Stringũt etiã eius folia. Ligni Pyrorum cinis efficaciter his auxiliatur, quos fungi strãgulãt. Aiũt fungos si syluestria Pyra cum eis coquantur, innoxios fieri.

BARBARI COROLL.

AChudõ Pirum syluaticam, hoc est, Achrada, & apud quosdã, ut apud nos, et Pirastrũ, fertiliorem urbana pręd icant, Hyeme fructificat fere, Autumno tñ genus eius unũ, ut Theophrastus inquit, materia ei apprime dura. Ideoque discos, tabellasq; sutorias, e Piro syluestri faciunt. q̃m ut in molli retundit̃, ita in duro ferrũ acuitur. Aculeatos hęc habet ramos, ut Punica. Quid autem Achyrades Heliano sint, quas in cibo primum Tirynthios habuisse memorat, non comperi. Nisi quis nõ Achyradas, sed Achradas, hoc est, Pira syluestria in eo legat. Nam ut idem autor inq̃t, ante panis usum, Argiuos esitasse Pira meminit, ut Athenienses ficos, Glãdem Arcades, Indi Arundinem, Carmani palmulas, Milium Sarmatę, Terebinthum nasturtiumq; Persę. Achyra certe paleam significat: nec uideo, q̃ sit uerisimile paleis quemq̃; uesci potuisse, quasi ueterinum, etiam si Arcadas radicibus herbarum, & arborum folĳs recentibus ante glandis fagineæ usum a Pelago traditum: uictitasse creditur.

Victus antiq rũ frugalis s.

A

μέσπιλον

¶ De Mespilis. CAP. CLXXI.

MEspilus, quæ a nonnullis Aronia uocatur, ſpinoſa arbor eſt, folio acutæ ſpinæ. Fert pomum ſuaue, exiguum, tribus intus oſſiculis. Qua ex cauſa id nonnulli Tricoccon appellauere. Tarde matureſcit. Eſu adſtringit. Stomacho gratum eſt. Aluumq́ ſupprimit.

BARBARI COROLL.

Theo.li.3.ca.12. Pli.li.15.ca.20.li.23.c.7

MEſpilorum tria genera, Setanium, Anthobon & Anteheboides, quam et Gallicã intelligunt. Setanio fructus grandior, candidior, ſolutior, Acini molliore ligno, reliquis minor, ſed pſtantior odore, & aſtringẽtior guſtu. Quo fit, ut diutius q̃q́ durẽt. Lignũ his flamius, & ſpiſſius. Flores oĩbus Amygdalę, nõ tñ rubẽtes, ſed ꝓpemodũ herbacei. Arbor int̃ ampliſſimas, cõmoſa in girũ, folio ſciſſo, extremitateq́ Apio ſimili, ſed maiorib. diuiſuris, ꝓmiſſo, rigẽti, neruoſo, tenuiore & longiore q̃ Apiũ, lõgo & gracili pediculo. Radice alta, numeroſaq́. Ideo lõgęua ẽ arbor, a terraq́ inextricabilis. Lignũ denſũ, incorruptũ, ſolidũ. Semine et auulſiõe ſerit̃. Foliũ anteq̃ decidat, uehement̃ adrubeſcit. Infeſtat̃ et hęc uermibus in ſenecta, q̃ pgrãdes ei diuerſi q̃ cęteris cõtingũt. Nõ fuit hęc arbor in Italia Catõis æuo. Hęc Theoph. & Plin. Verũ alia hęc Meſpili diſtinctio ẽ, q̃ a Dioſcoride repſẽtata ẽ. Et ſane dubitari ſolet, an Meſpilũ ueteres cũ Sorbi arbore cõfuderint. Quãdoq́dẽ altiſſimis cõnumerat, ꝙ certe Sorbo q̃ Meſpilo nũc uocatę, magis cõueniũt. Niſi qs noſtratũ Meſpilũ, nõ tã Meſpilũ, q̃ Chatemeſpilũ appellandã fortaſſe cẽſeat, quę naſcitur, ut inqt Dioſcorides, Italię uocata Epimelis, de qua ſequenti capite diſſeritur. Certe Iulius Pollux, Meſpila inquit, & Sorba quoque appellantur.

VERG.

QVam genere neutro Meſpilũ arborem fecit, Theophraſt. lib. 3. fœminino gñe deſcripſit. Longius idem de tota hac arbore pomoq́ eius eodem loco egit, quæ omnia a Barbaro in Corollarium ſuum tranſlata a nobis relinquuntur.

Illud tñ notãdũ, ubi de ſemine huius pomi agit, nõ dicere Theophraſtũ claudere in ſe hoc pomũ acinos molliore ligno, ut Barbarus uertit, ſed πυρῆνας μαλακοτέρους, quod eſt, nucleos habere molliores. Toto enim genere differunt inter ſe acini, & nuclei. Et ſi in antiquioribus idem utriuſq́ fuerit nomen, ut in Punica non multo ante dictum eſt.

B

Sciendũ & illud, quam primũ hic deſcribit Meſpili arborem peregrinam & incognitam Italię nobis uideri, & ſui generis arborẽ ſpinoſam, & ut hic ait, Trigraniam, quę noſtrates Meſpili non habent, quinq́ intus nucleis farctę, & nullis ſpinis armatę. Noſtratem uero Epimelidem ideo, ut nos credimus, a gręcis dici, quod feliciſſime in Malo inſeritur, & quaſi ἐπὶ τῆς μήλεας, ideſt, in malo adoptata creuerit, fœminino genere & diuturna forma, ἐπιμηλὶς dicta a gręcis eſt.

Quod aũt diximus, eſſe noſtratẽ Meſpilũ latiore umbilico, quodq́ Barbarus, fundo in latitudinem reſimo, nõ facile intelliget aliqs: neſcio qd in pomis πυθμὴν, i. ſi uerbũ de uerbo uertas, fundus, ſignificet, qua uoce ueteres gręci, q̃d in ſumo pomo umbilici deſcendit iudicauerunt, pſertim in malis, piris, ſorbis, meſpilis, aliiſq́ pene infinitis, in qbus cauum, & ueluti lacuna deſcendens, lanugines in ea, floccoſq́, & floris poſtquã defloruit inutiles reliqas oſtẽdit.

Et quoniam deſcendit, & quaſi in doliolo fundum facit, ideſt, πυθμένα, & quod humani umbilici modo cauum eſt ὀμφαλὸν etiam græci uocauerunt, nos umbilicum igitur uertimus.

Quod aũt a Barbaro dictũ eſt Reſimo, in Dioſc. nõ legit̃, etſi ea eſt umbilici ĩ Meſpilo figura.

¶ De Setaniis. CAP. CLXXII.

ALterũ Meſpili genus in Italia naſcit̃, q̃d aliq Setaniũ, alij Epimelida uocãt. Arbor folijs Mali, ſed minoribus. Pomũ fert rotundũ, eſui aptum, ima parte latius. Quod adſtringit, ſeroq́ matureſcit.

BARB.

MEſpilum Setaniũ a Theophraſto nominatam; Dioſcorides Epimelida uocari ſcribit. Hippoc. Amamelida. Galenus Meſpilum, cõmuni uocabulo Tricoccũ, quaſi Trioſſum, aut Trigranium ab aliquibus appellatum meminit: quoniam tria intus grana, ſiue ligna, fructus habeat loco ſeminis. Quid autem ſit Epimelis Galeno, diſſerendum putauimus in Arbuto.

¶ De Loto arbore, ſeu Faba græca. CAP. CLXXIII.

λωτός

LOtus arbor eſt uaſtæ magnitudinis, ferens baccam pipere maiorem, dulcem, graui odore, ſtomacho facilem. Aluum ſiſtit baccis.

C Ramẽtorum ligni decoctum, siue potu, siue infusione dysentericis, ac fœminis fluctione uuluę laborantibus, auxilio est. Ruffat capillos. Citam aluum cohibet.

BARBARI COROLL.

Theo. lib. 4. cap. 10. Plin. lib. 16. cap. 31.

Lotus arbor (nam & herbæ sunt hoc nomine complures) in latino Celtis uocatur, itemq́ Faba græca. Seruius Fabam Syriacam. Nympha in arborem sui nominis conuersa, quam Priapus fugientem comprimere quæsisset. Anacacabeam uulgo apud græcos dici, autor est Aetius, ut fructum eius Anacacabon, licet quidam peruerse, Alicacabon scripsere græci, Piri magnitudine, aut paulo infra. Incisuræ folio crebriores, alioquin Ilicis uiderentur: spissa, nigra, enodi materie. Differentiæ generum plures, eæq́ maxime fructibus constant. Amplitudo Fabæ pomo. Color Croci, sed ante maturitatem ut in uuis alius atq́ alius. Nascitur in ramis densum myrti modo inter sese aduersum, non ut in Italia Cerasij. Manditur inter Lotophagos innocua dulcedine, suauitateq́: nec uentris sentire morbum ferunt qui uescanrur. Iucundus meliusq́ sine interiore nucleo, qui in alterutro genere osseus uidetur. Vinum exprimitur huic simile mulso: quod ultra denos dies negat durare Polybius. Sũt qui biduo triduoue acescere id scribant. Baccas eius contusas cum nucleo & callo suo, dolijs ad cibos condunt. Vnde uulgo Romæ, puls Tyriaca uocat arbor illa modo. Nam Padi accolę, baccã syriacã appellant. Tanta uero fructus & arboris copia narratur, ut exercitum Ophelli, Carthaginem petentis, in commeatuum defectu pauerit. Numerosa in Pharide insula Lotophagorum. Plurima et in Aphrica nos spectante. Familiaris & Italiæ: sed natura cœli terræq́ mutata, & succos oblita priores. Præcipua est circa Syrtes, atq́ Nasamones. Sunt qui breuem tradant arborem, ut Polybius, qui & uidisse se testatur spinis asperam, folio uirenti, quale rhamno, tantum profundiore latioreq́, fructu myrti candidæ per initia, processu puniceo, magnitudine oliuæ, sed rotundo: eum cibo familiæ tundi cum nucleo, qui perexiguus ei est, seruari conditum. Eundem nucleum herilibus mensis eximi. Saporem fici & phœnicolobani esse pomo, sed præstare odore. Vinum & acetũ inde fieri. Lignum ceræ ad tibiarum cantus expetitur, e radice cultellis capulos & subscudes, ac breues alios usus excogitant. Hesperidum Lotos, ab ea quæ Lotophagis nascitur distat: ut qua ligni uice utantur ad urendum. Non desunt, qui fructum eius post putamen esse, nec carnosum foris, sed cuticulaceum prodiderint, nec tam cibo dulcem, q́ gustu alias iucundum: ut hinc fortasse Dioscorides maiorem Pipere descripserit. Ac fructus quidem lotophagis dulcissimus, sed materia Cyrenaicæ pręfertur. Radici nigricia maior q́ ligno: sed densitas minor, q́ in Loto post Buxum & Hebenum summa redditur. Vtilitas quoq́ radici latior. Particulatim Lotus fructificat, non ab utroq́ sui germine: quod & in bulbi & tithymali quodam genere notatum est. Ludiceræ Tibiæ fieri cœptæ sunt e Loto, quas Alexandrini Photingas appellant. Sicut ex asininis quoq́ ossibus, & argento ebur quoq́ ceptum pertundi. Vnde Tibiæ elephantinæ dicantur, reiectis propter nimiam difficultatem harundinibus. Propterea Cenomani, Lotum arborem hodieq́ appellant Calamum. Spectatur Patauij antiqua Lotos, in quadam Anoniani templi xysto. Est quando Hippocrates Luton pro Loto nominat. Circa Memphim, nemus a Theophrasto describitur, fuisse tam uastis arboribus, ut excederent trium hominum amplexum, utiles operibus, colore densitateq́ persimiles Loto. nam Faba, siue arbor pontica, genus diuersum est a Faba græca, idest, Loto, magnitudine Fici, fructu fabæ, succo uestibus expresso, quem Achy uocãt: niger autem crassusq́ est. Aut per se lugentes, aut mixto lecta uictitant. Nascitur in Scythia.

Homerus odyss. 1.
Strab. lib. 17.

D

EX M. VERG. COMM.

Vagum est per herbas & arbores aliquot Loti nomen, ut libro. 4. docebimus: ob eam caussam, nos capitis huius titulo arborem adiecimus. Monente id scriptore hoc, qui Loton arborem ait, plantam esse. &c.

Multiplex, longaq́ est arboris huius in Theophrasto & Plinio historia. Nos eam relinquimus in scriptoribus illis, & Corollario Barbari uolentibus legendam.

ξανθίζει δὲ καὶ τρίχας, ruffat capillum, ut nos reddidimus, cum tamen uetus lectio aliud habeat, si ex eo caput lauetur, capillorum casum prohibere: nec ego detulissem huic lectioni aliquid, nisi Plinius lib. uicesimo quarto, cap. 2. idem his uerbis docuisset, Ramenta ligni decocta. &c. cohibent & capillum. Suspicamur itaq́ uitium esse in uerbo illo, ξανθίζειν. Communem tamen lectionem secuti, nihil mutauimus.

¶ De Corno. CAP. CLXXIIII.

A

κρανία

CORnus dura arbor est, baccas ferens oliuæ modo oblongas, quæ primũ uirent, deiñ per maturitatẽ rubescunt, aut cæræ colorẽ re presentant. In cibo adstringũt. Profluuio alui, atq; dysenteriæ salutares, siue in edulio, siue in cibis exhibeantur. Muria ut oliuæ condiunt. Sanies quã uirentia folia torrendo resudarũt, impetigini cõuenienter illinitur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 15. ca. 26. 25. 45. Theoph. lib. 3. cap. 12.

COrnus Cranias a Theophrasto dicit. Sexus in ea duplex. Fœminã, Græci Thelycraniã uocant. Fructus syluestris maturiores, suauioresq; q̃ urbanæ: quod in hac & Sorbo peculiare fere est. Cornus altera præcox, solsticio fructificans: altera post autumnũ, cui & fructus ingustabilis, lignum infirmũ, hiansq; ac fungosum, quæ fœmina intelligitur. Contra masculæ firmissimum. Fœmina uiticulas paruas a lateribus emittit, amerinæ modo Salicis; in totũq; fructicosior est, mollis & medullacea, uenabulis damnata. Materies masculæ robusta, solida, excorsq; tota, hoc est, sine medulla, & cornu instar, prædensa & ossea. Nodos Cornus oĩs habet per interualla geminos, & inuicẽ respondẽtes, ut in Vitice. Foliũ Amygdalę, sed pinguius & crassius, cortice neruoso ac tenui, caudice nõ admodũ crasso. Mas duodecim fere cubita excedit: quã altitudinẽ Sarissæ Macedonũ amplissimæ habent. In Ida mas sterilis, fœmina fructifera. Fructũ apud Macedones ambæ ferũt, sed fœminæ (ut diximus) qui mandi nõ posit. Radices ut Amerina, firmas & contumaces emori. Humidis locis auulsione, semineq; prouenit. Est & in India arbor, ferens fructus similes Cornis, quæ merito Cornus Indica nominari possit.

VERG.

DIximus fortem & speciosam arborem Cornum esse: sic certius indicantes, quod in græcis ἁδρόν est, quibus ea uox τὸ ἐντραφὲς, id est, pingue & feliciter nutritum, ex eoq; cum decore ualidum & forte, qualis Corni materia, & ob id uenabulis apta.

¶ De Sorbis. CAP. CLXXV.

B

ὄυα

SOrba colorem malorũ referentia, priusq̃ maturescãt, dissecta, & sole siccata manduntur, ut aluũ sistant. Eadem est functio molitorũ farinæ, si polentæ loco sumatur. Quod & decoctũ eorũ in potu præstat.

BARBARI COROLL.

Theophrast. lib. 3. cap. 12. Pli. li. 15. ca. 21.

SOrbo syluaticæ, præstãtior q̃ urbanæ fructus, q̊d in hac & Corno præcipuũ Theophrastus notauit. Arborẽ Græci Oen, & Oeien, fructus Oa & Va uocãt. Fœmina fructificat sola. Discrimen in fructu, q alii figura orbis, aliæ oui ferunt. Itẽ in succo. Aliæ odoratiorẽ dulcioreq;, ut orbiculati fere oẽs. Aliæ acidũ peiusq; olentẽ, ut ouales. Vtriq; folia pediculo singulari prolixo, neruaceo, condita in uersus, alæ modo a lateribus emicantia, tanq; ex oĩbus unũ fiant, laciniis pennatim, ut in filice, ad neruũ usq; diductis, ampliusculoq; diuisis interuallo. Atq; hęc non paulatim ut cæteris, sed uniuersa collabunt. Omnibus ramulis in extremo pediculi foliũ prominet, cuius accessione impar numerus efficit. Figura his lauri, tenui folio, pręterq; q serrata per ambitũ, breuioraq; sunt, neq; cacuminibus mucronatis, sed in rotũditatẽ retusis. Flos racematim coactus ex pluribus candidis ac minutis, petiolo unico dependet. Fructus cum large pueniũt, uuæ modo, farcti congestiq; uisunt, ex uno petiolo faui spẽm p̃bentes. Exest eos uermiculus etiãnum crudos acerbissimosq;. Ipsa quoq; arbor in senecta uermibus obnoxia, ruffis, hirsutis, sui gñis. A trimatu fert. Autũno foliis subinde amissis Cachryn suã fundit, eduraturã hyeme: ut in Robore. Aculeos Sorbus non habet, ut mespilus. Nouella, cortice lęui, pinguiusculo. Flauet e candido, añosa scabro, atroq;. Arbor ipsa de grandibus & subrectis, coma concinna: & nisi q̃d impediat, uerticẽ nucis Pinee representãs. Materies solida, colorata, firma, cõpactilis: radicibus neq; multis, neq; in altũ defixis, ualidis tamen & crassis, auelliq; difficillimis. Nascitur semine, radice, auulsione, solo alsioso, humecto, interimq; montibus. Condunt sapa Catonis p̃cepto. Nostri differentias in Sorbo quatuor nouere: aliis rotunditatẽ mali reddũt: aliis turbinẽ piri, utriq; saporẽ uini gñosissimũ, cui circa pediculos folia: aliis ouata specie, odore acri, nec p̃inde iucũda suauitate. Quartũ genus Torminale appellãt, ualens cõtra tormina: hoc assiduũ prouentu est, minimũq; pomo, arbore dissimili, foliis fere platani.

VERG.

LOnga est arboris huius & pomi in Theophrasto historia. Nec breuiter Plinius de eadem legit. Res etiam ipsa de quotidiano spectaculo satis nota est.

C

Quo fit, ut magis Barbarũ demiremur, tã incerta de pomo, arboreq; hac in Corollario suo docentẽ. Optandũ profecto hoc loco erat, græca nouisse oẽs, ut collatis cũ Theophrasto ab eo dictis, imperfectã hoĩs interpretationẽ cognoscerent: in qua nescio, credendũ ne magis sit, q̃d obiter ea uerterit, an potius, ꝙ morte præuẽtus, sartã tectãq; rem ostendere nõ potuerit.

De Prunis. CAP. CLXXVI.

κοκκυμηλία

PRunus arbor est nota, cuius pomum estur. Sed stomachum male habet. Aluum mollit. Syriaca Pruna, & præcipue quæ Damasci gignuntur, exiccata stomacho utilia sunt. Aluum adstringunt. Folia Pruni in uino decocta, gargarizatu uuam, gingiuas, & tonsillas fluctione laboranteis reprimunt. Præstant idem syluestrium Prunorum baccæ, post maturitatem exiccatæ. Cum sapa uero decocta stomacho utiliores redduntur. Aluumq; magis adstringunt. Gummi Prunorum agglutinat. Potum in uino calculos comminuit. Ex aceto quoq; illitum, impetigines infantium sanat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 13. lib. 13. capi. 5. Theoph. li. 3. cap. 16.

PRunus, Coccomelea, & Cocomelos græce dicta. Pomũ ipm neutro gñe. Arborẽ masculino media comœdia ꝓnunciat. Folio Arbuti describit, si Theodorus audiat. Et inter paruas, ut peculiare in ea Theophrastus reddiderit, fructũ in lanuginẽ solui, quæ dicat Pappus: q̃d nulli alij arbori eueniat. Sed hoc Plinius, Theophrastũ secutus, non pruno, sed coggigryæ uocatæ tribuit. Decepit hominẽ uel corrupta lectio, uel nominũ affinitas: forte q̃a cocconeliã, non cocconeleam scribendũ erat. nã & Vnedo, cui similis est Coggigrya, neliæ nomẽ apud Theophrastũ habet. Prunũ syluestrẽ Virgilius Spinũ uocauit, eo uersu. Spinos iã Pruna ferẽtes. Genera Pruni ꝓpe inexplicabilia. Versicoloria, nigra, candida: quæ a cõitatu frugis eius hordeacia dicãtur. Alia eodẽ colore, seriora, maioraq;, Asinina cognoĩata ob uilitatẽ. Sũt & Onychina Columellæ, nigris laudatiora. Sũt Cerina, siue Cereola, atq; Purpurea, necnõ Armeniaca, de quibus dictũ. Habent & insita Nucipruna, q̃ in facie parentis succũ adoptionis ꝑferunt, Nuciprunaq; uocant. Hęc & Cerina & syluestria ubiq; nata, ut uuæ autũno cadis usq; ad alia nascentia condunt. Reliquorũ uelocitas transuolat cito marcescentiũ. Non pridẽ, inq̃t Plinius, in Betica malina appellari cœperũt malis insita, & Amygdalis, intus in ligno nucleus amygdalæ, nec aliud pomũ ingeniosius germinatũ est. Damascena, e Damasco Syriæ, iã pridẽ ante ętatẽ Plinij, in Italia nascebãtur, grandiore q̃q; ligno, & carne exiliore: nec unq; in rugas siccata, quãdo soles sui desunt. Populares ijs Myxæ, de q̃bus in Aegypto & uina fiunt. Familiares & ipsæ Italię, uel Sorbis insitæ. Amariora prunis Myxa, ui similia Paulus existimat. Nã myxa Græci uocãt, nos myxas. Quibus similis est Persicus ægyptia, nisi ꝙ poma ægyptiæ rubescũt. Pruna oĩa post Catonẽ in Italia cœpisse manifestũ est. In syluestribus, satiuisq; Prunis limus est arborũ quẽ Lichena Gręci uocãt. Est & sua Prunus Aegypto, magnitudine insigni, nõ dissimilis Spinę Syriæ, pomo mespili, ligno intus grãdi ac rotũdo, Florere incipit mẽse fere Iulio: maturescit bruma, nec folia dimittit. Corpus ipsum pomi natura, copiaq; pro messibus est incolis. Siccatũ purgatũq; fundũt, seruãtq; eius offas qui Thebis habitãt. Mirat Galenus Dioscoridẽ, ꝙ Pruna Damascena sicca aluũ sistere ꝓdiderit, cũ perspicuo soluãt. Q̃z q̃q; minus inq̃t, q̃ Hiberica uocata: q̃m primũ ex Hispania uenerũt, ut inq̃t Aetius, succi dulcioris. Cæterũ Damascena intelligũt, q̃ Theocritus Brabyla uocauit, quę & Madrya, & Badrya dicunt Athenæo. Prunus syluestris, ut idem auctor est Galenus, in Asia Prumnon dicitur, & nos ea uulgari uoce Prumnulã uocamus.

D

EX M. VERG. COMM.

CErtiora, & ex re magis de Prunorũ uiribus post Dioscoridem alij tradiderũt: demiraturq; hunc Galenus lib. 2. de simplici medicina, dicẽtem siccatis Damascenis Prunis compesci aluũ, cũ manifeste & hæc deijciant, sed minus q̃ alia. Vnde nõ male suspicabitur aliquis, quod in cunctis græcis legitur, τὸ δὲ ἀφέψημα τῶν φύλλων. &c. quod est, foliorum decoctũ potuisse quondam aliter legi. Nã præter aliorũ decreta, qui fructui hoc tribuerũt, res ipsa id exigere uidetur. Nihil tamẽ in cõmuni omniũ codicum lectiõe & fide mutatũ a nobis est, & quã forte hic locus exigebat castigationẽ, ad ea q̃ statim sequunt manifeste trãstulimus. Quod em̃ in hoc scriptore passim legit τὸ δὲ ἀφέψημα τῶν φύλλων ἐν οἴνῳ σκευαζόμενον, non σκευαζόμενον, i. ꝑparatũ, q̃d nullã habet

hoc loco significationem, sed διακλυζόμενον, quod colluere significat, legendum est: id omnium probatiss. mihi codex habet. Et Paulus Aegineta, de his ipsis libro 6. agens, ait, τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτοῦ τὰς κατὰ γαργαρεῶνα φλεγμονὰς ἰᾶται διακλυζόμενον. quod est, Prunorum decocto gutturis inflammationes collui. ut sit in Dioscoride sensus, collui & gargarizari decocto illo faucium mala ab ea multa deinceps numerata.

A

De Arbuto. CAP. CLXXVII.

κόμαρος

ARbutus, siue Vnedo, arbor est Coroneæ malo non dissimilis, tenui folio. Cuius fructus Pruni magnitudinē implet, nullo intus nucleo. Huic Apomacolæ cognomen est. Maturus aut flauet, aut rubescit, in esu acerosus. Stomacho aduersatur. Capitisq́ dolorem mouet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 24.

ARbutus græce, Comaros dicta, cortice deciduo, tenui, similitudine tamaricis, folio inter Ilicem atq́ Laurū. Arbor ampla non est. Flores Iulio mense, ab uno pediculo cacuminibus racematim dependent, similes baccis longioribus myrti, neq́ foliosi, sed concaui, ceu ouū pertuso uertice. Cum deflorescunt, parte qua sunt annexi perforātur, relabendoq́ in pediculū, speciem uerticilli fuso iniecti præbent. Fructus anno perficit, cibo idoneus, ut pariter floreat subnascens, & prior coquat. Carbones officinæ argentariæ cōmendant coctione prima, ut ariā. Pomum hoc, & Comaron, & Memecylon Græci fere uocant. Latini pomū & arborem quoq́ ipsam Vnedonem, & Arbutū appellant. Sunt qui duo genera constituant, Theophrastū, ut arbitror, secuti. Comaron, id est, Arbutū: & Mimecylon, id est, Vnedonem, a Theophrasto Nelian uocatū, defluo & hoc cortice, folijs quoq́, sed ima tantū parte deciduis, uirente perpetuo coma. Mas sit, an fœmina sterilis, nō constat. Arbor ipsa fruticosa. Pomū inhonorū: ut cui nomen ex argumento sit unū dumtaxat edendi: uel fortasse, quia solū hoc pomorū simile fructui terræ gignit, hoc est, fragis terrestribus e quinq́folio frutice nascētibus: quæ & Mora terrestria dicunt a Seruio grāmatico. Nec satis scio, an recte. Ideoq́ mōtana Fraga nominant a poëtis, ut a terrestribus distinguerent. Galenus & Paulus Arbutū comaron, Synedonē uero, siue ut ipse lego, Vnedonē a rusticis Italiæ uocari scribūt, quā Epimelon, & Epimelida Græci nuncupant, syluestris mali genus, copiosum in Calabria, fructu acerbo, & infesto capiti & stomacho.

B

Sed siue aliud hoc sit ab eo, quod Dioscorides inter mespila connumerat, & Epimelida meminit uocari, siue idem, certe Palladius Epimelides, siue Hypomelides inquit, sunt poma Sorbo similia, mediocri arbore nascentia, flore candidulo, sapore ex acri dulci. Pamphylus Apimelida Piri genus arbitrat, quod alij uocant Amamelida. Quidam Homomelida: frequentē in Ionia, & biferam, fructu Piri, sed sui generis. Omnino, ut Athenæus inquit, prædulci & sine nucleis, ac prælato piris. Alij Omomalidas uocant, ut Asclepiades, non pira, sed mala syluestria & montana: quę Theocritus Oromalidas appellauerit, cū ficu maturescentia. Amamelides, inquit Galenus apud Hippocratē, mespili genus est nascentis in Italia. Ex quo facile colligit, Amamelidas ei esse, quæ sunt Epimelides Dioscoridi. Mirū, q̄ eius usu, mulieribus lac cieri tradit Hippocrates. Autores sunt, quinquagenū cubitorū altitudine, in Arabia esse Arbutos. Similis Comaro est & Adrachne, quā oēs fere Græci, Portulacæ noīe interp̄tant falso: cū illa sit herba, & Andrachne uocet, unius literæ diuersitate. Theodorus, apud nos arborē Portulacā uocauit, ut a Portulaca herba distingueret, eruditius, q̄ felicius. Cęterū Adrachne est syluestris arbor, neq́ in planis nascens, similis Vnedoni, fructu & folio tantū minore, & nunq̄ decidēre, p̄terq̄ ab imo. Cortex exciduus, & scaber quidē, sed qui circūgelatus uideri possit, tā tristis aspectu est. Q̄q́ in Theophrasto, nō περιπηγνυμένον, hoc est, circumgelatū, sed περιρρηγνυμένον, hoc est, rumpentē se per ambitū legat. quod & Theodorus quoq́ sequit. Alibi quoq́ Theophrastus, φλοιοραγία, hoc est, corticis abscessus, Platano & Adrachnæ cōe inquit est. Sed lectionē Plinij ueriorem puto: quia corticē excidere huic arbori propriū nō est, sed ad alia quoq́ plura pertinet. Liberū tamen sit æstimantibus hæc iudiciū. Corticem quoq́ candidū, Theodorus ei reddidit, quia leucon, ut arbitror, legebat. Ego lepron, id est, squarosum, scabrūq́ lego, Pliniū secutus. In Helicone arborē hanc Pausanias enasci tradit frequentē. Etiamsi Andrachnū uocari credidit. Magnitudo arbori nō præcipua. Illud cum Subere habet peculiare, detracto in orbē cortice, nō emori: quod ueteres latini, cingere arborē uocabāt: actione instituta cōtra eos, qui ita deglabrassent, & balteū exemissent, Arborū furtim cæsarū, eadē causa, qua legis aquiliæ. Germinare cum Vrbana Theophrastus eā scribit: Nec de urbana qualis esset inuenio, nisi quod mi-

C nime uerũ puto, herbã intellexit Portulacã. Inter biferas hæc arbor, priorẽ fructũ, incipiente pubescere uua, peragit. Posteriorẽ, hyemis initio, siue ut Theophrastus inquit, priorem cũ dulcescit uua, posteriorem cũ floret. Adrachnę usus fœminis, ad opus telarũ. Similis huic Apharca. Plinius Aparachem uocat, e syluestri gñe arborũ, æterna fronde, olympo monte frequens, nec nisi montibus nascens. Habetur & urbana. Vtrũq; genus simul germinat, & ut Adrachne biferum, septis uallisq; utile, sed urendo quoq; prędicãt. Differt Connaros a Comaro, ut in Paliuri mentiõe diximus. Testandũ est & illud, grãmaticos græcos esse, qui fructũ Arbuti, Acylon uocari tredant falso, cum Memecylon eum dici constet: Acylon uero Iligna glans sit.

¶ De Amygdalis. CAP. CLXXVIII.

ἀμυγδαλῆ

AMygdalæ amaræ radicum decoctũ, uitia cutis in facie corrigit. Illitæ nuces idem munus præstant. Menses admotæ ciunt. Capitis dolori auxiliãtur, illitæ fronti, aut temporibus cum aceto, uel rosaceo. Epinyctidas sanant ex uino. Item putrescentia ulcera, & quæ serpunt, & morsus canum cum melle. Earum autem esu dolores finiuntur. Aluum emolliunt. Somnum faciunt. Vrinam cient. Contra sanguinis reiectiones cum amylo assumuntur. Renum uitiis, et pulmonum inflammationibus ex aqua in potu, aut eclegmate cum resina terebinthina dantur. Calculosis, difficiliq; urinæ in passo auxiliantur. Et illinctu cum melle & lacte hepaticis, tussi, & inflationibus coli, nucis Auellanæ magnitudine. Quinis, septenisue præsumptis, ebrietatem non sentiũt potores. Vulpes, si cum quauis esca eas uorauerint, emoriuntur. Gummi eius calfacit et ad-

D stringit. Reiicientibus sanguinem, potum auxilio est. Impetigines quæ summum corpus occuparũt, illitum cum aceto tollit. Tussi uetustæ cum diluto uino potum medetur. Calculosis cum passo bibere prodest. E nucibus græcis dulces cibo idoneæ, sed multo minus ualent in remediis quã amaræ. Attamen extenuant. Vrinam ciunt. Recentium esu cum suo putamine humida stomachi uitia recreantur.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 16. ca. 25. li. 17. ca. 18.

AMygdalæ flos, anteq; folia (quod fere soli propriũ inter arbores tribuitur) manat e trunco. Lachryma ad nihil utilis. Proximũ corpori operimentũ, item summũ, simile Iuglandiũ, sed tenuius, nucleo dissimili, lato, callosioreq;. Mori uulpes earum pastu ferunt, utiq; si non contingat e uicino aquã lambere. Nihil æquæ degenerat, quã Amygdalus. Ideoq; aut plantã sæpius transferri, aut adultã inseri præcipiunt. In remedio est, & paxillum adigere, & lachrymã defluentem extergere, reliquo cultu omni perinde adhibito. Ex Amygdalo cinerem & lixiuiam probãt, ut acerrimã. Ad fornaces, artesq; aliquas non incõmodo quoq; ligno. Amygdalã eandem esse cum græca & Thasia, Cloatius putabat. Aliis græca uidetur esse Iuglans. Columella * tria facit genera libro sexto, Græcæ, Iuglandis, Amygdalæ. Amygdalus dulcis, si a pecore sit erosa, dicitur amarescere. Quemadmodũ Amygdala nasci scripta possint, rei rusticæ libri docent, origine a Græcis orta: quod & ad alios quoq; fructus feliciter conuersum est.

Pli. li. 13. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

SI huic, & Galeno, quorum decreta pro oraculo antiquis medicis fuerunt, credendum de uiribus Amygdalæ est, primam capitis huius partem, parum feliciter latinis Barbarus reddidit, dicens, amaræ Amygdalę radicum tritarum decoctum, cutem in facie corrigere. Neq; enim hic, si uerba eius omnia diligentius estimentur, illud decernit, sed quod Galenus lib. 6. de simpli. Si accipiantur Amygdalę radices, coquanturq;, ephelides foris impositas auferre: iubetq; non decocto Amygdalæ radicum foueri ea labe hominis faciem, sed decoctam radicis materiã uitio illi imponi. Quod primo lib. etiã Paulus Aegineta confirmat.

Alternat præterea, si melioribus græcis habenda est fides, Dioscorides, acetum, & rosa-

ceum, quo loco iubet in dolore capitis utroq; uti, non simul, sed alterutro. ἢ enim, quod uel, non καὶ, quod &, significat intercedit.

A

Reliquit & Barbarus, quod alioquin Plinius monebat, & post Pliniũ Serapion cõtra sanguinis reiectionẽ, ultra amylum cum mentha sumendas Amygdalas esse. Siquidem Plinius libro 23. cap. 9. his uerbis rem indicat, Et sanguinẽ sistunt, cum amylo & mentha: fuisseq; hanc lectionẽ Serapionis ætate cõmentaria eius indicant. Et nos plures ex melioribus Græcis uidimus, in quibus μετὰ ἀμύλου καὶ ἡδυόσμου manifeste adhuc legitur.

De Pistacijs. CAP. CLXXIX.

πιστάκια

PIstacia quæ in Syria gignuntur, Pineis nucibus similia sunt, & stomacho facilia. Trita cum uino contra serpentium ictus prosunt, siue edantur, siue bibantur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 8.

PIstacea in nucũ genere habentur. L. Vitellius, qui censor fuit, & hæc in Italiã primus intulit e Syria, cũ legatus in ea prouincia fuisset, nouissimis Tiberij Cæsaris tẽporibus. Mox & in Hispaniã, qui cũ eo militauerat Flaccus Pompeius eques Romanus. Venetijs hæc, Iudaico uico, satu seminis enata uidimus, folio maiore q; Lentisci. Marem in hoc genere accipiũt, cui sub corio uelut ossei longi uident latere testiculi. Nicander Colophonius Psittacia uocauit. Et alius Nicander Pilistacia. Sunt qui Listacia, ut Possidonius. Inuenio & Astacia scriptũ in poëtis. Athenæus auctor est, Terminthos, siue Terebinthos credi solita a nonnullis, quæ nunc Syri Pistacea uulgo appellant, foliorũ similitudine, ut arbitror fallente.

EX M. VERG. COMM.

MAle in omnibus græcis, præterq; in probatiss. mihi codice legebatur, πιστάκια τὰ μὲν γεννώμενα ἐν συρίᾳ. Hic enim dicendi modus alterum sibi membrum & Pistaciorum genus exigebat. Quando, ut græcorum grammatici docent, semper τῷ μὲν, reddendum, τὸ δὲ est, non aliter q; si in latinis dicas, hic quidem, ille autem, semperq; proposita altera expectanda, & quærenda altera pars est, quæ aliud, aut diuersum a priore illa aliquid ostendat: quod nullibi in hoc capite inueniri poterat. Fuitq;, ut uidere licuit, uera & antiqua huius capitis lectio πιστάκια ἐν μὲν συρίᾳ γεννώμενα, facili in una tantũ syllaba ad uitiũ lapsu. Idq; etiã Plinius lib. 13. indicat.

B

De Nuce iuglande. CAP. CLXXX.

κάρυα βασιλικὰ

NVces iuglandes sunt difficiles concoctu, stomacho inutiles, biliosæ, capitis dolorem inferentes, tussientibus inimicæ, & uomituris ieiunis in cibo aptæ, Cum Ruta uero, & Ficis præsumptæ, uenenis resistunt. Nec minus si a ueneni haustu comedantur. Largius esitatæ tineas latas pellunt. Illinuntur mammarũ inflammationi, abscessibus, luxatisq; cum mellis exiguo & ruta. Cum cepa autẽ, sale & melle, canis, hominisq; morsui proficiunt. Tormina, cum calyce suo perustæ, & umbilico admotæ, sedant. Putamen combustum, tritumq; in oleo & uino, infantiũ capite peruncto, nutrit capillum. Alopecias replet. Sistunt menses nuclei usti, si triti ex uino admoueantur. Iidem e ueteribus illiti carbunculis, gangrænis, & ægylopijs medentur. Alopecijs commanducati & impositi præsenti sunt remedio. Nucibus tusis oleum exprimitur. Recentes stomacho innocentiores sunt, & suauiores. Itaq; allio mistæ eximũt acrimoniam. Liuores in corpore illitu tollunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 22. 23. Macrobi. lib. 3. cap. 18.

CAryon basilicon, id est, Regia nux uocata, fructificat autumno. Arbor Carea græce dicitur. Notum in ea est, calliculacea tegumenta totidem, quot flores fuere, contrahi pediculo, singulisq; his singulas includi nuces, duplici munimento protectas, puluinato primũ calice, mox ligneo putamine, quot modis & foetus in parente, hoc est, utriculo atq; uentre. Propterea Fesce

C

ninæ locutionis comites, & religiosas nuptijs, uerisimiliusq; hoc, q̃ꝗ cadendo tripudium faciant, elidendo uirginũ puellarum clamore. Germinat hæc non cacumine, ut maxima pars arborum, sed lateribus impulso priore pululo. Qua forma & caudex totus, & prægrandes rami crescunt. Hoc & Auellanæ faciunt, & quibus germina in folium unũ procumbunt uidelicet: quia desit initium unde germen erumpat. Medulla nucis quæ in ligno ipso continetur, Isca dicitur Aetio. Forte ut alia quoq; multa, deprauate à latinis id acceptum, quasi esca, quoniã pro igniario & cauterio quoq; sit medicis. Mutari hanc in quercum senio, nõnulli produnt. Transtulere Iuglandem reges e Perside, ob id regiæ nuces appellãtur. Caryon uero, a capitis grauedine, propter olacitatem uocatã, nemo dubitat. Et enim arborũ ipsarum, foliorũq; uires, in cerebrũ penetrant, hocq; in cibis nuclei earũ, minori momẽto faciunt. Tingunt cortice earũ lanę, & capillus ruffatur. Primũ prodeuntibus nucleis, id compertũ, infectis tractatu manibus, pinguescunt uetustate. Sola differentia generũ in putamine duro, fragili, tenui, crasso, multiloco simplici. Solũ hoc pomũ natura compactili cinxit operimẽto. Nãq; sunt bifidæ putaminũ carinæ, nucleorũq; illis quadripartita distinctio, lignea intercursante mẽbrana. Hæc arbor an fuerit in Italia Catonis æuo, nõ constat: quoniã græcas nominat, quas quidã in genere Iuglandiũ seruãt. Sunt & Galbæ, siue Caluæ. Itẽ Prænestinæ, ab eodẽ Catone dictæ: quas maxĩe laudat, & conditas fictilibus in terra seruari uirides meminit. Postea Thasiæ, & Albenses ꝓbari cęptæ. Et Tarentinarũ duo gña, fragili putamine, & duro, quæ sunt amplissimæ & minime rotundæ: quas a frangẽdi mora Moracias, & Moracillas sunt qui uocent. Præterea Molluscæ, putamen rũpẽtes. Macrobius, qui Persicũ uulgo dictũ Molluscã nucẽ esse putat, aperte hallucinatus est, cũ is nõ de Persico, sed de nuce regia & Iuglãde q̃ sit e Perside cõuecta primũ ad nos, Molluscã intelligat. Nã a quibusdã Nucẽ persicã uocari tradit, Sueuij hoĩs doctissimi testimonio fretus. Thasiã quoq; nucẽ, atq; Græcã, Amygdalarũ esse gñis, Cloatius existimat. Prenestinã Macrobius eandẽ esse cũ Auellana, Varronis & Neuij auctoritate meminit. Iuglans a iuuãdo & glande, siue quasi Iouis glans, literis intercisis appellatur: siue quasi diu glans, id est, Dios balanos Theophrastũ uocasse Cloatius auctor est. Sed certe Dios balanos Castaneã Dioscoridi significat. Proinde nõ parcius errauerit Nonius Marcellus, qui Iuglandẽ pro syluestri nuce interpretatus est. Biferas Iuglãdes, Siluaciano patauini agri uiculo prouenire satis constat. Fomites ex hac nuce Mnestor optimos fieri cum dixit, de Iuglande uidetur intellexisse.

D

EX M. VERG. COMM.

CVr Persicas, & Regias Gręci, Romani uero Iuglandes in genere nucum eas dixerint, quas nunc priuatim Ethruria gentesq; aliæ multæ nuces nominant, satis Plinius lib. 15. cap. 22. declarauit, quare nos ea de re supersedebimus.

Barbari tamen superstitiosam interpretationẽ non probamus, qui quod hic δυσάπεπτον dixit, nihil aliud significãs, quã quod ægre in stomacho concoquitur, & quod Plinius difficiles concoctu ait, resides in corpore, & difficile transire dixerit, longiore q̃ decuit uerborũ ductu, nec satis apto uerborũ intellectu. Quando aliud iudicio nostro est, ægre concoqui aliquid, & aliter dicĩ residere aliquid in corpore, nec facile transire. Nec obstat, q̃d & Varro usus hac uoce est, sed tamẽ quod aptius & certius in Dioscoride ad medicinã dici debuerat, desyderamus.

κάρυα ποντικά

¶ De Nucibus Auellanis, CAP. CLXXXI.

NVces Auellanæ, quas & Leptocarya uocant, stomacho infestæ sunt. Ipsæ tamen tritæ, & in aqua mulsa potæ, tussi ueteri medentur. Tostæ, & cum exiguo piperis potæ distillationem concoquunt. Crematarum cinis cum axungia, aut adipe ursi perunctus, alopecijs capillum reddit. Aiunt nonnulli, usta earum putamina, & in cineris speciem redacta cum oleo, cæsiorum oculorum pupillas infantibus denigrare, perfuso sincipite.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 15. ca. 22. Macrobi. lib. 3 cap. 18.

NVx Auellana, quã Græci Heracleoticã appellant, nostri Prænestinã, & Abellinã patriæ uocabulo. In Asiã Græciãq; uenit e Ponto, propterea nunc Ponticæ, nunc Heracleoticæ dicũtur. Quo nomine Macrobius, Castaneas intelligi falso putat, Oppiũ secutus. Ponticas, sunt qui & Alareas nuces cognominent. Inuenio & Alariã uocari, arborem unde iacula & hastæ factitari sole-

ctitari ſoleant. Auellanæ ſunt ex arbore, quæ Corylus dicitur. Has mollis quidem tegit barba, ſed putamini nucleiſque ſolida. Rotunditas contra, quàm Iuglandibus. Vmbilicus Auellanis, et in uentre medio. Torrentur eæ cibis. Corylus neglecta cõmeat in fruticem: quàmquam ſi quis eam minus ſublucet, fructum meliorem & copioſiorem ferre traditur: ut quæ naturę ſuę proprietate fructicoſa ſit. Tonderi tamen, reſecarique pręcipiunt: ita fructicoſam reddi. Alioquin ſi arboreſcere patiatur aliquis in corpulentiam & magnitndinem, alimentum omne ſumptitãt. Florere negant hanc aliq, ſed floris uice quoſdã in ea uillos erumpere. Huic ſimul fructus decidit, uuę mõ callus innaſcit, magnitudine uermis grandiuſculi pinguis, ſingulo pediculo cõpactilis: Iulũ uocant. Dehiſcit uere ac defluit, cum folia emergunt, ſimili omnino ſorte qua Cachrys in robore, abiete, cęteriſque amentiferis. Sylueſtris ꝑrſus natura: quàm hyemis patiẽtiſſima, & montibus magna parte prouenit. Nec urbanæ fructus magnopere quàm indomitę ꝑſtantior, folium urbanę maius. Seratumque ambitu utique Alno ſimile, tm̃ latius. Coryli, alię nucẽ rotundã, alię oblongã ferũt. Candidiorẽ urbanę, meliorem in aquaticis. Tranſlatu miteſcunt ſylueſtres. Cortex ſumus, tenuis, pinguis, & maculis albis uarius, materies lenta, prægraciles eius uirgæ deſquamantur, craſſiores deraſæ interpolantur. Medulla tenuis ſufflaua, quæ dematur.

E X M. V E R G. C O M M.

Ἐπιβρεχομένε τοῦ βρέγματος, parum recte perfuſo capite tranſtulit Barbarus. Neque enim βρέγμα caput græcis eſt, ſed anterior tantum capillata pars, ſi Galeno in anatomia credendum eſt.

¶ De Moro. CAP. CLXXXII.

μορέα ἢ συκαμινέα.

Morus arbor nota eſt, cuius fructus aluum ſoluit. Stomacho inutilis eſt, & facile corruptionem ſentit. Hoc idem præſtat Mori ſuccus. Decoctus autem æreo uaſe, atque inſolatus adſtringẽtior redditur. Facit ad fluctiones, nomas, & tonſillarum inflammationes, addito mellis exiguo. Sed inoleſcit uis eius adiecto ſciſili alumine, galla, croco, & myrrha, item myricæ ſemine, iri, & thure. Immatura Mori poma ſiccantur, tuſaque acinorum rhois uice obſonijs miſcentur, ut cœliacos iuuẽt. Radicis cortex decoctus in aqua, et potus aluum reſoluit. Latas uentris tineas excutit. His quoque auxiliatur qui aconitum hauſerunt. Folia ex aceto illita, ambuſtis igni medentur. Tinguntque capillum, uitium & fici nigræ frondibus ſimul coctis in aqua cœleſti. Succus foliorum cyathi menſura potus, contra phalangiorum morſus auxilio eſt. Ferueſacti corticis, & foliorum iure dentes aptiſſime in dolore colluuntur. Radix circiter meſſem inciſa, facto in ambitu ſcrobe, ſuccum emittit, qui poſtridie concretus inueniri ſolet. Is in dolore dentium efficax eſt. Tubercula diſcutit. Et aluum purgat.

B A R B A R I C O R O L L.

Pli. li. 15. ca. 24
The. li. 4. ca. 2

Moro ſuccus in carne uinoſus. Trini colores. Candidus, mox rubẽs, maturo niger. In nouiſſimis floret. Inter prima matureſcit & tranſuolat. Tingunt manus ſucco. Matura eluunt, acerba pilũ corijs folia eius in urina madefacta detrahũt. Minimũ in hac arbore ingenia profecerunt, nec nominibus, nec inſitionibus, nec alio modo quàm pomi magnitudine. Mora differebant Hoſtienſia, & Thuſculana Romæ. Autores gręci, Morũ inſerunt caſtaneę, phago, terebintho, piris ſylueſtribus, malo, ulmo, populo, quæ ſit alba: unde cãdida naſcant Mora. Naſcunt & in rubis, multũ differente callo: quę Maratha nominant ab Hippocrate. Quanquam corrupta fortaſſe lectio eſt, nec μάραθα ἀπὸ βατοῦ, ſed μόρα τὰ ἀπὸ βατοῦ ſcribere oportuit. E pomo arboris Mori Panchreſtos ſtomatice, eadẽ Arteriace appellata, pluribus modis fit. Neque eſt aliud oris, arteriæ, uuę, ſtomachi iucũdius remediũ. Hoc et uulnera ad cicatricẽ ꝑducebãt. Succus ſiccato expſſus pomo, multũ ſapori quoque obſoniorũ cõfert, ab Hippoc. Rhoõ quoque dictus. Mora germinatiõe priuſque in folia exeãt, ſiniſtra manu decerpi iubẽt. Futura poma Ricinos, ſiue ut quidã legũt, cytinos gręci uocãt. Ii terrã ſi nõ attigere, ſanguinẽ ſiſtũt alligati, quacũque parte fluat.

C Ad hoc seruantur repositi. Materia utilis operibus, quę flexu constet. Ideo surculas ex ea circos q; faciũt, ut ex caprifico q̃q;. Itẽ nauibus tornacula, ut ex fraxino, ulmo, platano. Quanq; e Platano celeriũ putrescũt. Itẽ auriculas liburnicis, & testudines atq; firmamẽta. Mora in Aegypto & Cypro sui generis habent, ut mox dicemus. E ficu Aegyptia et Cypria, Sycaminõ gręci pomũ ipsum uocant, Sycamineã, & Sycean, & Sycen q̃q; ipsam arborẽ Hippoc. Nã Aegyptia & Cypria Sycomoros, & Sycomorea dici fere solent. Media Comœdia, Sycaminõ uocat et pomum & arborem, sed pomũ neutro, arborẽ masculino gñe, ut apud Iuliũ Pollucẽ notatũ legit. Hippocrates Morum arborem, est quando Sycen, & Moreon quoq; dicat: ubi uidelicet radicem Syces, primo de fœminarum incõmodis uolumine requirit, ut Galenus interpretat. Inuenio & Modon scriptum in Hippocrate, pro Moro, nisi fallor, culpa librariorum.

De Sycomoro. CAP. CLXXXIII.

συκόμορος

SYcomorum aliqui etiam Sycaminum, idest, Morum uocant, cuius fructus Sycomorum etiam propter inefficacem gustum appellatur. Arbor est magna, fico similis, frondosa, multo lacte abundans, folijs Mori. Pomum ter aut quater in anno fert, non ramis ut ficus, sed caudice ipso, caprifico non dissimile, dulcius grossis, sine granis interioribus. Quod nõ maturescit, nisi ungue, aut ferro scalpatur. Nascitur plurimum in Caria, Rhodo, locisque non multi tritici feracibus, ubi prouentu fœcundo iuuamentum adfert, cum annonæ caritas premit. Pomum aluo utile est, sed nullam præbet alimoniam. Stomacho aduersatur. Succus tenera arbore antequam fructum ferat eximitur, lapidis ictu summo cortice desquamato. Si enim altiore plaga uioletur cortex, nihil effluet. Spongia, aut uellere lachryma excipitur, quæ siccata & in pastillos coacta reponitur. Vis succi emollit. Vulnera conglutinat. Discutit collectiones coctioni repugnantes. Bibitur etiam, aut illinitur contra serpentium morsus, duratos lienes, stomachi dolores, & horrores. Celerrime pomum teredinem sentit. Gignitur & in Cypro arbor genere distans, quod Vlmus esse uideatur, folijs Sycomori, fructu Pruni crassitudine, multo dulciore, supradictis cætera similis.

D

*

BARBARI COROLL.

Macrob. li. 7. ca. 20. Pli. li. 13. capite. 17.

FIcus Aegyptia, siue Morus. quam, ut Celsus ait, & Morosycon appellant. Fructum hãc nõ caudice, sed ramis fere qdam falso tradunt: cum ueriores sint, qui utroq; nasci prodãt. Magnitudo, aspectusq; pomo fici, succo tñ & sapore caprifici. Sed dulcedo copiosior sine granis interioribus, scalpẽdo tm̃ ferreis unguibus, nec alit maturescit. Quod cũ factum est, quarto die decerpitur, alio subinde atq; alio subnascente terno, ita ut etiam septeno numerosa partu p singulas æstates, multo lacte abundante. Subnascit etiã si non scalpat, quater æstate, priorẽ impellendo fœtũ, q sit imaturus. Arbor nostrati Moro similis folio, magnitudine, cõspectu. Materies int paucas utilissima. Cæsa statim uiret. Siccatur mersa incilibus atq; stagnis. Cũ fluitare cœperit, tempestiua opibus intelligit, ablato ita pondere, ac soluta. Id probe inueteratę signũ habent: uidelicet alienus humor, alium eius omnẽ rigando suggit. Huic similis est, quę uocat Cypria Ficus, in Creta. Nam & ipsa trunco pomũ fert, & ramis, cũ in crassitudinẽ adoleuere. Distat a superiore: quod germina emittit, sine ullis folijs, radiculę similia, cui fructus quasi cuspidis accessu præpilatur. Caudex magnus, & Populo albę proximus. Foliũ ulmeũ quater germinat, quater suas ficos maturat. Sed grossus in ea nunq; excoqtur, nisi emisso incisura lacte. Suauitas pomo Fici, sed interna. Similitudinem caprifici habent. Magnitudo Pruni, uel Sorbi. De Ficu Cypria iam dictum est in Aegyptia.

Humor humorem siccat

EX M. VERG. COMM.

The. li. 4. ca. 2.

CRediderunt Theoph. & Plinius, in Aegypto tm̃ nasci Sycomorum hanc. Alter eñ ubiq;

A

nõ eius meminit, ꝗ ut dicat, τὴν ἐν αἰγύπτῳ συκάμινον, aut αἰγυπτίαν συκάμινον. Alter lib. 13. ca. 2. his uerbis de ea tradit. Et in Aegypto multa arborum gña, quę nõ alibi. Ante oĩa Ficus ob id Aegyptia cognominata. Arbor Moro similis. Gręci ex utroq; Sycomorũ, quasi ficũ simul & morum, uel Sycaminon, idest, Morum tantum dixerunt. Ab illa nomen ex pomo, ab hoc & ab alijs ex arborum aspectu nomen factum est. Celsus aliquando Sycaminon, aliquando Sycomorum, interdum etiam Morosycon appellat, nisi uicium etiam in eo sit.

Illud etiã nõ immerito quęrit, cur nã arboris huius pomũ ob ignauũ & inertẽ saporẽ Sycomorũ uocat? Sic ẽm ait, καλεῖται δὲ καὶ ὁ ἀπὸ αὐτῆς καρπὸς συκόμορον, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως. ex quibus aperte indicatur, non quia similis Moro arbor hęc sit, sed quod lãguido & inerti sapore sentiatur. Et si id hoc sensu simpliciter accipiatur, nõ ab re suspicari aliquis poterit, non συκόμορον, sed una tm̃ mutata litera, συκόμωρον, quasi fatuã et stolidi arboris ficũ appellandũ sycomori fructum esse. Id enim prima producta μῶρον gręcis significat. Nos tamen id nõ probamus, credimusq; quod hic ait, διὰ τὸ ἄτονον τῆς γεύσεως, ad proprium eius saporem referendum esse, qui in eo sit, ut ait Plinius prędulcis, & sine interioribus frumentis, seu granis.

ℭ De Ficis. CAP. CLXXXIIII.

Fici maturæ, recentes, stomachum lædunt. Aluum soluunt. Sed facile contracta ab eis fluctio sistitur. Sudorem euocant, papulasq;. Sitim sedant. Calorem restinguunt. Siccis, natura excalfaciẽdi. Vires alunt. Sed sitim magis stimulant. Aluo utiles, Rheumatismis uentris & stomachi contrariæ. Gutturi autem, arteriæ, renibus, uesicæ, & ijs quos longa ualetudo decolorauit, anhelatoribus, hydropicis, comitialibus aptissimæ. Feruefactæ cum hyssopo, & potæ, pectus purgant. Tussi ueteri, diuturnisque pulmonum uitijs conueniunt. Aluum molliunt, tusæ cũ nitro & croco, dein manducatæ. Decoctum arteriæ, & tonsillarum inflammationibus gargarizatu prodest. Cum hordeacea farina cataplasmati miscentur. Et in muliebres fotus, cum fœno græco & ptisana. Cęterum cum ruta coctæ, torminibus infunduntur. Coctæ, illitæq; duricias discutiunt. Parotidas, ac panos emolliunt. Furunculos ad maturationem perducunt, maxime nitro, iri, aut calce addita. Crudæ si cum antedictis tundantur, eadem efficiũt. Cum malicorio, pterygia purgant. Cum atramento sutorio, deploratis fere tibiarum fluctionibus, & cacoëthicis ulceribus medentur. Quin & cum uino decoctæ, addito absinthio & hordeacea farina, utilissime hydropicis illinuntur. Crematæ cum cærato sanant perniones, prurigines. Sonitusq; si crudæ terantur, & synapi liquido exceptæ auribus instillentur. Tam syluestri, ꝗ satiuæ Fici lacteus succus, coaguli modo lac contrahit, concretumq; dissoluit ut acetum. Exulcerat corpora. Venarum spiracula laxat. Soluit aluum. Vuluam aperit cum detrita nuce gręca potus. Menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut thyrrhenica cæra. Podagricorum cataplasmatis cum farina fœnogræci & aceto utilis. Lepras, lichenas, uitiligines, uitia cutis in facie, psoras, ulcera in capite manantia, cum polenta expurgat. Instillatum plagæ percussis a scorpione, uenenatorum ictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur. Prodest dentium dolori lana exceptus, & in cauis eorum additus. Verrucarum informicationes tollit cum adipe, circumlita in ambitu carne. Hoc idem

B

C præstat succus e teneris ramis syluestris Fici, qui lacte prægnantes, silente adhuc oculo tusi exprimuntur, & siccatus in umbra reponitur. Et lac & succus imponuntur exulceratorijs medicamentis. Decocti cum bubulis carnibus ramuli ficulnei, facilem afferunt decoctionem. Lac efficiunt quod magis soluat, si inter coquendum ficulneo surculo spathæ loco moueatur.

BARBARI COROLL.

The. li. 4. ca. 5. Pli. li. 13. ca. 7. li. 12. ca. 5. li. 15. ca. 28. 18.

Fico circa Elephantiũ agrũ folia nõ defluunt. Græci pomum Syca, & Palathen quoq; uocãt. Arborem uero Sycen, & Sycada. Quanq; Sycada nouellam ficum fere intelligunt. ut Iulius Pollux inquit. Nam Ischades, aridę fici sunt, aut caricæ interdum. Inuenias apud græcos Ischadas, recentes et ueteres quoq; dici. Comœdia et Iscada, captũ pro sicca, uidet appellasse. Quanq; & Ischada Sophocles, pro anchora est ubi acceperit. Fici pomum Hegeteriam, ab Atheniensibus uocatum, quasi ante alias fruges inuentum, autor est Athenęus, etiam quibusdam festis præferre pompæ solitum in offis. Naxy, ficum ipsam Melichen appellant, a quo & Liberũ patrem Melchion, ceu inuentore eius uocant. Vt Lacedæmonij Sycitẽ. Quidam gigantem nomine Syceam, Ioue persequente, in Ficum a tellure conuersum fabulantur: unde in Cilicia urbi nomen sit inditum Syceæ. Sunt qui Sycen, hoc est, ficum, Oxyli, ex Amadryade filiam, ut alias quoq; arbores fuisse memorent. Pausanias in Attica primum editas putari tradit, Cereris munere, in memoriam hospitij Phytalo donatas: quod & in monumento eius testatum est uersibus hexametris. Ficus omnis, breui fere, nec procero caudice. Quanq; amplissimę quædam inueniuntur, uel piris æmula magnitudine. Cortex ei leuis, laciniosa folia, & cruciformia, hoc est, ut Theophrastus inquit, σκλοποδῆ, nisi quis κορωνοποδῆ magis legendum putet. Nam Hippocrates, uere inquit, folia sunt Fico, pedibus cornicis similia. Ex interiore pomi huius semine, id est, minutis in eo granis, quæ græci κεγχραμίδας uocant, etiam caprificus nasci dicitur a Theophrasto. Germinat sub arcturum, post uer: q̃d tempus comune omnibus est, pręsertim edomitis, ac pręcipuæ in Fico, uite punica. Ficus in Hircania dulciores multo, fertilioresq;, ut modios. 270. singulæ ferant. Externæ sunt in Italia Chalcidicæ; quarũ genera plura. Item

D Lydiæ, quæ sunt purpureæ, & mãmillanæ, similitudinem mãmarum habent. Calistrutiæ, parum sapore pręstantiores, sed gręcorũ iudicio pręlatæ cæteris. Has & Ficus & Passarias uocari, Capitolinus autor est in Clodio albino, Ficorum omnium frigidissimæ. Inuenio Psyctalia uocari quoddam earum genus, ab algore. Nisi quis malit ab Atticæ regiõis insula Psyctalia. Sed an Calistrutiæ sint, quia frigidissimæ dicantur, mihi parum constat. Nõnulli sunt, qui Psyctalia intelligant, quæ recentes non sint quidem, non tamen siccatæ. Africanæ ab aliquibus præferuntur, cunctis celebratę Carthaginis excidio. Et alię ab Africanis Libycę. Habentur & Sulcę, & Topię quæ dicantur. Patrię nomen obtinent etiam Alexandrinę, post dicendę. Candicat Serina, cognomine delicata. Nigra est & Rhodia, & Tiburtina, pręcoquę. Sunt & Liuianę, siue ut alij uocant, Liuię pompeię, in usus annuos arefactę solibus, aptissimę cum mariscis. Et quas harundinei folij macula uariare dicunt, Harundineas ob id uocatas, a quibusdam Alfulas. Est & Herculanea, & Albicerata, & Aratia alba, pediculo minimo latissima. Cloacius & Asinastrã, Atram, Paluscam, Augustam, Biferam, Cucurbitanam, Leptolydiam, Marsicam, Numidicã, Pullam, Pompeianam adijcit in nomine. Sunt apud græcos Atticę, delatoribus inde nuncupatis, pręsertim Aegilides. Sunt & Laconicę, item Phrygię. Item Phibaleæ Hippocrati. Andration Leucerineon adiungit, quas nostri Albiceratas uocant, albas Ficos ferentẽ. Addit et Oporobasilidas, & Celuron, & Phormynion, & Megaricam. Et alijs Toxalię sunt, & ex insula Paro Aemonię uocatę, nihil a Lydijs distantes, colore sanguineo. Sunt & Amadei, et Coracei, & Nicolei, & Basilię, quas & Basilidas uocant. Hybernas Ficos, Cydoneas gręci appellant. Probabantur & e Zacyntho, quod & Plauti confirmat autoritas in Mercatore. Item Cimolię. Primo autem prouenit Porphiritis, longissimo pediculo. Comitatur eam e minimis & uilissimis appellata Popularis. Contra nouissima sub hyeme maturatur Chelidonia, hæc rubens est e nigro. Quæ porro nigra Ficus est, Barbachytra dicitur a græcis. Iulius Pollux, Chelidonias dicendo, Atticas inquit intelligimus, quas Lacedæmone Chelidonias appellabant. Sunt pręterea eædẽ serotinę, & præcoces, biferę, alba & nigra cum messe maturescentes, atq; uindemia. Serotinę, a corio appellatę duro, hoc est, ut Macrobius, Duricorię, ex Chalcidicis trifero quarundam prouentu. Tarenti tantum prædulces nascuntur, quas uocant Onas. Sunt & Sagun-

tinę, Telianęq́. Quibusdam prouincijs & Hibernæ, sicuti Moesiæ: non natura, sed ingenio. In Ficorum genere, Caricas peculiari arbore fert Syria, & minores, eius generis quæ Coitana appellant. Habentur & Cauneæ ominales, Marco crasso in Parthos mouenti. Cauneæ porro sunt, tam ex Cariæ oppidulo, unde nomen Caricis apud nos, ut conijcio, aperte ut multa, q̃ ex Aeolica urbe Gauno cõmendabiles. Antiochenæ uero Caricæ, quas & Triphyllos uocãt, ut inquit Strabo, ab Antiochia Phrygię Meandro apposita nomen habent. Omnia hęc L. Vitellus in Italiam Tiberij principatu transtulit. Ficus unum genus, pomum super folij dorsum ferentis, circa Idam ostenditur, & ob id Opisthocarpion uocatum, Idæi cognomine. Ramosa hęc, necq́ celsa, cubitali crassitudine, ligno ualido, cõtorto, lento, sine lacte. Pars quæ a terra est, leuis, enodisq́. Superior comosa in orbem. Colos folio & cortici liuens, ac uiridis. Folium Tiliæ per omnia, sed molle. Flos mespilaceus, & cum Mespilo erumpens. Ficus rubra, magnitudine Oliuę, rotundior, sapore Mespili. Radice crassa, ut Ficus quocq́ cætera. Item lenta materies, incorrupta, corde solido, necq́ medullaceo siue molli. Alexandrinam hanc ibi uocant. Nascitur & in mari ficus sine folijs, parua, rubro cortice. Quædam Ficum & Grossos ita ferunt in Cypro, Cilicia Hellade, ut ficum aduerso folio, grossos auerso sustineant: cum reliquę arbores sub folio pomum, ut protegatur, habeant. Laconicum genus uocatur, præcoces eas habens: quas Athenis Prodromos, hoc est, præcoquas atcq́ præcurrentes uocant. Eiusdem feracitatis est, & quę a Theophrasto Leucomphalios nominata est. Idem autor & Charition, & Aration ficum nominat. Ficus maturas græci. Colythra, ut Philemon scribit, uocant. Seleucus Protericen fici genus uocari tradit, primitiuas eas ferentis. Habentur & alia Ficorum nomina, Cirocoelaidæ, Picridię, Hiladiæ, Sarcelaphię, Lapyrię, Dracontiæ, Leucophiæ, Melanophię, Creneæ, Mylæcæ, Ascaloniæ, Trallianæ, Rhodijs simillimæ, Bringidaridas. Quancq́ barbaræ, tñ cum Atticis fere certantes. Prosenidas Pamphilus, Tithrasias Theopompus, generosas Plato in legibus, & ficus & uites quasdam cõmemorat, quasi nobiles: etiamsi nobile a generoso, ut inquit Aristoteles, diuersum est. Fortasse illa genera intelligens, quæ dicuntur Aegilides, inter ficos, & racemos, Nicostraticos inter uuas: quæ duo Athenis maxime cõmendabantur. Vt racemus Hipponius, in Rhodo insula, Thracesinas, ad Lienam probari, apud Aetium inuenio. Morbus fico peculiaris, uermiculatio. Bestiolas eas uocant cerastas, stridulum animal. Itẽ patella: sed aliter q̃ in olea: quoties uidelicet radices imbrium superuentu, quasi deglabrantur. Item crados, scabies, & cocleæ. Crados intelligitur, cum marcescunt rami, quos priuatim cradas in Ficu uocant. Attici ficum ipsam Cradem nominant. Nam & machina, quæ in comœdia Bellorophontas, & Perseos, & deorum imagines in aere pręsentabat, crada appellabatur: quia species ea ficum imitaretur arborem. Inter morbos est & uredo, idest, κλαῦσθμόσ, & tabes quæ dicatur ἐκπληξίσ, quasi quidam stupor, rigorq́. Frigore hic & gelu, alsiosis annis contrahitur. Cõmunis hæc & alijs, quemadmodum & radicatio syderatioq́ ἀστροβολισμόσ uocata. folliculus Fici, ut frumenti, a Varrone gluma dicitur. Ficaria quocq́ grana, Plinius frumenta nominat: quas nos a græcis Cenchramydas uocari diximus, succus maturescentibus lactis, percoctis melle. Tactus omnibus mollis. Maturis frumenta intus. Lacte satiuarum coagulat̃ lac, syluestrium nequaquam. Aut minus probe fructus, ut in uite alba. Eo melior futurus intelligitur, quo lętius germen antecesserit, contra quam cæteris arboribus. Ficus sola, ex omnibus arboribus non floret. Lactis inquit Macrobius, proprie ficorum dicitur ficus. Tancq́ non pomum secerni a pomis apud idoneos autores, Afranium Ciceronemq́ reperias. Fico fumus acerrimus, caprificoq́, Item, cuicuncq́ lacteus cremor redundat, atcq́ ipsa hęc tamen fluuiata detracto cortice, mox siccata, minime omniũ tedio illo infestant. Quin & flãmam quocq́ mollissimam reddunt. Lixiuium quocq́ cinere uehementer asperum. Quancq́ ex Amygdalis asperrimum ignem excipere, optimas ficum & oleã, contrarię causę faciunt. Ficum, lenta fungosaq́ materies, oleam pinguis & densa. Senescunt ficus in arbore, anusq́ distillant gumi modo lachrymã, ob id Athenienses, γραῖασ uocant earum folliculos, ut nostri glumas, quemadmodũ prędiximus. Siccantur, seruantur in capsis. Ebuso insula pręstantissimæ amplissimęq́, mox in Marrucinis, plurimę in Asia, Ruspinaq́ Africæ urbe. Panis uicem & obsonij habent, siccatę, ac recentes quocq́. Athletæ hoc cibo uires aluere, priusq́ Pythagoras exercitator eos transferret ad carnes. Sale inueteratis, & casei quocq́ loco uesci excogitatum est. Decoctũ, inquit Paulus, Ficorum, plæricq́ Siræum appellauere: quod & defruto quocq́ nomen est, Hippocrates Sycion. Studiosos uocis, abstinere Ficu gręci iubent, Aegesianactis Alexandrini exemplo moti, q̃ is tragœdiarum actor optimus euaserit, quia.15.annos a ficu temperasset. Produntur & de hac arbore prouerbia. Ficum post piscem. Legumina post carnem. Gallinaceos amantibus, ficum

A

B

C ne ferito. Assentari nescio, ficũ ficũ, panẽ panẽ dico. Sacra ficus Athenis uocabatũ, uia quę ducit ad Eleusinem. Erat & Sicelensis Romę uia, quae Nomentum ducebat, & Nomẽtana quoq; dicebatur, ex Viminali porta. Cęterum non a ficu, etiamsi Plautus locum innuit, sed a figlinis appellata, quasi figulensis: q ibi foderetur figlinum, ut ad Auentinum quoq; montem. Ficum atram, infelicem pontifices putabant, felicem albam. Quę autem felicia sint ligna, contraue, Macrobius libri tertij calce docuit, acrifolium inter ea numerans: quod quidem quale genus sit, haud facile reddiderim. Nec enim puto aquifolium posse legi, q Aquifolium sit Ilex, quã felicibus annumerant. Recentiores certe, Agrifolium pro Faba gręca, siue quod idem est, pro arbore Loto capiunt. Sed Lotus felix erat arbor, ut idem Macrobius testis est. Scio Peucedanum quoq; Agryophyllon dici a gręcis. Inter arbores infaustas, & Alternus, & Sanguis, siue quod idem est, Sanguen, ab eodem autore collocantur.

Pli. li. 13. ca. 27. 25. li. 23. cap. 7.

Caprificus, Erinos a gręcis uocata, q in Erineo Thessalię oppido primum apparuerit, ut Photioni placet. Longe ualidior est q ficus, nullis fere uitijs obnoxia, ut etiam fico insita grossos suas tueri credatũ. Interdũ tñ inuadit eam scabies. Frequentissima in ficu, quoties post uergilas admissi sunt imbres, utiq; parui (nam largis causa omnis eluitur) flexilis materia. Nunq; maturescit in ea pomum. Additur Ficetis, ut culices alimento in ea fraudati, euolantes in ficos ferantũ: aperiantq; ora earũ: atq; ita sole imisso & lacte absumpto, maturitati praeparent. Eos culices ficarios, Aristoteles Psenas, ionica uoce appellat. Etiã si legatũ corrupte pseras. Dicunũ aũt Psenes, quasi galbę. nã & Psenes poetę cũ dicunt, caluos & glabros intelligunt, ut est apud poetã Simonidem. Nos tñ Galbas, aesculi uermiculos uocamus, ut predictũ est. Sũt in fico & Centrinae dicti culices, fucis apum ignauia maliciaq; similes. Interimendo ẽm utiles, & ueros culices utiq; ipsi cõmoriunũ. Caprificatio a nostris hoc uocatur, a graecis erinasmos, & sycasmos. Interim non arbor ipsa seritũ, sed grossi ex ea pertusi, uelut serta suspenduntur ad eundẽ usum. Theophrastus autor est, meliores quodã loco nasci ficus, sine ulla Caprifici ope: quas Aneri-

D nasta praedicari uendentium uoce scribat. Caprificus, tauros quamlibet indomitos collo eorũ circundata, cicures & immobiles praestare dicitur. Habetur & Ficus indica, cuius germina per ambitum radicari tradunt, neq; caudicem contingere, arbor magnitudine insigni, ut sub qua tres turmas equitum condi affirment. Caudici crassitudo sexaginta passus. Ramorum umbrae bina operiunt. Folijs amazonicae peltae amplitudo, formaq;, ut Solinus inquit. In Hircania tam foecunda est Ficus, ut medimnos. 60. singulae ferant. Est autem μέδιμνος modij sex italici, utiq; atticus. Nam ptolemaicus maior est, ut qui sesquinplus sit attico, sed exiguo pomo. Caprificus in Co insula, non bifera modo, sed trifera quoq; habetũ. In Gallia transalpina, Strabo similem Fico nasci tradit arborem, fructu capitulum corinthiacae columnae referens: cuius lacte mortifero, sagittas suas illinant, infami alias temperandi uenena, coelo non pridem aboleri coepta: eius rei nota Gallijs, ut hoc forte Virgilius intenderet, cum de Cimbro Tullio, qui fratrem ueneno sustulit, in senario locutus est, de quo inter odoramenta diximus.

De Grossis. CAP. CLXXXV.

ἀγρία συκῆ

GROSSI, quae Erinei nonnullis uocantur, coctae, illitae & strumas nodosq; omneis emolliunt. Crudae, formicantes uerrucas, & thymos nitro farinaq; additis tollunt. Folia eadem possunt. Illita cum sale & aceto, ulcera in capite manantia, epinyctidas, & fufures sanant. Iis ficosae extuberationes, & genarum scabriciae perfricantur. Nigrae ficus folijs cauliculisq;, candidę uitiligines perunguntur. Faciunt ad canũ morsus & ulcera, quae Ceria, idest, fauos uocant. Grossi cum syluestris papaueris folijs, ossa extrahunt. Furunculos cum caera discutiunt. Contra muris aranei morsus, & scolopendrae uenena, cum eruo & uino illitae auxiliantur. Fit ex cinere ficus tam syluestris q satiuae lixiuium, crematis ramorum cauliculis, quod subinde macerari opus est & inueterascere. Siquidem inter caustica intelligitur. Gangraenis prodest. namque expurgat & consumit quę excrescunt. Quo utendum ita est. Spongia assidue hoc

lixiuio imbuta superponitur. Interdum dysentericis, & influctiones uetustas, & sinus cuniculatim exedentes, magnosq́; instillari conueniet. Et enim purgat, conglutinat, carne replet, & oras committit, non secus atq́; emplastra quæ cruentis uulneribus iniiciuntur, Enhæma uocant. Bibitur ad discutiendum sanguinem concretũ, & contra præcipitationes, rupta, conuulsa, cum cyatho aquæ recenter colatũ, addito olei exiguo. Cœliacis, dysentericis per se cyathus datus prodest. Neruorũ uitiis, conuulsionibus cõmode illinitur ex oleo, ut pote quod sudores moueat. Aduersus gypsi potum, & phalangiorum morsus bibitur. Hæc eadem præstant reliqua lixiuia, præsertim quernum. Omnia tamen adstringunt.

A

BARBARI COROLL.

Grossulos, atq́; Grossos, Græci Olynthos, & Erineos uocant, de quibus in fico & caprifico abundanter egimus. Sed Grossi proprie Olynthi sunt, hoc est, primitiuæ ficus. Apud Macrobium, Grossos legas ficos esse, quæ nunq́; maturescunt. Alii sic distinguunt, ut ficus primo sit Olynthos, deinde Pheiex, postea Sycon, postremo Ischas. Frondes ficus, Græci priuatim uocãt Thuria. Nicander & papaueris folia sic appellat. Est & edulii genus Thrion, ut alibi notauimus.

Cinerem lixiuium, Conian Græci appellant: de quo dictum in Fico a nobis est, asperitate insignem, ex eo ligno esse, asperiorem ex Amygdalo.

De Persea. CAP. CLXXXVI.

περσέα

Persea arbor est, in Aegypto fructum ferens cibo idoneum, stomacho utilem, in quo Phalangia cranocolapta nomine inueniuntur, præsertim in Thebaide. Arida folia illitu sanguinis eruptiones sistunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translatamq́; in Aegyptum, mutata natura in cibos receptam.

B

BARBARI COROLL.

Perseam arborem, Aethyopia & Aegyptus habent solæ. Persicum Aegypti Plinius, appellare quodã loco maluit, hilarem intuitu, piro similem per omnia. Semper autem folia habet, & poma, subnascentibus aliis. Maturitas per Etesias. Alio tempore crudiuscula decerpunt, ac reponunt. Magnitudo longioris piri. Amygdalæ putamine includitur, & corio, coloris herbidi nucem intus habet, ut prunũ, sed minorẽ multo molliorem q́;. Suauitas carni prædulcis, & innocua etiã largiorem mandentibus. Concoctu & deiectu facilem. Radice prægrandi. Materies longitudine, crassitudine, copia, inter cõmodissimas bonitate, firmitudine. Nigritia quoq́; nihil differens a Loto ea, quã Fabam græcã uocamus. Simulacra ex hac, & lectulos, & cubilia fabricitauere, non tam decoro ligno q́; fideli, ut quod magna ex parte sit contortũ. Proindeq́; naualetantũ esse cœpit. Hanc aliqui rubescentibus Myxis fecere similem. Perseam hanc, non Persicum, ut diximus, e Perside in Aegyptum translatã a regibus tradunt, propter supplicia: quoniã uenenata ibi esset, quod eruditiores tamen constãter negant: sed a Perseo Memphi satã fatent, & ob id Alexãdrũ illa coronari uictores istituisse in honorẽ Ataui sui. Fortasse Theophrastus hanc intelligit, cum textilem Persicã in Aegypto plurimã nemore Thebaico fuisse scribit. In quo & Aegyptia Spina, & olea, & quercus habeant, ut textilem a coronæ usu dixerit. Quidam pro cuci capiũt Palmæ simili, cuius foliis ad nexus & textilia utant, & Persicã textilem uocatã putant: quia Persis in magno honore fuerit. Aliã a Persea, de qua Dioscorides præsenti mentione loquitur. De Persea porro hac Columellæ uersus illi fortasse fuerint.

Quin etiam eiusdem gentis de nomine dicta,
Exiguo properant mitescere Persica malo.

Plutarchus auctor grauissimus, Perseam arborem inter omnes Isidi gratissimã, & in Aegypto maxime celebrari tradit: quia fructum ferat cordi similem, folium uero linguæ.

C

ἰβηρὶς

¶ De Iberide. CAP. CLXXXVII.

IBeris, siue Cardamantica, folia habet Nasturcij, uere uirentia, caulem cubitalem, aut minorē. In incultis nascitur. Aestate lacteum florem promit, quo tempore efficacior est. Radices duas nasturcio similes habet, calfacientes, & adurentes. Ipsæ enim ischiadicis cum salsa axungia emplastro utiles, quaternis horis alligatæ, ut dein in balneas descendatur, & postea oleo cum lana locus perungatur.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 25. ca. 8. 12. & lib. 26. cap. 8.

HIberida, siue Hiberiada, & Hiberiden herbam comperit Seruilius Democrates, assignato etiā inuentioni eius senario. Nascitur maxime circa uetera monumenta, parietinasq;, & inculta itinerū. Semine tam paruo, ut aspici uix possit. Radici odor nasturtij: de quo Cardamina, & Cardamantice, & Apollonio Cardamen, & Hiberitis appellata est. Vsus æstate melior, & recenti tantū. Tunditur difficulter. Galenus Hiberida eandem esse cum Lepidio uocata conijcit. Carmen quoq; Democratis ipsius prætexuit, ex eius libro qui Clinicus inscribitur. Multa de hac Archigenes, in epistola ad Aristonem: eamq; Lepidion & Agriocardamon, id est, syluestre Nasturtiū uocauit. Vidimus hanc Venetijs, specie qua describitur a Dioscoride ac Plinio. Illud adijcimus, folia ei pusilla esse, qualia Nasturtio. Semen quoq; in siliquis admodum pusillis, tam exiguum, ut cernere non liceat. Flos item pusillus, & lactei candoris. Differt Hesperis ab Hiberide. Nomen uero Hesperis inuenit, non ab Hiberia, sed ab re: quoniam ut Theophrastus inquit, nocte plus oleat q̄ interdiu, contra q̄ herbarum plurimæ.

D

ἁλικάκαβον

¶ De Halicacabo. CAP. CLXXXVIII.

HAlicacabum aliqui Dircæon, alij Strychnon, alij quod insaniam faceret Manicon, alij Dorichnyon, quod cuspides eo tingerentur, appellauere, Rhomani Apollinarem minorem, aut Vlticanam herbam. Alij Opsaginem, Daci Cocalidam, Aphri Cancabon. Frutex est multos habens ramos, fractu peruicaces, surculosos. Folia plurima, pinguia, Cotoneę malo similia. Florem rubrum. Acinum in folliculis paruis croceum, ciceris magnitudine. Semina quina, senaue Erui modo rotunda. Nascitur in petris non procul a mari. Huius succus cum uino potus drachmæ pondere somnum conciliat, ut papaueris opium. Semen urinam cit. Dantur hydropicis duodecim corymbi. Plures aūt poti mentis alienationem creant. Remedio est aqua mulsa copiosa potui data. Succus & cortex miscentur pastillis, qui doloris sensum auferūt. Decoctum in uino si in ore contineatur, dentium dolorem mitigat. Radicis succum melle illitus, oculorum hebetudines discutit.

BARBARI COROLL.

DE Alicacabo una Strychni, hoc est, Solani specie, quarto uolumine dissereť: ibi quæ hic in Dioscoride leguntur repetita sunt ad uerbū fere: q̄q; libro quarto pro secūda Solani specie, primo pro tertia uidetut accepisse: nec Alicacabum ibi hanc appellat, sed quod uerius est, Hypnoticon. Alicacabus enim uera est, quæ quarto uolumine descibitur.

¶ Finis LIB. Primi.

A

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Secũdus,

IO. RVELLIO interprete.



RIORE, charissime Ari, libro, quem de Medicinali materia condidimus, de aromatibus, oleis, unguẽtis, arboribus, & nascentibus in eis succis, lachrymis, seminibusq; disseruimus. In hoc autẽ secundo de animantibus, melle, lacte, adipe, frumentis, atq; oleribus explicabimus, subnexis herbaceis quæ acri prædita sunt facultate: ut pote quæ cum ipsis cognatione iuncta sint. Qualia Allium, Cepa, Synapi intelliguntur. Idq; ideo, ne cognatorum uires disiunxisse uideamur.

De aquatili Echino. CAP. I.

ἐχῖνος θαλάττιος

B

MArinus Echinus stomacho uentriq; utilis est. Vrinam cit. Huius testa recens inassata, commode medicamentis ammiscetur, quæ psoras abstergunt. Crematæ uero cinis, sordida ulcera expurgat. Luxuriantem carnem reprimit.



HERMOLAI BARBARI

Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ

Corollariorũ LIB. Secundus.

Pli. li. 32. ca. 11.

RINACEVS marinus, quem Græci Echinon thalassion appellant, alius piscis est ab eo, qui Echneis, hoc est, Remora, siue Remeligo dicitur, adhærens nauibus, & medio mari cursus earum impediens, palmari crassitudine, pedali, semipedalive amplitudine, magnæ Limaci similis, Odynolyon appellatus a quibusdam, quia partus grauidis adalligatus, resoluat inueteratus sale. Alij & muricis genus quoddã hoc noĩe, potentiaq; accipiũt. At Echino, id est, Erinaceo, spinæ pro pedibus sunt, quibus uoluit in orbẽ, nec aliter ingredit. Itaq; detritis sæpe aculeis inueniunt. Ex hoc gñe appellamus Echinometras, & Iulius Pollux, Metras: quibus spinæ longissimæ calicesq; minimi. Neq; omnibus idem color uitreus. Circa Toronem candidi capiuntur, spina parua. Oua omniũ amara, quina numero, nec nisi per hyemem, atq; plenilunijs. Ora in medio corpore in terrã uersa. Tradunt sæuitiã maris præsagire eos, quoties correptis operiuntur lapillis. Echinos aliqui & Patangas nominant. Sed Aristoteles tria eius genera dinumerat, Ouarios, qui & mandãtur, Patangas, & Bryssos. Haberi & fluuiatiles Echinos, Paulus Aegineta prodidit.



MARCELLI VERGILII

in Dioscoridẽ ANNOTATIONES abbreuiatæ.

Ria hæc una Echini appellatione Græci indicauerunt. In mari, & in testaceo genere piscẽ, cui natura est, spinis quasi pedibus, & earũ in orbẽ uolutatiõe ingredi. Mox in arida, & in quadrupedum genere, quod nouerunt rura omnia, animal aculeato omni corpore, præterq; ore, pedibus, & ex inferiore parte, infestis & ad uulnus semper paratis spinis, quibus salutem uitamq; suam, a canibus & uenatoribus tueri posse se credat: cui natura sit, in periculo in globum circumagi, nec nisi spinas ostendere & porrigere. Quam ob causam Acanthon etiam Græci id uocarunt. Postremo Castanearum, a consimili

C spinarum figura & noxa, summum illud operimentum, quod pauloante descripsimus: de quo satis dicta hæc sint. Quod enim ad terrestrem pertinet, a marino statim dicetur: cum plæraq; legentes in eo monuerimus, quorum id primum erit. Non probari ab Aristotele libro. 4. de animaliū historia, ad ciendam urinā marinos Echinos oēs, sed ex multis quæ ab eo illic numerātur unum tantum genus, quod in exiguo corpore longissimas & durissimas spinas habet, nec nisi in altis gurgitibus inuenitur. Verba eius hæc sunt. πρὸς δὲ τοῦ τοῖς ἀλλογένεσ μικρὸν ἀκάνθας ἔχον μεγάλας καὶ σκληρὰς γίνεται δὲ ἐκ τῆς θαλάττης ἐν πολλαῖς ὀργυαῖς ᾧ χρῶνται πρὸς τὰς στραγγουρίας τινές. Estq; eorū sensus qui antea dictus a nobis est. Legentes monemus, etiā uideri nobis nō esse integrū, quod in omnibus græcis passim legitur, οὗ τὸ ὄστρακον ὠμὸν μίγνυται χρήσιμως ὀπτηθὲν τοῖς περὶ τὰς ψώρας σμήγμασιν. Si enim quale id membrū est uertatur, non alius fiet sensus q̃ crudā marini Echini testā misceri utiliter tostā his, quæ ad exterendas scabies cōficiunt. At qui possunt, nulla intercedente copula, aut dictiōe alia, simul præcipi & doceri, cruda, & tosta: Necesse itaq; omnino est, aut copulā intermiscere, quod nos fecimus: aut disiunctionē, quod forte fuit, aut (quod nos magis credimus) suspicari aliquot deesse illic uoces, quibus in cruda Echini testa uis, usus, aut remediū aliquod doceretur: cui deinde de tosta & cremata subijceretur, quod ad læuigandas cutis asperitates pertineret. Id enim cineres, præsertimq; marinarū testarū maxime possunt, ut in Purpuris mox patebit. A qua potestate longius crudæ abesse uidentur. Neq; in huiuscemodi remediorū rationem facile admittuntur.

χερσαῖος ἐχῖνος

ℂ De terrestri Herinaceo. CAP. II.

TErrestris Herinacei corium combustum, alopecijs cum pice liquida aptissime illinitur. Asiccatum corpus, & cum aceto mulso potum, renum uitijs auxilio est. Item aquæ quæ cutem subijt, conuulsionibus, elephantiæ, & male habitis, quos cachectos uocant. Viscerum fluctiones exiccat. Eiusdem iecur testa insolata arefactum, ad eosdem usus utilissime reconditur.

καχέκτας

D

Pli. li. 31. ca. 9.

BARBARI COROLL.

ERinaceus terrestris, id est, Echinos chersæos, & Acanthion epigios, uallatus est aculeis extra q̃ ore, pedibusq;, ac parte inferiore, quā rara tantū, & innocua lanugo operit. Vbi uenantem sensere, conuoluūtur in pilā, ne quid apprehendi possit p̄ter aculeos. In desperatione urinā reddunt tabificā, spinis, & tergori propter quod petuntur. Ideoq; artis est, uenari eos exinanito prius lotio. Capti, aquæ calidæ aspersu resoluūtur, & suspensi posteriorū pedum altero, enecantur inedia. Hac cute uestes expoliuntur. Cibos sibi præparat in tempus. Etenim uolutatus supra poma iacentia spinis affixa, unū non amplius tenens portat in cauas arbores. Idem mutationes aquilonis in austrū prænunciat, condens se cubili. Echinus, Græcis uas æreum significat, in quod testimonia coniecta signabātur. Sed & fœni partem, & ollæ genus. Item muliebris ornamenti non dissimile omnino brachialibus, & armillis. Pollux auctor. Dicuntur & in castaneis Echini. Eos tamen latine qui Erinaceos uocarit, non inuenio.

EX M. VERG. COMM.

CRedidit quondam antiquitas, homini ut plæraq; alia animalia inuidere etiā terrestrem Erinaceum, Testatusq; id Theophrastus est in eo quod reliquit commentariolo de his animalibus quæ homini inuidere dicuntur, quæ ille multa numerauit, Stellionem, Ceruum, Equum, Phocam, Lyncem, & plæraq; alia. Quorum Stellio exutam uere tuniculam, anguium modo deuorat, statim comitialibus utilem: cuius rei & Plinius testis est libro trigesimo, capite tertio, In locis fenestrarum, aut sepulchrorum cameris frequens hoc animal inueniri ostendens. Solereq;, qui eorum membranas has uenantur, incipiente uere, ex fissis harūdinibus textas, illis ueluti casas opponere: quarum angustijs id animal gaudet: eoq; facilius circundatū torporem exuit, quo inter harundines eas relicto non possint remeare. Nec ultra Plinius quicq̃ dixit, q̃ nullum animal fraudulentius inuidere traditum esse, cogitandum legentibus quod nos dicimus relinquens. Ceruus dextrum cornu terra obruit, contra rubetarum uenena necessarium. Equus pulli sui hippomanes præripit, ad amoris ueneficia quæsitum. Phoca coagulum euomit, ijsdem comitialibus optatum. Et Lynx urinā suam celat, multi in medicina usus, & in delitijs uitæ ad anulos expetitā. Sed omnia falso inuidere homini creduntur. Nullus enim brutis inuidiæ contra hominem sensus est; metuq; perturbata, aut aliter affecta id agunt anima-

lia hæc. Verisimileq́ȝ est Phocã, cũ capi & teneri se sentiat, metu, doloreq́ȝ id pati. Siq̃dẽ in eodẽ affectu, idẽ aliquando hoĩes animo ꝑturbati patiunt̃. Et Stellionẽ tuniculã suam, & equũ pulli hippomanes eodẽ, aut nõ dissimili naturæ affectu deuorare, q̃ canes & sues a partu statim secũdas suas etiã deuorare dicuntur, Lyncesq́ȝ & Ceruos ignotã nobis habere eius q̃d agunt aliquã cãm. Multa eñ huiuscemodi bruta agunt, quorũ reddi rõ a nobis nõ potest. Ex hoc animaliũ homini inuidentiũ gñe, terrestris Erinaceus antiq̃s esse creditus est. Is eñ teneri se sentiens, metu, affectuue alio ꝑturbatus, in globũ se circũagit, circumactusq́ȝ noxiã spinis & cuti suæ urinã remittit: cuius cõtagio corruptæ, nec multo post deciduæ spinæ, desinũt in artibus habere usũ, & in medicina coriũ inutile fit. Eius cinere ad Alopecias nõ hic tñ, sed ueteres Grecorũ medici, & Plinius p̃cipue utunt̃, ob egregiã siccãdi, discutiendiq́ȝ uim quã habet. Qua etiã potestate inueterata eius caro hydropi, quẽ Greci, Anasarca, uel Hyposarca uocãt, mederi a Dios. dicta ẽ.

A

De Hippocampo. CAP. III.

ἱππόκαμπος

HIppocampus marinum animal est, exiguum, cuius cremati cinis cum liquida pice, aut axungia, seu amaracino unguento illitus, alopecias replet.

EX M. VERG. COMM.

CRedimus olerũ & plantarũ erucas, quas Græci Campas dicunt, marino pisci a similitudine nomen dedisse. In locustarũ enim genere Hippocãpus a ueteribus numeratur. Breuem, paruumq́ȝ hunc piscem scriptor hic ait esse, & nihilominus magnitudinis nota illi coniuncta est. Quod enim Græci hippo, multis in natura adijciunt, grande significat, ut in Hipposelino, & Hippomarathro, aut Hippolapatho indicabimus. Sed id sic intelligendum est, ut comparatũ hoc animal, olerũ, aut arborũ erucis, grande sit: marinis uero beluis & piscibus, breue & paruum. Nec aliud hic intelligi uoluit dicens, paruum esse marinum animal.

De Purpura. CAP. IIII.

πορφύρα

PVrpura usta exiccat. Dentes abstergit. Excrescentias in carne cohibet. Vlcera purgat. Et ad cicatricem perducit.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 9. ca. 36. 37. 38. 39. 40.

PVrpuræ, a Græcis Porphyræ nuncupantur. Hinc ipsas quoq́ȝ uestes Purpuras uocamus, auctor est Theopompus, tãti quondã precij fuisse, ut æquali argento penderentur. Nemo ignorat, Ostreorũ quoddã genus esse purpurã; idq́ȝ sanies eius, quę testis detractis colligeret̃, Ostrũ, ut Victruuius inquit, appellata est. Ostrea porro inquit Galenus, penultima correpta, & producta differunt. Producta genus est Aristoteli, ad oĩa testacea, ut per diphthongum ει scribantur ὄστρεα uidelicet. Correpta uero species est eius una. Quibus respondere apud nos quidã uolunt, conchã, per. χ. & Concã per. c. Sed auctores ipsi sunt, nec præter ipsos alius. Athenæus, ueteres per ει diphthongũ proferre solitos affirmat, nec aliter locutos Cratinũ, & Archilochũ, Platonẽ correpta. Sed placet Galeni ex Aristotelis auctoritate distinctio. Porphyrides ex auiũ sunt gñe, a Porphyrionibus diuersæ: sicut ab utroq́ȝ, Lathiporphyrides, siue Adiporphyrides, & lathiporphyræ. Illud obiter notauerim, Porphyriones a nobis uisos esse in agro Patauino, allatos ex Hispania, quos ibi Telamones uocãt: siue quia statuæ uiriles, quibus mutili & coronæ sustinent̃, ita nominãtur: siue quasi thalamorũ & pudicitiæ custodes. Etenim scribit Athenæus, uolucrem hanc sensum adulterij habere, ac significare id patrifamilias, in cuius domo alitur, nõ uoce quidem, aut omnino aliter q̃ȝ suspendio. Nisi quis Telamones, quasi nutriculas esse dictos putet. Ita enim Græci Altrices uocãt. Porphyrioni similis est Tetrax appellatus, ut Athenæo placet, Gallos gallinaceos uincens magnitudine. Vox grauis. Caro si mãdatur, strutionis sapore. Pendent ei ex auribus utrinq́ȝ cartilagines, atq́ȝ cristæ, ut in Gallo Gallinaceo. Epicharmus, & Alexander certe myndius, qui aues scripsit, pusillã uolucrem hoc nomine intelligunt. Tetrax inquit auicula est, a uoce dicta, quã oua pariens emittit. Plumis color macularum sorde uarius, perpetuisq́ȝ lineis. Magnitudine Spermologi eius, quã nos Spicilegam, siue Frugilegã uocare possumus. Quanq̃ȝ Frugilega nomen generis est, ita uictũ quærentis apud Aristotelem. Rura ipsum passerculũ uocant Spicilegã, detrita modo priore syllaba. Ab eodem auctore Scolopax, atagenis colore tradit̃, Gallinaceo generi persimilis, quã Theodorus Gallinaginem, uernaculã uocem secutus (ita enim uulgo nominatur) interpretatus est.

C

κήρυκες

❡ De Buccinis. CAP. V.

EAdem præstant concremata Buccina, sed uehementius urunt. Si quis salis plena, fictili crudo adurat, dentifricio conueniunt. Ambustis utiliter illinuntur, quibus solui medicamẽtum non oportet. Nam posteaq; uulnus cicatricẽ duxerit, ipsum in testæ modũ induratũ, sponte sua decidet. Fit etiã calx e Buccinis, ut in eius mentiõe demonstrabimus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 9. ca. 36.

BVccina, a Græcis Cerycęs dicũtur. Muricũ nomen gñalius esse uideo, q̃; Buccini, ut pote quod & Purpurã quoq; cõprehendat. Illud notare libet, Cerycas a nostris uerbũ ex uerbo Buccina cõuerso s esse, q Ceryx idẽ sit quod Præco: q̃q; & a cera, quã muco similẽ attritu mutuo saliuant, cognominari posse uideantur: quod Græci κηριάζειν dicunt. Muricum generis sunt, inquit Plinius, & quæ uocant Græci Colycia, Alij Corycia, turbinata æque, sed minora multo, efficaciora etiã, & oris halitũ custodientia. Athenæus hæc non muricũ, sed chamarũ generibus contribuit: easq; in Macedonia κωρυκοὺς dici, Athenis χρῦα. In cætera Græcia, Tracheas, hoc est, asperas, uocari prodit: quod & Plinius fere aliubi secutus uidetur.

EX M. VERG. COMM.

NOn paruã naturalis historiæ partem, mare & maritima faciunt, nec parum in homine laudanda eorũ cognitio: tam late uis utriusq; rei patet, totq; modis ad uoluptatem, necessitatemq; humanã instruunt uitã: & tanta est in mari nascentiũ uarietas, quæ si quis numerare, & ex his quas habent notas secernere conet̃, quod pene impossibile sit incœperit, & huic scriptori inutilem laborẽ inierit: qui ex tã multis pisciũ, & testarũ quæ toto mari nascunt̃ generibus, pauciora quædã ad hominis morbos & medicinæ usum elegit. Poterũt uolentes ex Aristotele, Plinio, & plærisq; alijs reliqua longius & certius cognoscere, & q̊d ad Purpurarũ Buccinorũq; sapores, & in medicina uires aliquas priuatim ptinet, nõ contemnendã ab Athenæo historiã, quo loco de Ostreis agit, audire: Nos eã ganeæ multũ, medicinæ uero parũ necessariã relinquimus.

D

ἰόνια

❡ De Ionijs. CAP. VI.

IOnia uocantur Purpuratum Buccinorumq; media, qua parte testæ uolumen clauiculatim intorquetur. Cremata simili modo, maiorem Purpuris Buccinisq; facultatem urendi consequuntur, ut pote cum ea parte eorum natura prematur. Buccinorum carnes ori gratæ sunt, & stomacho utiles. Sed aluum non molliunt.

BARBARI COROLL.

IOnia, sunt qui florẽ esse credãt eum, quẽ Purpuræ, ut Aristoteles scribit habent, & Buccina, & qui a Democrito Anthos porphyrios dicat̃. Alia nigrũ, alia q̊d rarius est rubentẽ, mediũ inter Papauerculũ & Ceruiculã, ut Athenæus testatur. Est aũt Papauerculũ in Buccino pars eius ima esculentaq;: q̃q; oĩs callus pinnæ & conchilij interior Papauer quoq; dicit̃, ut idẽ auctor scriptũ reliquit. Est & in Polypo, qui & Polyps dicitur, & Anosteos suũ papauer, ea pars uidelicet, quæ supra uentrẽ eius folliculi specie conspicit̃, liquore plenus, non atro ut in sepia, sed rubente. Ego in Dioscoride nõ Ionia, sed Cionia, hoc est, uerbũ e uerbo, Columellã lego: ita scriptũ in exẽplaribus aliquot inuenias. Est & uasculi genus Cionion, siue Cion: quo noĩe in hodiernũ usq; diẽ utunt̃ Caupone, hoc colũnas, a nostris ex interp̃tatione Greca uocitatũ putes. Vnde apud iuris pitos Colũnariũ: q̃q; non colũnariũ, sed colũbariũ fortasse, pnunciandũ sit. Instrumenti genus ita nominatur Vitruuio, ad aquã hauriendam, per tympana. Etiam si a colluuie, Colluuiarium sunt qui legant. In quo illud mihi occurrit, Columbarium non a columbis, sed a græco uerbo, quasi colymbarium uenisse: quando Græci κολυμβᾶν, & colymbistas uocant, quod nos urinare, & urinatores dicimus. Vrinatorium ergo uas, quo uidelicet aut Vinum promitur, aut aqua, Columbarium a ueteribus dictum existimare possumus. Alioquin & columbæ ab hoc ipso uerbi Græci significatu appellantur. Quid si Columnarium apud Iurisperitos pro mensa lapidea, quę Cartibum, & Cartibulum quoq; dicebatur accipias? De qua M. Varro. Altera inquit, uinaria mensa erat lapidea, quadrata, oblonga una Columella, uocabatur Cartibulum, in qua uasa ponerentur ænea.

De Myacibus.

De Myacibus. CAP. VII

A

μύακες

MYaces laudatissimi in Ponto. Cremati eundem Buccinis effectum præbent. Priuatim plumbi more eloti, oculorum medicamentis cum melle utiles habentur. Genarum crassitudines absumunt. Albugines purgant, & cætera quæ oculis caliginem offundunt. Carnes eorum ad canis morsus utilissime imponuntur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. cá. 11.

MYtuli, Græci Myas, & Myacas appellant, Hippocrates Scaphidas. In harenosis sponte natura proueniunt. Quidam prius his genus faciunt eorum, qui proprie Myes dicantur: quorum proprietas sit, congregari muricum modo, & uiuere in algosis. Ii mutuo attritu, lentorē cuiusdam ceræ, Meliceram uocatum, saliuant. Gratissimi autumno sunt, & ubi multa dulcis aqua miscetur mari. Ob id in Aegypto cōmendatissimi. Procedente hyeme amaritudinem, coloremq; rubrū contrahunt. Degenerant, ut Atheneus & Plinius testant, in duas species. In Myias, idest, muscas, & Mytulos. Mytuli salem, uirusq; recipiunt. Muscæ, siue ut in exemplaribus quibusdā Plinianis legit, Myiscę, differunt rotunditate, minores aliquanto, atq; hirtæ, tenuiori bus testis, carne duriores. Laudantur apud Græcos Ephesij. Est & piscis Musce, Ponto cōmendatus, ex Atheneo. Plautus in Rudēte, nominat qdem Musculos. Captamus inquit Echinos, Lapadas, Ostreas, Balanos, Vrticam marinam, Musculos. De Mytulis intelligat, an de pisce Mure, iudicent legentes. In Aristotele Mystocetus piscis, a Theodoro Musculus conuertitur.

EX M. VERG. COMM.

QVæ sequuntur Tellinas, non Myacas, Mitulos a Romanis dici testatus Athenæus est. Nos tamen aliorum in ea re obseruationem secuti, Myacas, nō Tellinas Mitulos uocauimus. Similitudo, & ijdem fere eorum natales, nominum uagam & incertam hanc rationem faciunt. Quod in multis fieri quotidie uidemus, deficientibus in tanta rerum naturæ uarietate & copia, proprijs earum appellationibus. Est in Mitulis his, ubi nos legerimus mederi eorum cinerem palpebrarum asperitati, non crassitudini. Idq; Paulus Aegineta lib. 6. etiam cō firmat, nisi uitium in eo sit. Nos tamen cōmunem lectionem secuti sumus, confirmante eā Plinio, qui lib. 32. cap. 5. de mitulis hęc ait. Lauantur quoq; plumbi modo ad genarum crassitudines, & oculorum albugines. Persuasit & illud etiam, nihil in his mutare: q; facillimus lapsus est in græcis ab asperitate, in crassitudinem: siquidem una tantum mutata litera, τραχὺ, quod asperum, παχὺ quod crassum est fit: multisq; locis occurrit in hoc scriptore huiuscemodi uitium. Crassitudo autem genarum, quam nos crassas palpebras uertimus, Galenus in Isagoge sua fieri dixit, cum inuersæ a natiuo habitu palpebræ, duriores, carnosioresq; fiunt.

B

De Tellinis. CAP. VIII.

τελλῖναι

REcentes Tellinę aluo utiles, sed maxime ius earum. Salitæ uruntur, tritæq; in cinerem, & cum cedria instillatæ, auulsos pilos renasci non patiuntur.

BARBARI COROLL.

QVui Tellinas interpretatur in Martiali poeta Mytulos, improprie locutos arbitror. Cū aliud genus esse Mytulos, aliud Tellinas Dioscoridis autoritate cōstet, Atheneus certe Mytulos a romanis uocari, eas uidet existimasse. Sunt q Tellinas, & Ctenia, idest, Pectūculos, idē esse iudicent, a celeritate crescendi nominatas, ὅτι ταχιστα γίνονται τέλειαι, hoc est, ocyssime pficiunt. Qd' Aristoteles, tā Pectūculis, q; Purpuris tribuit cōe. Anō em magnitudinē totā implet. Plinius certe medicinas quę hic de Tellinis reddūt, ad uerbū fere Pectūculis adscripsit. Tellinas ad Canopū in ægypto frequētes esse narrāt: quarū tenuiores, exilioresq;, Basilicas, hoc ē, regias appellāt: his dulciores esse fluuiatiles e Nilo. Romę circūferunt pusillę quędā cōchulę, quas quendūt, Tellinas prędicāt. Hę uulgaribus conchis minores, & leuiores sunt, & cādidę, nec striatæ: quas Veneti piscatores, a capparis similitudine, Capparoculas appellant.

EX M. VERG. COMM.

NVllibi, qd hactenus legerim, Plinius Tellinas appellauit: et nescio, an cōmune hoc multis in mari nomen sit quę celerrime in integram ætatem absoluuntur. Nouit nostra ætas Tellinas

C in mari ubiq; nascentes, quotidiani in cibis usus. Nihil illis Paulus Aegineta tribuit quod non a Dioscoride illis tributum fuerit, priuatim primo sub Tellinarum titulo, mox iterum ubi de omni esculento iure agit, quo loco Tellinarum aluum maxime deijcere ait.

De Chamis. CAP. IX.

χῆμαι

CHamarum, Conchularumq; in exigua aqua decoctarum ius, aluum ciet. Id cum uino assumitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 11.

CHamæ, a Græcis χῆμαι, species sunt Cõcharum. Aliud in mari uidetur piscis esse genus Chamæ, quas Hiatulas quidam interpretantur, habentes uuluam. sicut & qui Erythini, hoc est, Rubelliones dicuntur. Nisi quis ita distinguendum putet, quod & Aristotelis præferunt codices, ut Chamę hiatulæ interpretetur: Chamas autem concharum speciem agnoscas. Chamarum duo redduntur genera. Tracheæ, hoc est, asperæ, mali succi, quas & Ostrea cognominant, & in Macedonia Corycos, & Athenis Crios, ut in Murice diximus. Alterum lęues, multo meliores, & crassiores, ob id & Pelorides, & Pelorinæ a quibusdam, & Basilicę uocantur, & ab Helio spartiano Liostrea. Etiamsi lithostrea mendose legeretur. Esset hic de Conchis, siue quod idem est, Ostreis, & Conchylijs tractandi locus, sed copia deterreor. Sufficiat primatum gulæ huic generi datum esse, adagio inde nato. Conchylia uiduarum cupediæ, ut est apud Sophronem mimographum, & Phaleręum Demetrium. Nec illud prętermisero, Conchę genus, ex qua margaritæ, unionesq; uellantur, Berberion, & Berberi ab incolis uocatũ esse, Piñę, aut Pectunculi effigie, nisi q nec auriculas habet ut Pectunculus, nec operculũ exterius, sculpturis ullis asperũ, sed lęue. Coloris quoq; nomen Conchylium, & chliaro conchylium, & cõcha ægyptia Paralios cognomine, quam & Pninã uocat Democritus. Idem Chrysocõchyliũ fieri docet, sed fictitium, & metallicum, sicut & Chrysocorallium, quod item & gemmæ est nomen.

EX M. VERG. COMM.

D LOnga est in Athenæi ostreis Chamarum historia: q forte sic dictas quondam fuisse ait, παρὰ τὸ κεχηνέναι, idest, q aperto ore, & hiantes, contra q alia in hoc genere semper sunt. Ex qua caussa latinorum aliqui Hiatulas eas appellauerunt, nominis rationem, & animalis naturam secuti. In genere minimorum ostreorum Chamæ sunt, tanta cũ alijs affinitate, ut facile in antiquis scriptoribus cõfundat earũ historia. Nihil difficilius in tota huiuscemodi rerũ cõmẽtatione est, q in appellationibus his concordem ueterũ historiã ostendere: ob id nos eam peritioribus relinquimus, contenti ab hoc scriptore didicisse, omnium huiuscemodi conchularum in soluenda aluo eandẽ uim & naturam esse. Fuisseq; in deijcienda aluo antiquis morem, conchulis his uti, indicauit M. Cato centesimo & quinquagesimo octauo sui de re rustica operis capite, inter cætera Mytulis tribus ad eam rem utens.

De Onyche. CAP. X.

ὄνυξ

ONYX conchylij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur. Quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur, suauem ideo spirans odorem, quod Conchylia inibi nardi pabulo uescantur. Colligitur posteaq; stagnantes aquæ æstiuis squalloribus inaruerunt. Laudatissimus qui a rubro mari defertur candicans, pinguis. Babylonicus nigrescit, atq; minor conspicitur. Ambo odoris gratia suffiuntur. Sed aliquatenus castoreũ olent. Iidem suffitu excitant fœminas uuluæ strangulatu oppressas, comitialesq;. Poti uentrem molliunt. Crematum conchylium eadem efficit quæ Purpura & Buccinum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 11.

ONyx græce dicitur, quod nos Vnguem odoratum uocamus, Ostracium nõnulli appellant, siue Ostracon. Galenus Poma, hoc est, cauũ, siue quod idẽ est, Opculũ, etiã in purpuris. Onycẽ uero Paulus testam uocari dicit conchylij duntaxat Indici, quod & Cõdyliõ appellat. Condylos certe Ostrei genus est, eidem Paulo, ut alios pretercam. Vngues uocant & quos Solenas Greci dicũt. Eos deniq; Donacas, & Aulos, Theodorus modo Vngues, mõ Digitos ap

pellat, in utroq; Plinium secutus. Hinc & piscatores Ostrearum Solinistæ nominabantur, ut Atheneo placuit. Et ampulla unguenti Onyx quandoq; dicitur, Porphyrio grammatico.

A

EX M. VERG. COMM.

PLinius Ostracum cõmuni omniũ testaceorum appellatione uocari Onychen hunc dixit. Posteriores Blattã bizantiam dixerũt. Hic Onychem generis nomine etiam appellat: quando ubiq; nascentes testæ, in quibus lęuor sit & candor, eodem hoc nomine censentur, quod ab ungue humano factum sit, & ad gemmas marmorisq; certum genus translatum etiam fuerit. Ex eodem enim humano ungue, quem græci ὄνυχα dicunt, Onyx: & Sardonyx gemma, & Onychite marmor ab antiquis dicta sunt. Ex eodẽ plura alia etiam, quę in gręcis & latinis passim leguntur. Variauit natura omnes has in mari testas, uoluitq; eas coloribus, figuris, & quantitate differre: ut nominibus etiam distinguerentur. Onychesq; priuatim dicti sunt, in quorum testis nulli margines, nullæ rugæ, nullę concauitates, nullæ asperitates essent, sed toto corpore lęuor & candor, quales in humano ungue sunt. Ex hoc genere indicus Onyx est. Dico autem Indicum: quoniam ut ab alijs secernatur, gentis nota illa nomini adijcienda est. Sic enim Paulus Aegineta eum appellat. Sic etiam gręcorum ueteres aliqui codices adhuc habent. Sentiri in eo Nardi odorem Diosc. ait: q; in palustribus Indiæ Nardum ferẽtibus inueniatur, uescaturq; ea. Non satis certa re, quo modo in palustribus Nardus uiuat, cui in arida uita est: aut si iuxta paludes illas Nardus nascitur, quo nam modo ostreum, cui natura est scopulis in mari hęrere, extra aquam uesci in arida possit: Barbarus ut alterum scopulum uitaret, in alterum incidit, adiecitq; quod alioquin in Diosc. non legitur. Neq; ẽm ille ait, in paludibus Indię nasci Onychem, ubi regio eius nardifera est, sed inueniri in Indiæ paludibus Nardum ferentibus: nec alia præter hæc in eo sunt. Credimusq; nos respondere quæ in hoc capite leguntur, his quæ in Malobathro a Dioscoride & a nobis dicta fuerunt, plura. s. odoris similitudine in censum & nomen Nardi uenisse, quæ multa tunc numerata ab hoc fuerunt: & inter ea quod Malobathrum antiquitas uocabat, folium tãtum quod in paludibus Indiæ fluitans inueniretur odore Nardi, lectumq; ad multos usus seruaretur. Nec tñ inclinat animus nobis, quas hic modo Indiæ nardiferas paludes dicit, easdem illis esse in quibus Malobathrũ inueniri & colligi antea tradidit, sed pro comperto rem habere uidemur. Siqdem utrobiq; ait siccari paludes illas æstate. Cũq; in eis Malobathrum inueniatur, odore Nardi foliũ, & ob eum odorem in Nardi nomen a multis adscitũ, nihil impedit, ne constituamus hoc loco, ex cõmuni omniũ opinione, qui Malobathrũ cũ Nardo miscerent, Nardiferas hunc dixisse paludes, quę re uera non Nardum, sed Malobathrum ferrent. Constitutoq; hoc, facile & sequax est quod sequitur, pasci Nardo in paludibus his indicos Onyches, parato & ubiq; exposito sibi cibo, & quem extra aquas contra naturę suę leges quęrere non cogerent. Nunq; enim legisse me memini, in ostreorũ genere esse quę ambigua sint, & quæ, qualia plęraq; alia quotidie uident, in aqua parit & arida agere possint.

B

De Cochleis. CAP. XI.

κοχλίας χερσαῖος

TERRESTRES Cochleæ, stomacho utiles sunt, & non facile corrumpuntur. Optimæ Sardonicæ, Aphricanæ, Astypaleicæ, & quæ in Sicilia, Chio, & Liguriæ alpibus gignuntur, Pomatiæ, idest, operculares cognominatæ. Marina stomacho idonea, & facile aluo excernitur. Fluuiatilis uirus olet. Quæ uero uepribus, frutetisq; glutinata cohæret, quam uocant nonnulli Cesilon, uentrem & stomachum turbat, uomitiones excitat. Crematæ omniũ testæ, excalfaciendi & urendi naturam sortiuntur. Purgant lepras, uitiligines, dentesque. Emendant oculorum cicatrices, & uitia cutis in facie, albugines, ac uisus hebetudines, si ustæ tritæque ex melle illinantur. Crudæ cum tegumentis impositæ, aquę inter cutem tumores exugunt. Sed non ante soluantur, quam omnis hauriatur humor. Podagricas inflammationes leniunt. Impactos corpori aculeos illitæ euocant. Menses tritæ & admotæ ciunt. Carnes earum cum thure & myrrha illitæ, cum uulnera alia,

C tum maxime quæ nerui acceperunt, conglutinant. Tritæ in aceto, san=guinem naribus erumpentem infrænant. Viuæ corpus, & præsertim Aphricanæ cum aceto deuoratum, stomachi dolores mitigat. Trita cũ testa, uino & myrrha, si exiguum inde bibatur, coli, uesicæque crucia=tus sanat. Terrestris, pilos incommodos replicat, si quis abraso acu lentore, pilum attingat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 9. ca. 56. & 32. li. 32. ca. 11. li. 30. ca. 12.

COchleam, & Limacem Græci Cochlian, & Cochlion appellant. Nam Cochlos, & Cochlax, marinos calculos significat. Est & Cochlos apud Aristotelem, animal testaceum, & aliud q̃ Limaces, a Theodoro dictũ Vmbilicus. Hoc & Cochlian est, ubi Aristoteles appellet, sicut Limacem quoq; Cochlon. Nobilitas precipua Solitanis. A patria item Balearicis: quas in speluncis nascẽtes, Cauaticas nominant. Aphricanis duplex genus. Nudarum, tectarumq;: quibus magna fœcunditas. Sicut Illyricis amplitudo. Nam Siculæ cõmendãtur q̃diu paruę sunt: quia magnitudo duras facit, aufertq; succum. Laudantur & Caprearum insulis. Pręterea sunt quæ albæ, siue albulæ dicuntur, in Reatino agro. Itemq; aceratæ latęq;, multifariam nascentes. Itẽ minutę. Iã alię in usu sunta, liæ cibis damnatę. Cochlearũ uiuaria nepotibus priscis fuere, sapa, & farre, alijsq; rebus alẽdo eas, tanto successu, ut singularũ calix quadrantes. 80. caperet. In Aegypti Nilo grandissimæ feruntur, uocales ululãtium expressa similitudine. Saliua Cochlearũ, quæ punctis, acu, uel stilo carnibus manat, a Gręcis, ut Galenus inquit, Myxa dicitur, hoc est, mucosus lentor, siue mucor, mucusue. Limacem Teucer ad exemplum quęstionis ludicrę, ita finit, Animal sine pedibus, sine spinis, sine ossibus, crustatum, oculos nunc exerẽs, nunc retrahens. Cicero, terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguinecassam. Inuenio Limacis genus Cocaliam ab Aristotele uocari, & aliud Abrotonem. Quanq; sunt qui locustam putẽt, Item qui apem, Alij qui piratam in eo uocabulo intelligãt. Strabo Cocleas prędicat Linusias, ab agro, cui nomẽ Lino est, iuxta Pityuntem, medio inter Parianã coloniam, & Priapũ spacio.

Libro. 13.

EX M. VERG. COMM.

D DOmiportam Cicero, gręcorum more, qui φερέοικον inter cętera nomina eam uocãt, Cochleam dixit. Nec male una hac ratione laudata est necessario homini exemplo, ut sua omnia secum ipse etiam ferat, & Prienæi sapientis modo eas domi suæ opes coaceruet, quas nec hostis ferat, nec populetur bellũ. Idem Sanguinecassam appellauit: propterea, q̃ illi saliua & mucosus lentor pro sanguine sit, quo in oculorum medicina, ut hic docuit, ueteres utebantur. Quibus, quod hactenus inuenerim, nullus fuit usus exsudati igne ex Cochleis humoris, quo nostræ ætatis medicina, præsenti remedio utitur in his, quorum corpora ad tabem lubrica sunt, & macie cõficiuntur. Silicei operimenti cinere, carnibus, & crudis totis Cochleis contra aliquot hominis mala antiquitas tantum usa est.

¶ De Cancris. CAP. XII.

καρκίνοσ

CANCRORUM fluuiatilium exustorum cinis, qui duo cochlearia expleat, adiecto consimili radicis gentianæ modo, triduo potus cum uino, magnopere prodest canis rabiosi morsibus. Rimas pedum, sedisque, perniunculos, & carcinomata, cum decocto melle lenit. Triti crudi, potiq; ex asinino lacte, auxiliantur contra serpentium pha=langiorumq; morsus, atq; scorpionum ictus. Decocti autem, & cum iure esitati, ijs prosunt qui tabe conficiuntur, aut leporem marinum hauserunt. Necant scorpiones triti, & cum ocimo admoti. Posſunt eadem marini, uerum inefficacius omnia præstant.

ARRBARI COOLBL.

Pli. li. 9. ca. 31.

CAncer gręce Carcinos, mirabile contra morsum canis rabidi remedium: pręsertim ut Aeschrion parabat, qui popularis, & pręceptor Galeno fuit, urens eos æstate in patella uiuos sub Canis ortum, cum sol in Leonem transisset, non nisi, 18. luna. Pelops medicus, idemq; Gale-

ni doctor, qui rerum omnium caussas, & effectus scire profitebatur, hanc Cancrorum uim in Canis morsu, qualitati corporis, ac materię, non proprietati naturæ tribuebat. Nec fere quisq; est, qui eum sequatur.

A

¶ De terrestri Scorpione. CAP. XIII.

TErrestris Scorpio tritus & impositus, suæ plagæ remedium est. Quin inuenitur assatus ad eadem prodesse.

σκόρπιος χερσαῖος

BARBARI COROLL.

SCorpionum duo summa genera fere traduntur, Terrestres, & Marini. Sed Pausanias uidisse prodit & uolucres, pinnatosq;, ut locustæ sunt, e Phrygia in Ioniam translatos.

Pli. li. 11. ca. 25.

¶ De marino Scorpione. CAP. XIIII.

MARINI Scorpionis fel conuenit ad suffusiones oculorum, albugines, & hebetudines.

σκόρπιος θαλάττιος

BARBARI COROLL.

SCorpionum, alij Pelagi sunt, atq; alto mari capiuntur: alij Palustres, ac cœnosi potius. Pręferuntur sapore pelagij, quos & ruffos colore prædicant, cum alteri sint subatri. Aristoteles & Scorpidas nominat. Nec constat, pro diuerso, an pro eodem genere accęperit. Scorpiæna certe, ut Athenæo placet, euidenter a Scorpione differt.

Pli. li. 32. ca. 11.

¶ De Dracone marino. CAP. XV.

DRaco marinus replicatus atque impositus, ictus spinæ suæ qua ferit, medela est.

δράκων θαλάσσιος

BARBARI COROLL.

ADiectum est huic Draconum generi Marinum, ut a terrestribus Aethiopię distingueręt: qui, ut inquit Aetius, non ueneno, sed dentibus, quos similes aprugnis habent, opprimunt: colore enim uno, sed alij ruffo, alij cinereo, alij nigro. Pręterea iubarum umbra tecta, prominentibus e mento barbulis, ore uasto, lingua præpeti.

Pli. li. 8. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

NOn ab re fuerit quęsisse, ut in Scorpione dictum est, an eundem illum Draconem qui uulnerauit, medicinam uulneri a se facto, facere dicat: an ex eodem genere quem potuerit aliquis habere. Nobis in priorem illam partem animus inclinat.

B

¶ De Scolopendra. CAP. XVI.

SCOLOPENDRA in oleo decocta, si illinatᷓ, auellit capillos. Sed contactu pruritus facit.

σκολόπενδρα

BARBARI COROLL.

SColopendra Marina dicitur, quoniam et terrestris sit, ut post liquebit. Dioscorides Ophioctenam quoq; nominat, aut Scolopendram, aut uermē scolopendræ similem accipiens, libro huius opis extremo. Emorsis inqt a Scolopēdra, siue Ophioctena, locus ambitu colliuescit.

Pli. li. 32. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

QVales terræ Scolopendræ, siue Centipedes sunt, tales & marinæ, longiores, tereti corpore, & infinitis pene pedibus ingredientes, notissimum omnibus insectum, & ex quo rustici futuræ pluuiæ præsagia aliquando accipiant.

¶ De Torpedine pisce. CAP. XVII.

MARINA Torpedo diuturnis capitis doloribus admota, cruciatus uehementiam mulcet. Eadem apposita, conuersam sedē, prociduamq; coercet.

νάρκα θαλάσσια

BARBARI COROLL.

TOrpedo, a Græcis dicta Narce, nomen utraq; lingua ex argumento inuenit, quod etiā e longinquo, aut si hasta, uirgaue attingatur, quamuis pręualidos lacertos torpescere, q̄libet ue loces ad cursum pedes, alligari faciat. Est & Turpæna piscis maritimus, a quo Cerati quoddā genus, ad duricias emolliendas appellatum est a medicis, ut est apud Paulum.

Pli. li. 32. ca. 1. 3. li. 9. cap. 51.

C

EX M. VERG. COMM.

AB euentu græci ſuam Narcem, Romani ſuam Torpedinem dixerunt. Vtriſq; em̄ in ſua appellatione eadē piſcis nota & uis indicatur: quæ tanta eſſe traditur, ut hamo capta, per ferrū, ſetam, harūdinemq; in piſcatorē torporis ſui naturā & uim Narce trāsferat, & limo obruta, adnatantes piſciculos eodē torpore im̄obiles corripiat. Ignaui ingenij piſcis, & qui, quā alij manifeſtam & generoſam uenationem faciunt, clandeſtinis dolis, & quaſi ueneno quodam hęc ſibi acquirat: quaſi Maronis illud ad uitam magis laudauerit, Dolus, an uirtus quis in hoſte requirat: Hanc Paulus Aegineta uiuentem, ad arcendos capitis dolores capiti imponi iuſſit: idq; eodem illo torpore facere, quo membra omnia hominis contactu eius torpere creduntur. Viuentem pręterea in oleo coqui, oleoq; illo utiliter inungi articulorum dolores: & præter hęc, quod hic de procidente & inuerſa ſede ait. In cuius mali ſignificatione, non placet quod Barbarus ait, procidentis interanei, aut euerſi morbum coercet. Latius enim interaneum patet, & hic ſedem tantum dicit: & inuerſam, non euerſam eam partem appellat.

ἐχίδνης σὰρξ

¶ De Viperinis carnibus. CAP. XVIII.

VIperinæ carnes ſi coctæ edantur, claritatem oculis afferunt. Neruorum uitijs auxiliantur. Increſcentes ſtrumas reprimunt. Detracta autem cute, caput caudaq;, quoniam carne uacant, amputari debent. Quippe commenticium eſt, quod præcipitur, certam utrinq; menſuram pręcidi oportere. Reliquum uero corpus elotum, diſſectumq; diſcoquitur cum oleo, uino, ſalis exiguo, & anetho. Aiunt ijs qui Viperas eſitent pediculos procreari, quod plane a ueritate abhorret. Adijciunt aliqui, longam ſenectutem agere, qui eo cibo ueſcuntur. Sal ex eis ad eadem conficitur, ſed inefficacior eſt. Viua autem Vipera in fictile nouū demittitur: adijciuntur ſalis, caricarumq; tritarum ſingulatim quinq; ſextarij, mellis cyathi ſex: mox fictilis operculum luto oblinitur, & fornacibus inaſſatur, donec ſal in carbones redigatur: qui poſtea tritus in pulueris faciem, reconditur. Plærumq;, quo ſtomacho gratior fiat, immiſcetur Nardi ſpica, aut folium, aut Malabathri momentum.

D

Pli. li. 10. ca. 62

BARBARI COROLL.

VIpa Echis, & Echidne a Gręcis uocata. Sed prior mas, ſequēs fęmina eſt. Hęc colore ſufflauo, multis maculata capillamētis cernit̄. magnitudine cubitali, aliq̄n etiā palmorū ternū, utiq; ſi nō ſit Indica. q̄ppe quā cubitorū. 9. & dodrātis a ſe uiſā Nearchus, & Strabo p̄dicāt. Cauda Viperę nō paulatī gracileſcente, ſed uniuerſim, & ꝓtinus Vipa, & ſine carne. Oculi ſubrubēt, caput latiuſculū, ceruix anguſtior. Aluus ꝓminula, meatus ad extrema caudę. Inceſsus q̄eti ꝓximus, dētes canini quatuor. Cōtra mari, anguſtius caput, ceruix craſſior, corpus uniuerſū tenuius & ꝓcerius, meat ſupiore uētris p̄te feſtinātius. Dētes canini duo, totidēq; uulnera. Horis ſeptē, ſūmū die. 3. cōficiūt Vipę. Sūt q̄ Dipſadas a Vipa nō diſtinguāt: niſi q̄ Dipſades ſalſa loca incolūt: unde fiat, ut caro earū ſalſa q̄q; ſentiat̄, alienaq; ſit medicinę, uehemētiſſimā ſitim afferēs utētibus, et inde nomē: quales in Africa plurimę naſcant̄. Nullę in Italia, ꝓpter cœli, ſoliq; mollicię. Hoc ſe Gal. Romę ab ijs, q̄ ſerpētes uenant̄, Marſiq; dicant̄, accepiſſe ſcribit: nec t̄n omnino credere. Cubitales eſſe p̄hibent̄ craſſitudine, in gracilitatē ſe minuēte, nigris & ruffentibus inſp̄ctę maculis, anguſtiore q̄ Viparū capite. Dioſco. etiā Preſteras uocari eas uoluit. Solinus diſtinguit. Percuſſus inq̄t diſtendit̄, & corpulētia enormi diſſilit. De Vipa, ut cōſtat, Theriaci paſtilli fiūt, q̄ queadmodū cōficiāt̄, alio loco indicabimus. Viperā Italia mō aut nō habet, aut nō agnoſcit. Quāq; ſūt q̄ Marſos Angues, ut inq̄t Euſtathius, & ut uulgus ipſū mō uocat Maraſos, ꝓ Vipis accipiāt: ita paſſim uocātib. Hiſpanis, ex q̄bus q̄ ſūt minus atri, Aſpides ruribus dicunt̄. Aſpidū uero tria gn̄a. Chelidoniæ, ab hirundinū colore, iuxta ripas amniū, ſed Nili p̄cipue uerſant̄, paulo cubitalibus maiores. Secūdū genus Cherſeæ, hoc eſt, trereſtre, ſub uiridi fere, aut cineris colore, cubitorū quinū. Maiores ijs ſunt Ptyades, q̄bus idem color, ſed & auro quoq; proximus. Intra horas oēs cōficiū; celerius Chelidoniæ, tardius Ptyades. Mas

A

binos ictus, fœmina quaternos relinquit. Ptyadem fuiſſe, quam Cleopatra ſibi admouit, Gale
nus auctor. Hæc ceruicē exporrigens, metiť ex interuallo quē feriat, Solinus Hypnalem dicit
appellari, necantē ſomno, qua uitā ſibi Cleopatra inuiderit. Aſpidas in Aegypto, Nicāder ait,
ſunt qui ferūt alias dodrantales, quæ citius interimāt, alias etiā paſſum iuſtū longas.

EX M. VERG. COMM.

NEgabant quondā Marſi, gens quæ in Italia impune ſerpentes uenareť, & tractaret, Vipe-
ras in noſtro orbe naſci, ob cœli temperiem, & molliorem ſoli naturā. Id tamen non credere ſe
Galenus ait. Omnes contra Aphricæ, peculiare hoc naturæ malū potius, q̃ animal eſſe teſtati
ſunt. Iidem non ſatis certe genus & formā Viperæ deſcripſerunt: alijs Dipſadem: alijs Præſte-
rem, alijs aliud genus & nomen Viperæ aſſignātibus: alijs hac forma, alijs illa deſcribentibus.
Longum ſit, ſi Strabonis, Galeni, eiuſdem ſcriptoris huius, multorūq; aliorum dicta hoc loco
congeſſerimus, & præter longitudinē ſuperuacuum etiā: cum ante nos plura ex his Barbarus
in Corollario ſuo retulerit, quæ poterunt uolentes ab eo intelligere. Nos propoſitū noſtrum
agentes, ex ueterum Græcorū decretis primū monebimus, calido ſiccoq; palam temperamen
to eſſe Viperinas carnes, totumq; corpus per cutem purgare: ideoq; ab elephantijs ſuis, ſolo
hoc cibo, multos ad ſanitatē reſtitutos fuiſſe, teſtatus libro ſexto Paulus Aegineta eſt. Nec mi-
nus libro 4. quo loco de mali illius curatione agens, Viperinis carnibus uti iubet: & ſi ſit earū
copia, nihil æque in cibo prodeſſe teſtatur. Iubet præterea, cōfecto uiperinis carnibus ſale illo,
de quo pauloante dictum eſt, pariter uti, nec minus prodeſſe. Quem ille Theriacū ideo uocat,
ꝙ ἐκ τοῦ θηρίου, id eſt, uenenato, & ſerpente hoc animali confectus fuerit. Idem contra ſtrumas
eodem Dioſcoridi, aut non diſſimili remedio pugnat. Hic Viperæ carnibus ſtrumarum incre-
menta ſiſti ait: Ille non uiperam, ſed quem Græci ὄφιν uocant, iubet in fictile gypſo circūlitum
conijci, & in fornace cremari: tum addito fœno græco, melle ſubigi: eaq; ratione uti. ὄφιν au-
tem intelligere oportet, quē nos Anguem dicimus omnibus notū. Vtitur medicamēto etiā ex
aſpidibus cōfecto. Ex quibus cogitatū a nobis aliquādo eſt, nō adeo differre Viperas ab Aſpi
dibus, & noſtrates Angues nō diſſimiles penitus uires habere poſſe: quodq; in Africanis lauda
tur, & alijs anteferť ſiccitate regionis, & cœli temperamēto fieri. Iubet deinde in præparādis ad
cocturā Viperis, detrahi primū pellem, mox caput & caudā amputari: quia minus, aut nihil
carnis hæ partes habent. In qua amputatione dānat, fabuloſumq; eſſe dicit, quod quidā præ-
ceperunt, certa aliqua menſura auferendas Viperæ partes illas eſſe. Quod tamē antiqui oēs te

B

ſtati ſunt, eamq; digitorū quatuor fore decreuerūt. Plinius lib. 29. cap. 5. cuius hæc uerba ſunt:
Quatuor digitorū menſura utrinq; præciſa. Paulus Aegineta primo quarti uoluminis capite
in Viperæ coctura, προαποκοπεισῶν πρότερον τῶν τε κεφαλῶν αὐτῶν καὶ τῶν οὐρῶν οἷον ἀπὸ δακτύλων τεσ-
σάρων. Quod eſt, amputatis antea capitibus & caudis quatuor fere digitorū menſura. Id ipſum
& plærīq; alij teſtanť. Nec dānat, negatq; Dioſcori. earum partiū amputationē, ſed quā uulgus
amputatiōis cām opinať, quia, ſcilicet ueneni ſedes in his partibus ſit: fabuloſamq; huiuſcemo
di hiſtoriā teſtatur, & ꝙ certa menſura amputādæ illę partes ſint. Cauſſa eñ amputationis eſt,
nulla in his partibus caro, & ob id inutilitas, cōiecturaq; ſatis ad menſurā eſt: ideoq; & Paulus
Aegineta quatuor fere digitorū dixit, qui per latitudinē, & ut in manu ſe contingūt intelligen-
di ſunt. Cōiūctū huic eſt, quod nos uitioſum oīno ſuſpicamur, & ex ſimilitudine uocis alterū
ex altero participio factū eſſe, τὸ δὲ λοιπὸν πλύναντας καὶ τεμαχίσαντας, &c. Quod ſi uerbū de uer
bo uertas ſignificat, poſtremo aūt lotā, & in fruſta diſſectam Viperā, &c. Lauare eñ πλύνειν eſt.
Et ſi ſic legať, dubitandū non eſt, quin lauari ante cocturā Viperā oporteat. At nō ſic in omni-
bus gręcis legiť. Vidimus eñ nec ſpernendæ fidei codices, in quibus non πλύναντας, id eſt, cum
lauerimus, ſed πλατύναντας, id eſt, cū aperuerimus, & quaſi diffiſa inferiore parte diuaricaueri-
mus, tunc in fruſta diſſectā coqui oportere: nullo alio ſenſu, q̃ ut ſignificetur, oportere Viperā
euiſcerari, detractiſq; interaneis omnibus tūc coquendā eſſe. Perſuademurq; in eo facile, ꝙ hic
ſenſus a rei neceſſitate non abhorret, ꝙq; integra adhuc lectio in aliquibus hæc eſt, & ꝙ Plini-
us eodem loco ait, exemptis interaneis diſcoqui in aqua, aut oleo, &c. & præter Pliniū Paulus
Aegineta eodē loco. Cuius hæc uerba ſunt: ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν ἐντός, &c. Quod eſt, ablatis inte-
raneis, quorū nulla fieri detractio, niſi aperta & dilatata inferiore parte poterat. Ideoq; nos, reli
cta lotura, exēptis interaneis coqui Viperā diximus. Addiderūt huic cocturæ aliqui, q̃ a Dio-
ſcori. non dicunť, rutā, & porrū. Neq; ab re fuerit, ſuſpicari in tot rerū cenſu, potuiſſe librario-
rum incuria perire, aut ambo hæc, aut eorū alterū. Dubitandū illic etiā, quo loco Dioſcori. aiť
credi, pediculos gignere qui uiperinis carnibus, aut earū iure ueſcanť, fieri ne id, an contra non
fieri pediculos Dioſcori. dixerit his qui ea ueſcuntur. Multa enim in utrāq; partem afferri poſ-

C. ſunt. Galenus, Pauluſq́; Aegineta, quod hactenus legerim, nihil de pediculis his docuerũt, ſed alter quod ad hanc rem faciat tantũ dixit, per cutem totũ uiperinarum carniũ cibo purgari corpus: potuitq́; cõmuni purgationis appellatione illa, pediculos etiã intelligere, qui, ut in pediculoſis a longa ualitudine fit, pellente corruptos humores natura, toto corpore aliquando gignuntur. Alter certius, longiuſq́; deſcripta eadem uiperinarũ carnium poteſtate, ampliore adhuc uoce uſus, ait gigni in cute uiperarũ carnibus ueſcentiũ cuncta illa, quæ corrupti intra hominem humores gignere ſolent: numerauitq́; ſcabies, lepras, labeſq́; alias, in quibus extima uitiatur cutis, nulla pediculorũ priuatim habita mentione. Quodq́; in his fit propria earum carnium poteſtate, fieri & in alijs poterit, quæ quod craſſum terreſtreq́; in humore noſtro eſt, in exteriorem partem pellunt: in quo genere potuit & pediculorũ labes illa etiam cenſeri. Plinius tantũ pediculorum eodem libro his uerbis meminit. Ius, præter ſupradicta pediculos e toto corpore expellit. Quo uerbo uſus, negare uidetur, quod Dioſcorides, & ſi falſum mox dicit id eſſe, confirmat: niſi in expulſionis uerbo, non fuga & euectio intelligenda ſit, ſed ut in auibus, quæ pullos ſuos poſt incubitum excludere dicuntur, generatio, & quaſi ex occulto & priuatione in lucem & uitam protractio, nec aliud expellere uerbum, q̃; ad generationem excludere Plinio illic ſignificet. Quæ omnia longius dicta a nobis ſunt: quoniam non deſunt in græcis, in quibus contrario ſenſu μὴ γεννᾶν, quod eſt, non gignere legat̃. Nos in ambiguo communem lectionẽ ſecuti ſumus, præſertim negãte id fieri Dioſcoride. Variant in extremo capite non multo poſt antiqui Gręcorũ codices, ſuntq́; in quibus πρὸσ ἐυσομίαν, quod nos, ut ſuauius ori ſapiat, uertimus: & in quibus πρὸσ ἐυσομαχίαν, id eſt, ad ſtomachi utilitatem legatur. Habetq́; utraq́; lectio quo niti poſſit. In priore illa, & ratio, & cõmunis lectio eſt: in poſteriore, ratio, & Plinij auctoritas, qui eodem libro & capite ait. Exuritur cum ſale in olla, quem lingendo claritatem oculorũ conſequũtur, & ſtomachi totiuſq́; corporis feſtiuitates.

¶ De ſenecta Anguium. CAP. XIX.

γῆρας ὄφεοσ

SEnectus Anguium in uino decocta, dolori aurium infuſu, & dentium, collutione auxilio eſt. Addunt eam in medicamenta oculorum, ſed præcipue uiperinam.

D

BARBARI COROLL.

Plin. 20. cap. 23. & 20.

SEnectus Anguina, græce Geras opheos, a Catone Pellis Anguina dicitur, Coriũ anguis a Palladio, Leberis ab Hippocrate. Inuitat me Serpentiũ natura, ut præter ſupradictas de generibus earũ reliquis, quatenus ad Dioſcoridis extremũ uolumen attinet, breuiſſime attingam. Hæmorrhus, & Hæmorrhois, a ſanguinis effectu nominãtur, qui toto corpore percuſſis effluit. Ille mas, hæc fœmina eſt. Vtriq́; colos arenaceus. Magnitudo palmorũ trium. Craſſitudine paulatim, in tenuitatem deſcendẽte. Inceſſu tardo, & directo ſerpunt, ruffis, ut quidam ſcribũt, pedibus. Maculæ per totas, multæ, partim atræ, partim candidæ, ſquamis aſperæ. Ob id ingredientes, ſtrepitu ſeſe produnt. Fœmina in aluum iacet ſerpendo, meatumq́; uerſus caudam inferiore ſitu continet. Mas autem uerſus aluũ habet, ceruicemq́; ſerpendo porrigit. Fœmina pernicioſior, ut ex cuius ictu dentes gingiuæ, ungueſq́; decidant. Colore ſabuli uiſunt & Hammoditæ, maxillis Viperæ latioribus, cui & ſimilis eſt, niſi ꝗ uiperæ color ſuffuluus. Hos & Cenchrias nominat Aetius, cubitales eos deſcribens, nigris maculis, cauda ſuperiore parte ſciſſa, & prædura: unde nomen inquit, Cenchriæ, ut cerchriam potius, q̃; cenchriam putem legendum. Nam Cenchrites, ſiue Cenchrinus, ſiue Cancros, aliud ſerpentis genus eſt, quod & Acontion, & acontitem, & acontiam aſpidem, hoc eſt, Iaculum uocãt aliqui: ut idem uoluit Aetius, longitudine cubitorum binum in exilitatem faſtigiatũ, uiride præſertim ſub aluum, ut milio, cum recens eius ſeges eſt, uideatur perſimile robuſtum. Pręterea ſe iaculi ſpecie proripiens, infeſtumq́; ſaltui. Eraſiſtratus epar, colon, ueſicam affici eorum ſcribit, quos Cenchrinus peremerit. Arenæ colore, & ceraſtæ magnitudo, cubiti unius, ſummũq́; duorũ, ſquarroſa cauda, binis in capite corniculis, ſiue quadragenis, ut Solino placuit, ſquamis uero in uerſum quendam ſub aluo conditis: eo fieri, ut crepitum ſibilo non diſſimilem ſerpendo edant. Inceſſu obliquo. Nono die interficit. Dryini a quercubus dicũtur, ꝗ in radicibus earũ, ut Galenus inquit, uiuant, in Helleſponto copioſi, odore tetro, qui & eos prodit, ſi quis aggrediatur eos perimere. Olfactu multantur, nec alterius rei odorem præterea ſentire perhibent. Qui uero ſupergredit̃ imprudens, crura tumeſcere, cutem pedibus abſcedere, manus quoq́; ipſas curantium eodem modo periclitari. Amplitudo bicubitalis. Præpingue corpus, muni-

tum, loricatiq; squamis durissimis, in quibus Aeripennes muscæ latitant, quæ ipsum animal conficiunt. Amphisbæna similis est Scytalæ tereti, & æquali corpore, uti ne caput utra parte sit cognosci possit. Amphisbæna etiã biceps est, ut inquit Galenus, & utraq; parte ingreditur. Vnde nomen. Cæterũ nec Amphisbæna, ut Aetius existimat, interficit, nec Scytale, præterq; chalcidica, eandem afferens quam uipera perniciem. Scytale tanta uarietate fulget tergoris, ut notarum gratia moretur obuios. Prima ponit exuuias. Hydros, siue Natrix primũ in terra uiuit, & Chersydros appellatur. Deinde in aqua. Similis est aspidi pusillæ, præterq; q; ceruicem latam non habet ut aspides. Nominatur ab Aetio & Parous, in Syria proueniens, modo æris colore, modo nigricans. Item Spathiuros apud Chalcidem, ex crassitudine in exilitatem procumbens, lato capite. Sed neutrum genus inferre mortem. Ab eodem auctore Pelias, & Elaps produntur, sed quia noti sunt, descriptione, inquit, non indigent. Elaps & a Solino dicitur. Fit & Chamedraconũ mentio. Sed omniũ sine dubio pestilentissimũ est animal, quod a triplici frontis apice, quasi alba mitrula, & plane regio insigni Basiliscus appellatur, palmorũ ternum longitudine, sufflauus, exacuto capite, cuius uel sibilum animantes nullæ perferunt, præter Mustellam, a qua uincitur. Auditus, conspectusq;, momento perimit. Quicquid morsu eius occiditur, ipsum etiam extinctum, iacentemq;, nullum attingit animal. Vulnus ab eo factũ, ut inquit Erasistratus, aureo colore obducitur. Ex ijs quas dixi pestibus, alias esse surdas, alias haberi cæcas, quæ propterea Typhlini, hoc est, Cæciliæ uocantur. Prouidentia naturæ factũ esse dicerem, nisi facile responderi posset ab imperitis, melius consulturam fuisse, omnino nõ peperisse, q; si captas oculis, & auribus peperisset. Ita eñ leges naturę dicimus eadem facilitate, qua contemnimus. Atq; utinã accusare mala satis esset. Odimus & bona. Vsu certe comperi, haud temere alios naturæ taxatores esse, q; quibus uitia ipsa placent, impunita tem conquestione redimentibus. Sed hæc alterius curæ sunt. Illud obiter admonendi sunt lectores, ea quæ de serpentibus a neotericis dicuntur, præsertimq; Arabibus, & eorum Principe (ita enim modo scholæ uocant, & Galeno quoq; præferunt, si Dijs placet) usq; adeo negligenter & sordide mandata esse literis, ita mendacijs haberi plena, ut non dico infantissimi, sed plane omni rerum usu uacui fuisse uideantur.

Basiliscus.

Auicenna, Rasis, & Serapion taxantur.

EX M. VERG. COMM.

QVam hic contra dentiũ dolores Anguium senectã in uino, Paulus Aegineta in aceto decoquit, & quã hic ἔχιν, id est, Viperã dicit, ille Dipsaden uocat, non negligendo testimonio uagũ quondã in Græcis uiperarũ nomen fuisse, unaq; hac appellatione plures huiusce modi species nunc etiã intelligi posse. Nihil senecta anguis, siue anguina uernatio hęc aliud est, q; quod hyemalem torporem exuentes, appetente uere Angues, spolium relinquũt, & quã lubrica serpens exuit in spinis uestem, ut Lucretius cecinit, Græci γῆρας, id est, senectutem eam dixerunt. Plinius quod uere id fiat, Vernationem appellauit.

De Lepore marino. CAP. XX.

LEpus marinus Lolligini paruæ similis est, qui per sese tritus, aut cum urtica illitus, capillos euellit.

ἀγωὸς θαλάσσιος

BARBARI COROLL.

LEpus marinus, græce Lagoos thalassios, animal pusillum, odore tetro. Inter Lolligines se re uersatur, quibus & similis esse dicitur. Venenũ id est, alijs cibo, alijs potu, alijs contuitu. Si quidem grauidæ, si fœminã ex eo genere aspexerint, confestim nausea, & redundatione stomachi uitiũ fatentur, ac deinde abortum faciunt. Remedio esse marem tradunt, induratũ sale, ut in brachialibus eũ habeãt. Eadẽ pestis, in alto, uel tactu solo nocet. Vescit eo unũ tantũ anial, ut nõ intereat, Mulus piscis, & tenerescit. Inde ingratior, uiliorq; fit. Hoies qbus in pastu fuerit, pisce olent, moriũturq; totidẽ diebus, quot Lepus uixerit. Oĩno incerti tẽporis ueneficiũ id affirmãt. In India uiuentẽ capi negãt, inuicẽq; illi hominẽ pro ueneno esse, ac digito quoq; in mari tactũ emori. Esse aũt ampliorẽ multo, quemadmodũ reliqua orbis eius animalia.

Pli. li. 9. ca. 48. li. 32. ca. 5. & 11.

EX M. VERG. COMM.

NOuerũt terrestrem Leporem in continenti agentes oẽs, Marinũ piscatores, & qui ad mare habitant, informẽ magis offam q; piscem: cuius formã ex ueteribus plures descripserunt, inter uenenata ab hoc ipso scriptore in sexto uolumine numeratũ, de quo tunc copiosius & certius ex Nicandro & alijs agetur. Hunc non satis certo intellectu, cum urtica simpliciter depilare cæteri interpretes dixerũt, cõem græcorũ lectionem secuti, cui deest quod in melioribus adhuc in

C

uenit, quodq; a Paulo Aegineta in sexto uolumine tradit. Quorũ fidem & auctoritatẽ nos secuti, quod Dioscoridi deerat adiecimus, cũ marina urtica illitũ leporem marinũ depilare uertentes. Paulus ẽm his uerbis rem explet λαγωὸς θαλάσσιος λεῖος καταχρισθεὶς καθ᾽ ἑαυτὴν καὶ μετ᾽ ἀκαλύφης θαλασσίας τρίχας ψιλοῖ. Quod est, Marinus lepus concisus, inunctusq; per se, & cũ marina urtica pilos aufert. Idipsum & meliores Græci habent. Esse aũt in mari urticas, & homini medicinã facere, testatus Plinius pluribus locis est, qui lib. 9. cap. 45. totã earum naturã & in medicina uires pluribus locis descripsit. Testati & alij sunt, quos breuitatis causa relinquimus.

λαγωὸς χερσαῖος

De Lepore terrestri. CAP. XXI.

TErrestris Leporis inassatum cerebrum manditur, iuuandis tremoribus, qui ualetudine contracti sunt. Affrictu, aut cibo facilem infantibus dentitionem præstat. Exustum caput, & cum adipe ursino, aut aceto illitum, alopeciarum inanitatibus medetur. Leporinum coagulum, post triduum a concubitu potum, conceptum adimere, partusq; spem intercipere proditur. Vuluæ & alui fluorem sistit. Comitiales iuuat. Contra uenena ex aceto bibitur, præsertim aduersus concretum lac, & uiperarum morsus. Sanguis eius si calidus illinatur, uitia cutis in facie, uitiliginem, lentiginesq; sanat.

BARBARI COROLL.

LEpus terrestris, græce Lagos, & Lagoos chersæos, & a stupore atq; metu, Ptox, & ab dormiendi habitu Derceumenos, Nicãdro, Lagides quoq; Strabo eos uocauit: dictus, ut Varro putat, non quasi lenipes, sed q Eloes Boëtij leporem uocarent ita. Genus Leporum triplex. Italicum, Gallicum, siue Alpinũ: qui toti sunt candidi, niuem esitant algoribus, qua liquescente, rutilescunt, raroq; Romam perferuntur. Adapis nomine Hispanum, quos, ut Polybius est auctor, appellamus Cuniculos. Quorum fœtus, uentre exectos, aut ab uberibus ablatos, gratissimo cibo Lautices appellant. Strabo Leberidas a quibusdam appellari tradit ipsos Cuniculos: qui ab effectu Lepores Gæorychiæ, hoc est, fossores ab ipso cognominãtur. Aristoteles & Iulius Pollux Leporem etiam Dasypoden uocari tradunt. Alij distinguũt Dasypoden a Lepore. Inuenio & Chelidoniam cognominatum genus quoddam leporis a Diphilo. Sunt qui Plinium accusent, q Leporem alium a Dasypode uideatur habuisse. Nec intelligunt, genus quidem unum ambobus esse, sed discriminis tamen aliquid inter eos notari posse. Nam illud, quod a Plinio dictum uidetur esse Lepori coagulum, inutile. Dasypodi præcipuum. Lectionem arbitror corruptam, ut in Annotationibus libri undecimi docuimus. Nec illud tamen inficias eundum est, confundi sæpe nomina, ut & Leporem pro Dasypode, & contra pro Lepore Dasypodem Lepores appellasse uideam. Dioscorides certe Leporem, nec aliter uocare solet, opere toto. Apud nos certe Lepores montani, differunt a campestribus, in Tridentinis & Vicentinis alpibus frequentes, nigritia, magnitudine, ferocia, densiore pilo, a cæteris distincti. De Lepore prouerbium dictum est, δασύποδος κρεῶν ἐπιθυμεῖ, Leporis carnes concupiscis, usurpatum a Terentio in Eunucho.

D

τρυγὼν

De Pastinaca. CAP. XXII.

MArinæ Pastinacæ radius, qui eius cauda enatus aduersis squammis reflectitur, dentiũ dolorẽ mitigat. Nã eos frangit & euocat.

BARBARI COROLL.

Plin. 32. cap. 2. & 11. lib. 9. ca. 20.

PAstinaca piscis, græce Trygon, Turturis appellatione dicitur. Hæc quæ momorderit, si figatur in arbore, querna maxime, liberari qui sit percussus, arborem siccescere, auctores sunt. Vt meminit Aetius. Pastinaca dicitur, & insecti genus, quod ab Aristotele, Staphlinus appellatur, uerticilli magnitudine.

EX M. VERG. COMM.

RAdium, quẽ nos aculeum in maris Pastinaca diximus, Plinius appellat, nulla rei, sed sola nominis diuersitate. Hanc Græci Trygona, Turturi æquiuoca appellatione, uocãt. Nec nobis ex antiquo scriptore aliquo causa satis patet, quod sæpe desyderauimus: quemadmodũ desy-

derare nunc etiã cogimur, quis nam in sedando dentium dolore usus aculei eius sit: neq; enim hic docet, inspergendus ne, an imponendus dentibus sit: an percussisse, conuulsisseue eo dentes oporteat. Poterunt diligentiores nouisse id, & nescientes docere.

A

¶ De Sepia. CAP. XXIII.

Sepiæ coctæ comesum atramentum ægre concoquitur. Aluum mollit. Collyrijs e testa factis conuenienter genarum scabriciæ perfricantur. Vstum in sua testa, donec id quod crustosum est abscedat, postea tritum, expurgat uitiligines, furfures, dentes, & uitia cutis in facie. Elotum in medicamenta oculorum addi solet. Contra albugines, oculis iumentorum efficaciter inspuitur. Pterygia oculorum absumit, cum sale tritum & iniectum.

σηπία

BARBARI COROLL.

Sepias Græci σηπίας uocãt, & Lolligines Theutidas, de quibus Matro græcus poëta cecinit. Solos pisciũ cognoscere, quid atrũ, quid album sit. Differunt Lolligines a Sepijs, toto genere, q̃q; & amicitia & similitudine conueniunt. Est & Teuthos, magnitudine insignis, qua sola fere differt a Teuthide, ut Theuthos Lolligo, Teuthis Lolliguncula dici iure possit. Atramentum Lolligini suppallidum, nigrum Sepiæ. Inuenio & libi genus Teuthida, hoc est, Lolliguncula a Græcis uocatum. Thebani ridentur a Comicis, qui Sepiam opittolicam, gallum gallinaceum orthalicon, ficus tyca, hirundines cotiladas nominent.

Plin. lib. 9. capit. 29. & 51.

EX M. VERG. COMM.

In uocibus uitium, & male sequax earum ductus est. Nam quod ad rem pertinet, facile est, quod hic docet intellexisse. Duo enim in Sepia. Primum sunt, quod duriore testa intra eam clauditur: & quæ foris claudit, id testa. Rursus in exteriore testã duplex rei substantia. Quod intus pumicosum, & tenerius q̃ pumex: & quod foris siliceum, durius, crustaceum, & in quo cum asperitate aliqua læuor est. Ex his in duobus tantũ medicas uires aliquas esse Dioscorid. docuit: In eo quod testa clauditur, uentrem mollire: & in eo quod claudit, asperitatem palpebrarum leuigare, uitiliginesq; & alias his similes corporis labes exterere: non tamen simpliciter, sed cinerem eius. Quam ob causam addidit, crematã in propria testa Sepiæ testam, &c. obscure quidem, sed necessario rei intellectu, ex eo quod sequitur, donec quod crustaceum in eis est abscesserit. Crustaceum enim hic dicit, extimũ illud operimentũ, quale nos paulo ante descripsimus. Estq; sensus, cremãdam Sepiæ testam, donec extima illa pars, quam hic crustaceam dicit, ui ignis coacta, a reliquo pumicoso corpore separata ceciderit: integræ enim coctu ræ indicium id erit. Post quã hic iubet, friatam in puluerem corpori inspergi. Nosq; rei necessitatem, & Paulum Aeginetã secuti, ut legitur uertimus: qui de eadem hac re libro primo agens, κεκαυμένον σηπίας ὄςρακον dixit, id est, crematam Sepiæ testam. Idem etiã nobis auctor fuit, ut in extremo capite sali fossili adijceremus: quod in aliquibus græcorum adhuc legitur, & ab eo in exterendis oculorum unguibus manifeste præcipitur.

B

¶ De Mulo pisce. CAP. XXIIII.

Mvlorum assiduo cibo, aciem oculorum hebetari constat. Is marini Draconis, Aranei, ac Scorpionis morsibus medetur, si crudus atq; dissectus admoueatur.

τρίγλα

BARBARI COROLL.

Mvlum, Græci Tryglen, goneatida, hoc est, barbatum uocant: dictum ita, quoniam ter anno pariat. Præfertur ex Ionia. Est ab hoc diuersus, qui Trigolas appellatur. Item qui Myllos, de quo inter salsamenta, in Omotaricho disserui. Mulum piscem Proserpinæ, item Dianæ sacrum fecere Græci: ut Citharon Apollini, Mercurio Bocas, Libero patri Cittulum, Apuam Veneri, Neptuno Pompilum.

Plin. lib. 7. capit. 18. 51.

EX M. VERG. COMM.

Nouerũt gulæ proceres, Mullũ piscem Græcorum uocabulo, nunc etiã Tryglen ab omnibus dictũ, lautioribusq; cœnis eum seruari, quæ de eo iactatur ubiq; uox indicat, non comedi

C

a piſcatore Tryglen. Fuit huic cibo omnibus ſæculis gratia, nec uile pretiū: in quo ſingulis ſextertijs ſingulæ rependerent libræ, ſi Iuuenali credimus, dicenti, Mullū ſex millibus emit, æquātem ſane paribus ſextertia libris. Hunc uenenatorū multorū morſibus non recentē, ut Barbarus uertit, ſed crudū imponi Dioſcori. iubet. ὠμὴ enim in eo eſt, quæ uox Græcis crudum tantum ſignificat. Neſcioq; ego, cur recentē potius, q̄ crudū uertere ille uoluerit, cōmunemq; græcarū uocū æſtimationē mutare, non leui ſane in medicina periculo, ſi crudum, & recens promiſcua ſignificatione miſceant. Multa enim in tota natura ſunt, quæ cruda uetuſtatem habent, & quæ cocta recentia dici poſſunt. Libet hoc loco gratias Plinio habere, qui ea quæ anguſtius a Dioſcoride dicta fuerant, latius explicauit. Hic enim marini Draconis, & ſimpliciter Scorpij, Aranearumq; morſibus imponi Mullum iubet, nullo inter terreſtrem, & marinū ſcorpionem, & araneas, & Phalangia diſcrimine. Plinius uero libro 32. capite 4. de hoc ipſo piſce agens, his uerbis rem docuit. Item contra Scorpiones terreſtres, marinoſq;, & Phalāgia illitus, &c. Qua Phalangiorū uoce in eo remedio uſus, aliud & uenenatius araneorum genus q̄ Dioſcori. intellexiſſe uidetur. Hic enim non Phalangium, ſed ἀράχνην ait: eam intelligens, quæ in trabibus, parietibusq; ſuas telas ſuſpendit. Quod totum peritiorum cenſuræ relinquimus, cōtenti quā debemus & poſſumus fide ſcriptoris huius uoces uertiſſe.

ὄρχις ἱπποτάμȣ

¶ De teſtibus Hippopotami. CAP. XXV.

HIPPOPOTAMI teſtes exiccati, ac triti, contra ſerpentium morſus bibuntur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 8. capit. 25. 26.

EQuum fluuiatilem Hippotamon Græci appellant. Sanguine utuntur pictores. Geminus, ut Crocodilo uictus, ſuper Saiticam præfecturā, in Aegypto plurimus, in India quoq;, ut Oneſicritus eſt auctor, amne Indo. Celebratur inuentione ſanguinis trahendi.

EX M. VERG. COMM.

D

PEregrinū Italiæ fluuiatilis hic equus ſemper animal fuit, Romanæ tamen urbis & Cæſarū fortuna ſuæ genti ſæpe id palā oſtendit. Viditq; Ro. Po. in Aegypti Nilo ad Saiticam præfecturam genitū ambiguum, & cui æque in arida ac in flumine uita ſit animal, binis & quales in bubus ſunt unguibus, dorſo, iuba, & hinnitu equi: a quibus & flumine cōpoſito nomine, fluuiatilis equus dictus eſt. Roſtro prętęrea reſimo, cauda torta, dentibus aprorū aduncis, ſed minus noxijs. Depaſci eum ſegetes, teſtis Nicander eſt. Qui in Theriacis ſuis de eo ſic cecinit.

Ιππου τὸν νεῖλοσ ὑπὲρ σάϊν αἰθαλόεσσαν
Βόσκει, ἀρούρῃσι δὲ κακὴν ἐπιβάλλεται ἅρπην.
Οσὲ κἀὶ ἐκ ποταμοῖο λιπὼν ζάλον ἰλυόεντα,
Χιλοὶ ὅτε χλοάουσινέον δ᾽ ἀπεχεύατο ποίην,
Τόσσον ἐπιστείβων λείπει βύθονόσσάτιοντερ.
Εκ νέμεται γεγύεσσιν παλίσσυτον ὄγμον ἐλαυνῶν.

Quorū uerſiculorū ea ſentētia eſt. Aut equi quē Nilus ſupra nigricantē Saim paſcit, aruiſq; eū noxiā immittit falcē. Hic ex flumine egreſſus, relictis cœnoſis fluctibus, cū frumēta flauent, & uirentē amiſerunt frondē, quātū a flumine ingrediens per arua, pgreditur, tantū dentibus depaſcitur, retrogrado inceſſu iter faciens. Quod Plinius feliciſſime deſcripſit his uerbis. Depaſcitur ſegetes deſtinatione, ut ferunt, antea determinatas in diem: & ex agro ferentibus ueſtigijs, ne quæ reuertenti inſidiæ comparentur. Plures, nec paruifaciendas in medicina uires ei Plinius q̄ hic tribuit, quas licebit uolentibus multis locis in eo ſcriptore inueniſſe, præſertimq; libro 28. capite. 8. Quorum hic unum tantum probauit, quod ille ſcilicet ait. Teſticuli drachma ex aqua, contra ſerpentes bibitur.

κάστορος ὄρχις

¶ De Fibrinis teſtibus. CAP. XXVI.

FIber ancipitis uitæ animal, plærunq; cum piſcibus & cancris ex aqua uictum capeſcit. Huius teſtes ſerpentium uenenis aduerſantur. Sternutamenta mouent. Et in uniuerſum uarios obtinent uſus. Si quidem menſes ac partus ciunt, duabus drachmis cum pulegio poti. Secundas quoq; eijciunt. Contra inflationes, tormina, ſingultus, uenena,

A

ixiamq; ex aceto bibuntur. Lethargicos, & utcunq; ueterno obdormi-
scentes excitant infusi. Cum aceto autem & rosaceo, olfactu & odoris suf
fitu, idem faciunt. Poti & illiti prosunt tremulis, conuulsionibus, et omni
bus neruorum uitijs. In summa, calfactoriam uim habent. Eligi debent
Testes qui ex uno ortu connexi sunt. Fieri enim non potest, ut gemini
folliculi in una membrana coniuncti reperiantur. Liquore intus ueluti
mellis cærosi, odoris grauis, gustu acri, mordente, ac friabili, naturalibus
tunicis circumdato. Quem fraude aliqui corrumpunt, conijcientes in fol
lem gummi, aut ammoniacum cum sanguine & castorio subactum, & ita
exiccantes. Vanum est quod traditur, Testes ab ipsis euelli, et a sese abij-
ci, quum uenatu urgentur. Siquidem tangi nequeunt, ita ut in sue sustri-
cti. Operæ autem precium est, diuisa pelle melleum liquorem cum eue-
stiente tunica assumere, & siccatum potui dare.

BARBARI COROLL.

Fiber, quem Græci Castora uocant, ab extrema ora, ut Varroni placet uocatus, quoniã de-
xtra & sinistra fluminis maxime uideri soleat. Et antiqui Fibrum, inquit dicebant, extremum.
Vnde sagis fibriæ, & fibræ in auribus & iecore. Differt a Lutra Fiber sola cauda, cætero pilus
utriq;, pluma mollior. Dicta uero Lutra est, q se in aquis lutet. Ob id græci eam ἴνυδρον uiden
tur appellasse Theodoro: qui tamen lutrin, non lutram conuertit. Plinius Enhydrinda serpen-
tis nomen esse maluit, ut aquatilis colubri. Varro quoq; non lutram a luendo, sed Lytram tra
dit: quoniam succidat, disoluatq; in ripis arborum radices. Cęterum testes Lutrę comitialibus
prodesse docẽt experimenta, ut appareat cum Fibro cõmunem Lutrę proprietatem esse. Plini
us e genere inquit, Fibrorum Lutris, sed nusq; mari accępimus mergi. Archigenes iustũ uolu
men de Castorũ utilitatibus conscripsit. Plurimus hic in Ponto, morsũq; hominẽ, nõ prius di
mittit, q ossa fracta cõcrepẽt, ut Solinus inqt. Nascunt & in Hispanię fluminibus Castores, ut
inqt Strabo, cæterũ nõ inest uis illa medica, ut in põticis. Castorẽ porro dictum, q sese castrẽt,
ea se corporis parte redimentes, ppter quã expetunt: & ponticũ esse canem, Seruius honora-
tus pdidit. Nam qui Canis marinus dicit, piscis est, & longe a Cane Pontico diuersus. Est aũt
marinus canis, etiã carmine Homeri celebris: cuius frusta Romę, thuriani pulmẽti nomine uẽ-
debãtur tribus obolis in libras, Rutilij Ruffi ętate: qui res gestas populi Romani scripsit. Hoc et
a Plinio, Tomos Thurianus, ut ego quidem primus cõperisse suspicor, appellatus est. forte a
Thurijs oppido Italię, q primũ e Sicilia sit cõuectus. Athenęus & Thurionẽ, siue Thursionẽ
dici obsoniũ hoc latina lingua solitũ affirmat. Suauissimũq; id ac lautissimũ fuisse. Strabo Galę
otẽ hũc, & Xiphiã uocari tradit, & quemadmodũ capiat ostẽdit. Dictũ & Scyllã, & Lamiã, &
Carchariã quoq; arbitror a nõnullis. Vnde cõiectari liceat, aut eũ esse Thurionẽ, quẽ nos uul
go Sturionẽ appellamus: aut quod uerius existimandũ est, ab eo quasi delicato & cupediario
pisce nomẽ accepisse. Notãdũ, Aristoteli aliud quodãmodo, sed affine tñ genus uideri Scyllã,
& Canẽ marinũ. Nã Scillaros apud eum pro Squilla parua sumitur. Nec illud omittẽdũ, Pho
cænã apud eũ dici, q latine Tirsio uertat a Theodoro gaza, siue Tursio, aut Torsio, ut Plinius.
Delphino similis, paulo tristior, & rostris canicularum similitudine maleficus. Hũc puto esse,
quẽ ab Athenęo mõ Thurionem, mõ Thursionẽ, mõ Thurianũ pulmentũ uocari diximus, a
Strabone Galeotem & Xiphiam, ab alijs Canem marinum, aut si nõ ijdem omnino sunt pis-
ces, quod & ratio nõnulla suadet, certe similes fateri eos necesse est. Sunt qui græce Hyscam, si
ue Hyccam, hoc est, porculum pro sturione capiant. Mentionem Hyccę penes eundem Athe-
nęum legas & Callimachum, qui eum piscem Sacrum uocauit. Aliud uidetur genus esse ab
Hycca, id quod Hyn, idest, suem uocant, qui sit, ut Athenęo placet, idem cũ apro, siue capro,
ut Archestrato, diuersum, qui suem marinam Psamitin, alij Psammatida cognominant. Nam
oppidulum Siciliæ quod Hyccara uocatur, ab Hyccarũ multitudine cognominatũ putant.
Cyrenæi certe hunc non Hyccam, sed Erythrinum, hoc est, quasi Rubellionem appellabant.
Sunt tamen qui & pisces Iulidas uocatos, Hyccas nominent, & Philetæ uersum
Οὐλυκκι ἰχθῦσ ἴσχατοσ ἐξέφυκε,

Pli.li.8.ca.30.

Lib.30.ca.3.

B

Strabo lib.3.

C

ſic interpretentur, quia difficile ſit eos capere. Propterea & uermes, quos Inteſtina terrę dicimus, & Gręci Geſentera, & Iulos a noſtris, uulgari uoce Porcelliones appellantur. Numenius & Hyænam piſcem cõnumerat, qui an idem ſit cum aliquo ex prædictis, in interto eſt mihi. Eſt & terreſtre quadrupes Hyæna, ut conſtat. Inter piſces & Syagris, a ſue dicta poteſt uideri: quanq́ inuenio quandoq́ ſcriptum Synagris. Diphilus & Capriſcum dici quendam ſignificat, qui & Mys uocetur. Niſi quis non Myn, ideſt murem, ſed Hyn, ideſt, ſuem legendum potius exiſtimet. Sunt enim & mures in piſcibus, quemadmodum & inter oſtrea.

EX M. VERG. COMM.

Contra multa hominis mala, uſa quondam antiquitas eſt, & noſtra ætas adhuc utitur Caſtoreo, pręſertimq́ contra uenena aliqua. Quæ uerisſimile eſt a Dioſcoride illuc numerata fuiſſe: ſed ea librariorum incuria excępto uno perierunt, idq́ Ixias eſt, quod Barbarus Viſcum, ex Plinio interpretatur ubiq́: nõ ſatis certam nunc rem notiſſima Viſci appellatiõe indicans, uocumq́ ſimilitudine Ixiam, & Ixon ſimul miſcens: cum tamen alterum in ramis arborum inueniatur, aucupio inſeruiat, & in medicina non penitus inutile ſit: alterum ad Chamæleonis acu leatę herbę radices naſcatur, omni careat uſu, & inter uenena ab hoc ipſo, & a Paulo Aegineta numeretur: quemadmodũ in Chamæleone herba, & in uenenis lũgius ab hoc ſcriptore, et a nobis dicetur. Nec animus mõ nobis eſt, Pliniũ, & Pliniũ ſecutos inſcitię, aut incurię arguere. Fecit enĩ ante nos id Leonicenus, oĩ doctrinarũ gñe clarus homo. Sed q̃d ad nos ꝑtinet, legẽtes monemus, qm̃ nihil Viſco & Ixię idẽ ſit, nõ declinatio, nõ genus, nõ natales, nõ uſus, nõ rei ſubſtãtia, maluiſſe nos gręca uoce in altero q̃ latina uti, & Ixiã uenenũ dicere, Viſcũ uero q̃d in ramis arborũ natũ, multos habet in re noſtra uſus: ne uiſci audita uoce, crederent legẽtes, homini ut auibus mortem uiſcum eſſe, abſtinenteſq́ eo, quas habet utilitates amitterent. Certius de tota hac re in utroq́ Chamæleone, & uenenis patebit legentibus, & a nobis dicetur.

γαλῆ κατοικίδιος

De uulgari Muſtella. CAP. XXVII.

MVſtella, quæ in domibus noſtris oberrat, ambuſta exenteratur, & inueterata ſale in umbra ſiccatur. Ea binis drachmis cum uino pota, aduerſus omnia ſerpentium uenena præſentaneo eſt remedio. Toxico, ſimili ſumpta modo reſiſtit. Eius uentriculus coriandro farctus, inueteratuſq́, percuſſis a ſerpente, & comitialibus potu auxiliatur. Cremata in fictili, podragicis cõfert, cinere ex aceto illito. Sanguine perunctæ, ſtrumæ iuuantur. Comitialibus etiam prodeſt.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 29. ca. 4.

MVſtella uulgaris quam Græci γαλῆν, Cato Ecidion appellant.

βάτραχοι

De Ranis. CAP. XXVIII.

COntra omnium ſerpentium uenena pro antidoto ſunt Ranæ, ſi ex ſale & oleo decoctæ edantur, iuſque earum itidem ſorbeatur. Contra inueteratos tendonum rigores pollent. Illitus earum cinis, profluentis ſanguinis impetus ſiſtit. Explendis alopeciarum inanitatibus ex liquida pice illinitur. Viridium Ranarum cruor, auulſos genis pilos renaſci prohibet, in ueſtigia euulſorum inſtillatus. Decoctæ in aceto & aqua, dentium dolores collutione leniunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 9. ca. 42. 51. li. 32. cap. 5.

☞

RAnam Gręci & fluuiatilẽ, & marinã ꝓdicant, etiamnũ ꝓ piſce, Batrachõ, & poetica uoce Batrachon uocãt, ut Iones: q̃d & apud Ariſtophanẽ & Xenophanẽ poetas legit. Batrachiõ & Chymiſtæ ſuũ habent, excellentis in auri cõfectione miraculi, ex putrilagine diuini laticis naſcentem, ſpecie Ranunculi, uenenũ ꝓſentiſſimũ, q̃d uel ſolo halitu minus prudentes opprimat. Hoc ab effectu Chryſocolla q̃q́ dicit. Eſt & morhi genus Batrachos, tumẽtibus ſub lingua uenenis, cui ſimile fortaſſe Plinius. 26. uoluminis initio monſtrauit, rubentis ſub lingua duriciæ. Inter Ranas eſt & quę Phrynos gręce dicit, hoc eſt Rubeta, qa in uepribus uiuat, quãq́ prius in

aquis, postea fit terrestris. Perniciosa hæc, ut Chersidros. Grandissima cunctarũ. Magnitudo testudinis paruæ, geminis quandoq; ueluti corniculis, ut inquit Plinius, dorsum exasperat: inflatq; se irata, tam proterue audax, ut insiliat quoq; proximum: quanq; suspirio se frequẽtius, q; morsu uindicans. Buffo inde, ut arbitror, a Virgilio & uulgo dicta, ueneficiorum plena, prę cipue ossiculis duobus: quorum in sinistro latere inuentum, Apocynon uocãt, quia Canum impetus cohibeat. Recentiores lapidem in capire huius Ranæ haberi tradunt, ad dolores iliũ gestatu probant, sed quĩ uiua eã sit exemptus: quales uulgo magna etiam copia ferũtur anulis: quanq; hunc elici potius, q; eximi uiuentibus constat, puniceo in panno, cuius plurimum colore delectantur, ita dum ipsi feriando relaxant se, capitis onus deponunt: id mox in subiectam cistam e medio foramine collabitur: alioquin ea est illi inuidissima natura, ut lapidem eum, nisi tolleret, resorbeat. Huic aliquando & cauda ab initio est, quam post amittũt: ob id in stagnis, cũ adhuc pusillæ sunt, Mutili ruribus uocantur. Alterum genus, & hoc exitiale, Calamites dicitur, quando arũdinetis frutetisq; roris linctu uictitans, sine uoce, omniũq; minima & uiridissima: quæ si forte a bubus hauriatur, distendit eas. Hanc et Dryopetem uocari credimus a Plinio, quia inter frutices & arbores uisatur. Est & genus uocalis paruæ, scandentis arbores. Inuenio & palustrem mutã inter uenena, hoc est, Eliobatrachon, diuersam a Phryno: qm̃ & signa, & medicinę uariant, p̃sertim Aetio. Aristoteles Ranas cões, Telmatiæos, aut Lymnæos, hoc est, lutarias & lacustres nominat. Varro luridã Ranã dicendo, p̃ Calamite uidet accępisse: qm̃ Psilothrũ sit, ut Plinius, idẽq; Varro affirmant, illud efficacissimum: quãq; & epitheton Ranarũ omniũ putant id poetę. Miror quãobrem Diosc. Phrynõ, hoc est, rubetã lion, q̊d est lęuis, cognominari dixerit. Nisi qs Rubetæ duo gña constituat. Lęuis, & sine cornibus, ex qua delibutoriũ uenenũ, sicut ex palustri quoq; Muta cõdit: & Aspera cornutaq;, quę proprie sit Buffo: cuius dorsũ paulo ante scabrũ esse diximus ex Aetij sententia. Habetur & Batrachos halica, hoc est, piscatrix rana, sed inter pisces Aristoteli, Ciceroni, Plinio.

EX M. VERG. COMM.

NOn est Ranis omnibus unum genus, nec idem color, aut similis uita & mores. Nascunt̃ aliæ per se, conspersis tantum æstiuo imbre, littorum & itinerum puluerulentis harenis: quarum breuis uita, & nullus usus est. Habent alię legitimo naturæ ordine in aq̃s suos natales, nec mare tantum, sed profluentes omnes & palustres aquas incolunt. Sunt & quæ in sicco agunt: quales Rubetæ, & quæ in harundinetis inueniuntur, Calamitę ob id appellatæ, inutiles, & ob uenenum suum lętales. Sunt & in fluuiatilibus & palustribus, quæ uiridi, & quæ liuido colore sunt: quæ itidem tutius, & quæ non sine periculo comedi possunt. Ex toto hoc genere serpentibus aduersari intelligendæ sunt, in profluentibus, aut stantibus aquis agentes, & in cibis utiles. Et quas hic uirides, nouum in palpebris pilorum incrementum prohibere dixit, in aquatilium illarum genere eo colore cognoscendæ erunt.

De Fele. CAP. XXIX.

REcens Felis in cibo nutrit, & facilem præbet aluum. Sale uero conditus, non suppeditat alimentum. Arteriam expurgat. Et uocem expedit. Illita saliti caro, aculeos extrahit. Muria eius incipientibus dysenterijs prodest, si in desidentium fotus adijciatur. Fluctiones siquidem ad summa cutis elicit. Ischiadicis infusa medetur.

αἴλουρος νεαρός

BARBARI COROLL.

SIllurus, piscis est fluuiatilis, q & alibi q; in Nilo nascitur. Aetius, Silluarion, ut puto, uocauit hunc, cuius felle suffusos oculos inungi cum attico melle pręcipit bobus. Aristoteles uidetur Silurum intelligere Theodoro, cum Glanim piscem nominat.

Pli. li. 9. c. 15. 51.

EX M. VERG. COMM.

THyños pręcipuę magnitudinis in mari pisces, æquant in fluminibus aliquot nascentes Siluri, priuatimq; in Aegypti Nilo. *Vnde maxima eis ad ganeam laus in poetis & gloria.* Feroces ijdem uti in piscium genere, & qui non aliter q; hostes in aqua latrocinentnr, obuia quæcunq; appetentes, & qd' in ferocioribus rarum est, multo prolis amore. Aedita a fœminis oua, mares in hoc genere ne pereant custodiunt, tantopere sibi seruandisq; rerum generibus natura consulit. Crediderunt iuniores aliqui, Siluros esse quos nostra ætas Sturiones uocat, sed falso. Thynnis enim similiores Siluri sunt, & eorum magnitudinem æquantes.

C

σμαρίς

De Cerro pisce. CAP. XXX.

CErri saliti caput exustum, excrescentes ulcerum oras, puluillosq; reprimit. Nomas cohibet. Thymos, clauosq; absumit. Caro nõ secus atq; salsamentũ, ꝓdest a scorpiõe ꝑcussis, aut a cane demorsis.

BARBARI COROLL.

DE Smaride, siue q̃d idẽ est, Maride, in sequenti mentione dicif. Illud in transcursu nõ silebit, Maruda genus etiã mẽsuræ dici apud Aristote. quæ ut inqt Iulius Pollux, heminas .6. capit.

VERG.

MAEnis cõgeneres, de quibus mox dicet, Smarides sunt, tã similibus inter se notis, tamq; mixtis natalibus, ut mutatis iampridẽ appellationibus, non facile nũc sit alterũ genus ab altero secernere. Id ego non ausim quod alias dixi, procul a mari natus homo. Poteram & ipse hoc loco quæ Plinius, Athenæus, pluresq; alĳ de utroq; hoc genere longius tradiderunt, in unum collecta coaceruare, sed nihilo magis res patuisset.

μαινίς

De Mænis. CAP. XXXI.

MAEnarum ex capitibus cinis si illinatur, callosas sedis rimas abolet. Eius etiam garrum corporis putredines collutione sedat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 11.

MAenas græci Mænidas appellant, laudatissimas e Lipara. uulgus Mænulas. Aleculam quasi ex Plauto Theodorus interpretatur. Ego Aleculæ uocabulum generale credo, idem apud nos significans quod apud græcos Anthracides, ut in Halme demonstrabimus. In Pannonia pisciculum quem Menapĳ & Belgæ cæteri copiosissime uenantur & inueterant, Arengam uocantes, ipsi Alecem hodie quoq; nominant. Similes inter se uult Speusippus esse Mænas boacas, et Smaridas. Candidiores nẽpe Mænas. Sunt qui Boacas, siue Boecas appellent, hoc est, Leucomænidas. Smarides uero, siue Marides, sunt quas nõnulli uocant Cynoseuma, ut inqt Athenæus. Aristophanes byzantius, solus non Bocas, sed Boopas uocandos existimabat: quia parui essent, & magnos oculos haberent. Miror unde Theodorus Cerros interpretetur, quas græci Smaridas appellant. Sũt quidẽ Gerres, Plinio, Martiali q̃q; inter uiles, ut illo uersu, Fuisse Gerres, aut inutiles Mænas, Odor impudicus urcei fatebatur. sed diuersos a Smaridibus, ut in Castigatione Pliniana diximus. 32. libro.

D

VERG.

NOn cinere Mænarum in medicina tantum Plinius utitur, sed carnibus etiam: quibus impositis, docet uerendorum pustulas sanari.

κώβιος

De Gobio. CAP. XXXII.

GObius recens in suillum uentrem coniectus, si contusa rima in duodecim aquæ sextarĳs, donec duo supersint decoquatur, & sub diuo refrigeratus potui detur, aluus sine molestia deĳcitur. Illitus cõtra serpentium canumq; morsus auxilio est.

BARB.
Pli. li. 9. ca. 57.

GObius, & Gobio uocaf & græce Cobios. Plinius quoq; p. c. scribit, nõ per. g. secũdo & .30. uolumine. Præfert nigro cãdidus. Deterrimus omniũ est, q uiridis appellaf, etiãsi grandissimus, quem Diphilus Caulinem dici testis est. Gobios saxatiles, sunt qui Cothonas dici putent. Siculi certe Gobium, non aliter q̃ Cothonem uocabãt. Sunt & fluuiatiles q̃dam Gobĳ.

VERG.

IN mortario tusum antea iubet ad deĳciendã aluũ Paulus Aegineta decoqui in aqua Gobiũ. Piscis e uilissimis est. Ob quam caussã in Satyra Iuuenalis ait. Nec mullũ cupias, cum sit tibi Gobio tm̃ In loculis. Laudauit contra Martialis in xenĳs dicẽs. In Venetis sint lauta licet cõuiuia terris, Principiũ cœnæ Gobius esse solet. Plinius paulominus q̃ in eo genere Gobium numerauit, in quo terreni pisces censentur: quoniam palustris, & quasi incola terræ sit contra aliorum piscium naturam. Declinauerunt ueteres latini in secunda & tertia declinatione eundem significantes, ut ex pauloante citatis exemplis aperte patet.

ὠμοτάριχος

De Thunno. CAP. XXXIII.

COnditanei Thunni caro, quã Omotharicõ uocãt, sumpta, ĳs auxilianf, quos uipa noĩe Prester, momorderit: sed oportet uinũ q̃plurimũ subinde cogantur haurire, ita ut uomitione reddatur. Cõtra

acrimonias esitatorum maxime ualet. Canum morsibus utilissime illinit. A

BARBARI COROLL.

OMotarichos e Thynno, salsa caro dicitur, Thūnina uulgo. Paulus Tarichon, siue Tarichos, hoc est, salsamentum. Differt autem a Salsamēto Salgama, ut ex Columella facile colligitur. Salsamenta Græci duorum generum fecere, Horæa, & Thūnia. In Horæo, quod a tempestiuitaet uidetur appellatum, macra pinguibus, in altero macris pinguia pręferri: quæ Cybia dicuntur. Inter macra sunt, ut inter pinguia Cordylæ. Horæa ex Pelamyde, id est, Lutaria minore fieri. Thunnia ex maioribus: quas aliqui Synodontidas appellant. Aliud genus uidentur, q̄ Synodontes uocantur, & a nostris Dentices. Similis est Pelamydibus & qui Triton, siue Chelidonias uocatur. nam Chelidon, aliud genus est, Polypo, ut inq̄t Diphilus, simile. Adijciamus obiter & prouerbium, quod fertur. Salsamentum putre cunilam bubulam desiderat. Item & illud.. Salsamenta simul ignem uidere, cocta esse. Crates salsamentum celebrat Elephāthinon a se uocatum: cuius & Aristophanes meminerit, sicut Omotarichon Alexis. Inuenio & Hemitarichon: & quod ab hoc plane differt Hemineron. Vtrunq; Salsamēti genus est. Sed Hemineron e Coracino: quem Alexandrini Hemineron appellāt. Dicitur & Peltes, & Saperda Coracinus, & a nōnullis Aeolias Meotide stagno cōmendatissimus: quanq; alius piscis est Aeolias Epicharmo. Nam & Saperdam Photion ꝓ Apua inueterata & arundinibus infixa capit. Item pro Succidia, & Larido, quod Paphlagōes, inquit, Ionden quoq; appellant. Laudantur in salsamētis Delcani, a Delcano amne dicti, quos aliqui Leptinios, & Lebianos cognominant. Item Mylli, quos & Platistacos, & Plastacos nominant, utiq; maiusculos. sed cum parui sunt, Gnotidia, sicut media ætate Myllos. Sunt tamen qui Platistacos, & Plataces eosdem esse cum Coracinis putant. Inter Salsamenta preciosa, est & quod Spondylos uocatur. Athenæus certe id, quod in capite Mugilum Echinata specie conspicitur, Spondylum dici meminit. Item est ubi & ipsum Horæi salsamēti Spondylum cōmendari scribat. Sexitana, siue Gaditana, ex Orcyno, quę Clides & Clidia, hoc est, ex eo Iuguli dicuntur. Quemadmodū ex Antaceis uocatis maxillæ, palataq;. Antaceis nomen uidetur amnis dedisse, in Meotim lacum asiatica parte influens. Magnitudine sunt Delphinis pares, & ipso Cimerij Bosphoro gelu fodiuntur plęrunq;, nullis ossibus spinisq;, ut Herodoto placet. In Borysthene copiosi, carne prędulci, ut ait Plinius. Ex Orcyno sunt & Melandryæ. Sed ęt pubes eius tota salem accipit, admodumq; pinguis est. Pamphilus Melandryn, genus Thynni grandissimū esse statuit. Diphilus pisces quosdā salsamentarios uocauit Costas. Aetate nostra Grędi piscem Hyscā, de quo supra dixi, tribus nominibus inueterant. Rhachin partē eius Dorsuariam & Spinalem uocantes. Quam nostrū uulgus, schinalem corrupte appellat. Pleuram, idest, costas & latera. Hypocœliō, idest, aluum eius atq; pubem. Hunc piscem, ut testati sumus, Italia Sturionem modo uocat.

EX M. VERG. COMM.

QVem composito ex crudis Thyñorum carnibus et salsura nomine Omotarichō hic nominat, cęteri oēs simplici plærūq; Tarichon dicūt. Salsamentū q̄d pisciū carnibus & sale constat, non simplex, aut unū, sed quot fere sunt in Thynnis ætates, corporis partes, habitus, loca, & piscationis tempora, tot etiam nominibus ab antiquioribus græcis discretum, nec Thynnorum tantum, sed aliorum etiam piscium quorundam carnibus confectū. Eius rei longiorem historiam Athenæus libro primo Dipnosophtstæ sui prosecutus est, quæ græcarum literarum peritis in eo legenda relinquimus. Eius autem linguæ ignaris in Barbaro, qui licet breuius q̄ oportebat ex scriptore illo plæraq; collegerit, plura tamen q̄ in latinis inueniri possint exscripta ab eo in Corollario suo fuerunt.

De Garro. CAP. XXXIIII.

GArrū omne quod ex piscibus, carnibusq; sale maceratis liquamen est, illitum, depascentia ulcera sistit. Morsis a cane medetur. Dysentericis, atq; ischiadicis infunditur. Nōnullis ut exulcerata adurat. Alijs autem ad lacessanda, quæ ulcera non senserunt. γάῤῥον

BARBARI COROLL.

GArus, & Garū dicitur, a Garo pisce, ex quo olim conficiebat. Postea ex Scombro pisce. Laudatissimum in finibus Carthaginis spartariæ Cætarijs, quod Garū sociorū appellabat, singulis millibus numum ꝑmutantibus, congios pene binos. Nec liquor fere ullus, præter unguenta, maiore in precio erat. Scombri quidē Mauritania, Beticaq;, & Carteia ex Oceano in- Pli.li.31.ca.7.

C trantes capiebantur, ad nihil aliud utiles. Græci optimum Gari genus putant, quod Hæmati-
on, hoc est, Sanguiculum appellāt, ex intestinis Thynni, cum brāchijs, sanie, ac cruore. Garū;
& Clazomenem, & Pompeios, & Leptin nobilitauit. Vitium huius est Alex imperfecta, nec
collata fex, neutro dumtaxat genere, ut Plinius atq; Flaccus, & primus omnium Plautus effe-
runt. Si quidem & græci liquamen uocant id, quod purissimum ex eo fluxit: id autem quod fe
cis instar in cophino (ita enim uocant) obmansit, Alex. Vnde liquiminarij dicantur. Quō etiā
pro liquore accipitur, promiscui gregarijq; piscitij: ut iam ad Ostrea Echinos, Vrticas, Cāma
ros, Mulorum iocinora pertineat. Cāmari sunt, quos græci quoq; Camaros appellant: itemq;
Astacos. Est ubi Alecem uero Galeculam feminino genere ueteres appellant, minutum, uilem
q; pisciculum, ut est apud Catonem, atq; Plautū. Columella riualem nominat Aleculam, in-
ter pisciculos, & incrementi parui fluuiorum animalia. De hac uoce quid sentiremus, in Męna
& Halme diximus. Cœpit uero Garum & priuatim ex inutili pisciculo, minimoq; cōfici. Apu
am nostri, Aphyen gręci uocant: qa non alio principio fere, q̃ ex pluuia nascat̃, quasi Dypsphy
es: ob id Apulas Theodorus, nunc Apuas cōuertit. Eundē Aphritida q̊q; nomināt, & Gonō
thalassion: qm̃ ex spuma tm̃ marina coalescat. quanq; Aphyarū multa gn̄a notant̃. Sed Aphri
tis omniū p̄stantissima est. Quā & Aphrō, & Aphryan q̊q; uocāt. Quæ uero int̃ has alba ē, Ci
botis appellat̃. Meretriculas Athenis fuisse quasdam legimus Aphyas cognominatas, qa gra-
ciles & cādidę magnos haberēt oculos. Gręci Phalericas maxime ꝓbabāt Aphyas. Foroiulien
ses, ex pisce quē Lupū uocāt, ipsi Garū faciūt. Creuerunt deinde ad infinitū gn̄a. Nā et ad colo
rē mulsi ueteris fiebat, tā dilutę suauitatis, ut bibi posset. Aliud uero, ad castimoniarū supstitio
nē etiā sacris Iudęis dicatū, ex piscib. squama carētib. Garus latinū nō habet nomē, ut Ausoni-
us poeta autor ē, q & liquorē Sociorū uocauit. Nec sētio cū qbusdā, q Ausoniū poetā id uelit
dicere q̊d nō dicit, quasi sociorū Garū appellauerit antiqtas: ut Gręcū nomē Garū, latini nomi
nis, hoc ē, sociorū accessiōe mollesceret, ita ut quasi gręcū uideri desineret. Nō hoc Ausonius
intelligit, sed illud. Malle se inqt uocare Muriā, cū sciētissimi ueterū, & uocabula gręca fastidien
D tes, latinū in Gari appellatiōe nō habeant. Sed q̊cūq; inqt nomine liquor iste sociorū uocetur,
Iam patinas implebo meas, ut parcior ille Maiorum mensis Apuarum succus inundet.
Mendosus erat locus. Nam & pro in gari appellatione, legebat̃ ignari. Et pro apuarum, apala-
ria. Vtrūq; lectioni ueræ legitimęq; restitui. Differt porro Garum a Muria, & Alece: ꝙ Garū
ex extis Scombri, & quondam Gari piscis fiebat. Muria ex Thynno fere Antipoli thuriam: in-
de uero & Dalmatiā nobilitans. Quanq; Muria, siue Muries Catoni, Palladio, Columellæ nō
liquamē ex piscibus, sed salsilaginē facticiam ad caseos cōdiendos, uinaq; significat. Erat & sua
uestalium Muries, ut inqt apud Festū Verrius, certis pręscriptisq; rebus condita: ut quę ritua-
lis esset, & ad religionisquęsita cerimonias. De Alece supra dictum est. Habetur & Halme di-
cta, latine Salsugo, & Salsilago, apud Dioscoridem & Plinium. Quanq; in medendi usu Salsu
go hęc, a Muria nihil distat. Habetur & Halos achne, hoc est, ramentum quoddā salis atq; spu
ma, cuius mentionē apud latinos in Plinio tm̃ cōperi. Habet̃ & Oxalme appellata, ꝙ ex aceto
& sale fiat. Nā Gari genus acidi Oxigarū appellatū, ipso nomine significat. Columella Oxiga
rū Moreti genus facit, & Oxiporū q̊q; dici posse uult: rationē eius cōdendi totius opis fine red
dit. Videt̃ id nominis habere. quia cum usus exigit, aceto Garoq; diluit̃. Sunt & sua medicis
Oxypora, sicut & Hydrogara, & Oenogara, & Eleogara. Alioqui Eleogaron & ferculi genus
erat delicati, quod Sibariticum, missum in cœnis appellabāt: qm̃ Sibaritę quo año id ganeæ in
uenissent, perijssent, autore Spartiano. Inuenio & Oxiliparō genus esse iuris, in quo Raiæ, ac
cęteri eius naturę pisces mādi soleāt. Isicia quid sint, nemo ignorat, sed e piscibus inuenisse pri-
mus traditur Heliogabalus, inter ganeones potius q̃ Romanos principes dicendus.

EX M. VERG. COMM.

SAtis in Garo nobis fore credimus, si quę corrupta in hoc capite sūt, in antiquā & uerā lecti
onē instaurata fuerint. Quod fiet, cum breuiter dixerimus, esse Dioscoridi Garū, nō ut alijs, q̊d
feculentū carnosūq; in eo subsedit, sed q̊d liqdū, & aquæ mō fluens supnatat: neq; in piscibus
tm̃, sed in animalium carnibus Garū etiam dici, q̊d ex earū salsura exsudatū, siue ut Columella
ait, exsaniatum fluxerit. Et qm̃ liquidum sit, ideo in medicinæ usu, non illitum dicendum, ut
cæteri interpretes uerterunt, impressi tantum codicis lectionem secuti, in quo καταπλαττόμενον,
quod illitum significat legitur: sed ut nos diximus, meliorum fidem secuti, si eo foueantur. κα-
ταντλούμενον enim, est quod uerbum certam in græcis habet significationem, cum liquore ali-
quo quidpiam fouemus. Quod totum rei necessitas exigit. Fouemur enim liquidis, & insper-
gimur, non illinimur. Post quam usus in strumis, & canum morsibus rationem aliam docere

aggressus, non ἐνίοτε aduerbio, quod interim, & aliquando significat Dioscorides ait, intestinorũ tormina & coxẽdices sanari, sed uerbo ἐνίεται usus, injci & infundi Garũ oportere dixit: leuis in una tãtũ litera lapsus, sed qui usum Gari in his malis, & oẽm huius scriptoris hac parte intellectũ confundat. Quod aniaduertere alij interpretes debuerãt, nec tam incerto sensu.

A

¶ De Iure piscium. CAP. XXXV.

Recentium piscium Ius, modo per se, modo ex uino potum, aluum subducit. Priuatim ad hunc usum conficitur e gobijs, & scorpionibus, & iulide, e percis, & recentibus alijs saxatilibus, nec uirus recipientibus, simpliciter cum aqua, oleo, & anetho.

ζωμὸς ἐκ τῶν πετραίων ἰχθύων

BARBARI COROLL.

Saxatiles Græci uocant Petreos, quos saxosum mare nutrit, ut Merulę, Turdi, Elephetides, Menaluriæ. Tria enim sunt piscitij marini genera, siue littoralis. Limosa regio planum piscem educat, ut Soleam, Rumbum, Passerem. Harenosi gurgites pelagium, ut Auratam & Denticem. Saxosum littus, Saxatilem. Inter quos principatus gulæ Scaro. Deinde Turdo, ac Merulæ. Post hos Iulides, Phycides, & Percides, hoc est, Percæ laudantur ab Aetio. Iulidas Theodorus in Aristotele conuertit Iuliam, Diphilus Phycidas, & Phycenas, quasi genera duo, sed uicina tamen inter Saxatiles enumerat. Porro contrarij Saxatilibus uidentur, quos Hippocrates Planetas, & Cymatophlegas, hoc est, Errones & fluctiuagos appellat.

EX M. VERG. COMM.

Saxatiles, qui a Diosco. numerãtur hoc capite, cuncti pisces sunt: non ideo tamẽ, quod Barbarus fecit, mutandus capitis titulus erat. Neq; enim de carne eorũ agitur hoc loco, sed de esculento iure, quod coctis piscibus his fit, quo dejci posse aluũ hic scriptor ait. Sunt autem Aristoteli, Plinio, multisq; alijs Saxatiles pisces, quos saxosum littus nutrit, in ægrotantium cibis a Paulo Aegineta sæpe laudati. Eorum iure hic dejci aluum iubet, sic tamen, ut simpliciter, id est, nullo addito condimento, aut sapore alio, in aqua præter ab eo numerata, oleum & anethum coxisse eos oporteat. Nos salem ex ueterum codicum lectione, & Paulo Aegineta adiecimus. Quod & antiqua Dioscorid. interpretatio habet. Cuius licuit mihi uidere antiquissimum, & Longobardis literis scriptum codicem, incorruptæ antiquitatis, multa adhuc uestigia seruantem, in quo etiam sal oleo, anethoq; additur.

B

¶ De Cimicibus lectularijs. CAP. XXXVI.

Cimices, qui in cubilibus enascuntur, cauis fabarum inclusi, si ante febriũ significationes septeni deuorẽtur, quartanis auxilio sunt. Et citra fabas illiti, percussis ab aspide prosunt. Vuluarum exanimatiões olfactu reuocant. Poti cum uino, aut aceto, adhærentes sanguisugas abigunt. Triti, & urinariæ fistulæ impositi, stranguriam leuant.

κόρεις

BARBARI COROLL.

Cimices lectarios, græci Cores Clinicos appellant, ad differentiã syluestriũ, in maluaq; nascentiũ, ut arbitror. Aduersant aspidibus Cimices, adeo, ut gallinas quo die hoc animal ederit, interfici ab illis negent. Contra Cimicibus Scolopendra, ut quæ suffitu necet eos.

Pli. l. 29. ca. 4.

EX M. VERG. COMM.

Foedissimum sane animal, dictu quoq; fastidiendum Cimex: ob quem non male descensurus ad inferos Bacchus, in lepidissimo græcorum Comico, iter illud ostendi sibi precabatur, & eas dari caupónas, in quibus paucissimi Cimices essent. Nihilominus concordia illa rerum, & repugnantia, quæ totam duce natura explet medicinam, quod homini prodesset, aliquid in eis esse uoluit, non omnibus. nam in lectis inueniuntur Cimices: inueniuntur, & in oleribus aliquot: præsertimq; in Malua, quos Plinius Agrestes nominat. Sed his tantũ qui circa nos nati contra quartanas a Dioscori. numero septem cauis fabarum inclusi deuorari iubentur. Quod remedij genus falsum, nec referendũ Plinius dixit, damnauitq;, agrestibus tantum Cimicibus id tribuens: & præter fabas, ouo, ceraue includi ostendens. Quod miretur aliquis in eo, qui noua, superstitiosaq; hæc in medicina remedia magnopere amaret. Nos in plæbe & agro uidimus aliquãdo id fieri, dariq; in cunctis febribus sorbendos, tritos in

C

pulverem Cimices. Contra aspides prodesse eosdem testis itidem Plinius. Sed quod nouisse in Dioscoride oporteat, non καταπλασθέντας, id est, illitos, ut fere Græci omnes habent, sed ut in melioribus adhuc legitur, καταποθέντας, quod est, deuoratos.

κουβαρίς

De Millepeda. CAP. XXXVII.

MIllepedæ, quæ sub aquario uase stabulantur, animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu, contrahunt in orbem. Hæ ex uino potæ, difficili urinæ, & regio morbo auxiliantur. Millepedas illini anginis utilissimum. Tritæ, & in cortice mali punici calfactæ, doloribus aurium, addito rosaceo, conuenienter instillantur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 29. capi. 6. li. 30. ca. 5.

ONos, latine Millepeda, Centipeda, Multipedaq; dicit: Græci & Oniscon, & Tilon quoq; uocant: Galenus & Cyamon, a fabæ similitudine, fuscum colore. Photion & Iulum dici credidit. Sed Iulus Vermis terreus est potius, quem Lumbricū uocamus. Athenæum sequor. Pilosa hæc, & arcuatim repens. Aliud genus Multipedæ habetur, quæ non arcuatur, Seps uocata, & Scolopendra minor: quæ perniciosa quoq; est. De hac paulo post tractabitur. Illud meminisse oportet, Onon & Millepedam uocari & quoddam locustæ genus, ut dicetur. Oniscos & piscis est, quem nos Asellū dicimus, duos in capite lapillos, & cor in uentre habens solus omnium: hunc Græci etiam Banchon, & Chellaren, siue Gallarian appellant. Est & Mugilis genus unum cognomento Banchos, id uidelicet, quod ab Aristotele Chelones dicuntur, omnium minimi. Porro non desunt, qui inter pisces Onon ab Onisco dirimāt, Onon & Gadon uocantes, Oniscon uero Gallarian, siue Galleridan, atq; Maxinon. Nam Onias Scari genus est. Sunt enim Scari alij Oniæ, alij Aeoli cognominati. Oniscos porro Hippocrati uulnerarium instrumentum est, ad luxata corporum, Aetius Oniscon marinum, ad uitia interaneorū commendat. Piscem intelligat, an uermem, non satis scio.

D

EX M. VERG. COMM.

NOtæ omnibus Multipedæ hæ, nullibi non in humidis & aquosis nascentes: Græci a liuido colore ὄνους, quasi Asinos eas uocauerūt. Antiquiores Romani a numero pedum, nostra ætas & gens a totius corporis specie Porculos uocauit. Eas nos in aquosis & humidis agere potius, q̃ sub situlis diximus, Paulum Aeginetā, & rem ipsam secuti. Frequentiores enim in humidis, q̃ sub aquarijs uasculis inueniuntur: & ille non ὑπὸ τὰς ὑδρίας, quod est, sub hydrijs, sed ὑπὸ τὰς ὑδρείας, quod est, ubi hauritur & tractatur aqua, inueniri & agere Multipedas has dixit. Meminit earum lib. 5. de animaliū historia Aristoteles, quo loco de pediculis animalium agit, quos in piscibus similes Multipedis his esse dixit, præterq; in cauda, quā illi latiorem habent. Vocauitq; ὄνους πολύποδας, id est, Multipedes asellos, quoniam ὄνου, id est, aselli nomen hoc commune uagumq; per multa animalia in græcis sit: nam & in quadrupedum genere, piscium, & locustarum aselli nomine aliquid indicatur: quam ob causam Multipedes ille adiecit, idq; animaduertentes latini ueteres, a pedum numero Multipedas eas uocauerūt.

σίλφη ἐν τοῖς ἀρτοκοποιοῖς

De Blatta pistrinaria. CAP. XXXVIII.

BLattæ eius quæ in pistrinis inuenitur, interanea trita, aut cum oleo decocta, aurium dolores instillatu mitigant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 29. ca. 6.

BLattas, Græci dicunt Silphas: ridendo cuiusdā errore, qui Silphiophoron Cyrenis agrū, hoc est, ut Catullus inquit, Laserpitiferū, a Blattis cognominatū, ratus Blattiferū, conuertit in Strabone. In his pinguitudo quædā est, capite auulso, quæ celerrime trāsit in uermiculū. Plura earū genera: Molliū, & q̄d Mylloecon appellauere, quoniā circū molas fere uisat, fortasse quā Mylacrida noīat Aristophanes. Tertiū genus odoris tędio inuisū, & exacuta clune fastidiēdū.

EX M. VERG. COMM.

LOnge breuior, q̃ Plinius in Blattarū remedijs Dioscorides est. Ille longiore historia Blattarum genera omnia, & singulorū priuatim remedium aliquod prosecutus est: hic in uno genere unum tantū remedium docuit. Causam peritiores conijcient. Nobis ad suspitionem inclinat animus: facitq; in aliorū abundantia tanta capitis huius paupertas & breuitas, ut suspicemur non esse integrum hoc caput, neq; ex antiquioribus, & melioribus Græcis, quæ id ostendant,

coniecturæ desunt. Sed male sola suspitione de re aliqua censetur, ob id consulto eas relinquimus. Est autem in Plinio locus libro uigesimonono capite quinto.

A

¶ De Pulmone marino. CAP. XXXIX.

PODAGRAS, pernionesq́ emendat Pulmo marinus recens, tritus & illitus.

πνεύμων θαλάσσιος

BARBARI COROLL.

MArinus pulmo, Pneumon thalassios a Græcis uocat. Pulmo etiā Pleumon dicit attice.

EX M. VERG. COMM.

QVales in mari Pulmones sunt, nouerūt qui ad mare habitant, fruticum natura magis q̄ piscium: & in eorū censu & ordine, quæ a ueteribus Græcis ζωόφυτα, medio inter plantas & animalia habitu dicta sunt. Nomen illis similitudo fecit. Pluriū dierum in pelago hyemē Pulmones marini portendunt: & in sanandis hominū aliquot morbis egregias habent uires.

¶ De Suillo pulmone. CAP. XL.

SVillus, & Agninus, Vrsinusq́ pulmo impositu, intertrigines ab aquis contractas, ab inflammatione tuetur.

χοίριος καὶ ἀρνειος καὶ ἄρκειος πνεύμων

¶ De Vulpino pulmone. CAP. XLI.

PVlmo Vulpis si arefactus bibatur, suspiriosos adiuuat. Adeps quoq́ liquefactus, infususq́, auris dolorem finit.

ἀλώπεκος πνεύμων

BARB. Aristo. de partib. animaliū lib. 3. cap. 6.

PVlmones Equini, Suilli, & Vrsini, cęterorūq́ animantiū, ex Dioscoridis instituto referēdi erāt. In his quādo nihil erat scitu admodū dignū, ad diuerticula multę lectionis uenimus, q̄ nec inutilia, nec iniucūda futura sint lectoribus. Suem igit Græci Hyem uocāt, & Sin, & Hyn. Aliquādo Thytem, q̄ a suillo pecore antiqui principiū imolandi sumpserint lactentē porcellum, qui & Sub grumus est. Græci Orthragoriscon uocāt, quia matutinis uenales essent. Sed cōmuniori uoce Galathenon, Agnū Amnon, & Arna, & Arnon, & Rhena Hippocrates. Agnam Amnada, & Amnida, Hircū tragon, & Aegyptia uoce Murem. Vrsum Arcton, Arcon uc. Arietē Veruecemue Crion & Ctilon, præcipue sectariū. Vulpem Lampurim & Alopeca. Est & uolucre animal, & piscis hoc nomine. Græci certe Alopecis uocabulo, in medicina quādoq́ intelligūt caruncularas musculares eas, quę utrinq́ lumbos anialis quasi uestiūt: quas Hippocrates Psyas, Aristoteles pro lūbis ipsis Psoas, & Psoeas, Hieronymus Psyas pro renibus accepit. Alij Neurometras uocāt. Earū porro caua, inanitatesq́ partiū, Cibos nomināt, & Lagonas, nos Ilia: unde Lagonoponos, qui sit dolor Iliū, alius q̄ qui laterū dolor appellat, hoc est, Pleuritis. Vulgus eā partē græca uoce, sed luxata inuersaq́ significat, non lagonē dicendo, sed Galonē. Dicta uero Ilia existimo a tenuitate, q̄ ea pars imbecilla, sublesta, īanis, & flaccida sit. Ob id & Ceneones itē Lagones uocatos, Athenęus auctor diligētissimus affirmat. Nam & Lagana, & Artolagana hinc nomē habuere, quasi lagara. Porro Ina, & Ila gracilis est pellicula, ut Festus prodidit: unde Ilia crediderim fuisse noīata. Quādoquidē tenuiora quoq́ intestina, q̄ in homine, atq́ oue Lactes proprie uocant, ut Plinio placet, Ilas ueteres appellauere. Theodorus certe Gaza, Lactes interpretat, pro eo quod Græci Mesenterion appellāt: nec quē sit auctorem in ea re secutus uideo. Ileos certe morbi genus est, ita Græce dictus: nec arbitror, aut Ilas, aut Ilia hinc esse deriuata. Ina quidem Græcis & neruum, & uim significat. Dicitur Sus a Græcis etiā Choeros, hoc est, porcus. Nam Porceta est, quæ semel peperit, Scropha quæ sæpius. Mulieres inquit Varro nostræ, nutrices maxīe, naturā qua fœminæ sunt, appellant Porcū, & Græci eadē significatione, Choeron, siue ut Athenæus inqt, Delphaca: unde qui fratres sunt Adelphi nominant, hoc est, uterini. Porro Delphax porcus est adultus, atq́ masculus, ut grāmaticus Aristophanes existimat, Coheros uero dum adhuc tener est. Alij cōtra uolūt. Hippocrates usum carnis e Choero dānat, cum e Sue, hoc est, ὑὸσ cōmendet. Certe Delphax, & pro fœmina Sue capit quādoq́ a poëtis, sicut & Chioeros quoq́ apud Iones. Opimas Sues Græci quidam sunt qui Petalidas, & Larinas cognominēt. Alterū nomen a uitulis deriuatū est, quos illi Petalos appellāt: ubi patula habere cornua cœpere. Alterū a bubus, quos e pastoris nomine Larinos uocabāt, siue a larina Epiri uiculo, siue a græco uerbo saginā significāte. Dicitur Sus & Verres, & cū exectus est, Maialis: ut in gallis gallinaceis Capi, & in equino genere Canthe- rij; quia feminis usu careant. Nam Canthelios Græci pro segnibus accipiunt atq́ tardis: ab

B

C asinorũ similitudine, quos Canthonas appellant, a clitellis, quas Cantheleos uocant.

EX M. VERG. COMM.

SPirandi officina Pulmo est, attrahens ac reddẽs animã, idcirco spongiosus ac fistulis inanibus cauus, quibus aperiens se excipiat, contrahens uero aerem reddat: eamq; ob causam operatione follibus in fabrica, figura autẽ bubulæ ungulæ similis est. Preciosum uitę instrumentũ, & quod nõ ratione hac tantũ eam a morte distinguat, sed ex bestijs, quadrupedibusq; aliquot homini medicinã faciat. Quã nos certius docere cupientes, quod in impresso codice legebatur ὑδάτων, quod aquarũ significat, ὑποδημάτων, id est, calceorũ necessario mutauimus. Obseruauimus etiã in Vulpino pulmone monere Paulum Aeginetã, non simpliciter ξηρανθέντα, quod est siccatum, sed ταριχευθέντα, id est, sale inueteratũ suspiriosis prodesse. Quod adijcere his placuit, ut siccandi eius exti certiorem rationẽ legentes haberent.

ἧπαρ ὄνειον

De Asinino iocinere. CAP. XLII.

ASini iecur inassatum, esu comitialibus prodest. Verũtamen ieiunis edendum præcipitur.

HARBARI COROLL.

Pli. li. 32. ca. 11.

HAberi & piscem ferunt, qui a iecore dicatur Hepar, & Hepatus, qui felle careat, in capite lapillos duos habẽs, ostrei colore, sed rumbi forma. Hinc Eubulus, Rebaris, inquit, carere bili me, nec mecum aliter q̃ cum Hepato pisce loquebaris. Hunc Phagro, & Rubellioni similem Speusippus facit. Archestrato, Lebias uocatur. Inter saxatiles a Diocle ponitur. Color ei niger ab Aristotele tribuitur, oculi maiores, q̃ pro corpore, cor triangulum atq; candidum. Et hæc dixisse in transcursu nihil officit.

EX M. VERG. COMM.

COntinuata historia in uetustioribus & melioribus græcis de aliquot animaliũ iecore agitur: neq; ab re. Male enim a toto partes, & a genere species alterius rei intercessione separantur. Eorũ nos fidem & rei rationẽ secuti, de omni in scriptore hoc iecore deinceps egimus: nihil Dioscoridi nociturã ab impresso codice mutationem hanc nostrã opinati: præsertim ut diximus, meliorũ uetustiorumq; fide & rei necessitate confirmatã, neq; ex his quę reliqua in animalibus mox dicẽda erunt quidpiã auferẽtes. Multũ, longeq; plus q̃ cordi, iecori detulerunt antiqui aruspices: caput extorũ in eo constituentes, & eius notas omnes ad futuram fortunã diligentius obseruantes. Plato etiã, excepta iracũdia, affectionũ aliarum omniũ nostrarum sede in eo constituta, multas et graues quæ in exto illo fiunt labes, ut nos credimus, contemplatus est: pro quarũ multiplici curatione, ut aliquã naturæ gratiam idem referret, medicinę se miscuit, & ex diuersis animalibus diuersa curauit, & adhuc curat mala.

D

αἰδοῖον ἄῤῥενος ἐλάφου

De Genitali Cerui maris. CAP. XLIII.

GEnitale masculi Cerui tritum, & in uino potum, a uipera demorsis auxiliatur.

BARBARI COROLL.

GEnitale Cerui, Aedœon Elaphu, Græci appellant. Lydi genitale ipsum Acylon uocãt, ut in Fago diximus. Est & piscis nomẽ Aedœon, q̃d & nos Genitale nũcupamus marinũ, a nonnullis Halesurion græce dictũ: q̃q; Halesurion sunt qui pro Callionymo pisce capiant.

EX M. VERG. COMM.

CErtius libro sexto remedium hoc Paulus Aegineta docuit. siccari enim prius: tum teri, sicq; cum uino bibi Genitale id Cerui iussit, addiditq; misceri remedijs, quæ ad Viperarum morsus componuntur.

ὄνυχες ὄνων

De Vngula Asini. CAP. XLIIII.

VNgularum asini cinis, per dies multos binis coclearibus potus, proditur comitiales adiuuare. Eædem oleo subactę, strumas discutiunt. Et illitæ pernionibus medentur.

BARBARI COROLL.

VNgues Græci Onychas, & Oplas uocant.

A

EX M. VERG. COMM.

DEsyderabunt non sine causa, frustra tamen legentes, quo humore dilutus Asininæ ungulæ cinis comitialibus bibendus sit: nihil enim aliud in scriptore hoc legitur, & nos ex alijs scriptoribus nihil habemus, quod in ea re moneamus. Iudicio id medicorum seruabitur, qui malo illi noxios humores omnes uitabunt: quale in primis uinum est.

¶ De Lichenibus equorum. CAP. XLV.

λειχῆνες ἵππων

LIchenes sunt in equorum genibus, & super ungulas indurati calli, qui triti & in aceto poti comitialibus mederi traduntur.

BARBARI COROLL.

De qua Plini. lib. 26. cap. 4.

IN equo Lichen, & Hippomanes haberi solent. Lichen os est, dentibus caninis simillimū, in genibus & super ungulas animalis eius agnascens. Hippomani uero tantæ in ueneficia uires sunt, ut affusum æris mixturæ, equæ Olympiæ, admotos mares equos, ad rabiem coitus instimulet. Est & herbæ genus Hippomanes Hesiodo, quod & Seruius testatur. Nomen hoc & Dioscorides duabus herbis tribuit, ut post constabit. Sunt & Limi arborū Lichenes appellati. Est & herba Lichen uocata. Græci & Impetiginem Lichenas uocant. Hippon Græci equum, Celtæ, qui Breño duce Græciam inuasere, Marcam uocant, auctore Pausania.

EX M. VERG. COMM.

Lichenes λειχῆνες

CVtis uitiū & aspredo græcis Lichen est, latini Impetiginem id malū dixerūt. Eius natura est, quoniā ex salsa pituita, flauaq; bile fit, ut quales ex fictilibus crustosæ squamę decidūt, cum salsugo in eis aliquādiu fuerit, sic ex hominis cute squamulæ etiam decidant. Hæ cum diutius in cute hæserunt callosam contrahūt duriciem, & ab harū similitudine in genibus & unguibus equorū excrescentes callos, Lichenas Græci dixerunt, quibus ad medicinā usa est antiquitas. Meminit earū Plin. li. 28. capite decimo; meminit & Paulus Aegineta: qui præteq; comitialibus omniū uenenatorum morsibus mederi etiā ait. Facile est in equis id uitium obseruare. Plinius adnatū in his equi partibus os esse dixit. Hic non magis os, q̃ quo uoluerit aliquis nomine appellare. Non esse autē os, indicat quod hic ait, ἐν τετυλωμένους, quod est, in callum duratos: fierique κατ' ἐπιγναφὴν, non κατ' ἐπιγραφὴν. Nihil enim hoc significat: illud autem ἀπὸ τοῦ γνάμπτειν, quod est, flectere in flexu genu, & unguis fieri, & durari ait.

B

¶ De Vngula capræ. CAP. XLVI.

αἰγῶν ὄνυχες

VNGVLARVM caprinarum cinere perunctæ ex aceto, alopeciæ sanantur.

BARBARI COROLL.

CApra græce uocatur Aex: quarū syluestres, atq; feras in Samothrace nasci Varro scribit, Platycerotas uocatas. Quem locū in auctore illo deprauatū omnibus exēplaribus corrigendū monemus. Non em̄ Platycerotas, sed latine Rotas legit, ubiq; sæculis cōniuentibus. Capras à carpendo dictas, idē Varro scripsit. Has & Chimaras Græci uocant, & Chimaron, & Enorchā Theocritus, qui sit caper: q̃q; idem Varro Caprū dici proprie uult; qui sit excastratus.

¶ De Caprino iocinere. CAP. XLVII.

ἧπαρ αἰγός

CApræ inassati iocineris decidua sanie, inungi lusciosos prodest. Et dum coquit̃, apertos oculos uaporari. Carnes assas uesci per q̃ utile. Tradunt Hircini iocinoris cibo comitiales deprehendi.

¶ De Apri iocinere. CAP. XLVIII.

κάπρου ἧπαρ

IEcur Apri recens si arefactum teratur, ex uino potum, contra serpentium, uolucrumq; morsus auxilio est.

BARBARI COROLL.

CAprinū, & Aprugnū latine dici posse uideo. Aprum Græci, Capron uocant & Syagron. Siculi Aschedoron, ut est apud Aeschylum. Poëtæ item Clunim, ut in Truculento Plauti cluinum pecus, legendū censeam, chluninū. Nam & Aristoteles suem ferum Chlunin uocat. Suillum præfertur omnibus Aetio, si quis, inquit, animal id arida fico pauerit. Quod genus Græci Sycoton appellant. Vnde ortū puto, ut imperitū uulgus omnia iocinora uocare Ficata cœ-

C perit. Sane, ut meminit Aristoteles, suem præcipue alunt, & opimant ficus, & cicer.

¶ De Cane rabioso. CAP. XLIX.

ἧπαρ κυνὸς λυσσῶντος

IEcur Canis qui rabie exagitatur, ab emorsis sumptum, ne tententur metu aquæ tueri creditur. Vtuntur autem ad arcendos aquæ pauores dente eo, qui Caninus dicitur. Hunc a cane qui momordit exemptũ, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt.

BARBARI COROLL.

CAnem græci Cyna uocant. Poëtæ Acamythion, rabiosum, Lyssonta.

¶ De Soleis ueteramentarijs. CAP. L.

καττυμάτων παλαιὰ δέρματα

VEteris Soleæ crematæ illitus cinis ambusta igni, intertrigines, necnon calciamentorum attritus sanat.

BARBARI COROLL.

COrium e calceo, græci Cattyma, & Cassyma uocant. Nostri Veteramentũ, & Veteramentarios artifices appellant, quos Græci Palæurgos. Sicut Veteramenta quoq; ipsa Palimpega, & Palindoria. Hinc & Veteratores fortasse dicti, a consuendis fraudibus. Nam & apud Grecos Cattyma, sutelam, dolumq; significat. Nam Alutarij sunt, qui ex aluta, hoc est, concinnato corio pellicium opus faciunt: unde Alutamentum, ut Veteramentum. Pelliones quoq; ab ijs differunt. Sed hæc instituti huius non sunt. Corium certe pecudis, sugillata ui prædicant. Vt propterea utilissimũ sit ad eos, qui uirgis cæsi fuerint. Pellis certe Calcedonia, in Hippocrate habenam mollem, Cornelio significat.

EX M. VERG. COMM.

SIccat cremati corij cinis, ideoq; exulcerationibus medetur. In quem usum non satis integro sensu illini hic iubet. Desyderatur enim, ex quo liquore, aut unguine illinendus sit. Barbarus ex Lini oleo fieri id ait, cum tamen in scriptore hoc, quod hactenus legerim, nihil huiusmodi inueniatur. Nos illud monemus, non esse herbarij, & eius qui medicam materiam tantum doceat, usum eius docere. Priuatim enim a medicis instituendus, & tractandus hic est: ideoq; non esse certam eius rei disciplinam, sed oportere medicum his uti, & in usu ea addere, quæ utiliora & aptiora fore ille coniecerit.

D

¶ De Mergi iocinere. CAP. LI.

αἰθύιας ἧπαρ

SIccatum Mergi iecur, & ex Hydromelite binis coclearibus potum, secundas expellit.

BARBARI COROLL.

MErgum Aethyiam Græci uocant. Et poëtæ Dypten. Alioquin nihil aliud est Dyptes uerbum ex uerbo, q̃ Mergus. Poëtæ Græci etiam Poigas, & Bungas dicunt aues eas. Phorion auctor.

¶ De Gallina. CAP. LII.

ἀλεκτορίδες ἀνασχισθεῖσαι

DIssectæ Gallinæ, & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur. Sed identidem alias sufficere oportet.

¶ De Gallinaceo cerebello. CAP. LIII.

ἀλεκτορίδος ἐγκέφαλος

GAllinarum cerebellum in uino bibendum datur contra serpentium morsus. Sanguinem a cerebri membrana profluentem sistit. Subdita autem uentriculo Galli membrana, cornu non absimilis, cuius pellis in decoctionibus detrahi solet, siccatur, tritaq; in uino conuenientissime stomachicis datur in potu. Ius e uetere Gallinaceo, aluum soluit. Abiectis itaq; interaneis, salem conijci oportet, & consuto uentre, decoqui in uiginti sextarijs aquæ, donec ad treis heminas redigantur. Tonũ

id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt olus marinũ, mercu-
rialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem &
strigmenta elicit. Prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis,
& inflationibus stomachi. Eorum uenter sale conditus, & in umbra sic-
catus, cõtra eximias uacuationes medicamentorum trium drachmarum
pondere, præsenti est auxilio. Quandoquidem protinus deiectiones co
hibet: Teri autem debet in farinam, & aqua subactus dari.

A

BARBARI COROLL.

GAllos gallinaceos Alectryonas, & Alectoras Greci uocãt, quia nos a lecto exuscitẽt. Gal
linas uero Alectoridas, & Ornithas. Aristophanes Alectoras qui mares sint, Alectriænas quæ
fœminæ. Alectro nas utrumq; continere, ludens in comœdia monstrauit. Inuenias et pro mari
bus Alectoridas acceptos, ut inquit Athenæus. Alexarchus Cassandri Macedonum Regis fra
ter, is qui Vranopolim condidit, Gallum Gallinaceum Orthoboam uocabat, conficto nomi
ne: in quo uel ambitiosissimus fuisse dicitur. Athenæus pullos Gallinaceos a Græcis Hippos,
hoc est, quasi equulos uocari scribit: credo, quia pulli proprie sunt equorum. Dicitur & Pulla
stra. Sed & iubas & capillum Græci Alectoridas appellant. Persæ etiã coruos hoc nomine si-
gnificant. Iure Gallinaceorum perunctos, Pantheræ Leonesq; non attingunt, præcipue si & al
lium fuerit incoctum. Si Gallinarum membra auro liquescenti misceantur, consumunt illud
in se: ita hoc uenenum auri est. Intestina Gallinarum, cum rebus alijs incocta, ueteres Gigleria
uocabant. Gallinarum tria genera, Cortalles & Villaticæ, siue quod idem est, Cortalis: de qui
bus medicinæ hoc loco habentur. Item Rusticulæ mansuetæ, ac feræ non dissimiles, Villaticis
aucupio quæsitæ. Varro Africanis similes aspectu, ac facie incontaminata scripsit. a quibus p
productionem uocabuli Gallinaria insula uocatur, in mari Tusco Ligusticoue, contra Intemi
lium & Albingaunum. Gallinæ Africanæ sunt grandes, uariæ, gilberiæ, Meleagrides appella-
tæ a Græcis, ut Varro putat. Columella Numidicas easdem quibusdam esse cum Africanis
tradidit. Africanas uero non Meleagrides, sed ijs similes, nisi ꝙ rutilam cristam capite gerunt,
quorum utrunq; sit in Meleagride cęruleum. Clytus Aristotelis discipulus, Meleagridas Gal-
linę describit nostratis magnitudine, paruo capite, ad portionem corporis, & glabro, crista car
nea, sed rotunda, & prædura, quæ paxilli modo promineat, colore ligni, ab ore ad malas ca-
runculam pro mento esse, sed rubriorem q̃ Gallinaceo generi. Etenim mentum uocari car-
nem, quam Gallinæ in rostro habeant: hoc Meleagrides carere. Rostrum acutius, & maius q̃
Gallinæ, ceruix breuior & crassior, atq; nigra. Corpus uarium, maculis in nigro candidis, fre-
quentibus, per interualla maioribus lenticula, soleæ figura, uel orbiculis ut alæ, serrata specie,
digestis in quendam uersum maculis lucentibus. Crura sine calcaribus, cætero similia Galli-
nacels. Mares a fœminis internosci ægre possunt: tam est in specie germanitas. Pullos suos ue
lut perosæ negligunt. Nam Medicæ, a Media, quasi Medicæ generi uillatico ascriptæ sunt: pro
pter magnitudinem in Italiam translatę: cuiusmodi Patauinæ modo sunt, Puluerarię cognomi
natæ, a uico, ubi grandissimæ, ac spectabiles maxime nascuntur. Quas Turcarum Rex is, qui
Constantinopolim ætate nostra cœpit, ui muneris magni loco, a senatu missas habuit. Ad Pu
gillatum atq; prælia Græci e Boetia Tanagricas, itẽ Rhodias, ut Athenęus & Columella, Mar
tialisq; apud nos, nec minus Chalcidicas & Melicas probauere. Quidam Alexãdrinas ex Ae-
gypto. Pausanias Boeticarum duo genera describit, alterum pręliare, alterum Cossyphos, qua
si Merulas appellans. Magnas inquit, alit Lydia, sed colore coracino, calcaria & apex Anemo
næ floris macula modo rubent. In rostro summo, & in cauda item summa candidæ. Ex omni-
bus generibus Cortales, fœminæ proprie appellantur Gallinę. Mares Galli seminares, qui Ca
pi hoc nomine uocantur, cum sunt castrati. Gallinas Græci quandoq; uocant in comœdia My
lacridas. Quanq̃ Aristophanes ita appellat bestiolam inter molas nascentem. Adrianas, siue
Adriaticas Gallinas, Chrysippus exiguas intelligit, easq; ab Atheniensibus expetitas comme-
morat. Aristoteles quoq; paruo eas corpore, sed feroces, & quæ pullos plærumq; suos oppri-
mãt. Gallinas primi feruntur habuisse Persę, ut Meleagridas Aetoli, & Pauos, siue quod idem
est, Pauones Samos insula: quos Græci quoque Taos, & Taonas bifariam, ut nos appellant.
Et Antiphon orator, aues uarias. Attici Taos, circumflectẽtes & inspirantes ultimæ pronun-
ciant, ut Athenæo placet.

Pli.li.37. ca.10
lib.11. capit.72
lib.25. cap.14.

B

C

ὠὸν τὸ ἁπαλόν

¶ De Ouorum natura. CAP. LIIII.

OVum molliculum plus alit sorbili, & durum plus molli. Luteum oui, contra oculorum dolores utile est. Inassatum, sedis inflammationibus prodest, cum croco & rosaceo. Et condylomatis cum meliloto. Cum uua autem fruticis eius quem Rhoa dicunt, & Galla in patinis frigitur, ut cibo aluos sistat. Per se etiam offerri solet.

λευκὸν τοῦ ὠοῦ

¶ De Candido oui. CAP. LV.

CAndidum Oui crudum, refrigerat. Spiramenta cutis obstruit, inflammationes oculorum infusum lenit. Ambusta si statim eo perungantur, pustulas non sentiunt. Faciem a solis adustione tuetur. Fronti impositum cum thure, fluctiones arcet, auertitq;. Inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo melle, & uino, mitigat. Vtiliter contra hæmorrhoidum morsus crudum sorbetur. Summe tepidum prodest uesicæ rosionibus, renũ exulcerationibus, fauciũ scabriciq;, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis reumatismis.

BARBARI COROLL.

OVum græci Oon uocant, cognomentis distinguitur: tenerum, siue liquidum, siue ut Cornelius, molle. Apalon Græci uocant: quod recentiores Elixum, & semicoctum interpretantur. Scleron, hoc est, durum, quod ita sit coctum ut indurescat. Sorbilia dicuntur, id est, Ropheta, quæcunq; tantum incaluerunt. Quæ uero plus coquuntur, appellant Ephtha. Sunt & quæ Trometa, hoc est Tremula dicantur, optime alentia, etiam si facilius transeunt sorbilia. Sed hec alij aliter cognominant. Et quantũ conijcio, tenera & tremula sunt eadem, sicut & Sclera, & Ephtha. Habentur & quę Teganista, a patellis, & sartagine dicantur, succi deterrimi. Mala sunt, & Optethenta, hoc est, tosta cinere. Ideoq; ijs anteponuntur quæ Gręci Exapheta, siue Pnicta nominant, hoc est, quę in aquam calidam mittuntur, immerguntur q; cum garo, uino, & oleo coquenda lento igni, ac modice coagulanda, ut inquit Paulus. Nam & quoddam obsonandę carnis genus, Pnicton ipsi uocãt: quod equidem haud reor multum distare ab eo, q̃d Anabraston appellant. Sunt & quę uulgo dici solent Ootaricha, idest, oua salsa, inueterataq;, abdicandi usus. Nunc oua piscium salita in offas, aut in pastillos durata, inclusaq; membranulis, Oua Taricha dicuntur, inter lautissimos recepta cibos. Præferri uolunt omnibus ex gallina, ut Paulus inquit, ac fere Galenus. Item ex Phasianis, Perdicibus. Pessima dicunt anserina: quanq; proprietate illa cõmẽdentur, quasi promptum ingenium faciant, si quis crebro utatur cum butyro, & melle. Schista quoq; oua, Plinius appellat tota lutea, quæ triduo incubata tolluntur. Causa nominis, ut arbitror, quia diuidantur, & discedat uitellus a candido. Firmitas putaminis tanta est ouo, ut recta, nec ui, nec pondere ullo frangatur, nec nisi paululum inflexa rotunditate. Putamen in aceto maceratorũ mollit. Candidũ ex ijs, siue ut Columella inq̃t, albus liquor, siue ut Palladius, albor oui, admixtũ calci uiuę, glutinat uitri fragmenta. Vis uero tanta est, ut lignũ perfusum ouo nõ ardeat, ac ne uestis q̃dem cõtacta aduratur. Luteum & Vitellus oui dicitur, quem Græci mõ Lecython, modo Chryson uocant. Hippocrates etiam Chloron. Oua quę non sint recentia, ueteres appellabant reqeta. Est et uasculi genus Ouum, ab ouali specie. Sicut & quod Ooscyphion Gręci uocãt. Sed & ipsum cœlum a ueteribus Ouum dici solitum, & hominem quoq; ceu quandam cœli paruam imaginem comperias.

D

VERG.

MOnebimus legẽtes, mollis, sorbilis, duriq; oui discrimina in nutriendo solam facere coctura: quantũq; Ouo cocturę accesserit, tantũ in nutriendo uiriũ illi accrescere. Et hoc est quod hic ait, magis q̃ sorbile nutrire tenerum Ouum: quod nos, excelso molle uertimus. Rursusq; magis q̃ tenerum, siue molle, quod igne duratum fuerit. Et ut tota res certius pateat, sorbile hic Ouum uocat, quod in coctura concepto tantum calore, uix densari incœperit, & liquidum adhuc caleat, potiusq; coctum sit. Tenerum deinde, siue molle, q̃d ulteriore coctura densatum q̃dem, nõ tamen duratũ penitus fuerit. Durum postremo, siue igne duratũ, q̃d extrema coctura ad eã duriciẽ peruenerit, ut cõmanducari & teri dẽtibus opus sit. In quo ordine primũ

illud & sorbile, ab usu & sumendi ratione sic appellatum, exiguas, aut mediocres in nutriendo uires habet. Secundum mox quod tenerum, siue molle, duri comparatione, a nobis dictũ est, ampliore coctura densatum, maiores in nutriẽdo uires acquirit. Durum postremo, quod nos igne duratum etiam diximus, maximæ in nutriendo potestatis est. Et hic in ouorum usu gradus & quasi census nutriendi ab hoc scriptore traditur: cui addiderunt multa & certiora posteriores, medicis notissima, & a nobis ob eam caussam relinquenda.

A

❡ De Cicadis. CAP. LVI.

Cicadæ quæ inassatæ manduntur, uesicæ doloribus prosunt.

τέττιγες

BARBARI COROLL.

Pli. li. 11. ca. 26.

Cicadę Tettiges a Gręcis dicunt: quo nomine coci quoq; & absurdi, & imperiti dicebant. Sicut elegantes, & urbani Mæsones: a quo facetias & sales, & quę scommata gręci uocant, Męsonia cognominantur. De Męsone Athenęus, Chrysyppũ inqt, existimasse falso, a uerbo gręco deriuari nomen id, manducum & helluonem significante. Cæterũ Megarensis homo quidam Mæson fuit, comœdiarum actor: qui & seruorum, & cocorum personas, & eam primus comperit quæ Mæson appellatur: a quo dicta inquit salsa Mæsonica uocari consueuerũt. Cicadę genus quoddam Acanthion, et Acantha uocant: quod mutum interpretantur nonnulli: quoniam in Acantho urbe Aetoliæ non canat: ut prouerbij quoq; loco sit, ἀκάνθιος τέττιξ.

EX M. VERG. COMM.

IDEM ijsdem uerbis remedium & Paulus Aegineta docuit.

❡ De Locustis. CAP. LVII.

LOCVSTAE odoris suffitu, urinæ difficultates adiuuant, pręsertim quæ fœminas male habent. Earum carnes nullo sunt usui. Est & quoddam genus Locustæ quæ Asiracos, aut Onos dicitur, sine pennis, prælongis membris. Exiccata autem si ex uino bibatur, contra scorpionis morsus magnopere proderit. Hac abunde uescuntur Aphri, qui Leptim incolunt.

ἀκρίδες

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 11. ca. 29.
Aristot. de natura animalium. li. 5. ca. 17.

Locustarũ, quas Gręci nominãt Acridas, una species Onos appellat, & Apteros a Paulo, qa peñis careat: quã & Bruchon uocari putant, rodentem sata, & Attacõ in sacris literis appellatã. Licet in Dioscoride Asitacõ, siue Asiracõ legamus corrupte, ut arbitror. Nicander Mastacẽ appellat, pro Brucho. Aristoteles Attelabon. Clitarchus in Ambracia Locustas omnes Mastacas dici uoluit: ut Molurin, quę frumẽta depopulat. Ionia Locustas a numero peñarũ Tetrapelyridas nominat. Oetę Cornopas, alij Parnopas, & Pornopas: unde cognomen Herculi, & Apollini quoq; in Aeolia, ꝙ Locustas abigat. Ridẽdus uero Strabõis interp̃s apud nos, q culicẽ, nõ locustã uertit in Parnote, ꝗꝗ & Millepedę genus unũ est: q̊d uocat Onos. In sacris certe literis sunt, quibus Locustę mandi solitę, nõ animal insectũ, sed herbã hoc nomine significent. In qua sentẽtia magnus autor Chrysostomus, & prior eo Athanasius fuisse credunt: quasi pro animali acceptę, uescẽdo nõ essent. Cũ tñ in Africa, ut Dioscorides cõmeminit, ad Leptin, cibo etiã frequẽti cõmendent: hodie q̊q; uulgo eas comedunt Aegyptij. Plinius & Indorũ gentẽ quãdã, & Aethiopũ q̊q; partem Locustis tñ uiuere, fumo & sale duratis, in annua alimẽta, ꝓdidit post Diodorũ, Strabonẽq;: ut ob id Acridophagi nomen habeant. Locustã igit, siue Pedẽ Locustę, pro herba sumptã interpretãtur, quã uulgo Repunculũ, siue Napũculũ uocamus, folio angusto, desinente in mucronem cauliculis, uertice torulos habentibus, ut in asparago et salictario lupo cernit. Itemq; multi lateris. Ex quibus minores alij alterno semper inguine profiliunt. Radicula uel diuitũ, lautorũq; mensis petita. Rapisti qdem sapore, non tamen ad ructus illiberali, ac fatuus omnino gustus, sed cum aceto, & sale non iniocũdus. Semen ei tam exiguum, ut discerni fere aliter non possit, ꝗ grana sabuli. Alij Pedem Locustę pro Blito, aut ualde simili herba capiũt. in Arabicis scriptoribus. Sunt qui uocabulo Acridis, non herbã unam aliquã, sed summa herbarum omnium, quibus uictitarit homo sanctus in solitudine, accipiant. Quod si esset, perperam uertisset Hieronymus Locustas. Alioquin certum est, Locustas Iudęis inter animalia, quæ non sunt interdicta cibo, numerari. Dioscorides certe paniculas auenę dependentes, ut in Bromo diximus, Locustas, Plinius Lobas appellauit.

C

EX M. VERG. COMM.

VT plura sunt in natura gn̄a, sic etiā pene infinita ueterib. earū nomina fuerūt. Nihilq; mō difficilius, q̄ attelabos, parnopas, mastacas, molurides, tetrapelyridas, cornopas, & alia in græcis earū nomina digito signari, & dicier, hæc sunt: generatim excæpta Asiraco, quā et Asellū dicūt. Ob eā, ut nos credimus, caussā, Dio. de Locustis egit. Nec priuatim strāgurijs. i. uessicę stillicidio, sed λυσουρίαις .i. urinę angustijs mederi ait. Quo magis Barbarum demiror: q ad delectationem certas græcorum & latinorum in morbis & remedijs uoces tantopere uariauerit.

De Ossifrago. CAP. LVIII.

φήνης

VEnter eius auis quam latini Ossifragum appellant, particulatim potus, calculos cum lotio pellere proditur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 30. ca. 7.

OSsifragus, siue Phinis, & ut Aristot. appellat Phine, alienos fœtus cū suis alit: q̄s Aqlę nutriēdi tędio eiecerint. Quidā nō generare Ossifragū scripsere, ut Aristot. Plinius ex Haliæto nasci Ossifragos, ex Ossifragis Vultures minores, & ex minoribus maiores, q omnino nō generēt. Differt Ossifragus, ab Ossifraga, etiā si cōfundāt aliq: q Ossifraga septimū est Aqlę genus, quę Barbata dicit, & Sanqualis. Ossifragus uero qualē indicaui, laudatus ad coli uitia, qm intestinū unū habeat, mirabili natura, oīa deuorata cōficiendi. Nescio quāobrē Ambrosius Fulicā accipiat, quā Græci Phinin uocarunt: cum sit apud Maronem Fulica, ut qbusdā placet Herodius, ex Arato, quē Poeta noster ea parte uidet imitatus, ubi prognostica tēpestatū carmini suo inseruit. Idē Ambrosius Herodiū, alio loco Sturnū interp̄tatus est: cū Sturnos gręci Psaras nominent. Hieronymus Herodiū Græco nomine appellat. Seruius Herodios accepit, quas nos Diomedęas aues uocamus. Pausanias Herodiorū genus maximū, & pulcherrimum, & augurijs quoq; proditū uocari tradit Ocnon. Theodorus Fulicam, quæ ab Aristotele Cepphos, siue Cemphos dicitur, intelligit. Ossifragus parum ualet oculis, nubecula etiamnum suffusis.

EX M. VERG. COMM.

D

AVis postremi int̄ Aqlas generis Ossifragus est. Nominis manifesta oībus cā. Longissime in Aqlarū cēsu Aristoteles & Plin. de eo egerunt, & q̄d facile uolētibus inuenisse sit: nihil non ab illis dictū, a Barbaro in Corollario suo repetitū est. Nō parua laboris, & p̄cij mercede quęrenda auis hęc erit, si q̄d de ea fert̄, uessicæ calculos per urinā pellit. Sed q̄ uerū id sit, nō est testatus Diosc. ἱστορῆσαι q̄d est, tradi, & ferri id dicēs, sapient̄ q̄dē & caute, in aliorum fidem & famam reijciens, quæ testari ipse non posset. Cuius morē & exemplū nos etiā secuti, nihil ultra citraue mensurā & significationem uocū eius tradidimus: legentesq; in eo ἱστορῆται, quod est narrattur & fertur, ferri & nos uertimus: ne si pręcipi, ut Barbarus fecit, dixissemus, ueterum pręcepto confirmari & probari crederetur, quod hic non sua, sed aliorū fide credi tantū uoluerit.

De Galerita. CAP. LIX.

κορυδαλλός

GAlerita auicula est parua, apicem in uertice pauonis modo gestans, quæ assa & in cibo sumpta, cœliacos adiuuat.

BARB.
Pli. li. 10. ca. 49

GAleritā, siue q̄d idē est gallica uoce, Alaudā, Gręci Corydon, & Corydalon, & Scordalō appellant. Itē Corydalida. Oēs a Galero, siue Galea. Nā & Epitymbiditō Theocritus, qa ceu tymbō, hoc, est, sepulchrū patris in capite gerat. Cuzulā græcū uulgus nominat. Nota est apud Aristophanem comicū poetā fabula, primā uolucrū fuisse Galeritā: priorē q̄q; terra defunctū ei patrē, cū humari non posset, nōdū enata humo cōditum in uertice. Corydalis est & herba Capnos appellata: qm̄ & ipsa doloribus coli medeatur, ut auis ipsa. Galeritā nemo fere ignorat, auem pusillā, & plærumq; ob iter nobis obuiam, ingenio ad cantus docili, Passerculis, ut inquit Galenus, qui Pyrgitæ ac Troglytæ nominant̄, in oppidorū muris, ac turribus frequentes adsimilem, extra q̄ galero, quo illæ carent. Nam Corydylis, salsamentarius piscis est, quem nos Cordyllam uocamus, Gręci etiam Cordylida, & Dorylum. At Cordila tumores in capite significat: & Mitellam quoq; Cyprijs: eam quam Persę Cidarin, Athenienses Crobylon appellant. Porro similis est Alaudæ, Zerraneola uocata: nisi q apice in terra nidificans: unde nomen. Differt ab Alauda & Parcus, etiam siqui negant. Est autem Parcus auicula Palumbo minor, aliquanto subtus candida, cætero Pauoni similis, & crista quoq;.

EX M. VERG. COMM.

VAriant in Alaudę remedijs latini scriptores, & græci, Paulus Aegineta simpliciter elixam

(dico autem simpliciter, in aqua tantum) sumi diu iubet: hic assam pręcipit. Plinius non assam tantum sumi, sed cinerem eius etiam in aqua bibi. Adijcitq́; quod suæ ætatis testimonio & experientia confirmat, idem homini præstare cor eius femini adalligatum, & recens, tepensq́; adhuc deuoratum: pluraq́; alia quæ lib. 30. cap. 3. uolentes nouisse in eo poterunt.

A

De Hirundinibus. CAP. LX.

χελιδών

DISSECTIS crescente luna pullis Hirundinis, qui primo partu exclusi sunt, in uentre eorum lapillos offendes: e quibus duos, unum uersicolorem, alterum purum eximes. Ii priusquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle, lacerto, aut collo adalligati, comitialibus proderunt. Et sæpe prorsus eos recreabunt. Hirundines, uti Ficedulæ in cibo, aciei uisus medicamentum præbent. Tam pullorũ q́; matrum cinis, cum melle oblitus, oculis claritatem adfert. Anginæ eo commode perunguntur. Vuæ & tonsillarum inflammationibus hoc cinere succurritur. Et ipsæ & pulli exiccati, si drachmæ pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur.

BARBARI COROLL.

Hirundines, græce Chelidones, lapillum dicuntur pullo excluso dare. Tria earum gñ̃a, ut Banarum, syluestrium: quæ nidorum figura deprehenduntur. Ripariarum: quæ ita uocantur, quoniam in riparum cauis nidificant. Fit hoc capite Ficedularum quoq́; mentio, Gręci eas mõ Sicalidas, modo Ampelidas, modo Ampelionas uocant: autor Pollux, ut cęteros pretercam.

Pli. li. 10. ca. 33.

EX M. VERG. COMM.

Chelidonios ab Hirundinibus, quas græci Chelidonas dicunt, Plinius lapillos eos appellat, qui in earum uentriculis inueniri feruntur, fabulososq́; existimat, & magicis artibus in medicinam illatos. Quod magis credendum in eo facit Paulus Aegineta, qui sexto sui operis libro de Simplicibus his agens, crematarũ Hirundinũ cinere tm̃ in medicina utitur, anginisq́; & ad oculorum claritatem ex melle inungi pręcipit. Recępit tñ antiquitas omnis quę de eis in scriptore hoc leguntur: eamq́; ob causam qualia in græcis, latinisq́; omnibus adhuc leguntur, talia a nobis etiam reddita fuerunt: cætera omnibus eadem sunt.

B

De Ebore. CAP. LXI.

EBoris scobe illito paronychia sanant̃. Vĩ adstringẽdi ebur obtinet.

ἐλέφαντος ὀδόντος ῥίνισμα

BARBARI COROLL.

EBur a Græcis appellatur Elephas, eodem quo animal ipsum nomine. Quanq́; animal Elephantus quoq́; dicitur. Ebur uero alij cornu, alij dentem Elephanti nuncupant. Est & uasis potorij genus Elephas.

Pli. li. 5. cap. 3.

QVæ nos Eboris ramenta diximus, Plinius Scobem appellauit eadem significatione: et si Ramentorũ amplior q́; Scobis ambitus sit. Ramẽta em̃ ueteres latini dixerũt oĩa quę radẽdo, secãdo, incidẽdoue ex materia aliqua, quasi inutiles reliq̃æ supsũt: Scobẽ uero priuatĩ, quę lima, aut serra detrita cadũt. Estq́; Ramẽtorũ uox cũctis his cõis, et quasi gñis appellatio: illa aũt unius, aut alterius rei tm̃ nota et significatio Diosc. ῥίνισμα dixit scobina, detritũ ex Ebore puluerẽ indicãs. Quã rõnẽ secutus Pli. li. 28. ait, Scobe paronychia tollunt̃. Nos cõiorẽ & ampliorẽ rõnẽ secuti, Ramẽta diximus, q̃cũq́; ferramẽto detritũ ex Ebore puluerẽ significantes: fecimusq́; id autoribus alijs gręcorũ medicis. Paulus Aegineta nõ ex dentibus tm̃ Elephantis, quod solũ Ebur est, sed ex unguium, aliorumq́; ossium ramentis remedium hoc conficit.

VERG.

De Suillo talo. CAP. LXII.

SVis talus comburitur, dum e nigro albescat: qui tritus & potus, inflationibus coli, longisq́; torminibus medetur.

ἀστράγαλος

BARBARI COROLL.

TAlus Astragalos Græce dicit̃ in sue: cuius uicẽ in homine, Malleolus appellatus implet.

EX M. VERG. COMM.

NOn omni malo coli mederi cinerem suilli Tali hic scriptor ait, sed ex tribus eius generi-

C bus illi tãtum, quod cessante, nec transeunte crasso, & qualis peditu efflari solet spiritu, in eo intestino fit. Habet enim plures id malum caussas. Fitq; aliquando, cum inter eius membranulas crassus, pituitosusq; humor subsederit. Nonnunq; cessante, nec transeunte illhac spiritu: quale pauloante descripsimus. Sępe ex eiusdem intestini inflammatiõe, aut ob acres erodentesq; humores dolorem acrimonia erosioneq; sua excitantes. Ex his secundum illud genus ἐμπνευματώσεως, idest, inflationis uoce indicasse uidetur.

¶ De Ceruino cornu. CAP. LXIII.

ἐλάφου κέρας

CEruini cornu cinis elotus, binis cochlearibus epotus, prodest dysentericis, excreantibus sanguinem, cœliacis, regio morbo, & uesicæ doloribus cum tragacantha. Fœminis fluctione uuluæ laborãtibus, cũ liquore huic rei accõmodato. Cerui cornu cõtusum, crudo fistili luto circũlito, & in furnũ indito uritur, donec albescat. Id cadmię mõ elotũ, ulceribus oculorum & defluctionibus salutare est. Infrictũ dentes expurgat. Crudi cornu suffiti nidore serpentes fugantur. Feruefactũ in aceto, si eo gingiuæ colluant, maxillarum a dentitione dolorem adimit.

BARBARI COROLL.

CEruum Græci Elaphon appellant, ut prædiximus, & Bredon poetæ. Alij caput ipsũ Cerui Bredon uocant. Inulum, siue Inuleum eius, Nebron, et Cemada. Quanq; Cemas nondũ pgredit in pascua. Damã uero Græci Proca dicunt. Aristoteles, et idonei fere oẽs, et Dionysius a Ceruo non distinguit. Philetas, primogenios Ceruos Procas dici uoluit. Ab hoc animali Proconesos appellata est. Nam Ophion, quod Sardinia quondam ferebat, & interisse credit, Ceruus non erat, sed animal pilo, ac dente simili, Ceruo minus. Genus uero Ceruorum prægrande, Gręci Echæineas, ab oppido uocãt. Aristoteles Achænas cognominat. Inulũ, Varro & ex equo & asina uocari scribit: quos & Bardones aliqui appellant, sicut ex asino, et equa Mulum: quanq; uetusti codices, tum Varronis, tum Columellæ Innum habent, non Inulũ, q ab equo patre nomen traxerit. Sed & Aristoteles quoq; Innũ græce dicit, q ex mulo & equa nascit, ceu paruus mulus. Proinde Nonius marcellus, Hinnas inquit, & Hinnos, sub quo nomine accipere debeamus Varro signat. Ait em̃, ex equis & mulis q nascant, Hiños uocari. Vt errauerit, q distinctiõis studio cõfinxit, Hinulos ceruini generis esse pullos, eqni uero Inulos uocari. Quin si mutare oportet, uerius sit Inulos p simplex, n, & sine flatu ceruinos pullos accipi: Hiños aũt & Hinnulos per duplex, n, & cũ aspiratione, ex asina conceptos equi coitu, sed utiq; si sint mares, ut Plinius adiecit: q̃q; Nonius marcellus aliť, ut p̃monui. Porro Inis, etiã infante & paruulũ Gręcis significat. At Ginni per, g, ab Aristot. appellant eq pumili, nõ alia rõne q̃ maris & uteri uitio, Gygenios a Strabone dictos arbitror, in Liguriæ montanis, ubi & Mulorum genus uocat hoc nomine. Non placet quorundam distinctio inter Dorcem, & Dorcadem: quasi Dorcas ceruinus pullus sit, Dorx animal diuersum, cum Dorcas Aristoteli non Ceruum, sed Capream significet. Certe Dioscorides in coaguli mentione, Dorcadem a Dorco separauit. An, ut eo distet Dorcus a Dorcade, quo Ceruus ab Inuleo, & in Strabone Zorces, pro eo quod sunt Dorces. Nisi uitium sit in exemplari legas. Ipsum cornu Ceras uocant: quod & poculi genus est. nam cornibus ueteres bibisse, Pindarus, Sophocles, Homerusq; testantur: si modo ut fere persuasum est, Rhyton, in Poeta eminentissimo idem sit quod Cornu.

D

EX M. VERG. COMM.

NOn placet quod in extremo capite dictum a nobis, & ab alijs est, collui ceruini Cornu decocto utiliter molarium dentitione factos dolores. Cur enim molarium magis quam primorum, & caninorum: Omnium enim eadem ex inflammatione doloris causa, et ratio est. Nec siccantibus, qualis hic cinis est, sed natiuo unguine mollientibus remedijs, ad adiuuandas in pueris dentitiones, uti antiquiores pręceperunt: qualia sunt gallinaceorum adeps, & leporis cerebrum: at in dentibus γομφίους molares tantum græci appellant. Fatemur id quidem: & ab his γομφίασις facta uox nihil nisi molarium dentitionem significare potest, concedimus id etiam, sed hac conditione, dum certius aliquid & ad hanc rem aptius inueniatur. Inclinat enim animus, nobis significari ea uoce aliud in cunctis dentibus malum. Nec leuibus argumentis ob-

orta nobis hæc ſuſpitio eſt, non ob eas quas pauloante diximus cauſas, ſed quoniam Galenus uſum ceruini Cornu eſſe ait ad reſtringendã gingiuam, & confirmandos dentes. Quod & Paulus Aegineta etiã, cum de omni Cornu lib. 6. agit, his uerbis teſtatus eſt. τὸ δὲ τῆς ἐλάφου, καὶ μετ' οἴνου λειόμενον, εἶτα περιπλασσόμενον ὀδόντας ἵστησι σειομένους. Quod eſt, Cerui autem cornu tritum, uinoꝗ maceratũ, mox circumlitũ mobiles ſiſtit dentes. Et paulo ante, οὖλα πλαδαρά, id eſt, humentes & diffluentes gingiuas compeſcere idem Cornu dixerat. Plinius etiã lib. 28. ca. 10. dentes mobiles confirmare ceruini Cornu cinerem teſtatur: doloresꝗ eorũ mitigare, ſiue infricentur, ſiue colluantur. Addiditꝗ ſtatim, arbitrari quoſdam ad omnes eoſdem uſus efficaciorem crudi cornu farinã eſſe, & dentifricia utroꝗ modo fieri. Quæ omnia eodum pertinent, ut dentibus, non dentitionibus mederi ceruinum Cornu uideatur.

❡ De Eruca. CAP. LXIIII.

A

ERucis, quæ in oleribus gignuntur, cum oleo peruncti, a uenenatis beſtijs feriri negantur.

κάμπη

BARBARI COROLL.

ERucæ, pro animali acceptæ, a Græcis Campę nominantur. Hippocrates in herba tithymalo naſcentes, aculeatas eſſe prodit, utiles ad conceptus. Campa dicebatur & genus illud beſtiæ, quam Liber pater in Libya ſuſtuliſſe dicitur, ad Zambirram oppidum, tumulo in monumentum eius facti condito. Vt Diodorus meminit.

Plin. lib. 19. capit. 6. lib. 11. capi. 23.

EX M. VERG. COMM.

HOrtorum, ſatorumꝗ omniũ peſtis calamitasꝗ Erucæ ſunt, dirũ animal, lento & humido tempore, auctoribus Theophraſto, & alijs naſcens: multiplex hoc malũ, & quod in uitibus & arboribus natũ, frondem oẽm & florem erodat, turpiꝗ facie depaſtam arborẽ relinquat. Nihil in carmine ſuo, & ultimo duodecimi libri capite Columella pro horti, annona diligentius curauit. Si cætera defecerint naturæ & artis auxilia, ad ſuperſtitionẽ tranſlata re, in qua non ueritus eſt, auctore Democrito, docere quæ ſaluo pudore dici & audiri non poſſunt, ſed ut ille teſtatur, tam p̃ſenti contra hoc malũ remedio, & ope, ut non aliter ꝙ cum decuſſa pluit arbore nimbus, Vel teretis mali, uel tectæ cortice glandis, Voluiť ad terrã diſtorto corpore campe. Qualia aũt ea ſunt, poterunt uolentes ab eo audire. Nobis em̃ in ſcriptore hoc aliud conſiliũ eſt, nec in Erucis eius aliud q̊d moneamus habemus, ꝙ ideo in oleribus naſcentes Erucas eum appellaſſe, ut a piceariũ, aliarumꝗ arborũ Erucis, quæ ueneni maleficium habent, ſepararet. Noſtra ætas & gens totum hoc genus quacunꝗ forma ſit, & ubicunꝗ naſcatur, una appellatione Brucos nominat: cum tamen Locuſtarum genus quoddam priuatim Brucum Græci appellent.

B

❡ De Cantharidibus. CAP. LXV.

FRVMENtis congeſtæ Cantharides, ad recondendum idoneæ ſunt, quæ fictili uaſe, non picato conduntur, & raro linteo obligato ore, & deorſum conuerſo, ſuſpenduntur ſuper aceti feruentis ꝙ acerrimi halitum, donec æſtu examinentur. Poſtea lino transfixæ reponuntur. Potentiſſimæ omnes uariæ, lutheis lineis, quas in pennis transuerſas habent, promiſſoꝗ corpore, craſſæ, ac blattarum modo præpingues. Sed inertes ac imbecilles, quæ unius ſunt coloris.

κανθαρίδες

BARBARI COROLL.

NOmine Cantharidũ e noſtris aliqui etiã Scarabeos, maxime pilularios accipiunt: qui & Canthari dicantur. Et ab Hippocrate Copriones. Plinius, eſt inquit & Cantharis dictus Scarabeus paruus, fruteta erodens. Porro Cantharus & nauigij, & pocilli nomen eſt, & ornamenti quoꝗ muliebris, ut Athenæo placet. Ipſarum Cantharidum uenenũ, in qua parte ſit, non conuenit. Alij in pedibus, & capite exiſtimant eſſe. Alij negant. Inter omnes conſtat pennas earum auxiliari, in quacunꝗ parte ſit uenenum. Ipſæ naſcuntur ex uermiculo in ſpongia maxime cynorhodi, quæ ſit in caule, ſed fœcundiſſime in fraxino. Cæteræꝗ in alba roſa, minus efficaces. Improbantur duo earum genera. Minutæ, latæ, piloſæ. Item macræ, unicolores.

Pli. li. 11. ca. 28.

EX M. VERG. COMM.

MVlta ſunt, quæ Scarabeis congeneres Cantharidas faciunt: ſed nihil æque cognationem eorum oſtendit, ꝙ uaginis clauſæ utriusꝗ animalis pennę. Ob quam ſimilitudinem, diminu-

C

ta a Scarabeo, quem Cantharon Græci nominant appellatione, Cantharida illi simile, sed minore corporis mole animal hoc dixerunt, pueris etiam notissimum: sed quod præsenti, & insanabili ueneno hominẽ perimat: quemadmodũ inter uenena hic ipse in extremo opere docebit. Habent ueneni par maleficiũ Buprestides, & picearũ Erucæ. Hæ cæteris Erucis similes, & congeneres, discrimen ab arbore in qua nascunt̃ nomine ipso ostendũt, Pytiocãpæ a Græcis dictæ: Illę boũ acerba pestis, in eadẽ gente a maleficio suo nome inuenerũt. Descripsit Buprestim Plinius lib. 30. cap. 3. his uerbis. Rarũ in Italia animal Buprestis est, longipedi Scarabeo simillimũ. Fallit inter herbas bouem maxime, unde & nomen inuenit: deuoratumq;, tacto felle ita inflammat, ut rumpat. Nouerunt nunc etiã rura hoc malum. Vidimusq; nos, peremptum aliquãdo eo ueneno bouem. Non satis tamen ostendunt rustici eius animalis formam, diuersisq; appellationibus, diuersis locis, & diuersa forma describitur & appellatur. Copiosius inter uenena de his omnibus iterum agetur. Nunc satis sit nominũ causam & rationem reddidisse.

¶ De Bupreste. CAP. LXVI.

βουπρήστεις

SImili modo reconduntur Buprestes, genera quædam Cantharidũ, & pinorum erucæ, quæ supra cribrum suspensum feruenti cinere paulisper intostæ, reponuntur. Vis omniũ communis erodere, ulcerare, calorem elicere. Qua de causa ammiscentur medicamentis quæ lepras, ferosq; lichenas, & carcinomata sanant. Menses ciunt pessis emollientibus additæ. Aliqui Cantharidas antidotis impositas, aquæ subter cutem auxiliari prodiderunt. Argumẽto, q urinã moueant. Alij pennas, pedesq; contra potarum ueneficia, remedio esse tradiderunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 30. ca. 4.

PItyocampæ a nostris Erucæ picearum, aut pinorum uocantur. Buprestis & animal, & herba est. Ex his Erucis uermiculi postea nascuntur, qui accęptis alis euolant: quemadmodum & in ficu, & cynorhodo, siue canina sentice.

D

¶ De Salamandra. CAP. LXVII.

σαλαμάνδρα

SAlamandra lacertæ genus est, iners, uarium, quod frustra creditum est, ignibus non uri. Vim habet erodentem, calfactoriam, exulcerantem. Additur ut Cantaris in medicamenta, quorũ uis est exesse, & lepras abolere. Similiq; modo reconditur. Liquefacta in oleo, pilos euellit. Exenterata, detractis pedibus & capite, in melle seruatur ad eundẽ usum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 10. ca. 67.

SAlamandra animal lacerti figura, stellatũ, nunq̃ nisi magnis imbribus proueniens, & secuta serenitate deficiens. Huic tantus rigor, ut ignẽ tactũ extinguat non alio modo, q̃ glacies. Quod quidã tamen negant. Aetius per ignem inquit, cadentibus flãmis ambulat, eumq; non solum frigoris ui, sed etiã pondere corrumpit, quasi obruens. Theophrastus & frigori & humori tribuit, qui ex ipsa lentus profluat. Si diutius tamen in igni mansitet, comburitur. Cassiodorus, Salamandra subtile, & paruũ inquit est animal, lumbricis associum, flauo colore uestitum. Saliua eius, quæ lactea ore uomitur, quacunq; parte corporis humani contacta, uel pede imo respersa, toti decidũt pili, & colorem in uitiliginẽ mutat. Si arbori irrepserit, omnia poma inficit ueneno. Ita populos sæpe totos necando frigida ui, nihil aconito distans. Quinimo, si contacto ab ea ligno, uel pede crusta panis incoquatur, idem ueneficium est, uel si in puteum cadat. Manditur tamẽ a suibus innocenter. Similis Ascalabotæ Salamandra est Aetio. Lacerta uenenaria, hoc est, Pharmacitide uelocior. Ascalabotem Græci, & Colloton, & Galeotẽ quandoq; appellant. Nostri Stellionẽ. Horum transmarini pleni lentigine, stridoris acerbi, qui & uescuntur, intantũ scorpionibus aduersi, ut uisis protinus torporẽ afferãt frigidi sudoris. Tales in Italia non sunt. Viuũt enim rore, ut chamæleontes, præterea & araneis. Qui aũt Stelliones appellantur, ut Marcellinus inquit, in nouis domibus cernunt̃, forte ij quos Romanũ uulgus Tarantulas uocat, albas, innocuas, & pusillis lacertis similes. Sunt & Apulorum Tarantulæ in agris.

A

Phalangiorū fortaſſe generis, ueneni præſentanei, cōmoto ſtatim eius mente, quę percuſſerint. Auxiliari cantu eis, & omnino muſica ratione, cōſuetudo regionis eſt. A Stellione fraudulentiſſimo animali, ſtellionatus crimen, & ſtellatura. Spartianus in Peſenniĳ Nigri uita, quos inqt conſtiterit accępiſſe ſtellaturā. Et alibi. Tribunos, qui ſtellaturas inquit militibus tuliſſent, capitali pœna affectos. Inuidentiſſimū hoc animal intelligit, quoniā ſenectutis ſuæ membranā deuoret, gnarum propter Comitiales morbos impeti eam. Hinc ſtellare uerbū, pro inuidere. Cubilia ſtellionis, in locis oſtiorum, feneſtrarūq; ſunt, aut cameris, ſepulchriſue.

EX M. VERG. COMM.

SVnt nobis & aliĳs de Salamandra eadem fere omnia. Quod inter nos non cōuenit, unum tm, & illic eſt ubi legitur, ψιλοῖ δὲ τρίχας τακεῖσα μετ᾽ ἐλαίου. Quā lectionem illi ſecuti, liquefactam in oleo Salamandrā depilare dixerunt. Nec male: id enim participiū illud plærunq; ſignificat. Nos autem non liquefactā, ſed crematæ cinerem facere id diximus: in antiquiſſimis, ĳſdemq; probatiſſimæ fidei græcorū codicibus, non τακεῖσα, ſed καεῖσα, quod eſt, cremata legentes. Confirmauitq; nobis eam lectionem Paulus Aegineta, qui crematæ Salamandræ cinere tm̄ ad hos uſus utitur. Verba eius hæc ſunt. σαλαμάνδρας δὲ κανθείσης τὴν τέφραν ἔνιοι μίσγουσιν, &c. quod eſt, crematæ autem Salamandræ cinerem aliqui miſcent.

ℭ De Araneo. CAP. LXVIII.

ἀράχνη ὁλκός λύκειον

ARaneus, quem Holcum, aliĳ Lycium uocant, ſubactus cum ſplenio, & linteo illitus, prolatusq; utriſq; temporibus, aut fronti, tertianos circūitus perſanat. Tela eius impoſita ſanguinem ſiſtit. Vulnera quæ ſummā cutem occuparunt, ab inflammationis iniuria uindicat. Eſt & alterum Aranei genus, qui candidam, tenuē, denſamq; telam orditur, quem in loculo ligatum, & lacerto appenſum, quartanis circūitibus mederi narrant. Decoctus ex roſaceo, & infuſus, aurium doloribus auxiliatur.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 11. ca. 24.

ARaneū Græci Arachnen uocāt, Araneorū, Phalangiorūue multa gña. Innoxiū lupi nomine poſt dicendū. Noxiorū duæ ſpecies ab Ariſtotele tradunt̃. Vni corpus exiguū, uarium, acuminatum, aſſultim ingrediens: ob id Pulex uocatus. Alteri maius & nigricans, prioribus cruribus longiſſimis: tardū hoc & imbelle, nec ſaliens, æque Phalangiū. Præter hæc a Plinio uocat̃ genus Aranei lanuginoſum, grandiſſimo capite, quo diſſecto, inueniant̃ intus uermiculi duo, qui adalligati, ceruina pelle ante ſolis ortū, dicunt̃ mulieribus p̃ſtare ne cōcipiāt. Vimq; illā durare anno, unde Atocion q̊q; dicit̃. Eſt & Rhagion uocatus, q̄ acino uuæ nigro ſimilis eſt, ore mimo, ſub aluū pedibus curtiſſimis, & tanq̄ inchoatis. Dolor a morſu eius, qualis a ſcorpiōe. Vrina textis Aranei p̄ſimilis. Quintū genus Aſiorcion, uel Aſtertion, ex manu ſcriptis codicibus, aut Aſtorgion, q̄ſi diſcordialē & inamabilē ſignificent. Sed in picto Dioſco. ἀστήριον. i. aſterīū, uirgulis albis, a proximo diſtinguit̃, cuius ictu genua labefactantur. Sextū cęruleus, utroq; pernicioſior, lanugine nigra, caliginē morſu concitans, & uomitus araneoſos. Septimū a crabrone penna tantū differens, deterius etiamnum cęruleo: propterea macie quoq; conficit a ſe percuſſos. Octauū Myrmecion, quia formicæ ſimilis, ſed multo maior, ruffo capite, aluo & reliqua parte corporis nigra, guttis reſperſus albis interſtinguentibus, acerbiore q̄ ueſparū dolore torquens. Viuit maxime circa furnos, & molas. Fuliginoſum deſcribitur Aetio, ſtellatū, præſertimq; dorſo. Nonū Tetragnathus, ſed duobus faſtigĳs. Alterius mediū caput, linea candida & trāſuerſum. Itē altera diſtinguit, qui & peior, tumoreq; oris molitur. Alter cinereus, poſteriori parte candicās inertior. Aetius Tetragnathon modice lato, & ſubalbo corpore deſcribit, pedibus aſperis, duabus inciſuris in capite, recta una, per obliquū altera, ut quaternas buccas habere uideat̃: unde nomen. In Aethiopia tam frequētes, ut regionē in ea quandā prope Sillos, Acridophagosq; deſeri coēgerint. Idem auctor & Cranocolaptē, & Scoletion, & Sclerocephalon enumerat. Vt primū genus longis cruribus, ſubuiride, aculeo circa ceruicē infeſto prodat: ita dictū, quia caput maxime percutiat. Secundū ſqualet maculis, præſertim capite, longis pedibus. Tertio caput duricia ſiliceum. Lineamēta toto corpore ſimilia beſtiolis, quæ lucernas circūuolant. Hæc fortaſſe uel eadē ſunt, uel parū diuerſa plinianis. Præcipue uero Cranocola-

C ptes idem genus uidet̃ illud esse, q̃d nos Sextũ haberi diximus, ceruleũ, & caliginẽ morsu concitans, caputq; tentãs, Habet̃ & cinerei genus quoddã minime noxiũ, telas muscis in parietibus latissime pandentis: qui & Muscarius uocat̃, inter lupos, ut arbitror locandus. Comperio & Araneum candidũ, longissimis, tenuissimisq; pedibus. Item aliud genus crassissimũ, textũ condentis in contignationibus: quorũ uterq; in dictas, aut dicendas forte species recidit. Est & discrimen Araneorũ, quos Aristoteles appellauit Lupos: quorũ minimi non texant, maiores in terra cauernarũ uilia, & exigua uestibula præpandant. Mediũ genus lautiores, crassioresq; telas orditur uel operosissime, ob id Eruditissimũ ab eodem Aristotele uocatũ, cuius duas quoq; species reddit. Maiorem subtus pẽdere, degrauatũ mole corporis. Minorem, in sublime e quibusdam telæ suæ latebris obseruantem excubare. Græci qui de uenenatis ictibus scripsere, Lupum uenari muscas demonstrãt rotundũ, cælata, sculptaq; ceruicula, tribus in ore, quod ei latiusculum est, lineamentis. Aranei Lacertarum catulos irretiunt, utraq; labia mordicus apprehensa, telas suas altius tollendo. Incrementa amniũ futura præsagiunt. Sereno non texunt, sed nubilo. Fœminã textrinæ, marem uenationi operã dare arbitrantur, idq; sole oriente, occidenteq;, bestiolis tum maxime infestis. Aranei clunibus in uenere conueniũt. Vermiculos similes ouis pariunt, in telas expansos: quia saliendo excludũt: Phalangio excepto, qui specu in ipso cubat, magno numero, triginta fere: sed ubi emersit, matrem consumit sępius, & patrem. Incubant triduo. Cæteris generibus oua pauciora. Consumant̃ Aranei, quater septenis diebus. Simul porro editi sunt, fila sua mittũt, siue de suo q̃d foris habent, ceu uellere corticeo, ut Aristoteli uisum est: siue ut Democrito, excrementi cuiusdã modo, uelut corrupta intus alui natura, statuto tempore: siue ut aliĳ dixere, quia intus sit quædã lanigera fœcunditas. Ouidius.

Cætera sunt uentus, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet Aranea telas.

Non habet Creta insula maleficũ animal, præter Phalangiũ, alioquin Italiæ ignotũ. Hoc cerui percussi, cancros edendo sibi medent̃. Nominat̃ & Mus araneus: de quo priuatim agendũ nobis est. Araneorũ telæ, priuatim Vescæ, hoc est, siccæ, ac tenerę uocari solent. Ipsum anial Araneus uocat̃, græce Arachnes. Tela uero Aranea, ut græce Arachne. Q̃z q̃: interim & pro aniali poëtæ capiũt Araneũ. Phalangia uero, & quod idem est Aristoteli, Phalangas, & Phalangios arbitror esse dictos: & Phalanx internodiũ significat, qualis pars ea digiti, q̃ rigida manet, nec D flectit̃, ut Aristoteli placet. Omnibus em̃ Phalangĳs internodia terna in cruribus. Ob id & fustes nodis rigentes, ut Plinius testat̃, Phalangas uocabãt. Vnde baiulos Victruuius, quia Phalangis uti soleant, Phalangarios appellat. In Albania Phalangiũ haberi traditur Straboni, Helianoq;, a quo siqui feriuntur, aut ridendo, aut flendo moriant̃ desyderio suorũ.

EX M. VERG. COMM.

LOnga est Plinio, Nicandro, Aristoteliq; animalis huius historia: fecitq; id multiplex eius genus, diuersiq; in tam exiguo corpore ad uitam & mortem hominũ euentus, & quæ artificiose modo exercent, modo insidiose ubiq; animalia hæc agunt. Prima & maxima omniũ, id est, noxios, & innoxios, diuisio est: hos Græci ἀράχνας, nos Araneos, illos ambo Phalangia diximus. Rursus Phalangiorũ plura sunt genera, priuatim ab antiquioribus latinis & græcis suis nominibus appellata. Araneorũ itidem, sed pauciora: quæ Dioscorides hoc capite numerat. Qui primũ Arachnes nomine usus indicauit, non de omni Araneo, sed de innoxio tantũ agere, qui in parietibus & trabibus telas suas ad aliorum insectorũ uenationem suspendit. Notissimus omnibus hic est, in uetustis & rimosis parietibus habitãs. Hunc Holcon, & Lycon, id est, lupum uocari hic ait: facta, ut nos credimus, a uenatione & insidĳs eius appellatione: & quoniam muscas rapiat, trahat, & enecet, ideo lupum, & Holcon a trahendo dictum fuisse. Lupos Aristoteles totum hoc genus etiam appellauit.

De Lacerta. CAP. LXIX.

σαύρας ἡ κεφαλὴ

LAcertæ caput intritũ, & appositum, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. Varos, formicantes uerrucas, & pensiles, quas acrochordonas uocant, tollit. Iecur exesis dentibus coniectum dolores finit. Si diuulsa admoueatur, ictis a scorpione leuamentum præstat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 8. ca. 39.

LAcertam Græci Saurã. Huius una species Chalcidice uocatur, atq; Seps seorsum reddenda. Lacertum, & Lacertam idem genus esse conspicor, ut est apud Græcos quoq;, Sauros, atq;

Saura. Est & piscis hoc nomine. Lacerta uidetur & uasis genus esse apud Iuris peritos. Sicut & apud Gręcos Saura, cuius in palma meminit Hippocrates. Est & Herbæ nomen Saura, Plutoni sacra, ut Nicander poëta docuit illo uersu. σαύρηντι ἠχθόνιον πέλεται ςέφος ἠγεσιλάου.

Fortasseq; in eo uerbo aut Anagallidem intelligit: quippe quam Dioscorides Sauritin a nonnullis dici prodat: & prophetę Nycteritin, quasi nocturno & subterraneo dicatam numini: aut ipsum Sinapi, quod, ut Plinio placet, ab Atheniẽsibus Saurion uocatur: aut Nasturtiũ, quod ab Hippocrate Sauridion quoq; dicitur. Lacertarũ pedes Græci Blæsos uocant, hoc est, quorum pars extrorsum, pars introrsum spectet.

EX M. VERG. COMM.

VTroq; genere Lacertũ, & Lacertã idem hoc animal antiquiores Latini dixerũt, tam certũ, tanq; ubiq; nascens, ut nihil dicendũ aliud de eo sit. Nec fuisset nobis in cõmentatione eius aliquis labor, nisi quod fere in cunctis legit, pellere, siue malueris dicere, tollere impositũ Lacertæ caput ἰόνθους, id est, uaros: nõ sic, sed ἥλους, id est, clauos legi oporteret: quod nos antiquissimorũ codicum fide instaurauimus: persuasitq; id audere Paulus Aegineta, qui clauos hoc remedio curat: & pręter hęc res ipsa etiã, & cõgeneres morbi uerrucæ & formicæ, quibus rectius claui, q̃ uari coniũgebant. Quinetiã uerbum ἄιρει, quo hic usus est, & tollere significat, clauis aptius q̃ uaris competit, qui extenuantur leuiganturq; potius q̃ tolluntur.

❡ De Sepe. CAP. LXX.

SEps, quam aliqui Lacertam calchidicam uocarunt, in uino pota, morsus suos sanat.

BARBARI COROLL.

SEps, nunc Lacerti genus est, nunc ut diximus Millepedæ. Cum Lacertam significari uolumus, Chalcidicæ cognomento utimur. Sed an idem sit cum ea, quam Aristoteles Chalcida, & Zygnida nuncupat, Theodorus more suo Dignydam conuertit, lacerto paruo similem, æstimabunt legentes. Ipse in diuersam partem moueor Plinij uerbis, qui quodam loco ait, Peculiariter inquit, a Chalcide Cerastę differt. Est & turberculi maioris ac pestilentis nomen Seps apud Hippocratem, ab erodendo impositum. Aetius, Seps inquit, serpens est cubitorum binum, crassitudine in exilitatem, ut alia quoq; genera serpentium, descendente: ingressu tardo, rectoq;: lato capite, ore acuto, maculis corpore toto candidis: triduo, uel quatriduo interficit. Pausanias quoq;, AEpytum inquit, Arcadiæ quondam Regem in uenatione occupatum, & imprudentem Seps oppressit. Viperæ similis est inquit, minimę, cineris colore, maculis ex interuallo uarius, lato capite, angusta ceruice, aluo maiori, cauda breui, obliquo incessu, quasi cancer: quod & Cerastæ inquit, serpenti proprium est. Chalcidicem Helianus, si quis inquit, habeat in tritico, fore ut incorruptum seruetur. De serpente intelligat, an de pisce Chalcidico, qui & Chalcis dicitur, non constat. De Sepe pro Multipeda, Plinius uigesimo uolumine. Multipedem inquit, Sepa Græci uocant, oblongam, pilosis pedibus, pecori præcipue nocuam. Castigatus est in ea parte locus, propterea q non Sepa, sed Ipa legebatur. Nam Ips genus uermis aliud, ut in pumice docebimus.

EX M. VERG. COMM.

AB exedendo Seps lacerta hæc dicta est. σήπει enim, id est, exest quæ ueneno suo contigerit. Lacertæ similem omnes describunt: præsertimq; in Theriacis suis Nicander dicens, σήπα γέμην πιλανοῖσι λομὴν σαύροισιν ἀλύξεισ, quod est, Vitabis & Sepa, corpore humilibus lacertis similem. Dico autẽ humiles, quas ille πιλανοῖσ, id est, per terrã serpentes dixit. Fuit hoc illi ab euentu nomen, quemadmodũ a corporis maculosis lineis, quas in tergo habet colore æris: quod Gręci Chalcon dicunt. A Chalcis, siue Calcidica dicta eadem est. Nos enim eãdem credimus: fuisseq; antiquam & uerã eius appellationem Chalcida, quasi æneã, ob eam quã diximus causam: & ex eo deinde nomine, cuius rationem non nouissent omnes, ad adiectiuũ gentis, & loci nomen translatã eius appellationem fuisse, dictamq; Chalcidicam, quasi in Chalcide Euboiæ plurima inueniretur. Quod falsum est: cum in Libya & Cypro nasci præcipue dicatur, & inter petras illic uiuere. Factũ ob id etiã est, ut in antiquis scriptoribus modo Chalcis, modo Chalcidica lacerta inueniatur: eorũq; auctoritate diuersum, non idem creditũ hoc animal fuerit. Nobis in hanc partem inclinat animus: habemusq; opinionis huius auctorem antiquissimũ Nicandri interpretem. Nec eo secius liberum legentibus arbitrium relinquimus.

C

σκίγκος

De Scinco. CAP. LXXI.

SCincus aut Aegypti, aut Indiæ, aut rubri maris alumnus: quis inueniatur in Lydia Mauritaniæ. Est autem terrestris Crocodilus sui generis, qui salsus affertur in nasturcio. Aiunt carnes quæ renes amplectantur, id sibi uirium uendicasse, ut si drachmæ pondere bibantur, uenerem accendant. Verum decocto lentis cum melle, aut semine lactucæ cum aqua poto, ueneris cupiditates inhibentur. Additur in antidota.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 2. ca. 8.

SCincus a Crocodilo cute distinguitur, candidiore, tenuioreq́; sed præcipue seta squamarum, quæ a cauda ei ad caput uersa est. Maximus Indicus. Post Arabicus. Afferuntur inueterati sale. In Nilo natus, Ichneumone minor est, tanto inferior Crocodilo. In Libya duos cubitos excedere, Pausanias existimat. Venales Scincos ex Aegypto licet uidere, lacerti magnitudine. Sunt & Vincentino agro sui quidam Scinci, minores multo ueris, etiamsi pro Aegyptijs officinæ subijciunt. In Bithynia Chalcedonis agro fere, Crocodilos minutos quodam fonte nasci, qui a Zaritia dicatur, Strabo meminit: fortasseq́; pro Scincis accipit, quoniã paruos esse tradat. Crocodili Champsæ apud Aegyptios uocantur. Iones uero Crocodilos primi uidentur appellasse, ut inquit Herodotus, sumpto nomine ab illo Crocodilorum genere, qui apud ipsos in sepibus, macerijsq́; nascuntur.

γῆς ἔντερα

De Terrenis uermibus. CAP. LXXII.

TErreni uermes impositi, præcisos neruos glutinant. Tertianas discutiũt, decocti cum anserino adipe. Infusi, affectis auribus medentur. Cum oleo autem decocti, si in contrariam aurem instillentur, dentium doloribus præstant auxilium. Poti ex passo, urinam ciunt.

D

BARBARI COROLL.

VErmes terrenos, quidam Blininthas, alij Gensentera, hoc est, Lumbricos, & Intestina terræ uocant. Iulos aliqui, ut Dorion. Gaphagæ a Syracusanis uocãtur, quasi limo & terra uictitent. De ijs nonnihil & in Fibro diximus. Est Iulus & Polypus & Cantilenæ genus, qua lanitices siue purpurarij utuntur. Hoc nomine uocantur hymni quoq́; Cereris, ac Proserpinæ. Sed & fruges ipsæ. Propterea, quod singulares manipulos farris hordeacei, amalas Græci uocãt: ipsas uero metas, & fasciculos, qui ex multis manipulis præligati sunt, Vlos, & Iulos nominant, ut Athenæus inquit, meliusq́; Photion Vlos interpretatus, panes holocleros, hoc est, quibus nihil detractum sit. Nec satis scio, de autopyro pane, an de holopyro Photionis ennarratio intelligenda sit: de quorum utroq́; in tritici mentione disertabitur. Terreni uermes, cum e cauernis suis prodeunt, tempestates, imbresq́; prænunciant.

μυογάλη

De Mure araneo. CAP. LXXIII.

MVS ARANEVS dissectus & impositus, sui morsus ueneficia luit.

BARBARI CORLLO.

Pli. li. 29. ca. 4.

MVrem araneum Mygalen, & Myogalen Greci appellant. Negant transiri orbitam ab eo, naturæ quodam torpore: & si transierit, moritur. Inde contra morsum eius, terram ex orbita sumendam præcipiunt. In Italia uenenatus eorum ictus. Eosdem ulterior Appennina regio non habet. Monendi sumus in Theodori præfatione de animalium historia, non Mygalen pro mustella, sed Galen scribendum ab impressoribus fuisse. Mus araneus ideo Mygale dicitur a Græcis, ut placuit Aetio, quia muris magnitudine sit, & mustellina specie. Os ei oblongum, cauda gracilis, dentes quadruplici uersu tenues: quod & uulnus indicat. Ex eo purus statim sanguis effluit, mox saniosus, tum pustulæ insurgunt, Sunt quibus caro feculenta. Ipsum animal maxime testiculos aggreditur. Pustulæ, si prægnans percusserit, nec aliter rumpuntur, ut Dioscorides & Aetius scripsere. Plinius, non pustulas, sed ipsum Murem araneum si prægnans ferisset, dissilire protinus existimarunt.

A

EX. M. VERG. COMM.

DEscripserunt ex ueteribus plures araneũ Murem, pręsertimq; Aetius: q ideo a græcis My-
galem, facto ex mure & mustela nomine, appellari ait, qm̃ muris magnitudinẽ, & eadẽ illi cau-
dę gracilitate, et rictus longitudine, reliquo autem corpore mustelina specie sit. Amyntas tñ, an-
tiquissimus græcorũ scriptor, ideo Mygalem uocari ait, q adulterino coitu ex mure & muste-
la nasceretur. Quod nec uerum, nec uerisimile est. Qui enim ad generationem coibunt mus &
mustela: quibus non solum dissimilis penitus natura, sed quales multæ aliæ inter animalia ui-
dent natiuæ & exitiales inimicitiæ sunt. Meminit aranei Muris Nicander in Theriacis suis, cę-
cumq; appellauit, homini exitialem, in orbitis rotarum pereuntem.

¶ De Muribus. CAP. LXXIIII.

μῦς

MVres, qui in domibus oberrant, concisos, scorpionum plagis utilissime imponi in confesso est. Si inassatos infantes ederint, oris saliuam exiccari promittunt.

BARBARI COROLL.

MVris nomen ut Mustellæ, animalibus multis cõmune. Alpini, quos aliqui Marmotas
uulgo dictos intelligunt, magnis oculis prominẽtibus, media magnitudine, pabulum hyemi
præparant, anteq; condantur. Alterni, ut aiunt, mas, & fœmina, complexo herbarum fasce,
supinos cauda mordicus apprehensa, inuicem detrahunt ad specus, proindeq; tunc temporis
detrito uideri dorso. Pares ijs Aegyptij, similiter residunt in clunem, & in binis pedibus gra-
diuntur, prioribus manuum uice utentes. Sunt & Pontici, unius coloris, & uarij. Ex hoc gñe
creduntur esse pelles, quibus muniri uestes contra frigora cœpere, candidos eorũ Armillinos,
sordidum uulgus nominat. Nam uarij, parte tãtum prona, candicãt. Venetis in dorso color,
a quo Dossuariæ Pelles uocantur: quandoq; ferrugineus, deterior priore. Instruxit & ex Muri
bus luxuriã suam uita, alios magnis frigoribus, alios medio anni tempore a septentriõibus pe-
tẽdo. Armamus corpora, debellamus animos. Condunt mures hyeme dumtaxat albi, quorũ
palatum in gustu sagacissimum esse referunt. Murem Græci Myn appellant, Cretenses Smyn-
thion, siue Smynthea, unde Appollini cognomen, ut Photioni uidetur post Strabonem.

B

EX M. VERG. COMM.

PLura sunt Murum ueteribus genera. Alpini, Pontici, Glyres. Et in his generibus diuerso
colore & forma, sunt & in domibus nostris latentes: quos adiecta hac nota ad medicinam Dio
scorides ab alijs secreuit.

¶ De Vsu lactis. CAP. LXXV.

γάλα

LAc generatim omne boni succi est. Corpus alit. Aluum emollit. Stomachum & intestina inflatione uexat. Vernum tamẽ dilutius æstiuo habetur. E uiridi pabulo aluum magis læuigat. Probatur autem candidum, æquali crassitudine, quod ungui instillatum cogitur. Aluum minus tentat caprinum. Quoniam adstringentibus pabulis, robore, lentisco, & oleaginis frondibus, magna ex parte uescuntur. Inde stomacho accommodatissimum reddi solet. Ouillum autem dulce, asperum, & præpingue, non usq; adeo utile stomacho. Bubulum tamen, asininum, & equinum, uentri magis idonea. Sed ipsum turbant. Quibus in locis pecora scamoniam, ueratrum, lematipem, aut mercurialem pascuntur, lac omne uentrem & stomachum subuertit. Quale in Iustinis montibus esse, a nobis proditum est. Siquidem capræ, quibus candidum ueratrum pabulo fuerit, primo foliorum partu euomunt, & eorum lac haustum nauseam creat, & stomachum in uomitiones effundit. Adstringentius omne decoctum, præcipueq; candentibus calculis marinis exuctum. In sum̃a, omnibus auxiliatur internis exulcerationibus, præsertim faucium, pulmonis,

C interaneorum, uesicæ, & renum. Foris uero contra pruritum cutis, eruptiones papularum, & uitiatos corporis succos. Recens cum melle crudo, addito sale, datur exigua aqua dilutum. Minus inflat quodcunq; feruefactum. Decoctum cum calculis marinis ad dimidias, ulcerosas uētris fluctiones adiuuat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 28. ca. 9. Lib. 11. ca. 41. Aristot. de naturis animalium. lib. 7. cap. 5. 11.

LAc Græce Gala. Camelinum, ab hominis lacte, dulcissimum: pręcipue si ad unam mensuram tres aquę addantur. Bos ante partum non lactescit, Asina protinus. Pullo eius ubi pingue pabulum est, biduo a partu maternum lac pressisse mortiferum. Genusq; morbi uocatur Colostratio, & infantes Colostrati, densato lacte in casei speciem. Ex proximo semper a partu Colostræ fiunt, quæ nisi admisceatur aqua, durescant in pumicem. Est autem Colostra, siue ut Plinius Colostrum, prima a partu spongiosa densitas lactis. Theodorus pro coitu lactis quocunq;, Colostrum plærumq; accipit. Itemq; pro eo quod ab Aristotele Trophalides appellantur. De Colostro & Martialis poeta meminit, & Lucilius, & Plautus in Penulo. Mea inquit Colustra, meum cor, meus molliculus caseus. Inter opera uero ganeæ preciosissimum ex lacte Caput uocatum: quod Britanni atq; Belgæ Cremorem lactis hodieq; nominant. conficitur & quæ Spuma lactis dicitur. Insubriæ supra memorati, Cremoris æmula, quam græci Aphrogala, ut inquit Aetius, appellant. Vtrinq; dentatorum lac non coit. Tenuissimum camelis. Mox equabus. Crassissimum asinæ, ut coaguli uicem impleat. Omne Lac igne spissatur, frigore serescit. Spissatum igni, Pyriathes, & Pyriephthon uocari a græcis, autor est Aetius. Meminit & Iulius Pollux. sicut spissatum coagulo Pyctes, quod rustici nostri Lac Iuncatum a Iunco & carice, aut quibus alijs seges tribus inuoluitur, appellant. Athenæus uero primum lac Pyriephthen, & Pyriephthon tradit uocari. Photion primum Lac a græcis etiam Pyos, & Pyon dici uoluit. Alioqui Pyos & sanguis concretus est: quod & Pus dicitur. Pultem ex ouo & lacte Oogala medici cognominant. Lacticinia, qui uocāt ex Lacte quoquo modo cibum, etiam si quidā in sacris literis id usurpant, non probo. Lactarium opus dixerim potius, autore Spartiano. Cœnas inquit Heliogabalum exhibuisse alia die de oleribus, alia de pomis, alia de dulciarijs, alia de opere lactario.

D

ὀῤῥὸς γάλακτος

De Sero lactis. CAP. LXXVI.

LAC QVODCVMQVE Serum cōtinet implicitū. Quod ubi discessit a lacte, multo potentissimum ad purgationes redditur. Datur quibus sine acrimonia uolumus deiectionem moliri: ut melancholicis, comitialibus, lepris, elephantijs, & erumpentibus toto corpore papulis.

BARBARI COROLL.

Strabo lib. 3.

SErum iam multo potentissimum quidam ad tertias decoquunt, & sub diuo refrigerant. Græci Orron uocant. Hoc quemadmodum a lacte separetur, Dioscorides mox indicat. In Erythia iuxta Gades, insula unius stadij, patente freto, lac sine Sero premi tradunt, ut Strabo retulit: tanta pinguitudine, ut in caseo conficiendo, aqua diluatur.

χιστόν

De Schisto, ceu scissili lacte. CAP. LXXVII.

EX omni lacte fit quod Schistum appellant. Lac autem fictili nouo feruet, ramoq; ficulneo recenti mouetur, insparsis postquam bis aut ter efferbuerit, totidem aceti mulsi cyathis, quot sunt heminæ lactis. Ita enim serescens, liquidum ab eo diuiditur, quod in caseum concreuit. Sed cum feruet, ne superfundatur, conueniet spongia ex frigida continuo fictilis labrum detergere, sestariumq; argenteum frigidæ aquæ plenum demittere. Bibitur heminis per interualla singulis usq; ad quinas, ita ut intercedentibus spacijs, potantes ambulent. Lac autem recens efficax

est contra rosiones ustionesq́ꝫ, ab exitialibus medicamentis factas, uti a cantharidibus, aut salamandra, bupreste, aut pinorum eruca, hyoscyamo, dorycnio, aconito, aut ephemero. Præsertim bubulum ad id eximie confert. Gargarizatur autem exulceratis faucibus, tonsillisq́ꝫ. Asininum peculiariter collutos dentes, gingiuasq́ꝫ stabilit. Fluctiones alui, si ulcera sentiantur, tenesmosq́ꝫ, ouillum, bubulum, aut caprinum cum marinis lapillis decoctum, sistit. Per se autem, & cum hordeacea ptisana, aut halicaceo cremore infusum, magnopere intestinorum rosiones mitigat. Exulceratæ uuluæ immittitur.

A

BARBARI COROLL.

LAc Schistō uocatur, quasi scissile, ac dimidium, quoties uidelicet concretam eius partem, quæ Casealis dici potest, ab serosa, ut Galeno placet, separamus. Improprie tamen Schiston inquit lac nōnulli appellant, id in quo aut littorales calculi, aut ferrum ardens restinctum sit.

De Muliebri lacte. CAP. LXXVIII.

γυναικόσ γάλα

HVmanum lac dulcissimum est. Et maxime alit. Mammis autem exuctum, prodest tabi, & stomachi rosionibus. Contra haustū leporem marinum pręsidio est. Oculis cruore ex ictu suffusis, cum thuris polline instillatur. Podagricis utile est, cum meconio, & cærato illitum. Lac omne respuendum splenicis, hepaticis, comitialibus, uertiginosis, & neruorum uitio laborantibus, febriculosis, & capite dolentibus. Nisi si quis interdum purgationis gratia, ut ostendimus, Schistum prębeat. Primiperæ canis lacte perunctos narrant glabrescere. Potum contra uenena antidoti uicem obtinet. Abortus mortuos expellit.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 28. ca. 9.

LAc mulieris ante septimum mensem inutile, insalubreq́ꝫ. In omni usu præfertur eius, quæ geminos enixa fuerit, tum eius quæ marem fere. Inefficax eius quæ sequiorem sexum edidit. Eius quæ marem peperit, lacte gustato, Canes rabiosos fieri negant.

De Caseo. CAP. LXXIX.

τυρὸσ νεαρὸσ

CAseus recens, sine sale, sumptus alit. Stomacho utilis est, & facile in membra delegatur. Corpus auget. Aluū modice emollit. Alius tamen alio præstantior, pro natura lactis a quo conficitur. Decoctus autem & expressus, deinde inassatus, aluum sistit. Illitus, oculorum inflāmationibus & sugillatis prodest. Qui uero recens salitus est, minus alimenti præbet. Corpus apte minuit. Stomacho aduersatur. Negociū uētri, interaneisq́ꝫ exhibet. Vetustiore sistitur aluus. Sero quod a caseo manauit, q̄ꝫ optime canes aluntur.

BARBARI COROLL.

CAseus non fit ex utrinq́ꝫ dentatis, ut diximus. Bubulum, Caseo fertilius q̄ꝫ caprinum, ex eadē mensura, ut Aristoteles tradit, pene altero tanto. Quæ plures quaternis mam̄as habent, Caseo inutilia, & meliora quæ bīnas. Caseus infumatus laudabatur a ueteribus: nec hodie cōtemnitur. Omnis porro Caseus, senectute fit salsus: sed in musteum redit saporem, aceto e thymo maceratus. Barbaros Caseo non usos tradunt, sed in iocundū tamē acorem solitos lac cogēre, quod & Oxygala uocatum sit: cuius rationē aliam Columella postremo sui operis libro tradidit. Casei genus Saptum, quasi putrē dicas. Faciunt utilem cœliacis. In Plinio legendū sit epityron, an caprarum, in mentione Casei lib. 11. controuersum diu fuit. Ipse nō epityrum, sed

C caprarum lego. non quia Epityrum oliuæ fractæ genus sit, ut quidam putant: quandoquidem oliuæ genus illud pityrum & pityrida, non epityrum appellari constat: sed illa ratione potius, quod nisi caprarum gregibus sua laus est, in recenti maxime eam augente fumo gratiam, & reliqua legamus, uix stabit sensus, nisi plane quis extorqueat. Præterea, cum de bubulo, & ouillo Caseo disseruisset autor, maxime sequens erat, ut de caprino quoque loqueretur, ne quia sit omnium fere deterrimus, improbari omnino iudicaretur. Adde, quod infumari, nō alius magno fere Caseus, quam caprinus assolet. Nec fere placet, nisi musteus, atque recens. Athenæus latina uoce usus, fumosos Caseos appellat. Laus Caseo Nemausensi, Lesuræ, Gabalicique pagis. Alpino duobus generibus. Docleati, ex Dalmatia. Vatusico, ex Ceutronia. Cebano e Liguria & Appennino, maxime lactis ouium. Auximati, ex Vmbria. Item Iunensi magnitudine conspicuo, singulis quādoque milibus pondo. Item Vestino, Crustuminoque, ac Coditio campo. Nam Siculum Iulius Pollux meminit, & Aristoteles, qui & Phrygium quoque nominat: sed Siculum ex ouillo & caprino mixtum lacte, Phrygium ex equino asininoque fieri solitum commemorat. Siculum Athenæus præferri putat omnibus, utique post Achaicum, ex oppido Tromilia, unde Tromilistus dicatur, & a Simonide Stromilius, ex caprino lacte. Epityrum uero caseus non est omnino, sed ut Varro inquit, edulium, Siciliæ quam Italiæ frequentius: cuius uocis in Plauto mentionem haberi sciunt omnes. Vnum inquit epityrum edam. Pollux uidetur hoc Xeriantyron uocasse, siculum edulium id esse affirmans. Athenæus Hypotyrida placentæ genus facit, fortasse idem cum Epityro. Nam Catatyron condimenti nomen est e caseo, apud eundem autorem. Trans maria Bithynius fere in gloria erat, Salonites ab oppido appellatus. Gallici sapor medicamenti uim obtinet. Nunc a Cisalpina Gallia cōmendantur, Placentini maxime. Formaginem Theodorus pro Caseo cur dixerit, aut quem autorem secutus ita uerterit, quod Aristoteles Trophalida scripsit, nisi quod in Columela forte legit, cōcretum lac in fiscellas, aut in

D calathos, uel formas transferri solitum, non uideo. Aliubi Theodorus idem, Trophalida colostrum interpretatur, ut prædiximus. Neutrum satis probo. Caseum Græci Tyron uocāt. Eius discrimina pulcherrime Antiphanes poeta reddidit, Chloron, hoc est, recentē atque mollē: qualis in fiscella fertur. ob id Fiscellis uocatis: quia inde caseum abliguriunt: Xeron, hoc est, aridū, atque ut Iulius Pollux interpretatur, macilentum. Copton, hoc est, prædurum. Nam & Coptarhodia, & Copta ficus hinc nomen tulere. Xyston, hoc est, tonsilem atque rasilem. Nam & horti sic dicuntur. Tmeton, hoc est, scissilem. Pecton, hoc est, coagulatum, colostratumque: nam eū qui acescere incipiat & lacte ficulneo coierit, Opian uocant. In Creta Caseos quibus lata forma est, sed gracilis, Thelias, idest, quasi fœminas appellant.

❡ De Hippace. CAP. LXXX.

ἱππάκη

QVod Hippacen uocant, Caseus est equinus. Ea uirus redolet. Magnopere alit. Bubuloque proportione correspondet. Nec desunt qui Hippacen, equinum coagulum appellarint.

BARBARI COROLL.

HIppace differt ab Hippice: quod Hippace caseus atque coagulum est, Hippice uero herba, Scythica equestris, a Theodoro dicta. Phrygiū caseum, Aristoteles ex equino & asinino lacte confici solitum scribit, ut in caseo notauimus. Hippocrates inuētum scribit Scytharum Hippace. Ex equino lacte, in ligna, inquit caua infundunt id. Deinde obturbant, in natantem spumam, Butyrum uocant: id quod sidat, Hippacem: id quod in medio subsistit, Serum. Vires exiguo cibo sustentat Hippace, quemadmodum & Hippice.

❡ De Butyro, & eius fuligine. CAP. LXXXI.

βούτυρον

E Lacte pinguissimo probatum fit Butyrum, quale bubulū est. Fit & ex caprino, agitato in uasis lacte, donec pingue discedat. Butyrū natura oleosum est, & emolliens. Vnde largius epotum, uentrem resoluit. Prodest, ubi oleum non adfuerit, contra uenena. Cum melle, si infricetur, dentitiones adiuuat. Gingiuarum pruritus, & oris ulcera infantibus emendat. Illitum foris, capaciora alimentorū facit corpora. Et ab albidis pustulis per summa scatentibus asserit. Contra inflāmationes, et duri-

cias uuluæ, quod nec uirus resipit, nec uetustatem sentit, Butyrum efficax est. Dysentericis, & coli exulcerationibus infunditur. In medicamēta addi solet, quæ pus mouent. Vtile præsertim cum nerui, aut cerebri membranæ, uesica, aut ceruix uulnera accæperit. Id autē purgat. Replet. Carnem creat. Ab aspide percussis utilissime imponitur. Recens obsonijs additum, olei uicem pensat. & adipis uice fungitur in bellarijs. Colligendæ ex eo Fuliginis ratio hæc est. Butyrum in lucernam nouam ingestum accenditur, fictiliq; operculato, quod superne in siphunculū desinat, & sub pedibus cuniculos clybani modo habeat, crematur. & subinde aliud in absumpti locum sufficitur, dum coaceruetur Fuliginis modus, quem facere institueris. Penna post deraditur ad usus. Eius effectus est in medicamentis oculorum, exiccare & adstringere. Fluctiones cohibet. Et ulcera celeriter ad cicatricem perducit. A

BARBARI COROLL.

Butyrum spuma Lactis est, cōcretiusq; q̄ quod Serum uocatur. Hic & Butyrus dicitur, & Butyrum, & ab Hippoc. Picerion. Laudatissimus Barbaris cibus, & q diuites a plæbe distinguat. Butyrum a boue nominatur, qa e bubulo lacte fiat: ut miretur Dioscoridem Galenus, q ex caprino, & ouillo cōfici lacte dixerit. Ex caprino tamē fieri solere, testis est Plinius. Quod quidem cū fit, hyeme calefacto eo, æstate uero dumtaxat expresso utuntur, crebro iactatu, in longis uasis, angusto foramine, additur paulum aquæ, uti acescat. Quod est maxime coactū, in summo fluit. Id exemptum addito sale, Oxygala, hoc est, acre Lac appellant. Reliqua decoquunt in ollis. Ibi quod supernatat, Butyrum est. Quod magis uirus respuit, hoc præstantius. Oxygala fit & alio modo, lacte acido in recens addito. Casei genus a Galeno Oxygalactinon uocari Asiæ, Pergameno præsertim agro dicitur. B

Pli. li. 28. ca. 9.

EX. M VERG. COMM.

Ex lacte Butyrū fit, spuma eius dū coquit̄ cōcretior q̄ Serū: & qm̄ plurimū e bubulo fit, a boue nomē inuenit. Alioqn ex omni lacte fieri posse, & hic, & Plinius testati sunt: q̄d antiqores aliqui negauerunt, nomen magis, q̄ rei naturam contemplati. Oleosum natura Butyrum esse, Diosc. ait, & p̄ter hoc non μαλακτικῆς δυνάμεως, quod fere in omnibus græcis legitur, quod molliendo aptum significat, sed ut in uetustioribus, & ut res ipsa exigit, γαλακτικῆς .i. lactuosæ naturæ. Barbarus ex priore illa lectione, molliens id uertit. Nos ex posteriore, oleosum natura Butyrum esse, & lactis naturam sequi diximus: non tam ueterum codicum fide & autoritate persuasi, q̄ passiui eius uerbi ἔχεται significatione admoniti, quæ apte id indicabat.

De medicina Lanarum. CAP. LXXVII.

Succidæ Lanæ molles, e collo, feminibusq; laudatissimæ habent̄. Subueniūt int̄ initia uulnerib. p̄cussis, desquāmatis, liuidis, ossib. fractis, aceto, oleo aut uino imbutæ. Siquidem capaces sunt liquidorum, quibus oblesæ partes fouentur. Et ob pecudum sordem, sic enim Oesypum uocant, emolliunt. Capitis, stomachi, aliarumq; partium doloribus, cū aceto & rosaceo efficaciter imponuntur.

ἔρια οἰσύπηρὰ τὰ ἁπαλά

De Lanis ustis. CAP. LXXXIII.

Crematarū Lanarū cinis crustas obducit. Excrescentias in carne cohibet. Et ulcera ad cicatricem perducit. Mundæ autem, & carptæ in fictili crudo cæterorum more uruntur. Nec secus purpurarum tomenta cremari solent. Aliqui cum sordibus Lanas carpūt, & melle irrigant, eodemq; modo urunt. Alij in fictili oris patuli, uerucula inter se di

κεκαυμένα ἔρια

C

stantia componunt, & conceptas lanas oleo ita suffusas, ut ne stillare quidem possint, assulis tędæ subiectis, & eisdẽ laniscq; permutatim interstratis, leuiter succendunt, & ustas tollũt. Quod si e tæda pix, pinguitudoue ulla profluxit, collecta reconditur. Lauatur ad oculorum medicamenta. Cinerem in labellis aqua addita manibus confricant, & considere patiuntur. Idcq; sæpius, mutantes aquã donec linguam adstringat, nec mordeat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.8.ca.48. Lib.29.cap.2.

LAnam, Græci Erion uocant. Ad medicinam laudatissima est Gaiatica, Tarentina, Attica, Milesia. Lanæ quibusdam locis non tondentur, sed euelluntur. Ob id cum dempta est, atq; conglobata, quidam Vellera, alij Velumia appellant. Mirum quod tradunt, mederi Lanas pecori, cibos fastidienti, si cauda q̃arctissime præligata, indidem uellantur: statim enim uesci pecus incipere, & quod extra nodum sit, præmori. Lanam succidam Græci Rhyparam, Ionia Sinypen, alij Oesypiram, hoc est, sordidam, & cum Oesypo suo, de quo paulopost dicturi sumus, nominant. Galenus autor. Succidam, a sudore dictam Varro existimat: quia oues cum incęperint sudare, tondeantur. Nam Succidia, non a sudore, sed a sue nominatur, cuius caro est. Lanarum sunt & a coloribus, quos bibunt, discrimina. Cymatiles a fluctibus, Geranochroes a gruibus. Iam ab Amethysto, ab serenitate, a Croco, a Rosa, a Myrto, a Glandibus, ab Amygdalis. A Cera, a Coruo Coraxicæ, a Purpura Colossinæ. Et hęc partim ex Plauto, partim ex Ouidio in Artibus, & Strabone. Adulteros, ut Aelianus tradit, in Gortyna Cretæ deprehensos, Lana coronabant, molliciæ probro; atque ita per ciuitatem, ad Magistratus traducere moris erat.

Suppliciũ adulterorum apud Cretẽses olim.

EX M. VERG. COMM.

QVales fuerint ueteribus, & unde nomen inuenerint succidæ Lanæ, satis docuit Varro rerum rusticarũ secundi uoluminis ultimo capite, cuius uerba hæc sunt. Tonsuræ tempus inter æquinoctiũ uernum & solstitiũ, cum sudare incœperint oues, a quo sudore recens Lana tonsa, succida est appellata. Hic pręter tonsuræ tempus, quod succidarũ appellatione signatum ab eo est, ex qua etiã pecoris parte tondendæ essent, ad medicinã docuit: ex collo scilicet, & femoribus, unde molliores, & copiosiore sudore sordidiores tondent̃: quorũ alterũ mollit, alterũ adspergines felicius cõbibit. Dicimus aũt adspergines quæ Græci ἐμβρέγματα, & ἐμβροχὰς in sua medicina passim dicunt, quæcũq; humida & liquida corpori inspergunt̃: quæ quoniã cito dilabunt̃, linteolis, stuppis, alijsq; huiuscemodi inspersa imponunt̃: & in hunc usum aptissimas esse pecoris lanas Diosco. ait Nec aliud in Satyra Aquinas poeta indicauit dicens. Vinũ, q̃d succida nollet Lana pati. Eo em̃, alijsq; humoribus ad medicinã quotidie inspergunt̃.

D

De Oesypo, pecudum sorde. CAP. LXXXIIII.

οἴσυπος

OEsypum uocant græci, succidarum lanarum pinguitudinem. Cuius parandi ratio hæc est. Succidæ molles radicula curatæ, calida aqua lauantur, & quibuscunq; sordibus expressis, & in labellum oris ampli coniectis, aqua infunditur, magnoq; impetu cocleari uti respumet agitatur, aut lignea rude ualidiuscule cõturbatur, quo largius sordida spuma colligi possit. Deinde marina respergitur. Et considente pingui quod supernatabat, collectoq; in fictili uase, denuo aqua in labellũ fusa agitatur. Spuma mari perfunditur, & demum eximit̃. Hoc tantisper fieri solet, dũ consumpta pinguitudine nihil prorsus spumæ extet. Collectum Oesypum manibus emollitur, & si qua insedit spurcitia, cõfestim demitur. Exclusaq; sensim omni aqua, recentique affusa, manibus misceatur, donec admotum linguæ Oesypum, adstringat leuiter, nec mordeat, atque pingue candidũq; spectet̃. Tũ in fictili uase condit̃. Verũ omnia feruido sole fiant. Nonnulli excolatum pingue frigida aqua eluunt, & manibus

non secus atque cæratum fœminæ, confricant. Ita enim candidius redditur. Alij elotis lanis, & sordibus quibuscunque exemptis, ac lento igni in æneo uase ex aqua decoctis, pingue quod supernatat collectum, aqua ut diximus lauant, colatumque in fictilem ollam, quæ calidam aquam contineat, linteo operiunt, atque soli mandant, donec candidum fiat, & satis crassum. Alij bidui spacio aquam effundunt, nouamque adijciunt. Melius est læue, radicula non curatum, quod succidarum uirus oleat. Et si manu in concha fricetur cum aqua frigida albescat, nihil in se duri, aut concreti habens. Veluti quod cærato, aut adipe adulteratur. Oesypum excalfacit, explet ulcera, & emollit, præsertim sedis ac uuluæ, cũ meliloto & butyro. In uellere appositum, menses & partus euocat. Vlcera non aurium modo sanat, sed & genitalium cum anserino adipe. Contra erosos angulos oculorum, scabiososque, genas quæ occalluerunt, & ciliorum defluuia efficax est. In testa noua torretur, donec redactum in cinerem pinguitudinem amittat. Ex eo etiam fuligo colligit, uti demonstrauimus. Quæ in oculorum medicamenta commode addi solet.

A

BARBARI COROLL.

Oesypum, & Oesypus, utroque modo effertur, ab eo quod Oes, hoc est, ouis. Græci masculino fere utuntur, Latini frequentius neutro. Laudatissimum a sudore alarum & feminum, sicut in Atticis ouibus genitum: quod & notauerit Ouidius,

Oesypa quid redolent, quãuis mittantur Athenis.

Hippocrates, Caprinã e clunibus sordem uocauit Oespen, ouillam Oesypiden: quo quidẽ nomine, Lanam quoque succidam significat quibusdam. Quidã hoc a Galeno Hysopũ dici putãt: errore uulgi, & quidem a Græcis orto, qui non Oesypum quãdoque, sed Hysopum scribant: ut siue prudentes, siue imprudentes, non Oesypum simpliciter, Hysophon Hygron, & Hysopum pharmacum sæpissime cognominent: quasi ab Hysopo herba distinguere uoluerint, ut Paulus in compositione, quam a Ruta πηγανήραν appellant, utilem pleureticis.

Pli. li. 29. ca. 23

B

De Coagulo. CAP. LXXXV.

Leporis Coagulum tribus obolis ex uino, uenenatorum morsibus, cœliacis, dysentericis, & fœminis fluctione uuluæ laborantibus, ac reiectionibus a pectore, auxiliatur. Sanguinem concretum discutit. Post menstruas purgationes appositum uuluæ cum butyro, præstat mulieribus ut concipiant. Potũ uero partus enecat. Et post excretiones, pariendi spem adimit. Equi Coagulum, quam Hippacen aliqui uocant, priuatim cœliacis, dysentericisque conuenit. Hædi, agni, hinnuli, capræ, apri, cerui, uituli, bubalique Coagula similes naturas sortiuntur. Contra aconiti potũ in uino, & concretũ lac in aceto, cõuenienter assumũtur. Hinnuli Coagulum triduo a purgationibus admotum, partus spem intercipit. Vituli marini Coagulum castorei uires repræsentat. Comitialibus, strangulatis uuluis potu conferre existimatur. Sed syncæri hoc experimentũ est. Aqua inspergitur, qua paulisper cum alterius animantis, tũ præcipue agni Coagulũ, maduerit. Quod si uerũ est, statim lique-

πιτύα λαγώου

C scit in aquam. Sin minus, consimile permanet. Excipitur autem catulis qui nondum natare possunt. In summa, Coagulum omne dissipata cogit, & coacta dissoluit.

BARBARI COROLL.

COagulũ Pictya, & Pitya græce dicit, & Tamisos poetis. Plinius ex hædo laudat. Aristoteles ex Inulo. Præcipuũ tamen Dasypodis: quod & profluuio alui medeat, unius utrinq; dentatorũ. A Pitya Pitynã uulgo dici, concretũ igni serum, & quod in caseum coire non potuit existimo. Est & apud Græcos id quod appellant auctores noui, Melcen, imbuto uase aceto, atq; ita excalfacto, mox lacte infuso, ac nocte tota quiescere citra ignem permisso. Q̃z q̃ & alij plærīq; modi sunt. Sed hic & compendiarius, & facilis. Sunt quibus Melce uideat esse, quod Oxygala uocauimus. Tametsi butyrũ quoq; rustici non aliter fere appellant, q̃ Melcen.

EX M. VERG. COMM.

NOta oĩbus res Coagulũ est. Et nihilominus qui in græcis literis se tantũ profecisse iactant, ut singulis diebus aliqd cõponere se posse dicant, & depromere, quiq; sacrarũ literarũ antiq̃s interp̃tes nouis æditionibus castigare ausi sunt, in Plutarchi cõmentariolo, cuius titulus est, quo modo quis ab inimicis utilitatẽ inueniat, pro coagulo lac uerterũt: non intelligẽtes, quantũ ab altero alterũ differat, & q̃d in ea re scriptori illi propositũ & consiliũ fuerit. Licetq; auctore Aristotele lib. 3. de historia animaliũ, Coagulum lactis substantia sit, non tamẽ illi idem est: & utre ipsa differunt, lac, & Coagulũ, sic etiã diuersis a grecis & latinis appellationibus indicant. Multa de animaliũ Coagulis in utraq; gente uetustissimi scriptores docuerũt. Sed in græcis omniũ copiosissimã historiam eodem libro & loco Aristoteles, & inter latinos Plinius.

De Adipis ratione. CAP. LXXXVI.

D ADEPS ANSERINVS, aut gallinaceus, recens, & sine sale conditus, ad uuluæ uitia proficit. Sale inueteratus, & qui temporis spacio acrimoniam concæpit, uuluæ inimicus est. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus Adipis quem curare institueris, obstructo diligenter uase, flagrantissimo soli exponitur. Eliquescens inde humor in fictile alterum excolatur, donec Adeps omnis absumatur: mox loco uehementer frigido reconditur, & ad usus digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis uicem penset. Est & alia curandi ratio. Exemptis membranis teritur, coniectusq; in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momento. Mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant. Suillus adeps, & Vrsinus hoc curantur modo. Recens, præpinguis, renibus potissimum detractus, in largiore aqua cœlesti & q̃ frigidissima, exemptis tunicis, diligentissime manibus confricatur, & exprimendo ferme siccatur, subindeq; noua aqua abluitur. Cæterum fictili capacitatis duplæ inditus, in aquam demergitur. Et subditis leuibus prunis, spatha mouetur. Eliquatusq;, colo transfunditur in aquam. Vbi uero refrixit, & guttatim aquam omnem exclusit, in prælotum fictile demittitur. Et infusa aqua leniter eliquari debet, & manu deprimi, quo facilius fæculentum uirus pessum eat. Postea in pilam spongia madefactam transfunditur. Vbi coire cœpit, residens inimo sordes eximitur. Tertio citra aquam eliquatur, repurgatusq; fictí-

li bene operculato, percp frigidis locis reponitur. Hircinũ seuum, ouillũ, ceruinũcp ita curato. Elotum ex his quodcũcp, tunicis ut in suilli mentione dictũ est exemptis, pilæ emolliendũ tradito, ac manibus fricato, affusa paulatim aqua, donec ne amplius quidem cruentũ uirus excernatur, aut pingue aliquod innatet, sed nitida spectetur. Deinde in ollam conijcito, & adiecta aqua ut superemineat, leui pruna liquefacito, atcp in aquam colato. Cumcp refrixerit, iterum in loto fictili eliquato. Et quæ ante diximus facito. Tertio sine aqua liquefactum, in perfusam liquore pilam colato. Refrigeratũcp, ut in suilli ratione diximus, recondito. Bubulum autem seuum, renibus maxime detractum, exemptis membranis, aqua marina ex alto petita eluendũ est. Mox in pila tundendũ diligenter, affusa maris aqua. Cum uero dissolutum fuerit, in fictilem ollam conijciendũ, & marina aqua, quæ non minus dodrante supereemineat, proluendũ. De coquendum, donec omnis aboleatur odor, additis ad singulas seui atticas minas, quaternis tyrrhenicæ cæræ drachmis. Excolatumcp, detractis quæ pessum ierant sordibus, in nouo fictili reponendum, opertumcp soli interdiu credendum, ut ad candorem reducatur, & uirus euanescat. Priuatim taurorũ pinguia sic curari debent. Renibus euulsum pingue, profluente amnis aqua abluito, detractiscp tunicis fictili nouo postcp exiguũ salem insperseris, liquefacito. Dein in nitentem aquam excolato: & ubi concrescere cœpit, manibus iterum confricando uehementer lauato, aqua sæpius infusa, refusacp, donec cp optime elotum uideatur. Rursus in olla cum pari modo uini odorati decoquito. Et cum iterũ efferbuerit, dempto ab igni uase, ibidem sinito pernoctare. Postridie si grauiter adhuc oleat, noua olla repetitũ, uino odorato perfundatur. Eadem quæ prius fiant, dum omne uirus euanescat. Colliquatur, & sine sale, præsertim affectionum earum caussa, quibus sal aduersari solet. Sed ita paratum, non magnopere albescit. Eodem modo pardorum, ac leonum pinguia curari oportet. Taurorum autem & uitulorum pinguia, necnon ceruorum medullæ, odoramentis imbuuntur hac ratione. Pingue quod odoratum reddi debet, demptis quo diximus modo membranis, elotum, & uino cp odoratissimo nulla maris aqua diluto feruefactum, pernoctare sinitur. Alterum id genus uinum eadem mensura infunditur, colliquatur, & exquisite colatur. Nouemcp eius heminis, iunci Arabici septem drachmæ adijciuntur. Quod si ipsum odoris fragrantioris fieri uoles, quadraginta floris eiusdem drachmæ, cum paribus palmæ, calami, & casiæ modis adduntur. Et xylobalsami, aspalathi singulæ drachmæ, cinnamomi, cardamomi, & nardi singulæ unciæ. Omnia exactius tunduntur, & affuso uino odorato, in uase operto quod supra carbones firmiter collocatum sit, ter efferuescunt, & semoto ab igni uase inibi pernoctant. Postridie uinum effunditur. Aliudcp generis eiusdem adijcitur.

C Ter simili modo conferuescat. Matutinis uinum effundatur. Et abluto uase, si quid imo subsidens hæsit, detergatur. Postremo eliquatum pingue, & excolatum, ad usus reconditur. Hoc autem modo odoramētis imbuitur, quod antea curatum est. Verum ante dicta prius inspissari solent, quo facilius sibi odoramentorum uires adsciscant. Itaq; assumens quod uoles cum uino feruefacito, impositis una myrti ramulis, serpylo, cypero, item aspalatho plenius tuso. Aliqui tamen pro usu, uno dumtaxat horum contenti sunt. Cum autem ter efferbuit, exemptum leniter & linteo colatum, aromatis uti expositum est imbuitur. Adipibus spissamenta sic fiunt. Syncærus, & sanguinis expers adeps, reliqua habens quæ sæpere tulimus, in ollam nouam demittitur, infuso uino albo, uetere, odorato, quod semipedis altitudinem superet: lento igni feruescat, dum uernaculus odor aboleatur, planeq; uinum redoleat. At ubi deposito uase refrixit, duæ adipis minæ in ollam mittuntur, & duo uini eiusdem sextarij, & seminis loti, eius inquam cuius e ligno ludicræ tibiæ factitantur, tusi minæ quatuor adijciuntur. Lento igni subinde miscendo decoquuntur. Cumq; odoris uirus euanuerit, excolatusq; adeps refrixerit, una contusi aspalathi mina, cum amaracini floris minis quatuor, & uetere uino subigitur. Nocte una hæc odorem rapiunt, combibuntue. Postridie in fictilem ollam tricongialem ea omnia cum adipe iniecta, additis sextarijs tribus uini, una feruescūt, quousq; & uim & odorem spissamentorū adeps ipse cootraxerit: qui eliquescens colatur, & reponitur. Quod si maiorem odoris fragrantiā efflagites, drachmas octo q; pinguissimæ myrrhæ uino maceratæ, quod multos in annos asseruatū est, misceto. Gallinaceus, anserinusq; sic odoribus imbui solent. Cuiusuis eorū percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur, erysceptri, xylobalsami, palmæ elatę, & calami plane contusi singulorum sescuncia admiscetur. Vini lesbij ueteris cyathus unus adijcitur. Ea ter efferuescunt prunis. Mox uase sublato ab igne, die noctuq; refrigerantur. Postridie liquata per linteum mundum in uas excolatur. Vbi uero adeps coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo densius operto, perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id instituere oportet. Aestate siquidem pinguia non coguntur. Nec desunt qui tyrrhenicæ ceræ momentū adijciāt, quo facilius in unum corpus omnia coalescant. Eadem ratione suillus adeps, & ursinus, cæteriq; id genus, odoramentis imbuūtur. Verum Sansuci odorem adeps ipse representabit hoc modo. Curati q; optimi adipis, præsertim taurini mina una, tempestiuiq; sansuci exquisite confracti sesquimina miscentur, & insparso largiore uino digerūtur in offas, quæ in uase cooperto nocte quiescunt. Matutinis in fictili olla leuiusculo igni, affusa aqua coquūtur. Dumq; suū adeps odorem exuerit, defæcatus, ac bene opertus, nocte tota permanet. Postero die detersa sorde quæ pessum ierat, sansuci, ut dictū est, contusi iterum sesquimi

D

na priori pastillo adijcitur. Eodemq; modo in offas cogitur. Alijs quæ diximus peractis, decoquitur, & colatur. Quod si qua fundo hæsit spurcitia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anserinum, gallinaceum, aut uitulinum, a putredine tueri uelit, ita faciundum est. Quamuis Adipem diligenter elotam, & siccatam in umbra, super cribrum per lintea munda manibus uehementer exprimat, linoq; consutã umbroso in loco suspendat. Et post multos dies noua charta inuolutam, frigido loco recondat. Pinguia autẽ, indito melle, uindicantur a putredinis uitio. Vis omniũ est excalfacere, mollire, odorem ciere. Taurinus adeps, bubulus, & uitulinus aliquantum adstringunt. Earundem uiriũ compos leoninus. Nam resistere eum aiunt ijs qui insidias moliuntur. Ceruino, elephantinoq; perunctos, serpentes fugiunt. Adstringentior est caprinus. Qua ex causa decoctus cum polenta, rhoe & caseo, dysentericis datur, & cum ptisanę succo infunditur. Ius decocti phthisicis in sorbitionibus prodest. Datur quoq; utiliter his qui cantharidum uenena hauserũt. Hircinus, ut qui ualidissime discutiat, podagricis auxiliatur cum fimo capræ & croco impositus. Huic proportione respondet ouillus. Suillus uero contra uuluæ & sedis uitia idoneus est. Ambustis igni medetur. E sue uetustissimus quisq; sale conditus excalfacit, & emollit. Elotus uino pleuriticis prodest. Cinere, aut calce exceptus, inflammationibus, fistulis, ac tumoribus succurrit. Asininum tradunt, cicatrices corpori concolores reddere. Anserinus, gallinaceusq; conueniunt muliebribus malis, & ad labiorum rimas, ad mangonizandam faciem, & contra aurium dolores. Vrsinum constat raptos uitio alopeciæ capillos restituere. Pernionibus subuenire. Vulpinus medetur auriũ doloribus. Fluuiatiliũ piscium pinguia perunctis oculis claritatem afferunt, si in sole liquescant, & melli ammisceantur. Viperæ adeps contra oculorum hebetudines, suffusionesq; efficax est, addita cedria, melle attico, & pari oleo uetere. Pilos alis euulsos, perunctis radicibus obliterat.

A

BARBARI COROLL.

ADipem, atq; Seuum, item pingue, medici fere cõfundũt, cum ueteres, tum noui. Sed differunt: q ruminantia Seuum habent, Adipem cætera. Vel ut Aristoteles tradit, cornigera, non utrinq; dentata, & quorum in pedibus tali sunt. Pinguescunt Seuo bisulca, scissisq; in digitos in pedibus adipe. Adeps atq; Seuum semper in fine carnis sunt, pingue uero inter carnem, cutemq; succo liquidum. Adeps atq; Seuum concreta sunt, ac gelascunt, fragiliaq; si refrixerint, pingue non gelatur. Atq; hoc Plinius intellexisse mihi uidetur cum dixit. Adeps concretus est, & cum refrixit fragilis: appellatione Adipis, etiam Seuũ complexus. Lupino Adipi apud ueteres palma fuit: adeo, ut nouæ nuptæ intrantes, solẽne haberent postes eo inungere: ne quid mali medicamẽti inferretur. Seuum Græci Stear uocant. Nam Staes massa est farinæ, quã & Conspersionem, & Baltheum, atq; Tractã dicimus, Adipem uero & pingue Pimelẽ appellãt. Item Pion, atq; Lipos: a quo genus carnis Alipaston uocatur, hoc est, sine pingui, quã Strabo comicus, seruitijs apponit. Dicitur & Grassos Adeps ipse a Græcis, & Grasson, sed ouilis maxie cum sordibus, & sudore illuuies. Dicitur & Demos a poëtis ipsum pingue, ut nihil pręterijsse uidear. Archigenes sudorem sordesq; corporis, Grassoniã uocauit. Pollux Grason, & Cinauram. Quædam non pinguescunt, ut lepus, atq; perdix. Steriliora pinguia in utroq; sexu, cele-

Plin. 28. ca. 9.

B

C

rius senescunt omnibus anĩalibus. Est quoddam & in oculis pingue. Adeps sine sensu est oĩs, nec arterias habens, nec uenas. Pingue animaliũ, plærisq; sine sensu. Quã ob causam sues spirãtes, a muribus erosæ perhibentur. Adipes homini detrahunt̃, & uiuit, leuatus onere. Habent & arbores suos Adipes, quos Alburna Plinius appellat: quos amputare, & adimere, Exalburnare dicimus. A colore nomen sumptũ: cum ligni pars est deterrima, & teredinem breui sentiens. Vnde robur exalburnatum, quod a Theophrasto Melandryon est dictum: quia sit ei color nigricans. A cuius similitudine salsamẽti genus quoddam Melandryon fortasse uidetur appellatum. Quid autẽ sit Aruina, Suetonius in eo libro, qui de uitijs corporalibus inscribitur, explicuit, durum esse dicens pingue, quod est inter cutem atq; uiscus. Non solum autẽ pinguitudo, sed etiam pinguedo latine dicitur: quicquid Seruio grãmatico uisum fuerit, qui alioqui mihi parum uidetur Plinium multis partibus legisse.

Pli. li. 11. ca. 37.

ADEPS SVILLVS, ET AGNINVS.

ADeps Suillus Vnguen, ut inquit Palladius, & Axungia latine dicit̃: & Græci quoq; usurpant. Sed Oxyngon fere appellant, tracta origine ab axibus curruum perungendis. Q[illegible]quam est, ubi Plinius aceti fecem, Oxyngion interpretatus esse uideatur. Et nos fortasse quibusdam locis, auctoritatem summi uiri nostro iudicio prætulimus. Alioquin Paulus Aegineta Oxyngion pro Axungia clarissime uidetur intellexisse, in emplastro cui Phœnicite nomen est. Laudatissima ex apris. Tanta porro uis, ut genibus etiam adalligata, redeat ad os sapor, eamq; expuere uideantur. Neq; occulta ratio, quoniam hoc animal radicibus herharum uescatur, ideoq; innumeri e fimo quoq; usus. Axungiæ nomen ad alia quoq; pinguia transferri: sed raro comperi. Laridum uero salita est animalis eius caro, quasi large aridum, ut Macrobio placet. Sunt qui Suillum pingue, Laridum uocatum putent.

Pli. li. 28. ca. 9.
Aristo. de natura animaliũ lib. 3. cap. 17.

ADEPS BVBVLVS.

BOuem Græci Boa, & Bun uocant, itemq; Taurum, & quandoq; Italon, unde dicta sit Italia. Nam steriles uaccas nostri Tauras uocabant: sicut prægnantes Hordas, atq; Sordas. Vnde Hordicalia Romæ festa, quo die Hordæ boues imolabantur. Ephesij pincernas ipsos appellare Tauros solebant. Nam Portis, & Portax pro iuuenca dicit̃ a Græcis. Item Damale, siue Damalis, ut Dores solent λάμαλ●, quam nos Iunicem uocamus. Damales uero ipsum iuuencũ significat: quẽ in Alexandri Cæsaris uita Lampridius Damalionẽ uocauit. uterq; sexus in Mốscho continetur. Photion Damalin uocari omne animal existimat in iuuenta.

Gellius lib. 11. cap. 1.
* D

ADIPES ODORATI, E VITVLO, TAVRO, CERVO, ITEM MEDVLLA CERVI.

VItulũ Græci Moschon, unde Moscheuma in Agriculturæ usu dictũ existimant. Qui Vitulamen in literis sacris interpretati sunt: cũ latine dici posset, Viuiradix. Moschos & pediculũ significat, quo frondes & fructus ramis annexi pendẽt: qui & Peciolus, & a Palladio Tenax uocatur. Viuiradix & Auulsio parũ distant, sicut Moscheuma, & Paraspades apud Græcos. Dicitur & Moschos, siue quod idẽ est Oschos Pampinus, & Capreolus, & Clauicula, quæ Græci Helicas, & Ligna, & Clemata, & Amphidas quoq; appellant, ut Galenus inquit.

Sapientiæ. 4.

ADIPES GALLINACEORVM ET ANSERVM.

ANseres, & Ocæ siue Aucæ, a Græcis Chenes appellant̃. Vnde Chenoboscion, locus ubi alunt̃. Nam chenizin uerbũ, ad musicos pertinet, quasi tibiarũ sonum p̃sentans. Herbã in Varrone pabulo Anserũ seri solitam, non herin, ut habent exemplaria, sed Serin scribendũ monemus, auctore Columella. Ferunt eam, cum est aqua tacta, etiam cum est arida, quasi renouellari, uiridemq; fieri. Laudant̃ Anseres siteuti, hoc est, altiles ueteribus, & ex ijs iocinora.

Plin. 10. ca. 22.

ADIPVM MEDICINAE.

CAprinum Adipem astrictiorem esse q̃ Suillum, Galenus falso creditũ a Dioscoride commonuit: nisi quis astrictiorem, pro eo quod est acriorem, accipiendũ putet: quandoquidem homo inquit, alias peritus, sed barbarus, proprietatem græcæ linguæ minus tenuerit.

¶ De Medullarum ratione. CAP. LXXVIII.

περί μυελῶν

LAudatissima est ceruina. Mox uitulina. Post hanc taurina. Dein caprina, & ouilla. Colliguntur æstatis exitu, cum appetit autũnus. Quippe cum alijs anni temporibus concrementum sanguinis, & ueluti caro friabilis, in ossibus inueniat̃. Nec facile cognosci potest, ni quis eam

ossibus extrahat, & recondat. Omnes Medullæ molliunt, sedant, rarefaciunt. Vlcera explent. Ceruina perunctos uenenata fugiũt. Curantur recentes aquæ resparsu mollitæ, selectisq; ossibus elotæ, donec aqua syncera emanet, & detersa sorde pinna, si qua innatet, liquatæ per duplicatũ linteum in pilam exprimuntur. Et ubi coiere, omni fæce quæ ad ima sidit derasa, fictili nouo reponuntur. Quod si libet incuratas reponere, facito omnia quæ de anserum & gallinarum adipe demonstrauimus.

A

BARBARI COROLL.

Medullam, quam Græci Myelon uocant, uituli, Galenus post ceruinam præfert omnibus: eamq; priuatim a medicis appellari Moschion scripsit. Medulla proprie, inquit, Galenus est, quæ ossibus includitur. Improprie uero etiam e spina dorsi. Notiæos, hoc est, dorsago, ut ita dicam, nominata, quæ sit reliqua medulla durior ac siccior. Nam ea quæ spondylis, hoc est, articulis uertebrisq; continetur, spondylionis habet nomen, ut inquit Pollux.

Pli. li. 28. ca. 9. Gale. lib. 3. de aliment. & ad Paternianũ. 82

EX M. VERG. COMM.

Adiecerunt posteriores Medullarum disciplinæ ex animalium partibus discrimina aliqua. Tradiderúntq;, pinguiores, & ad molliendum maiore ui & potestate Medullas esse, quæ ex animalium anteriorũ, posteriorumq; crurũ ossibns erutæ fuissent: squalidiores uero & duriores, quæ ex spina, & dorso: pcipuamq; habere uim cõtra corporis duricies, quę gręci sciromata uocant, de quibus alibi certius & ex pfesso dicet. Nunc qd nouisse legẽtes inutile penitus nõ erit, monebimus, qd Barbarus dupõdiariũ uas appellauit, maluisse nos in re non satis certa, gręcorum uoce uti. Credidit em̃ ille ut uidet διπλωμα a græcis ideo dictũ id uas fuisse, q duplicẽ caperet mensurã aliquã, & ex nominis ratione rem auguratus est: cum tñ nullam habeat Medullarum curatio mensuræ in uasculo necessitatem. Et Paulus Aegineta libro primo, quo capite de ouis & eorum diuersis cocturis agit, nihil aliud διπλωμα esse ostendit, q̃ fictile, aut æneum uas, in quo ad ignem densarentur oua, quæ ille πλικτὰ, quod est, præfocata appellat: facilis intellectu res, ignota tamen nostra ætate uasis forma, & nominis ratio.

B

De Felle. CAP. LXXXVIII.

χολὴ

FEl omne curatur hoc modo. Recẽs præligato ore folliculi lino, demissum in feruentem aquam, spacio quo quis stadia tria percursaret: mox exemptum siccatur umbroso loco, asperginem non redolente. Sed quod ad oculorum medicamẽta adijci solet, ligatum lino in uitreum uas, quod mel habeat, immittitur, circũuoluto ad os uasis lini principio, & operto uase reconditur. Est enim uis omnium acris, & excalfaciens. Intensis tamen, & remissis uiribus differunt. Siquidem præstantius in effectu esse uidetur fel marini scorpionis, & piscis qui Callionius appellatur, marinæ testudinis, hyenæq;. Item perdicis, aquilæ, gallinæ candidæ, & syluestris capræ. Quod priuatim prodest contra suffusiones incipientes, & oculorum caligines, albuginesq;, & genarũ scabricias. Ouillo, suillo, hircino, atq; ursino, taurinum multo efficacius. Felle omni perfacilem, pręsertim infantibus, deiectionem quis molietur, si intinctum eo tomentum sedi subijciat. Priuatim taurino anginæ cum melle perungunt. Sedis ulcera sanat, & ad cicatricem usq; perducit. Idem auribus fractis, & purulẽtis, cum muliebri lacte, aut caprino instillatum, medetur. Et sibilo earundem ex porri succo. Admisceri insueuit uulnerarijs emplastris, & circumlinitionibus quæ contra uenenata parantur. Phagedænicis ulceribus, co

C lis, & scroti doloribus ex melle prodest. Lepras, furfures cũ nitro, & terra cimolia ꝗ optime purgat. Ouillum et ursinum contra eadem pollent. Verum inefficacius hæc præstant. Vrsinum eclegmate comitiales adiuuat. Fel testudinum anginis, & in ore infantium nomis prodest. Naribus inditum comitiales erigit. Syluestrium caprarum Felle peculiariter peruncti, lusciosi sanantur. Hircinum idem obit munus. Thymia abolet. Et luxuriantes elephanticorum extuberationes illitu reprimit. Suillum autẽ contra aurium ulcera, reliquaqꝫ omnia, magno usu assumitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.11.ca.37.

FEl, siue Bilis, Chole a Græcis dicitur. Minorum animalium subtilius. Equinum tantum damnatur, inter uenena. Ideo flamini sacrorum, equum tangere non licebat Romæ: cũ tamen publicis quoqꝫ sacris imolaretur equus. Taurino Felle aureus color ducitur, æramentis atque pellibus, qualia Græci cholobaphina cognominant. Bilis duplex, Atra, & Flaua: Sed cũ simpliciter pronunciatur, Flaua inquit Galenus, intelligitur. Flauæ duo fere genera. Luteæ, quam Græci Ochran uocant: & Ruffæ, siue fuluæ, quam Xanthen dicunt, uehementiorem & calidiorem priore. Sũt & alia cholorum discrimina. Virentis, quam Ioden: ceruleæ, quam Cyaneam: & subnigræ, quam Phæon, Isatidis modo fuscam. Callionymum piscem, cuius mentionem habet hoc loco Dioscorides. Sunt qui Callichthyn, & Anthiam quoqꝫ appellent. Itẽ Hellopa, hoc est, Accipẽserem, & Castum, Sacrumqꝫ piscem. Aliqui etiam Lycon. Sed differre tñ eos inter se, cum ex Aristotele, tum ex alijs autoribus, aperte constat. Sacer certe piscis est proprie, quem Pompilon uocamus. Dixi Hellopa eundem qui Accipenser dicatur. Cęterum Archestratus, eum qui uocetur inquit a Romanis Accipenser, Galeon a Græcis appellari existimauit, perspicuo errore, ut aliubi monstrabitur. Fit & de Perdice sermo hac parte. In quo scien

D dum, Perdices, & Cacabidas, & Cacabos etiam uocari, a sono quem edunt canentes. Theophrastus autor est, non omnes eum sonum reddere, sed Dittybizin aliquas. Perdicum porro multa genera: sed præstantissimum, cui rostrum purpureum. Nam Italicæ, inquit Athenæus, præparuæ sunt, nec rostrum rubens habent. Idem autor Phasianum, siue Phasianicum, aliquã do Tatyrin, aliquãdo Tetarton, & Tettaron uocatũ scribit. His adiecit Attagas, non attagenas dicendo, etiamsi Varro, & Gellius ita nominent. Atagenus certe piscis e numero est.

¶De Sanguine. CAP. LXXXIX.

SAnguis anseris, agni, & hædi, utilissime in antidota miscẽtur. Palumbi autẽ, turturis & columbæ, necnon perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum uulneribus, lusciosisqꝫ illinuntur. Peculiariter columbæ sanguis, cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet. Hirci, capræ, cerui & leporis sanguis patinis inassatus, dysenterias, & cœliacorum profluuia sistit. In uino potus cõtra toxica effciax est. Leporinus sanguis, ita ut tepet illitus, uitia cutis in facie, lentiginesqꝫ emaculat. Caninus commode ab his bibitur, quos efferata in rabiem bestia momorderit. Contra epotum toxicum auxilio est. Testudinis terrestris sanguinem epotũ tradunt prodesse comitialibus. Marinæ autem testudinis cum uino & leporis coagulo, cuminoqꝫ, contra serpentium morsus, & hausta rubetæ uenena, conuenienter bibitur. Taurinus cum polenta illitus, duricias discutit, emollitqꝫ. Sanguis equarum quæ admissuram expertæ sunt, in medicamenta additur quę erodunt. Septica uocant. Sanguine chamęleonis genarum palpebras euelli creditum est. Hoc idem uiridium ranarum sanguine præstatur. Menstruus sanguis fœminarum, circumlitu conceptio-

nem inhibere existimatur, aut si omnino mulier mẽstrua supergrediatur. Leuat podagras muliebres, & ignem sacrum, illitus.

A

BARBARI COROLL.

Sanguis Græce uocatur Hæma. Distat a Sanguiculo, q̃ is proprie sanguis ædi est in cibũ, igni coctus, Nigrum Ius, ut Iulius Pollux arbitratur, uocatus. Hoc a Græcis Hypotrimma, & Aemalea, & Aemation, & specialius Hyposphagma dici putant: sed ex omni tamẽ quadrupede, adiecto melle, aut sapa, sale, aceto, lacte, caseo, cumino, laserpitio. Inuentum Lacedæmone putant. Vulgo id nos Ius Dulce nominamus. De alio Sanguiculi significatu diximus in Garo. Non dissimile uidetur, quod Græci Creocaccabon appellant, hoc est, carnem minutatim concisam cum sanguine, & adipe, iussulentoq́; ac dulciario liquore. Nam quod Myma uocãt, mihi quædã uidetur miscella Creocaccabi, & Hyposphagmatis fuisse: nisi q̃ paulo plura sunt, quæ in Myma requiruntur a quibusdam, autore Athenæo. Iuris & illa sunt genera, quorum in Pseudulo festiuus poeta meminit, Cicilendrum, Hypolindrum, Cicimandrum, Paropsis, Captis, Mecis, siue Magis, ut conijcio. Equæ uirginis sanguini uim inesse negant, quę maribus fœminisq́; non uirginibus. Taurinum ubiq; inter uenena collocant. Excepta Egyra, ubi descẽsura in specum sacerdos uaticinij causa, tauri sanguinem præsumit. Caprinum bibentibus, pallor accidit. Hircorum sanguine ferramẽta acuuntur, indurata subtilitate, & scabricia expolita, uehementius etiamnum, q̃ scobina fabri. Adamantis natura inuictissima, & duarum rerum uiolentissimarum, contemptrix ignis, & ferri, non alia rumpitur ui, q̃ hircino sanguine macerata recenti, & calido. Etiam si hoc gemmarij nostri falsum & ridiculum existimant. Anatem, de qua mentio hic habetur, Græci Nessas, & Necta uocant. Quanq̃ Necta magis est, ut septa anataria significent, q̃ anates ipsas. Anatem ueteres, & anilem morbum uocabant. Similes Anatibus sunt, sed maiores, quas Glaucia Gręci uocant, ab oculorum colore. Sunt & Boscades, et quas ab urinandi uoluptate Colymbos, & Colymbidas nominant. Inter omnes eas minimæ, atri ac sordidi coloris, acuto rostro. Soli earum spectantur oculi, cætero merguntur. Habentur & Chenalopeces appellatæ, sed anseri contribuuntur. Inuenitur & Boscadis unum genus, maius Anate, sed minus Chenalopece. Huc & Phascades pertinent, paulo grandiores quam Colymbi, cætero similes Anatibus. Est & Vria dicta, non multo minor Anate, rostro longiore, ac tenui, colore sordido figlinæ. Angustum & Phalaris uocata, rostrum obtinet, caput rotundius, uentrẽ subcinericeo colore, tergus nigricatus. Nominantur hic & Columbæ. Græci eas modo Peristeras, & masculino genere Peristeros, ut Attici, & neutro Peristeria, modo Pelias, et Peliadas uocant, ut Dorici. Quanq̃ Aristoteles distinctum genus facit, qui & alia dinumerat. Quo fit, ut in pocillo Nestoris, plęriq; non Columbas, sed Pleiadas cœleste sidus intelligendas arbitrentur in Homero. Columbæ porro Siculę præferuntur omnibus. Laudantur & Cyprię, luteo colore. In India Columbas esse græci affirmant. Cæterum Columbarum quas diximus Peristeras a Græcis esse dictas, duo genera constituunt, ut Galenus est autor, Catoceidion, hoc est, domesticum, & Nomadicum, hoc est, pascuum & syluestre.

Pli. ii. 28. ca. 14 & alias sæpe.

B

EX M. VERG. COMM.

Qvuod ad medicinã pertineat, de Sanguine satis nouisse illud sit, nullũ frigere Sanguinẽ. Omnibus enim ingenitus & necessarius calor est. Differunt solum, q̃ alter altero minus, magisue calet. Fuitq; hic quondã in Sanguinibus uirium & naturæ census, ut suillus humidior, minusq́; calidus cæteris sit, temperamento suo hominum Sanguini maxime similis. Columbarum uero, palumbis & turturis æquali inter se temperamento, oculorum medicinæ calidus inseruiat: instillatusq́; crassiori cerebri tuniculæ, in his quorum calua perforata esset, inflammationes arceat. Noctuę cum uino, aut aqua, contra spiritus angustias utiliter bibatur. Vespertilionum, ranarum, chamæleonis, ricinorumq́; qui in canibus hærentes inueniuntur, mammarum incrementa in uirginibus compescat, & quæ eo inungantur alia depilet. Negauit tamen, facto periculo, Galenus uera hęc esse. Inuenimus etiam, caprinum ob siccitatem suam, contra cutem subeuntes aquas cum melle utiliter bibi, & renum calculos frangere. Agninum comitialibus prodesse. Hœdinum nuper coagulatum, cum aceto bibi contra cruentas pectoris exscreationes. Vrsorum, siluestrium caprarum, hircorum, & taurorum abscessus maturare. Et terrestris crocodili oculorum claritatẽ facere. Quę omnia a Galeno, Plinio, Pauloq; Aegineta, & ab alijs longius dicta sunt. Poteruntque uolentes plura his etiam in antiquis medicinæ autoribus inuenire, consulto a nobis relicta: satis fore credentibus, si communiora aliqua dicta fuerint.

C

De Fimo. CAP. XC.

ARmentarij bouis Fimum si recens admoueatur, uulnerum inflãmationes mitigat. Folijs autem inuoluitur, & calfactũ cinere feruenti supperponitur. Coxendicis cruciatus tali impositu compescit. Illitum ex aceto duricias, panos, & strumas discutit. Priuatim suffitu Fimi, quod a masculo boue redditum est, procidentes uuluæ reprimuntur. Accensi nidore culices abiguntur. Fimum caprarum, præsertim quę in mõtibus errant, potum in uino, regium morbum emendat. Menses cit cum odoramentis haustum. Et partus euocat. Tritum in farinam, & impositũ lanis cum thure, fœminarum profluuia sistit. Cæterosq; sanguinis impetus ex aceto cohibet. Medetur alopecijs exustum, & cum aceto mulso illitum. Cum axungia uero impositum, his qui podagra tentantur auxilio est. Caprillum in aceto decoctum imponitur serpentium morsibus, ulceribus quæ serpunt, igni sacro, et parotidibus. Vtilem ischiadici ustionem hunc in modum accipiunt. In interstitio pollicis, qua parte brachio committitur, caua ueluti lacuna subsidet, in qua lana oleo imbuta substernitur: deinde sigillatim feruentes, stercoris caprini pilulæ imponuntur, dũ uapor per brachium ad coxam sentiatur peruenire, & coxendicis dolorẽ mitigare. Adustio id genus Arabica appellatur. Fimum pecudum ex aceto illitum, sanat epinyctidas, clauos, pensiles uerrucas, thymos, & ambusta, igni rosaceo cærato exceptum. Fimum suis syluestris aridum, in aqua aut uino potum, reiectiones sanguinis sistit. Vetustum lateris dolorem mulcet. Ad rupta & conuulsa ex aceto bibitur. Luxatis cum cærato rosaceo medetur. Tam asinorum quàm equorum Fimum, siue crudum, siue crematum, addito aceto, sanguinis eruptiones cohibet. Armentarij qui herba pascitur siccum Fimum liquatum in uino, mox potũ, contra scorpionum ictus magnopere auxiliatur. Columbinum uehementius excalfacit, & urit cum hordeacea farina mixtum. Strumas ex aceto discutit. Carbunculos emarginat, tritum cum lini semine & oleo. Ambustis igni medetur. Gallinaceum uero omnia eadem, sed inefficacius præstat. Priuatim tamen contra uenena fungorum, & coli cruciatus ex aceto, aut uino bibitur. Ciconiæ Fimum si ex aqua hauriatur, comitialibus prodesse credunt. Vulturini Fimi nidore partus excuti produntur. Murinum detritum cum aceto, & illitum, alopecijs medetur. Cum thure & mulso, calculos expellit. Subditæ infantibus muscerdæ, alui deiectionem promouent. Caninum quod flagrantissimo canis sydere fuerit exceptum, cum uino, aut aqua potum, sistit aluum. Humanum stercus illitum, uulnera inflammationem minantia intumescere non patitur, Sed ea statim glutinat. Sicco ex melle anginæ perungi commodissime traduntur. Terrestris crocodili Fimum Crocodileam uocant, quæ mulieribus colorem nutrit in facie, nitoremque seruat. Optima est tenuissima

D

et friabilis, amyli modo minime ponderosa, in humore statim eliquescēs, quæ cum teritur, fermenti acorem quadamtenus refert. Adulterant eam sturnorum fimo, quos captos oryza pascunt: ipsumq; non dissimile uendunt. Alij Amylum, aut Cimoliam miscent, & adscito colore per rarum cribrum paulatim exprimunt, ut se contrahat in uermiculorum speciem. Qui siccati pro Crocodilea uæneunt. Inter omnes conuenire inuenio humanum stercus, caninumq; gutturi impositum, anginis auxiliari.

A

BARBARI COROLL.

Fimum Græci multis nominibus, Apopatema, & Apopaton, & Bolbitō, & Hippomacroboliton, & Scatos, & Aposceuen, & Aphodon, & Eumarean ionice appellant, & Scor: quãq; hominis hoc ꝑprie: ut asini, Onida, & Onthon: equi, Copron: pecudis, Oespoten, uel Oipoten Aristophani, & Sinypen: Iones suis Hypeleuton: murum Myocopron, & Miscelerdã, nos Muscerdam: ut suillum Sucerdam. Liquidius quod est, nostri Soria cognominant. Vnde Sorioli, quibus solutiuscula est aluus. Et cōsorire uerbum, pro eo quod est inquinare fimo: quod Plautus concacare dixit. Et Sorica locus in publico, ut latrinæ in priuato. Fimos porro etiam lusorias tabellas, hoc est, alueolos dixit Horatius. Asinini certe pulli Fimum, quod primū edidit, Polion uocari tradit Aristoteles. Plinius Polean priuatim & caprinum, Spyrathos, & Spyradas, & Spyrdana, quas Palladius Caprinas baccas uocauit.

Pli. li. 17. ca. 9.

CROCODILEA.

Crocodileam Cerusæ modo elui præcipiunt. Est & Crocodilea, siue Crocodilina, & Crocodilitis uocata quęstio Sophistarum ludicra, ut Prion & Ceratina, sed alienæ omnes ab hoc opere. Crocodileam Plinius etiam intestina ipsa terrestris Crocodili appellat: ob id diligenter exquisita, quoniam iocundissimo nidore fragrant. Viuit enim odoratissimis animal id floribus, simile Crocodilo ei cui uita in terra, aquaq; communis, sed multum infra magnitudinem eius, & in terra tantum.

De Vrina. CAP. XCI.

B

Hvmanam Vrinam suam cuiq; bibere, cōtra uiperæ morsus ac uenena, incipientemq; aquam intercutē proderit. Marini scorpionis, uiperæ, draconisq; morsus ea conuenientissime fouentur. Canina, ad perfundendos canis morsus idonea est. Pruritus, & lepras nitro addito expurgat. Sed uetus ulcera capitis manantia, furfures, psoras, & feruidas eruptiones, multo magis abstergit. Nomas, & præcipue genitalium cohibet. Auribus infusa manans pus supprimit. Decoctaq; in calice mali punici, earum uermiculos abigit. Pueri impubis resorpta urina, orthopnoicis auxiliatur. Decocta in æreo uase cum melle, emendat cicatrices, argema, caliginesq;. Ex ea & cupro idoneum auri ferrumen conficiunt. Lutum quod in Vrina subsidit, illitu ignem sacrū mitigat. Feruefactum cum cyprino, inditumq;, uuluæ dolores mulcet. Strangulatus leuat. Genas deterget. Oculorum cicatrices expurgat. Taurina, si cum myrrha instilletur, aurium dolores lenit. Aprina uiribus eisdem prædita est. Priuatim comminuit uesicæ calculos, & potu expellit. Ad aquam quæ cutem subijt, cum nardi spica cotidie binis cyathis cum aqua bibitur, urinamq; per aluum extrahit. Aurium doloribus instillata medetur. Asinina, traditur renum uicijs mederi. Lyncis urinam, quam Lyncurium appellāt, simulac excernitur, glaciari, coireue in calculi duriciam, uulgo creditum

C est. Quare quod de ea proditum est, uanum esse conuincitur. Est enim quod a nonnullis uocatur succinum pterygophorō. Id potum ex aqua, stomacho, aluoq; fluctione laboranti conuenit. Asininæ urinæ potu renum uitia sanari traduntur.

BARBARI COROLL.

VRina, siue Lotion, Græce Vron uocatur. Vrina struthionis atramenti lituras abluit. Fullones pedum uitijs carere affirmant Vrinæ beneficio. Magi præcipiunt, ne quis contra solem, lunam ue nudetur Vrinæ caussa: neue umbram alicuius respergat. Hesiodus contra obstantia reddendam, ne Deorum aliquem nudatio ea offendat. Non desunt qui Amuletum esse dicāt, suam cuiq; matutinis omnibus instillatam in pedem.

LYNCVRIVM.

Pli. li. 8. ca. 38.

DE Lyncurio non constat autoribus, an sit, aut unde sit. Qui electrum id esse negant, gemmam tamen fatentur, ex urina Lyncis omnino, sed quam animal id statim redditam, aggesta pedibus terra obruat inuidia, ceu gnarum peti eam ab homine: celerius ita concrescere in gemmas similes carbunculis, igneo colore fulgentes, atq; frigidas, quæ & scalpant. Quanq; distinguunt e maribus, præcipueq; feris & fuluas & igneas, e fœminis, præsertim cicuribus, candidas atq; languidas existere, nec frondes & acus modo rapere, sed æris quoq; ferriq; bracteolas, ut Diocles & Theophrastus referunt. Alij dixere Langurium, & esse in Italia circa Padum Langurias, quæ ab aliquibus Langæ nominentur. Falsa hæc omnia Plinius existimat, nec uisam æuo suo gemmam appellatione tali scribit. De Lyncurio lapide non hoc, sed alio inter fungos, mirum quidem, sed uerum dicturi sumus. Succinum Dioscorides hoc loco Pterygophoron cognominat, q; stramenta, floccos atq; fimbrias in se trahat: alibi Chrysophoron, ut Plinius Chryselectron. Lynces clarissime omnium quadrupedum cernunt.

EX M. VERG. COMM.

D HAbet Vrina in animalibus, quæ per renes, & quos urinæ meatus dicunt, ex sanguine in uessicam non aliter q; per colum fluit, quod cōmune omnibus sit, calorem. s. & acrimoniam. Priuatim omnium aliorum animalium, exceptis eunuchis, humana infirmior est. In nutriendo non paruas habet Vrina uires: ideoq; in fame pota Vrina seruati aliqui sunt. Sanat præter ea quæ a Diosc. dicta sunt, pedum attritus, sed nondum inflammatos, ex calceis factos. Caprarum & Chamelorum urina aluum deijcit: ideoq; contra cutem subeuntes aquas, utiliter bibitur. Ex homine omnium efficacissima impubis pueri est. Auguria ualitudinis ex ea a medicis præcipue accipiuntur. Suntq; tam multi eius colores, tā diuersi habitus & odores, ut nihil æque in medicina difficilius & utilius nouisse sit. Nisi forte aliquis Romani Cæsaris exemplo, ad rigandas, stercorandasq; simul arbores ex ea uectigal in gente sua excogitauerit. Ea pruritus foueri utilissimum Dioscorid. ait: κνησμοὺς græci id malum uocant, in senibus non adeo curabile. In reliquis ætatibus haud difficilis curationis, si deprehensa mali causa fuerit: quæ plærumq; est corruptus, & (ut aptius loquamur) putris, pituitosus, aut biliosus humor. Contra quem Vrinæ acrimonia & calore inter cætera pugnandum est. Exigebat post omnia hic locus, ut de Lyncurio, siue gemā, siue succinum id sit, aliquid diceremus. Sed tanta est ueterum in historia eius uarietas, ut nihil censere de eo audeamus. Sunt enim qui negent Lyncurion esse. Sunt qui esse quidem dicant, sed unde, aut quid sit, affirmare non audent. Plinius diuersis locis multa, sed quæ omnia de gemma intelligantur. Quæ possunt uolentes facillime ab eo audire.

De Melle. CAP. XCII.

μέλι ὑμήττιον. σίμβλιον

PRincipem locum obtinet Mel, quod Atticæ regionis est, præcipue ex Hymeto, mox Cycladibus insulis, & e Sicilia, cognomine Simblion. Maxime probatur dulcius, & acre, odoratum, sufflauum, nec humectū, graue, & minime fluxū, q̄d ob sequacē lenticiā nō facile abrumpit, tractūq; resilit in digitos. Mel abstergendi uim habet. Ora uenarū aperit. Humores euocat. Qua ratione in sordida ulcera, sinusq; cōmodissime infunditur. Decoctū, atq; impositū, abscedentem carnem glutinat.

Medetur impetigini coctum cum liquido alumine, & illitum. Item auri- A
um sonitui & dolori, cum fossili sale tepido instillatum. Lendes, & fœda
capitis animalia illitum necat. Nudam glandem recutitis operit, præser-
tim quæ circumcisione aperta non est, si melle coles a balineo triginta die
bus emolliatur. Oculorum caliginem discutit. Faucibus, tonsillis, angi-
næ illitum gargarisatumue medetur. Vrinam ciet. Auxiliatur tussi, & a
serpente percussis. Contra haustum meconium, cum rosaceo calidum
assumitur. Aduersus uenena fungorũ, & rabiosi canis morsus linctum,
aut potum proficit. Crudum tamen aluum inflat. Tussim lacessit. Et
ea de re despumati usus aptior est. Primatum tenet in Mellis genere uer-
num, deinde æstiuum. Hybernum uero, utpote quod crassius constet,
deterrimum reputatur. Siccas eruptiones excitat. Quod in Sardonia gi-
gnitur Mel, amarum est. Quoniam apes inibi absinthio uescantur, quo
uitia cutis in facie & maculæ aptissime perunguntur. Heracliæ in Ponto
quibusdam anni temporibus, propria quorũdam florum dote Mel con-
flatur, quod qui edere, mente abalienantur, ac sudore diffluunt. Reme-
dio sunt esitata ruta, & salsamenta, aut epotum mulsum, resumpta quo-
ties uomitione rejiciuntur. Acre autem est. Et olfactu sternutamenta mo
uet. Quod cum costo illitum, fœminarum cutem emendat, & cum sale
sugillationes rapit. Est & aliud concreti Mellis genus, quod Saccharon
nominatur. In India uero & felici Arabia in arundinibus inuenitur. Salis B
modo coactũ est, dentibus ut sal fragile. Aluo idoneum, & stomacho uti
le. Si aqua dilutũ bibatur, uexatæ uesicæ, renibusq; auxiliatur. Illitum ea
discutit, quæ tenebras oculorum pupillis offundunt.

BARBARI COROLL.

Mel a Græcis Meli. Natum in Carina Cretæ monte Mel, muscæ non attingunt, pro-
pterea medicamentis eligitur. Varro Siculum præfert omnibus: q; ibi Thymum bonum fre-
quensq; sit, quo ad mellificium nihil est præstantius. Strabo e Cycladibus, & inter Cycla-
das Calyminum anteponit omnibus. Natura Mellis ea est, ut uitia coërceat, ne serpere ultra
patiatur. Quam ob causam, uel exanimum corpus hominis, per annos plurimos innoxium
conseruat. Est & suus in Melle, ac mulso flosculus, si recta est apud Columellam, in oliuæ con
ditura lectio. Sunt enim qui uasculum Mellis, non flosculum ibi legant. Sed certe in omni re
purissima & tenuissima quæq; pars, floris appellatione demonstratur. Est & in pomo floscu-
lus, qui & Vmbilicus dicitur. Nam & in fico pomo fundus, græce Omphalos dicitur, hoc est,
extremitas altera, q̃; quæ petiolo annectitur. De cœlesti Melle dictum est superius in Elæome-
lite. Hircanum Mel, ex ipsis quoq; fluit arboribus, sine cura mortalium, examinibus inibi se co
gentibus atq; mellificantibus, ut inquit Strabo. E petris quoq;, ut Diodorus. Sed minores a-
pibus sunt, Arthredones appellatæ. Meminit bestiolæ huius & Aristoteles, inter crabrones ui
uentis. Etiamsi corrupte legitur in ipso, Tenthredon, pro Anthredo. nam crabrones Anthre-
næ a Græcis dicuntur. Hoc ipsum fere in Media, & Armenia quibusdam locis uisitur. Diodo
rus, & Quintus Curtius, arbores in Hircania, quarũ folia multo Melle tingantur, faciem quer
cus habere tradunt: ac nisi solis ortum incolæ præuorterint, fore, ut uel modico tempore is suc
cus extinguatur. Mellis inuentionẽ, Plinius & Diodorus Aristeo Atheniensi, uel Arcadię regi,
ut Trogus, sicut medicinã ex eo, Gelius Oceani filio Soli assignat. Trogus colligẽdi Mellis u-
sum monstrasse Gargorin scribit, uetustissimũ Regem in Hispania Curetum, qui saltus Tharte
siorum incoluere: in quibus Titanes bellum cum Dijs gessisse perhibentur.

Pli. li. 11. ca. 14. Aristot. lib. 5. cap. 21. de animalibus.

C

MEL SARDOVM.

CVm Mel in Sardinia progenitū uirus habeat, mirum est, cur nullum tamen animal homini pestiferū, in insula ea nasci perhibeatur, extra q̄ Solpugam, ut Solinus meminit: de qua in castigatione Pliniana dictum est abunde. Non solū uero Mel Sardoum, sed & Cholchicum infame traditur amaritudine. Sunt & alia Mellis fastigia, quæ mox subiunget dissertatio.

MEL PONTICVM.

MEl Heracleoticū, siue Ponticū, ex herba fieri candida cōmemorāt, quæ Aegolethros uocet: quia uexatio iumentorū sit, præcipue caprarū. Non sentitur aūt omnibus annis hoc malū, nec nisi cum flos ille marcescit aquoso uere. Signa uenenati sunt, nunq̄ densari, color magis rutilus, & q̄d ponderosius est, q̄ probū: qui gustauere abijciūt se humi, refrigerationē quærētes. Exitiū hoc per excremēta, ad canes quoq; peruenit, similiterq; torquet eos. Mulsum tamen ex hoc Melle inueteratū, desinit esse pniciosum. Aliud genus Mellis in eodē Ponti situ, Manicon, siue Mænomenon appellant, ab insania, quā facit, existimatū, rhododendri flore contrahi, quo scatent syluæ. Optima tamen ex hoc uno cera fit. In Perside aūt, & in Mauritania Cæsariensi, Getuliaq; Massylis contermina, uenenati Faui gignunt: quidāq; non toti, sed parte, quo nihil fallacius, nec nisi liuore deprehendunt. In Themiscyra Pōti regiōe, mons est Scydisses, cuius incolunt Byzeres & Heptacomitæ dicti iuga. hi tris cohortes Pompeij, ea cōmeantes interfecerunt, dispositis qua trāseundū erat Mellis insani uasis, quod ibi ex arborū quarundā, ut inquit Strabo ramis, fundit. Corruentē enim potu eo militē aggressi, facile confecerunt.

Pli. li. 12. ca. 8.

SACCHARVM.

SAccharum laudatius ferebat India: nunc popularis ortus eius est in Aegypto, Cypro, Rhodo, Creta. Italia quoq; nascitur. Nullū epulum magnificū iam, ne quotidianus quidem uictus placet, sine Sacccharo. Digerit in pastillos, effingit in placentas, a maza & pane, ut puto Mazapanes uocatas. Q̄q̄ & Marcipanes ab auctore dictos coniectari licet: quandoquidē & Marciatum unguentū, & Marci pastillos in medicina legimus, ut est apud Aetiū, & priorem eo Paulū. Omnino cōponitur in oēm figurā Saccharum, non aliter q̄ farina, trahiturq; etiā in picturas, opere historiali: uenatus, classes, oppida, & quascunq; rerū afferri libeat imagines præsentās: a coronatis ministris, cū tibicine introferri solitū conuiuijs, & ad principia eorū, & in secundam quoq; mēsam. Vnde natū fit prouerbiū: nullum ferculū corrumpi Sacccharo. Amplissimū nucis auellanæ magnitudine, Plinij tēporibus, & medicinæ dūtaxat usu, nunc tam promiscuū, ut desinat prodesse, multis obsit. Pueris certe lūbricos & tineas contrahit. Varronis uersus sunt.

D

Prouerbium.

Indica non magnā nimis arbore crescit arundo,
Illius & lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeant succo contendere mella.

Strabo quoq; nō ex ipsis tantū arundinibus, sed & radicibus quoq; Mel exprimi cōmemorat in India. Nunc ex Alexandria Aegypti, & Cypro cōmendatissimū. Melius quo uetustius, q̄q̄ calidius, ita & capiti fere nocens. Dilutū aqua, refrigerandi uim concipit: præsertim ter coctū. Primo excoquunt arundinē, deinde flaua pars secernit: hanc Saccharū existere. Hoc iterum coqui potest, atq; ita fit candidius & concretius. Quod si tertio coquat, maxima in eo fit & candoris & densitatis accessio. Quartum & quintū quoq; solet excoqui, & donec specie aluminis scissilis fere transluceat: q̄d genus alij Candidū, alij Cantiū cognomināt. Saccharū Græci Sacchar uocant. Rarū, nec plane cognitū Galeni quoq; seculo: tantū abest, ut instrumētum nitidioris uitæ fuerit. Q̄q̄ non magnopere pridem inuētum puto, ut nucleos pineos, amygdalas, auellanas, pistacea, citreum, cinamomū, coriandrum, anisum, feniculū ductili tunicarum facilitate contegat, circundatum modo corticis crassitudine, modo cutis tenuitate uestiens. Dulciaria quidē ex nucleis pineis, & amygdalis condebat antiquitas: sed cum melle, ut est apud Paulum. Venale porro Saccharū, in dupondiairos fere panes, metæ effigie diuiditur. Preciū optimi, in libras aurei nummi fere sexcunx. Cyprium non coibat ante: nunc densatur, tanto inuentoris quæstu, ut inde locupletissimus euaserit: neq; ratio tamen cōmunicata est, sed archanam habent, ut ad hęredes latifundi cuiusdam, aut monopolij uice transeat. Illud monendi sumus, in Pampinij sylua quadam illo uersu,

Et quas præcoquit Aebusita Cannas,

Hypasitam, non Aebusitam legendum: ita enim populi uocantur Indiæ a fluuio Hypasi, ut est apud Strabonem, Pliniumq;. Nec audiendi sunt, qui nullo auctore, nullo teste, in Syria locum eum tradant, inter Libanum & Antilibanum, conualle media. Nam ibi arundo quidem prouenit, sed odorata, non saccharea: ut alibi quoq; diximus.

¶ De Cæra. CAP. XCIII.

A κηρός

CAera optima est subfulua, odorata, subpinguis, pura, odorisq; quadamtenus mellei, natione Pontica, aut Cretica. Secundū locum obtinet candida, & suapte natura pinguis. Candida fit hoc modo. Ex ea radunt album, synceruq;, atq; transfundunt in uas, quod satis habeat marinæ ex alto petitæ, insparsoq; nitri momento decoquūt. Cumq; iterum, tertioue inferbuit, separatum uas refrigerant, ac cæræ pastillum eximunt, detersa sorde, siqua forte adhæsit. Tum denuo indita noua maris aqua feruet, uti retulimus: & uase dempto ex igne, basin ollulæ nouæ aqua frigida madefactam, in cæram summam suspensa manu intingunt, quo celerius concrescat, & q̃ minima portio extrahatur. Suscepto primo cæræ orbiculo, iterum uas imum aqua refrigeratum, tantisper immitti debet, dum tota excipiatur. Orbiculi lino consuti, ita ut intercedat spacium, suspenduntur. Et interdiu, continuo sub sole, noctu sub luna aspergunt, usq;dum perfecte albescant. Verū si eximius ille candor desyderetur, eadem factitari, & identidem recoqui operæpreciū est. Nec desunt qui pro marina, in muria q̃ acerrima, semel aut iterū excoquant. Dein laguncula tenui, rotunda, ansam habente, extrahunt. Postea orbiculos, substrato cespite hærboso insolant, donec candorem summū contraxerit. Præcipiunt hoc obeundū munus uere, cum sol remissa uehemētia humorem pariat, ut nō facile liquet. B Cæra omnis mollit, calfacit, modice explet corpora. Datur in sorbitione dysentericis. Ac milij magnitudine decem grana Cæræ hausta, lac in lactantibus non patiuntur coagulari.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 14.

CEra græce uocatur Ceros. Fit expressis fauis, sed ante purificatis aqua, & triduo in tenebris siccatis, quarto die liquatis igni nouo fictili, aqua fauos tegente, tum sporta colatis. Rursus in eadem olla coquitur Cera, cum eadem aqua, excipiturq; alia frigida, uasis melle circumlitis. Optima quæ Punica uocatur. Plurimum habet ex Propoli Cretica: ideoq; locum secundum in nationibus obtinuit. Tertium Corsica: quoniam ex buxo constet, & medicaminis uim referat. Fieri candidam Ceram, nihil aliud esse uideo, q̃ Punicam fieri. Hæc medicinis utilissima, uarios in colores pigmentis Cera trahitur: ob id & Tracta dicitur, ut puto etiam a Græcis. Nigrescit, addito chartarum cinere. Anchusa mixta rubet, ad reddendas similitudines, & innumeros uitæ usus, ut taceātur interim pugillariū, parietūq;, & armorū tutelæ. Superat niuem candore Cera, quā Pharmacopolæ nostri præparant, nuperrime uri cœpta publicis, priuatisq; sacris solēnibus & prophanis usibus. Officina tantū una concinnabatur hæc patris memoria. Nunc urbe tota uenditur, nec alia crematur Cera dumtaxat apud nos, q̃ candida. Primus omniū Cornelius, e Senatu domū rediens, funali Candido usus dicitur, tanta uerecūdia, ut non prius accendi pateretur, q̃ tota curia & foro decessisset: quia cæteri, aut laterna, aut triuiali Cera deducerentur. Exemplum eius deinde sequuti oēs, maiestatiq; hoc illius ordinis amplissimi, non luxuriæ datū. Itaq; Senatu misso, post occasum solis, tam longus est ordo luminū, ut plane diem reddant. In Cera qui nascitur uermiculus, ab Aristotele uocatur Acar.

EX M. VERG. COMM.

QVod habet in medicina utilissimū Cera, excipiendis, retinendisq; alijs medicamētis materia est, qua omniū generum Cerata quotidie fiunt. Maturandi, abstergendiq; uires aliquas nihilominus habere illam, aliqui ex ueteribus tradiderunt: hic calefacere tantū, mollire, explereq; eam dixit: & omnia mediocriter, quoniā parum efficax uis eius ad omnia sit: præterq; (modo id Cera possit) ad prohibendā in nutricibus lactis in caseum densationē. Quod uitiū ex Dioscoride uerbis descriptū a nobis est, Barbarus id Colostrari dixit.

C

πρόπολις

ℂ De Propoli. CAP. XCIIII.

PRopolis eligi debet flaua, odorata, styracem referens, in uehementi ariditate mollis, & mastiches more ductilis. Magnopere calfacit & euocat. Aculeos, et oĩa infixa corpori extrahit. In uetere tussi suffita ꝓficit. Impetigines admota tollit. Et in aluearių̃ foribus, cęrosę naturę ĩuenit̃.

BARBARI COROLL.

EPropoli Apes faciunt ad foramẽ introitus protectum, æstate maxime, ut inqt Varro. Alia hæc ab Rhitace uocata, qua fauos extremos simul conglutinant. Interdũ extra fores aluei obturant omnia, qua uenit inter fauos spiritus. Interpretatur hanc Gaza noster & Cæreum quandoq;. De hac & in Lilij mentione disseremus.

VERG.

QVæ in aluearibus apiũ uideri etiamnũ possunt fundamẽta operis, ut diuersos habent in apibus usus, neq; eandẽ ex qua confecta sunt materiã, sic diuersis appellationibus a græcis pariter & latinis discreta sunt, Inter ea post Metyn, & Pissoceron, tertia Propolis est, inter coria & ceras media crassioris materiæ: ueluti gũmi, additis aliquãdo etiam floribus: nondũ tamen cera, sed fauorũ stabilimentũ: qua oẽs frigoris, aut iniuriæ aditus apes obstruũt, magni ad medicamẽta usus. Quorũ genera hic breuiter complexus, nihil quod de Propoli ab alijs dictũ fuit, non duobus uerbis, & maiorũ totidem generibus prosecutus est. Eam Plinius ab apibus præcipue fieri dixit, ex gutta quam populi arbores in folijs ferunt.

πυρός

ℂ De Tritico. CAP. XCV.

OPtima e Tritici generibus ad secundę ualitudinis usus habẽtur, quæ recentia, & iam perfecte adulta, colorẽ mali referũt. Dein sequũtur trimestria, quæ nõnullis Sitania nominant̃. Itaq; cruda in cibis teretes tineas gignũt. Canũ morsibus prosunt mãsa & imposita. Confectus

D

eorũ similagine panis, plus alit q̃ cibarius. E trimestriũ farina panis leuiorem cibũ præbet, & qui facile in mẽbra demandet̃. Farina eorũ cum hyoscyami succo illinit̃, aduersus neruorũ fluctiones, quas Græci rheumatismos uocant. Itẽ contra interaneorũ inflationes. Lentigines ex aceto mulso tollit. Furfures aũt in acri aceto decocti, turgentes mãmas sedant. Viperarũ ictibus auxiliant̃. Et torminosis prosunt. Farinaceum fermentũ calfaciendi extrahendiq; uim habet. Priuatim callos pedũ, clauosq; extenuat. Cætera tubercula, furunculosq; ex sale concoquit, & aperit. Sitaniorũ farina, contra uenenatos ictus cum aceto, aut uino cõmodissime illinitur. Eadem si decocta in glutini modũ delingat̃, cruentis excreationibus proderit. Contra tussim, & exasperatas fauces, cum menta & butyro decocta efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulsa, aut hydræleo decoquatur, oẽm discutit inflãmationem. Panis & crudus & coctus inflãmationes omneis illitu mulcet: cum emolliat & quadamtenus refrigeret. Sed hærbis succisue huic rei accõmodatis ammisceatur. Vetus panis aridus, adiectis conuenientibus, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus illitu, uetustas impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidius ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

BARB.
Plini. lib. 18.
cap. 7. 10. 11.

TRiticum & Satiuũ & Syluestre, cultu annorũ trium mitescit, in Leontino Siciliæ agro plurimũ. Degenerare Triticũ in ordeum, ex eodẽq; nasci pede, utrũq; fabulosum existimat̃ a Theophrasto. Frumentũ omne radicibus multis ac prætenuibus exit, folio uno, germinibus

oino multis, sed quæ in ramos brachiari non possint: cuius contrariū in omni legumine cōspi-
citur, excepta Faba. Frumentū Sitos græce dictū, quicqd ex se aristas mittit: in herba quā Græ
ci Loion uocāt per hyemem est. Remollito aūt cœlo, cauliculus de medio assurgit: cuius tertio
aut quarto genu spica geritur, non prius euidens, q̃ folliculo inclusa: qui Gluma dicitur. Con
sumato eo, flos erumpit: quarto aut quinto post die, ac totidem fere diebus, plurimūq; septem
durat. Varro quindecim diebus frumentū in uaginis esse dicit, quindecim florere, quindecim
arescere. Post florem crassescit, inquit Theophrastus: maturaturq; intra quadragesimū diem,
cū tardissime octauo a satu mense, plurima parte metitur. Aegyptus, ut scribunt, septimo. Fo-
liū harundineum, angustius tamē Tritico q̃ ordeo, caulis quoq; leuior, & lentior, nec perinde
fragilis. Triticū multis integitur tunicis, ordeum nullis. Culmus Tritico altior q̃ ordeo, spica
quoq; remotior a folio. palea suauior, mollior, succosior. Inconditæ Tritico spicæ, explana-
tæq;: ordeo dispositæ in uersus. Vtriq; culmus spicā sustinet, quæ & Spicus, & Spicum a Ci-
cerone dicitur in Arato. Spica granum & aristam, quæ uti acus eminet e folliculo siue gluma.
Sunt autē Aristæ partes in spica primæ, quæ a Græcis Antherices dicuntur, & Atheres. Est au
tem Ather proprie in ordeo, ut Galenus interpretaī, cuspis ipsa spicæ. Nam & mēti pars extre-
ma, hoc nomen inquit, habet, cum aristam non habet. Mutica spica dicitur, quasi mutila. Va-
ginā uocant, sub qua latet herba. Stipulæ sunt folia culmū ambientia. Est autē Culmus, idem
quod & Calamus, cum spicæ penitus oriūtur in summo spicæ iam maturæ. Quod minus est
q̃ granum, uocatur Frit. Quod uero ad culmi cacumina in firma spica geritur, minus item
q̃ granum, Vruncus appellatur. In tritico marcescente gurguliones, hoc est, Bias (sed lego
Cias, ut in pumice notaui) a Græcis uocatos, innasci ferunt, ut in faba Midæ. Gigni & cantha
ridem in Tritico (Scarabeus is paruus est) ut Phalangion in Eruo constat. Tritici multa dis-
crimina. Sitanias uocaī. Genus id est siliginis trimestre, ut Columella uoluit. Frumentago. di-
cta Theodoro, differens crassitudine surculorū, quemadmodū inter ordea Crithanias, Ordea-
go nominata. In nomine sunt Assyriū, Aegyptium, Ponticū, Thracium, Siculū, Africum, q̊d
facile absoluatur folliculo. Nam Thraciū multas habet tunicas. Habetur & Cachrydias, siue
Canchrys, culmo crasso, quod etiā Africo tribuitur. Ponticum leuissimū. Siculum pondero-
sum. Ponderosius Boëtium. Deprenderūt hoc Athletæ. Ponticū & Aegyptium sine lolio na-
scūtur. Item Siculū, præcipue Agrigentinū. Q̃q; cum siculo, melāpyron nasci perhibent. Sed
innocuū, neq; lolij modo graue, caputue tentans. Nominaī & Alexandrinū, oblongo semine,
quod fortasse idem sit cum Aegyptio, & Calymno. Ex Calydnis insulis, a Ptolomæo Philadel
pho in Aegyptū conuecto. Dracontias, & Selenusium, & Stlengias, crasso cuncta calamo. Iam
aliud trimestre, aliud bimestre. Sitaniū, uideo idem esse cum trimestri. Satinū dorice uocatū, &
attice Titinū, quasi purum, ut Photioni placet, de quo & paulo supra dixi. Galenus Sitanium,
inquit, est Triticū instantis anni, id quod uere seritur. In Truculento Plauti Etanio, pro Setanio
legitur mendose, castigauimus. Non possunt inquit, militares pueri setanio exducier. Euboicū
certe intra diem quadragesimū a satu metitur, firmitate ac pondere præcipuū, non ut trimestri
leuitas, ob id cibario pani utile: nam & furfuris parū habet, inuentu rarū. Bimestria, in Achaiā
e Sicilia primū uenere, parum fœcunda, sed cibo facilia & iucūda. Olynthi & in Euboea apud
Cerinthum genus effoditur terræ, qua Triticum oblinētes diu id seruāt. Trimestria ubiq; sunt,
uerū inutilia, & infirma, singulari calamo. In Asia quodā loco trans Bactra frumētum nucleis
oliuæ par nasci referunt. In Pissotis, tam firmū, ut multos Macedonum largiore usos, eo saties
peremerit. Omni frumēto nocent imbres in flore. Itē iam plane crassato, Triticum plus q̃ orde
um uligine cōmeat in lolium. Camatias in Thessalia Tritici genus est, quod admisso pecore de
generat Babylone: propterea nihil patitur, etiā bis derosum. Præter lupinū, nihil æque in spica
durat q̃ Triticum. Durat bonitas cibo in petra Cappadociæ, in septuagesimū usq; annū. Vn-
de Cappadocio pani summa gratia, qui & Apalos, a teneritudine uocaī, & Syrorū lingua La-
gman. Addebaī in massam lac & oleum, & salis quantum satis esset. Laudabatur & Parthicus:
quē alij aquaticum uocabāt, quoniā aqua traheret a tenui & spongiosa inanitate. Triticum ex
Asso Troadis, in panē sibi Reges Persarum quærebant. Varro censitū diligenter Triticū, quo
uentus non perueniat, mansurū ad annos promittit. Vis Tritico tanta, ut cados plenos siccet.
Panificij multa & nomina & genera. Ex his nauticum intelligo, qui uetus atq; siccus a Diosco
ride in medicinis dicatur, fortasseq; biscoctus: quē Græci Diephthon appellant. Syncomistos
uero, is est quē alio nomine Autopyron uocari Galenus auctor est: quoniā ex omnibus farinæ
suæ partibus detractione nulla constet. Inter Pityriā, & Semidalitin, hoc est, furfuraceum, simi
lagineumq; medius. Et enim Autopyros, siue quod idem est, Autopyrites, & Xeropyrites, &

A

Theoph. li. 8. capi. 25. 26. 27. 28. de plantarum caussis. Itē li. 4. ca. 17.

B

C Pyrnos Athenæo, siue Pyrinos Hippocrati, a Tritico, non ab igne flectitur, propterea q̃ non ex Tritici parte sit, sed ex ipso plane toto. Dicitur autẽ Anerectos ab Hippocrate. Item Syncomistos, quasi confusaneus, quoniã castratus nõ sit, sed omnia simul tulerit, furfures, utriculos, & similã. Idem fere qui Sordidus. Cuiusmodi Neronẽ usum legimus. Q̃ꝫ q̃ Paulus Sordidum, a Syncomisto separat. Vtriculos in auctoribus intelligo, id q̃d furfure melius est, & simila deterius: hodieq; Fertini suos farinę uentres uocant. In Cisalpina Gallia Redundago appellat, Medianũ in Venetia prouincia. Autopyri panes dicunt, & qui furfure tantũ leuiter succreto fiunt, qualis fere Cibarius, & Secundanus est, & qui Rubidus fortasse a Plauto poëta dicit. Hoc autem fieri solet, ut Galenus ait, quotiens Triticũ generosum non est. Generosum inquit uocat, quod similaginis plus habet q̃ furfuris. Nam similago & simila prorsus idem sunt, Semidalis gręce dicta. Nimis fortasse multa de hoc pane, sed consulto: quia parum constabat inter eruditos qualis esset, præsertim cum in Plinio illa uerba legerentur. Ad omnia inquit, hæc fermentatus qui uocatur Autopyrus utilior: nullo nõ accipiente fermentatũ panem eundẽ esse cum Autopyro. Nõ hoc significari uoluit Plinius: nec tantũ hallucinatus fuisset homo, seculorũ omnium post Varronẽ fere doctissimus, sed quod fermentatus panis, non quicũq;, sed qui sit Autopyrus, ad omnia ea quę dixisset utilior esse uideatur: quod & duobus locis seorsum Galenus præcipit: in altero panẽ Autopyrum, ut secundo ad Glauconẽ uolumine, in altero fermentatũ ad omnia illa præferens, de simplicibus facultatibus lib. 9. Sunt qui fermentatũ panem Apopyrian uocitant, ut Cratinus, non a Tritico, sed a pruna: quoniã torretur, ut ipsum nomẽ indicat. Farinã Græci Aleuron, & Alphiton, & Halisparton, & Aliaton, & Aliton uocant. Q̃ꝫ q̃ Alphita polentã fere significãt, & Aliata farinam coctam, & Halisparton agrum consitũ poëtis. Fermentũ Zymen. Cyribia, quæ nos excreta Tritici, aut ordei, ut Columella, siue ut Palladius Creturã uocamus, auctore Iulio Polluce. Photion & Galenus etiam ipsos Furfures, quos Græci Appherema, & Pityra, nos etiã Canicas, & Apludas uocamus. Vnde Canicaceus panis, id est, furfureus Pacuuio. At Ceribia in Cratino, idem Photion pro fabalibus interpretat. Pepalem uero Pollux ipsum farinæ pollinẽ. Dioscorides & Plinius Pepalem Alphiton, pro polenta capiunt fere. Triticũ Syracusani Spyron, non ut cæteri Græci pyron uocabãt. Panem Arton, quẽ Phryges Beccum, ut testis est Herodotus, a perfectione, quia rotunda eius forma sit,

D ut Athenæo placuit. Tritici summa tria genera obseruant, qui minus operose persequũtur ista. Primũ Robus, pondere & nitore præstat. Alterũ Siligo: cuius candor & species in pane præcipua, sed pondere deficitur. Tertiũ Trimestre, de quo supra diximus, Sitaniũ uocari: cuius usus agricolis gratissimus, inopiæ subsidio: hoc &, Candidum esse dicitur. Nunc locus est, ut Panis genera dicantur q̃ breuissime. Zymites, hoc est, fermẽtatus, qui & Nastos dicitur. Q̃ꝫ q̃ Nastos, quibusdam placentæ genus est. Contrarius huic Azimos, qui & Daratos. Nam acidus & squarosus, græce Oxylepes uocatur ab Aetio, febrientibus eum dante, quibus uenter fluat. Hunc Aegyptij Tyllastin dicunt. Alij ex ordeo confectũ accipiunt, qui Cyllastis uocetur, Herodotus ex siligine, Semidalites e simila. Dictam uero Similã a Cerere putauerim: quam Syracusij Simalida nominãt, & Sitoha. Aleurites a farina. Gyrites a polline. Condrites ab halica, siue Zea. De Syncomisto, & Autopyrite, & Apopyria diximus. Item de Cappadocio, & Apalo, Parthico, & aquatico, & rubido. Ipnites, & Caminites, a coquendi ratione. Item Aescharites a craticula, sub finem cœnæ cõuiuis apponi solitus, & intingi passo, usq; ad ebrietatem legitimã. Hic & inuoluebatur, atq; ita ut calebat intortus. Athenis maxime placebat. Cõiectari liceat id genus panificij, quod a tenuitate, & candore Nebulas fere uocamus, Aescharitẽn ueteribus fuisse. Nam & apud nos uulgari uoce ita dicitur, una tantũ detrita priore litera. Hinc & Escharulas mulieres a panificio dictas crediderim: cuius uerbi mentionẽ in Plauto, ut cæteros taceam, inuenias. Tabyrites pusillus erat. Achænes prægrãdis, quo in Thesmophorijs utebantur Atticæ mulieres. Qualis aũt sit Apurites, Polluci non constat. Pręfertur omnibus sanitatis usu a Galeno Cribanites, siue quod idem est, Clibanites, hoc est, ut Varro Textuaceus, a clibano, quẽ Attici Cribanon appellãt, nostri Textũ, q̃ in textu calido coqueretur, usas comitialibus matronas scribunt. Cribana uero placentæ genus sunt, specie mãmosa. Encryphias, qui & Agoręus, hoc est, Forẽsis, & Venalitius, & Atticus uocari solet. Dipyros, qui & Pyrites Polluci, delicatus fuisse dicit, siue idem qui Dipyrites ab Hippocrate cognominat, siue alius. Quia porro Dipyrites, ad aquã intercutem cibo utilis existimat, coniectari liceat, pro bis cocto pane capiendũ esse eum. Lasgana, siue Lagana, minimo pondere, q̃q̃ leuior & tenerior, etiãnum a carbone dictus Epanthracis, Saturnalibus præberi solitus, nihil, ut quidã putant, ab Encryphia differẽs. Vterq; subcinericius est. Iam Homoros, & Stætites, & Encris, & Aliphatites, & Hemiartion,

Genera panis multa.

A

Hemiartion, & Placites, & qui Tytontes a caseo nomen habent. Encridi similis est Physicillus, quo Spartani utebantur in sacris epulis, Rapi effigie. Magnos & sordidos panes Cilicios uocabant, & a colore subnigro Phæos, sicut Agelæos, qui a nostris cibarij & gregarij dicuntur. Ornides ab Oryza, siue ab semine quodam Aethiopico, tam simili sesamo, ut difficile posit internosci. De ficu ægyptia, Sycaminites fit. Collabus, siue quod idem est Collix, & per diminutionem Colliphion, ut Xyliphion e caseo recenti constat: de quo Iuuenalis, & in Persa Plautus. Hic & Crimmatias, & Chondribos quoq; dicitur. Sunt & Maconides uocati. Sunt Chrysocollæ, sed ex lino, ac melle. Aegyptij sunt, & ad sistendam aluum utiles, ut inquit Strabo, Caces appellati. Sunt Collorae, siue Colliriæ: quos Plautus non Colloras modo, sed Colluria uocauit, & Collyria ut existimo in Persa, & Collyridas sacræ literæ. Is olei mistione conspersus intelligitur a Hieronymo. Sunt Obelię Baccho sacri: ita dicti, uel ꝙ obolo Alexandrię uenirent, uel ꝙ in ueru torrerentur. Sunt Eunitæ. Aut etiam Enitæ, cognomento Lecythitæ. Sunt Pani: unde apud nos uocabulum. Etenim Messapios redundãtiam & saturitatem, Paniã appellasse, testis est Athenæus. Varro tamen Panis uocabulum a pano duci putat, ꝙ figuras in eo faciebant, ut in lana mulieres. Habetur & Cnestos a nidore. Itẽ Banchylos, & Thronos. Spodites idem uidetur esse cũ Banchylo. Patrias nobilitauere Cyprius, & Cappadox, de quo supra dictum est. Artopticius uero panis a Clibanite ac Turnaceo differre eo dicitur: ꝙ hic ẽ duriore fermento splẽdidus conficitur: illi fermentum semper perq; tenerrimum desiderant. A boleti forma Boletinus, papauere accępto & fumosi casei colore. Strepticius, siue Streptos, ex lacte, oleo, pipere conficitur: aut olei loco, adipe. Artolagana pusillũ uini, lac, piper, oleum, siue adipem olei uice continent. Capyridia sunt, quæ alio nomine Tracta dicimus, ut Athenæo placet. Cuius uócis & apud Catonem mẽtio est, ubi de placenta, & spira, & scriblita loquitur: quo uerbo ipse non Panificium, sed portiones tota materia detractas, & in solum, hoc est, stratum in tabella, siue alueolo diffusas cõgestasq; significat. Proinde in hoc usu Gręci sic loquunt̃, ἕλκειν λάγανα, pro eo quód est, tracta facere. Hinc et Cera candida, Tractum dici a Gręcis quoq; autor est Photion: a quo & uerbum τρακταΐζειν, pro eo quod, perficere, ac subigere, ut alba fiat Cera. Paulus quoq; Ceram tractam, ad psoras cõmendat. Sunt & Cubi, hoc est, quadranguli,

B

aut etiam quadrati, ex oleo, anetho, caseo. Quanq; Athenæus eos qui Romæ quadrati uocarentur, incisuris præcinctos, & Bomilios a Græcis appellari prodit. Thargelos, qui & Thacysius: ita dici panem uolunt, ꝙ primus e nouella messe fingit̃. Est & Samites, & Pytamus: quem nonnulli eundem cum Sesamite putauerũt. Thiagonos Dijs coquitur in Aetolia. Sunt & Dramices, & Araxis. Quanq; Dramin in Macedonia uocari, qui panis in Thessalia dicatur, nõnulli scribunt. Ericitem uocant, qui ex confracto, nec excreto fit tritico. Blema porro calidus, & egregie subactus, ac Depsitus panis est apud Seleucũ: quem nostri forte Despitium uocẽt, ut est apud Catonẽ. Quanq; in Catone sunt qui Speuticium, a festinatiõe legendum putant: nec ut arbitror male. Brattimes, & Pityrites idem est, qui Furfuraceus, a quibusdã Euconos, & Teuconos appellatus. Nam Spolea, eum panem Græci uocant, quo necessarij dũtaxat cognatiq; uescuntur. Est & Phacinos de lente, popularis Alexandriæ, ut scribit Athenæus. Opis pistorij genus est, & quod Buccellatũ ab Paulo, & Aetio uocatur. Iustiniani codex, & Marcellinus int̃ militaris annonæ gñra cõnumerant, quæ bis coquat̃, a buccea dictũ. Est aũt Buccea, ut ex Suetonio colligit̃, idem fere q̃d bolus. Sunt qui Buccellatum, fermento putent carere. Plautus Rubidum panẽ cũ nominat, uidet̃ Nauticũ accipe: qa sit bis coctus. De Placentis alius mihi locus est: & sane prolixa mẽtio ea foret. In Amylo dicent̃, ubi & panis quædã gñã, sed admodũ pauca necessario libabimus. Alioquin & Placenta panis est, ut Athenæus inquit. Illud obiter anõtasse nõ fuerit inutile, genus id quod Itricon, & Itrion Græci appellant, a nostris Libũ uocari, et neutro et masculino genere, ut Athenæus testatum reliquit. Ego nõ Libũ simplicit̃, sed Libũ fuminale interp̃tor, ut in Amylo docebimus. Cato Libũ ex caseo & ouo condidit: ut aũt legumen, ita & triticũ si coquatur: appellationẽ habet nouã. E piso & faba Etnos, ex lente & aphaca Lenticulam, ex tritico Pyanum, & ut recentiores malunt, Holopyron uocamus. Aliqui fruges omnium generum in passo coctas Pyanon appellant. Vt mirer Iulium Pollucem, qui Pyanon quasi Cyamon, pro faba cæperit. Chidron uero coctum triticum, ut Athenęus inquit, seu frictum far, ut Hieronymus: quasi molam salsam. Est autem Mola salsa tostũ far, sale conspersum: quo uictimæ perfundebantur, Vlochyton græce dicta. Iulius Pollux Chidron sorbitionem ex tritico uirenti factam intelligit: quia uirens triticum Chicria ab Aristophane dicatur. Nam Pelanos apud Aristophanem, a quibusdam accipitur pro specie leguminis. Pausanias placentæ genus accipit in Pelano. Euripides pro quacumq; re concreta, gelataue.

Strabo lib. 17.

C

κριθὴ

De Hordeo. CAP. XCVI.

HOrdeũ optimũ est candidũ, purumq́ȝ. Id minus q̃ȝ triticum alit. Ptisana tamen ob cremorem in decoctiõe redditũ, plus alimenti prębet, q̃ȝ polẽta ex hordeo facta. Cõtra acrimonias atq́ȝ fauciũ scabricias, exulceratiõesq́ȝ pollet. Quibus etiã triticea ptisana p̃sidio est. Sed plus alit, magisq́ȝ urinã mouet. Lac abũde suppeditat, si cũ fœniculi semine decocta sorbeat̃. Hordeũ abstergit. Vrinã ciet. Inflationẽ parit. Stomacho aduersat̃. Tumores cõcoq̃t. Farina hordeacea decoquit̃ in mulsa aqua cũ fico, ut inflãmatiões collectionesq́ȝ discutiat. Duricias cũ resina et fimo columbarũ cõcoq̃t. Cũ meliloto aũt et papaueris calyce dolores finit q̃ latus excruciant. Aduersus intestinorũ inflatiões, cũ lini semine, fœnogræco, & ruta, illini iuuat. Strumas cũ pice liq̃da, cæra, oleo, & impubis pueri urina, ad cõcoctionẽ perducit. Et cũ myrto, uino, malicorio, syluestribus pyris, & rubo, alui ꝓfluuia sistit. Podagricis inflãmatiõibus, cũ cotoneis, aut aceto ꝓdest. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceũ cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Liquata eadẽ cũ aqua, atq́ȝ cũ pice decocta, pus excitat. Cum aceto liquata itidem contra articulorum fluctiões prodest. Farina ex his aluum cohibet, inflãmationesq́ȝ mitigat.

BARBARI COROLL.

Pli. eodem ut supra.

Strabo lib. 10.

D

ORdeum, Chymistę Lutum Vulcani appellant, in græcis codicibus. De Ordei radice, ortu, herba, flore, spica in tritici mentione diximus. In Aegypto metitur sexto mense: alibi multo tardius. In Chalcia, Rhodiorum insula, celerrime q̃dam loco. Itẽ Messanę in Sicilia, ubi Mylas uocant. In India syluestre nascitur, iocundum in panis esu. Hoc eq̃s appositũ Alexãdri, necabat eos primo: deinde in palea exhibitũ, paulatim desijt esse noxium. Fundit̃ hoc in brachia, quemadmodũ & Crithanias, hoc est, ut supius dixi, Ordeago. Ad Cedropolin, in Thracia q̃d nascitur, iumenta non attingunt: cuius rei causa, ut Theophrasto placet, malus odor, etiã si nõ sentit̃ homini. Gña Ordei cõplura. Alijs granũ rotundius, & breuius. Alijs maius, oblõgius, et rarius. Aliud cãdicat. Aliud uergit in purpurã, copiosius farina, ualidiusq́ȝ q̃ȝ cãdidũ. Iã aliud binos spicarũ uersus, aliud ternos quaternosq́ȝ habet, itẽ q̃nos: nullũ tñ plures senis, cui spica folio perq̃ȝ ꝓxima est, amplitudinis & crassitudinis maioris. Hoc Achilleis, & Achilleias ab Hippocrate cognominatur: ob id ꝓpensius obnoxiũ erugini. Erysibẽ gręci uitiũ hoc appellãt, plenilunijs fere accidens: q̃d & Rubigo frequẽtius dicit̃, ordeo q̃ȝ tritico infestior. Ereocrithon genus Ordei est tutũ a Rubigine: q̃m incuruũ nascat̃. Sunt & Leptides, a tenuitate dicta recẽtioribus Græcorum. Nam Amphicaustis, in tragœdia Ordeũ montanũ significat, q̃d & Eustrõ uocat̃. Differt Polẽta a Farina ordeacea, q̃ torret̃ polẽta, nõ farina. Polẽtã Gręci Alphita, nõ ut in Palladio corrupte legas, alphica. Itẽ Gerania, instrumẽti nomine, quo ꝑcutiunt̃ ligneo: & Enaulemata, p̃sertim cũ uino et oleo. Ordeũ Crithẽ et Cri, et Proconiõ poetę: q̃ȝ q̃ȝ et triticũ tostũ Proconiõ quoq́ȝ dicitur, & genus item suffitus, Photioni. Galenus in Hippoc. Proconiũ, polentã ex ordeo recenti, aut etiã ex ordeo nondũ tosto, significari tradit. Ordeacei uero panis genus unũ Mazã nominant, int̃ ordeaceos panes deterrimum. Aetius polentã ordeaceã, quæ sit humido conspersa, Mazã appellari testis est: quę uidelicet mandat̃ cruda cũ defruto, uel melle, uel alio quo huiusmodi. Mazarũ uero plura genera, siue nomina. Physten Attici uocant, quæ non multum subacta sit. Est & Anthema, & Ephicois, & Concon, & Tripte, & Cardamale dicta, & Berex, siue Barax. Alij Caryx, etiã Carycce, a nigricia nomen habens, non a nucibus. Distinguit̃ Berex a Caryca Iulio polluci, et Tolypa, et Thridacina, siue Thridaciscа, et Anemolos. Itẽ a uino Oenutta, sicut a melle Melitutta. Nam Achilleos uocata, ex ordeo cui Achilleis nomen est, constare creditur. In nomine sunt et Cypria, et Magidis. Hesiodus Amolgę dictæ meminit, quæ nihil aliud sit q̃ȝ recens. Iis uero quæ in sacrificijs Trophonij degustandæ præbebantur, Melitutte, Arestę, & Hygicę nomen erat. In summa, laudatur Lydia, Carycce, Eretria, Prę-

A

fertur omnibus Conchos. Maza in latino non habet nomen, nisi quis interpretet panis offam,
ut ipsi quandoq; fecimus. Et ante nos Theodorus gaza, Offam, inquit Festus, abscisum globi
forma nominabāt, ut manu glomeratā pultē. Frumenti genus est quod ueteres Ador, & Edor,
& semē Adoreū, & Far uernaculū, aut etiā Vermiculū uideo appellasse: ab edēdo: uel qm̄ adu-
rebatur, ut tostū fieret, ex quo mola salsa in sacrificijs, & Adorea pro laude. Nam Ordeum eti-
am Sisar quandoq; dici solet. Leguminibus fere ascribitur, quia ex eo prisana fiat, ut Columel
la inquit. Inuenio tamē & Sacrum ordeum a Grecis uocari Didalida: quasi eo pro farre ac mo
la salsa usos existimare liceat, si Photioni credamus: qui & Cāchryn dici frictum Ordeum nota
uit. Galenus plurali tantum numero Canchryas pronunciat. Singulari uero non Ordeum fri-
ctum, sed radicem Libanotidos, hoc est, roris marini, ab Hippocrate significari cōmonet. Con
fractum porro indiligenter Ordeum, Ericidas idem Hippocrates appellat. Seminis porro Ado
rei quatuor sunt publica discrimina. Far Clusinum candidius, ac nitidum. Far quod uocāt Ver
miculum, rutilo colore. Far Candidum, maioris utrūq; ponderis q̃ Clusinū. Quarto genere se
men trimestre Halicastrum uocatum, pondere, bonitateq; præcipuum. Ordei uero illæ differen
tiæ. Cantherinum quidam & Exhastichū appellāt, animalibus quæ ruri sunt pascendis utilius,
& homini q̊q; melius, q̃ malum triticū, fragili culmo, & nulla uestitum palea, celeriterq; deci-
dens, ac tritu facile. Aliud genus est, quod Distichō, siue Galaticum uocamus, ponderis & can
doris eximij: quod Oryzā esse quidam interpretantur ætate nostra. Græci, quemadmodū Far
ipsum uocent, nisi Ordei appellatione contineri dicant, haud scio reddere.

De Zytho. CAP. XCVII.

ζῦθος

EX hordeo potus fit, cui Zytho nomen est. Is urinam cit. Renes &
neruos tentat. Membranis, præsertim cerebrū uestientibus officit.
Inflationē parit. Vitiosum succum creat. Elephantiasin. Qui eo potus ge
nere perluitur, agilis, & ad opus obeundum expeditus euadit.

B

De Courmite. CAP. XCVIII.

κοῦρμι

FIt & ex hordeo potus quem Courmi nominant. Eoq; sepe potu,
pro uino utuntur. Verum dolorem capitis mouet. Malum suc-
cum gignit. Neruis nocet. Consimilia etiam potus genera ex tritico fieri
solent in Britania, & quæ occidentem spectat Iberia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 25.

ZYthus, & Zythum dicitur, & Græce uulgo Phocadion. In Aegypto fit: ideoq; à poetis
quandoq; Pelusiacus potus uocatur. Madescunt aqua fruges, donec resoluantur in liquorem
uino similem. Inebriat hoc, & acre gustu est: quoniam ex putrilagine acescente constat. In Me-
diæ montanis, septentrionali situ, gentes uini loco succum e radicibus quibusdam ebibunt.
Curmi porro fortasse hoc sit, quod Ceruisiam in Gallia uocant, & Curmi, Curmithos infle-
ctitur. Possidonius homo stoicus, non Curmi, sed Corma appellat. Inuenio & Celiā, & Ceriā,
unde Sicera, & Sicerites uinū forte nominet. Quanq; Hieronymus in ea uoce, quā uult Hebrai
cā intelligi, accipiendū esse dicit omne potionis genus, q̊d inebriare possit bibētes. Id aūt pluri-
bus omnino modis ac nominibus, ratione tn̄ una fere ubiq;. Hispani iam et uetustatem ferre ge
nera ea docuerunt. Spuma uero dum resoluitur frumentū concreta, utūntur fermēti uice: quā
ob causam leuior illis q̃ cæteris panis est. Aristoteles Pinū uocari tradit, q̊d ex ordeo fit uinum.
Hoc qui fiunt temulenti, nō in omnē partem cassabundos corruere, ut cæteri, sed retrorsum dū
taxat, ac supinos. Paulus uinum quod ex sordibus uellerum elutis conficitur, Pinon uocari pu
tat. Sophocles, Aeschylus uinum ex ordeo Bryton uocant, non Zython, aut Pinum. Est & a-
pud Theophrastum Bryton. Hellanicus & ex oryza Bryton fieri cōmemorat. Fit & e milio, ut
Athenæus testis est. Nam Cyceon homericus aliud genus erat: id ex mixto farina caseo consta
bat, in sorbitionis usum. Sunt qui Pinon pro uino capiant, quo lanæ cum sordibus suis lauan-
tur, atq; ita siccatum reponitur. Illud notatione dignum existimamus, Dioscoridem ebur scri-
bere maceratum Zytho, facile tractari. Plinius non ebur, sed ipsum animal tractabile hoc mo-
do reddi prædicat. Cæterum inquit, Elephanti mitificantur ordei succo.

EX M. VERG. COMM.

ANtiquum est, ex frugibus fieri pocula, quorum ad ebrietatem non minor q̃ uini etiam uis

C

est. Nec nostra ætas eadem sibi parare his locis desueuit, quibus negata uina, ex quo non satis homini aqua est, quod eorum uicem expleret, quærere sibi homines coegerunt. Inter ea Zythus quondam fuit, qui ex hordeacea fruge madida fieret. Meminerunt Zythi Plinius in naturali, Diodorus Siculus in Gẽtium historia. Meminit & in carmine suo Columella, Aegypti inuentum & usum Zythi ostendens, cum cecinit. Iam Siser Assyrioq; uenit, quę semine radix Sectaq; præbetur madido satiata lupino, Vt Pelusiaci proritet pocula Zythi. Veteres gręcorum medici, acrimoniam habere Zythum dixerũt: quoniam ex corruptione factus esset. Frigidum pręterea: quoniam acorem haberet: ideoq; mali succi esse. Quos autem in medicina usus habet Zythus, & hic, & alij manifeste dixerunt.

De Zea, seu Semine. CAP. XCIX.

ζεὰ

ZEa duorum generum est. Vna simplex. Altera in geminis putaminibus grana bina iuncta gerit. Ob id Dicoccos appellatur. Plus q̃ hordeũ alit. Ori grata. Digerit̃ in panificia, minus q̃ triticũ alẽs.

BARBARI COROLL.

Pli.li.22.ca.25.
lib.18.cap.8.

ZEam nostri Semen dicunt. Hæc si seratur pinsita, hoc est, tusa, transit in Triticũ, ut Tipha: idq; uon protinus, sed anno demum tertio: nunq; contra. Nihil hac robustius, terramq; magis exinaniens, radice alta, multiplici, culmo numeroso, fructu facillimo, cunctis animalibus iucundo, simillima tritico aspectu quemadmodum & Tipha. Solũ non q̃dcũq;, ut Tipha, sed lętũ, pingueq; desiderat. Zea & in Bromõ dictã cõmeat. Dionysius halycarnasseus latine dici Fabilã existimat. In Catõe porro Fabulus albus, fabã cãdidã ut arbitror significat: quã bubus cũ languent, dari p̃cipit. Vt in Columella deprauate legi putẽ, Balbulos albos in cura Boũ, p Fabulis albis. Dioscorid. certe Papauer albũ, a Romanis Fabiolũ uocari tradit. De hoc lectorẽ ad fabę mentionẽ differo. Zea, Zeteiõ, & Zontiõ, & Zostiõ apud Aristoph. in comœdia, quę Babylõ inscribit̃, locus uocat̃, quo seruitia punienda mittebant̃. Meminit & Pollux. Ad q̃d allusit poeta noster comicus in Asinaria (ni fallor) cũ dixit, Qui polentã pransitãt, & ubi uiuos homines mortui incursant boues. Gregorius Tifernas in Strabone Zeas interp̃tat̃, rustica potius q̃ latina uoce Speltas: credo q̃a Rhemius Palæmõ prior usurpauerit in carmine de põderibus, ac mensuris, quod tñ Prisciano grãmatico inscriptũ circũfert̃, Octo inq̃t speltas pẽdere scrupulũ.

D

EX. M. VERG. COMM.

NIhil difficiliorem medicæ materiæ cognitionem semper fecit, & adhuc facit [illegible] q̃ ꝙ non eadem ubiq; omnia sunt: neq; ubi eadem sunt, ijsdem nominibus appellant̃: & ꝙ quo cõmunius aliquid humano generi natura fecit, eo facilius neglectum ignoratur. Idq; in frugibus animaduertisse licet: in quibus nulla alicui certa huius, aut illius ex antiquis scriptoribus indicatio nũc esse potest, cum tamen nihil in illis frequentius inueniatur. Fecerunt id mutatæ per tempora earum appellationes: sed multo magis, quod paulo ante diximus, neglecta cõmunia, et quotidiana naturæ bona: & ut in Zea, de qua nunc agimus, accidit. Eam Plinius, Theophrastusq; tritico similem & hordeo dixerunt, ab Homero nullo non fere carmine laudatam. Posteriores nostam nunc frugem, quã Speltam rura nostra appellant, esse eam existimarũt. Nec huius scriptoris descriptio & historia, ab ea seminis forma penitus distat. Plinius in Italia, præsertimq; in Campania feliciter prouenire lib. 18. ca. 8. testatus est: priuatimq; semen appellari p̃clarã, ut ille ait, rẽ. Quam in medicina ueteres græcorum medici, tritico similes habere uires dixerunt, medioq; inter calorem & frigus temperamento esse. Ex hac fieri Alicam, non secus q̃ ex hordeo, idem Plinius testatus est. De qua non multo post dicemus. Esse autem tritico similem Zeam, Theophrastus præcipue. 8. de plantarum historia uolumine ostendit.

De crassiore Farina. CAP. C.

κρίμνον

CRimnon crassior est ex Zea, triticoque farina, ex qua pultem faciunt. Abunde alit. Facile conficitur. Aluum uehementius adstringit, si Zea ex qua fit, prius torreatur.

BARBARI COROLL.

CRimnõ fortasse hoc est, quod Cremor latine dicitur, ut succus a cremore differat sola crassitudine. Interim confunditur. Cornelius Celsus cremorẽ ptisanę pro succo fere accipit. Crimnon & Hordei genus est Photioni, et Cyceonis homerici liquamentum. Hippocrates Crim-

nodeas urinas pro crassis, & ad similitudinem farinæ tritici corpulentis accępit, ut Galeno placet, in Aphorismis, sicut alias eruo, alias frondib. alias furfuribus haberi similes docemur. Nã Crymodes aliud est. Ita uocatur febris quę pulmone, sacris ignibus correpto prouenit: sicut Lepyria, quæ stomacho, & Typhodes, quę iocinere. Pultem Gręci Polton, et Poltarion appellãt. Plinius, Calidam inquit potionem in pultario poposcit Offilius. Vt Pultarium aut pro uase, aut ꝓ sorbitionis genere accęperit. Puls certe, ut Aetio placet, omnis sorbitio uocatur, quæ aut de leguminibus, aut cerealibus granis coquendo in succum resolutis conficitur.

A

EX M. VERG. COMM.

ARtis, non naturæ opus Crimnon quondam fuit, idem Romanę Pulti, qua quondam Gręcia pariter & Italia pro pane usa est: manifesteq; id Plinius lib. 8. cap. 8. testatur, Pulte, non pane longo tempore uixisse Romanos dicens. Translata deinde ad medicinam res est, relictaq; uetere appellatione, posteriores græcorũ medici, non crimnon, sed πολτὸν, aut πολτάριον .i. Pultẽ, aut Pulticulam appellauerunt. Sic Paulus Aegineta, sic ante eum Galenus aliquando dixerũt. Fieri autem solitam præcipue ex hordeo, nomẽ testatur. ἀπὸ τῆσ κριθῆσ enim, id est, ab hordeo, κρῖμνον dicta est. Vtilior deinde deprehensa fuit quæ ex Zea, & Tritico fieret. Qualis deinde ea esset, satis hic ostendit dicens. Crassiorem q̃ farina sit cõfectione, trituraq; Crimnon esse. Post hunc Paulus Aegineta lib. 6. de eadem agens, Crimnon, idest, Pultem appellari ait, quod ex Tritico & Zea crassius esset. Cæteri gręcorum medici eam his uerbis diffinierunt. κρίμνον καὶ πολτὸσ τὸ παχυμερὲσ οὕτωσ ὀνομάζεται τοῦ, τε πυρίνου καὶ τοῦ τὸ ζείων ἀλεύρου. Quod est, Crimnon, siue Puls dicitur, quod in Tritici & Zeæ farina crassum & crassiorum partium est. Poteritq; quãta & qualis hæc crassitudo farinæ in Crimno sit, cupiens nouisse, si quas Hippocrates, & posteriores græcorũ medici κριμνώδεισ urinas appellant, aliquando uiderit, in quibus corpulentioris farinæ similes nubeculæ apparent: quasq; Plinius lib. 23. furfures, & nubeculas appellauit.

De Siligine. CAP. CI.

EIDEM generi Siligo adscribitur, sed minus aliquanto nutrit. In panes ut Zea cogitur. Fit quoq; e Siligine crassior farina, quam græci Crimnon uocitant.

ὄλυρα

B

BARBARI COROLL.

OLyra, Siligo a nostris uocatur, autore Plinio. Catoni quoq; genus est tritici. Siligo locis apertis, celsisq; serenda, & ubi sol q̃diutissime sit. Vitium est Siligo tritici. nam omne triticum solo ulginoso, post tertiam sationem, conuertitur in Siliginem. Est & Olyra Galliarum propria quæ cognominatur Arinca, uel Italiæ copiosa. Theophrastus Olyram folliculo describit multiplici, ut Tipham, sed Bromo & Zea molliorem, infirmioremq;. Sit autem siligo, quam nũc rustici Secale uocant, ambiguum est q̃busdam, nõ mihi. Plinio certe farraginis & pabuli genus est Secale nominatum, occari tantum desiderãs. Hoc inquit Taurini sub Alpibus Asiã uocant, deterrimũ, & ad arcendã famem utile, fœcunda, sed gracili stipula, nigritia triste, sed pondere præcipuum. Admiscetur huic far, ut mitiget amaritudinem eius: & tamen sic quoq; ingratissimũ uentri est. Nascit̃ qualicũq; solo, cum centesimo grano, ipsumq; pro lętamine est. Farrago autem ex recrementis farris prædensa seritur, admixta aliquando & uitia. Eadẽ aliq̃n in Africa fit ex Hordeo, unde hordeacea Farrago dicitur. Hãc esse puto, quam Gręci uocãt Cratin, ut est apud Aristotelem, siue quod idem est, Grastin. Interpretantur enim Grastin, uirẽs hordeum. Alij Crastin dicunt, & fenum semiaridum intelligunt, utiq; Pollux, quod & Poam, & Chilon uocant, atq; Chonton. Fit igitur optima Farrago, cum cantherini hordei. 10. modijs iugerum obseritur. A farragine Farraginariam deducimus, pro loco ubi Farrago seritur. A Siligine differt radicula: quam pastores Consiliginem uocant, in Marsis montibus frequentem, omni pecori maxime salutarem. Corrigẽdus in Columella est locus, ubi de Consiliginis usu loquitur, circumscribendum esse ita, manante sanguine, tanq̃ olitę reductum appareat. Legendũ est, Tanq̃, o, literæ ductum appareat. Hoc in transitu monuisse quid officiet?

Plinius lib. 18.

EX M. VERG. COMM.

COngener, & ut Theophrastus ait ὁμοιόπυροσ, quod est, tritico similis Olyra est. Semen eius antiquiores græci figura inter triticeũ & hordeaceũ tradiderũt. Longa est Olyræ in Plinio historia: nec in Theophrasto breuis. Collectaq; ex his scriptoribus simul oĩa, eã indicare frugẽ uidẽtur, quã nostra tempora Secalem uocãt: non tñ id pro cõperto habemus. Quod certũ sit, inter tritici gña, aut tritico similia ab omnibus numeratur, Græcię magis & Aegypto q̃ Italię pecu-

C

liaris: & ob id in gentibus illis feliciore prouentu, magisq; nota. Siliginis nomen huic aliquietiam cōmunicauerunt. Sed si Columellæ grauissimo rei rusticæ scriptori credendum est, Siligo secundæ conditionis triticum est. Verba eius sunt. Tritici genera plura cognouimus: uerū ex his maxime serendum est quod Robus dicitur: quoniam pondere & nitore præstat. Secunda conditio est habenda siliginis, cuius species in pane præcipua pondere deficitur. Habent nihilominus qui Olyram siliginem non dixerunt, latinos alios autores, quibus tueri rem suam possunt. Sed nos, qui ex professo hæc docuerunt, libentius sequimur. Vagæ rerum in gētibus appellationes, nec ubiq; eędem res, diuersitati, & incertitudini huic causam dederunt.

ἀθήρα

De Athera, idest, tenui pulticula. CAP. CII.

ATHERA EX Zea fit tenuissime molita. Est autem sorbitio, quasi liquida pulticula infantibus conueniens, & cataplasmatis efficax.

Plinius lib. 18.

BARBARI COROLL.

EX Olyra Atheram constare Plinius, Dioscorides e Zea scribit. Aetius etiam ex amylo. Familiaris Aegypto Athera ex Siligine, hoc est, Olyra, quæ ut dixi Arinca dicitur. Iulius Pollux, Atharen uocat pultem e miliacea farina. In Plauto, Atharathrion compositum uidetur ex Athara & Thrio, quod placentæ, aut libi genus est, dictum a folijs fici, quibus circumdatur: aut seorsum utrumq; legant, qui eius poetæ studiosi sunt. Potest & Athara, & Oathrion legi, ut est apud Alexin comœdiarum scriptorem. A quo locus is in Plauto festiuissimus, ex persona coci sumitur: qui & Candauli mentionem habet. Erat autem Candaulos, siue Candylos, miscella ex carne cocta, pane, caseo phrygio, ut Athenæus inquit. Vt Photion, ex lacte, ac melle: qui & Amætacem tradit heroicum edulium fuisse. Dicitur & pinnula ea quam sub uentre habent thynnides, Athera, ut inquit Aristoteles; sed ut sit Tribrachys.

D

BARBARI COROLL.

NOn uidetur Athera hęc a Pulte, nisi liquidiore habitu differre. Nec Paulus Aegineta aliter eam sexto uolumine descripsit: pulticulam sorbilem ex tritico, zeaue emollitis confectam esse Atherā dicens. Obseruauimus tamē ex olyra, amylo, & milio factam pultem, Atharam pariter dici. Plinius Aegyptiorum uocem Atharam esse dixit. 22. uoluminis ultimo capite: a gręcis tamen recepta, non ad pultem tantū, sed ad tubercula quę in homine aliquando extolluntur ea uox est, quibus qm̄ subest ueluti tenuis et dilutior pulticula, ab Athara hac Atheromata inſ abscessus ab antiquis græcorum medicis dicta fuerunt: de quibus certius cum primum dabitur occasio dicemus.

τράγος

De Trago. CAP. CIII.

TRAGOS quandam Halicę figuram gerit. Multo minus quā Zea nutrit, q; multum aceris habeat. Quare ægrius conficitur. Aluumq; magis emollit.

Plinius lib. 18.

BARBARI COROLL.

TRagos cognomine Sitodes, hoc est, Cerealis, ut ab herba Trago distinguaſ, frumenti genus est. In Hippocrate quid sit Strygis, quod ipse leuius esse tritico, & uentrem magis soluere testatur, non comperi, nisi quis pro Trago Strygite capiat.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet in græcis unam significationem tantum Tragus, sed animal, herbam, frugem, & qui sub alis sentitur uirosum odorem significat. Ideo in frugis significatione, Tragon σιτώδη, id est, Tragum frumentaceum ueteres aliqui frumenti genus hoc appellauerunt, peregrinum Italiæ. Cuius breuissime Plinius meminerit, nec ultra q; ut diceret, ex omni eodem genere grani prætulit Oreuntium, & Tragum. &c. locus est libro decimo octauo, capite septimo. Quinetiam capite eiusdem libro decimo. Inter peregrina Italiæ tritici genera Tragus hic numeratur his uerbis. Adijciunſ his genera bromos, siligo exceptitia, & Tragos externa, omnia ab oriente inuecta. Est & illud ex eodem Plinio intelligendum, non frugem tantum ipsam, & tritici genus Tragum dici, sed quæ ex semine eius ptisanæ similis ad medicinam conficeretur farina. Verba eius eodem capite sunt. Ptisanæ conficiendæ uulgata ratio est: simili modo ex tritici semine Tragum fit in Campania tantum, & Aegypto. Hic Tragum figura similem Chondro ait, non

satis certo intellectu, simile m ne frugi dicat, quam græcorum aliqui Chondron, id est, Far nominant, an Alicæ, quæ passim Chondros etiam uocatur. Vtrunque enim Chondros in græcis significat: si qua hic usus est uoce χῦμα, & eius tota significatio expendatur, ad frugem potius, quam ad alicam referenda similitudo uidebitur. Frugis enim figura aptius quam alicæ dicitur. Si ea quæ mox hic de Chondro ait, ad alicam magis quam ad frugem. Chondron siquidem alicam, non frugem uocat. Nobis inclinat animus ad frugem magis, quam ad alicam referri oportere. Legentibus tamen & hoc liberum relinquatur.

A

¶ De Bromo. CAP. CIIII.

βρῶμος

BRomus genicula quædam habet. Folio & stipula triticum imitatur. Et in cacuminibus dependentes paruulas ueluti locustas gerit, in quibus semen continetur, utile ad cataplasmata uti hordeum. Pulte huius aluus sistitur. Prodest tussientibus in sorbitione succus.

BARBARI COROLL.

BRomos correpta prima, semen est spicam ferentis herbæ, de quā & libro quarto seposita mētio est: hic enim de grano ipso potius, quia sit inter fruges, differitur. Semen hoc natura maxime operuit, ut Theophrastus inquit. Radice copiosa innititur, multiplici culmo sparsa, syluestri fere habitu, quasi ægylops, inter uitia segetis, auenæ modo nascitur, dependentibus, ut Dioscor. inquit, locustis, ut Plinius, lolijs. Poëtæ Bormon, & Bormacem quoque dicūt interim.

EX M. VERG. COMM.

QVis non credat, Hauenā, cūctis notissimā frugem, hoc capite a Dioscoride describi: tam apposite in eo pictura naturæ rñdet. Quis etiā in hoc scriptore adeo incautus fuerit, ut quæ inter Bromon, & Aegylopem, alterā in frugū, alterā in herbarū genere discrimina sunt, non facile sola eius lectione statim intellexerit: Toto em̄ genere, & partiū notarūque historia differunt. Hæc inter congeneres fruges a Dioscoride numerat, & describit, magno argumēto Bromon Hauenā frugem esse: illa inter herbas. Hæc culmū habere dicit: illa βοτάνιον, id est, Herbula appellat. Hęc in summo dependentes paruulas ueluti locustas, duplici crure diuaricatas habet, in qbus semen est: illa in cacumine καρπούς, id est, q̊d semen cōtinet, duos, tresue colore rubētes habet, ex qbus aristę capilli figura prodeunt. Hæc in medicina ad cataplasmata & tussim utilis: illa ad oculorū ægylopas, & discutiendas duricies uim habet. Et ne longiores simus, quis non credat aliā ab Aegylope Bromon. i. Hauenā esse: si Paulū Aeginetā. 6. uolumine legerit seorsum de utraque agentem: & utrique quæ sua sunt assignantem. Hanc similes hordeo uires habere, quibus leniter & sine erosione siccet, habere itidem aliquid quod adstringat, eamque ob causam alui fluores compescere: illam discutiendi tantū habere uim, qua duricies, inflammationesque & oculorum ægylopas sanet. Erit quarto uolumine in Aegylope iterum de his dicendum: quæ nunc causa est, ne in re nota ultra quam deceat immoremur. Quodque nunc dictum est eo pertinet, ne quis ex eo quod Barbarus in Dioscoride ait, Bromon Hauenæ genus esse, & in Corollario de grano tantum Hauenæ dici hoc loco, de herba autem in quarto, eandem Bromon & Aegylopem huic scriptori esse opinetur, & hic de semine, in quarto de planta sub diuersis nominibus actum a Dioscoride fuisse.

B

¶ De Oryza. CAP. CV.

ὄρυζα

ORyza frugum generis est, in palustribus riguisque nascens. Mediocrem cibum præstat. Sed aluum supprimit.

BARBARI COROLL.

ORyzam, Theophrastus Oryzon uocauit. Quidam Ordeum galaticum, quia graue sit atque candidum, appellant. Peregrinum initio semen, ex Indiaque illatum, simile Zeæ aspectu lolij, magna parte in aquis cubitorum quaternum altitudine: cæterum effundit non spicam, sed milij modo ac panici iubam. In Bactrianis quoque, ac Babylonia, & Suside, atque Syria inferiore gignitur. In Italia uero multis locis. Indi hanc Farris, seu Zeæ modo pistam reddunt concoctu facilem. In eadem gente Bosmorus, frumēti religiosi genus traditur, tritico minus. Inter amnes prouenit, excussum areis torretur protinus. Iuramentoque adiguntur messores, non absportaturos id se prius inde, quam coxerint: ne semen in alias terras cōmunicari possit, Strabo auctor. In Diodoro Bosporon, non Bosmoron corruptis exemplaribus inuenias.

C

EX M. VERG. COMM.

NOta omnibus etiam Oriza, parati & quotidiani in ſanitate uſus, præſertim quibus locis abundat. Deſcripſiſſe eam inutile, & inanis iactantiæ fuerit. Quod ueteres Græcorum medici ei tribuerunt, eſt: ægre concoqui Orizam: exigui nutrimenti eſſe: & quod hic ait, aluum ſubprimere.

❡ De Halica. CAP. CVI.

χόνδρος

HAlica fit ex Zea, quam Dicoccon appellauimus. Plus alit q̃ Oryza. Aluum magis cohibet. Stomacho longe utilior. Decocta in aceto, illitaq́ꝫ, lepras tollit. Vnguium ſcabricias extricat. Incipientibus ægylopijs medetur. Decoctum dyſentericis, quos excruciat dolor, infuſum idoneum eſt.

BARBARI COROLL.

ALicam Theodorus hanc interpretatur, quam Græci Chondron uocant: quod & Plinius quandoq́ꝫ facit. Paulus Alicam differre a Chondro putat. Alix inquit, ſimilis Chondro eſt natura: niſi q uentrem magis ſubprimit. Plinius, Alica inquit, res Romana eſt: neq́ꝫ Pompeij magni ætate in uſu fuiſſe traditur, ptiſanæq́ꝫ antefertur ſine dubio. Ptiſana Græcum uerbum eſt, & Piſana quoq́ꝫ dicitur, & olim græce Beſana. Chondros porro, ut Paulus ait, ſimilis eſt tritico, plus tamē lentoris habet ſi cōmanducetur. Hippocrates Chondron dicit eſſe utiliſſimi cibi ſorbitionem. Aetius Chondrum Alicæ cum dicit, Ptiſanā ex Alica ſignificat, hoc eſt, Alicam farris, modo freſam, in ſorbitionis uſum, ut ptiſana. E Zea piſta quemadmodum Chondros fiat, ut ex Olyra quoq́ꝫ generoſa Tragos, rei ruſticæ ſcriptores Græci produnt. Inuenio & Hadron dici, quæ ſit Chondros. Alix, & Alicion uocatur. Q̃q̃ Alix Callimacho pro Chlamyde accipitur. Theſſalico uocabulo Chondros, & cartilaginē ſignificat, & nucleum in ture, præſertim ceu quendā callum: quē & Pyrena Hippocrates appellat. Oĩno Chondros ea frumenti ſpēs a Græcis intelligitur, quæ a noſtris Far, ſiue Farrum uulgo nuncupatur. Archigenes Far Chondro potius ſimile, q̃ idem uidetur exiſtimaſſe. Far inquit Romæ, ut Chondros, Græcis conficitur ſanitatis uſu. Frumentū aqua maceratū nudatur cortice: mox ſiccatum in ſole tunditur, ſed leuiter, ita ut ſingula grana in partes quaternas, quinasue diſſiliant. Idem Archigenes (ut meminit Aetius) pulte ad dyſentericos, ex Farre quemadmodū conficiatur docet. Ad eumq́ꝫ uſum Far, inquit, cluſinum deſydero. Ita enim legendum credo, non iliuſinum, ut omnes Græci habent codices. De cluſino Farre dictum eſt ſupra ex Columellæ ſententia.

D

EX M. VERG. COMM.

ROmana res, inquit Plinius, Alica eſt. Nobis eam cognouiſſe Hippocrates etiam uidetur, multo ante eum medicinā profeſſus. Plures fuerunt latinis & græcis Alicæ confectiones: quas fere omnes idem ſcriptor lib. 18. cap. 11. proſecutus eſt. Quam tamen ille confectionem cui Gypſum adijceretur Africæ aſſignat, Græci ut ſuam uendicant: & hoc modo conficiunt. Tunditur Zea: tuſaq́ꝫ in calidam conijcitur aquam: ſtatimq́ꝫ exprimitur. Mox tuſum in tenuiſſimum pollinem album, illi gypſum exigua quantitate additur: adſperſoq́ꝫ itidem ſale ſub ardētiſſimo canis ęſtu, ne aceſcat, inſolatur: & cum inſolata fuerit, cribratur, & ſeruatur. Hæc nos ex gręcis collegimus: quibus non diſſimilia Plinius antedicto uolumine narrat: quæ relinquimus omnibus parata, & in eo ſcriptore expoſita.

❡ De Milio. CAP. CVII.

κέγχρος

MIlium in panes coactum, minus cæteris frugibus alit. Siſtit pulte ſua aluum. Vrinam cit. Torretur Milium, feruensq́ꝫ in ſacco ponitur, ut torminibus, reliquisq́ꝫ doloribus auxilio ſit.

BARBARI COROLL.

MIlium intra quadrageſimū diem metitur. Caulis ei harundineus. Flos lanugineus, ut frumento, largior aquatio detrahit folia. Plus centū manet annos, ſi condaт̄ quo uenti non perueniant. Nihil leuius, mollius, aut caloris capacius Milio eſt. Farinā miliceam, ſeu fractū Milium, ſunt qui Scrutū uocari putent in Horatio. Sunt quibus uaſis potius appellatio ea uideatur, ex Scroto, id eſt, corio conſuti: q̊d genus Græci Thylacos, id eſt, folles, & quaſi paſceolos dicunt. In quibus tamen, ut eſt apud Ariſtophanē, panis quoq́ꝫ ſeruabaт̄: cuiuſmodi & Panariū, & Pa

nariolũ a nobis cõmode uocari poteſt, quacũq; conſtet materia: quæ uox in Varrone, & Papinio poëta, & Martiali, Suetonio, Tranquillo legit. Nos de Scruto quid ſentiamus in Cicere dicemus. Nam Miliariũ uas a pondere, non a Milio nomen habet. Eſt aũt, in quo excalfiunt aquæ, ut Athenæo placet: q̃d e Græcis aliqui appellant Ipnolebeta, id eſt, caldariũ. Porro Miliũ a miliaria ſumma deriuatũ, non a græco, Feſtus exiſtimat: apud quos Cenchros, & Straboni Cenchrys dicit. Hippocrates Paſpalem uocauit. Varro Miliũ a græco deducit. Nam id Melinem inquit uocant. Dioſcorides & Theophraſtus Melinẽ, pro Panico intelligũt. A Milio, aues quædã Miliariæ dicunt, ut eidem Varroni placet: quas ego non auſim eas credere, quas a Milio Græci Cenchridas appellant: q; illæ uideantur in latino Tinnunculi uocatæ.

A

EX M. VERG. COMM.

MIllio poſteriores naturam & uires aſſignarunt, refrigerandi in tertio, ſiccandi uero in ſecundo ordine. Habere præterea uires extenuandi aliquas Milium crediderunt, nihilq; ad concipiendum & retinendum calorem aptius eo eſſe.

De Panico. CAP. CVIII.

PAnicum frumentaceis ſeminibus annumeratur, milio ſimile. Eodemq; modo in panes ſubigitur. Eoſdem habet uſus. Minus tamen & nutrit & ſtringit.

ἔλυμος

BARBARI COROLL.

PAnicum Helymos, etiam Melinos a Theophraſto dicitur. Nelinos porro cantionis græce nomen eſt. Item Elynos, ſiue Linos, lugubris eiulatus, quẽ nos Leſſum dicimus. Tibiæ genus quoddam apud Sophoclem uocatur Helymos, ut in Harundine docuimus. Quadrageſimo die abſolui conſtat, ut æſtiua omnia. Calamus harundinis, ut milio. Flos lanuginis. Durantiſſimum inter fruges Panicum. Ideoq; Diocles medicus, Mel frugum merito appellauerit. Seras uermiculos, e quibus Sericum uellus metitur, Panico ali quadriennio apud Seras populos, tradit Pauſanias: quinto anno Harundine recenti, quam prædulci paſtu auidius carpentes diſſiliant. Alioquin non ultra eum finem uicturi. Ex utero Bombycem eam pecti, multo fertiliorem q; uiuentium, detractam pedibus, quos araneorum modo ſub arbore texentium octonos habeant. Eſſe autẽ corpus ijs amplitudine ſcarabei maximi. Seras ipſos in Aethiopia ſinum rubri maris intimũ colere, uel ut alijs inquit, placuit, in Scythia Indis contermina, qua inſulæ iacent Seria, & Abaſa, & Sacæa, nihil contendo; uerum, falſumue dicat. Scio & ab alijs de hoc iactata. Illud teſtari bene eſt, Seras uermiculos, iam pridẽ in Italia tam multos ali, Vicentino maxime agro, ut non alia re prouentus quibuſdam maiores conſtent. Sed hos non Panico, non Harundine, ſed Mori folio ueſci: ob id, multis locis plantaria ſunt eius arboris frequentia. Circa Mediolanũ quoq; Abiterno agro ſeritur, alias non magnopere in illis uiſa regionibus, nunc crebra in latifundijs Ludouici Sfortiæ, clari ætate noſtra Principis, prædijs eius ad Ticinum amnem, uilla magnificentiſſime ſubſtructa.

B

EX M. VERG. COMM.

FOeminino genere Melinen, & maſculino Melinon, Theophraſtus Panicum notiſſimam omnibus frugem uocat. Romani a paniculis in quibus ſemen eſt, Panicum appellauerũt.

De Seſama. CAP. CIX.

SEſama ſtomacho inutilis cibus. Halitus grauitatem facit, quoties inter mandendum commiſſuris dentium inhæſit. Neruorum craſſiciem illitu diſcutit. Medetur auribus fractis, ambuſtis, inflammationibus, coli doloribus, & ceraſtæ morſibus. Capitis dolores, qui æſtuatione concitantur, ex roſaceo lenit. Eadem efficit herba decocta in uino. Præſertim inflammationibus oculorum, doloribusq; prodeſt. Ex ea fit oleum quo Aegyptij utuntur.

σήσαμον

BARBARI COROLL.

SEſamum, & Seſama uocatur, & Plauto poëtæ Seſuma, caule ferulaceo; flore foliaceo, ut Irion. Quadrageſimo perficitur die. Genus ex eo candidum præfertur dulcedine: quod & in cæteris leguminibus contingit. Grana eius in ſiliquis diſtincta, ut Lupini, ſed peculiari quodã-

C modo septa. Viride nullum attingit animal. Nihil ita emacrat solum: ut pote cui crassior & multiplicior harundo sit ꝗ Milio, & radix quoq; numerosior. Sesartia, & Sesania quandoq; legas corrupte in Columella, pro eo quod est Sesama.

EX M. VERG. COMM.

DEsijt iampridẽ seri in Italia Sesamũ, neq; inter fruges nostras numeratur, pauloq; minus ꝗ peregrinum, & alienum modo nobis est: quondã tam cõmune, tamq; omnibus agris satum, ut æqua esset huius & aliarũ frugum cura. Indicantq; id quæ tam multa de semente eius a Columella, Plinioq;, & ab alijs docentur. Nouerunt tunc omnes Sesamũ, nunc cum fruge multis locis nomen etiã ignoratur. Et nisi ex Græcia repetatur, & Aegypto, quibus regionibus adhuc seritur & abundat, nulla fere erit quæ ab hoc & alijs Græcorum medicis Sesamini olei ad medicinam utilitas ostenditur. Frugis oẽm figuram Plinius lib. 18. capi. 7. aptissime & felici pictura descripsit. Ideo nos nihil de ea repetemus: dictis ab eo tantũ adijcientes, candido colore semen eius esse, dulce simul & odoratũ: quod minores aues, quales fringuillæ, passeres, & cardueles sunt, auidius appetunt. Græcia omnis eo ad dulciaria utitur in panificio tritum, reliquo pani compinsentes: mox in summa panis cute integrum addito liquore aliquo inspergentes, ut retineatur, & in coctura pani concorporetur. Aegyptus oleum ex eo exprimit, quo in cibo, & omni alio domestico usu utatur, tanta copia, ut amplissima latifundia nulla alia fruge uireant. Nostra ætas, ut paulo ante diximus, uix nomen eius audit, & si aliquando utatur.

De Lolio. CAP. CX.

αἶρα θύαρον

LOlium quod inter segetes nascitur, molitum, illitu nomas, uetera ulcera, gangrænasq; emarginat. Sanat cum raphanis, sale & aceto feros lichenas. Et ex aceto & sulphure uiuo, lepras. Strumas quoq; discutit, cum fimo columbino & lini semine decoctum in uino. Abscessus etiam rumpit, qui ægrius ad coctionem perducũtur. Decoctum ex aqua D mulsa, utilissime ischiadicis illinitur. Si cum polenta, thure, myrrha, aut croco suffiatur, concæptionem adiuuat.

BARBARI COROLL.

LOliũ e Tritico & Ordeo, corruptis uligine seminibus, e lino quoq; nasci non desunt qui affirment. Negant uernã esse frugẽ, sed hyeme statim ineunte prosilire terra, folio angusto, hirsuto, pingui, non tunicis, ut Auena multis, sed nudũ: nec ptunditur. Quidã non ex tritico, aut ordeo, sed inter ea, ut in Sicilia Melampyron, ꝑuenire putant. Inter Lolia flosculi uisunt, e carne tantũ, non e cortice atq; uena, ut cæteri. Loliũ Græci Aerã uocant, etiamsi Calimachus pro pila quoq; & globo Aeram accipit. Plinius certe aliud uidet genus existimare Loliũ, aliud Aeram. Vnde farina Aerina dicit, Aeræ inquit granũ minimũ est, in cortice aculeato. Cum etiã pane, tam Aera ꝗ Loliũ inebriat, celerrimeq; uertigenes facit. Aiunt in Asia & Græcia, balneatores ad pellendã turbã, solitos Aerã inijcere carbonibus. Triticũ hæc circũligando se strangulat. Plautus quoq; Loliũ oculis officere testat in Milite: ꝗꝗ non Lolio, sed Oleo corrupte legebatur hoc modo. Mirus oleo uictitaret, & tam uili tritico. Quid iam? quia lusciosus es.
Sed scribendum ita fuit,
Mirust Lolio uictitare te, tam uili tritico.
Et reliqua. Ouidius,
Et careant Lolijs oculos uitiantibus agri.

EX M. VERG. COMM.

INter uitia frugum & noxas Lolium est, omnibus notissimum, macro solo plærunq; prouenians, & cum degenerauerunt uitio aliquo frugum semina, inter eas nascens: neq; enim solum in triticea, sed in omni fere alia segete & per se etiam prouenit: frugum acerba pestis, ideoq; a Poëta infelix appellatum.

De Amylo. CAP. CXI.

ἄμυλον

AMylum ex eo appellatum est, ꝗ sine mola fiat. Optimum ex trimestri, natione Creticum, aut Aegyptium. Ratio faciundi Amyli hæc est. Purgatum trimestre triticum madescit quinquies in die, & si

fieri poteſt nocte. Cum emollitum fuerit, effunditur ſenſim ſine agitatione aqua, quo minus cremoris dulcedo una excludatur. Vbi molliſſimum eſſe uidetur, mutata aqua pedibus calcari oportet. Rurſus infuſa, teri. Tum demum enatantes ibi furfures incerniculo eximendi. Reliquumq; quallo, ſportiſq; ſiccatum tegulis nouis confeſtim torreatur flagrantiſſimo in ſole. Namq; ſi pauliſper udum maneat, acorem concipit. Contra fluxiones oculorum, puſtulas, cauaq; efficax eſt. Sanguinis reiectiones potu cohibet. Exaſperatas fauces lenit. Lacti atq; obſonijs ammiſcetur. Fit etiam Amylum ex zea, quæ maceratur, ac eluitur uno aut altero die, & farinæ modo manibus ſubigitur: preſſaq; feruentiſſimo in ſole, ut ante retulimus, exiccatur. Nullius in medicina uſus. Ad alia tamen conueniens.

A

BARBARI COROLL.

AMylũ ex omni Tritico, ac Siligine, ut Cato uoluit, ſed e Sitanio. i. trimeſtri: q̃d item Siliginis genus eſt laudatiſſimũ. Inuẽtio eius Chio inſulæ debet̃, unde cõmendatiſſimũ Plinij tẽporibus. Probat̃ leuitate ac læuore: utiq; recens ſit. Quia uero etiã Placentæ genus eſt Amylon, de Placentis agere tempus eſt: q̃d & in Tritico pollicitus ſum. Ergo patriæ nomẽ habent Paria, & Samis, & Rhodia: quã & Coptam, & Coptoplacunta noĩant, inſignẽ duricia, ut Martiali placet. Accipiebat hęc & papauer, & mel, cui ſimile uidet̃. In Feſto Coctum dici legimus, & alibi Coccentũ. Alexãdrinis Pancapra celebrabat̃, in modũ rotæ Papyro inuoluta diuturnitatis gratia. Similis hæc ijs erat, quæ Itria dicunt̃, & a feſto Sumenalia, ut cõijcio, q̃ ſumen ἦτρον dicat̃. Conſtabat aũt Itrion, ſeſamo, ac melle. Q̃q; a ſeſamo & Seſamutes, & Seſamides pilari ſpecie appellant̃. In noĩe ſunt & Amæ Ionũ, q̃s alij Ametas, & Ametiſcos uocãt. Sunt & Splenia colore candida. Habent̃ & Amphiphontes, ſacrũ Dianæ ſertũ, faculis urentibus circũdatis, ut Baſyniæ, iridi, ex triticea farina cũ melle. Celebrant̃ & Thrymãtides, & Samiæ, & Philoxeniæ. Sũt & Coeccora, quorũ meminit Demoſthenes in oratiõe ꝓ Cteſiphonte. Sũt & Tageniæ, q̃s & Enchridas uocat Pollux. Apud Catonẽ eſt, q̃d uocat̃ Enchyton: cuius & Menãder meminit. Aliud hoc, an idẽ ſit genus cũ eo q̃d Epichytes dicit̃, æſtimandũ relinquo. Photion nihil diſtinguit. Pollux uidet̃ ſeiungere. Epichytos certe, atq; Anites quoq; noĩatur, ut Pãphilus exiſtimat. Catonianę ſunt & Spira, funi nautico in orbẽ cõuoluto ſimilis. Et Globi, ſiue Globuli: fortaſſe ij, q̃s Syracuſani Epicyclios uocabãt: Nam paſtillũ in ſacris libi genus rotundũ erat. Itẽ Erneum, & Sphærite, & Scriblitæ. Itẽ Sauillum: quẽ Athenęus Subityllum noĩat. Et ex halica quoq; fieri monſtrauit, Aelius ſtilo Subuculũ uocari ſcribit. Libi genus ex halica, oleo, atq; melle, ut Feſtus inq̃t. Chryſippus multa ijs gña adiungit. Tarentinũ, Craſſianũ, Siculũ, Cruſtulũ, Iulianũ, Apicianũ, Canopicũ ꝑlucidũ, Cappadociũ, Hedybion, Maryptũ, Pliciũ, Guttatũ, Monianũ, Cœrianũ, Tuttatũ, Tabonianũ. Tria hæc poſtrema Cruſtulacei ſunt gñis. Iis adijcit Muſtacea, e mulſo, quorũ hodieq; in Iunenſi agro uſus. Muſtacea, Seſamata, Puriũ, Goſgloaniũ, Paulianũ: & hęc q̃q; Cruſtula. Iã Lucẽtulę, Argyrotryphemata, libi Circi, ſiue Circuli, adẽpta farina, & aqua, & caſeo: q̃a circuitũ æquabilit̃ fundebãt hos q̃dã, qui magis incẽdere faciebãt: & Lixulas, & Semilixulas uocãt, ut Varro inq̃t Sabino uocabulo. Exaphę, Cruſtoplacũtes, Oryzitę, Pithoes, Oſtracites, & q̃ Catillus ornatus a Romanis dicit̃, lactucas, & piper, & axungiã accipiens. Fit ex ſiligine. Poſt has ſunt Creion: quã apud Argiuos ſponſæ ad ſponſum ferũt. In carbonę coquit̃. Glycinas ex paſſo & melle, Cretenſibus familiaris, eadẽq; fere cũ Muſtaceo, q̃d ex mulſo fieri docuimus. Empẽptas uero triticeus panis eſt cauus, ut in quẽ Placentæ caſeariæ, ut in thecã recondi ſoleant. Encris in oleo primũ coquit̃, mox accipit mel. Habet & Panis hoc nomen, ut diximus in Tritico. Cyribanæ Lacedęmonis ſunt ꝓprię, in cõuiuijs fœminarũ circũferri ſolitæ, cũ uirgo laudanda eſſet a choro muliebri. Crimnites, a Crimno fit, de quo ſupra diximus. Stætites ex pingui, melle, caſeo, ac ſeſamo conficit̃. Erat & panis nomẽ Stætites. Chariſios Ariſtophani Placenta eſt, panis Eubulo. Præmiũ hoc in ꝑuigilijs dabat̃. Apud nos hinc fortaſſe Chaliſiones, quaſi Chariſiones appellati ex amygdalis, & ſaccaro, nec alia fere materia q̃ Mazapanes, ſed oblongi, faſtigatiq; in medio quaſi dehiſcẽte cruſta tumẽt. Ex eadẽ miſcellæ ſunt & Fungi, ſolicitudine matronali cum feriantur, prælatis ſemper quos ſanctimoniales ipſæ

Pli. li. 18. ca. 7.

De Placentis.

B

C finxerint. Epidætron sub finem cœnæ mensis apponebatur: unde nomen. Nanos panis uidetur placetaceus magis quam placenta, constat caseo & oleo. Psothia, siue ut alij Psathyria, sunt qui micas panis, quas & Attaragos uocant, ita nominatas putent. Attaragus porro & pro rimula in pane ignis ui facta capitur, & omnino pro uilissima & minima quaque re: ut Ecta apud nos: unde uerbum Ectafacio, de quo Festus. Polluci Attaragos est superior in pane crusta, sicut in ima Epsethia. Sunt qui genus placentæ fecerint. Taganitæ a patellis ac sartagine dicuntur. Elaphos, a mensis nomine quo fingebatur. Sicula est Amorbites. Aliud ab hac genus est Amoras appellata. Oedepæsa Cöi celebrant. Syracusani Myllos, ex sesama, & melle, muliebris pubis specie: quas fœminæ Dearum focis & altaribus circumferant. Nastos e nucibus & intestinis, & fartilibus, adiecto melle fit atque lacte. Vnde dicitur Nastos, quasi fartum. Ab Erinaceo nomen Echinus habet. Ab Hemina Cotyliscus. A tritico Pyramuntes, & ab ijs diuersæ Pyramides, fortasse haud ijs dissimiles, quas Cato Graneas triticeas appellat. Pyramides porro in peruigilijs dabantur: quasi præmia ijs, qui nocte tota insomnes excubassent. Quidam tamen & Pyramuntas hoc genus uocabant. A caseo, & usu cribri Tyrocoscina dicuntur. Ab ijs differunt Hypotyrides appellatæ: quas e caseo, lacte, ac melle condiunt. Nam Pityrides, siue ut alij quidam legunt, Epityrides, & Epityra, oliuæ genus est: ut alibi docuimus. In Creta fit a uentre, Gastris uocata, e nuce, thasia, & auellana, & amygdala, & papauere. Item pomis, & sesamo, & pipere quadrangula figura. Ab ijs est Poltos dicta: quam nos Pultem uocamus. In Catone quidem punicæ fit Pultis mentio inter Placentas: forte non dissimilis a libo eo, quod punicum uocabant, quod ex Africa uenisset, & Probum cognominabatur. A melle Melicerides. A suibus Chœrinæ. Latina sunt, & sacris dicata libi genera quæ Fertum, & Strues appellantur: unde Strusetani, qui ea ferre consueuissent. Strues uero dicebatur, quod erat digitorum coniunctorum similitudine: qui superiecta panicula, in transuersum continebantur. Item Libum farreum a farre. Libum uero, quod prius libaretur quam esset coctum, ut Varroni placet, dictum est.

De Fœni græci Farina. CAP. CXII.

τῆλις

D GRæci Telin, alij Carpon, alij Buceras, alij Aegoceras, Latini Fœnum græcum appellant, Aegyptij Itasin. Vis farinæ est mollire, dissipare. In aqua mulsa decocta aduersus tam internas, quam externas inflammationes efficaciter illinitur. Lienem cum aceto & nitro trita extenuat. Succus decocti eius, fœminarum malis subuenit, & siue tumor, siue præclusio sit uuluæ, fouentur, & insident. Decocti cremor, capillos, furfures, & manantia capitis ulcera purgat. Locos laxat & emollit, si cum anserino adipe pessi uice subijciatur. Viride cum aceto utilissimum imbecillis partibus, & ulcera sentientibus. Decoctum eius prodest aduersus tenesmos, fœtidamque dysentericorum proluuiem. Oleum quod ex eo exprimitur, ex myrto, capillos & genitalium cicatrices abstergit.

BARBARI COROLL.

FEnum græcum a Theophrasto Buceras uocatur. Ab aliquibus Ceraitis, Epiceras Hippocrati, quoniam semen habeat simile corniculis: unde Siliquam nonnulli appellant, Plinius Siliciam, Varro Siliculam. Inuenio & Carpum in nostris, & Græcis auctoribus uocatum: quamquam & pro balsami semine Carpum fere accipiunt. Item Carphos pro Fæno græco, quasi flocculum, siue arentem surculum. Dioscorides Boton quoque dicit uocatam. Quidam Lobon, hoc est, siliquam legendum, non loton credunt. Ego & lotum dici posse uideo, ut in Anoni diximus.

Pli.li.24.ca.19. Columel. libro 2.ca.11.

EX M. VERG. COMM.

FAenogræci a principio statim numerantur a Dioscoride aliæ appellationes aliquot. Earum plures a siliquarum figura, quas corniculis similes habet, factæ sunt. Neque hæ quidem nouitiæ, posteriorumue temporum, sed uetustissimæ sunt, & a Theophrasti temporibus. Siquidem auctor ille libro quarto de plantarum historia, a bubuli cornu figura Bucceron appellauit. Eademque ratione alij non a bubulo, sed caprino cornu similitudine accæpta, Aegoceron Fænogræcum dixerunt: Alij a cornu simpliciter Ceratida. κέρας enim græcis cornu est.

De Lino. CAP. CXIII.

A

λίνον

LINVM aliqui Linocalamin uocant, alij Annon, alij Linon agrion, Romani Linum, Pœni Zeraphöes. Vulgo notum est. Cuius semen easdem quas fœnum græcum uires habet. Discutit, & emollit omnem intus forisq; inflammationem, cum melle, oleo, exiguaque aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. Vitia cutis in facie, uarosq; crudum tollit. Illitum cum nitro & ficulneo cinere, parotidas, duriciasque discutit. Vlcera quæ serpunt, fauosque, cum uino decoctum expurgat. Vngues scabros eximit, cum pari modo nasturcij & mellis. Vitia pectoris extrahit, si ex melle in eclegmatis uicem substituatur. Tussim lenit. Venerem stimulat, si farina piperis & melle exceptum, pro placenta largius adsumatur. Huius decoctum interaneorum, uuluæq; erosionibus immittitur. Alui excrementa euocat. Ad uuluæ inflammationes in desessionibus perquam utile.

BARBARI COROLL.

Plin. libro. 19. in prefatione.

LInum, a Græco sumitur. Semen eius Linospermon appellatur. Oleo seminibus expresso, fraces, & retrimenta quoq; ipsa reponuntur, saginando iumentorum generi, præcipue bubus obesitate sola insignibus futuris. Quales ad nos Mediolano coronati ueniũt, Principibus q̃tannis officij gratia donantibus, Visceratione hinc solenni orta, Magistratibus diuisa carne globulis, quos quia fere pares sunt, Sociolos consuetudo appellat. Quidam nõ Sociolos, sed Succidulos, a suilla uisceratiõe uocari malũt, quę singulis annis ante Curiã uenationis die agit. Inter Lini genera est Cholcicum: quod tamẽ Sardonicũ uocant Græci. Est & Aegyptium: a quo Xylinæ uestes, quas & Gossampinas dixere. Hoc iurisperiti Lanam ligneam appellant. Est autem Gossampinus, siue Gossipiõ, siue Xylon, fruticulus e superiore parte Aegypti, etiam in Italiam delatus, fructum ferens barbatæ nuci similem, plenum lanugine: nec alterum Lini genus est, quod huic candore, aut mollicia præferri putent, quanq; firmitatis in eo parũ. Huius putant esse generis quod uulgo a pocilli credo forma Cothonem uocamus, siue a mali similitudine cotonei, quod in eo gignitur. Id maturitate hiascẽs, lanuginis pilas ostendit. Folia huic uitiũ minora. Aliqui Gitonẽ, a Git, cui similem fere gerit in capite folliculum, appellant, Draconis acetarij e Lini semine, ut post dicemus, nascentis, folia ipsa testantur originem.

B

De Cicere. CAP. CXIIII.

ἐρέβινθος ἥμερος

CIcer satiuum aluo idoneum est. Vrinam ciet. Inflationem parit. Colorem commendat. Menses ac partus expellit. Lac auget. Cum eruo decoctum, illinitur ad inflammationes testium, uerrucosas informicationes, ad scabiem, ulcera capitis manantia, impetiginesq;. Contra carcinomata, & ulcera quæ cacöethe uocantur, cum melle & hordeo prodest. Alterum genus arietinum nominatur. Vtrumq; cit urinas, dato cum rore marino, hydropicis, aut regio morbo laborãtibus eorũ decocto. Lędunt ea exulceratam uesicam & renes. In uerrucarum formicantium pensiliumq; genere, prima luna singulis granis singulas tangunt, eaq; grana lintheolo deligata abijci post se præcipiunt. Ita decidere eas arbitrantur. Syluestre Cicer, folijs Satiuo simile est, odore acri. Sed semine discrepat. Idem quod satiuum præstat.

BARBARI COROLL.

CIcer Erebinthos a Græcis uocatur, Legumina gallicani, ut Varro ait, nominant Legaria.

C

Theoph.lib.8 capite.6.
Pli.li.18.ca.12.
Col.li.2.ca.11

Dicuntur ita, quoniam uellantur e terra, non subsecentur ut fruges. Eadem Gelius etiam Legumenta nominat. Inter hæc Cicer altissima radice adhæret. Floret diutissime ut Eruum: quadragesimo die uellitur: caulis admodum lignosus. Ciceris aliud Arietinum, Crios a Græcis uocatur. Aliud Columbinum, idemq; Venereum, Erui similitudine, Orobiæos ob id dictũ, a Columella Punicum. Siliquæ Ciceri rotundæ. Vni leguminum florenti, pluuiæ officiunt. Erucis nascentibus, eluta salsilagine, nigrum & ruffum candido ualidius, herbas omnes enecans, sed tribulum celerrime. Sideratio Radicis & Erucæ, quas aliqui Vricas, & Græce Campas uocãt, Ciceri propriæ dicuntur. E Cicere corrupto nullum fit animal; contra q̃ in cætero frugum genere. Quanq; hoc & seminibus olerum, & quibusdam alijs commune. Nigrescit hoc cũ corrumpitur. Durat Erui modo annos. Ciceris generibus syluestre adijcitur, a Dioscoride, Galeno, atq; Paulo, cuius uis alia duo excedat. Orobiæos, siue Orobias, calidior est Arietino, subamarusq; ut Eruum: unde nomen. In Columbino, & Orobiæon, & Syluestre contineri puto: Nasci & in India suum Cicer aiunt, diuersum omnino genere. Cæterum tam simile, ut mensis appositum, dignosci fere non possit. Ciceculam uero Theodorus putat esse, quam Lathyron Græci uocant, folio non rotundo, ut plurima leguminum, sed oblongo: caulis humi serpens, ut piso: quaterni & inequales grano sunt anguli, ut Plinius inquit. Idem Theodorus, Ochron uocatum, interpretatus est modo Eruilium, modo Eruiale, modo Cicerum. Folio ut Cicercula oblõgo, uermiculus, ut item Cicerculæ, obnoxio, secutis post imbres caloribus. COLVMELLA quidem Cicerculam similem piso tradidit. Ciceram uero non tam leguminibus, q̃ pabuli generibus annumerat. Nec Cicerum, sed ut dixi Ciceram uocando: quæ Bubus Erui loco detur, fresa in Betica, nec hominibus inutilis: sapore nihil differens a Cicercula, colore tãtum discernitur, quo sordet obsoletior uidelicet, et nigro propior. Sunt qui Ochros etiam Phasilos appellari scribant. Habentur & Dolichi uocati: quos Theodorus a Plinio sumptum interpretatur Siliquas, qui & Lobi, siue Lobi nominentur: q̃ soli fere leguminum, ut inqt Aetius, cum thecis suis mandantur in patinis. Scandunt hi pedamento cui accubant, prælongo affixo: ita enim reddi putant frugi: contrahens eruginem, ni fiat ita. Semen eius æuum non patit, breuiq; marcescit ut aphaca. Nec desunt qui Lobos, siue Dolichos a ueteribus, pro Phasiolis dictos existiment: et a recentioribus Pisos. Cæterum Theophrastus, & ante Theophrastũ Hippocrates, Pisum a Dolicho manifeste separauerunt. De Phasiolis nusq; meminit. Nisi quis Phasiolos ab eo significatos Dolichorum appellatiõe censeat, ut Aetio placere uideo. Sed nõ semper Paulus Pisos, & Ochros, & Phasiolos, a Lobis, siue quod idem est, Dolichis manifeste seiunxit. Illud quidam putant Lobos esse; nõ candidos istos et triuiales Phasiolos, sed rubentes ex milace herba. Alioquin idem Paulus in quadã compositione, Phasiolos requirit albos: qua si sint etiam nõ albi, utiq; ad renes. Pisus, Pisum, & Pisa uni tantum Palladio genere fœminino dicitur: cuius Africanum genus unum haberi meminit. Idem ualuulas thecasq; Ciceris, Corulas appellat. Quod admonitionis gratia, non imitationis retulimus. Inter legumina & Acani feruntur, a duricie uocati, quod eos κλάζειν, id est, frangere non sit, lenti similes, ut grammatici quidam interpretantur. Ego haud scio, idem, an diuersum id genus sit ab Aracis: quos Aetius Cathyris, hoc est, Cicerculæ, ut Theodorus uult, similes esse dixit, & usu, & uiribus: duriores tantum, & ꝑfici difficiliores. Aracos inquit Theophrastus, inter aphacas, siue lentem nascitur, res dura & scabra, & proinde uilis. Hippocrates Aracida nominat, ab aliqbus dicta Lecithos. Est & Aracidna, & alia q̊q; Aracos in Tubere dicenda. Quidam Lecithõ ꝓ genere accipiũt, ad Pisum, & Aracum. Nec scio, an ijs assentiã, qui Lecithõ ab oui luteo, cui similis colore sit Aracus, deductũ putent: cum scriptura fortasse diuersa sit. Galenus certe Lecithõ ꝓ lente, cui detracta sint putamina, uidet̃ interp̃tari apud Hippocratẽ: quasi λεκιθώδεσ ἢ λέκυθοσ, hoc est, id q̊d intra coriũ est. Proinde contrariũ ei genus esculẽti fortasse fuerit: q̊d Horatius illo uersu insinuat,

Vilia uendentem tunicata Scruta popello.

Vt Plautus quoq; Scrutea, & Collubia in hũc forte sensum appellauerit in Persa. Cęterũ Horatianũ forte nõ scruta, sed scuta legas, pro uasculo rustico. Vnde Scutriscum Catoni sępenumero, Matellum, Trullum, Scutriscum unum: Matellã, Trullã, Nasiternã unam. Qanq; pro uase sunt q coeperint Scruta in Horatio. Cęterum Collubia, & Collubię sunt, quę Tragemata etiã, & Bellaria dicunt̃, Ciceris frixi, uuarumq; passarum uilia munuscula, ut Hieronymus interp̃tatur. Vnde Colybistas, pro numularijs mutatitium fœnus exercentibus, uocari coeptos asserit: q̊d genus a Polluce nominat̃ Colybos. De Colybo & ante diximus. Propterea locũ in Plauti Persa eum, non strutea, & colluthea, ut omnes habent codices, sed Scrutea, & Collubia legẽdũ putamus. Fortasse Scrutea sunt, quæ græci Catachysmata, hoc est, missilia uocabant, spargi so

D

A

lita: siue a uilitate, ut diximus, siue qm̃ e pellicijs folliculis, quos & Pasceolos uocamus, effun
di consueuissent. Quid si Coluthra legamus: cũ maturas ficus ita græci uocent, ut inquit Phile
moni. Nam strutea pro cidonijs quoq; sumi possunt. Apud Aristophanem & comicos Leci-
thopolæ mulieres dicuntur, quæ uilia quædam uenditant, quasi Nugiuendulæ. Sidonius A-
pollinaris in epistolis, nunc inquit quædam friuola, nunc ludo apta uirgineo, Scruta donita-
bat, hoc est, scutila quędam & quisquilias, & nihili munuscula. Meleager Græcus autor, uo-
lumen singulare scripsit, Lecithi & Phaces comparationem continens. Porro legumen omne,
ut inquit Athenęus, tribus modis manditur. Aut enim ex eo fit quod Etnos dicitur, ut ex faba
& piso, quam nos Cõchin uocemus, si placet. Quanq; quid sit Conchis proprie, dictum est a-
liubi. Aut Lecithos, ut ex araco. Aut Phace. Aut ex aphaca & lente: quod nos Lenticulã. The
ophrastus Loti ægyptię radicem decoctam Lecithodem fieri cibo gratam scribit, hoc est, araci,
uel leguminis alterius in modum. Quanq; Theodorus albumen oui, quemadmodũ in ea uoce
luteũ intellexerit, uehementer miror: cum Lecithos, uitellũ oui potius, q̃ candidũ significare ui
deatur. Hoc primi uidimus, seu recte, seu perperam. Certe si errauimus, utilis & eruditus error
futurus est. Nec illud tacuerim, Lecython pro gutto oleario, & ampulla falso a qbusdam cœ-
pisse, Lenticulam uocari. Nescio q̃ perite: cum Lenticula uasculum non sit magis, q̃ id q̃d græ
ci Discũ uocant. Defendit eos fortasse Apuleij de strigilecula, quæ lenticulari forma uisebat, au
toritas. Satis est locum notasse. In sũma, Lecithos, pro legumine, aliquando pro putamine per
iota scribitur, pro uitello per, y, ꝓ ampulla per, u, potius q̃ per, y. Hęc fortasse curiosius q̃ de-
bui ꝓsecutus sum, sed imorandum fuit, quia & Græcis & Latinis multa hinc caligo ꝑdiu fuit.

¶ De Faba. CAP. CXV.

κύαμοσ

FAba inflationem excitat. Aegre concoquitur. Tumultuosa som-
nia facit. Tussi confert. Carnem gignit, media calidi frigidiq; natu
ra. Decocta in posca, & cum suo cortice esitata, dysenterias et cœliacorum
profluuia sistit. Contra uomitiones conuenienter manditur. Inflatio leui
or contrahitur, si aqua prior inter coquendũ abijciatur. Viridis plus ne-
gocij stomacho exhibet, maioremq; flatum parit. Lomentum eius & per

B

se, & cum polenta illitum, inflammatiões quas uulnus excitauit, mitigat.
Cicatrices concolores facit. Turgentes præduras q; mammas, etiamsi in-
flammatione tententur, adiuuat. Lac restinguit. Furunculos, sugillata, pa
rotidasq;, cum fœnigræci farina & melle discutit. Cum rosa autem, thure
& oui candido, procidẽtes oculos, tumores, uuasq;, reprimit. Subactum
uino, suffusos ictu oculos recreat. Manducata sine cortice Faba, ad auer-
tendas fluctiones, fronti illinitur. Decocta in uino, testium collectiões sa-
nat. Quo tardius pubes erumpat, pueris imo uẽtri illinitur. Vitiliginem
purgat. Fabarum cortice illiti capilli, qui post euulsionem renascuntur,
gracilescunt, et minus alimenti capescunt. Cum polenta scisso alumine, et
uetere oleo impositi cortices, strumas discutiunt. Decocto earum lanæ in
ficiuntur. Faba dempto cortice, in illas parteis diuisa, in quas suapte natu
ra scinditur, imponi solet sanguinis defluctionibus ab hirudine concita-
tis. Namq; eas supprimit, si semisecta apprimatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.18.ca.12.

FAba Græce Cyamos, Hellenicos uocatur, ad differẽtiam Aegyptiæ. Aul. Gelius & Festus
Fabam etiam Fabulum appellant. Plautus in Sticho. Conuiuium, inquit, hoc satis est pro opi
bus nostris, satis commodule, nucibus, fabulis, ficulis. De quo & in Zea diximus, Græci Cya
mon uocant, & primam in mam̃a concretionem lactis. Eadem parte scapus & radix funditur,
idq; in omni leguminum genere. Non diuersa, ut in frumento singularis ei radix, sed capillata
fibris, ut cætero legumini. Folijs exit multis, ut pisum atq; cicer: non singulis, ut triticum. Die-

C

Pus quadraginta floret, non uniuersim, ut frumentum, sed particulatim, ut reliqua legumina:
xost florem totidem diebus perficitur, quantũ legumina nulla. Differũt folio rotundo, ut ma-
bima pars leguminum geniculato & inani caule, lignosissimoq; post cicer. Sola fere leguminũ
scapo recto assurgit. Circa Philippos Ateramon uocant, in pingui solo herbam, qua necantur
Fabæ. Teramon de qua in Macro. Nonnunq; porro fieri, ut Teramos in Aeteramõ transeat, cũ
uapore atq; halitu terræ madidam, indigena quidam uentus efflauerit. ut Theophrastum Pli-
nius intelligit. Aliter Theodorus, qui duo illa, Teramon, & Ateramon, siue Ateramnon, pro
coctibili & incoctibili, non pro herbis ita nuncupatis accipit. Theophrastus certe alio loco faci
le significat, ueriorem Theodori q; Plinij sensum fuisse. Ateramna uulgo Legumina Græci uo-
cant, inobsequiosa & contumacia. Quod genus seminis etiam Cerasbolon uocatur a Platõe,
superstitiosa origine, quasi sterilia & irrita proueniant, quæ per boum cornua serendo cecidis-
sent in terram. In Macedonia & Thessalia moris est, arua fabis florentibus inuertere: quia le-
gumen id solo proficit, quasi pro stercore. Nascitur in marcescẽte Faba uermis, quem dixi, My
das. Siliquæ, Fabarum folliculi sunt. Fabalia uero, purgamẽta earum dicuntur, autore Plinio.
At nigrum id, quod in sũma ea uisitur, Hilum uocatur: cui respondet in prouerbio apud Græ
cos Gry: etiamsi aliud significat, hoc est, unguiũ sordeculas. Legumina Græci Ospria, & Theo
phrastus Chedropa nominant. Aristophanes Beleccos, ut quidam interpretãtur. Fabæ genus
quod Marsicum uocãt, uere seritur. Faba cum suis corticibus elixa, Conchis appellabatur, ad
discrimen fresæ: nam Conchos aliud esitij genus est, ut in Hordeo monuimus. A Fabis, Faba-
ginem Cato dixit, & Plinius Fabalia. Interdictum esse Pythagoricum, cibo Fabam. Inualuit o-
pinio contra uerum. Sicubi porro detestatos usum eius ueteres inuenias, non Cyamon, id est,
Fabam in eo uerbo, sed Venerem intelligi demonstrat oportere Gelius. Tota Insubria & Ligu
ria, recentes Fabæ uendẽtium uoce nuncupantur Baianæ. In Etruria & Latio, Scaphi. Vtrum
que originem habet eruditam. Nam & Baianas, Apitius ipse appellat, & Scapos fabarum Pli-
nius decimo octauo libro. Inuentus est inquit Scapus, cẽtum Fabis onustus. ut inde uulgo Sca
phi, pro Scapis, tenuis in flatilem diuerticulo uocentur.

αἰγύπτιος κύαμος

D

❡ De Faba ægyptia. CAP. CXVI.

AEgyptia Faba, quam aliqui Ponticam uocant, in Aegypto pla-
rumq; prouenit. In Asiæ etiam, Siciliæq; lacubus inuenitur. Fo-
lia habet ampla, etiamsi ad arborum frondes comparentur, caulem cubi
talem, digiti crassitudine, florem roseum, dupla papaueris amplitudine.
Et ubi flore exuitur, fert folliculos loculis similes, in quibus Faba supra
operculum bullæ modo prominet. Cibotion ideo nominant, id est, arcu
lam, quoniam seratur ipsa, humenti glebæ mandata, & ita in aquam de-
missa. Radice firmatur harundine crassiore, quæ cruda coctaue estur. Ei
Colocasiæ nomẽ est. Faba uirens manditur, & exiccata nigrescit. Græcã
magnitudine superat. Adstringendi facultatem obtinet, & stomacho uti
lem. Dysentericis, cœliacisq; prodest, insparso polentæ uice lomẽto. Da-
tur quoq; in pulte. Cortices in uino mulso decocti, si ternicq; inde cyathi
bibantur, magis proficient. Facit ad aurium dolorem, quod in earum me
dio uiride spectat, gustu amarũ, si tritum et cum rosaceo coctum instillet.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 2. de causis plantarũ cap. 13.

FAba Aegyptia, & Colocasia idem sunt, ut fructus tamen ipse Ciborium dicatur, radix ue-
ro Colocasia, & Mazizanion ab Aetio. Pocilli genus ab hac similitudine, Ciboriũ uocari scri-
bit Athenæus. Paludibus stagnisque nascitur. Caulis ei longissimus redditur, decem pedum a
Strabone: uel ut Theophrastus & Plinius, cubitorum quaternum, digitali crassitudine, mollis
& sine geniculis, rimæ intus per totum, ut Lilio. Propter quod & Lilium Aegyptium ab Hero-
doto uocatur: quemadmodum & Lotus ipsa. Calyx in cacumine rotũdus, uesparum fauo si-
milis. Triginta plurimum loculis: qui singulas singuli contineant, non quidem omnino tectas,
sed paulo extantes. Ipsi quoq; calyces aqs extant, latissimis circa folijs, quæ singulas Fabas obi

re uideantur. Magnitudo ijs, ad similitudinem eorũ, quæ ut Plinius inquit, Personata in nostris fluminibus uocantur. Atterenti Fabas, amaritudo uel odore prodit. Radice crassissima, pleniore q; Harundinis, rimosa ut Scapus: q & Araneosus sentiri dicitur, ubi coctus est, in mãdendo, ait Plinius. Filis ad morsum ut in lana sequacib. autore poeta Martiali. Thyrsus uero inter folia emicat spectabilis, a Theophrasto, Pilos ut arbitrantur uocatus. Quãq; Theodorus Pilulas interp̃tatus id uidet. Alij calicẽ rotũdũ in eo uocabulo significari uoluerũt. Indigenę implexis Colocasiæ folijs, in uariã speciem uasorum potitare gratissimũ habẽt. Nascitur sponte, ac satu, quo mõ & in Italia quoq;. Non excoquit Syriæ, Ciliciæq;, & in Trorone Chalcidis lacu ad maturitatẽ omnino peruenit, sed magnitudine deficitur. In India quoq; fluuio Hydaspe cernit, Alexandro id falso in coniecturam trahente, nauigari posse in Aegyptũ inde. Fructus q̃dem, ut dictum est, amarus, sed ipsa radix perq; lauta cibis. Seritur in limo paleato, ut descẽdat, cõprehendatq;: ob id Spirobolos quoq; dicitur. Vbi semel coaluit, durat ad infinitum. Refugiũt eã Crocodili spinis horrentem, caule ac radice: oculis timentes, quos hebetiores habẽt. Nominatur & Taba quædam Indica, ex arboribus, in siliquis digitorum decem longitudine dependens, melle plenis, sed quo gustato difficile sit euadere, ut inquit Aristobulus.

EX M. VERG. COMM.

QVod ex Aegyptia faba usum in Aegypto nostra ætate habet, radix sola est: quam coctã, sed in taleolas prius sectam incolæ quotidie comedunt, odore cotonei mali, p̃ lęb̃i, nobilitatiq; cõmunem cibum. Nec minus tota Aegypto Colocasia nunc, seruato antiquo nomine, q̃ nobis Rapa nota sunt. Falsum est quod antiquiores omnes de ea tradiderunt, non nisi in aquis nasci: quoniam in arida, sed non procul a mari, & humido harenosoq; solo, etiam sata, & per se prouenit. Licetq; nunc totos Colocasijs consitos agros, ut ferunt, supra Tripolim urbem ad mare, non iniocundo spectaculo uidere. Latissimis siquidem & numerosissimis folijs uirent, quibus solis æstum in calidissima regione etiam arcent.

A

De Lente. CAP. CXVII.

B φακὸς

LENS SVO cibo aciem oculorum obtundit. Aegre concoquitur. Stomachum male habet: eumque, & intestina inflat. Sed aluum cum cortice cocta sistit. Præstat in cibo, quæ facillime coquitur, nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adstringendi. Qua ex causa aluum cohibet, si detracto antea cortice discoquatur accurate, primaq; aqua inter coquendũ effundat. Quippe primũ id decoctum uentrem resoluit. Somnia tumultuosa excitat. Capiti, neruis, ac pulmoni inutilis. Melius suo fungetur munere contra alui fluctiones, addito cũ aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut baccis myrti, aut putamine punici, aut aridis rosis, aut mespilis, sorbisue, pyris thebanis, aut malis cotoneis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ post decoctionem abijciuntur, uel uuarum rhois, quæ obsonijs inspargun-tur. Verum acetum cum eo diligenter percoqui debet: alias aluum conturbat. Contra subuersionem stomachi, triginta grana lentis delibrata deuorari, proderit. Decocta cum polenta, & illita, podagras lenit. Sinus cum melle glutinat. Crustas rumpit. Vlcera purgat. Decocta in aceto, duricias & strumas discutit. Cum cotoneo, aut meliloto medetur inflammationibus oculorum, sedisq;, addito rosaceo. Sed in amplo sinu, aut inflammationibus sedis, quæ maius remedium exigunt, cum putamine punici, ac siccis rosis, adiecto melle decoquitur. Nomis quæ in gangrænam euaserunt, adiuncta maris aqua, pustulis, & his quæ serpunt, igni sacro, pernionibusq;, ut antea dictum est. Contra turgentes

C mammas, et usq; eo duras ut quandam cartilaginis speciem referant, cocta in aqua maris & illita auxiliatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 18. ca. 12.

LEns feracissima leguminum, siliquis in latitudinem molliter fusis. Melior quæ coctibilior, & quæ maxime aquã absorbet. Enecat Lentẽ herba Securidaca, ut Plinius Aparina, siue Lappa, ut Theophrastus. Nascitur & sua Indiæ Lens fenogræco similis, quam circa occasum uergiliarum demetunt. Differt hæc a nostrate omnino. Sed illatam cibo discerni posse negant ab ignaris. Aegyptia Lens a Marone Ouidioq; laudatur. Pelusiaca ob id uocata. Græci Lentẽ Phacon, Lenticulã Phacen uocant: quo nomine & Vlixis soror fuisse traditᷓ, ab alijs Callisto appellata. A quibusdã non Phace, sed Phaceus: ut Orpheus, & Peleus uocata est Lẽticula: sed ij peregrinitatis in comœdia coarguũtur. Laudes Lenticulę apud autores Gręcos legas, præsertimq; Pythagoristas: utiq; si rationẽ Zenonis sequare, pręcipiẽtis, ut in eã Coriãdrũ .12. parte indat. ἐισ δὲ φακῆν ἔμβαλλε δωδέκατον κορίαννον.

Congruũt & cũ ea Bulbi. Ob id & Bolbophace dicta est a poeta quodam. Vnde scitũ illud ortum uidetur, contra perditos gulones, Lentem laudat, ut apud Phalereum Demetrium est. Notũ & prouerbiũ apud Varronẽ in satyra Menippæa, τὸ ἐν τῇ φακῇ μύρον, hoc est, unguentũ in Lenticula: ut obiter emaculemus inolitum, atq; adeo receptum in Aulo Gelio multis seculis errorẽ, ubi τὸν ἐπὶ φακῇ μῦθον, pro eo quod est, ἐν φακῇ μύρον legitur. Et ne librarij mendum fuisse uideretur, Theodorus Gaza locũ interpretatus est, fabulam in Lenticula. hoc nos Athenęi uiri doctissimi testimonio corrigendũ monemus. Hoc adagiũ, contra cacozelos, et apirocalos inuectũ est: quos, ut est apud Senecam, & eundem Gelium, Infrunitos appellamus, qui nullo discrimine rerum quas agunt, aut dicunt, habito, pari nixu, cuncta moliuntur: & eadem ornamenta, figuras, emblemata, conuenire omnibus locis et temporibus existimant. Cuiusmodi et illud est, τὸ ἐν λαχάνοισ πίπερι, hoc est, Piper in oleribus.

Gel. li. 13. ca. 28



ℂ De Phasiolis. CAP. CXVIII.

φασίολοσ

PHasioli inflant. Spiritus cient. Aegre coquuntur. Virides cibo aluum emolliunt, ad uomitiones idonei.

BARBARI COROLL.

D DE Phasiolo in Cicere disserui. Habetur & genus herbæ Phasiolus, ut post constabit. Græci pro legumine Phasiulon, & Phasiolon, & Phasilon quandoq; appellant. Nostri Phaseolum, & Phaselum. Columella.

EX M. VERG. COMM.

DOlichum, nescio an Theophrastus aliquando idem legumen hoc appellet. Piso enim magis q̃ Phaseolo congruunt quæ de Dolicho ab eo dicuntur. Verba eius lib. 8. de plantarum historia hæc sunt. ὁ δὲ δόλιχοσ ἐὰν παρακαταπήξῃ τισ ξύλα μακρὰ ἀναβαίνει καὶ γίνεται κάρπιμοσ, ἐι δὲ μὴ φαῦλοσ καὶ ἐρυσιβώδησ. Quod est, Dolichus uero, si prope longius lignum defixerit aliquis, ascendit, fœcundusq; fit: sin minus, deterior, & rubigine uitiatur. Paulus tamen Aegineta primo uolumine quo capite de leguminibus agit, de Phaseolo his uerbis usus est. οἱ δὲ φασίολοι καὶ δόλιχοι καλούμενοι. quod est, Phaseli uero, qui & Dolichi nominantur. Magna utriusq; autoritas. Nec ego ausim pro re, quæ ad utramq; partem trahi potest, inter eos censere. Dolichon enim longũ græcis dicitur, quod Phaselorum siliquis msgis competit: & Pisum per se stare nequit ideoq; adiunctis sibi lignis, ut Theophrastus ait, nititur.

ℂ De Eruo. CAP. CXIX.

ὄροβοσ

ERuum paruus frutex, omnibus cognitus, angusto folio, tenuis, semina in ualuulis habens, e quibus farina fit nomine Eruina, ad multos medendi usus conueniens. Eruum capiti onerosum est. Aluum esu turbat. Sanguinem per urinam extrahit. Elixo boues saginantur. Parandæ farinæ ratio hæc est. Vberiora grana, candidaq; deliguntur, permiscendoq; aqua resperguntur, donec sufficienter cõbibant. Postea torrentur, usq; dũ hians cortex disrumpatur. Molitaq; farinario cribro incernuntur. Postremo farina reconditur. Hæc aluo utilis est. Vrinam ciet.

Meliorem colorē efficit. Sanguinē per uesicam, aut aluū cum torminibus elicit, si largius in cibo aut potu assumatur. Vlcera cū melle purgat. Lentigines, & uitia cutis in facie, & maculas, totumq; corpus emendat. Nomas, gangrænas, duriciasq; serpere non patitur. Mammarū duricias emollit. Atra ulcera, quæ theriomata uocāt, fauosq; emarginat. Carbunculos rumpit. Cum uino illitū, morsibus uiperarū, canum, hominūq; medetur. Vrinæ difficultates, tenesmosq; ex aceto mitigat. Tabidis, qui alimentū non sentiunt, tostū, & in nucis magnitudinē melle collectū, conuenit. Eius decoctum perniones, & pruritus in toto corpore sanat, fouendo.

A

BARBARI COROLL.

ERuū, Herbumue, aliud candidū, aliud ruffum. In siliquis grana sine septo habet, quæ se inuicē quasi tangāt, ut in Piso. Siliquæ forma teres, & ad rōnē grani Cylindracea, ut itē Piso. Patientissimū uetustatis est atq; cicer. Genus est & Eruilia leguminis, quā nōnulli falso Durellā uulgo dictā interpretantur: propterea, q; hodie quoq; in Vmbria uocant Eruiliā agricolæ, q̄d in Gallia & Venetia prouincia Dorā, Durellāq;: folio crasso & oblongo leontopodij, sed maiore: capitulis semē includētibus minutū, simile nasturtio, tantū exilius flore cādido. Scopas ex ea rurī faciūt. At Eruilia, syluestris herba ē, amaritudinis eximię, colore & folio cicerculę, q̄q̄ minore.

Pli. li. 18. ca. 15.

De Lupinis. CAP. CXX.

θέρμος ἥμερος

SAtiuus Lupinus notus est. Cuius farina cū melle delinctu, aut potu, uentris animalia expellit. Ipsi quoq; macerati, & cū sua amaritudine esitati eadē efficiunt. Decoctū eorum idē munus pręstat, cū ruta & pipere potū. Quare lienosis prodest. Eodē ulcera tetra, quæ theriomata uocant, gangrænas, incipientē scabiem, eruptiones pustularū, ulcera in capite manātia, uitiligines, maculasq; fouere utilissimū. Menses & partus extrahit, cū myrrha & melle subditū in uellere. Eorū farina cutē liuoresq; corrigit. Inflāmationes cum polēta & aqua mitigat. Tubercula, & coxendicū cruciatus, ex aceto lenit. Strumas in aceto cocta illitaq; dissipat. Carbunculos rumpit. Decocti cœlesti aqua, donec in liquamēti crassiciem redigantur, faciem abstergunt. Medentur pecorū scabiei, cum radice nigri chamæleontis, ita, ut tepente decocto abluantur. Cit urinā radix cum aqua cocta. Lupini triti, ubi maceratu dulcescere cœperint, cum aceto poti, fastidium detrahunt, & cibi auiditatē faciunt. Gignunt & syluestres Lupini satiuis similes, sed omnino minores, qui eadem quæ satiui possunt.

B

θέρμος ἄγριος

BARBARI COROLL.

LVpino cura officit, q̄uis alte conditū in terra, diducit eam radice, & in summa nititur. atq; ita germinat ceu per uim. Grana eius in siliquis discreta septis. Viride nullum mandit animal. Diuturnius id tradunt Eruo, ac Cicere. Sabulum, & arenas, & omnino uitia terræ sequitur, horretq; culta ex omnibus quæ eduntur. Sicco nulli minus ponderis, plus utilitatis. Mitescunt cinere, aut aqua calida. Circumagi Lupinum cum sole, tradunt plærique.

LVPINVS SYLVESTRIS.

LVpini syluestres per omnia minores inueniuntur satiuis, præterq; amaritudine.

De Rapo. CAP. CXXI.

γογγύλη

DEcocta Rapi radix alit. Inflationem parit. Mollesq;, spongiosasq; carnes creat. Venerem stimulat. Decocto podagræ, per-

C nionesq; fouentur. Contritoq; Rapo, atq; imposito iuuantur. Si excauatæ radici rosaceum cæratum adigatur, & ferventi cinere eliquescat, exulceratis pernionibus proficiet. Asparagi eius decocti esu, urinam ciunt. Semen antidotis & theriacis, præsertim quæ sensum doloris auferunt, Anodyna uocant, idoneum est. Potum contra uenena salutare est. Venerem concitat. Muria conditum, minus alimenti sufficit. Sed multo magis appetentiam recreat. Syluestre Rapum in aruis nascitur, fruticosum, in cubiti altitudinem assurgens, ramosum, læue. In cacumine folia fert læuia, digitali latitudine, aut maiora, & fructum in siliquis caliculatis. Cumq; pulpæ aperiuntur, alia intus siliqua spectatur, quæ quandam capitis speciem præbet. In qua semina paruula concipiuntur, foris nigra, intus alba. Additur in medicamenta, quibus ad detergendam cutem in facie, totoq; corpore utimur, præsertim quæ ex lupini, aut erui, tritici, aut lolij farina fieri solent.

BARBARI COROLL.

Theophr. lib. 7. cap. 4. Pli. li. 15. ca. 13.

RApa, quasi Ruapa, ut inquit Varro, tellure accumulata conditur ab olitoribus, ut in sequentem annum regerminet. Semen includitur siliqua. Vtrunq; sexum in hoc quoq; genere intelligunt, ex eodem semine prouenientem, ut scribit Theophrastus. Q; quã uidetur Athenæo, marem a Theophrasto nihil aliud intelligi, q; Napum Buniada. Effœminari collocatæ rarius dicunt, masculescere densius compositę. Laudatur semen eius tenue. Seritur semine, post transfertur. Dulcescit algoribus: per quos & in radicem, non in folia incrementum capescit. In Italia Nursinæ præferuntur a Columella. Pollux, & Athenæus e Mantinea maxime commendant. D Gongylen, & Gongylida Græci uocant, quemadmodum & nostri Rapum, atq; Rapam. Nam Rapina ut Napina, & Cepina dicitur: & Rapitium, ut Auitium, Piscitium. Cato coles Rapitios uocauit alio loco. Rapa biennio sata conuertuntur in Napos, alio Napus Raporum naturã accipit. Gongyliorum uocabulo Hippocrates globos pusillos quasi pilulas, & catapotia significat Galeno: ipsos autem pastillos, siue orbiculos, quibus in medicina utimur, Dactylios appellat: quod & officinæ modo seruant. Rapas Lacedæmonios Gasteras uocare Apollas tradidit. Sed Nicãder colophonius Gasteras a Boëtis Brassicas intelligi: Rapas uero Zaceltidas appellari uoluit. Amerias, & Timachides non Rapas, sed cucurbitas ita dici arbitrantur. Sunt e Græcis qui Rhaphyn esse dicant Napum Buniada: licet Glaucus non Rhaphyn, sed Rapyn uocet: unde apud nos Rapo nomen uideri potest manasse.

RAPVM SYLVESTRE.

Pli. li. 19. ca. 19.

SYluestris Rapa longior, in speciem q; Raphani, caule breui, semine intus candido, duplo maiore q; papaueris. Has in Dalmatia frequentes sponte nasci, Possidonius est auctor.

EX M. VERG. COMM.

COmmunem latinis græcam Gongylem, non Rapum, sed uocem fecit in carmine suo Columella, cum peractis Vulcanalibus cecinit: Nube noua seri cœli impendentibus undis Gongylin, illustri mittit quam Nursia campo. Nec peregrinitatem uocis ueritus latinus homo est: tam grata omnibus erant omnia, quæ ab ea gente in doctrinis audirentur. Cumq; in secunda græcorum declinatione, & in quinta nomen id in græcis inueniatur, ex quinta elegit secundã, scilicet hoc quod Dioscorides ait, sunt qui Gongylida, nulla significatiõis diuersitate. Nisi quis forte diminutiua forma Gongylida, a Gongyle factum id nomen dixerit. Quacunq; autẽ forma dixerit aliquis eadem significatione, semper indicabit quod rotundum sit: qua figura ubiq; plærunq; nascuntur Rapa. Græcis enim γόγγυλον ςρόγγυλον, id est, rotundum significat. Quod deinde hic ait, minus nutrire in cibo Rapa quæ in muria seruãtur, ex antiqua salgamorum consuetudine rationem habet: quorũ cum esset quotidianus usus, docere Dioscorides uoluit, mutata aliquantisper natura, minorem ex conditura uim in nutriendo Rapa habere. Quomodo autẽ condirentur, & condita seruarentur, Columella. 12. uolumine capite quinquagesimo tertio satis docuit. Poterũt uolentes ex eo scriptore omnia facile nouisse. Quos obiter monemus,

quærendum medicæ materiæ studiosis esse, quas nam hic dicat in syluestris Rapi siliquis capitum speciem & figuram. Quale enim id sit, non satis constat.

A

De Buniade Napo. CAP. CXXII.

Cocta Buniadis Napi radix inflat. Modicum alit. Semen eius potum uenenorum uires hebetat. Antidotis ammiscetur. Conditur sale radix.

βουνιάς

BARBARI COROLL.

Naporum in medicina quoque Græci fastigia duo seruant. Angulosis foliorum caulibus florentis, quod Bunion uocant, dicendum inferius. Alterum genus Buniada appellant, de qua hic agitur. Amiterninam Buniada maxime sunt qui probent. Græci Thebaicam. Officinæ modo ignorant Buniada, & syluestris Rapi semine Buniadis uice utuntur. Quæ quam facile cognosci poterat. Est enim syluestri Rapo semen & nigrius & maius, quam Buniadis.

EX M. VERG. COMM.

Rapis congeneres Napi sunt, quibus locis nascuntur, omnibus cogniti, & a cunctis rei rusticæ scriptoribus longissime descripti. Eorum plura a Theophrasto, Plinio, alijsque genera numerantur. Columella in his etiam græca uoce in eodem carmine usus ait, Quæque Amiterninis defertur Bunias aruis. Eodemque loco de conditura eorum a Rapis statim certam rationem monstrauit.

De Radice. CAP. CXXIII.

Raphanus latine Radix dicitur. Excalfacit. Flatus gignit. Ori suauis est, sed stomacho aduersatur. Ructus ciet. Vrinam pellit. Aluo aptior. Summo tamen cibo sumi debet, quo magis eius distributionem adiuuet. Cum autem præsumitur, cibum subleuat. Quare uomituris commodissime datur ante cibum. Sensuum aciem excitat. Decocta contra ueterem tussim, & pituitæ crassiciem in pectore, efficax est. Cortex ex aceto mulso, celerius uomitiones mouet. Hydropicis commodissime illinitur. Lienosis utilis. Sugillata cum melle tollit. Contra uiperarum ictus auxiliatur. Alopecias ad pilum reducit. Lentigines cum loliacea farina emendat. His qui fungis strangulantur, tam cibo quam potu salutaris est. Semen uomitiones facit. Vrinam mouet. Menses cit. Lienem extenuat. Cum aceto potum gangrænas ualidissime emarginat. Coctum cum aceto mulso, anginis perquam utiliter gargarizatur. Contra cerastis morsus, potum ex uino auxilio est. Syluestris Raphanus, quam Romani Armoraciam uocant, alij montanum Raphanum, alij Apium, alij Iscada, alij Chamæbalanum, Romani etiam Radicem syluestrem, ramulos tenues iunceos duos siue tres spargit, rubentes, folijs rutæ syluestris, oblongioribus, & angustioribus, semine paruo, radice albuci, rotundiore, turbinatiore, pyri figura, candido cortice. Ea lacteo succo madet. Pars radicis superior uomitione bilem pituitamque extrahit, inferior per aluum. Tota susque deque purgationes mouet. Quod si tibi in animo est succum extrahere, radix tusa in fictili mergitur, & qui supernatat succus pinna eximitur. Is sesquiobolo potus, utraque parte purgat.

ῥαφανίς

B

BARBARI COROLL.

Radix, quam ut Varro inquit Raphanon, & Raphanida, & Crambidion Græci nominant, caudice uno assurgit fere arboreo, ut in Ruta quoque cernitur: proinde hoc genus olerum Den-

C drolachana cognominant, hoc est, ut Theodoro placet Oleriarbores. Die tertio a satu prosilit, radice terra adoperta, Rapi modo. Sequenti anno germinat, tellure abiecta. Semen in siliquis. Genera, Bœotium rotundum & dulce. Liothasion, quod alij Thracium uocant, patientissimum hyemis. Cleonæon, in longitudinem porrigitur. Corinthium, amplissimum detecta stirpe nascitur. Quo folium leuius, eo suauior atq; mitior est Raphanus. Dulcescit ut Rapum frigoribus. Traditur genus unum erucæ folio. Pulices appellantur bestiolæ Raphanis innascentes. Raphanorum radices lignescere Theophrastus est auctor. Hæ, ut inquit Palladius, fœminini generis existimantur, quæ minus acres sunt, & habent folia latiora, leuiora, & iocunde uirentia. Raphanum, ut brassicam, uiribus inimicũ esse constat, ut si circum se seratur, diffugiant. Genus ei unum est, quod ab Herodoto uocatur Syrmæa. In Aegypto cum cepis & allio pyramidibus condendis præberi solitum, Iulius Pollux auctor. Confirmant id & Diodorus, & Plinius, qui scribunt ad id opus in Raphanum cepas & allium talenta mille octingenta erogata. Vt mirer Laurentium Vallam, apium, uertisse pro Raphano. Sunt e Græcis qui Syrneam apud Iones genus oleris apio similis accipiant. Itemq; pro edulio ex adipe, atq; melle. Sed Syrmeam legi malo, q̃ Syrneam. Vtq; hinc fortasse ferculum nuptiale uulgus Syrmiam corrupte pro Syr.æa dixerit, ex amygdalis, & pulpa gallinacea, & saccharo. Nam Hippocrates Surineam, siue Syrmæam, pro succi quodam genere, seu passum, seu defrutum id sit, intelligi uolebat, cum præciperet, quid in uino odorato, Syrmæaue sumendum esset. In compositionibus quibusdam Pauli & Aetij Bacanum inuenio commemorari. Nec quid ea res sit comperio, præterq; in quodam glossemate, ubi semen, siue nucleum, siue mucronem Raphani Bacanum esse legebatur. Bacanum Aetius iocinori prodesse in cibo, utiq; parti eius uisceris incuruæ prædicat.

AGRIORAPHANOS.

Agrioraphanos, ab Raphano agria differt auctoribus: ut aliud sit syluestris Raphanus, aliud Raphanus syluestris: quemadmodum leuca canthe, ab acantha leuce distat, id est, alba spina, a spina alba. In quo tamen honestius puto nominibus Græcis uti, q̃ Latinis. De Agrioraphano, & hic, & libro quarto paucis immutatis agituri. Apion, & Ischada nominando. Nec Theodorum probo, caricam, atq; pirum interpretantem. Falsum est & quod scribit, inter spinas esse, quam pirum uocant. Non enim hoc in Theophrasto, quem uertit, legitur. Fefellit hominem, ꝙ auctor ille de Orchi herba scribit, similem ei caulem esse apio, sed spinosum. Proinde Plinius, caule inquit spinoso est Orchis. Paulus Chamæraphanon quoq; dici hanc existimat, quæ Apios, siue Agrioraphanos uocetur. Radicem habet cepæ, sed ampliorem, uel ut Theophrastus inquit, asphodeli, uerum squammosam. Nascitur in montosis & asperis, aliquando & herbosis. Effoditur uere.

D

¶ De Syluestri Raphano. CAP. CXXIIII.

ῥαφανὶς ἀγρία

Syluestris Raphani, quam Romani Armoraciam uocant, folia satiuo similia, & quadamtenus Lampsanam imitantur. Radix gracilis, tenera, subacris. Tam folium q̃ radix in olera recipitur. Excalfacit. Vrinam concitat, æstuosus.

BARBARI COROLL.

Raphanos agria, id est, Radicula syluestris, & quę Cheria, & in Ponto Arinon, & ab aliquibus Leuce, a nostris Armoracia uulgo dicitur, fronde copiosiore q̃ corpore. Laudatissima nascitur Arcadiæ. Seritur in Italia, & Armoraciam uocant satiuam, ut inquit Plinius.

¶ De Sisaro. CAP. CXXV.

σίσαρον

Sisarum uulgo cognitum. Cuius radix decocta ori grata est, & stomacho utilis. Vrinam ciet. Et appetentiam inuitat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 5.

Siser Græci Sisaron appellant. Duorum generum est, Satiuum, & Erraticum. Inest longitudine Siseri neruus ut pastinacæ: qui decoctis extrahitur, magna tamen parte amaritudinis relicta: quæ mulso in cibis temperata, etiam uertitur in gratiam. Nobilitauit hoc princeps Tiberius, flagitando a Germania omnibus annis ex Gelduba castello, quod impositum Rheno est, ubi generositas præcipua: ex quo apparet frigidis locis conuenire. Non prætereundum, quod tradunt, ideo utilem stomacho uideri cibum, quoniam nemo tres Siseres edendo con-

tinuaret. Sisaram Varro, Plinius Sisarum appellat herbam, cuius flore uescantur apes: ut in Eryce disputatum est.

EX M. VERG. COMM.

INter olera quorum radix tantum in usu est Siser antiquis fuit, nec quæsitam in eo nisi radicis crassitudinem Plinius, & Columella indicauerunt. Siquidem alter. 11. rei rusticæ suæ libro de satione eius agens, iubet pastinato, stercoratoq; loco, & q̃rarissime poneda esse pastinacam, Siser, & inulam, ut maiora capiant incrementa: Alter naturalis historiæ libro. 19. è Germania maxime laudauit: quoniam egregiæ generositatis, & amplissimæ magnitudinis, in frigidissima regione nasceretur. Seri hoc non semine, sed bulbis ueteres dixerunt: qui ut in lilio, inula, & aro fit, a reliqua radice auulsi, ad nouam sobolem in hortis disponuntur. Fecerunt in hoc genere ueteres etiam satiuum, & erraticum: quemadmodum & in pastinaca, cui congener esse creditur, si cuncta a ueteribus de eo tradita diligentius obseruentur. Poterant dici & alia, sed quæ ab alijs tradita sunt, sine desyderio a nobis relinquuntur.

A

¶ De Lapatho, & Rumice. CAP. CXXVI.

EX generibus Lapathi, Oxylapathum uocant, quod in acutum tendit, prædura habens extrema, non nisi in palustribus nascens. Aliud est satiuum, illi dissimile. Tertium syluestre, paruum, plantagini proximum, humile & tenerum. Quartum genus est, quod alij Oxalida, alij Anaxyrida, aut Lapathon uocant, syluestri ac exiguo Rumici simile, caule non magno, semine subacuto, rubente, acri, in caule, & agnatis appendicibus emicante. Omnium decocto olere aluus emollitur. Crudi illitu, melicerides temporis tractu discutiutur. Syluestris & Oxilapathi, & eius quam Oxalida nominant, semen ex aqua, aut uino utiliter bibitur, contra dysenterias, & cœliacorum affectus, stomachi fastidia, scorpionum ictus. Quod si quis in potu præsumat, nihil molesti ex ictu patietur. Radices ex aceto coctæ, aut illitæ crudæ, lepras, impetigines, & scabrosos ungues persanant. Sed antea locus aceto & nitro in sole perfricandus est. Pruritus corporis, decoctum earum sedat, si foueatur, aut in solijs balnearum confricetur. Coctæ in uino & instillatæ, aurium dentiumq; dolorem mulcẽt. Strumas, parotidasq; discutiunt. Lienem cum aceto extenuant. Aliqui amoliendis strumis radicum gestamine utuntur, eas collo appendentes. Tritæ & inditæ, fœminarum profluuia sistunt. Cum uino autem potæ, regio morbo medentur. Calculos uesicæ comminuunt. Menses cient. Scorpionum ictibus auxiliantur.

λάπαθον
ὀξυλάπαθον
ὀξαλίδα
ἀναξυρίδα

B

BARBARI COROLL.

LApathum, nostri Rumicem fere appellant. Radice altissima, & inter olera maxime singulari: nec enim lateribus crassiores alias emittit, sed prætenues. Multicaule hoc olus, ac ramosum, & cum perfecte adoleuit, figura betæ proximum, corpus carnosum & madidum: eoq; uel exemptum terræ diu recens. Viuacissimum præ cæteris oleribus est Lapathum, præsertim satiuum. Differt hoc a syluestri, q sesquipedalis satiuo radix, breuior syluestri: gustus tamen gratior syluestri, sed acrior, ut omnia syluestria satiuis collata. Syluestre Lapathum, Aetius Centrodes, a pungendo cognominauit, radicem ei sublongam tradens, Raphano paruæ similem. Quod q̃ porro Lapathum a nostris Rumex dicitur, proprie tamen Rumex est, quem Oxalida, & Oxylapathum Græci nominant, satiuo similem, folijs aquosis, colore betæ candido, radice minima, Cantherinum Lapathum ab aliquibus uocatum. Quidam Oxylapathon satiuo simile esse, q̃ Oxalida, siue Rumicem existimant. Lapathos Democritus pro uenaticis scrobibus accæpisse dicitur. Theocritus Alapathon uocauit, ab effectu, quoniam exinaniat. Et enim Attici Alapatha, quæ nos inanitiones dicimus, appellant.

Pli. li. 20. ca. 21.

EX M. VERG. COMM.

C QVæ a pincipio capitis huius frequens uox auditur, ὀξὺ ὑπόξυ, & quæ ab his composita sunt, ὀξυλάπαθον, & ὀξαλις, in quibus anceps ad acetum, & quæ acuminata sunt significatio est, causam antiquis interpretibus, & latinis medicis dedit, ut omne Rumicis genus uno acetosæ nomine indicarent: quod scilicet ὀξὺ Græci acetum dicunt. Cum tamen quartum Rumicis tantũ genus acido sapore sit, ideoq; ὀξαλις dicta fuerit: qua uoce uinum quod acorem contraxit, & acescentem fecem, Græci etiam appellant. Cætera uero omnia ab acuta foliorum magis minusue cuspide ὀξυλάπαθον, & ὑποξυλάπαθον dicta fuerint. Quod forte miretur aliquis, si nesciat late in græcis patere significationem τοῦ ὀξέως, id est, eius quod illi acutum dicunt: nec tantum indicari ea uoce quæ in cuspidem, aut mucronem desinunt, sed quę celeri motu etiã transeunt, & subito efficaciq; sensu sentiuntur: quoniã quemadmodũ illa cuspide mucroneq; suo quę primũ penetrant, eodem modo & hæc festinata & efficaci actione potestatem suã exercent. Sic Homerus gladium acutum sæpenumero dixit. Pindarus uero acutam niuem, non eodem quo gladius modo acutam, sed gelu, sensuq; suo in humanum corpus penetralem. Qua uoce Lucretius, & Maro felicissime in frigore usi fuerunt. Eadem ratione Hippocrates etiam καιρὸν ὀξὺν, id est, occasionem non acutam, sed citissime transeuntem, & præcipitem dixit. Ob hanc ipsam causam acetũ etiam ὄξος a Gręcis dictum est, quod acore suo altius, efficacissimeq; in hominis sensum penetret, nec sine doloris aliquo sensu sentiatur. Fuit itaq; in Rumicum nominibus antiquis græcis hæc ratio, ut una eademq; uoce in alijs acidus significaretur sapor, in alijs acuminata foliorum cuspis. Ideoq; nos in quibus acidus sapor sit, ea descriptione usi sumus, quæ id indicaret. In quibus autem acuminata essent folia, aliquid itidem adiecimus, quo ea significaretur species. Quodq; hic in quarto genere ait, non oxalida ab acido sapore tantũ, sed anaxyrida etiam dici, a foliorum figura accæptum est.

ℂ De Hippolapatho. CAP. CXXVII.

ἱππολάπαθον

HYppolapathon olus est magnum, in paludibus nascẽs. Easdem habet uires quas supradicta Rumicis genera.

BARBARI COROLL.

D HIppolapathum maius satiuo, candidiusq;, ac spissius. Adiecere nonnulli Bulapathon, radicis tantũ altitudine differens. Sunt qui & Hydrolapathum tradunt, in aqua natum.

ℂ De Lampsana. CXXVIII.

λαμψάνη

LAmpsana, quod Romani Napium uocant, syluestre olus est. Plus alit quam Rumex, & stomacho utilius. Cuius folia caulesq; coquuntur in cibo.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.9.

LApsanam Græci uocant Lampsanem, Cyma est, siue Brassica syluestris, pedali altitudine, foliorũ trium: quæ hirsuta ei sunt, Napo simillima, nisi candidior esset flore. Hinc a latinis uocari Napium existimo: in quo tamen Dioscoridem auctorem solum habeo. Lapsanam diui Iulij carminibus, præcipue iocis militaribus celebratam, ait Plinius. Alternis quippe uersibus exprobrauere, Lapsana se uixisse apud Dyrrhachium, præmiorum parsimoniam cauillantes. Aliam puto herbam fuisse, qua cum lacte uictitauit exercitus. Cara nomine, ut alibi notabimus. Nam radice utebantur eius, non folio, ut ait Hirtius.

EX M. VERG. COMM.

HAec est Lapsana illa, qua Plinius ait ad Dyrrachium, uixisse Cæsarianos milites, eamque in triumpho Imperatori suo iocularibus carminibus exprobrasse: Vulgare olus, & in Brassicarum genere. Eam præcæpit Columella prope aluearia serendam esse: quoniam copiosam ex ea ceram apes colligant: Vulgaremq; dixit, quoniam ubiq; fere nascitur, folijs non dissimilibus Brassicæ, & ut nos uidimus, utrinq; trinis.

ℂ De Bunio, Napi genere. CAP. CXXIX.

βούνιον ἀκτίναν ἀνεμόσφορον παράδακρυ

BVnion aliqui Actinam uocant, alij Anemosphoron, magi Paradachry, Aegyptij Erxonem, Romani Scopã regiã, Aphri Zigar, aut Tẽpso. Caulẽ emittit quadrangulũ, & in eo foliosos ramulos, tenues,

prętenuibus foliolis et flosculis scatentes, longitudine digitali, folia, ppter radicē, Apio similia, sed multo tenuiora, & quæ modo quodam folia tribuli imitentur. Flores anethi, semen odoratū, minus Hyoscyamo. Excalfacit Bunion. Vrinā ciet. Secūdas detrahit. Lieni, renibus, & uesicę utile. Eo humēti aridoue utunt̄, exēpto radice & caulib. succo, ex aqua mulsa.

A

BARBARI COROLL.

BVnion, hoc est quod nostri Napum uocant, ut in Buniade meminimus. Quanq̄ Dioscorides Scopam regiam uocari Romæ scribat. Cæterum alia quoq; Scopa regia est, ut in Sideritę constabit. De qua porro Scopa regia loquatur Plinius uigesimo primo libro, non leuior inquit odor ei, quam Scopam regiam uocant, quanq̄ folia eius oleant, non flores, existimandū relinquo. Paulus Aegineta Buniō, a nonnullis Arction appellari scribit. Galenus Arcticone. De Bunio eadem a Dioscoride libro quarto, quæ hic legebantur detraximus, qa inutiliter repetita esse uidebantur.

¶ De Blito. CAP. CXXX.

BLiton Aegyptij Echlotoripā appellāt, alij Riplā. Romani Blitū, Daci Bles. Olus est aluo utile, nullius in medicina momenti.

βλῖτον

BARBARI COROLL.

BLitum, siue Blitus (Græci etiam Bleton) erumpit ocyssime, semen ut Betæ, corticeum, copiosum, racemosumq;, ut Atriplici. Radice non una, crassa, in rectum tendente, ut Beta, & Lapathon, & maxima pars olerum, sed continuo, multiplici, ac prolixa. Insipidum, & sine acrimonia. Vnde conuicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti. Blitum duplex ostenditur, rubens, & candidum. Apud Aristophanem quoq; Blitomamæ, pro stolidis accipiuntur: quos Plautus noster Bliteos appellat in Truculento.

Plí. li. 20. ca. 22
Theoph. lib. 7 cap. 1. 2. 3.

Blitea inquit, & lutea est meretrix.

Etiamsi corrupte legitur Blittera. Hippocrates Bubleton quoq; nominat herbæ genus: modo mendum in uerbo non sit. Scio enim & Bolbiton pro fimo bubulo, & Bolbiton pro quodam polyporum genere minuto capi ab Hippocrate, ut Galenus testatum reliquit. Sed & Onobleton herba, linguæ similis, Hippocrati, contra fœminarum profluuia in uellere apponitur.

B

EX M. VERG. COMM.

MAledicebatur quondā hominum ignauię ex hoc olere, & in accusandā ridendaué alicuius socordia & inutilitate, despectiorem Blito uulgus appellabat: tam nullum in morbis, aut sanitate usum habet. Edendo herbam esse Blitum, Paulus Aegineta in sexto ait, humereq; in secundo ordine et frigere. Palladius in Martio mense, his uerbis de natura sationeq; eius tradidit. Hoc mense Blitus seritur, solo qualicumq;, sed culto. Olus hoc neq; runcādum, neq; sarculandum est. Cum semel natum fuerit, ipsum se per multa secula seminis sui deiectione reparabit, ut etiam si uelis uix possit aboleri. Paulus itidem Aegineta, pręter paulo ante dicta, in primo inter olera Blitum numerauit, coniunxitq; Atriplici: nec quicq̄ de utraq; aliud dixit, q̄ humidū esse, uentrem deijcere, & parce nutrire.

¶ De Malua. CAP. CXXXI.

MALVAM hortensiam Pythagoras Antema uocauit, Zoroastres Diadema, Aegyptij Cochortem, Magi Lienem capræ, aut muris Vrinam. Satiua esui longe aptior syluestri. Stomacho aduersatur. Aluum iuuat, sed multo magis caules. Interaneis & uesicæ utilis. Cruda folia cum salis exiguo manducata, ægylopas ex melle sanant. Verum cum cicatricem trahere cœperint, ea demum citra salem utēdum est. Contra aculeatos apium uesparumque ictus, illita efficax est. Eadem cum oleo trita perunc̄ti, non feriuntur. Vlcera manantia in capite, furfuresq; cum urina sanat. Sacris ignibus, & ambustis decocta folia, tri=

μαλάχη ἀνθεμα

C taque, utilissime ex oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas insessione mollit. Prodest erosionibus uesicæ, & intestinorum, uuluæ, sedisque, clystere infusum. Ius decoctæ cum radice sua, contra omnia uenena auxiliatur, si continuo a bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morsus remedio est. Lac euocat. Semen in uino potum, addito Loti syluestris semine, uesicæ cruciatus lenit.

Pli.li.20.ca.21
Theo.li.9.c.19

BARBARI COROLL.

MAlua culturæ opera, intra sextum, septimumque mensem grandescit in arborem, hastarii, baculorumque usu in Arabia, Mauritania quoque Lixi oppido æstuario, ad Hesperidū hortos, & iuxta delubrum Herculis. Duo genera earum summa: quę amplitudine folij discernuntur. Maiorem Græci Malachen uocant in satiuis. Alteram ab emolliendo uentre dictam putant Malachen e syluestribus, cui grande folium, & radices candidæ, Athæa nominatur. Est & quæ unicaulis nascitur, Monocaulos ex facto cognominata. Omne solum in quo seruntur Maluæ, pinguius faciunt. De Althæa, quæ item Dendromalache, siue Anadendromalache dicitur, & Ibiscus, uolumine tertio disseritur. Est & Alcea huius fere generis seorsum indicanda.

ἀτράφαξις
χρυσολάχανον

De Atriplice. CAP. CXXXII.

ATraphaxin aliqui Chrysolachanon uocant, Romani Atriplicē, Aegyptij Ochi. Cognitum olus est. Duo eius genera. Syluestre. & Satiuum. Coctū estur ut olus. Aluū mollit. Panos discutit, siue crudū, siue coctum illinatur. Semē cū aqua mulsa potum, regium morbū sanat.

Pli.li.20.ca.20

BARBARI COROLL.

ATriplex, octauo die a satu, Octobri mense prouenit. Radix ei una descendit in altitudinē, unde fibræ aliæ promantur, ut in Beta. Foliatum habet semen, & obductum cortice, numerosum, racematimque, singulis ramis insidens. Atriplex & syluestre est, & satiuum: accusatum a D Pythagora, tanque faceret hydropicos, morbosque regios, & pallorem. Coquitur difficillime, ac ne in hortis quidem iuxta eum nasci quicque, nisi languidum, culpauit. Addidere alij plurimas ægritudines ex eo gigni, nec nisi aqua sæpius mutata coquēdum. In Italia difficulter id nascebatur. Syluestri capillos tingebant. Atreplexū ueteres, nō Atriplicē uocasse perhibent: ab græco nomine potius, quam ab atrore, ut arbitror. Hippoc. etiā Adraphaxin appellat: post Atraphaxin dixere Atticis, d, literam in, t, mutare amantibus: ut facit Aristot. qui entelechiam, pro endelechia usurpauit, ut Lucianus autor est. Quibus porro Atriplex idē uidetur esse cum eo genere quod Spinacia uulgo dicimus, & Græci recentiores Spanachia, falluntur apertissime. Si quē porro uocabulum id parum delectat, Atriplex Hispaniensis nominetur. Et Hercule fieri potest, ut inde profectum sit ad nos olus, ieiunijs aptissimum, nec ueteribus (ut conijcio ac demiror) compertum.

EX. M. VERG. COMM.

IOcatus ex hoc olere quondam in fabula quæ Equites inscribitur, græcorum omnium comicorum lepidissimus Aristophanes, est, falsi Atriplicis olere, ab oratoribus Athenienses impleri in concione dicens: compositoque ex olere, & mendacio nomine, quæsitam in populo uulgari ratione gratiam, & credulæ plæbis irritam bonorum spem simul deridens: non aliam ob causam, quam quia uulgare hoc olus est, nullamque habet maiorem utilitatem: qualia hominum mendacia sunt, ubique omnibus in promptu parataque, & inutiliter plærumque euadentia: quod olus hoc etiam habet in tertio refrigerandi ordine, per aluum celerrime descendens. Quæ tota spei fortuna est: siquidem in ancipiti posita, quantumuis leui pulsu & strepitu tota perit & euolat. Sationem Atraphaxis docuit Columella libro. 11. his uerbis. Cherephilum, itemque olus Atriplicis, quod græci uocant ἀτράφαξιν, circa calendas octobres obrui oportet, non frigidissimo loco. Nam si regio sæuas habet hyemes, post idus februarias semine differenda sunt, suaque sede partienda. Papauer, & Anethum eandem habent conditionem sationis quam Cherephilum, & Atraphaxis. Cur autem Chrysolachanon etiám, id est, aureum olus quondam diceretur, facilem habet coniecturam: quoniam lutheo flore sit, ideoque ab auro nomen inuenerit.

¶De Brassica. CAP. CXXXIII.

A κράμβη

CRamben Romani Brassicam uocant. Ea aluo est idonea, si mo=
do leuiter ferueфacta edatur. Nam percocta aluum sistit. Sed mul
to magis bis cocta, aut quæ in lixiuio coquitur. Stomachum autem male
habet. Acrior est æstiua. In Aegypto propter amaritudinem non estur.
Cæcutientibus, et tremulis esse, prodest. Summo cibo sumpta, crapulam
discutit, & uini noxam restinguit. Melior stomacho Cyma, sed acrior, &
ad ciendum urinam ualidior. Ea condita, stomacho inimica est. Aluum
conturbat. Crudus succus cum nitro & iri deuoratus, aluum emollit.
Cum uino quoq; epotus, uiperarum morsibus auxiliatur. Cum fœno=
græci farina, podagris & articulorum uitijs illinitur. Prodest & sordidis
ulceribus, & uetustis, illitus. Caput purgat naribus infusus. Menses ex=
trahit cum loliacea farina inditus. Folia per sese, aut cum polenta trita,
conferunt inflammationibus, tumoribusq;. Epinyctidas, ignem sacrum,
leprasq; sanant. Carbunculos ex sale rumpunt. Fluentes capillos retinēt.
Cocta, addito melle, aduersus depascentia ulcera, gangrænasq; ualent.
Lienosisq;, ex aceto cruda prosunt. Mansa deuorato succo, retusam uocē
instaurant. Decoctum eius potu, aluum & menses ciet. Flos post concæ=
ptionem in pesso subditus, partus spem adimit. Semen eius, præsertim

B

quæ in Aegypto nascitur, potum, tineas repellit. In antidota cœliacorum
additur. Faciei cutem, lentiginesq; expurgat. Virentes cauliculi cum ra=
dice cremati, & adipe porci uetusto excępti, diuturnos laterum dolores
mitigant.

BARBARI COROLL.

Theo. li. 7. c. 4
Pli. li. 20. ca. 9.
Cato de re ru stica. ca. 156. 157

BRassicam, antiqua Græcia, non Cramben, sed Raphanon appellabat: quod & Aristoteles,
ut Iulius Pollux inquit, et Theophrastus fere sequitur. Crambe quasi Corამble dicta existima
tur: q̄ pupulas oculorum, quas Græci Coras uocant, hebetet, autore Columella. Sed &
ipsi quoq; Attici Corambem dicunt eam. Dederit hoc locum prouerbio fortasse, repetitā Bras
sicam, nedum nocere, etiam occidere. Græci tostam carnem Crambaleam uocant, Athenæus
autor. Brassica, ut Varro inquit, dicta quasi passica, q̄ ex scapo minutatim præsiccatur, & pas-
sa fiat. Die a satu decimo se ostēdit Brassica. Digeritur a Theophrasto in genera maxime tria.
Syluestris, cui folium æquabile, paruum, rotundū, multiplex: ramosæ, succo aspo, medicato,
ad detractiones per aluum p̄cipuo. Secundum Crispæ: quę & amplitudine folij, & bonitate suc
ci pręfert̄ omnibus. Tertium Leuis appellatę. Nonnulli addidere Quartū, cui semen deterrimū,
aut omnino nullum. Cato quoq; tria facit discrimina. Vnam extētis & grandibns folijs, caule
magno: propterea Cauloden uocatam, aliquando Septembrinā, ab alijs Eleada. Alterā crispo
folio, Selinada nominatam, a similitudine foliorū Apij: quā & Apiam cognominant, alij Cli
uaculā. Tertiam proprie appellatam Crambem, minutis caulibus, folijs tenuioribus, & simpli
cibus, densissimisq;, sed amariorem, leuiorē, tenerā, quæ ob id & Lenis dicatur. Sed de syluestri
Brassica suo loco agemus. Athenæus tria inquit Brassicę sunt fastigia. Primū Halmyris: quā &
pręfert omnibus, pręsertim in Eretria, & Cumis, & Ephesi, & Rhodo, & Gnido genitā. Secūdū
Liophyllos, a foliorū lęuore dictum, ubiq; nascēs. Tertium Selenusia, folio crispo, et Apij simi
litudine, a qua & nomē habet. Hęc naturæ, illa ganeæ distinctio. Tritiana magnitudine ac sapo
re p̄cipua, cui pedale aliquādo caput. Dein Cumana sessilis folio, capite patula: mox Aricina,
altitudine nō excelsior, folio numerosior q̄; tenuior, cuius sub omnibus pene folijs fruticat
cauliculus peculiaris. Ideoq; utilissimū genus existimat̄. Pompeianę, in oppido Cāpanię. Pom
peijs, p̄cerus caulis, ab radice gracili, intra folia crassescens. Rariora hęc, angustioraq;, sed teneri

C

tas in dote, frigora non tolerat. Sabellicę usq; in admirationem crispa sunt folia: quorũ crassitu-
do ipsum caulem extenuat, sed dulcissima perhibentur ex omnibus. Non pridem ante Colu-
mellam subiere Lacutures, a loco dicti, quo lacus Turni, siue ut Plinius scribit, lacus Turonis
fuerit, conualle Aricina, capite prægrandes, folio innumero. Alij in orbem porrecti. Alij in la-
titudinem torosi. Nec plus ullis capitis post Tritianos, et Cyma nullis serior. Hoc genus quidã
interp̃tant q̃d mõ Capitios coles, & in Hispania Murtianos uocãt. Brutiani, frigoribus alunt,
grandes folijs, caule tenues, sapore acuti. Addunt ijs Silirenses, Tiburtini, Stabiani, Partheno-
pęi, q sunt hirsuti. Vesuuini, q sunt amari, nõ sine suauitate. Marrucini, rubent paucis folijs. Si
gnini breuiores, crassiores, sapidiores Cappadocę folijs, caule pene nullo, frequẽtibus tunicis,
& contra frigus muniti, priusq; in florem exeant, ut uix prima folia discernantur hyeme. Cui-
cũq; generi pruinæ plurimũ suauitas conferunt. Suauissima ex omnibus est Cyma. Est aũt Cy
ma q̃dã ipsorũ caulium, delicatior teneriorq; cauliculus, quem a prima sectione, proximo uere
præstant. Græci Cyema, quasi partũ eius uocant. Nos & Cymas, & Cymata uocamus: nec in
Brassica mõ, sed in Raphano, & alijs cõpluribus: q̃q; absolute Cyma, nõ nisi de Brassicę fructu
capit. Palladius Quymã uocat, et semel opere in toto Plinius. Post Cymã æstiui, autumnales-
q; cauliculi, mox hyberni, tũ deinde iterum Cymæ, nullo æque genere multifero, donec sua fer
tilitate cõsumatur. Omnibus oleribus anteponit Cato Brassicã: p̃pterea, ut inquit Varro, no-
mine oleris Brassica intelligitur. Vites ad Brassicã assitæ diffugiunt, introrsumq; in fundum se
declinant: quo argumento usus Androcydes, cõtra ebrietatem ualere Brassicam dixit. Tãta est
inter plantas quoq; discordia. Hinc Nestor in eo libro, qui Alexicepos inscribitur, olus hoc ex
lachrymis Lycurgi, a Libero patre uitibus adalligati, natum prodidit. Brassicæ decoctę aqua,
nihil æque fetet humi effusa, crustæ si occupent intus uasa calidaria, in tantum, ut non sit eas
auellere: si Brassica in ijs decocta fuerit, abscedũt: Coles capitatos, uulgaris sermo, Scapitos ap
pellat, antiqui Lacuturres, et Tritianos, ut conijcio. Ex semine uetusto Brassicę nasci aiunt Ra
pam, & contra ex Raporum Brassicam. Nobilitauit Brassicam Ionia, per eam iurando, quasi p
aliquem Deorum: ut Zeno Citeius stoicę familię caput, per Capparin, Socratis credo æmula-
tione deierantis per canem. Ob id & mantin, ceu uatem quandam ab Hipponacte Brassicam

D

uocari, testis est Athenæus: qui & puerperis in Attica regione amuleti cuiusdam loco Brassicã
apponi solitam commemorat. Nomen oleris commune quidem est quibuscumq;, Lachanum
apud Græcos, priuatim tamen Brassicæ tribuitur. Ab olla dictum Olus, testis est Varro: ut eo
uideatur poeta Veronensis alludere cum cecinit, non olera Olla capit. In quo sciamus obiter,
non pro uase in eo uersu capi Ollam, sed nomen esse uiri proprium. quod ignorãtes fere gram-
matici, delyrant: Quemadmodum & in eiusdem poetæ uerbo, Mentula.

EX M. VERG. COMM.

AVtor omnibus, ut credimus, post se Theophrastus fuit, ut Brassicæ, quæ edendo est, pre-
cipuam diuisionem triplicem facerent: nec aliter, si conferantur ueterum latinorum cum eo in
hac parte cõmentaria, rem diligenter intuentibus uidebitur. Nihil enim octauo de plantis li-
bro, de olere hoc ab eo dictum, non ijsdem uerbis, Romana breuitate a Marco Catone rustica-
rum rerum capite centesimo & quinquagesimo septimo redditum est: & post Catonẽ a Plinio
naturalis historiæ. 19. cap. 7. Quæ ideo non repetuntur a nobis: quoniam quæ tria a Diosco-
ride numerantur hoc loco Brassicæ genera, satiuæ, agrestis, & marinæ, aliam diuisionis rationẽ
habent. Siquidem illæ ex ruris, hortorumq; disciplina, & ad usum sanitatis in pascenda familia
ab autoribus illis traditæ fuerunt: hæ diuersis locis nascentes, ad medicinam docentur. Opor-
tet itaq; in priore illa Brassica, & quam satiuam hic dixit, tria illa Theophrasti, Catonis, & Pli-
nij genera collegisse. Omnium enim pares uires sunt. Tum agrestem, & marinam illis adijcere
sponte sua, alijsq; locis, & ad medicinam tantum nascentes, & quæ non aliunde q̃ ex similitudi
ne aliqua in familiam & nomen Brassicarum uenerunt: quales plantæ aliæ multę, deficientibus
proprijs appellationibus, quibus indicarentur, gentiũ adoptione, nomen, & dignitatem inue-
nerunt. Vidimus nos marinam Brassicam, nihil præter florem simile satiuæ habentẽ, eadem fi-
gura qua a Diosc. describitur, tenuissimis, & in longitudinem porrectis folijs, qualia in Salice
sunt, pediculis pendentibus, & in longis ramulis per interualla binis deinceps dispositis. Hanc
in antiquissimis gręcorum codicibus a Romanis legimus marinum Codiculum uocari. Agre-
stem Plinius Erraticam etiam nominat, cõmuni syluestribus cunctis appellatione. Quæ enim
græci ἄγρια dicũt, erratica plærũq; latini appellauerũt. Non relinquendum illud etiã, q̃d ad gre
corũ in hoc olere appellationes pertinet: quam posteriores in ea gente Cramben dixerunt, an-
tiqores Raphanum dixisse. Testatur id Theophrastus libro de plantis octauo, qui non alio q̃

Raphani nomine ꝑ Crābe utit̄. Verba eius sunt. τῆς δὲ ῥαφάνου τριχῆ διαιρουμένης. &c. Nec multo post, ἰδίως δὲ ἡ ῥάφανος ἔχει. Itemq; lib. 2. de causis plātarū. καθάπερ ἡ ἄμπελος τῇ τῆς δάφνης καὶ τῇ τῆς ῥαφάνου. Quę oīa nō de Raphano, quę Radicula nūc est, sed de Crābe, quā Brassicā nostri nomināt, ab eo dicta fuerunt. Idem, & longe certius Aristoteles lib. 5. de animaliū historia, q̊ loco de erucis in Brassicis nascētibus his agit uerbis. αἱ δὲ γινόνται ἐκ τοῦ φύλλων τοῦ χλωρῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς ῥαφάνου ἣν καλοῦσι τινὲς κράμβην. Qđ est. Nascunt̄ et alię ex uiridibus folijs, p̄sertimq; in Raphano, quā Crambē aliq. i. Brassicā nomināt. Actum de tota hac re lōgius a nobis est, ut intelligerent legentes, quanto periculo huiuscemodi docent̄, nisi res prius q̄ uoces cognouerit aliqs: & scirent, qui medicinam profitentur, posse aliqn̄ fieri, ut Raphanū ꝑ Brassica in antiquissimis græcorum scriptoribus inueniant, qualis Hippocrates est: oporteretq; in ea uoce, non Radiculam quæ nunc græcis & latinis Raphanus dicitur, sed Brassicæ olus intelligi.

A

¶ De Syluestri Brassica. CAP. CXXXIIII.

κράμβη ἀγρία

SYluestris Brassica, quam Romani Rusticā appellant, maritimis prę ruptisq; locis, magna ex parte gignitur. Satiuæ similis, sed candidior, hispidiorq;, amara. Cuius Cyma ī lixiuio cocta ori nō insuauis. Folia illitu uulnera conglutinant. Et inflammationest, umoresq; discutiunt.

BARBARI COROLL.

BRassicam syluestrem, Græci medicantes Ceram quoq; nominant: nos Erraticam. Quanq; sciendum, Ceram genus Raphani a Plinio accęptū, non Brassicæ. Hanc alij Petræam uocāt, inimicissimam uitibus. Sunt qui Colem syluaticum appellent. Syluestris laudes imēnso plus prędicat Cato q̄ satiuæ. Folia syluestri leuia, rotunda, parua, & ut Plinius inquit, bina, sed densissima, & plurima, plantis oleris similior. Inter syluestres Brassicas & Lapsana est, ut diximus: itē Sandix, & Iasione, & Enthusicon, siue ut alij codices, Anthriscon. De Petræa Theophrastus, si modo hæc est quam supra diximus, circa Psophidem nasci scribit optimā, numerosamq;. Alicubi non Petræam, sed Petræum uocauit. Alioquin & Capparis Petræa quandoq; dicitur. Nā Petrophyes Aizoum est, ut Empetron Saxifraga.

Theo. lib. 7. capite. 4. 5.

B

¶ De Brassica marina. CAP. CXXXV.

κράμβη θαλάσσια

MArina Brassica a satiua prorsus abhorret, q̄ folia ferat rotundæ Aristolochiæ, prælonga, tenuia. Singula a ramulis rubentibus exeunt, singulari ut Hędera stilo. Habet lacteum succum, sed paucum, salso gustu, & aliquantum amaro, pingui compage. Hærba in totum stomacho inimica, acris. Vehementissime aluum ciet, in cibo cocta. Coquitur, propter acrimoniam, cum pingui carne.

BARBARI COROLL.

BRassicæ marinæ cauliculos quidam Halmyrida uocari putant, quoniam nisi in maritimis non proueniat. Nauigatióne quoq; longinqua, uiridibus asseruatis ad transferendum. Plinius hanc marinum Olus, est ubi appellarit, recentiores græci Thalassocramben.

¶ De Beta. CAP. CXXXVI.

τεῦτλον

BEta duorum generum est. E quibus nigra coquitur cum lenticula, ut uentrem sistat. Quod magis radice eius pręstatur. Candida aluo utilis est. Vtraq; tamen propter nitrosum humorem quem habet in se, noxij succi est. Vnde succus earum, cum melle naribus inditus, caput purgat. Aurium doloribus auxiliatur. Decoctum radicis & foliorū, furfures, lentesq; deterget. Perniones fotu mitigat. Crudis folijs uitiligines nitro antea perfrictas, alopeciarū inanitates, atq; depascentia ulcera, illini prodest. Eruptionibus papularū, igni sacro, ambustisq;, cocta medet̄.

BARBARI COROLL.

BEta culturæ quadam ratione incrementum capescit arboris. Seritur circa mensem maium,

Pli. li. 19. ca. 8.

C sicut omnia, quæ greci uocant Epispora: quod genus etiam sementis primæ nomen habet: etiam si alio quoq; sata mense proueniant. Ideoq; Beta æstate, sexto die nascitur, hyeme decimo. Peculiare in Beta est, ut non continuo singula semina producat, sed anno interim sequenti, sæpe tertio. Radix Betæ unica, longa, recta, carnosa, gustu iucunda, & nonnullis grata cibo uel cruda. E lateribus aliæ item crassæ, modo singulæ, modo binæ, ternæq; funduntur. E quibus fibræ cohęrentes alligant. Cortex neq; crassus, neq; Raphani modo extricabilis; sed Olusatro ad quendam modum similis. Semen integitur cortice. Folio Beta uiret, pede candicat, figurã, b, literę cum deprimitur, ab olitoribus refert, unde nomen. Beta hortensiorũ leuissima est. Græci pręferunt ex Ascra ubiq; candidam, parcissimi seminis, appellantes Siculam. Nostri Betę gña faciunt, uernũ, & autumnale: q̃q; & iunio & ianuario seratur. Medici Betam iñocentiorẽ, quã olus esse indicauere, ut inquit Diphilus. Quamobrẽ appositas, non nemini degustare etiã religio erat, utq; ualidis potius in cibo essent. Gemina huic natura, & oleris, & capite ipso exilietis bulbi. Neq; alij hortensium latitudo tanta, ut in lactucis, cum cœperit colorẽ trahere, imposito leui pondere, in binos pedes aliquando se pandendo. In Circeiensi agro amplissimę ꝓueniunt. Vini sapor in dolio corrumpitur Brassica, sed odore Betę folijs demersis restituit. De alia porro Beta ꝓprie syluestri dicemus in Limonio. Gręci Betã modo Seutlos, seu modo Teutlos uocant. Hippocrates Tetytlon (ut arbitror) nisi corruptus locus est in eo libro, q de mulierũ natura inscribitur. Aliud uidetur genus esse Teutlis, ut Athenæus inquit, ex Diphili comici sententia. Nam duo fuere Diphili: medicus, qui & Siphnius cognominatur: & comicus. Hic imperitum quendam in comœdia describit, taxans ꝙ Teutlon Teutlida nominaret. Eudemus quatuor Betæ facit genera. uulsile. surculosum. populare. candidum. Betam gręci, ouillum Corium uocant: unde Bætylus is lapis appellatus est, quem pro Ioue Saturnus uorasse fingitur. Monstratur & saxum hoc nomine, ad Iuliopolin in Syria, proxime Libanum montem. Est & auicula, quæ uocatur Betylus, olim dicta Detylus.

EX. M. VERG. COMM.

QVotquot hactenus de Beta notissimo omnibus olere, aut in historia, aut medicina aliqd tradiderunt, omnes duo genera eius fecerunt, colore alterum ab altero distinguentes. Theophrastus lib. 8. εὐχυλότερον δὲ καὶ τῶν τεύτλων τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος, καὶ ὀλιγοσπερμότερον ὃ καλοῦσι τινὲς σικελικόν. Quod est. Meliore autem succi copia in Betis candida q̃; nigra est: pauciore etiam semine, quam Sicelicam aliqui uocant. Plinius. 19. uolumine a Theophrasto accepta eadem, his reddidit uerbis. Eius quoq; a colore duo genera græci fecere, nigram, & candidam, quam præferunt, parcissimi seminis: appellantq; Siculam. Paulus Aegineta etiam in sexto, candidam nigræ anteposuit. Athenæus præterea in tertio Dipnosophistæ, candidam nigræ prætulit: ꝙ simul aluum mollit, & stomacho accomodata est: quod non facit nigra, quæ adstringendi uim habet. Et ne longiores simus, nullus non de Beta agens, discrimen eius oleris hoc tradidit: & nihilominus præter Theophrastum, nullas discriminis eius alias notas aliquis ostendit, quibus cognita in frequentiore usu esset: & is non quod ad colorem pertineret, sed quod ad uires, bonitatemque succi, & exiguam seminis copiam. Solus Columella, quod hactenus legerim, in carmine suo facilem coloris huius in Beta cognitionem indicauit, dicens, Sic & humo pingui, ferratæ cuspidis ictu. Deprimitur folio uiridis pede candida Beta. pedem candidum, radicem appellans, quæ facilis cognitu, nota omnibus cum seretur & uelletur erit. Quæ enim nigra radice erit, agrestis Beta habebitur: ideoq; in uetustioribus & melioribus aliquot græcis, a principio huius capitis legitur, non ut Barbarus uertit τεῦτλον μέγα, quod grande significat, sed una tantum mutata litera, μέλαν καὶ ἄγριον, quod nigrum indicat & syluestre. Hæc enim candidæ comparata, agrestis a græcis habebitur: non quam Plinius uicesimo libro cap. 8. Limonion, aut Neuroides a quibusdam uocari ait. De qua hic ipse scriptor libro quarto folia Betæ similia habere tantum dicet.

D

ἀνδράχνη ἀγρία

De Portulaca syluestri. CAP. CXXXVII.

SYluestris Portulaca, quam aliqui Aizoon syluestre uocant, alij Telephion, Romani Illecebram, aliqui Portulacam, Aphrimœmöen, Daci Lax, Aegyptij Mochmutim. Folijs pusillis, ad satiuam accedentibus, hirsutis, latioribus. Nascitur in petrosis. Nonnunquã in hortis. Folia Oleę habet, minora multo, plura & tenera, rubentes cauliculos, ex u-

na radice multos, in terra sessiles, qui manducati bonum succum pariunt, uiscosi, & aliquantum salsi. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Discutit strumas, cum axungia illita.

BARBARI COROLL.

Andrachne syluestris, de qua hic agit, genus est Aizoi, ut quarto uolumine constabit, ubi Dioscorides hanc herbam fere iisdem uerbis demonstrat. Nascitur breuiore cacumine, quam minus Aizoum: quod in muris, parietinisque prouenit: cui & similis ostenditur. Colligi hanc & cibi caussa constat. Habentur & alia duo genera syluestris Andrachnes, hoc est, Portulacæ nomine, ut in Telephio, & Pepli diximus. Telephion in Theocrito, sunt qui folium papaueris accipiant, ad explorandũ amorem crepitu adhiberi solitũ, qui lusus fere puellaris erat, ut inquit Pollux, etiamnũ ex Lilio. Non desunt qui sui generis herbã intelligant, succo seminis sanguineo, foliis Loti satiue, siliqua Pampini modo intorta. Alii miscellam quandã esse putant Telephion, quæ corporis partibus imposita, si cutis rubescat, indiciũ amoris esse, ob id Philtron quoque dici: sin accendatur, & exulceretur, odii. Ego Telephion Theocriti eãdem esse cum ea de qua hic agitur existimo, quippe cui excalfactoria & ulceratoria uis insit.

Pli. li. 25. ca. 13.

De Portulaca. CAP. CXXXVIII.

ἀνδράχνη

Portulacæ uis adstringit. Capitis doloribus, inflammationibus oculorum, cæterisque, cum polenta imponitur. Ardoribus stomachi, sacro igni, uesicæ doloribus auxilio est. Commanducata, dentium stupores sedat. Stomachi & intestinorũ æstuationem, fluctionesque mulcet. Renes & uesicam adiuuat, etiamsi erosionem sentiant. Veneris impetus exoluit. Succus epotus simili effectu prodest, in febribus ualens. Contra teretes uentris tineas, cruentam excreationem, dysenteriam, hæmorrhoidas, & profluuia sanguinis, percocta efficax est. Item cõtra sepis morsus. Ocularibus medicamentis utilissime commiscetur. Interaneis fluctione laborantibus, atque uuluarum erosionibus infunditur. Contra dolores, quos æstus excitauit, caput ex rosaceo & oleo fouetur. Eruptiones papularum in capite, cum uino emendat. Vulneribus quæ ad syderationem spectant, ex polenta illinitur.

BARBARI COROLL.

Portulaca exit post Cucurbitam, Ianuario mense, ut Theophrastus inquit, seritur. Hippocrates Portulacam fluuiatilem dicendo, uidetur recentem, & non inueteratam intelligere. Fluuiatilis inquit Portulaca refrigerat, inueterata excalfacit, atque purgat.

Theoph. li. 7.

De Asparagis. CAP. CXXXIX.

ἀσπάραγος

ASPARAGVS, quem aliqui Petreon, alii Myacantham, alii Myon uocant, uulgo notus est. Huius cauliculi in cibo, uentrem emolliunt. Vrinam cient. Radicis decoctum contra urinæ difficultatem, regium morbum, renum uitia, & coxendicum cruciatus, in potu proficit. Cum uino autem phalangiorum morsibus auxiliatur. Si decocti succus super dente contineatur, eius dolori medetur. Semen ad eadem ualet. Canes, ut aiunt, si decoctum bibant, emoriũtur. Asparagum etiam nasci prodiderunt, arietis cornibus contusis, atque defossis. Quod, quantum equidem sentio, plane a ueritate abhorret. Is tamen Asparagus multis ramis fructicat, foliis feniculi, numerosis, radice rotunda, grandi, tuber habente. Huius teneri cauliculi triti in uino albo, renum dolores sedant.

C Assus autem, coctusue, urinæ stillicidium, difficultatemq;, ac dysenterias, mitigat. Radix cum uino, aut aceto cocta, luxatos artus mulcet. Cum ficis, aut ciceribus sumpta, regium morbum sanat. Coxendicis cruciatus, stranguriamq; leuat. Alligata radix, aut haustum eius decoctũ, concæptum adimit, & sterilitatem adfert.

BARBARI COROLL.

Pli.li.19.ca.8.

ASparagus, uel ab asperitate, ut inquit Varro, uel quoniam ita Græci nominẽt, Aspharagos a Theophrasto dicitur. Ipsum quoq; guttur a quibusdam Aspharagus uocatur. Ab Appione tamen grãmatico, non Aspharagus, sed Spharagus. Corrudã nostri appellant hanc herbam. Spinosi sunt Asparagi ex toto fere, ut scorpius, unde Scorpiones quoq; a Columella fortasse nominãtur: quamq̃ Asparagus cognomẽto Scorpius, siue Scorpio aliud genus est, ut in Scorpio de herba disputabitur. Post æquinoctium autumni flos exit e quodam folliculo secundum aculeos. Asparagã uero Theophrastus pro planta ipsa uidetur accæpisse, aut etiã pro loco, ubi satus est Asparagus: eodem etymo fere quo apud nos Cepina, Rapinaq;. Theodorus Corrudagine quasi aliud q̃ Corruda genus interpretatur. Cato certe ad eundem modum Corrudam, quo Cepinam & Rapinã accipit. In arundineto inquit Corrudã serito, unde fiant Asparagi. Exit uere caulis cibo idoneus: tum scabrescit, & processu in florem abit: qui nõ ex ipso tantum, sed ex prioribus erumpit. Non enim caulem habet annuũ. Hæc ueteres, qui Altiles Asparagos non uidentur nouisse. Corrudam Attici, non Horminon (aliud enim est) sed Orminion, & Ormenon potius, aliqui Libycum Asparagũ dixere, utiq; syluestrem qui post inuẽtos Altiles, proprie Corruda est. Corrudæ iterũ species duæ, candoris solo discrimine. Candidiori efficacior uis tribuitur. Iulius Pollux syluestrem Asparagida scribit uocari: satiuũ, Ormenon. Seruñt spongijs hortenses Asparagi. Ita em̃ Radiculæ Altiliũ uocantur. Vellũtur præterq̃ primo anno radicitus, alioquin decerptis stirpes præfractæ angunt, & quasi excæcãt oculos spongiarũ, nec patiuntur Asparagũ mitti: spongiæ post quadragesimũ diem inter se implicantur, & quasi unitatem faciunt: post annos aliquot transferuñt fertilitate in decenniũ durante. Seritur

D

& seminibus paxillo dimissis. Viret thyrso, siue stilo primũ emicante: qui caulem educens, tempore ipso quo fastigatus est, in thoros struitur. Nullum ijs gratius solum q̃ Rauenæ fuit, quæ gloria in hodiernũ quoq; mansit ei terræ. Nomen porro Asparagi generale est: ut Betæ, Blito, Lactucæ, Atriplici, Maluæ, Rapo, Sinapi, Radiculæ, Pyrethro, Brassicæ, Nasturtio, Bryoniæ, Lauragini, ut in omnibus ijs alia res Asparagus, alia frutex sit. Errant qui Corrudã pro eo capiunt, quẽ medicorum officinæ Lupulum cognominãt: folijs apertissime reclamantibus, quæ in Corruda capillamẽti modo tenuata, in Lupulo Bryoniæ similia, paulo asperiuscula. Caulis ei spinis horret, cacuminibus tamẽ, & Corrudæ modo in torulos turbinatis. Flores habet foliaceos & candidos, qui fere allium, uinũq; subolent. Hanc Græci uulgo Bryton uocant, a Bryoniæ ut puto similitudine. Bruscandulam, quasi bryon scansile, rura dicunt. Aut hæc oĩno, aut non absimilis huic herba est, qua occidentis populi Ceruisiam suã maceratis humore floribus cõmendant, sapore quodã uini, Habiolam, siue Habillam Gallice uocantes, Humulũ, & Thophin Germani. Ego Lupum salictariũ a Plinio dictam censeo. subit enim, scanditq; salices, & arbusta omnia, circũuoluendo se complectitur. In Flaminia quoq; Lupus reptitius uulgari nomine uocatur hodie. Herbarũ inquit sponte nascentiũ, quibus utimur in cibis, in Italia paucissimas nouimus, Fraga, Tanum, Ruscum, Batin marinam. Batin hortensianã, quam aliqui Asparagum uocant Gallicũ: præter has Pastinacã pratensem, Lupum salictariũ: eaq; uerius oblectamenta q̃ cibos. Habetur & aliud quoddã genus, ut idem Plinius testatur, incultius Asparago, mitius Corruda, passim etiã in montibus nascens, refertis superioris Germaniæ campis. Nam quod in Neside Campaniæ insula sponte inquit oritur, optimũ existimatur.

EX M. VERG. COMM.

VIx credat aliquis, q̃ multa in notissimo olere toto hoc capite mutata, corrupta, & addita fuerint, quæ nouisse legentes inutile penitus non fuerit. Estq; illud ante omnia sciendum, deagresti Asparago omnia hæc a Dioscoride dici. Ideoq; a principio statim Petræus, id est, in petrosis nascens dictus est: ut ea additione ab Altili, quem in hortis consitum, solæ nouerunt diuitum mensæ, discerneretur. Nec tantũ Petræus illic legitur, sed in aliquot græcis ἄγριος, id est, agrestis etiã inuenitur. Indicantq; id manifeste quæ sequũtur appellationes, Myacantha, & Orminion, quæ omnes in agresti Asparago a Plinio numerãtur. Habetq; Myacantha caussam &

originem nominis ex Rusci appellationibus: ut in eo indicabimus. Orminion autem a nobis dictum est, quod myon in impressis codicibus legebatur, nulla significatione: instauratusq; locus Plinij, & aliorum auctoritate merito a nobis est.

A

De Plantagine. CAP. CXL.

ARnoglosson, alij Arnion uocant, alij Probation, alij Cynoglosson, alij Heptapleuron, alij Polyneuron, Magi Eurechnemona, Aegyptij Asonth, Romani Plantaginem, Hispani Thesaricam, Poeni Atirjcon. Duo eius genera. Minor, folia habet angustiora, minora, molliora, læuiora, & tenuiora, caule angulоso, in terra sessili, floribus pallidis, semine summis caulibus emicante. Altera maior & uirentior, latis constans folijs, olerum generis. Cuius caulis cubiti altitudinem petit, angulosus, subruber, a medio ad uerticem tenui semine circumdatus. Radicibus nititur teneris, hirsutis, candidis, digitum crassitudine æquantibus. Nascitur in lacunosis, sepibus, & locis humidis. Multo utilior magna est. Vim habent folia exiccatoriam, constringentem. Quare omnibus malignis ulceribus, & fluctioni opportunis, atq; elephanticis, sordidisq; illita prosunt. Profluuia sanguinis, ulcera quæ serpunt, epinyctidas, carbunculos, nomasq; cohibent. Vetera ulcera, & inæqualia cicatrice obducunt. Chironia sanant. Sinus conglutinant. Morsibus canis, ambustis igni, inflammationibus, panis, parotidibus, strumis, ægylopijs illita cum sale prosunt. Coctum cum aceto & sale olus, dysentericis, cœliacisq; sumptum subuenit. Datur & in locum Betæ, cum lenticula coctum. In leucophlecmatia, inter aridas epulas hærba decocta datur. Comitialibus, & suspiriosis data proficit. Foliorum succus, colluta subinde oris ulcera, purgat. Cum cimolia, aut cerusa, igni sacro medetur. Fistulis infusus prodest. Lippitudinibus & aurium doloribus idem succus instillatur. Additur quoq; in oculorum collyria. Gingiuis cruore suffusis, & sanguinis reiectionibus, potu confert. Clystere dysentericis infunditur. Contra tabem datur in potu. Aduersus strangulationes uuluæ, in uellere subijcitur, etiam si uulua fluctione laboret. Semen ex uino potum, alui fluctiones & sanguinis excreationes sistit. Decocta radix, & manducatu, & collutione dentium dolores sedat. Eadem cum folijs, ulceribus renum, & uesicæ in passo datur. Ferunt treis radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ modo, tertianis auxiliari, & quatuor quaternis. Sunt qui radicis gestamine, discutiendis strumis utantur. Syri ius Plantaginis & calaminthæ, cum melle produnt ijs mederi, quos uires defecerunt, datum die secunda, & quarta, & parasceue, id est, ueneris die. Hoc autem ueluti arcanum accipito, quod ueraci experientia compertum est.

ἀρνόγλωσσον.
ἄρνειον
κυνόγλωσσον
πολύνευρον
ἑπτάπλευρον

B

BARBARI COROLL.

PLantago herba, Stelephuros, & Ortyx a Theophrasto dicitur, a Plinio Selapyros, & Ortygia. Coturnix a Theodoro uertitur, a Dacis Simpeax. Alij Thyetericem, alij Theucaricon

Pli. li. 25. ca. 8.

C appellant, a nostris quandoq; Septineruia. Quamq; Heptaneuron alia uidetur herba q; Plantago, id quod ex emplastro quodam aduersus collectiones, cui nomen est Botanicon, aperte liquet: quippe in quod tres quærãtur herbæ: Plantago ternis uncijs, heptaneuron senis, leoneuron quoq; ternis. Nec quæ sit Leoneuron intelligo. Flosculus ei lanugineus, ut frumento: particulatim erumpens, ut aphaca, & intubum. Inter spicatas est Plantago, sed minor, nigrioribus folijs, & linguæ pecorũ simillimis, unde nomen apud Græcos Arnoglosso: maior folijs laterũ modo includitur: quæ quia septem sunt, Heptapleuron nonnulli uocauere. Caulis angulatus, & similis Napi. Arnoglosson, & Arnoglossa dicitur, a Græcis Plantago.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a Dioscoride numerantur tam multæ Plantaginis appellationes, una tantũ uoce a Plinio colliguntur. Siquidem 25. uolumine capite. 8. linguæ pecorum similia Plantaginis folia esse dicens, Romana breuitate complexus omnia est: quæ in legentium gratiã explicanda modo a nobis sunt. Arnoglossos itaq; a Græcis Plantago dicta est, q; agninę linguæ folia eius speciem habent. ἀρνίον enim agnum, γλῶσσαν uero linguam ea gens appellat. Eandem habet rationem & caussam ἄρνιον, quasi adiectiua forma agninã herbam dicas. προβάτιον itidem ab oue, quasi ouillam. πρόβατον enim græcis ouis est. κυνόγλωσσος, id est, canina lingua, non quia quæ uere Cynoglossa dicitur Plantago sit, sed non dissimili foliorum figura. Videturq; appellatione hac minor potius, q; maior Plantago significari, quæ caninæ linguæ similior q; maior est. Dico autem Caninã linguam herbam sic appellatam, de qua in quarto agendum erit. Heptapleuros eadem, & Polyneuros ex eadem caussa, ijsdem notis dicta est. πλευρὰς enim Græci costas dicunt. Et quoniã septem crassioribus fibris, quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sint, ideo nomen id inuenit. Nec minus a multitudine earundem fibrarũ, quas neruos etiã uocant, Polyneuron. Factumq; postremũ hoc nomen ex eo est, quoniã non semper septem, sed aliquando quinq; tantũ his fibris distincta est. Eamq; ob caussam, quoniã non semper responderet numerus, aliqui incertã relinquentes rem, Polyneuron, quasi multinerue dixerunt. Tam enim quinq; q; septem multa sunt. Variant autẽ Plantaginis fibræ pro latitudine folij: quod enim latissimũ fuerit septem, quod angustius, quinq; plærunq; habet.

D

σίον ἀναγαλλὶς χῖνος ἀρωματική

¶ De Lauere, seu Sio. CAP. CXLI.

SIon, quod in aquis est, aliqui aquatilem Anagallida, alij Darenion, alij Lauer, alij Schinon Aromaticum uocant. In aquis inuenitur, frutice pingui, recto, folijs latis, Holusatro similibus, sed minoribus, & odoratis. Quæ cruda coctaq;, esu calculos rumpunt, atq; excernunt. Vrinas cient. Menses & partus extrahũt. Dysentericis in cibo auxiliantur. De Sio Crateias tradit, hærbam esse fruticis specie, pauca folia ferentem, rotunda, maiora q; Mentæ, nigra, & ad Erucam accedentia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 26. ca. 8.

SIum latius Apio est, nigrius, pinguius, copiosum semine. Sion ἐν ὕδασι a Græcis uocatur, hoc est, Sium in aquis, siue aquaticũ. Hoc multi uulgo Cresionẽ dici rentur falso, promiscuũ & acetariũ olus, & refrigerantis naturæ: At Sium calfacientis est, & odoratũ. Sunt qui Lauer Plinio uocatũ, in riuis proueniens, utile torminibus coctum & conditũ, & ad calculos uesicæ crudum pro Sio capiant. Nam & Dioscorides hoc loco Sium ait a Romanis Lauer dici, etiãsi Lauerde scriptũ est. Sunt qui herbã, quæ ab eodem Plinio Silaus dicatũ, in glareosis & riuulis nascentẽ, Apij similitudine, uesicis perinde laudatã, pro Sio & Cresionibus intelligant. Ego in castigatione Pliniana uerbũ illud Silaus, adulterinũ arbitratus sum, nec Silaus, sed Lauer scribendum. Hoc aũt Lauer, ipse pro Cresionibus accipio, nõ pro Sio, q̃d odoratũ est, ut cõmonui.

EX M. VERG. COMM.

NOn est ut uidetur dubitandum, quo loco nascatur Sium: quale autem sit, Anagallis indicabit: ob cuius similitudinem aquatica Anagallis a quibusdam dictum est: indicabit ob eandem causam & odoratus Iuncus. De quorũ altero actum in primo uolumine est, de altera non multo post in hoc ipso agetur. Idem hoc Sion a Romanis Lauer dici, hic ipse scriptor testatur. Meminit autẽ Laueris Plinius, ut credimus, lib. 26. non tamen idem Laueri in eo Sion est: quoniam de Sio. 22. uolumine eiusdem numeri capite longius egerat: dixeratq; latius Apio esse, in aquis nasci, pluraq; alia, quæ poterunt in eo uolentes certius expendere. Nos illud tantum mo

nemus, Lauer dici Sion ob natalium similitudinem, quoniã ambobus uita in aquis sit. Quid autem Lauer Plinio dicatur, non difficile erit rem diligenter in eo contemplantibus intellexisse. Describit enim, in aquis nascentem uulgarem herbam, qua rura fere omnia cum aceto in cibis utantur. Sunt qui credãt hanc esse, quam uulgus Cresiones appellat. Quod nos ut non negamus, sic etiã non confirmamus. Quod autem testamur est, non esse Sion quod Lauer. Id enim auctore Dioscoride odoratum est, Lauer nullo odore commendatur. Qualecunq; autem Sion sit, non adeo dissimile Apio describitur. Nec est ꝙ miretur aliquis, nostra ætate tantã rerum incertitudinem: cum nec quondam florente Græcorum fortuna, Sium, ut pauloante monstrauimus, a professoribus cognosceretur. Ostendunt nostræ ætatis herbarij, dissimilem huic penitus quam illi Sion uocant, Feniculi folijs, altiore crassioreq; caule, grandi in summo umbella: nisi confertior sit feniculo, non dissimili colore, in cunctis albicante.

A

De Sisymbrio. CAP. CXLII.

SISYMBRION, alij Serpillum uocant, alij Veneris Coronam, Romani Veneream, aut Eusteralem. In solo inculto nascitur, Mentæ hortensis similitudine, odoratius, latiore folio. Inseritur coronis. Calfaciendi uim habet. Contra stillicidia urinæ, calculosq; semen ex uino bibitur. Tormina & singultus sedat. Folia in capitis dolore, fronti, aut temporibus illinuntur. Item contra uesparum, apiumque ictus. Vomitiones potu cohibet.

σισύμβριον

BARBARI COROLL.

Sisymbrium, siue ut recentiores Græci, Cimbium, degenerat in Nepitam aspectu, sed odore in Mentam, ut Theophrastus existimat. Lætissimum nascitur circa piscinas, & stagna, & in puteorum parietibus. Folium in sicco nascenti angustius, ꝗ quod in riguis prouenit: de quo mox agetur. Sisymbrio montes plærinq; scatent, sicut Thracia: ubi & Serpyllum, aut aquæ deferunt ex ijs auulsos ramos, seruntq;. Item Sycione ex suis montibus, & Athenis Hymetto, Sisymbrium folio tantum coronat.

Theophr. lib. 6. cap. 7.

B

EX M. VERG. COMM.

Sisymbrium ut odore in Mentam, figura in Nepetam degeneret, præcipuam a culturæ negligentia caussam habet. Nisi enim assidua cultura coërceatur, & translatione nouos ueluti natales quot annis accipiat, in uarias plantas ꝗprimum diuersa sui parte degenerat. Testantur id rei rusticæ, & plantarum historiam tradentes scriptores omnes, Theophrastusq; præsertim: qui nullibi de naturæ mutationibus his egit, ut non Sisymbrij in Mentam, degenerantis exemplo usus sit: caussamq; mutationis eius in quinto de plantarum caussis longius prosecutus est: docens fieri, ut cum Sisymbrium non excoluerit olitor, nec propriam illi & necessariam culturam reddiderit, altius radices agat, actisq; in altũ omne illuc nutrimentũ conuertat, eoq; destitutas superiores partes infirmiores fieri, & odoris acrimoniã amittere: eaq; amissa, reliqui corporis odorem infirmũ, languidumq;, & Mentæ similem fieri. Eamq; ob caussam, ne id patiat, transferri sæpius Sisymbriũ in disciplina ruris & hortorũ præcipitur. Serpilli figurã & speciem aliquam Sisymbriũ habet: ideo a quibusdam, ut hic ait, Serpillum etiam uocatũ est. Quemadmodũ in similibus fieri solet. Plinius Serpilliũ ait syluestrem Sisymbriũ a quibusdam dici. Facit id negligentia, & rerũ ignorantia: cogitq;, cõmutatis ob similitudinẽ inuicem noĩbus, diuersa rerũ genera, graui periculo miscere. Veneris coronã, & herbam Veneream, ob odoris suauitatem, uerisimile est dictum quondã fuisse Sisymbrium. Amorũ enim Dea, amoribus aptas tantũ sibi exigit herbas, quibus coronata in cõmessationibus suis iuuentus, suauiore odoris oblectamento, uoluptates suas cõmendet & augeat. Et hæc de primi, aridisq; & incultis locis nascentis Sisymbrij appellationibus dicta satis sint. Quæ deinde in altero & Sij modo in aquosis nascente a Dioscoride numeratæ fuerunt, ab eodem etiã declarãtur. Ideo enim Cardamine facto a Nasturcio nomine, dictũ quondam Sisymbriũ hoc fuit, quod simile Nasturcio in gustu & sapore sit. Tantaq; est Sisymbrij huius quod Cardaminẽ dicunt, ad Sium similitudo, ut Paulus Aegineta in sexto retulerit, dicere quosdam, Cardaminẽ hanc Sium esse. Nasci hoc ijsdem locis quibus & Sium, a Dioscoride tantũ dicit, in aquosis, scilicet. Idq; genus Plinius etiã descri-

C psisse his uerbis uidetur. Lætissimum nascitur in puteorum parietibus, & circa piscinas, & stagna. Cum tamẽ hic aliter tradiderit, non circa, sed in aquis eodem quo Sium modo nasci. Non possunt abundantibus rebus, deficientibusq; nominibus priuatim, seorsumq; omnia citari. Generatim necesse est uocari, describiq; multa, unamq; hanc ob causam medica ubiq; materia tam parum certa est, tamq; in antiquis etiam scriptoribus multiplex, & uaria. Nos quod possumus præstamus, immensi operis huius aliquam post nos alijs partem relinquentes.

¶ De altero Sisymbrio. CAP. CXLIII.

καρδαμίνη

ALterum Sisymbrij genus, quod aliqui Cardaminam, alij Sion appellant. Ea herba riguis gaudet, & eisdẽ in locis quibus Sion prouenit. Quæ ideo nõnullis Cardamina nominatur, q gustu Cardamũ, id est, Nasturciũ representet. Folia primũ rotunda prodeunt, adulta Erucæ modo findunt. Id excalfacit. Vrinas mouet. Crudũ estur. Purgat lentigines, cutisq; uitia in facie, noctibus impositũ, matutinisq; detractũ.

BARBARI COROLL.

SI Symbrium syluestre a quibusdam Thymbræum appellatum, pedali, nõ amplius altitudine conspicitur. Huic cognomentum est Cardamine, ut Galeno placet, atq; Dioscoridi.

¶ De Crithmo. CAP. CXLIIII.

κρίθμον κρίταμον

CRITHmum, seu potius ut aliqui Critamon, fruticosa hærbula est, cubiti altitudinem petens. Nascitur in maritimis, & petrosis, folijs pinguibus, numerosis, albicantibus, ueluti Portulacæ, crassioribus, & longioribus, salso gustu. Flores candidi sunt, & semen ceu Rosmarini, odoratum, molle, rotundum, quod siccatum rumpitur. Habet intus semen ruffum, radices digiti crassitudine, tres, aut quatuor, grati odoris & iucundi. Radix, semen, & folia incocta uino, potu urinæ D difficultati, & regio morbo auxiliantur. Menses cient. Estur crudum coctumue in olere. Seruatur etiam in muria.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 27.

CRethmon, Batis latine dicitur: q̃q; Batis duplex, marina, & hortensiana: quã aliqui Asparagum uocãt gallicum. Liguria Baticulam hodie quoq; appellat. Caulis ei palmũ altus Plinio, cubitalis Dioscoridi. Semen feruens, nucleo interiore, qui ut in Rosmarino Cachrys uocetur. De marina potius q̃ de hortensiana, siue quod idem est, satiua loquitur Plinius, quotiens Crethmon nominat. Proinde alio loco de Bati medicinis, alio de Crethmo disserit. Satiuam Batin, & olus Chordum a Columella dictam inuenio. Hanc quia serotinum sit olus, quo modo & Fœnum Chordum, pro eo quod secũdariũ est, & augusto mense uellitur, autumaleq; uocatur. Sed & pecus Chordum, & Chordũ suem dicimus, ut Græci Opsigonon. Nam Metachœron uitiatus in utero partus suillus uocatur Aristoteli. Hãc rustica Hecale apud Callimachũ notat apposuisse. Hippocrates Aethiopicã Batin cõmendat. Est & Batis, siue Batos, inter pisces, quẽadmodũ & Botis. Qq̃; sunt qui Botin, pro herba potius q̃ pro pisce capiant. ut Athenæus in quit. Batin, atq; Baton nostri Raiam appellant. Nam quod Græci Rhinam, ipsi Squatinã uocamus, cuius aridã cutem Hippocrates Ichthyen noiat. Quamq; & instrumentũ medicinale, quo partus ex utero præcidit, Ichthya dici solet. Raiam certe Theodorus pro Batracho, siue Rana quãdoq; uertit: nisi alterutra lingua librarius errauerit. Batis porro piscis in tria genera dirimitur, Baton, Hobaton, & Asterianbatin: & ex Squatina & Raia, natus Rhinobatos.

EX M. VERG. COMM.

QVam Græci Crithmon, a figura seminis, ut credimus dixerunt, Plinius, & alij ubiq; Batim, Columella nunc Batim, nunc olus Chordum, q sero & appropinquante uindemia condiatur, appellat: ad mare primũ, & in littorum petris, quoniã priora satiuis sunt syluestria, & per se nascentia, inuentũ: mox in hortis ubiq;, ad quotidianos usus consitã herbam: quam ditiorũ, & plæbis mensæ pariter nouerunt. Eam hic paulominus q̃ cubitali altitudine in

A

caulem crescere ait: cæteri palmum erigi a terra tantum dixerunt. Quod in Italia, præsertimq́;
in Hortensi uerius uidetur. Non ideo tamen arguendus Dioscorides. Nulla enim in his certa
naturæ lex & mensura est. Refertq́; magnopere in huiuscemodi rerum historia, quibus locis ali
quid cōmētetur aliquis: credimusq́; nos quod hic ait, cubitali fere altitudine esse Batim, sic acci
piendum esse, ut maxima omnibus locis hęc eius mensura sit, nec altiorem cubito Batim alicu
bi inueniri. Estq́; legitimus hic, et ob naturæ uarietatem necessarius metiendi omnia modus: ut
præfinito altero extremo, nec ultra, nec citra id aliquid fieri intelligatur.

¶ De Coronopo. CAP. CXLV.

κορωνόπους

COronopus, aliquibus Ammonos, alijs Astrion, Pœnis Atir-
sitte, Romanis Cicatrix, alijs Stilago, alijs Sanguinaria dici-
tur. Oblonga hærbula est per terram repens, fissis folijs. Coquitur in
olere. Radicem habet tenuem, adstringentem, quæ in cibo cœliacis fa-
cit. Prouenit in semitis, iuxta domicilia, & locis incultis.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 19

COronopus, hoc est, Pes cornicis, inter aculeatas a Theophrasto ponitur, spōteq́; nascen-
tes. Interim & seritur, medicinæ ad usum, Silago, aut Stilago dicitur a nostris, a Gręcis etiam
Coronopodion, ut Galeno. Sunt Arabes qui hanc Coruinum uocent. Nec prohibeo, dū res
constet, quibus cuiq́; libet uocibus utat̃: illud monendi sunt, herbam, quæ mō Pes coruinus ab
officinis & herbicidis appellatur, non tam Coronopoda uideri, q́; Ranunculi genus, q̊d Poly-
anthemon cognominatur: quandoquidem aculeata & oblonga esse Coronopus herba tradi-
tur, & aluinis prodesse: Coruinus aūt pes, auis eius, & Ranunculi similitudine conspicitur, plu
rimis foliorum diuisuris, cuius uel tactu solo pustulæ, ambusti modo corporibus attollunt̃, flo
re aureo, copiosoq́;: quibus notis, Ranunculum Polyanthemon uocatum conijciunt.

EX M. VERG. COMM.

B

SCripsit de Coronopode hac iampridē multa Leonicenus, uir nostra ætate dignus, cui mul-
tum deferant bonarum literarum cupidi, in cōmentariolo eo quod de Plinij erratis aliquot edi
dit. Conatusque inter cætera est, quam hic romana appellatione Coronopodis Casiatricem
esse dicit, ostendere ab Apuleio Galli crus dictam fuisse: & ex Galli crure ab imperitis græcorū
librarijs Caciatricem in hoc scriptore factam esse. Quod si confirmare ego ausim, uaticinari ma
gis q́; censere me credam. Nulla enim eius uocis uestigia in hac supersunt. Nec coniectura ali-
qua in ea se offert, qua quod ignoratur & latet in lucem trahi possit. Illud potius admittendū,
quoniam gręci a Cornicis pede eam uocauerunt, uerisimile esse, latinos a Galli crure congru-
entibus alijs notis, ob similitudinem, nomen illi fecisse: quemadmodū ab aliquibus etiā, non
cornicis, sed Coruinus pes hęc ipsa nominatur. Idem præterea eandem a Plinio ait lib. 24. Gra
men aculeatū appellari. De quo dubitandum nulli esset, si hic aut aculeatā dixisset Coronopo
dem, aut q̊d aculeos indicaret aliqd illi adiecisset. Quam ob caussam, nō sine ratiōe subsistet in
Plinio aliqs, audiens int̃ aculeatas lib. 21. & secūdo Coronopoda ab eo numerari. Nec nos Pli-
nium arguimus, sed uarietatē historię demiramur: dubitamusq́;, posse eam notā Diosc. deesse.
Theophrastus lib. 5. de ea tradidit humi caulescere, quod hic ait per terram sterni: numeratq́; in
ter aculeatas, & sponte nascentes. Vulgaris & ubiq́; fere nascens herba hæc est.

¶ De Cicerbita, seu Soncho. CAP. CXLVI.

σόγχος

SOnchon asperum, aliqui Cichorium uocant, Romani Cicerbitam
asperam. Aphri Gathonem. Huius duo genera. Syluestrior magis
spinis horret. Alter teneritate quadam mollescit, cibis expetitus, angulo-
so caule, interdum rubicāte, folijs in ambitu per interualla dissectis. Vtri
usq́; uis refrigerat. Modice adstringit. Vnde æstuanti stomacho, et inflā-
mationibus illiti prosunt. Succus eorū stomachi rosiones sorbitione mi-
tigat. Lac elicit. In uellere appositus, sedis ac uuluæ collectionibus opitu-
latur. Tam hærba q́; radix illita, uibratis a scorpione ictibus subuenit.
Alter Sonchus tenerior, arboris instar, latis constans folijs. Eum qui ra-

C — mos habet, folia distinguunt. Sed ad eadem pollet.

BARBARI COROLL.

SOnchos, in candidum, nigrumq; diuiditur. Lactucæ similes ambo: nisi spinosi essent, caule cubitali, intus cauo, sed qui fractus copioso lacte manet. Sunt qui nigro uesci prohibeāt: quasi faciente morbos. Sonchum Hecale cum Bati supradicta Theseo, apud eundem poetam intulit, non tacendo Euclidis parasiti dicto non insulso, qui Sonchum in cœna copiosam apponenti, senarium ex Euripide poeta protulit, ubi Capaneus inquit.

μισῶ τραπέζας ὅστις ἐξορκεῖ τάγαν.

Aculeatur postq; tenera esse desijt, et adulta facta Sonchos, ut Galenus inqt. Aetius hanc quandoq; Dipsacon uocauit. Dioscorides Cicerbitam a Romanis dici prodidit: quod quidem uocabulũ in Ethruria hodieq; durat. Nunc Romanum uulgus Crispinos, Venetia Lactucinos. Folia ex aceto, saleq; manduntur. Esculenta est & radix.

EX M. VERG. COMM.

EStur toto fere anno Sonchos: sed nihil autumno, quo tempore post primas pluuias nouo ortu tenerior frondet. In acetarijs nostris frequẽtius est. Eam, ut hic etiam testatur, rura nostra, & omnis Ethruria Cicerbitam uocat. Non ideo tamen credimus fuisse hoc eius antiquum nomen. Potuit enim ex non multo tempore Diosco. accreuisse, eo quo a principio diximus modo. Est ubi Crispinus, & ubi Lactucella Sonchos uocetur. Quotq; toto orbe gentes sunt, tot fere huiuscemodi herbarum appellatione audiuntur. Nihilq; in medicæ materiȩ disciplina periculosius est, q̃ neglectis rebus, nominum tantum sollicitum esse. Nota omnibus Sonchus est. Certas enim habet notas: & si in scriptoris huius historia omissum uideatur quod pręcipuum in ea est, cuiusq; meminit Plinius, & unde Lactucella a quibusdam dicta fuit. Id autem est lactis liquor, quo fractus caulis eius manat. Potuit a Dioscoride propterea, ꝙ nota uulgo Sonchus sit, ea nota relinqui. Potuit perijsse, ut perierat etiam in caulis descriptione ὑπόκενος, quod est, inanis & uacuus: quæ uox in cõmuni græcorum lectione nulla est, & ex alijs, in quibus erat, restituta a nobis fuit: præsertim monente id Plinio, qui ait, caule cubitali, anguloso, intus cauo, & qui fractus copioso lacte manet: quæ omnia manifeste Sonchus habet. Inter aculeatas herbas, sed non simpliciter a Theophrasto lib. 6. Sonchus numeratur. Aculeatur enim postq; induruit, & arescere cœperit. Fecerunt cęteri omnes Sonchi duo genera: appellaruntq; alij candidam, & nigram: alij asperiorem, & mitiorem: alij edendo, alij non edendo esse dixerunt, eadem rei diuisione et significatione. Vbiq; eñ duo illa nascunt̃ gña. Solus Diosc. tertiũ genus Sonchi arboresc̃etis fecit, q̃ caret Italia. Nec nos hactenus qualis ea sit, & ubi nascat̃, a q̃q; audiuimus.

D

De Intubo, & Seri. CAP. CXLVII.

σέρις
κιχώριον
πικρὶς

SAtiuam Serin alij Picrida appellant, Aegyptij Agon, Romani Intubum. Duum generum est. Altera syluestris, quæ Picris, et Cichoriũ uocat̃. Altera latioribus folijs constat. Stomacho q̃ hortẽsia utilior. Quȩ iterũ in duas species digerit̃. Vna folio latiore ꝓdit, Lactucarũ simillima. Altera angustiore ẽ folio, & gustu amara. Vtraq; refrigerat et adstringit. Stomacho utilissima. Aluũ sistit cocta, si cũ aceto adsumat̃. Syluestres stomacho meliores. Quãdoquidẽ æstuantẽ ipsũ, et quẽ imbecillitas uexat, leniũt. Cardiacis per se, aut cum polenta utiliter illinunt̃. Podagris, et oculorum inflãmationibus auxilio sunt. Hærba cum radice illita, percussis a scorpione subuenit. Igni sacro cum polenta medetur. Succus cum cerusa & aceto ualet ad illitus eorum quæ refrigerationem desyderant.

BARBARI COROLL.

SErin satiuam Dioscorides non describit, sed syluestrem dumtaxat. Summa ergo Intuborũ genera, Seris, & Cichorium. Seris Lactucæ simillima, Troximon a recentoribus græcis uocatur. Iterum duplex hæc. Satiua, quæ proprie dicitur Seris, minor Cichorio & uenosior. Et Syluestris, melior priore: nigra hæc & æstiua, deterior hyberna, & candidior. Cichorium, siue ut Theophrastus inquit, Cichore, nunq; est satiuum. A latinis Ambugia, & Intubus erraticus, in Aegypto Cichorium nomen habet. Duplicis & hoc naturȩ. Folio angusto, Chreston, & Pari-

Theophr. lib. 7. cap. 11. & 7.

A

eration, propter salubritatem uocatũ, folio latiore, quod Edypnoida cognominant, & Leonis
dens uulgari uoce dicta creditur. Similitudo Intubis tanta cum Lactucis, ut neq; ex eodem ge-
nere dici possint, neque item ex alio. Hyemis quidem impatientiores sunt q̃ Lactucæ, uirus-
q; præferentes, sed caule nõ minus grati. De Cichorio Theophrasti uerba subijciemus in Chon
drilla: quando & illa species existimatur Intubi a nonnullis.

EX M. VERG. COMM.

PRima oleris huius, & amplissima diuisio est, in satiuũ, & erraticũ. Dico aũt Erraticum, qđ
sponte sua natum, omni humano cultu caruit: qualia in plantis, & disciplina ruris multa fecit
natura, feniculũ, serpillũ, pluraq; alia: a ueteribus latinis sic appellata, q sub nulla olitoris, aut
agricolæ lege, libera uagantur & errant. Ideoq; incastigata, satiuis minus speciosa sunt. Quod
manifeste in Intybo deprehenditur: cuius a principio unum idemq; genus, hac una ratione, in
duas statim distrahitur species: quarũ diuersæ penitus notæ sunt. Amarescit em̃ Erraticũ, & an
gustiore folio est. Satiuũ ori, & in cibo gratius, latioribusq; folijs. Quod aũt unũ idemq; in am
bobus seruatur, flos est, & q flores ferunt ramuli: quos natura nobis indulsit, ut esset unde sati-
uum Intybũ facere uolẽtes, Erraticum cognosceremus. Post primã deinde & amplissimã diui-
sionem illam, alia rursus, accedente maiore, diligentioreq; cultura, & hominis labore, diuisio
facta est: discretumq; satiuũ Intybũ in Lactucę dulcedine, foliorũq; quãtitate & figura simile: &
q̊d minus eo sit, & amarulenti saporis. Et hic census Intyborũ nostra ætate etiã est, uocatq; Flo
rentinus ager Erraticũ & Amarũ primũ Intybũ illud, q̊d græci ab amaritudine Picrida nomi-
nãt: gentes aũt aliquę priuatim Cichoriũ: a multis quę habet in radice capillamẽtis, Radiculã.
Idemq; huic nomini genus est, quod translatum, terraq; sępius obrutũ, candorẽ teneritudinẽq;
acquirit, & maiorem amaritudinis partem amittit. Duoq; hæc genera sunt a Diosc. primũ nu
merata. Satiuum deinde illud uno Intybi nomine nunc censetur: etsi corrupta ab Intybo uoce,
Ethruria Endiuiam passim appellat. In hoc & maius, et minus est, dulcedinisq;, et amaritudinis
discrimen aliquod: quod ut uidetur ex una diligentia & culturę ratione euenit. Prius illud notis

B

simo uersu in Georgicis suis indicauit Maro, cum dixit. Et amaris Intyba fibris. Intelligens em̃
Intybũ gñis nomẽ, ut gręcis Seris est, latinis esse amaritudinem, ut ad certã contraheret speciẽ,
addidit. Secundum illud Galenus dicens, κιχώριον τὸ ῥωμαῖοι λεγόμενον ἰντυβολάχανον, quod est. Ci-
chorium, quod Romani olus Intybi appellant. Indicauit & Flaccus cum cecinit. me Cichorea,
leuesq; Maluæ. & cætera. Est enim Cichorion peregrina græcis etiam uox, quæ omnia hæc In-
tyborum genera simul indicet. Etsi ab aliquibus ad primum illud & amarum Intybum cõtra-
cta fuerit. Nihil, ut uidetur, in antiquis scriptoribus circa congeneris plantæ huius appellatio-
nes certum est. Theophrastus lib. 8. de plantarum historia, Cichoriõ appellat syluestre illud ge-
nus, quod eodem autore ab amaritudine nomẽ inuenit. Agit em̃ de herbarum caulibus, aitq;,
ὁ δὲ τοῦ κιχώριου μέγας καὶ ἀποφύσεις ἔχων πολλάς, ἔτι δὲ γλίσχρος καὶ δυσδιαίρετος διὸ καὶ δεσμῷ χρῶν-
ται. Quod est, Cichorei autem caulis magnus est, multas habet ueluti brachia agnationes: len
tus itidem est, & in frangendo contumax. Quã ob caussam, pro uinculis eo utuntur. Qua de-
scriptione, uidetur amarũ & agreste illud significare. Idem paulo post Picridem hoc ipsum ap-
pellat. Sæpe etiam in describenda in aliquibus latiore foliorum figura, κιχωριώδη ea appellat,
id est, Cichorio similia, satiuum indicans: hoc enim latiore & lactucino folio est. Paulus Aegi-
neta Romana appellatione usus in primo, ἴντυβα totum hoc genus uocauit. In sexto deinde sa
tiuum, agresteq;, & amarum uno eodemq; nomine Serim: in secundo postremo Serim satiuũ,
Intybum agreste. Plinius libro. 19. capite septimo, a Lactuca digressus, satiuum esse Intybum
his uerbis declarat. Neq; ex eodem genere possunt dici, neq; ex alio Intybi. Pauloq; post. Est &
erraticum Intybum, quod in Aegypto Cichorium uocant. Mox iterum lib. 20. cap. 8. de erra-
tico & satiuo hæc ait. Intybi quoq; non extra remedia sunt. Erraticum apud nos quidam Am-
bubeiam appellauere: in Aegypto Cichorium uocãt quod syluestre sit: satiuum autem Serim.
Columella lib. 2. cap. 18. cum docet, quomodo prata colantur, Primũ ne stirpes, aut spinas. &c.
atq; alias ante hyemem, alias per autumnum exstirpemus, ut rubos, uirgulta, iuncos: alias uel
lamus, ut Intyba, ac solstitiales spinas. Qua descriptione, Intyba indicauit, quæ syluestria sunt.
Satiua enim in pratis non inueniuntur. Idem postea li. 9. capite. 13. cum de educandis anseribus
agit, Serim satiuam appellat his uerbis. Palustris quoq;, sed herbidus destinetur ager: atq; alia
pabula conserantur: ut uitia, trifolium, fœnũ græcum, sed præcipue genus Intybi, quod græci
appellant Serim. Põstremo Palladius in octobri mense satiuum Intybũ uocat. uerba eius sunt.
Mense octobri serenda sunt Intyba, quæ hyemi seruiant. &c. Ex his quæ tam multa & longis-
sime repetita a nobis sunt, colligere facile est, nullam in his, nec græcis, nec latinis certam, per-

C

petuaamq; appellationem esse: sed in græcis Cichorium nunc agreste, nunc satiuum Intybum indicare: Picridem semper agreste, quemadmodum Serim plærumq; satiuum. In latinis Intybum modo satiuuum, modo agreste, Ambubeiam autem agreste semper. Nec fore antiquos autores legentibus aliquid utilius, q̃ præcedente rei coniectura, contra q̃ in cæteris fit, non ex uocibus res, sed ex rebus uoces intellexisse. Solus Celsus libro.2.cap.29. de utroq; gñe agens, ad certas uoces in medicina rem contraxisse uidet̃: satiuumq; Intybũ, syluestre Ambubeiã appellasse. Verba eius sunt. Lẽticula, cui uel Beta, uel Intubus, uel Ambubeia. &c. alterutrũ sumi iubẽs, aut satiuũ q̃d Intybũ, aut agreste q̃d Ambubeiam uocat. Censeremq; ego: qm̃ graui periculo in medicina hæc uariant̃, satiuũ in græcis Serim, in latinis Intybũ: Agreste in græcis Picrida, aut Cichorium, in latinis Ambubeiam semper appellari: ut certa nominũ ratio, certam legentibus rem indicaret: nisi in medicæ materiæ nomenclatura audacior uideri aliq̃bus timerẽ.

¶ De Condrilla. CAP. CXLVIII.

κονδρίλλα

Condrilla, quam aliqui Cichorion, alij Serin appellant, caulem, flores, & folia habet Cichorio similia. Qua ex causa nonnulli syluestris Intubi speciem esse pronunciarunt. Verum tenuior tota est, in cuius ramulis gummi mastices simillimum, tuberculo fabæ inueniri solet. Quod cum myrrha tritum, & linteo appositum instar oliuæ, fœminarũ mẽses trahit. Tusa cũ radicibus tota, adiecto melle, diuiditur in pastillos, qui nitro ammisti uitiligines emaculant. Gummi, inordinatos pilos replicat. Quod item tenera radix efficit, si intincta succo acus, pilis admoueatur. Contra uiperas in uino pota proficit. Succus decoctę in uino, aut per sese potus, aluum sistit. Aliud habetur Condrillæ genus, folium ferens

D

oblongum, circumrosum, humi sparsum, caulem succo madentẽ lacteo. Radice tenui, rotunda, leui, uegeta, flauescẽte, succosa. Cuius & caulis & folia concoquendi uim habent. Succus incommodos palpebrarum pilos reflectit. Nascitur in lætis, & cultis.

BARBARI COROLL.

The.li.7.ca.7.
Pli.li.21.c.15.17

Chondrilla, siue Chondrillon olus est folio Intubi, & propter amaritudinem ingustabili. Succus radici lacteus, copiosus, acer. Caulis fere pedalis, succo manans amaro. Radix Fabę similis, aliquando numerosa. Gumi eius proximum terræ funditur. Herbam mures agrestes a serpentibus læsi, mandunt. In Theophrasto Andryala, in Plinio Chondryala, pro Chondrylla deprauate legitur. Hanc Galenus speciem Seridis unam esse meminit. Germinat post Virgilias. Omnia Intubacea, ut Theophrastus inquit, ineunte uere, caulem, floremq; simul edunt. Cichorium foliatu, & caulibus, & ab radice, unaq; cum emersu ramusculorum flosculus emicat. In caule per partem, ut Heliotroprium usq; in autumnum. Caule magno, surculisq; brachiato pluribus, itemq; ad uinctum quoq; lentis, ut radices: quarum prolixitate contumaciter emoritur. Fert & siliquam, siue folliculũ, et in ea semen per extrema caulium. Intubam auem plęriq; falso intelligunt amari iecoris, non herbam, in Virgilij uersu primo Georgicorum,

Et amaris Intuba fibris.

Quo doctissimus Poeta, ad genus illud Intubi uidetur alludere, quod Picris appellatur. Aetius Picrida pro Cichorio syluestri, quod & Serin dici uult, accępit. Iulius Pollux autor est, appellatione Cichorij ueteribus syluestria olera uenisse dumtaxat: quæ & gracilia, & tenuia cognominabantur. In Ouidio ad cutem probari Seram legimus illo uersu.

Et simul instantis corpora finge Seræ.

Quod autem id genus sit fruticis, non ausim decernere: nisi qs ab eo Serã, pro Seride uocatam credat. Nã & Chondrilla, quæ itẽ Seris est, ad illũ usum, ut Diosc. hac parte docet, adhibebat̃.

EX. M. VERG. COMM.

INtybis congenerem esse Condrillam, argumẽto est ueterum omnium de ea historia, q̃ ab Intybis statim de Condrilla agentes, eam illis coniunxerunt: deincepsq; descripserunt quã natura coniunxerat, & simul docendam esse ob similitudinem monuerat. Plura cęteri omnes q̃ hic de

ea docuerunt: caule pedali, & amarissimo totam sapore esse: radicem habere numerosam: gummi illud proximum terræ in ea inueniri, & candidum conspici florem: multaq; alia: quæ quoniam in Corollario suo a Barbaro collecta fuerunt, a nobis relinquuntur. Adijciemus hoc solum, tantam esse illi cum Ambubeia, quam diximus agreste Intybum, similitudinem, ut sæpe legentes in campis fallat. Nascitur, ut hic etiam ait, pingui & lutoso solo: quem habitũ una uoce γεώλφιν χωρίοις felicissime Dioscorides indicauit. γεώλη enim χωρία in re rustica ueteres dixerunt eas agrorum partes, quæ nullos habent terræ mixtos lapides, sed solam terræ profunditatem: ob quam caussam, non dilabentibus per lapidum interualla aquis, lutuosus ager & pinguis fit. Idq; una τοῦ γεώλφου uoce Dioscorides monstrauit. Sit autem hoc, an secus quod Barbarus uertit, nasci in terrosis, aliorum iudicium sit. Nos rem primum, mox uocis rationem secuti, & pinguibus lutuosisq; locis nasci eam diximus.

De Cucurbita. CAP. CXLIX.

κολόκυνθα

CVcurbita esui apta. Cruda illitu tumores & abscessus mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam syriasin uocant, in sincipite illinuntur. Oculorum inflammationes, podagrasque refrigerant. Succus e ramentis tusis per se, aut cum rosaceo infusus, aurium doloribus auxiliatur. Adustiones cutis illitu adiuuat. Totius feruefactæ & expressæ succus, cum melle exiguo & nitro potus, aluum leniter resoluit. Vinum in cucurbitam recentem excauatam infusum, si mistum sub diuo teneatur, potu aluum leuigabit.

BARBARI COROLL.

The. li. 7. cã. 4.
Pli. li. 19. ca. 5.

CVcurbitam satiuam Colocynthen græci uocant. Syluestrem, Colocynthida. Erumpit satiua, post quintum, sextum, septimumue diem. Cucurbitæ multa genera. Satiuum, & Colocynthis, ut prædiximus. Tertium Somphos cognominata: quia sit inanis, digitali crassitudine, non nisi in saxosis nascens. Cucurbitam marinam nonnulli putant. Satiuæ fastigia duo. Prima, Camerarium in tecta scandens, leni umbra testudines & pergulas operiens. Plebeium humi reptat flagellis. In priore, mire tenui pediculo libratur põdus imobile: auræ. Crescit qua cogitur forma in uaginas uitiles coniecta, postq; defloruit: plerumq; & draconis intorti figura: libertate uero pensili concessa, iam uisa est nouem pedum longitudinis. Cortex uiridi tener deraditur cibis, quemadmodũ & primus quoq; caulis. Ipsæ quo longiores tenuioresq; sunt, eo gratiores, & ob id salubriores, quæ pendendo creuere, minimumq; seminis tales habent. Chrysippus unus omnium damnabat eas in cibis, cum tamen adagiũ illud celebre iam esset. κολοκυνθίδος ὑγιέστερος, hoc est, saniorem esse q̃ Cucurbita. Siccantur fumo Cucurbitę hortensiorum seminibus condendis, rusticæ supellectili, Alexandrinæ maxime. Iam & in balnearum usum uenere, urceorum uice, multo etiam prius cadorum ad uina condenda.

B

EX M. VERG. COMM.

QVotidianus, sed uulgaris usq; dum lignescat, cibus Cucurbita est, quibus nascitur locis omnibus pariter nota: nihil ideo longius de ea repetendum. Quod in medicina nouisse inutile non sit, ex grecorum placitis, quod infantium Syriasis sit, breuiter dicemus. Cuius mali appellatione Romani caruerunt. Et si Plinius ardores capitis id. lib. 20. capite. 3. appellauerit. De Syriasi autem hac græcorum medici, pręsertimq; Paulus Aegineta his uerbis docuerũt: Inflammatio partium circa cerebrum, membranasq; eius, in infãtibus Syriasis est. Concauum fit in ea sinciput. Concaui itidem cum pallore oculi. Accedit etiam totius corporis siccitas. Succurrit huic malo, impositus sincipiti cum rosaceo uitellus oui: sic tamen, ut continua mutatione renouetur. Oportet eodem loco etiam imponere herbæ quam Heliotropiũ græci, latini Solarem dicunt, folia, cucurbitæ ramenta, cucumeris, quem Peponem uocant, adiacentem carni cutem, aut hortensis solani cum rosaceo succum. Græci dulcem, & quæ edendo est Cucurbitam fœminino genere in secunda declinatione κολοκύνθαν dixerunt: medicam uero & amarã, de qua suo loco longius agetur in quinto, & ab hac diminuta appellatione κολοκυνθίδα. Est & illud animaduertendum, in dulci Cucurbita ex duplici genere duplex etiam nomen esse. Rotundæ, & in globum tumenti, q̃ Cucumeri similis sit σικύα. Tereti & in longitudinem extensæ, κολοκύνθα: Latini utramq; eodem Cucurbitæ nomine appellauerunt.

C

σίκυσ

❡ De Cucumere satiuo. CAP. CL.

SATIVVS Cucumis aluo & stomacho perquã utilis habetur. Refrigerat, qui corruptionem non sentit. Vesicæ prodest. Olfactu reuocat, quos animus liquerit. Semen modice urinam mouet. Cum lacte, aut passo, uesicæ exulcerationibus subuenit. Illita cum uino folia, morsus canum sanant, & epinyctidas cum melle.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 5. libro. 20. ca. 1. Theophrast. lib. 7. cap. 4.

CVcumis a curuitate, ut placet Varroni. Græce Sicys, & attico more Sicyos uocat̃, & Sicydiõ a Phrynicho poeta, & cucumeraria Sycelata. Cucumerem Heraclides Tarentinus Hedygęon uocauit. Quinto, sexto, septimoue die emicat, sed omnino celerius q̃ Cucurbita. Radice breui, ut Pepo. Dulciores fiunt, maceratis aqua, lacteue seminibus. Tres satiui differẽtię Theophrasto sunt, Laconici, Scytalij, Boetij. Laconici rigantur: nõ gaudent aqua reliqui. Adiecit ijs Euthydemus quos Dracontias uocauit. Tanta porro naturę cognatio est inter Cucumeres, Pepones, Melopepones, Cucurbitas, ut sępenumero & ꝓprietates & nomina latini, gręciq́ cõfundant. Ipsum quoq́ instrumentũ Cucurbitulã gręci a Cucumere cognominãt, Sicyã uocando. Quanq́ non desunt q̃ Sicyam hoc intelligant, q̃d uulgo Anguriũ, et Palęstinus Melo dicit. Athenęus certe Sicyã ueteres ꝓ Cucurbita uocare solitos affirmat. Atq́ ita & Nicandrũ poetã uti Georgicorũ uolumine. 2. Apud Gręcos certe Cucumeris appellatiõe, Pepones q̃q́ ueniũt. Demetrius Ixion, Sicyos dici uoluit, ἀπὸ τοῦ σεύεσθαι καὶ κίειν. q̃a uenerẽ cieant: q̃d tñ cõtra multi sentiunt. De Cucumere ꝓuerbiũ Gręci celebrãt illo uersu. σίκυαν τρωγοῦσα γυνὴ τὴν χλαῖναν ὑφαινέ. ut mulier uidelicet texẽdo Cucumerẽ manducet. Fortasse, q̃m textrices, ut Aristoteli placet, impudicę sunt magna ex parte. Cęterũ cartilaginei oĩa ea gñis sunt, crescũt quacũq́ libeat effigie. Virides Italię Cucumeres & q̃ minimi sunt, inquit Plinius, prouincijs q̃ maximi. Citrinos, nigrosq́ ꝓbant. Copiosissimi Aphricę, ac grandissimi Moesię. Aquas ita diligunt, ut ad eas modice distantes, etiã dissecti arrepant. Oleum odere mire, ita ut in hamos curuent̃, ne attingant. Inuenti et sine seminibus sunt, macerato uidelicet semine farina cuiusdã herbę, quam Culicem appellant. Citrinos Cucumeres intelligũt, qui uulgo Citreoli a colore Citri nominant̃, maiores multo uulgaribus, nec striati, q̃ iam & in Italia passim nascunt̃. Particulatim floret Cucumis, sibi ipse superflorescens, et sicciores locos patit̃. Candida lanugine obductus, magisq́ dũ crescit. Seruatur in muria usq́ ad alios fere prouentus, & uiridis quoq́ in sabulo locis opacis, fœno sicco operiente. Cucumeres in fistula, ut est apud Hippocratem, dimisso flore, mira longitudine, quasi anguina specie proueniũt. Quãq́ anguinus Cucumis, idem uidetur esse qui Syluestris, multo infra magnitudinẽ Satiui, Erraticus, & Angueus Columellæ appellatus, a Satiuo penitus differens, uix, ut solo aspectu gentilis ei appareat. Serotinũ æstate germen, & flos, gaudetq́ frigidis. Cucumim nasci præcipuum in Arabia, mox Cyrenis tradunt. Alij in Arcadia, similem Heliotropio, cuius inter folia & ramos proueniret semen, magnitudine nucis iuglandis. Esse autem ad speciem Scorpionis, cauda reflexa, candida: propter quod aliqui Cucumim Scorpioniũ uocarunt. Decoctionẽ Sylustris sparsã mures non attingũt, cicimes ea necant̃. Cucumis syluestris Elaterium quoq́ dicitur, quemadmodum ex ipso succus. Vinum & inde fit Phthorium uocatum, ut post liquebit. Herbam Culicem, cuius hoc capite meminimus, a Theophrasto Conopa uocari censeam, nec ne, quoniam & Cynopa scriptum est maiori parte, nõ dixerim. Theodorus Canis oculum, & Canuram conuertit, quasi Cynopa, non Canopa probauerit. Olus est hoc Theophrastus inquit, primisq́ post æquinoctium imbribus germinat, & inter spicatas herbas ponitur, a Plinio quoque duobus locis dictum, ut in castigatione Pliniana demonstrauimus.

D

πέπων

❡ De Pepone. CAP. CLI.

PEponis caro in cibis, urinam cit. Inflammationes oculorum illita sedat. Ramenta eius contra adustionem infantium, quam Syriasin uocant, sincipiti imponuntur. Fronti admota, oculorum fluctiones auertunt. Succus cum semine, adiecta farina, siccatus in sole cogitur in smegmata, quæ faciem repurgãt, & nitorẽ afferunt. Radix sicca, & ex

A

hydromelite pota drachmæ pondere, uomitionē mouet. Si quisq; mode
rate secundā cœnā uomere cupiat, geminis obolis sit contētus. Sanat quo
ꝙ illita cū melle, ulcera concreta in modū faui, quæ Cæria uocant.

BARBARI COROLL.

PEpo, a Græcis Pepon, a Theophrasto Sicyos, & Persicyos quandoq; dictus, a Polluce
Spermatias. Cucumerum generi contribuitur. Siquidem cum magnitudine excessere, uocan-
tur Pepones. Particulatim floret, ut Faba. Sunt qui & Melopepones dicūtur, in Campania pri
mum reperti, effigie mali cotonei, a quo & nomen fortuito natum ibi, mox semine ex illo ge-
nus factum. Non pendent hi, sed rotundantur humi, figura & odore præstantissimi, ubi matu-
ruere. Quæq; non pendentes statim a pediculo recedunt. Lusitani Regis Liburnicæ inter alia me
ridianæ illius nauigationis miracula, Melones in Aethiopia nobilissimos haberi prædicāt, quo
rum odorem Elephantes, sagacissimi olfactus animal, de longinquo sentiant, aduolantesq;, cu
cumeraria tota depopulentur ac proterant. Illud propter iactatam a medicis controuersiā præ
terire nolo, Auctores esse Græcos aliquos, qui præcipiant, post Pepones, Melopeponesq; ui-
num bibendum ijs, qui pituitosi fuerint, biliosis uero acida edenda.

¶ De Lactucis. CAP. CLII.

ϑρίδαξ

LActucæ satiuæ, quibus natura refrigeratrix inest, stomacho gra-
tæ habentur. Somnū conciliant. Aluum emolliunt. Lac euocant.
Verum decoctæ magis alunt. Stomachicis illotas esse prodest. Epotum
semen, assiduas libidinum imaginationes in somno, compescit. Et Ve-
neri refragatur. Frequentiores tamen in cibo, claritati oculorū officiunt.
Muria condiuntur. Cum in caulem exierunt, uim quandam nanciscun-
tur, succo, aut lacti syluestris Lactucæ similem.

B

BARBARI COROLL.

LActuca, Lactucula, & Lactecula, sicut apud Gręcos Thridax, & Thridacina dicitur, & uul
go Myrulon, caulem primo blandum, processu spinulis inhorrentem habet: die quarto aut
quinto emergit. Suauior reciso caule regerminat. Semen lanugine occulitur. Ex ijs candida
tenerior & dulcior. Lactucæ Græci tria monstrauere genera. Vnum lati caulis, adeo, ut olito-
ria ex ijs hostiola factitari prodiderint Theophrastus & Plinius. Foliumq; ijs paulo maius her-
baceo, & angustissimum, ut alibi consumpto incremento. Alterum rotundi caulis. Tertium a
gente cognomento Laconicum, sessile, folio Scolymi, rectum, amplumq;, nec brachiatum a
caulibus. Alij distinguunt in nigras, rubentes, candidas, ratione satus colores uariante. Pri-
mas Ianuario, secundas Aprili, tertias Martio serentes. Quidam fastigia quinq; faciunt. Pur-
pureas & crispas, utranq; Cecilianam uocantes. Tertium Cappadoces. Quartum Græcas.
Longiora his folia, caulesq; lati, præterea longi & angusti, Intubis similes. Quintum genus
Picris, amaritudine insignis. Vnde nomē. Alij Crispā, Fuscam, Cappadocem, Tartesiacam, &
Cypriā, ut Columella. Cappadoci pexum, densum, pallidūq; folium. Tartesiacæ, siue Beticæ,
candidū, crispissimū. Cypriæ, siue Paphiæ rubicundū ex candido, tenerrimū ac leue. Alij distin
xere Atram, quæ Meconis, & Meconitis dicat̄, a lacte papaueris simili, maxime soporifero, ꝙd
apud antiquos Italiæ solū genus earū fuit: & ob id Lactucis nomen inditū. Purpuream, siue fu
scam, maxime radicis, quā uocant Cecilianā, a Cecilio Metello dictam. Rotundā minimæ, sed
latis folijs, Artylida nominatā, siue ut Græca fides habet, quæ & a mulieribus ita uocari scri-
bit, Astylida. Et Eunuchion a Pythagora, hoc est, Spadoniā, quia hæc maxime refragetur Ve
neri. Candorē lacteum contingere putant arte, atq; cura, sed ijs dumtaxat quibus semen album
est. Candida Lactuca maxime hyemem tolerat. Irrepsit & satiuis alia, ut Plinius inquit, admo-
dum probata, quæ Cecilia uocatur, a supradicta Ceciliana, quæ purpurea est differens, folio
Cappadociæ, nisi crispū, latiusq; esset. De Caprina, & alijs agrestibus, in Lactuca dicemus syl-
uestri, & uno eodemq; pede quemadmodū Lactuca, Ocimū, Apium, Eruca, & omnino gene-
ra olerum diuersa proueniant, Græcus auctor Didymus, memoriæ scriptū reliquit, Cyprij La-
ctucam Brenthisitin uocabant. Sunt & Brenthiæ quædam radiculæ, quibus mulieres genas ru
bificent, quas nonnulli Fucum, aut Anchusa interpretantur.

Theophra. libro 7. cap. 5.
Pli. li. 20. ca. 7.

EX M. VERG. COMM.

C Nobis in tam noto, tamq; utili olere suspecta capitis huius tanta breuitas est. Inclinatq; animus, desyderari posse in eo multa ex his quæ Plinius, Galenus, Paulus Aegineta, pluresq; alij docuerunt, præsertimq; Serapion: qui in collectis a scriptore hoc, abscessibus, & sacris ignibus mederi hoc olus ait: quæ hominis mala in hoc scriptore modo nulla sunt. Accedunt suspitioni huic nostræ etiam argumenta alia. Primum, q; in seminis medicina nihil hoc loco legitur, prodesse scorpionum ictibus, & Cenchri morsibus. Quorum alterum Plinius, alterum hic ipse in extremo opere, capite de Cenchri morsu indicauerunt. Verisimileq; est, ut in cæteris ab eo factum fuit, ad eius periculi remedium ex hoc olere semen etiam accipiendum fuisse. Mox quod plurali numero, non procul a fine legitur, continuũ Lactucarum cibum claritati oculorũ officere, deesse aliquid ostendit. quoniã singulari numero semper antea de satiua Lactuca egerat: quod inconcinnũ simul, & hoc scriptore indignũ est: credimusq; nos, nihil dicendum huiuscemodi ab eo fuisse, nisi prius aliorum scriptorũ exemplo, de tam multis satiuæ Lactucæ generibus egisset. Quo fit, ut suspicemur deesse huic capiti aliquid, præsertimq; Lactucarũ censum, & nomenclaturã aliquam: quam negligentes in exscribendo antiqui librarij, mutilum nobis hoc caput reliquerunt. Eamq; ob caussam nos locum uitij nota signauimus. Poterit tamen qui plura Lactucæ genera, nomina, & bonitates noscere uoluerit, ex Columella, Plinio, alijsq; multis ea audire, & conditurae earum antiquam rationem intelligere.

De Lactuca syluestri. CAP. CLIII.

ἀγρία θρίδαξ

Syluestris Lactuca, quam Magi sanguinem Titani, Zoroastres Pherombion, Romani Lactucam syluestrem appellant, Satiuæ similis est, sed longior caulis, & candidiora folia, graciliora, & asperiora. Amaro gustu est, & uiribus aliquantum papaueri similis. Vnde lacteum eius succum aliqui meconio permiscuerunt. Aquam per aluum elicit, potus D in aceto mulso succus ad duos obolos. Argema, caliginemq; repurgat. Contra adustiones efficaciter illinitur, cum lacte mulierum. In summa, somnum allicit. Doloris leuamentum præstat. Menses trahit. Contra scorpionum & phalangiorum ictus bibitur. Semen non aliter q; satiuæ, libidinum imaginationes in somno amolitur, ac Venerem arcet. Succus ad eadem ualet, sed uiribus infirmior. Reponitur in fictili nouo lac eius, antea, ut in alijs liquaminibus moris est, insolatum.

BARBARI COROLL.

Lactuca syluestris, radice breuior, & multicaulior q; satiua est, sponte nascens in aruis, folio pusillo, & ubi consummatum est, aculeato: caule candidiore, a lacte copiosissimo acri medicatoq;, quod carpitur per messes, scapo inciso, præclarum ad multa. Syluestris Lactucæ plura genera. Esopon, de qua hic agitur. Secundũ Caprinæ, qua pisces necantur, Marinam Cornelius appellat, de qua inter Tithymallos sermo est. Tertiũ in syluis proueniens, Isatis uocatur. Quod & duplex est, Satiuum, & Syluaticũ, ut suo constabit loco. Quartum Hieracium, rotundo folio: quemadmodum post liquebit. Communes notæ Syluestrium, candor caulis, interdum cubitali longitudine. Thyrso & folijs scabricia. Succus omnibus candidus.

De Gingidio. CAP. CLIIII.

γιγγίδιον
λεπίδιον

Gingidiũ aliqui Lepidion, Romani Bisacutũ, Aegyptij Dorysastrũ, Syri Adoriũ, Aphri Tiricta appellãt. In Syria & Cilicia plærũq; nascit̃. Hærbula syluestri Pastinacæ similis, tenuior, & amarior, radice parua, candicãte, subamara. Olus hoc crudũ, coctũ, cõditũue estur magna stomachi utilitate. Vrinã cit. Decoctũ ex uino potũ, uesicę prodest.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 15. Gingidium Syria in hortis operosissima. Vnde natum est adagium, Multa Syrorum olera.

Simillimam Staphylino, & Scandici herbam ferit, non differenda recentium medicorum imperitia, Gingidium pro Fumaria, siue Capno accipientium.

A

EX M. VERG. COMM.

PEregrinũ Græciæ & Italiæ, si Plinio, & Dioscoridi credimus, Gingidiũ quondã fuit. Ille in Syria, hic in Cilicia & Syria nasci & seri dixerũt. Quo minus miret aliquis, ignorari nostra ætate, quodnã olus Gingidiũ sit. Cognouit tamen id utraq; gens: descripsitq; Plinius. 20. uolumine, capite quinto omnẽ eius figuram & usum. Paulus Aegineta libro. 1. capite de oleribus post Ocimum, Sinapin, Nasturcium, Vrticam, multaq; alia quæ acrimoniã habent.

De Scandice. CAP. CLV.

σκάνδιξ

SCandix, quam Romani hærbam Scanariam, aut Aculam nominant, syluestre olus est, amarum, subacre. Quod crudum, coctumue manditur. Stomacho & uentri utile. Decoctum in potu, uesicæ renibus & iocineri confert.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 15.

SCandix olus est syluestre, ut in Brassica notauimus, Plauto quoq; dictum. Hanc Aristophanes Euripidi poëtæ obijcit ioculariter, matrẽ eius ne olus quidem legitimũ uenditasse, sed Scandicem. Vnde uerbum διασκανδικίζειν; pro eo, quod est, διευριπιδίζειν confictum, hoc est, ad imitationem Euripidis aliquid aut dicere, aut facere. Eademq; erat, ut Theophrastus ait, Enthussicon, siue ut Athenæus & Plinius, Anthriscon, si tenuiora folia, odoratioraq; haberet. Et Iasione olus est syluestre, repens in terra, cũ lacte multo, florem fert candidũ. Conciliũ uocant, singulari folio, sed ut descriptio tamẽ, & quasi rudimẽtũ multorũ in ipso appareat. Theophrastus auctor. Plinius, Foliũ inquit unũ habet Iasione, sed ita implicatũ, ut plura uideant. Huius flos, ut Theophrasti uerbis utar, conceptaculo auersa parte nõ indiget, sed postrema eius exeunt in angulos, qualis fere oleagineus aspicit. Stimulat hæc herba coitũ, lactis ubertatẽ præstat, phthisicis pdest: infantiũ illita capiti, nutrit capillũ. In Plinio tamẽ pro Iasione, Lassina deprauatũ erat, duobus locis. Differt Scandix a Sandice: q Scandix herba est, Sandix metallica. Scandix aliter non describit, q̃ q olus est syluestre, gustu acri, subamaroq;, folijs Anthrisci, sed maioribus, & minus odoratis. In exẽplari greco Dioscoridis, adpictã uidi Scandicem, feniculi folio fere cum corniculis, in sũmo floribus luteis, siue albis. Hac ipsa specie in syluis quoq; uisit, frutice odorato, flore candido. Paulus, Aetius, & si recte memini, Galenus, similẽ Gingidio fecere Scandicẽ.

B

EX M. VERG. COMM.

HAec est Scandix illa quæ toties *Athenis in theatro plausum & risum excitauit: cum in Comœdia* lepidissimi poëtæ, Dicæopolis ex agro in urbem profectus, rudis homo, ab Euripide eam humiliter poëtæ supplicans peteret, σκάνδικά μοι δὸς μητρόθεν δεδεγμένος. Nouerant enim omnes uulgare & uile olus: meminerantq; poëtæ, illius matrem quotidie in urbem uenientem, uendito eo olere, filium in summa paupertate theatro & spectaculis educasse. Nec antiquę hominis *paupertati illudentes, sed ad uirtutem in angusta re studium & occasionem admirantes,* totis subsellijs audito uersiculo illo exultabant. Nota tunc omnibus Scandix erat, uulgare & sponte sua nascens, locis *plærunq; incultis olus, plæbis cibus, & quotidianum pulmentum* & acetariũ, quo ad sanitatẽ magis q̃ quæsitis toto mari & orbe obsonijs proficerent. Vires enĩ illi sunt siccandi in extremo ordine, calefaciendi uero in secũdo, aut incipiente tertio. Sed quod utilissimum in ea est, *urinam ciere, & renes egregie laxare, testati ueteres Græci sunt: utiturq; ad* eas difficultates sæpissime Paulus Aegineta: iubetq; in primo, si non iuste quotidie purgetur aliquis, Scandice, Apio, Asparago, *similibusq; alijs sollicitandam esse urinam. Plinius etiam 22.* capite eiusdem numeri, multis Scandicem prosequitur laudibus: peculiaremq; illi laudem tribuit, q uenere fatigato corpori succurrit, marcescentesq; senio iam coitus excitat. Quo magis mirũ, in tanta morũ ruina & labe, in nullo honore esse herbã, neq; ab Herbarijs nostris cognosci. Græci nunc etiã Scandicem appellãt, nihilq; in eorũ gente notius, sed non congruentẽ antiquorũ notis ostendũt. Quã enĩ illi Scandicẽ modo appellãt, latiore, & quasi Betę folio est. Antiquiores aũt, ut in re nota fit, nullas eius certas notas tradiderũt. Verũtamen, ut ex multis conijcere licet, tenui, & q̃si capillato folio est. *Plinius li. 21. cap. 15.* inter sponte nascentes numerauit: coniũxitq; illi, ut uerisimile est, cõgeneres plures alias, quę oẽs tenui folio & capillaceo sunt: pfertimq; Caucalim, & Tragopogona: q̃ a capillamẽtis, q̃ pro folijs habet, Coma dicta a Græcis est. Ob quã causam non ab re penitus fuerit, similem in foliorũ figura illis credere.

C καυκαλὶς

¶ De Gallinaceo pede, seu Caucalide. CAP. CLVI.

CAucalis, quam alij Caucum, alij syluestre Daucum, alij Myistin, Democritus Brion, Romani Pedem gallinaceum, aut Pedem pulli, Aegyptij Seselin uocant, cauliculo est dodrantali, aut maiore, hirsuto, folijs Apio similibus, feniculi modo per extrema multifidis, hispidisq́; candida in cacumine umbella, suauiter olente. Crudum, coctumue olus estur. Vrinam mouet.

BARBARI COROLL.

CAucalis, olus est flore candido. Syluestris Daucus, ut Galenus inquit, a pluribus uocata, propter similitudinem & gustus & uirium.

EX M. VERG. COMM.

GEnus herbarū lib. 8. de Plantarū historia facit Theophrastus, quod ἀρουραῖον uocat, id est, in aruis sponte sua nascēs: statimq́; in eo Caucalidem hanc numerat, nullis alijs adiectis notis. Nec parū, si quis rem iuste æstimet, fuerit, tam certe, a tam graui auctore, Caucalidis natale solum, & ubi quærenda sit, audisse. Id enim additū his quæ hic scriptor, Galenus, & alij tradiderunt, facillimā eius inuentionē nobis efficiet. Nota em̄ omnibus Apij folia, quibus similia Caucalis sua habet. Altitudinē deinde, hirsutam lanuginē, in summo incisa folia, & candidi floris umbellā oculus deprehendet: inuenietq́; Dauco tam similem herbam, ut aut syluestris Daucus sit, aut rudimentū naturæ Daucum facere condiscentis. Qualis aūt Daucus uterq́; sit, in eo certius cognoscetur. Nullibi non Caucalis nascit̄: præsertimq́; in noualibus, anteq̄; noua aratione renouent̄. Galenus Dauco Caucalidem sapore & uiribus similem ait. Hic tamen, ex similitudine figuræ, ab aliquibus agrestem Daucum potius appellari ait. Habet em̄ & hæc, & Daucus folia incisuris diuisa. Habent ambo etiā candidi floris umbellā. Dico autē umbellam græcorū exemplo, qui σκιάδιον ab umbra appellant, in aliquibus plantis floris ueluti pedamentū, in plures

D

diuisum longiores pediculos, qui singuli florem sustinent, & in orbem circumactum. Qua floris figura feniculum, anisum, sambucus, pluraq́; alia sunt. Quod quoniā umbellæ, qua solem a uultu mulieres arcent, forma est, ob latitudinem circinationēq́; suam, ideo Græci primū eam floris formā σκιάδιον, mox Græcos imitati latini, Vmbellā dixerūt. Quę uox huic scriptori multa est. Caucalidis huius Nicander etiā in theriacis suis meminit. Retulitq́; Chrisippus antiquissimus scriptor, in secūdo de oleribus, habere Caucalidem in gustu salsuginem aliquā: quod nec sensus, nec ex ueteribus alij indicant. Longe plura q̄; hic in medicina Plinius Caucalidi tribuit: quæ poterunt uolentes in eo legere. 22. uolumine, eiusdem numeri capite.

εὔζωμον

¶ De Eruca. CAP. CLVII.

EVzomon, Romani Erucam uocant, Aegyptij Ethericem, Pœni Asuric. Cruda Eruca uenerem largiore cibo concitat. Semen eodem effectu prodest. Vrinam cit. Aluo perq́; cōmodata. Semine ad condimenta utuntur, quod uti in longum tempus asseruetur, adiecto lacte, aut aceto, digerunt in pastillos. Gignitur etiamnum syluestris Eruca, maxime in Iberia, quæ occidentem spectat. Cuius semine pro Sinapi incolæ utuntur. Vrinam uehementius pellit, multo satiua acrior.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 6. & 10. li. 20. ca. 13.

ERuca, Euzomos græce dicta, quoniam cōmendet iura. Concitat hæc morantem, ut poeta inquit, Venerem, frigorum contemptrix. Idcirco iungitur Lactucę in cibis, ut contrarię duarum naturæ temperamentum afferant. Nemo ignorat florem Erucæ candidum, multas in folio diuisuras esse.

ὤκιμον

¶ De Ocimo. CAP. CLVIII.

OCimum uulgo cognitum. Id copiosiore cibo oculorum aciem hebetat. Aluum mollit. Spiritum mouet. Vrinam pellit. Lac euo-

cat. Aegre tamen conficitur. Illitum cum polline polentæ, aceto & rosaceo, pulmonum inflammationibus auxilio est. Draconis marini, & scorpionis ictibus per se prodest, & cum uino Chio oculorũ doloribus. Succus, uisus caliginem abstergit. Destillationes exiccat. Semen potũ conuenit insanientibus, difficili urinæ, inflatisq;. Naribus haustum, subinde mouet sternutamenta. Quod idem hærba efficit. Sed oculos premi necessum est, cum sternutamentum urget. Sunt qui in cibis abdicandum censeant. Quandoquidem manducatum, & in sole positum, uermiculos gignat. Aphri autem adijciunt, si feriantur a scorpione, qui Ocimum ederit, nullo conflictari dolore.

BARBARI COROLL.

Ocimum prorumpit e terra celerrime, floret particulatim, contra q̃ olus: cæterum, primo parte inferiore, demum superiore: quo fit ut diutius quoq; floreat. Quemadmodum Faba, & Heliotropium. Radix una descendit in altitudinem crassa, & admodum lignosa. Cæteræ a lateribus exiles ac prolixæ. Semini cortex obducitur. Vni Ocimo aqua datur meridie: cum cætera matutinis rigentur. Feruenti quoq; aqua sparsum, maturius prouenire dicitur. Sub canem exalbescit. Differre uidetur Ocymum ab Ocimo, ꝙ Ocymum pabuli & farraginis quoddam genus est uocatum: ab ocys uerbo, quod ualet cito, ut Varroni placet: siue ab eo quod citat aluum bubus, & ideo ijs datur, ut purgentur. Pabularium, & Catoni erat Ocymum, sed sistebat eo bubus aluum. Id erat e segete uiridi desecta anteq̃ gelaret. Quã q̃ manibus carpendum, non falcula secandum, ut renascatur ocymum, Cato præcipit. Sura Manilius, aliter interpretatur, & tradit Fabæ modios decem, uitiæ duos, tantundem & Eruiliæ in iugerum: melius & auena Græca, cui non cadit semen, addita misceri, & autumno Boum caussa seri solitos, hoc apud antiquos Ocymum uocatum. De Ocimo sunt, qui scribant capras id aspernari, & insaniam facere. Tritum si operiatur lapide, Scorpionem gigni. Manipulo eius cum cancris decem marinis, uel fluuiatilibus trito, conuenire ad eum Scorpiones a proximo omnes. In cibo pediculos facere. Capras id esitare, alij uolunt. Habetur & syluestre Ocimum, quod aliud est q̃ Acinos. Qꝫ q̃ Acinos, quemadmodum & Ocimoides a Romanis Ocimastrum uocari Dioscorides existimat. Illud monendi sumus, de syluestri Ocimo nihil scripsisse Dioscoridem, de Ocimoide nihil Plinium. Martialis de Ocimo scripsisse rem miram dicitur: ꝙ modo purpureos, modo albos, modo roseos flores pariat. & si ex eo semine frequenter satum sit, nunc in Serpyllum, nunc in Sisymbrium abire solitum. Recentiores Græci, qui de Rustica re scripserunt, Basilicon, & Misodulon appellant Ocimum: tantamq; cum eo fœminę discordiam inesse prædicant, ut si pultario subiectum sit, nec mulier id sciat, futurum, ut nunq̃ cibo manus admoliatur, priusq̃ subductum fuerit: ut fortasse huc alluserit Persius poëta illo uersu.

Dum ne deterius sapiat Panutia baucis,
Cum bene discincto cantauerit Ocima uernæ.

Pro, excantauerit, hoc est, cantando excluserit. Nam & Varro, Plautusq;, ut ait Nonius, Excantare usurpant pro excludere. Meretriculam quandam Corinthi Ocimum uocatam legimus in comœdijs: sicut aliam Abrotonum: quo & Themistoclis mater fuit nomine. Qꝫ q̃ sunt qui Euterpem uocatam scribant, & aliam Thryallidem, & aliam Sisymbrium: & aliam Meconidem, & aliam Herpyllidem, & aliam Myrrinem.

EX M. VERG. COMM.

Est Ocimo quemadmodũ & plærisq; alijs, in ruris & hortorũ disciplina, eadem quæ uirtutis humanæ fortuna & ratio. Maleficio enim & iniurijs meliorescit. Vtq; illa infortunio aliquo obruta, aut a Principibus neglecta, maleue habita, nihil ex suo censu amittit, sed quod in ferro, metallisq; alijs fit, longo attritu subinde magis nitet, & speciosior plerunq; emergit: Sic etiã non dissimili ratione Asparagus lætior in census prouenit. Gaudet calcari, & atteri pede Crocus, pereundoq; lætior prouenit. Crispum nunq̃ in hortis fiet Apium, nisi cum est natũ incrementũ eius, superuoluto cylindro coërceat olitor. Rutã dum conseritur, maledictis prosequuntur qui adsunt: nec aliter maiore bonitate nasci id olus antiquitas credidit. Ex hoc genere Oci-

A

Pli. li. 20. ca. 12.

B

C

mum est: gaudetq; & ipsum cum obrutū terra semen est, paucula, uel cylindro diligenter inculcari. Nam si terrā suspensam reliquerit olitor, facillime totū corrumpitur & perit. Quodq; uix credat aliquis, feruenti aqua conspersum, celerius etiam prouenit.

De Orobanche. CAP. CLIX.

ὀροβάγχη

ORobanchen, alij Cynomorion appellant, a similitudine canini genitalis, Cyprij Tyrsinen, communiter Lycon. Cauliculus est sesquipedalis, & interdum maior, subruber, hirsutus, tener, folio pingui, flore luteo, aut candicante, radice digiti crassitudine, & cum ariditate flaccescit caulis, fistulosa. Hanc inter legumina nasci constat, & ea strangulare. Vnde Orobanche sibi cognomentum usurpauit. Estur, ut olus cruda, & in patinis Asparagi modo decocta. Legumentis addita, coctionem accelerare creditur.

BARBARI COROLL.

ORobanche Cynomorion quoq; appellatur, a similitudine Canini genitalis. Enecat & Cicer, circumuoluendo se ut Eruo. Vnde nomen Orobanche. Dicitur a recenti Græcia & Osprioleon, & Leonteos botane, hoc est, Herba leonina.

EX M. VERG. COMM.

EX maleficio nomen Orobanchę fecit antiquitas. Et quoniā fruges, legumina, Eruūq; præsertim circūligando se enecet, Erui angina dicta est. Id enim Orobanche græcis significat. Qui quoniā ea in uitæ humanæ usum aliquando ueniret, leguminūq; cocturam sæpenumero adiuuat, in damnāda eius fama, hanc saltem illi gratiā habuerunt: ut in cōmuni frugū, leguminūq; omniū iactura solum Eruū strangulare crederet. Quod ut Theophrastus ait, cirris quibusdam circūligando se facit. Numerat ille primū libro octauo de historia, mox quinto de causis plantarū multas huiuscemodi nocentes alijs plantas: quæ aut adnascentes, aut scandentes, aut circumligantes se, alijs pestem afferunt: cōmunemq; omnibus plantis alias, alias priuatim aliquibus noxā afferentes. Qualis angina Erui hæc est: quæ cæteris quidē omnibus nocet, priuatim tamen & maxime Eruo notissimę frugi. Nocendi aūt caussa, infirmitas Erui est. Nocent & aliæ alijs, quas idem Theophrastus eodem loco numerauit, & nos suis locis dicemus. Hanc ipsam Erui anginā Plinius etiam lib. 22. capite ultimo, ait a similitudine canini genitalis Cynomorion ab aliquibus nominari: non mala, neq; inconcinna similitudine, si plantā contempletur aliquis: quæ a radice surgens nudo, glabro, singulariq; caule, in summo folia aliquot conferta, & inter ea emergentes habet flores simul & quasi in glomerem collecta omnia: qua forma caninum genitale in summo est crassius, & quasi galeritum. Vidimus nos Erui anginā, nec quicq; inter segetes & legumina per æstatem frequentius inuenitur.

D

De Barbula hirci. CAP. CLX.

τραγοπώγον

BArbula hirci, quæ ab alijs Come uocatur, breui est caule, folijs Croci, radice longa, dulci, supina, magno super caulem calyce, e cuius summo semen nigrum dependet. Vnde nomen inditum est. Hærba esui apta est.

BARBARI COROLL.

Theophrast. lib. 7. cap. 7.

TRagopogon, hoc est, hirci Barba, quæ & Scandix a Plinio uocatur, nisi quod suspicor deprauata lectio est. Describitur a Theophrasto in hunc modum. Radix longa, dulcis, folium Croci longius, caule paruo, super quem calix latus, & Barbula, quæ summo uertice in cana & prolixa funditur. Nascitur in asperis, sine usu. Acetarium quidam olus hanc esse falso uolunt, quā uulgo Barbam petræ, & in Gallia Cispadana Barbulam hircinā uocent. Habetur & quæ Gerontopogon, id est, senis, siue præsbyteri Barba dicitur, Tragopogoni fere tota similis: nisi q lacte manat, & radice amara est, non dulci. A Nicandro Geraospogon fortasse nuncupata. Sed & radice dulci carpitur Romæ. Tragopogona uocari & in Trago pisce, inuenio partē sub gula eius nigrantē, ut Athenæus auctor est. Tragos porro piscis, Exocöeto, qui & Adonis uocatur, similis describit: præter nigrū id quod sub gula eum habere diximus.

EX M. VERG. COMM.

VNa eademq; causa est, cur Hirci barbam, & Comam Romani, Græciq; Tragopogona quondam appellauerint. Cuius si fuerit aliquis oculatus testis, nihil a ueteribus dicet aptiore imagine descriptũ fuisse. Non tñ preterq; in integra ætate has notas in ea deprehendet. Quo tẽpore eñ floret, pauloq; ante descriptũ calicẽ, & ex calice prodeuntẽ comosam lanuginẽ, & capillamenta ex se fundit: a qbus Coma, & Hirci barba dicta est. Eã lib. 8. de historia plantarum Theophra. aptiore pictura, et his uerbis effigiauit. Quidã uel alia innumerabilia nominãt. Inẽ quę & illa est quã Hirci barbam uocant. Cuius radix longa & dulcis: folia Croco similia, longiora tantum: caulis breuis, in sũmo cuius ingens calix est & barba, de sũmo uertice cana pendens, prolixa. Nascitur sponte sua in aruis. Sed crescit etiam altilis in hortis, aut pastinato altiusq; subacto solo. Suspensa enim terra, crassiores & altius radices agit. Non fuit hęc quondã in honore hortorũ. Nos etiam meminimus in maiore precio q̃ nunc sit aliquando fuisse: tam nec in gustu & ganea nobis ipsis constamus. Ethruria, gensq; omnis nostra, q in asperis & petrosis nascitur, Saxifragam, alieno illi assignato nomine, ubiq; uocat: nihilq; hyeme notius, & ad acetaria paratius, præsertim radice, quę una in hac planta ob dulcedinem suam non ingratũ habet usum. Quod animaduertat aliquis in ea est, dicere Plinium in asperis nasci sine usu. Sed congruentibus alijs notis, non multifacienda est saporũ per tempora gratiæ uarietas, & inconstantia.

¶ De Ornithogalo. CAP. CLXI.

ὀρνιθόγαλον

ORnithogalum cauliculus est tener, candicans, tenuis, sesquipedalis, tribus aut quatuor in cacumine mollibus agnatis, a quibus flores prodeunt, foris hærbacei, & cum hiantes se pandunt lactei uisuntur. Inter quos dissectum ut milio capitulum emicat. Coquitur cum pane ut Melanthium. Radix bulbosa, cruda & cocta manditur.

BARBARI COROLL.

B

ORnithogale, siue Ornithogalon, caulem habet semipedalem Plinio, Dioscoridi duũ palmorum. Coquitur in pulte.

¶ De Tuberibus. CAP. CLXII.

ὕδνον

TVbera rotundæ radices sunt, sine caule, sine folijs, flauescentes. Vere fodiuntur. Cruda & cocta eduntur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 23.

TVber Græce Hydnon a Galeno dicitur. Quidã a tumore legunt Oednon. A Theophrasto describitur, carens medulla, neruis, uena, cortice. Hoc & Aschion ab eodem autore nominatur. Sunt & alia sine folio, aut herba, aut caule supra terram plusc ula, cibo idonea, in Aegypto maxime, ut Aracidna, & quod Araco simile uocatur a Theophrasto. Plinius Aracos appellat fructum. Duo hęc pariunt sub terra, non minorem superno: cuius pars carnosa radicem * mittit altam atq; crassam, simplicem, cæteras uero quibus insidet fructus, graciles atq; multas, & summo cespite cohærentes agit: nec folium, nec herba ulla, aut quicq; aliud supra terram cernitur. Loca modice arenosa diligunt. Quia porro geminum et utraq; parte fructũ ferunt, Amphicarpa cognominantur.

EX M. VERG. COMM.

NIhil quod medicinã augeat, aut instruat Tuberibus Diosc. tribuit. Terrestri tñ substãtia cõ cerni, & constare ueteres aliqui dixerunt, & extenuandi aliquam habere potestatem. Credidit antiquitas, cognationem illis aliquam cum cœlo esse, nec nisi tonante Ioue nasci. Quod in Satyra Aquinas poeta monuit dicens. Et facient optata tonitrua cœnas Maiores. &c.

¶ De Smilace. CAP. CLXIII.

σμίλαξ λόβια

HOrtensia Smilax frutex, cuius semen a nonnullis Lobia uocatur. Folia habet Hederę, molliora tamen, tenues caules, & capriolos uicinis fruticibus circumuolutos, qui tantum adolescunt, ut topiarum quoddam tabernaculum effingere uideantur. Fructum fœnigræci profert longiorem, & corpulentum, in quo semina renum simi-

C lia, sed inæquali colore recluduntur, quæ quadam ex parte fuluescunt. Fructus cum semine in oleribus Asparagi modo manditur. Vrinam ci et, & tumultuosa somnia facit.

BARBARI COROLL.

Smilax cepea, idest, hortensiana, non eadem uidetur esse cum ea, quæ læuis a Dioscoride. 4. libro cognominata est. Recentiores cum Aetio Phaseolum a Dioscoride hoc loco intelligi scripserunt, utiq; non candidum, sed rubentem, qui & Lobos & Dolichos dicatur, & latine Siliqua. Etem duo esse Phaseolorũ genera, Paulus Aegineta in compositione quadam ad Renum uitia, quę διαπεττίγων uocatur, indicat, Phaseolos in eam quærendo candidos: quasi sint etiam non candidi. Quanq; est ubi Plinius Siliquam syluestrem dicendo, satiuam quoq; fieri posse aliquam intelligat, de quo in Smilace tractet latius. Porro Theodorus cognomento Priscianus, quanq; recentiusculus, Phaseolo inquit uirtutem eam tribuunt, ut & uentrem soluat, & urinā moueat. Dioscorides Phaseolos aluum, Lobia, siue Smilacem urinas ciere uoluit.

EX M. VERG. COMM.

Credidit Barbarus, nominis similitudine persuasus, quoniam Phaseli alterum genus Lobon græci uocent, & hic Lobia, Smilacem hanc a quibusdam uocari, ait legumen illud hoc loco indicari: quoniam & id capreolos, seu clauiculas aliquas, quibus nitatur & implicet se, habet: & in utroq; Phaseolo, renibus similia semina sunt, & in rubente hoc amplius idem color. Nobis tamẽ parum uerisimile uidetur, ad eam altitudinem & frondium copiam esse legumen aliquod augeri, ut scenas & tabernacula uestiens inumbret. Id enim σκηνοποιεῖσθαι græcis, et huic scriptori significat. Sunt autem græcis σκηναί, id est, Scenæ quæcunq; in castris, aliisuè locis ex frondibus, culmis, pellibus, tabulisq; temporaria domicilia fiunt: quales ad umbram in hortis aliquando etiam eriguntur. Antiquiores latini Attegias uno nomine cuncta hæc dixerunt. Sic Iuuenalis, Dirue maiorum attegias. &c. Quinetiam antiqui hębrearum literarum interpretes, eius gentis tabernacula Attegias interpretati sunt. Barbarus opus topiarium hoc dixit, non sa

D tis, ut nobis uidetur, ad exprimendum uocis illius & uerbi captum.

De Medica. CAP. CLXIIII.

μηδική

MEDICA cum recenter prodijt, folijs & caule trifolio pratensi similis est. Procedens uero folia contrahit, caules edens trifolij, in quibus semen lentis magnitudine dependet. Quod in cornicula incuruatur. Id siccatum iucundi saporis gratia, conditaneo sali amiscetur. Viride semen quibus refrigeratione opus est, illitu suffragat. Hærba tota pro gramine utuntur, qui pecora alunt.

BARBARI COROLL.

Medica nominationẽ unde inuenerit, testatur ipso nomine: q̃q; imperitia uulgi Melica uocari cęperit. Theophrastus perire stercoratam putauit, aut minctu pecoris incumbentis respersam. Per bella Persarum, quæ Darius intulit Græciæ, aduecta scribitur. Differt ab ea quæ Medion uocatur, ut suo loco indicabimus. Medica seritur iactato semine, ita ut pabulum, & frumentũ, tanta dote, ut uno satu plus tricenis annis durare credat. Similis est Trifolio, caule folijsq; semper uirens, ut Dionysius est autor. Item geniculata. Quicquid in caule assurgit, in folia cõtrahitur. Sexies reflorescit: cum minimum, quater, modo non secetur. Arescit surculosa. Postremo in puluerem inutilem extenuatur. Pabularium omnium cõmendatissima. Hac quondam plena erat Venetia, sed pridem perijt. Nunc in eandem prouinciam reuerti eam, quasi postliminio curauimus, ab annis multis fere non uisam in Italia, sed ne intellectam quidem magnopere qualis esset, allatam ex Africa in Campaniā. Semen eius, sub dente Phaseoli recentis saporem pręsentat. Propter altitudinem radicum eius reliquę herbę intereunt, sine ipsius damno.

De Aphaca. CAP. CLXV.

ἀφάκη

APhaca in aruis nascitur, altior lenticula, tenuioribus folijs. Siliquas maiores fert, in quibus terna quaternaue semina, lente minora, continentur. Quę adstringendi uim habent. Quare torrefacta,

stomachi aluiq; fluctiones sistunt, si fresa lentis more decoquantur.

A

Theophra. libro 7. cap. 7.

BARBARI COROLL.

APhaca differt ab Aphia, quæ olus item est, ut Aphaca, florem edens cum germine. Differt & ab Apharca, quæ arbor est Vnedoni similis, ut diximus. Aphacam Theophrastus modo leguminum generi, modo inter olera connumerat. Et ut uerum fatear, idem, an diuersum genus sit, fere ambigo. Olus inquit est Aphaca, imbribus ab Aequinoctio primis germinans, per partes florendo, amaritudine ingustabili, aculeata herba; uerum ex mitioribus properat flos eius: Sed breui marcescit, & in lanuginem pappum uocatam soluitur: deinde alius subnascitur, atq; iterum alius hyeme tota, & uere usq; in æstatē: qui & luteus fit. Forma siliquis Aphacę latiuscula ut Lenti: *celeriter perit, ut Dolichos. Necatur a Securidaca. Semen præter alias differentias* madidius est, q̃ Lentis. Inuenio e recentioribus, qui uitiam esse Aphacem existiment.

EX. M. VERG. COMM.

DE Aphace Plinius lib. 27. cap. 5. nihil non ab hoc scriptore dictum, ijsdem, totidemq; reddidit uerbis. Aphace tenuia admodū folia habet: pusillo altior Lenticula est. *Siliquas maiores* fert, in quibus terna, aut quaterna semina sunt, nigriora, & minora Lēticula. Nascitur in aruis. Natura ei ad spissandum efficacior q̃ Lenti. Reliquo usu eosdem effectus habet: Stomachi, aluiq; fluctiones sistit semen decoctum. Et hæc Plinius. Barbarus post eū in Corollario suo, quęcunq; in Theophrasto lib. 8. de plantarum historia de Aphace leguntur, totidem uerbis pariter reddidit. Sic nihil fere quod adijciamus relictum nobis est, nisi quę diuersis locis ab eodē Theophrasto dicta sunt, breuiter collegerimus: haud sane, quia collectis his digito legentibus Aphacē ostēdere cogitemus, sed q̃ coaceruatis in unum tot notis, facilior poterit alicui rei nobis incognitæ coniectura esse: & quod se nobis non obtulit, alij se offerre. Diximus non multo ante, cum de agresti Lactuca ageremus, quale herbarū genus esset quod Theophrastus ἀρουραῖον nominauit. Ex eodem genere, eodem autore Aphace est: idq; hic ipse etiam testatur in aruis nasci dicens. Nullam itaq; in ruris, hortorumue cura culturam Aphace habet: quærendaq; in aruis est quo tempore inculta cessant. Retulit idem, non admitti in cibos Aphacem, ob amaritudinē suam, similia agresti Cichorio folia habere. Primam appetente uere florere, citissimeq; senescere, florem in lanuginosos pappos resolui, pluraq; alia in ea fieri: quæ omnia a Barbaro collecta, relinquenda a nobis sunt. Ex quibus non facile ratiocinetur aliquis, uitiam notissimam omnibus frugem esse: & si congener, aut similis illi sit, syluestrem omnino existimandam esse.

B

De Porro capitato. CAP. CLXVI.

πράσον κεφαλωτόν

CApitatum Porrum inflationem facit. Noxium succum creat. Tumultuosum somnum parit. Vrinam ciet. Aluo accommodatur. Extenuat. Oculorum aciem hebetat. Menses pellit. Sed lædit exulceratam uesicam, renesq;. Cum ptisana uero coctum, esu pectoris uitia extrahit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus, ad præclusiones uuluæ & duricias, utilis habetur. Porrum bis aqua mutata coctū, aut frigida maceratum, dulcescit, et multo minus inflat. Semen acrius est, & quandam adstrictoriam uim habet. Quare succus cum aceto, addito thure, aut manna, sanguinis profluuia sistit, maxime si naribus erumpat. Venerem stimulat. Contra omnia thoracis uitia, tabemq;, pro delinctu efficax est. Arteriam esu purgat. Sed si assidue estur, uisus obscuritatem inducit. Stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, aut illitus, contra bestiarum morsus auxilio est. Cum aceto & thuris polline, lacte, aut rosaceo, utiliter aurium doloribus & sonitui instillatur. Varos tollunt folia, illita cum uua rhois, qua ad obsonia utuntur. Epinyctidi medentur. Crustas ex sale illita rumpūt. Veteres sanguinis reiectiones cohibent, si binis drachmis & æquali baccharum myrti pondere bibantur.

C

Pli. li. 19. ca. 6.

BARBARI COROLL.

POrrum, siue Porrus, die a satu decimonono interim uigesimo prorumpit. Biennium perfert: ab eo tempore sementescit, emoriturq;. Vermiculi Porros, Brassicam, Lactucasq; infestantes, & alia quędam olerum, Prassocurides uocãtur: quasi Porricidæ, aut etiam, ut Palladio uidetur, Herbicidæ: non ut Theodorus, Blattæ aluealiorum, apud Aristotelem, φ κυράμβων, pro κραμβῶν legerat, etiamsi tineas alueorum in Columella dici legimus, ex stercore papilionum nascẽtes, et Lucifugas Blattas in Marone. Nascitur et in mari Porrũ, extra Herculis columnas, ut Theophrastus inqt, sed inter Algarũ gña. Capitatum Porrum, Gręci Cephaloron appellant, & Gethyllida. Sunt q Gethyllida, ꝑ Gethyo accęperint, q̃d & Epithyllida uocauerunt. Didymus uir doctissimus is, qui tria milia et quingenta scripsit uolumina, Gethyũ simile facit Ampeloprasо, mox dicendo. Gethyllides, ut Atheneus inqt. Latonę sacras esse Græci uolunt: qm̃ olus id in Malacia pregnans Latona concupisset. Delphis legem esse, ut qui maximam attulisset Gethyllida, sportulam e sacerdotis mensa caperet. Has magnitudine Rapi crescere nonnunq̃; tradunt. Gethyon inuenio, & Getion sine, y, & aspiratione scribi.

EX M. VERG. COMM.

ILliberalis cibus Porrum est: non tamen a natura tantoꝑe damnatũ, ut non medicinam multiplici remedio etiam instruat: pręsertimq; φ ueteres, qm̃ in caput creuisset, Capitatum dixerunt. Cui maiores q̃; sectiuo ad omnia effectus antiquitas tribuit. Quapropter & hic de Porro acturus, id genus elegit q̃d ad medicinã primũ haberet bonitatis honorem: eaq; est causa, cur capitati tantum meminerit Dioscorides, ne quis forte adiectum Porro capitati discrimen miretur. Vtrunq; enim Porri genus, sectiuum. s. & capitatum, eadem omnia potest, sed capitati efficacior uis. Et quoniam ubiq; inuenitur utrumq;, ideo alterius tantum & efficacioris usum Dioscorides probauit. Nihil in disciplina ruris sectiuo & capitato Porro frequẽtius in antiquis est. Laudauit Martialis in Xenijs suis utrumq;, in altero fila, in altero niueum stipitem describens. Neq; ab re: quando discrepent inter se, satio, cultura, & forma.

ἀμπελόπρασον

De Ampeloprasо. CAP. CLXVII.

AMpeloprasum stomacho magis aduersatur. Et plus Porro excalfacit. Vrinam & menses uehementius ciet. Id contra serpentium morsus esse conuenit.

BARBARI COROLL.

AMpeloprason dictum est, quoniam in uinetis folio Porri nascitur, ructu graue.

EX M. VERG. COMM.

NOn fuit Plinio, nec post eum tot alijs cura latinum nomen Ampeloprasо dare: gręcorũq; appellatione usi omnes, cogitandũ legentibus reliquerunt, inter uites nasci hoc Porrũ. Id enim græcorum uox illa indicat. Nos præter id syluestre Porrũ etiã Ampeloprason diximus: nec sine autore. Siquidẽ Paulus Aegineta lib. 6. sic illud nominauit. ἀμπελοπράσον ὅ ἐστι πράσον ὂν ἄγριον. Rursusq; lib. 1. capite de his quæ esculentas habent radices, τὰ δὲ ἀμπελόπρασα τῶν πράσων ὡς ἄγρια ξηρότερα. Quod est, Sunt autem Porris ficciora Ampeloprasa ueluti syluestria. Credimus pręterea, nec negligendis coniecturis, perijsse in hoc capite aliqua. Siqdẽ q omniũ mihi est uetustissimus & ꝓbatissimus Diosc. codex, plura alia habet ad historiã, diuersasq; appellatiões Ampeloprasi pertinentia. Quæ licet ex Galeno accępta uideant̃, consiliũ tñ, institutũq; Dios. in descriptionibus his habent. Numeratq;, esse illi caput Allio simile, folium Titimallo, florem purpureum, caulẽ Lychnidi herbæ æqualẽ, et semẽ Nasturcio simile. Plinius etiã p̃ter ea quę nũc in Diosco. legunt̃, ructu grauẽ ait esse: eruptionem sanguinis per genitale cõpescere, & ob eandẽ caussam a partu mulieribus dari: dari & contra canum morsus, nonnullaq; alia. Quę ignorasse, pręsertim tam multa, aut oblitum fuisse diligentem in scribendo hominem, parum uerisimile est. Quin etiam Paulus Aegineta exulcerare, & incidere addidit.

κρόμμυον

De Cepa. CAP. CXLIX.

CRommion aliqui Polijdos uocant, Magi Calabotim, Romani Cepam. Cepa longa acrior est q̃; rotunda, item flaua q̃; candida, & sicca q̃; uiridis, & cruda q̃; cocta, aut condita. Omnes tamen mordent. Flatus gignunt. Appetentiam inuitant. Sitim mouent. Et extenuãt.

Fastidium pariunt, & expurgant. Aluo utiles sunt. Eæ detractis purgamentis in oleum coniectæ, hæmorrhoidas, reliquosq; excretionum exitus laxant, subditæ pro balanis. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur. Anginæ eodem perunguntur. Suppressos menses pellit. Caput purgat naribus infusus. Canis morsibus cũ aceto, ruta, & melle illinitur. Cũ aceto autem perũctas in sole uitiligines sanat. Et cum pari spodio, scabras lippitudines sedat. Varos cum sale reprimit. Cõtra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. Citæ aluo prodest. In auribus sonitũ ac grauitatem emendat. Ad purulentas aureis, & eliciendã earundẽ aquã ualet. Alopeciæ earum succo perfricantur, qui celerius q̃ Alcyoniũ, pilos euocat. Largiore cibo Cepa capitis dolores ciet. Coctaq; uehementius urinam pellit. Eos lethargicos efficit, qui ualetudinibus aduersis, ea etiam cocta, plus æquo uescantur. Cum passis uuis, & fico illita, tubercula concoquit, & celerrime rumpit.

A

BARBARI COROLL.

Cepæ, aut etiam Cepulæ caua sunt folia: quod peculiare cum Gethyo habet, nec nisi oleribus hæc proprietas. Plura earum genera. Sardiæ, Gnidiæ, Samothraciæ, Setaniæ omnium minimę, sed prędulces. Prꝯterea Fissiles, & Ascaloniæ. Fissiles appellant, quia hyeme cum sua coma inertes relinquunt, & folia uere detrahunt: ijs deniq; diuisuris, alia parte inferiore subnascuntur. Hoc exemplo reliquis etiam generibus uelluntur, ut in caput crescant potius q̃ in semen. Ascaloniarum propria natura. Etenim uelut steriles sunt ab radice, nec parte illa crassescunt. Maturæ celeriter putrescũt. Seri semine præcipiunt: quia depositę caulem, semenq; tantũ reddant, deinde inaniant, & euanescant. Samo, & Sardibus candidissimæ proueniunt. Iulius Pollux e Samothracia cõmendat. De Creticis dubitat, an eædem sint quę Ascalonię: quia satis capitari soleant, sed distant sapore tantum dulci. Reliqua Cęparum genera, deposit u proficiũt. Ascalonium genus optimum Columella prędicat. In nomine est & Pompeia Cepa, & Marsica simplex, quam uocant Vnionem Rustici: ea est autem quæ nõ fructificauit, nec habuit soboles adhęrentes. Cepa in rectitudinem dissecta, nõ germinat. Radix non ut Allio nucleis includitur, sed tunicis, ut Bulbus et Scylla. Cepæ syluestres non sunt ullæ: ut q apud Aristophanẽ poetam Thymum pro Cepa syluestri capiunt, errasse coarguamus obiter. Mentem lædi Cepa quidam scripsere. Hippocrates conspectu potius, q̃ esu cõmendasse dicitur.

Pli. li. 19. ca. 6.

B

EX M. VERG. COMM.

Fvit q̃dã Aegyptijs Porrũ & Cepe nefas trucidare, & frãgere morsu, damnateq; ab ea gente: alioquin in sanitatis usu, & medicina utiles Cepę fuerunt. Qđ contra q̃ in reliqs naturę partibus fit, quę utraq; Lunę fortunã plerũq; sequuntur: & dũ toto orbe ea fulget, subinde augentur: pereũte autem illi luce, & ipsæ paulatim minuunt: una hęc in eius sideris morte & tenebris, speciosiore habitu lætiorq; fiat & germinet. Accessit ad eã supstitionẽ etiã, q inutiles feriatis, in lætitiaq; agentibus, pariter & ieiunio castitatẽ custodientibus essent: his, q sitim et cibi appetentiam excitarent: illis, q lachrymoso odore quẽ habent, optatam per ferias lętitiam turbarẽt: & quas in diuina re Dei munere lachrymas, tristitiãq; animi mortales fugerent, inuiti lachrymoso olẽre admittere cogerent. Erant & alię superstitiõis Aegyptiæ in hac ipsa re causæ, nõ minus ridiculę: quas Plutarchus cõmentariolo illo quod de Iside & Osiride scripsit, longius & diligentius indicauit, a nobis aliud modo agentibus, relinquendæ. Quę Ceparum ex nationibus discrimina antiquis fuerint, Theophrastus lib. 8. de plantarum historia, & ab eo accepta omnia uicesimo uolumine Plinius, longius docuerunt.

¶ De Allio. CAP. CLXIX.

Allium græci Scorodon, alij Geboscon, alij Elaphoscorodon uocant. Quoddã satiuũ atq; hortensium habetur. Quod in Aegy-

σκόροδον

C pto, singulari ut Porrũ capite cõstat, dulce, ĩ purpureũ uergẽs, paruũ. Reliqua uero magna & cãdida, ex plurib. coaugmẽtãt̃ nucleis, q̃s Aglithas greci nominãt. Aliud est syluestre, q̃d Opioscorodõ. i. Anguinũ uocant. Vis Allij acris ẽ. Excalfacit. Mordet. Excernit. Aluũ turbat. Inflatiões facit. Stomachũ exiccat. Sitim gignit. Flatũ permouet. Aciẽ oculorũ esu hebetat. Eosdẽ effectus p̃bet Anguinũ, q̃d et Elaphoscorodõ dicit̃. Latas uetris tineas in cibo sumptum abigit. Vrinas detrahit. Contra uiperarum ictus, et priuatim hęmorrhoidum prodest, ita ut non aliud magis, si cũ uino iugiter adsumatur, aut tritum in eodem ebibat̃. Cõtra rabiosorũ morsus, et illitu, et cibo ualet. Magnę et Allio utilitates cõtra aquarũ mutationes. Vocem clarificat. Veterem tussim crudũ, coctumue lenit. Potum aũt cũ origani decocto, pediculos et lendes enecat. Cremati cinis illitus, sugillatiõibus cum melle, et alopecijs cum nardino unguine medet̃. Eruptiones papularum cũ oleo et sale sanat. Vitiligines, lichenas, lẽtigines, ulcera capitis manantia, lepras, et furfures eximit. Cum thure et teda decoctum, dentium dolorem leuat, si in ore contineatur. Contra uenenatos muris aranei morsus, cum ficulneis frondibus, & cumino illinitur. Feruefactæ comæ ius, fœminarum desessionibus additum, menses & secundos partus extrahit. Allium eiusdem gratia suffitur. Factum ex eo & nigra oliua intritũ, esu cit urinã. Laxat uenarũ spiracula. Hydropicis utile.

D

BARBARI COROLL.

The. li. 7. ca. 4

ALlium, siue caput Allij, habet plures uelut coherentes nucleos, siue spicas, quas Gręci Gelges, & Aglithas. Dorice ipsum quoq; Alliũ Aglidion appellant q̃n̄q;. Discrimen, q̄ aliud pręquox est, sexagesimo die maiorescens. Aliud serotinũ. Est et in magnitudine diuersitas. Vlpicũ ob id nominatur pręgrande. Gręci Cyprium, & Antiscorodon præcipue celebratum Africæ, & Aphroscorodon, siue a spuma dicitur, a nostris Allium Putricum uocari consueuit, sed crudum, inter pulmentaria ruris, quę Myttotos appellant, Allio trito in oleo & aceto: ut mirari sit, quantũ ita increscat spuma. Myttotos ab odoris fastidio est dictus. In hũc & caseũ q̃q; addebãt. Allij genus placentę faciũt ex oleribus, ut Photiõ. Nos in Dioscoride q̃d hac parte Myrton legitur, Myttotõ legendũ monemus. Est & in nucleis diuortium: quo em̃ plures fuere, hoc asperius sentit̃. Genus esse Theophrast. ait, sine nucleis. Radix primo extumescit in nucleos: deinde curuatur: ubi accreuit, diducit̃ iterũ in nucleos, & ex uno plura fiũt, p̃sertim Vlpicũ, ut Cepę; nisi matura p̱tinus uellant̃. Scordiõ a Scorodo, idest, Allio, itẽ ab Ophioscordo, idest, Allio syluestri differt. Quanq; impitia medicorũ fit, ut Alliũ syluestre pro Scordio in pastillos theriacos addi soleat: cũ tñ Scordiũ folio Trixaginis, nõ Allij descriptũ legant: si mõ autores bonos audire sustinent. Sunt in Allio q̱dem capita, sed nõ solo: nam & in Cepa, & in Porro capitis et capituli nomen legas apud Columellã. Alliorum Manipulum Græci τρόπηλιν appellant, adhiberi solitũ quibusdam sacris, ut Photion inquit: in quibus mos erat, Allium mansitare, ne unguenta redolerent. Comas eius cum capite solo Molyzam Hippocrates appellat. Caput ipsum etiam Dætis uocatur. Quanq; Dætis Lampadem quoq; pusillam significat. Galenus autor.

EX M. VERC. COMM.

FVit q̃ndam, & adhuc est Alliũ, sicubi lõgius ab urbibus ĩnocẽtius uiuitur, honestũ simul & gratũ rusticæ plębi obsoniũ. Nisi em̃ id sit, nõ cõtudisset messoribus suis Allia Serpillũq; Maroniana illa Testilis, quos uerisimile iustũq; erat, lautiore epulo p̱ messem sole & ope defatigatos, a muliere excipi: nec q̱ in comœdia inexpectatã fortunę seruus mutationẽ Theatro significabat, ridicule dixisset, tã beate tunc agere omnes, ut q̱ antea calculis ab egesto statim fimo sedẽ exterere cõsueuisset, tũc relatis ad eã partẽ integris Allijs idẽ faceret: quasi nihil ex antiqua paupertate numerare sibi liceret, quo neglecto melioris fortunæ mensuram augere posset. Eaq; ob causam, in ruris honore, & hortorum disciplina non contemnendum locum inuenit Allium.

A

Docuerũt ueteres longius, quot Alliorũ genera, & quo cultu in hortis colenda essent, nõ negligenda ab his, q̃s aut nunc satis cognita naturæ maiestas delectat, aut ad iustas, piasq; & certas opes a fœnore & mercatura innocẽs augẽdæ rei studiũ cõuertit. Poterũt nouisse ea oĩa cupientes Pliniũ, Columellã, Palladiũ, mille alios de tota hac re longius agẽtes cũ uoluerint audire.

¶ De Scordopraso. CAP. CLXX.

σκοροδόπρασον

SCordoprasum magnitudine Porrum æquat, qualitatum Porri & Allij particeps. Vnde promiscuas sibi uires ex utroq; uendicauit, effectus Allij & Porri præbens, inefficacius tamen. Coctum Porri modo dulcescit, & in olerum uicem transit.

EX M. VERG. COMM.

QVale hoc simul Allium & Porrum ueteribus fuerit, incertũ nobis est. Plinius, quod hactenus legerim, nullibi eius meminit: nec rei rusticæ scriptores alij: solus Paulus Aegineta, breuissimeq; in sexto inter Allia id numerauit. Verba eius sunt. Porri & Allij mixtas habet qualitates & uires Scordoprasum. Monstrum aliquod naturæ credimus id fuisse, coactis humano opere coalescere simul, non dissimilibus penitus oleribus duobus: qualia in re rustica aliquando excogitata in maiore ocio ab aliquibus fuerunt.

¶ De Sinapi. CAP. CLXXI.

σίναπι

SInapi hortensium, aliqui Napi, Romani Sinapi uocant. Eligi debet maturum, ualde ruffum, non magnopere siccum, sed quod fractum interne uirescat, & quodam succo madeat, cæsium colore. Siquidem recens id genus, adultumq; habetur. Ad calfaciendum, extenuandum, extrahendum efficax est. Ad eliciendam capitis pituitam manditur. Contra præduros tonsillarum tumores, ac ueterem callosamq; arteriæ scabriciem, succus ex aqua & melle conuenienter gargarizatur. Sternutamenta ciet, tritum & naribus admotum. Comitialibus quoq; auxiliatur. Fœminas uuluæ strangulatu oppressas excitat. Lethargicis, deraso capite, illinitur cum ficis ammistum, donec rubescat locus. Ad coxendicũ cruciatus, lienes, & omne genus dolores confert, cum permutandæ ualetudinis caussa, ex alto uitia extrahenda sunt. Alopecijs illitum medetur. Faciem purgat. Sugillata cum melle, adipe, aut cærato rapit. Feræ impetigines, & lepræ, eo cum aceto perunguntur. Contra febrium circumitus aridum bibitur, aut potui polentæ modo inspargitur. Extrahentibus emplastris, scabiemq; extenuantibus utiliter ammisceri solet. Grauitati aurium & sonitui, cum fico impositum prodest. Succus ad hebetudines oculorum, & genarum scabricias magna utilitate illinitur. Expressus recenti semine succus in sole siccatur.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 22.

SInapis, & Sinapi, & Sinape media producta legitur. Græcia & Napy uocat, quasi Naphy, ut Athenæus interpretatur, quoniam acri, & proinde incommoda natura esse uideatur, addit & pusillo corpore. Sinapi uero dici putat, quia olfactum luminibus officiat, ut Allium. Athenienses etiam Thapsi, & Saurion appellant. Quinto die post satum comparet, eoq; semel sato, uix est liberare locum: quia semen cadens protinus uiret. Tria eius genera. Gracile. Secundum Rapi folijs. Tertium Erucæ. Optimum Aegyptium, præsertim ad Sinapismum: in quo usu & Syriaticum dabatur. Succus tribus modis exprimitur. In fictili, calescitq; in eo modice ad solem. Exit & cauliculo inciso lacteus, ad dentium dolores cum induruit. Fit & oleum ex semine, ut docuimus. Pro pulmentario quoq; in patellis decoquitur, citra intellectum acrimoniæ. Coquuntur & folia, sicut & reliquorum olerum. Pythagoras principatum ei dedit inter ea,

C quorum uis in sublime fertur: quia non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Sinapismus a Dropace distinguitur, q Dropax cum pice fit: eoq; Pittotois, & Pittosis quoq; dicitur, hoc est, Oppicatio. Sinapismus e Sinapi conficitur, multoq; uehementior est Dropace. Propterea Sinapismum Dropax uel præcedit, ut præparet, uel consequitur, ut reliquias ab soluat. Maxime laudatur Dropax, Gallus cognomine.

EX M. VERG. COMM.

FVit Samio sapienti quondã Sinapis in maximo hortensium omniũ, quibus tantũ cum toto discipulorũ grege magister uescebatur, honore & precio. Neq; ex tam multis, quas habet in sanitate & ualitudine uires & usus Sinapis, aliquid magis priusq; admirabatur & amabat Pythagoras, q̃ in altũ sublimeq; ferri uim eius, & quasi in cœlũ niteretur, cũ per nares in cerebrũ penetrasset, purgatiora & ad usum mentis uegetiora illic omnia ab ea fieri. Laudata ab his magnopere etiã, qui medicinã homini in tam multis quotidie morbis facien tes, nihil ad calefaciendum, siccandũq; aptius & præsentius datũ sibi a natura inuenerũt. Recepta eadem in uitæ & sanitatis usu iampridem est: nec hyeme ad intinctus quicq; frequentius ubiq; cibis intermiscetur, gratissimo obsoniorũ condimẽto, nisi acrimonia feruoreq; suo non sternutamẽta tantũ, sed lachrymas etiã cieret. Quod solũ in carmine suo Columella illi obiecit, dicens. Seq; lacessentis fletum factura Sinapis: quasi omniũ animantiũ sensu, modoq;, & ipsa nocẽtibus sibi renoceret.

¶ De Nasturcio. CAP. CLXXII.

καρδαμον

CArdamon, alijs Cynocardamon, alijs Iberis, alijs Cardaminaca, Aegyptijs Semeth, Romanis Nasturcium dicitur. Optimum constat esse Babylonicum. Omnium semen est acre. Excalfacit, Stomacho aduersatur. Aluum turbat. Tineas excutit. Lienem imminuit. Partus exanimat. Vrinam cit. Venerem stimulat. Sinapis & Erucæ D simile intelligitur. Lepras & impetigines abstergit. Illitum cum melle, lienem extenuat. Fauos expurgat. Pulmonũ uitia extrahit, sorbitionibus incoctum. Serpentium uenenis potum resistit, atq; eas suffitu fugat. Capillorum defluuia cohibet. Carbunculos ad suppurationem perducit & rumpit. Coxendicibus cum polenta commode ex aceto illinitur. Tumores collectionesq; discutit. Emittit furunculos, illitum cum muria. Hærbæ ad omnia eadem effectus, licet minor.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.13. lib.19.ca.8.

NAsturtiũ die quinto enascitur: duorum generũ, mite, ac syluestre. Prioris quoq; ratio duplex, albi, & nigri. Nomen ei a nariũ tormento, uigoremq;, uel prouerbio significat, iubente Nasturtiũ mandendũ inertibus, quasi torporem excitet, animũq; obacuat, contra uenerem inhibeat: q̃q; Dioscorides accendi eam putet. Miræ amplitudinis in Arabia dicit̃ gigni. Nasturtiũ herbis reliquis succũ adimit iuxta satis, quod & apud Aristophanẽ poëtam legit̃. Hanc Græci non modo Cardamũ, sed etiã Cardamida uocant, ut Galenus inquit, & Hippocrates Sauridion, a Sinapis, quod & Saurion dicit̃, similitudine. Milesium Nasturtiũ ueteribus laudatissimum fuisse, Iulius Pollux auctor est. Persas id cũ sale mensis apponere solitos, celebre est, cum principio frugalitatẽ amplecterent̃, mox aucto imperio, in omne genus luxus prolapsi.

EX M. VERG. COMM.

EIus plures quondã, ut uidet̃, appellationes fuerunt: sed oẽs ex eodẽ principio, & ab eadem Cardami appellatione, excæpta Hiberide, q̃ agreste Nasturciũ est, ut in .i. uolumine diximus, in Dioscoridis cõmentatiões has irrepserũt. Cynocardamon em̃, et Cardamãtice solo noĩe statim Cardamon indicãt. Hiberis uero, ut hic paulo ante dixit, & ut nos auctore Paulo Aegineta tũc cõfirmauimus, agreste Nasturciũ est. Has ipsas uoces oẽs Apuleius etiã in Cardamo numerauit: inuicẽ sibi ideo rñdentes, quoniã inter satiuũ & agreste Nasturciũ maxĩa similitudo partiũ & uiriũ oĩm sit. Ob eamq; cãm uagis appellationibus inter se utunt̃. Notũ nunc olus ubiq; Nasturciũ est. Contra uenenata p̃cipue usus eo Nicãder: usus & hic ipse cõtra Cenchridis uenenũ, queãdmodũ tunc copiosius docebimus: usus & Paulus Aegineta, Græcorũq; medici oẽs toties, & in tã multis, ut non contemnendã medicinæ partẽ solum Nasturciũ expleat.

¶ De Thlaspe. CAP. CLXXIII.

A θλάσπι

THlaspi, aliqui Thlaspidion, alij Sinapi persicum, alij Myiten, alij syluestre Sinapi, alij Dasmophon, alij Myopteron, alij Bitron, Aegyptij Sintempsum, Romani Scandulatium, alij Capsellam, aut Pedem gallinaceum uocant. Hærbula angustis folijs, digitali longitudine, in terram uersis, subpinguibus, in cacumine diuisis, sesquipedali cauliculo, tenui, non sine adnascentibus ramis, fructu circa ipsum totum, ab extremo in latius se pandente, semine Nasturcij incluso, lenticulæ effigie, nisi quod infringitur. Vnde nomen accæpit. Flos albicat. Nascitur in semitis, & sepibus, fossisq;. Semen asperi gustus, excalfaciens. Bilem & pituitam utrinq; extrahit, potum acetabuli mensura. Prodest ischiadicis infusum. Sanguinem potu educit. Internas subpurationes rumpit. Menses ciet. Sed partus enecat. Alterum Thlaspi tradit Crateias, quod aliqui Persiconapi uocant, latis folijs, radicibus magnis, utile ischiadicorum infusioni.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 13.

THlaspe, loculos fert peltarum similitudine, in quibus sit semen. folia latitudine digitali, & longitudine. Galenus Thlaspen, Dioscorides Thlaspi neutro genere pronunciat. Thlaspion, & Thlasposin Hippocrates, Peltam amazonicam Iulius Pollux, hederæ frondibus assimilat.

EX M. VERG. COMM.

B

GAlenus genere fœminino θλάσπην nominauit: & quod hic ait, potum sanguinem trahere, ille contra coxendicis dolorem clystere infusum αἱματώδη κινοῦν, quod est, cruenta euacuare dixit. Adiecit præterea Dioscorides persicum & erraticum Sinape a quibusdam Thlaspi hoc dici, ex similitudine ut credimus uirium. Plinius non hoc, sed alterũ illud genus quod auctore herbario Crateia hic ipse in extremo capite testatus est, persicum Sinape uocari: nec aliunde ut uidetur in primum illud genus, q̃ ex secundo hoc appellatio illa irrepsit. Cæteræ Thlaspis appellationes illæ caussam & originem suam nobis non ostendũt: eamq; ob caussam sine honore commentationis huius nostræ a nobis relinquuntur.

¶ De Arabide. CAP. CLXXIIII.

ἀράβις

DRabis hærba ad cubiti altitudinem assurgit, tenues spargens ramos, & ex utroq; latere folia, ceu Lepidij, sed molliora, & candidiora. In cacumine uero Sambuci umbellã gerit, candidos flores habentem. Hærba hæc cum ptisana coquitur, in Cappadocia maxime. Semen aridum pro pipere obsonijs ammiscetur.

BARBARI COROLL.

LEgebatur Draba, non Araba. Sed huius secundi calce, ubi caput hoc repetit, Arabis, siue Araba, non Draba scriptũ est. Galenus, Paulusq; nullã mentionẽ huius herbæ faciunt.

¶ De Irione. CAP. CLXXV.

ἐρύσιμον
χαμαίπλιον

ERysimon, aliqui Chamæplion, Latini Irionem uocant, Magi Herculis Alphita, Aegyptij Erethmon. Iuxta urbes, domicilia, hortosq; nascitur, folijs Erucæ syluestris, cauliculis in lori modum lentis, floribus luteis, siliquis in cacumine gracilibus, ut fœnogræco corniculatis, semine Nasturcij, exiguo, urentis gustus. Contra thoracis fluctiones efficax est, & si purulenta extussiuntur. Regio morbo, & lumborum uitijs prodest. Contra uenena in delinctu cum melle datur. Illi-

C nitur ex aqua, aut melle utiliter cæcis, carcinomatibus, parotidibus, duri- cijs mammarum, & testium inflammationibus. In totum extenuat, & calfacit. Mitius multo ad clysteres fiet, si aqua madescat, atq; torreatur: uel linteo illigatum, oblito adipe perassetur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.18.ca.10.

ERysimon Galli Velarũ, Irionem Romani appellant. Inter fruges annumerat, caule ferulaceo, ut Sesama, flore item ut Sesama foliaceo, amarũ, fruticosum, folijs Erucæ angustioribus paulo, & sanguineis, omninoq;, ut Theophrastus inquit, Sesamæ proximũ: nisi esset pinguiusculũ. Erysimon nostri herbarij significant, quæ uulgo, nobilis Eruca dicitur, quam & Erucæ ueræ præferunt: ut mirũ sit, quamobrem inter fruges a Plinio constituta uideatur.

EX M. VERG. COMM.

SI esset frugibus, leguminibus, & oleribus idem qui homini sensus: liceretq; illis, ut in republica sæpe aliqui fecerunt, mutata fortuna transfugæ, modo harum, modo illarũ partium esse: dicerem ego, græcis Erysimon, latinis uero Irionem Bacchi illius modo, qui ab Aristophane in ranis suis, nunc Deus, nunc homo: iterumq; dominus, mox seruus, uariante fortuna describitur: in alijs scriptoribus inter fruges, in alijs inter olera numerari uoluisse: tam incerta in antiquis scriptoribus historia eius est, tamq; aperte a Theophrasto & Plinio frugum, ab hoc ipso, & Paulo Aegineta olerum generi adscribitur. Nec persuadebitur unq̃, non esse frugem Erysimon, seu Irionem aliquis, Theophrastum de eo sic docentem audiens, quo loco lib. 9. de plantarum historia, de frugum culmis in uniuersum sic agit. τῶν δὲ θερινῶν κέγχρου μὲν καὶ μελίνου καλαμώδης, σησάμου δὲ καὶ ἐρυσίμου ναρθηκώδης. Quod est. Aestiuarum autem, Milij scilicet & Panici harundinaceus caulis, siue culmus est, Sesami uero & Erysimi ferulaceus. Rursusq; eodem libro. σήσαμον δὲ οὐδεὶς ἐσθίει χλωρὸν, οὐδὲ μὴ ἐρύσιμον, &c. Ex quibus ratiocinari licet, in censu frugum numeratum Erysimon frugem esse, & ex culmo inter olera censeri non posse. Plinius itidem, Theophrastum secutus, frugibus Irionem ubiq; adnumerat, libro. 18. Primum capite. 7. Aestiua quæ æstate ante Vergiliarum exortum seruntur, ut milium, panicum, Sesama, Irio.

D Mox iterum eodem capite. Sesamo & Irioni sanguinea folia. Nec multo post eodem libro, sed capite. 10. Sesama ab Indis uenit: ex ea & oleum faciunt. Color eius candidus. Huic simile est in Asia, Græciaq; Erysimum: idemq; erat, nisi pinguius esset, quod apud nos Irionem uocant, medicaminibus adnumerandum potius q̃ frugibus. Idem etiam libro. 22. capite ultimo ait. Irionem inter fruges Sesamæ similem esse diximus, & a Græcis Erysimon uocari. Contra hæc olus aperte Dioscorides, non frugem describit, a Nasturtio statim & Thlaspi, folio erucæ, coliculo, non culmo, cornutis in summo siliquis, non spicis aut paniculis, & si fœnograeco similibus: quodq; frugi nunq̃ conueniat, inter rudera, & circa hortos nasci. Et præter Dioscoridem Paulus Aegineta libro primo capite de Veneris utilitate & usu: quo loco docens, quibus cibis ad uenerem uti oporteat, inter cętera monet comedenda, ἐκ τῶν λαχάνων τὸ ὄρμινον τὸ ἐρύσιμον καὶ τὸ εὔζωμον, &c. manifeste inter olera Erysimum numerans, ut uidetur. Esseq; latinis Irionem, quod Græcis & huic scriptori Erysimon est. Satis tam multis locis testatur Plinius, præcipueq; libro. 22. capite quo paulo ante diximus, quo loco integrum, & ijsdem uerbis totũ hoc caput latinis reddidit, quod cognouisse omnibus paratum, & in promptu est. In tot itaq;, tamq; diuersis antiquorum scriptorum auctoritatibus, temere & impudenter fecerit, qui in hoc, aut illo genere Irionem numerabit: præsertim docentibus Theophrasto & Plinio, seri in agris, & inter fruges Irionem: Dioscoride autem & Paulo Aegineta, per se nasci locis incultis: & si seratur, in hortis inter olera quod olus sit serendum esse. Nobis, ut credamus frugem a multis existimatum Erysimon fuisse, in caussa siliquæ sunt, quas fœnograeco similes Erysimon habere hic ait: quæq; inter fruges pabulo destinatas numeratur: a multis uero olus, folio agresti Erucę, & semen Nasturtio simile. Antiquiores omnes non secus q̃ de quotidiana & uulgari re de eo agunt. Alicubi nunc genus etiam parum cognitum est, ignotæ & appellationes illæ aliæ, ideoq; a nobis relictæ.

De Pipere. CAP. CLXXVI.

πέπερι

PIper in India nasci, breui arbore traditur. Quæ inter initia, prælongum fructum, ueluti siliquam promit. Quod longum Piper est. Habet intus aliquid tenui Milio simile, quod tandem in perfectum Pi-

per euadit. Id autem suis temporibus adultum, racemos emittit grana ferentes, quæ noscimus. Ea acerba, candidum Piper faciunt, aptum ocularibus remedijs, antidotis, & medicaminibus quæ contra uenenata parantur, Theriaca uocant. Longum uero uehementius mordet. Et quoniam priusq; ematurescat decerptum est, subamarum relinquitur. Antidotis, & theriacis medicaminibus expetitũ. Nigrum uero, utpote quod tempestiua maturitate collectum sit, odoratũ esse constat, candido suauius, acrius, & ori gratius, necnon ad condimenta utilius. Sed candidum adhuc in acerbum uergẽs, prædictis infirmius est. Eligi oportet grauissimum, plenum, nigrum, sine multis rugis, recens, minime furfurosum, Inueniuntur etiamnum in genere nigri semina macie confecta, cassa, & inania, quod uocant Brasma, Indorum lingua, sic significante abortum. Vis omnium excalfacit. Vrinam ciet. Concoquit. Extrahit. Discutit. Abstergit caliginem quæ oculis obuersatur. Piper febrium rigoribus, siue potu, siue illitu, subuenit. Serpentium morsibus auxiliatur. Partus extrahit. Conceptum adimere creditur, statim ab initu suppositum. Tussi, omnibusq; pectoris uitijs, siue eclegmate, siue potu, succurrit. Anginæ eo & melle conuenienter perunguntur. Potum cum recentibus lauri folijs, tormina discutit. Cum uua passa manducatum, pituitam a capite elicit. Valitudinem tuetur. Dolores finit. Appetentiam mouet. Concoctionem adiuuat, in embammata additum. Strumas cum pice discutit. Vitiligines ex nitro emaculat. Fictili nouo, ut aiunt, motum, torretur. Non est huius arboris radix Gingiber, ut aliqui existimauere, sicuti paulo post ostendemus. Namq; Piperis radix Costo similis est, gustum calfaciens, eiq; Hygræ cognomentum est. Hæc lienem reprimit, cum aceto illita aut pota. Caput etiam purgat, manducata cum uua taminia, quam Staphidem agriam uocant.

A

B

BARBARI COROLL.

Piperis genera duo Theophrastus constituit. Rotundi ut Eruũ, putamine carneq; subrutila ceu lauri baccæ. Oblongi, nigri semina continẽtis papaueracea, q̊d multo ualidius priore iudicatur. Passim in India sunt, ut Plinius existimat. Quæ Piper gignunt arbores, Iuniperis nostris similes, q̃q; in fronte Caucasi, solibus opposita, nasci tantũ eas aliqui putauere. Semina a Iunipero distant paruulis folliculis, quales in Phaseolis uidemus. Piper quod intẽperie cœli carbunculatur, lingua Indorum Bregma dicitur, significans abortũ. Hoc & pallidum est & asperrimũ. Tria cæteri fecere genera. Nigrũ, quod & Cõmune dicitur a medicis, Dioscoride, Paulo, Aetio. Lenius longo & nigro est, Candidum. Piper longũ facillime adulterat̃ Alexandrino Sinapi. Emitur hoc in libras. 25. album. 17. nigrũ. 14. utiq; Plinij tẽporibus. Nicãder Colophonius, uetustatis studiosus, non peperi, sed Peperion appellat. Hippocrates uero medicũ Pharmacũ. Aliud genus est apud eũdem Hippocratem Indicum Pharmacũ, quo fœminæ, quibus anima fœtet, ora sibi colluũt. Medicamentũ id est, cuius compositionẽ reddit ipse. Cæterũ est ubi Piper semen Indicum dicatur ab Hippocrate: in quo rotundũ, quod inest, Myrtidanũ uocari prodit. Est etiã ubi rotundũ Piper Strongylen Myrtidani scriptum reperias in eodem auctore. Syluestre porro gentibus suis est Piper. Piperis arborem iam etiam habuit Italia, maiorem Myrto, nec absimilem. Amaritudo eadem recenti, & cum lactescit, quę Piperi. Desyderat̃ tosta illa maturitas. Ideoq; & rugarũ deest, & coloris similitudo. Huiusmodi est & quod Lusitani regis diligentissimi Liburnicæ, magna parte meridiani situs ambitu Mauritanię circũuecta, retulere hoc

Pli. li. 12. ca. 7.
Theophra. libro. 9. cap. 22.

*

C anno. Sed abest illa, ut dixi, retorrida rugosaq; maturitas. Nam solibus tostum Piper, e candido & leui mutatur in nigrũ rugosumq;. Adulteratur Iuniperi baccis, mire uim trahentibus, in pondere uero multis modis. In Aegypto granũ Piperi simile paulo tantũ maius nascit, Corsion uocatũ, ut Straboni placet. Est etiãnum in India Piperis granis simile, quod uocatur Garyophillon, grandius, fragiliusq;. Tradũt in luco Indico id gigni. Aduehebãt odoris gratia. Nunc & cibi, ut Piper, Septentrionis maxime populis. Paulus Aegineta Caryophyllon, non Garyophillon uocandũ existimauit, quasi nucifoliũ: etiamsi hanc inquit non habet naturã, quæ nomine prętenditur. Sed flores arboris cuiusdam Indicæ festucacei sunt, & nigri, longitudine pollicari, acres, odorati, subamari. Lignũ eius Xylocaryophyllon appellant. Ab huius odore uiolarum genus altilium Caryophyllon, uulgo dicitur, ubiq; modo nascens.

Strabo. lib. 17

EX M. VERG. COMM.

FRuticem, non arborem Piper ferre affirmãt, albæ uiti, quæ in sepibus plærunq; inuenitur, similem, propinquas scandentẽ arbores: quæ racemosum fructum ferat, magnitudine ea qua uidetur, sed uiridem, nec aliter q; in Ligustro coaceruatum, anteq; maturitate nigrescat: lectumq; æstate, ante integram maturitatem sub sole in palmeis tegetibus expandi, caloreq; solis & æstu corrugari, & nigrum fieri. Nec longum, aut album Piper aliquod uidisse illic se dicunt: esse quidem arbores alias, quæ sapore Piperis aliquid ferant, & inter eas, cui conferre in nostro orbe aliquam posse se negant, quæ oblongum ueluti uillum inter folia ferat, ponticæ nucis floribus similem, quod illic longum Piper incolæ appellent. Folium Piperis ipsi uidimus ab eis allatum, colore pallido magis q; herbaceo, longitudine quantum diuaricati pollex & index humani digiti aperiuntur; latitudine qua parte maxime patet, quatuor digitorũ: Plantaginis figura, præterq; in summo, cui habet numero pares & figura similes a tergo fibras septem per longitudinem extensas, mediam claudentibus utrinq; trinis: non tamen ut in Plantagine, utrinq; binæ a media nascunt, sed inæqualibus interuallis utrinq; prodeunt. In summo fastigiatũ, & acuminatius q; Plantaginis extremũ folium est. Definitq; in mucronẽ eodem, quo in malo medica mo-
D do uidetur: non omni, sed in qua folium acuminatum est: idq; in Piperis frutice breui pediculo pendet, & qua parte a pediculo incipit folium, paulo minus q; rotundum est. Quæ omnia dicta longius a nobis sunt, nõ ut antiquorum historias damnemus, sed ut meminerint toto hoc opere legẽtes, q; difficilis omnibus medicæ materiæ fuerit, & futura semper cõmentatio sit, præsertimq; ubi parum integra ueterum cõmentaria totam rem miscent.

❡ De Gingiberi. CAP. CLXXVII.

γιγγίβερις

GIngiberis sui gñis planta est, in Troglodytica Arabia magna ex parte nascẽs. Qua uirẽte, ad multa, perinde ad q̃ nos Ruta, utuntur. Et primis potibus, & edulijs ammiscent. Huius radices Cyperi modo paruæ sunt, candicantes, & odoratæ, atq; Piper sapore imitantur. Eligi debent quæ teredines non nouerunt. A multis tamen ob id condiuntur, q celeriter cariem sentiant. Fictilibus in Italiam asportantur. Gingiberis cibo conueniens est. Et cum condimẽto assumitur. Excalfactoriam uim, & excoquentem habet. Aluum leniter emollit. Stomacho utile est. Efficax aduersus ea quæ oculis caliginem offundunt. In Antidota addi solet. In totum Piperi uiribus non dissimile.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 7.

ZInziber, in Arabia & Troglodytica in uillis nasci dicitur. Parua herba. Precium radicis in libras sex. Quidam hanc & Sinsiberim, & Gingiberim appellant. Facile pertũditur Zinziber, ob incoctã quandam & excrementitiã corporis uliginem, ut Galenus inquit.

EX M. VERG. COMM.

QVi de Pipere, ex India ad nos reuersi, quæ superiore capite dicta a nobis sunt, retulerũt, ijdem Zingiber gramini simile in India nasci dixerunt: geniculatũ, nouasq; subinde radices agens, longius sub terra augeri, inueniriq; ubiq; non aliter, q; & nostrum gramen: bisq; aut ter folia per annũ proferre, quæ harundinacea sint, sed nõ tantæ longitudinis, latitudinisq;: nihil eo frequentius tota illa regione & copiosius nasci, ingensq; saporis discrimen ex tempore

A

quo lectũ fuerit sentiri. Quodq; Gal. & post eũ Paul. Aegineta dixerũt, ideo teredinib. tentari, sentireq; cariem, & pforari, q crassioris cuiusdã & ineuictæ humiditatis particeps sit, fieri id illi dicunt, cum importune per uer ante maturitatem lectum fuerit: esseq; opportunũ legendi tempus, cum folia illa aruerint: idq; in effodiendo Zingibere ab Indis obseruari.

De Hydropipere. CAP. CLXXVIII.

ὑδροπέπερι

HYdropiper apud aquas nascitur, quæ stagnant, aut pigro lapsu repunt. Caulem ædit angulosum, prædurum, multis alis concauum, folia menthæ, maiora, molliora, cãdidioraq;, gustu Piperis acri, citra tñ illam odoris gratiã. Fructum acrem in surculis paruis, prope folia racematim cohærentem. Folia cum semine illita, tumores, ueteresq; duricias discutiunt. Sugillata delent. Quæ postq; inaruerunt, tusa pro Pipere in obsonijs ammiscentur. Radix parua, nullius in medicina momenti.

BARBARI COROLL.

HYdropiper, quale sit in Plinio, nondum comperi. Nam Piperitis, quæ & Siliquastrum dicitur, nonnihil ab Hydropipere uidetur differre, non solum medicinæ usu, uerumetiam descriptiõe. Monstratur enim caule rubro, et longo, densis geniculis, folijs Lauri, semine albo, tenui, gustu Piperis, uulgo dicta Costum. Distat porro Siliquastrum a Salicastro, ut in mentione sua docebimus, sicut & a Seliquastro. Etem̃ Seliquastrũ herba non est, sed antiq gñis sedile, ut Pompeius inqt. Georgius Tiphernas, Siliquã Ceranniam, in Strabone Siliquastrum interpretatus est pessime. Non desunt qui Persicariam mõ nominatam Hydropiper esse suspicentur, quanq; foliũ Persici huic reddatur, unde nomẽ, Hydropipi uero Menthæ atq; Lauri. Est & in folio Persicariæ litura, maculę modo inscripta: quę si fuisset in Hydropeperi, fortasse nõ omisissent autores. Est ergo Persicaria folio Persici, flore cãdido, spicaceo, gustu acri, semine minuto, caule nodoso, rubenti, longo: quę sunt oĩa & Hydropeperi tributa. Liberũ sit æstimantibus iudicium.

B

EX. M. VERG. COMM.

NVlla Plinio, latinisq; alijs scriptoribus sub Hydropiperis titulo & uoce planta hęc est. Nec qualem hic describit prope aquas nascentem, inuenire adhuc licuit. Vidimus tamen in antiqſsimo latino Dioscoride, & qui longobardis literis scriptus, sexcentorum annorum uetustatem refert, Hydropiperis appositam imaginem, diligẽti ut erant ea tempora pictura, effigiatam. In qua descriptioni huius scriptoris omnia conueniunt, caulis, geniculi, alarum concauitates, folia, foliorumq; color. Vnum in fructu discrimen tantum est. Quod enim hic ait, in ramulis secundum folia nasci, & acinosum esse: in ea pictura in summis ramulis est uasculi potius q̃ folliculi, aut siliquæ figura: indicatq; in eo claudi semen, quod hic cum fructu miscet, fructum, uasculum, & in eo semen simul appellans. Quod deficientibus coniecturis alijs, non penitus ab re audisse fuerit. Quemadmodum nec inutile etiam, ex aliquarum plantarum natura cognoscere, quæ aliquando nobis in hoc opere Alarum concauitates in plantis sunt. Græci translata ab humano corpore appellatiõe μασχάλασ dicunt caua, quę aliquando bina, aliquando singularia, & ex interuallo semper in plantis uidentur, humanis alis similia, in quibus ueluti lacuna est. Sunt autem homini alæ qua parte brachium humero coniungit ex interiore parte, in quubus non aliter q̃ in pectore pubes aliqua nascitur, uirosi plærumq; odoris. Earũ similitudine, concauos geniculos, quales in harundinibus, & plęrisq; alijs sunt, μασχάλασ gręci, Romani Alas dixerũt. Ab Adnatis eo differẽtes, q ex alis noua semper germinatio prodit: Adnata uero nullam habent certam partem unde emergant.

De Ptarmica. CAP. CLXXIX.

πταρμική

PTarmica frutex est, surculos habens paruos, multos, & rotũdos, Abrotono non dissimiles, & circa eos folia oleæ, longa, & in cacumine capitulum uti Anthemidis, paruum, rotũdum. Quod suo acri odore sternutamentum excitat. Vnde nomen accæpit. Folia cum floribus illita, sugillationes rapiunt. Flores sternutamẽta efficacissime mouent. Nascitur in montibus & petrosis.

C

BARBARI COROLL.

PTarmice, subsalso herba gustu, Diptarmice a quibusdam uocari solita, quoniam sternutamentum iterari faciat.

EX M. VERG. COMM.

EX re nomen habet Ptarmice: Ptarmon enim græci sternutamentum uocant. In quo egregiam necesse est habere uim: exquo tam præsenti salutis augurio & honore, dignata eam Græcia est. In nullo, quod hactenus sciam, herbarum censu sub hoc nomine latinis Ptarmice est: & si Barbarus in Corollario suo tesietur, a quibusdam hanc ipsam Diptarmicem dici. Meminerunt eius tamen inter grecos Galenus, & Paulus Aegineta, eadem omnia quæ Dioscorid. posse eam testati, adijcientes tm̃, uiridem sugillata, liuoresq; alios disijcere.

¶De Radicula, seu lanaria hærba. CAP. CLXXX.

στρούθιον
στρουθικάμηλος

STRVTHIVM ab aliquibus Cerdon, ab alijs Catharsis, ab alijs Struthocamelus, a quibusdam Chamærrhyton, a magis Calyrhyton, a Latinis Lanaria hærba, aut Radicula appellatur. Nota est hærba, qua purgandis lanis utuntur, qui eas eluunt. Huius radix est acris. Vrinam ciet. Prodest tussi, quam iecur excitauit, & orthopnoeæ, ex melle sumpta cochlearis mensura. Aluum soluit. Eadem cum Panace & Capparis radice, calculos frangit, & cum urina exturbat. Duriciem lienis absumit. Menses imposita trahit. Partus enecat. Cum polenta autem & aceto illita, lepras tollit. Tubercula discutit, cum farina hordeacea & uino decocta. Miscetur & malagmatis, & colyrijs, claritatis caussa. Sternutamenta mouet. Per os purgat, trita cum melle & naribus infusa.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 11

STruthion, a nostris Radicula uocatur, spinosa herba, non tamẽ acanacea. Flos sine odore, spectabilis æstatibus, caule lanuginoso, Semen nullum, Radix magna, quæ conciditur purgandis lanis. Mirum quantum conferens candore, molliciaq;. Nascitur Satiua ubiq;, sed sponte in Asia, Syriaq;, saxosis & asperis locis præcipua. Trans Euphratem tamen laudatissima, caule ferulaceo, tenui, & cibis indigenarum expetita, & tingenti quicquid sit, cum quo decoquatur. Folium Oleæ, a medicis aureum Poculum uocatur. Hippocrates cõmendat nascentem in Andro insula littoribus. Ab hac similitudine potoriũ quoddam uasculum fortasse Struthion appellatum sit. Smyrnæa mulier Galena, florẽ hunc non Struthiõ, sed Strythion uocauit. Porro Strutheum latine, ut est apud Festum, a salacitate passeris membrũ uirile significat, pręcipue in mimis: ut qui passerem, in Martialis & Catulli uersibus, aliter accipiunt, nihil mihi dixisse uideantur. Ne quis in ea re Politianum, quia sine autore loquitur, somniasse cauilletur.

EX M. VERG. COMM.

PLinius. 19. uolumine cap. 3. ad candorem & molliciem lanarnm Struthij succo usos fuisse antiquos ait. Idẽ mox tñ. 24. cap. 11. quod nos pauloante diximus, his uerbis testatur. Tingentibus & radicula ramos præparat, quam Struthion uocari diximus a græcis. &c. Diuiditq; in eodem usu, quod in græcis alioquin unum est: & ramulis Struthij tribuit, q̊d radicibus illi tribuerũt, quę succo saporeq; aspæ, ad imbibẽdos colores unguine sordidas p̃parãt lanas. Possũt qdem q̊d Plinius ait, purgatas æsypo lanas cãdidiores reddere: sed illud obit̃ est. Qd' aũt ab infectoribus primũ, & ut gręci dicunt προύργου a Struthio quærebat̃, purgato sordiũ & æsypi unguine erat. Nescimusq; nos, quosnam Plinius ramulos in Struthio appellauerit. Radicibus em̃ in tingẽdo, ut diximus, utebant̃: oñditq; latinũ nomen, radicũ tm̃ fuisse usum. Neq; em̃ aliã ob caussã radicula, q̃ꝫ ex potiore usu dicta a Romanis est. Quinetiã, nihil fere exc̨epta radice Struthion est, quam per longitudinem, & in latera sub terra, non in altum extendit, proferentibus se ex interuallo graminis modo & quasi ex geniculis, quinq; in unum collectis plęrunq; folijs, ex quibus coliculi cum floribus prodeunt. Vulgaris, & ubiq; locis incultis nascens herba, folio ut diximus in cespitem conferto, & per interualla ex eadem radice erumpente. Lauri figura, uerum maiore. Latini ab usu Lanariam radicem, & herbam, & ab eius præcipua & utiliore parte Radiculam dixerunt. Vnde autem græci Struthion nominauerint, nõ satis nunc patet:

A

nisi forte a foliorum positura, quæ auium alas quadamtenus imitantur, nomen illi fecerunt. στρουθὸν enim, & στρουθίον ea gens passerem, & minores alias appellat aues. Quod si in cibos radix hæc transiret, crederemus ob caliditatem, quam in quarto ordine habet, Venerem stimulare, & ob id Struthion dictam. Græci enim στρουθὸν passerē dicunt: & ab eius auis salacitate στρουθοὺσ, quasi passeres ad Venerem procliuiores homines, & ex ea ratione id facientem herbam Struthion etiam dicere potuissent. Sed nihil horum pro comperto est.

De Cyclamino. CAP. CLXXXI.

κυκλάμινοσ

CYclaminus a quibusdam Cysanthemon, ab alijs Cyssophyllon, ab alijs Chelonion, alijs Ictyopheron, ab alijs Silene, a Zoroastre Triphalites, ab Osthane Aspho, a Magis Miaspho, Aegyptijs Thesce, a Romanis Rapum terræ, aut terræ Vmbilicus uocatur. Folia habet hæderæ, purpurea, uaria, in quibus susq; deq; albicant maculæ, caule nudo, quaternos digitos æquāte, floribus in eo purpureis, rosarum effigie, radice nigra & aliquantum lata, ut Rapum uideri possit. Quæ cum hydromelite pota, pituitam, aquamq; detrahit. Menses potu appositiue ciet. Tradunt, si prægnans radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat. Contra uenena, præsertim leporis marini, ex uino bibitur. Illita, contra serpentium ictus remedio est. Radix immista uino, inebriat. Regium morbum discutit, tribus drachmis pota, cum passo aut diluto mulso. Sed oportet eum qui ebibit, multis uestibus contectum, loco calido, & perfrictiōibus tuto recumbere, quo facilius exudet. Eiecti autem sudores fellei colore inueniuntur. Succus eius ad purgandū caput, naribus infunditur. Ad deijcienda quoq; alui excrementa, in uelle re sedi subijcit. Illito umbilico & imo uentre coxarū tenus, aluū emollit. Sed abortū efficit. Suffusionibus, & retusæ oculorū aciei, oblitus cū melle succus, prodest. Medicamentis abortum inferentibus, amiscetur. Succus cum aceto illitus, prociduam sedem restituit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix cutem purgat. Eruptiones papularū reprimit. Vulneribus ex aceto, aut melle medetur. Lienem absumit. Vitia cutis in facie, & alopecias emendat. Eius decocto, luxata, podagras, & capitis ulcuscula, pernionesq; foueri congruum est. Ipsaq; in oleo uetere feruefacta, illito oleo, ulcera ad cicatricem perducit. Cauata radix oleo expletur, & cinere feruenti imponitur, adiecto interdum thyrrhenicę cerę momento, ut stigmenti crassitudinē unguentū contrahat, cum primis utile pernionibus. Radix Scyllæ modo concisa reponitur. Narrant ad amatoria assumi contusam, & in pastillos diuisam. Nascitur *in umbrosis, maxime sub arboribus.*

B

BARBARI COROLL.

CYclaminos a nostris Rapum, & Tuber terræ dicitur, ut inquit Plinius, non malum terrę, ut Theodorus putauit. Nam Malum terræ, ut Dioscoridi uidetur, Aristolochia est. Erraticum uero malum a Plinio uocatum, & ad calculos radice commendatum, quale genus sit, nondū comperi: præterq; si quis pro Anthemide accipiat, quando utilem uesicæ uitijs eam nouimus. Et Chamæmilon, hoc est, malum terrestre, dicitur a Græcis Cyclaminos. Folia habet minora q; Hedera, nigriora, & tenuiora, sine angulis. Flos ei, ut Plinius scribit, colossinus, & in coro

Pli. li. 21. ca. 9. lib. 25. cap. 9. lib. 26. cap. 12.

C nas admitti solitus. Est autem genus in eo nomine coloris, ut Straboni placet a Colossis urbe Troadis, ubi præcipua lanitij commendatio fuisset: quemadmodum Laodiceæ, Coracinum pecus, a colore item uelleris appellatum. Sed cum duo florum genera Cyclamino reddantur, purpureum, & candidum, uter eorum Colossinus dici possit, extimandum relinquimus. De Coracino Laodicensium uellere, etiam Victruuius. Pernicialia Cyclamino cum olere sunt odia. Siquidem aduersam ei Brassicam inarescere affirmant. Sphæritis herba quæ sit Aetio, nō constat. Quid si Cyclaminon interpretere? cum & alopecias emendat, cum & Cyclaminos Orbicularia latine dicitur, hoc est, Sphæritis.

EX M. VERG. COMM.

Est præter numeratas a Dioscoride Cyclamini appellationes, ubi nostra ætate porcorum, ubi terræ Panis Cyclaminus appelletur. Nullusq; non audito alterutro nomine, ubiq; fere inter sepes & uepres nascentem plantam intelligit, quam subulci pecori suo gratam cognouerunt, et ab eo nomen illi fecerunt, porcinum Panem appellantes. Cæteri antiquum Cyclamini nomen ignorantes, a panis figura sub terra latentem eius radicem, terræ Panem uocauerunt. Nihil in agro agentibus nunc etiam notius, nigro colore: radix In orbem circumacta, non tamen in globum surgens, sed ueluti pressa pondere, in latitudinem se explicans, eadem forma qua nunc in quotidiano usu panes uidentur. Qui primi nomen illi fecerunt, circumactam in orbem eius circinationem contemplati, ἀπὸ τοῦ κύκλου, quasi ab orbe Cyclaminon, idest, orbicularem dixerūt. Fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Secuta ætas, non radicem, sed folia eius contemplata, q hederacea essent, Cissanthemon, et Cissophyllon eandem nominauerunt. κισσὸν enim græci Hederam dicunt: & si in prima hac Cyclamino longe maiora q Hederæ folia sint, solamq; Hederæ figuram in folio referat. Non defuerunt quondam etiam, qui a testudinis forma, Cheloniam eandem dicerent: quemadmodum non desunt itidem, qui ideo testudinis nomen retulisse dicant, quoniam ea id animal uescatur: quemadmodum contra pisces oderunt, qui non secus q ueneno aliquo in aquam coniecta Cyclamino enecantur: ideoq; piscium Venatio dicta fuerit. Plinius tertiam Cyclaminum id facere dixit, cuius hic non meminit. Romani

D scriptoris huius historiam secuti, Rapum terræ, uel Vmbilicum, uel Tuber dixerunt: quoniam hic dixerat radicem esse nigram, Rapo similem. Vmbilicum autem, quoniam ut in aliquibus circinata forma umbilicus est, sic & Cyclaminus sub terra uideatur. Dico autem umbilicum, non qualis in homine cęterisq; animalibus media pars est, sed quales in Epigrammate suo Martialis dixit. Iam peruenimus usq; ad umbilicos, extremam uoluminis clausuram, quæ aut nodus, aut fibula opus claudebat. Vidimus nos aliquando Cyclamini radicem, globo & latitudine amplissimi panis: ex qua folia erumpebant: & inter folia flos breui pediculo, potius q coliculo surgens, in quo color erat qualem hic describit. Plinius Colossinum uocat. Nec ambigendum de eo colore erit, qui Cyclaminum florentem uiderit. Eundem lib. 25. idem purpureū dicit. Nec uidetur tantus scriptor in his sibi constare. Habet ut uidetur Cyclamiuus numerosas, & egregias in medendo uires, quas paulo minus q omnes nouit & indicauit ante Dioscoridem Theophrastus lib. 9. de plantarum historia, ostendens & ipse, adalligatum Cyclaminum partus adiuuare: prodesse ad amores: subdi mulieribus: purgare caput: ulceribus ex melle mederi: & ne longiores simus, nihil non idem in utroq; est. Addidit Theophrastus, tantum cremari radicem Cyclamini, tum uino restingui, cineremq; eodem quo fex modo in pastillos conformatum seruari.

De Altera Cyclamino. CAP. CLXXXII.

Est & altera Cyclaminus, quam Cissanthemon, aut Cissophyllon uocāt, minoribus q Hedera folijs, geniculatis caulibus, crassisq;, circa uicinas arbores capriolorum modo se uoluētibus, flore candido, odorato, acinis Hederę mollibus, lenti gustus, aliquantulū acris, radice superuacua. Nascitur in asperis. Huius acini drachmę unius pōdere poti cum uini albi cyathis duobus triginta diebus, lienem per urinam & aluum absumunt. Ad Ortopnœam bibitur. Reliquias a partu purgat.

BARBARI COROLL.

Cyclaminos altera est, cui nomen ab Hederę floribus impositum Cissanthemos, de qua hic agitur. Plinius & tertiam Cyclaminon demonstratam sibi prodidit, cognomine Chamæcis-

son, uno omnino folio. Radice ramosa, qua pisces necantur. Ideoq; hanc proprie Ichthyoteră uocari autumo, quanq; nomen hoc a Dioscoride Cyclamino primæ datur.

A

EX. M. VERG. COMM.

ALteram Cyclaminum hanc a suprriore illa diuersam faciunt, minus in latitudinē exęquata, & globosior radix: longiores coliculi, quibus in alias arbores uitium modo ascendit: folia longe q; illius minora, quantitate, incisuris, totoq; habitu hederacea. Ob quā causā Plinius ait, hanc tantū Cissanthemon dictā fuisse. Flores candidi, odoratiq;: qui in illa purpurei sunt, & sine odore. Acinosus fructus, & qualis in Hedera corymbaceus: & q̄d ad medicinā pertineat, radix inutilis, quæ sola in altera illa expetitur & usum habet. Hæc aspis locis nascens, illa inē uepres & in sepibus. Hanc ipsi non uidimus, nec possumus oculati testes eius legentibus esse.

¶ De Dracunculo. CAP. CLXXXIII.

Δρακόντιον

DRACVNTIVM magnum aliqui Aron, alij Isaron, alij Iaron, alij Geracicon, alij Biaron, alij Armiagrion, alij Cyperida uocant. In umbrosis sepibus gignit̄. Caulem habet rectū, læuem, duum cubitorum, baculi crassitudine, uersicoloribus draconum maculis, purpureis tamen euincentibus. Folia Rumicis, inflexa. Fructū summo caule facit racemōsum, coloris primum cineracei, mox per maturitatem in crocum & purpuram uergentis, radicem prægrandem, rotundam, candidam, cortice tenui uestitam. Colligitur, & dum maturescit succus exprimitur, sicaturq; in umbra. Radix quoq; messibus effoditur. Elotaq; particulatim conciditur, & funiculo transfixa siccatur in umbra. Cum diluta potione crudam, coctamue, cum melle delingi prodest, contra orthopnœas, rupta, conuulsa, tussim, & destillationes. Pota cum uino uenerem stimulat. Vlcera quæ cacoëthe uocantur, atque phagedænica expurgat, præsertim cum uite alba. Ex ea & melle collyria ad fistulas, & partus euocandos componuntur. Ad uitiligines cum melle efficaciter illinitur. Polipos, & carcinomata absumit. Succus ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, caliginem, albuginesque effectum præbet. Herbæ, radicisq; odor, teneros conceptos abortu uitiat. Item si triginta grana eius in posca bibantur. Sunt qui eius succum cum oleo, aurium doloribus infudere. Quinetiam folia, utpote quæ adstringant, uulneribus recentibus imposuere, & cocta in uino pernionibus. Qui folia manibus affricuerit, aut radicem exemerit, posse a uipera feriri, inficiantur.

B

BARBARI COROLL.

Thc. li. 9. ca. 21

DRacunculus a caule uario draconis more dicitur: siue a cauda, quæ illi subrutila est, & draconis intorti modo conuoluta. Dissonāt aliquātum in hoc genere scriptores. Alijs Dracunculum ab Aro separantibus. Alijs idem existimantibus. Glaucias Dracunculum syluestrem Arum uocabat. Phænias Aron, & Aroniam. Aliqui radicem Aron appellauere, caulem Dracuntion. Theophrastus Aron putauit genus esse, sub quo species quasi multæ continerentur. Dioscorides quatuor uidetur fecisse genera, Dracunculum maiorem, Dracunculum minorem, Aron, & Arisaron, quanq; in describendo Aro, discrepat a Plinio. De Dracunculo quoq; parum conuenit inter eos, ut sequenti capite liquebit. Dracunculus hordeo maturescente fodit̄, luna crescente, Serpentariam sunt qui uocent. Inuenio apud Hippocratem & Ophin herbam, semine muliebribus medicinis utilē probari. Nec an eadem sit cum Dracuntio satis constat, etiamsi a serpente nomen habeat. Idem Hippocrates candidam radicem cum nominat, Dracuntij radicem, ut Galenus uult, intelligit.

C

EX M. VERG. COMM.

ERit legentibus & nobis non leue laboris compendium, si antequã de maiore Dracunculo agatur, tota minoris medicina & historia pariter reddita fuerit. Sunt enim utriq; paulo minus q; cuncta communia, tamq; in minore incerta, mixtaq; cum maiore multa, ut continuato sermone de utroq; utilius dixisse fuerit. Aequo animo ob eam causam tãtisper dum hoc agimus, differri sibi nostram Dracunculi commentationem legentes patientur.

¶ De Dracunculo paruo. CAP. CLXXXIIII.

DRacunculus paruus folio constat hederaceo, magno, candidis notis insigni, caule recto, bicubitali, uersicolore, maculis resperso purpureis, ita ut anguem plane referat, baculi crassitudine. Fructus summo caule racematim cohæret, colore primum felleo, & cum ematuruit, croceo, gustu feruens, mordaxque, radice rotunda, bulbosa, raphano non absimili, tenui obducta cortice. Nascitur in sepibus umbrosis. Seminis succus cum oleo instillatus, aurium dolorem mitigat. Naribus etiam ex lana impositus, polipum absumit. Carcinomata illitu sistit. Triginta eius grana, si in posca bibantur, abortus inferunt. Odorem aiunt posteaquam flaccidi flores emarcuerunt, conceptus adhuc teneros enecare. Radix excalfacit. Orthopnœis, ruptis, uulsis, tussi, destillationibus auxiliatur. Humores pectoris excreatu faciles reddit, siue eocta, tostaque cum melle, aut per sese edatur, siue farina eius ex melle delingatur. Vrinam pellit. Venerem excitat, cũ

D

uino pota. Phagædenas ulcerum, & quæ cacœthe uocantur, trita cũ melle & Brionia alba, expurgat, & ad cicatricem perducit. Collyria ex ipsa ad fistulas, & eijciendos partus fieri solent. Qui radice suas manus perfricuerunt, a uiperis feriri negantur. Illita ex aceto uitiligines emaculat. Folia recentibus uulneribus, concerptorum lintheolorum uice, conuenienter imponuntur. Decoctam in uino pernionibus apposuisse prodest. Caseus folijs inuolutus, a putredine defenditur. Succus radicis ad nubeculas, albugines, & oculorum caligines conuenit. Radix cruda coctaue, ad sanorum usus, pro olere recipitur. In Gymnetidibus insulis, quæ Calarides uocãtur, coctã radicẽ cũ melle multo, in conuiuijs placentarũ loco offerunt. Radix messibus effoditur, lotaq; frustatim concidit, & lino traiecta siccat in umbra, & ita reconditur.

BARB.
Pli. li. 24. ca. 16

DRacunculi duo sunt Dioscoridi, maior, & minor, ut prędiximus. Plinio tres. Vnus folijs Betę, nõ sine thyrso, flore purpureo, similis Aro. Alter radice lõga, ueluti signata, articulosaq;, tribus omnino cauliculis. Tertius folio maiore q; cornus, radice arundinea, totidem (ut aiunt) geniculata nodis, quot habet annos, totidem etiam folijs. Aetius Dracunculi semen occultari terra, & piperi simile describit. Olitores & Draconem uocatam ferunt, huic toto genere dissimile, quam mirabili quodam modo nasci prædicant ex lini semine incluso, raphanis, aut scillæ bulbis, atq; in terra obruto. Pusilla herba, nigro ac minuto semine, folio tenui & oblongo, acri, & utranq; originẽ prodente, linguam & folio & radice amburens, & aceti & salis gustu. Pyretrum sunt qui a ueteribus appellatam falso putent hãc, inter olera acetaria gratissimã. Ita em̃ uocare institui, quicquid crudũ manditur ex aceto, sale, oleo. Quanq; hortos suos prisci Acetaria uocabant: non ab aceto, ut quidam rati sunt, sed ab accipiendo, quasi acceptaria: quippe quos, ut inquit Cicero, quasi alterã succidiã ueteres habuerint. Ab eodẽ uerbo et Acetabulũ deducit, etiã si Gręci Oxybaphõ ab intinctu aceti nominãt, ita em̃ aceto uas dicatũ uocabãt:

ut Athenæus testatur. Quæq; & mensuræ genus significat, quod & Cochleare dicimus.

EX M. VERG. COMM.

MIscuerũt adeo ueteres cũ Aro Dracunculũ, totq; nũc ijsdem, nũc diuersis notis descripta Dracunculi gña ab illis fuerũt, ut nihil in re alioqn satis nota, difficilius aut ipsi fecerint, aut per se legẽtibus ostendat. Quodq; anxios diu nos habuit, & adhuc habet, nec aliter in partes trahit uarias, perq; oĩa uersat, q̃ qui in amoribus Medeæ ab Apollonio primũ descriptus est, solis ex aqua fulgor, summi feriens laquearia tecti, nunq; stabilis, sed continua uersatione in oẽs discurrens partes, Dioscorides est: & quæ in cunctis græcis duo maioris, minorisq; Dracũculi capita in eo legunt̃, nullibi q̃d egregiã diuersitatẽ faciat, uariata eorũ historia, aut medicina, & si alterũ Rumicis, alterũ Hederę folia habere hic dixerit. Multiplex em̃ huic scriptori similitudo est coloris, figuræ, quãtitatis, uirium, aliorũq; huiuscemodi. Fitq; ob eam caussam sæpenumero, ut q̃d totũ diuersum est, in partibus simile dictũ, totam similitudinẽ referre male credat̃: & q̃d undiq; simile est in partibus, differre dictum totum dissimile falso habeatur. Quod in utroq; scriptoris huius Dracunculo fieri facile potuit. In quorũ altero folia Rumici in quantitate & figura, in altero Hederæ in colore cõparari potuerũt. Nihil em̃ nobis, excusso diligẽter utroq; capite, inuẽtum est adeo dissimile, diuersumue, ut alterã oportuerit, p̃sertim tam longã rei & medicinæ ijsdem uerbis historiã conficere. Auxitq; suspitionẽ nostrã, q̃ nec Galenus, nec post Galenũ Paulus Aegineta diligentissimus in græcis medicinæ auctor, & qui scriptoris huius dicta ubiq; bona fide retulit, alterũ hunc, & minorẽ Dracunculũ nouerũt: nec post grecos latini scriptores Apuleius, Ioannes Serapion, & q̃d multi apud nos est, uetustissimi latini codices, in q̃bus unius tantũ Dracunculi caput, alterius uestigiũ nullum ostendit̃. Ex eo factũ est, ut crediderim, & adhuc credã, unum tantũ a Dioscoride Dracũculũ hoc loco describi. Neq; em̃ uerisimile, si alter ille in natura Dracunculus esset, & ab hoc scriptore descriptus fuisset, relinquendũ ab illis penitus fuisse. Et nihilominus in cunctis & antiq̃ssimis grecorũ codicibus, utrũq; hoc caput adhuc legit̃. At non est eadẽ utriusq; historia & medicina. Concedimus id quidẽ: monemus tñ uocũ magis q̃ rerũ diuersitatẽ esse: nec ad constituendũ rei genus satis id esse. At minori Dracunculo aliquid tribuit̃, quod in maiori non legit̃: quale est, incorruptũ seruari, folijs eius inuolutũ caseum. Neq; id etiã diuersitatis necessitatẽ facit. Potuit em̃ in noua alterius eius capitis descriptione illud addi. Siquidem non Dracunculo Plinius, sed Aro eam uim tribuit: possuntq; eandem habere rationem quæcunq; alia minori addita magis q̃ alia inueniuntur.

De Aro. CAP. CLXXXV.

ἄρον λοῦφα

ARon apud Syros Lupha uocitatum, aliqui Alymon, alij Thymon, alij Dracontiam, Cyprij Collocassion dicunt. Folia emittit Dracunculi, sed longiora, & paucioribus distincta maculis, caulem subpurpureum, dodrantralem, pistilli specie, a quo croceum semen exit. Radice Dracunculi alba, quæ decocta estur, utpote cum minus acris sit. Folia ad esum condiũtur, & arida per se, decocta mandũtur. Radix, semen, & folia Dracunculi uires habent. Priuatim radix ex fimo bubulo podagris illinitur, & Dracunculi more reponitur. In totum ob mitiorem eius acrimoniam, in cibum expetitur.

BARBARI COROLL.

Theophra. libro. 7. cap. 11. Pli. li. 24. ca. 16.

ARorum Theophrastus inquit radices, inhibita germinatione fiunt altiles, folijs uidelicet terra obrutis. Prægrandia hæc sunt, Item caua, cucumeracea. Radix nuda cortice, quæ mandi possit. Nam & folia in aceto inquit decocta eduntur, nec insuauis cibus est, caulem ei nullum reddendo. Differt a Dracunculo, si Plinium sequamur: qui radicem habet nigram, in latitudine rotundã, multo maiorem, & qua manus impleatur, Dracunculus subrutilam, & intortam. Semẽ ei feruẽs ac mordax, Aro lenius. Quod & Galenus cõfirmat. In cibis Aros fœmina præfertur: quoniã mas sit dulcior, & in coquẽdo lentior. Folijs Ari, caseum ne cõputrescat, seruari affirmant: quod q̃dem a Dioscoride, maiori, aut minori Dracunculo tribuitur.

VERG.

COnfundit Plinius cum Dracunculo Aron lib. 19. capi. 4. Numeratq; Aron inter Aegypti hortẽsia, his uerbis. Est inter gña Bulborũ, q̃d in Aegypto Aron uocant, Scyllæ proximũ amplitudine, folijs Lapathi, quæ Rumex est; caule recto, duum cubitorũ, baculi crassitudine;

C radice mollioris naturæ, quæ edatur & cruda, &c. Folia enim Lapathi, caulis rectus, duũ cubitorum altitudo, & baculi crassitudo ex maioris Dracunculi historia cuncta sunt: nec Aro congruunt, cuius caulis semipedalis pistilli figura est. Quam formã in nostri orbis Aro quotidie licet uidere. Confundendiq; simul diuersa genera, nulla maior, ut credimus caussa fuit, q̃ similitudo primũ: mox antiquorũ historia, in qua totũ hoc genus Aron aliquando, nonnunq̃ priuatim illud Dracunculus, hoc Aron dictum est. Discreuit tamen alterum ab altero natura: & illud procerius, hoc breuius fecit. In illo figura est, qualẽ superiore capite tradidimus: in hoc ubiq; cognosci potest. Reliquit in hoc etiã Dioscorides inuolucrũ illud, & cucullum, quo inuolutum semen claudit, pallido magis q̃ herbaceo colore, non ut in Dracunculo purpureũ. Numerabatur quondã, serebaturq; inter olera Aron: quod uix credibile sit, tantã habet radix, quæ in ciborũ usu erat acrimoniã. Cogitandũq; alterum est, aut aliunde inuectũ mitius fuisse, aut culturæ genere aliquo & humano artificio melioreſcere nunc etiam posse.

ἀρίσαρον

¶ De Arisaro. CAP. CLXXXVI.

ARisarum exigua herbula est, cuius radix oleæ magnitudinem implet, longe maioris q̃ Aron acrimoniæ. Vnde illitu nomas sistit. Fiunt collyria ex ea ad fistulas. Illitu radicis, genitale animalis cuiuscũq; in perniciem agitur.

BARBARI COROLL.

ARisaros, siue Arisaron, in Aegypto nascitur. Similis Aro herbæ, minor tamen multo, minoribusq; folijs, & utiq; radice: quæ tamen Oliuæ magnitudinem prægrandis impleat. Alba, geminum, altera unicum emittente caulem. Corrupere nomen huius herbæ medici, ut ab ipsis iam non Arisaros, sed detritis duabus literis, Asarus dicat: quod quidem & in Asari mentione testati sumus. Est & Aris herba Hippocrati, nec qualis sit, & an pro Arisaro capienda sit, nõ constat. Aris & instrumenti quoddam genus est.

EX M. VERG. COMM.

D COngeneres, ut uidetur, plantæ tres hæ sunt, Dracũculus, Aron, & Arisaron Bulbosas eni radices oẽs habent: & in reliquis non adeo dissimiles, in medicina conueniũt. Plinius lib. 24. capite. 16. Erin, sed ut credimus, corrupta ex Arisaro uoce appellat. Additq; in historia eius, nasci in Aegypto. Et quod hic ait, emplastri modo impositã radicem, omniũ quadrupedũ genitalibus in perniciem ea agere, ab eo aliter, & his uerbis dicit. Sed unũ miraculum ingens, contacto genitali cuiuscunq; fœminini generis, animal in perniciem agi. Hic autẽ non magis fœminini, q̃ masculini sexus id malum fore ostendit. Signauimus hoc, ut suspicari & quærere legentes possint, huic ne capiti aliquid desit, an aliter Plinius rem intellexerit. Dubitauit in Plinianis castigationibus Barbarus, diminutiua ne forma nõ Arisaros, sed Aris, quasi paruũ Aron uocanda planta hæc sit: quoniã Arin Hippocrates, herbã sibi tamen ignotã appellauerit: & q̃ Arisaron oĩa minora q̃ Aron haberet. Sed uocandã Arisaron esse Paulus Aegineta lib. 6. testatur, dicens multo breuius Aro Arisaron esse, uocatq; Arisaron manifeste, non Arin.

ἀσφόδιλος

¶ De Hastula regia. CAP. CLXXXVII.

HAstulam regiam Græci Asphodelon, alij Narthecion, Romani Albucum uocant, uulgo notum. Folijs est maioris Porri, caule læui, ferente in cacumine florem, quẽ Anthericon appellãt. Radices subiacent oblongæ, rotundæ, glandibus similes, gustu acres. Quæ excalfaciunt. Vrinas, & menses epotæ cient. Lateris doloribus, ruptis, conuulsis, & tussibus, drachmæ pondere potæ ex uino medentur. Ea uero uomitiones adiuuat, ludicri tali magnitudine cõmanducata. A serpente demorsis datur aptissime. Verum trium drachmarum pondere, folijs, floribus, & radice ex uino morsus illinire oportet. Item ulcera sordida, & depascentia. Mammarum quoq; & testium inflammationes, tubercula, furunculosq;, decoctis in fæce uini bulbis. Recentibus oculorum inflam-

mationibus ex polenta auxiliatur. Radicis ſuccus adiecto uetere uino dul ci, myrrha, & croco decoquitur, fitq́ perq́ utile oculis medicamentum. Ad purulentas aureis per ſe, aut cum melle, uino, & myrrha tritus, pro- deſt. In contrariam aurem infuſus, dentium dolorem mitigat. Cinis e ra- dice illitus, alopecias ad pilum reducit. Oleum in excauatis radicibus i- gni decoctum, illitu exulceratis pernionibus, & ambuſtis igni, conducit. Surditati, inſtillatus in aurem, auxiliatur. Candidam uitiliginem lintheo antea perfrictam in ſole, illita radix emendat. Semen, floresq́ in uino po- ti, ſcolopendræ, & ſcorpionum uenenis, mirum in modum reſiſtunt. Al- uum purgant. Floret meſſibus Albucum. Quare æquinoctio uerno, an- tequam ſemen adoleuerit, demetendum. Radicem aiunt potam, ueneris cupiditatem inhibere. Quod hærbarius Cratæias aſſeuerat. Addiditq́, ſanare podagræ dolores, ſi drachmæ pondere bibatur.

A

BARBARI COROLL.

ASphodelus, de clariſſimis herbarum Haſtula regia uocatur, radice cibis apta, folio Porri ſyluestris, anguſto, prælongo, ſublento, caule præcellenti, qui cubitalis eſt, & ſæpe duum cubi torũ, Antheriſcos, ſiue Anthericos a Græcis, Albucus a noſtris proprie uocatus. Differt An- theriſcus ab Anthriſco, ut ex mentione Scandicis facile colligitur. Aſphodelus, & aqua, & ſic- co uiuit. Lignoſum ei ſemen, copioſum, triquetrũ, colore atro. Naſcitur in orbiculo ſubiecto flori, decidens æſtate folliculo dehiſcente. Particulatim floret Aſphodelos, incipiens ab imo. Vermes in eo uolucres, ſpecie floſculorũ eroſo, floris incipientis operimento euolant. Propriũ huic cauli, q̄ tametſi leuis & anguſtus, in ramulos tamen fundit̃ ſuperne. Torretur hic in cine- re ad eſum. Itẽ bulbus cum ſemine, oleo, & ſale addito, cum ficis quoq́ tundit̃, præcipua uolu ptate, ut uidetur Heſiodo, in ſyluis eum naſci prędicante. Mentionem Aſphodeli & Homerus fecit. Heroion, ſiue ut alij codices, Erineon appellatũ ab aliq̄bus uideo. Cochleæ terreſtres mi- re in Campania caulem eius perſequuntur, & ſugendo arefaciunt. Bulbos eius Napis modicis ſimiles octuaginta ſæpe ſimul aceruatos autumno colligunt, cum plurimũ ualent. His mures necant̃, & cauerna præcluſa immoriũtur. Amuletũ eſſe putant, in domibus ante portas ſatum. Hellanicus prodit, quoſdam eſſe Nomadas in Libya, qui nihil aliud poſſideant, q̄ ſitulam, gla dium, & calicem, & ex Aſphodelo caſulam, umbræ tantũ gratia: quam & circumferant. Eius tamen genera duo faciunt, Albucum intelligentes candidum: cui ſcapus cubito amplior, pu- rus, leuisq́. Aſphodelum uero, ſiue Haſtulam regiam, cui acinoſus ſit caulis. Dionyſius diſcre uit ſexu, marem, & fœminam, pronunciando in ea.

Pli.li.21.ca.17.

B

EX M. VERG. COMM.

VIx credat noſtra ætate aliquis, in cibos & ſanitatis uſum ueniſſe quondã Aſphodelũ: tam alienus homini nunc cibus eſt, tamq́ inter medicamenta magis q̄ olera merito cenſet̃: niſi He- ſiodũ audierit canentem, neſcire homines iniuſte rem ſuam augentes, ὅσον ἐν μαλάχῃ, καὶ ἀσφοδέ- λῳ μέγ' ὄνειαρ, grauẽ poëtam, ſapientemq́, & cuius carmina in priuata uita pro oraculo a pro- feſſoribus ſapientiæ recepta ſemper fuerint. Et poſt Heſiodum Pliniũ, mandi Aſphodelum, ſe mine toſto & bulbo dicentem: & ad temperandã eius acrimoniã ficis miſceri iubentem: Tanta rudi, nouoq́ adhuc ſæculo, aut indiſcreta ciborum frugalitas erat.

¶ De Bulbo uomitorio. CAP. CLXXXVIII.

BVLBVS QVEM uomitorium uocant, folia habet lentiora multo & longiora Bulbo cibario, radicem ſimilem, cortice ma- gno. Ea manſa, aut decoctum eius potum, ueſicæ malis medetur. Vo- mitiones mouet.

βολβὸς

BARBARI COROLL.

BVlbus Vomitorius, a Græcis Emeticos uocatur, folijs nigris.

C

βουλβὸς ἐδώδιμος

¶ De Bulbo cibario. CAP. CLXXXIX.

CIBARIUS BULbus uulgo cognitus, a nobis ẽstur. Stomacho & aluo utilis ruffus, & ex Aphrica delatus. Amarus uero, & scylinus, stomacho aptior est, & concoctionem adiuuat. Bulbi omnes acrimoniam habent. Excalfaciũt. Venerem stimulant. Linguam, tonsillasq; exasperant. Multum alimenti præbent. Carnes creant. Inflationem pariunt. Luxatis, fractis, articulorũ doloribus efficaciter illinuntur. Spicula extrahunt. Gangrænas, & podagras ex melle, aut per sese, hydropicorum tumores, & canum morsus cum melle & piperis polline illiti cohibent. Stomachi dolores mitigant. Furfures & ulcera quæ in capite manant, cum tosto nitro abstergunt. Sugillata, uarosq; per se, aut ex oui luteo, & lentigines cum melle & aceto, emendant. Fractis auriculis, unguibusq;, ex polenta medentur. Iidem calidis cineribus torrefacti, tollunt ficus. Item cum cinere e mænarum capitibus, impositi. Cremati uero, & cum alcyonio misti, uitia cutis in facie, atrasq; cicatrices, in sole illiti emaculant. Faciunt ad rupta, si cum aceto cocti edantur. Sed copiosiore eorum cibo abstinendum. Quoniam neruos tentant. Cocti cum polenta, & ex suillo adipe impositi, tumores ac tubercula uelocissime ad suppurationem perducunt, & rumpunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 5.

D

BUlbi foliũ angustum, ut omnibus fere bulbosis. Radice seritur hortensis. Nam semine partim primo, partim sequenti anno prouenit: quod & in Auena, Loto, Beraq; conspicit. In Taurica Chersoneso tam dulces sunt, ut crudi mandat. Laudant ex Alcathoe, Pelasga, ut Ouidius ait, urbe candidus, hoc est, ut puto Megaricus, auctore Pausania, sed ad uenerẽ. Idem auctor.

Daunis, an Libycis Bulbus tibi missus ab oris,
An ueniat Megaris, noxius omnis erit.

Est & Bulbi genus circa ripas amniũ, cuius inter esculentã partem, & summũ corticem lanea contineatur natura: ob id Eriophoros appellatũ, ex qua uestes quoq; fiant. In Indis Bulbi non lanigeri, sed criniti nascuntur. Bulbis amaritudo in uertice. Habetur & Bulbina, rubicundo radicis bulbo. Item candido, & squamis carente, folijs Paracæ, ut inquit Plinius. Codices antiqui non Paracæ, sed paruis habent. Ego porraceis legendũ existimo: quandoquidem ita modo cernitur Bulbina, quam Maurice Buberigi cognominant herbarij, folijs croci, flore uiolæ, purpureo, siue ferrugineo in spicis, nigro semine. Syluestrium Bulborum florem, coronis inseruere ueteres, Anemonem uocãtes post Narcissum, ut Theophrastus inquit, exeuntem uere. Condion Bulbi eum florẽ Græci appellant: haud scio an hic sit, qui per initia mensis Aprilis Narcisso similis erũpit, maioribus diuisuris, ceu stella quaternis folijs cãdidus, cum caocis interioribus, & odoratus, fronde porracea, radice bulbosa, ceu Allium, sine odore glutinosa. Bulbum ruffum Græci Bolbon, & Hippocrates Bolbion pyrron uocant. Inuenio apud Hippocratem genus syluestris oleris Omoconitidem, siue Oloconitidem uocari, dulcem, Bulbo simili radice, uerum parua, & Oliuæ magnitudine, ad secundas trahendas utili.

EX M. VERG. COMM.

PEregrinos Græciæ diu & Italiæ fuisse Bulbos, aut peregrinis quasi ad omnes usus melioribus usas fuisse has gentes, & plura eorũ fuisse genera Græcorũ antiqui, & probatioris fidei scriptores omnes testantur, Theophrastus primum. s. de plantis uolumine, cuius ea de Bulbis historia est. Bulborũ autem plura esse genera, manifestum. Magnitudine siquidem, colore, figura, & sapore differũt. Alicubi enim adeo dulces nascuntur, ut per se sine condimento alio edantur: quales in Taurica Chersoneso sunt. Post Theophrastum deinde Athenæus secundo sui dipnosophistæ libro inter cætera, quæ de Bulborum huiuscemodi natura multa dixerat, Regios uocari aliquos ait: quos cũctis alijs prætulit. Post Regios a colore Ruffos laudauit. Subijciens

A

ftatim Candidos, Lybicosq́;, in genere Scyllarũ magis, q̃ Bulborum esse. Aegyptios omnium deterrimos: quemadmodũ contra, auctore Nicandro, cunctisq́; alijs, Megarenses omniũ optimos. Quod genus conseri præcipue Cato iussit, & Columella in carmine suo his uerbis instituit. Iam Megaris ueniãt genitalia semina Bulbi: Et quæ Scylla uenit getulis obruta glebis. Primum illud Ruffum & optimũ, mox Candidum, Libycumq́; : & Scyllæ magis q̃ Bulbo simile genus describens. Addidit eodem libro Theophrastus, quod & Athenæus pariter retulit, maximã & huic generi propriã Bulborum differentiã esse, quã ad maris littora aliquibus locis nascentes Bulbi ostendũt. Inueniũtur enim littorales, in quibus intra primas tunicas lanæ sint, inter id quod manditur, & extimam tunicam mediæ, tam uera & præsenti natura lanæ, ut uestes ex ea texant: uocariq́; ob id Lanosum Bulbũ: non quemadmodũ in India nascentẽ Capillatum noĩant. Hoc genus, q̃ ad mare, & littora nascit, & cum eo reliquos Bulbos oẽs, quoniã congeneres inter se sunt, iuniores aliqui marinã Cepulam dixerũt. Cum tñ Lanosum illud genus ad mare nascens, priuatim cognoie illo discerni debuerit. Serebat in hortis diligenter antiqtas hoc olus, eratq́; illis in quotidiano usu, irritamentũ Veneris potius, q̃ uitæ necessarius cibus. Nihil eñ ab antiquis aliud in eo laudat: neq́; ex alia naturæ ui Columella, quod paulo ante diximus, genitalia semina Bulbi, appellauit. Et Martialis in Xenijs suis. Cum sit anus coniux, & sint tibi mortua mẽbra, Nil aliud Bulbis q̃ satur esse potes. Idem tot alijs locis salaces eos uocans, nec aliã uim, nec aliũ usum cognouisse in Bulbis uidet. Indicant idẽ in antiquis Græcorũ Comœdijs sales & dicteria in Theatris iactata: quale illud est, βολβῶν χύτραν καταφαγῶν, q̃d est, Bulborũ pleno fictili satur: contra salaciores dictũ. Et contra Veneris impotentes ὀυδὲν σ' ὀνήσει βολβὸσ ἂν μὴ ἀλευρ' ἔχησ, id est, nihil ꝑderit Bulbus, nisi farinã habueris. Sesami enim farina, caseo, melle, & aceto ad cibum condiebantur Bulbi. Perse enim amari, nec in cibis grati sunt. Numerauitq́; Tarentinus Heraclides Bulbum hunc inter ea quæ seminis abundantiã faciunt: hic inflare dixit, quæ ad Venerem non minor q̃ illa occasio est. Priuatim, ut a principio diximus, totũ hoc genus Bulbos antiquitas uocauit. Alioquin commune omnibus his Bulborum nomen est, quorum radices sub terra sic crescunt, ut ad nouam quotannis sobolem decerpi aliqua pars possit: ut in lilio, croco, & plærisq́; alijs fit. Non sic tamen certa est nominis huius ratio, ut ad alia genera aliquando etiam non trahatur: a quibus licet non auellatur noua illa soboles sub terra, tamen augentur. Sed illa est totius bulbacei generis propria nota.

B

¶ De Scilla. CAP. CXC.

σκίλλα

SCilla uim acrem atq́; feruentem habet. Assatam multo utiliorem esse constat. Polline, aut luto oblita, in clybanum conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec obducẽs farina sufficienter intosta fuerit. Qua exempta, si non emollescat, altera farina, aut luto circumlinitur, & eadem quæ prius fiunt. Nam quæ ita non assatur, interaneis maxime noxia est. Torretur item in olla, indito operculo, quæ in furnum demittatur. Sumi etiam solet medium, direptis uiuotenus tunicis: quod frustatim consectum coquitur, mutata sæpius aqua, donec ipsa nec amaritudinem, aut acrimoniam habeat: traiectaq́; lino frusta siccantur in umbra, ita ut ne ulla quidem parte se contingant. His Scillæ segminibus ad oleum, uinum, aut acetum scillinum utimur. Ad rimas pedum, interna pars crudæ Scillæ in oleo feruefacta, aut cum resina liquefacta, imponitur. Decocta in aceto, demorsis a uipera, cataplasma est. Ad singulas affæ parteis, adiectis octonis tosti salis, cochlear unum, aut alterũ damus ieiunis, ad emolliendam aluum. In potu autem & odoratis medicaminibus, quibus urinã ciere uolumus, hydropicisq́;, & stomachicis, quibus innatat cibus, Regio morbo, torminibus, in tussi uetere, suspiriosis & cruenta extussientibus, tres obolos in delinctu ex melle sumpsisse satis est. Coqui

C tur cum melle, & estur eorũdem gratia, maxime ut cõcoctionẽ adiuuet. Strigmenta per aluũ extrahit. Cocta, & simili sumpta modo, eosdem præbet effectus. Sed cauendus Scillæ usus, his qui intestinum sentiunt ulcus. Ad pensiles uerrucas, & perniones, tosta efficaciter illinitur. Tritum semen, & in carica, aut melle deuoratum, aluum emollit. Scilla in limine ianuæ suspensa, mali medicamenti noxam arcet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.19.ca.5. lib.20.ca.9. Theophra.libro.7.cap.11.

SCilla, siue ut Varro appellat, Squilla, Hippocrates uero etiam Scella, & terra & mari alitur. Radix sit Bulbus, an Cyma, siue fructus, a Theophrasto dubitatur. quoniam sunt qui radicem in ea geminã demonstrent. Vtcunq; tenera esu est, non omnis, sed eius quæ ab usu Epimenidia Scilla dicitur, angustiore folio, ac leuiore q̃ reliqua eius genera, quibus omnino lata ea sunt. Germinant celerius quædam intra Scillam consita. Nam & fructus condendos, præsertim granata seruat, exempto pediculo prius. Folio caulis, ut in Croco & Narcisso prosilit. Florere ter dicitur, singulis floribus singulas sementes, quæ ternæ, denunciat. Cum senuerit, folia demũ emicant. Scillarũ in medicina species duæ, Alba quæ masculus, Nigra, quæ fœmina. Genus unum Scillæ, aut Bulbum eius omnẽ Hippocrates Schœnon uocat, ut Galenus inquit: q̃q; sunt qui Schinon scribant, non Schœnon in Aristophane poëta.

De Pancratio. CAP. CXCI.

πανκράτιον

PAncratium, quod aliqui Scillam appellant, radice est magni bulbi, ruffo colore, aut subpurpureo, gustu amaro ac feruente. Foliis lilij, sed longioribus. Scillæ uires & præparatiõem habet. Eodemq; pondere in morbis efficaciter assumitur. Cui tamen mitior q̃ Scillæ facultas inest. Radicis succus, cum Erui farina digeritur in pastillos, qui hydropicis, splenicisq; cum hydromelite, commodissime dantur.

D

BARBARI COROLL.

PAncration, quam & Scillam pusillam uocamus, folijs Lilij albi crassioribus aspicitur.

EX M. VERG. COMM.

EAndem penitus, non similem Scyllę Pancration hoc nostra ætate Herbarij ostendunt, confunduntq; simul, alioquin diuersa genera: tanta nataliũ similitudo & mixtura est. Nos utramq; simul uisam, præterq; colore, & id quidẽ non satis manifeste, diuersam secernere nequimus.

De Cappari. CAP. CXCII.

κάππαρις

CApparin aliqui Cynosbaton, alij Capriam, alij Corui malũ, alij Ophioscorodon, alij Phyllostaphylon, quidam Thalliam, aut Petræam, alij Olophyton, alij Ionitem, nonnulli Oligochloron, aut Acontion, aut Hippomanes, alij Trichomanes, Magi Potera, alij Pentheron, aut Cor lupi, alij Aloschorodon, Romani Inturim, Aphri Hærbieathon. Capparis aculeatus frutex est, qui in terra stratus, magis in orbem euagaĩ. Spinas ut rubus habet, in hami modũ aduncas. Folia mali Cotonei rotunda, fructũ oleæ similẽ: qui cũ dehiscens pandiĩ, florem candidũ promit: quo excusso, nõnihil glandis oblongę figura inueniĩ: quod apertum, grana acinis punicorũ similia ostendit. Radices lignosas spargit, grãdes, numerosasq;. Tenui solo, asperisq; locis, in insulis iuxta domicilia nascitur. Caulis, & fructus cibi gratia condiunĩ. Aluũ turbat. Stomacho aduersatur. Sitim gignit. Cocta tamen, stomacho q̃ cruda utilior est. Fructus drachmis duabus in uino potus, qudraginta diebus, lienẽ absumit.

A

Eturinam, cruentumq; excrementum emittit. Bibitur utiliſſime in coxarum doloribus, & neruorum reſolutione, item ruptis & conuulſis. Menſes ciet. Caput purgat. Dentium dolorem ſedat, ſemen ex aceto decoctũ, colluto inde ore. Aridus radicis cortex ad eadẽ proficit. Vlcera omnia uetera, & ſordida, & quæ occalluerunt, expurgat. Lienoſis cum farina hordei illinitur. Dente demorſa dolori eius auxiliatur. Cum aceto trita, uitiligines albas abſterget. Radix, foliaq; intrita ſtrumas, ac duricias diſcutiũt. Auriũ uermiculos infuſus ſuccus enecat. Aphrica, & Marmarica Cappa ris, uehementer inflant. Apula uomitus facit. Libyca, & quæ Rubro mari defertur, mirum in modum acris eſt. Siquidem in ore puſtulas excitat, gingiuaſq; oſſetenus exeſt: quare in cibis non ab re damnatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.23.

CApparin, ſiue ut Palladius Cappar, alij diligentia marceſcere affirmant, alij negant. Frutex eſt firmioris ligni, ſeminiſq; & cibi uulgaris, caule q̃q; una plerunq; decerpto, aculeatos roſæ modo ramos habet, folio quoq; horridulo ac ſpinoſo, radice una, caule humili. Germen & flos æſtate roſeus, odoratuſq;, folium ad uergilias uſq; uiget, ſabuloſis macriſq; gaudet. Quatuor ei genera. Arabicum, quod & peſtilens eſt, ut Plinius, & Galenus ait. Africum, Marmaricum, Apulũ, omnia quondam infeſta, nunc mitia undecunq; illata. Quidam eum Phylboſtaphylon, Opheoſtaphylen uocant. Innocentius Italicum cibũ. Capparis niſi area defoſſa, hoc eſt, circulari ſcrobe coerceatur, & ripis, undiq; circumſtructis lapide, late ſerpit, euagaturq; per agros, & cogit ſolum ſterileſcere.

EX M. VERG. COMM.

B

VVlgaris, quotidianiq; uſus cum ſuo fructu herba Capparis eſt: & quo cõmunior cunctis ubiq; gentibus, & ubiq; naſcens, eo plures appellationes inuenit, ſingulis eam ſuo nomine indicantibus. Quo fit, ut exceptis paucis, nullum habeant reliquæ intellectum. Cynosbatus tamẽ, ideſt, caninus rubus, ob hamatos quos habet rubo illi ſimiles aculeos, dicta Capparis eſt. Quemadmodum Phylloſtaphylon, ꝙ inter folia fructum quaſi uuam fert: & ſi hic paulopoſt Oliuæ comparauerit. Sic Petræa a natalibus ſuis, quos inter lapides & rudera inuenit. Cur autem Sinapi perſicum a Romanis hic Capparim uocari dixerit, incertum nobis eſt: quemadmodum contra notum omnibus, Capparim a cunctis rei ruſticæ ſcriptoribus appellari. Vſum eius ante alios cibos in ſanitate cõmendauit Paulus Aegineta: iuſſitq; ſumi ex aceto mulſo, aut ex aceto & oleo. Monuit præterea, excitare Capparim cibi appetentiam: iecur, lienemq; laxare: & pituitam per aluum deijcere: idq; eſt quod hic ait, aluum turbare.

De Lepidio. CAP. CXCIII.

λεπίδιον

LEpidium aliqui Gingidium uocant. Herbula uulgo nota. Muria cum lacte ſeruatur. Vis foliorum acris, et exulcerans. Quapropter iſchiadicis illita, præſentiſſimum eſt auxilium, ſi cum helenij radice quarta parte horę illinatur. Lienoſis ſimili modo prodeſt. Lepras eximit. Radix appenſa collo, dolore dentium liberare exiſtimatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.19.ca.8. lib.20.cap.17.

LEpidium, Aegineta Paulus Hiberida, ſiue Hiberiada iam uocari cœptum ſcribit, a Galeni (ut arbitror) temporibus. Lepidium ab eo, ꝙ lepidas & maculas in facie deijciat ac repurget: quas Columella Fucas uocauit, appellatum Græci putant. Idem autor Columella, duo genera Lepidij eſſe intelligit, ſylueſtris, & ſatiui: ut ſylueſtre quidam accipiant pro Hiberide, ſatiuũ pro Lepidio. Peregrinum inquit Plinius fuit & Lepidium, ſeritur a fauonio. Dein cum fruticauerit, iuxta terram præciditur. Tunc runcatur ſtercoraturq;. Per biennium hæc, poſtea iiſdẽ fruticibus utuntur, ſi non ſæuitia hyemis impediat: quando impatientiſſimũ eſt algoris. Exit & in cubitalem altitudinem folijs: non ut Hiberis naſturtij, ſed laurinis, utiq; per initia, uerũ mollibus. Poſt Gladioli retuſi fere ſpeciem accipiunt, uſuſq; eius propter acrimoniam non ſine la-

C

cte. Herbarij modo hanc, non Lepidium, sed Raphanum appellant, in Pannonia frequentem: ubi serunt eam non aliter q̃ radicis scobe. Paulus Lepidium inquit, quod apud nos habetur, folio Lauri, sed maiore multo nascitur: quod ei tamen æstate nullum est.

De Ranunculo. CAP. CXCIIII.

βατράχιον

RAnunculum, aliqui syluestre Apium uocant. Complura eius genera. Vis tam omnibus una, acris, & uehementer exulcerans. Nam unum Coriandri folijs cõstat, latioribus, subalbidis, pinguibus, flore luteo, interdum purpureo, caule gracili, cubitum alto, radice alba, exigua, amaraq́, multis capillamentis hellebori modo fibrata. Nascitur in limitibus humidis. Alterum lanuginosius, longiori caule, pluribus foliorum incisuris, plærumq́ in Sardinia proueniens, q̃ acerrimum: quod syluestre Apium appellãt. Tertium minimum, odore graui, flore aureo. Quartum huic simile, flore lacteo. Folia, flores & cauliculi recentes, illitu exulcerant, & crustas nõ sine dolore gignunt. Quare ungues scabros extricant. Scabiem eximũt. Stigmata delẽt. Formicantibus uerrucis, & pensilibus, alopecijsq́ paulisper illinuntur. Tepente decocto perniones fouentur. Sicca radix, tritaq́, sternutamenta ciet, naribus admota. Dentium dolorem appensa leuat, ipsos tamen frangit.

Pli. li. 27. ca. 12.

D

BARBARI COROLL.

BAtrachion, siue Ranunculus, siue Strumea: quoniam medetur strumis. nam Strumus Solani genus est. Dicitur & Apiastrum Ranunculus, hoc est, Apium syluestre, uenenatũ in Sardinia, manifesto Nigidij doctissimi uiri errato: qui Apiastrum pro Mellissophyllo appellat: quã q̃ hunc & Varro sequitur et Dioscorides. Opacis gaudet. Primum genus, cui et color liuidus, *ad latitudinem Maluę accedentibus folijs. Secundo generi, caules ut Plinius inquit alti*, ut Dioscorides, minores q̃ priori: nisi librariorum culpa fuerit, μικροκαυλώτερον pro μακροκαυλώτερον scribentium. *Genus ab his diuersum in totum uidetur*, Batrachion, cognomine *Polyanthemos*, caustica ui exulcerans cicatrices, & ad colorem eas reducens, & uitiligines concorporans. neq́ aliter indicatur a Plinio quale sit: nisi quis & hoc in unam quatuor specierum contribuat, ac reponat: illam uidelicet, quam plurimis foliorum diuisuris & Plinius & Dioscorides deliniant, uulgo dictam Pes Coruinus, alteram omnino q̃ Coronopus, de qua superius habita mentio est. De uenenato Salustius, In Sardinia inquit quædã herba nascitur, quæ Sardoa dicitur, Apiastri similis. Hæc ora hominum & rictus dolore contrahit, & quasi ridentes interimit. In ea insula, ut Pausaniæ ac Solino placet, locis riguis prouenit iusto largior: nec tamen aquas inficit. Strabo ex hac ipsa herba Hispanos toxici genus conficere ait: quod urgente ui maiore haustũ, *citra dolorem humanis rebus exigat*. A qua σαρδώνιοσ uulgo γέλωσ, quod & Dioscorides in uenenis meminit. Homerus Sardanion risum uocauit illo uersu.

μείδησε δὲ θυμῷ σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Vide Erasmi Chiliadas.

Meminit & Plato in Repub. Timæus aliã originem prouerbio huic reddidit, aliam Clitarchus, aliam Sophocles & Simonides poetæ: nos id in annotationes Plinianas distulimus.

De Fremio. CAP. CXCV.

ἀνεμώνη

FREMIVM, græci Anemonem, alij Agriam, aut Nigram uocant, alij Anemonem phœnicam, alij Euemion, nonnulli Meconion, alij Tragoceros, alij terræ Parinem, aut Barbylam. Ostanes Berilion, item Ornios Cheranion, Pythagoras Attractilida, Magi Cnicum agriam, Romani Orci tunicam. Duo Fremij genera. Vnum syluestre. Alterũ in cultis nascens. Cuius multæ species. Vna phœ-

niceum florem profert. Altera candicātem, aut lacteum, aut purpureum. Harum folia Coriano similia, tenuioribus prope terram diuisuris: caules lanuginosos, tenues, in quibus flores ut Papaueris, & in medio capitula nigra, aut cærulea. Radix oleæ magnitudine, aut amplius paulo grandescit, fermeq; geniculis quibusdam cingitur. Syluestri amplitudo maior, latioraq; folia, & duriora. Oblongius caput, flore puniceo, multis radicum capillamentis. Acrior est quæ nigra habet folia. Vis omnium acris. Ea de causa succus naribus infusus, purgat caput. Commanducata radix, pituitam trahit. Decocta in passo, & illita, medetur oculorum inflammationibus. Cicatrices eorumdem, & hebetudines emendat. Sordida ulcera abstergit. Folia & caules, si cum ptisana decocti edantur, copiam lactis præbent. Menstrua ciunt, uellere appositi. Illiti quoq; lepras eximunt. Sunt qui errore ducti, Argemonen nominari Eupatorium putent. Quoniam a syluestri Fremio, Argemonen, & Papauer, quod Rhœam appellant, de quo inter Papaueris genera referemus, propter colorum cognationem in floribus, distinguere non possunt. Verum Papaueris & Argemonæ color, minus puniceus spectatur, & utraq; tardius floret. Quinetiam Argemonę croceum succum, gustu admodum acrem reddit, Rhœas uero candidiorem & acrem. Insuper Fremio & Rhœadi capitula syluestris Papaueris similia insunt, sed in Fremio supne crassiusculū, in Rhœade angustius. Fremij genera nec succum remittunt, nec caput habent, sed quasi Asparagi cacumen. In aruis illa sæpius enascuntur.

A | B

BARBARI COROLL.

Anemonem quidam Fremium uocari putant, sed scribendum est Phenion, autore Plinio. Edit florem suum haud multo post germen. Erumpit autumno post Aphacen a primis imbribus. Inter aculeatas, sed mitioris generis Anemonem collocant. Quatuor sunt nominis huius fastigia. Duo coronis dicata, hoc est, syluestris bulbi florem uocatum Anemonem: et aliam Anemonem, quæ Timonia, siue Limonia potius cognominatur, post Heliochryson florentem, & cum Viola nigra uere. Duo medicinis, syluestrem, & satiuam, de quibus pręsens mentio copiosissima omnium est, phœniceum florem habens, inter satiuas. Satiuis omnibus folia Apio similia, nec fere semipedalem excedunt altitudinem, cacumine Asparagi. Flos nunq; se aperit, nisi uento spirante, ob id Anemone dicta. De Othonna syria herba, quam quidam Anemonē existimauere, dicemus in loco. Nicander Anemonem, Anemonida solet appellare. eamq; ex Adonidis cruore natam prodit. Sosibius Anemonas a Spartanis Phænidas uocari tradidit. Horus Anemonæ flores inquit in Aegypto pingi, quoties morbos hominum intelligi uolūt.

Pli. li. 21. ca. 11 & 23.

EX M. VERG. COMM.

Vagum, cōmuneq; plantis aliquot, & si congeneres omnino non sint, earumq; floribus fuisse quondam Anemones, nomen, testes, & indicio sunt Theophrastus, Plinius, hic ipse, & Bucolicorum insignis poeta Theocritus: modo eius legitimum poema sit, quod passim legitur Adonidis Epitaphium carmen. Nominisq; inconstantiam, & cōmunionem hanc, papaueracei præcipue, in cunctis his, floris figura fecisse nobis uidetur. Neq; enim satis constat, tam multi ne diuersis temporibus prodeuntes flores, Anemonæ omnes dicti quondam fuerint: q; non nisi spirante uento dehiscerent, & in folia se explicarent: quod manifeste patitur, quæ priuatim primoq; Anemone dicta ab antiquioribus græcis est: quam uim naturamq; eius ex re factum il li nomen indicat, & Plinius lib. 21. cap. 23. his uerbis testatur. Flos nunq; se aperit, nisi uento spirante: unde & nomen accępit. Potuit quidem in proferendis floribus eadem omnium infirmitas esse: uerumtamen quod obseruasse uolentibus difficile non erit, cur Anemone omnes dicerentur, cōmunis omnibus tota floris figura maxime fecit: pauciora tria. s. & ad sumam, qnq; in

C floribus folia, grandia, eadem, infirma, & quauis iniuria decidua: quodq; non minus obseruādum fuerit in cunctarum medijs floribus, inter folia surgens apex, cacumen, capitulumue, aut papaueraceum uasculum: quæ notæ papaueracei floris omnes sunt. De coloribus nō agimus: quoniā nullibi magis lusisse uidetur natura, & in Anemonis his tam uarij & inconstantes sunt, ut nihil quod certum & exactum sit doceri possit. Tamq; late quondam patuit Anemonarum nomē, ut quod posteriores rubrum Papauer dicunt, in triticea & hordeacea segete, Maio mense puniceo colore florens, de quo nunc agitur, Anemonem ueteres etiam dixerint: & si contra credi posse multa indicio sint.

¶ De Argemone. CAP. CXVI.

ἀργεμώνη οἰνώνη ἀνθεμίσ ὁμόνοια ἄνθοσ πίδινον

ARGEMONE a Græcis Oenone uocatur, ab alijs Anthemis, alijs Homonœa, aliquibus Flos campestris, Romanis Concordialis, aut Pergalia. Alijs Lyburnia, Gallis Corona. Syluestri Papaueri similis est. Folia habet Fremij, diuisa, florem puniceū, caput in cauliculo Papaueris rhœadis, oblongius, & summis partibus latum, radicem rotundā. Succum Croci colore acrem dimittit. Argema & nubeculas expurgat. Folia illitu inflammationes compescunt. Ea, ut hærbarius Crateias autor est, contusa cum axungia, strumas discutit. Cribrata eius farina cum nitro & sulphure ignem non experto, cōtra uitiligines efficax est. Easq; sicco linteo antea confrictas in balneis sanat. Facit & ad scabiem.

BARBARI COROLL.

Pli. lib. 25. ca. 9

ARgemonen, & Argemida puto dictam a Dioscoride, ubi de Anemone loquitur. Folia habet Anemones æqualia, et Apij modo secta. Nascitur in aruis apud nos, ut Plinio placet. Genera eius tria faciens, ut id demum probetur, quod radice Tus redoleat. Diuersum uidetur genus esse quod apud Plinium Argemon uocatur. Argemones radicem Eupatorium a recentioribus appellari quandoq; uideo, autoritate (ut arbitror) Dioscoridis in Anemone hoc inuenta, ut aliud tamen intelligatur genus esse quod Eupatorium proprie uocari solet.

D

EX M. VERG. COMM.

FVit, & adhuc est magnæ litis cum Eupatorio Argemone, duo simul diuersa genera miscentibus cunctis. Nec satis adhuc constat, nominis ne, an rei controuersia hæc sit. Si quam nostræ ætatis in Ethruria medici Argemonem circunferunt contempletur aliquis, nihil cum uera Eupatorio, descriptaq; hoc loco Argemone cōmune uidebitur habere, si quam iuniores scriptores tradiderunt, & nos in antiquissimis eorum cōmentarijs pictam uidimus Eupatorium, mutato nomine Argemonem appellasse, merito credentur. Eupatorij eñ a Dioscoride traditas in quarto uolumine notas omnes, in historia & pictura illi assignant. Nec est q̄ demiretur aliquis, nos picturarum fide ad hanc rem utentes. Calami enim, & penicilli eadem pene ratio & usus est: nec alter altero minus, incertiusue nostri animi sensus alijs ostendit. Verisimileq; est, relictas ab illis medicæ materiæ picturas, ex his quæ tunc in communi æstimatione erant, relictas fuisse. Quod totum non sine causa a nobis dicitur. Vidimus enim, & nunc in manibus habemus sexcentorum annorum latinum Dioscoridem, regium, ut tunc tempora erant, opus, in quo diligentissima pictura omnes Eupatorij notæ Argemonæ huic adiectæ fuerunt: quæ ex historia huius scriptoris tribuendæ Argemonæ non erant, quam agresti Papaueri similem dicit, folio Anemones incisuris diuiso, flore in caule puniceo, & in flore erratici Papaueris capitulo: quorum nihil in Eupatorio uidetur. Miscuit hęc, & ignorari fecit similitudo: quodq; hic superiore capite in Anemone ait, nesciētes, syluestrem Anemonem ab Argemone hac, ob similitudinem discernere imperiti herbarij, syluestrem Anemonem, et Argemonem hanc unam eandem q̄ crediderunt, & esse tradiderunt: & ne ociosum in incognita re uacaret Argemones nomē, ad Eupatorium transtulerunt: Argemonemq; sui generis alioquin herbam Eupatorium, falso appellauerunt. De Eupatorio copiosius suo loco agetur. In Argemone hac autem satis illud nouisse sit, sui generis esse herbam, syluestti Anemonæ adeo similem, ut discerni nequeat: appellatamq; a ueteribus Argemonem, q̄ oculorum & lucis uitio, quod græci argema uocant, illita.

medeatur. Plinius plures, maioresq; q̃ hic & alias illi uires assignat. Videturq; in ampliore, & honestiore medicinæ & remediorum censu eam constituisse: quo fit ut suspicemur, potuisse eũ scriptorem Argemones nomine etiam pro Eupatorio uti. Non tamen hoc constituimus. In Eupatorio enim certius tota hæc agetur res.

A

¶ De altera Argemone. CAP. CXCVII.

σαρκοκόλλα
ἀρτιμώνη·

ALtera est Argemone, quam Artemonen aliqui, alij Arselã, aut Sarcocollam uocant, Romani Argemoniam. Ea folijs syluestri Papaueri similis est. Recens trita, intercisiones imposítu sanat. Oculorũ inflammationes mitigat. Pota cum aqua, dysentericis auxiliatur. Vulnera conglutinat. Conuulsis, & uellicatibus, imposita medetur. Inflammationibus utilis. Contra serpentium morsus cum uino bibitur.

BARBARI COROLL.

SErpentibus & uenenis Argemonen aduersari nouimus, & ob id fortasse nomen habet, cũ sit Arges Hippocrati nomen anguis, ut Galeno placet.

EX M. VERG. COMM.

TRia Argemones genera Plinius sua ætate cognosci, & numerari a Romanis tradidit: probari tamen unum tantum, & id, cuius radix Tus olet. Antiquiores græci, Galenus. s. & Paulus Aegineta, unam tm̃ Argemonem nouerunt. Hic primam & alterã descripsit, & medicinæ utilem tradidit. Dicimus aũt in hoc duo eius gñа legi, ut in impressis, & q circumferunt̃ grecis codicibus inueniunt̃. Nã in uetustissimis nullũ est alterius Argemones hoc caput: nec quẽ nos habemus uetustissimũ latinũ Dioscoridem, alteram hanc Argemonem ostẽdit. Obseruauimusq; nos in multis, pares uetustate græcũ & latinũ Dioscoridẽ, quẽ tam sæpe citamus, fide pares etiã esse, nihilq; aut in altero inueniri, aut deesse, q̃d non in altero pariter inueniat̃ & desit. Quã legitimũ itaq; scriptoris huius caput hoc sit, uiderint pitiores. Nobis inclinat animus, ut credamus adulterinũ, suppositítiumq; esse. Vt timurq; ad hãc suspitionẽ, nõ tam quas pauloãte diximus rõnibus, q̃ q plerũq; sunt in eo alienę huic scriptori elocutionis indicia. Dubitamus preterea, de esse huic Capiti aliquid, quo loco. s. sanare præcisiones Argemone hæc legitur. Desyderatur enim cuius partis præcisiones. Nobis inclinat animus, neruorum intelligi oportere: quoniam hic, & alij græcorũ medici διακοπὰσ, quæ uox huic scriptori eo loco est, in neruis priuatim plærumq; appellãt. Plinius præsectiones eas dixit undecimo uolumine, capite. 37. Eius uerba sunt, Mirumq;, uulneratis neruis summus dolor, præsectis nullus.

B

¶ De Anagallide. CAP. CXCVIII.

ἀναγαλλὶσ
ἀερῖτισ αἰγῖτισ
σαυρῖτισ

ANagallis purpnrea, quibusdam Aëritis, aut Aegitis uocatur, alijs Sauritis, a Magis Oculi sanguis, aut Chelidonion, Romanis Macia, Ethruscis Masytipos, Gallis Sapana, Dacis Cerceraphron. Anagallis communis, a quibusdam Corchoron, alijs Halicacabõ, alijs Zeliaurus, Magis Nycteritis, Aegyptijs Mecij, Romanis Aneciaton, Aphris Asirrisœ. Duo eius genera, quæ tantum flore distant. Nam quę cæruleo flore est, fœmina dicitur: Mas, quæ phœnico. Frutices sunt parui, in terra iacentes. Folijs in quadrãgulo caule pusillis, subrotundis, ad Helxinæ folia accedentibus. Semine rotũdo. Vtraq; mitigandi uim habet. Inflammationem arcet. Adactos corpori aculeos extrahit. Nomas cohibet. Succus caput gargarizatu purgat. Et naribus infusus, dolorem dentium lenit, si in aduersam narem inijciatur. Argema cum melle attico emendat. Retusæ oculorum aciei auxiliatur. Contra uiperarũ morsus, iocineris et renum uitia, ex uino bibere prodest. Tradunt eam quæ cæruleum ædit florem, prociduam sedem reprimere. Quæ uero

C phœniceum, illitu euocare.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26. ca.7.

FRutice tenero Anagallides, non altiores Palmo nascuntur in hortis & aquosis. Prior floret cerulea. Mirum q̃ fęminam pecora uitant: aut si decepta similitudine (flore enim tãtum distãt) degustauere, statim eam quoq; (asyla, siue, ut aliſ codices scripsere, casyla uocatur, a nostris ferus oculus) in remedio quærunt. Præcipitur effossuris, ante solis ortum, priusq̃; quicq; aliud loquantur ter salutare eam, tum sublatam exprimere, ita præcipuas esse uires. Anagallin Dioscorides Sauritin quoq; dici perhibet. Sunt exemplaria in quibus Gauritis, non Sauritis legatur. Hippocrates Anagalgalin dicendo, utilem mordendis & asficcandis ulceribus Anagallidem uidetur intellexisse. Aetius Nycterida herbam ad oculorum albugines comprobat, pro Anagallide ut puto accipiendam reliquit, quandoquidem et Nycteritis a Dioscoride uocatur. Errant qui Passerinam uulgo dictam, florem candidum ferentẽ, Anagallida existimant. Quemadmodum & qui Myosotin, idest, muris Auriculam pro Anagallide compictam præferunt. Anagallidem phœniciam, a colore Paulus Aegineta Corallium quoq; dici meminit. De quo & compositioni datum nomen, quod Diacorallin. Quanq̃; & pastillus est hoc cognomine, sed in eum lapis Coralius, non hæc herba sumitur.

EX M. VERG. COMM.

NOn demirabitur aliquis, in humili & neglecta nunc ab omnibus herba, tam multas appellationes. Plærumq; enim fit, ut ubi maior fortunæ & uirtutis gloria splendet, illic etiam numerosus nominum ambitus audiatur. Plinius ex tam multis quæ nunc in scriptore hoc numerantur, unum tantum retulit, Anagallida dicens aliquos Corchoron uocare: quæ uox antiquissimis græcis ad maledictum translata est, contra eos, qui in humili & indigna fortuna, maiores ea honores sibi quærerent. Frequensq; in græcis dicteriũ est, κόρχορος ἐν λαχάνοις, quod est, Corchorus inter olera. Quoniam hęc necessarium, gratum, & utilem usum habent: ille uero miscet se quidem in horto oleribus, sed ob humilitatem suã sine gratia, aut maioris utilitatis spe. Theophrastus tamen libro. 8. de plantarum historia, in prouerbium & maledictum transisse ob amaritudinem testatus est. Verba eius sunt. καὶ ἕτερα δὲ πλείω τούτων ἐν οἷς καὶ παροιμιαζόμενος ἐστὶ διὰ πικρότητα κόρχορος. τὸ φύλλον ἔχων ὠκιμώδες. &c. Quod est. Et præter hæc plura alia, inter quæ & Corchorus est, ob amaritudinem in prouerbium translatus, folio Ocimi figura. Quod si hac ratione intelligendum id erit prouerbium, contra eos dicetur, qui paratam homini uoluptatem, & suauiorem rei alicuius usum, tristi & amaro aliquo turbabunt. Fuerunt deinde, qui colorem floris Anagallidi adĳcientes, Puniceam, & qui Aeritim, idest, äeriam a ceruleo colore nominarent, genera eius potius distinguentes q̃ nouis appellationibus indicantes. Quemadmodum & Augitim a fulgore coloris & luce aeris, quam græci αὐγὴν uocant, aliſ pariter indicauerunt. A lacertis deinde notissimo insecto, quas græci σαύρας dicunt, Sauritis appellata Anagallis fuisse credi potest: quoniam succo eius uiperarum morsibus antiquitas mederetur, quæ lacertis quadamtenus similes sunt: uel quod frequens hoc insectum in aruis inter Anagallides inueniatur. Acceditq; sententię huic testis Nicander in Theriacis suis, σαύρην herbam appellans, contra uenenata utilem. Quam ob causam, mutata tãtum nominis forma, hic Sauritim ab aliquibus appellari dixit. Non tamen ex Nicandro colligi, & pro comperto haberi potest, σαύρην ne ille Anagallidem, an aliam in olerum genere herbam sic uocet. Nosq; ad hãc rem coniectura magis q̃ ratione, aut aliorum autoritate usi sumus. Fecit præterea similitudo, ut Hirundinaria, & Alicacabus, alterius generis herbæ, sola appellatione in Anagallidum censum & nomenclaturam uenerint. Et hæc pro tam multis Anagallidum nominibus dicta satis sint. Cætera enim incognita nobis, aliſ docenda relinquuntur. Restituimus huic capiti etiam quod in eo perierat, mederi scilicet Anagallides præterquam iocinorosis, cutem subeuntibus aquis. Id enim in exscribendo relictum a librarĳs fuerat, nec nisi in antiquissimis græcis & latinis seruabatur.

D

❡ De Hedera. CAP. CXCIX.

κιττός

HEdera aliquibus Citharon, aliſ Cissaron, aliſ Chrysocarpos, aliſ Poetica, aliſ Corymbethra, aliſ Cyssion, aliſ Dionysia, aliſ Ithytherion, aliſ Persis, aliſ Cemos, aliſ Asplenos, Romanis Syl-

ua mater, alijs Hedera, Gallis Suibites. Hedera differentias multas in specie sortitur, generalissimas autem treis. Nam quædam candida est. Altera nigra. Tertia Helix. Candida fructum fert candidum. Nigra nigrum, aut Croci æmulum, quam uulgus Dionysiam uocat. Helix fructum non gignit, sed tenues habet palmites, & folia parua, angulosa, & rubra. Hedera omnis acris est, & adstringens. Neruos tentat. Flos trium digitorum carptu, facit ad dysentericos, in uino bis die potus. Ambustis cum cærato illinitur. Recentia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorum & corymborum succus, cum irino unguento, melle aut nitro, naribus infunditur. Et contra ueteres capitis dolores, caput eo cum aceto & rosaceo perfundi utile est. Purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo medetur. Nigræ Hederæ succus, aut epoti corymbi corpus infirmant. Mentemq; turbant largius sumpti. Acini quinque triti, calfactique in punico cortice cum rosaceo, si instillentur a contraria aure, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in uino decocta illinuntur omnium ulcerum generi, etiamsi cacöethe sint. Vitia cutis in facie, & ambusta sanant, uti antea diximus decocta. Mouent menses triti, & subditi corymbi. Iidem poti post purgationes fœminarum, drachmæ pondere, concipiendi spem adimunt. Pediculus foliorum melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menstrua & partus extrahit. Instillatus succus, putrida tædia narium, graueolentiamq; emendat, & sanitati restituit. Lachryma Hederæ Psilothrum est. Illitu pediculos enecat. Succus in aceto potus, contra phalangia prodest.

A

B

BARBARI COROLL.

HEderã frutices qdem uendicãt, sed arborũ magnitudinẽ crescendo æquat. folia primo angulosa, processu rotundant. Multa ei gña. Humi repit Chamæcissos: de qua in loco. Celsarum tria capita. Candidũ. Nigrum. Et Helix, id est, Clauicula, siue Pampinus uocata. Candidũ aliud fructu solo, aliud fructu & folio. Id q̊d fructu solo candet, aut crassiusculũ, densum, globatumq; habet eum, & Corymbias uocat. Athenis uero Acharnicon irriguũ, aut minorem acinum, sparsioremq; Racemũ, & Silenition appellant. Simili modo in nigra, cui & suæ quædam differentiæ sunt, sed minus perspicuæ. Alicui em̃ semen nigrũ. Alij crocaceum, cuius coronis poëtæ utant. folijs minus nigris: quã & Nysiam, & Bacchicã, & Dionysiam uocabãt, maximis inter nigras corymbis. Alij duo genera fecerunt a colore acinorũ, Erythranon, & Chrysocarpon. Helix ab Hedera distat apertissimo discrimine. Primũ folia huic angulata, concinna, exigua: Hederæ simplicia, rotundioraq;. Distat & longitudine internodiorũ, pręcipue tamẽ sterilitate: quoniã fructum non gignit. Quidã hoc ætatis uitiũ intelligunt, primoq; esse Helicem, & Hederã senectute fieri: q̊d quidẽ falsum esse Theophrastus & Plinius contẽdunt: cũ quia foliũ & germen Helicis ab Hederæ q̃libet annosæ folio plurimũ differat: tum quia plures eius differentiæ noscant. Herbacea, seu uirens, quæ numerosissima est. Altera folio alto. Tertia uersicolore, quæ Thracia uocat. Herbaceæ duplex genus. In uno tenuiora folia, digestaq; per ordinẽ, longiora densioraq;: in altero diuersa oĩa in minus. In uersicolori quoq; alia folio crebriore, tenuiore, ordinato: in altera incondito, nũc maiore, nũc minore, maculosoq;. In candido gñe, alia plus, alia minus sunt candida. Crescit in longitudinẽ potissimũ Herbacea. Nunc reuertor ad Hederã. Hedera ubi semẽtescere occępit, germẽ sublime, rectũq; agit. Radice numerosa, contorta, densa, crassa, lignosa: nec admodũ profunda, p̃sertim nigra. Et candidarũ quæcũq; asperrima imitissimaq; est. Hæc & arbores amplexu & suctu strãgulat, tanta crassitudine, ut ipsa per

Theophra. libro. 3. cap. 2
Pli. li. 16. ca. 34.
lib. 24. cap. 10.

C se arbor fiat. Signa eius, folia maxĩa & latissima, mãmas, hoc est, germina subrigẽtis, quæ sunt cæteris inflexæ. Racemi stantes atq; recti. Radicosa & robusta. Huic maxime uni brachia. Post ipsam Nigræ: sed propriũ Albæ, ꝙ inter media folia emittit brachia, qbus arbores cõplectũt, & parietibus obrepit. Pluribus hæc locis succisa durat, atq; uiuit. & totidẽ initia radicis habet, q̊t brachia, ob id flexipedę cognomẽto apud poẽtas. In nigra & alba alijs dulcedo Acini: alijs tanta amaritudo, ut aues nõ attingãt. Est & rigens Hedera, q̃ sine adminiculo stat sola oĩm generũ, ob id uocata Cissos a Theophrasto & Plinio, quasi Columellã in eo uocabulo significent. Sed summa diuisio ijsdẽ auctoribus, in marẽ, & fœminã, ꝙ altera foliũ durius, pinguius, maius habeat, & florem ad purpurã accedentẽ: altera non habeat. V triq; tñ flos syluestri rosæ similis, sed minor & inidoneus. Quæ descriptio uidet̃ recẽtioribus quibusdã non Hederæ, sed Cisto cõueniens, cui & sexus & flos punici tribuit̃. Sed Theophrastũ sequutus est Plinius li. stirpiũ sexto, hæc ipsa non de Cisto, sed de Hedera prodentẽ. Hedera Theophrasti ætate in Asia nasci nõ poterat: nec in India, nisi mõte Mero, unde ortus est Bacchus. Frustra & Harpalũ laborasse oĩmodo tradũt, ut sereret eam in Medis. Inimica arbor satis oĩbus, sepulchraq; ac muros rũpens Serpentiũ frigori gratissima. V sos in funes, et armamẽta nauiũ Hedera ueteres, auctor est Athenæus, quã e Rhodano petebãt, ut Canabim. Catonis experimentũ, uolenti scire, aqua in uinũ addita sit, nec ne: ut uasculũ e materia huius faciat, uinũ quod erit dilutũ, transfluet, aqua manebit. nec em̃ continet uinũ inquit uas Hederaceum. Quod poculi genus græci Cissybion, ab Hedera uidelicet appellant, q̃q; pro quocũq; ligneo id accipitur. In quo significatu & Cymbiũ, & Cypellũ quandoq; fit. Alij uetustos calices Cissybia intelligunt, propterea ꝙ in Didymei Iouis dedicatione folijs hederaceis libare moris fuisset. Cymbia uero, quæ ansis careant, oblonga & angusta, nauigij spẽm præbentia. De Hedera Cilicia, quæ tamẽ Hedera non est, in Smilace trachea quarto uolumine monstrabit̃. Cisson, hoc est, Hederã pusionẽ Liberi patris fuisse Græcia confinxit, in nois sui fruticẽ conuersum, dũ minister cũ eo deo saliens, terræ allisus perijt. Athenienses Citton ipsum Bacchũ uocant, & apud se Acharnis uico natã Hederã primo uolunt, ut inqt Pausanias. Syluestrẽ Hederã cerui phalangio ꝑcussi mandũt, & liberant̃. Aelianus auctor.

EX M. VERG. COMM.

D NVmerantur a Plinio uiginti Hederarũ genera, folijs, corymbis, uiticulis, altitudine, humilitateq;, & usu diuersa, oĩa a Theophrasto diuersis locis accepta. Copiosiorq; ille generũ numerus, quẽ in ore oĩm fuisse quondã uerisimile est, occasionẽ ut nos credimus scriptorẽ hunc exscribentibus attulit, ut a principio statim Hederarũ historiæ tã multis, tamq; diuersis appellationibus, non una noiaretur planta, sed unius plura numerarentur genera.

De Chelidonia. CAP. CC.

χελιδόνιον
παιονία
κραταιά

CHelidoniam magnam, nonnulli Pæoniam uocãt, alij Cratæam, alij Aubion, alij Glauciã, quidam Philomedion, alij Othonon, Romani Fabium, Galli Thonan, Aegyptij Nothoth, Daci Crustana. Chelidonia maior, caule est cubitali, aut altiore, surculoso. Folijs Ranunculi, multis, mollioribus tamẽ, & colore cæsijs, flore uiolæ albæ, secundũ singula folia prodeunte. In ea succus croci, mordax, acris, & aliquãtulum subamarus, grauiter olens. Radix superne singularis in multa crocea capillamenta fibratur. Siliqua ceu corniculati Papaueris, tenuis, longa, in qua semen Papauere maius recluditur. Succus in æreo uase, cũ melle prunis decoctus, oculis claritatem adfert. Folijs, caule, radice, succus exprimitur ineunte æstate, & siccatus in umbra digeritur in pastillos Radix cum aniso, & uino albo pota, medetur regio morbo, & ulceribus quæ serpũt. Imposita cum uino, aut manducata, dentium dolorem sedat. Hoc nomen sibi uidetur uendicasse, ꝙ aduentu hirundinum exoriatur, & discessu emarcescat. Sunt qui narrant hirundines matres excæcatis pullis adferentes hærbam uisum restituere.

EX M. VERG. COMM.

Chelidonium, siue Chelidonia, siue Chelidonea, hoc est, Harundinaria maior, fruticoso caule, folio Pastinacæ erraticæ ampliore. ipsa altitudine duum cubitorum. flore luteo. Collyria quoq;, quibus ex hac utuntur, Chelidonia appellantur.

A Theophra. libro. 7. cap. 14. Pli. li. 25. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Hirundo, quā Græci Chelidona uocāt, notissima auis, notissimæ omnibus etiam nūc herbæ nomen. Vtq; id pro cōperto est, sic contra non satis certū, quid sibi & aui tam cōmune sit: quidue inuicem agentes, patientesue cōmunicato nomine inter homines censeantur.

De Chelidonia minore. CAP. CCI.

χελιδόνιον τὸ μικρὸν τύρινον ἄγριον

CHelidonia minor, quam Tyrinon syluestre aliqui nuncuparūt, hærbula est stolonibus constans, sine caule, folijs Hederæ, multo rotundioribus, & minoribus, teneris, & subpinguibus. Radices habet complures pusillas, in granorū tritici modum aceruatim congestas. Quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt. Iuxta aquas nascitur. Vis ei acris & Fremij modo summā cutem exulcerat. Psoras, & scabros ungues eximit. Succus radicibus expressus, ad purgandum caput, naribus infunditur. Decoctū eius cum melle gargarizatum ualide caput inanit: & omnia pectoris uitia extrahit.

BARBARI COROLL.

Chelidonia minor, folia Hederæ habet, minus candida.

EX M. VERG. COMM.

B

EMendauimus ex antiquissimorū græcorum latinorumq; codicum fide, in minore Hirundinaria quod male in impressis uulgatioribusq; πύρινον legebatur: diximusq; agreste triticum, id est, πυρὸν uocari minorem hanc Hirundinariam. Nec tantū antiquitatis fide & testimonio id fecimus, q̃ ex historia scriptoris huius, qui habere eam ait inter cętera, radices tritici modo coaceruatas. Satisq; pro ea dicta hæc sint.

De Othonna. CAP. CCII.

ὀθόννα

OThonnā aliqui maioris Chelidoniæ succum esse aiunt. Alij succum floribus corniculati Papaueris expressum. Alij permistos cæruleæ Anagallidis, Hyoscyami, & Papaueris succos esse contendūt. Alij Troglodyticæ hærbæ succū, quæ Othonna uocatur: nasciq; eam in eo Arabiæ tractu, qui ad Aegyptū spectat. Othonna similis Erucæ, perforatis crebro folijs, & ueluti a tinea derosis, squallore obsitis, paucis. Flore Croci, latifolio. Quare quidā Fremij speciem esse putauerūt. Extractus succus oculorū medicamētis adijcitur, ubi expurgare est opus. Mordet enim, & abstergit omnē caliginem, quæ oculis offunditur. Tradunt humorem quendā ex hærba emanare, qui elotus, semotis calculis, in pastillos ad eadem digeritur. Aliqui tamen affirmāt, lapidem esse Aegyptium, in Thebaide nascentem, exigua magnitudine, candido colore, gustu cum feruore quodam & adstrictione mordaci.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

OThonna herba nascitur in Syria, Plinio secundo. Paulus Othonnam uocando in compositionibus plærisq;, maius Chelidonium interpretatus est. Sed aliud tamen genus est Othonna, quod hic describitur.

EX M. VERG. COMM.

QVis audeat ætate hac nostra, cui præteritorū seculorum negligentia & temporū iniurijs notissima quæq; adeo perierūt, ut quæ in hortis etiā quotidie per se, aut humano o-

C

pere naſcunt̃, ex antiquis appellationibus ſignari & oſtendi digito nequeant, qualis, & quæ q̃n
dam Othonna fuerit dicere. Scriptori huic, & poſt eũ cunctis alijs non ſatis cognita, & ex alio
rum fama hiſtoriaq; tantũ tradita: q̃dq; magis miremur, oẽs in diuerſis penitus gñibus nume-
rata, alijs ſuccũ, & hunc multarũ ſimul & per ſe herbarũ, alijs herbã cuius longior ſit hiſtoria,
alijs lapidẽ in Thebaide Aegypti naſcentẽ eam indicantibus. Quo fit, ut p̃ter ea quæ a poſteri-
ribus tradita de ea fuerũt, nihil nos dicere, & in tanta tot ſcriptorũ unius rei uarietate cenſere ua
leamus. Plinius lib. 27. cap. 12. herbam tantũ credidit. Verba eius ſunt. Othonne in Syria naſci-
tur, ſimilis Erucæ, perforatis crebro folijs, flore croci: quare quidã Anemonẽ uocauerũt. Suc-
cus eius oculorũ medicamentis cõuenit. Mordet em̃ leniter, & calefacit, adſtringitq; ſiccando.
Purgat cicatrices, & nubeculas, & quicq̃d obſtat. Quidam tradũt lauari, atq; ita ſiccatã digeri
in paſtillos. Quæ oĩa paulo minus, q̃ iiſdem uerbis ex hoc ſcriptore accepta ſunt. Viderurq;
Plinius, relictis de Othonna opinionibus alijs oĩbus, in herbarũ genere eã pro cõperto conſti-
tuiſſe. Paulus Aegineta de ſimplicibus ſexto uolumine agens, non herbã hoc noĩe, ſed herbæ
ſuccũ in Arabia ad Aegyptũ naſcentis appellauit. Idem eodẽ loco retulit, & eodẽ quo hic ſcri-
ptor modo dicere aliq̃s lapidem Aegyptiũ eſſe Othonnã. Hic ipſe p̃terea in confectionibus me
dicamentorũ quorundam, Othonnã interpretatus eſt, maioris Hirundinariæ ſuccũ. Nos illud
iampridẽ cogitauimus, & in eam partẽ inclinat animus, ut credamus ſui gñis herbam oĩno eſſe
Othonnã: quæ uero alia de ea tradunt̃, a uiriũ & poteſtatis ſimilitudine ab aliq̃bus credita, di-
ctaq; fuiſſe: & ex eorũ rõne, quæ græci ἀντιϐαλλόμενα .i. ut noſtræ ætatis medici uocãt, quid pro
quo, ad Othonnã tranſlata fuiſſe. Quod aũt dicimus, huiuſcemodi eſt. Poteſt Othonna oculis
mederi: aitq; hic χυλίζεσθαι εἰς τὰ ὀφθαλμικὰ ὅπου δεῖ ἀποκαθαίρειν, q̃d eſt, exprimi ad oculorũ medi-
cinã ex ea ſuccum, ubi purgandũ exterendũue aliquid ſit. Quod totũ pariter poteſt Hirundina
riæ ſuccus, de qua hic ait, ἁρμόζειν πρὸς ὀξυδορκίαν: quod eſt, conferre oculorũ claritati. Cauſſaq;
hæc, ut nos credimus fuit, ut Othonna Hirũdinariæ ſuccus eſſe crederet̃: non quia idem illi eſ-
ſet, ſed q̃ idem poſſet, nec aliunde q̃ ex eadẽ hac p̃tãte Glauciũ eſſe Othonnã, pariter tradidiſſe
aliq̃s. Siquidẽ & Glaucij (ut hic in eo dicet) χρῆσις ἐςὶ πρὸς τὰ ὀφθαλμικὰ, q̃d eſt, uſum Glaucij ad

D

oculorũ medicinã eſſe: quibus cornutũ Papauer etiam, Anagallis, Apollinariſq; herba pariter
utiles (ut ex earũ hiſtoria medicinaq; legentibus patebit. nos enim breuitatis cauſſa ſuis locis di
cenda iterum, nunc relinquimus) ſucco ſuo in Othonnæ appellationem uenerũt. Ex his facilis
coniectura eſt eius, quod paulo ante diximus, quia pro Othonna, quã non facile omnibus lo-
cis inueniſſe erat, in Arabia & Troglodítis naſcentem, a medicis alia illa imperari ſolerẽt, ideo
credidiſſe multos ſui generis herbam aliarũ multarum ſuccum fuiſſe: qui legitime deficiente ea,
in oculorũ uitijs, ob æquales uires, in uſu eſſet. Nec alia ratione Aegyptius lapis Othonna etiã
creditus eſt: quoniã ex eo, ſcilicet collyria ad eadem oculorũ uitia conficerentur. Eum lapidem
Barbarus æris colore, quaſi χαλκόχρουν, ſecutus quorundam codicum fidem dixit. Nos uetu-
ſtiorum, meliorumq; lectionem λευκόχρουν, id eſt, candido colore.

¶ De Auricula muris. CAP. CCIII.

μυὸς ὦτα

MYoſota, alij Myoton, alij Anthilion, alij Alſinen, nonnulli My-
orthochon, alij Myrtoſplenon, Latini muris Auriculam uo-
cant, Aphri Labatholabat. Nomen ideo accæpit, q̃ muſculorum au-
res folijs imitetur. Lucos, & ſabuloſa loca amat, ideo Alſine dicta eſt.
Ea Helxinæ ſimilis, ſed humilior, ac folijs minor. Vim refrigeratori-
am habet. Oculorum inflammationibus conuenienter ex polenta illi-
nitur. Succus eius aurium doloribus inſtillatur. In totum eadem po-
teſt quæ Helxine.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

MYoſotis Alſine cognominata, quaſi nemoralis. Naſcitur & in hortis, & maxime in pa-
rietibus. Incipit a media hyeme. Areſcit æſtate media, cum prorepit auribus muſculorum ex-
preſſis. De hac ſub uocabulo Alſine repetuntur omnia hæc libro quarto. propterea nihil ibi
diximus. Dicuntur Myoſotides, & Myoſotæ a Galeno.

EX M. VERG. COMM.

SAtis cur Myoſota, & Alſine herba hæc quondam dicta fuerit, hic ſcriptor oſtendit: & qui

A

græcas nouerunt literas, auditis tantũ uocibus illis, idem intelligent. Plinius etiam libro .27. capite quarto eam describens ait. Cum prorepit, musculorũ aures folijs imitatur. Cuius animalis uox alijs appellationibus coniuncta, eandem caussam habet. Siquidem Myoton, muris aurem pariter significat: & Myotosplenon, ex muris aure & aspleno herba composita uox est: quæ ab altera muris auricula ad priorem hanc trãslata fuit. Siquidem hic in ea quæ paulo post sequitur Scolopendrio, quę eadem Aspleno est, similem esse dicet. Est illud in appellationibus his etiam animaduertendum, de eadem herba doceri hoc loco sub titulo Myosota, iterumq; in quarto sub titulo Alsines: esseq; eandem utrobiq; historiam eius & medicinam: ideoq; cum semel hic de ea actum fuerit, non esse de ea iterum agendum. Cum eo peruenerimus, iterum legentes idem monebimus. Illud etiam significasse uolumus: quæ plærunq; inuenitur, & quam nos aliquando uidimus Muris auriculam, altera, & quæ statim sequitur est.

¶ De altera Auricula muris. CAP. CCIIII.

MVris Auricula quã Myosotida uocant, hærba est caulibus pluribus ab una radice, aliquatenus rubẽtibus, concauis ab imo. Folijs angustis, oblongis, dorso acuto, nigricantibus, per interualla assidue geminatis, atq; in mucronem desinentibus, & tenuibus cauliculis, ex alarum sinu prodeuntibus, flore cæruleo. Radix digitali crassitudine, multis capillamentis fibrata. In summa, Scolopendrio similis, sed breuior, minor. Radix illita ægilopia sanat. Sunt qui Helxinen, muris Auriculam uocitent.

BARBARI COROLL.

MYosotis hæc quę posterior describitur, iustius Myosotis tantũ dici solet q̃ proxima, quæ Alsine potius, q̃ Myosotis appellata sit ueteribus.

EX M. VERG. COMM.

B

VNum tantũ nos uidimus Muris auriculæ genus, alterum scilicet hoc, & secundo loco a Dioscoride traditum: respondentq; sensui omnes eius notæ: prioris nullum inuenimus oculatum testem. Antiquissimi etiam latini Dioscoridis codices, posteriorem hanc solam ostendunt. Quinetiam Plinij ætate, si quis uerba eius sagacius odoretur, non satis certa res erat. Ait enim post descriptam Alsinen, Sed aliam docebimus quæ iustius Myosotis uocetur. Paulus Aegineta postremo unum tantũ genus eius in sexto pariter agnoscit. In omnibus tñ grecis duo capita hæc legunt, quo uertimus modo ubiq; scripta: eãq; ob caussam qualia erant latinis reddita.

¶ De Glasto satiuo. CAP. CCV.

ἰσάτις ἄυγιον

ISatis satiua, aliquibus Augion, Magis Arusion, Romanis Gluta, aut Glastum dicitur. Glastum quo infectores lanarum utũtur, foliũ habet Plantagini simile, uerum pinguius, nigriusq;. Cuius caulis duum cubitorum altitudinem excedit. Illita folia, tumores omneis discutiunt, Cruenta uulnera glutinant. Sanguinis profluuia sistunt. Ignem sacrum, phagedænas, putrescentia ulcera, & quæ serpunt, sanant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 7.

ISatim Lactucis syluestribus annumerant. Duo ei genera Plinio redduntur, itemq; Dioscoridi. Nascens in syluis. Alterũ infectoribus dicatum: quod & satiuum Dioscoridi, Galenoq; uidetur. Plinius syluaticum uocari tradit, simile Lapatho syluestri folijs, nisi plura essent & nigriora, quam uulgus modo Gualdum, ueteres Glasdum, siue Glastum lingua gallica dicebant. Eo Britanni mares & fœminæ oblinebant se. Mares, ut ceruleo colore metum hostibus afferrent. Fœminæ, ut in quibusdam sacris incederent nudæ, colorem Aethiopum imitantes. Isatim Dioscorides Egnen quoq; uocari prodit. Credo hanc ab Hippocrate Icnen, siue Ignen dici. Dioscorides Isatin latine dici Rutam, Apuleius Alutam scripsere. Falsum utrunq; suspicor, & Lutam, siue Luteam uocari credo. De Lutea herba Plinius & Victruuius inter colores tantum loquuntur. Plinius, Chrysocolla inquit illa quoq; herba tingitur, quam Luteam appellant. Idem paulo post: Luteam Chrysocollam ab herba Lutea dictam putant, quam ipsam cæ-

C ruleo ſublitã pro Chryſocolla inducũt. Victruuius, qui non poſſunt inquit Chryſocolla propter raritatem uti herba, quæ Luteum appellatur, cæruleum inficiunt: & utunt̃ uiridiſſimo colore, hæc autem inquit, Infectiua appellatur.

EX M. VERG. COMM.

NIhil nunc Iſatide notius. Maximũq; ſibi uectigal ex ea fecerunt, qui Tiphernates agros ad Tyberim, omnemq; regionis eius tractũ, neglecta omni alia annona, hac tantũ herba conſerũt. Tantus nũc tinctis colore eius lanis honor eſt. Guadũ noſtra ætas appellat. Apuleius in commentariolo illo, quod de aliquot herbis reliquit, Alutam ab Italis uocari ait. Quæ uox ꝙ integra in eo ſcriptore ſit, non ſatis cognitũ nobis eſt: quoniã nihil herbæ huic cũ corio. Quæcunq; autẽ ea futura ſit, eam credimus eſſe quã hic pariter uitioſa uoce Rutam a Romanis uocari ait, cõmune nihil, aut ſimile illi habentẽ. Non tamen ab re eſt, ex Ruta, & Aluta uitioſis uocibus, neq; Iſatidi conuenientibus tertiã aliquam ſuſpicari, Lutheam, ſcilicet quã Romani aliquot ſcriptores inter colores retulerũt, Victruuiusq; præſertim, ad extremũ ſeptimũ uolumen dicens, Qui non poſſint propter caritatẽ, Chryſocolla uti herba, quã Lutheam appellant, cæruleũ inficere. Barbari quondã tingendis corporibus ſuis tam uiri ꝙ fœminæ ea utentes, Glaſtum uocabant. Eratq; in tingendo præcipuus eius uſus. Antiquiores græci, latiniq;, inter ſylueſtres Lactucas eam numerauerũt. Plinius longiſſime de ea egit. 20. uolumine capite ſeptimo.

De ſylueſtri Glaſto. CAP. CCVI.

ἀγρία ἰσάτις

SYlueſtre Glaſtum ſatiuo ſimile eſt. Folia fert maiora, lactucaceis proxima, caules prætenues, multifidos, rubicantes. In quorum cacumine folliculi dependent, quandam linguarum effigiem referentes, in quibus ſemen. Flore tenui, luteo. Eadem quæ & ſupradicta præſtat. Potu & illitu lienoſis auxiliatur. Sed ſciendum eſt, ne tradita errorem D pariant, ſatiuum Glaſtum, luteum florem, tenuiores, multifidosq; ramulos proferre: in cacumine autem folliculos linguæ ſpeciem repræſentantes, in quibus ſemen continetur, Melanthio ſimile, caulemque ſupra binum cubitorum altitudinem attolli. Sylueſtre uero nigriora ferre folia, caulem minorem, ſed craſſiorem. Florem purpureum, aut cæruleum, fructum cruciformem, aſperum, in quo ſemen, folijs exilibus quinquepertito diuiſum.

BARBARI COROLL.

DE hac Iſati dictum eſt in ſatiua proxima: qui & Radiculã, quæ ſit Struthion, Iſatin uocari putent, ducunt̃ mendoſo loco: quẽ nos in Plinio correximus. 19. naturalis hiſtoriæ libro.

EX M. VERG. COMM.

ABundabãt in ſylueſtri Iſatide multa, quæ ab eo quo nos deſijmus loco in alijs legunt̃: eaq; ob cãm curtũ, minusq; omni ea parte nos fecimus hoc caput. Nec ſine rõne, ut credimus: quãdo in antiquiſſimis grecis, ꝗs licuit uidere, nulla ea eſt. Neq; is quẽ nos habemus, longiſſimæ antiquitatis latinus Dioſcorides id habet. Quodq; pluris facere nos decet, ꝙ abſurdũ uidet̃, poſt utriuſq; Iſatidis decreta, hunc ipſum ſcriptorẽ, quæ a ſe facta fuerant dãnare, legẽtesq; his uerbis monere, Cæterũ ſcire oportet, falſas eſſe deſcriptiones has. &c. Cum liceret quæ male inceptа a ſe fuiſſent, anteꝗ ederent̃, in melius, & quod uerũ eſſet mutare. Accreuit ea pars ſcriptori huic ab aliquo, qui aut certius de Iſatide omnia nouiſſet, aut nouiſſe ſe crederet. Multa huic ſcriptori hac rõne adſcripta a medicis, a librarijs deinde illi cõmixta, & inſerta mala inſitione, in unũ corpus coaluerunt. Quæ niſi diligentius & cautius excutiantur, & purgent̃, multis locis, uſum eius & gratiã dehoneſtabunt. Eſt illud etiam hoc loco repetendũ, quod non multo antea in Arabide dictum a nobis eſt, abundare, ſcilicet hoc loco, quod Iſatidem ſtatim ſequitur, Arabidis caput. De ea enim quæcũq; ea ſit, ꝗd oportebat, dictũ hoc ipſo uolumine fuit.

De Telephio. CAP. CCVII.

τηλέφιον
ἀείζωον ἄγριον
ἀνδράχνη ἀγρία

TElephium aliqui ſylueſtre Semperuiuum, alij Portulacam ſylueſtrem appellãt, Romani Illecebram, Aegyptij Anoth, Aphri

Tirtopurin. Hærba Portulacæ similis & caule & folijs, habens geminas alas, singulis foliorum geniculis inhærentes: a quibus rami seni septeniue fruticant, a radice referti cæruleis folijs, crassis, lentis, carnosis. Flore luteo, aut candido. Nascitur in cultis, & maxime inter uites. Tempore uerno folia senis horis illita, albam uitiliginem sanant. Sed postea hordea cea farina illini debet. Perunctam etiam in sole uitiliginem tollunt. Sed ubi inaruerunt, absterguntur. A

BARBARI COROLL.

Telephion uagum et cōmune plusculis herbis nomen. Dioscorides senos septenosq; ab radice ramos ei tribuit, Plinius etiam octonos. Differre hanc merito existimant ab alia quam diximus hoc libro Telephion, & Andrachnen agriam uocari: quandoquidem tam Dioscorides q̃ Plinius medicinas earum, atq; notas seorsum utriusq; reddunt, ceu duorum generum. Telephion hic descriptam, sunt qui eam putent esse, quam Romanæ officinæ Pulmonariam uocāt. Vegetius in Mulomedicina Pulmonariam, siue Pulmonatiam appellat: quam & Consiligine dici tradit, bubulcis & mulomedicis, hoc est, ueterinarijs præclare cognitam.

The. li. 9. ca. 19
Pli. li. 27. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

Telephion. 27. uolumine capite ultimo breuius certiusq; scriptore hoc Plinius descripsit. Nihil tamen non acceptū ab eo est. Quo fit, ut suspicemur uitiū aliquod in historia Diosc. esse. Sunt em̄ pleraq; parum certa, nec sequaci uerborū serie tractata. Nos tñ nihil mutauimus: monemusq; tm̄, p̄ter sex horas, q̊ teporis spacio hic iubet leucem Telephij folijs illini, addere Pliniū ternis mensibus id faciendum esse: quod in scriptore hoc desyderari posse uidetur. Manifestam tamen causam id non habet, longiusq; id tempus merito alicui pro rei necessitate uideatur.

¶ Finis LIB. Secundi.

PEDACII

DIOSORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Tertius.

IO. RVELLIO interprete. B



SVPERIORIBVS charissime Ari cōmentarijs, tradidimus de aromatibus, unguentis, oleis, arboribus, & prodeuntibus ex eis fructibus & lachrymis. Item de animalibus, frumentis, oleribus, & hærbis acrimonia prędítis. In hoc autem Tertio de radicibus, succis, seminibus, hærbis quæ & uernacula consuetudine usurpantur, quæq; pluribus scatent remedijs, disseremus.

ἀγαρικόν

¶ De Agarico. CAP. I.

AGaricum radix fertur Laserpitio similis, sed facie summa solutior & fungosa tota. Duo eius genera. Fœmina rectis uenarum discursibus constat. Mas rotundus est, & undiq; compactior. Vtrique gustus in initio dulcis, mox in amaritudinē transit Sarmaticæ in Aqui

C folia prouenit. Sunt qui radicem esse Plantæ affirment. Alij ut fungos nasci in arborum caudicibus, quadam putredine. Gignitur in Galatia Asiæ contermina, & Cilicia in cedris. Sed friabile & infirmum. Adstringendi, calfaciendiq; naturam habet. Contra tormina, & cruditates, rupta, præcipitationesq; efficax. Datur duobus obolis in uino mulso, febrim non sentientibus. Febriculosis uero in aqua mulsa. Arquatis quoque, suspiriosis, iocineris, renumq; uitio laborantibus, dysentericis. Item si urina ægre reddatur, si uuluæ strangulatus urgeat, si pallor membra decoloret, drachma una dari solet. Si tabes infestat, ex passo. Si lien negocium exhibet, ex aceto mulso. Si dissolutio stomachi est, ita ut cibi tenax non sit, manditur, & sine ulla humoris sorbitione deuoratur. Simili modo acide ructantibus propinatur. Sanguinis reiectiones sistit, tribus obolis ex aqua sumptum. Facit ad coxendicum & articulorum dolores, & comitiales morbos, si cum aceto mulso, pari pondere assumatur. Menses ciet. Fœminis, quas inflatio uuluæ uexat, utiliter æquali modo datur. Rigores soluit, datum ante febrium significationes. Aluum purgat drachma una, aut altera, si cum aqua mulsa bibatur. Venenorum antidotum est, drachmæ instar, cum diluta potione sumptum. Si serpentes D ictũ uibrarũt, morsumq; subfrixerũt, tribus obolis ex uino potum, mire auxiliatur. In sũma, internis omnibus uitijs conuenit, ꝓ uiribus et ætate datũ nunc ex aqua, nunc ex uino, ijs ex aceto mulso, alijs ex aqua mulsa.



HERMOLAI BARBARI
Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ Corollariorum LIB. Tertius.

Pli. lib. 25. ca. 9

AGARICVM in arboribus nascitur, fungi similitudine circa Bosphorũ, colore candido. Masculus amarior. Galliarum quoq; glandiferæ maximæ arbores Agaricum ferunt. Est autem (ut dixi) fungus odoratus, in sũmis arboribus nascens, noctibus relucens, & candidus. Ideoq; in tenebris decerpitur. Dioscorides Agaricum ueneni uim habere, sed id quod nigrum est affirmat: & regione Sarmatarum, quę ἀγρία, hoc est, syluestris dicitur nasci. Quidam codices non Agriam, sed Agariam habent. Vtrumq; tueri possumus. Primum ex Plinio, Regio inquit Sarmatiæ syluestris Hyleum mare, quo alluitur, cognominauit. Alterũ ex Ptolomæo, qui Agarum & urbem, & amnem in Sarmatia uocari tradit. Appianus Alexandrinus, Agaros scythicam gentem contra serpentium morsus adhiberi solitam refert, propter quod Mithridates eos apud se habuerit.

De Rahpontico. CAP. II.

ῥᾶ ῥῆον

RHa aliqui Rheum, aliqui Rhiã, Latini Rhaponticum uocant. Prouenit in ijs quæ supra Bosphorũ sunt regionibus, ex quibus affertur. Radix nigra, Centaurio magno similis, sed minor & rufior, fungosa, aliquantum leuis, sine odore. Optimum habetur quod teredines non sensit, si gustatu cum remissa adstrictione lentescat, manducatumq; colorem reddat pallidũ, aut ad crocũ inclinantẽ. Id epotũ facit ad inflatiões, stomachi imbecillitatẽ, & omne genus dolorũ, ad conuulsa, lienosos, hepaticos, tormina, ad renũ, uesicæ, & pectoris uitia, aduersus intenta præcordia, & uuluæ mala, coxendicum dolores, sanguinis

A

excreationes, suspiria, singultus, dysenterias, & cœliacorum affectus, contra febrium circuitus, & uenenatorũ morsus. Datur in singulis ualetudinibus eodem quo Agaricũ pondere, & cũ eisdem liquoribus: si febricitant, in mulso: sin aliter, ex aqua mulsa: si tabẽ experiunt̃, ex passo: si lienis exercet, in aceto mulso. Si dissolutio est stomachi, id est, cum cibi tenax non est, manditur, & sine sorbitione ulla deuoratur. Liuentia, lichenasq; tollit, cum aceto illitum. Inflamationes omneis ueteres ex aqua oblitũ dissipat. Summa eius uis adstringens, cum aliquanto calore.

BARBARI COROLL.

RHaponticum, radicem Pontic㠁 a Cornelio uocari censeo, a Galeno & Paulo Rheon, a Plinio Rhacoma, nisi deprauatus (quod fere suspicor) locus sit, uulgo Rheu. Aetius Rhaon. Plinius Costo nigro similẽ demonstrat, in cætera cum Dioscoride conueniens. Habetur & Rha Barbarum, multo præstantius, efficaciusq; Pontico, sed ante Paulum Aeginetam fere medicis incognitum. Eius mentionem autor is, in compositione quadam ad podagras habuit.

EX M. VERG. COMM.

QVi supra Pontum & Cymerium Bosphorum ad Panticapeum regiõis eius metropolim uicinus Tanai, in Meotidem paludem influit, maioris illius fluuij luce & nomine non satis in Geographia clarus quondam Rha dictus fluuius, Ponticæ radici huic nomen dedit, & in ripis suis nascentem, ueluti adoptione quadam in sui nominis honorem admisit. Neq; alia nominis eius, q̃ a natali solo causa & ratio est, ab Ammiano Marcellino historiæ suæ. 22. uolumine his uerbis tradita. Tanais, qui inter Caucaseas oriens rupes, per sinuosos labitur circumflexus, Asiamq; ab Europa disterminans, in stagnis Meoticis delitescit. Huic Rha uicinus est amnis. In cuius supercilijs uegetabilis quædã eiusdem nominis gignitur radix, ad multiplices medelarum usus proficiens. Quod nouisse non parum hijs fuerit, qui sollicitis animis diu fuerunt, & adhuc sunt, Ponticæ ne huic radici eadem, an alia sit quam nostra ætas in quotidiano medicinæ usu Barbaram appellat, facti enim dimidium, ut poeta cecinit, qui modo cæpit habet. Auditis siquidem Ponticæ huius radicis natalibus, non difficile erit, diligenti per mercatores qui ad nos Barbaram illam afferunt, a uenditoribus facta percontatione, nouisse, an quæ nunc Barbara dicitur, Ponticæ eadem sit: et an his quibus locis nasci eam Marcellinus ait, an alibi nascatur. Nobis pro comperto hactenus nihil est, & si diligentiores in quærenda tota hac re fuerimus. Si enim quæ nunc ad nos Barbara affertur, aliud q̃ Rha fluminis supra Pontũ & Cymerium Bosphorum ripas natale solum habebit, radices duas eodem nomine, sed diuerso patriæ & gentis cognomine tunc esse constituendum erit. Sin contra, ex quibus Amianus Marcellinus locis tradidit ad nos afferri, unum tantum radicis huius faciendum erit genus, & in eo ex diuersis notis, nõ eadem bonitas. In quam partem inclinat animus nobis. Quo autem maxime inter se differunt, odor est: qui in Barbara uehementissimus, in Pontica nullus, si huic scriptori credendum est, sentitur. Nos certe scimus, sine odore uisam aliquando radicem quæ Barbara uideretur, & crederetur, non tamen esset, ideoq; a medicis in usu damnatam. Quocunq; autem modo id fiat, non uidetur hic scriptor, siue alia penitus, siue bonitate a Pontica diuersa sit, Barbaram cognouisse. Nunq; enim ἄνοσμον, idest, sine odore eam dixisset. Ceteræ in hoc & in alijs scriptoribus Ponticæ radicis appellationes, ex eodem principio, primaq; illa Rha fluminis appellatione fluxerunt, ideoq; a nobis & alijs relinquendæ. Relinquenda & quam Plinius dixit Rhecomam, sine ratione aliqua, nunc in eo scriptore & incognitam penitus.

B

De Gentiana. CAP. III.

γεντιανὴ
κενταύρειον ῥίζα

GEntianam aliqui Centauriam radicem, alij Aloen Gallicam, alij Narcem, alij Chironion, Dardani Aloitin, Romani Gentianã, uel Cicendiam, alij Ciminalẽ uocãt. Huius inuentio prima assignat̃ Gentidi Illyriorum regi, a quo cognomẽtum habuit. Folijs proxime radicem, Iuglãdi, Plantaginiue similibus, subrubris, a medio caule, p̃sertim iuxta cacumẽ paulũ dissectis, caule cauo, & inani, digiti crassitudine, geni

C culato, & ex interuallis maioribus foliato, binũ sæpe cubitorũ. Semine in calycibus lato, leui, paleaceo, satis ad Sphõdilij semẽ accedente. Radice longæ Aristolochiæ, crassa, amara. Nascitur in sublimibus montium iugis, umbrosis locis, aquosisq;. Vis radicis excalfactoria, & adstringens. Contra morsus serpentium, duabus drachmis cum pipere, ruta, & uino pota, auxiliatur. Extracti succi drachma, laterum doloribus, & ex sublimi deuolutis, ruptis, & conuulsis prodest. Hepaticis & stomachicis, pota cum aqua subuenit. Radix collyrij modo subdita, partus eijcit. Imposita ut lycium, uulneraria est; & ulcerum cuniculatim depascentiũ medela. Succus præcipue eodem effectu prodest. Oculis inflãmatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyrijs acribus immiscetur. Radix uitiliginem absterget. Succi extrahẽdi ratio hæc est. Contusa radix quinq; diebus aqua maceratur. Postea in eadem tantisper decoquitur, dum extent radices. Et ubi refrixit aqua, lintheo excolatur, Mox discoquitur, dum mellis crassitudo fiat. Fictiliq; reconditur.

Pli. li. 25. ca. 7.

BARBARI COROLL.

GEntianam ubiq; nasci, sed copiosissimam sub Alpinis montibus in Illyrio, præstantissimam affirmant, folio fraxini, magnitudine lactucæ, caule tenero, trium aliquando cubitorum, radice lenta, subnigra, sine odore, aquosa.

D

EX M. VERG. COMM.

NOta omnibus nunc etiam Gentiana est. Eam Centaurio similem Centauriam radicem aliqui nominauerunt, & ex eo Narcem: quoniam Narce Centaurium etiam dicatur. Fuerunt qui Aloem Gallicam, nulla foliorum, sed radicis similitudine aliqua, quam utrũq; genus recta sub terram agit. Chironia a centauro Chirone dicta itidem est, quoniam et Centaurium ab eodem Chironia pariter nominetur. Credimus præterea, quoniam Aloe diceretur Gentiana, a Dardanis Aloitim pariter nominatam fuisse. Suspicamur tandem in extremo capite uitium esse, illic scilicet ubi de radicis coctura agitur, quam coqui hic iubet usq; dum radix illa superstet & emergat. Qui sensus rei non satis respondet. Neq; enim ponderosæ radices, quanta uoluerit aliquis coctura coctæ per se emergent. Potuit quidem sic intellexisse, tamdiu coquendam Gentianæ radicem, donec decrescente paulatim aqua desinat radix sub ea esse, eaq; ratione superstet. Verum hic nunq; cocturæ alicuius spacium sic docuit. Præterea antiquissimi latini omnes pro eo habent, donec uirtutem ex se dimiserit: manifesto argumento, aliam fuisse quondam eius loci lectionem. Potest tamen ut diximus, defendi res: ideoq; nos cõmunem aliorum omnium lectionem secuti sumus, & nihilominus quod obseruatum etiam a nobis fuerat, alijs significauimus. Non sunt etiam de Gentianæ natalibus Barbaro, & nobis eadem omnia. Ille in altissimis montium crepidinibus nasci eam, nos in altissimis montium uerticibus diximus. Dioscorides ἐν ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις ait: quæ uoces nihil aliud q̃ altissimos uertices significãt. Siquidẽ montes omnes a græcis trifariam diuiduntur: εἰς τέρμαν, quod imas partes & radices significat, εἰς ἀκρώρειαν, idest, montium cacumina, & εἰς ὑπώρειαν, qua uoce descendentia iam montium latera indicantur. Aitq; hic ἀκρωρείαις, & addidit ὑψηλοτάταις, idest, uerticibus altissimis. Cur autẽ ille crepidines uerterit, quæ fundamenta maioris alicuius molis sunt, non satis uideo.

ἀριστολοχία στρογγύλη

De Aristolochia rotunda. CAP. IIII.

ARISTOLOCHIA rotunda nomen ex eo sibi adoptauit, q̃ existimetur optime puerperis opitulari. Tria eius gña tradũtur. Vna quæ fœmina uocatur, folijs hederaceis, præstãti odore, cum acrimonia, mollibus, subrotundis, multis ab una radice germinibus, prælongisq; palmitibus, flore cãdido tanq; pileolo, rubro, grauiter olente.

BARBARI COROLL.

ARistolochiæ color ater, folium Alsinæ, ut Theophrastus inquit, rotundius. Nascitur in montibus præcipua. Genus quadruplex in ea latini seruant. Vnū Rotundæ, quam & Pheuxi-cteron uocabant aliqui, folijs inter maluam & hederam nigrioribus, pinguioribusq́; qua cō-tusa cum calce, in mari sparsa, pisces aduolant cupiditate mira, ut ait Plinius, uidisse id testatus; continuoq́; exanimati fluitant: ob id piscatores, inqt, Campanię uocabant hanc Venenum terræ. Nunc & Cyclamini radice id contigit in eadem terra: ut putant. Alterum masculę, atq; Longæ. Tertiū radice longissima, quasi uitium nouellarum, efficacissima: quæ & Cretica nominatur, flore purpureo, colore buxeo, bacculas ferens ut Capparis: quę tamē tria in omnibus quoq; inueniuntur generibus. Est & quarta Pistolochiæ nomine, tenuior q̄ tertia, densis radicis capillamētis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam Polyrrhizon cognominant, & Satyrion esse dicunt, ut in eius mentione docui. Odor omniū medicatus, sed Clematiti, hoc est, tertiæ iocundior. Nardinis quoq; unguentis conueniens. Effodere eas messibus tempestiuū est. Maxime tamen laudaт̃ Pontica, & in quocunq; genere ponderosissima, quæq; medicis aptissima. Nascuntur fere pinguibus locis & plano, ut quidam scripsere.

A | Pli. li. 26. ca. 7. lib. 25. cap. 8.

¶ De Aristolochia longa. CAP. V.

ARistolochia longa, mascula appellatur, nonnullis Dactylitis, alijs Melocarpos, alijs Teuxinon, Latine Aristolochia, longiore q̄ rotunda folio, tenuibus ramulis, dodrantalibus, flore purpureo, grauiter olente, qui marcescens in Pyri similitudinem cōformatur. Tuberibus radicum rotundis, ut Rapum. Longæ uero radix digiti crassitudinem, & palmi longitudinem implet. Nōnunq̄ paulo grandius adolescit. Ambæ colore intus buxeo, gustu amaro, & graui. Est etiamnum tertia longa, quæ Clematitis uocatur, ramulos habens tenues, refertos folijs subrotundis, minori Semperuiuo similibus, flores Rutæ, pleniores, radices longiores, tenues, crasso cortice odoratoq; uestitas, unguentorum spissamentis conuenientes. Rotunda cæteris uenenis resistit. Longa uero aduersus angues & uenena, drachmæ pondere ex uino bibitur & illinitur. Pota cum pipere, & myrrha, menses, partus, et omnia uuluarum onera eijcit. Eadem efficit subdita in pesso. Rotunda ad eadem pollet. Insuper singultibus, suspirijs, rigoribus, lieni, conuulsis, laterum doloribus, pota cum aqua singulariter auxiliatur. Aculeos & spicula extrahit. Ossium squammas illitu adimit. Vlcera putrida exest, & sordida expurgat. Caua cum iri & melle explet. Gingiuas & dentes extergit. Clematitis ad eadem pollere creditur. Viribus tamen inferior est. Appellatur a quibusdam Ararisa, & Melecaprum, Ephestios, Lestitis, Pyxionix, Dardanion, Iontitis, Gallis Theximō, Aegyptijs Sophöeph, Siculis, Chamæmelon, Italis Malū terræ, Dacis Absinthiū rusticum. Nascitur in montibus & calidis locis, aut campestribus et petrosis. Ad grauem febrim efficax est. Si nidore subditis carbonibus febricitans suffiatur, febris leuatur, Vulnera impositu sanat. Carcinomatis narium, cum cypiro & dracunculi semine, & melle prodest. Rigoribus medetur, cocta in oleo, aut adipe suillo, illitaq;.

αριϛολοχία μάκρα δακτυλῖτις μηλόκαρπος

B

BARBARI COROLL.

DE hac qualis esset proxime indicatum nobis est. De Tertia, in primo Aristolochiæ genere

C

γλυκύῤῥιζα

De dulci Radice. CAP. VI.

GLycyrrhisam aliqui Ponticam, alij Glyceraton, quidam Symphyton, alij Leonticam, alij Glycyphyton, aliqui Scythion, alij Adipson, alij Sylithrã, alij Lybiestason, alij Omœnomœon, alij Penthaomœon, Latini dulcem Radicem appellauere. Plurima gignitur in Cappadocia, & Ponto. Fruticosa est, ramis binum cubitorum altitudine assurgentibus, folijs Lentisci, densis, pinguibus, tactuq; gummosis, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis, asperiore, qui siliquas lentium modo habet, ruffas & paruas, radicibus longis, ut gentianæ, coloris buxei, subacerbis & dulcibus, quæ densantur in succum Lytij exemplo. Is in arteriæ scabricia efficax habetur. Verum oportet ut linguæ subditus eliquescat. Aestuanti stomacho, thoraci, ac iocineri conuenit. Sanat uesicæ scabiem & renum dolores cum passo potus. Idem eliquatus sitim sedat. Vulneribus illitus accõmodatur. Cõmanducatus, stomacho prodest. Recentis radicis decoctum ad eadem conuenit. Eiusdem farina pterygijs commodissime inspargitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 9.

GLycyrhiza, siue ut Palladius, Glycyridia. Sunt qui hanc & Eryngem eãdem esse falso putent, quoniam spinosa, & foliata uideretur. Fruticosa est, præstantissima in Cilicia, deinde Ponto. Adipson uocatur: quia sitim, famemq; sedet. Carpitur Vergiliarum occasu: quæ longa est ceu uitis, colore buxeo. Melior nigra, quæq; lenta, q̃ quæ fragilis.

EX M. VERG. COMM.

D

SOlo nomine in fingendis componẽdisq; uocibus suis Romanis feliciores Græci, amabilem omnibus Glycyrhizam fecerũt. Nec aliter q̃ in comœdia Glycerium, & in Venusinis carminibus Glyceram grato dulcedinis sensu in amorum leporibus poetæ illi illustrarunt: sic Poticã, siue ut Theophrastus appellauit Scythicam radicem hanc, grata naturæ eiusdem dulcedinis nota, sola appellatione gens illa cõmendauit. Nec tantum ut amarent eam omnes effecit, sed in Scythia & Ponto sub septemtrionibus nascentem, propriam sibi, noui, & a se facti nominis alicuius adoptione fecisse conarentur: laborarentq; libenter pro ea omnes, quæ in sanitate & ualitudine tam suaues posset homini rependere gratias. Quod nos modo agimus, præsenti quotidie ab ea fructu & spe in tussi, & exasperatis faucibus: quo malo, frigiditate, tenuitateq; nostri aeris sæpenumero tentamur. Eam Theophrastus nono de plantarum historia, uolumine nondum facto illi a græcis, aut saltem non recepto ab omnibus, Glycyrhize nomine Scythicam radicem uocauit. Estq; hoc quod Dioscorides ait, Scythicam ab aliquibus dici: & si passim in græcis non Scythicam, sed scythion corrupte legatur. Verba eius sunt. γλυκεῖα δὲ καὶ ἡ σκυθική, ἔνιοι δὲ εὐθυγλυκεῖαν αὐτὴν καλοῦσιν. γίνεται δὲ περὶ τὴν μαιῶτιν. Quod est. Dulcis & Scythica radix, quã aliqui Euthyglyciam uocant. Nascitur circa Mæotim paludem. Idem eodem loco caussam reddidit, cur Adipsos etiam diceretur, non tam quia sitim simpliciter arceat, q̃ quia Scythæ ea, & Hippace, de qua diximus superiore uolumine, decem, & aliquando duodecim diebus sine alio cibo purarent. Verba eius sunt. δύναται δὲ καὶ τὴν δίψαν παύειν ἐάντις ἐν τῷ σόματι ἔχῃ. διὸ ταύτῃ τε καὶ τῇ ἱππάκῃ διάγειν φασὶ τοὺς σκύθας ἡμέρας καὶ δέκα καὶ δώδεκα. Quorum sit sensus qui paulo ante dictus a nobis est. Eadem ratio fuit, cur Pontica itidem diceretur: cur aũt Symphytõ, uirium similitudo fecit. Est enim, ut in quarto nolumine certius patebit, Symphyti radix dulci & saliuam prouocante sapore. Pectoris & illud uitia emendat: faucium asperitati confert: postremoq; sitim cõmanducatum arcet: quæ omnia dulcis Radicis propria sunt. Credimusq; nos, ἐκ τῶν ἀντιβαλλομένων, idest, ex æqualibus, & eorum comparatione ad dulcem Radicem alterius plantæ translatum nomen fuisse. Dico autem æqualia, quę nostrę ætatis medici, quid pro quo, appellant. Numerantur & aliæ ab hoc scriptore appellationes. Glyceraton, & Glycyphyton: a dulcedine factæ omnes, sola nominum conformatione diuersæ: quarum altera dulcem plantam, altera quod dulcedine sua amabile sit, significat. Celsus quod hic ipse testatur libro quinto

capite. 20. dulcem radicem simpliciter uocauit: quē nos imitari, dulcē Radicem, & si græca uoce Plinius usus fuerit, Glycyrhizam diximus. In cæteris appellationibus non est quod legentes moneamus. barbaræ em̄ sunt, aut adeo corruptæ, ut a barbaris nō differant.

A

¶ De Centaurio magno. CAP. VII.

κενταυριόν μέγα

CEntaurium magnum aliqui Narcen uocant, alij Limnesion, alij Maronem, alij Plectroniam, alij Chironiam, alij Limnestin. Magi Herculis sanguinem, Romani Fel terræ. Folia habet iuglandis, oblonga, uiridi Brassicarum colore, serrata in ambitu, caulem ceu rumicis, binum aut ternum cubitorum, multis ab radice adnatis, in quibus capita ceu Papauerum, in rotunditate oblonga, flos cæruleus, semen Cnico simile, floccis quibusdam inuolutum. Radix crassa, grauis, solida, tripedalis, succo prægnans, cum adstrictione aliqua, & dulcedine acris, & rubescens. Amat solum pingue & apricum, ac syluas & colles. Copiosissima est in Lycia & Peloponneso, in Arcadia, Helide & Messenia, pluribusq; locis circa Pholöen, Lyciam & Smyrnam. Radix conuenit ruptis, conuulsis, pleuriticis, halitus difficultati, ueteri tussi. Sanguinem expuentibus, drachmis duabus trita datur: si febris sit, in aqua, cæteris in uino. Item ad tormina & uuluæ dolores. Ramenta eius in collyrij formam uuluæ subdita, menses atq; partus extrahunt. Succus eadem præstat. Vulneribus prodest. Nam recens tusa, aut arida ante madefacta, ea glutinat & coniungit. Carnes coalescunt, si tusa simul decoquatur. In Lycia succum exprimūt, quo pro Lycio utuntur. Panacia appellata est, quoniam omnia mitiget uitia, quæ inflammationem minantur, plurimisq; scateat remedijs. Pulsationes uulnerum, urinæ stillicidia, calculosorum cruciatus, clystere immissa sedat. Legitur matutinis, sole ad ortum spectante, hora diei pura, cum omnia complentur.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 6.

CEntaurion maius, caules habet geniculatos, folia lata & oblonga, & ab radice densa, radix tenera, fragilisq;. Durat annis nec ultra duodecim. Cōmendatissima in ijs quarū Dioscorides meminit regionibus, prætereaq; in Alpibus. Dicitur & Centaurea, & Chironion, quia curatus ea Chiron sit, cum Herculis pertractanti arma sagitta excidisset in pedem. Nostri herbarij aliud Centauriū maioris cognomine demonstrant, flore luteo, folijs per interualla binis, auersa parte candicantibus, interna uirentibus, Salice maioribus, & connexis fere.

EX M. VERG. COMM.

QVæ Centauriū a biformi quam fabulati poëtæ sunt natura eius dicta fuerit, Chironia a nomine, Pelethronia a Thessaliæ monte, in quo Lapithæ quondam equitādi perita gens, fręna & giros, ut poëta cecinit, alios docuerūt: inter quos & Chiron censebatur. Eandem hic Maroniam uocari ait, non amplius ex Thessalia, sed ex Thracia, in qua Maronius mons & Maronia ciuitas Homero notissima erat: quo loco copiosum forte, aut probatū nascitur Centauriū. Limnesion itidē a natalibus suis Centauriū aliqui uocauerūt, q̄ secundū paludes, quas Græci limnas dicunt, & aquarū scatebras nascit: quod & Plinius testatur, Libadion eadē aquarum significatione uocari dicens. Quæ deinde Romanæ uoces Centaurio in Dioscoride accreuerunt, Vnefera, & Phieri, nullam nobis significationem habent. Et quod Fel terræ in maiore hoc Centaurio legitur, ex minore adiectum contrario sensu est. Siquidem ab hoc ipso maioris, radix dulci sapore describitur, minoris amaro. Præter quę id sensus & experientia etiam ostendit. Alterius enim dulcior, alterius amarior in gustu sapor sentitur. Quo fit, ut Fel,

C

quod amaro sapore est, minori, nõ maiori cõueniat. Aperte id Plinius etiã lib. 25. ca. 6. testatur, de minore agens his uerbis. Hoc Centaurion nostri Fel terræ uocãt, propter amaritudinẽ summã. Ex eo facile fuit, ex maiore in minus appellationẽ eam transferre. Et hæc pro Centaurij appellationibus dicta hactenus sint: in quo ueluti inutilia, nec huic scriptori legitima reliquimus, quæ in extremo capite in impressis, alijsq; quibusdã græcis codicibus legũtur ab eo loco, scilicet qui in græcis est, ἐκλήθη δὲ πανάκεια, &c. In nouissimis aũt latinis, cognominata est & Panacia. &c. Fecimusq; id uetustissimorũ græcorum & latinorũ fidem secuti, in quibus tota ea pars nulla est. Et si in Plinianis castigationibus hac sola auctoritate nixus, q̃d in Plinio legebat, medetur & ouiũ morbis decoctæ succus, non ouiũ, sed omniũ scribi oportere Barbarus decreuerit: propterea, ꝙ Panaciã dici etiã Centauriũ in Dioscoridis hac parte legisset, quæ uox omniũ morborũ remedia pollicetur. Verũ id nos non ꝓbamus, & nihilominus unicuiq; suũ seruatur iudiciũ. Persuasitq; id p̃cipue, q̃d ultimũ in ea parte ad superstitionẽ solam ꝑtinet, legendũ esse, Centauriũ appetente ortu solis, casto tẽpore, quo oĩa pleniora & ꝑfectiora sunt, quę ætate huius scriptoris insueta, et naturã docente homine indigna erant. Scimus q̃dem Theophrastũ lib. 9. de plantarũ historia, multas huiuscemodi obseruatiões ꝑcurrere: & in fodienda Centaurij radice nescio q̃d de Triorche accipitre dicere, quẽ tunc cauere oporteat. Sed nihil q̃d ad solem & tẽporis obseruationẽ pertineat, in eo legitur: & nihilominus cuncta ab eo ex uulgi opinione referuntur: & quatenus tutũ sapienti erat, contra plebis superstitiones conari, ab eo damnãtur. Cautius enim eo loco Theophrastus, ne uideretur religioni obstrepere, ait. τὸ δ᾽ ἐπευχόμενον τέμνειν οὐδὲν ἄτοπον. quod est, præcedente autẽ precatione aliqua, radices fodere nihil absurdum. &c. Verum nos latinorum omniũ, & meliorum græcorũ, in quibus nihil huiuscemodi legitur, fidem secuti, omnẽ eam partem expunximus: & nihilominus poterunt uolentes ab alijs eam si placuerit repetere. Diximus deinde, nasci Centaurium, & amare stirpibus & arboribus conferta loca, δρυμοὺς sic appellantes, non sepes, sed arboribus fruticibusq; densos montes. Licet em̃ a quercu, quæ δρῦς græce dicitur, δρυμὸς fieri uideatur, nihilominus in cõmuni significationis æstimatione, syluosus stirpe omnis locus ea uoce indicatur.

D

κενταύριον μικρόν

De Centaurio minore. CAP. VIII.

Centaurium minus aliqui Limnesion, alij Elleboriten, alij Ammaranton, Magi Herculis sanguinem, Latini Febrifugam, alij Auram, multi Radicem, Daci Tulbellam appellant. Limnesion aliqui uocauere, quoniam rigua amet loca. Hærba Origani, aut Hyperici similis, caule anguloso, palmum excedente, flore Lychnidis, e puniceo in purpuram uergente, folijs Rutæ prælongis & paruis, fructu tritico simili, radice pusilla, læui, & superuacua, quæ gustãti amaritudinem adfert. Hærba recens tusa, suo illitu uulnera conglutinat. Vetera ulcera purgat, & cicatrice obducit. Bilem, crassosq; humores per aluum exigit, si decocta deuoretur. Ius decocti ischiadicis conuenientissime infunditur. Trahit em̃ sanguinem, & dolorem leuat. Succus oculorum medicamentis perq; utilis. Siquidem cum melle caliginem oculorum expurgat. In uellere appositus, menses & partus extrahit. Epotus peculiariter neruorum uitijs succurrit. Legitur semine prægnans, & diebus quinq; madefacta, decoquitur donec superemineat aquæ. Mox ubi refrixit, lintheolo exprimitur. Et eiecta hærba, iterum decoquitur, usquedum mellis crassitudinem habeat. Nonnulli eam recentem, grauidamq; contundunt, atq; succum fictili non picato exprimunt, & in sole lignea rude assidue mouentes, inspissant. Quod si quid concretum faucibus uasis adhærescat, detrahunt, reliquoq; humori permiscent. Noctu diligenter operiũt. Namq; ros nocturnus, liquores coalescere non sinit. Quæ autem siccis ra

dicibus, aut hærbis liquamenta exprimuntur, decocta ut in Gentianæ mentione retulimus, præparantur. Sed quæ ex corticibus humidis, aut contusis hærbis factitãtur, in sole, uti ante dictum est, coguntur. Sic e Tapsia, sic e Mãdragora, reliquisq; similibus succus, sic ex acerbis uuis Melligo elicitur. Lycium tamen, & Absinthium, Hypocistis & consimilia, decocta eo quo diximus modo coguntur.

A

BARBARI COROLL.

CEntaurion minus, a foliorum tenuitate Lepton cognominatũ, sicut Libadion, quoniam secundum fontes nascitur. Ipsa herba legitur autumno. Succus e fronde, aut caulibus concisis madefactisq;. 18. diebus capitur. Hoc Centaurium nostri Fel terræ uocant, propter amaritudinem summã, Galli Exacon, quoniam omnia mala medicamenta potum exigat per aluũ. Est & Centauris appellata, cognomine Triorches. Hãc qui eruũt, iubentur accipitrem cauere, dictum a numero testium Triorchem: quoniã ut Theophrastus inquit, raro non uulnerantur ab alite, qui colligũt. Tradunt & per se infestam esse carpentibus, raro unq; non ferientibus se, dum secãt. Hæc succum sanguineũ mittit. Imperiti miscent has notas, & uni generi assignãt. Nam quod Centaurion Panaces uocat, alterius est naturæ, ut in Panace mõstrabimus. Huius radix minoris, penitus inutilis medicinæ est, ut Galenus quoq; scribit.

Theophra. lib. 9. cap. 9.

EX M. VERG. COMM.

CVr Elleboritem ab aliquibus uocari Cẽtauriũ minus in hoc scriptore legatur, difficilem habet coniecturã. Nihil enim inter eas tam simile est, ut misceri & cõmunicari diuersarum plantarũ nomina potuerint. Incertum itidem, quæ Amaranthi nominis in eo caussa sit, & ob quas uires Romani Febrifugiam dixerint, & Multiradicem herbam. Cum Amaranthus spica potius q; flos sit purpurei coloris, quia nunq; marcescit, sic appellatus. Nisi forte ex colore floris tantũ captata similitudine sic uocari ab aliquibus cœperit: unaq; tantũ radice nitatur Centaurium, & nullis febribus mederi hic dixerit. Quales itaq; in scriptore hoc a nobis inuentæ sunt, tales etiam post nos aliis relinquuntur.

B

De Chamæleone albo. CAP. IX.

CHamæleo albus quibusdam Chrysisceptron, aliis Ixia, Romanis Carduus marinus, Aegyptiis Ephear dicit, aliis Ephthosechin. Ixiam ideo aliqui uocauere, q; quibusdam in locis uiscum circa radicem inueniatur: quo pro mastiche utuntur mulieres. Folia habet Sylibo, aut Carduo similia, asperiota, acutiora, nigroq; Chamæleone ualidiora. Caulem non promit. Verũ ex medio spinas Echini marini, aut Cinaræ modo erigit. Flores purpureos ueluti papporum lanugines emittit. Semen Cnici simile. Radicem in lætis collibus crassam, in montosis uero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Quæ pota acetabuli mensura, latas interaneorũ tineas pellit. Bibitur autem in uino austero cum Origani feruefacti succo. Hydropicis commodissime drachma in uino datur. Etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinę decoctum propinatur. Hausta in uino, serpentiũ uenenis resistit. Occidit canes & sues. Mures item necat subacta cum polenta aut aqua, & oleo madefacta.

χαμαιλέων λευκός

BARBARI COROLL.

CHamæleontẽ album, a Theophrasto Ixinẽ uocari Theodorus existimauit, quia Carduũ pineam interp̃tari uoluit: quæ nihil aliud est, ut Dioscoridi placet. q; albus Chamæleon, Plini-

Pli. li. 22. ca. 18. & 21. ca. 16.

C us in Theophrasto non Ixinem, sed Helxinem uidetur legisse. Fere suspicor utrũq; falli, Theodorũ, & Plinium: Theodorũ, quia Chamæleontẽ album Ixiam quoq; dici nouerat. Sed aliud est Ixine, aliud Ixia Theophrasto noni uoluminis intio, ubi non omnibus locis. sed in Creta lachrymã ab Ixia, hoc est (ut arbitror) Chamæleonte albo fundi scribit. Pliniũ quoq; decipi existimo, affinitate uocis, Helxinẽ, pro Ixine capientẽ, librarijs alterũ pro altero scribentibus: qui modo parũ diligentes, modo nimis scioli, peruertunt oĩa. Tres igit̃ herbæ sunt, Helxine, Ixine, Ixia. Ixia Chamæleon albus est Hippocrati, & Galeno. De Helxine suo loco aget̃, ubi de Ixina quoq; disserendũ nobis erit. Chamæleontẽ album Ixion quoq; dici uideo, quia uiscũ gignit albũ, nõ ubiq;, sed sub alis foliorũ, maxime circa Canis ortũ, cum Tura nasci dicũtur. Succus radicis decoctæ mures cõtrahit & necat, nisi protinus aquã sorbeant. Volẽtibus scire, uicturus sit æger, nec ne: pręcipiũt radicis diluto ꝑfundi triduo qui langueat: moriturũ negantes, qui tertias uices ꝑferat. Theophrastus auctor. Nascit̃ æque oĩbus locis, capite magno, & Acano herbæ simili: unde quidã inquit, eam uocauere Acanon, ꝙd quidẽ & Ixine appellata cõtinet.

EX M. VERG. COMM.

IN Lacertarũ genere Aegyptus, Africa, & India Chamæleones passim, & quotidie uidet, mater herbarũ Italia, regionesq; aliæ oĩbus fere locis: tã undiq; spinis & aculeis fertiles agros, annonamq; suã natura omnibus miscet & turbat. Descripsit animal Plinius longissime octaui uoluminis capite. 23. facileq; est legentibus nouisse, unde facto a leone ferociore, grandiq; bestia nomine, paulominus q̃ integram Lacertã, & minori Crocodilo simile animal, humilem, & ueluti per terrã serpentem Leonẽ Græci uocauerint. Descripsit idem herbã eiusdem operis uolumine. 22. capite. 18. possuntq; legentes in eo itidẽ cognoscere, unde ab animaliũ genere in herbarũ censum humi repens leo ille transierit. Quod non totius, aut partium, diuersorũ in natura generũ figura & spẽs fecit, sed idem mutationis euẽtus. Vt em̃ animal mutabili coloris natura est, mutatq; eum subinde, & oculis, & cauda, & toto corpore: redditq; semper quęcunq; proxime attingit, pręter rubrum & candidũ (& si discrepent in hoc antiqui scriptores, excipiantq; alii qui candidũ tantũ) eodẽ modo & herba cũ terra colores mutat: hic nigra, illic uiridis: alibi cyanea, alibi crocea, atq; alijs coloribus. Nec alia noĩs huius in herba, q̃ a coloris mutatione, quã similẽ cõmunemq; cũ eo animali habet ratio, in græca appellatione est. Alioquin in censu Carduorũ uterq; Chamæleon est, candidus, scilicet & niger. Dico aũt Carduos nunc, spinosum omne illud genus, ꝙd siue altius a terra erigat̃, siue humilius serpat: siue his, aut illis, hac ue parte, aut illa aculeatũ sit, spinosum florẽ aliquẽ profert, in quo lanis & pappis semina inuoluunt̃. D Neq; erit difficile, diligenter pinguia, inculta loca, præsertimq; rudera mensibus Maio & Iunio obseruãtibus, utrũq; hoc genus, & eorũ discrimina obseruasse: præcipueq; ex floribus, qui ex latiore ueluti pyxide in altero purpurei prodeunt, in altero quo mox colore describentur. Fuerunt qui hunc Pineuam Carduum huic scriptori additum legerent.

De Chamæleone nigro. CAP. X.

χαμαιλέων μέλας

CHamæleo niger, quem Pancarpon aliqui, alij Vlophonon, alij Ixiam, alij Cynomazon, alij Ocimoides, alij Cnidion coccon, alij Cynoxyllon, Latini Carduum nigrum, aut Vernilaginem, Aegyptij Sobel uocant, folijs Scolymo similis esset, nisi minora, tenuioraq;, ac rubro distincta uiderentur. Caulem emittit dodrantalem, crassitudine digitali, subrubrum & in umbella flores spinosos, tenues, hyacynthi æmulos, uersicolores, radice crassa, nigra, densa, interdum exesa, quæ dissecta flauescit, & commanducata mordet. Prouenit in campestribus siccis, & cliuosis tractibus, & maritimis. Radix trita, addito attramenti sutorij exiguo, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigit. Eadem cum sibi sulphur & bitumen asciuit, & cocta in aceto illinitur, impetigines abstergit. Decoctum collutione dentium dolorem mitigat. Cum pari pipere & cæra oblita radix, dolenti denti auxiliatur. Radice concisa & in aceto decocta dentes fouentur. Eos quoq; frangit, si scriptorio stylo feruens ad

moueatur. Vitia cutis in facie, uitiliginesq; cum sulphure emendat. Erodentibus medicamentis ammiscetur. Phagedænas, tetraq; ulcera illitu sanat. Quare Chamæleo uocetur, a uarietate foliorum euenit. Mutant enim cum terra colorem: hic uiridia, illic albicantia, aliubi cærulea, nonnusquam rubra inueniuntur.

BARBARI COROLL.

Chamæleon niger, spinosi generis, uerũ folijs aculeatis non constat. Gelidis & inertibus locis prouenit. Ex nigris, aliqui marẽ dixere, cui flos esset purpureus: fœminã, cui uiolaceus. Vno nascũtur caule, cubitali. Vlophyton uocatur, quoniã anginæ modo iuuẽcas necet, & ab odoris grauitate Cynozolon. Ferunt & nigri uiscũ: sed q̃d pro Mastiche non fit, ut ex albo.

Pli.li.22.ca.18.

EX M. VERG. COMM.

Communis utriq; Chamæleoni Ixiæ uox & appellatio est, falso tamẽ, & sine caussã: quoniam albo tantũ adnascitur uiscum, unde ea facta est, illiusq; propria, cæteras nigro relinquit. Quarum Plinius duas numerauit: Vlophonon, q; ricinos canum necat: iuuencas quoq;, Anginæ modo perimit. οὖλιον enim, & φόνος græcis exitium significat. Cynozolon item, propter grauitatem odoris: quoniam ὄζειν olere ijsdem græcis est. Nos illud addidimus, ideo Cynomazon dici, q; in pulte necãdis canibus detur, quam Græci μάζαν dicunt. In cæteris non est quod legẽtes moneamus, præterquã, non uideri integrum, quod redditum est, Librario stilo eadem denti, in quo dolor est. &c. Neq; enim rationem nobis aliquam, cur sic fieri debeat, id ostendit. Cogitq; id suspicari antiquissimus latinus Dioscorides, in quo nihil est, quod ad Librarium stilum pertineat: sed in carbonibus combustam radicem Chamæleonis, dentibusq; admotam, eos frangere indicat. Communem tamen omnium Græcorum, & aliorum interpretum lectionem, secuti & nos sumus.

¶ De Crocodilio. CAP. XI.

κροκοδείλιον

Crocodilion Chamæleontis nigri figuram habet. Nascitur in syluosis, radice longa, læui, aliquantum lata, odore ut Nasturcij acuto. Feruefacta in aqua, & pota radix, sanguinem copiosum per nareis pellit. Datur lienosis, eos euidenter adiuuans. Semen ei rotundum inest, duplex uti scutum. Quod suapte ui urinam ciet.

BARBARI COROLL.

Crocodilion radice longa, æqualiter crassa, odoris asperi. Aetius hanc fortasse intelligit, cum radicem Crocodiliadis eius quæ maxima est, commendat in eo capitum dolore, qui Cephalæa dicitur.

EX M. VERG. COMM.

Differt ab utroq; Chamæleone Crocodilion: q; eorum alter albus scilicet, sine caule in medio inter folia spinam marino Echino similem profert: Niger non unam, uerum duas, tresue aliquando coliculis potius q̃ caulibus impositas ostendit. Crocodilion autẽ singularem mittit caulem, & in caule spinosum Echinũ. Est & alia differentia: q; illi pinguibus, campestribus & maritimis locis nascuntur: hic inter stirpes, & confertis arboribus locis. Differunt & radice: quæ in illis est, qualis ab hoc describitur: in Crocodilio longa cum latitudine aliqua, alijsq; notis illis, quæ descriptæ paulo ante sunt. Nasci Crocodilion Barbarus a Plinio acceptum in sabuletis dixit: quæ uox τόποις δρυμώδεσι, quibus hic nasci eam ait, nullatenus ut credimus respondet: modo sabuleta illi significent, quod in ruris disciplina cunctis alijs significant. In medicina hoc amplius Græcorum ueteres medici tradiderunt, prodesse Crocodilij radicem pectoris exscreationibus.

¶ De Labro Veneris, seu Dipsaco. CAP. XII.

δίψακος

Dipsacum aliqui Crocodilion uocant, alij Chamæleonem, alij Onocandion, alij Veneris Lauacrũ, Romani Labrum ueneris, alij Carduũ ueneris, Aegyptij Seseneor, alij Chir, alij Meleta, Daci Sciaram. Aculeatarũ generis est. Caulẽ habet altũ, spinis horridũ, folia Lactu

C

cæ, aculeata, prælonga, bullas intus & extra spinosas in dorsi medio, binis folijs geniculatim caulem amplectentibus, concauo alarum sinu, in quo imber aut ros asseruetur: unde Dipsaci quasi sitientis nomen traxit. In cacumine caulis, singula surculis capitula insunt, oblonga, echinata spinis, quę arefacta candida spectãtur, dissectaq; medullatenus, uermiculos ostendunt. Sanat rimas sedis fistulasq;, si tusa & decocta in uino radix, usq; dum sit crassitudo ceræ, immitatur. Medicamentum ærea pixide recondēdum. Aiunt formicationibus, uerrucisq; pensilibus remedio esse. Vermiculi capitulorũ in folliculo alligati, collo aut brachio appensi, produntur quartanis febribus remedio esse.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 13.

Dipsacos, folio cauo, in quo salsus ros. Nascitur in aquosis & flumine. Huius herbæ carduus is est, quo rudes panni, uelut echino quodã, ut inquit Plinius, uestes expoliuntur, & colluuntur. Floccis siue fimbrijs, quas Græci Crocydas appellant, detractis, complanatisue. Hic frutex Labrum Veneris, aut Venereum latine dicitur.

EX M. VERG. COMM.

Tota Romana & antiqua uox est, Labrum Veneris, nõ ab oris humani parte sic dictã, sed ab his Labris quæ Maro dixit, plena musto in uindemia spumare. Indicatq; id, q Græci Romanam uocẽ imitati, ἀφροδίτης λουτρὸν eam dixerũt: quod erat in latinis Labrum, græcæ λουτρὸν, ex usu balneorũ transferentes. Sunt em̃ græcis λουτρὰ quæ lauandis corporibus parantur: quemadmodũ in balneis labra etiam Romanis. Nota res est, latet tñ caussa: nec nos hactenus inuenimus, cur Labrũ Veneris spina hæc ab illis quondã dicta fuerit. Videmus quidẽ quotannis, cauos in ea sinus illos, in quibus etiã ardentissimo solis æstu ex roribus, aut pluuijs aquis ad multos dies seruãtur humores. Sed quomodo his Venus lauaret, aut se aliquãdo lauisset ignoramus. Græci a siti δίψακον eam dixerũt: uel ut hic ait, quoniã humorem illũ contra eam paratũ semper habet: uel quæ nobis ex natura magis caussa uidetur, q secus fontes, aquarũ scatebras, aquosos limites & fossas nascit, nec alijs locis raro inuenit. Egregia est plantæ spẽs, quæ supra hominis altitudinẽ aliquãdo crescit: quodq; in ea contemplari aliquis gaudeat, bullantes toto eius corpore spinæ sunt, & ueluti peluem constituẽtia bina illa folia, intra quæ humor semper inuenit. Cum creuit, in summo singulorũ caulium singulos Echinos in oblongo rotũdos profert, flore qui purpuream lanuginem refert. Oẽm eius spẽm diu nos obseruauimus: in Echinis aũt nascentes uermiculos inuenire non licuit, & nihilominus græci latiniq;, quod merito credendũ sit, oẽs testant. In medicina usum radix tantũ habet. Nosq; quibus ea medet rimis, fistulis, formicis & uerrucis iampridem diximus, qualia mala illa omnia in homine sunt.

D

¶ De Spina alba. CAP. XIII.

ἄκανθα λευκή

Spina alba, quam Agriocinnaram, alij Donacitin, alij Erysisceptrum uocant, Romani Spinam albam, aut Regiam, alij Cardum Ramptarium. Nascitur in montibus & syluosis. Folia albi Chamæleonis, angustiora, & candidiora, aliquantum hispida, & aculeata, caulem supra bina cubita altum, digiti magni aut pollicis crassitudine, albicantem, intus cauum. In cacumine capitulum inest spinosum, echini marini æmulum, sed minus, & oblongum. Flores purpurei, in quibus semẽ ceu Cnicum, sed rotundius. Huius radix pota, cœliacis, stomachicis, & ijs qui cruenta extussiunt, efficax est. Vrinam cit. Tumoribus illinitur. Decocto eius dentes in dolore collui prodest. Epotum semen conuulsis infantibus, & a serpente demorsis auxiliatur. Gestatum pro amuleto, serpentes abigere traditur.

BARBARI COROLL.

Acantha leuce, hoc est, spina candida, ut superius quoq; diximus, aliud genus est, q; Leucacantha, siue Leucacanthos, etiamsi & hanc nonnulli Galeno teste Leucacanthon uocare consueuerunt. Habetur, sed inter arbores uel promiscua, quæ Spinus albus uulgo dicitur, cortice ligni candido, molli folio: aculeata tota, Pruni magnitudine. Quo nomine ueteribus cognita hæc sit, haud possum reddere.

A The.li.6.ca.3.

EX M. VERG. COMM.

Spina hæc alba alia est ab ea, quæ primo uolumine ab hoc ipso scriptore, & a nobis longius descripta fuit. Illa inter spinosas arbores genus suum habet: hæc inter aculeatos frutices, & cũ reliquis carduis, quorum multiplex genus est, numerat. Illa λευκάκανθα, composito & cõiuncto nomine, hæc discretis uocibus ἄκανθα λευκὴ appellat. Illa undiq; suis spinis, & quales in arboribus uidentur infesta riget: hæc prẹter spinas in folijs aculeatum etiam echinum in summo caule habet. Illa in sepibus, hæc montanis & siluosis nascitur locis. Illa tandem solidam habet materiam, hæc concauum & inanem caulem. Sunt præter hæc in utriusq; historia & medicina discrimina alia etiam. Quę poterunt uolentes ex hoc scriptore, & ex re ipsa facillime cognoscere. Nullibi em̃ non nota omnibus hæc spina est, cuius flore ad lactis coagulum multis locis in Ethruria pastores & uillicæ in casei confectione utũtur. Eam hic ait syluestrem Cinaram uocari, propterea q; satiuæ Cinaræ comparata, minora aliqua, asperiora uero omnia habet. Est em̃ Cinera altilis Cardui omne id genus, q̃d siue in globũ squamatis corticib. intus nitẽtibus tumet: siue calathi figura longioribus & in exteriorem partem descendentibus, ijsdem squamatis corticibus aperitur: quæ ueluti naturæ monstra in ganeam gulæ proceres uerterunt.

De Spina arabica. CAP. XIIII.

ἄκανθα ἀραβική

ARABICAE spinæ, quæ Acanthis aliquibus dicitur, naturã, albæ Spinæ similem esse constat. Ipsa siquidem stringit. Ad sanguinis reiectiones, mensium abundantiam, cæterasq; fluctiones radix etiamnum ualet. Prouenit in asperis.

BARBARI COROLL.

Acanthen, hoc est, Spinam arabicam nonnulli hanc esse putant, quam Plinius Lamam uocauit, etiam in India nascentem, a qua gummi adulterio Myrrhæ prouenit. ut in Myrrha & Mastiche notauimus. Eandem hanc cum ægyptia spina Acaciam fundente nonnulli faciunt: quoniam Galenus & Paulus hanc & ægyptiam & arabicam appellant.

B

EX M. VERG. COMM.

Inter congeneres herbarum spinas, non inter aculeatas arbores Arabica, siue Aegyptia spina hęc numeranda est. Eam ueteres gręci utriusq; gentis nomine indicauerunt. Ideoq; nos inuentã in antiquissimis græcis, aliã illã uocẽ Aegyptiã. s. addidimus. Maximas etiam in adstringendo siccandoq; uires illi tribuerũt. Peregrina quondam Italiæ ea fuit, nunc quod sciamus, nulla est.

De Carduo. CAP. XV.

σκόλυμος

CARDVVS græce Scolymos, alias Pherusa, alias Pyracantha nominatur, in Aegypto Cnus. Folia Chamæleonis habet, aut albæ spinæ, nigriora, & crassiora. Caulem longum ædit, foliosum, capite spinoso. Radice nigra & crassa, quæ illita graueolentiam alarum, totiusq; corporis emendat. Item si decocta in uino bibatur. Copiosam autem urinam fœtidamq; expellit. Hærba cum recens tenerescit, in olera Asparagi modo transit.

BARBARI COROLL.

Scolymos a Theodoro, Carduus, diu floret, ac sero. Distat a cęteris spinosis, q; radix eius uescendo est, decocta & cruda, maxime dum florescit: quodq; lacteum succum durata emittit. Circa solstitium flos incipit. Senescens in pappos amittitur, quod quidem est huic generi commune. Mirum q; sine interuallo tota æstate, aliud floret, aliud cõcipit, aliud paritur. Semen uliginosum & armatum aculeo. Folium arescens desinit pungere. Caput ei Theophrastus contra q; Dioscorides, spinosum negauit, sed oblongum haberi dixit: q̃d in hoc uno tãtum spectetur

Pli.li.21. ca.16 lib.22. cap.22.

C inter ea, quæ lanugines folio spinosas obtinent. Nascit̃ similis Scolymo Carduus circa Tegeã, radice dulci: quam, cum Pandius statuarũ magister esitauisset, alienatus mente fert̃. Hactenus Theophrasti de Scolymo sentẽtia. Nunc quæ cęteri scripsere uideamus. Scolymon oriens & Limoniã uocauit. Frutex est nunq̃ cubitali altior, utiq̃ in mõtibus, & q̃diu syluestris, & nõdũ altilis. Aliogn in Mauritania caulis ei duodecim cubitos altus. Palmos quaternos crassus esse dicit̃, thyrsisq̃ foliorũ ac radice dulci: laudata quondã in pauperis cœna. Florente Scolymo, cicadas acerrimi cantus esse, mulieres libidinis auidissimas, uiros cõtra in coitũ pigerrimos, scripserunt Hesiodus, & Alcæus poetę. Distet ab hac, quę a Plinio itẽ Lemonia uocat̃, cõtra serpentes, herba lacteo succo manans, cõcrescente gũmi mõ in humidis locis, affirmare nõ ausim. Est & Lemonion pro syluestri Beta ueteribus accęptum, graui lapsu Theodori, Limoniã, quę Scolymus est, pro syluestri Beta in Theophrasto capiẽtis, & aculeato folio eam prodẽtis. Habet & Anemone genus unũ, cognomine Limonia, ut dictum est suo loco. Sunt qui & Cynoglosson herbam Limonion appellitent. Sane Scolymos Carduus intelligitur syluester. Syluestrium aũt Carduorum genera duo. Alterũ fruticosius, a terra statim. Alterũ unicaule, & crassius. Vtriq̃ folia pauca, spinosa, muricatis cacuminibus, lanuginoso caule. Sed alter florẽ purpureũ mittit, inter medios aculeos celeriter canescentem, & abeuntem cum aura, qui proprie Scolymos dicatur. Radicis horum ex aqua decoctæ natura, sitim potoribus uini facere. Hinc illud Columellæ de Cynara.

Quæ dulcis Iacho
Potanti ueniat, nec Phœbo grata canenti.

Quid autem sit in Columellę uersu, mirtiolum in Cynara crinem spectari aliq̃n, nihil habeo q̃d afferre possim: nisi quis non mirtiolum, sed mirteolum, uel muriceũ certe legat. Sunt enim muricata Scolymo cacumina, ut inquit Plinius. Murtioli mentionem in Columella & alio loco uideas, ubi hæc uerba sunt ultimo uolumine. Habeto inquit, uiridis feniculi semina, & lentisci destricta & purgata murtiola. Fateor nescire quid sit murtiolum. Scio Murcum montem Romæ dictum, qui sit & Auentinus, autore Festo: ut obiter corrigamus locum in Plinio iuniore, Auẽtinum & Martium montẽ, ab Anco Martio Vrbi adiectos prodente: non enim martium, sed murtiũ legere oportet. Scio & intimũ circũ Romæ a murcis cognomẽ habuisse, quasi ab urceis, q̃ ibi fingerentur, ut Porcilio placet: siue a propinquo Veneris murteæ sacello, quã postea Murteam, & Murtiam uocare cœperint in Auentino colle, ut Varroni. Hinc & Myrtum arborem uulgo, & Murtum, & Murtellam uocamus hodieq̃. Plinius certe duobus locis Scolymum, & medicinas eius ceu duarum rerum descripsit. Cynaram porro Carduũ intelligũt satiuam: ita enim Lucius Columella uocat. Palladius Carduum a cinere, ut quidam autumant, quo lætatur, uocatam. Sunt qui puellæ nomen in eam herbam uersæ inrelligant, Paulus, & Aetius Scolymon a Cynara discriminãt: priorem stomacho prodesse, Cynaram officere monstrantes. Proxima certe genera uidentur esse. Fuit hęc ueteribus maximi res quęstus, ex Carthagine magna & Corduba p̃cipue, sestertia sena millia, carduetis etiamnũ paruis inferẽtibus ærario. Tantus est earum rerũ prouentus, quę Veneri obsonantur et ganeæ: ut nihil iuuerit portenta quædam naturæ uideri Carduos, & quæ refugiant quadrupedes, quo minus in luxum eos humana gula uerteret. Adhibentur Cynaræ conuiuijs, Asparagi modo coctæ iuribus: nec sine ijs magnifica, aut adijcialis ulla est cœna, utiq̃ si neq̃ locus, neq̃ tempus obstet. Ligures Arcoccum uocant, quasi alcoccalon: ut prima eius uerbi syllaba pro articulo sit, quem Mauritani omnibus fere uocibus prępomunt, ut in Hyoscyamo ex Plinij quoq̃ usu ostendimus. Coccalus uero græce idem est quod Strobilus, hoc est, nux pinea, cui similis est Scolymus. Dioscorides, Romani Scolymum uocãt inquit, Strobilum. Nondum irrepsit hoc ferculum Venetijs, una tantum eius planra Mauriano uico cernitur in hortis barbaricis.

D

EX M. VERG. COMM.

Vagum per aculeatas omnes plantas Pyxacanthæ nomen est: quã primo uolumine Lyciũ uocari etiã diximus: suisq̃ spinis tm̃, non ubiq̃ spinosis omnibus adest. Impudent quidẽ, sed multo impudentius a suo gñe in aliud ab his translata, qui naturã ignorantes, temere oĩa miscent. Strobilum a Romanis Carduum uocari Diosco. ait, gręcã quidem uoce, sed tunc forte quotidiana, & in usu populi: quæ a Pineæ nucis figura cui simile in summo Carduus capitulum habet, facta est. Gręci em̃ στρόβιλον arborem Pinũ, & nucem eius pariter uocant. Quæ quoniam coni figura in Pinastris, & oblonga est, quam formam Cardui capitulum habet, cõmunicata appellatione Strobilos, Carduus hic a Romanis aliquando dici potuit. Siquidem Plinius. 16. uolumine cap. 11. de Pinastris agens ait. Easdem arbores alio nomine per orã Italię quas

Strobilos uocãt, ut plerique arbitrãtur. Ex quo patet, scribẽte etiã Plinio historiã suã, fuisse eã uocẽ in Pinastris Italię populare. Similẽ Chamęleoni Carduũ, Nicander, Theophrastus, oẽsque alij fecerũt. Sed Theophrast. hoc amplius: nõ solũ habere Carduum radices, quę crudę parit & coctæ in hominis cibos ueniant, q̃d priuatim solus hic in spinoso gñe habet, uerũ q̃ easdẽ cũ floret optimas habet: quodque uix credibile uideat, cũ duratę p̃ ætatẽ fuerint, & quasi in lignum transierint, candidum liquorẽ ex se mittere. Estque hic Scolymus, siue Carduus is, quo per solstitium florẽte, Hesiodus ait, in arboribus maxime canere cicadas, acerrimeque ad uenerem stimulari fœminas, uiros aũt ignauissimos tunc ad eam fieri. Descripsit, & remedia eius tradidit pluribus locis Plinius: a quo poterunt uolentes multa audire ad omnes Carduos pertinentia, priuatimque ad Scolymum hunc, qui priuatim Carduus ab omnibus dicitur, & est.

A

¶ De Poterio. CAP. XVI.

ποτήριον

POterium aliqui Phrynion, Iones Neurada, aliqui Acidoton uocant. Large fruticat, cortice obductum tenui, spinis horridum, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, folijs paruis, rotundis, flore exiguo, candidi coloris. Seminis nulli usus, sed gustu acuto & odorato. Nascitur in aquosis & collibus. Radices demittit binum, ternumue cubitorum neruosas, & firmas. Quæ proxime terram recisæ, dant succum gummi similem. Tusæ, pręcisis neruis, & uulneribus glutinandis illinitnr. Decoctum quoque eius neruorum affectibus prodest.

BARBARI COROLL.

POteriõ circũfodit autumno, præciditurque ad succum. Radices habet multas, bene olentes, sed duas, aut tres, cubitorum binũ. Galenns hanc Neuradis appellatione intelligit. In Plinio nõ Poteriõ, sed Pontirrim, nec Phrynion, ut in Dioscoride, sed Parœniõ. 27. lib. legi uideo, corrupte utrũque. At. 25. non parœnion, sed Phrynon, nec Pontirrim, sed Polyrrizon mendose item scribitur. Phrynion porro a Rubetis ranis dicta est, quibus aduersat. eas Gręci Phrynos uocãt.

Pli. li. 25. ca. 10
lib. 27. cap. 12.
eod. icap. 12.

B

EX M. VERG. COMM.

QVæ Poterio in Dioscoride adiectæ sunt Neurados, & Phrynij appellationes, in alijs græcorum & latinorum scriptoribus, Galeno. s. Paulo, Plinioque pręcipuę & post se illam trahentes sunt. Siquidem priores duo illi Neurada tantum uocant, Plinius Phrynion, omnes tamen Poterion ab alijs appellari addunt. A neruorum medicina & ope alterum: a rubetis ranis, quibus ea medetur, alterum nomen illi factum est.

¶ De Acanthio. CAP. XVII.

ἀκάνθιον

ACanthium albæ Spinæ simile, folijs aculeatis per extremitates, et lanugine araneosa obductis, quæ collecta & in unũ aceruata Bõbicis effigiẽ p̃bẽt. Folia, uel radices ad remedia opistothoni bibunt.

BARBARI COROLL.

ACanthion spinulam significat. Est enim spinæ albæ proxima, sed minoribus multo folijs.

EX M. VERG. COMM.

PErijsse capiti huic aliquid, sermonis parum sequax ductus ostendit. Quid aũt desyderare, & amissum instaurare nos oporteat, Plinius. 24. uolumine, cap. 12. manifeste indicat: q de aculeatis plantis quibusdã agens, Acanthiũ hoc his uerbis descripsit. Huic similis est spina illa quã græci Acanthion uocant, minoribus multo folijs, aculeatis per extremitates, & araneosa lanugine obductis: qua collecta, etiã uestes quędã Bõbicis similes in oriẽte fiũt. Ipsa folia uel radices ad remedia opistothõi bibunt. Et hactenus Plin. Quę siqs ab eo dicta cũ scriptore hoc cõtulerit, oĩa eadẽ utrique esse inueniet. Pręterea, quę Plinius ait, lanugine obductis, in nullis gręcis hactenus inuenta, uerũ ad explendã Acanthij & scriptoris huius historiã tã necessaria esse, ut sine eis nõ possit integer sensus Diosc. esse: cõtraque suo loco instauratis nihil aptius audiat. Erit ergo hic sermonis ductus. Spinę albę similia habet folia Acanthium, in summis extremitatibus aculeata, araneosa lanugine obducta: qua collecta, simulque composita, bombicinis similes uestes fiũt.

C

¶ De Acantha. CAP. XVIII.

ἄκανθα
ἑρπάκανθα

ACANTHAM, aut Hærpacantham, quidam Melamphyl lon, Romani Pęderotam, aliqui Topiariam, alij Mamolariam, quidam Cræpulam uocant. Nascitur in hortis, petrosis, & riguis. Folia habet multo lactucaceis latiora, & longiora, Erucæ diuisura, nigricantia, pinguia, læuia. Caulem binum cubitorum, digitali crassitudine, læuem prope uerticem, ex interuallis circumdatum, foliolis panicu las oblongas referentibus, Hyacinthi similibus. E quibus flos prodit albus, semen oblongum, luteum, caput thyrsi specie. Radicibus nititur longis, mucosis, rubris, & glutinosis. Quæ ustis igni, & luxatis artubus illitæ subueniunt. Potę urinam ciunt, sed aluum cohibent. Ruptis, conuulsis, tabem sentientibus, mire prosunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. cap. 20. & 22.

ACantha, siue Acanthos, topiaria & urbana est herba, elato longoq; folio, crepidines marginum assurgentiumq; puluinorum toros in hortis, historiali facilitate uestiens. Duo genera eius sunt. Syluestre, aculeatum, crispum, quod & breuius est, Agriacanthos appellatũ. Alterum lene ac satiuum, quod proprie Pæderota uocant, alij Melamphyllon, de qua hic agitur. Vnguenti quoq; genus est, quod Pæderota nominabant, quo & Demetrius Phalereus sibi os linebat. Alexis poeta fœminas, quibus nimis candida cutis esset, Pæderote uti solitas in comœdia significat; quod & Aegyptium unguentum dicitur: ut in Stacte diximus. Pausanias auctor est, genus herbæ Sicyonis in uno tantum ueneris septo nasci Pęderota nomine, folio minore q̃ fagi, maiore q̃ ilicis, & omnino quernis simili, altera parte candido, altera subatro, ut albę Populi: hanc ibi tm̃ spectari, præterea nusq; gentium. Sit autem Acanthus hæc uulgaris spina, cuius & in Aspalatho meminimus, nec ne, dubito. Plinius certe duobus locis, altero Acanthon, altero Spinam uulgarem appellando, easdem utriq; medicinas tribuit. Spina est, & Appendix uocata: quoniam baccæ in ea puniceo colore nominentur Appendices, siue ut ueteres dicebãt, Ampendices. Ii & Lumam pratensis spinæ genus appellabant, & ab eo Lumecta, & Lumarias falces, autor Varro: dictam ita, q, a terra soluunt, idest, luunt eas agricolæ. Acanthos, Seruius inquit grammaticus, in Aegypto & Cyrenaica insula nasci fertur. Sed homo literator, herbarumq; parum gnarus, cum Spina ægyptia confundit, quæ ab Acantho prorsus alia est, ut facile dignosci potest.

D

EX. M. VERG. COMM.

HAec est Acantha, siue Acanthus ille (utroq; enim genere a græcorum medicis, scriptoribusq; & poetis alijs omnibus dicitur) quæ antiquis in tanto laudum & honoris ambitu fuit. Quæ Maroni pastoralis poculi ansas amplectabatur: quę in hortis crepidines marginum, assurgentiumq; puluinorum thoros, longioribus & latioribus folijs uestiebat: et in architectura Corynthiæ columnæ, capitulum grato foliorum amplexu nunc etiam ornat. Quæ inter aculeatas non censeretur, nisi in oblongis foliolis nucamenti modo caulem eius per interualla uestientibus, & ex quibus flos prodit breues aculeos natura illi seruasset. Quod cęteri interpretes cõmuni & uulgari græcorum codicum lectione decepti, ad Hyacinthinum colorem retulerunt: cum ad spinas referendum esset: ὑακινθώδεσιν legentes, quod est Hyacinthinis, cum ἀκανθώδεσιν, id est, spinosis & aculeatis legendum esset, nulla Acanthi cum Hyacintho foliorum coloris in flore, nucamenti, aut Spinæ cõmunione, similitudineue. Descripsit Acanthum Plinius. 22. uolumine, & eiusdẽ numeri capite, Melamphyllõq;, & Pæderota uocari & ipse ait: sed nullã earũ uocũ causam docuit: p̃sertimq; cur Pęderota eã aliq diceret: quę tota gręca uox est, nec aliud q̃ puerorũ amorẽ, aut q̃d a pueris amet̃ significat. Quo magis demiret̃ aliqs, q̃d in Dios. legit̃, a Romanis Pęderota Acanthũ dici: cũ uocis eius, queadmodũ & aliarũ illarũ gręci tm̃ autores fuerint.

¶ De Syluestri spina. CAP. XIX.

ἀγρία ἄκανθα

EST & syluestris Spina Carduo similis, aculeata, breuior q̃ quę in hortis satisq; p̃ueniat. Cuius radix ad eadẽ ad quę sup̃ior pollet.

BARBARI COROLL.

DE Agriacantha, hoc est, syluestri spina, proxime dictum est, ubi alterum spinę genus syluestre nominauimus.

A

De Anonide. CAP. XX.

ANonis, quam aliqui Onotida appellant, ramos habet fruticosos, dodrante maiores, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitibus rotundis, folijs lenticulæ, pusillis ad Rutæ, aut pratensis Loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, non iniucunde olentibus. Muria conditur anteq̃ spinosa fiat. Cibis gratissima. Rami acutioribus spinis, & ueluti durioribus aculeis horrent. Radicem mittit candidam. Quæ excalfacit, & extenuat. Huius cortex ex uino potus, urinam ciet. Calculos comminuit. Margines ulcerum erodit. Radix cum decoquitur in posca, dolorem dentiũ collutione mitigat. Decoctum eius potu hæmorrhoidas sanare creditur.

ἀνωνίς

BARBARI COROLL.

ANonis, & Ononis quandoq; dicitur, ut Galeno Theophrastoq;, spinosa post uer, folio rutæ, aculeata, ramis ut Tribulus. Nascitur solo culto, præcipueq; in segetibus, aratro inimica, uiuaxq; unice. Propagat se in annos, ideoq; runcanda & extirpanda tota est, cum terra madebit imbribus. Germinare incipit æstate, a frugibus perficitur autumno. Durat anno folium toto caule per interualla collocatum, ut corona. Flos mutilus in siliqua, nec conseptus. Est & alia Ononis, cognomine Flomitis, quæ a Dioscoride Onosma dicitur. quanq̃ sunt qui Onomida, non Ononida uocitent, hoc uolumine a nobis reddendam. Ononim porro dictam Photiõ uult, q asinos se ad illam terentes & scabentes iuuet. Plinius Anonin similem Fœno Gręco, Dioscorides Loto fenarię, aut Rutæ faciunt, ut æstimare liceat, Lotum fenariam, cum Fœno Græco eandem uideri, aut persimilem.

Plí. li. 29. ca. 4.
The. libro. 6.

B

EX M. VERG. COMM.

INter aculeatas plantas omnib. facile cognoscenda quotãnis renascit̃ Ononis, unice uiuax, & in annos ipsa seipsam propagans: nisi cũ terra imbribus maduerit totã runcauerit & extirpauerit diligẽs agricola. Frondet ea uiuitq; in aruis, sed lætior in proscisso iteratoq; agro surgit, labore hominũ ut cęterę fruges & ipsa ꝓficiens: nihilq; aliquibus locis hac peste frequentius: quę non solũ pedibus ingredientiũ aculeis suis nocet, sed aratorẽ etiã remorat̃, aratro inimica, & illi se implicans. Descripserunt Ononin antiquiores oẽs qui de medica materia, aut de plantis aliquando egerunt, sed unus omniũ felicissime Theophrastus. 6. de plantarũ historia uolumine.

De Leucacantha. CAP. XXI.

LEVCACANTHAM quidam Polygonaton, alij Phyllon, alij Ischiada uocant, Romani Spinam albam. Radice Cyperi ualida & amara. Quæ manducata, dolorem dentium sedat. Veteri laterum dolori, atq; ischiadicis prodest, decocto cyathis tribus ex uino poto. Eadem ruptis & conuulsis medetur. Radicis epotus succus eosdem præbet effectus.

λευκάκανθα

BARBARI COROLL.

LEucacantha, siue Leucacanthos, ab Acantha Leuce differt, ut sæpenumero cõmonui: priorem gręce Plinius fere appellat: posteriorem latine Spinã candidã, id est, Acanthã leuce.

EX M. VERG. COMM.

VNo, eodemq; breuissimo capite Plinius. 22. uolumine omnem Leucacanthæ huius historiam & medicinam complexus est: dicendum ideo nihil nobis aliud superest, q̃ ex similitudine aliarum plantarum Polygonaton Phyllon, & Ischiada dictam ab aliquibus fuisse: quemadmodum ex earum plantarum historia cognouisse licebit: in quarum singulis aliquid est q̃h Leuca-

C canthæ huic æquale, aut commune sit. Sine caule, sine flore, sine Echino spina hęc est, folijs longis, aculeatis, Lactucæ similibus.

De Tragacantha. CAP. XXII.

τραγάκανθα

TRagacanthæ radix lata & lignosa, summo cespite nititur, surculos humiles, robustos, latissime fundens, in quibus minuta folia, nonnunquam tenuia exoriuntur. Quæ sub se spinas albas, rectas, & firmas occulunt. Est etiamnũ Tragacantha lachryma, quæ, uulnerata radice manans, concreuit. Præstat pellucens, gracilis, syncera, & subdulcis. Cutis spiracula ut gummi obstruit. Huius increbuit usus ad oculorum medicamenta, ad tussim, exasperatas fauces, retusas uoces, cæterasque destillationes, cum melle in delinctu. Subdita quoq; linguæ, liquescit. In passo madefacta drachmæ pondere bibitur, contra renum dolorem, & uesicæ rosiones, mixto cornu cerui usto & eloto, aut scissi aluminis momento.

BARBA RI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 21.

TRagacantha, siue Tragacanthos, radicem spinæ albæ continet: in Creta nasci tantum credita. Sed & in Achaia, & apud Medos quoq; prouenit, in Arcadia largissime: nec Cretica deterior, aspectu tamen prælata: lachrymam non incisura, sed sponte manando spissescere Theophrastus existimat. Precium Creticæ in libras .13. apud quam uidelicet & dignatio remansit.

EX M. VERG. COMM.

IN quotidiano medicinæ usu Tragacantha est: utq; omnes lachrymã passim nouerũt, sic peregrinam Italiæ stirpem. Si Theophrasto credimus, pauci nouisse nunc possunt in Creta, Arcadia, Peloponnesi Achaia, & Asiæ Media nascentem. Quo magis græcos demiretur aliqs, qui natam apud se plantam, & plantæ lachrymam corrumpi in hoc scriptore permiserint, perireq; legitimam & necessariã eius in sole densationem. Quo em̃ loco hic ait, Vocatur Tragacantha etiam sectæ radici inherens lachryma. &c. desunt necessarię uoces aliquot, quibus doceatur, sectam radicem spinæ huius lachrymam mittere quæ in sole densetur.

D

De Eryngio. CAP. XXIII.

ἠρύγγιον

ERyngion aliqui Eryngen, alij Caryon, alij Gorginion, alij Hernion, alij Origanum, Chlounion, alij Myracanthon, alij Moly, Aegyptij Crobyson, Magi Siserton, Romani Capitulum Martis, Daci Sicupnoex, Hispani Centumcapita, Aphri Cherdam, alij Oriam Chloem, alij Chida appellant. Aculeatarum generis est. Cuius folia in principio sale condita, in cibos recipiuntur. Lata autem sunt & extremo ambitu aspera, gustu aromatica: quæ cum adolescunt, per multas cauliũ ꝓminentias spinose inhorrescũt. In quorũ sũmitatib. globosa capitula, durarũ acutissimarũq; spinarũ ambitu stellatim circũuallant̃: quorũ colos alias uiridis, alias albus, interdũ cęruleus inuenit̃. Radix oblõga, lata, foris nigra, interne cãdida, pollicis crassitudine, odorata. Nascit̃ in asperis, & cãpestribus. Vim habet calfactoriam. Pota menses & urinas pellit. Tormina, inflationesq; discutit. Cõtra iocinerũ uitia, serpẽtiũ morsus, & hausta uenena, cũ uino prodest. Bibit̃ aduersus plurima, cum seminis Pastinacæ drachma una. Appensa illitaue tubercula discutere proditur. Pota cum hydromelite radix, opisthotonicis, & comitialibus medetur.

BARBARI COROLL.

A Pli. li. 21. ca. 16.

ERyngion, clara in primis aculeatarum herba est. Genera eius duo, albicans, & nigricans. Priorem Græci Hecaton cephalon, nostri Centumcapita uocant, omnes caule & radice in cibos græcorum receptæ, utroq; modo, siue coquere libeat, siue cruda uesci. Radicem eius, alterutrius sexus similitudinem referre prædicant. Raram inuentu. Et si uiris contigerit mas, etiam amabiles fieri. Ob hoc Phaonem Lesbium dilectum a Sappho. Ipsa dura, fruticosa, caule geniculato, cubitali maiore aliquando, & satiua quidem est: sed & sponte nascitur in asperis, & saxosis, & in littoribus maris, durior nigriorq;, folio Apij. Sub solstitio colligi eam iussere quidam. Sunt qui & Acanon Eryngion ascribãt, sicut & Glycyrrhizam falso Asclepiades, ut meminit Aetius, Eryngion cui Orion, hoc est, montani cognomen est, folijs describit paruis & angustioribus, flore aureo, & oculi figura. Ex Eryngij radice Gallia Cisalpina confectionem cum saccaro, aut melle condit, Eryngiatum uocatam.

VERG.

SI Eryngij caulem, ex grege ouis, capellaue aliqua morsu desectum ore substulerit, totus statim subsistit grex, relictoq; pascẽdi studio, nouo ueluti spectaculo attonitus, nõ prius admirari rem desinit, q̃ accedens pastor caulem illum abstulerit: abiectoq; longius, inutile gregis sui ocium, ea ratione castigauerit. Auctores eius rei, Aristoteles primũ, qui in nouo grege, & si gregis dux id fecerit, euenire dixit. Post eum Plutarchus, pluresq; alij. Quo magis miretur aliquis in huiuscemodi re Plinij silentium, qui similia his plæraq; alia de candida Erynge tradiderit. Hic enim, ut herbarium decebat, necessarias medicinæ Eryngij uires tantum tradere debuit. Cuius numerantur plures ab hoc scriptore, modo eius sint, appellationes: sed tam incertæ, & ex alijs plantis tam obscure repetitæ, ut nulla hactenus earum coniectura uti potuerimus. Id tantum monemus: quæ a prima statim sequitur, solo genere in declinatione a priore differre: neutro enim, & fœminino declinatur. Neutro hic, & Græci alij usi sunt: Plinius fœminino. uicesimo secundo uolumine capite septimo his uerbis de ea agens. Et clara in primis aculeatarum Eryngeest, siue Eryngion. &c. Idem etiam, quam hic Hispanis Centumcapita tribuit, Romanam suæ ætatis appellationem fuisse testatur, sed candidam tantũ ea uoce uocari solitã. Græci etiam eadem ratione ἑκατονκέφαλον a numero capitum dicunt. Quæ deinde Myracantha inter alias numeratur, a ui & radicis odore facta est. Nihil enim aliud q̃ odoratam spinam ea significat uox. Cæteræ quales illic leguntur, tales alijs relinquuntur. Notum nunc etiam Eryngium est, pluribusq; locis in Italia antiquum seruat nomen & usum: melleq; seruatur radix eius, nec habet ingratum in cibis saporem.

B

De Aloe. CAP. XXIIII.

ἀλόη

ALOE ALIQVIBVS Amphibion, alijs Herminion, alijs Eryngion, alijs Tragoceros, Romanis Aloa, Barbaris Aloe dicitur. Cuius folium Scyllæ similitudinem habet, crassum, pingue, latum, rotundum, retrorsus pandum. Folia utrinq; gerit, ex obliquis spinosa, rariuscule striata, breuia. Caulis emittitur non dissimilis Antherico. Flos albus. Fructus Hastulæ regiæ cognatus. Graui tota est odore, & gustu amarissima. Radice una, ceu palo in terram depacta. Plurima, præpinguisq; in India gignitur, ex qua cõactus succus adfertur. Nascitur etiam in Asia, & Arabia, in insulis quibusdam & maritimis, ut in Andro, minime succo extrahendo idonea, sed ad glutinanda uulnera sane q̃ utilis, si detrita illinatur. Duo succi genera. Quoddam harenosum, quod sidens crassamentum purissimæ esse uidetur. Alterum ad iocineris imaginem uergit. Eligi debet syncæra, quæ nihil doli sensit, nitida, calculorum expers, ruffi coloris, friabilis ac iocineris modo coacta, facile liquescens, eximiæ amaritudinis. Improbatur nigra, & fractu contumax. Gummi eam adulterant, quod deprehenditur gustu, amaritudine, & ualido odore. Eoq; argumẽto, q; digitis friata non ad minima usq; fru=

C sta resoluitur. Nec desunt qui Acaciam immisceant. Natura eius est spissare, exiccare, somnum allicere, & corpora densare, aluum resoluere. Stomachum repurgat binum cochlearium mensura, in aqua frigida, aut lacte pota. Sanguinis reiectiones sistit. Regium morbum purgat, tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pondere in potu. Deuorata cum resina, aut cum aqua, uel melle cocto sumpta, aluum soluit. Purgationis perfectæ caussa tribus drachmis sumitur. Alijs purgatorijs medicaminibus ammista, præstat ut minus stomachum infestent. Sicca glutinandis uulneribus inspargitur. Vlcera ad cicatricem perducit, cohibetq;. Eadem peculiariter exulceratis genitalibus medetur. Disrupta infantibus iungit. Condylomata, rimasq; sedis ex passo sanat. Hæmorrhoidum abundantiam, & sanguinis eruptiones sistit. Pterigia ad cicatricem ducit. Liuores & insignita, ex melle tollit. Priuatim scabras, lippitudines, pruriginesq; angulorum permulcet. Dolorem capitis sedat, temporibus & fronti illita, ex aceto & rosacco. Capillum fluentem continet, cum uino. Tonsillis, gingiuis, & omnibus oris ulceribus, cum melle & uino proficit. Oculorum medicamentis torretur, in munda & candenti testa, pennaq; subinde uersatur, ut possit æqualiter torreri. Lauatur, ut quod sit harenosissimum, tanq; inutile subsidat, & leue ac D pinguissimum assumatur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.4.

ALoe laudatissima ex India, post ex Syria Coele, ut Galeno placet, & Arabia. Improbatur e Syria, quasi multo dilutior & languida. Serit eam Asia, in turbinibus cadorũ, ut Sedum maius. Caulis eius tener rubet medius. Inuenitur & per se lachryma adhærens: ob id pauimentandum, ubi sata sit, præcipiunt: ne lachryma quæ manat, absorbeatur. In Iudæa super Hierosolyma, fossilem gigni, & mettallicam, fuere qui traderent, omniũ deterrimã, humidissimã, nigerrimam. Negat id huius operis præfatione Dioscorides. Familiarẽ tonstrinis Aloen, nemo ignorat, Virentem semper, propter Semperuiuũ marinum, appellatã uulgo. Aloidarium uero, medicina dicitur ex Aloe, ad uentrem soluendũ, in Oribasio, Philagrio, Aetio.

EX M. VERG. COMM.

ASpinis, quas cõmunes Aloe cum Eryngio habet, Eryngium & ipsa ab aliquibus dicta est, sed mala similitudine: quando in cæteris nihil dissimilius q; Eryngium & Aloe uidetur. Fuerũt etiam qui Amphibion hanc dicerent: quod nisi eadem illa ratione dicatur, qua in genere animantium Amphibia a græcis aliqua dicantur, incertam nobis caussam habet. Sunt autẽ græcis Amphibia, quæ communem & ambiguam in utroq; elemento, terra, scilicet & aquis uitam degunt: qualem hic Castora secundo uolumine descripsit, & quales multæ aues ubiq; sunt. Potueruntq; aliqui sic Aloem uocasse, q; procul a mari, & maritimis locis, ut hic ait, pariter nasci tur: & si ut Amphibios diceretur, non satis discrimen id fore uideri possit. Neq; enim diuersa elemento sunt maritima, & quæ procul a mari distant. Orminion ab aliquibus dicta Aloe pariter fuit, q; utraq; altiore caule est: & quemadmodum Aloe in folijs aculeatas eminentias magis q; spinas habet, sic & Orminium, ut in historia eius certius patebit. Tragocerota postremo eandem Aloem certiore similitudine aliqui appellarunt: ab hircorum cornibus facta appellatione, quibus folia eius quantitate, longitudine, figuraq; apposite respondent. Est & inter appellationes has illud animaduertendum ex antiquissimorum grecorum fide, non dixisse nos in foliorum Aloes historia, habere eam utrinq; folia ex obliquo spinosa, sed utrinq; spinulas. In melioribus enim legitur ἀκάνθια, id est, spinulas, non ἀκανθώδη, quod commune nobis cum Barbaro est, & si naturæ reiq; id non magnopere intersit.

❡ De Absinthio. CAP. XXV.

ἀψίνθιον

A

ABSINTHIVM aliqui Bathypicron, Aegyptij Somi, Romani Absinthium. Hærba uulgo cognita. Præstantius in Ponto & Cappadocia. In monte Tauro nascitur. Vim habet calfaciendi & adstringendi. Bilem expurgat, quæ & stomacho & uentri inhæsit. Vrinam cit. Crapulam præsumptum arcet. Ad inflationes uentris, & stomachi dolores prodest, cum seseli & nardo gallico potum. Fastidia discutit. Arquatos sanat madefacti dilutum, aut decocti ius, cotidie tribus cyathis haustum. Menses cit potum, aut cum melle appositum. Contra fungorum strangulationes conuenienter ex aceto bibitur. Aduersatur Ixiæ uenenis cum uino. Item cicutæ, & muris aranei morsibus, & draconi marino. Anginæ eo cum melle & nitro perungũtur, & epinyctides ex aqua. Ad sugillata, & oculorum caligines ex melle illinitur. Item auribus, si manat sanies. Dentium, auriumq; dolores decoctum, uaporis suffitu compescit. Decoctum in passo, dolentibus oculis oblinitur. Item præcordijs & iocineri, tritum cum cærato cyprino. Stomacho quoq; longa ualetudine laboranti cum rosaceo. Cum ficis autem, aceto & Erui farina, aquæ inter cutem lineosisq; subuenit. Vinum ex eo fit, quod Absinthiten uocant, præsertim in Propontide & Thracia, quo ad antedicta utuntur, cum febri carent. Alioquin in æstate propinant, & accæptam huic uino incolumitatem referunt. Insparsum arcis Absinthium, uestes ab erodentium iniuria uindicat. Culices eo, & oleo perunctis abigit, & a corpore arcet. Atramentum librarium diluto eius temperatum, literas a murium erosione tuetur. Existimatur liquamentum eosdem præstare effectus. Attamen potionibus improbatur: quoniam stomachum male habet, & capitis ciet dolorem. Sunt qui cocta Amurca liquamentum adulterant.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 7
Theoph. li. 9.

ABsinthiũ frigidis prouenit. Latinarũ ferijs certabant in Capitolio quadrigæ, uictorq; Absinthiũ bibebat: sanitatẽ interpretantibus in eo præmio maioribus. Poëtæ Græci sunt, qui Apinthium quandoq; dixerint. Hippocrates, Absinthium Cyprium cõmendat.

❡ De Marino Absinthio. CAP. XXVI.

ἀψίνθιον θαλάσσιον

ABsinthium Marinum, quod aliqui Seriphum, Latini Centonicum uocant, copiosissimum in Tauro monte, iuxta Cappadociam, & in Taphysiri Aegypti gignitur. Quo Asiatici pro Oliuę ramo utuntur. Hærba est tenuis, Abrotoni parui similitudine, referta minutulis seminibus, subamara, stomacho inimica. Ea grauiter olet, & cum quadam calfactione adstringit. Id per sese, aut cum Oryza coctum, interaneorum animalia, teretesq; tineas, adiecto melle enecat. Aluum læuigat. Cum edulio autem, uel lenticula decoctum, eadem præstare potest. Pecora maxime pinguescunt hoc pabulo. ❡ Tertium genus Absinthio assignatur, quo Galatia Alpibus finitima scatet. Id patrio nomi=

C ne Santonicum uocant, regionis in qua nascitur cognomento, Absinthio non dissimile, uerum subamarum est, non adeo seminis fœcundũ. Eadem quæ Seriphium potest.

BARBARI COROLL.

Absinthium Seriphion, siue Seriphon, angustius priore, minusq; amarũ. Absinthij genera plura. Vulgare, siue Ponticũ, de quo diximus. Seriphiũ, id est, marinũ, de quo hic agitur. Ponticum a Ponto ueniens, ubi pecora pinguescunt illo, & propterea sine felle reperiuntur, neq; aliud præstantius, multumq; Italico amarius, sed medulla dulci. Tertium Santonicum a Galliæ ciuitate appellatum. A Columella uero Santonica herba dicitur.

De Santonico, proxime dictum est. Illud notatu dignum arbitror, Santonicum Absinthio similius describi, quam Seriphium, aut quod idem est, marinum: quoniã marinum Abrotoni potius, q̃ Absinthij figura demonstratur ab Dioscoride ac Plinio, ut prædixi. Recentiores contrarium decernunt. Et sane uidentur haud falsa dicere: Marinum, siue Seriphium docentes Absinthio q̃ Abrotono similius, Santonicum Abrotono, q̃ Absintio. Marinum certe, id quod passim in littoribus, & secus mare nascitur, sapore salso, & folio albicãte, notum omnibus, nihil fere commune cum Abrotono. Galenus quoq; Seriphium inquit, & conspectu & gustu Absinthio simile est, præterq; q̃ minus linguã adstringit, q̃ Absinthium, sed plus excalfacit, & cum quodam salis gustu, amarum sentitur.

EX M. VERG. COMM.

Tria diuersis locis a Plinio etiã Absinthij genera numerantur, Ponticum, Santonicum, & quod Seriphion, siue Marinũ a cunctis uocatur, religioni in Aegypto consecratũ, cõmune & ubiq; proueniens. Ponticum est, a regione, in qua optimũ nascitur, bonitatis magis q̃ naturæ merito inuenta appellatione. Hoc in Dioscoride legitur Rusticum a Romanis uocari: sed nullã habet ea appellatio rationẽ. De Santonico hic certissime egit, quondãq; in honore & nota Absinthij gentis nomen id fuit. ut cum cecinit ille, Santonica medicata dedit mihi pocula uirga.

D Qua parte autẽ Santones in Gallia ultra Alpes quondã fuerint, & adhuc sint, omnibus patet. De Seriphio, quod & Marinũ dictum quondã est, duobus locis Plinius egit lib. 27. cap. 8. his uerbis. Est & Absinthiũ marinum, q̃d quidam Seriphiũ uocant, probatissimũ in Taphosiri Aegypti. Huius ramũ Isiaci præferre solẽne habent, angustius priore, minusq; amarum, stomachoq; inimicũ. Iterumq; lib. 32. capite. 5. quo loco de eo sic ait. Nascitur & in mari Absinthium, quod aliqui Seriphium uocant, circa Taphosirim Aegypti maxime, exilius terrestri. Quæ ideo repetita a nobis hoc loco sunt, ut quæ a principio capitis huius incerta, aliundeq; repetita, & mixta simul difficilem habent intellectum, legentibus certiora fierent: intelligerentq; omnes, ex Pontico Absinthio ad Seriphium, siue marinũ hæc translata esse, quæ in alijs leguntur. Largissime in Cappadocia, & monte Tauro prouenit. Quæ Pontica sunt, & superiore capite, uulgari Absinthio in censu bonitatis ab hoc ipso dicta. Cum probatissimum in Ponto & Cappadocia nasci ait. Miscere enim diuersa hoc est, intellectumq; rerum adeo confundere, ut nullus possit huius scriptoris usus esse. Qui enim potest Seriphia herba, & ad mare nascens in Cappadocia, & Tauro monte inueniri? Ideoq; nos omnem eam partem, ueluti inutilem, omnemq; illic sensum turbantem expunximus.

De Abrotono. CAP. XXVII.

ἀβρότονον

Abrotonum alij Abutonon, alij Absinthium, alij Heraclion, alij Cholopœon, alij Absinthiomenon, alij Theliphthoricon, alij Procampylon, Magi Neura phœnicos, alij Cynanchiten, Romani Absinthium ponticum, nonnulli Thelythamnum, alij Glycyn ancona uocant. Duorum est generum. Fœmina quadam arboris specie fruticans candicat, circum ramulos folijs Seriphi modo minutim incisis. Floribus referta est, comantibus in summo fulgore auri corymbis. Quod per æstatem prodijt, suauiter olet, cum grauitate quadam & amaro gustu. Id genus Siculum esse constat. Alterum mas uocatur, sarmentosum, tenui semine uti Absinthium. Plurimũ in Cappadocia gignitur & Galatia Asiæ

tica, atq; in Syriæ Hierapoli. Crudum semen, tritum & feruefactum ex aqua, in potu auxiliatur orthopnoicis, conuulsis, ruptis, coxendicibus, urinæ angustijs, mensibus suppressis, aut remorantibus. In uino potum exitialium uenenorũ antidotum est. Rigoribus ex oleo illinitur. Serpentes & substratu & nidore fugat. Contra ictus eorũ cum uino potum prodest. Priuatim efficax contra scorpionum & Phalangiorum uenena. Oculorum inflammationibus commode illinitur, cum cotoneo cocto, aut pane. Tritum cum farina hordeacea, decoctumq;, tubercula discutit. Irini compositionibus ammiscetur.

A

BARBARI COROLL.

Abrotonũ campestre, ac montanũ. Hoc fœminã intelligunt, illud marem. Amaritudo Absinthij in utroq;. Vacuum sponte prouenit, cacumine suo se propagans. Seritur quoq;, sed melius semine, q̃ surculo, aut radice. Numerosum eius semen. Radix una, quæ alte descendit, cęteris in summo terræ leuiter hærentibus. Floret cum Fraxino. Siculũ laudatissimũ, dein Galaticũ. Pamphilus, Abrotonũ a Romanis Santonicũ appellari credidit, a Galeno reprehensus. Græcũ uulgus, a contrario Melitinẽ uocat Abrotonũ, sicut semen acrius, & ab interitu tinearum Helminthobotanom, Dioscorides a quibusdã Thelyphthoron, & Thelythãnon, & Glycyna Aconna dicit appellari. Saneq; uidetur ĩj ad historiã, & uetus prouerbiũ respicere. Ea est huiusmodi. Lydi gens in libidinẽ effusissima, fœminas ingenuas constuprare in hortis, ad hoc flagitiũ quęsitis, amœnitatibus excultis, aliquãdiu impune solita est. Demũ Omphale mulier, dominatione haud magno negocio, effœminatis & luxu diffluentibus excussa, imperitare cœpit ipsa: ubi eos cruciatibus uarijs affectos, ulta est, in uxores eorũ desæuijt: inclusas enim eas, eisdem septis prostituit seruitijs. Inde uiridario nomen, Glycys ancon, quod & Thelypthori, & Thelythamni uocabulo significatur, ceu Abrotono consitus fortasse locus esset is.

Pli.li.27. ca.7.

B

De Hyssopo. CAP. XXVIII.

Hyssopum aliqui Later uocãt, alij Cassialam, Aegyptij Pesalem. Hærba nulli non cognita. Duum generum est, montanum, & hortense. Optimum est Cilicium. Vim habet extenuandi & calfaciendi. Decoctũ cum ficis, aqua, melle, & ruta, potumq;, peripneumonicis, diuturnæ tussi, suspiriosis, destillationibus & orthopnoicis auxiliatur. Tineas enecat. Idem facit, si cum melle delingatur. Crassum humorem per aluum extrahit, decoctum ex aceto mulso epotum. Ad subducendam aluũ cum ficis uiridibus detritis manditur. Vehementius addita Iri, Cardamomo, aut Irione, deijcit. Colorem in corpore fouet. Lieni, & aquæ inter cutem, cum fico, nitroq;, inflammationibus quoq; ex uino illinitur. Cum feruente aqua impositũ, sugillata discutit. Cum decocto ficorum optime anginis gargarizatur. Decoctum cum aceto, dentium dolorem in collutione sedat. Inflationes auricularũ uaporis suffitu discutit.

ὕσσωπος

BARBARI COROLL.

Hyssopum, siue Hyssopus. Præfertur Hippocrati Cilicium, sed e Tauro monte, Dein Pamphilum, & Smyrnæum.

Pli.li.25. ca.11. lib.26. ca.11.

EX M. VERG. COMM.

Non negligendi usus in medicina Hyssopus est: quã inter cætera hic ait aluũ multo efficacius purgare, additis Iride, aut Irione: aut ut cæteri interpretes uerterunt, Cardamomo: ut autem nos ueterũ codicum fide admoniti, Nasturcio. Multa enim, quoniã facilis lubricusq; est lapsus a Cardamomo ad Cardamum, quod Nasturcium est, duarum huiuscemodi uocum inter se in scriptoris huius, nouis & antiquis codicibus commutatio & alternatio est. Nobis præ-

C

ter meliorũ codicum fidem, aptius ad deijciendã aluum Nasturcium ꝙ Cardamomũ etiam uisum est. Siqdem in Cardamomi decretis nihil q̊d ad hunc usum ꝑtineat, in Nasturcio aũt legitur, & inter cæteras eius uires numeratur aluũ turbare, q̊d a deiectione eius non longe abest.

¶ De Stichade. CAP. XXIX.

στιχὰσ

STichas, quã aliqui Syncliopa, alij Alcibiadem, alij Pancration, nonnulli Styphoniã, Aegyptij Suphlo, Magi Pythonis oculũ, Romani Sciolebinam uocitant, iuxta Galliam in insulis eiusdem nominis, e regione Massiliæ gignitur, unde cognomentũ accæpit, Herba tenui semine, coma Thymi, longiore folio, subamara gustu, & aliquãtum acris. Cuius decoctũ Hyssopi modo ad pectoris uitia efficax est. Antidotis miscetur. Viscera omnia, & uniuersum animantis habitum extenuat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 17. ca. 12.

STœchas, odorata herba Hyssopi, aut Thymi coma. Confudere quidam recentiorum Stoechaden cum Stachye, Item cum Santonico Absinthium.

BARBARI COROLL.

MAssiliam incolentibus cunctis notissima Stœchas, eiusq; gentis mulieribus post puerperiũ in quotidiano usu est. Siquidem incensæ, Stœchadis suffitu a partu statim adhuc confirmãt præteriti puerperij laxamenta, omnemq; corporis infirmitatem. Quæ eius uires in græcis aliquot non legũtur. Verũtamen restituendæ huic capiti fuerũt, propterea ꝙ in antiquioribus & melioribus adhuc legũtur. ἐκφράττει λεπτύνει, ῥύπτει καὶ ῥωννύει. Quinetiam Paulus Aegineta in. 6. has illi uires præcipue tribuit, στιχὰσ ἐκφράττει, ῥύπτει, ῥωννύσοι: τά τε σπλάγχνα καὶ ὅλην τοῦ ζῴου τὴν ἕξιν. Quod est. Occludit Stœchas, abstergit, confirmat interanea, & totum animalis habitum. Quorum aliqua in impresso non leguntur: ideoq; cum plærisq; alijs a Barbaro relictæ, quoniã quo Dioscorides codice ille utebatur, nihil huiuscemodi habebat: sed ex meliorum codicum fide, & Paulo Aegineta restituenda erant. Quod nos fecimus.

D

¶ De Origano. CAP. XXX.

ὀρίγανοσ ἡρακλεωτικὴ ... κοχύλη

ORiganum Heracleoticum, quod & Cornelion uocant, folium habet Hyssopo non dissimile, umbellamq; non in rotæ speciem orbiculatam, sed ueluti multifidam, semine in summis uirgis haudquaquam denso. Excalfacit. Vnde decoctum cum uino potum demorsis a serpente conuenit. Si cicutam, aut meconion hauserunt, ex passo: si gipsum, aut ephemeron, ex aceto mulso propinatur. Ruptis, conuulsis, hydropicis cum fico esui datur. Aridum acetabuli mensura potum in aqua mulsa, atros humores per aluũ extrahit. Menses ciet, & tussi cum melle linctum medetur. Ad pruriginem, psoras, regiumq; morbum decocti ius, in balneis prodest. Succus uirentis tonsillas, uuam, & oris ulcera sanat. Et per nares ex oleo irino infusum trahit. Aurium dolores cum lacte mulcet. Conficitur ex eo & cepis & rhois frutice quo ad obsonia utuntur, uomitorium medicamentum, his omnibus in cupreo uase per tricenos dies insolatis, dum caniculæ sydus flagrat. Hærbæ autẽ substratu serpentes fugantur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 10. lib. 20. ca. 14.

ORiganum, nigrum, & candidum. Priori nullum semen, candido perq; minutum. Id autẽ cui odor est, Creticum uocatur. Negant in Arcadia erumpere, quo flatus a mari non accedit. A satu non ante trigesimũ diem emicat. Folia ei cadunt a cacuminibus. Aemulus Thymbræ, hoc est, Cunilæ uocatæ sapor. Nunc; utrumq; additur, quippe similis effectus. Originũ ei tamen dumtaxat Aegyptiũ præfertur. De Cunilæ tribus generibus, in Thymbra disputabitur:

sicut de Cunilaginis quatuor in Conyza. Origanum tam pertinaci cũ Brassica dissentit odio, ut arefaciat, fugatq; aduersum. Origani multa sunt nomina. Heracleoticum, quod a nostris Cunilaca, siue quod magis probo, Cunila Gallinacea uocatur, ab Heraclea Ponti dictum, uel Plauto teste in Trinumo,

In Ponto inquit, ubi Absynthum fit, & Cunila Gallinacea.

Sub qua tam Creticũ, q̃ Aegyptium intelligunt, de qua presens mentio. Deinde est Origanũ Onitis, de quo proxime disserendum est. Tertium Heracleoticũ syluestre. Quartũ Tragoriganũ. Eius duę species a Dioscoride redduntur, quæ a Plinio tributę sunt Heraclio. Non est autem omnino idem, Heracleoticũ, & Heraclium. Prius inter Cunilas accipitur a nostris, posterius pro Tragorigano sumptum uidetur a Dioscoride. Origanum, & Origanus dicitur, producta quæ ante ultimam est syllaba. De syluestri & Tragorigano statim prodetur.

EX M. VERG. COMM.

PRima Origanus illa ab Heraclia Ponti ciuitate, bonitatis notam & laudem nominis eã inuenit: dictaq; Heracleotica est, ut gentis cognomine illo, a syluestri, & ab Onitide distinguerętur, & prima probaretur. Quæ itidem causa fuit, ut Heraclios eadem diceretur: quod Plinius 20. uolumine, cap. 17. indicat: & si hic uideatur tertium illud & agreste genus potius Heraclium uocare. Deerat in aliquibus græcis Heraclij illa uox: nosq; eam ex meliorum codicum fide huic scriptori restituimus. Fecimusq; id autore Nicandro in Theriacis suis: qui non tantum πανάκτειον κονίλην eam uocari tradidit, uerũ ἡράκλειον ὀρίγανον. Versiculi eius sunt. πανάκτειόν τε κονίλην, ἤν τε καὶ ἡράκλειον ὀρίγανον ἀμφενέπουσι. Adiecitq; antiquissimus eius interpres ex autoritate Dioclis, Cunilam ab aliquibus Heraclium uocari & Origanum, ab aliquibus aũt syluestrem Origanum: & Panacem, siue Panactiam, q̃ omnibus morbis medeatur: nihilq; Onitidis eius, quę secundum genus huic scriptori facit, aut Nicander, aut interpres eius meminerunt. Vocauitq; Diosc. Panacem agrestem illam tantum, quæ sibi tertium genus facit, cum tñ Nicander priorẽ illam ea laude ornauerit. Quæ omnia, quod paulo ante dictum a nobis est, indicant, non posse in tam diuersa de Origano tradentibus antiquis scriptoribus, certum aliquid cõstitui. Nihil etiam in Plinio, multis locis, minus certum Origanos et Cunilas plures q̃ hic, Theophrastusq;, et aliter tradente, græcisq; aliquando nominibus, aliquando latinis, nulla certa ratione utente, p̃sertim q; in Cunila. Quę gręci uoci κονίλη, pene eadem multis locis legentes, merito suspendit. Ob eam causam nos nihil censere ausi, nihil maluimus q̃ quod nesciremus dicere. Eam hic scriptor ait μέλανα κατὰ κοιλίαν ἄγειν, quæ si uerbũ de uerbo uertas, nihil significabunt aliud, q̃ per aluum nigra ducere Origanum. Plinius de Origani uiribus & medicina libro. 20. cap. 17. agẽs, extenuare eam ait crassiores pituitas & nigras: eumq; imitatus Barbarus, extenuare per aluũ, & ipse pituitas nigras dixit. Nos alios omnes secuti, nigra illa ad atram bilem tantum contraximus, nullibi pituitam nigro colore tradi simpliciter inuenientes: in quo posterioribus medicis subscribentes; qui omnes melancholicos humores purgare Origanum dixerunt, certius rem docere arbitrati sumus.

¶ De Onitide. CAP. XXXI.

QVuæ Onitis appellaẽ, candidiore est folio, non dissimilis Hyssopo. Semen ueluti coniunctos corymbos habet. Vis ei Origani Heraclei, sed multo inefficacior.

ὀνῖτις

BARBARI COROLL.

ORiganum Onitis, siue Prasion. Quidam & Ornithis, quasi Gallinaceũ dixere, sed genus illud Heracleoticum uocari cerno: quemadmodum proxime indicatum est.

¶ De Syluestri Origano. CAP. XXXII.

SYlueſtre Origanum aliqui Panaces Heraclion, alij Cunilam uocant, ex quibus est Nicander Colophonius. Folijs est Origani, ramis tenuibus palmum altis, in quibus umbellæ Anethi insunt. Flores cãdidi. Radix tenuis, superuacua. Peculiariter percussis a serpente, folia & flores ex uino poti, auxiliantur.

ἀγριορίγανον

BARBARI COROLL.

IN primo genere quod Heracleoticum uocatur, Galenus Origanũ syluestrem, Panaces He-

C raclion, & Cunilam quoq; dici solitum affirmat.

¶ De Tragorigano. CAP. XXXIII.

τραγορίγανον

TRagoriganum tenuis frutex est, syluestri Serpyllo, aut Origano similis, folio & ramulis. Quibusdam in locis uirentius inuenitur, & latioribus folijs, satis glutinosum. Alterum exilibus surculis, ac tenuibus folijs, quod aliqui Prassium uocauere. Optimum est Cilicium, & Cretense, & Smyrneum, & in Chio, Cöoq; prouenient. Omnia excalfaciunt. Vrinam cient. Aluo accommodãtur. Decoctio poto bilem deijciunt. Lienosis ex aceto bibere prodest. Contra pota ixiæ uenena in uino bibuntur. Menses trahunt. Peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate dantur. Grata ac mitis eorum potio est. Quare cibum fastidientibus, & stomacho acide ructanti, imbecilloque traditur. Item si a maritima iactatione nausea, & æstus præcordiorum excitetur. Tumores uero cum polenta discutiunt.

BARBARI COROLL.

DE Tragorigano dictum est in Origano Heracleotico.

EX M. VERG. COMM.

POssumus autore Paulo Aegineta, de tam multis Origanis dicere, quod de tam multis antiquorum Dijs sapientiores quondam dicebant: nominibus tantum distingui Deos, unam tñ omnium potentiam esse. Simul em̃ de omnibus lib. 6. is egit, complexusq; cunctas, incidere, extenuare, siccareq;, & calesacere in tertio ordine Origanos omnes dixit: quod parum ab eo abest, si qs dicat nominibus distingui Origanos, omniũ tñ similes & easdẽ uires esse. Quo sensu D intelligẽda sunt quę ab hoc ipso scriptore hoc capite dicũtur, θερμαντικαὶ δὲ πᾶσαι καὶ οὐρητικαί καὶ ἐυκοίλιοι. &c. Quod est, ut nos reddidimus, Omnes calefaciendi uim habent. &c. Plinius tamen Tragorigano priuatim uires quaspiam alias tribuit, quas poterunt uolentes in eo uidere quo diximus uolumine & capite.

¶ De Pulegio. CAP. XXXIIII.

γλίχων

GLichona Grȩci, aut Blechron, alij Arsencanthõ, Latini Pulegium uocant, Galli Aluolũ, Aphri Apoleium, Quidam Galisopsim. Hærba uulgaris noticię. Extenuat, calfacit, decoquit. Menstrua, secundas, ac partus eijcit. Pulmonis uitia ex melle & aloe potum extrahit. Conuulsis auxiliatur. Nauseas, stomachiq; intercisiones, ex posca p̃mulcet. Atram bilem per aluum exigit. Bibitur in uino utilissime contra serpentium morsus. Defectos animo recreat, cum aceto naribus obiectum. Gingiuas arefacti cinere corroborat. Illitum cum polenta, inflammationes omneis sedat. Podagris per se subuenit, impositum usq; dum rubescat locus. Cum cærato uaros extinguit. Lienosis cum sale utiliter illinitur. Decoctum eius ablutas prurigines mitigat. Conuersas uuluas corrigit. Contra inflationes duriciasq; uuluę, in desessiones conuenienter adijcitur. Vocant aliqui Blechona: quoniam dum floret gustatum a pecoribus, balatum concitat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 14

PVlegium, ipso brumali die germinat in carnarijs, refloretq;, Ramulis etiam a parente abiunctis ut Scylla. Nascitur hoc etiam non satum. Semel uero satum, diutina ætate durat. Magna cum Nepeta & Mẽtha Pulegio societas. Fœmina in eo efficacior, florem habet purpure-

um, Mas candidum. Vtriusq; recens incensus pulices necat: unde nomen Pulegio. Habetur & Pulegium syluestre, Origano simile, folijs minoribus quàm satiuum, & a quibusdam uocatur Dictamnus: occasiõe hinc orta, Dictamnũ Creticam Pulegium syluestre nominãtium. Pulegium græci Glecona, & attice Blechon, sed & Blechron quoq; uocant, ut inqt Dioscorides. Ego Blechron Hippocrati, pro legumine quodam accipi uideo apud Galenũ. Pulegium (ut dixi) brumalis herba dici potest, quemadmodum & solstitiales aliquæ dicuntur. Plinius, Condurdõ inquit, solstitialis herba, flore rubro, suspẽsa in collo cõprimit strumas. Plautus quoq; in Pseudulo.

Quasi solstitialis, inquit, herba paulisper fui,
Repente exortus sum, repentino occidi.

EX M. VERG. COMM.

QVas Plinius uigesimo uolumine, cap. 14. de hoc ipso Pulegio agens, intercisiones uocat, non satis certa nobis indicatione, priuatim ne labem aliquam eius partis sic appellet, an late patentes in hoc scriptore & alijs δηγμοὺς, idest, morsus & erosiones. Intulit contra concioni castigationis graui amaritudine græcus sapiens idem Pulegium, quo tempore dissidentibus & lasciuientibus ciuibus suis, in pulpitum progressus, nihil locutus aliud, uerum sola prolata pulte, cum eam Pulegij ramulo identidem miscuisset, e concione abijt: humili quidem, & facile contemnendo præcepto, nisi intellexerit aliquis, nullas comitari frugalitatem ciuium infiamationes, quod cum polenta Pulegium stomacho præstat: nec lasciue petulãterq; aliquid acturos homines, qui paucis contenti, ex horto & agro, non ex macello & foro uitam sibi quæsierint: et quas Pulegiũ cũ posca stomachi erosiones sanat, frugi id uitæ genus, nihil male cogitãtes ciues, cõcordiã et cõmunẽ dignitatẽ amare cõegerit. Erat, ut ex his cõijcere licet, quotidianus in sanitatis usu Pulegij cibus. Seruabãtq; id sale aliorũ Salgamorũ mõ, ut autor ultimo sui opis uolumine Columella est. Neq; imerito tã multos habet in medicina usus, quibus & in sanitate utile etiã est.

❡ De Dictamo. CAP. XXXV.

DIctamum, aliquibus syluestre Pulegium uocatur, alijs Embactron, alijs Belouacos, alijs Artemedeion, alijs Cretica, quibusdam Ephemeron, nonnullis Eldia, aliquibus Belotocos, aut Dorcidion, aut Helbunion, Romanis Vstilago rustica. Cretensis hærba est, acris, læuis, Pulegio similis, sed maioribus folijs, quæ tomento quodam, spissaq; lanugine pubescunt. Florem nullum, aut semen profert. Præstat omnia quæ satiuum Pulegium, sed efficacius multo. Non potum modo, sed appositum quoq;, aut suffitum, defunctos partus eijcit. Produnt in Creta capras sagittis percussas, huius hærbæ pastu, eas excutere. Purgandi uim habet succus illitus, aut cum polenta tritus. Hærba impactos pedibus, reliquoue corpori aculeos, illitu refigit. Ad lienis dolorem efficax habetur. Siquidem ipsum imminuit. Metunt semen æstate & autumno. Radix eius gustu calfacit. Partus accelerat. Succus cũ uino potus, contra serpentium morsus præsidio est. Tanta hærbæ facultas est, ut olfacta abigat bestias quæ uenenato ictu sæuiunt, appensaque exanimet. Vulneribus ferro illatis, & uenenatis morsibus, infusus succus præsentaneo est remedio, si etiam ab instillatione statim in potu assumatur.

Δίκταμνον

BARBARI COROLL.

DIctamnũ, nõ Dictamũ ex Theophrasto, & Virgilij quodã uersu lego. Ramis hoc prætenue, Pulegio etiã gustu simile. Caulis nullus, radix gracilis & superuacua, & in Creta quoq; nõ spaciose nascitur: nec nisi in asperis, quæ uera Dictamnus sit, minimo põdere, accendẽs os: quo argumento a falsa protinus discernitur. Qui legere eam, manipulos in ferula, uel harundine condentes præligant, ne potentia euanescat. Mire a capris expetitur. Dictamnum legitimam in Felicis horto Patauij uidisse crederem, folijs interpũctis, quemadmodum & pingitur, nisi quod non

The. li. 9. ca. 16

C alibi q̃ in Creta prouenire ſcribunt. proinde Pſeudodictamnum potius eam fuiſſe, q̃ Dictamnum arbitror.

ψευδοδίκταμος

De Pſeudodictamo. CAP. XXXVI.

QVOD Pſeudodictamum uocant, multis in terris naſcitur, ante dicto ſimile, ſed minus q̃ illud acre. Eoſdem effectus prębet, ſed inefficacius multo.

BARBARI COROLL.

PSeudodictamnum, folio ſimili, ramulis minoribus, a quibuſdam Chondris uocatum. In pinguibus agris naſcitur.

De Cretenſi Dictamo. CAP. XXXVII.

DEfertur a Creta alterum Dictami genus, folijs Siſymbrij, ramis maioribus. In quibus flores ſylueſtris Origani, nigri, molles. Odor foliorum inter Siſymbrium & Saluiam iucundiſſimus. Efficax ad eadē, ſed uehemētius nares ferit. Miſcetur emplaſtris, & medicaminibus quę aduerſus ſerpentiū iniurias confingunt, Theriaca uocāt.

BARBARI COROLL.

DIctamnum hoc neq; facie, neq; effectu ſimile uero eſt.

EX M. VERG. COMM.

D QVæ deſyderari poſſe in hoc ſcriptore uidentur, quæq; nobis prima fuit cauſa, cur omnē Theophraſti de Dictamnis hiſtoriam commentationibus his noſtris adijceremus, quibus quod ad eius appellationes pertinet, addendum adhuc eſt. Artemidion. ſ. dici Dictamnum a uenatrice dea Diana, quam Græci Artemida uocant: qm̄ uulneratæ ab ea in uenatione capræ & ceruæ, eius herbæ paſtu ſanarentur. Quod erat numini inprimis gratum, ſine maleficio & naturæ iactura, ſtudium & uoluptatem ſuam amanti. Eademq; de cauſa Dorcidion, quaſi cerualem (dorcada enim gręci Inulum, & in ceruorum genere minores) uocāt: quod animal Plinius ait Dictamnum hanc oſtendiſſe: uulneratis eo paſtu, ſtatim decidentibus telis. Fœminino genere hic Dictamnum ueluti herbā, Theophraſtus, pluresq; alij neutro tradiderunt. Quę generis mutatio multa in plantis eſt: non tam quia ſexu aliquę a ueteribus diſcretæ fuerunt, q̃ quia alterutro genere eas antiquiſſimis appellare placuit: interpoſitaq;, n, litera Dictamnus, non Dictamus dicenda eſt. Indicant id græcorum codices omnes Theophraſti, huius, aliorūq; omnium qui forte Dictamni meminerunt. Indicat & poeta noſter in. 12. Aeneidos ſuæ canens. Tum Venus indigno nati concuſſa dolore, Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida, Puberibus caulem, folijs, & flore comantem Purpureo: non illa Seris incognita capris, Gramina cū tergo uolucres hęſere ſagittæ. Niſi enim producta ſit eius uocis penultima ſyllaba, ſtare uerſus non poſſit. Quod bene, & ex antiqua Dictamni appellatione feliciter dictum, eandem in homine totius naturæ alioqn peritiſſimo diligentiam deſyderari ſæpenumero nos cöegit: & in Dictamni pictura, quam ille æternam in ſuo carmine faciebat, tria eius nō miſcuiſſe gñа. Quod em̄ in eo eſt, Dictamnum genitrix Cretæa carpit ab Ida Puberibus folijs, ex uera ueri Dictamni hiſtoria eſt. Siquidē in Creta priuatim naſcitur: & ut hic ait, γναφαλοειδῆ τὰ φύλλα ἔχει. καὶ ἐρνώδη τινὰ ἐπίφυσιν. Quæ enim hic ait, tomentoſa folia, & lanoſam adnationem, ille ab hominis lanoſa pubertate, feliciſſime indicauit. Quod uero ſtatim ait, caulem & flore comantem purpureo, non ex ueri Dictamni, ſed ex eius hiſtoria eſt, quod Theophraſtus tradidit, ſolo nomine Dictamnū eſſe Siſymbrij folio maioribus ramulis, nec eiuſdem uſus, aut poteſtatis. Quodq; hic præter ea ait, agreſtis Origani flore eſſe medio inter Siſymbrium & Eleliſphacō odore. Dictamnū em̄ cretenſem herbam omnes ſine caule, ſine flore, & ob id ſine ſemine, excepto Theophraſto, deſcripſerunt: q quo diximus loco, ſemen Dictamno tribuere uidetur: & ſi ſemen, prius etiam florē. quando hic naturę ordo eſt, ut in cunctis ſemen ex flore aliquo fiat. Verba eius ſunt. χρῶνται δὲ τοῖς φύλλοις, οὐ τοῖς κλωσὶν, οὐδὲ τῷ καρπῷ. quod eſt. Vtuntur autem folijs, non ramulis, nec ſemine. Negat Theophraſtus ſeminis uſum: qui negandus non fuerat, ſi natura illud negaſſet. Cęteri oēs caulem & florem, & ſemē in Dictamno negauerunt. Potuitq; Maro hunc ſequi, & ſi contra aliorum hiſtoriam dixiſſe uideatur. Non tn̄ ideo ignorantię omnino damnandus poeta tantus erit, qui aliorum exemplo, in fabuloſa re uoluptati magis q̃ utilitati legētium cōſuleret.

Nec nos aliam ob causam locum indicauimus, quàm ut legentes moneremus, aliam ex professo aliquid scribentibus, quàm poëtis in tradendo rationem esse. His enim suæ artis priuilegio agentibus sibi concesso, licuit, semperque licebit, non quæ optima & ex re, sed quæ speciosissima sint dicere. Est & illud in Dictamno animaduertendum, quod hic ait, facere Dictamnum quæcunque & satiuum Pulegium, non ad omnium malorum remedia referendum esse, sed ad menses, secundas & partus: quæ omnia hic Pulegium ducere dixerat. Indicatque id quod sequitur statim. Non enim potum tantum, sed subditum & suffitum enectos in utero fœtus pellit. Quod itidem ab hoc dicitur, Habet & succus purgandi uim, a Theophrasto sic tantum traditur, Habet Dictamni succus aliquid Pulegij succo æquale: nihil aliud intelligens, quàm quod hic in Pulegio dixit. ἄγει δὲ καὶ κατὰ κοιλίαν μέλαινα, quod uersum a nobis est, per aluum nigram trahere bilem. Et hæc satis pro Dictamnis omnibus dicta hactenus a nobis sint.

¶ De Saluia. CAP. XXXVIII.

ἐλελίσφακος ἐλαφόβοσκος σφάγνον

ELelisphacon, alij Elaphoboscon, aliqui Phacon, alij Ciosmin, alij Phagnon, Aegyptij Becion, Romani Saluiam uocant. Frutex est ramosus, longus, uirgas habens quadrangulas, & canas. Folia mali cotonei effigie, sed longiora, asperiora, crassiora, & quæ sensim attritarum quasi uestium scabriciem referant, hirsuta, subalbida, perquàm iucundo odore, sed graui. Semen summis in caulibus syluestri Orminio simile gerit. In asperis nascitur. Menses cit, & urinas decoctum foliorum, ramorumque potum. Partus extrahit. Pastinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulnerũ sanguinem cohibet. Tetra ulcera purgat. Testium pruritus sedant rami, foliaque, si decocto eorum foueantur.

BARBARI COROLL.

A

B

The. li. 6. ca. 2. Pli. li. 22. ca. 25

ELelisphacos, ut Theophrastus inquit, differt a Sphacelo: quòd altera mitior est, altera syluestrior. Sphacelo folium breuius, & leuius: Elelisphaco squalidius & scabrius. Sed aliter fere Plinius. Syluestris inquit lens est Elelisphacos, a Græcis dicta, satiua lente leuior, & folio minore, atque scciore & odoratiore. Est & alterum genus eius syluestris, odore graui, hæc mitior: nostri quę nunc inquit sunt herbarij, Saluiã appellant, Menthæ similem, canam, odoratam. Elelisphacon sunt qui Hieram botanen, hoc est, sacram herbam cognominent, ut Agrippa, salutarẽ ad multa, præsertim ad fœcunditatem: ut inde Saluia fortasse a nostris dicta esse uideri possit. In Aegypti Copto, multis pestilentia sublatis, coactæ sunt mulieres huius herbæ succo ad cõceptũ uti.

EX M. VERG. COMM.

MAgnæ litis nostra ætate Elelisphacos, quam quondam Plinius Saluiam dici testatur, cũ simili & quasi congenere fruticosa herba est, cui a claritate oculorum, quibus prosit, nomen in gente nostra factum fuit. Censentibus alijs, quam hic Saluiam uocari a Romanis inquit, alterã illam mutato in uicem nomine esse. Alijs cõtra nitentibus. In quorum numero non pudet nos etiam numerari. Neque enim turpe nobis fore aliquando credimus, autoribus Diosc. Plinio, Apuleio, Serapione, totque alijs, credidisse id, & constituisse. Siquidem non uerisimile solum, sed paulominus quàm necessarium est, testantibus idem tam multis, antiquã plantę eius eam appellationẽ per manus traditam, continua eiusdem rei significatione ad nos peruenisse. Quid enim, ut cęteros omittamus, aliquando Plinius apertius docuit dicens? Nostri qui nunc sunt herbarij, Elelisphacon græce, latine Saluiam uocant. &c. Aut quis Apuleio non credat, Saluiam totidẽ quot Diosco. nominibus indicanti, & in medicina iubenti, ad pruritus uerendorũ decocto eius inferiores partes fouere? Quod ultimum hic scriptor etiam iubet, dicens finire genitalium prurigines foliorum, ramorumque Saluiæ cum uino decoctum, si eo abluantur. Accedunt his deinde caulis, foliorũque tam pſentes notæ, ut suspicari nemo aliud facile possit. Fruticis nõ adeo ꝓcera altitudo, fruticosus, ramosusque habitus: quadrangulæ uirgæ, in his & in folijs albicans color: foliorum tam multis additis exceptionibus similitudo: & quod pręcipue contempletur, & ad hanc rem amet aliquis, attritæ uestis modo aspera: quarum alteri illi aliquę congruunt, huic uero omnes. Egit Theophrastus libro. 6. de plantarum historia de Elelisphaco hac: simulque de congenere illi alia, quam Sphacelon nominauit.

C

ἡδύοσμος μίνθα

¶ De Mentha. CAP. XXXIX.

HEdyoſmon ſatiuũ alij Mintham, alij Calaminthan, Latini Mentham uocant, alij Nepetam, Aegyptij Tis, alij Perxo, alij Macetho. Cognita hærba eſt. Calfaciendi, adſtringendi, atq; exiccãdi uim habet. Siſtit ſanguinem, poto ex aceto ſucco. Tineas in uentre teretes enecat. Venerem ſtimulat. Singultus, uomitiones, choleraſq; ſedant, terni ramuli cum acidi granati ſucco poti. Suppurationes diſcutit, ſi cum polenta illinatur. Impoſita fronti, capitis dolores mulcet. Mammas ſi tendantur, aut lacte turgeant, compeſcit. Cum ſale, canum morſibus illinitur. Aurium doloribus cum aqua mulſa ſubuenit. Vuluæ ante coitũ admota, conceptioni reſiſtit. Linguæ ſcabriciem confricta læuigat. Coire lac, denſariq; in caſeũ non patit̃, ſi folia potionibus lactis ĩmergant̃. In ſuma, ſtomacho utilis eſt. Et in condimẽtis peculiarem gratiã habet.

BARBARI COROLL.

The.li.7.ca.7
Pli.li.19. ca.8.
lib.20.cap.14.
& de planta.
cauſ.li.2. &.5.

MEntha æſtate uiret, hyeme flaueſcit, humido minus gaudet, ſemel ſata pluribus annis reſtibili fertilitate durat. Menthæ nomen ſuauitas odoris apud Græcos mutauit (hoc enim ſignificat Hedyoſmos) cum alioquin Mintha uocaretur: unde ueteres noſtri Mẽtham appellauere, aut ſortaſſe quoniam odore mẽtem excitat. Theodorus Hedyoſmon in Theophraſto Menthaſtrum interpretatur, ut a Mintha in eodẽ autore ſepararet. De Menthaſtro ſtatim prodetur. Galenus porro Mintham quę ſit odorata, Hedyoſmon, ideſt, Mentham uocari tradidit, Mintham uero quæ ſine odore ſit, Sylueſtrem eſſe Mintham, & ꝓprie Calaminthã appellari uoluit. Strabo in Achaia montem eſſe iuxta Pylum ſcribit Mintham nomine, a Plutonis pellice in hãc herbam conuerſa, Proſerpinæ inuidia, quæ uocatur inquit a quibuſdam Hedyoſmos. Ouidius.
Femineos hortos in olentes uertere Menthas
Perſephonæ licuit.

D

Quærit Ariſtoteles in problematis, quamobrem dicatur, Mentham in bello nec edendam, nec ſerendam? Soluit. Qm̃ inquit refrigeret, abſumendo genituram: ſed cum alij oẽs excalfactoriam uim Menthæ aſcribant, fieri poteſt, ut per ſe calfaciat, per accidens refrigeret: quod & in alijs plęriſq; conſpicitur.

EX. M. VERG. COMM.

SOlo nomine in græcis Mentha cõmendatur: nec quiſq; eſt qui eo audito, ſuauitatem odoris in notiſſima omnibus herba non amet. Id enim Hedyoſmus gręcis eſt. Quod ambitioſe neſcio, an molliter ab eis factum fuit: qui antiqua Minthes appellatione, quæ hominis in eam conuerſæ honorem haberet, parum contenti, nouo, & quod uitæ tantum delitias indicaret, uliginoſis locis feliciter prouenientem herbam nomine ornauerunt. Quo ſecuta ætas, uoluptatis ſuæ magis q̃ alieni nominis ambitioſa, libentius & frequentius q̃ antiquiore illo uſa eſt. Theophraſtus enim nõ alio q̃ Minthes nomine, pluribus locis Mentham indicauit: & ante eum tota Græcia, præſertimq; Arcadia: in qua non procul a Pylo nobilis Minthes cognomine mons fuit: quã Plutonis pellicem poetarum fabulæ, & a Proſerpina, ut ſolent pellices ſemper odiſſe uxores, in hortenſem Mentham transformatam fuiſſe narrant, æterno in æterna planta hominis monumento. Quam uocem Romani magis amantes, ꝙ in ea male habitæ ob amorem puellæ memoria ſeruaretur, una tantum & altera mutatis literis græcorum, Minthen, Mentham ſuam fecerunt. Quotidiani in ſanitate uſus, & præſentis in medicina contra tot mala remedij. Quam cum Calaminthe, quæ Nepeta eſt, miſcere non decet. Sui enim generis Calaminthe herba eſt, a Menthaſtro ſtatim a nobis dicenda: quæ ab imperitis alijs Menthæ appellationibus importune adiecta eſt.

¶ De Menthaſtro. CAP. XL.

ἄγριον ἡδύοσμον

SYLVESTREM Mentham Latini Menthaſtrũ uocant, hirſutiore folio, et ꝓrſus maiore q̃ Siſymbrij, grauiore odore. Quare

minus ad ſanorum uſus expetitur.

A

BARBARI COROLL.

MEnthaſtrũ, hoc ẽ, ſyluestris Hedyoſmos, aliter a Plinio deſcribitur, foliorũ ſpecie a ſatiua differens, quaſi figura Ocimi, colore Pulegij: propter quod quidam ſylueſtre Pulegiũ uocant. Dioſcorides hoc non Menthaſtrũ, ſed Calaminthæ genus unũ (ut arbitror) exiſtimat.

Pli.li.20.ca.4.

EX M. VERG. COMM.

SYlueſtris Mentha Menthaſtrũ eſt, in hortẽſi & ruſtica re cũctis notiſſimũ, ſatis a Dioſcoride deſcriptũ, & quale paſſim ab oĩbus & quotidie uidetur. Inter cætera maius & procerius Siſymbrio ab hoc ſcriptore dictũ fuit: ꝙ multa inter Siſymbrium & Mentham ſimilitudo eſt: mutaturq; & degenerat in Menthã neglectum Siſymbriũ, quemadmodũ ſecundo & quinto uolumine de cauſis plantarũ teſtatus Theophraſtus eſt. Quæ fuit huic ſcriptori cauſa, ut procerius eo Menthaſtrũ eſſe diceret: ne multæ ſimilitudinis inter ſe plantæ uidentes fallerẽt, haberentq; herbarij certã ex proceritate notã, qua Menthaſtrum a Siſymbrio diſcernerent.

¶ De Calamintha. CAP. XLI.

καλαμίνθη

EX Calaminthæ generibus, quædam montibus familiaris, folia Ocimi habens, incana, ſurculos aridos, & caules anguloſos, purpureum florem. Altera Pulegio ſimilis eſt, ſed maior. Quam ſylueſtre Pulegium ideo appellarunt, ꝙ odore ipſum æmuletur. Nepetam Latini uocitant. Tertia Menthaſtro cognata eſt, folijs oblongioribus, caule & ramis maioribus ꝙ̃ ſuperioris, ſed uiribus inefficacior. Omnium folia guſtu feruentia & acria. Radix ſuperuacua. Naſcitur in campeſtribus, aſperis, & aquoſis. Potu, aut illitu demorſis a ſerpente opitulatur. Decoctum potu menſes & urinas expellit. Ruptis, conuulſis, orthopnœæ, torminibus, choleræ, rigoribusq; auxiliatur. Regium morbum expurgat. Præſumpta in uino uenenis reſiſtit. Tineas, cæteraq; interaneorũ animalia, cum ſale & melle pota, enecat. Nec ſecus cocta crudaue ſi teratur. Elephanticos eſitata adiuuat, ſi poſtea ſerum lactis ebibatur. Folia detrita ſi in uellere ſubijciantur, menſes extrahunt, & partus enecant. Accenſa, aut ſubſtrata ſerpentes fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. Sugillata tollunt. Calamintha iſchiadicis imponitur, ut concretum humorem euocet, ſummam cutem exurens. Vermes necat ſuccus auribus inſtillatus.

B

BARBARI COROLL.

CAlaminthã, noſtri fere Nepitã appellant, etiãſi Dioſcorides ſpẽm eius unã priuatim Nepitam uocari tradat. Prorſus tãta inter Menthã, Mẽthaſtrũ, & Nepitã ſocietas eſt, ut mirũ non ſit miſceri qñq; ab auctoribu earũ & ſpẽs & noĩa. Alioqn & q̊d modo Pulegiũ officinis & ruribus uocat̃, haud plane ſcias Calaminthæ genus ſit, an uerũ Pulegiũ. Nepita etiã non ſata naſcit̃. Calamithã grece Cæetã quoq; dictã fuiſſe, teſtis eſt Strabo; q nõnullos ſcribit exiſtimare, Lacedæmonẽ ab Homero nõ cetoeſſam a magnitudine, ſed cætoeſſam a Calaminthæ copia uocari.

EX M. VERG. COMM.

COngenerem aliqui, ſimilem tantũ aliqui Menthæ Calaminthem, quã nos Nepetam diximus, in græcis fecerunt. Subſcribitq; illorum ſententiæ, nomen quod coniunctam ſibi habet Mentham. Habent contra poſteriores illi figuram, qua Menthæ ſimilem faciunt: naturã uero & uires, qui ſui generis herbam eſſe dicũt. Triplicem hanc Dioſcorides ait: diuerſiſq; notis inuicem ſeparat, ſed nõ facile cognoſcendis: tanta trium generũ ſimilitudo eſt. Plinius unum tantũ conſtituit genus lib.20.cap.14. Nepetãq; id uocat. Nicander in theriacis ſuis duo tantũ, & aliter Calaminthes gña cognouiſſe uidetur, aquaticũ, paluſtreq; alterũ: montanũ uero alterum: haud ſane, quia montanã Calaminthẽ ille dicat, ſed cum aquaticã & riguis gaudentẽ dixit, pro

C prium signasse genus uidetur: cui diuersum montanum, & in siccis nascens sit. Versiculi eius sunt. τῆμος δὲ ποταμοῖο πολυῤῥαγέος κατὰ δίνας ὑδρηλὴν καλάμινθον ὀπάζεο χαιτώεσσαν. πολλὴ γὰρ λιβάσι παρὰ ἕζεται ἀμφί τε χείλη ἕρπεται. ἀγραύλοισιν ἀγαλλομένη ποταμοῖσιν. Quorum sensus est. Sumito tunc circa resonantis fluminis uortices comosam frondentem Calaminthem. Copiosa enim prope aquarũ scatebras, & circa labra earum nascitur, fluminibus gaudens. Ex quibus pro comperto habendum est, Nicandro duo hæc tantũ genera esse, locis in quibus nascuntur distincta. Hic tamen ex foliorũ, ramulorum, florum, & odoris diuersis notis sua genera separat. Non facile, ut diximus, inuenienda & cognoscenda: tanta est nataliũ mixtura, & naturę cognatio. Apuleius, quicũq; ille fuit, in cõmentario, q̃d de aliquot herbis reliquit, Nepetã hanc ait montanã. Mentham a græcis dici, a Magis sanguinem Hammonis, ab Italis Nepetam montanam.

De Thymo. CAP. XLII.

θύμος

THymon quidam Cephaloton, alij Epithymum, alij Thyrsion, Latini Thymum, Aegyptij Stephanen, Daci Mosulam. Thymum ab omnibus cognoscitur, surculosus frutex, exilibus folijs & angustis circumdatus, capitulis in cacumine flore purpureo refertis, Gracili solo & petroso prouenit. Vim habet hanc, ut cum sale & aceto potum, pituitam per aluum detrahat. Decocti ius prodest orthopnoicis, & anhelatoribus. Tineas uentris exigit. Menses, partus, & secundas pellit. Vrinas ciet. Cum melle in eclegmate faciles facit excreationes. Recentes tumores discutit cum aceto illitum. Concretũ sanguinem dissoluit. Verrucas Thymi colorem reddentes, pensilesq; tollit. Ischiadicis cum uino & polenta impositum subuenit. Hebetibus oculis in cibo prodest. Perq; utile pro D condimento, dumtaxat ad usus eorum, qui recte ualent.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 21. capit. 10. & 21.

THymũ, siue Thyma plurátiuo numero, siue Thymus, in mari quoq; nasci traditur, extra Herculis columnas, quod eiectum in pumicẽ durescat. In Heroo sinu, color etiamnũ floris in eo est, ceu nondũ absoluti pars. Quæ aquis extat, duricia lapidis aspicitur, similis tamẽ uirenti. Sero floret Thymũ, per solstitia fere cum & apes decerpunt, & auguriũ mellis est. Seritur flore, in quo semen intelligitur: etiamsi oculis deprehendi non potest. Coalescere quidam Thymũ negant, nisi afflatu maris seratur. Ideoq; translatũ ex Attica non durasse in Arcadia. Nunc prouincia inquit Narbonensi Plinius, lapidei campi Thymo scatent. Flos Thymi perit imbribus. Duo autem sunt genera eius. Candidum radice lignosa, in collibus nascens, quod & præfertur. Alterum nigricans, florisq; nigri. Colligunt in flore Thymum, & in umbra siccant. Epithymum quidem pluribus uidetur flos eius Thymi esse, q; & durius sit, & similitudinem Cunilæ nostratis habeat. Sed de Epithymo posterius. Thymum e Thyna laudatur ab Hippocrate. Est autem, ut inquit Galenus, Thyna in terra Thracię locus.

EX M. VERG. COMM.

PRima Thymo laus in antiqua plantarũ historia græcis a Theophrasto est: qui a principio statim sexti de plantarum historia uoluminis longiore descriptione totã eius naturã fortunãq; complexus est. Post Theophrastum latinis a Plinio, & ante Plinium plærisq; alijs, qui Romanorum, Italiæq; hortos & mellationem instruxerunt. Omniũ uero maximã & æternam æterno carmine Maro illi fecit, cum in Georgicis suis cecinit. Redolentq; Thymo fragrantia mella, Romana breuitate, & poëtica dignitate, omnẽ plantæ huius honorem & usum in ruris & apiũ disciplina complexus. Quæ licet pręcipui saporis, & egregij odoris homini mel dederit, in quo extremã suauitatis lineam natura clausit: nec secus q̃; in humana fortuna totum in regibus, auctore Pindaro, fastigiũ desinit, sic mellis extrema in saporibus dulcedo sentiatur: non tamẽ tanta illi gloria hactenus fuit, aut posthac erit, suauitate mellis suauiorẽ homini fecisse cœnam, q̃; multiplici remedio sanitatem eius, & uitã instruxisse, cuius nullũ obrepit homini quacunq; ætate fastidium, κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, ut lyricorum maximus Thebanus poëta cecinit. Quæ ad Thymi historiã, factiq; ex eo mellis bonitatem pertinent, Theophrastus quo diximus loco, Plinius ab illo accepta omnia. 21. uolumine capite decimo, Columella quo loco de apium pabu-

lo & cibarijs agit, in mellificio tandem, ne longiores simus, iampridem plærique alij prosecuti sunt: possuntque uolentes ex tam multis auctoribus ea repetere. Nobis satis est, locos, & auctores legentibus signare. In quibus monemus, quæcunque a Theophrasto dicta fuerint, a Plinio totidem uerbis reddita ciuibus suis fuisse, nec desyderanda Plinium legentibus quæ Theophrastus tradiderit: qui Thymum in duo genera diuidens, candidum, & nigrum, monuit nos quod in Dioscoride legitur, ab aliquibus candidum Thymum dici, non appellationem, sed alterum genus eius esse, a Theophrasto ad hunc scriptorem importune translatum, qui nulla huiuscemodi diuisione usus est. Coloris autem discrimen id Theophrastus in folijs tradidit, in altero genere albicantibus, in altero nigrescentibus. Florem enim hic πορφυρίζοντα, id est, purpurascentem tradit, inter purpuram, & candorem medium: qualis etiam passim uidetur. Sunt Thymi appellationes aliæ. Epithymis, & Thymon, solo declinationis genere diuersæ: antiquæ & ipsæ. Siquidem Theophrastus genere neutro Thymon dixit: sic fœminino genere Epithymida alij herbam, scilicet intelligentes. Potuerunt Aegyptij accæpta a græcis uoce, quoniam forte eo coronarentur, Stephanem, id est, coronam appellasse. Quemadmodum & græci Thyrsion, quoniam Bacchicas hastas, quas in orgijs eius dei Thyrsos uocabant, pro Hederis, ramulis Thymi forte inuoluerent. Suspitiones tamen, seu malis dicere, coniecturę hæ sunt. Quod postremo est κιφαλωτόν, quod capitatum significat, certam ex figura floris capitulorumque eorū in quibus hic florem Thymi purpurascere dixit, rationē habere potest.

A

¶ De Satureia. CAP. XLIII.

θύμβρα

Satureia nota est. Gignitur in asperis locis, & tenui solo, Thymo similis, minor tamen & tenerior. Defert spicam florum plenam, diuque permanentem. Eadem potest quæ Thymum, si modo consimili sumptitetur. Aptus sanis usus. Est etiamnum quædam satiua, syluestri prorsus minor, quæ propter mitiorem acrimoniam commodius in cibos recepta est.

BARBARI COROLL.

B

Pli. li. 19. ca. 8.

Thymbra post trigesimū diem nascitur in maris afflatu sata, nec ut quidam putant aliter. Hæc apud nos & Cunila uocatur, & (ut arbitror) transmarina Cunila est. Apud Columellā Thymbra est condimentarij generis. Satureia quoque a nōnullis Thymbra dicitur. Columella Thymbrā a Satureia diuisit, & Cunilā nostratem esse docuit: quā rustici Satureiam nominānt, colore floris purpureo, ut Thymbrā herbaceo. Quintus Serenius spēm Thymbræ Satureiam intelligit, ut Satureia sit non Thymbra simpliciter, sed Thymbra cephalote, quā Plinius Cunilam capitatā semel tantū, quod meminerim, opere toto nuncupat, intra hæc quæ in Cunilagine dicentur. Cæterū Cunilæ præter satiuam plura sunt in medicina genera, fortasseque hanc Hippocrates intelligi uoluerit, ubi Origanum Cephaloides appellat. Bubulam appellant, semine Pulegij. Origanum ab Aristotele putatam, cuius pastu Testudines cum Serpentibus pugnaturæ, uires suas recreant: quamque in hunc usum nonnulli Panaceam uocant. Quidam falso Ligusticum interpretati eam sunt. Corrupta est in L. Columella dictio, ubi cuniculabula, & interim culabula, pro eo, quod est Cunila bubula, inter pecoris medicinas legitur. Plinius Origanum multis locis, non aliter quam Cunilam bubulam conuertit. Est & Cunila gallinacea, de qua in Origano Heracleotico dictum est. Non omittendum, aduersa dicere hoc loco Dioscoridem, & Plinium. Omnia inquit syluestria fere sunt, & folijs minora, & caulibus succo acriora: sicut Cunila, Origanum, Ruta. Dioscorides contra hic prodidit de Thymbra. Sunt e græcis utique recentioribus, qui non Thymbram, sed Thymbra neutro genere, plurali numero pronuncient. Et nos quandoque seruamus in Satureia. Ouidius.

Sunt qui præcipiant herbas Satureia nocentes,
Sumere.

In Thymbra Paulus Epithymbrum uocari tradit id, quod in Thymo Epithymū. Ridentur merito grammatici fere omnes, in herbarum exponendis, iudicandisque nominibus, in quo & Seruius honoratus sępissime decipitur, & in hac ipsa Thymbra Placidus Lactātius is, qui Papinij Thebaida interpretatus est, Thymbram, a qua Thymbræus Apollo cognominatus sit, latine dici Polium affirmans.

C

EX M. VERG. COMM.

Habemus antiquissimū & probatissimæ fidei scriptoris huius codicē, in quo plures Thym

C brae a principio appellationes aliae leguntur, Clinopodion, Probation, Ageratum, Origanus agrestis: & post barbaras, nulliusq; intellectus plaerasq; alias, a Romanis Cunilam rusticã appellari Thymbrã. Id ueterum latinorũ decretis additũ facile confirmauit, quod constitutũ iam pridem a nobis fuerat, in Cunilarũ genere Thymbrã esse. Siquidem Columella decimo sui operis uolumine de apium pastionibus agens, inquit. Eademq; regio sit fruticis exigui, foecunda, & maxime Thymi, aut Origani, aut Thymbrae, uel nostratis Cunilae, quã Satureiam rustici uocant. Plinius itidem. 19. uolumine capite. 7. inter Cunilas Thymbrã his uerbis numerauit. Thymbrã uero quae sit Cunila, hoc apud nos habet uocabulũ, & aliud Satureia dicta in condimẽtario genere. Estq; quod Columella ait, sic intelligendũ, ut ultima illa disiunctio, uel nostratis Cunilae. &c. non herbas, fruticesq; duos, sed unius duas appellatiões alternet: indicetq; auctor ille, non Thymbrã, & praeter eam nostatẽ Cunilam, sed hac, aut illa appellatione unã tantum significari: & quã antiquus Dioscorides hic noster a Romanis Cunilã rusticam uocari dicit, Columella nostratẽ peregrinitatis ratione in alio genere dixerit. Transmarina enim Cunilae etiã quondã numerabatur. Sicq; bifariam a duobus scriptoribus idem dictũ: a Columella nostras, ut eo pronomine a transmarina distingueret: a Dioscoride rustica, ut a satiua separaret, inutili & minoris efficaciae. Fuisse aũt satiuam Satureiã, & condimentariã idem, in carmine suo testat Columella, cum cecinit serendũ in hortis Nasturciũ, Et Satureia Thymi, referens Thymbraeq; saporẽ. Quae quoniã multo minore acrimonia q̃ rustica illa esset, ideoq; medicinae inutilis, mutato nomine a graecorũ Thymbra, & latinorũ Cunila, Satureia dicta est. Eadẽ quidem, sed diuersis locis nascens, & ex eo diuersae bonitatis, nõ ijsdem ubiq; appellationibus indicata. Quod Plinius aperte ostendit, dicens. Thymbrã uero quae sit Cunila, hoc apud nos habet uocabulũ, & aliud, Satureia dicta in condimẽtario gñe. Nihil certius ex his est, q̃ unam & eãdem Thymbrã Cunilam dici, habereq; in Romana gente id uocabulũ: mox aliud Satureiã. s. in condimẽtario gñe: quod nihil aliud est, q̃ satiuã Satureiã dici. Cunila itaq; Thymbra sit Columellae nostras, ut a peregrina & transmarina discernat: Dioscoridae uero rustica, ut a satiua separetur: Plinio Cunila, incultis & asperis locis: Satureia, in hortis nascens & satiua. Hoc nos de

D Thymbra, Cunila, & Satureia sentimus, q̃d auctoritatibus, ueterũq; indicijs alijs multis confirmari poterat. Sed breuitati consulẽtes, caetera oĩa relinquimus, p̃sertim uno Satureiae nomine totũ hoc genus, ubicũq; nascatur, indicãtibus aetate nostra herbarijs oĩbus: q̃bus nullũ Cunilae alicuius nomẽ est: utinãq; agrestem Origanũ, Thymbrã, & Thymũ non simul miscerẽt. Nouerũt nunc rura oĩa, asperis & incultis locis, montibusq; plaerunq; nascentem Satureiã, ijsdem oĩbus notis, ab imperitis etiã cognoscendã. Omnem hanc cognoscendarũ ex antiquis appellationibus plantarũ difficultatẽ, non tam similitudo, eaedẽq; multarũ uires & notae, q̃ in secernendis diuersa appellatione similibus herbariorũ negligenita fecerunt: eoq; res perducta est, ut tres toto genere diuersas plantas, una appellatione monstrari aliquãdo audierimus.

De Serpillo. CAP. XLIIII.

ἕρπυλλος

SErpillum aliqui Zygin syluestrem, alij Polion uocant, Aegyptij Meruopyum, Latini Serpillum. Duorum generum est. Hortensium odore Sampsuchũ imitatur, atq; in coronas addi solet. Cui a serpendo nomen inditum est, quoniam si qua eius particula terram attingat, inibi radices demittet. Folia & ramulos Origani habet, sed candidiores. In macerijs multo procerius assurgit. Syluestre Zygis appellatum non serpit, sed in altitudinem increscit, ramulos aedens tenues, surculosos, folijs refertos longioribus q̃ Rutae, & durioribus, angustis. Flores iucunde olent, gustãti acres. Radicis nullus usus. Nascitur in petris satiuo efficacius, atq; magis excalfaciens, & ad medendi usum aptius. Menses trahit. Vrinam potu ciet. Torminibus, ruptis, uulsis & iocineris inflammationibus auxiliatur. Et aduersus serpentes potu illituue. Capitis dolores mulcet coctum adiecto rosaceo, & madefactum in aceto. Maxime uero Phreniticis & Lethargicis conuenit. Cruentos uo-

mitus sedat, succus drachmis quatuor ex aceto potus.

BARBARI COROLL.

Serpillo radix multifida, sublimis, retorrida. Crescit in altitudinem quamcunq; adminiculo, aut sepibus appositum. Aqua ei modica satisfacit. Fimo, præcipue iumētorum gaudet. Sed & demissum in puteos, & circa piscinas, & stagna lætissimū prouenit, obnoxium squalori. Translatum uehementer iuuatur, autumno fere seritur. In montibus plærisq; copiosissimū, ut Thraciæ. Seritur autem Sicyone. Athenis quoq;, ex Hymeto deferentibus auulsos ex ijs ramos aquis. In montibus natum, Satureiæ odorem habet, uehementissimum illum quidem, sed gratum atq; mollem. Satiuum non serpit Plinio, sed ad palmi altitudinem increscit. Voluntariū, id est, syluestre, serpit in petris maxime: hoc & pinguius, & candidioribus folijs atq; ramis: Dioscoridi contra serpit satiuum, non syluestre.

Pli. li. 19. ca. 8.

EX M. VERG. COMM.

Serpillum nouerunt, quæ urbes & agros incolunt gentes omnes. Pauci tamen syluestre a satiuo discernere didicerunt: tam paratū ubiq; satiuū est, humana opera a syluestri & horridiore illius aspectu, ad mitiorem & speciosiorem habitū translatum. Quo uno habitu, & ramulorū infirmitate, a syluestri differt. Fit enim in satiuo Serpillo, quod in urbanis & elegantioris uitæ hominibus, ut per se rigentibus ramis stare nequeat, sed hortorum delitijs, & nimia humoris copia uireat quidem speciosius, infirmius tamen per terram serpat. Qua fortuna in urbibus omnia fere sunt, quæ comparata agro sanitatis, uirium, patientiæ, aliorumq; uitæ laborum, & munerū minus habere ubicunq; deprehenduntur. Neq; Herpillum a Græcis, & ex eo Serpillum a latinis dictum est, q; per terram simpliciter serpit, quæ satiui nostra ætate fortuna est, sed q;, ut Theophrastus ait lib. 6. de plantarum historia, proprium quoddam est ramulorū Serpilli incremētum. Priuatim enim possunt in quantā uoluerit aliquis longitudinem trahi, adiecto illis pedamento aliquo: aut si prope sepes plantetur: aut ex altiore loco aliquo deorsum dimittatur. Sic enim in longū protrahuntur: & ab hac plantæ in ramulis eius natura, q; in longū Serpillum latini & græci olus hoc nominauerūt. Syluestris contra illius quod Zygida hic ait uocari, nulla est nominis eius inuenta nobis ratio. Nisi forte a trutina, quā græci Zygon uocant, rectitudineq; eius ad rectitudinem ramulorū in syluestri Serpillo translata ea uox sit. Aut quia ramulis his natiuo lentore ad uinciendum, & uitiliū usum aptis, in re rustica forte uteretur antiquitas, Zygis hoc Serpillum dictum fuerit: & q; eo iugarentur uites, quod ζυγοῦν græci aliquando dicunt, in eadem significatione, in qua ligare & uincire passim latini utuntur. Syluestris Serpilli huius, quod tacuit hic scriptor, duo genera numerauit Theophrastus. Alterum Thymbræam, quod Thymbræ parem acrimoniam habet. Alterum quod odoratius & mollius sit. Hic autem nullā forte in medicina eorū diuersitatem sentiens, unius generis syluestre Serpillum dixit, & ex præcipuo discrimine a satiuo discerni monuit. Multa alia Theophrastus etiā de Serpillo dixit, qualia sunt. Longissime & speciosissime frondere Satiuū, si in puteum descendere dimittatur, podio eius impositū, nec aliud quodpiam genus eius est: plantariq; Serpillum autumno plærunq;, plantari etiā uere: amare domos & hortos: gaudereq; aquis & stercoratione: præsertimq; ex iumētorum fimo: & melioresc ere sæpius translatum.

De Sampsuco. CAP. XLV.

Sampsuchum aliqui nomināt Amaracum, alij Triphyllon, alij Agathides, alij Cnecion, alij Acapnon, Pythagoras Thramben, Aegyptij Sopho, Armenij Myurō, Magi Ichrei asinū, aut Hecigonon Isidis, Romani Maioranam. In Cypro & Cyziceno laudatissimum. Secundum sibi locum uendicauit Aegyptium. Amaracum gens Sicula & Cyzicena appellat. Hærba est ramosa, per terram repens, folijs eius Calaminthæ, quæ tenui folio constat, Letophyllos appellatur, hirsutis & rotundis. Suauissimum odorem spirat, ideo coronis inseritur. Vis eius excalfaciens. Succus decocti potus, conuenit incipientibus hydropicis, & ijs quos urinæ difficultas, aut tormina excruciant. Illita ex melle arida folia, sugillata tollunt. Menses subdita in pesso tra-

σάμψυχον
ἀμάρακον

C hunt. Contra scorpionis ictum ex aceto & sale illinuntur. Luxatis tumoribusq;, cærato excepta imponuntur. Aduersus oculorum inflammationes, tumoresq; cum polline polentæ illini prodest. Acopis malagmatisq; calfaciendi gratia commiscetur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 21. capit. 11. 21.

SAmpsuchus in Syria & Aegypto dicitur, Amarantus uero & Amaracus a Siculis. Item a Theophrasto. Semen ei copiosum, odor molliter iucundus. Radix arida, tellure summa hærens, multifida. Floret æstate, non omnis, sed quam Phrygium cognominant. Semine & auulsione prouenit. Transferri & plantæ solent.

EX M. VERG. COMM.

DIximus primo uolumine, cum de Sampsuchino & Amaracino unguentis ageretur, de Sampsucho & Amaraco ex Plinij historia, quæ satis ad eam rem tunc fore credidimus: distulimusq; in hunc locum, quæ alia tunc ex aliquot græcis scriptoribus omittenda alioquin non erant, nisi ea nunc repetenda fuissent. In quibus præfari illud inutile non fuerit: Magni in plantarū historia referre, quos scriptores, & quibus temporibus scribentes aliquis sequatur: & quæ diuersis locis ijsdem, aut alijs nominibus appellentur, obseruasse. Nisi eñ id fiat, geminari aliquando & augeri in numerū continget, quæ unum sunt: & quod idem natura, aut paulo diuersum ubiq; fecit, aliud uideri: eaq; ratione confundi intellectū, & misceri rerum historiā. Quod in Sampsucho hac fit: in qua si Galenum, hunc ipsum scriptorē in unguētis, & Paulum Aeginetam aliquis sequatur, aliud ab Amaraco uidebitur. Siquidem omnes seorsum de utraq; egerunt, aliasq; in medicina uires alterutri assignarunt: Amaracum calefacere in tertio, in secundo uero ordine siccare dicentes. Sampsuchum extenuādi, discutiendiq; uires habere: & in tertio ordine calefacere & siccare, & in unguentis a Dioscoride diuersa, multa in utroq; numerari, quæ tractata suis locis iampridem a nobis fuerunt. Si Theophrastum, Plinium, poëtasq; latinos, Lucretiū, Maronemq;, & Columellā, eandem Sampsucho Amaracū omnes intelligent. Nihilq; certius Plinij decretis in hac re est. Primū lib. 21. capite. 11. quo loco auctore Diocle ait,
D quod Aegyptus & Syria Sampsuchum uocat, Siculos Amaracum appellare. Mox eodem uolumine iterū, sed capite. 22. Sampsuchum, siue Amaracum in Cypro laudatissimū & odoratissimum. Nec multo post. Fit ex eo oleū, quod Sampsuchinū, aut Amaracinum uocatur. Maro, quod pueri omnes nouerūt, super alta Cythera per Venerem auiam Ascanium transtulit, ubi mollis A maracus illum. &c. Lucretius itidem. Aut Amaracini blandum Stactęq; liquorem. Columella etiam in carmine suo Romanorum hortos excolens ait. Grataq; iam ueniant hilari Sampsucha Canopo, peregrina uoce Romanā Amaracum axpellans. Et ne longiores simus, hic ipse etiā hoc capite, in Sicilia Amaracū uocari Sampsuchum dicit: nec esse inter Sampsuchum & Amaracū, nisi appellationis discrimen. Graues contra, græcorū medici illi, quos paulo ante nominauimus auctores, ad hanc rem sunt: nec nostrū est, ut in Buccolicis legitur, tantas componere lites. Non tacebimus tamen, uideri nobis aliam historiæ, q; medicinæ rationē in multis esse: fieriq; posse, ut, quod idem & congener sit, non tam quia diuersis locis aliter atq; aliter nominetur, q; q diuersis locis natū, diuersas uires habet, diuersum in medicina & historia censeaт: duplexq; Sampsuchū, scilicet & Amaracū fecerint græcorū medici, quod unū idemq; genere est: quoniā non idem uiribus & natura diuersis locis proueniens esset, diuersisq; gentiū appellationibus, ad constituendas diuersas eorū uires, usi fuerint: non duas in natura plantas, sed in una diuersas nominibus illis uires intelligētes: duplexq; Sampsuchinū & Amaracinum unguentū hac ratione a Dioscoride in primo traditum fuisse: nunc autē in plantæ seorsum, ab unguētis historia & medicina, solum Sampsuchū tradidisse, & de Amaraco id solum testatum fuisse, a Cyzicenis & Siculis Amaracum Sampsuchū dici: quod & in Amaracino unguento etiā dixerat, in Cyzico probatissimū fieri: quoniā in ea gente, quod alibi Sampsuchū uocabatur, Amaracus nominaт. Quod & Plinius fecit lib. 13. capite. 1. seorsum de Amaracino et Sampsuchino & ipse agens. Esseq; idem Dioscorid. Sampsuchum & Amaracū illud, in hoc capite presertim indicat, q̊d hic ait, probatissimū in Cyzico & Cypro. De Sampsucho agebat, & nihilominus in Cyzico, in qua Amaracinū probatissimū unguentū fiebat, nasci testaт. Manifesto argumēto, eandē Sampsucho Amaracū, & Amaraco Sampsuchū esse: quodq; Plinius tot locis ait, nihil aliud indicat, q; in Aegypto & Syria Sampsuchū, in Asia deinde, tota Græcia, Sicilia, & ut in uicino fit in Italia Amaracum uocari. Nec si quis ueterū græcorum, latinorūq; historiā

& medicinam diligenter eruscabit, aliter iudicio nostro, de his colligere, ratiocinariq; poterit, præsertim nullam ex professo Amaracum docente Dioscoride, quod relinquendum in quotidiani usus planta, tamq; ob odoris suauitatem amabili, diligentissimo homini non fuerat. Cui a principio adiectæ in Sampsucho tam multæ appellationes, nullam habent nobis rationem, aut causam: nec nos ab eo commentarijs suis additas credimus, sed per tempora illi accreuisse; quodq; hic proposuerit, Sampsuchum tantum fuisse, tum in bonitatis censu Cyzicenũ & Cyprium cæteris omnibus antepos uisse, mox ab eo Aegyptium laudasse, & a Cyzicenis & Siculis Amaracum uocari. Hæc enim in uetustissimo quem habemus latino Dioscoride tm̃ legunt. Quo fit, ut miremur in hoc etiam Barbarum, qui a Cyzicenis & Siculis non Amaracum, sed Amaranthum uocari Sampsuchum dixerit: præsertim docente id tam multis locis Plinio.

A

¶ De Sertula campana. CAP. XLVI.

μελίλωτος.

SERTVLA CAMPANA laudatissima in Attica, & Cyzico, & Carthagine nata. Cuius color uicinus est Croco, boni odoris. Nascitur & in Campania circa Nolam, colore in luteum languescente, odore infirmo. Vim habet adstrictoriam. Inflammationem omnem emollit, præsertim quę in oculis, uulua, sede, aut testibus erũpat, si ex passo cocta illinatur. Interdum autem addito oui luteo assato, aut fœnigręci farina, lini semine, aut polline, aut capitulis Papaueris, intybo ue. Recentes melicerídas per se cum aqua, & ulcera manãtia in capite, illita cum creta chia, uino, aut galla sanat. Stomachi dolores, & cruda & cocta cum aliquo ex antedictis leuat. Doloribus auriũ mitigãdis cruda ex passo instillatur. In aceto, aut rosaceo madefacta, capitis dolorẽ lenit.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 11. & 21.

MElilotos, alij Sertulam campanam, Cato Sertam campanicam, quia folium eius coronamentis sit dicatum, in Campania Italiæ cõmendatissima, ut nostri uolunt, odoratiorq; & candida: deinde Attica in Sunio, mox Chalcidica, ubicunq; uero asperis & syluestribus nata, recens, nec candicans, & Croco q̃; simillima. Melilotos arida, diutius odorẽ continet: qui et Croco uicinus est, quemadmodum & flos. Ipsa cana, placet maxime, folijs breuissimis atq; pinguissimis. Inter aromata, quibus defrutum condiri soleat. L. Columella Cripam pampinacam nominat. Deprauatum esse locum arbitror, & Sertam campanicam, non cripam pampanicam legendum. Nec ignoro & Crepin, & Crepulam haberi herbas, sed quibus ad unguentum & aromata nihil sit opus.

EX M. VERG. COMM.

CAmpanã Sertulã Plinius & Celsus Romani sermonis candidi autores, Melilotum appellant. Cato nulla diminutione usus, Sertam Campanicã dixit, ab usu & natali solo tota appellatione hac illi facta. Nosq; his autoribus græco nomini, latinã uocẽ in titulo capitis addidimus. Nec ratiocinantes facile, quo referenda uox illa κροκίζων esset, quæ Croci aliquid habentem significat, ad colorem contraximus, qui tñ nullibi q̃; in flore uideri potest. Virescũt em̃ folia. Fecimusq; id autore Plinio, qui de ea lib. 21. ca. 9. agẽs ait. Odor eius Croco uicinus est, & flos. Neq; em̃ ad odorẽ referri & cõtrahi uox illa in hoc scriptore poterat. Sequebatur em̃ statim εὐώδης quod odoratum significat. Nisi forte κροκίζων καὶ εὐώδης eodem pertinẽt: dixeritq; hic bis quod ad odorem pertinebat: quod tamen parũ uerisimile est. Quod erat etiam ἐν καρχηδόνι, quæ uox Carthaginem significat, ad Calcedonem detorsimus: qm̃ in græcis aliquot & latinis omnibus sic legitur. Nisi forte neutrum eorum legendum eo loco sit, sed in Chalcide. Siquidem Plinius ibidem ait. Est enim in Campania Italiæ laudatissima: græcis in Sunio: mox Chalcidica, & Cretica. Et hæc pro Sertula Campana notissima nunc etiam omnibus planta, satis hactenus dicta sint.

¶ De Maro. CAP. XLVII.

μάρον ὑσσόβριον

MARVM aliqui Origanida, aut Hysobrion uocant. Herba cognita uulgo, surculosa, flore Origani, folijs multo candi-

C dioribus, flore odoratiore. Vim habet Sisymbrio consimilem. Substringit enim, & modice calfacit. Qua de causa illitu, serpentia ulcera sistit. Et in calidas illitiones additur. Iuxta Magnesiam & Traleis copiosissima gignitur.

Pli. li. 12. ca. 24

BARBARI COROLL.

DE Maro Plinius inter odoramenta sic loquitur. In Aegypto inquit nascitur Marum, peius quam Lydium, maioribus folijs, ac uarijs: illa breuia, minuta, odorata. Lydium Marum Plinio fortasse fuerit, quod Dioscoridi Magnesium: cum sit Magnesia Lydiæ ciuitas penes Sipylum, cui uicina Caria est, in qua Tralles, ubi Marum quoque nascitur. Est & Magnesia penes Mæandrum, et Tralles in Caria: nō tamen ut Lydium propterea decernam idem esse quod Carium, gentis suæ, ut Plinius ait, appellatum nomine, culinisque principale, ut in Cario demonstrabitur. Habent & Arabes suum Marum, siue Maru, sed penitus diuersum, & magnis ambagibus impeditum: inter quas illam sit satis indicasse, quod species eius sunt Mellissophyllon, Marrubium, & Buglossa: quo nihil dici poterat ineptius.

EX M. VERG. COMM.

SEmel tantum Mari (modo illud huic idem sit) Plinius meminit. 12. uolumine cap. 24. tantaque breuitate, ut quale id sibi fuerit, non facile intelligatur. Nihil enim ultra tradidit, quam nasci in Aegypto Maron peius quam Lydium, maioribus folijs, ac uarijs: illa breuia, minuta, ac odorata. Nihil enim de Maro in censu medicæ materiæ Paulus Aegineta docuit. Et qui nobis sunt græcus & latinus uetustissimi Diosc. codices, nullum hoc loco, neque alibi Maron ostendunt. Ex eo nihil in peregrina planta, & ad Meandrum in Lydia nascente, præter pauciora illa ex Plinio accæpta, dici a nobis potuerunt. Non tacebimus tamen, uideri nobis in eius historia non satis inter se conuenire, scriptorem hunc nostrum, & Plinium. Hic herbam omnibus notam, surculosam, flore Origani: ideoque Origanida, quasi minorem Origanum dictam, cādidioribus Origano folijs, & multo odoratiore flore describit: inter nostrates præterea, & si ad Magnesiam & Trallis nasci dicat, nostrique orbis odoratas alias numerat herbas Melilotum, Acinon, & Baccharem. Ex quo credendum, similem, & natura congenerem illis esse. Plinius cōtra, suum Maron inter peregrinos odoratos frutices numerat Ligustrum, & Aspalathum: & ab historia Aspalathi statim in Aegypto nasci Maron dicit: non absurda penitus suspitione, si quis dubitet, nō esse Plinij & Diosc. idem Maron. Nobis ob eas quas diximus causas, inclinat animus, diuersa esse. Acceditque opinioni nostræ, quod Plinius in Aegypto nasci Maron tradit: licetque peius Lydio, in quo poterit Magnesium hoc, & Trallianum forte intelligi: quoniam ad Meandrū in Lydia utraque ciuitas illa fuit: hic tamen Aegypti non meminit, quod relinquendum in censu bonitatis non erat, sed simpliciter ad Magnesiam & Trallis nasci dixit. Plinius præterea folia Lydij Mari, hic flores odoratos esse dixit. Sed quod ratiocinari in tota hac re & animaduertere aliquem oporteat, historia utriusque scriptoris est: quorum alter inter herbas Maron numerat, & Origano comparat: alter fruticibus coniungit, nec aliter quam de frutice omnia tradit.

D

De Ocimastro. CAP. XLVIII.

ἄκινος ἄκονος

ACINOS, aut Aconos a Græcis dicitur, ab alijs syluestre Basilicum. Latinis Ocimastrum, tenui siccoque ramulo herba, Ocymo similis, odorata, sed hirsutior. Qua coronæ factitantur. A nonnullis olitoribus colitur. Menses & aluum pota sistit. Illita panos, ignemque sacrum sanat.

Pli. li. 21. ca. 15.

BARBARI COROLL.

DIffert Acinos ab Acono: quod Acinos Ocimastrū est, siue Ocimi syluestris genus: Aconos spinosa, breuis & lata herba, Eryngio a quibusdam contributa, spinis latioribus. Acinos familiaris Aegypto herba, coronarum & ciborum gratia obseritur: sponte uero nascitur æquinoctio. Hanc et Acinoen, & Acinean Plinius appellat, & Epipetron, nunquam florentem. Aequinoctio inquit nascuntur Aphace, Achine, quam Epipetron uocant. Vt nesciam tamen, legendū ita sit, an illo modo potius, Aequinoctio nascuntur Aphace, Acinos, & quam Apipetron uocant, quæ nunquam floret. Vt duo gña faciamus, Acinon, et Epipetron. Alioquin Theophrastus, unde Plin. ea mutatus est, Epimetrō quidē (ita enim ipse nominat) nunquam florere scribit. De Acino

mentionem nullam habet. Hippocrates Epipetron ad tumores & inflamationes cõmendat, illi tu folijs eius decoctis & impositis. Hanc ipsam proprietatem. Acino Dioscorides adscripsit: ut coniectari liceat, Plinij uerba quæ prætexui, legenda esse in hunc modum, Aequinoctio nascuntur Aphace & Acinos, quam Epipetron uocant. Mirum grauissimos autores Plinium, & Dioscoridem in huius herbæ medicinis cõtraria præcipere, alterum cieri ea posse menses & urinas, altero contineri. Nec illud mihi abierit indictum, primo & uigesimo libro, priore mentione (bis enim loquitur ibi Plinius de Acino) in uetustis aliquot codicibus, non Acinon, siue Acinoen, sed Chenopus legi, quo nomine anserino pedi similis herba significatur. Sed corruptum locum suspicor, etiam si Chenopus quoq; celebratur herba.

A

EX M. VERG. COMM.

QVuod hactenus legerim, nulla Theophrasto in plantis suis Acinos est. Plinius pluribus locis Acini meminit: sed ut modo Acinon, modo mutatis aliqbus literis Acinoen, librarij magis scripserint q̃ ipse: nihilq; certius his quæ ab hoc scriptore accepta lib. 21. cap. 27. his uerbis tradidit. Acinon & coronarum causa, & ciborum Aegyptij serunt. Eademq; erat quæ Ocimum, nisi hirsutior ramis & folijs esset, & admodum odorata. Quod solũ non est illi cum hoc scriptore idem, menses & urinæ sunt: quos hic sistere, Plinius ciere Acinum testatur. Dioscoridi tamen subscribit Paulus Aegineta in .6. mediocres adstringendi uires habere Acinon, dicens, ideoq; potã menses & aluum sistere. Nunq̃ florere Acinon, idem Plinius eodem uolumine, sed cap. 15. ait. Qua floris priuatione & nota, non male forsitan suspicetur aliqs, quã Theophrastus. 8. de plantarum historia uolumine Epimetron uocat, hisq; uerbis tradit, ἔνια δὲ καὶ ὅλως ἀνανθῆ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίμετρον, quod est, Quædam etiam omnino non florent, ut Epimetron, Acino huic eandem esse, & quam Plinius eodem loco Epipetron dicit: ut in alterutro unius literæ tantum uitium sit. Plinij uerba sunt. Et æquinoctio nascens Aphace, Acinos, quam Epipetron uocant, quæ nunq̃ floret. Seri in hortis Acinon a quibusdam hic ait, Aegyptios intelligens: qui ad coronas & cibos ea passim uterẽtur. Ocimo notissimo cunctis oleri similis Acinos est: ob eam q; similitudinem a posterioribus addita huic scriptori uox illa est. A quibusdam syluestre Basilicum dici Acinon: quoniam quod græcis & latinis Ocimum fuit, nobis ex multo tempore Basilicũ in quotidiano sermonis usu est. Non multi tamen facienda uox ea est.

B

De Bacchare. CAP. XLIX.

βακχάρις

BACCHARIS hærba fruticosa, quæ in coronas addit̃. Cuius folia aspera sunt, media Violæ & Verbasci magnitudine. Caulis angulosus, cubiti altitudinem petens, adnatis appendicibus aliquantulum asperis, flore purpureo subalbicante, odorato. Radicibus Veratro nigro similibus, quibus odor inest Cinnamomo proximus. Asperum, squallidumq; solum amat. Radix in aqua decocta ruptis, uulsis, præcipitatis, spirandi difficultati salutaris. Item diuturnæ tussi, & urinæ difficili. Menses pellit. Contra serpentium morsus utilissime datur in uino. Recens radix apposita, partum extrahit. Puerperis eius decoctum in desessionibus prodest. In diapasmata utiliter inseritur, iucũdi odoris gratia. Folia, utpote quæ adstringant, capitis doloribus illitu prosunt. Oculorum inflammationibus, mammis tumentibus a partu, ægilopijs incipiẽtibus, ignibusq; sacris auxiliant̃. Odor somnũ gignit.

BARBARI COROLL.

BAccharis, quæ & Baccar dicitur, qua fascinum depellitur, radicis dumtaxat florisq; odorati est: a quibusdam uocata Nardum Rusticum falso, cum Nardus Rustica sit Asarũ. Oleum, & unguenta ex ea radice fieri solita, Hippocrates, & Cephisiodorus, & Aristophanes poetæ testes sunt. Vnde quidam errore ducti, Barbaricam eam uocabant. Addit Cephisiodorus, & pedes eo lini consueuisse, ut Aegyptio manus, Sisymbino brachium, malas & papillas Palmeo, Amaracino comam & cilia, Serpillino ceruicem & genua: quod & in comœdia cecinit Antiphanes. Baccharis inquit Galenus, Hippocrati unguentũ quoddam Lydium significat. Similli

C mūm Bacchari Combretum, sed ꝓcerius, & foliorū exilitate usq; in fila extenuatum. Baccha rem Plinius Asarū, Dioscorides a nostris appellari uolūt Perpensam, Aretij, & in Illyrico nascē tem, cōmendatissimam ad calculos: si modo eadem est cum Perpressa: utroq; em̄ mō legitur, & alterutram lectionē deprauatā esse duco. Sunt exemplaria, in quibus nec Perpensa, nec Perpres sa, sed spersa, siue sparsa scriptum sit. Nō defuere, qui Baccharem genus esse floris existimarēt: quem mō Caryophyllon uocamus, sed syluestris: nunc altiles ij spectantur, ab odore ita cogno minati, tāta uarietate, amplitudine, pulchritudine, ut Rosę pares, non inferiores uideri possint, cū eaq; de principatu certent: quando nec colore superantur purpureo, uermiculato, candido: nec odore, nisi ꝙ a longinquo plus olet recens Rosa. Iam nihil Rosa fugacius. lōgissima namq; decerptis mora dies. Caryophyllo in triduū, & amplius uita, uigorq; durat. Aliqbus tanta ma gnitudo, Patauinarum pręcipue matronarum cura, ut orbem utraq; manu complecti fere ne queas. Folia quaterna, quinaq; nonnullis Rosę mō numerosa, mirabili quorundā alabastro cul turę ratione: q dehiscens, ipso staminum loco alabastrum ostendit alium, pandentem se paulo post in florem, caliculo priore consenescente. Scio putare aliquos Caryophyllon ueteribus fu isse Caltham. Sed cum Virgilius nobis eam luteolo cecinerit colore tinctam, nec Plinius a Vir gilio dissentiat, nondum uideo qui possit ita statui. A Caltha porro Calthulæ uestis genus dici tur, ut a Croci similitudine Crocotula. Quæ sit autem Barbarica, cuius mentionem supra mo do fecimus, non constat. Nam Sylua barbarica, idest, Conseminea omnino aliud est: quippe quæ ager sit glandibus, & quæ sunt ijs similia, manu consitus. Nam & uineæ Conseminales di cuntur, in quibus diuersa uitium genera conseuerint, autor Columella. Nam sylua Ciminia, cuius omnes fere mētionē habēt, Strabo, Plinius, poeta Virgilius, & Sillius, in Ethruria mon stratur inter coloniam Tusellanam, & Viterbium, & ubi nunc uici lacus dicitur. In ea sylua lo D ca sunt, in quibus depacta in terram non extrahūtur. Fuisse quidem inter Romanum Sabinūq; agrum quæ Sylua diceretur, scio autore Stephano. De Sylua qnoq; populi Romani propria, seu hæc, seu alia Cicero in actionibus suis contra Rullum Tr. Pl. meminit.

EX M. VERG. COMM.

DIximus primo uolumine cum de Asaro ageremus, multa quę ad Baccharem pertinerēt. Illudq; præcipue tunc legentes monuimus, non illic, sed hoc loco priuatim de ea nobis agen dum fore: quod reddere modo nos decet: & si non adeo multum sit quod in notissima omni bus planta repeti ex antiquis possit, aut debeat. Satis eam descripsit Plinius libro. 21. capite. 6. satis & rura omnia uolentibus eam ostendunt. Nosq; utriusq; Plinij scilicet, & ruris auxilio, q̄d erat in scriptore hoc, amare Baccharem aspera loca, & ἔνικμα, idest, uliginosa & humentia, in cō trarium habitum detorsimus: diximusq;, rati antiquam fuisse lectionem, ἄνικμα, nec humida: propter ea, ꝙ Plinius ait, Gracili, nec humido solo prouenit: & in quibus ea nascitur locis, aqs & humore omni plęrumq; carent.

De Ruta. CAP. L.

πήγανον

RVta duplex, Montana, quam aliqui Rhyten montanā uocāt: & hortensis, quā Aegyptij Epnubū, Syri Armala, alij Besasa. Aphri Churma. Mōtana syluestrisq; acrior est, & in cibis damnata. Sa tiua uero quæ sub arbore Ficus enascitur, magis in cibos admittit. V traq; urit, calfacit, exulcerat. Vrinā ciet. Mēstrua pellit. Aluū sistit potu, ciboue. Lętaliū medicamentorū antidotū est, si semen ex uino acetabu li mensura ebibatur. Folia per se pręsumpta, aut cū nuce iuglāde, aridis q; ficis, inefficaces uenenorū uires reddūt. Cōtra serpētes simili mō su mere cōuenit. Geniturā cibo, potuue extinguit. Cū Anetho sicco deco cta, tormina sedat. Facit ad pectoris laterūq; dolores, difficultatē spirā di, tusses, pulmonis inflāmationē, coxendicū articulorūq; cruciatus, & rigores febriū circūitu repetentes, pota ut antedictū est. Item ad inflati ones coli, uuluæ, rectiq; intestini, decocta & imposita. Fœminas uul uæ strangulatu liberat, si a genitali sedetenus cum melle subijciatur.

A

Feruefacta ex oleo & pota, uētris tineas excutit. Articularijs doloribus ex melle, aquæ inter cutem cum ficis illinitur. Eisdem in potu auxiliatur, decocta in uino ad dimidias parteis, & oblita. Cruda, conditaq́ꝫ cibo, uisus aciem excitat. Dolores oculorum cum polenta lenit. Doloribus capitis cum rosaceo, & aceto illita auxiliatur. Profluentem naribus sanguinem sistit, trita et indita. Testium inflammationibus cum laureis folijs imposita, & eruptionibus papularum cum myrto & cærato prodest. Cum pipere autem & nitro affricta, albæ uitiligini medetur. Cū eisdem illita formicationes tollit, & uerrucas quæ thymi florem representant. Contra impetigines cum alumine & melle utilissime imponitur. Succus in mali punici calyce calfactus, aurium dolori efficaciter in funditur. Hebetudinem oculi qui sensere, Ruta cum Fœniculi succo ac melle peruncti iuuautur. Ignem sacrū, ulcera quæ serpunt, aut in capite manant, cum aceto rosaceo & cerusa persanat. Mansa Alliorū, Ce parumq́ꝫ acrimoniā domat. Montana si copiosius estur, interficit. Dum florem promit, & ad murias colligitur, cutem inflat, et rubore quodam inficit, cum pruritu ac uehementi inflamatione. Oportet itaq́ꝫ eam unctis antea manibus & facie colligere. Tradunt succum gallinaceis pullis insparsum feles arcere. Adijciūt eam quæ in Macedonia circa Olcimū amnem prodeat, comedentes interimere. Montosus aūt is locus, ui peris scatet. Semen eius potū cōtra intestina uitia efficax est. In antidota cōmode additur. Contra incontinentiam urinæ, tostū semen septenis diebus potui datur. Radix huius montanum Moly uocatur. Syluestris Ruta satiuæ similis est. Prodest comitialibus, & coxendicum doloribus. Menstrua mouet. Partus enecat. Acrior est uiribus q̃ꝫ hortensis & ualidior. Syluestris, utpote noxia, cibis abdicatur.

B

BARBARI COROLL.

Pli.li.20.ca.13.

RVtam, ut alia quoq́ꝫ olera, quæ diu uiuunt, unitas caudicis, & p̄grandes rami, quos Acre monas, & Cremonas quandoq́ꝫ Græci uocant, arborem uideri faciunt. Latiora satiuæ folia, Rami fruticosiores. Cicuta Rutæ aduersa, probabili argumento: quoniam colligentes Rutam, manus Cicutæ succo muniūt sculptores, pictoresq́ꝫ. Ruta in cibo utuntur, ꝑpter uisum. Mustel la cum serpente dimicatura, in murium uenatu, Rutam prius edit. Pythagoras marem minoribus & latioribus folijs, & coloris herbacei, discreuit a fœmina & odore. Humorē, fimū, hyemē Ruta odit: apricis gaudet & siccaneis, terra q̃ꝫ maxime lateritia, & cinere: qui & miscetur semen ti, ut careat erucis. Mustū Rutarum populo Romano dari solitum, non ignotum est.

¶ De Syluestri Ruta. CAP. LI.

πήγανον ἄγριον

RVtam syluestrem aliqui appellant Hypericō, alij Androsēmō, alij Coron, alij Chamæpityn, Romani Hederalem, aut Centonalē, Aphri Churma semmaced. Odor seminis resinosus est. Ideo Cha mæpitys aliquibus nominatur. Frutex est surculosus, rubescens. Folia Rutæ figura, flores lutei, qui digitis triti sanguineo succo manant. Vnde Androsæmon uocitarūt. Ramuli subhirsuti. Siliquæ teretes hordei effigie, in quibus semen nigrū resinā olens. Gignitur in cultis & aspe

C ris. Vrinam ciet. Menses appositu trahit. Pota cum uino, quartana liberat. Folia cum semine ambustis illitu medentur. Et diebus quadraginta epota ischiadicos sanant. Vocant etiamnum hoc modo syluestrem Rutam, quod in Cappadocia & Galatia Asiæ finitima Moly dicitur. Frutex est, qui ab una radice multos emittit cauliculos. Folijs multo q̃ alterius Rutæ longioribus, tenerioribusq́;, odore graui, flore candido, capitulis in cacumine paulo maioribus q̃ satiuæ Rutæ, quæ tribus maxime partibus constant. In quibus triangulum semen, subruffum, gustu amarum recluditur. Cuius est usus. Semen autumno maturescit. Quod cum melle, uino, croco & fœniculi succo, ac gallinaceo felle, teritur contra retusam oculorum aciem. Sunt qui eam Armalam uocēt, Syri Besassan. Qui Cappadociam incolunt, Moly, quoniam quandã cum Moly seruet similitudinem. Radice nigra, flore candido. In collibus & læto solo prouenit.

BARBARI COROLL.

Rutæ syluestris proprium genus est. Montana hæc, & uulgaris. Sed & Hipericon nõnulli ad Rutam syluestrem referunt: de quo inferius.

Ruta Galatica hæc est, quam Plinius intelligit præcipuam in antidotis.

De Moly. CAP. LII.

μῶλυ

D Moly aliqui syluestre Leucoion appellant. Folia habet graminis, latiora, humi sparsa, florem albæ uiolæ similem, sed minorem, lactei coloris. Caulem candidum, quaternum cubitorum. In cuius cacumine inest aliquid quod Allij speciem referat. Radix parua, bulbosa, quæ mirum in modũ ualet ad aperiendas uuluas, si trita cum irino unguento in pesso subijciatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 4.

Moly Homericum, Phineo & Cyllene Arcadiæ uernaculum, radice nigra, Cepæ magnitudine, rotunda, folio Scyllæ. Negat Theophrastus uerum esse quod Homerus cecinit, difficulter effodi: affirmat Plinius. Hanc uates ille a Dijs uocari putat Moly, Mercurium inuentorem fuisse, Vlixiq́; contra Circes ueneficia monstratam. Ouidius. 14. Metamorph.

Pacifer huic florem dederat Cyllenius album,
Moly uocant Superi, nigra radice retentum.

Aliqui florem eius nõ candidũ, ut Homerus, sed luteũ pinxere. Plinius in Campania effossam, ægre inter difficultates saxeas & allatam sibi meminit, radicis triginta pedes longæ, ac ne sic quidem solidæ, sed abruptę. Tale uerũ est Moly. Dicitur & Moly Ruta Galatię, de qua diximus: q̃d solum ætate nostra medici nouere, Harmelã uocantes: quemadmodũ & Dioscorides & Galenus a Syris dici eam testantur. Differt ab hac Molon, quam & Syron dici tradit Plinius, etiamsi Oestron, non Syron in exemplaribus quibusdã legit̃, scapo striato, folijs paruis, mollibus, radice quatuor digitorũ, in qua extrema Allij caput est: anhelantibus, & stomacho ꝓdesse credita.

EX M. VERG. COMM.

QVOD in græcis & latinis poetis passim auditur, & celebratur Moly, Homericum, illud est, q̃ cõtra Circes ueneficia Vlyxẽ Mercurius armauit: & in quo describẽdo poeta ille pluries decima Odisseę Rhapsodia cecinit uersus. ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργειφόντης, ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν. ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος. μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοὶ, καλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν. ἀνδράσι γε θνητοῖσι θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. Quodq́; Naso in Transformationibus suis dixit. Pacifer huic florem dederat Cyllenius album, Moly uocant Superi, nigra radice retentũ. Et q̃d in Priapeis carminibus audit̃. Hinc legit̃ radix de qua flos lacteus exit, Quam cur Moly uocant: mentula Moly fuit. Omnia nullam habent, nisi ex Homerico illo

figmẽto causam & rationẽ. Quam tamẽ graues græcorũ & latinorũ scriptores, honorem hunc principi omnium poëtarum, ut nos credimus, habentes, tanti fecerint, ut Theophrastus libro nono de plantarum historia Moly describens, Homero, præterquam in radice, subscripserit: testatus in Phæneo & Cyllene Arcadiæ nasci, quale Homerus cecinit, radice rotunda, ceposaque, folio Scyllæ: usumq́ eius contra ueneficia & excantationes esse: non tamen difficulter, ut Homerus dixerat, ex terra effodi. Et post Theophrastum Plinius libro uigesimoquinto capite quarto, omnia a Theophrasto dicta Romanos docens, hæc amplius tradiderit, nigro colore radicem eius esse: nec candido flore, sed luteo ab aliquibus græcis describi: nasciq́ in Italia, & ab herbarum peritis medicis sua ætate allatum sibi ex Campania, inter difficultates saxeas natum, radicis triginta pedum: quæ nec tota effossa esset, sed abrupta. Ex his tam multis, tantæq́ auctoritatis ad hanc rem testibus, ratiocinari, colligereq́ necesse est, proprium habere genus inter herbas Moly: nomineq́ hoc non syluestrem Rutam, sed sui generis herbam communiter indicari: in Galatia tamen & Asia priuatim syluestrem Rutam eo appellari. Quod manifeste in sexto Paulus Aegineta indicat, de eo his uerbis agens. Moly, quod agrestem Rutam aliqui. &c. Et præter Paulum in græcis & latinis omnes fere alij in agresti Ruta hoc nomine utentes, non aliam ob causam, q̃ q in Cappadociæ & Asiæ Galatia syluestris Ruta, ut hic paulo ante testatus est, eo indicabatur. Neq́ ætate hac nostra Moly aliud, q̃ syluestrem Rutam significat: eam scilicet quã Plinius in Galatia nascentem, in antidotis præcipue laudauit, Galatiam appellans. Dioscorides tamen aliud a Ruta Moly esse intelligens, cum de agresti Ruta testatus esset Moly a quibusdam uocari: de eo quod priuatim Moly ab Homero & Theophrasto dicit̃, egit, ex proprijs notis eum legentibus ostendens. Vidimus nos undiq́ scriptoris huius historiæ, præterq̃ in flore, respondentem plantam: quem luteo, non candido, & ut hic ait lacteo colore ostendebat: ex quo non penitus uanum opinati sumus quod a Plinio dicitur, tradidisse quosdam luteo flore Moly esse. Verumtamen contra Homerum & Theophrastum temere quispiam aliquid dixerit: neq́ ego id ausim: cum similitudo naturæ in huiuscemodi late pateat, & ea multiplici uarietate solita sit suos diuersis locis flores effingere. Non relinquendum illud etiam, q parum uerisimile est, proferre Moly hoc caulem altitudine cubitorum quatuor: suspicamurq́ nos in cubitorum numero uitium esse: neq́ enim herbæ, fruticisue, quale Moly nunc ostenditur, sed arboris legitima altitudo ea est.

¶ De Panace. CAP. LIII.

πάναξ

PAnax nonnullis Heracleum dicitur. Ex quo Opopanax colligi solet. Plurima ex parte in Beötia, & in Phocide Arcadiæ nascitur. Ibiq́ compendij caussa studiose colitur. Folijs est asperis, in terra iacentibus, hærbacei coloris, ad ficulnea accedentibus, in ambitu quinquepartito diuisis. Caule, ut Ferulæ altissimo, qui lanugine quadam incanescit. Folijs etiam minutioribus obsitus. Muscarijs ceu Anethi in cacumine. Flore luteo, & semine odorato, feruenteq́. Radices habet multas ab origine una candidas, graue olentes, crassi corticis & amari. Nascitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. Excipitur succus incisa radice, recenti caulium pullulatu. Ea candidum succum emittit, qui siccatus, in summa cute croceum colorem contrahit. Effluentem autem succum excipiunt, folijs excauato solo stratis, quæ siccata tolluntur. Simili modo caule messibus inciso, profluentem succum eximunt. Meliores ex radicibus albæ, rigidæ, & siccæ, ingustabiles, aromaticæ, feruentes gustu. Fructus ex media Ferula cibo idoneus est. Sed ex agnatis stolonibus, ab usu cibario abhorret. Maxime in hoc succi genere probatur, q̃ amarissimus, interne albus, aut subfuluus, foris ad croci colorem inclinans, læuis, pinguis, friabilis, statim in aqua eliquescens, gra=

C ui odore. Niger improbatur ac mollis. Adulteratur Ammoniaco, aut Cæra. Sed synceri experimentum est, si digitis in aqua friatus resoluatur, & lactescat. Excalfacit, mollit, extenuat. Febriũ rigoribus, uulsis, ruptis, laterum dolori, torminibus, stillicidio urinæ conuenit. Contra uesicæ scabiem ex aqua mulsa, aut uino bibitur. Menses trahit. Fœtum enecat. Inflationes quæ uuluam male habent, duriciasq; ex melle impositus discutit. Ischiadicis illinitur. Acopis, & capitis medicaminibus ammiscetur. Carbunculos rumpit. Podagricis cum uua passa illitus, subuenit. Dolore dentium liberat, cauis inditus. Oculorum aciem excitat. Ex eo & Pice optimum fit emplastrum contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur. Ramenta radicis uuluæ admota, partus extrahunt. Ad uetera ulcera efficax est. Nudata ossa, corpore operit, si trita cum melle illinatur. Semen cum Absinthio sumptum, menses pellit. Cum Aristolochia prodest aduersus animalia, quæ uenenum eiaculantur. Contra uuluæ strangulatus in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

Plin. lib. 25. capit. 4. & 12.

Panaces generibus continetur pluribus. Syriũ nascitur unguẽtis: quod & in Psophide Arcadiæ, circaq; Erymanthi fontes gignitur. Ferula sui generis quinq; cubitorum, folijs quaternis, mox senis, humi stratis, ampla magnitudine, rotundis in cacumen, oleagineis. Radix autumno, caulis messibus inciditur. Precium succo, in libras bini asses, erant candido. Laudatur enim in primis candor eius coacti: sequens pallido statera. Niger colos, & mollicia improbat: id quod ex Macedonia affertur, Bucolicon uocant: quoniã armentarij succum excipiant erumpentẽ sponte. Hoc celerrime euanescit. Secundũ genus Asclepion. Tertium Heraclion. Quartum Chironion. Quintũ Centaurion, & Pharnaceon. Theophrastus primũ genus Heraclion uocauit, folio magno & lato, undiq; sesquipedem. Radice digitum crassa, bifida, trifidaq;, sub salsa, odore turis. Idem auctor & Panaceam noĩat, circa Clitorium nascentem in Arcadia. Nec constat, an hæc idem sit habenda, quod Panaces Arcadicũ, de quo per huius capitis initia disserui. Panaces ipso nomine morborum omnium remedia promittit: ob id & medicamento ad uina quæ corrumpi nolunt, Panaceæ nomen dedere scriptores Græci. Radice huius euulsa, religio erat, impleri scrobem eius uario frugum placentarumq; genere: in mercedem uidelicet & piamentum terræ. Panaces, & Panax, Galeno teste dici solita.

D

EX M. VERG. COMM.

Libẽter in Herculeo Panace hoc, & alijs quæ statim sequũtur, Asclepio scilicet, & Chironio, ut in bonorũ uirorũ arbitrijs quotidie fit, tertium aliquẽ dari mihi uelim, qui diuersa, contrariaq; de omni Panace sentientibus duobus maximis auctoribus, scriptore hoc, & Theophrasto, alteri accedens, non leuẽ dirimeret litem, & certiore aliqua nota, ex tam multis unũ saltem Panaces nobis ostenderet. Turpiter em̃, nec sine graui iactura ignoratur, quod solo audito nomine, malorũ omnium medicinã, & remedia homini pollicetur. Liceret ad hãc rem Plinio uti: sed alienæ potius historiæ interpres, q̃ suæ assertor ille est: miscens q; duorũ sæpenumero simul scriptorum dicta, difficiliora omnia, & minus certa legentibus facit: nunc peregrinã Italiæ plantam, & unguentis utilem in Syria nascentem, nunc in hortis nostris consitam, & in uitæ quotidiano usu receptã: nunc ex tam multis eius generibus unum tantũ docens, modo multa & plura q̃ hic & Theophrastus numerãs. Quo fit, ut in tanti nominis apud ueteres planta, nostra uero ætate non satis nota, difficiliora omnia futura sint.

De Panace Asclepij. CAP. LIIII.

πάναξ

Panax Asclepij caulem a solo emittit tenuem, cubitalem, geniculatum, maioribus q̃ fœniculi folijs, hirsutioribus, odoratis, aureo flore, acri, odorato, ex muscarijs dependente. Radix parua est & tenuis.

Auxiliarem uim habent flores & semina, contra ulcera, phagedænas & tubercula, si trita cum melle imponãtur. Aduersus serpentes ex uino bibuntur, & cum oleo illinuntur. Aliqui Panaces syluestre Origanum uocant, alij Cunilam: de qua in Origani mentione diximus.

A

BARBARI COROLL.

PAnaces Asclepion, dictum aiunt, quoniã is filiam Panaciã uocauerit. Huius radicẽ Theophrastus multi & falsi corticis haberi dixit: quod quidẽ priori gñi a Dioscoride tribuitur. Est & Heraclion appellatũ, Herculi ascriptũ inuentori, quod ab alijs Origanũ Heracleoticum syluestre accipitur. Quidã Heraclion intelligunt genus id, q̊d mentione proxima descripsimus.

BARBARI COROLL.

QVæ hic Asclepiũ Panaces, folia Feniculo similia habere dixit Theophrastus li. 9. de plantarũ historia, Thapsię nulla diuersitate cõparauit. Siqdem Thapsia Feniculi folio est: ut hic in eius historia non multo post dicet. Idẽ radicem Panacis huius crassam, & candidã esse dixit. Verba eius sunt. τὸ δ' ἀσκλήπιον τὴν ῥίζαν μῆκος μὲν ἐσὶν ὡς σπιθάμην, λευκὴν δὲ καὶ παχεῖαν σφόδρα. Eiusq; nos accedẽte testimonio ꝓbauimus, q̊d in uetustissimo & oĩm ꝓbatissimo mihi codice legebatᷣ, ῥίζα δὲ μικρὰ λευκή, q̊d est, breuis & candida. Multus, & paulominus q̃ ubiq; in impresso codice hic error est: ut λεπτὸν, & λευκὸν, quorũ alterũ tenue, alterũ candidũ significat, inuicem cõmutentᷣ. Quãq; alij tenuẽ uerterũt, nos Theophrasti et melioris codicis fide adiuti, candidã diximus. Non posse aũt tenuẽ legi, idẽ Theophrastus indicat, dicens, σφόδρα παχεῖαν. i. ualde crassam esse. Superest, ut de longitudine eius etiã aliqd dicamus. Theophrastus σπιθαμιαῖαν. i. dodrantalẽ dicit: hic μικράν. i. paruã, & si in melioribus græcis μακράν. i. longã legatur.

❡ De Panace Chironio. CAP. LV.

PANACES Chironium, in Pelio monte maxime prouenit. Folium eius Amaraco simile. Flos aureus. Radix parua, quæ non alte demittitur, gustu acris. Pota radix serpentium ueneno resistit. Illita coma eadem præstat.

B

BARBARI COROLL.

PAnaces Chironion, & hoc ab inuẽtore. Foliũ Rumicis Theophrastus & Plinius ei reddũt, maius tamẽ & hirsutius, radice parua. Nascitur locis pinguibus: cuius flos efficacissimus, eoq; amplius q̃ supradicta prodest. Est & genus aliud Panacis ab eodem Chirone inuentũ, & Centaurion cognominatũ. Sed & Pharnaceon in controuesia inuentionis a Rege Pharnace deductum. Seritur hoc longioribus q̃ cætera folijs, & serratis. Radix odorata, in umbra siccatur, & gratiã uino adijcit. Huius duo genera fecere, alterũ leuioris folij, alterũ tenuioris.

*

EX M. VERG. COMM.

DIscrepant toto genere in historia foliorũ Chironij Panacis Theophrastus, & hic scriptor. Ille eñ Lapatho, quæ latinis Rumex est, eã comparauit. ἔχει δὲ τὸ μὲν χειρώνειον φύλλον μὲν ὅμοιον λαπάθω, μεῖζον δὲ καὶ δασύτερον. Quibus uerbis, nisi uitiosa sint, certius aliquid audiri non potest. Hic, φύλλα δὲ ἔχει ἀμαράκῳ ὅμοια, quæ id indicant, quod nos paulo ante diximus, folio Amaraci est: quod in tam grauibus, antiquisq; scriptoribus merito aliquis demiretᷣ: multoq; magis, ꝙ uterq; habet antiquos alios scriptores idem in cõmentarijs suis testatos. Hic scriptor Nicandrũ in Theriacis suis, qui de Chironio Panace hoc agens, ait. πρώτην μὲν χείρωνος ἐπαλθέα ῥίζαν ἀλέξαι, κενθαύρου κρονίδαο φερώνυμον ἥν ποτε χείρων, πηλίῳ ἐν νιφόεντι κιχὼν ἐφράσατο δειρῇ, τῆς μὲν ἀμαρακόεσσα χυτὴ περιδέδρομε χαίτη ἄνθεα. &c. Quorũ is est sensus, qui non multo ante in Herculeo Panace dictus a nobis fuit, idq; amplius. Quod Amaraco similis fusa circũuoluitur coma. ἀμαρακόεσσαν enim ille Amaraco similem dixit. Ille Plinium, qui lib. 25. capite. 4. de Chironio Panace ait, folium eius Lapatho simile, maius tamen, & hirsutius. Quæ licet ijsdem uerbis ex Theophrasto reddita ab eo fuerint, nec maior ob id fides huic historiæ accedat, antiquam saltem Theophrasti eam fuisse lectionem testantur. Graues utrinq; scriptores stant, nec leui auctoritate utrinq; pugnatur: & in re non satis nostra ætate certa, difficillimum est censere aliquid: inuenisseq;, quomodo Rumicis & Amaraci folijs, quorũ grandius alterum, alterum breuius est, comparari eodem tẽpore folium aliquod possit. Nisi forte dixerit aliquis, in altero figurã, in altero quantitatem in comparatione æstimari. Verũ in tanto discrimine parum uerisimile id

C est. Solent em̄ cognomines plantæ, quales hæ sunt, maiore sui parte inuicē sibi similes esse. Idq; in Origanis, Vessicarijs, utroq; Elleboro, alijsq; huiuscemodi manifeste deprehenditur. Neq; ego is sum, qui facile persuadear. Si Herculeum Panaces, q̄d hic ait folia habere πρὸσ τὰ τῆσ συκῆσ, quod est, ad ficulnei folij figurā, multoq; magis magnitudinē: & Theophrastus φύλλον ἔχει μέγα καὶ πλατὺ καὶ τριασίθαμον πανταχῆ, quod est, habere Herculeum Panaces folium grande, latum, & in omnes partes trinis dodrātibus, Chironium hoc ob similitudinem Panaces, itidem appellatum folio Amaraci esse. Inclinat ob eam caussam animus in Theophrastum, qui Rumicis folio Chironij huius Panacis folia comparauerit, quæ grandia Panacum omniū folijs magis congruent. Quodq; a Nicandro & scriptore hoc de Amaraco dicitur, odoris, coloris, aut figuræ tantū rationem habere. Legentibus tamen & herbarum peritioribus liberum & arbitrarium hoc, quemadmodum & multa alia, relinquitur.

¶ De Ligustico. CAP. LVI.

λιγυστικόν

LIgusticum, quod alij Panaciam, alij Panaces uocāt, plurimum in Liguria nascitur, in monte Apennino, Alpibus contermino. Vnde nomen traxit. Panaces incolæ non ab re appellant. Quoniam & radice & caule Heracleotico Panaci simile sit, & uiribus eisdem præditum. Gignitur in altissimis asperisq; montibus, ac umbrosis, maxime iuxta riuos. Cauliculum fert Anethi, geniculatum, tenuem, & in circumitu folia Sertulæ campanæ molliora, odorata, prope uerticem graciliora, & longe magis diuisa. In cacumine muscarium, in quo semen dependet nigrum, durum, & oblongum, fœniculo proximum, gustanti acre & Aroma olens. Radix candida, Heracleotici Panacis similis, odorata. Radicis D seminisq; uis excalfactoria, concoquens. Prodest ad intestinos dolores, tumores, concoctiones. Item ad inflationes, presertim quibus stomachus turgeat. Et contra serpentiū ictus. Vrinas, & menses potu trahit. Eosdem præstat effectus apposita radix. Semen cum radice oxyporis, & medicamentis decoquentibus ammiscetur. Stomacho perq; utile. Quare pro pipere utuntur eo indigenæ ad obsonia. Adulteratur semine quodā simili. Quod facile gustu discernitur. Amarum enim est. Alij semen Fœniculi, aut Seselis ammiscentes, Ligusticum dolo uitiant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 8.

LIgusticum syluestre est in Liguriæ suæ montibus: sed seritur ubiq;, quod & suauius est, q̄q; sine uiribus. Crateias apud Græcos, Cunilam Bubulam eo nomine intelligit falso. Cæteri fere Cunizaminem, Cunilaginemq;. Ligusticum Galenus unius inuersione literæ, Libysticon appellat.

EX M. VERG. COMM.

PRo Pipere Ligustici semine utebatur ubiq; antiqua & rustica plebs, serebatq; in hortis suis: licet non adeo efficax, ut in montanis Liguriæ per se nascens: nō tam quia Piperis eam nondum copiā miserat India, quā nostra ætas, peragrato omni Indico mari, habet: quando, quia peregrinis mercibus libenter abstinentes, non minus sibi, q̄ alijs in obsoniorum condituris liberalem fuisse naturā indicare uoluerunt. Ideoq; quibus regio hæc nostra abundat, libenter utebantur. Sentiebant etiam, quas habet nimias Piper in calefaciendo & siccando uires, parcentesq; illi, ex montibus, hortisq; suis ad cœnam saporem, uiresq; eius alias quærebant. Præstabant id multa quondam in herbarum & seminum genere, sed Ligusticum præsertim: quo Columella ultimo ultimi libri capite ad Oxypora uti docuit. Frequens peculiarisq; Apennini montis ad Alpes planta hæc est: a gente inuento nomine, quod etiam a græcis omnibus receptum fuerit, idq; ex Galeno scriptore hoc, cunctisq; alijs patet, in Liguria nasci testantibus: & si ut paulo ante diximus, in hortis seri postea cœperit: ne ex India, longinquisq; locis repe-

tendum esset, quod sapore Piperis obsonia & pulmentaria eorũ temporum cõmendaret. Credimusq; nos, esse hoc quod Columella lib. 12. Panacis nomine autumno, & uere seri iubet, leni & subacta terra, raris interuallis, quo maius incrementũ capiat. Idem quo diximus paulo ante loco Oxyporis misceri Ligusticũ iubet: & qualia antiquis Oxypora essent, & quo modo conficerent, longissime etiã docuit: sic dicta, q; aceto condita ad intinctus seruarentur.

A

¶ De Pastinaca. CAP. LVII.

PAstinacam syluestrem, aliqui Cerasconiam uocant, Latini rusticam Pastinacam, aliqui Carotam, Aegyptij Babubyron, Aphri Sicham. Folia Gingidij habet, latiora, subamara, caulem rectum, scabrum. Vmbellam similem Anethi, in qua flores insunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ferme croceum. Radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Semen potum uel impositum menstrua mouet. Iis conuenit in potione, quos urinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut si aqua cutem subijt. Serpentium morsibus ictibusq; prodest. Præsumentes eam, nulla affici iniuria a serpentibus traduntur. Concæptus adiuuat. Radix urinam pellit. Venerem stimulat. Partus apposita ejcit. Folia trita, & cum melle imposita, phagedænas ulcerum purgant. Satiua ad eadem pollet, inefficacior tamen, & cibo aptior.

σταφυλῖνος ἄγριος

BARBARI COROLL.

PAstinaca syluestris, siue quod idem est Erratica & pratensis, ad differentiam satiuæ dicitur. Præfertur satiuæ syluestris in medicina, magisq; in petrosis nata. Pastinacæ omni radicibus calens natura, sapor uehemens, ob id Venerem ciere creditur, & propterea Philtron uocari. Cartilaginei omnis generis. Satiua in cibum utilis esse incipit annicula. Bima utilior, gratior autumno, patinisq; maxime, & sic quoq; uirus intractabile illi est, ut inquit Plinius. De Hibisco & Dauco, quæ simillima existimantur Pastinacæ, dicemus suis locis. Diximus & de Sisere, cui cum Pastinaca uicinitas eadem est. Pastinacam Diocles medicus non Staphylinum, ut cæteri, sed Astaphylinum uocauit, duodecim cubitorum in Mauritania magnitudo caulis, crassitudo palmorum quaternum.

Pli. li. 19. ca. 5.

B

EX M. VERG. COMM.

DVplex genus Pastinacę, satiuũ, scilicet & agreste. Rursusq; agrestis multiplex. Potius diuisio q̃ genus suspitionẽ quorundã merito auxit, sit ne agresti Pastinacæ idẽ Daucus, an alterius generis herba: præsertim duobus capitibus, diuersisq; locis de utroq; tradente scriptore hoc. Verum ex his, quæ in græcis & latinis obseruata diu a nobis fuerunt, sciendum illud est, Staphylinum a græcis simpliciter Pastinacam dici olus, & oleris notissimam, & quotidiani usus radicem: nullaq; adiecta nota alia, satiuam semper intelligi. Sic Columella in carmine suo cecinit. Lætetur, mollemq; sinum Staphylinus inumbret. Serenda enim in hortis tunc numerabat. Idem libro decimo capite quarto. Tunc agrestis Pastinaca, & eiusdem nominis Edomita, quam Græci Staphylinum uocant: Edomitam satiuam intelligens. Sic rei rusticæ & hortensium scriptores alij. Plinius, quoniã utriusq; quotidianus esset usus, satiuæ, agrestisue addito discrimine, alterutrã plærunq; indicat. Habet satiua hæc, ut fere in plantarum genere omnia, diuersam sibi syluestrem nascentem ubiq;: multi usus & ipsam, & in medicina præsertim. Nam satiua illa præcipuum habet in sanitate inter olera usum. Syluestris uenit & ipsa quidem in quotidianos cibos, sed ob multas, quas habet medicas uires, a medicis celebratur, & expetitur magis. Hanc Græci nunq;, nisi addito syluestris discrimine, appellant, σταφυλῖνον ἄγριον uocantes, id est, Pastinacam syluestrem. Intelliguntq; eam, quæ locis incultis nascens, Satiuæ pariter frondeat & floreat, sed minore radice, & magis fibrata sit. Syluestrem hanc ijdem Græci, ut certiore uocis discrimine a satiua illa separaretur, Daucum dixerunt. Testis pluribus locis Galenus: qui de utroq; Staphylino agens, ait. ὁ μὲν ἥμερος ἀσθενέστερος ὁ δὲ ἄγριος ὃν καὶ δαῦκον καλοῦσι. Quod est, Satiua quidem Pastinaca ignauior: agrestis uero, quã Daucũ uo

C

cant. &c. Agrestem Staphylinũ, Daucum tanti nominis auctor uocari tradidit. Testis Paulus Aegineta lib. 6. de simplicibus agens, δαῦκος ὁ καὶ σταφυλῖνος, quod est, Daucus, qui & Staphylinus. Sed manifestius primo uolumine capite de his quae edendo radices habent: in quo cum plures alias numerasset radices, σταφυλίνου καὶ δαύκου ait: quod est: Staphylini autē & Dauci, satiuam, & syluestrem Pastinacã intelligens. Plinius praeterea multis locis, & ipse congenerũ duarum radicũ discrimina aperte indicauit. Nec dubitandũ cuipiam est, quin Staphylinus graecis, & Pastinaca latinis simpliciter dicta, in hortis consitã non significet, longiorem, crassiorem, nec fibris capillamētisue tot quot syluestris in terra haerentem: Daucus uero illis, nobis agrestis Pastinaca, syluestrem illam significet in aruis, pratis, & incultis locis per se nascētem. Cuius radix per hyemem satis grata in cibis etiã sit. Estur enim cruda in acetarijs, sed cocta suauius respondet & sapit. Rura nostra satiuã illam Pastinacam, Syluestrem non multo diuersa uoce, mutatisq; tantũ aliquot literis appellant: ut ex hoc etiã congeneres herbas esse conijcere liceat. Superest modo, ut dicamus, si satiua tantũ, & agrestis Pastinaca sit: illaq; simpliciter Pastinaca, haec Daucus quondã, aut syluestris Pastinaca dicta fuerit: cur duobus capitibus, diuersis locis, primũq; sub titulo agrestis Pastinacae, mox sub Dauci uoce de eadē planta hic scripsor egerit. Quod ex Theophrasto, Plinioq; nouisse difficile non fuerit. Neq; eñ hic, quia diuersi oĩno generis sunt, syluestris Staphylinus, & Daucus duobus locis, & duplici historia de eis egit: sed ꝙ uariãte in diuersis gentibus earum herbarũ natales & uires natura, testari in medicina seorsum id oportebat. Plura eñ Daucorum gña numerauit antiquitas, non gñe, sed natali solo diuersa. Indicatq; id Plinius lib. 19. cap. 4. qui cum agrestem, satiuãq; Pastinacã numerasset, moxq; tertiam, quã ille Hibiscum noĩat, statim subiecit. Est & quartũ genus in eadem similitudine Pastinacae, quã nostri Gallicã uocant, Graeci uero Daucon. Ex quibus conijcere facile est, quondã in graecis non omnē syluestrem Pastinacã Daucon, ut postea factũ est, sed propriũ, priuatimq; aliquod eius genus uocatũ fuisse: quale Theophrastus lib. 9. de plantarũ historia his uerbis indicauit. δαῦκον δὲ περὶ τὴν σπαρτικὴν τῆς ἀχαΐας διαφέρει θερματικὸν φύσει, ῥίζαν δὲ ἔχει μέλαιναν. quod est, Egregia bonitate autē Daucus in Achaiae Spartensi agro, calefacit natura, & nigrã habet radicem. Qui color in satiua & agresti Pastinaca nescio an in Italia uisus aliquãdo fuerit. Ex eo nõ

D

fuerit in hoc scriptore absurdũ, bis de eadem plãta diuersisq; nominibus actũ fuisse. Primũ, ut quas habet in medicina uires agrestis oĩs Pastinaca, ubiq; nascens indicaret: mox Dauci appellatione Cretica, ut ille in Dauco ait, & certis locis nascens doceretur: cuius propriae uires propriã sibi etiam historiã exigerent. Potuit & illud in caussa esse, ꝙ quo tēpore hic medicinã suam cõmentabatur, Dauci appellatio non oĩbus syluestribus Pastinacis respondebat, sed Creticae tantũ. Quos eñ nos testes citauimus Galenũ, & Paulum Aeginetã, cum ostenderemus paulo ante eundē illis esse Daucũ, & syluestrem Staphylinũ, huic scriptori posteriores fuerũt: & quod certae rei ante eos aestimationē habuerat, mutata ut in caeteris humanis rebus fit uocũ fortuna, aliud significare potuit. Quotidie eñ fieri uidemus, q̃d Flaccus ait, perire multas, renasci multas subinde uoces, si uelit usus, Quē penes arbitriũ ius est & norma loquendi. Nobis, ut tã multa colligamus, pro cõperto est, agrestem Staphylinũ, & Daucum gręcis eandē radicem ex multo tēpore esse, & a latinis Erraticam Pastinacã uocari: & in hoc scriptore non damnandã eiusdem plantę duplicem historiã. Factum eñ id est, uel ob diuersas uires & notas, quas Cretensis & in Achaia nascens Daucus haberet, ob quas hic a cõmuni Staphylino hac uoce separauit: uel in quã partem nos propensiores trahimur, quoniã Dauci uox, antiquiore illa aetate, priuatim inter syluestres Staphylinos, aliquē indicans, a posterioribus ob similitudinē ad totum eorum genus translata fuerit: pertinetq; eo quod Plinius ait. Est & quartũ genus in eadē similtudine Pastinacae nascens, quã nostri Gallicã uocant: Graeci uero Daucon. Ex his eñ ratiocinari licet, Daucum similē Pastinacae erraticae esse, non eundē: & a Romanis nomine gentis distingui, quemadmodũ in graecis a Staphylino agresti alio noĩe distinguebatur. Hunc, siue syluestrem Staphylinũ, siue Daucon appellet aliquis, hic κέρας, id est, cornu uocari ait. Quod & graecorũ Lexica testantur, in quibus legitur σταφυλῖνος ἄγριος ὃν ἔνιοι κέρας καλοῦσι. Credimusq; nos, quod paulo ante dictũ est, a cornu forma & longitudine sic dictum a Graecis fuisse. Potuit tamen & alia rõne sic uocari, a fibrata & capillata radice, quã habet. κέρας eñ, ut testatur Plutarchus in libello, cui titulus est, Vtrobi, in terrestribus. s. an aquatilibus maior prudētia sit, antiquis gręcis τρίχα. i. capillũ significabat. Cuius significationis indiciũ est κείρειν uerbũ, quod tondere est: & κουρὰ nomē. i. tonsura: & qui apud Archilochũ κειροπλάστης legebat̃ ὁ περὶ κόμην καλλωπιστής. i. qui in ornãda coma occupat̃. Quae sñia melior & probanda magis uidet̃, ob id quod statim sequitur. Sunt qui & comã Staphylinũ agrestem, ob eandem scilicet caussam uocent.

A

De Seseli. CAP. LVIII.

σέσελι

SEseli Massiliense, quod nonnulli Sphagnon uocant, folia Fœni=
culi habet, crassiora, caulem uegetiorem. Vmbellã Anethi, in qua
semen oblongum, angulosum, degustanti acre. Radix longa est, iucun=
di odoris. Semen & radix excalfaciendi uim habent. Potu stranguriæ
& orthopnœæ medentur. Suffocationibus mulierum, comitialibusque
prosunt. Menses & partus trahunt. Ad omnia interna mala pollent.
Tussim ueterem sanant. Semen cum uino potum concoquit, & tormi
na discutit. Epialis febribus utile. Contra perfrictiones in itineribus, cũ
pipere & uino bibitur. Capris, cæterisq; pecudibus datur in potu, quo
facilius suos fœtus enitantur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 5.

SEseli Massiliense optimum. Lato enim grano & fuluo est: quo & Vultures uescant, & Cer-
uæ pariturae. Seseli & Sili dicitur, & Seli apud Hippocratem, unde orta confusio Siler pro Sese
li uocantiũ Arborescit porro Siler, ut baculos rustici ex eo q̃q; faciant, in aquaticis nascens.
Molle Siler
a Poeta dictum neutro genere, quod perq; rarum sit in arboribus latina lingua. Refugiunt hoc
serpentes. At Seseli frutex non est aquaticus: quod quidem aliqui distinguere putantes, non Si
ler, sed montanum Siler appellauerunt id, quod Massiliense est Seseli.

EX M. VERG. COMM.

A Seminis figura latum Cyminum in græcis, Massiliense Seseli aliqui ut uidetur appellaue
runt. Ea uox in antiquis eorum codicibus adhuc seruatur: nec nos eã neglex imus, dicente Pli-
nio optimum Massiliense: lato enim grano, & fuluo est.

B

De Aethiopico Seseli. CAP. LIX.

αἰθιοπικὸν σέσελι

AEthiopicum Seseli, quod Aegyptij Cyonum phricen uocant,
folia habet Hederæ, minora, & ad Periclymeni modũ oblon=
ga. Frutex nigricat, palmitibus in bina cubita extensis, ramis sesquipe
dalibus, capitulo Anethi. Semine in Tritici morem denso, nigro, ama=
ro, Massiliensi odoratiore & acriore, multum suaui.

BARBARI COROLL.

SEseli Aethyopico dignitas secunda. Hoc & nigrius est, & nascitur hodieq; apud nos: sed fru
stra, medicis officinisq; incognitum.

De Peloponnensi Seseli. CAP. LX.

PEloponnense folia habet Cicutæ, latiora, & crassiora. Caulem su
pra Massiliensis magnitudinem, ferulaceum, & latum in cacumi
ne capitulum, in quo semen latius, odoratum, & carnosum pendet. Eis
dem uiribus præditum est. Nascitur in asperis, riguis & collibus. Inue
nitur etiamnum in Ida monte.

De Cretico Seseli. CAP. LXI.

τορδύλιον

TOrdylium, quod aliqui Creticum Seseli uocant, iuxta Cilici=
am in Ameno monte nascitur, hærbula surculosa, semine du=
plici, rotundo, scutulorum effigie, odorato, subacri. Contra urinæ diffi
cultatem bibitur. Potu cit menses. Succo seminis caulisq; uirentis, ter=
nis obolis ex passo decem diebus hausto, renes sanantur. Efficax est ra

C dix ad ciendas pectoris excreationes in delinctu cum melle.

BARBARI COROLL.

Tordylon, & Gordylon, & Tordilon & Tordyle dicitur, & Seseli cognométo. Creticum inter omnia genera odoratissimum. Tordylen porro, alij semen Seselis dixerunt, alij herbã per se, quam & Syreon uocauerunt. de qua nihil aliud proditum inuenisse Plinius fatetur, q̃ φ in montibus nascitur. Paulus non Tordilon, sed Gordylon appellauit.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet certum in antiqua medicina Tordylon hoc nomen, nec certam penitus historiam: aliter alijs id appellantibus, & de eo tradentibus. Plinius non satis cognouisse rem uidetur, diuersas ante se scriptorum sententias tantum referens. Paulus Aegineta in sexto, Gordylon, non Tordylõ uocat: facile tamen & lubrico in una tantum litera ad uitium lapsu, quo loco eas dem huic scriptori uires illi adscribit. Alij fœminino genere Tordylem uocauerunt. Alij Seselis semen hoc nomine censeri uoluerunt. Alij sui generis herbam Græciæ & Italiæ peregrinã, ideoq; parum notam. Nec nos quod pro ea dicamus aliud habemus, q̃ Seselis genus esse credere nos: ex quo hic statim ab omni Seseli eã descripsit: propriumq; & priuatim ab illis aliud a gente in qua nasceretur nomen sibi inuenisse. Fecit rei incertitudo hęc etiam, ut in fine capitis ab aliquo qui deprehendisse Tordylon se crederet, accreuerint aliqua quæ in impresso & plærisq; alijs leguntur, ab alijs interpretibus continuata sermonis serie reddita. Nos ea reliquimus indigno huic scriptori uerborum ductu tractata, & in uetustissimis græcis latinisq; nusq̃ inuenta.

De Sisone. CAP. LXII.

σίσων

SIson exiguum semen est in Syria natum, Apio simile, nigrum, feruens, oblongum. Contra lienis uitia bibitur. Vrinæ difficultatem potu emendat. Remoratos menses citat. Quo in condimentis cum Cucurbita & aceto indigenæ utuntur. In cacumine granula multa gerit.

BARBARI COROLL.

D SIson, siue Sinon, & Senon Hippocrati, & quandoq; Silion uocatur, quaternis constare ramis scriptum reperio.

EX M. VERG. COMM.

COgnouit Hippocrates Sinnon. sic enim eum appellat. Cognouit & Paulus Aegineta, qui calidũ, & subamarum esse testatus est: ideoq; concoctiones adiuuare, menses pellere, & interanea, quæ græci σπλάγχνα dicunt, laxare. Latini scriptores, quod hactenus legerim, aut meminerim, nihil de eo egerunt. Hic etiã exiguum semen in Syria nasci dicens, importune relicta herba historiam eius incępit. Fuisse rem & usum eius satis Hippocrates, Paulus, græciq; omnes & latini huius scriptoris codices testantur.

De Aniso. CAP. LXIII.

ἄνισον

ANisum semen paruum est in Syria natum. Apio simile est, magnum, feruens, oblongum. Contra lienem et urinam quæ ægre redditur, bibere prodest. Retardatos menses pellit. Id incolæ ad condimenta usurpare solent, & cum Cucurbita in aceto decocta assumunt. Anisum in summa excalfacit, exiccat. Oris halitum iucundiorem facit. Doloris leuamentum præstat. Vrinam ciet. Aquam quæ subijt cutem dissipat. Potũ sitim cohibet. Animaliũ uenenis aduersat̃. Valet ad inflationes, aluumq;. Alba fœminarũ profluuia sistit. Lac ad mam̃as elicit. Venerẽ stimulat. Dolores capitis leuat, suffitũ narib. Cũ rosaceo tritũ, instillatũq; fractis aurib. medet̃. Melius semp̃ recẽs, plenũ, non furfurosũ, odore p̃stans. Inter prima laudatũ est Creticũ. Proximũ Aegyptiũ.

BARBARI COROLL.

Pli.li.20. ca.17 lib.19. cap.8.

ANisum culinis gigntur, crudum, decoctum, uirens, aridum, panis etiam crustis inferioribus subditum. Succis quoq; laudatur additum cum amaris nucibus com̃endãdo uino. Ani

cetum & hoc uocatur Anethi modo, quoniã appetentiam præstet ciborum. Aegyptium Ligustici uicem præbet in condimentis. Efficacius semper recens & nigerrimum. Stomacho tamen inutile est, præterq; inflato.

A

❡ De Caro. CAP. LXIIII.

καρος

CArum semen est uulgaris notitiæ. Excalfacit. Vrinam concitat. Stomacho utile. Os commendat. Concoctionem adiuuat. Mistum antidotis & oxyporis Anisi uicem præbet. Radix cocta Pastinacæ modo manditur.

BARBARI COROLL.

CAros arbitror hoc esse, quod Plinius Carium, siue Careum gẽtis suę nomine appellatum dixit: ab aliquibus Careosemen, & Caroum: culinis principale, in quacũq; terra serendum ratione qua olus atrum. Laudatissimum in Caria, proximũ Phrygia. Caros Græci, ut Pathos neutro genere pronunciãt & inflectunt. Dicitur & Caro, ultima producta. Caron Athenæus Pastinacam maiorem esse putat, & multo præstantiorem sapore, q; Pastinacam uulgarem. Est & radix Cara, de qua in rebus gestis a Cæsare mentionem facit Hirtius. Hac lacti admixta, multum leuasse dicitur inopiam, similitudine representata panis. Meminit & Plutarchus, sed nomẽ herbæ non reddidit.

EX. M. VERG. COMM.

MEdicinam pluribus subinde remedijs instruens hic scriptor, Cari semen pręcipue cõmendauit. Athenæus contra, ganeam ciboscq; Dipnosophistas illos suos nono sui operis cõmentario docens, radicem celebrauit, Maiorem Pastinacam appellans, uulgari hac & quotidiana meliorem. Idem Paulus Aegineta libro primo capite de radicibus quæ edendo sunt, tres has ueluti congeneres his uerbis coniunxit. σταφυλίνου δὲ καὶ δαύκου καὶ κάρου, αἱ μὲν ῥίζαι ὀλιγοτροφώτεραι τῶν γογγυλίδων εἰσί, θερμαὶ δὲ καὶ ἀρωματίζουσαι σαφῶς καὶ οὐρητικαί. &c. Quod est, Pastinacæ uero, agrestis Pastinacę itidem, & Cari radices minus q; Rapa nutriunt: calent tamen, odorataecq; sunt, & manifeste urinam cient. Ex quibus ratiocinari & colligere licet, aut Pastinacis congener, aut illis non dissimile Caron hoc esse.

B

❡ De Anetho. CAP. LXV.

ἄνηθον

ANethum quod estur, aliqui Polygida uocant, alij Anicetum, Magi Cynocephali genituram, aut capillos, alij Mercurij semẽ, Latini Anethum, Aphri Sicciriam, Aegyptij Adracum. Daci Pulpum. Aridi Anethi comæ seminiscq; decoctum, potu lac euocat. Inflationes & tormina sedat. Aluum uomitionescq; sistit. Vrinas ciet. Singultus lenit. Oculorum aciem hebetat. Genituram restinguit assidue potum. Fœminis uuluæ malo opportunis ad desessiones utile. Condylomata illitus eius cinis tollit.

BARBARI COROLL.

ANethum, culinis Anisi modo gratum. Coronabantur hoc & in conuiuio recenti, atq; rescido, ad conciliandum, ut uidetur, Galeno, somnum.

Pli. li. 19. ca. 8. lib. 20. cap. 18

❡ De Cumino satiuo. CAP. LXVI.

κύμινον

CVminum satiuum ori gratum est. Sed multo magis Aethiopicum, quod Hippocrates Regium appellauit. Secũdum locum tenet Aegyptium. Reliqua sequuntur. Prouenit in Galatia, in Asia, Cilicia, & Therentia, & plærisq; alijs tractibus. Excalfacit, adstringit, exiccat. Ad tormina inflationescq; conuenit, coctum & cum oleo inditum, aut cum hordeacea farina illitum. Orthopnoicis datur in posca. Demorsis a serpente in uino. Testium collectionibus auxiliatur, imposi-

C tum cum uua passa, aut lolij farina, cæratoue. Mensium abundantiam inhibet. Contritum autem in aceto, & naribus obiectum, sanguinis profluuia sistit. Colorem bibentium, aut perunctorum mutat in pallorem.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. cap. 14. & 15.

CVmino semen angustum, nudum, canaliculatumq́;, facile inarescens frumenti modo, ubi plane accreuit, defluũ atq; lubricum. Peculiares Cumino morbi, scabies, & salsilago. Nascit̃ in summa tellure, uix hærens, & in sublime tendens: in putribus & calidis medio serendũ uere. In Carpentania maxime laudat̃: alioquin Aethiopico, Africoq́; palma. Quidam huic Aegyptium prætulere. Hippocrates in segetibus inquit triticeis, præsertimq́; in Aegypto nascitur semẽ Aethiopico simile Cumino, uehemẽtis acrimoniæ, ad conceptus fœminarum utile, si uuluis apponatur. Hoc ego Cuminum Aegyptiũ interpretor. Basilicum & Aethiopicum apud Hippocratem, plęriq; interpretantur Ammi.

EX M. VERG. COMM.

MElio rescere feliciusq́; prouenire Cyminum, lib. 8. de plantarũ historia testatus Theophrastus est, si in serendo maledicant, imprecenturq́; illi mala qui id serunt: nec minus gaudere maledictis his & imprecationibus, q̃ laudibus & blanditijs in spem honoris erigantur homines.

De Syluestri Cumino. CAP. LXVII.

ἄγριον κύμινον

SYluestre Cuminum, siue syluaticum, plurimum efficaciusque in Lycia & Galatiæ Asia, atq; Carthagine Hispaniæ gignitur. Frutice paruo, dodrantali caule, ac tenui, quaternis aut quinis folijs tenuibus, ueluti serratis, & Gingidij diuisura. In cacumine capitula quina, aut sena habet, mollia, rotunda, in quibus est semen acerosum, gustu satiuo acriore. Nascitur in collibus. Bibitur semen ex aqua aduersus tor-

D mina, inflationesq́;. Item cõtra uenenatas bestias ex uino. Singultus ex aceto sedat. Somacho utile, quem humor uexat. Sugillata tollit, si manducatum cum melle et uua passa illinatur. Testium inflammationibus, adiectis eisdem medetur. Est & aliud syluestris Cumini genus, satiuo non dissimile, quod a singulis floribus pensilia promit cornicula, in quibus semen est Melãthio simile. Quod potum omniũ serpentium morsibus præsidio est. Calculosis, & ijs qui urinæ stillicidio uexantur, aut concretum sanguinem cum lotio reddunt, auxiliatur. Sed Apij semen feruefactum postea bibendum est.

BARBARI COROLL.

CVminum syluestre est, quod & Rusticum & Thebaicum appellãt. Aetius Cuminum inquit syluestre, hoc est quod modo Aethiopicum uocari cœpit.

De Ammio. CAP. LXVIII.

ἄμμι

AMMI, LATINI Ammium Alexandrinum, nonnulli Aethiopicum, quidam regium Cuminum appellant. Plærique diuersarum naturarum esse Athiopicum Cuminum, & Ammium existimant. Vulgo notum est, semen exile, multo minus Cumino, Origanũ resipiens. Eligendum est purũ, minime furfurosum. Vis ei excalfactoria, feruens & exiccãs. Facit ad tormina, urinæ difficultatẽ, serpentium ictus cũ uino potũ. Menstrua ciet. Miscetur derodentibus cantharidum medicamentis, quæ Ecdoria uocant, ut inde exortis urinæ difficultatibus resistat. Sugillata cum melle tollit. Colorem potu, aut illitu

mutat in pallorem. Suffitum cum uua passa, aut resina, uuluas purgat. A

BARBARI COROLL.

EST Cumino simillimum quod Græci uocant Ammi, tantum candidius & exilius Cumino. Similis autem & huic usus. nam & panibus alexandrinis subigitur, & alimentis interponitur. Herbam quoq; ipsam græci uocant Ammi.

EX M. VERG. COMM.

PEregrinum semper Græciæ & Italiæ fuit, siue sui generis herba & semen, siue Cymino cōgener Ammi sit, meliusq; & efficacius in Aegypto nascat̃. Eamq; ob causam usa eo antiqua medicina est, aliunde inuecto. Fuit in Aegypto quondam domesticus Am̃eos huius, & quotidianus usus: panibus em̃ cōpinsebant, & alimẽtis miscebant. Calefacere, siccareq; in tertio ordine ueteres gręci id dixerũt, maioreq; in extenuando ui q̃ Cyminũ esse. Quę aũt a principio statim leguntur, uocare quosdã hoc Aethiopicũ, & regium Cyminum, ex aliorũ opinione, nõ huius scriptoris decreto intelligenda sunt. Neq; em̃ ipse id probat, sed a quibusdã sic uocari tm̃ testat̃. Siqdẽ Aethiopici, et regij uoces, bonitatis a gẽte in Cymino notę sunt, nõ generũ diuersitates.

De Coriano. CAP. LXIX.

COrium, aut Corianum Aegyptij Ochion uocant. Vulgaris est notitiæ. Vim refrigeratoriam habens. Quare illitum cum pane, aut polenta, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt medetur. Epinyctidas cum melle, uel uua passa, testium inflam̃ationes, carbunculosq; sanat. Cum faba fresa, strumas & tubercula discutit. Tineas interaneorũ expellit, semen cum passo potũ. Geniturã adauget. Largius tñ sumptum, mentem non sine periculo mouet. Quare continuo & copiosiore usu abstinendum. Succus cum cerusa, spumaue argenti, necnon aceto & rosaceo illitus, ardentes summæ cutis inflam̃ationes emendat. B

κόριον

BARBARI COROLL.

COriandrum, Corion, & a Theophrasto Corianison uidetur appellatum, siue ut magis ꝓbo Coriannon. Ita uocari solitum a ueteribus, testis est Galenus & Dioscorides. Seritur maio, & contumax prouentu scribitur. Radice breuiuscula, nec admodum fibrata: caulibus ramisq; multis, nudo semine, ac firmo & diutino. Sub canis ortum salescit. Inter syluestria Coriandrũ non est. Huic subtrito cum aceto, uis tanta, ut carnem incorruptam seruet æstate. Xenocrates tradit menstrua cõtineri uno die, si unum granum biberint fœminæ: biduo, si duo: & totidem diebus, quot grana sumpserint.

Pli. li. 20. ca. 20

EX M. VERG. COMM.

CRediderũt Coriandro aliqui in Græcis nomẽ fecisse Cimices, q̊s folia eius & caules olent. Et qm̃ insectũ id gręci Corin uocẽt, ideo olentẽ eos plantã Corion nominauerint. Sunt contra, qui q; Corian nõ gręci frequentius q̃ Coriõ Coriandrũ uocent, nõ a Cimicibus, sed quasi Coriamblon, i. hebetantẽ oculorũ pupulas dictum fuisse uelint. κόρην em̃ oculi pupulã, & ἀμβλύνειν hebetare ijdem græci dicunt. Qđ q̃ uerũ sit, peritiores intelligent. Ab hoc em̃ nihil q̊d ad oculos pertineat priuatim in Coriandro decernitur. Omnium eius appellationũ prior illa in hoc, & alijs medicinæ scriptoribus frequentior est. Alterã illã in cõmuniore sermonis usu fuisse, indicat in eqtibus suis Aristophanes. Quocũq; aũt nomine uocetur, nota omnibus planta est, semenq; p̃cipue: ideoq; nõ ultra a nobis tractãda. Numerat̃ ab hoc ipso scriptore. 6. uolumine inter uenena: odoreq; p̃sertim deprehendi, q similis uiuenti Coriandro toto corpore sentiat̃. Meminit & Nicãder in Alexipharmacis suis, q̊ loco interpres eius syluestri Coriãdro ueneni maleficiũ inesse ait: q̊d ab eo describit̃ latioribus longioribusq; folijs, multis adnatis, & nũerosa radice, copiosoq; flore. Quod nescio an uerum sit: testante Plinio. 20. uolumine eiusdem numeri capite, non inueniri inter syluestria Coriandrum. De eo iterum in. 6. agendum nobis erit.

De Hieracia. CAP. LXX.

HIeracia magna, alijs Sonchites, Romanis Lampuca, Pœnis Sithileas, caulem emittit asperum, subrubrum, spinosum, cauum,

ἱεράκιον τὸ μέγα

C folia, ex interuallis rariuscule diuisa, similia Soncho per ambitum, luteos flores in oblongis capitulis. Vim refrigerandi habet, & modice substringendi. Vnde illita, stomacho æstuanti, inflammationibusq; prodest. Succus erosionem sorbitione mitigat. Hærba cum radice illita, uibratis a scorpione ictibus auxiliatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 84. ca. 11

DE Hieracio inter Lactucas syluestres meminimus: quoniam Romani Lactucam folio rotundo & breui Hieracion intelligebant. Dicta est ex eo, quod accipitres scalpendo eam, & oculis succo tinctis obscuritatem cum sensere, discutiunt.

De Hieracia parua. CAP. LXXI.

ἱεράκιον τὸ μικρὸν

HIeracia parua, quam aliqui Sonchiten, alij Entimō agrion, Romani Intybum syluestre uocant, folia ex interuallis habet diuisa in ambitu. Cauliculos teneros, uirentes, in quibus lutei flores orbem circinantes emicant. Vim suam ad eadem quæ superior impendit.

BARBARI COROLL.

HIeracium, & hoc superius etiam Hieracia dicitur Aetio atq; Horo, cuius succo palpebræ reglutinant. Idem autor eodem loco, Anacollia inquit appellantur, quorum lachryma incommodātes pilos corrigit. Quid aūt sint Anacollia nō cōpi: nec simplex, an cōposita sit facultas scio.

EX M. VERG. COMM.

ACcipitres, quos græci Hieracas dicunt, Hieracio quondam nomen fecerunt: scalpentes eā, si Plinio credimus, succoq; oculos tingentes, ut eorum obscuritatem cum sibi obrepsisse eam senserunt, discutiant. Apuleius, quod fabulosum uideatur, his addidit, Aquilam in altum alis se tollentem, ut rerum naturam certius contempletur, Lactucæ siluaticę (Hieracium hanc intelligens) folia euellere: succoq; sibi oculos tingentem, optatam eorum claritatem acquirere. Sed quodcunq; id sit, ab his auibus græci Hieracium dixerunt. Sæpe enim a brutis, naturæ necessitate impulsis, ignotum aliquid nobis fit. In quo eorum sensus ignari homines, quod uero similius, non quod uerum sit comminiscuntur: quemadmodum longius in utroq; Echino dictum secundo uolumine a nobis est. In Lactucarum sponte nascētium censu ab omnibus propter similitudinem Hieracion hoc numeratur. Plinius. 20. libro, capite. 7. ultimam hanc in eo genere describit, folijs rotundis, & breuibus. Apuleius in agresti Lactuca Hieracison uocari dicens, meminit eius. Hic Lactucam erraticam dici a quibusdam tradit: quæ uox & appellatio quoniam in scriptore hoc perierat, ex melioribus græcis a nobis instaurata est. Non meminit eius in medicæ materiæ censu Paulus Aegineta: credimus, quod nullas hanc forte intelligeret, diuersas ab agresti Lactuca ures habere. Multa siquidem in Lactucarum censum & nomen uenerunt: Tithymallus, quæ ab aliquibus Caprina, ab aliquibus Marina Lactuca dicta est. Vtraq; Isatis, quam Glastum, siue Luteam uocari diximus. Hieracia postremo hæc. Omnium eadem ratio & causa fuit, quod latiore. s. & ampliore folio, quali Lactuca est, omnes sunt, & omnes lactis liquorem aliquem sectæ reddunt. Et nihilominus, quoniam priuatim aliquid singulæ habent quod Lactucæ & alijs non congruat, alijs appellationibus dictæ, & in alijs generibus constitutæ fuerunt. Sonchitem maius Hieracium uocari a quibusdam hic ait, manifesta ratione, quoniam & hæc & illa concauo, & lacteum succum remittente caule est. Foliorum enim quantitate longo interuallo distat Sonchus ab agresti Lactuca, & ex eo ab Hieracio hoc: eamq; ob caussam in uenientes in melioribus græcis, quo loco hic ait habere folia Hieracium per interualla incisuris diuisa, Soncho ἰμφερῆ, idest, æqualia, non Soncho, quæ nostris Cicirbita est, sed τεύτλῳ, id est, Betæ naturam et rem secuti, Betæ folio, non Sonchi Hieracij folia comparauimus. Lactucę em Beta uerius quam Sonchus in foliorum quantitate comparatur. Quemadmodum & minus Hieracium illud quod sequitur, agresti Intybo in foliorum quantitate exæquatum pariter est. Omnia enim eo pertinent, ut Lactucæ simile Hieracion sit. Eius unum tantum caput, Maioris scilicet in melioribus græcis legitur. Nec Plinius nisi unius meminit. Quo fit, ut suspicemur alterum hoc, & minus Hieracium priori illi accreuisse ab aliquo, qui inuentum forte breuius, & ut cœli terræque uis potest huiuscemodi uariare, alterum crediderit a superiore illo esse. Indicatque id, quod neque in historia, neque in medicina posterius hoc a superiore illo diuer-

fum aliquid habet. In censu & genere syluestrium, & sponte nascentium Lactucarum, siue unum, siue duo sint, Hieracia hæc numeranda sunt. Ostenduntque id Paulus Aegineta, qui nihil de his in medica materia egit. Indicant & latini omnes, in quibus Hieracij nulla historia est. Et quem nos habemus antiquissimum Dioscoridis latinum codicem, nihil quod ad Hieracia hæc pertineat, ostendit: cui in huiuscemodi antiquitatis uestigijs, & ueræ lectionis coniectura, ob uetustatem suam, nos multum deferimus.

A

¶ De Apio. CAP. LXXII.

SAtiuum Apium ad eadem quæ Corianum conuenit. Inflammationibus oculorum cum pane, aut polenta illinitur. Aestuantem stomachum mulcet. Mammarũ duriciam reprimit. Vrinam ciet, siue crudum, siue coctum edatur. Decoctum eius radicisq; potu, uenenorum noxæ resistit, quum uomitiones excitet. Aluum cohibet. Semen uehementius urinam pellit. Contra serpentium uenena, aut epotam argenti spumam auxiliatur. Inflationes discutit. Ammiscetur medicamentis quæ dolorum leuamenta præstant, Theriacis quoq;, ac tussis remedijs.

σέλινον

BARBARI COROLL.

APium & Apius Græci Selenon uocant. Durat biennio. Prouenit crispius, pedibus, aut cylindro, pilaue pulsatum, quinquagesimo a satu die, quadragesimo cum ocyssime. Apium aliud folio spisso, hirsuto, crispo. Aliud raro, expanso, caule item maiore. Item aliud caule albo, aliud purpureo, aliud uersicolore. Syluestriora hæc, ut Theophrastus inquit. Propriũ Apio, q colorem mutat. Rami eius per iura quoq; uulgo innatant: & in condimentis peculiarem uoluptatem præbent. Pisces quoq; si ægrotant in piscinis, Apio uiridi recreantur. Honos ei in Achaia, coronare uictores sacri certaminis Nemeæ. Apud eruditos, non aliud erutum terra in maiore sententiarum auctoritate est. Distinguitur sexu. Fœmina ut sit crispioribus folijs, atq; duris, crasso caule, sapore acri & feruido. Mas folijs nigrioribus, breuioris radicis, uermiculosq; gignens. Neutrum ad cibos admittebant, Nephastum existimantes, quoniam defunctorum sit epulis feralibus dicatum: & ut Plutarchus inquit, coronentur Apio sepulchra: unde uetus illud, indigere Apio, de ijs qui profligata ualitudine utuntur. Vermiculos & fœminæ caulibus innasci: propterea eos qui ederint, sterilescere utroq; sexu. In puerperis uero ab eo cibo comitiales fieri, qui ubera infantes hauserint. Innocentiorem tamen esse marem, eaq; causa est, ne inter Nephastos frutices damnetur.

Pli. li. 20. ca. 11. lib. 19. ca. 7. 8.

B

EX M. VERG. COMM.

QVæcunq; a Plinio de Apijs lib. 19. capite. 7. eorumq; folijs, caulibus, coloribusq; dicuntur, multo ante a Theophrasto de plantarum historia octauo uolumine dicta fuerant: Differre scilicet Apiorum inter se genera, folijs & caulibus: Esseq; hoc denso, crispoq; & hirsuto folio, illud raro & lato: hoc maiore caule, illud minore. Et in hoc genere rursus aliud candido, aliud purpureo, aliud uersicolore: totumq; hoc genus syluestri simillimũ esse. Rursusq; eodem libro. Quod grande, palustre, montanumq; appellatur, inter se & a satiuo differre: quoniã palustre prope aquarũ riuos, & in palustribus nascatur, raro folio, nec hirsuto: simile tamen Apio esse odore, succo, & figura. Quod grande, folio palustri simili, hirsutũ, & altiore caule, radiceq; Rhaphani crassitudine, colore nigro, semine itidẽ nigro, maiore q Erui: duoq; hæc cõtra urinæ angustias, calculosq; credi uim habere in albo dulci uino pota. Nasci hoc ubiq;, concrescereq; in eo lachrymam Myrrhæ odore, quam ueram esse Myrrham aliqui crediderunt: Montanum maiores adhuc, & certiores habere differentias. Cicutæ enim folio est, radice tenui, caule Anethi, uerum minore. Vsum huius esse ad muliebria, id est, menses in uino austero. Et hæc Theophrastus quo diximus loco. Quæ omnia a Plinio qua cætera breuitate consueuit, antedicto uolumine numerata, & descripta fuerunt. Columella libro. 12. in hortorũ prosa foliorum discrimina hæc, quæ a Theophrasto natiua numerantur, cultura & artificio humano facere his uerbis docuit. Apium quoq; possis plantis serere, nec minus semine. Aqua præcipue lætatur, & ideo secundũ fontes cõmodissime ponitur. Quod si quis id uelit lati folij facere, quantum possint tres digiti seminis comprehendere, raro linteolo illiget, & ita in areolas dispositum religet. Vel si crispæ frondis id fieri malueris, semen eius inditum pilæ, & saligneo palo pinsitum, expoliatumq; similiter in linteolis ligatum obruas.

C

Potest etiã citra hanc operã fieri crispum qualitercunq; satũ, si cum est natum incrementũ eius, superuoluto Cylindro coërceas. Quæ omnia de satiuo intelligenda in eo scriptore sunt: ideo longius a nobis repetita, ut sciant, meminerintq; legentes: si natiua foliorum Apij Theophrasto discrimina illa sint, licere, sperandumq; homini labore, diligentiaq; sua non imitari, quod multæ aliæ possunt artes, sed in ruris disciplina naturã etiam æquare.

De Eleoselino. CAP. LXXIII.

ἐλαιοσέλινον

ELeoselinum, quod a quibusdam Pedinon, ab alijs Hydroselinon agrion, Romanis Apium rusticum appellatur. In humidis nascitur. Satiuo grandius, & ad eadem efficax.

BARBARI COROLL.

ELeoselinon, Paludapium, ficto ut solet nomine Theodorus appellauit, quia in paludibus nascatur, secundumq; aquæductus, folio raro, nec hirsuto, simile Apio sapore, figura, odore. Homerus Apium Eleothrepton uocauit, hoc est, palustre.

EX M. VERG. COMM.

SAtis ex Theophrasto superiore capite dictũ est, quale hoc Apium sit, & quæ a satiuo & ab alijs discrimina habet: caules scilicet & profluentes aquas prope quas nascitur, rarius foliũ, sed non hirsutum: satiuo Apio odore, succo, & figura simile. De eo Palladius in Aprili sic ait. Eleoselinon molli folio, & caule tenero, quod nascitur in lacunis.

De Oreoselino. CAP. LXXIIII.

ὀρεοσέλινον

OReoselinon, quod aliqui Petroselinon syluestre appellant, Aegyptij Anonim, caule est palmum alto, ab radice tenui exeunte. Ramis & capitulis Cicutæ, multo tamen tenuioribus, semine Cumini, oblongo, acri, & odorato, tenui. Nascitur in petrosis & montibus. Vrinam ciet semine ac radice, in uino potis. Menses trahit. Antidotis, necnon medicamentis urinam cientibus, & excalfactorijs inseritur. Nec hallucinari nos oportet, existimantes Oreoselinum esse quod in saxis prouenit. Aliud enim est Petroselinum.

D

BARBARI COROLL.

OReoselinon, a quibusdam Orthoselinon: quia frutice recto nascitur. Caule Anethi exiliore tantum, folio ut Theophrastus inquit cicutæ, nisi quis deprauatum in eo locum putet. καὶ τὰ φύλλα ἔχει κωνείῳ ἐμφερῆ, pro eo quod est, κεφάλια ἔχει μηκωνίῳ ἐμφερῆ. hoc est, capitula Papaueris similia, ut Dioscoridis uerba sunt.

EX M. VERG. COMM.

DIximus in satiuo Apio, quæ Theophrastus in montano discrimina ab omnibus alijs numerasset: ea superuacaneum & inutile repetere nunc fuerit.

De Petroselino. CAP. LXXV.

σέλινον καὶ τὸ πετροσέλινον

PEtroselinum in Macedonia prouenit, in præruptis locis. Semine Ammij, odoratiore, sapore acri, aroma olente. Vrinam cit ac menstrua. Contra stomachi & coli inflationes, & tormina prodest. Laterum, renum, & uesicæ doloribus in potu subuenit. Ammiscetur antidotis urinam cientibus.

BARBARI COROLL.

PEtroselinon, hoc est, Apium in saxis natum. Addidere quidam Buselinon, differens breuitate caulis a satiuo, & radicis colore russo. Galenus Petroselinon in Ciliciæ Amano monte natum Smyrnion potius, quam Petroselinon uideri sibi tradidit.

EX M. VERG. COMM.

INdicat uox ipsa, in petris & saxis natũ Apium, Petroselinon a Græcis quondã dictum fuisse. Hic tantũ in Macedonia natale solũ illi assignat. Palladius in latinis nihil aliud de eo, quam locis asperis maxime prouenire ait. Nec nos credimus, alia quam nataliũ ratione a satiuo differre. Mede-

ri inter cętera saxatile Apium crassioris intestini, quod colon dicunt, inflationibus, hic scriptor ait, non totã, necq; ex quacunq; caussa factã colicam affectionẽ intelligens, sed quæ priuatim ex crasso & quasi peditu efflatur, non transeunte illhac spiritu sæpe fit.

A

De Olusatro. CAP. LXXVI.

ἱπποσέλινον

HIpposelinum aliqui Grielon, alij Agrioselinum, Latini Olusatrum appellant, aliqui Smyrnion, quãuis aliud sit, quod proprie Smyrnion dicitur, ut paulo post referemus. Est autem maius, & satiuo Apio candidius. Caule alto, cauo, molli, habente ueluti lineas. Folijs latioribus, in puniceum uergentibus, coma Rorismarini. Dependentibus in cacumine corymbis, antecq; deflorescat. Ea semine turget nigro, oblongo, acri, solido, aromatico. Radix demittitur tenuis, odorata, candida, quæ os commendat. In umbrosis & palustribus enascitur. Olerum generis ut Apium. Radix cruda, coctaue estur. Folia cum caulibus decocta manduntur, & per se, aut cum piscibus præparantur, crudacq; muria condiuntur. Vim hanc habet, ut poto semine ex mulso uino menses cieat. Rigentes calfacit potu, aut illitu. Vrinæ stillicidio auxiliatur. Radix eosdem præstat effectus.

BARBARI COROLL.

HIpposelinon Theodorus ab equis dictum, Equapiũ uocare maluit, cum latine Olusatrũ, & Olus pullũ dicat. Viret ei foliũ cacumine perpetuũ, palustri simile, sed pilosum, caule grãdi. Radice crassa, mõ Rhaphani, sed nigra, fructu Erui maiore, atro. Nascit ubicq; e lachryma suaꝫ quã nihil differre a Myrrha dicũt. Auctorcq; est Theophrast. Myrrha sata natũ. Serit & radice.

B

De Smyrnio. CAP. LXXVII.

σμύρνιον

SMyrnion, quod in Cilicia Petroselinum uocant, passim in Amano monte gignitur. Caulem habet Apij, & stolones multos, folia latiora, pinguia, ad terram infracta, robusta, odore medicato, cum quadam acrimonia iucunda, colore in luteum languescente. Capitibus caulium orbiculatis, ut anethi. Semine Brassicæ, rotundo, nigro, acri, myrrhæ sapore: ita ut alterum alterius loco cedat. Radix quocq; odorata, gustu acri. Fauces mordet, succosa, mollis. Cortex eius foris niger, intus uiridis, aut subalbidus. Nascitur in saxosis & collibus, atq; squallidis, & limitibus terrenis. Vis radicis, hærbæ & seminis, excalfacere. Folijs muria maceratis, ad obsonia utuntur. Aluum sistunt. Radicem contra serpentium ictus bibere conuenit. Tusses & orthopnœas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Recentes tumores, collectiones, duriciasq; discutit. Illita uulnera ad cicatricem perducit. Partus abortu uitiat, si feruefacta subijciatur. Semen, lienis renum, & uesicæ uitijs prodest. Menses & secundas pellit. Commode datur ischiadicis in uino. Inflationes stomachi lenit. Sudores ciet & ructus. Semen peculiariter datur hydropicis in potu, & contra febrium circuitus.

BARBARI COROLL.

SMyrniũ, caulẽ habet, q æstate incipiente arescit. Cortex radicis intus, & pallet cortice arido. Ad obsonia utunt, cũ Mulso, & Oleo, & Garo, maxie in elixis carnibus. Radix sapore Pipi simillima. Odor herbę Myrrhę, unde nomẽ. Hoc & Petroselinõ syluestre uocari scribit Galenus.

C

EX M. VERG. COMM.

SEntiebat iam tum cum hæc scriberet Dioscorides a grauissimis plantarum & hortensium scriptoribus confundi cum Olusatro Smyrnium: misceriq; simul cõmunicata inuicẽ appellatione, similes quidem, & congeneres, non tamẽ easdem plantas: ideoq; in Olusatro, cuius superiore capite tractata historia & medicina est, aperte omnes monuerat, aliud esse Olusatrum ab eo quod proprie uereq; Smyrniũ diceretur. Et in Smyrnio eas numerauit nataliũ, uirium, seminis, foliorum, aliarumq; partiũ notas, ut his qui Olusatrũ nouerunt, nihil facilius posthac sit, q̃ alterum ab altero secernere, præsertimq; ex Myrrhæ gustu, ideoq; pari & promiscuo alterutrius usu. Quod in nostri orbis Olusatro sentiri, deprehendiq; nequit. Miscuisse autẽ ueteres inuicem similes & cõgeneres plantas, in latinis Columella testis est lib. 12. capite. 3. scribens. Atrum olus, quod quidam græcorum uocant Hipposelinon, nõnulli Smyrnion. Testis Theophrastus. 9. de plantarum historia uolumine, Hipposelinũ nominans quod hic Smyrnion, & quæ Smyrnῃ in hoc scriptore sunt Hipposelino tribuens. Locus est, ubi de excipiendis plantarum liquoribus ille agit, inter quas Hipposelinon numerat. Suntq; eius hæc uerba. ἐνίων δὲ ἐν ταῖς ῥίζαις ὥσπερ τοῦ ἱπποσελίνου, quod est, Aliquorũ etiam in radicibus quemadmodũ Hipposelini. Pauloq; post. τὸ μὲν οὖν τοῦ ἱπποσελίνου παρόμοιον τῇ σμύρνῃ, καί τινες ἀκούσαντες ὡς ἐντεῦθεν ἡ σμύρνη, ἡγοῦνται βλαστάνειν ἐν αὐτοῖς ἱπποσέλινον. Quorum sensus est, Hipposelini autẽ lachryma Myrrhæ similis est. Audientesq; aliqui hinc esse Myrrham, nasci apud eos Hipposelinon existimãt. Ex quibus facile ratiocinari est, a Theophrasto Hipposelinon dici, quod ab alijs Smyrnion uocatur: peregrinamq; Græciæ fuisse plantam, & lachrymam odore & sapore Myrrhæ habere, quod hic semini tribuit. A Myrrha enim, quã Græci Smyrnem uocant, Smyrnio nomen Græcia fecit. Testis Nicander etiam in Theriacis suis: qui Smyrnion uocat. ἐν δ' ἄγε καὶ σμυρνεῖον ἀειβρυές. &c. adiectiua forma σμυρνεῖον Hipposelinon uocans, hoc scilicet, ut ab illo separaret: addiditq; interpres eius, magno Apio, id est, Hipposelino simile esse Smyrnium: uocariq; Smyrnium, quoniã Myrrham odore refert: uocari & Coptium, auctore Anacreonte in cõmentario de radicum sectione. Similitudo hæc miscet, & in ueterũ historia confundi cogit, quæ alioquin diuersa sunt: ut hic, & alij græcorũ medici docent. Poterũtq; qui certius nouisse id cupient, collatis inuicẽ duobus capitibus, duarum plantarũ multa inuenisse discrimina: nec natali solo tantum differre, quod ad faciendã naturæ diuersitatẽ magnas habet uires, sed ex uniuersæ plantæ notis & partibus congeneres quidem, diuersas tamen penitus cognoscere.

D

De Elaphobosco. CAP. LXXVIII.

ἐλαφόβοσκον

GRæci Elaphoboscon, aliqui Elalphicon, alij Nephrion, alij Ophigenion, nonnulli Ophioctonon, aliqui Herpyxen, alij Limen uocant, Romani Cerui ocellum, Aegyptij Chemin, Aphri Aschancam. Fœniculaceus caulis est, aut Rorimarino similis, geniculatus, folijs duum digitorum latitudine, ut Terebinthi prælongis, aliquantum asperis, circumfractis. Adnata multa caulis habet, ferentia umbellas Anethi similes, & semina eiusdem, florem subluteum. Radice ternum digitorum longitudinis, & crassitudinis unius. Candida, dulcis, esui apta. Caulis tener pro olere manditur. Contra serpentium ictus, datur semen in uino. Fama autem est, hoc pabulo ceruas serpentium morsibus resistere.

BARBARI COROLL.

ELaphouoscon, ferulaceum est, geniculatum, digiti crassitudine. Semen in corymbis dependentibus similis effigie, sed non amaris. Folia oleris atri.

EX M. VERG. COMM.

QVę Elaphobosci, id est, Ceruiocelli (modo id Romani sic appellauerint) a principio tam multæ numerãtur appellationes, unã eandemq; caussam & originem habent, & eam quã hic ipse non procul a fine capitis, & Plinius. 22. uolumine eiusdem numeri capite, indicauerunt: quoniã scilicet fama sit, hoc pabulo ceruos resistere serpentibus. Eo siquidẽ pertinet, quæ prima illic auditur Elaphicon, id est, ceruina herba. Mox Nebrium, ex eodem euen-

tu: νεβρὺς enim ceruorum inulos Græci uocant. Ophigenium itidem, & Ophioctonon: quarum altera ab enectis serpentibus manifestam habet significatiõem: altera, q̄ serpentes aliquo huiuscemodi malo uexet. Corrupta enim est: nec licuit eam instaurare, quemadmodũ & eam quæ sequitur Herpyxem. Suspicari tamen in ea licet, ἐκ τῶν ἑρπετῶν, quæ græcis reptilia & serpentes sunt, in ea aliquid fuisse.

A

¶ De Fœniculo. CAP. LXXIX.

μάραθρον

FOeniculum, si herba edatur, aut semen cum ptisana bibatur, mammas lacte replet. Comæ decoctum, in renum doloribus subditum proficit, quippe quod urinam excitet. Contra serpentium ictus in uino conuenienter bibitur. Menses ciet. In febribus nauseam & stomachi feruorem, ex aqua frigida potum sedat. Contritæ radices, & cum melle illitæ, morsibus canum medentur. Succus caule & folijs exprimitur, & in sole siccatus in medicamenta adijcitur, quæ ad excitandam oculorum aciem commode temperantur. Extrahitur etiam semine uiridi, ramulisq;, & radicibus prima germinatione incisis. In Iberia succum reddit gummi similem. Caulem medium dum hærba floret rustici demetunt, igniq; admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat. Quod efficacius succo est ad medicamenta oculorum.

BARBARI COROLL.

FEniculum in Hiberis Hispaniæ laudatissimũ, condimentis prope omnibus inseritur. Quin & crustis in panificio aptissime subijcitur.

Pli. li. 20. ca. 23.

EX M. VERG. COMM.

FEniculũ, si Nicandro in Theriacis suis, q̃ mox subijciemus, scribenti credimus, nobilitauere serpẽtes, gustatu eius senectã exuendo, oculorũq; aciem succo eius reficiendo. Versiculi poëtæ eius sunt. τῆμος ὅτ' αὖ αλέων φολίδων ἀπεδύσατο γῆρας. μῶλις ἐπιστείχων ὅτε φωλεὸν ἔαρι φεύγων. ὄμμασιν ἀμβλώσσει, μάραθρον δὲ ἐνήχυτος ὅρπηξ, βοσκηθεὶς ὠκήεντι καὶ αὐγήεντα τίθησιν. Quorũ sensus ille est. Quo tẽpore relicta arescentium squamarũ senectute, torpidus & segnis ingrediens, uernaq; tempestate cauũ suum fugiens, hebetibus oculis cecutit: uerũ depastus Feniculi comosus ramus, celerem, & claræ lucis eum effecit. Nobilitauere & homines, toto anno quondã uiridi, sicco, seruatoq; sale, totaq; mensa, non ut nostra ætate fit in secunda, et ad augendã sitim tantũ, nec semine solũ, sed coma & caulibus utentes. Neq; immerito tã multæ in sanitatis & medicinæ usu dotes illi sunt: quas hic scriptor prosecutus, labori huic parcere alios uoluit.

B

¶ De Erratico Fœniculo. CAP. LXXX.

ἱππομάραθρον

GRæci Hippomarathrũ, aliqui Marathin, alij Marathrũ agrion, Aegyptij Sampsoth, Magi Thymarnolion, Latini Fœniculũ erraticũ, aliqui Mion, Galli Sistrameor. Syluestre est Fœniculũ, magnũ. Fert aũt semen Canchry simile. Cuius radix iucũde olet, potaq; stranguriç medet. Menses ĩposita ciet. Ventrẽ sistit, radice, aut semine poto. Contra serpentiũ morsus auxiliat. Calculos cõminuit. Regiũ morbum expurgat. Lactis abundantiã facit. Decoctum foliorũ haustum, fœminas a partu purgat. Traditur aliud Hippomarathri genus, longo, exili & angusto folio, semine Coriandri, rotundo, acri, & odorato. Excalfaciendi naturã habet, & uiribus Fœniculo respondet. Ad omnia infirmius.

BARBARI COROLL.

HIppomarathrũ, a magnitudine uidet appellatum: q̃d aliqui Mysineũ uocant, folijs maioribus, gustu acriore, procerius, crassitudine brachiali, radice candida. Nascit in calidis, sed saxosis, tãtæ amplitudinis in Mauritania, ut caulis. 12. cubitis assurgat, crassitudine palmorũ q̃tuor.

C

Hippomarathrũ aliud hoc est, quod tradidit Diocles: foliũ habet angulosum, atq; longũ.

EX M. VERG. COMM.

GRande est erraticum Feniculum. In cuius appellationibus quæ fœminino genere Marathris dicta est, solã habet ex sexu a superiore illo discriminis caussam: qualia in hoc opere multa alia audiuntur, quemadmodum agreste Marathrum eandem Hippomarathro significationem. Ferre erraticum Feniculum hoc semen Cachryi simile Dioscorides ait, Cachry id intelligens, quod ab eo in Libanotide mox describetur, & quod in umbella eius fruticis concipitur et maturatur: cui erraticum Feniculum hoc similem suam habet.

De Dauco. CAP. LXXXI.

δαῦκος
δίρκαιον

DAucum aliqui Dircæum uocant. Creticum, folijs Fœniculo simile, minoribus & tenuioribus, caule dodrantali, umbella coriandri, flore albo, semine acri, candido, hirsuto, suauissimi odoris in mandendo. Radix digitali crassitudine, & palmi longitudine adolescit. In saxosis nascitur, & locis sole illustratis. Aliud eius genus syluestri Apio simile, acre, odoratum, aroma olens, feruentis gustus. Probatissimum Creticum. Tertium assignatur genus folijs Coriandri, floribus albis, capite & semine anethi, muscario Pastinacæ, semine oblongo ceu Cumini, acri. Omnium semen excalfacit potum. Vrinam, menses & partus extrahit. Torminibus liberat. Veterem tussim mitigat. Phalangiorum morsibus potum in uino auxiliatur. Tumores illitu discutit. Seminis dumtaxat in alijs generibus inualuit usus. In Cretico etiam radicis. Quæ maxime contra uenenatorum iniuriam in uino bibitur.

BARBARI COROLL.

D

Pli. li. 19. ca. 5. lib. 25. ca. 9.

DAucus, quæ a nostris Gallica Pastinaca dicitur, specie Lauri, colore Croci, radice nigra Theophrasto. Dauci quatuor nõnulli fecere genera. Dioscorides & Plinius tria persequuntur. Probatissima in Creta. Mox in Achaia, Patrensi & Spartano agro, & ubiq; in siccis. Priori generi folia etiam hirsuta, caulis rectus, radice suauissimi gustus & odoris. Reliqua genera passim nascuntur, terrenis collibus, limitibusq;, nec nisi pingui solo, folijs Coriandri, caule cubitali, capitulis orbiculatis, sæpe plurimis quam ternis. Radice lignosa, & cum inaruerit superuacua. Semen Cumino simile: prioris Milio. Album, acre, odoratũ omnibus, & feruẽs. Secundũ priore uehemẽtius est, eoq; parce sumi debet. Tertium genus simile Staphylino, semine oblongo, radice dulci. Omnia hæc, & hyeme & æstate, quadrupedi sunt intacta, nisi post abortus. Quidã, ut Paulus, & Galenus prior eo meminit, Daucũ nihil aliud esse uoluerunt, quam Staphylinũ syluestrem: quamquam uidetur a Dauco aliud genus esse Daucos herba cognominata, apud Galenum duas Daucos seorsum indicantem. Nisi quis librarios accuset, quod quæ Galeni non sunt, adiecerint. Hippocrates Daucum Aethiopicam laudat.

EX M. VERG. COMM.

MAsculino genere, & neutro Daucum dici in antiquis obseruauimus. Nos hunc scriptorem secuti, masculino eum semper indicauimus. Quodq; inter appellationes eius male, Dircæon legebatur, ex Nicandro in Theriacis Daucion emendauimus. Sic enim ille appellauit. δαύκειον ῥίζας τεβρυωνίδος, quod est, Daucium, & Bryoniæ uitis radices. Fuerunt etiam in antiquis, qui Daucum scriberent, duoq; eius tantũ genera facerent, Creticum, & Asiaticum: hic tamen tria, Plutarchus uero plura Daucorum fecit genera. Illud etiam a principio statim quod hic ait, habere Creticum Daucum Feniculo similia folia μικρότερα δὲ καὶ λεπτότερα. Quorum nisi uitium sit, sensus est, minora tamẽ & tenuiora: Plinius & Plinium secutus Barbarus, candidiora dixerunt, quasi λευκότερα, non λεπτότερα legendum sit.

De Delphinio. CAP. LXXXII.

δελφίνιον

DElphinium Græcis Diachysis, alijs Diachytos, alijs Paralysis, alijs Camarus, alijs Hyacinthus, alijs Delphinias, alijs Neria-

dion, aut Sosandrō, aut Cronion, Romanis Bucinus minor uocitatur. Surculos emittit a radice una sesquipedales, aut maiores, a quibus folia exeunt parua, tenuia, diuisa, prælonga, quæ Delphinorum effigiem representant. Vnde tractum nomen est. Flos uiolæ albæ non dissimilis, purpureus, & semen in siliquis, milio proximum. Quo non aliud utilius bibi potest ab scorpione percussis. Aiunt enim, obiecta hærba, scorpiones resolui, atq; ignauos torpescere. Semota uero ea, sese recolligere. Prouenit in asperis & apricis.

A

¶ De altero Delphinio. CAP. LXXXIII.

Alterum est Delphinium, quod Romani Bucinum uocant, superiori simile, sed folijs & ramis longe gracilius. Viribus eisdē pollet, sed non ita efficacibus.

EX M. VERG. COMM.

Qvam nostra ætas Senam officinis omnibus & uulgo notā uocat, antiquitas, ut opinati aliqui sunt, Delphinion appellauit. Posterioris & quo nunc medicina utitur nominis incerta ratio nobis & causa: antiqoris notissimi nautis in mari pisces autores sunt: repando dorso, repandas Delphinij huius siliquas, non folia a se uocari & indicari gaudentes: ut non tantū maris honor Delphinus esset, sed haberet nutrix & parens omniū terra quod ex eo pisce in suis opibus etiam numeraret. Vtq; in mari beneficus homini semper Delphinus fuit, multisq; salutem humanitatis nostræ sensu quodam attulit, sic etiam in plantis aliqua esset quæ Delphinorum figura, repandoq; siliquarum suarum inflexu salutem homini faceret. Eiusq; beneficij merito Sosandros etiā diceretur. Id enim ea uox significat. Dictumq; Delpinium hoc Sosandros est, q τὴν ἀνδρείαν σώζει, id est, uirium & roboris firmitatem seruat. Fuerunt qui mutata tantum declinatiōis forma, Delphiniada. s. herbam uocarent, & qui a fioris figura Hyacinthum. ὑακινθώδης enim a græcis, id est, Hyacinthinus flos eius describitur. Legitur postremo inter appellationes has a Romanis Delphinium hoc Bucinum minorem dici, quod nullibi hactenus compertum nobis est. Facilis tamen nominis coniectura. ut enim græci a Delphinis & ex mari nomen illi fecerunt, sic posteriores etiam latini potuerunt ex eodem elemento, sed ab alijs piscibus eam indicasse. Sunt enim Bucini in purpurarū gn̄e, sed non repando dorso ut Delphini. Quod mirer q̄s in Delphinio hoc illud est, nihil agere de eo Pliniū: nec Delphinij aut Sosandri, quod hactenus legerim in tota eius historia, sub his nominibus unq; meminisse. Nihil etiam Pauliū Aeginetam: qui cum medicam omnem materiā lib. 6. per capita numeraret, quotidiani in medicina usus herbam, remediumq; relinqure non debuerat. Dubitamus ob eā causam, latere in antiqua etiam medicina Delphinium hoc sub appellatione aliqua alia.

B

¶ De Pyrethro. CAP. LXXXIIII.

πύρεθρον

Pyrethrum aliqui Dorycnion, alij Pyrinon, alij Pyroton, aut Pyrothron, alij Arnon pyriten, Magi Pyriten, Romani Saliuarem uocant. Folia caulemq; emittit ut Daucum syluestre, & Fœniculum, umbellāq; Anethi circinatæ rotunditatis. Radix longa est, pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. Pituitam elicit. Ideo in dolore dentium decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. Mansa pituitam extrahit. Sudores ciet, peruncto ex oleo corpore. Diuturnis rigoribus efficax. Cōtra perfrictiones membrorum, resolutionesq; eximie conducit.

BARBARI COROLL.

Pyrethro depictum coloribus umbraculum, purpureo, cādido, luteo, porraceo, ut scripsere quidam. Sunt qui hanc interpretētur quam uulgo rustici & olitores, Draconem Acetarium uocant, ut aliubi notauimus, omnino dissimilem eius quam Dioscorides hoc capite demonstrat. Sed æstimanda res tota diligentius.

Pli. li. 28. ca. 9

C

EX M. VERG COMM.

NOn dedit ut forte opinabitur aliquis in græcis Pyrethro nomen ignis, ſed qui in ea ſimilis igni feruidus ſapor eſt. Qui tantus adeoq; uehemens in ea ſentitur, ut plures in gentibus ab eadem ui appellationes inuenerit. Quæ enim in hoc ſcriptore numerantur ἀπὸ τοῦ πυρὸς incipientes uoces, eandem omnes habent cauſam: & quæ Romanorum appellatio fertur Saliuaris herba, a feruidi ſaporis eius euentu cauſam & originem duxit. Commãducatum enim copioſam oris ſaliuam proritat: qua poteſtate plærunq; ſunt feruida omnia: ideoq; ueteres grecorum medici, ad purgandas capitis pituitas eo utebantur. Præcepitq; id inter cæteros Paulus Aegineta lib. 1. capite quo de purgantibus caput apophlegmatiſmis agit: qui græcis ſunt medicamenta omnia quibus per os capitis pituita purgaẽ. Hanc ipſam nõ Pyrethron, ſed Pyretida Nicander in Theriacis ſuis uocauit. Verſiculus eius eſt, λίποτε δ' ἠϊβλωθροῖο πυριτίδος ἔχχλοα πόλλα. Cur autem Dorycnion uocari etiam feratur, incertum nobis eſt. Inter uenena enim Dorcynion numeratur, ut ſexto uolumine priuatim dicetur.

¶ De Roſmarino. CAP. LXXXV.

λιβανωτὶς

DVo Roſmarini genera. Alterum fructiferum, aliquibus Zea, aut Campſanema appellatum. Cuius ſemen Canchrys uocatur. Folia Fœniculi habet, craſſiora & latiora, in Rotæ ſpeciem humi ſparſa, iucunde olentia, caulem cubiti altitudine, aut maiorẽ, multis cõcauum alis. In cacumine umbellam, in qua ſemen copioſum, candidũ, ſphondylo ſimile, rotundum, anguloſum, reſinaceum. Quod in mandendo linguam exurit. Radix Tus redolet, candida, prægrandis. Eſt & alterum omnino conſimile, ſemen ferens latum, nigrum uti ſphondylion odoratum, minime exurens, radice foris nigra, intus alba. Verum id quod ſterile dicitur, illorum plane ſimilitudinem refert. Sed neq; caulem, neq; florem, neq; ſemen promit. Naſcitur in ſaxoſis & aſperis. Trita omnium hærba cõmuniter hæmorrhoidum profluuia ſiſtit. Sedis inflammatiões, & condylomata mitigat. Concoquit ſtrumas & abſceſſus, qui ad maturationem ægre perducuntur. Sicq; radices cũ melle ulcera purgant. Torminibus medentur cum uino potæ. Et contra ſerpentium morſus conueniunt. Menſes & urinas cient. Veteres tumores illitu diſcutiunt. Tam radicis q̃ hærbæ ſuccus, adiecto melle illitus, oculorum aciem exacuit. Potum ſemen ad eadem pollet. Si comitiale malum ſentiatur, aut uetus pectoris uitium, auxilio eſt. Regio morbo laborantibus, cum uino & pipere datur. Sudores mouet cum oleo perunctum. Ruptis & conuulſis prodeſt. Podagris cum lolilacea farina, & aceto tritũ illinitur. Purgat uitiligines, addito aceto q̃ acerrimo. Semine in potionibus utendũ, eius quidem q̃d Canchryn non ferat. Quippe illud ſua acrimonia arteriam exaſperat. Roſmarinum cũ Erica naſci, folijs Lactucæ ſylueſtris, aſperioribus, candidioribuſq;, radice breui, Theophra. autor eſt. Potũq; idipſum alterutra parte purgare.

D

¶ De Canchry. CAP. LXXXVI.

κάγχρυ

CAnchrys uim habet excalfaciendi & uehementer exiccandi. Quare abſtergentibus medicamentis inſeritur. Contra oculorum fluctiones capiti illinitur, ita ut tertio die ſoluatur.

BARBARI COROLL.

Libanotidis uocabulo, multa genera feruntur. Vnum inter Cunilagines a nobis dicendũ. Alterum, de quo hic, in species ternas diuisum. Tertium coronariæ: quam Rosmarinum proprie uocari Dioscorides existimat. Libanotis porro, de quo præsens caput loquitur, radicem habet Olusatri: locis putridis, macris, saxosis, & roscidis prouenit: seritur semine, quod quidem fertili Rosmarino, scabrum & oblongum a Theophrasto redditur, folio palustris Apij, minore multo, sterili, folium Lactucæ syluestris & amaræ, candidius & asperius, radice breui. Vestibus interposita Libanotis, abigit tineas. Carpitur per messem fertilis. Caulis quoq;, non mõ semen, resinaceus. Folijs & radici odor Turis, unde nomen. Libanotiden cum Erice lætissimã nasci Theophrastus inquit. Theodorus locum, non ubi Erice, sed ubi dictum est, conuertit, p eo quod est ὅπε ἰρέικη, legens ὅπου ἐιρηται, librariorum græcorum sane culpa.

Pli.li.19. ca.12

EX M. VERG. COMM.

Plures quondam non Dioscoridi tantum, sed cæteris græcorum herbarijs & medicis omnibus Libanotides fuerunt: ut eodem Turis cognomine omnes, sic non eodem eius odore insignes. Vna enim, & quæ Canchry fert, primo & per se, q radix eius Tus olet, ab eo indicari merita est. Cæteræ aut congeneres, aut aliqua parte illi similes, in censum et nomen eius uenerunt. Satisq; certa earum diuisione hic usus, posteriores græcorum medicos & herbarios alios subscribentes sibi habuit. Siquidem omnes, excepta Coronaria, quæ statim ab ijs describetur, tria eius genera fecerunt. Fœcundam, fructumq; ferentem. Et hanc duplicem. Tum sterilem numerantes: peregrinas, ut nos credimus, Italiæ plantas, & quarum omnis misceatur historia, si Theophrastus audiatur, presertimq; in foliorum figura. Quæ palustri Apio in primo genere, in sterili uero amaræ Lactucæ similia ille facit. Cum hic Fœniculo comparet, & crassiora tantum, latioraq; esse dicat: quæ una foliorum forma, uulgarem nostratem & coronariam Rosmarinum cognomen ille fecit. Alioquin nulla erat ex similitudine causa, cur quondam Libanotis, & nũc tota græcia Dendrolibanon coronaria Rosmarinus diceretur: nihil enim simile, cõmuneue illi aliud habet. Quodq; facile ex historia earum intelligat aliquis tota, & undiq; diuersa. Siquidem coronaria Rosmarinus frutex magis, q̃ herba, ramos habet: illæ caulem, & quæ fructum inter eas ferunt, umbellam etiam. Hæc a terra erigitur, illæ per terram folia spargunt: & ne longiores simus, plures habent illæ notas quibus a Coronaria separantur: quinetiam in folijs prius illud genus suas habet itidem differentias. Quo autem maxime differũt Canchry, est: quod in secundo utroq; illo genere in sũmo caule simile arborum Canchryi surgit, in quo concipitur & maturatur semen. Quid autem Canchrys sit, & quomodo in arboribus nascitur, dictũ iam pridem a nobis est. Quæ una nota a coronaria Libanotide, reliquum omne hoc genus præcipue separat. Nec Nicander aliter eam signat in Theriacis suis, ἠὲ σύ γε καχρυόεσσαν ἑλὼν περιβαλπία ῥίζην, quod est. Sumito & calidam radicem καχρυόεσσαν .i. cachry hoc ferentẽ Libanotidis (secundum illud genus significans) Rursus ἄμμιγα καχρυφόρῳ λιβανωτίδι, quod est. Simul cum Libanotide cachry ferente. Vna aũt hac nota Libanotis præcipue discernebatur, q in medicina cachryos huius .i. seminis tm̃ usus esset. Eaq; ob causam seorsum a reliqua plãta Paulus Aegineta de eo egit, fructũ, seu semẽ Libanotidis uocans: uiresq; illi exterendi, discutiẽdi, & calefaciẽdi tribuens. Vsus illo etiã est ex oleo cõtra febriũ pfrictiões, & cũ tremore algores. Duplexq; illud Libanotidis genus secundũ ex cachry hoc dictũ est. Tertiũ eñ quia eo caret, ideo ἄκαρπον sterile & sine fructu a græcis nominatur: prioribus præterq; in hoc simile.

B

¶ De Rosmarino coronario. CAP. LXXXVII.

Rosmarinum quo coronarij utuntur, ramos mittit tenues, et circa eos folia minuta, densa, longa, exilia, subter incana, superne uirentia, graui odore. Excalfactoria ui preditum est. Regium sanat morbum, si decoctum in aqua ante exercitationes bibatur, & ubi laborans exercitationi se crediderit, in balnea descendat, & merum potet. Acopis, gleucinoq; unguento ammisceri solet.

BARBARI COROLL.

Libanotis Coronaria, differt quidem folio a prioribus, sed comprehensa forte a Plinio est inter fertiles. Nisi quis hanc pro Cunilagine accipiat. Ea quæ Libanotis uocatur, & in coronas admittitur, Paulus, & Galenus, Dioscoridem secuti, quatuor Libanotidis genera connume-

C rat. Vnam sterilem, Fœcundas duas, Quartam generis coronamentarij: quam a Romanis priuatim Rosmarinum dici uolunt, etiam si priora quoque genera Plinius ita uocari prodat.

EX. M. VERG. COMM.

Coronaria quondã uulgaris hæc nostras Libanotis fuit: nec certiorẽ habuit hic scriptor notã qua legentibus eam indicaret. Quotidianus enim hic usus eius erat: nectebanturque in coronis ramuli eius non aliter quam Serpillum, & quæ alia Theophrastus φριγανικὰ uocat, toto corpore odorata. Nunc alius eius usus est. Descripsit eam satis Diosc. nihilque in tota foliorum figura desyderari potest. Vnaque hæc foliorũ similitudo, quæ omnibus int se par æqualisque est, et qualẽ paulo ante in coronaria hic descripsit, in Libanotidum nomen et censum eam asciuit. Quæ licet in priore illo gñe fœniculacea sint, ut hic ait, eamque ob causam τριχοειδῆ .i. comosa & capillata: nihilominus qm̃ in comoso illo habitu latiora & crassiora Fœniculo sunt, ad formã foliorũ Libanotidis huius .i. coronariæ nostratisque Rosmarini accedunt. Fitque hæc illis eatenus tantum similis. Quatenus enim Tus Libanotides aliæ olent, nihil huic simile habent.

De Sphondylio. CAP. LXXXVIII.

σφονδύλιον

Sphondylium aliqui Arangen uocant, alij Phalangion, alij Asterion, nonnulli Nesyrin aut Sphondylin, quidam Chorodanon, aut Oenanthen, Romani herbam Rutinalem. Aegyptij Apsaphëar, Magi Osirin. Folia Platani & Panacis habet. Caules fœniculaceos, cubitali altitudine, aut amplius assurgentes, in quorum cacumine semen duplex Seseli simile, sed latius, candidius & magis paleaceum, grauis odoris. D Flores eius albi, aut pallẽtes. Radice Rhaphani candida. Nascitur in palustribus & aquosis. Potum semen pituitam per aluum extrahit. Medetur iocineris uitijs, regio morbo, comitialibus, orthopnoicis, uuluarum strangulationi. Veternosos suffitu reuocat. Cum oleo cõmode infunditur capitibus phreniticorũ, & lethargicorum, item capitis doloribus. Cum Ruta illitum, serpentia ulcera cohibet. Datur radix cõtra regium morbum, & iocineris uitia. Circumrasa eadem, callos fistularum derodit. Recentis floris succus exulceratis auribus, purulẽtisque accõmodatur. Qui cæterorum succorum more exprimi, dein recondi solet.

BARBARI COROLL.

Sphondilij succus qui exprimitur, mire appetitur a muscis, & quæ sunt his similia. Sphondylion ferula est, differens a Panace folijs, quia sunt minora & Platani diuisura. Non nisi in opacis gignitur, in palustribus Patauini agri sæpe uisum. Huic semen eodem nomine medicinæ tantum utile.

De Ferula. CAP. LXXXIX.

νάρθηξ

E Viridi Ferula medulla pota, utilis est ad cruentas excreationes, cœliacosque. Contra uiperarum morsus in uino datur. Erumpentem naribus sanguinem indita sistit. Semen potum torminosis auxiliatur. Sudores ciet, uncto ex oleo corpore. Caules si edantur, capitis dolores faciunt. Muria condiuntur. Ferula itaque caulem profert ternum sæpe cubitorum, folia Fœniculi, longe asperiora, & latiora. Qua ab imo caule uulnerata, Sagapenum efficitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.13.ca.22
lib.20. cap.23.
lib.24.cap.1.

A Dscribitur arborum generi Ferula: quoniam teneritudo eius processu transit in lignum. Propterea Clearchus inter quæstiones lusorias, quas nostri Scirpos, Græci Gryphos, & Aenigmata uocant, Ferulam dicit esse, lignum non lignum: sicut Pumicem, lapidem non lapidem: & Noctuã, uolucrem non uolucrẽ. Calidis Ferula nascitur locis, atque trans maria, geniculatis

uices nodata scapis. Duo ei genera. Narthecem Græci uocant, assurgentem alte. Narthecíam uero semper humilem: quæ ab aliquibus Ferulago dicitur. Quanq́ et Thapsia Ferulago appellari solet. Est & instrumentum medicinale Ferula, siue Narthex. A genibus folia exeunt grandia, mollia, multifida, maxima, ut quæq́ terræ sunt proxima: caulē amplectantia ut Harundines: sed magis scinditur in coliculos, quibus flores lutei & semen Anethi paulo maius insidet, sed quæ ab uno caule diuiditur in cacumine, fœmina putatur. Germinat uere primum folio, tū caule: qui annuus ei est. Radice singulari, profunda. Ferulę lignum omne corticis loco habent, hoc est, forinsecus: ligni autem uice fungosam intus medullam, ut Sambuci. Nonnullæ inanitatem, ut Harundines. Nulli fruticum leuitas maior. Ob id senectuti Baculus. Semen Ferulæ Thapsiam uocauere aliqui falso. Hoc in Italia cibus est. Conditur quippe, duratq́ anni spacio in urceis. Caules quoq́ decocti eduntur. Commendanturq́ musto & melle. Corymbiam nominant: sicut racemos eius quos item condiunt Corymbos: quibus & in coronas utebantur. Ignem Ferulis optime seruari certum est, easq́ in Aegypto præcellere. Natura Ferularum Murenis infestissima. Moriunť ea tactæ. Asinis gratissimæ sunt in pabulo. Cęteris iumentis pręsentaneo ueneno: qua de causa id animal Libero patri assignatur: cui & Ferula. Ferulā nō minus a feruendo dictam uideri facit Hippocrates: qui eam Plestinga uocauit. Inter fortunatas insulas, Norion uocatur. In qua Ferulæ tanta crescunt amplitudine, ut arbores fiant. Earum nigræ succo amarissimo damnantur: candidæ probantur, adeo, ut poculentus quoq́ fit.

A

EX M. VERG. COMM.

Condiebatur quondā, seruabaturq́ sale ad cibos Ferulæ coliculus toto āno: si huic scriptori primū, mox Columellę credimus. 13. operis sui uolumine, cap. 7. iubenti cum plęrisq́ alijs oleribus & hunc condi. Nec fuit hic usus parum in ea laudandus: & si copiosior eius cibus capitis dolores faciat. Primas enim mensas in acetarijs, secundas uero cū obsonijs cocta multa frugalitate instruebat. Eadem senectuti, & a longa ualitudine se recolligentibus auxilio fuit, et adhuc est: quoniam nulli frutici leuitas maior, et cum leuitate ligni firmior duricies, & rigor. Quā etiam ob caussam Libero patri, Sileno, alijsq́ numinis eius comitibus dedicata & concessa est, ut infirmos in ebrietate pedes leui hoc pedamento regerent.

B

De Peucedano. CAP. XC.

πευκέδανος

PEucedanum aliqui Agrion uocant, alij Agriophyllon, Magi bonum dęmonem, Romani Satariam. Caulem emittit tenuem, gracilentum, Fœniculo similem. Comam habet statim ab terra foliosam, spissamq́. Flore luteo, radice nigra, crassa, firma, graui odore, succosa. Gignitur in montibus opacis. Tenera radix cultello conciditur, profluensq́ e plaga succus, umbræ mandatur. In sole siquidem confestim euanescit. Colligiť capite prius & naribus rosaceo perfusis, ne capitis dolor premat, & uertigo sentiatnr. Assata radix utilior fit. Tam lac, q̄ succus radice & caulibus extrahi solet, sicuti e Mandragora. Verum inefficacior lacte succus habetur, & uelocius expirat. Interdum etiam concreta inuenitur lachryma Turis similitudine, caulibus, radicibusq́ adhęrens. Pręfertur succus e Sardonia, & Samothrace, colore ruffo, odore graui, feruens gustu. Ex oleo & rosaceo illitū ꝓdest lethargicis, phreniticis, uertiginosis, comitialibus, & longis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsis. Omnibus in uniuersum uitijs neruorum, ex oleo & aceto illitum prodest. Eius olfactu respirant uuluæ strangulatus, & ueternosi reuocantur. Incensum serpentes abigit. Auriū doloribus cōuenienter ex rosaceo instillatur. Cauernis dentiū inditum, mitigat dolorem. Contra tussim efficacissime ex ouo assumiť. Suspirijs, torminibus, & inflamatiōibus subuenit. Ventrē leniter emollit. Lienē absumit. Dif

C

ficiles partus mire adiuuat. Facit ad uesicæ cruciatus, & renum distentiones potum. Vuluam aperit. Radix ad eadem utilis est. Sed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Farina eius sordida ulcera purgat, & uetera cicatrice obducit. Squamas ossium extrahit. In cærata & calfacientia malagmata additur. Eligi debet recens, esu difficile, firmũ, odoris plenum. Succus ad potiones amaris nucibus, aut Ruta, aut pane calido, aut Anetho resoluitur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.9
lib.26. cap.5.

PEucedanum, siue Peucedanus nomen a Pinu inuenit, ut Myrtidanum a Myrto, quanq; & amaritudinem uocabulum id significat apud poetas, celebrata inter primas herba. Laudatissimum in Arcadia Plinius existimat. Foditur exitu autumni. Placent tenerrimæ, & altissimę radices. Hæ conciduntur in digitos quaternos osseis cultellis, funduntq; succum. Probatur hic & crassitudine mellea, & odore suauiter graui. Peucedanum officinæ ostendũt quale Dioscorides in cætera tantum, radice non succosa, sed lignosa, nec graui odore, sed iucundo. Quod nos admonitionis causa dictum uolumus.

EX M. VERG COMM.

FEcit Pinus, quæ græcis Peuce dicitur Peucedano nomen: non congener congeneri, aut similis simili planta, sed speciosa & procera arbor, parem folio tantum sibi humiliorem fruticem, ut inter homines quotidie fit, sola eius partis similitudine in genus & nomen suum sibi adoptauit: quod posteriores intelligentes latini, Pinastellum eam uocauerũt. Cuius uocis autor Apuleius est. Sic enim emendanda est quæ corrupte in impresso codice Pinasgelum legitur. Idem quod in Diosc. simpliciter agrion nominatur, ab eo Sison agrion dicitur, quasi ex similitudine Peucedanus hæc Sison etiam diceretur, de quo non multo ante actum est, sed syluestre. Nobis uero ab re non fore, siquis suspicetur, deesse uoci illi agrion, quę syluestre significat Marathrũ: ut quoniam similes illi caules, & capillata folia habet, syluestre Marathrum diceretur. Quemadmodum quod sequitur Agriophyllon, agreste Fęniculũ potuisse quondam legi. Suspitiões tñ hæ sunt: nec nos aliquid mutare ausi sumus, præterq; ex Apuleio agrion .i. agrestẽ Sisonẽ uocari Peucedanum inter alia dicentes. Quę nõ tñ a Peuce arbore dici in græcis potuit, q̃ ab amaritudine, quæ in eadem gente eadẽ illa uoce indicatur. In Arcadia nasci Peucedanũ Theophrastus ait .9. de plantarum historia uolumine. Verba eius sunt γίνεται δὲ ἐν ἀρκαδίᾳ. Quem autorem secutus Plinius lib.25. cap.9. laudatissimam in Arcadia nasci tradidit: tam aperte, tam q; uetusto autore, ut non dubitandum fuerit, in Arcadia ne, an in Sardinia legendus locus sit. Theophrastum enim secutus Plinius est. Neq; obstat q; hic dixerit, expressum in Sardinia et Samothrace liquorem, probatissimum esse. Hic enim succum in his gentibus expressum laudauit, illi plantam in Arcadia nasci laudatissimam dixerunt. Eius in antiqua medicina multus fuit usus. Tradiditq; hic inter cætera, mederi Peucedani liquorem conuulsis: Græci σπασμοὺς καὶ σπάσματα uocant, Romani græcæ uocis imitatione, conuulsa appellauerunt.

D

De Gith, seu Melanthio. CAP. XCII.

μελάνθιον

GIth ex Græcis aliqui Melanthium, alij Mecona agrion melana, Romani Papauer nigrum appellant. Exiguus frutex est, sæpe binos palmos excedens. Folijs ut Senetionis minutis, sed multo tenuioribus. Capitulo in cacumine tenui, ceu Papaueris oblongo, intercursantibus intus membranis. Quibus semen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inspargitur. Capitis doloribus illitum fronti, subuenit. Discutit recentes oculorum suffusiones, tritum ex Irino, & infusum naribus. Tollit lepras, lentigines, duricias, tumoresque uetustos cum aceto illitum. Circumscarificatos clauos excutit cũ uetere uino impositum. Dentium doloribus decoctum cum aceto & teda

prodest. Teretes uentris tineas expellit, perunc͞to ex aqua umbilico. Destillatione laborãtes adiuuat, tritũ in linteo & olfactũ. Vrinã & menstrua ciet, multis diebus sumptũ. Et lac extrahit. Difficultatẽ spirandi cũ uino potũ leuat. Phalangiorũ morsibus ex aqua drachmæ pondere haustũ auxiliat̃. Incenso serpentes fugant̃. Tradunt largius epotum enecare.

A

BARBARI COROLL.

MElanthion, q̃d & Melanspermon, & Melanthe interim ab Hippocrate uocat̃: & a Theophrasto, ut Theodorus existimat, Anthemon, siue Anthemion, Nigellam interpretatus. Q̃q̃ Anthemon oĩno alia species est, q̃ Melanthion, siue Git, siue ut Palladius, Giddi. Nam & Melanthemon Chamæmilon est, Melanion uero nigra Viola. Optimum Git, q̃ excitatissimi odoris, & q̃ nigerrimũ. Culices suffitu necat, & muscas. Succum eius largius sumẽti, uenenũ esse, mirari licet: cũ semen ipsum, inferiorẽ crustam panis, cereali sapore condiat gratissime. Aliud oĩno genus uidetur esse Git, q̃d in segetibus passim nasci cernit̃: & Pseudomelanthion uocari potest, & Gitago, folijs fere Porri oblongis, flore purpureo, semine ac toto frutice maius q̃ Melanthium, nec odoratũ. At uerum Git, de quo præsens Dioscoridi mẽtio est, folium habet Fœniculi, Senetionisue, florem ceruleum. Odor semini iocundus, nec ubiq; prouenit. Hippocrates Cyprium cõmendat. Alia est herba Melandryum, in segete pratisq; nascens, albo flore, odorata, cuius cauliculum iocineri tritum, ex uino uetere probant.

Pli.li.20.ca.17. &.22.ca.21.

EX M. VERG. COMM.

VIdent Maio & Iunio mensibus in pratis, sepibus, limitibusq; oĩbus nascẽtẽ rura oĩa Nigellã: nihilq; eo frutice frequẽtius, simul & uilius. Quondã grato sapore panẽ Nigellæ semen cõmendabat. Inspergebatur eñ ante cocturã illi tritum, quemadmodũ & Papaueris: non aliter q̃ & nos modo dulciarijs potius q̃ pani Anisum miscemus. Quod in Nigella merito miretur aliquis, sagacis naturæ artificiũ est, in conformãdis eius uasculis: quibus concipit̃, maturatur, & seruat̃ semen, colore nigrũ, Panici seminis magnitudine. Sunt ea uascula longe papaueraceis minora, nec in mensura sua, ut illa longa. Nullã præterea habent qualẽ Papauera in summo stellã, sed latiorem umbilicũ: neq; intus eodẽ modo discurrentes membranas seminũ locos dissepientes. In Papauere eñ sulcorũ modo intercedente, quasi aggere quodam canales sunt: in Nigella per mediũ transeuntes, quasi parietes, quibus loculamenta illa seminũ diuiduntur. Est illud discrimen etiã, quod singula in singulis Papauerũ caulibus uascula sunt, in Nigella numerosiora: ut quod numero seminũ in singulis uasculis deest, uasculorũ numero expleat̃. Solaq; hæc uasculi forma fecit, ut syluestre & nigrũ Papauer a quibusdam Nigella diceretur. Græci a colore seminis Melanthion, & eorum exemplo latini Nigellam nominauerunt.

B

De Laserpicio, & Lasere. CAP. XCIII.

σίλφιον

LAserpicium in Syria, Armenia, Media, & Libya nascitur, caule ferulaceo, quem Maspetum uocant. Folijs Apio similibus, lato semine. Radix excalfacit. In cibis ægre concoquitur. Vesicæ noxia. Sugillatis illita cum oleo, & strumis, ac tuberculis cum cærato, medetur. Ischiadicis conuenit cum Irino, aut Cyprino cærato. Excrescentibus circa sedem tollendis, illinitur cum putamine mali punici & aceto decocta. Venenis pota resistit. Os commendat, cibis aut sali permista. Laser e radice, atq; caule scarificatis colligitur. Præfertur autem ruffum translucens, Myrrhæ æmulum, non porraceum, odore ualens, suaui gustu. Quod dilutũ facile albescit. Syrenaicũ si quis degustarit, humorem toto corpore ciet, blandissimo odore, adeo, ut ne os quidem gustanti, nisi paululũ spiret. Medicum & Syriacũ minus uiribus ualent, & grauiorem reddunt odorem. Laser omne antequã siccescat adulteratur sagapeno, aut fabæ lomento. Quod maleficiũ deprehenditur gustu, odore, uisu,

C & madefactione. Caulem aliqui Silphion, radicem Magudarin, & folia Maspeton uocauere. Efficacissimum Laser, mox folia, postremo caulis. Acrem uim habet. Inflationes facit. Perunctas cum aceto, pipere, & uino, alopecias sanat. Oculorum aciem exacuit. Incipientes suffusiones, illitum cum melle dissipat. Cauernis dentium in dolore inditur, aut cum Ture in linteo circumligatur, aut cum Hyssopo, Ficis coctis in posca, os colluitur. Iis prodest, quos bestia in rabiem efferata momorderit, uulneribus immissum. Valet aduersus uenena telorum, & animalia omnia quæ uirus eiaculantur, potum, aut illitum. Scorpionum plagis oleo dilutum circumlinitur. Gangrænis præcoërcitis immittitur. Et cum ruta, nitro, & melle, uel per se carbunculis. Clauos, callosq; prius circumrasos uellit. Cærato, aut aridorum ficuum carne præmollitum, recentes Lychenas ex aceto sanat. Et excrescentia in carne, polyposq;, si aliquot diebus cum atramento sutorio, aut erugine illinatur. Extuberantia cum forfice extrahit. Veteribus faucium scabricijs opitulatur. Grauem, subitoq; irraucescentem uocem, dilutum aqua sorbitione confestim expedit. Vuam illitum cum melle reprimit. Anginis ex aqua mulsa utilissime gargarizatur. Vescentes eo, lætiore colore mangonizat. Tussi commode in sorbili ouo datur, & pleuriticis in sorbitionibus. In

D fellis suffusione, & aqua inter cutem cum aridis Ficis. Rigores discutit cum uino, pipere, & Ture potum. Neruorum contractionibus, opisthotonicisq; datur oboli pondere deuorandum. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatum cum aceto decutit. Ad lac intus coagulatum bibitur. Comitialibus ex aceto mulso proficit. Menses ciet cum pipere & myrrha potum. Cœliacos adiuuat in acino uuæ sumptum. Cum lixiuio autem potui datum, repente conuulsis ruptisq; prodest. Ad potiones resoluitur, nucibus amaris, aut ruta & calido pane. Foliorum succo ad eadem proficitur, sed multo inefficacius. Cum aceto mulso manditur, ad expediendam arteriam, maxime cum uox retunditur. Eo cum lactucis utuntur, exitq; in uicem Erucæ. Fertur & altera Magudaris in Libya nasci. Radix Laserpicio similis, sed minus crassa, acris & fungosa. Ex qua non profluit succus. Eiusdem cum Lasere facultatis.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 19. ca. 3. lib. 22. cap. 23.

Silphio, id est, Laserpicio, radix crassa, multaq;. Caulis annuus, altitudine & crassitudine q̃si Ferulæ. Foliũ simile Apio: q̃d ineunte uere prosilit, deciduũq; est, eximiũ purgando & saginando pecori. Carne mirabilem in modũ iocunda. Folio amisso, caulis emicat: qui omnibus modis paratus igni manditur, hominẽq; diebus quadraginta purgat omni uitio. Semen ei latum, foliaceum. Succus duplex e scapo, Caulias uocatus. E radice Rizias, uilior ac putrescens. Radici cortex niger, qui & detrahitur ad mercis adulteria. Præparatur uero succus admixto furfure, aut farina. Subinde concutiendo uas, quatenus ad maturitatem perducant, id est, quatenus sudare desinat, & colorem suũ capiat. Ita inueteratum a situ uendicant & carie, Laser uocãtes. Perlucidior hic & purior a radice, dulcior a caule: ob id farina inditur, ut coĉat. Natum ferunt Silphiũ hymbre crasso & piceo, repente madefacta tellure circa Hesperidum hortos, Syrtinq; maiorem, septem annis ante oppidum Cyrenarũ conditum. Vim autẽ illam, quatuor stadio-

rum ſpacio in Aphrica ualuiſſe, rem ueram & contumacẽ, atq; ſi coleretur, in deſerta fugientẽ. Quidã radicem Laſerpicio maiorẽ fuiſſe cubitali perhibent, e cuius medio caput ſublime conſpiciẽdumq; tuberet, unde primũ ſuccus ceu lacteus erumpat. Supernaſci caulem Magydarin uocatum. Q;ᵹq; & ſemen eius quoq; Magydaris ab aliquibus dicitur, ut Galenus ſcribit, folio aurei coloris: quo ſeminis uice, auſtrinis flatibus decuſſo, a canis ortu Laſerpiciũ naſcatur: eodemq; anno & ſcapum, & radicem aboleri, ſolũ circumfodi ſubactum, glutumq; fieri. Radices eius recens præſectas ex aceto mandi. Pecora non purgari eo, ſed ſi ægrotant, aut ſanari protinus, quod fere conſequitur, aut emori. Prior opinio uidetur perſico Silphio congruere, multo infra Cyrenaicum naſcenti. E Syria quoq; importari maxime ſolebat, Parthico, ſiue Perſico deterius, Medico præſtantius. Aetius Laſer a Cyrenaico lacte ſeparauit, ſiue quia Laſer ſuccus ipſe Silphij, non lac eſſet: ſiue quia Laſeris appellatione Perſicum, aut Medicum, ut cognobiliora, non Cyrenaicum ueniret: quippe quod ad pondus argenti denarij pendebatur, multisq; iam annis, ut Plinius ait, non inuenitur. Cum comedit ouis caulem, protinus dormit, capra ſternutat. Tauros inflammat naribus illitis. Serpentes auidiſſimas uini admixtum rumpit. Præcipitauit ſe quidam ex alto, cum in dentium dolore cauis addidiſſet incluſum cæra. Laſer Græci Opon uocant. Et quanq; Opos manantem hærbæ cuiusq; ſuccum, ex uulnere ſignificet, Cyrenaicum tamẽ abſolute pronunciatus indicat, ut Varroni placet: qui coagulari lac eo tradit. Poſt Cyrenaicum auctoritas deinde Medico, & Syriaco, ut Galenus inquit. Hippocrates, Phyllon Libycon, & Aethiopicim uocando ipſum Silphij ſemen ſignificat Galeno: ut q̃d prę ſua latitudine foliaceum ſit. Interim Phyllon uocat hoc, nec adijcit Libycum. Radicem huius proprie Silphion appellat. Caulon uero, & eccaulema, ſcapum, id eſt, colem, ut Herodotus. Solini quoq; uerba de Silphio ſubijciam. Apud Cyrenenſes inquit Syrpe gignitur, odoratis radicibus, uirgulto herbido magis quã arbuſto: cuius e culmo exudat æſtatis tempore pingue roſcidum, idq; paſcentium hircorum inhæret barbulis: ubi cum arefactum inoleuit, guttis ſteriacis legitur ad uſum menſarum, uel medelæ potius. Dictum eſt primum inquit Syrpicum, quia manat in modum lactis. Deinde uſu deriuante, Laſer nominatum. Paulo poſt Asbitæ inquit, uiuunt Laſere, hoc aluntur, hoc illis dulce eſt. Ex his uerbis Solinus ſatis indicat, ſe de Silphio loqui uoluiſſe quidem, ſed parum nouiſſe quid diceret, ita ſalebroſus & deſuetus in eo generę ſermo eius eſt. Plautus in Rudente.

Speras inquit tibi multum hoc anno futurum Syrpe & Laſerpicium?

Sed cur Varro Draconon appellari dicit ipſum lac Cyrenaicum? An non Draconon, ſed Diatonon legi poteſt? quia odorem intentum & uehementem habeat: & an Draconon a colore rubro. Talis enim præfertur, nam & herba Rubia, quandoq; apud Græcos Cinnabaris, & Dracanon uocata eſt, auctore Dioſcoride.

Magydaris ſiue, Magudaris, a Laſerpicio differt teneritudine. In Syria & Parnaſſo monte plurima. Theophraſtus & Plinius in Libya eam naſci pernegãt. Sunt qui & hanc Laſerpicium appellent. Periti uero facile diſcernunt uel aſpectu.

EX M. VERG. COMM.

Longiſſime omniũ Theophraſtus de Silphio in ſexto de plantarũ hiſtoria egit. Licetq; Plinius, & præter Pliniũ plures alij plantam, partesq; eius omnes longiore hiſtoria illuſtrauerint. nihilominus quoniã cuncta alij ab eo accæperunt, ſinguliq; aliquid, quod dixiſſe oportebat, reliquerunt, operæprecium erit, ex eo ſcriptore ijſdem uerbis omnia ſemel reddidiſſe. Quę huiuſcemodi ſunt. Habet Silphium numeroſas radices, & craſſas: caulem qualis in Ferula eſt, & craſſitudine illi æqualem. Folium, quod Maſpeton uocant, Apio ſimile. Semen latum, foliaceumq;. Caulem non ultra annũ prorogat, quemadmodũ & Ferula. Vereq; primũ folia & Maſpetum hoc profert: quo oues mirifice purgantur, & pingueſcunt, egregia odoris ſuauitate carnes cõmendans. Poſt hæc caulẽ profert cibis quocunq; modo aptum. Toſtus ſiquidem, & elixus eſtur. Feruntq;, quadraginta diebus corpora purgare. Deſtillat duplicem liquorem Silphium: a caule alterum, ab radice alterum. Vocantq; hunc a caulibus Cauliam, illum a radicibus Rhiziam. Habet radix nigrum corticem: auferuntq; in uſu eum. Sunt & radicum, ſectionisq; menſuræ quædam, quibus quantum oportet, cedunt, reliquum ad ſectiones ſeruantes. Neq; enim in ſecando errare, neq; ultra q̃ conſtitutum ſit ſecare oportet. Corrumpitur enim, putreſcitq;, ſi aliter fiat. Curant autẽ in Pyræeo, Athenas ferentes Silphium hoc modo. Cum in uaſa coniecerint, farinam illi miſcent, multoq; tempore cõmouent: eaq; tractatione colorem contrahit, rationeq; hac curatum incorruptum permanet. Quæ igitur in ſecando, curandoq; Silphio ſeuanda ſunt, ſic ſe habent. Libyæ latos occupat campos; ſiquidem ſpacio ultra ſta-

A

B

C diorum quatuor milia nascitur: copiosumq; prouenire ab Hesperidum hortis ad Syrtim. Proprium illi est, cultos odisse locos: & si colatur, in deserta fugere, uelut id quod ferum sit, & cultura non indigeat. Narrant Cyrenæi, septem ante conditas Cyrenas annis apparuisse. Ex quo autem ædificata urbs est, trecenti intercesserunt anni, magistratum gerente Athenis Simonide. Et hæc quidem sic ferunt aliqui. Alij radicem Silphij ferunt cubitalem, pauloue ampliorem nasci: tumereq; in medio ueluti caput, q̃d sursum in sublime fertur, pauloq; minus q̃ supra terram emergit. Ex qua erumpit quod Lac uocatur. Tum caulis. Et post hunc quod Magydaris, & folium dicitur, quod semen est. Cumq; ualidus spirauerit Auster post caniculares dies, uento id spargi: ex eoq; nasci Silphium. Eodemq; anno radicem fieri, & caulem. Verum non est hoc Silphij proprium. Habent enim & alia. Nisi hoc forte dicunt a sparso semine statim nasci. Quod uero priuatim, & ab alijs diuersum Silphium habet, illud narrant. Oportere annuum fodi. Si enim relinquatur, semen totum, caulemq; proferre, deteriusq; ea ratione fieri & hoc, & radicem eius. Narrant præterea, fieri meliores circumfossas radices: quoniam renouetur terra. Sed hoc contrarium illi est, quod dicitur odisse culturam Silphium. Narrant & comedi radices recentes in acetum concisas, & folium colore auri esse. Contrarium his etiam, purgari oues folium comedentes. Ferunt enim, hyeme & uere in montem exire oues, uesciq; eo, & alio quod Abrotono simile sit: & quod utrunq; calefaciendo est, non purgare, uerum siccare, & concoctionem adiuuare: ideoq; fieri, si morbosa, maleq; affecta ouis aliqua accedat, conualescere statim, aut mori: uerumtamen sæpius conualescere. Hæc autem utro modo se habent, consyderandum est. Quæ uero Magydaris dicitur, aliud a Silphio est, rarius, & minore acrimonia, succoq; carens: discernitur a peritis solo aspectu. Nascitur in Syria & Cyrene. Narrant & in Parnaso nasci copiosam: & hanc Silphium esse. Si uero culta fugit loca, uelut Silphium, consyderandum erit. Similiterq; an simile, æqualeue aliquid in folio & caule habet. In uniuersumq;, si lachrymam destillat. Et hæc Theophrastus longius forte q̃ legentium aliquis æquo animo ferre potuerit ab eo & a nobis dicta: sed non inutilia, ut quæ a Dioscoride dicuntur, certius intelligi possint. Siquidem & ille de foliaceo semine, de Maspeto, Magydari, alijsq; omnibus pariter egit: & ut tunc ferebat fama, totam Laserpicij historiam

D tradidit, quod Cyrenaico agro probatissimum nascebatur. Tantumq; illi ex eo laudis & honoris accreuerat, ut Catullus una hac nota Cyrenem illustrauerit, Laserpiciferas in epigrammate suo Cyrenas uocans. Nouerant enim tunc omnes, quod ubiq; nunc ignoratur. Eratq; in quotidiano ciborum usu Laserpicium, quos grato sapore & odore commendabat. Miscebatur id, ut indicat Columella, oxyporis: & ut plures alij testantur, Laserpiciatum acetum in multo usu erat. Longior erit commentatio hæc nostra, si quot usus Laser habuerit (sic enim Plinius etiam uocat) numerare uoluerimus. Illud dixisse satis sit, quod Martialis de simila ait. Nec Laseris dotes poteris numerare, nec usus. Cum medico totiens, cum sit & coquo totiens aptum. Vtebatur eo passim antiquitas, ob egregiam calefaciendi uim quam habet. Nunc autem tantum abest, ut nostrorum temporum Laserpicio uti, ganea, aut medicina possit: ut rem ipsam utraq; ignoret, nec coniectura saltem ostendere possit. Nouerunt quidem nostræ ætatis medici Opon Cyrenaicum, sed nomen tantum, & in eo nomine, quod longissime ab antiquo Opo Cyrenaico differat. Idem em̃ Opos Cyrenaicus, & Laserpiciũ hoc quondam fuit: nunc autem in fetida Asa ea uoce utuntur: quæ tetri & ingrati odoris sensu, tantum a Laserpicio differt, quantum uersimile est quondam discrepasse eorum usus. In medicina sane infinitus pene fuit eius usus: indicantq; græcorum medici omnes, qui adhuc supersunt. Indicat Plinius uigesimosecundo uolumine capite uigesimotertio, longissimeq; omnium hic scriptor. Ex cuius remedijs nos tantũ signabimus, quæ nobis non sunt cum Barbaro eadem, duoq; præsertim. Quorum id primũ est, quod ille ait, mederi Laserpicium neruorum contractionibus: contractiones neruorum uertens, quod Dioscorides tetanicos dixit, longe ab illis diuersos. Qui quales sint in Sampsucino unguento dictum longius a nobis est. Alterum uero, quo loco uertit, dari Laserpicium his qui lactis coagulum biberint. Quod γάλατι θρομβωμένον hic scriptor uocat, in uenenorum censu ab eo libro sexto numeratum.

❡ De Sagapenio. CAP. XCIIII.

σαγάπηνον

SAgapenium ferulaceæ hærbæ succus est, quæ in Media nascitur. Optimum est translucens, fuluo forinsecus colore, & intus albo, nescio quid inter Laser & Galbanum redolens, gustu acri. Prodest la-

terum & pectoris doloribus, tussibus uetustis, conuulsis & ruptis. Crassam pulmonis pituitam expurgat. Datur comitialibus, opisthotonicis, lienosis. Item contra neruorum resolutionem, perfrictiones, & febrium circumitus in potu. In unguenta probe admittitur. Menses pellit. Sed fœtum exanimat, cum hydromelite potum. Prodest ex uino haustum serpentium ictibus. Olfactum ex aceto uuluarum strangulatus excitat. Oculorum cicatrices, offusam caliginem, hebetudines, suffusionesque detergit. Resoluitur succi modo, ruta, aqua, & amaris nucibus, aut melle, aut calido pane.

A

BARBARI COROLL.

SAgapenum medicinæ tantũ seritur in hortis. Dicitur & Sacopenium. Quodque Sacopenium, quod apud nos gignitur, in totũ transmarino alienatur. Illud enim Hammoniaci lachrymæ simile Sagapenon uocant, fruticis sui nomine, ut Galenus inquit, per abusionem.

Plī. li. 19. ca. 8. lib. 20. cap. 18.

EX M. VERG. COMM.

TEstati sunt ueteres Græci, Ferulam Sagapenum ferentem, nullos habere in medicina usus: quodque in ea expetitur, liquorem solum esse: nec ultra id historiæ eius aliquid addiderũt. Hic etiam Græciæ peregrinam fecit, in Media nasci dicens: & exquo ferulaceam herbam dixit, genus, formam, partesque eius ignorasse uidetur. Plinius in Italia nasci Sagapenum testatur, dicens. 20. uolumine capite. 18. Sagapenum quod apud nos gignitur, in totum transmarino alienatur. Neque ipse etiam ferentis id fruticis, aut herbæ naturam tradidit. Ob eam causam, nec nos longius de eo agemus. Et si Plinius, ut paulo ante diximus, Sagapenum Italiæ plantam dixerit, & præter ea quæ paulo ante ex eo citauimus libro. 19. capite septimo, in hortis, sed medicinæ tantum seri dicat. In qua separarunt alij interpretes, perfrictiones a circularibus febribus: cum tamen ab hoc scriptore dicatur, dari Sagapenum contra perfrictiones quas circularium febrium accessiones faciunt.

B

¶ De Euphorbio. CAP. XCV.

EVphorbia Libyca arbor est, Ferulæ speciem habens, quæ in monte Atlante iuxta Mauritaniam inuenitur. Ea acerrimo succo turget. Cuius eximiũ feruorem expauescentes incolæ, ouillos uentres elutos, arbori circũligant, & eminus caulem contis incidunt. Confestimque e plaga perinde atque uase quodam, in uentriculos copiosus lactis humor effluit, præter id quod sparsi in humũ, uulnus eiaculatur. Duo succi genera. Vnum Orobi magnitudine, Sarcocolæ modo emicat. Alterũ in uentriculis concrescit, atque uitreum spectatur. Eligendũ est translucens, & acre. Euphorbiũ adulteratur Sarcocollæ, & glutini mistione. Sed difficile quidem experimentũ. Quippe cum leui gustu, os accensum diu detineat, adeo ut quicquid ori obijciatur plane Euphorbium resipiat. Eius inuentio tempore Iubæ regis Libyæ cognita extitit. Succus illitu suffusiones discutit. Potus tota die exurit. Quare melli, collyrijsque pro acrimoniæ ratione ammisceri debet. Coxarum doloribus prodest in odorifera potione haustus. Squammas ossium eadem die eximit. Verum eo utentes necesse est linamentis, aut cæratis communire corpus, quo ossa conuestiuntur. Aliqui memoriæ prodiderunt, percussos a serpente nihil molesti passuros, si incisa ossetenus capitis cute, intritus succus infundatur, uulnusque postea consuatur.

εὐφόρβιον

C

Pli.li.26.ca.11.
lib.25.cap.13.

BARBARI COROLL.

EVphorbium, & Euphorbiam, Iuba Ptolomei pater, in Atlante gigni herbã scribit, dicato priuatim uolumine, folijs acanthinis, appellatam homine inuentoris eius medici sui, & fratris Musæ. Suscipitur lac non omni uentriculo, sed hædino. Qui colligunt clarius uident. Siccatur Conto, ut effigiem Turis habeat. Adulteratur hædino lacte. Sed discernitur igni. Quod enim syncerũ non est, fastidiendum odorem habet. Multũ infra hunc succum est, qui in Gallia fit ex herba Chamælea, granum Cocci, ut Plinius inquit, ferente. Fractus, Hammoniaco similis est. Accendit os semel gustatũ, & magis ex interuallo, donec fauces quoq; assiccet. Galenus & Paulus Phorbion, siue Phormion herbam quandã nominant, longe ab Euphorbio diuersam: cuius folio & semine, ad albugines utantur cum melle: spicula quoq; corporibus extrahi persuasum est. Græci codices Eupholbion, pro Euphorbio fere scribunt.

χαλβάνη

De Galbano. CAP. XCVI.

GAlbanũ succus est nascentis in Syria Ferulæ, quod nõnulli Metopiũ uocant. Maxime laudatur cartilaginosum, merũ, Thuris effigiem præbens, minime lignosum, retinens, nonnihil adiecti seminis aut Ferulæ, graui odore, neq; humidũ, neq; aridũ. Adulteratur faba fresa, & Hammoniaco. Galbanũ excalfacit, urit, extrahit, discutit. Mẽses ac partus trahit, appositu, uel suffitu. Lentigines aceto & nitro perunctas tollit. Deuoratur ad tussim ueterem, difficultatẽ spirandi, suspiria, rupta, conuulsa. Aduersaẽ toxicis potũ cum aceto & myrrha. Simili modo sumptum, mortuos partus extrahit. Imponitur lateris doloribus, & furunculis. Comitiales, & uuluæ strangulatus, & uertiginosos olfactu suscitat. Si uratur, fugat nidore serpentes, & perunctos feriri non patitur. Serpentes cum oleo & sphondylo circumpositũ necat. Dentiũ dolorem oblitũ, aut cauernis inditum, mitigat. Vrinæ difficili prodesse existimatur. Resoluitur ad potiones amaris nucibus, aqua, aut ruta, aut calido pane, mulsaue. Alias meconio, ære usto, aut felle liquido. Si purgare Galbanum uoles, in feruentem aquam demittito. Namq; cum liquefactum fuerit, eius sordes fluitabũt. Quas hoc modo facile separabis. Mundo linteo alligatum in fictili, aut ærea pixide ita pendeat, ut imum uasis ne tangat. Opertoq; uase in feruidam aquam demittito. Sic enim syncærum, ueluti per colum eliquescet, & lignosum in linteo remanebit,

D

Pli.li.12.ca.25.
lib.24.cap.5.

BARBARI COROLL.

GAlbanum, Chalbanen Græci uocant, & ferulam, & lachrymam. Item Stagonitin, & Metopion. Laudatur simile Hammoniaco. Adulteratur Sagopeno. Permutatur in libras quinq;. Medicinæ hoc tantum Galbanon a colore dictum candido existimant: a quo & uestis nomen Galbanum Iuuenali. Vulgo quoq; nautica operimenta sic uocamus. Nam Galbeum, ut Tranquillus ait, remedia sunt lanis inuoluta.

EX M. VERG. COMM.

SAtis fore legentibus credimus, quod in Galbano natura ostendit: q; in Syria nascens, odoramentorum omniũ fœcunda genitrice, ut auctor Theophrastus est, ingrato odore tetrum, regionis eius hanc felicitatem turbauit. Nisi forte quæ in agendo sagax natura est, Galbanum Balsamo, Casiæ, Cinamomo, odoratisq; Calamo & Iunco ideo miscuit, ĩjsdemq; locis nasci uoluit: ut quãtum ingrati odoris ex terra Galbanũ in se traxisset, tantũ purioris odoris illis relinqueretur: damnareturq; una Galbani ferula, ut felicius cætera agerent. Quod illi, & hortos conserentibus consilium aliquando est, male & grauiter odoratis plantis, eodem loco consitis, aliarum odores augere. Nihil tamen sic etiam a natura damnatum, inutile homini penitus genitum est. Habet enim, ut cætera relinquamus, suas uires & laudes Galbanum. Solum aucto-

re Theophrasto, grauiter odoratum in Syria nascens. Potestq; preter alia quæ illi in morbis ab hoc scriptore, & ab aliis tribuuntur, ingrato agitare graues nidore chelidros: ut Maro cecinit. Et Nicander. γαίμην καὶ βαρύοδμον ἐπὶ φλογὶ μνιρηθεῖσα χαλβάνη, κάπηλον ἄγει καὶ φύζιμον ὀδμήν. Potuit quondam etiam, ne bellorum & fortunæ gloria, & honoribus careret, oppida expugnare: illitisq; liquore suo facibus, Hispaniæ oppidum frustra diu oppugnatum, succendere: eaq; uictoria Romanis ciuibus gentile nomen ex se dare: quod non multo post a Domitij Neronis turpi & funesto principatu, inter Cæsares coleretur: essentq; a Galbano, quo usi in incendio oppidi in Hispania fuerant, Galbæ Romana gens, per Cæsarem suũ toto orbe clari. Ex eo non paruum Galbano honoris accessit incremẽtum. Nosq; hactenus a fortunæ gloria laudatum, ad naturam transferimus. Primumq; illud legentes monemus, non Turi tantum, sed Hamoniaco liquori simile Galbanũ cæteros dicere, Pliniumq; presertim. Quo fit, ut deesse huic scriptori id suspicemur. Quod præterea in impresso Diosco. legebatur, toxicis mederi σὺν ὄξει, quod est, cum aceto, ex ueterum meliorumq; codicum fide, cum uino uertimus. Persuasitq; id Plinius lib. 24. cap. 5. aduersari uenenis, maximeq; toxicis, cum Myrrha & uino dicens. Fecit eiusdẽ scriptoris autoritas etiam, accedente ueterum codicum eadem fide, ut quod erat δοκεῖ δὲ καὶ δυσουροῦσι ποιεῖν, significareq; uidebatur, facere ad urinæ angustias, ad contrarium sensum deflecteretur: indicaretq; urinæ nocere, & eius angustias facere. Plinius enim eodem loco ait, Nocere urinæ existimatur.

A

De Ammoniaco. CAP. XCVII.

Ammoniacum hærba est, ex qua Am̃oniacum fit suffimen q̃d Tymiama uocant, aliqui Agazyllon, alij Criotheum, alij Helistrum, Romani Guttam appellant. Ferulæ succus est, quam iuxta Cyrenem Aphrica gignit. Cuius fruticem cum radice Agasyllim uocant. Probatur bene coloratum, ligni & calculorum expers, Turis similitudine, minutis glebis, densum, syncerum, nulla sorde spurcatum, castoreum odore imitans, gustu amarum. Hoc genus Trausma, id est, friaturam appellant. Quod uero terram & calculos collegit, Phyrama, quod significat misturam. Gignitur in Aphrica iuxta Ammonis oraculum, succum stillante ferulacea arbore. Mollit, extrahit, calfacit. Tubercula duriciasq; discutit. Potum aluum soluit. Partus extrahit. Lienem consumit, drachmæ pondere haustum. Articulorum coxendicumq; doloribus liberat. Auxilio est anhelatoribus, orthopnoicis, comitialibus. Itẽ quibus humor in pectore coit, si cum melle delingatur, aut cum ptisanæ succo sorbeatur. Cruentam urinam pellit. Albugines oculorum abstergit. Genarum scabriciam absumit. Tritum autem cum aceto & impositum, iocineris lienisq; duricias sedat. Discutit tofos, qui in artubus concalluerunt, cum melle, aut cum pice illitum. Lassitudines & coxendicum dolores eo perũgi utile est, cũ nitro et cyprino oleo uice acopi.

ἀμμωνιακόν

B

BARBARI COROLL.

HAmmoniacum dicitur, quoniam stillat in harenis, iuxta Iouis Hammonis oraculum resinæ modo, aut gummi ipsum Thrausma, siue Thrastum. Turis habet masculi similitudinem. Phyrama uero pingue, resinosumq;. Adulteratur harenis uelut nascendo apprehensis. igitur q̃minimis glebis probatur, & q̃puriſſimis. Precium optimi in libras asses quadraginta. Metopion arbor ipsa dicitur, ut Galbani a Solino Metops.

Pli. li. 12. ca. 23. lib. 24. cap. 6.

EX M. VERG. COMM.

HAbet salem, habet liquorem medicina Ham̃oniacum. Vtrũq; ab harenis, sed diuersa ratione dictum. Illũ, q sub harenis concrescat, et inueniatur. Hunc, q in harenosa Libya ad Hammonis Iouis templum ex Ferula in harenas destillet, & ut in Ture fit, concretis grumis inter eas

C

inueniatur. Græci ab harenis, quas ἄμμονσ dicunt, utrumq; indicauerunt, sed illum salẽ, hũc liquorem Hamoniacum, quasi harenosum uocantes: graui periculo miscendi simul diuersa, ni si eorum exemplo discrimen aliquod ex rei substantia addatur. Quod nos timentes, ut illũ salẽ suo loco uocabimus, sic hunc autore Diosc. guttam uocauimus: quasi & hic quemadmodum Tus Stagonias aliquando dictus fuerit: quæ uox in græcis stillicidium & guttam significat. Plinius Hamoniaci lachrymã eiusdem rei significatione appellat. Græci Hamoniacon simpliciter, ut tunc erat eius uocis æstimatio, uocant. Fugientesq; nos æquiuocę appellationis periculum, guttã Hamoniacam diximus, lachrymam liquorẽq; significantes Ferulæ, quæ priuatim in Libya ad Hamonis Iouis tẽplũ tũc nasci ferebat. Quę siue ab harenis, siue ab Hãmonis Iouis templo uocari dicat, eandẽ rationẽ habet: qm̃ & Deus q int eas harenas colebat, mortalibusq; respõdebat, ab ijsdẽ harenis nomẽ a græcis inuenerat. Ideoq; Criotheos a forma eius, q arietino capite pingebat, eadẽ hęc Ferula, liquorq; eius parit dictus est. Satisq; hic natale solũ illi assignauit, dicens primum nasci in Lybia ad Cyrenem: mox in Libya ad Hamonem, Iouem illum intelligns qui in templo inter Libyæ harenas coleretur. Cęteræ eius appellationes barbaræ sunt, ideoq; nunc omnibus incognitæ.

❡ De Sarcocolla. CAP. XCVIII.

σαρκοκόλλα

SArcocolla lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini Turis similis, ruffa, gustu amara. Vulnera glutinat. Oculorum fluctiones inhibet. Emplastris inseritur. Adulteratur ammisto gummi.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 14

SArcocolla uetustate nigrescit maxime. Melior, quo candidior. E spina reddi putant, cum quadam acrimonia dulcem.

EX M. VERG. COMM.

D

INter gummi genera numeratur a Plinio Sarcocolla: eodemq; nomine arbor, & ex ea destillans gummi appellatur: quod ex ui, potestateq; sua nomen inuenit. Carnes enim, quas græci σάρκα dicunt, in uulneribus glutinat: quod eiusdem gentis uerbum κολλᾶν significat. Pictoribus idem Plinius utilissimum etiam dixit.

❡ De Glaucio. CAP. XCIX.

γλαύκιον

GLaucium succus est hærbæ quæ in Hierapoli Syriæ nascitur, folijs fere corniculati Papaueris, pinguioribus tamen, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari. Tota croceo succo madet. Folia in olla fictili semifrigidis clibanis calfaciunt indigenæ, usq; dum flaccescant. Deinde contusis succum exprimunt. Cuius est usus ad oculorũ medicamenta. Vtpote cum inter initia refrigeret.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 19
lib. 27. cap. 10.

GLaucion & in Parthia nascitur, folijs densis, minoribus q; Papaueris sordidioribusq;, gustu amaro, cum quadam astrictione. Granum habet crocei coloris. Hinc temperatur collyriũ: quod medici Diaglaucion uocant, in quod recentiores Papauere cornuto utuntur, aut etiam Chelidonio maiore: ut nihil profecerit Dioscoridis attestatio in mentione Papaueris illius, cũ alioquin magno periculo hac parte hallucinentur, q Chelidonij & Papaueris eius natura erodendo sit, Glaucij multo mitior, & refrigerando fere. Propterea collyrium ex illo iumentorum oculis adhiberi solet, ex Glaucio humanis.

EX M. VERG. COMM.

SVnt Plinio, & Dioscoridi in Glaucij medicina & historia eadem fere omnia. Hic ad Hierapolim Syriæ, ille in Syria & Parthia nasci tradit. Ambo humilem herbam, sed ille simpliciter folijs Papaueris, hic cornuti Papaueris priuatim describit. Hic pinguioribus q; Papaueris, Plinius sordidioribus dixit: magno discrimine inter sordidum, & pingue. Diuersitatis ea potuit esse caussa, ut quod nunc legitur λιπαρώτερα, certa pinguedinis significatione, tunc ῥυπαρώτερα. i. sordidiora legeretur, facillimo & lubrico, ut in Galbeano paulo ante diximus, in unius literæ figura, & sensu ad contrariã & alterutram significationem lapsu. Locus in Plinio est. 27. uolumine cap. 10. Nobis aptius uisum est, Dioscoridem, q; Plinium sequi.

A

¶ De Glutino. CAP. C.

κόλλα

GLutinum quod Xylocollan, alij Taurocollan uocant, præstantissimum Rhodiacum, quod ex bubulis corijs conficitur. Id candidum est & translucens. Nigrum uero minus probatur. Resolutũ in aceto, impetigines, leprasq; cutis delet. Ambustis igni ex aqua calida impositum, pustulas erumpere nõ patitur. Vulneribus prodest melle, aut aceto madefactum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 11. ca. 39

GLutinum, siue Gluten, Græce Colla. Præstantissimum fit ex auribus taurorum, & genitalibus. Sed adulteratur nihil æque, quibusuis pellibus inueteratis, calciamentisq; etiam decoctis. Rhodiacum uero fidelissimum, eoq; & pictores, & medici utuntur. Lignosum improbatur. Contexi par est et reliqua Glutinũ genera. Auro Glutinum est Santerna, ferro Argilla, ęris massis Cadmia, laminis Alumen, Stagnum æramentis, stagno Argentum, marmori, & plũbo Resina, Plumbum nigrum albo, album ipsum sibi oleo. Est & Glutinũ auri cum inducit̃ ligno, Leucoporon, siue Leucophæon uocatum, ex pluribus compositũ, Sinopidis ponticę selibra, Silis lucidi, pix, & melini gręciensis duobus mixtis, tritisq; una per duodecim dies. Est & Lithocolla Glutinum ex lapidibus, sicut Ichthyocolla ex piscibus. Habetur et Gluten librarium ex simila & polline. Nam Gluten Atticũ pro gumi ex amygdala quãdoq; accipitur a Chymicis.

¶ De Glutino piscium. CAP. CI.

ἰχθυόκολλα

GLuten piscium, uenter est piscis cetacei. Præstat candicans, natione Ponticum, subasperum, carens squamis, & quod celerrime liquescit. Vtile emplastris, capitis & leprarum medicaminibus, & tetanothris, quæ cutem faciei erugant & extendunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 32. cap. 7

B

ICthyocolla appellatur piscis, cui glutinosum est corium. Idemq; nomen Glutino eius: q̃d alij ex corio, alij ex uentre putant fieri. Ichthyocolla inuentum Dædali. Laudatur carens uenis, squamisq;. Madescere debet concisa in aqua, uel aceto nocte & die: mox tundi marinis lapidibus, ut facilius liquescat.

EX M. VERG. COMM.

NOtum cunctis piscium Gluten est. Indiget enim eo uita quotidie & utitur: nec possunt sine ope eius feliciter in artibus tractari multa. Ob eam caussam nihil ultra de eo agetur.

¶ De Visco. CAP. CII.

ἰξὸς

VIscũ optimum est recens, intus porraceum, extra fuluum, q̃d asperi nihil, aut furfurosi concæperit. Fit acinis in robore nascentibus, buxeo fruticis folio. Contusum acinum lauant, & postea in aqua decoquunt. Sunt qui commanducando ipsum efficiant. Gignitur quoq; in malo, pyro, & plærisq; alijs arboribus. Quinetiam inuenitur in quorundam fruticum radicibus. Emollit, discutit, extrahit. Parotidas, tubercula, cæterasq; collectiones, ad maturationem perducit. Cũ resina autem & cæra pari, epinyctidas in splenio sanat. Vetera ulcera, suppurationesq;, quas cacoëthe uocant, ex Ture mollit. Lienem cum calce, Gagate, aut Asio lapide, impositum absumit. Cum sandaraca, aut auripigmento illitum, ungues extrahit. Mistum cum calce & uini fæce, suam uim intendit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 16. ca. 44

VIscum Græce Ixos: & Ixias frutex ipse, ut Athenæus ait. Porro Viscum illud, quod inter

C uenena ponitur a Dioſcoride, Galeno, Plinio, Ixiam Græci uocant, & Vlochon, ſiue Vlo-
phonon: quibus nominibus Chamæleontem quoq; dici conſtat: radicemq; affirmant eſſe hoc
genus Viſci, quod interficit: unde orta dubitatio eſt, Viſcum hoc pro Chamæleontis, an pro
ſui generis, aut pro fruticis ipſius radice capiamus, ex quo Viſcum conficit: Paulus, & Aetius
in uenenis Ixiã a Chamæleonte ſeparant, alias & notas & medicinas reddendo. In Quercu, Ili
ce, Pruno ſyluestri, Terebintho, nec aliȷs arboribus adnaſcit. Dioſcorides addit Malo, & Piro.
Copioſiſſimũ in Quercu. Plęriq; putant, quod Dryos, Hyphear uocãt, Ion poeta ſudorẽ quer
cus: namq; quod in Abiete & Larice fit, Stelim Euböea dicit. Hyphear Arcadia nõ Viſcũ. Viſ
ci porro gña bina, uel terna faciunt, & in omni arbore, excepta Ilice, & Quercu. Differentiã cõ
ſtituit odor uiruſq;, & folium, non iocundi odoris. Viſcũ coloris, ut poeta inqt aures, amarũ
& lentũ, e Robore præcipuũ. Hyphear uero, ad ſaginanda pecora utilius, qa & alimenti plus
& pinguetudinis in Larice et Abiete ſit. Vitia purgat primũ: dein pinguefacit, quę ſuffecere pur
gationi ut Silphium. Quibus ſit aliqua tabes intus, negant durare. Edendi ratio ætatis quadra
genis diebus. Adȷciunt aliqui diſcrimen in hȷs, qbus folia decidant & Viſco decidere. Cõtra
inhærere nato in æterno fronde. Omnino aũt ſatũ nullo mõ prouenit: unde Maroni dictum,
Quod non ſua ſeminat arbor.
nec niſi per aluum fimo redditum, maxime palumbis & turdis. Siue ut quidam ex Theophra-
ſto, picis, κίτταν pro κίχλαν legentes: cum alioquin Plautus, autore Seruio grammatico, de
turdelis intellexerit: cum inquit, ipſa ſibi auis mortem creat. Eſt autem Turdela, Turdi genus
alterum, quod in Venetia prouincia, Drexanos uulgo nominant. In Liguria priſcũ nomẽ reti
nent maiores. Turdo ſunt penna ſubtus uaria. Græci Coſſyphos modo appellant, ut qbuſdã
uidet. Drexanos porro, quaſi Dryxanos, hoc eſt, quercus arrodẽtes uocatos exiſtimãt. Coſſy
D phos certe Ariſtoteles merulas intelligit, item Cottyphos. Palũbos Gręci Phattas, ſiue Phaſias
uocant. Sed genus eorum unum, cuius fimo Viſcum naſcatur. Athenæus Oenadem appella-
ri tradit: quam Theodorus noſter, in Ariſtotele Vinaginem interpretatus eſt. Altitudo eius nõ
excedit cubitalem, ſemper fruticoſi ac uirentis. Mas fertilis, fęmina ſterilis. Aliquando nõ fert.
Viſcum fit ex acinis imaturis, hoc eſt, uiridibus, nondum candidis, quod eis p maturitatẽ con
tingit. Hi p meſſes collecti, ſiccati, atq; tuſi, deinde putrefacti aqua, duodenis fere diebus, mox
in profluente rurſus malleo tunduntur, amiſſis corticibus, interiore carne lenteſcentes. Quidã
decoquunt in aqua tuſum, donec innatet. Nonnulli cõmanducantes acinos, expuunt cortices.
Optimum eſt quod ſine cortice eſt, quodq; leuiſſimũ. Quidam efficacius futurum promittũt,
detractum prima luna e robore ſine ferro. Viſco nihil eſt glutinoſius, pennis maxime uolucrũ
ligandis, Iuglãdium oleo ſubactum, cum libeat inſidias molliri. Druydes in Gallia nihil habẽt
Viſco & arbore in qua gignatur, ſi modo ſit Robur, ſacratius, nec ulla ſacra ſine ea fronde faci
unt. Quicquid ȷs adnaſcitur, e cœlo miſſum putant. Inuentu rarum, magna religione petitur,
& ante omnia ſexta luna. Poſt ſacrificium & epulas, ſub arbore ſacerdos ueſte candida, falce au
rea id demetit, candido excipiente ſago: tauroſq; duos coloris candi, tum primũ cornibus uin-
ctos imolant, precantes ut ſuum donum deus proſperum faciat. Fœcunditatem eo poto dari,
cuicunq; animalium ſterili arbitrantur, contraq; uenena omnia eſſe remedio. Fit & ex aliȷs quo
q; rebus Viſcum in Syria. Ex acinis, quos ab Auguſti honore, ut conȷcio, Sebaſtos appellaue
runt. Hęc Myxa ueteribus fuiſſe interpretor: quę per diminutionem quoq; Myxaria dicuntur.
Arbuſti eius ligno, cortex albus, ramis uirens, folio rotundo, amplo, fructus in racemo dul-
cis, candido lentore plenus, cum interiore nucleo quaſi oliuæ ſiccatur. Hic in medicina uentrẽ
ſoluit, deſtillationeſq; comprimit, & roſiones Veſicæ, & inteſtinorum animalia. Damaſcenum
inde Viſcum paratur, commendatiſſimum aucupȷs, præterq; aquatilium uolucrum. Fingi-
tur & ex radice quadam Viſcum Lãtanæ dicti fruticis, æque ueteribus incogniti, folio hirſuto,
molli: flore candido, odorato: quem ſuſtinet umbella. Viminibus lentis ad nexũ acinis ut uua,
primo rubentibus, poſt nigrantibus.

EX. M. VERG. COMM.

QVale ſolet ſiluis brumali frigore Viſcum, Fronde uirere noua, q̊d nõ ſua ſeminat arbos,
tale & ſuum Dioſcoridi deſcribitur, nulla appellationũ eius addita diuerſitate. Qua-
les in ſecundo de cauſis plantarum numerauit Theophraſtus, Hyphear, Stelida, & Ixon, ſiue
Ixiam, eandem rem aliter aliȷs in Græcia uocantibus. Et ſi non deeſſent tunc etiam, qui in diuer
ſis arboribus naſcens Viſcum diuerſa appellatiõe oſtenderent, naſciq; Hyphear & Stelida in
abiete & picea dicerent: Viſcum uero in quercu, terebintho, aliȷſq; multis. Fuerunt etiam, qui
in diuerſa parte eiuſdem arboris naſcens, diuerſo nomine indicarent; hincq; Hyphear, illinc

Viscum, & Stelida natum appellarent. Quæ nos, nouisse ea uolentibus legenda in Theophrasto relinquimus, & præter Theophrastum in Plinio. 16. uolumine, capite. 45. quo loco reddita ijsdem uerbis ex eo scriptore a Plinio omnia fuerunt.

A

¶ De Aparine. CAP. CIII.

ἀπαρίνη

APARINEN aliqui Ampelocarpon, alij Omphalocarpon, nonnulli Philanthropon uocant, ramosam hærbam & quadrangulam, ex interuallis orbiculato foliorum ambitu, ut in Rubia. Flos albus, semen durum, rotundum, concauum, album, umbilici figura, asperitate uestium tenaci. Ea pastores coli uice utuntur, ad eximendos e lacte pilos. Seminis caulium ac foliorum succus, potu cõtra uiperarum, phalangiorumq; morsus auxiliatur. Infusa auriũ dolori medetur. Hærba cum axungia trita strumas discutit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5.

APARINE, quam nostri & Lappam uocant, Hippocrates Philistion, & Phileterion quoq;, ut Galenus putat. Non euidens, sed occultus in ea flos maturescit, & intra se germinat semen: uelut animalia quę in se pariunt, ut uiperę. Nascitur in frumentario agro, inter Lentem præcipue, item pratis, hortisq;. Ramosa hæc & hirsuta, quinis senisq; in orbem circa ramos, folijs per interualla. Semen subdulce, Omphacocarpon a Plinio, Galeno, & Paulo Aegineta dicitur. Nisi quis Omphalocarpon ex Dioscoride legi malit, ab umbilici similitudine, quam semen pręfert. Philanthropos uero dicta est hæc a nonnulis herba, quia uelut amici solent, cõmeantium lacinijs obhæreat. Aliud floris genus est, quod in Parthis nasci scribit Apollodorus, Philadelphũ appellatum, ex argumento, q; rami eius ex interuallo sponte cõeant, ceu amantes: post digrediantur, concipiant, atq; pariant. Huius tenuissimis uirgis reticulatim compositis, atq; ita consitis, hortorum septa impenetrabili compage fieri.

EX M. VERG COMM.

B

COgnitu & inuentu facilem, inter legumina & in frumentaria segete Aparinem sua descriptione Theophrastus & Diosc. fecerunt: ipsa etiam tenaci nexu prætereuntiũ uestibus hęrens, & quale hic descripsit semen ostendens in medio umbilicatum, ad cognoscendã se, suiq; cõtemplationem nolentes etiam conuertit. Persequuntur eam quotañis Maio & Iunio mensibus manu, messoriaq; falce agricolæ, pestem satis suis eam sentientes, nihilq; apricis & pinguibus agris frequentius nascitur. Copiosior tñ inter legumina q; inter frumenta inuenitur. Nouerunt calamitatem suam rustici. Nomen tñ, & maleficij eius caussam ignorant. Et ut in similibus fit, quorum ignoratur nomen, Lappam uocant. Qua uoce non in Aparine tñ, sed in cunctis quorum matura semina uestibus prætereuntium inhęrent, ignari utuntur. Quæ sane multa sunt: & inter alia Eupatorium etiam, de quo suo loco dicemus. Ex quo factum est, ut non ætate nostra tñ, sed antiqs etiã temporibus parum certa in huiuscemodi fuerit nominum ratio. Arcionq; Lappam tñ aliq dixerint, alij Aparinem hanc, alij plures alias quarum semen aut qa asperũ, amatũ ue, aut cuspidatũ est uestibus hæret: quasi ad faciendũ genus & nomẽ una hæc nota satis esset.

¶ De Alysso. CAP. CIIII.

ἄλυσσον

ALysson, aliq Aspidion, alij Aplophyllõ, alij Accysitõ, alij Adeseton nuncupãt. Fruticosa hærbula est, unicaulis, rotũdis folijs fructu duplicium scutorũ effigie, in quo est semẽ quadãtenus latũ. In montibus & aspis locis emicat. Eius decoctũ singultus sine febri potu discutit. Idẽ efficit, si qs eã aut teneat, aut odoreť. Cũ melle trita, uitia cutis in facie, et lẽtigines emẽdat. Cõtusa ĩ edulio, rabiei canis mederi putať. Domib. appẽsa, salutaris esse crediť. Et hominibus, atq; animalib. fascini, amuletum. Pupureo linteo circumligata pecorum morbos abigit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 11

ALysson, distat a Rubia, folijs tantum ramisq; minoribus, ita dictum, q; rabiem canum de-

fendat. Saniem conspecto eo siccari tradunt. Autor est Aetius, quosdam existimare hanc herbam nihil differre ab Sideriti Heraclea: quæ tertia est inter Siderites, a Dioscoride monstratas. Sed & Photion grammaticus, folio eam subpurpureo describit: quod & Siderites habet tertia: ut Dioscorides est autor. Ego Alysson ab hac Sideriti plurimũ differre nihil dubito. Alison & poculi genus est, uerũ scriptura separat, q̃ & per simplex, s, & per, ι, scribitur: at p herba captum per, y, & per duplex, ss, Sunt qui Crucialẽ herbam uulgo dictã, pro Alysso demonstrent. Sed interest, q̃ Alysson quinis per interualla foliis ostẽdimus, Crucialẽ quaternis, unde nomẽ, & minus hirsutis. Exilius & huic semẽ q̃ Alysso est, minus etiamnũ, anguloso caule. Flos Alysso candidus, Cruciali uero luteus. Cæterum impudentius falluntur, qui Alysson p ea capiũt, quę Liliago, siue Liliarca, et Martegonia rustice uocat, folio quadãtenus et flore Lilii purpureo.

EX M. VERG. COMM.

FEcit sibi ex re nomen Alysson, & ex pluribus quas habet in medendo uires, eam unde uocaretur elegit, quæ grauiori hominis malo succurreret. Et q̃m rabidi canis morsus sentire non patitur, ideo Alysson passim dicta est. Celebrauit eã symposii sui tertio uolumine Plutarchus: numerauitq; inter eas quæ solo contactu, halituue, aut aspectu prodesse homini possunt: non tamẽ contra rabidi canis maleficiũ, sed contra singultum. Verba eius sunt. τὴν δὲ ἄλυσσον καλουμένην βοτανήν, καὶ λαβόντες εἰς τὴν χεῖρα μόνον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψαντες ἀπαλλάττονται λυγμοῦ. λέγεται δὲ καὶ ποιμνίοις ἀγαθὴ καὶ αἰπολίοις παραφυτευομένη ταῖς μάνδραις. Quæ uerbũ de uerbo sic uertat aliqs. Quin etiam herbam quam Alysson uocant, alii in manus accipientes, alii conspicientes solum a singultu liberantur. Fertur eadem ouillo & caprino pecori salutaris esse, prope caulas et septa eorum consita. Quod ab hocipso primum & ultimum inter uires & remedia eius numeratur. Quemadmodum quod ad rabidi canis morsus pertinet, a Paulo Aegineta in quinto traditur, quo loco Cataplasma contra rabiem canis quoddam instituit, iubetq; decocto eius uti, his uerbis. μετὰ ἀφεψήματος ἐλελισφάκου, ἢ τῆς σιδηρίτιδος τῆς ἡρακλείας ἣν καὶ ἄλυσσον καλοῦσί τινες. Quorum sensus est. Cum decocto Saluiæ, aut Hieracliæ Sideritidis, quã aliqui Alysson uocant. Ex quo dubitari cõtigit, sit ne hæc sui generis herba, an Sideritidi re ipsa eadẽ, nomine uero tñ diuersa. Hic propriũ genus habere Alysson, separata ab illa eius historia et medicina ostẽdit. Plinius hoc ipsum lib. 24. cap. 11. confirmat, Rubiæ similem his uerbis describens. Distat Erithrodanus ab eo quę Alysson uocat, foliis tñ & ramis minoribus. Verũtñ huic nõ cõuenit, q folio rotũdo, cõtra q̃ in Rubia est, Alysson describit: & præter folia singularẽ caulẽ Alysso tribuit. Fruticosa aũt Rubia est. Alysso semẽ est in latitudinẽ se explicãs, Rubia rotundũ habet. Et ne lõgiores simus, nihil q̃d certã similitudinẽ faciat nobis in Rubia inuenitur. Credimus ob eã causam, posterioribus his scriptoribus nõ satis certas fuisse Alyssi huius historiã & notas: exquo alii Sideritim eã crediderũt: & alii Rubię, p̃terq̃ iu foliis & ramis similẽ fecerunnt. Nos Diosco. descriptione, & Plutarchi testimonio contenti, sui generis herbam antiquis fuisse dicemus.

¶ De Asclepiade. CAP. CV.

ἀσκληπιάς

ASclepiadem aliqui Cission, alii Cissophyllon nominant. Ramos emittit longos, folia Hederæ, radices numerosas, tenues, odoratas. Floris uirus graue. Semen Securidacæ. Nascitur in montibus. Radices ex uino potæ torminibus auxiliantur, & contra serpentium ictus. Folia aduersus uuluæ mammarumque ulcera, quæ cacoëthe uocant, illinuntur.

EX M. VERG. COMM.

HAbet Cissios, & Cissophyllos, aliæ Asclepiadis appellationes, manifestam ex foliorũ forma, quemadmodum & nos diximus, caussam. Omnes enim qualis et ea est Hederę folio describunt. Cur aũt Asclepias primum dicta sit, coniecisse etiam difficile non fuerit. Vt enim ab inuentoribus suis plures aliæ nomen inuenerunt, sic & ab Asclepio faciendę homini medicinę antiquo autore Asclepias nominata hęc est. Non parũ hoc uno argumento laudanda, et in honore habẽda, cui p̃ter ea quæ a Diosco. dicta hoc capite sunt, plures in historia notas, & in medicina uires græcorũ herbarii alii tribuerunt, Nepetæ similem caule, & toto frutice esse dicẽtes: & Hederæ quidẽ folia habere, uerũ lõgiora & lanuginosa. Habere itidẽ, ut hic ait, florẽ graueolentem, sed Rosæ figura, nasciq; nõ simpliciter in mõtibus, uerũ in aquosis mõtib. In medicina aũt

A

tradiderunt posse radicem eius tantū derasam, ut nihil asperitatis habeat, in fistulas demissam callos earum absumere & implere: Nec folia tantū, uerumetiam flores maleficis māmarum, & muliebrium locorum uitijs prodesse. Quinetiā eandem radicem siccatam, moxq; in puluerem tusam, & cum axungia coactam, malagmatis modo impositam, inflammationes discutere, & neruos mollire. Flores praeterea, foliaq; siccata, mox trita, in summa cute uulneribus utiliter inspergi. Sordida purgare ulcera, & ad cicatricem perducere, genitaliumq; uitijs egregie mederi. Quae omnia ex antiquis graecis collecta, a nobis historiae & medicinae huius scriptoris libenter addita sunt, ne quid relinqueretur, quod legentibus prodesse aliqua ratione posset: Quam deinde nos Securidacam diximus, cuius semini simile Asclepiadis semen hic ait, ea est quam Theophrastus, pluresq; alij Pelecinum, a securis forma dixerunt.

De Atractylide. CAP. CVI.

ἀτρακτυλίς

ATractylis, quam aliqui Amyron uocant, alij Cnicon syluestrem, alij Aspidion, Magi Aphedron, Aegyptij Chenon, Romani Praesepium, aliqui Fusum agrestem, alij Colum rusticam, spina est Cnico similis, folia multo longiora ferens, in summis uirgis, magna parte nuda, asperaq;. Qua foeminae pro fusis utuntur. Capitula in cacumine spinis horrent. Flos luteus. Quibusdam in locis purpureus inuenitur. Radix tenuis, superuacua. Coma, semen, & folia cum pipere & uino teruntur utilissime contra scorpionum ictus. Percussos tradunt, quamdiu ea teneatur haerba, nullum experiri dolorem, ipsumq; deposita statim recrudescere.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.15.

B

ATractylis aculeata est, sed & acanacea, hoc est, & conceptu & floris sede, aut etiam semine, fructuq; spinoso: laborantibus Graecis uno uerbo, tres affectus & qualitates includere: idem erat, quod Acorna, siue Acarna, nisi candidior esset, & nisi decerpta, cuteq; adhibita sanguineum succum funderet. Qua de caussa Theophrasto Phonos, & Androsemon quoq; uocatur ab Aetio, odore grauis, pestemq; denuncians. Sero maturescente semine, nec ante autumnum. Quanquam hoc de omnibus spinosis dici potest. Acornae spina, pro folio, ut Theophrastus inquit. Cneco Vrbano similis, colore tantum ruffo, pingui succo. Atractylis Cnecum est syluestre. De satiuo dicetur in mentione sua. Syluestre iterum secatur, una mitior & satiuo similior: caule rectiore, ac rigido exilis. Itaq; & pro colu antiquae mulieres utebantur: ex eoq; hanc proprie Atractylida nominabant, semine candido, grandi, amaro. Altera hirsutior, torosiore caule, quasi Sonchi, & qui pene humi serpat, semine minuto, amaro, frequenti, piloso.

EX M. VERG. COMM.

COgimur ex Theophrasto, pluribus locis de plantarum historia, certius eam nouisse: qui primum inter genera agrestis Cnici Atractylidem numerat. Dico autem Cnicum, quem nunc medicina Carthamum, & rura nostra Crocum saracenum uocant. Suntq; post multa de Atractylide libro sexto uerba eius haec. ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται καὶ λευκοτέρα τούτων. ἴδιον δὲ ἔχει τὸ φύλλον, ὅτι ἀφαιρούμενον καὶ τῇ σαρκὶ προσφερόμενον αἱματώδη ποιεῖ τὸν χυλόν. διὸ καὶ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκανθαν ταύτην. ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινὴν καὶ φονώδη, ὀψὲ δὲ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν πρὸς τὸ μετόπορον. Quod est. Vocatur & quaedā Atractylis, candidior his: cuius foliū priuatim id habet, ut auulsum, carniq; confricatū, sanguineum reddat succū. Eamq; ob caussam phonon. i. cędem aliqui spinā hanc uocant. Habet pręterea grauē & sanguinis in caede odorē. Sero, nec nisi per autumnum fructū absoluit. Idem libro. 9. de plantarū historia a principio statim, de liquore succoq; plantarum & eius diuersitate agens, sanguineū succum Atractylidi tribuit. Quae caussa fuit, ut a quibusdā Androsemos uocaretur: quoniā & illa sanguineo succo est, ut certius in ea docebitur. Quemadmodū & Cnicos agrestis: quod a Theophrasto dictum libro sexto paulo ante testati sumus. Cur aūt praesepium (modo integra ea uox sit) Romani eā uocarent, incertū nobis est. Cur aūt Colum rusticā, & agrestem Fusum, ex herbae figura factū est: quae glabro, nudoq; penitus caule surgens, & cum aruit in flexili duricie rigente, aliquando cubitali altitudine,

C plærunq; autē minor, nec nisi in summó foliosa & aculeata, in maiore illa altitudine colum, in minore fusos rusticis fœminis ad lanificium dedit. Vidimus nos, licetq; omnibus per æstatem uidere, locis incultis & nemoribus nascentem spinis suis, in summo sic dispositis, ut impositos lanarum peniculos, sine uinculo, nexuue alio quopiam sustinere facillime possint. Numerauit eam Paulus Aegineta libro primo inter olera, carduisq; his uerbis coniunxit, τὰ δὲ ἀκανθώδη πάντα οἷον σκόλυμος καὶ ἀτρακτυλὶς καὶ τὰ τοιαῦτα. Quod est. Aculeata uero omnia, quales Carduus, & Atractylis est. Credimusq; nos, Atractylidis nomine hoc satiuum Cnicum intellexisse: in cuius genere Theophrastus eam numerauit: & natura præsenti similitudine constituisse uidetur. Ob quam, ut paulo ante diximus, agrestem Cnicum hanc aliqui uocauerunt: & inter eos Theophrastus quo diximus loco.

De Polycnemo. CAP. CVII.

πολύκνημον

POlycnemon quidam Clinopedion, alij Polygonaton, alij Iouis colum, alij Echeonymon uocant. Frutex est surculosus, folijs Origani, caule Pulegij, geniculis multis intercepto, sine umbella, tenui tñ in cacumine corymbo, boni odoris & acris. Vulneribus adglutinandis recens, aut aridum cum aqua, efficaciter illinitur. Sed quinto die solui debet. Ad urinæ stillicidia, ruptaq;, cum uino bibitur. Edocuit experientia contritos in uino albo ramulos, ijs qui affectibus laborant, quæ Violentiæ uocantur, magno esse præsidio.

BARBARI COROLL.

POlycnemon, & Cunilæ bubulæ similis appingitur, odoratis corymbis, acri & dulci odore.

De Clinopodio. CAP. CVIII.

κλινοπόδιον

D CLinopodion aliqui Cleonicon, alij Ocimoides, alij Zopyron uocant, fruticem folijs Serpyllo similem, surculosum, duum palmorum altitudine. Nascitur in petrosis. Flores Marrubij, ex interuallis speciem lectipedum præbent. Bibitur hærba & succi eius decoctum, ad conuulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus. Menses & partus pellit. Et pensiles uerrucas, quas Acrochordonas uocant, eijcit aliquot diebus potum. Aluum sistit, decoctum ad tertias, potumq; si febrim sentiunt ex aqua. Alioquin ex uino.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 15.

CLinopodion, non desunt, quibus herba Orbiculata uulgo dicta, Serpyllo similis etiam si non serpit, aut eadem, aut propinqua esse uideatur: quoniam orbiculato florum ambitu a Plinio tradatur. Dubitationem facit Dioscoridis adiectio, dicentis, ex interuallo Marrubij similitudine flores in ea cerni: quod quidem in ea, quæ Orbiculata dicitur, non est: sed continua florum series subalbentium, acinis in summo ternis, quaternisue, radice fibris multiplici.

EX M. VERG. COMM.

EX triclinijs suis quondam in agrum exeuntes græcorum herbarij, pedumq; lectorum suorum imaginem animo seruantes, facile inter alias quærētium oculos fallentem, Clinopodion herbam inueniebant. Quodq; illis quotidianum, fabrica spectaculum fecerat: diligentius & speciosius elaboratum, natura locis incultis ostendebat. Nunc mutata artium & fabricæ ratione, si quis nouisse id cupiat, herbam inuenisse prius oportebit: tum ex floribus eius in antiquorum lectis, pedum quibus fulcirentur formam didicisse. Verumtamen, ut illud ratione carebat (natura enim artibus exempla in cunctis ex se proposuit, neq; ab artibus ad naturā morem tus est) sic nostra ætate difficillimum, in tam multa florum naturæ uarietate, tam multisq; eorum formis, hoc uno argumento herbam deprehendere. Et si Plinius. 24. uolumine capite. 15. non parum ad hanc rem contulerit, orbiculato florum ambitu eam describens. Cuius formæ

adiectione satis descripsisse rem uidetur. Omnes em̄ nouimus, quid orbiculato, quid florum, & quid ambitu significetur: plures scilicet simul surgere flores, circulum per ambitum facere, & ex eo orbiculum describi: in quo relictis inter eos flores medijs spacijs, inane aliquid & uacuum relinquatur: quam Pedum in antiquis lectis fuisse formā, facile conijcere est. Siquidem his exemplis pictores, statuarij, architectiq; sua opera adhuc exornant. Nihilq; non una hac ratione inuentum ab illis, & tractatum semper est.

A

¶ De Leontopedalo. CAP. CIX.

Leontopedalon aliquibus Leontopodion, alijs Leuceoron, alijs Leontion, alijs Doris, aut Dorideris, alijs Lychnis agria, alijs Pardale, alijs Horybethron, alijs Rhapeion, Romanis Patabelclon, aut Semen leoninū dicitur. Caulem emittit dodrātalem, aut altiorem, plurimis alis concauū, & in cacumine semina duo aut tria, in siliquis ciceris modo. Flores Fremio similes, punicei coloris. Folia Brassicæ, sed Papaueris diuisura. Radicibus nigris Rapæ similibus, torosis. Nascitur in aruis & segetibus. Radix auxiliatur serpentium ictibus ex uino pota. Nec alia res celerius dolorem finit. Miscetur ischiadicorum clysteribus.

λεοντοπέταλον

BARBARI COROLL.

Leontopetalon radice grandi. Vocatur & Dorypetron a Plinio.

EX M. VERG. COMM.

Descripsit Leontopetalon libro .27. capite .11. Plinius ijsdem uerbis, Rapeion alijs uocari dicens, folio Brassicę, caule semipedali, alis multis, semine in cacumine in siliquis Ciceris modo. Radice Rapo simili, grandi & nigra. Nasci eam in aruis, & omnium generum serpentibus in uino potam radicem aduersari, nec quicq; celerius proficere. Quæ omnia ab hoc ipso scriptore multo antea dicta fuerant. Nomen a ferocissimo & generosissimo omniū animali in antiquis Græcis inuenit. Quid autē illi cum leone conueniat, non satis certum nobis est. Si nominis origo expendatur, nihil Leontopetalon erit q̄ leonis folium. Sed quā leonis partem, uerbi caussa pedem, aurem, linguam, aliamue huiuscemodi folium referat, non satis pro comperto nobis est: præsertim uariantibus alijs appellationibus Leontio, scilicet Leontopodio, & Leonino semine. Quæ omnes a Leone caussam nominis, sed non eodem modo habent. Siquidem Leontion leunculus est, Leontopodion leonis pedem significat: & leoninum semen caussam nominis in semine, nō in folio esse ostendit. Cur aūt agrestis lychnis diceretur floris figura in caussa est: quæ Anemonem & syluestre papauer dici etiā Leontopetalon fecit. Omnes enim hi flores magnitudine, colore, totaq; figura similes, aut non dissimiles saltem inter se sunt.

Plí. li. 26. ca. 8.

B

¶ De Teucrio. CAP. CX.

Teucrion, siue ut alijs placet, Teucris, hærba est uirgæ referens effigiem, Trisaginis similitudine, tenui folio, non multū a Cicere alieno. Hæc in Cilicia iuxta Gentiadem Scissademq; ubertim prouenit. Recens cum posca, aut aridæ feruefactæ ius, potu lienem potenter absumit. Lienosis cum aceto & ficis illinitur. Item serpentium morsibus ex aceto solo, siue ficis.

τεύκριον

BARBARI COROLL.

Teucrion hoc (ut puto) & ramis Hysopi describitur a Plinio: surculosa, folio fabæ. Colligi florentem adhuc iubent, adeo florere non dubitant, maximeq; ex Cilicijs & Pisidijs montibus commendant. Dicitur eadem Teucria. Quidam & aliam Teucrion uocarunt, de qua in Hemionitide scribendum nobis est.

Plí. li. 25. ca. 5. lib. 26. cap. 6.

EX M. VERG. COMM.

Miscent, cōfundūtq; aliqui Teucriū hanc cū Aspleno, & Hemionitide. Non ob aliā, ut credimus cām, q̄ qa eadē potestate sunt, Oēs em̄ lieni medent̄: sed nullas habēt cōes alias notas, ut ex earū historia cognoscere oībus facile est. Diuersa sunt noīa, discrepant partes, seorsumq; ueteres Græci de singulis tradiderūt. Plinius, q̄d paulo ante diximus, uirgas Teucrij Iuncos uo

C cauit, lentorē & tenacē flexurā uirgarum in Teucrio cōtēplatus: & ex pluribus Iuncorū notis eā elegit, q̄ multis alijs in plantarū historia cōgrueret: nec priuatim, ꝓprieq; iunceū genus faceret. Quod em̄ Iuncū indicat, nomēq; & genus illi facit. Nudus glaberq; surculus est. Cętera em̄ cōmunia illi cū plærisq; alijs sunt, sed hoc primū illi mox per eū alijs natura dedit. Dico aūt foliorū totis caulibus, & uirgis eius priuationē, quæ in Teucrio sunt in uirgis eius pendētia, natiuo lentore uitiliū modo flexilibus. Ob quā naturam & formā, non defuerūt qui Teucriū hanc agresti Sedo & Portulacæ similē dicerent, & eorū nominibus etiā indicarēt. Volumus & illud legentibus significare, cp ab hoc remedium lienosis instituitur, cum ficis ex aceto illini Teucrion. &c. credere nos non simpliciter ficos, sed caricas intelligendas esse.

¶ De Trisagine. CAP. CXI.

χαμαίδρυσ
χαμαίδρωψ

CHamædrys Græcis, alijs Chamædrops, Latinis Trisago dicitur. Sunt qui eam Teucrion appellauere, propter eam quā cum Teucrio seruat similitudinem. Nascitur in petrosis & asperis. Frutex dodrantalis, folia habens exigua, amara, effigie & diuisura quercus. Flore pene purpureo. Carpitur semine prægnans. Recens in aqua decocta, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis auxiliatur. Cit menses. Partus extrahit. Lienem ex aceto pota cōsumit. Aduersus serpentiū uenena ex uino, potu, illituq; efficacissima. Trita digeritur in pastillos ad supradicta. Purgat uetera ulcera cum melle. Cum oleo illita, caliginem oculorū discutit. Natura eius est calfacere.

BARBARI COROLL.

lib. 24. cap. 15.

CHamædrys, quæ & Serrata dicitur, cp ab ea serram inuentam putent, folia habet magnitudine Menthæ. Fit & uinum ex ea medicis.

EX M. VERG. COMM.

D CO actæ bræuitatis Quercus quædā Trixago est: & inde illi in græcis nomē. Neq; em̄ Chamædrys aliud, q̄ humilē & terrestrem Quercū significat. Ab eadem breuitate aliud Chamæropis nomē illi ab aliqbus factū est. Sic em̄ ex ueterū grecorū & latinorū fide legendū esse existimamus. Etsi hic Chamędropa uocari tradat. Plinij em̄ codices oēs ante Barbari castigationē Chamæropem, non Chamędropē uocari Trixaginē dicebāt. Eam uocē scriptoris huius lectiōe ille emēdauit. Is etiā quē nos habemus longobardis literis scriptū latinū ueterē Dioscoridē, Chamæropa, non Chamædropa Trixaginē dici testat̄. Nec nos rationē, aut cām habemus, cur hoc magis, q̄ illud dici oporteat. Et si excogitāda aliqua sit, nulla uero similior erit, q̄ quoniā humi serpat sic dicta quondā fuerit. Et si id recipiat̄, tunc Chamerops dicenda potius erit. Nos in ambiguo plures ueluti testes secuti, Chamæropē potius diximus. Cur aūt Teucrion hæc etiā diceret, cām hic ipse oñdit: ideoq; a nobis relinquēda est: qui multo labore quæsitā Romanæ appellationis originē nondū inuenimus. Nihil em̄ Plinius aliud inquit, q̄ Trixaginē latine dici Chamædryn herbā. Descripsit tñ eam, & q̄ hic folia parua dixit, ille Menthæ magnitudinē: & quæ hic figura & incisuris quernis similibus, ille colorē & diuisura Quercus. Adiecit p̄terea Serratā ab alijs hāc herbā dici: & ab ea. i. ab incisuris illis, q̄s per ambitū habet, eodē quo nūc modo in serra uidenť dentes, inuentā fuisse Serrā. Theophrastus cum lib. 9. de plantarū historia eius meminisset, de notis partibusq; eius breuiter egit. Sed quas habet in medicina uires multas, numerauit alias ab hoc scriptore: ideoq; repetēdas hoc loco a nobis: quę huiuscemodi sunt. Trixaginis aūt folia ruptis, uulneribusq; ꝓsunt: in quē usum ex oleo trita imponunť. Prosūt & depascentibus ulceribus. Purgat semē bilem, cōfert idē oculis, oportetq; tritum foliū ex oleo illis admouere. Habet Trixago quernis similia folia, totūq; eius incrementū dodrantale est: q̄d a nobis in Dioscor. expansæ manus mensura significatū est. Adiecit p̄terea Theophrastus odoratā, suauēq; Trixaginē hanc esse, facilē inuētu, & ubiq; ex his notis cognoscendā herbam.

¶ De Leucade. CAP. CXII.

λεύκασ

LEucas montana, latioribus q̄ urbana folijs, semine acriore, amariore, ori ingrato. Efficacior tamen q̄ satiua habetur. Vtraq; ex ui

nō contra animaliū uenena, præcipue marinorū, opitulatur.

A

BARBARI COROLL.

Leucas, eadem fortasse fuerit cum Leuce, ut Plinij uerba usurpem. Verum Leucadis inquit speciem, auctores non tradunt. De Leuce uero Mercuriali herbæ similem dicunt, nomenq; ex caussa accæpisse, per medium folium candida transcurrente linea, quare Mesoleucon quidam uocant. Leuce dicitur & ipsa radix, Armoracia: Itemq; Androsaces. Est & arboris nomen Leucæ, hoc est, albæ Populi.

Pli. li. 19. ca. 5. lib. 27. cap. 11.

EX M. VERG. COMM.

Suspecta omnia. Siquidem Plinius nihil certū de Leucade hac tradidit: nec dubitasse tantū, sed sub hac appellatione ignorasse eā uidetur. Hic ipse etiā parum certe historiā ex his, quæ mo do leguntur eius tradit. Fuisseq; quondam certiorē eius descriptionem, indicio est latinus Dioscorides, & eius præcipue qui apud nos uetustissimus codex est. In quo a necessaria diuisione caput hoc, & his uerbis incipit. Leucæ duo sunt genera. Vna est montana, & altera hortiua. Mox sequitur quod nunc in Dioscoride legitur, Montana latiore, q̄ satiua folio est. Videturq; hic ordo necessitatem habere, ut facta prius diuisione, Alterius generis historia, & uires tra ctentur. Sunt præterea in medio capite, quæ manifeste in impresso Dioscoride, & alijs græcis desint: quæ poterunt uolentes facile inuenire. Nobis paulo minus q̄ pro comperto est, nullibi incolume esse hoc caput: & quod restitui in integrum non potest, quasi desperatum ulcus relinquitur.

De Lychnide. CAP. CXIII.

Lychnis coronaria, quam aliqui Athanaton uocant, alij Acylonion, alij Ballarion, alij Geranopodion, quidam Corymbion, aliqui Taurion, alij Sceptrum, aut Maloion, Aegyptij Semeon, Magi Sanguinem Apocathemenes, Romani Genicularem, aut Balariam, Flore est albæ Violæ simili, quo corollæ factitantur. Contra scorpionum ictus semen in uino potum auxiliatur.

λυχνίς

B

BARBARI COROLL.

Lychnis æstate floret. Lucernulam Theodorus conuertit. Plinius quodam loco Flammeam cognominat, alibi Rosam Græcam. Non nisi in humidis locis prouenit, nunquā excedens quinq; folia, Violæ magnitudine, odore nullo. Et hæc ab altera Grecula uocata differt, de qua diximus inter Rosas. Differt & a Lychnitide: de qua in Phlomidibus. Amerias Rhizotomus Lychnin e Veneris labro natam putauit, cum a Vulcano compressa lauit se: præstantissimamq; haberi in insulis Cypro, Lemno, Strongyle, Herice, Cytheris. Lychnin hanc & Taurion dici scribunt. Alia tamen est quæ Taura uulgo nominatur, siue Tora, flore ceruleo, folio rotundo, radice Polypodij hirsuta, & uermis nigri effigie. Venenosa herba: cui per antipathiam naturæ alia occurrit herba Antitaura, & Antitora cognomine, folio rotundo.

EX M. VERG. COMM.

Quo argumento nautis in mari sæpe uisum piscem Lucernā ueteres Romani appellauerunt, ignea per os exerta lingua, trāquillis noctibus relucentē: eodem in humidis nascentē magnitudine Violæ, sed figura Rosæ, florem Lychnida, ut fertur, ueteres Græci dixerūt. Noctibus enim hic etiā fulgere creditur, & ut nomē ex re illi factū indicat, ignis fulgore quodā uidentiū oculos in se cōuertere. Non aliter q̄ & Felium oculi flāmarum modo in tenebris fulgent, & putres in humidis caudices eodē tempore igniū speciem quandā uidentibus afferunt. Quorū & si diuersa materia sit, cōmunis tamē omnibus caussa humoris copia est. Nisi forte in Felibus, quod ab Aegyptijs obseruatū fuerat, non in humore, sed in lunæ luminibus lucis eius caussa sit: ad quorū quotidiana incremēta augeantur, dilatenturq; in eius animalis oculo pupulæ: & cum toto orbe mortalibus fulget id sidus, tunc etiā copioso lucis fulgore intra domesticos parietes animalis eius nobis oculus splendeat. Quemadmodū secundo uolumine in Mustela longius testati sumus. Verumtamē alterius quæstionis est, & huius, & eorum quæ paulo ante dicta a nobis sunt caussas & rōnes inuenisse. Nunc quod herbarium & scriptoris huius

C interpretem deceat, floris omnẽ naturam dixisse satis sit. Nascitur locis humentibus hic flos, a Theophrasto ad extremũ sexti de plantarũ historia uoluminis primus inter æstiuos flores numeratus. Habet enim hæc naturæ pars sua discrimina. Nec difficile est in ea, eiusq; scriptoribus uernos, æstiuos, autumnales & hyemales obseruasse flores: & in æstiuis Lychnidem hanc, quã Plinius flãmeam aliquando ex eo quod diximus argumẽto, aliquãdo a gente græcam Rosam nominauit, colore purpureo, quinq; folijs tantũ: & si in satiua obseruauerint quidam senis florere aliquãdo folijs, agrestem quinis semper. Magnitudo illi est Violæ, quã hic nõ multo post matronalẽ uocat: eam scilicet quæ prima uer nunciat, omnesq; alios præuenit flores, & quod propriũ eius est, multa uno pediculo pendet. Figura Rosæ est, folijs Rosarũ modo dispositis & pendentibus. Nullũ habet odorẽ: quod demirẽt aliquis: ex quo coronarius flos est, & coronarij nominis honore ab agresti distinguitũ: deficienteq; eo, uerisimile est solam floris spẽm in coronis amatã fuisse. Ob quã caussam in magno nominũ & appellationũ ambitu in gentibus fuit: alijs Athanatũ. i. immortalẽ appellantibus, q; longissime a prima æstate ad extremũ autumnũ floret: alijs Bellaryon, quæ uox licet incertã modo habeat in græcis significationẽ, antiquam tamen fuisse in lexico suo Isichius indicat: Ballarin trifoliam herbam esse dicens, nec ultra quicq; de ea testatus est. Plinius lib. 21. capite. 26. radicem Lychnidis non coronariæ & satiuæ, sed agrestis Asianos Bolitẽ appellasse tradidit. Potuerũtq; hęc simul misceri, & in duabus uocibus quæ principij similitudinẽ aliquã haberẽt, in diuersam penitus librariorũ incuria finẽ euasisse. Verũ ut sæpe alias testati sumus, nõ multifaciẽda hęc sunt: eaq; ob cãm cętera a nobis relinquunt.

De syluestri Lychnide. CAP. CXIIII.

λυχνὶς ἀγρία

LYchnis syluestris, Tragonoton, alias Atocion, alias Hieracopodion, aut Lampas uocatur. Aegyptijs Semura, Magis Apocathemenes Taurus, Romanis Agreste Intubum. Omnia urbanæ similis. Bilem per aluum detrahit, semine duabus drachmis poto. Ictis a Scorpione subuenit. Aiunt huius hærbæ appositu, scorpiones torpescere & inertes prorsus reddi

D

BARBARI COROLL.

LYchnidis syluestris radicẽ Asiani Boblitem uocãt. Hanc a nostris Accipitrinũ pedem appellari scribit Dioscorides, quãq; Accipitrinus pes apud nostrũ uulgus est, quæ Corneola quoq; dicitur, folio Salicis fere pusillo, flore subluteo, cum siliquis Ciceri similibus, & in ijs semen inficere capillos dicitur, colore rubro. Qualis autẽ sit Pes milui, siue Pes miluinus, dicta Columellæ inter herbas, quæ in usum colligi & reponi oportet, ipse non explicauit.

EX M. VERG. COMM.

COmmunes satiuæ, Coronariæq; Lychnidis agresti & rusticæ appellationes similitudo fecit. Et quã hic agrestem Hieracopodion, id est, accipitrinũ pedem uocari ait, illic satiuã Gruinũ noĩari dixerat, nulla, aut exigua diuersitate. Credimusq; nos, foliorũ herbæ, non floris notam hanc esse. Quemadmodũ certa floris est, quã hic Lampada dixit, manifesta significatione a luce, fulgoreq; illo, de quo in Satiua dictũ longius est. Foliorũ itidem, nõ floris notã habent agreste Intybũ, & Seris. Cæteræ a peritioribus docendæ relinquuñtur. Agrestis Lychnidis tantũ in medicina usus est. Nec refert, q; hic satiuę semen scorpionibus aduersari dixerit. Id enim primũ & efficacissime agrestis potest. Nec Plinius aliter decreuisse creditur, & ante eum Nicander in Theriacis suis. ὅσσά τε λυχνὶς ἔνερθεν. &c. Quo loco interpres eius de agresti hac intelligi tantum iubet, unamq; hanc ὀφιοδήκτοισ καὶ σκορπιοδήκτοισ mederi.

De Lilio. CAP. CXV.

κρίνον

GRæci Crinon Basilicon uocant, alij Crinanthemon, alij Callirion, Magi Martis sanguinem. Osthanes auram Crocodili, Aegyptij Simphæphon, quidam Tialon, Latini Lilium, aliqui Rosam Iconis, Syri Sasa, Aphri Abiblabon. Lilia coronamentis se dedũt, Lyria a quibusdam uocata. E quibus unguentum temperatur, quod aliqui Lirinum, alij Susinum appellant. Neruos, & priuatim uuluæ

A

duricias emolliens. Folia hærbæ illita, contra serpentium ictus auxiliantur. Feruefacta, ambustis proficiunt. Aceto condita, uulneribus opitulantur. Succus adiecto melle, aut aceto, in æreo uase coquitur, conuenienti medicamento uetustati ulcerum, & ad recentia uulnera. Inassata radix, & ex rosaceo trita igni, ambusta sanat. Vuluam emollit. Menses ciet. Vlcera cicatrice obducit. Cum melle detrita, neruis præcisis, luxatisq; medetur. Vitiligines, furfures, & lepras emendat. Vlceraq; in capite manantia expurgat. Abstergit faciem, & erugat. Teritur in aceto, cũ Hyoscyami folijs, et farina tritici, mulcendis testium inflammationibus. Semen potum, morsibus serpentium aduersatur. Ignibus sacris semen, & folia cum uino illinuntur. Tradunt & rubra esse Lilia. In Syria autem & Pisidia Pamphiliæ, efficacissima unguentis nascuntur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 5.
The. li. 6. ca. 6

LIlium Græci Crinon, sed fruticem eius Crinoniam, quasi Liliarium, ut uiolarium, & rosarium appellant. nam Lilieta, roseta, uioletaq; aliud sunt, ut constat. Lilium e Iunonis lacte natum, Græci perhibent, respersa terra, dum Hercule dormienti uberibus admoto, mox post suctum digresso, late fluxit. Ob id Lilium a nostris Iunonia rosa dictum uideri potest. Philinus a quibusdam Ion uocari quod sit Lilium existimat. Ambrosiam Corinthi Nicander, & Aphrodites Charma, hoc est, quasi Veneris uolupiam cognominari a quibusdam cecinit. In Co insula, ex Alexandri statua enatam in capite Ambrosiã, Carystius, quæ nihil aliud sit q̃ Liliũ, memoriæ proditum reliquit. Nascitur e lachryma sua Liliũ, inarescente cum defluxit, uelut Olusatrum. Lilij quadruplex genus in Theophrasto. Primi, flos Vere cũ Viola sępe alba, pauloue postea erumpit. Hoc ab eo proprie Crinon, hoc est, Lilium uocatur. Alterũ genus Liriũ appellat, uere quidem omnino florens, uerũ serius cum Narcisso. Forteq; hoc sit quod a Plinio Liliũ trans maria nuncupatum est. Tertium æstate floret, & Cerinthum priuatim uocari puto, q̃q; et alias res Cerinthus significat: ut inferius liquebit. Quartũ genus, q̃d itẽ Liriũ Gręci nominãt,

B

Autumno floret: emicatq; primis hymbribus. Est & rubens Lilium, differẽs (ut arbitror) a purpureo, uisum a nobis Patauij in Felicis horto. Probatissimum in Antiochia, & Laodicea Syriæ: mox Phaselide: quartum locum obtinente: q̃d in Italia nascitur. Hoc genus ꝓprie Crinon a Græcis uocari, & florem eius Cynorhodon, autor est Plinius. Hoc & Hippocrates accęperit, cum rubentia Cynorhoda fęminarum purgationibus cõmendat in uino. Lilia purpurea & arte fiunt, maceratis in fęce uini scapis antequam serantur mense Martio, & in scrobe circumfusis eadem fęce: in quem usum scapos arescentes colligunt Iulio mense, Lilia in fumo suspendẽtes. Caule gemino Purpurea uisuntur aliquando, carniosiore tantum radice, maiorisq; bulbi, calix herbaceus. Post arcturum & æquinoctium autumni florent Purpurea: quorum genus unum uocant Narcissum: cui uidelicet in radice sunt folia. Calices, ut diximus herbacei, cętera eadem quæ candidis. Albo nihil est fœcundius, una radice quinquagenos sæpe nutriente bulbos. Lilium Rosæ nobilitate proximum. Ideoq; Iunonis rosa dicitur. Nulli florũ proceritas maior, interim cubitorum trium: languido semper collo, & oneri suo impar: candor eximius, folijs eius foris striatis, & ab angustijs in latitudinem paulatim se laxantibus, calathi effigie, resupinis per ambitum labris, tenuiq; filo & semine stantibus in medio croceis. Ita odor, colorq; duplexq;: alius calicis, alius staminis. Differentia angusta. Raro duplex caulis in Lilio. Singulis caulibus Lilia modo singula, modo plura sustinentur: quod & rarius est. Pandit se, uel detractum parenti, etiamsi tristius & exilius. Lilio simile in Aegypti palustribus gignitur, sed folijs copiosis, colore admodũ uirẽtibus dispositis, et quasi uno uersu cõditis, ad mulierũ profluuia, & fracturas medicis quęsitũ. Cęrinthus, de qua scribere distulimus, & Rhitacẽ, siue ut Aristoteles, Crithacẽ significat: quę & Sãdaraca appellaт, & a Dioscoride Cerãthemos, libro q̃nto, ex arborũ succo, gumi mõ genita & uerno rore. Vnde Vernigini quoq; uulgo nomen. De hac & in Propole nõ nihil diximus, africi flatu minor, austri, nigrior, aquilonibus melior, et rubẽs. Plurimũ in Græcis nucibus, apũ cibo aptissima dũ operãtur: q sępe inuenitur in fauorum inanitatibus sepositus, amari saporis, & humore plenus. Menecrates, sed nemo præter eum, ut inq̃t Plinius, autor

C est, Erithacem, aut Cerinthum florem esse futuræ mellationis indicium. Est & Cerinthe quę uocatur herba propter apes serenda, folio candido, incuruo, cubitalis, capite concauo, mellis succum habente: cuius gramen Virgilius esse dixit ignobile. Quę nominum uicinitas, fortasse Mecneratem fefellit. Nam & Aristoteles Cerinthi florem ad hunc usum citat in libro de animalibus: quanquam in eo non Cerinthus, sed mendose scribitur, calynthrus.

EX M. VERG COMM.

EXigebat floris maiestas, ut lõgius de eo ageremus: sed tã certa in Plinio, Theophrastoq;, et in his q eos scriptores cõmentationibus suis miscuerunt, historia est, ut nihil dicendũ nobis relictũ fuerit. Nõ tacebimus tñ q̃d hic ait Liriũ a qbusdã Lilium dici a Theophrasto uolumine. 6. de plantarum historia, non magis Lilio q̃ Narcisso tribui. Verba eius sunt, ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον, οἱ μὲν γὰρ τοῦ το οἱ δὲ κεῖνο καλοῦσιν. Quod est. Narcissus uero, aut Lirium. Hi enim sic, illi eo nomine uocant. Verum certius suo loco Narcissi tractabitur historia.

βαλλωτή

De Ballote, seu Marrubio nigro. CAP. CXVI.

BAlloten, nomine alio nigrum Marrubium, aut magnum uocant, aliqui Nophthan, alij Notianoscemin, alij Nosprasson, alij Nothera, alij Nochelin, aut Nostelim, alij Nophrim, alij Gnoturim, Romani Vlcerariam, aut Marrubium nigrum, alij Canthurinum, Aegyptij Asphon, Magi Isionis sanguinem. Caules edit quadrangulos, nigros, subhirsutos, complures ex una radice. Folijs maioribus q̃ Marrubij, hispidis, intercedente spacio, subrotundis, graue olentibus, Apiastro proximis. Vnde aliqui Apiastrum eam uocauerunt. Caulibus albis, orbiculato florum ambitu, qui Rotę speciem præbeat. Vis eius D efficax aduersus canis morsus, folijs ex sale illitis. Feruenti cinere flaccescunt folia, ut cõdylomata reprimãt. Purgãt & sordida ulcera cũ melle.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 8. lib. 24. cap. 15.

BAllote, fruticosa est herba. Nec uideo qui possim tueri Plinij, qui ait, Græci Porrum nigrũ uocant. Et infra. Ballote inquit folijs est Porri maioribus, nigrioribusq;. At Græci non Porrum nigrum, sed Marrubium nigrum Ballotem, sine ulla controuersia cognominant. Nec folia ei sunt porracea, sed Marrubij & Citraginis. Deceptum affinitate nominum constat Prason, mesian, pro prasion legentem. Est autem Prason Porrum, Prasion Marrubium. Idem error a Plinio committitur in herba Stachye.

EX M. VERG. COMM.

DEprehenderunt iampridem & alij turpem Plinij in Ballote lapsum lib. 27. cap. 8. Porrum nigrum eam appellantis. Diuq; iactatus contra eum scriptorem hic error est: q nulla ratione excusari in homine potest, tam apertam culpam, & ex culpa facilem criminationem habet. Id nos relinquimus, quod semel in iudicium delatum fuerit, ad nouam reuocare censuram asperius existimantes. Nec aliud bonarum artium, præsertimq; græcarum literarum cupidos monemus, q̃ nullam fore unq̃ satis in earum professione illis diligentiam, ex quo in unius tantũ literæ mutatione, adiectione, detractioneue tantum uersatur periculum: ut pro Marrubio, Porrum aliquis alios doceat. Nota omnibus modo etiam Ballote est, a foliorum similitudine Marrubium, a coloris diuersitate Nigrum dicta. Siquidem candidus Marrubio, Ballote uero niger caulis est, reliqua omnia similia & æqualia habentibus: ut ex utriusq; historia cognouisse facile est. Hanc Marrubium, alterum Marrubium, id est, secundum aliqui manifesta indicatione dixerunt: quoniam illud prius, hoc posterius sit: non naturæ ordine, sed hominum honore & appellatione. Habet & ulceraria appellatio alia certam ex usu & uiribus caussam: quemadmodum & Marrubium Cantherinum a Romanis dici potuit, q eo pascerentur cantherij.

μελισσόφυλλον

De Apiastro. CAP. CXVII.

MElissophyllon Græci, alij Melithæum, alij Melithænam, alij Meliphyllon, alij Erythran, Latini Apiastrũ, aut Citraginem, Galli Merisimorion uocant. Id sibi nomen usurpauit, quoniã apes ipsa

hærba delectantur. Cauliculi & folia Ballotæ, de qua paulo ante diximus, similia essent, nisi minora, tenuioraq; nec ita hirsuta spectarentur. Citreum malum olent. Folia cum uino pota, aut illita, prosunt contra ictus phalangiorum, scorpionumq;. Item aduersus canis morsum. Decocto eorundem gratia, foueri prodest. Desessionibus fœminarum adciundos menses conuenit. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dysentericis infunditur. Fungorum strangulationibus folia, addito nitro, potu auxiliant. Torminibus, & orthopnoicis delinctu. Illita cum sale strumas discutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita sedant.

A

BARBARI COROLL.

MElissophyllon, siue Melinon, Apiastrum ab Igino uocari cœpit, eruditissimo alioquin uiro, sed quē omnes hac in parte damnent. Et quod magis mirere, sequantur tamē. Nam & Dioscorides, & Varro ita eam uocant. In coronamenta folio & hæc uenit. Adeo autem nullo magis flore apes gaudent, ut si perungantur aluearia eo, non fugiant, & in copia eius examina facillime contineantur. Citraginem a nostris uocari & hanc Dioscorides affirmat, ab odoris similitudine. Palladius uero q̄ recte, nescio, Melissophyllon aliud a Citragine, siue quod idem est, Citreagine uidetur intellexisse, in mentione apum.

Plí. li. 11. ca. 20
lib. 20. cap. 11.

EX M. VERG. COMM.

OMnes Apiastri in græcis appellationes, exceptis barbaris, latinisq;, a melle & ab apibus sunt. Satisq; indicādis his, ne tot alios numeremus, Nicāder in grecis, Maro in latinis est. Quorum alter fame pressis, aut morbo laborantibus apibus apponi iussit trita Melissophylla. &c. Alter in theriacis suis longius descripta re cecinit. τὴν ἤτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες οἱ δὲ μελιτταίναν, τῆς γὰρ περὶ φύλλα μέλισσαι. ὀδμῇ θελγόμεναι μέλιτος ῥοιζηδὸν ἴενται. Quin etiā Plinius. 21. uolumine & capite uicesimo Melitænā uocari Apiastrū dixit. Omnibus, ut testati paulo ante sumus, mellis, aut apium ratio & significatio coniuncta est.

B

De Marrubio. CAP. CXVIII.

PRASSIONE Græcis aliqui uocant, alij Eupatorium, alij Phyllophares, alij Tripedilon, alij Camelopodion, Aegyptij Asteropen, Magi Tauri sanguinem, aliqui Aphedron, Latini Marrubium, aliqui Labeoniam, Aphri Atierberziam. Frutex est ab radice ramosus, candicans, subhirsutus, quadrangularibus ramis. Folium pollicem æquat, subrotundum, hispidum, rugosum, gustu amaro. Semen in caulibus, & ex interuallis flores uerticillato ambitu asperi. Nascitur propter ædificia, & ruderata loca. Huius folia sicca, cum semine decocta in aqua, aut uiridium succus, datur cum melle suspiriosis, tussientibus, & ad tabitudinem redactis. Crassam e pectore pituitam, cum sicca Iri eijcit. Mulieribus a partu non purgatis datur, ut menstrua & secundas extrahat. Item in difficili partu, & his qui uenena hauserunt, aut a serpentibus demorsi sunt. Vesicam, renesq; lædit. Folia cum melle illinuntur sordidis ulceribus purgandis. Pterygia, nomasq; sistunt. Laterum dolores mitigant. Succus folijs contusis expressus, & sole cōactus, ad eadem pollet. Cum uino & melle illitus, oculorum claritatem adiuuat. Naribus regium morbum expurgat. Aurium doloribus conuenienter instillatur, per se, aut cum rosaceo.

πράσιον

C

Pli.li.20. ca.22

BARBARI COROLL.

MArrubium duplex, folio herbaceo, & inciſuris altioribus ſerrato, unguentarijs, ut Theophraſtus ait, quæſito ad quædam. Hoc & candidum appellauerim. Alterum folio rotundiore, uehementer ſqualido, ut Saluia, & obſcurius ſerrato: quod quidē ego, aut Balloten ipſam, de qua diximus, aut ei ualde ſimilem interpretor. nam & medicinæ congruunt in Plinio.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Theophraſtus libro ſexto de plantarum hiſtoria Marrubij duo genera. Alterum quod magis herbaceum, magiſque inciſuris diuiſum folium haberet: quo qui pharmaca & morborum remedia tractant, in aliquibus uterentur. Alterū quod rotundiore & ſqualidiore folio eſſet: quale in altero Saluiæ genere, quod Sphacelum nominant, uidet̄ & in eo tenuioribus inciſuris. Videturqꝫ diuiſo hæc in hoc tantum Marrubij genere facta ab eo fuiſſe. Quam uero Plinius, autore Caſtore, in nigrum & candidum tradidit Ballotem, paulo ante deſcriptam, & hoc manifeſte complectitur. Niſi forte quod hic colore tantum diſcreuit, Theophraſtus inciſuris foliorum indicauit, & præter inciſuras herbaceo colore & ſqualore: ut ex his niger color, & candidus intelligeretur. Siquidem nigredo in plantarum folijs, plenior & obſcurior uiredo intelligenda eſt: & in ſqualore cinereus et albicans color in plantis plærumqꝫ uidet̄. In quam partem inclinat animus nobis: nec aliud, ſed aliter a Theophraſto & Plinio dictū fuiſſe de utroqꝫ Marrubio exiſtimamus. Fuit hoc olus in multo nominum honore apud ueteres, quemadmodum multus in medicina etiam uſus, pręfertimqꝫ in laxandis liene & iecore, curandiſqꝫ tot alijs morbis & uitijs, quæ hoc capite a Dioſcoride numerantur.

στάχυς

De Stachye. CAP. I. CXIX.

STachys frutex eſt, Marrubio ſimilis, ſed longior. Folia ferens numeroſa, hirſuta, rara, prædura, cana, odoris iucundi, & complures uirgas ab radice exeuntes, Marrubio candidiores. Naſcitur in montibus & aſperis. Vim habet excalfactoriam & acrem. Foliorum decoctum potu pellit menſtrua & ſecundas.

D

Pli.li.24. ca.15

BARBARI COROLL.

STachys, folijs colore in luteum inclinante, nec Porri, ut Plinio placet, ſed ut Dioſcoridi, q̄d & nos uidimus, Marrubij ſimilibus: quod & in Ballote idem autor peccauit. Vidimus eam Romæ, ubi & Nauiculam, & alij Coronatam herbam uocant.

EX M. VERG. COMM.

SI nominis in Stachy hac ratio expendat̄, ſpicatus credetur frutex: quales plęriqꝫ alij, & herbę quotidie uident̄. In frugibus em̄ primo Stachyn gręci adhuc Spicā uocāt. Sed nullū Spicę ueſtigium in eo deprehendit̄. Hic nihil q̄d eo pertineat dixit. Nec Plinius lib. 24. cap. 15. de eo agens Spicæ aliq̄d ſimile in eo oſtendit. Gręcorū medici nihil addiderunt, p̃terqꝫ amaro ſapore eſſe Stachyn, tertiū in calefaciendo ordinem habere: nec ſolū menſes et ſecundas pellere, ſed abortiuum etiā eſſe. Quod uero omnibus cōmune ſit, Marrubio ſimilē oēs fecerunt. Qua una ſimilitudinis ratiōe, nullam in eo Spicam conijcere licet. Habet q̄dem græcorum Stachys pręter primam illam Spicæ ſignificationē plæraſqꝫ alias. Nam & in medicina nexus, uinculiqꝫ modus & ratio quædam Stachys dictus eſt. Et in nauium fabrica, alijſqꝫ aliquot artibus nomen hoc inuenitur: ſed ubiqꝫ a Spicis tranſlatum. Fecit rem minus certam Plinius etiam, qui contra hunc ſcriptorem colore in luteum inclinato folia deſcribit, quæ hic candida tradit.

φυλλίτις

De Phyllitide. CAP. CXX.

PHyllitis, quam aliqui Phyllin, alij Acaulon, alij ſylueſtre Lapathum uocitant, folia promit Rumici ſimilia, longiora, & uiridiora, ſena, aut ſeptena, quæ parte anteriore læuia cernunt̄, a tergo autem penſiles quaſi uermiculos oſtendunt. In umbroſis, & opacis hortorū ambulationibus emicat, guſtu acerbo. Neqꝫ caulē, neqꝫ ſemē ꝓfert. Folia in uino pota ſerpētiū morſibus aduerſant̄. Quadrupedibus ꝑ os infuſa auxilio ſūt. Et ſi dyſēteria, aut reſoluta aluus exercet, potui dant̄.

BARBARI COROLL.

Aliud uidetur genus Phyllitis esse, quam Phyllanthion. Est aūt Phyllanthion cognomento Dyticon apud Democritum, ad purpuram tingendam satis celebre, nec præterea quale id sit mon stratur. In Theophrasto ac Plinio legitur & Phyllanthes herba, inter spinosas, sed mitior acule is, & ab radice tantum foliata.

A Pli.li.21.ca.16.

EX. M. VERG. COMM.

Foliosus cespes potius quam planta Phyllitis est, ubiq; ad parietū radices nascens. Ob quam cau sam ex antiquis græcis & posterioribus latinis aliqui, non Phyllitida tantum a folijs, sed Pyrgi tim a turribus etiam, quod ad radices earum nascitur eam dixerunt. Viret diu herba, contra geli cidia hyemis contumax, nullo unquam prolato caule: ex quo Acaulos etiam dicta fuit. Id enim ea uox græcis significat. Feliciq; similitudinis comparatione usi sunt, qui Rumici eam, ut est, simi lem uidentes, syluestrem Rumicem appellauerunt. Rigent recta in altum surgentia eius folia. Ex quo hic interiorem eius partem appellauit, eam scilicet, qua se inuicem folia spectant multo læuore nitentia, extrinseca autem quā parietes & terram. Negauit hic ultra caulem, flores & se men ferre Phyllitim: nec nos aliter obseruauimus. Dubitandum tamen, & quærendum de se mine est, cum copiosa, & quibus locis antea non fuerat nascatur. Paulus Aegineta nihil de ea aliud tradit, quam acerbo sapore esse, ideoq; potam fluores alui compescere.

De Phalangio. CAP. CXXI.

φαλάγγιον φαλαγγίτιον

Phalangium a quibusdam Phalangition uocatur, ab alijs Leucacantha. Ramuli sunt ei duo, pluresue, in diuersa tendētes. Flos candidus, Lilio similis, multas incisuras habens. Semine nigro, lato ad Lenticulę dimidiatæ figuram, multo tenuiore. Radice parua, tenui, herbacei coloris, dum a terra eruitur. Prouenit in collibus. Huius folio, semine, flore cum uino poto, auxiliatur contra scorpionum, phalangiorumq; ictus. Tormina quoq; discutit.

B

BARBARI COROLL.

Phalangion, & Leucanthemon, & Leucacantham uocant. Flos Lilio rubro similis.

EX M. VERG. COMM.

Omittimus quæ Paulus Aegineta libro.6. de ea dixerit, φαλαγγίτης ὠνόμασαι μὲν ἀπὸ τοῦ τοῖς φαλαγγιοδήκτοις βοηθεῖν. Plinius enim satis unus est idem testatus lib.27. Huius folio, uel flore, uel semine contra scorpionum, phalangiorumq; & serpentium ictus auxiliantur. &c. Tantaq; illi, & tam præsens contra Phalangiorum morsus uis est, ut uno hoc salutis humanæ auxilio clara inter alias plantas semper fuerit. Nec tantum illi ad gloriam nominis profuit Lilio similis & candidissimus flos, ob quem Leucacantha dicta etiam est. Candorem enim floris utraq; ea uox indicat, quātum a ueneno insecti illius per eam seruata homini salus. Habet Phalangites notas ubiq;, & adhuc omnes illas quę a Diosco. & ab alijs in historia eius illi tribuuntur. Nec difficile est locis incultis eam inuenire. Nosq; ex obseruatione eius, non sine ratione persuademur quod nunc in Diosc. legitur, flores multas habere incisuras, non de floribus, uerum de folijs rectius intelligi posse. Plures enim quales in quercu folium eius incisuras habet, idq; mediocris Betæ quantitate est: nihil tamen in communi græcorum omnium lectione mutatum a nobis est: Eodem modo quod παχύ, idest, crassum in cunctis legitur, πλατύ latum legi debere. Plinius enim lato semine eam describit: & hic dimidiæ Lentis quantitate dicit esse: pauloq; post Lente gracilius, quod crassitudini non respondet.

De Trifolio. CAP. CXXI.

τρίφυλλον

Græci Triphyllon, alij Oxyphyllon, alij Menyanthes, alij Asphaltion, alij Cnicion uocant, Romani Trifoliū, aut acutum, aut odoratum. Frutex supra cubiti altitudinem attollitur, uirgas habēs tenues, iunceas & nigras, e quibus ramulares enascuntur appēdiculæ, quæ in terna singulis germinationibus exeunt folia, Loto arbori similia. Iis recenter enatis Rutæ odor inest. Vbi autem adoleuerunt, bitu-

C men olent. Florem ædit purpureum, semen quadamtenus latum, subhirsutum, ex altera extremitate exertum, ueluti corniculum gerens. Radix tenuis, longa, ualida. Semen & folia in aqua pota pleuriticis, urinæ difficultati, comitialibus, & ijs qui aquæ inter cutem principia sentiũt, fœminis quoq; uuluæ uitio oportunis, auxiliantur. Menses cit, ternæ drachmæ e semine dari debent, e folijs uero quaternæ. Contra serpentium ictus trita folia, & ex aceto mulso pota, præsidio sunt. Tradunt aliqui totius fruticis, radicis, foliorumq; decoctum fotu dolores eorum finire, quos serpentes percusserint. Qua autem aqua huiuscemodi sanatus quis fuerit, si ea quispiam alius foueatur, qui ulcus habuerit, perinde afficitur ut a serpente demorsus. Quidam terna folia, aut semina in tertianis, cum uino potui dedere, & in quartanis quaterna, ut quæ febrium circuitus discuterent. Radix antidotis inseritur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 6. lib. 21. cap. 9.

TRifolium tribus generibus. Minyanthes, siue Asphaltiõ, siue Asphaltitis, ut Archigenes, maiore folio: quo utuntur coronarij. Alterum acuto, Oxytriphyllon cognomine. Tertium ex omnibus minutissimum. Herba optima in prato Trifolij est. Præsagia tempestatum habet. inhorrescit enim, & subrigitur contra eas. Sophocles pöeta uenenatũ id existimat. Serpentes in Trifolio nunq; spectantur. Columella Trifolium Simoniamum, & acutum quoq; dici hoc tradit, fragosis locis inueniri, longis, hirsutisq; folijs uirere, caulemq; robustiorem facere, q̃ Trifolium pratense.

EX M. VERG. COMM.

D QVæ in scriptore hoc a principio capitis huius statim numerantur Trifolij tres appellationes, Oxytriphyllon, Memanthes, & Asphaltion, non satis certam in antiquis scriptoribus rationem habent: nec constituisse ex illis facile est, sint ne diuersorum Trifolij generum diuersæ notę, an eiusdem plantæ diuersarum gentiũ diuersæ tñ appellationes. Nicander in Theriacis suis unum esse Trifolium quod pluribus nominibus censeatur, his indicat uerbis. καὶ μὴν καὶ τριόφυλλον ὀπάζεο. &c. τὴν ἤτοι μηνιάνθὲς ὁ δὲ τριπέτηλον ἐνίσπει, χαίτην μὲν λωτῷ ῥυτῆγε μὲν ἴκελον ὀδμήν. Quod est. Sumito & Trifolium, quod Menianthes aliquis, aliquis uero Tripetalon uocat. Pro quibus interpres eius a Dionysio herbario Trifolium Menianthes uocari ait: habereq; Loto simile folium, odorem uero Rutæ cum nondum creuit: postquã uero exoleuit, defluentibus iam folijs, odore bituminis sentiri. Quæ omnia huic scriptori eadem sunt. Qui, modo integra in eo pars illa sit, non aliter de Trifolio sentire uidetur, q̃ unũ, idemq; omne esse, diuersisq; his nominibus ob diuersas censeri causas. Nec aliud Paulus Aegineta etiam libro sexto de Trifolio tradidit, τρίφυλλον dicens ὁ δὲ ἀσφάλτιον, οἱ δὲ ὀξυτρίφυλλον, οἱ δὲ μηνιανθές. Quod est. Trifolium, quod alij Asphaltion, alij Oxytriphyllon, alij Menianthes uocant. Plinius contra uicesimoprimo uolumine, capite nono diuersa genera his uocibus indicari tradidit. Folio coronat & Trifolium. Tria eius genera, Menianthes uocant græci. Alij Asphaltion maiore folio, quo utuntur coronarij. Alterum acuto, Oxytriphyllon. Tertium ex omnibus minutissimum. Manifesteq; Menianthes, & Asphaltion illi idem est: Oxytriphyllon autem diuersum. Columella grauis & ipse autor, lib. 7. ca. 15. de Trifolio hęc ait. Vel simonianũ Trifoliũ, q̊d inuenitur fragosis locis efficacissimũ tradit, odoris grauis, neq; absimilis bitumini, et iccirco gręci Asphaltion appellant. Nostri aũt propter figurã uocant acutum Trifoliũ: nam longis, & hirsutis folijs uiret, caulemq; robustiorẽ facit q̃ pratense. Quæ Plinio contraria sunt. Ille eñ Menianthes, & Asphaltion idem facit: hic Asphaltion & Oxytriphyllon. Theophrastus semp fere Menianthes Trifoliũ omne uocat. Ex his non facile censere in Trifolio est, quę nã eius gña, & generũ appellationes q̃ndam fuerint. Nobis ex his quę diu obseruauimus, in eam partem inclinat animus, ut duo sint Trifolij genera. Cõmune et pratẽse hoc, omnibus notũ. Et acutioris folij alterũ, q̊d gręci Oxytriphyllon dixerunt: & hoc Menianthes & Asphaltiõ uocari. Factãq; illi primã apellationẽ, q̀ flore suo se indicet: id eñ ea uox significat. Secũdã uero, cũ iam ab integra ætate dilabi cœpit, & bituminis odorẽ cõtraxerit, inuenisse. Suum tñ unicuiq; iudiciũ & arbitrium erit.

A

πόλιον

De Polio. CAP. CXXII.

POlium montanum, aliqui Theuthrion, alij Feuxaspidion, alij Achamenin, alij Ebenitin, alij Melosmon, nõnulli Belion, quidam Leontocharon uocant. Duo genera eius. Montanum, cui Teuthrio nomen est, & cuius est usus. Tenuis frutex est, candidus, neq; palmo altior, semine refertus. Capitulo in cacumine quandam corymborum speciem præ se ferente paruo, canis hominis simili, grauiter olente, non sine quadam suauitate. Alterum fruticosius, non usqueadeo ualens odore, & uiribus infirmius. Potum feruefacti ius auxiliatur serpentiũ ictibus. Hydropicis, morbo regio, & lienosis ex aceto. Stomachum male habet. Caput doloribus afficit. Aluum & menses ciet. Substratum, suffitumue serpentes abigit. Illitum uulnera conglutinat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 7. 26. cap. 7. Theoph. li. 1. de hist. plant.

POlium carnoso, ut alia multa, folio, uestibus interpositum, arcet animaliũ nocentia. Culices ab eo, caprifici modo generari, Theophrastus scribit. Herba inclyta Hesiodi, & Musæi, laudibus ad oĩa utilem prædicantiũ, & ad famã quoq; dignitatis perungi, tractari, coliq; iubentiũ. Folia eius mane candida, meridie purpurea, sole occidente cerulea spectari: quod quidẽ a Dioscoride Tripolij floribus ascribitur. Theophrastus certe modo Poliũ, modo Tripoliũ eandem uocauit herbam. Ideoq; a Tripolio differre quidam negarunt. Folia Polij, canis hominis similia, a radice protinus nunq; palmo altiora Plinius existimat. Quidam folia Thymi reddunt, nisi q molliora sunt, & lanatiore canicie. Nulla magis herba conuenit medicamẽto, quod Alexipharmacon uocant: in quod minore, ut Galenus inquit, utimur.

EX M. VERG. COMM.

B

NOn potest, Polium cum Tripolio diuersi generis plantas, tam multis locis miscens, defendi Plinius: nec eius scriptores auctoritate excusari, qui cõmentationibus suis, dissimulato hominis errore, eadẽ illa ut erant, adiecerũt. Contra Pliniũ enim scriptor hic, Theophrastusq;, & quod pluris merito faciendũ est, res ipsa stant. Polium siquidẽ uidere passim licet, nullas Tripolij notas habens. Obseruauit multo ante hæc tẽpora in Plinio, q̃d dicimus, & cõmentario quodam suo declarauit Leoniceus, uir nostra ætate huiuscemodi doctrinarũ peritissimus. Eaq; ob caussam, nõ erimus nos in his ultra longiores. Satisq; græcarũ literarũ imperitis nouisse fuerit, caniciem Polio nomẽ fecisse, quæ in summo plantæ cacumine pendens, canos hoĩs capillos præsenti quadã imagine ostendit: consueuisseq; Græcos scriptores, cũ maioris amaritudinis indicatione aliqua uti uellent, a Polio hoc rationem & exemplum sumere: semperq; βαρύοσμον, quod est graue olens, appellare. Theophrastus primo de plantarum historia uolumine, quod ad seruãdam rem domesticam pertineat, Polio tribuit, ut uestibus interpositum ab insectis, quæ eas erodendo dehonestant, incolumes seruet. Verba eius sunt. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς σῆπας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθόν. Meminit eius & Nicander in Theriacis suis. ἠπιόλιον βαρυόδμον ὅδη ἔχιστον ὄ ωδεν. Laudauitq; præcipue contra uenenata.

σκόρδιον

De Scordio. CAP. CXXIII.

SCORDIVM aliqui Scorbion, alij Pleuritin, alij Dysosmon, alij syluestrem Calaminthen, quidam Chamædryn, alij Mithridanion, Magi Podotis sanguinem, Aegyptij Apho, Romani Trisaginem palustrem appellant. In montibus & palustribus nascitur, folijs Trisaginis, maioribus, non sic in ambitu diuisis, aliquantum Allia redolentibus, gustu amaris & adstringentibus. Quadrangulis caulibus, subrubro flore. Hærba uim excalfactoriam habet. Vrinam cit. Cocta recens aridaue cum uino, aduersus uenenatos serpentium morsus bibitur. Ad stomachi quoq; rosiones, dysenteriam, & urinæ difficultatem, bi=

C

nis drachmis cum hydromelite. Crassamen purulentum pectore expel-
lit. Facit aridæ farina ad ueterem tussim, rupta, conuulsa, si cum nastur-
cio, melle, & resina misceatur in eclegmate. Inflammata modice præcor-
dia cærato excepta, recreat. Cum aceto acri, aut aqua, podagris conueni-
enter illinitur. Menses imposita mouet. Vulnera conglutinat. Vetera ul
cera purgat, & ex melle ad cicatricem perducit. Sicca excrescentias in car-
ne cohibet. Succus ad eadem uitia bibitur. Inter prima efficax Ponticum
natione, Creticumque

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 6. 26. cap. 8.

SCordion, item Scordotis Mithridati ascripta est: cuius depictā manu Crateias medicus ui-
dit, magnitudine cubitali, ramosam, foliјs lanuginosis. Reperitur in Ponto, campis humidis,
pinguibus. Est & alterius generis latioribus foliјs, Mēthastro similis. Alia est a Mithridate simi
liter inuenta, quam Mithridation uocant. Huic folia inquit Plinius, duo a radice Acantho si-
milia, caulis inter utraque sustinens roseum florem. Hanc ipsam puto est, quā idem Plinius Cha
mæropa uocauit libro sexto & uigesimo, ијs uerbis. Eosdem inquit effectus habet, lateris do-
loribus Chamærops, myrteis circa caulem geminis foliјs, capitibus græculæ Rosæ.

VERG.

HAbet certas, & cum scriptore hoc cunctis aliјs easdem, quibus inueniri & inuenta cogno-
sci possit palustris Trixago notas: odorē, qui illiberalis, nec Allio absimilis illi est: & post
odorem serratam foliorum formam: quibus primo & per se dictam totam Trixaginem refert.
Habet & quę numeratæ a Dioscoride non sunt, in summis caulibus roseos flores, & in quibus
uarient antiquis scriptores proprios & natales eius locos: censente hoc in mōtanis, Plinio aut-
em in campestribus nasci herbam. Cuius ob diuersas, multasque has notas plura fuerunt quon
dam nomina. Scordion, quæ uox ab Alliјs facta illi est: cuius odore sentitur. Scorodon enim
Græci Allium uocant. Quo etiam Scordotis pertinet a Plinio dicta, & ab hoc Dysosmon ma

D

li & ingrati odoris sensum indicans. Quemadmodum agrestis Nepeta, a Plinio autem Men-
thastrum dicta, generis nota magis quam appellatio alia est. Siquidem Plinius. 25. uolumine capi-
te. 6. ait. Est & alterius generis latioribus foliјs Menthastro similis. Ex quo factū est, ut quæ di-
uersi generis nota quondam fuit, inter appellationes ab imperitis numerata fuerit. Vt autem
Trixago appellaretur, similitudo fecit, & Mithridanes Ponti rex, medicinæ tantopere fauens:
ut inuentionē eius Crateias herbarius illi adscripserit. Habet post omnes palustris Trixago Ro
mana uox, certam ex superioribus caussam. Trixagini enī similis eodem nomine dicta est. Palu
stris uero, quoniā ut Plinius, & hic dixerunt, humentibus locis nascitur. Cōueniuntque in hoc
omnes, discrepant autē in reliquis. Hic enim ὀρεινοῖσ, id est, montanis, Plinius campis humidis,
pinguibusque nasci dixerunt: nō leui discrimine, inter campestre, & montanū terreni genus. No
bis in Pliniј sententiā magis inclinat animus. Vidimus enī in incilis margine campestri agro na
tam rubēte rosaceo flore, certissimo Alliorū odoris sensu. Multi in medicina usus palustris Tri
xago hæc quondā fuit. Nosque inter cætera diximus, purgare quæ in pectore hæserunt, crassa
purulenta. Non purulentas exscreationes illas intelligentes, quas Græci empyemata noīant,
sed pituitā, crassosque humores qui frigore, gelicidioque aliquo in pectore puris modo albescen-
tes concreuerint. Id enim significare nobis uidetur πάχος πυώδες.

❡ De Tussilagine. CAP. CXXIIII.

σήχιον

BEchion Græci, quidam Richion, aliј Petrinam uocant, aliј Pega-
non, aliј Pithion, aliј Pagonaton, aliј Chamæleucen, aliј Proche
ton, aliј Arcophyton, aliј Chamægiron, Aegyptiј Saarthan, Latini
Tussilaginem, quidam Pharphariam, aut Pustulaginem, Bessi Asa.
Folia ei sunt maiuscula quam Hederę, sex, aut septem a radice, subalbida a
terra, superne uirentia, in plures angulos exeuntia. Caulis palmum altus,
flos luteus. In uere flore & caule confestim exuitur. Inde nonnulli his
uacare existimauerunt. Radix tenuis est & superuacua. Nascitur in a-

moenis & riguis. Folia ex melle trita igni sacro, & omnibus inflammationibus illitu medetur. Aridæ fumus per infundibulum hianti ore raptus, hos sanat qui sicca tussi, atq; orthopnoea infestantur. Pectoris uomicas rumpit. Eundem effectũ præbet suffita radix. Decocta in hydromelite, & pota, emortuos partus eijcit.

A

BARBARI COROLL.

Bechion, siue Bechicon, duo habet genera. Syluestris ubi nascitur, subesse aquas credunt: Et hoc habent signum aquilegi. Describitq; hanc Plinius aliter, quàm Dioscorides, folia eius tradendo superne pallida, subalbida a terra, sine caule, sine flore, sine semine. Altera a quibusdam Saluia dicitur, similis Verbasco. Hanc a Dioscoride Verbascum syluestre dici puto, ita scribente. Habetur inquit & Verbascum syluestre altum, uirgis arboreis, folio Saluiæ, orbibus uirgas cingentibus, ut Marrubium, floris lutei, fulgore auri. Quidam priorem Arcion, & alio nomine Chamæleucen putant. Est autem Chamæleuce, quam nostri Farfugium uocant, folio Populi, sed ampliore, nascens iuxta fluuios: unde Populago dicta sit a nostris. Hanc & Farfariam uocari Dioscorides testis est, a fluuio fortasse Farfaro, quem Virgilius Fabarim appellat. In Sabinis Plautus,

Pli. li. 26. ca. 6.

Dissipabo inquit te ut folia Farfari.

Itemq; in Penulo.

Prosternebam inquit eos, ut folia Farfari.

EX M. VERG. COMM.

Haec est Tussilago illa, quam hic in totius operis proemio dixerat, falso credidisse quosdam, nec caulem, nec florem, nec semen ferre: & quam ignorantiæ eorum caussam tunc relinquerat, legendam uolentibus hoc loco tradidit: ferre quidem illa aliarum plantarum modo te statuis: sed tam breuis uitæ cuncta esse, ut obseruari facile non potuerint: quodq; obseruatum non fuerat, negatum naturæ imprudenter fuisse. Quæ si ad Hypanim fluuium, qui ab Europæ parte in Pontum influit, in animalium censu bestiolas genuit, quæ unum diem uiuunt: in plantis multo facilius eandem potuit ostendere fortunam: herbasq; aliquas esse, quæ prolato caule statim decaulescerent, & pandente se flore deflorescerent. Qualis Tussilago hæc est, a Græcis Bechion ideo dicta, quòd tussi & tussientibus medetur: non omnibus, sed his qui tantũ tussiant, nihil autem pituitosi excrementi simul extussiant. Quod genus hic, siccam tussim dixit: Plinius ueterẽ nominauit. Ex quo factum est, ut Plinij uerba exscribens in Dioscoride Barbarus, quod ξηρὰν βῆχα, id est, siccam, siue aridam tussim hic dixit, ueterem ille dixerit. Sit autẽ sicca & uetus tussis eadem, an inter se discrepent, medici censebunt.

B

¶ De Artemisia. CAP. CXXV.

ἀρτεμισία

Artemisia ramosa, Græcis quibusdã Monoclonos, alijs Toxitesia, alijs Ephesia, alijs Anactorios, alijs Sozusa, alijs Lycophryx, Magis hominis Sanguis, alijs Crysanthemon, Romanis Hærba regia, aut Artemisia, alijs Rapium, aut Tertana, Gallis Pona, Dacis Zuoste dicitur. Magna ex parte in maritimis nascitur. Absinthij modo fruticosa, maioribus & pinguioribus folijs, ramisq;. Tenuior autem flore est paruo, tenui, candido, graue olente. Aestate floret. Sunt qui in mediterraneis Vnicaulis nomine appellent, tenuem hærbulam, simplici caule & minuto, floribus scatente, flauo colore. Hæc iucundiorem quàm præcedens efflat odorem. Vtraq; excalfacit, extenuat. Feruefactæ conuenienter in muliebres desessus adijciuntur, ad detrahendos menses, partus, secundasq;. Item ad præclusiones uuluæ, & eiusdem inflammationes. Calculos comminuunt. Remoratam urinam cient. Menses pellunt pubi illitæ. Succus uuluæ in=

C ditus ex Myrrha eadem quæ incessio trahit. Coma tribus drachmis eorundem educendorum gratia bibitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 7. & decimo.

ARtemisiam, & Lachanon Basilicon, hoc est, olus Regium nõnulli uocant. Dictam putant ab Artemisia uxore Mausoli: quæ sibi hanc herbam adoptauerit, cum antea Parthenis uocaretur. Sunt qui ab Artemide cognominatã putent: quoniam priuatim medicatur fœminarum malis: quibus Artemis, hoc est, Diana prę̃sit. Secundo generi teneritudinẽ tribuunt, non nisi in maritimis nascenti. Tertio minima folia florenti, cum uua maturescit: quod quidam Botryn, alij Ambrosiam uocari tradunt: qualis in Cappadocia proueniat.

EX M. VERG. COMM.

IN multo nominum ambitu & honore quondam Artemisia fuit. Parthenis, id est, uirginalis primo dicta, q uirgo Dea scilicet nomen illi dederit. Mox βασιλικὸν λαχάνον, id est, regium olus. Tum ex eadem caussa, Anactorium. Anactas enim Græci uocant. Ephesia a regione dicta eadem est. Quemadmodum a præsenti remedio & ope, Sozusa, id est, salutaris. Romani Regiam herbam Grę̃corum exemplo: & si recipiendum id sit a similitudine, Serpyllum maius dixerunt. Et hæc antiquioribus Artemisiæ nomẽclatura fuit. Ex posterioribus alij in Cannabis genere Artemisiam numerauerunt: congenerem illi facientes, & eodem illi nomine eam indicantes. Alij Matricariam, notum omnibus olus esse Artemisiam testati sunt. Quod non aliunde, ut credimus, q̃ ex duplici eius genere factum est. Quæ enim ab hoc scriptore Monoclonos, a Plinio aũt simplicis caulis nominatur, nõ dissimili penitus figura, præsertimq; ob singularem, quẽ profert caulẽ, a Cannabe describitur. Quæ cõtra Absinthij modo fruticosa ab hoc, & ab alijs traditur, facile ob quas habet uires ad nostri orbis, & nostræ ætatis Matricariã transferri potuit. Quod & si græcorũ de Artemisia historiæ oĩno non respondeat, nec certo aliquo auctore cõfirmari possit, non reijciendum tamẽ penitus est. Egregia ẽm in mulieribus. Dico aũt nũc muliebria, quę Gręci γυναικεῖα uocãt. Longius in Acoro a nobis tractata Artemisię uis est. Credendũq;, non aliunde q̃ a matricibus posteriori Matricariæ nomẽ fecisse posteriores.

D

De Artemisia tenuiore. CAP. CXXVI.

ἀρτεμισία

ALTERA TENVioribus folijs, in sepibus & cultis, iuxta aquarum ductus nascitur. Cuius flores & folia contrita, Sampsuci odorem reddunt. Si quis stomacho laboret, hærbam cum amygdalino oleo bene contundat, in malagmatis lentorem, & stomacho imponat, sanitati restituetur. Qui neruorum dolore cruciantur, si succum ex rosaceo illinant, sanantur.

BARBARI COROLL.

IN quibusdam exemplaribus Artemisiam hanc multis nominibus inuenias. Toxitesiam, Ephesiam. Parthenicon. Hypolysson, Anactorion, Sozusan, Lian, Leucophryca. Prophetæ Sanguinem hominis, Romani Valentiam, nonnulli Persepollentem, alij Herbam regiam, Galli Ponem, Daci Zonusten.

EX M. VERG. COMM.

DEsyderatur, sed sine iactura aliqua, in uetustissimis græcorũ, latinorũq; codicibus hoc caput. Accreuisseq; huic scriptori inutiliter multa indicãt. Phrasis primũ, sermonisq; forma: quæ in græcis a scriptoris huius indole longe absunt. Mox nulla eorũ quę in eo iubent, necessitate.

De Ambrosia. CAP. CXXVII.

ἀμβροσία

AMbrosia, quam Romani Caprum syluaticum uocant, quidam Botryn, alij Apium rusticum, Aegyptij Merseon. Tenuis frutex est, ramosus, trium fere palmorum, folijs Rutæ, circa imum caulem exiguis. Cauliculi seminibus, perinde quasi racemulis grauidi, nunq̃ florem pariunt. Odore uinoso, suaui. Radice tenui, sesquipedali. Coronantur ea Cappadoces. Vis eius, reprimere ac repellere, et illitu adstringere humores, qui in aliquam partem incumbunt.

BARBARI COROLL.

AMbrosia, uagi herba nominis, & circa alias quoq; fluctuans. Athenienses in dedicatione Iouis Ctesti, Ambrosiam in cado ferendam iubebant. Non herbam intelligentes eo nomine, sed ut Athenæus inquit, fruges omniiugas, et oleum, & latices.

A Pli.li.27. ca.4. & 25. ca.13.

EX M. VERG. COMM.

NOn inter herbas aliquas fluctuans & uagum nomen tantũ quondam Ambrosiæ fuit, sed quodcunq; odoris, aut cibi suauitate placeret in poëtis scriptoribusq; alijs, eodem hoc nomine ab antiquis dicebatur, & quasi immortalitatem utentibus faceret, sic appellata illis fuit. Frequens & notum ubiq; nomen, ignota tamen res, & inter herbas non facilis inuentu: alijs aliter eam ostendentibus, & cum Artemisia miscentibus fere cunctis. Audent tamẽ nostræ ætatis herbarij eam ostendere, trium dodrantum altitudine, & altiorem aliquando herbam, ut hic ait, ramosam, semine per totum caulem racemoso, sed longe maioribus q̃ Rutæ folijs: & quod hic ait, nunq; florentibus racemis, lanuginosis, papposisq;, nullo nec uini, nec alterius rei odore. Quo fit, ut in peregrina Italiæ, ut nos credimus, herba nihil pro comperto constituere audeamus. Plinius. 27. uolumine capite. 4. integrum scriptoris huius caput commentationibus suis inseruit: cum tamen non multo antea libro. 25. capite septimo de Artemisia agens, dixisset. Sunt qui in mediterraneis eodem Artemisiæ nomine uocant simplici caule, minimis folijs, odore non iniocundo, quam quidam Botryn, alij Ambrosiam uocant. Ex quo manifeste deprehenditur, quod paulo ante diximus, uagum per multa Ambrosiæ nomen esse plantas, cibos, & pocula: eo usq;, ut Athenienses hoc nomine omnigenas fruges, oleum, uinum, laticesq; alios, quos Dijs in ara offerrent, Ambrosiam nominarent. Nobis inclinat animus, ut peregrinã nostro orbi, peculiareq; Cappadociæ herbam existimemus: nam quæ a nostris herbarijs hoc nomine ostenditur, uulgaris, & ubiq; nascens, inuentu facillima est, præsertimq; ex capitulorum racemis, quos habet pappis plenos, nunq; a nobis florere uisos.

❡ De Botrye. CAP. CXXVIII.

BOtrys fruticosa hærba est, lutea tota, & in multas alas sparsa. Semen circa ramulos prouenit. Folia Cicorio similia. Tota suauem odorem spirat. Quare uestimentis interponitur. Inuenitur in torrentium ripis. Pota Orthopnœas mulcet. Hanc Cappadoces Ambrosiam uocant, alij Artemisiam.

βότρυσ B

BARBARI COROLL.

BOtryn Cappadoces & Ambrosiam uocant. Alij Artemisiam.

EX M. VERG. COMM.

TOtidem, ijsdemq; uerbis genti suæ quondã Plinius cognoscendã Botryn tradidit, quot, quibusq; antea gręcis Diosco. eam descripserat. Verba eius sunt. Botrys fruticosa herba est, luteis ramulis. Semen circa totã nascitur. Folia Cicorio similia. Inuenitur in torrentiũ ripis. Medetur Orthopnoicis. Hoc Cappadoces Ambrosiã uocant: alij Artemisiam. Quæ collata Dioscori. eandem in utroq; medicinã & historiam faciunt. Posteriores etiã Græcorũ medici, qualis Paulus Aegineta est, nihil ab hoc scriptore traditis addiderunt. Eius uerba sunt lib. 6. βότρυσ οἱ δὲ ἀμβροσίαν οἱ δὲ ἀρτεμισίαν φυτόν ἐστιν εὐῶδες ἱκανῶς· σὺν οἴνῳ γοῦν πινόμενον ὀρθοπνοικοὺς ὠφελεῖ. Quod est. Botrys, quam aliqui Ambrosiam, aliqui Artemisiã dicunt, planta est ualde odorata. Hæc cum uino pota, orthopnoicis medetur. Sunt de Botry hac totidem, & eadẽ a cunctis dicta: nec nos habemus, quod eorum decretis & historiæ addamus.

❡ De Geranio. CAP. CXXIX.

GEranion aliqui Peloniten, alij Trica, alij Geranogeronta, Romani Vchinastrũ, Aphri Lescen appellant. Folijs Fremij, diuisuris longioribus, radice rotunda, dulci. Quæ drachmæ pondere in uino pota, uuluæ inflationes discutit.

γεράνιον

BARBARI COROLL.

GEranion, & Myrtidõ uocatur Genus primũ. Geranion uera creditur a quibusdam, sed & secundum utiq;, si descriptionem græcorum sequare, non latinorũ: ut mox docemus.

C

De altero Geranio. CAP. CXXX.

Geranium alterum, aliqui Myrrhin, alij Oxyphyllon, alij Cardamomum, alij Origanum uocant, Magi Hierobryncas, Latini Gruinam, aut Pulmoniam, aut Cicotriam. Caulibus minutis & pilosis, sesquipedalibus, folijs maluæ. In summis alijs sursum spectantia gruum capitula insunt, cum suis rostris, aut canini dentes. Nullius in medicina usus.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.11.

Geranion secundum medicis inutile, aliter a Græcis, aliter a latinis describitur. Dioscorides & omnino Græci, folijs paulo candidioribus quam Maluæ, ramosum ex interuallis. Hanc ego aut eandem, aut omnino similem esse uideo cum ea, quam Galliæ transalpinæ uulneribus & fistulis in potum commendant, & herbam Robertianam cognominant, coliculis rubentibus, flore paruo, subpurpureoque, ac cæteris notis omnibus: quæ hoc loco a Dioscoride Geranio redduntur, etiamsi ab eo medicinæ aliena existimetur. Quid enim prohibet, ignoratas eius uires fuisse olim? Nostri, ut inquit Plinius, Geranion ostendunt Cicutæ folijs minutioribus, & caule breuius, rotundo, saporis & odoris iocundi. Verum hæc proprie Geranion nõ est, sed Myrrhis: de qua post agemus: confusione orta, quod Geranion a quibusdam Myrrhis etiam dicatur: unde natum & illud sit, ut Geranion in latino Cicutaria nomen habeat: cum alioqui Cicutaria proprie Myrrhis esse uideatur.

EX M. VERG. COMM.

Geranion hæc est, in qua Gruini capitis imaginem in summo eius plantæ capitulo contemplati Græci, nulla similitudine aptius rem indicare potuerunt. Vidimus nos alterã Geranion, paucis statim a radice prodeuntibus Maluæ folijs, ut hic describit. Tum nudo surgente caule, dimidij cubiti altitudine: crassoque in caulis illius cacumine, folioso inuolucro tumente, ex quo per longitudinẽ ex altero latere dimidiati digiti longitudine acutus procedebat apex. Erantque in folliculo illo cum uiridi colores alij plures, præsertimque cinereus: tam præsenti totius colli, capitisque, & rostri Gruini imagine, ut aptiore pictura ostẽdi a peritissimo pictore animalis eius tota ea pars non potuisset. Alteram, quæ Cicutæ folijs est, ipsi non uidimus. Obseruauimus tamen in antiquis scriptoribus, Plinioque præsertim, utriusque huius herbæ misceri historiã. Necq sa

D

tis cognosci in eo posse, Gruino ne collo et capite utraque sit, an altera tantũ. Id certe ex Dioscoride collegisse facile est, Cicutæ folijs alterã earum esse: ideoque Cicutariam dici, & Myrrhida: quoniã & Myrrhis Cicutæ folio sit: quemadmodũ hic quarto uolumine docebit. Cur aũt priorem Romani Echinastrum dixerint, non satis pro comperto nobis est. Quemadmodũ in altera per se patent Cicutaria & Gruina ex foliorum & Gruini capituli forma factæ appellationes. Longissime de utraque Plinius uolumine.26.capite.12.agit. Poteruntque in eo uolentes uidere, quam nos paulo ante diximus, utriusque Geranij historia uarietatem.

De Gnaphalio. CAP. CXXXI.

γναφάλιον

Gnaphalion, alij Hires, alij Ampetocon, alij Anaxiton, alij Anaphalin, Aegyptij Semeon, Galli Gelasonen, Latini Centunculum uocant, quidam Tucularem, alij Albinum. Cuius folijs mollibus minutisque pro tomento utuntur. Bibuntur efficaciter folia in uino austero ad dysenteriam.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.10.

Gnaphalion, alij Chamæzelon uocant. Gnaphalion porro dicitur, quasi herba fullonia, siue Tomenticia. Quemadmodũ & piscis quidam Gnapheus, hoc est, fullo dictus est, quoniã oẽs maculas decoctũ eius eluat. Hanc puto esse, quæ ab Alcæo poëta Gnaphos appellatur: aut eam quæ Hippophanes nomẽ habet. Nam & illa fullonibus est propria. Est apud Aristotelẽ & auis dicta Gnaphalus, quã miror a Theodoro prætermissam, imo uero cum altera, quæ uocatur Helea cõfusam ab ipso. Tomentũ a nostris dici quidã putant Gnaphalion. Lomentũ certe in Plinij codicibus impressis legitur, Tomentũ in scriptis manu: qui tamen non Lomentũ dici,

sed pro lomento esse scribit: quod & Dioscorides quoq; affirmat. Etenim Creta, qua fullones A
in albandis & poliendis uestibus utuntur, Lomentum a nostris, Gnaphalion & Gnaphalis grę
ce dicitur: ut in Ceruleo notauimus ex Plinij sentētia. Sed & fabacea farina Lomentum est: q̊d
Aetius Fabam nominat quandoq;. Ego Tomentum potius q̄ lomentum dixerim hoc loco, ut
tamen sciamus, Gnaphalion utrumq; uideri significare, tam Lomentum, q̄ Tomētum. Addu
cor eo, ꝙ Dioscorides Centunculum uocari hanc Romæ, prodat. Est autem Centonibus cum
Tomento maxima cognatio. Nam & folia Dictamni, ꝙ mollia esse uideantur, tomentitia, &
lanea dicuntur a Dioscoride, hoc est, Gnaphalide. Sed & pars Cucurbitæ interior, quæ semen
complectitur, ab Aetio Gnaphalides esse dicitur, ob candorem cum mollicia.

EX M. VERG. COMM.

VErisimile est, rusticā plebem diu hac usam fuisse: quemadmodū & adhuc in Alpibus, ubi
frondium copia est, fieri passim uidemus. Græci enim γνάφαλον inter cætera Tomentum uocāt.
Est autem latinis Tomentum omne id, quo culcitræ ad molliorem & calidiorem quietem infar
ciunt: siue id lana sit, siue pluma, siue q̊d uoluerit aliqs excipiēdis mollit' & fouēdis calore cor-
poribus nostris aptum. Sic Suetonius, sic in re latina plures alij indicauerunt. Græci etiā, ut hic
ipse in Dictamno dixit, γναφαλώδη quasi Tomentitia huiuscemodi omnia appellant. Quam ob
caussam nos Tomentum herbam diximus: & præter Tomentum, autore hoc ipso, Centuncu
lum. Etsi diuersum quadamtenus usum Centones, & Tomenta habent. Vulgaris herba hæc
est, candicans semper, presertimq; in maturitate. Folia eius non adeo magna sunt. Flores mini
mi, & ipsi albescentes. Cum creuit, sternitur per terrā. Nascitur pingui solo, pręsertimq; in mar
ginibus itinerum, in hortis, & inter uites. Nullus nostra ætate usus eius est: nec quicq; in herba
rum censu uilius modo, & neglectius uiret, & cum aruit minus cgnoscitur.

De Typha. CAP. CXXXII. B

τύφη

TYpha folium ædit Cyperidi simile, caulem album, lęuem, æqua
bilem, florem in cacumine ambientem, densum, qui in pappos
soluitur, quod lanuginē aliqui nominant. Huius hærbę flos, suillo adi-
pe eloto exceptus, ambustis medetur. Gignitur in palustribus & aquis
stagnantibus.

BARBARI COROLL.

DIfferre Typham a Tipha, quæ frumenti genus est, & per literam iota scribitur, existimo: Pli. li. 18. ca. 8.
sine geniculis, scirpi modo nascens, radicibus multis, ut triticum ordeumq;, folliculo multi-
plici, culmo simplici, leuissima frumentorum, solo etiam gracili facile proueniens, tritico persi
milis ut Zea. Pistam serunt, qui mutari uolunt in triticum, idq; anno demum tertio procedit.
Theophrastus sine folio gigni Tiphen uocatam prodidit, Orchomenium circa lacum, parte rā
dici proxima, esu præcipue pueris tenera. Idem, an diuersum genus faciat cum prædictis, æsti-
mandum relinquo.

EX M. VERG COMM.

PAlustrem esse plantam Typham, satis unus testari posse uidebatur Plutarchus cap. 2. de nā
turalibus caussis, inter plęrasq; alias palustres his uerbis eam numerans. ἀλλὰ ἔλαθε τὸν λάϊτον ὅ τι
κὴ τὰ λιμναῖα φυτὰ τύφη κὴ φλέως κὴ θρύον ἀναυξῆ κὴ ἀβλαστῆ μένει. Quærebat enim, cur cœlesti-
bus aquis magis quàm profluentibus proficerent ad generationem & incrementum semina:
Disputansq; contra laitum quendam, qui diceret, cadentibus pluuijs aperiri terram; pulsuq; il-
lo apertam citius ad radices per se aquam transmittere. Cōtraria ratione a palustribus his plan
tis ratiocinabatur, ad quarum radices non transit aperta terra hymber. Numerabatq; eas quas
pauloante diximus. Esse autem palustrem, & præter id caulem habere enodem Theophrastus
indicat: qui primo uolumine de plantarum historia, de fruticoso & sarmentoso genere docens,
& quales in caulibus ramulisq; suis differentias hoc genus habet, totam his uerbis rem docuit.
περὶ δὲ τὰ φρυγανικὰ καὶ θαμνώδη καὶ ὅλως τὰ κλήματα κὴ ἄλλας τὶς ἂν λάβοι διαφοράς. ὁ μὲν γὰρ κάλα-
μος γονατώδης ὁ δὲ βάτος καὶ ὁ παλίουρος ἀκανθώδης. ἡ δὲ τύφη καὶ ἔνια τῶν ἐλείον ἢ λιμναίων ὁμοίως ἀ-
διάφρακτα, καὶ ὁμαλῆ καθάπερ σχοῖνος. Quorum sensus hic sit. In surculosis autem & fruticosis, in
uniuersumq; Viticulis alias constituere differentias aliquis poterit. Harundo enim geniculata,
rubus, & paliurus aculeati. Typha autem, & aquaticorum palustriumq; aliqua nullo interce-
dente nodo qui partes dissepiat, per totum æqualia sunt: qualis Iuncus est. Folia postremo an-

L

C gulosо, odorato Iunco similia hic fecit, qualia ea etiã sunt. Intelligitq; in Iũcorũ gñe Cyperũ, de quo primo uolumine lõgius actum est. Quem gñe fœminino Cyperida hoc loco uocauit, qm eo nomine radix eius appellatur: ut in cõmentationibus nostris tũc longius dictũ fuit. Non ali am ob caussam, nisi quia radicis eius tm̃ usus est. Et quemadmodum latini Iunci radicem plantam uocant, sic grę̨ci Cyperida ex radice genere fœminino Iuncum ipsum aliqñ nominauerũt.

κιρκαία

De Circæa. CAP. CXXXIII.

Circæa, quam & Dircæam aliqui uocant, folijs est hortensis Solani. Agnatis crebris, flore nigro, pusillo, copioso. Semine Milij nascente in quibusdam corniculis. Dodrantali radice, triplici ferme, aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente. Nascitur in apricis, saxis & uento perflatis. Radicis tusę triens, in sextarijs tribus uini dulcis, per diem & noctem maceratur, potuq; triduo uuluas expurgat. Semẽ sorbitionibus datum, lacte mammas nutricum explet.

BARBARI COROLL.

Circeam a Circe dictam, nonnulli uerisimile putant. Quę̨situm est autem a nobis, quid esset apud Columellam Cirrea. Nunquid pro Circea deprauatus esset locus? Respõdi, non Cirreã, sed Cymam legendum.

EX. M. VERG. COMM.

D Sunt in græcis qui neutro genere Circę̨on hanc uocent, notam, ut ex commentarijs eorum ratiocinari licet, tunc omnibus herbam. Nunc quod uiderim, aut audierim, nulli nisi in ueterũ Plinijq; præsertim commentarijs auditam: qui uolumine.27.capite.8. non ijsdem omnibus cũ scriptore hoc in historia notis, neq; in medicina obseruationibus eam descripsit.

οἰνάνθη

De Oenanthe. CAP. CXXXIIII.

Oenanthe, quam aliq Cerascomiõ, alij Leucanthon uocitant. Folia habet Pastinacæ, florem candidum, caulem crassum, palmi altitudine. Semen Atriplicis. Radicem magnam, in multa rotunda capitula extuberantem. Nascitur in petris. Caulis eius & folia, cũ melle & uino pota, secundas eijciunt. Radix e uino urinæ stillicidio conuenit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 28
lib. 21. cap. 24.

Oenanthe a Theodoro Vitiflora dicitur, post Narcissum uere floret. Plurimum durat, si diuulsa crebro prohibeatur sementescere. Flos ei candidus in racemis, ut Labrusca: odore germinantis uuæ, unde nomen. Nascitur locis tepidis, obseritur semine. Habetur & altera Oenãthe, inter uites dicenda.

EX M. VERG. COMM.

Alia hæc Oenanthe est ab ea de qua quinto uolumine agetur. Illa in uitium genere Labruscæ flos est: hæc in herbarum censu a Theophrasto inter coronarias plantas & flores, qui secundi per uer florent numeratur. Illa primo & per se Oenanthe est, uinum & florem ipso nomine indicans. Hæc, ut fit, deficientibus proprijs, indicationem & nomen floris & odoris sui similitudine ab illa facile impetrauit. Nec ideo Oenanthe dicta est, quia Labruscæ flos sit, sed q candidus illi flos, racemi ut in Labrusca specie sit: & præter racemosum florem illum, odor qualis in pubescente uite floreq; eius sentitur. Amat hæc tepidiora loca. Quondamq; ad coronas in hortis etiam serebarur: in quibus non tantum odore, sed longiore florum suorum uita placebat. Hanc Dioscorides ait Cerascomen uocari: qua uoce Staphylinum, idest, Pastinacam a qbusdam nominari dixerat: cui quoniam hæc folio similis est, ideo & nomine illius etiam indicabatur. Quid autem Cerascome significet, in Staphylino & Pastinaca quærendum est. Eandem Leucanthum uocari hic ait, manifesta a florum candore significatione. Neque enim alia eius uocis uis est. Quæ deinde hic dixit, habere Oenanthem hanc in radicibus numerosa & rotunda capita, tubera sunt, & ueluti tumores qbus ea inę̨qualiter tumet. Plinius ad radicũ copiã id retulit: radice magna, numerosa dicẽs: cũ tñ grãdi radice hic Oenanthẽ dicat, et in radice illa multis rotundis capitibus, quę̨ ad radicũ copiosiorem numerũ, referri posse non uidentur.

A

¶ De Conyza magna. CAP. CXXXV.

κόνυζα μίγα

CONyza magna ab aliquibus Cynozematitis, alijs Danais, alijs Tanachion, aliquibus Phycos, alijs Ichis, alijs Dinosmos, Magis Brephoctonos, quibusdam Anubias, nonnullis Hedemias, Aegyptijs Creti, Romanis Militaris, aut Deliarium, aut Febrifuga, alijs Fraginosa nuncupatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 10 lib. 26. cap. 15.

COnyza, quę a nostris Cunilago dicit̃, et Plinio Cunila quandoq; libro decimo, & a Theodoro Pulicaris, quia pulices necat. Folio coronat, & maior & minor appellata. Maior dicitur esse mascula, folio aspero, pinguiore q̃ minoris, et imbricato, torosiore caule, magisq; ramoso, radice lignosa: quæ a quibusdam ut herba quoq; ipsa, Libanotis dicitur, autore Plinio. Manipulo eius abiecto, omnes etiam a tota domo blattæ conueniunt ad eã. Vtrũq; genus serotinũ, ut quod post arcturũ germen, floremq; mittat. In sũma Cunilaginis appellatione, quatuor herbæ ueniunt: mascula, et fœmina. Et quę tertio loco ponit̃ fœdissimi inter omnes odoris. Quartã reddit Plinius: quã appellat satiuã Serpyllo similẽ, e Cunilagine mõtana factã. Est & q̃nta eius species Hippoc. ut dicet̃ paulopost. Cunilago dicit̃ et ipsum Ligusticũ ab aliq̃bus, sed falso. At Cunilę tria sunt gñ̃a siue nomina. Capitatã et nostratẽ, quę Satureia fit, uocamus Gallinaceam quę Origanũ, Heracleoticũ: Bubulã, quę quẽadmodũ a Gręcis dicat̃, aliud nõ cõpi, q̃ ꝙ eã Plinius ꝓ Origano accipe multis locis uidet̃, ĩ qua significatiõe uocabulo eo et nos usi sumus.

¶ De Conyza parua. CAP. CXXXVI.

κόνυζα μικρά

COnyzę duo genera. Quæ parua uocatur, odore præstantior est. Maior uero frutice altior, & folijs latioribus, graui odore. Vtriusque folia Oliuę similia, hirsuta, pinguia. In maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur. In minore pedem æquat. Flos squalidus, lutei, aut fului coloris. Quin in pappum abit. Radices superuacuę. Suffitu, substratuq; frutex animalia fugat. Culices abigit, & pulices necat. Folia conuenienter illinuntur serpentium plagis, & tuberculis, ac uulneribus. Flos cum uino ad menses partusq; eijciendos bibitur. Item contra urinæ stillicidia, arquatum morbum, & tormina. Comitiales potus ex aceto adiuuat. Decoctum in desessionibus medetur uuluæ malis. Impositus succus abortum facit. Ex oleo efficaciter rigoribus obliнитur. Capitis dolores tenuis illita sanat.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 10 lib. 26. cap. 15.

COnyza minor eadem fœmina, Hippocrati Cunilago semper mollis uocatur. Folia huius trita, mellis odorem habent, digitis tactu cohærentibus. Hanc Dioscorides Libanotidem appellat, cum Plinius masculam ita nominet. Pilosiora minori folia & rami: qui & aculeati sunt. Flos squalidior, odore acriore, qui tamen grauior sit masculæ.

¶ De Altera Conyza. CAP. CXXXVII.

EST & tertium Conyzæ genus, quod aliqui Paruam, alij Panion, alij Libanotidem. Magi Cronon uocant. Caule crassiore, ac molliore. Folijs q̃ Paruæ maiusculis, minime pinguis, & maiore minor, multo grauioris odoris & iniucundioris, sed inefficacior. Prouenit locis non riguis.

BARBARI COROLL.

HIppocrates Cunilaginem, siue Conyzam, pręter supradictas, aliam describit. Apio crispo similem: in maritimis, sabulosisq; nascentem, odoris teterrimi, & maxime fastidiendi: quam cũ

C

cum melle atq; uino fœminarum locis, quæ fœtum non recipiant, admoueri præcipit, libro de muliebribus causis secundo.

EX M. VERG. COMM.

COnfundit, miscetq; Plinius pluribus locis cum Origano Conyzam. Nec facile est eodem nomine duas diuersasq; plãtas ab eo sępius appellatas, in historię medicinęue gratiam & usum secernere. Longior fuerim, si omnia quæ tam multis locis de Conyza, Cunilagine, & Cunila ab eo dicta sunt, coaceruare hoc loco cogitem. Superuacaneum id etiam fuerit, qm̃ signanda non multo post & repetenda a nobis omnia, aut plura saltẽ ex illis erunt. Aliud itaq; prius agemus, & ut nouerint omnes, non esse Conyzam Origano eandem, neq; ediuerso utriusq; proprias numerabimus notas: ut propositis his, quæ a Plinio miscentur certius pateant. Incipiemus autem ab Origano, quam hic ait folium Hyssopo simile habere, umbellã non comosam, uerum diuisam, & in summis uirgis semen. Et quod ad alia Origani genera pertineat Onetida candidioribus folijs, sed magis Hyssopo similibus esse: semine uero corymborum mõ: & quã agrestem Origanum dicunt, folia priori Origano similia habere: uirgas dodrantales, in quibus Anethi modo umbellæ sint, & candidi flores. Et hæ omnium Origanorum in hoc scriptore notæ sunt. Conyzæ uero, quas pauloante diximus folium oleaginum, non Hyssopi, hirsutum, pingueq;: caules bicubitales: flores lutei, fragiles, subamari, & qui in pappos euolent. Quorũ nihil habet Origanus aliqua. Plinius autem lib. 19. cap. 7. autore herbario Crateia, Ligusticum primo seu Panaces Cunilam bubulam uocari tradit: cęteros hanc Conyzam græce appellare, & ab eodem Cunilaginem dici. Idem non multo post uolumine. 20. cap. 15. Cunilæ præter satiuam plura sunt in medicina genera. Que Bubula appellatur, semen Pulegij habet: utile ad uulnera cõmanducatum, impositumq;, ut quinto post die soluatur. Contra serpentes quoq; in uino bibitur, ac tritum plagis imponitur. Vulnera ab his facta confricãtur. Item testudiues cum serpentibus pugnaturæ, hac se muniunt. Hic ipse Plinius sequenti capite etiam ait. Est alia Cunila appellata a nostris, a græcis Origanum Heracleoticum. Totoq; hoc capite nihil, nisi multiplex Cunila ab eo tractatur: manifesteq; Conyza hæc Cunilę nomine censetur, cũ ait. Pulices etiam contritæ cum aqua sparsæ necant. Quod priuatim Conyza habet. Poterant & alia repeti, sed ad eam quam cogitauimus rem satis hæc sunt. Nec nobis aliud modo propositum est, q̃ monere ex his quę pauloante dicta sunt, toto genere differre inter se Origanum omnem, & Conyzam omnem, Pliniumq; Cunilæ nomine in utraq; passim uti. Omittimus quod primum ille ait, Ligusticum, seu Panaces Cunilam a quibusdam dici. Falsum enim non multo post esse id ipse testatur. Quod autem lib. 20. cap. 15. ab eo dicitur, Cunilæ præter satiuam plura sunt genera. &c. ad Origanum manifeste pertinet: præsertimq;, quod de testudinibus cum serpentibus pugnaturis eo loco tradit: si Plutarcho credimus in naturalibus causis dicenti. ἡ δὲ χελώνη φαγοῦσα τὴν σάρκα τῆς ἔχεως ὀρίγανον ἐπεσθίει, quod & si idem penitus non sit, eandem tamen rationẽ habet. Quæ deinde statim ab hoc loco descripta ab eodem sunt. Est & alia Cunila a nostris appellata, a græcis Origanum Heracleoticum, ad Originũ similiter pertinent. Cumq; plura Cunilæ genera fecisset, uni ex his omnia Conyzæ huius tribuit. Tamq; uagus in hoc Cunilæ nomine, incertusq; est, ut nihil nos ex decretis eius certum afferre audeamus. Quod autem conijcimus, huiuscemodi est. Origanum græci uocant notam omnibus herbã: & ut fit in gentibus, quibus semper & ubique non fuerunt eadem rerum nomina, eandem Conilam uocauerunt. Testisq; hic ipse in Origanis, sed multo certius in Theriacis suis Nicander dicens. κόρχορον ἢ μυόεντα πανάγκτειον τεκονίλην, ἥν τε καὶ ἡράκλειον ὀρίγανον ἀμφιέπουσι. Quorum sensus est. Et corchorũ clauso folio, & omnia sanantem Conilam, quam Herculeam Origanum appellant. Nihil antiquorum duorum scriptorum, ut uidetur, certiore fide cõfirmari poterat. Pro compertoq; est, Conilam antiquis græcis Origanum fuisse. Potuitq; Plinius eotum autoritate Origanum Conilam uocare. Nescimus tamen, an Cunilam, quæ si latinis est quæ græcis Conyza, misceri totiens ab eo non debuerat. Suspicamurq; nos, quod est minimum inter duas has uoces discrimen (una siquidem litera uariant) caussam Plinio dedisse, ut diuersas plantas eiusdem Cunilæ nomine totiens misceret: cum tamẽ Origani gręca uox, Conila per, o, latina uero Conyzæ, modo hæc illi respondeat, per, u, scribenda sit. In græca illa uoce certa omnia sunt: in latina facile est ratiocinari, Cunilam, siue malis Cunilaginem appellare Conyzam hanc, aut illi similem fuisse. Est enim non Plinio tantum, uerum Columellæ, alijsq; scriptoribus frequens hęc uox. Pliniusq; priuatim græcorum Conizam Cunilã manifeste appellauit libro decimo, capite. 70. cum ait. Non potest petris auelli polypus. Idem Cunila admota, ab odore protinus resilit. Acceptum id ab Aristotele est libro quinto de historia animalium his uerbis idem docente.

D

καὶ οἵτε πολύποδες οὖν τῷ μὲν προσέρχονται ὥστε μὴ ἀποσπασθῆναι, ἀλλ᾽ ὑπομένειν ἀποτεμνόμενοι. ἐὰν δέ τις κονύζαν προσενέγκῃ ὥς φασιν εὐθὺς ὀσφραινόμενοι ἀφιᾶσιν. Quod ab hoc scriptore relictum, alterius autoritate & testimonio addere placuit. Et ut meminissent legentes, non posse Conyzam teterrimi & grauissimi odoris herbam, cum Origanis misceri: neq; si diuersarum gentium uoces fortuito concursu eundem sonum reddant, ideo eandem in illis rerum esse significationem. Fiunt enim in græcis & latinis multa huiuscemodi: suum tamen in sua gente intellectum omnes habent. Dicimus id, quoniā si latinis Cunila est quæ græcis Conyza, non debuerat uicinitate nominis ad Origanum, quæ Conila græcis est, transferri, & cum illa misceri. Nec dicimus, ꝓ cōperto habere, latinam Cunilam græcam Conyzam esse. Verū illud testamur, exquo tam multis ea uox in usu est, in eam partem propensiores esse, & per, u, in principio scribendam: quemadmodum cum Origanū ostendere uolemus, per, o, illam Cunilā, hanc Conilā dicentes. Pulicariam simpliciter in Aristotele quo diximus loco Conyzam uertit Theodorus gaza: facto ex euentu illi hoc nomine, quia, s. pulices enecet: alioquin in nomine nulla est pulicum ratio. Nobis Conyzam hanc magis placuit uocare: ut quarto uolumine descriptam, & Psyllion appellatam herbam, certius ex græco nomine Pulicariam appellemus. ψύλλα enim græcis pulex est: & ψύλλιον herba a pulicibus uocat: q insectis his similis semina habet parua, nigra, & tota pulicū figura. Erit ob eam causam duplex in hoc opere nobis Pulicaria, altera præcedente Conyzę nomine signata, altera simpliciter a pulicibus nominata. Quemadmodum tunc etiam iterum a nobis dicetur. Habet Conyza hæc pulicaris, quo in græcis modo leguntur, numerosas appellationes, fereq; omnes incertas: ideoq; non tractandas a nobis, præterq; Dinosmon: quæ uox a grauitate odoris illi facta est: & Pissam, quæ pix græcis est, a glutinoso lentore dictam: q̄d Plinius significauit dicēs. Trita mellis odorem habet digitis tactu eius coherētibus. Tria eius gña Diosc. numerat, maiorem, minoremq;, & tertiam inter utranq; mediam: crassiore molliorecaule: folijs maioribus minore, minoribus uero maiore. Theophrastus alijs nominibus duo genera tantum Conyzæ facit. 6. de plantarum historia uolumine, his uerbis. Conyzæ duo genera, mas altera, fœmina altera. Differentias inter se habent, quemadmodum & alia quæ sic diuiduntur. Fœmina tenuiore folio, & constrictiore est, in uniuersumq; minor. Mas maior est, crassiore caule, ramosior, & folium maius, pinguiusq; habet, & præter hoc florem magis splendentē. Semen fert utraq;. In uniuersumq; sero germinat & floret. Nec nisi circa, aut post arctum. Grauis masculæ odor, fœminæ acrior. Quam ob causam contra uenenata utilis. Et hæc a Theophrasto dicta sic se habent. Quæ cōmentationibus his nostris placuit addere, ut duorū scriptorum concors eademq; historia Conyzæ cognosceretur: & si non ijsdem uerbis, neq; eodem modo ab utroq; omnia dicta fuerint. In Dioscoride autem quod ad floris colorem pertinet, qui duplex in cōmuni græcorum lectione legitur, μήλινον ἢ ὑπόκιῤῥον luteus & subruffus, mutatum a nobis est: secundamq; illam uocem ὑπόπικρον, quod est, subamarum fecimus, luteum & subruffum diuersos colores male coniungi & misceri sentientes: mox monentibus uetustissimis græcis & latinis codicibus, in quibus amarum adhuc manifeste legitur.

ℭ De Lilio syluestri. CAP. CXXXVIII.

Græci Hemerocallen, alij Hemerocatalacton, alij Crinon agrion, alij Crinanthemon, alij Porphyranthes, alij Bulbum hæmaticon, alij Anticantharō, Romani Bulbum, aut Lilium syluestre, aut marinum, Aphri Abiblabon uocant. Foliū & caulem habet Lilij, porraceo colore. Flores in caule per singulos exortus, terni aut quaterni erumpunt, Lilij diuisura, quoties dehiscere cœperunt. Colore perq; pallido. Radix magna est atq; bulbosa. Quæ pota, aut cum melle & lana in pesso apposita, aquam educit et sanguinem. Folia trita, mammarum inflammationes a partu contractas, oculorumq; collectiones mitigant. Radix & folia igni ambustis utilissime illinuntur.

ἡμεροκαλλίς

BARBARI COROLL.

Hemerocalles, Elium a Theodoro dicitur, q in Dioscoridis exemplaribus deprauatis Elium marinum dici, a nostris eum florem legisset. Ego Lilium marinum, non Elium in Dioscori

Pli. li. 21. ca. 21.

C de legendum arbitror: nam & græce Crinon a quibusdam, & a nostris Lilium idem autor uocari tradit. Coronamētis folio tantum dicata hæc est. Pallidum hoc e uiridi, & molle habet, radicem odoratam. Seritur semine. Antiquus grammaticus Theodorus, cognomine Panages, Hemerocalles Athenis dici prodidit, non florem, sed uellus, aut lenniscum puniceum, & uersi colorem, quo in sacris utebantur. Dioscorides & hanc & Lilium a ueteribus Crinanthemon uocari tradit. Hippocrates quoq; Crinanthemon duplex haberi significat: cum alterum inqt esse in ædibus nostris proueniens.

EX M. VERG. COMM.

SErebatur quondam in hortis ad coronas Hemerocallis, æmulus cum tota planta Lilio flos. & quasi rudimentum naturæ Lilia facere condiscentis: nunc totis agris, & inter segetes præsertim pallore suo se indicat: longe Lilio minor, figura pene illi idem. Differt tātum, φ in Lilio floris folia cum tota se in calathum aperuerunt, resima a superiore parte se inuertunt: in hoc dum deflorescat, recta diu rigent. Vnaq; hac nota maxime legentes fallere non potest. Color enim non tam diuersus: licet in Lilio candoris superbia, in Hemerocallide palloris tristitia sit: ut non similis, et paulo minus q̃ idem facile uideatur. Eamq; ob causam, a Lilio, Lilioq; similibus alijs floribus plærasq; appellationes inuenit. Agreste Lilium. Crinanthemon, quæ Lilio uox etiam adiecta est. Porphyrantes, & Bulbus uomitorius: quæ Narcissi nomina sequenti uolumine erunt. Lilium marinum, & Anticantharon: quę uox aduersari scarabeis hunc florem significat, quemadmodum & Rosæ: quibus obrutum id animal perire naturales aliqui dixerunt. Breuissime Plinius libro uicesimoprimo, capite eiusdem numeri de Hemerocalli hac egit: quodque hic dixerat, folia caulemque Porri modo uiridia habere, ille pallidum e uiridi dixit, medium Porri inter uiredinem palloremq; colorem ea ratione indicans. Nobis ex uerbis scriptoris huius rem demonstrare placuit.

De Viola alba. CAP. CXXXIX.

λευκόϊον

LEucoion ex Græcis aliqui Basilion uocant, Latini Violam albam, aliqui Augustiam, nonnulli Violam autumnalē, aut Passarinam. Vulgaris est notitiæ, sed in floribus differentia quædam. Nam D q; aut cærulei, aut albi, aut purpurei, aut lutei inueniuntur. Luteę uero præcipui in medicina usus. Huius aridi flores feruefacti in desessionibus, ualent contra uuluæ inflammationes. Et menstrua expellunt. Sanant oris ulcera cum melle. Cum cęrato rimas sedis. Semen duum drachmarū pondere ex uino potum, aut cum melle inditū, menses, secundas, & partus extrahit. Radices cum aceto illitæ lienem reprimunt, & podagricos iuuant.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.11
lib.6.cap.19.
The.li.6.ca.7

LEucoion, & si candidam Violam ipso nomine significat, tamen & pro lutea, & cerulea, & purpurea sæpe capitur. Hinc apud Columellam candida Leucoia, quasi & nigra quędam sint. Hippocrates certe, nigra inquit, Leucoia quærantur. Paulus, Ioton inquit oleum, hoc est, Violaceum, modo ex purpureis, modo ex candidis, modo ex croceis confici solere Violis. Sciendum & illud est, Dioscoridem hoc loco scribere Violam, quæ gręce Leucoion dicatur, a Romanis Ligustriam quandoq; nominari: etiamsi codices sunt, in quibus non Ligustria, sed Augustia legatur: ut fortasse Colnmella in horto suo intelligat de Viola cum cecinit,
Nigro cōmista Ligustro.
Nam Ligustrum candidum, pro Cypri flore capitur. Cæterū de purpurea, siue nigra, seorsum post dicetur. Cerulea quæ sit, non constat, nisi quis Cyanū hāc intelligat. Est aūt Cyanus flos, rosam excipiens: cuius color honorem, nomenq; dederit ceruleo. Cyanū Amarāthus excipit. Triuialis, ut qdā existimauere, flos est Cyanus, in frumētario nascēs agro, & hortis q̊q;, rusticorū & puellarū corollis, calice Rosarum, sed squarroso, atq; tristi, sine odore. uerū suma colori gratia, q & Baptisecula ruribus dicatur: qm̄ secantibus & metentibus officiat, retusa in occursu eius falce. nam & Seculā ueteres dixere falcē. Florū porro prima se ostendit alba Viola, nec dū exacta hyeme. Sub idē fere tempus, exit & Viola cognomēto flamea, quæ Phlogion uocatur: Syluestris tantum ab aliquibus Phlox: ut errare putem, qui Phlogiō eandē esse cū lutea Viola

A

scripsere, quod quidem ex sequentibus apertissime liquebit. Theodorus flammam uocauit, colore commendabili, odore nullo, semine proueniens coronis. Non est hæc autem Iouis flos, aut quod idem est, Iouis flamma, hoc est, Diosanthos. Idq; ne ui dubitem, facit, ꝙ Iouis flos, licet sine odore sit, & coronarius, & obseruatur semine, tamen æstate floret, non per hyemem, ut Flammea. Plinius quoq;, Iouis inquit flos, colore tantum commendatur, odor abest, sicut & illi, qui a Græcis inquit Phlox uocatur. Diximus & Lychnin uocari quandoq; Flammeam, sed inter Rosas potius ꝙ Violas. Aliud est apud Græcos Phlogis. Nam & uestis genus significat, quod nos flammeam, et flammearios opifices in Plauto uocamus, & carnem tostam, ut est apud Stratidem. Violarum ergo Alba & Flammea plurimum durant. Sed fastiuis maxima auctoritas Luteolis: qui colos in nuptialibus Flammeis quæsitus, ritu antiquissimo & fœminis totus concessus traditur: ideoq; fortasse nō numeratur inter principales, hoc est, communes maribus & fœminis: quoniam coloribus societas principatum dabat. Genera Lutearum Tusculana, & quæ appellatur Marina, folio aliquanto latiore, sed minus odorato: in totum uero sine odore, ac minuto folio. Calathiana, munus autumni. Cæterę ueris. Proxima ei Caltha est, concolori amplitudine, uincit numero foliorum Marinā, quinq; folia non excedentem. Eadem odore superatur. Est enim grauis Caltha, non leuior ei, quam Scopam regiam appellant. Quanq; folia eius oleant, non flores, ut inquit Plinius. Quod autem genus ei sit inter Violas Scopa regia, parum liquet. Dioscorides Scopam regiam Naporum generi connumerat. Plinius alio loco Sideritin, quæ latissimo folio sit, Scopam regiam a nostris dici uult. Violæ odor e longinquo suauior, propinquus hebetatur. Vita longissima Candidæ, triennium. Ab eo tempore degenerat & minuitur: floresq; assidue candidiores affert. Minor uis est recentibus. Ideoq; aridis utuntur post annum. Honor Violis apud antiquos post Rosam & Lilium. Violam iccirco dictam Ion Græci putant, ꝙ cum Io in uaccam a Ioue conuersa esset, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit. Nostri quoq; Violam, quasi uitulam, imitatione græca uideri possunt, appellasse.

EX M. VERG. COMM.

B

DEtulit candori multum in hoc flore antiquitas, nec leuem splendoris sui gratiam illi habuit, una ab eo facta appellatione tres alios colores indicans: qui in toto hoc Violarum genere a scriptore hoc numerantur, & uno excæpto a cunctis passim quotannis uidentur. Leucoiorum enim nomine in græcis omnes indicantur Violæ hæ, quæ primæ flores suos proferunt, ubi mitior & tepidior aër fuerit ab hyeme statim: ubi asperior & frigidior, postea: ubiq; autem per uer primæ noui anni aduentum nunciantes, plures q; non uno ramulo tantum, sed uno pediculo florentes: quæ caussa fuit, ut a quibusdam Polypheræ inter alias appellationes dicerentur. Id enim ea uox significat. Florent hæ passim triplici colore, candido, luteo, & purpureo. Qui quartus deinde ab hoc numeratur, ceruleus in Violarum genere hoc, quod sciam, in Italia nullibi uidetur. Ex eo oborta nobis suspitio est, posse in græcis abundare eam uocem, & si in cunctis pariter legatur: is etiam quem nos habemus egregiæ antiquitatis, & fidei latinum Dioscoridem, longobardis literis scriptum, tres tantum colores illos notos omnibus numerat: quartus hic ceruleus nullus in eo est. Nec nos tantum illi deferimus, ut unum uelimus pro cunctis alijs nobis esse, sed accedente rei naturæq; & suspitioni huic nostræ hoc ueluti teste, qualiscunq; ille est, non fore credidimus inutile hoc etiam legentes monere. Præsertim nullibi, ut paulo ante diximus, ostendente in hoc flore eum colorem natura. Alioquin oportebit, quæ primo uolumine in Iasme dicta a nobis fuerunt, meminisse: & quæ longius illic de Violis docentur, in hunc locum referre: opinariq; in ceruleo colore hoc, aut alijs locis nasci hunc florem. Late enim patet naturæ uis, & admirabilis eius maiestas: qua potest multa ubiq; uariare, & quæ nobis, & nostro orbi negauit, alijs dedisse: aut Violarum appellatione alia etiam censeri florum genera. Quales Iesminos omnes tunc esse diximus, modo magnitudine & forma pares & similes illis sint: & intellexisse in Dioscoride necesse erit, florem quempiam alium cerulei coloris: qualis uerbi caussa Cyanus est, sic a Græcis a colore dictus, uulgaris flos, omnibus notus inter segetes, Maio & Iunio mense nascens. Quem rura nostra florem Alysum uocant, triplici & ipsum colore, candido, purpureo, plærunq; autem ceruleo. Nobis tamen in priorem illam sententiam inclinat animus. Credimusq; quartum illum colorem huic scriptori temere accreuisse. Vtimurq; ea ratione præcipue, ꝙ non uerisimile est, miscuisse diuersa simul genera Dioscoridem: & cum de Leucoijs certo scilicet genere priuatim ageret, de cunctis Violis, quæ Græci ἴα, non λευκόϊα uocāt,

C agere cogitasse. Obseruauimus enim τῶν ἴων, id est, Violarum latius patere appellationem, pluresq; complecti flores: Nigram, seu malis ferrugineam Violam, Iesiminos omnes, Calathianam, & quam Græci Phloga, Plinius Flammeam uocat, pluresq; alios qui figura, quantitate, foliorum positura, aliaq; huiuscemodi ratione aliqua proprie dictis Violis similes æqua lesue sint. λευκοίων autem triplex tantum hoc genus, quod solo colore differt, quodq; nos paulo ante ex Theophrasto descripsimus. Solæ enim hæ Violæ Leucoia dicũtur. Accedit & illud, q; si Cyanus in hoc genere intelligẽdus erit, ex qua uoce nos credimus irrepsisse eum colorem in has Violas, uidebitur temere miscuisse Dioscorides, quæ non eodem tempore florent. Illæ enim ab hyeme statim aliquibus locis, ubiq; autem & semper uere florent, Cyanus autem prima æstate tantum. Illę sponte sua in parietibus, & murorum pinnis aliquando, illi inter segetes passim nascuntur. Possunt quidem ambo in hortis conseri, sed nos simplices naturæ natales & notas, non coacta artis opera tractamus hoc loco.

De Cratæogono. CAP. CXL.

κρατκιόγονον

Cratæogonum, siue ut alijs placet, Cratæonon, folijs tritico simile est, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumq; geniculorũ. Semine Milij. Nascitur in opacis & frutetosis, summopere acre. Traditum est a quibusdam, quod si bibat ieiuno ore, ter in die post menses purgatos, tribus obolis in cyathis aquæ duobus mulier, ante concæptũ quadraginta diebus, & uir modo consimili, totidem diebus ante cõitum hauriat, uirilis sexus partum futurum.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26.ca.10.

Est & alia Cratægon, siue Cratægonos, siue Crateogonos, quæ Theligonos uocatur. Differentia intelligitur lenitate gustus. Hippocrates Polycriton appellat: quam Cratægonon cæteri. Plinius Cratægonon, spicæ tritici similem demonstrat. Dioscorides Melampyro. Theophrastus lino triticeo, id est, λίνῳ πυρινῷ. fortasse hoc intelligens, quod Plinius culmum, siue spicam tritici. Theodorus nescio q; diligenter lini modo ruffum uertit: quia πυῤῥόν, non πύρινον in Theophrasto legerit. In Theophrasto arboris etiam genus est Cratægos, siue Cratægona: quam Italia uocat Aquifolium: neq; magna ualde, neq; crassa, ligno robusto, uersicolore, flauo, cortice læui, ut Mespilo, folijs item Mespili, hoc est, promissis, uerum latitudine ac longitudine maioribus, nec ad eundem modum serratis, fructu plurimum rotundo: qui maturescens siccatur, nigrescitq; gustu & succo Mespili: fereq; Mespilus syluestris fuerit, ut Theophrasti uerbis utar. Aquifoliam porro, siue Aquifolium, ipse nihil aliud ueteribus fuisse uideo, q; Ilicem. Ilex porro duo habet genera, minus, & prolixius.

D

EX M. VERG. COMM.

Tota stat gentium uulgiq; fama & fide Cratæogoni in scriptore hoc & Plinio medicina: neq; in historia, quod sciam, ex antiquo illo tempore a quoquã additum illi aliquid est. Nos etiã quod præter dicta a duobus his Cratæogono adijciamus, non habemus. Monuisse tamẽ obiter legentes inutile non erit, ideo Cratæogonon a græcis dictam fuisse, q; ui, potestateq; sua κρατεῖ τοῦ γόνου, euincit scilicet, superatq;, & genituræ dominatur. Potestq; humani seminis naturam ad mares concæptus cogere.

De Phyllo. CAP. CXLI.

φύλλον

Phyllon aliqui Elæophyllon uocant. Nascitur in saxis, sed quod Thelygnon uocant, est ueluti muscus, folio Oliuæ, magis hærbacei coloris. Caule tenui ac breui. Radice minuta. Flore candido. Semine Papaueris simili, maiore. Sed Arrhenogogon cætera huic simile, solo fructu distat. Habet enim uuas deflorentibus oleis non dissimiles. Arrhenogonon potu, masculi sexus facere partus, ut Thelygonon fœminei proditur. Horum Crateuas author est. Sed huiusmodi historia tenus, mihi produxisse uidetur.

BARBARI COROLL.

Phyllon radice parua. Differt ab hac Phyllitis: de qua diximus. Differt & Phyllandrion, siue ut alij scribunt, Phellandrion: de quo nihil aliud proditum inuenio, quam quod in palustribus na scitur, folio Apij: quodque semen eius propter calculos, & incõmoda uesicæ bibitur. Ab hoc sunt qui Phellandrion, eandem esse cum Helioselino, id est, Apio palustri censeant. Herbam quoque illam, quæ a Plinio Silaus appellari traditur in glareosis, ac perennibus riuis, Apij folio nata, quam ad uesicæ incommoda coquendam præcipit. Sunt qui pro Phellandrio Heleoselinoque accipi putẽt. De hoc in Sio plura diximus & Lauere. Non Silaum scribi posse, cum inibi, tum in Apologia quoque nostra ostendimus.

Pli. li. 22. ca. 16. 27. cap. 12. Theoph. li. 9.

EX M. VERG. COMM.

Descripsit Folium hanc. 9. de plantarũ historia uolumine Theophrastus his uerbis. ἔνια δὲ εἶναι εἰς τὸ ἀρρενογονεῖν ἢ θηλυγονεῖν. διὸ καὶ καλοῦσι φύλλον τὸ μὲν ἀρρενόγονον τὸ δὲ θηλύγονον, ὅμοια δὲ ἄμφω καὶ μορφὴν ἔχοντα ὠκίμου. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ μὲν θηλυγόνου καθάπερ ἐλαίας βρύον ὠχρότερος δὲ τοῦ ἀρρενογόνου, οἷόνπερ ἐλαία ὅταν ἄρτι φύηκαι ἐκ τοῦ βρύου. δίχρουν δὲ ὥσπερ ὄρχεις ἀνθρώπων. Quorũ sensus sit. Quædam præterea esse maribus, aut alterius sexus concipiendis fœtibus apta, eamque ob caussam Folium aliam mares, aliam fœmineos conceptus facientem dixerunt: sibi inuicem similes, & Ocimi figuram habentes ambas. Est tamen alterius quæ fœminarum conceptus facit, semen muscoso flori Oleæ simile, pallidiusque quam alterius, figura nuper ex muscoso flore incipientis Oliuæ, cohærens sibi, geminumque Testiculorum hominis modo. Et hæc quidem Theophrastus eadem huic scriptori, si diligentius omnia expendantur.

¶ De Testiculo Canis. CAP. CXLII.

Testicvlvs Canis, quem Græci Orchin, aut Cynosorchin uocant, folijs circa caulem mollis, Oleæ similibus, in terra stratis longioribus, angustis, læuibus. Caule dodrantali, floribus purpureis, radice bulbosa, oblonga, Oliuæ modo angusta, duplici ordine: superiore, quæ plenior est: inferiore, quæ mollior ac rugosior. Eduntur radices coctæ, ut bulbi. Ex quibus si maiorem edant uiri, mares generari dicũtur. Si minorem, fœminæ, alterum sexum. Addunt, in Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere, ad stimulandos coitus. Aridam uero, ad inhibendos. Et alterum alterius potu resolui. Nasci tur in petrosis & sabuletis.

ὄρχις κυνὸς ὄρχις

B

BARBARI COROLL.

Orchis, qui priuatim Cynosorchis, idest, Testiculus canis dicitur, inueniri solet fere in uineis, folijs ternis, paruis, semipedalibus, radice ad formã testium hominis, alternis annis intumescente ac residente. Atque hic mas est & fœmina eiusdẽ nominis; quę distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascini. Nascitur fere iuxta mare Cynosorchis, & Satyrion uocat, minus proprie. Aliud ẽm genus est, quod proprie Satyrion appellant, ut paulo post monstrabitur. Est & Orchis cognomine Serapias, de qua modo prodendum.

Pli. li. 26. ca. 10.

EX M. VERG. COMM.

Aliter potius quam aliud de utraque Orchis, id est, Testiculi huius radice docuit Theophrastus nono de plantarum historia uolumine. Quo loco cum de nouis, & uix credendis plantarum quarundam uiribus ageret, numerassetque fabulosa etiam aliqua de sterilitate, fœcunditateque ad conceptus & partus agere incipiens, subiecit. καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὄρχεως καλουμένου. δυοῖν γὰρ ὄντοιν, τοῦ μὲν μεγάλου, τοῦ δὲ μικροῦ, τὸ μὲν μέγαν ἐνεργότερον ποιεῖ πρὸς τὰς ὁμιλίας, ἐν γάλακτι διδόμενον αἰγὸς ὀρεινοῦ. τὸν δὲ ἐλάττω σίνεσται καὶ κωλύει. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον σκυλλῶδες, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον, τὸν δὲ καυλὸν, ὁμοιότατον ἀπίῳ. Quorum summa & sensus est. Quemadmodum in ea quæ Orchis, id est, Testiculus uocatur. Qui cum duo sint, maior aliter, minor uero alter, Maior ad Venerem efficaciórem hominem facit, in lacte capræ, in montibus pastæ sumptum. Minor autem nocet illi & impedit. Habet planta Scyllaceum folium, minus tamen, & minore læuore nitens. Caulem postremo agresti Raphano, quam Græci Apion dicunt, simillimũ. Et hæc Theophrastus de Testiculo herba: quam hic petrosis & sabulosis locis nasci tradidit, contra quam græcorum & latinorum aliqui testati fuerunt, ad mare nasci affirmantes.

C

De altero Testiculo. CAP. CXLIII.

TEsticulus, qui alio nomine Serapias, Andrea authore, uocatur, quoniam radix inter pauca utilis sit. Folijs est Porri, latioribus, oblongis, pinguibus, ex alarum sinu inflexis. Caule palmeo, floribus pene purpureis. Radice Testiculis simili. Quæ illita tumores discutit. Vlcera purgat, & serpere eadem non patitur. Abolet fistulas. Et illitu inflammationes lenit. Aridæ radices nomas inhibent. Sanãtq; oris putredines, & ulcera cacoëthe. Aluum sistunt e uino potæ. De hac, eadem quæ de Testiculo canis produntur.

BARBARI COROLL.

ORchis Serapias, quã Triorchin cognominat Aetius, folium habet Scillæ, ut Theophrastus & Plinius testãtur: nõ Silphij, siue Laseris, ut Theodorus cõuertit, Silphiodes, pro Scillodes in eo legens. Etem̃ Silphio foliũ est Apij, non Scillaceũ, aut Porraceũ, ut Serapiadi. Spinosus huic herbæ caulis, & Apio. i. Raphano syluestri, nõ ut Theodorus inquit, Piro similis.

EX M. VERG. COMM.

PRiori Testiculo cõgener posterior hic est, radicum numero diuersus, & alter ab illo dictus. Duabus em̃, & quales descriptæ sunt, ille nitit̃. Hic a Diosco. minimis Testiculis, nullo eorũ decreto numero similes radices habere traditur. Ab alijs tñ Triorchis noĩatur: manifesto ex ea appellatione argumẽto, non duabus, sed tribus testiculatis radicibus niti in terra. Sic em̃ posteriores medici appellauerũt, præsertimq; Paulus Aegineta ultimo suæ medicinæ libro, capite de sordidis ulceribus, σαραπιάδος τῆς καὶ τριόρχεως, id est, Sarapiadis herbæ, quæ & Triorchis dicit. Mox lib. 6. de simplicibus ὄρχις ἢ σαραπίας οἱ δὲ τριόρχιν. Quod est. Orchis, aut Sarapias, quã quidam Triorchin uocant. Sic etiã Aetius, sic posteriores alij. Ex quibus uidere licet, non uiribus in medicina tantũ, sed historia etiam a priore illo hunc differre. Cur aũt Sarapiada hic uocari dixerit, quoniã multos habet radix eius usus, non satis certum nobis est.

D

σατύριον

De Satyrio. CAP. CXLIIII.

SAtyrium aliqui Trifolium uocant, quoniam tria fert folia, ad terram infracta, Rumici, aut Lilio similia, minora tamen, ac rubra. Caulem cubitalem, nudum. Florem Lilij effigie, candidum. Radicem bulbosam, mali magnitudine, fuluam, intus ut ouũ candidam, gustanti dulcem, & ori non ingratam. Quam in uino nigro austero bibere conuenit, contra opisthotonum. Vtendũ ea dum concumbendi incessit cupiditas. Siquidem ea proniores ad uenerem fieri affirmant.

BARBARI COROLL.

SAtyrij primũ genus, caule leui, radice gemina, hoc est, duplici ordine, a Plinio describit.

σατύριον τὸ ἐρυθρόνιον

De Satyrio Erythronio. CAP. CXLV.

SAtyriũ Erythronion, aliqui Erythrãicon, alij Melion aqueum, alij Entaticon, alij Priapicon, aut Satyriscon, aliqui Satyri Testiculũ appellant, Latini Molorticulum Veneris. Semine lini, maiore, duro, læui, splendente. Quod fertur, non secus atq; Scincus libidinẽ excitare. Cortice radicis gracili, ruffo. Intus aũt album includitur, sapore dulci, non ingrato ori. In montosis & apricis enascitur. Venerem, ut produnt, si oĩno manu teneatur radix, stimulat, Eoq; magis si bibatur in uino.

BARBARI COROLL.

SAtyrion hoc notum pastoribus, quoniam arietibus & hircis segnioribus in potu datur, &

in Sarmatia equis ob assiduũ laborem pigrioribus in coitu: quod uitium Prosedamũ uocant. In totũ quidem Græci concitationẽ hanc uolentes significari, Satyrion, & Satyrismon, & Satyriasin appellant, ideo & Aristocholiæ genus unum, quod Polyrizon cognominãt. Satyrion ex facto uocari censeo. Herbam quoq; illã Satyrion Indam appellauerim, Theophrasto allatã ex India: cuius contactu libidinẽ durare septuagesimo coitu meminerit, nec speciem eius, aut nomen aliud reddiderit. Habẽt hodieq; Syri herbam simili effectu, Bucheidenq; nominãt, & Indicam Satyrion: fortasse cum ea, cuius mentionẽ Theophrastum fecisse diximus, eandem radice candida & dura, cõmendatiore quo crassior & rugosior, & albior, podagris utili. Est & alia Satyrismi significatio Hippocrati, pro tuberculis prælongis, qualia Satyrorũ pingũtur, sub ipsas aures, quę a quibusdam & Theres, & Pheres appellantur, ut inquit Galenus.

Theoph. li. ... Pli. li. ... ca. ...

EX M. VERG. COMM.

OMnes Satyrij huius appellationes, aut ex colore radicis, aut ex uiribus, impetuq; eius ad Venerem factæ sunt. Neq; enim Erythron, & Erythrococcum aliud significant, q̃ rubens simpliciter, & ueluti cocco infectum. Quæ deinde uox Entaticos sequitur, non aliunde q̃ ἀπὸ τοῦ ἐντείνεσθαι est. Græcis enim intendi, & arrigere ea uox significat. Quemadmodum Priapiscus, Satyriscus, & Satyrij Testiculus. Omnes enim a salacitate Veneris ad hanc herbam translatę sunt. Priapum quotidie in hortis suis uidebat antiquitas ad Venerem semper paratum, & qualem in Priapẽis carminibus audire adhuc licet.

¶ De Hormino. CAP. CXLVI.

ὅρμινον

HORMINVM satiuum a Latinis Geminalis, a Dacis Hormia dicitur. Folijs est Marrubio similis, caule semicubitali, quadrangulo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, quæ ad radicem spectant, in quibus diuersum semen recluditur. Siquidem in syluestri rotundum, fuscumq; inuenitur. In altero nigrum, & oblongum: cuius est usus. Ad Venerem stimulandam, cum uino bibi uolunt. Purgat cum melle argema, albuginesq;. Illitum ex aqua tumores discutit. Eo etiam extrahuntur aculei ex corpore. Idem effectus est illitæ herbæ. Syluestre magis uiribus pollet. Quare unguentis præsertim gleucino permiscentur.

B

BARBARI COROLL.

HOrminon amarum, nigrumq;, nec Cumino penitus absimile, dodrantali Plinio altitudine: medicamentis annumerandum potius, q̃ inter fruges. Dictum ita, quia Venerem extimulet. Seritur cum Sesama & Irione, omninoq; cum æstiuis, hoc est, cum ijs quæ æstate ante Vergiliarum exortum seruntur. Est & Horminiũ, siue Hormienon, & Hormenion, sed illud Corruda intelligitur. Plinius huic folium Porri tradidit. Cęteri Marrubio simile fecerunt: qui error fatalis fere Plinio est, ut in Ballote & Stachye.

Pli. li. 18. ca. 17. lib. 22. ca. ulti.

EX M. VERG. COMM.

FRugum generi adnumerauit aliquot locis de plantarũ historia Horminon hoc Theophrastus. Idem Theophrastum secutus decimooctauo uolumine Plinius tradidit capitibus. 10. & 7. Quinetiam post hæc. 22. uolumine, capite ultimo duorum generum, & ipse Horminum fecit: alterum nigro, ut hic semine: alterum candido, contra q̃ Dioscorides, qui φαιὸν dixit: qua uoce Græci indicant, quæ nigrescunt magis, q̃ quæ nigra sunt. Alij inter medicamenta, & fruttices potius, q̃ inter fruges numerare Horminum maluerunt. In quam partem & nos propensiores sumus. Neq; enim antiquis in usu ciborum fuit, & ætate hac nostra uix ab agricolis cognoscitur. Descripserunt satis id antedicti scriptores, Ciminoq; simile, præsertim semine fecerunt. Ob quam caussam nihil ultra de eo nos agemus.

¶ De Securidaca. CAP. CXLVII.

ἡδύσαρον

HEdysaron unguentarij Pelecinum, id est, Securidacam uocant. Fruticosa est, folijs Ciceris. Semen ruffum in siliquis fert, corniculorum modo aduncis, quod ancipitem securim æmulatur. Vnde no-

C men accæpit. Amarum gustu. Stomacho utile in potu. Additur in antidotis. Cum melle ante coitus subditum, concipiendi spem adimit. Nascitur in segetibus & hordeis.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 8. Pli. li. 27. ca. 12.

HEdysaron, quoniã Pelecinon a Græcis dicatur, a nostris Securidaca nomen habuit, fruticosa cauliculis, semen siliquis ternis, quaternisq;, quale Git nouimus amarum. Nascitur in segetibus. Hac Lentem necari, Plinius, & e Græcis aliqui recentioribus existimant. Theophrastus Aphacen. Lentem uero ab Aparina, quæ Lappa sit, strangulari complexu scribit. Ita sæpe fallit uocabuli similitudo. nam Græci Lentem Phacon uocant, non Aphacen. Sciebant & hoc discrimẽ illi qs dubitat? sed librariorũ culpã, ut sæpenũero cõtingit, hallucinãdo suã fecere: q̃d quidẽ & nobis accidisse aliquibus locis hoc opere nõ dubitamus. hoc ẽm est hominẽ esse.

EX M. VERG. COMM.

NAsci Securidacã in hordeacea & triticea segete hic ait. Secutusq; eum Plinius, in segetibus inueniri lib. 27. cap. 12. tantũ testatus est. Theophrastus tamẽ octauo de plantarũ historia uolumine, Lentibus noxiã & pestilentem dicens, non aliter q̃ tritico lolium, & auenã uerisimile fecit, illic potius inueniendam ubi magis grassetur. Hæc enim malorũ, noxarumq; omniũ natura plærunq; est, ut ubi maleficiũ suum exercere possint, illic libentius agant, & frequentiora inueniant. Pelecinus ab antiquioribus dicta in græcis diu planta hæc fuit: nec nos, prẽterq̃ in nouissimis scriptoris huius codicibus alio noĩe descriptã in Dioscor. hactenus inuenimus. Is etiã quẽ nos egregiæ antiquitatis habemus latinum Dioscoridem, Pelecinũ, non Hedysarum legentibus proponit. Quo fit, ut suspicemur posteriorem hanc esse plantæ huius appellationẽ, & a suauitate odoris, usuq; unguentariorũ factam huic scriptori a posterioribus græcorũ medicis accreuisse. Dico autẽ posteriores, qui Theophrastum, & scriptoris huius tempora secuti sunt. Paulus Aegineta utroq; nomine eam in. 6. his uerbis indicauit. Hedysaron, quæ & Pelecinus. Eius semen ante coitum ex melle appositum hic ait ἀτόκιον esse, id est, sterilitatem facere. Barbarus autẽ aliter penitus uertit, dicens cũ melle appositũ ante consuetudinẽ prohibere partus.

D Nos unam eandemq; uocis significationem semper secuti sumus: ille quod alijs locis abortiuũ dixerat, hoc loco contrario penitus sensu partus prohibere dixit.

De Onosmate. CAP. CXLVIII.

ὄνοσμα

ONosma aliqui Osmaden, alij Ononin, alij Phlonytin appellant. Oblonga folia habet, ad similitudinem Anchusæ, longitudine quattuor digitorum, & duũ latitudine, mollia, in terra iacentia. Sine caule, sine semine, sine flore. Radice nititur longa, tenui, infirma, rubescente. Gignitur in asperis. Folia in uino pota partus extrahunt. Prægnãs si eam supergrediatur, abortum facere dicitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

ONosma, & Oenoma, & Onoma, & Onomis, & Ononis, & Phlöitis, & Phlomitis potius, & Hyperbaton nocatur. Folia eius non ad quatuor, sed ad tres digitos longa Plinius scribit, strata in terram, tria, incisaq;. Quid sit Hippocrati Oxosma, quo Lichenes tollũtur, haud comperi: nisi quis acetariam compositionem in eo uocabulo contineri censeat. Acetum sane contra Lichenas pollere nemo dubitat.

EX M. VERG. COMM.

BReuis, & p̃ter a Dioscoride dicta nulla est Onosmatis huius in alijs scriptoribus historia. Plinius. 27. uolumine cap. 12. eadẽ huic scriptori oĩa reddidit. Quã solũ foliorũ longitudinẽ hic quatuor digitorũ, ille triũ fecit. Paulus Aegineta etiã nihil addidit aliud, q̃ acrem amarãq; esse: eamq; ob cãm folia eius in uino pota enecare simul, & pellere ex utero humanos fœtus.

De Nymphæa. CAP. CXLIX.

νυμφαία

NYmphæa nascitur in paludibus, & stagnantibus aquis, folijs ciborio minoribus, & longioribus. Alijs in summa aqua, alijs demersis, pluribus ex radice prodeũtibus. Flore Lilio simili, albo, & in me-

dio crocos habente. Cum defloruerit, ut rotundum malum, aut papaueris caput, extuberat. Nigro semine, denso & lato, lenti gustus. Caulis est læuis, niger, minime crassus, ciborio cognatus. Radix nigra, scabra, clauæ similis. Quæ autumno secatur. Sicca cum uino pota cœliacis, dysentericisque auxiliatur. Lienem absumit. Radix stomachi ac uesicæ doloribus illinitur. Vitiligines ex aqua emendat. Imposita cum pice, alopecijs medetur. Eadem contra ueneris insomnia bibitur. Siquidem ea prorsus adimit. Pota assidue aliquot diebus, genitale infirmat. Idem semen potum efficit. Nymphææ nomen sibi uendicasse uidetur, quoniam aquosa amet. Plurima inuenitur in Helide, in Anygro amne, & in Beötiæ Haliarto.

A

BARBARI COROLL.

NYmphææ radix dulcis: quam & in sole siccant. Nata fertur a nympha erga Herculem zelotypa, proptereaque mortua: quare Heracleon uocant aliqui. Alij Rhopalon, a radice clauæ simili, laudatissima in Orchomeno & Marathone. Sed & in Creta quoque, ut Theophrastus putat. Böetij Manodion, siue Madon, ut idem Theophrastus indicat, appellant, edentes semen.

Theo. lib. 9.

EX M. VERG. COMM.

NOn comparauit Theophrastus nono de plantarũ historia uolumine Nymphæam describens, folia eius Aegyptiæ Fabæ folijs, uerum simpliciter grande folium sub aqua habere dixit. Addidit præterea, sistendo sanguini utilia esse folia eius, ideoque trita uulneribus imponi. Quod que hic non testatur uesci radice eius gentes in Orchomeno Böetię, Marathone, & Creta, quibus locis copiosam nasci Nymphæam tradidit. Numeraturque ab eo inter radices dulces, qualis Scythica est, pluresque aliæ. Satis hic nominis caussam declarasse uidetur: & si ex ueteribus fabulati aliqui fuerint, a Nympha priuatim nomen herbæ factum fuisse, quæ claua ab Hercule interfecta sit, uel ipsa zelotypia eius intabuerit, in palustrem hanc plantam mutata. Vulgaris & nota omnibus herba, qua nihil in palustribus speciosius nascatur & uiuat. Facileque est ex folio eius, quale Aegyptiæ Fabæ folium sit ratiocinari. Hoc enim illi comparat Dioscorides. Nec præter quam figura simile illi facit. Grandius enim illud est, & quale secundo uolumine in Aegyptia Faba ex ueterum monumentis & historijs descriptum a nobis est.

B

De altera Nymphæa. CAP. CL.

EST & altera Nymphæa, cuius flos Blephara dicitur, folijs antedictæ. Radice alba, scabra, flore luteo, nitente, Rosæ simili. Huius semen & radix, contra fœminarum profluuia efficaciter ex uino nigro bibuntur. Nascitur in Thessalia amne Peneo.

BARBARI COROLL.

NYmphæa alia caput habet Rosæ magnitudine.

EX. M. VERG. COMM.

QVam habet nominis causam Nymphæa, eandem & Nymphon. Folia hęc superiori similia habet. Quod discrepat, radicis color, & floris, & pręter colorem floris figura est: quæ in illa Lilij, in hac Rosæ describitur. Non facile inuicem discernuntur, nisi quis a primo ex aqua earum emersu, dum deflorescant, utranque obseruauerit.

De Androsace. CAP. CLI.

ANdrosaces, sunt qui Picrada appellent, alij Leucen, alij Thalassiam. Hærba est amara, tenues spargens iuncos, sine folijs. Folliculos in capitulis habens, in quibus semen cõtinetur. Gignitur in Syriæ maritimis. Ea drachmis duabus in uino pota, copiosam hydropicis urinam ciet. Idem effectus est semini poto, & hærbæ decocto. Po

ἀνδρόσακες

C dagris utiliter illinitur.

EX M. VERG COMM.

SApor Picrida, color Leucem, ortus Thalassiam Androsaces uocari fecit. Prima enim uox illa amaritudinem, altera candorem, tertia mare & marittimum significat: quæ tota fere eius historia est. Amarescit enim, albescit, & maritimis locis in Syria nascitut: unde repetenda alia essent. Sed nimis a nostro orbe distat regio illa: ob eam causam Dioscoridis & Pliniј in Androsace historia contenti, Asplenon nostro orbi cognitam, neque inuentu difficilem tractabimus.

De Asplenio. CAP. CLII.

ἄσπλενον

ASPLENIVM aliqui Scolopendrion uocant, aliј Splenion, aliј Hemionium, aliј Pteryx, aliј Lonchitim, aliј Aturion, aliј Phrygiam, aut Phrygitim, aliqui Philtrodoten, Magi mustellæ sanguinem. Foliјs est multis, Scolopendræ animali similibus, ab radice una prodeuntibus. Nascitur in parietibus, saxisq; siliceis, & opacis. Nec caulem, nec florem, nec semen habet. Folia Filiculæ modo diuiduntur. Subter flauescentia hirsutaq;, superne uiridia. Vim hanc habent folia in aceto feruefacta, ut per dies quadraginta pota, lienem absumat. Quibus etiam contritis, lienem ex uino illini oportet. Stranguriæ, & regio morbo prodest. Singultum sedat. Calculos in uesica comminuit. Conceptum adimere creditur, per sese, aut cum muli liene appensa. Tradũt noctu, silente luna, huius rei gratia effodiendam.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5.

ASplenon, foliјs trientalibus, radice limosa, cauernosa sicut Filicis, candida, hirsuta. Gaudet humidis. Laudatissima in Creta, ubi & repertam Victruuius affirmat, circa Potereum amnem: qui duas urbes Gnoson & Cortynam interlabitur, parte quæ ad Cortynam spectat, pecoribus sine liene inuentis: quia herbam eam roderent, ex altera parte quę ad Gnosum est, lienem habentibus: quia ibi herba illa non appareret. Theophrastus Hemionion hanc appellat. Theodorus Mulam uertit, folio Scolopendriј, radice multiplici, mõtuosas petrosasq; planicies amãtem, delectari cibo eius Mulas, & ob id datum ei nomen. Fœminas sterilescere quæ hanc herbã in cibo sumpserint, admixta Mulæ ungula, & corio, aut semine: prout aliq non derma, sed sperme in Theophrasto legunt. Quod autem Scolopendriј folio describit eam, uidetur aliud genus q̃ Scolopendrion, siue quod idem est Asplenon haberi uoluisse Theophrastus: nisi qs ab eo Scolopendrium, & Scolopendra sumptum intelligat.

D

EX M. VERG. COMM.

HEmionion Athenis Theophrastus, ꝙ muli libenter ea uescuntur, uocari Asplenon tradidit. Cretes Asplenon, ꝙ primi in ea insula Gortynæi obseruauerint, ad Potherieũ fluuiũ pascẽtia hanc herbã pecora sua, lienes iminuere. Vulgus ubiq; Splenion, ꝙ lõgitudine latitudineq; sua fasciolę, & ut sic loquamur, emplastelli formã habet. Posteriores usq; ad ætatẽ hanc nostrã, Scolopendriã, a Scolopẽdrarũ similitudine & figura, quã habet, foliosum magis cespitẽ q̃ plantam uocauerunt. Indicata aliјs etiam appellationibus est, sed non adeo certa rei indicatione.

De Hemionitide. CAP. CLIII.

ἡμιωνῖτις

HEmionitis, quam aliqui Splenion uocant, folium emittit Draconculi, lunatum. Radicibus cohæret multis, tenuibus. Nunq; flores, neq; semen, neq; caulem gignit. In petrosis nascens, austero sapore. Ea ex aceto pota lienem absumit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5.
lib. 26. cap. 7.

HEmionitis, uidetur esse quã Plinius Hermion, & Teucrion, ab inuentore Teucro uocatã perhibet, uigesimo quinto historiæ naturalis uolumine, natam in asperis, austero gustu, nec florẽ ferẽtẽ, neq; semẽ, lienibus medentẽ; quę oĩa et Hemionitidi a Dioscoride tributa sũt. Nam ꝙ

Plinius iuncos tenues spargentẽ describit, Diosc. radice multiplici, & exili demonstrauit: quod ille folijs paruis, hic folijs Dracuntij, lunæ modo incuruis deliniat, idest, μηνοειδῆ, proindeque non folijs paruis, sed folijs curuis, in Plinio scribendum censeo locum eum. Inuentam sic affirmãt, cum exta super eam proiecta essent, adhæsissetque lieni, eumque exinanisset, propterea & Splenion uocatam. Sues quoque qui radicem eius ederint, sine illo uiscere compertos.

A

EX M. VERG. COMM.

NOn temere penitus suspicati sunt ex antiquis & posterioribus medicis aliqui, eandem Asplenо Hemionitin hanc esse: nec duplicem, sed unam utriusque historiam & medicinam in scriptore hoc legi. Vtraque enim a mulis facto nomine indicatur. Vtraque nec caulẽ, nec florem, nec semen fert. Vtraque in petris nascitur. Vtraque lienes minuit: & quod in folijs alterius differre uideatur, id ẽ facile esse potest. Longitudine enim & figura non adeo differt a Scolopendria Dracunculus, ut non potuerit alterutro aliquid comparari: diuque nos in suspitioné hac ancipites, autoribus antiquissimis, & optimis græcorum medicis, præsertimque Paulo Aegineta, seorsum de utraque agentibus, seorsum tandem de utraque egimus: illam Asplenon, hanc priuatim Hemionitim uocari tradentes: congenerem illi quidem, foliorum tamen aliqua diuersitate dissimilẽ. Nec uiribus æqualem. Siquidem extenuat Asplenos, non tamen calet. Hemionitis adstringendi uires cum amaritudine habet: ut testati de utraque meliores græcorum medici fuerũt. Magna inter eas foliorum similitudo: quæ non satis fuisset, simpliciter lunata dixisse a scriptore hoc μηνοειδῆ appellata. Habet enim id sidus plura luminum incrementa: eademque luna, non eadem luce semper fulget, sed est cum toto orbe fulgens, totam illustrat noctem. Est cum utrinque gibbosa, quam ueteres græci ἀμφίκυρτον, ut illam πανσέληνον uocant, maiorem noctis partẽ copiosa impleat luce. Est cum dimidiato globo splendens, διχόμηνισ a græcis dicitur. Est tandem cum a sole digrediens usque ad quartam diem, non multa luce adhuc fulget: eoque tempore græci plerumque μήνην uocant. Et in hoc lunæ interuallo Hemionitidis folia sideri illi comparauit hic scriptor. Alioquin si lunatum simpliciter eius folium dixerit aliquis, incertam ex incerta eius sideris quantitate & specie figuram significabit. Veritique nos, ne quod in lunæ amoribus fabulati aliqui sunt, nobis accideret, pluribus græcam uocem μηνοειδῆσ uertimus: diximusque lunę nõ dum tumentis in globum, ex Hemionitidis folio lunæ lumina describentes.

B

¶ De Anthyllide. CAP. CLIIII.

ἀνθυλλίσ

ANthyllis, quam quidam Anthemida uocant, alij Eranthemin, alij Leucanthemon, alij Soranthin, alij Campestrem florem, Romani Solastrum, duplex est. Quædam enim Lenti simillima, folijs mollibus, rectis ramulis, palmi altitudine, radice parua, tenui. Nascitnr in salsis terris, & a sole illustratis, non insulso gustu. Altera est folijs ramulisque Trisagini similis, hirsutioribus tamen, breuioribus & asperioribus. Flore purpureo, odoris admodum grauis. Radice Cichorij. Pota drachmis quatuor, urinæ difficultati, renibusque plurimum prodest. Tritæ, uuluæ pituitas emolliunt, cum rosaceo & lacte impositæ. Vulneribus medentur: quæ autem Trisaginis similitudinem refert, pota cum aceto mulso comitiales sanat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 29
lib. 26. cap. 8.

ANthyllis, & Anthyllion, & Anthycellion uocatur. Genus eius primum in sabulosis. Alterum nascitur in saxosis. Est & in Aegypto fructus non quidem Anthyllion, sed Anthaliõ uocatus, a Theophrasto Malum Anthali, magnitudine & rotunditate Mespili, sine nucleo, sine cortice, folijs Cyperi: haud procul a Nilo, etiamsi Plinius scribat longius a flumine. Decoquũt ibi hæc in Bryto hordeaceo, uehementer iocunda & dulcia, & quę bellariorum uicem in secundis mensis impleant.

¶ De Anthemide. CAP. CLV.

ἀνθεμίσ

ANthemida aliqui Leucanthemon, alij Heranthemon, quoniam uere floreat, alij Chamæmelon, quoniam mali odorem ha-

C beat, nonnulli Melanthemon, alij Chtysocomam, alij Calliam, Romani Mallium, Aphri Astertiphen appellant. Genera eius tria, tantum flore distantia. Rami palmum nõ excedunt, fruticosi, alis multis, concaui. Tenuibus ramulis, rotundis capitulis, floribus in medio aurẽis, forinsecus orbiculato ambitu, candidis, melinis aut purpureis, magnitudine foliorum Rutæ. Nascitur in asperis, & iuxta semitas. Colligitur uere. Vim habent radices, flores, & hærba excalfaciendi, extenuandiq;. Potu & insessione pellunt menstrua, partus, urinam, calculosq;. Aduersus inflationes, & ilei tormenta bibuntur. Bilem suffusam expurgant. Iocinerum uitia sanant. Decocto earum uesicæ fouentur. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quæ florem purpureum habet, cuius amplitudo maiuscula est. Hanc proprie Heranthemon uocant. Ea cui Leucanthemo nomen est, item quæ Crysanthemon dicitur, uehementius urinam ciunt. Aegylopijs illitæ medentur. Cõmanducatæ, ulcerum eruptiones in ore sanant. Nõnulli in clysteribus ex oleo utunt. Teruntur in farinam ad abigendos febrium circumitus. Flores & folia recondi debẽt, & priuatim tusa, in pastillos digeri. Radix quoq; siccari, dũq; ingruit necessitas, binæ partes hærbę dari, modo floris aut radicis pars una, modo contra, floris partes duæ & hærbæ una, permutatim duplicato pondere alternis diebus. Bibere autem oportet in uino mulso diluto.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.22. ca.21
The.li.7.ca.13

ANthemis, quę & Leucanthemis uocatur, ꝓ ea quę Chamęmilon uulgo dicitur, magnis est ab Asclepiade celebrata laudibus. Theophrastus Anthemon, & Anthemion appellat, quã Dioscorides Anthemida, & Hippocrates (ut arbitrot) Euanthemon. Duo genera constitueñs. Vnũ eius, quæ ab radice dũtaxat foliata sit. Alterum quę caule tm̃. Deflorere incipit utrũq; cacuminibus, cũ cęterę ab imo incipiant. Flore candido, in orbem medijs herbaceo. Semini colos q̃ flori. Decidere hoc sicut & spinosis, cõceptaculo inani relicto. Theodorus Anthemõ ꝓ Melãthio uidetur intellexisse, ut qui Nigellam interpretatus sit. Reponuntur Anthemidis flores in coronamenta, sed collecti uere. Est & saltationis apud Athenæum cuiusdam popularis nomen Anthema, cum illo ioculari numero. Vbi rosa, ubi Viola, ubi florens Apium?
Vbi hæc rosa? ubi hæc Viola? ubi hoc florens Apium?

EX M. VERG. COMM.

IN Anthemide hac nulla est ex tam multis appellationibus, quæ non certam & rei coniunctã significationẽ habeat. Omittimus quas hic ipse declarauit Eranthemon, ꝙ uere floreat: & Chamæmalum, ꝙ pomi odorem habet dici. Cęterę etiam ex floris colore, odoreue cõsensu aliquarum gentium factæ sunt: quæ ut interiorem, exterioremue floris colorem magis amauerant, sic Leucanthemon a colore albo, aut Chrysanthemon, Chrysocomenue a flauo auri colore eam indicauerunt. Vtroq; enim modo in scriptore hoc legitur. Quemadmodum ab odore Mali quẽ habet, Malanthemon. Mali enim florem ea uox significat. Libet his addere a Theophrasto libro de plantarum historia octauo, sæpius genere neutro Anthemon dictam fuisse. Et qui passim in gręcis modo legũtur, dodrantales ramuli, in uetustissimis utriusq; gentis codicibus, duorum dodrantum altitudine herbam describunt. Nec multo post, ubi passim legitur, κλωνάρια μικρὰ λεπτὰ φυλλάρια, legi oportere, non ramulos, sed foliola. Prius enim de ramis actum fuerat, tunc autem de folijs herbæ agendum erat. Indicant id uetustissimi græcorum codices, & antiqua Dioscoridis interpretatio: quorum ope nos quæ miscuerant alij interpretes, redire in sua loca cöegimus: diximusq;, foliolis paruis, tenuibus, numerosisq;. &c. Cætera in Chamæmalo satis nota per se sunt, ideoq; a nobis longius non tractanda.

❡ De Parthenio. CAP. CLVI.

πάρθενιον

PArthenium aliqui Amaracon uocant, alij Anthemida, alij Leucanthemon, alij Camęmelon, alij Chrysocalin, alij Melabathron, nonnulli campestrem florem. Romani Solis seculum, aliqui Millefolium, Ethrusci Cautam, Aphri Thamath. Folijs est Coriandri, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Siccatum cum aceto mulso, aut sale potum, non secus atq; Epithymum, & bilem & pituitam detrahit. Suspiriosis prodest, & melancholicis. Hærba sine flore a calculosis, et anhelatoribus magna utilitate bibitur. Valet decoctum ad insedendum in duricia uluarum & inflammationibus. Illinitur sacro igni & collectionibus cum flore.

BARBARI COROLL.

PArthenij flos odorem habet Mali. Nascitur in sepibus: Matricariã dici eã multi putãt. Sunt qui Cotulam appellẽt. Nam & ipse Dioscorides testatur ab Ethruscis uocari Cautã, unde Cautula deducitur, ac deinde Cotula. Sed & Leucanthen, & Tamnacũ Plinius hanc appellat. Nisi librariorum menda sit, Tamnacũ ꝓ Amaraco scribentium. Nam & Amaracus a Diosc. uocat: nec aliter a Galeno, atq; Paulo. Celsus apud nos Palleciũ, & Muralium appellat. ut Plinius intelligit. Ego Celsum de alia Parthenio Muraliũ dixisse autumo: quę non in sepibus, sed in muris, parietibusq; nascitur: ob id & Parietaria uulgo nominata, ut in Helxine docuimus. Est & Parthenis pro Artemisia: quanq; sunt qui Artemin legant, nõ Parthenin, castigando protinus errore medicorum: q Parthenion, de qua modo loquimur, Artemisiam esse uoluerunt. Apud Hippocratem quæ sit herba Parthenion cognomento Microphyllon, hoc est, Paruifolia, dubitatur a Galeno: qui Dioscoridem pro Helxine, aut etiam Mercuriali capiẽdum existimasse scribit. Sed quid si eam pro Artemisiæ secundo genere Hippocrates intelligit, cuius minuta folia traduntur? aut etiam pro Matricaria, de qua hic agitur, quæ folijs Coriandri describitur?

Pli. li. 22. cã. 17
lib. 21. cap. 30.

B

EX M. VERG. COMM.

ALia hæc Parthenion est ab ea quam Celsus lib. 3. Perdiciõ uocari etiam tradit, reprimereq; simul, & refrigerare. Illa Elxine muralis, & Perdicion dicta: hæc pluribus ab Anthemide inuentis appellationibus, similis congenerq; illi credenda est. Illa a Nicandro in Theriacis uenenatis mederi prodita: hæc sanandis suspirijs, atræ bili, calculosisq;, inflamatis, duratisq; muliebribus locis apta. Hæc Chamęmalo similis, flore per ambitum candido, in medio luteo, illa Mercurialis herbæ folijs descripta: & ne longiores simus, notis omnibus inter se diuersæ, solo eodẽ nomine legentes fallunt. Fallit autem non nomine, sed re Parthenion, tam similis Chamęmalo, ut pro ea sępius ab impitis carpatur. Habet enim illi similem paulominus q; in cunctis florem. Differt magnitudine, quę in Parthenio amplior undiq; est. Differt et figura, cꝑ coloribus in utrisq; flore paribus Chamæmali flos in medio tumet, & in altum erigitur: folia uero ad terrã inflexa descendunt: *in Parthenio folia medio exęquata per ambitum stant. Nobis ex his quæ diu* obseruauimus, inclinat animus, Chamæmalo cõgenerem esse: & ut in plęrisq; alijs fit, nota aliqua priuatim ab alijs dispesci, quæ in Parthenio hac uirosus odor est. Quemadmodum in Bomis oculo, quæ uox dicenda erit, sola magnitudo, qua a Parthenio hac illa distinguitur.

❡ De Buphthalmo. CAP. CLVII.

βούφθαλμος

BVphthalmon quidam Cachlam uocant, alij Balsamenam, Magi Hæmoran, alij Mercurij genituram, alij Aphthitis semen, aut Mnesitheum, Romani Cappacoraniã, Aphri Narat. Tenues emittit cauliculos, mollesq;, folia Fœniculi, luteum florem Anthemide maiorem, oculi similitudine. Vnde nomen traxit. Circa oppida nascitur, et in campestribus. Flores cum cærato triti, tumores duriciasq; discutiũt. Aiunt epotam post exitum a balneis, regio morbo correptis, colorem

C tractu temporis reddere.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.8.

BVphthalmos, siue Buphthalmon, siue ut Hippocrates Buanthemon, fruticosa caulibus, qui & manduntur decocti. Flores huius maiores multo, acrioresq́; sentiuntur, q̃ Anthemidis. Differt a Butomio frutice palustri, Orchomenio lacu plurimo, caule inoffensissimo, peculiari quodã lęuore, folio harũdinis angulari, fructu nigro, Mali amplitudine, sexu duplici. Mas fœcundus, fœmina uitilium ad nexus utili. Pars ab radice tenera manditur, puerorum cibo grata. Buphthalmon uero eandem esse cum Chrysanthemo uocata, puto, de qua sequenti libro Dioscorid. hæc ipsa repetit. Facitq́; quod Alcman poeta, Calchan, siue Cachlan, hoc est, Buphthalmon, ita nominat, ut aureum torquem ex huius constare floribus ostendat, χρύσειον ὅρμον ἔχων ῥαδινὰν πετάλοισι κάχλαν. Nicolaus Damescenus, lacum sub Alpes esse scribit. Multorum stadiorum circũitu, ubi toto fere año flores suauissimi odoris & coloris prestantissimi per ambitum uisantur, similes Buphthalmo. Nõ uidetur hæc Buphthalmos esse, quam rustici Bouis oculũ, & Cottulam cognomento, fœtidam ab odore appellant, pratensam herbam, q̃ eius candidi flores sunt, Buphthalmi uero lutei, ut Dioscorides & alij testantur: etiamsi cætera satis cum ea congruãt. Est & alia Buphthalmos, de qua in Cucumere syluestri diximus. Buphthalmon Dioscorides & Hæluron dici meminit. Ego & Hælurion uocari quandam stirpem lego apud Phrotionem: diuersa, nec ne sit, haud constat. Porro Hæluros animal est, quod nos Felem appellamus, uulgo, ut qdã interpretantur, Cattus: quod & Aegiluros quoq́; dicitur a poetis. Inuenio & Chalcan uocari purpurã, & herbę genus, quo purpura tingit, apud Photionẽ gramaticum.

EX. M. VERG. COMM.

QVæ Solis oculũ Parthenion uocari causa fecerat, per ambitũ floris radiata folia, & in medio discus colore luteo, eadẽ similẽ illi Buphthalmon nominari fecit. Figura floris em in utraq́; paulo minus q̃ eadẽ: sola magnitudo discrimen facit. Eamq́; ob causam, nomen hæc sibi a maiore maioris quadrupedis oculo inuenit, Bouisq́; oculus dici uoluit: & si a magnitudine oculi simpliciter potius dictã forte aliquis non male credat, præsertim dicente hoc ipso simpliciter esse ὀφθαλμοειδῆ, quod tantum figura & specie oculi significat. Plinius tamen. 25. uolumine, capite. 8. his uerbis eam descripsit. Est & Buphthalmos similis boum oculis. Quem nos secuti, Bouis oculum interpretati simus.

D

De Pæonia. CAP. CLVIII.

γλυκυσίδην
παιονία

PAeonia mas, siue Glycyside, Græcis aliquibus Pentoboron dicitur, alijs Orobelion, quibusdam Orobax, alijs Hæmagogon, alijs Pęsęden, alijs Monogeniõ, alijs Meniõ, alijs Pęoniõ, alijs Panthiceratos, alijs Idei Dactyli, alijs Aglaöphotis, alijs Theodoniõ, alijs Selenion, Magis Selenogonõ, alijs Phthisis, Romanis Casta. Caulis altitudine sesquipedis adolescit, comitãtibus multis stolonibus. Huius duo gña, Mas folia Iuglandis habet. In fœmina uero Smyrnij more diuidũtur. Summo caule siliquas emittit ueluti gręcas nuces. In quibus quum dehiscunt, multa granula rubra, acinis punicorum similia, inueniuntur, & in medio nigra, quinq́;, aut sex, purpurea. Radix maris tenuis, digitali crassitudine, & palmi longitudine, gustu adstringens, alba. Fœminæ radicibus ceu glandes circiter septem aut octo inhęrent, ut in Hastula regia. Fœminis a partu non purgatis, sicca radix datur. Ciet menses nucis græcæ magnitudine pota. Sic uentris doloribus cum uino auxiliatur. Valet contra regium morbum, & renum ac uesicę dolores. Decocta in uino, aluum sistit. Rubra grana rubenteis menses sistunt, decem, uel duodecim pota in uino austero & nigro. Stomacho & erosionibus eius esse prodest. A pueris pota, initia calculorum eximunt.

Grana nigra auxiliantur suppressionibus nocturnis, uuluæ strangulatio nibus, & matricis doloribus, qndecim numero pota, in aqua mulsa, aut uino. Nascitur in altissimis montibus, & promontorijs.

A

BARBARI COROLL.

Vetustissima inuenta Pæonia est, auctorisq; nomen retinet. Theodorus apud nos Dulcisidam uocauit: quia Glycysiden Græci quoq; dicerent. Nascitur opacis, syluosisq; montibus. Caule palmorum duum. Inuenio & digitorum quatuor, ab eodem Plinio descriptã, cute Lauri subrutila, agnascentibus duobus, aut tribus, ferente in cacumine, uelut amygdalis quatuor aut quinq;. folio nucis pinguiore, rotundioreq; ac minore. Inhærent & radicibus maris glandulæ; sed plures q̃ octo: quoniã non una radice nituntur. Fœminæ folia myrrham redolent, & densiora sunt. Radices, fructũq; legi noctibus præcipiũt: quia Picus Martius interdiu facere dicatur impetũ in oculos: alioquin effodientibus radicem Pæoniæ, sedes procidit, si Theophrasto credimus. Confictũ id ad uenditationẽ rei Plinius existimat. Hanc & Ephialtion uocabant antiqui, utpote cõtra suppressiones incuborũ, faunorũq; nocturnas ualentẽ. Seleucus Glycysiden, pomi genus, specie fici tradit, quod mulieres maxime deuitent, infatuationis metu. Ita enim μιταϊσμὸν interpretor. Glycysida porro dicta est Pæonia, q᷑ acinos Mali punici similes habere uideatur. Nam Sidan, Malum punicũ a Boetis uocari, supra docuimus.

Pli.li.27.ca.10

EX M. VERG. COMM.

Vnum Pæoniæ genus tantũ tradidit Theophrastus libro.9. de plantarum historia, quo loco, nisi a Plinio ijsdem uerbis redditum esset, quod ab eo traditur, non diceremus. Id huiuscemodi est. ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπίθετα καὶ πόῤῥωθεν. οἷον τὴν παιωνίαν οἱ δὲ γλυκυσίδην καλοῦσι νύκτωρ κελεύουσιν ὀρύττειν, ἐὰν γὰρ ἡμέρας, καὶ ὀφθῇ τις ὑπὸ δρυοκολάπτου τὸν καρπὸν ἀπολέγων, κινδυνεύει τοῖς ὀφθαλμοῖς. Quorum sensus fit, ut Plinius etiam reddidit (uerum adijciuntur hæc, & ex longinquo) Quemadmodum Pæoniam, quam Glycysidem uocant, noctu effodi iubent: quoniam si per diem fodiatur, uideatq; Picus auis, qui semen legit oculis periclitatur. Vidimus nos, renascentemq; aliquot annis utramq; Pæoniam obseruauimus: & ex ijs, quas habebant ambæ præcipuas & certiores notas, folia scilicet, caules, folliculos, & in folliculis semina, nihil scriptoris huius historiæ aptius respondere uisum est.

B

❡ De Lithospermo. CAP. CLIX.

LITHOSPERMON alij Aegonychon uocant, alij Leontion, alij Leoninum lapidem, alij Gorgonion, alij Tantalitin, alij Diosporon, Romani Columbam, Daci Gonoletam, alij Heracliam. A seminis duricia nomen accæpit. Folijs est Oliuæ longioribus, & latioribus. Iacent humi, quæ ab radice exiliunt. Ramulis surculosis, rectis, tenuibus, firmis, crassitudine iunci. In quorum cacumine bifidi exortus, cauliculorũ speciem exhibent. Folijs longis, inter quæ paruum semen, rotundum, Erui magnitudine, duricia lapidea. Nascitur in asperis & æditis locis. Vim hanc habet, ut semine cum uino albo poto, calculos frangat, pellatq; urinam.

λιθόσπερμον

BARBARI COROLL.

Lithospermon, herba quincuncialis, fere folijs duplo maioribus q̃ Rutæ. Gerit iuxta folia singulas ueluti barbulas, & in earũ cacuminibus, lapillos uelut aurificum arte, inter folia eius alternos, candore & rotunditate margaritarum: ipsi qua pediculis adhæreant, cauernulas habent, & intus semen. Nascitur & in Italia, sed laudatissimum in Creta. Iacere, atq; humi serpere auctores tradunt. Plinius uulsam, non hærentem uidisse meminit. Hanc a Theophrasto Diospyron, quasi Iouis triticum appellatam arbitror, ut in Ceraso commonui. Lithospermon, & Aetonychon, nonnulli dixerunt. Est & alia Lithospermon, nihil a supradicta differens: nisi magnitudine: ut quæ non serpat, sed arbusti modo fruticet.

Pli.li.27.ca.11.

EX M. VERG. COMM.

Theophrastus Diospyron inter segetes nascẽtem herbam, aut hanc, aut huic similem indicat. Fecit eadem soliditatis ratio, ut Herculea etiam diceretur: facilis inuẽtu herba: tamq; certis

C notis, ut nullibi legentes possit fallere. Nos sæpe uidimus, sed multo minore semine, quam Plinius tradiderit: qui libro. 27. capite. 10. magnitudine Ciceris semina eius describit. Quæ aūt nos uidimus, magnitudine grandioris Milij erant. Cætera eadem illi & naturæ sunt. Nec quicquam felicius in descriptione eius a Plinio dictum est, quam cum dixit: tantus est decor, ueluti artificum arte inter folia indicantibus margaritis. Illis enim duricia, læuore, rotunditateque optime comparata fuerunt. Color tamen liuescens in his seminibus est: qui in margaritis candidus passim uidetur. Sed hæc terræ, cœlique bonitas uariare facile potest.

De Phalaride. CAP. CLX.

φάλαρις

PHalaris cauliculos emittit, quales Zea, e minutis, ac nullius usus radicibus, multos, duum palmorum, geniculis cinctos. Semen candidum, oblongum, Milij magnitudine. Tunditur, & in aqua, aut uino succus ad uesicæ cruciatus utilissime bibitur. Semen cochleari mensura potum, ad eadem efficax est.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

PHalaris, caulem habet longum in summo flore, qui spicaceus a nobis uisus est, inclinatum, semen simile Sesamæ.

EX M. VERG. COMM.

OStenderunt nobis herbarij aliquādo uno tantū culmo magis quam caule, aut calamo, ex terra surgentē Phalarim. Verioremque Plinij quam scriptoris huius historiā fecerunt: qui thyrsum habere tenuem, longū ceu calamū eam ait. Hic tamē numero multitudinis καυλία πολλά, quod est, coliculos multos illi tribuit. Cætera omnibus eadem erant. Erant & in ea quam uidimus folia alternis hinc & hinc per interualla toto caule disposita: & in summo ceruleus spicatus flos, sed raris in spica illa floribus.

D

De Rubia. CAP. CLXI.

ἐρυθρόδανον

ERythrodanū aliqui Teuthrion, alij Dracanon, alij Cinnabarim, Latini Rubiam, Ethrusci Lappam minorem, Aegyptij Sophobi uocant. Radix rubra est, qua tinguntur lanæ. Vna sponte prouenit. Altera seritur, ut in Thebana Galileæ, & Rauenna Italiæ. In Caria inter oleas, ut in aruis solo creditur. Hanc non sine quæstu serunt. Namque maximum ex ea sentiunt prouentum. Asperi caules, & quadranguli, longi, Aparinæ non dissimiles, robustiores, & multo maiores. Folijs per interualla certa circum articulos stellatim decussatis. Semen eius rotundum, inter initia uiride, mox rubrum, postea cum ematuruit nigrum. Radix tenuis, longa, rubra. Vrinam ciet. Qua de caussa regio morbo opitulatur, pota cum aqua mulsa. Item Ischiadicis, & resolutis. Crassam, copiosamque urinam pellit, nonnunquam & sanguinem. Bibentes tamen quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. Aduersus serpentium morsus, succum ex uino bibere prodest. Semen ex aceto potum, lienem absumit. Imposita radix trahit partus, menses, secundasque. Albæ uitiligini, illita ex aceto medetur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 11.

ERythrodanum, & Ereuthodanum dicitur, folium Hederæ, sed rotundius, serpit humi, ut gramen, locis umbrosis conspicienda, quinis per genicula caulium folijs. Laudatissima Italica, & maxime suburbana, & omnes pene prouinciæ scatent ea. Radice amara, & Anchusæ modo rubicunda, uelleribus tingendis, & pellibus perficiendis utili, præsertim Italica, ut Democrito placuisse dicunt: ob id a quibusdam appellata Byssos. Cæterum Byssos proprie Lini genus est, de quo Plinius. Honor inquit proximus Byssino, mulierum maxime deli-

cijs, circa Elin in Achaia genito, quaternis denarijs stipula eius permutata quondam, ut auri. Pausanias, Byssus inquit, non alia Græciæ parte nascitur, q̃ in Elide, tanta tenuitate, ut ne Iudaicæ quidem Bysso cedat: etiamsi colore minus ruffet, q̃ Iudaica. De Bysso Iudaica pleni sunt sacrarum literarum codices.

A

EX M. VERG. COMM.

VEctigal rusticæ plebi non contenendum, tota Ethruria, Florentinoq; præsertim agro ex non multo tempore Rubia est: noueruntq; eam pueri oẽs per hyemẽ, quo tempore a rustico omni alio opere cessant, radices eius paruo ligone in sepibus eruscantes, inuentasq;, & effossas tingendis lanis utiles uendentes. Radices eam lanariæ officinæ simpliciter in gente nostra uocant. Reliquũ uero uulgus, q̃ asperitate sua tractata manibus picis modo hæreat, manus Piceantẽ noiant: nihilq; modo notius est, in sepibus, & ut passim uidere licet, umbrosis locis ubiq; nascentem. A rubore radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum illi nomen est. Quemadmodum & a latinis ob eandem caussam Rubiam dici ratiocinari facile est.

De Lonchitide. CAP. CLXII.

λογχῖτις

LOnchitis, quæ Cestron, aut Medusa alio nomine dicitur, latine Venerea, aut Lanceola, folia habet latioris Porri, rubentia, plurima, ad radicem circumfracta, ueluti in terrã procumbentia, pauca in caule. In quo flores ceu galericuli hiantibus comicis personis similes, nigri, & uelut e rictu albam exerentes linguam, quæ ad labrum inferius semen promat, lanceæ simile, triangulum. Vnde sibi cognomentum arrogauit. Radix Dauci. Nascitur in sitientibus & asperis. Radix ex uino pota urinam ciet.

BARBARI COROLL.

LOnchitis, non ut plærique existimauerunt, eadem est quæ Xiphion, & Phasganion. Quæq; semine cuspidaceo, radicibus prælongis.

Pli. li. 26. ca. 8. lib. 25. cap. 11.

B

EX M. VERG. COMM.

EGregius & speciosus Lonchitidis huius flos est, & qualem hic describit inuerso pileolo similis, colore in purpura nigro: qui theatralis laruæ, & histrionicæ personæ rotunditate sua formam referat: ex cuius medio, quasi ex aperto & hiante ore, candido colore se profert, ueluti lingua. Ob quam caussam aliqui Medusam, & florem, & ex eo plantã dixerunt, Gorgonis desecto capiti similem. Qua specie in antiquis monumentis, monstri eius caput adhuc uidetur, q̃ maxime potest aperto ore linguam exerens. Cur autẽ Romani Veneream dixerint, non satis certum nobis est: nisi forte folijs Acoro, quæ Venerea dicitur, quãdamtenus similis hæc sit. Quemadmodum quod nam lati seminis, aut fructus Porrum hic dicat: cui Lonchitidis folia a principio statim comparat. Nullum enim huiuscemodi Porri genus in plantarum historia, aut medica materia auditur. Nisi forte capitatum ea uoce intellexisse oporteat.

De altera Lonchitide. CAP. CLXIII.

τραχυτέρα λογχῖτις

ALtera est Lonchitis, quam aliqui asperam Lonchitin, Latini Longinam, aut Calabrinam dicunt. Folia Scolopendrij emittit, sed asperiora, maioraq;, ac multo magis diuisa. Vulneribus mirum in modum prodest. In eisq; inflammationes excitari non patitur. Pota ex aceto lienem absumit.

De Althæa. CAP. CLXIIII.

ἀλθαία

ALthæa, quã alij Althiocon, alij Ibiscũ uocant, in syuestriũ Maluarũ gñe est, cui folia ut Cyclamino rotũda, lanugine canescũt. Flore rosaceo, bicubitali caule. Radice lenta, intus alba. Althæa appellat̃, q̃ inter primas sit utilis, et plurib. polleat remedijs. Decocta eñ in uino, aut aqua mulsa, in potu efficax ẽ cõtra uulnera, parotidas, absessus, mãmarũ

C inflāmationes, attritus sedis, inflatiões, neruorū rigores. Siquidē discutit, & excoquit, rumpit, et ad cicatricē perducit. Cocta, ut dictum est, adiecto suillo adipe, aut anserino, terebinthinaue, ut malagmatis lentor fiat, facit ad uuluæ inflāmationes, præclusionesq; in pessis subdita. Decoctum eodem fungitur munere. Onera uuluæ, reliquiasq; a partu extrahit. Decoctæ succus ex uino potus, succurrit urinæ difficultati, calculosorum cruditatibus, dysentericis, ischiadicis, tremulis, ruptis. Dentium mulcet dolorem, cum aceto decocta, colluto inde ore. Viride semen, siccūq; tritum, uitiligines in sole perunctas emendat. Eodem cum oleo perunctí, a uenenatis non feriunt. Valet contra dysenteriam, & sanguinis reiectiones, aluiq; profluuium. In posca, aut uino decoctum bibitur, contra omnes uesparum, apum, similiumq; aculeatos ictus. Folia cum olei momento, morsibus & igni ambustis illinūtur. Constat, aquam trita radice addita, sub diuo addensari.

BARBARI COROLL.

MEdici Althæam uocādo, ut Theophrastus inquit, Maluam syluestrem intelligunt, ab excellentia effectus. A quibusdam Aristalthæa dicitur, Anadendromalache a Galeno. Item Ebiscus, siue Ibiscus. Quāq; Plinius Althæam ab Ibisco separauit, in medicinæ usu. Ibiscus inquit, a Pastinaca gracilitate tantū distat: damnatus in cibis, & medicinæ dumtaxat utilis: quā Græci μαλάχην inquit ἀγρίαν uocant, & aliqui Pistolochiam. Althææ folium Maluæ a Theophrasto redditur, sed grandius & pilosius, cauliculi molles, flos luteus, radix alba, neruosaq;, semen Maluæ, gustus quoq; caulium, ut Maluæ.

EX M. VERG. COMM.

D NIhil Althæa græcis aliud est, ꝗ si a medendo Medicam simpliciter dicas: quibus ἄλθος in medicina pharmacum, remediumq;, & ἀλθαίνειν uerbū mederi est. Nec aliter in Theriacis suis Nicander ἀλθηέντα aliquid sæpe appellat. Hanc Palladius in Octobri mense Hibiscum dici, his uerbis testat̃. Althæę, hoc est, Hibisci folia. &c. Vtiturq; ea, ut uerbis eius utamur, ut ex molli forte uinum fiat. Theophrastus syluestrem esse Maluam libro. 9. de plantarum historia confirmat his uerbis. καὶ ἣν οἱ μὲν ἀλθαίαν ἐκεῖνοι δὲ μαλάχην ἀγρίαν καλοῦσι. Quod est. Et eam quam hi Althæam, illi uero syluestrem Maluam appellāt. Galenus Anadendromalachen uocauit, quasi arboream, siue arborescentem Maluam. Plinius diuersis locis. 19. 20. & 21. uoluminibus, plura Maluarum genera describens, non satis certam earum historiā tradit. Nos Græcos, & hunc præsertim scriptorē secuti, præcipua duo Maluarū genera fecimus, alterū secundo, alterum tertio hoc uolumine tractatū. Non ignorantes, hæc ipsa a quibusdam iterum diuidi, & in utroq; genere satiuam, & sponte sua nascentē numerari. In priore illa hortensem, qua in cibis pro olere uterentur, & locis incultis nascentē: ut tunc in Maluæ cōmentationibus nostris longius diximus. In posteriore hac syluestrem esse, quæ duabus illis undiq; procerior sit, altiusq; a terra erigatur, & in hortis consita arborescit, multoq; maiores flores, nec minore ambitu Rosarū profert. Verūtamen quæ artificio & opere humano meliorescunt, diuersi generis ob id censenda non sunt. Descripsit Althæan hanc Theophrastus eodem libro, Quodq; in nullo Maluæ flore, quod hactenus ipse uiderim, aut ab aliȷs audierim, luteum illi florem dedit. Nec nos scimus, quomodo naturæ, & aliȷs scriptoribus in Malua color ille respondere possit. Ostendit quotannis in omni Malua natura inter ruborem & purpuram splendentē florem. Hic etiā Rhodoides, quod est, Rosæ simile dicit esse, neq; ad formā magis, ꝗ ad colorē referri id oportet. Quo fit, ut peritioribus dirimendā inter Theophrastū, scriptoresq; alios tam grauē litem relinquamus.

De Alcea. CAP. CLXV.

ἀλκέα

ALcea syluestrium Maluarum generi assignatur. Folia habet diuisa, Verbenacæ proxima, caules treis aut quatuor, cortice cannabino uestitos. Florem Rosæ, paruum, radices albas, latas, quinq;

aut sex, cumplurimum cubitales. Quæ cum uino, aut aqua potæ, dysentericis, ruptisq; medentur.

A

BARBARI COROLL.

ALcea caulibus foliosis. Nascitur in pingui solo, nec sicco: quam & Peristereon cognominant, a similitudine foliorũ, ut conijcio. Ipsam quoq; Leonis caudam, qua multum pollet animal id Homero, Catullo, & Plinio testibus, appellant Græci Alcæam. Differentia in eo, ut quibusdam placet, q herba diphthongum non habet in penultima. Dicitur, & Cercis cauda eius. Quæq; & herba quædam Cercis est, e qua radij fiant textoribus, unde & nomen.

Plí. lí. 19. ca. 5. lib. 20. cap. 15.

EX M. VERG. COMM.

BReuis in antiquis græcorũ medicis Alceæ huius historia & medicina est. Nec Plinius aliter a Dioscoride lib. 27. capite. 4. de ea agit. Nos etiã, quod illi adijciamus, non habemus. Illud tantũ tacuisse nolumus, in antiquissimis latinis codicibus coniunctã superiori hanc esse, unoq; capite de utraq; agi. Quod fecisse congener earum natura uidetur.

De syluestri Cannabe. CAP. CLXVI.

SYluestris Cannabis, quam aliqui Hydrastinam, Romani Terminalem uocant, uirgas fert Althææ similes, minores, nigriores, & asperiores, cubiti altitudinem æquantes. Folio satiuæ, nigriore & asperiore, flore Lychnidis, subrubro semine, & radice Althçæ. Decocta radix, illitu inflammationes mulcet. Tumores discutit. Tofos articulorũ dissipat. Huius cortex, torquendis funibus accommodatus.

κάνναβισ ἀγρία

De satiua Cannabe. CAP. CLXVII.

SAtiuã Cannabim aliqui Cãnabion, alij Schinostrophon, alij Asterion appellarunt, plantam magni in uita usus, ad robustissimos funes factitandos. Folijs mali, graui odore, caulibus procæris, inanibus, semine rotundo. Quod largiore cibo genituram extinguit. Succus ex ea recente, conuenienter aurium doloribus instillatur.

B

BARBARI COROLL.

FVnes Cannabini præferuntur in sicco, ferulacei generis. Hæc herba optima Alabandica, plagarum usibus præcipue. Tria ibi eius discrimina. Improbatur cortici proximum, aut medullæ. Laudatissimum est e medio, quod & Mesa uocant. Secunda commendatio Milaseę: nam quod ad proceritatem attinet Rosea, agri Sabini arborum altitudinem æquat. Seritur a fauonio ubiq;. Quo densior, eo semen eius, cum est maturum, ab æquinoctio autumni defringitur, & sole, aut uento, aut fumo siccatur. Ipsa Cannabis, post uindemiam carpitur, & lucubrationibus decorticata purgatur. Varro, Gellius, & Palladius, Cannabum, non Cannabim appellant. Sane Cannabus, græce lignum illud gracile significat, in quod pileum uitilibus, aut centonibus intexitur, ob id Samyrionẽ poẽtam stratis Cannabum uocabat, propter macilentiam, ut inquit Pollux.

Plí. lí. 19. ca. 9. lib. 20. cap. 23.

*

De Anagyri. CAP. CLXVIII.

ANAGYRIS, quam aliqui Acopon, alij Anagyron, alij Agnacopon uocant, frutex est arboris instar, grauis odore, folijs Agni, uirgisq;, flore oleris. Semen in corniculis non breuibus gignit, subrotundum, firmũ, uersicolori facie, simile renibus, quod durescit per messes. Tenera folia tumores illitu reprimunt. Si partus hæreat, & secundæ, mensesq; morentur, drachmæ pondere bibuntur in passo. Sic & suspiriosis dantur, & cõtra capitis dolores in uino. Difficulter parientibus adalligantur, ita ut a partu statim auferantur. Radicis cortex con-

ἀνάγυρις
ἀνάγυρος

C coquendis, discutiendisq; adhibetur. Semen commanducatum, uomitiones uehementer ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.4. ANagyris, odore tetro prouerbium peperit, contra eos, qui offutura sibi cõmouent. Dicitur & Anagyros. Hanc sunt, qui a Plauto Nauteam uocari putent in Asinaria, sed auctorem non habent. Nauteam porro herbam grauem esse scribit Festus, qua coriarij utantur: a naui dictam, quasi nauseam.

EX M. VERG. COMM.

FForet Maio & Iunio mensibus grato inter alios frutices per syluas spectaculo Anagyris: multoq; flore, quem flauum ex longinquo ostendit, prætereuntium oculos facile in se conuertit: & si abesset ingratus odor, quo merito spretus, damnatusq; est, antiquorum coronas primus nobilitasset. Fruticosa stirps magis q̃ arbor est. Nos tamen uidimus tonsura, putationeq; coactam ad legitimam arboris altitudinem crescere: nullumq; florente ea lætius spectaculum, aut syluæ, aut agri, si forte consita in eis fuerit, ostendunt. Respondent naturæ omnia, quæ in historia a Dioscoride illi tribuuntur.

De Cepæa. CAP. CLXIX.

κηπαία CEpæa Portulacæ similis est, sed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in uino pota, urinæ stillicidio, & uesicæ scabie laborantibus, opitulantur. Maxime id præstat, si cum decocto radicum Asparagi bibatur.

BARBARI COROLL.

CEpæa, quasi hortensianam uoces, radice nigriore q̃ Portulacæ inutili. Nascitur in littoribus arenosis, gustu amara, ut inquit Plinius, etiamsi deprauata in eo habetur lectio.

EX M. VERG. COMM.

D HOrtense olus Cepæam esse, uox ipsa, & Portulacæ similitudo indicauit: & si Plinius libro 26. capite. 7. in harenosis littoribus nasci tradat. Nullibi in græcis, præter q̃ in scriptore hoc de ea legisse memini. Non potest incognita aliter a nobis describi: eapropter qualem in græcis inuenimus, eam legentibus tradimus: illud tantum monentes, scribere Plinium quæ ab hoc non dicuntur, nigriore radice q̃ Portulaca esse, eaq; inutili: & præter id gustu amaram, simpliciterq; cum Asparagi radice uessicis plurimum prodesse: & præter Plinium, Paulum Aeginetam stillicidijs uessicæ utilem dicere: uerum non omnibus, sed his tantum quæ fiunt, ut ille ait, ἐπ' ἐμφράξειν, id est, opplente urinæ iter obice aliquo.

De Alismate. CAP. CLXX.

ἄλισμα δαμασώνιον ALisma, alij Alceam, alij Damassonion, alij Acyron, alij Lyron appellant. Folia ei Plantaginis, nisi angustiora essent, laciniosa, connexaq; in terram, caule simpliciter tenui, cubito altiore, capitibus Thyrsi. Flore tenui, candido, pallescente, radicibus tenuibus, ut Veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus. Aquosos amat tractus. Radix si drachma una, aut altera bibatur, his conuenit, qui leporem marinum deuorarunt, aut a rubetis ranis demorsi sunt, aut opium hauserunt. Torminibus, atq; dysenteriæ, per se, aut cum pari modo Dauci, potui datur. Conuulsis & contra uitia uuluæ prodest. Hærba sistit aluum. Menstrua pellit. Tumores illita mitigat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.10. ALismatis, siue Damasceni huius folia magis laciniosa, q̃ Plantaginis uidentur. Alioqui similiter uenosa, radicibus densis. Alterum genus euisdem in syluis nigrius, & maioribus folijs. Plinius hanc herbam uidetur quodam loco appellasse Caucalin; sed mendosam in eo lectionem monstrauimus.

EX M. VERG. COMM.

Damasoniū Plinius.26.uolumine, capite q̄nto Alisma appellat: & si corrupta illic ea uox sit. Idem.25.capite.9.eandem Alisma uocat: addit'q; Damasonion & Lyron uocari, eandem appellationem cęteris modo prępones, modo subĳciens, nec alĳs notis q̄ Diosc. eam descripsit. Quod tñ hic θυρσοειδής, quę uox thyrsi figurā tm̄ significat, ille capite thyrsi ait, duo breuius forte complexus q̄ exigeret sibi rei non satis nunc certę intellectus: & thyrsi formā in caule eius, & in sum̄o caule capitulū. Thyrsum aūt hic intelligit uirgam potius q̄ hastā frōdibus uestitā: quæ in orgĳs & cœtu Bacchi a comitibus eius gestaretur. Nos etiā quod a Diosc. torminibus & intestinorū torminibus cum pari Dauco prodesse Alisma dictum est, cum pari semine eius diximus ex eodem hoc scriptore, qui in Dauco semine tantū eius utitur contra tormina.

De Onobrychide. CAP. CLXXI.

ὀνοβρυχίς

ONobrychis, quam e Græcis aliqui Onobrochilon, alĳ Eschasmenem, alĳ Corion, alĳ Chamæpityn, Romani Opacam, alĳ Brichilatā, alĳ Loptā, alĳ Iocinalē, Daci Aniassexe appellāt. Folia habet lentis, lōgiora paulo, caulē dodrantalē. Florē purpureū, Radicē paruā. Nascitur in uliginosis. Hærba suapte ui, si trita illinaī, tubercula dissipat. Cum uino pota, strangurias sanat. Illita ex oleo, sudores mouet.

BARBARI COROLL.

ONobrychis, radice gracili nascitur circa fontes.

EX M. VERG COMM.

NIhil in Onobrychidis historia Dioscoridi Plinius addidit, ĳsdem notis & uerbis.24.uolumine, cap.16. eam describens. Nihil etiā in medicina Paulus Aegineta, amboq; ex hoc scriptore tm̄ eam tradiderunt. Neq; ex tam multis eius appellationibus, unam saltem cōmentarĳs superis adiecerunt. Ex eo conĳcere licet, nouas esse omnes, & ex similitudine adiectas illi pro tempore fuisse. Nec nos quod pro cōperto cōstituere de ea ualeamus, qcq̄ habemus. Herbarĳ q aliqñ nobiscū egerunt, uicinitate nominis decepti, cū Onochile, quæ ab asinorū labris dicta est, miscent: quemadmodum in Anchusis quarto uolumine non multo post patebit. Si uocis rationē nouisse aliquis amet, nihil q̄ asini ruditum Onobrychis significabit. Verum ut paulo ante diximus, nihil neq; ex hac, neq; ex alĳs causis de re & nomine pro comperto nobis est.

B

De Hyperico. CAP. CLXXII.

ὑπερικόν ἀνδρόσαιμον

HYpericum alĳ Androsæmon, alĳ Corion, alĳ Chamæpityn appellant, quoniam semen odore resinam imitatur. Surculaceo frutice, dodrantali, rubente. Folio Rutæ, flore albæ violæ simili, qui digitis tritus, sanguineū succū remittit. Qua ex causa Androsæmon cognominaī. Subhirsuta siliqua, et tereti, hordei magnitudine, semine intus nigro, resinosi odoris. Gigniī in cultis & asperis. Vrinam cit. Menstrua pellit appositū. Tertianis, quartanisq; cū uino potū liberat. Semen xxx. dieb. haustū, ischiadicis medeī. Folia cū semine illita ābusta sanāt.

BARBARI COROLL.

HYpericon, frutex est oleaceus et tenuis, acri odore, cubitali, nigro semine, cū hordeo maturescente, ut Plinius demōstrat. Caput hoc ad uerbū in syluestri Ruta supius a Diosc. repetitur.

Pli. li. 26. ca. 8.

BReuitati consulentes, monemus solum duo Hyperici genera facere Pliniū lib. 26. ca. 8. Primū hoc q̄d Corion uocari ait: & quartum in hoc ordine, quod mox a nobis tradeī Corindici, ab eo traditum: contra ea quæ a scriptore hoc docentur: dicente palam Ascyron Hyperici genus esse, & Androsæmon ab Hyperico & Ascyro differre tantum. &c.

VERG.

De Ascyro. CAP. CLXXIII.

ἀσκυροειδής

AScyrum, quod a quibusdam Ascyroides nominatur, Hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosius, maiores habens

N

C ramos, rubētia folia, tenuia. Flores luteos, & fructum resinosum, Hyperico non absimilem. Cuius attritu digiti fere cruentantur. Qua de causa Androsæmum uocauere. Vsus seminis ad ischiadicos. Potum in hydromelitis sextario, biliosa recrementa amplissime detrahit. Sed assidue dare oportet, donec sanitati restituantur. Illinitur et ambustis efficaciter.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5.

ASCYRON, & Ascyroides similia inter se sunt, ut inquit Plinius, sed Ascyron maiores habet ramos, Ascyroides uero ferulaceos, omninoq; rubentes. Semen utriq; in caliculis nigrum, pusillum. Comæ Ascyri tritæ, uelut cruentatæ apparent.

BARBARI COROLL.

SEparat Plinius Ascyron ab Ascyroide, duo eiusdem plantæ genera faciens. 27. uolumine, capite quinto. Describitq; priuatim & ex proprijs utranq; notis. Hic tamen unum, quod bifariā uocetur Ascyron. s. & Ascyroides esse tradit. Nec alibi, quod hactenus inuenerim, Ascyroides aliquod Dioscoridi est. Plinij tamen historia diuersitatis huius causam indicat. Ait enim ille. Ascyron & Ascyroides similia sunt inter se, sed Ascyros maiores habet ramos, qui Ascyroides uocatur, ferulaceos. &c. Similia inter se Plinius duo hæc ait esse, & sola magnitudine differre: quæ quoniam potest bonitate cœli terræq; fieri, a Dioscoride neglecta est. Vnumq; genus fecit, quod forte ante se herbarij alij duo fecerant: quos secutus Plinius, diuersam ab hoc uidetur Ascyri historiam tradidisse, quæ tamen una in utroq; est.

¶ De Androsæmo. CAP. CLXXIIII.

ἀνδρόσαιμον
διονυσιάς

ANdrosæmon, siue ut alij appellauere Ascyron, aut Dionysiadem, ab Hyperico, Ascyroq; differt: quod surculosum ac tenue sit. Rubentes rami, & folia Rutæ duplicia, aut triplicia. Quæ trita, uinoso succo manant. Complureis alas habet in cacumine, in uersus utrinq; digestas. In quibus flores pusilli, lutei, & in calyculis semen PaD paueris nigri, insigne lineis. Huius comæ tritæ, resinosum odorem reddunt. Semen drachmis duabus potum, biliosa excrementa pellit. Ischiadicis medetur, sed a purgatione aquam exsorbere oportet. Hærba ambustis illita medetur. Vulneribus sanguinem cohibet.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 5.

ANdrosæmon, non absimile Hyperico est, cauliculis maioribus, densioribusq;, ac magis rubentibus. Folia alba. Gignitur in uineis, fere medio autumno effoditur, suspenditurq;. Galenus Androsæmon duplex inquit est: Ascyron, siue Ascyroides, de quo supra uidelicet locuti sumus. Alterum Dionysias priuatim appellatum ab aliquibus. Vtriq; par effectus.

¶ De Cori. CAP. CLXXV.

κόρις

COris, quod aliqui Hypericon uocant, frutex est folio Ericæ, rubro, pinguiore, ac minore, non altior palmo, suauis, odoratus, acris. Potum semē menses trahit & urinas. Cōtra Phalangiorum morsus ex uino potum auxilio est. Rigoribus ex pipere, opistotonicis ex oleo aptissime illinitur. Radix uino decocta, potaq; defectis, opem ferre creditur. Sed laborantem inter potandū q̃optime coöperiri licet. Si quidē corpus totū desudabit, ex qua re pristinā agilitatē recuperabit.

BARBARI COROLL.

COris sub Tamarice nasci dicitur, folijs minus rubentibus, leniter aculeatum. Hippocrates Goren hanc uocauit, ut Galenus inquit, argumento seminis, q̃ Pupulæ similitudinem præsentat: quanq; sunt recentiores, qui Pupulam, siue Pupillam dicendo, herbam a Dioscoride Sium appellatam significent.

EX M. VERG. COMM.

A

VNdiq;, totoq; corpore rubentē Corin hanc nobis aliquot herbarij ostenderunt. Dico autem undiq;, & toto corpore, folijs, ramulis, & florum doliolis. Hic tamen rubere tantum folia ait. Natura Corim rubentem totam fere ostendit, uerum inæqualiter, aliquaq; parte magis: aliquaq; uero minus. Ob quam causam credimus & hunc, & Plinium ex ruboris abdantia, rubere tantum eius folia dixisse.

De Aiuga. CAP. CLXXVI.

GRæcis Chamæpitys, alijs Pitysorysis, alijs Orizelon, ijs qui Pontum incolunt Olocyron, alijs Bryonia syluestris, Athenis Ionia, Euboicis Sideritis, Magis Mineruæ sanguis, Latinis Aiuga, aut Cypripum, Dacis Dochela appellatur. Herba in terra repens, incurua, folijs semperuiui minoris, multo tenuioribus, hirsutis & pinguioribus, circum ramos densis. Odore Pinus, flore tenui, luteo, uel candido, radicibus Cichorij. Folia septem diebus in uino pota, regio morbo medentur. Et quadraginta diebus ex hydromelite, ischiadicos sanant. Dantur peculiariter urinæ difficultatibus, iocineris & renum uitijs. Torminosis prosunt. Ea apud Heracleam ponticam, perinde atq; antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti subacta. Trita in farinam, & cum fico in pilulis sumpta, aluum emollit. Excæpta melle cum æris squamma & resina purgat. Apposita ex melle, uuluæ uitia extrahit. Mammarum duricias discutit. Vulnera glutinat. Vlcera quæ serpunt, cum melle illita cohibet.

χαμαιπίτυς

B

BARBARI COROLL.

CHamæpitys, & Aiuga, siue Abiga dicitur a latinis propter abortus. Inuenio et Ibigam uocari: quod nomen fere seruant hodieque Illyrici, nostrum uulgus Iuam. Est ubi appelletur, ut inquit Plinius, etiam Tus terræ, tria eius discrimina reddēdo. Vnum sesquipedalibus surculis, flore Pinus, & odore. Alterum breuius & incuruū. De tertio dicemus paulo post, sua mentione. Recentiores aliam Chamæpityn nouerunt, eiusdem (ut ipsi arbitrantur) effectus, folio Saluiæ rimoso, angustiore tm̄, & ad radicē maiore, flore subcādido, ac luteo, e folliculis schareę. i. cristę gallinaceę similibus, sapore Pinus, in maritimis mōtibusq; nascentem, nigro semine: quæ non serpit. Chamępityn Athenis, alij Dionysiam, alij Didoniam, alij (q̄d uerius existimo) Ioniam uocari scribunt, ut Apollodorus, & Athenæus. Item alij Holocyron, ut Dioscorides, & q̄s mō nominauimus. Alij Holocleron, ut Paulus. Credo librariorum culpa uariatū fuisse in uocabulo: sed res constat, satis est. Nicander Ionida quandam herbam nominat, fortasse Chamępityn significare uoluit, pumilam & humilem eam dicendo.

Pli. lí. 24. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

PLinium imitati ante nos interpretes alij, quocūq; loco nos Piceam in hoc capite diximus, ubiq; Pinum dixerunt. Ille enim. 24. uolumine, capite. 6. Chamæpityn describens, flore Pinus, et odore esse dixit. Idem non multo post Pityusam pariter describens, Frutex est similis Piceæ ait, eandem in duobus nominibus græcorum Pityn diuersa interpretatione ostendens. Per cuius uestigia ingressus Barbarus, eadem uarietate quam Pityn primo uolumine Piceam dixerat, hoc loco Pinum dixit. Nobis quod semel primo uolumine dictum probatumq; fuit, seruare hoc loco etiam placuit: poteruntq; cupientes ex nostra Piceæ commentatione causas, rationesq; nominum huiuscemodi cognoscere. Quia Piceam olent folia eius, Chamępitys dicta herba hæc est. Quę etiam causa fuit, ut Tus terrę uocaretur: q̄m totius Pinorum generis resina Tus olet: hęc autem Piceam. Triplex Chamæpityos huius genus est, diuersis inter se partibus alijs, sed eodem Piceæ odore: ob quam causam creuerunt per tempora tam multæ eius appellationes, alijs plantis, alijs eas comparantibus herbarijs, & ex his, illisue notis eas describentibus.

C

¶ De altera Aiuga. CAP. CLXXVII.

Alterum est genus Aiugæ, cubitalibus ramis, in anchoræ speciem incuruatis, prætenuibus, coma præcedentis, flore candido, semine nigro. Hæc Pinum redolet. Tertia mas nominatur, paruula, folijs exilibus, albis, scabris, caule aspo, cãdido, luteis florib. semine iuxta alas. Resipit hæc Pinũ. Vim eandẽ obtinet, sed nõ usqꝫadeo efficacem.

BARBARI COROLL.

De Chamæpitye secunda dictum est in prima.

¶ Chamæpitys tertia folijs scabris, caule digitalis crassitudine aspicitur.

¶ Finis LIB. Tertij.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Quartus,

IO. RVELLIO interprete.

D



In superioribus libris, amãtissime Ari, tradidimus de odoramentis, oleis, arboribus, unguẽtis, animalibus, frumentis, oleribus, radicibus, succis, hærbis, seminibusqꝫ. In hoc autem Quarto disseremus de radicibus, & eis quæ restant hærbis.

¶ De Betonica. CAP. I.

κίστρον ψυχότροφον

Cestron Psychotrophon uocitatur, quoniam frigidis locis inueniatur. Latini Betonicam appellant. Hærba est, caulem ferens tenuem, cubiti altitudine, aut maiorẽ, quadratũ, folia Quercus, mollia, longa, in ambitu diuisa, odorata, prope radicẽ maiora. In sũmis caulibus, semẽ ueluti Satureiæ spicatũ inest. Decerpta huius folia siccantur, plurimos ad usus. Radicibus nitit̃ ut Veratri tenuibus. Quę ex hydromelite in potu, pituitosam uomitionem euocant. Folia dari debent ruptis, conuulsis, mulieribus uuluę malo oportunis, & ad laxandos uteri strangulatus, drachmæ unius põdere cũ hydromelite. Tres in uini sextatio drachmæ, contra serpentiũ morsus ebibunt̃. Hærba magna utilitate illatis a serpente uulneribus illinit̃. Aduersus etiam uenena, drachma ex uino pota conuenit. Præsumpta ea, si uenenũ hauriatur, nihil nocebit. Vrinam ciet. Aluum subducit. Medetur comitialibus, & insanis, pota ex aqua, & iocineris lienisqꝫ uitijs, drachmę pondere in aceto mulso. Concoctionẽ adiuuat, si qs ea fabæ magnitudine secundũ cœnã cum melle cocto deuorarit. Modo consimili acide ructantibus ꝓpinat̃.

A

Stomachicis eam manducare, & succũ deuorare proderit, si postea dilutum uino sorbeatur. Datur sanguinem exscreantibus tribus obolis, cum diluti uini, aut lactis cyatho. Ischiadicis, renum & uesicæ doloribus ex aqua. Aquæ intercutem binis drachmis ex hydromelite. Regio morbo laborantes recreat. Menses pellit, drachmæ pondere cum uino pota. Aluum purgant drachmæ quatuor potæ, in hydromelitis decem cyathis. Facit cum melle ad tabem & purulentam exscreationem. Folia sicca, tritaq́ꝫ, fictili uase reconduntur.



HERMOLAI BARBARI
Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriarchæ Corollariorum LIB. Quartus.

Pli. li. 25. ca. 8.

CEstron a Vetonibus inuentam in Hispania, Betonicam in Gallia nominari cœptam putant. Alij Chironem, alij Comistem, prophetæ Hieraca, Thuscia Indicem, alij Pendouiam, Syri Periponion, alij Sideritin, alij Theriopauon, alij θεῖαν ῥίζαν, hoc est, radicem diuinam, in Italia Serratulam uocauere. Caulem habet interim cubitorũ duum, a radice spargens folia fere Lapathi, ut Plinius inquit, serrata, semine purpureo, ut idem autor est, seu stamine purpureo, ut Dioscorides, qui hoc dicet in altera mentione Betonicę. Fit uinum ex eä, & acetum medicis. Multum differt specie, non effectu alia Betonica, ut Paulo Aeginetæ placet, unicaulis, ramulos habens Pulegij, tenuiores, & gustu fatuos, in petrosis fere proueniens.



MARCELLI VERGILII
in Dioscoridem A N N Orationes abbreuiatæ.

B

QVod forte desyderauerit aliquis, non relinquemus. A uarietate & copia remediorum Cestron a græcis dictam fuisse, qui multa alia una hac appellatione indicauerunt. Telum primo, quod persico bello inuentum fuerit. Opus interpunctum, acuue pictum. Veneris & fœminarum ornatum, & si priuatim Cestos hic dicatur. Libri præterea a uarietate subiecti, ab aliquot græcis hoc titulo inscripti sunt. Sic etiam Plinius aliquando Ebur Cestrũ, id est, picturatum dixit. Latini ab inuentoribus cognominatã Vetonicam semper uocauerũt.

De Bretanica. CAP. II.

βρετανική
βεττονική

BRetanica, aut Vetonica, folia habet syluestris Lapathi, sed nigriora, & densiora, gustu adstringentia. Radicem tenuem et breuem. Caulem paruũ emittit. Folijs exprimitur succus, qui igni aut sole cogit̃. Vim habet adstringentẽ. Priuatim depascentibus oris, et tonsillarũ ulcerib. cc̃omodatã. Valet etiã ad reliqua, q̃bus adstrictiõe est opus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 3.

BRitanica, in insulis Oceani, aut in confini Britaniæ Oceano reperta est, folia habens oblonga, nigra, & radicem nigram, succusq́ꝫ eius exprimitur & ex radice. Florem Vibones uocant: qui collectus, anteq́ꝫ tonitrua audiantur, & deuoratus, securos in totum reddebat milites Cæsaris germanici a morbis, quos medici Stomacaccẽ & Scelotyrben dicebant. Siquidẽ in Germania trãs Rhenum, castris ab eo promotis, maritimo tractu, fons erat aquę dulcis solus, qua pota, dentes intra biennium deciderent, compagesq́ꝫ in genibus soluerentur: quibus incõmodis in Arabia quoq́ꝫ Romanas legiones tentatas fuisse Augusti Cæsaris principatu, Helij Galli ductu, Strabo refert. Sed quærunt nonnulli, quamobrem Vibones dicant̃ huius herbæ flores. Diuinare non ausim. Cęterũ Strabo autor est, apud Vibonem in Brutijs repertũ, coronis flores nectere, in eum quoq́ꝫ locum propter flores e Sicilia migrasse Proserpinã. Propinqua est & Viboni Petilia: quæ nomen Petilio flori dedit in Lucanis autumnali, et circa uepres nascẽti: tm̃ colore cõmendatur, q̃ est Rosæ syluestris: mirumq́ꝫ in eo flore inflecti cacumẽ, nec nisi intorto folia nasci, paruo calice, ac uersicolore, luteum semen includente. Hunc dixi ab oppido Lucaniæ uideri appellatum. Nisi q̃s a Petilio Romæ luco, itemq́ꝫ Petilino altero existimet. Alioq̃n Petilus, pro exili capitur lucillio. De hac itaq́ꝫ Britanica Dioscorides in præsenti loquitur. Est & Cantabrica in Hispania, per eiusdem Augusti tempora a Cantabris inuenta, nascens ubiq́ꝫ,

Strabo lib. 6. geographię.

C caule iunceo, pedali: in quo sunt flosculi oblongi, uelut calathi, & in ijs semen per q; minutum.

EX M. VERG. COMM.

SCelotyrbe malum, quo Plinius ait compages in genibus solui, Galenus in diffinitionibus suis his uerbis descripsit. Resolutionis genus Scelotyrbe est, qua recta totus ingredi homo nequit, sed aliquando sinistrum latus in dextrum, aliquando dextrum in sinistrum circumfert, aliquando crus post se trahit, non aliter q; ualde accliues locos ascendentes. ¶ Sequitur Britannicam in cunctis fere grecorum codicibus alterum Vettonicę caput, superstitiose & imprudenter huic scriptori adiectum. Id in antiquissimis, quos habemus Dioscoridis graecos latinosq; codices, nullibi legitur. Nec uerisimile est, post tractatā semel totam Vettonicam, intercedente alio capite, de eadem iterum agendum huic scriptori fuisse. Accedit his quod in plerisq; alijs etiam diximus, nihil in hoc scriptore maiestate eius indignius, nec cui minus credere oporteat, q; ubi superstitiosum aliquod, & ad religionem nostram pertinens ab eo docetur. Poterunt legentes quod dicimus, ex his quae alij interpretes reddiderunt, censere. Nobis non placuit religionem naturae miscere, & quae tam longo interuallo distant in scriptore hoc eadem facere. Vana hominum mortalitas haec primum infert: mox imprudentia & salutis studium excipit: exceptaq; per manus diu feruntur. Nisi prudentior aliquis, quod sapientes pręcipiunt, de genere in genus non transeundum esse alios monuerit.

¶ De Vettonica. CAP. III.

βεττονική

VEttonica nascitur in pratis, & montibus, locis mundis, & opacis, circa frutices. Animas hominum & corpora custodit, nocturnas ambulationes, & loca sancta. Grauibus somnis resistit. Ad omnem medendi usum commendata. Radicem habet rubram, odoratā, porracea folia, medio eorum puniceo, in recto calamo triangula, floribus in cacumine purpureis. Farina recentis uulneribus capitis indita, D dolorem finit. Vulnera glutinat. Fracta ossa extrahit. Sed quotidie imponi debet, dum persanescant. Dolori capitis medetur, si iure decocti perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix suffiatur.

BARBARI COROLL.

CAput hoc, non in omnibus codicibus inuenias. Illud mirum qbusdā, q; Plinius Betonicę folia Rumici scribit similia: hoc Britanicae Dioscorides assignat, cum Betonicae querna potius uisantur. Nec illud minus licet mirari, quamobrem mentiões duas Betonica meruerit. Nisi qs duo quoq; gña Betonicae demonstrata nobis a Dioscoride contenderit. Duas & Paulus Aegineta Betonicae facies intelligit, effectu parili, ut praediximus.

¶ De Lysimachia. CAP. IIII.

λυσιμάχιον
λύτρον

LYsimachia, quam aliqui Lytron appellant, caules emittit cubitales, altioresue, fruticosos, tenues, prodeuntibus geniculatim folijs, tenuibus, salicis figura, gustu adstringentibus, flore ruffo, aut aureo. Gignitur in aquosis & palustribus. Foliorum succus adstringente sua ui, sanguinis reiectionem supprimit. Dysentericis potui datur, aut infunditur. Mensium abundantiam sistit, in pesso. Sanguinis profluuio subuenit, si nares ea haerba obturentur. Vulnerum cruorem cohibet. Acerrimum nidorem suffita reddit. Qua de causa serpentes fugat, & muscas interficit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.7.

LYsimachiō, & Lysimachios, & Lysimachia uocat. Inuenit hāc Lysimachus. Folia eius uiridia, ramuli erecti, odore graui, flos purpureus, fruticosusq;, ut Pli. uerbis utar. Vis huius herbę

tãta, ut iumẽtis discordãtibus iugo imposita, asperitatẽ cohibeat, Patauij demõstrata nobis est. A

❡ De Sanguinaria, seu Polygono. CAP. V.

πολύγονον

POlygonum Arrhen, aliqui Polygonatum appellant, alij Cynochalam, alij Heracliam, alij Asphalton, alij Chiliophyllon, alij Clema, alij Polycarpon, alij Carcinethron, alij Teuthalida, alij Myrtopetalon, alij Cnopodion, alij Zaritheam, alij Pedalion, Aegyptij Telphin, aliqui Stemphin, Magi Genituram herois, aliqui Vnguem muris, Latini Sanguinariam, aut Seminalem, Aphri Chulum. Ramos habet teneros & molles, frequentibus geniculis cinctos, qui per terram, ut gramen repunt. Folia Rutæ, sed molliora, plenioraq;. Semine sub omnibus folijs turgescente. Vnde marem appellari uolunt. Flos ei candidus, aut puniceus. Vis epoti succi est spissare, ac refrigerare. Prodest cruentæ exscreationi, choleræ, alui fluctionibus, & urinæ stillicidio. Vrinam aperte ciet. Cum uino potus, contra serpentium morsus auxiliatur. Datur in febribus per horam ante significationes. Fœminarum profluuia impositu sistit. Idem succus purulentis auribus instillatur. Facit eximie ad genitaliũ ulcera, cum uino adiecto melle decoctus. Stomachi feruori, sanguinis reiectionibus, ulceribus quæ serpũt, ignibus sacris, collectionibus, tumoribus, & recentibus uulneribus folia illinuntur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 12.

B

POlygonon, & Caligonon appellatũ uidetur a multitudine seminis, ꝓpterea Seminalis in latino dicit̃: q̃q; & Sanguinalis, & Sanguinaria uocat̃. Alij a densitate fruticis, alij a frequẽtia geniculorũ arbitrant̃. Quidã & Halmada noiant. Inueniunt̃, qui fœminã esse hanc contẽdant, marẽ aũt maiorẽ, minusq; nigrũ, & geniculis densiorẽ. Herbarij nullã magis aridã, q̃ Polygonon seruãt. Dioscorides Polygonon quibusdã locis uocari tradit Pedaliũ. Plautus quidẽ ita in Gurgulione appellat odoratæ genus herbæ.

Tu Rosa, tu Crocus, & Casia es, tu Pedalium.

Aut certe unguẽti nomẽ est in ea fabula Pedalion. Forasse uero nõ Pedaliũ, sed Bdelliũ in poẽta eo legeris. Polygonon Aetius & ἡλιοβοτάνην, hoc est, solis herbã dici meminit, uulgo Centinodia, & Corrigiola. Proserpinacã in Plinio, sunt qui Polygonon accipiãt, dicẽte uulgarẽ herbam esse Proserpinacã, eximij aduersus scorpiones remedij: & lassitudinẽ, si linguæ subijciat̃: si deuoret̃, uomitionẽ sequi salutarẽ. ut corrupte legat̃ in Diosc. hoc loco, stopinaca pro Scorpinaca, siue Proserpinaca: quãdo utrũq; nomẽ Polygono tributũ uideas in eo libro, qui. L. Apuleij fuisse credit̃ a multis. Illud mirari subit, ꝙ Plinius eodẽ capi. Proserpinacã, & Polygonon, quasi diuersas herbas demonstrat, & utrãq; ad anginas cõmendat. 27. uolumine.

EX M. VERG. COMM.

SAnguinariam Plinius Sanguinalem, Columella græcam Polygonon uocant: ille. 27. uolumine capite. 12. hic libro. 7. capite. 10. Nec fuit Romanis scriptoribus alia nominis ratio, q̃ ex ui & usu eius, qui sentientes sanguinẽ exspuentibus, cruentisq; intestinorum torminibus eam mederi, ex meliore hac potestate nomen illi fecerunt. Græci contra, a seminis copia, uel geniculorum, quos habet frequentia, cognosci eam uoluerunt. Vtrunq; enim Polygoni uox significare potest. Siquidem genti illi gonos, genitura, & semen: gony uero genu, & diminutiua forma geniculus est.

❡ De Sanguinaria Fœmina. CAP. VI.

SAnguinaria Fœmina fruticat uno caule, arũdini teneræ simili, densis geniculis, & in se tubarum modo farctis, tuberibus articulorum eminulis, torulisq; cingentibus. Folijs Piceæ. Radicis nullus usus. Na=

C ſcitur in riguis. Huic quoq; ſpiſſandi, refrigerandiq; natura, ad eadem ualens, ſed inefficacior.

BARBARI COROLL.

POlygoni quatuor genera Plinius exiſtimat, Marem, & Fœminam, Tertium Oreum, hoc eſt, montanum, quod & deſcribit eadem forma, qua Dioſcorides hic Fœminã. Quartũ genus Polygonaton priuatim appellatur: de quo protinus indicandum nobis eſt.

EX M. VERG. COMM.

QVotquot hactenus uidere Dioſcoridis græcos codices licuit, in extrema capitis huius parte eodem intellectu, & ijſdem uerbis oſtendunt, fœminam Sanguinalem herbam in cunctis maſcula minus efficacem, & ignauiorem eſſe. Plinius etiã eodem libro & capite, hiſtoriam, & medicinã eius tractãs, inefficacius q̃ ſuperiora (plura em̃ Polygoni genera ille fecerat) hoc genus eſſe ait. Solus Paulus Aegineta in.6. Polygoni uires numerãs, contra & his uerbis decreuit. τό δὲ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος ἰσχυρότερον, quod eſt, Fœmina aũt Maſcula ualidior, & efficacior eſt. Quo fit, ut oporteat, quemadmodũ & Plinius indicat, credere diuerſas ex ſexu Polygoni notas omnibus locis, & gentibus non fuiſſe eaſdem, ſed uariatis appellationibus, quæ græcis uerbi cauſſa Maſcula Sanguinalis erat, latinis Fœmina eſſet: ſicq; ediuerſo, Plinij, cuius ætate uaga hæc nomina, etiã erant uerba, hac in primo genere ſunt. Qui plura genera Polygoni faciunt, hanc Marem intelligi uolunt. Idq; Dioſcoridi cõuenit. Mox paulo poſt. Necnon inueniuntur, qui hanc Fœminã eſſe dicãt: quod Paulo Aeginetæ cõuenit, qui Fœminã potentiorem Maſcula dicens, ſexus notam hanc, ex aliorum indicatione tradidiſſe uideri debet. Eamq; ob cauſſam, nihil in huiuſcemodi, niſi facto prius periculo, certũ conſtitui modo poteſt: tam multis locis & gentibus res aliquando, nomina autem ſemper uariant.

De Polygonato. CAP. VII.

πολυγόνατον

POlygonatum naſcitur in montibus, frutice cubito altiore, folijs Lauri, latioribus, & læuioribus, ſapore mali Cotonei, aut Punici, D cum quadam adſtrictione. Flores per ſingulos foliorũ exortus promit, candidos, folijs numeroſiores, incæpta a radice ſupputatione. Radicem habet albam, mollem, longam, crebro geniculatam, denſam, graueolentem, digitum craſſitudine æquantem. Quæ uulneribus efficaciter illinitur. Quinetiam maculas in facie delet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.12.

POlygonaton Dioſc. montanũ Polygonon, ſyluestre Plinius intelligit, etiãſi deſcriptio fortaſſe diſſonat in plæriſq;. Arbores inqt pene mõ fruticat radice lignoſa, ſtirpe Cedri rubicũdo, ramis Sparti, binũ palmorũ, nigris, geniculorũ ternis, quaterniſq; articulis, odore quodã, ſiue guſtu faſtidiẽdo: q ne explicari quidẽ recte poſſit, ut Paulus Aegineta ſcribit, & eo prior Gale.

EX M. VERG. COMM.

INter Polygoni genera, quæ a Plinio plura ex aliquorũ hiſtoria numerantur, Polygonatos hæc refert. Nobis tamẽ toto genere differre hæc ab illa uidet. Iacet em̃ (quod præcipuũ inter eas diſcrimẽ ſit) & graminis modo per terrã ſpargitur Polygonus: Polygonatos autẽ cubitali, & fere ſemper proceriore caule erigit. Vidimus nos, quinto, & ſexto deinceps foliorũ ordine ad eam altitudinẽ ſurgentẽ: quæ a radice ſtatim exiguis interuallis, per caulẽ uſq; ad ſummũ uirebant laurinis, ut hic ait, ſimilia. Flores ipſi non uidimus. Iampridem em̃ Auguſto menſe defloruerat herba, quæ nobis prolata eſt. Nulloq; magis indicio, q̃ radice Polygonatum ſe oſtendebat: quæ longitudine pedali, colore albeſcente, frequentioribusq;, q̃ in gramine geniculis turgebat. Vtq; conijcere licuit, nihil Polygono congenerẽ multis hanc fecit, q̃ geniculorum pariliſq; in utraq; frequentia. Verumtamen, ut paulo ante dictum a nobis eſt, exceptis his, diuerſa in Polygonato, & alia a Polygono cætera nobis uiſa ſunt.

De Clematide. CAP. VIII.

κλημάτις

CLematis Græcis, alijs Phyleterion, ab alijs Daphnoides, ab alijs Smyrnoides, aut Polygonoides appellatur. Læto, pinguiq; ſolo

prouenit, iuncos ſpargens exiguos. Folia Lauri figura & colore, multo minora. Folia cum caulibus in uino pota, alui profluuia, & dyſenterias ſedant. Subdita in peſſo, cum lacte & roſaceo, aut cyprino, cruciatibus uuluæ medentur. Dolores dentium commanducata finit. Impoſita ſerpentium morſibus, iuuamentum pręſtat. Fertur etiam contra aſpidum ictus ex aceto pota opitulari. Gignitur ſolo inculto. A

BARBARI COROLL.

Clematis hæc, ſiue Clematitis Aegyptia cognominatur, quoniam Aegyptus hanc maxime gignat, prælonga, tenuiſq; in prouerbiũ uſq; ceſſit, κλημάτις αἰγυπτία. ita nominãdo eos, qui procero & nigro ſunt corpore: ut eſt apud Phalereum Demetrium. Pli.li.24.ca.15.

De altera Clematide. CAP. IX.

EST & altera Clematis, quam aliqui Epigetin, Aegyptij Philacrion, Romani Ambuxum uocitant. Viticulos emittit rubeſcentes, lentos. Folium guſtu admodum acre, ac exulcerans. Repit per arbores, ut Smilax. Semen tritum, pituitam bilemq; detrahit, in aqua, aut hydromelite potum. Folia eius illita, lepras purgant. Cum Lepidio conditur ad cibos.

BARBARI COROLL.

Clematis ſecũda, ſiue Clematidis, Smilaci, hoc eſt, Hederæ Ciliciæ ſimilis effingit, geniculata & ipſa, repenſq; per arbores. Hanc, aut non diſſimilẽ (ut puto) Plinius eſt ubi Echiten, & Laginen uocarit, & tenuem Scamoneam: quia pedales, folioſos, non diſſimiles Scamoneæ ramos habeat, niſi q minora, nigrioraq; ſunt folia. Inuenit in uineis, aruiſq;: parat cibis, ut olus cũ oleo & ſale. Sit hic frutex, qui Cõuoluolus a noſtris dicit, cuius flos Lilij rudioris figurã prębet, ob id & Liliaſtri quoq; nomẽ habens: & uulgo etiã Liguſtri (q̃q; Liguſtrũ proprie cyprius eſt) æſtimaturi iudicent. Nam & foliũ ei pinnatũ eſt, ut Scamoneæ, nec Smilaci diſſimile, Volubilis maioris noĩe. Semẽ nigrũ, triangulũ, in folliculis acinorũ ſpecie, qui nũero tres habent, in uinetis, aruiſq;. De hoc Plinij uerba ſubijcimus. Eſt inq̃t flos, nõ diſſimilis Lilio, in herba quã Cõuoluolũ uocãt, naſcens per fruteta, nullo odore, nec crocis intus, candorẽ tantũ referẽs, & ueluti rudimentũ naturæ Lilia facere condiſcentis. Inuenio qui Periclymenon uocent Cõuoluolũ, atq; ita pictam in Græcis codicibus uidi. Sed uera Periclymenos alia eſt, ut poſt liquebit. B *

Habetur & Clematis tertia, Centunculus a noſtris appellata, roſtratis folijs, ad ſimilitudinẽ capitis penularũ, iacens in aruis. Dioſcorides & Gnaphalion herbam, Centunculũ a latinis dici meminit: q̃q; non habeo compertũ, eadẽ ſit, an diuerſa Gnaphalion, a tertia Clematide. quãdoquidẽ & medicinæ congruunt: & apud nos utraq; Centũculi nomẽ habet. Sciendũ Galeno teſte, Dioſcoridẽ hoc loco de prima tantũ Clematide locutũ: quæ non ſimpliciter Clematitis, ſed Clematitis Daphnoides, aut Myrſinoides, aut Polygomoides appellãda eſſe uideatur. De ſecunda uero Clematitide, quã & abſolute Clematitin uocari tradit, in quarti huius libri fine ſcriptũ eſſe, non hic exiſtimat. Addidere tamẽ librarij utroq; loco eam, quod & in alijs herbis fecere. Pamphilus duas Clematides in unũ confudit. A Galenoq; ob id inceſſitur iure. Idem uidetur & Plinius feciſſe, medicinas aliquot prioris, ſecundæ tribuendo. Pli.li.27.ca.12. 24.cap.10.

FVisse quondam plures Clematidas, Plinius manifeſte. 24. uolumine capite. 15. indicat. Sed exceptis duabus his, nõ ueras fuiſſe Clematidas alias, ſed ſola uiticularũ rõne hoc nomen ueniſſe, teſtes in græcis, hic ſcriptor primũ, qui nullam aliam in medica materia ſtirpem hoc nomine deſcribit: mox Paulus Aegineta lib. 6. his uerbis utrãq; deſcribens. Clematis, quã alij Daphnoides, alij Myſinoides uocant, uiticulã habet longam craſſitudine iunci, quem Oloſchænum dicunt: folium uero Lauri. &c. Altera autẽ quæ arboribus Smilacis Hederæ modo aduoluitur. &c. Fuerunt qui poſteriorem hanc Conuoluulum crederent. Cuius flores Lilia candore, & amplitudine æmulantes, certare cum nobiliſſimo flore uoluiſſe uidentur: quos etiam Plinius aliquando dixit Rudimentum naturæ eſſe, Lilia facere condiſcentis, ubiq; & omnibus notiſſimos. Verum ex huius hiſtoria, in qua rubentes uiticulæ illi aſſignantur, Conuoluulo conuenire non uidetur. Tacuiſſe præterea de floribus, qui tam egregia ſpecie in Conuoluulo VERG.

C florent, aliam ab illo Clematida esse arguit. Nobis inclinat animus Smilaci congenerem Clematidem hanc esse. Non tamen pro comperto hoc decernimus. Quod autẽ hic ait, uocari Epigetida, humilem terrestremq; significat, facto a terra, quam Græci γῆν uocant, nomine: quasi terraneam dicas, quoniam scilicet nisi alias scandat stirpes, per terram spargitur.

¶ De Polemonia. CAP. X.

πολεμώνιον
φιλεταίριον

POlemoniam alij Phyletęriam, Cappadoces Chiliodynamin appellant. Ramis exilibus, in uersus utrinq; digestis. Folijs paulo q̃ Rutæ maioribus, ac longioribus, Calaminthæ, aut Sanguinariæ proximis. Quibus in summis corymbi dependent, nigro semine. Radice cubitali, albicante, radiculæ simili. Nascitur in montosis & asperis. Bibitur in uino radix contra serpentes & dysenteriam. Et ex aqua aduersus urinæ difficultatem & coxendicum cruciatus. Datur ex aceto drachmę pondere lienosis. Eadem scorpionis plagę alligatur. Tradunt, eum qui radicem gestauerit, a scorpione non feriri, eumq; si ictus sit, nihil molesti passurum. Dentium dolorem mansa mitigat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.6.

POlemonium, siue Polemoniã, alij Philetęriam, a certamine regum inuentionis appellauerunt. Radice crassa, nigro semine. In Plinio & Melemoniũ uocari herbam quandam inuenias, uomituris utilem: tamen haud certus sum, ecquid corrupta sit in ea uoce lectio.

EX M. VERG. COMM.

OFficiosa certe uoluntas nõ deest, urgetq; in Polemonia hac, ut moneamus legẽtes. Quã hic, & Plinius dixerũt in Cappadocia a multitudine uirium χιλιοδύναμιν, quod est, mille uires habentem uocari, in antiquissimis Græcorum & Latinorũ scriptoris huius codicum, qui mihi sunt, non Chiliodynamin, sed Chelidoniam manifeste legi. Non cõuellenda tamen ob id duorum scriptorum tam certa auctoritas & fides. Ob eam caussam & nos ex cõmuni lectione uocem uertimus. Illud contra in dubio est, dissidentq; Dioscorides & Plinius in radicis historia. Hic ait πηχαίαν esse, quod est, cubitalem: Plinius. 25. uolumine capite. 6. Polemoniã describens ait, Cappadoces Chiliodynamin uocant, radice crassa: quasi non πηχαίαν, sed παχεῖαν legerit. Nos neq; in græcis, neq; in latinis aliter q̃ cubitalem legimus. Plinius tamẽ uel sic forte persuasus, uel uocis uicinitate decæptus, pro cubitali, crassam reddidit. Nisi forte, q̃d hic ait, Lanariæ herbæ radici similem ad crassitudinẽ ille rettulit. Diximus id, quoniã non parui refert, in deprehendenda Polemonia, cubitalem, aut crassam radicem obseruasse.

D

¶ De Alo. CAP. XI.

σύμφυτον

SYmphyton petræon, id est Alus, nascitur in petris, ramis tenuibus, paruis, Origano similibus, capitulis Thymi, surculosum totum, odoratũ, gustu dulce, saliuam ciens. Longa radice, subruffa, digitali crassitudine. Decoctum in aqua mulsa, & potum, pulmonis uitia purgat. Sanguinem reijcientibus, & renum malis ex aqua datur. Ad dysenteriam, rubraq; fœminarum profluuia in uino decoctum. Ad conuulsa uero & rupta, ex aceto mulso bibitur. Quin & commanducatum sitim sedat. Faucibus asperis subuenit. Vulnera recentia, enterocelasq; conglutinat, & illitu cohibet. Carnes autem cum Symphyto decoctæ cõalescunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.6.

SYmphyton Petræum, nos Alum gallice uocamus, folijs paruis, ramis tribus, aut quatuor a radice. Nascitur in petris, ideoq; Petræum cognominant. Symphyto autem Græci nomen imposuere, quoniam consolidet. Hanc Veneti Cotoneam appellant, ut inquit Plinius, Rosæ radicis, alibi albæ, alibi nigræ.

EX M. VERG. COMM.

A

QVæ est constipandi, consolidandiq; egregia utriq; Symphyto uis, nomen illi in græcis id fecit. In posterioribus autẽ latinis inconcinne quidem, sed aperta significatione Consolidam uocari eandem persuasit. Et quoniam duo saltem genera eius sunt. Alterum, de quo nunc agimus, quoniã in petris nascitur, Petræum antiquitas nominauit. Alterum uero simpliciter Symphyton, Iactant tamẽ præter hæc nostræ ætatis herbarij plura alia Consolidæ genera se inuenisse, quę medicis, & illis censenda relinquimus. Dioscoridem enim latinũ facimus, non omniũ aliorũ dicta & decreta cõaceruamus: p̃sertim duo, & hæc tantũ gñа Symphyti tractante etiã Paulo Aegineta, qui habere hoc Symphyton ait aliquid, q̊d incidat, ideoq; purget, quæ in pectore & pulmonibus purulẽta concreuerũt: habere etiã aliquid q̊d adstringat, qua ui sanguinis exscreationibus medeatur: habere humiditatẽ, qua sitim arceat: discutere præterea, constipareq; corpora: & ne longiores simus, ex contrarijs aliquibus uiribus constare.

De altero Symphyto. CAP. XII.

ESt & aliud Symphyton, quod aliqui Pecton, Romani Soldaginem uocant. Id caulem emittit bicubitalem, aut maiorem, crassum, leuem, angulosum, inanem, quasi fungosum: circa quem breui interuacante spacio, folia exeunt angusta, linguæ Bubulæ proxima, oblonga, hirsuta, caule secũdum angulos quosdam striato. Folijs tenuibus, ex alarum sinu prodeuntibus. In quibus flores lutei, rutaceis similes, & uerbasci semina emicant. Tam caulis q̃ folia, aspera lanugine horrent, tactuq; pruritum concitant. Radices demittuntur foris nigræ, intus candidæ, uiscosæ. Quarum est usus. Tritæ et potæ, cruentis exscreationibus, ruptisq; proficiunt. Recentia uulnera illitæ conglutinant. Carnes quoq; si concoquantur, cogunt additæ. Inflammationibus, præsertim sedis, cum Senetionis folijs, utiliter illinuntur.

πηκτόν

B

BARBARI COROLL.

HOc Galenus Symphyton mega, id est, magnum cognominat, nec gustu dulce, nec odoratum, ut superius. Herbarij recentiores tria Symphyti, seu Consolidæ genera constituunt, præter Petræum: quod ne cognoscunt quidem. Magnum, de quo hic agitur. Minus, sed radice intus & foris alba, fere bulbi effigie rotunda. Minimum, flore in spicam purpureo, ac folio quidem Origani, ut Petræum, sed in humidis genitum, radice lignosa, superuacua, nec odorata, nec dulci, nec saliuam ciente: quæ sunt in Petræo omnia.

De Holosteo. CAP. XIII.

HOlosteon quadrantalis hærbula est, humi repens, folijs uiticulisq; Coronopo, aut Gramini proximis, gustu adstringentibus. Radice alba, prætenui usq; in capillamẽti speciem, longitudine quatuor digitorum. Nascitur in collibus terrenis. Vsus eius ad rupta in uino pota. Nam & carnes coguntur, decoctionibus addita.

ὁλόςεον

BARBARI COROLL.

HOlosteũ sine duricia est herba, etiãsi ab osse nomẽ habuit, per antistrophen uidelicet, hoc est, ex aduerso a Gręcis appellata, sicut Fel dulce, folijs angustis. Nascit̃ in collibus terrenis.

EX M. VERG. COMM.

EX aduerso græcis Holosteon herba hæc dicta est. Toto corpore em̃ & undiq; osseam uox illa significat: cum tamẽ tenerior, & fragilior ea sit, longeq; ab ossium duricie discesserit. Quærendum in ea, quo nam modo trium, aut quatuor digitorum altitudine eam hic dicat a terra extolli? & an digitos per longitudinem continuatos, an ut in antiquorum palmo erant, per crassitudinẽ coniunctos, & sibi suppositos indicet? Nobis in posteriorẽ hanc partẽ inclinat animus. Nã quatuor digitorũ per longitudinẽ mẽsura, alijs poterat, et debuerat uocibus indicari.

C

De Stœbe. CAP. XIIII.

στοιβὴ

STœbe, quam alij Tobion, Romani Stipam uocant. Vulgaris est noticiæ. Cuius semen & folia stringunt. Quapropter decoctum dysentericis infunditur. Auribus quoq; purulentis instillatur. Illita folia, oculis ab ictu cruentis prosunt. Erūpentis sanguinis impetus cohibent.

BARBARI COROLL.

Pli.li.21.ca.15. lib.22.cap.11. Theoph.li.1. &.6.plant. Strabo.li.16.

STœben Theophrastus & Plinius Phleon quoq; dici tradidere. Pollux Phlun, cuius lanugine mulieres ad lixiuiū utantur. Molle inquit Theophrastus, & pla centaceum est Phleon, colore subrubido. Meminit & Aristoteles, sed a Theodoro Flaus uertitur. Fœminā in eo accipi, quæ sit sterilis, & ad nexus utilis. Vnde Phöinas uestes in Herodoto qs legat & Pausania, quibus aues in Arabia Stymphalides, ut uisco cęteræ capiant: cum alia materia nō resistat earū rostris. Nam et in Aethiopia Arabię aduersa nasci Phleon testis est Strabo, flumine pręsertim, q̄d Cinnamo semina disterminat. Orchomenio lacu numerosum id haberi: a quo & nomen Phleos: etenim Græci φλοίειν, ꝑ eo q̄d est fœcundū esse capiunt. Hinc & Bacchū ueteres Phleona cognominabant, auctor Helianus. Partem huius herbæ teneram ab radice, pueris in cibo gratam esse. Radicem ipsam pecudum pabulo uelli copiosam, nec in profundum actam, folio & caule aculeatis. Stipam a latinis dici auctor est Dioscorides. Illud notauerim, si Stœba idem sit q̄d Phleos, errare qui Stœbam pro ea herba capiunt, quæ uulgo Scabiosa dicitur, folio Erucæ hirsuto: non tamen aculeis horrente, cerulei floris, ex qua & scopæ fiunt. Sit autem Scabiosa, quæ ab Aetio Psora dicitur, cuius ustæ fumo arborum Erucæ moriantur, non habeo compertum. Photion lini genus tradit, Stypion uocatum. Alioquin Stypos inquit Piceæ caudex est, itemq; prædurum & solidum lignū quodcunq;. Interdum & humilis stipes ita dicitur poëtis. Est & Stybion & Stybe, de qua diximus in Hyppophäe. Nam Stion calculus est marinus Hippocrati. Festus linum impolitum, Dorice stuppam dici meminit.

EX M. VERG. COMM.

D

PHleon duobus locis uocari a quibusdam Stœben hanc Plinius testatus est: primum. 21. uolumine capite. 15. his uerbis. Quædam in folio habent, & in caule, ut Phleos, quam aliqui Stœbem appellauere. Mox iterum uigesimosecūdo uolumine capite undecimo. Stœbe, quam aliqui Phleon uocant. Videturq; nobis Theophrastum ubiq; appellare. Is enim inter aculeatas Phleon. 6. de plantarum historia numerat, & inter eas quæ folia secundum spinas proferūt: quales in palustribus Tribulus, & in arida Ononis est. Et Stæben libro primo de plantarū historia inter fruticosa, & quæ carnosum folium habent.

De Volucro. CAP. XV.

κλύμενον

GRæci Clymenon uocant, alij Calycanthemon, alij Peryclymenon, alij Helyophyes, nonnulli Hepatitin, alij Milacem, alij Anatolicon, alij Dyticon, alij Merginem, Latini Volucrum, aliqui Volucrum maius. Aegyptij Oxioni. Clymenion, quod & Agonon, id est, sterile nuncupant, caulem fert fabæ, quadratum, folia Plantaginis, folliculis supra caulem in sese inflexis, Iridi, & poliporum Cirris non absimilibus. Probatissimum est e montibus. E frutice toto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis reiectiones in potu efficax est. Cœliacos, rubraq; fœminarum profluuia, refrigerando infrenat. Sanguinem naribus erumpentem supprimit. Trita folia, aut siliquæ recentibus uulneribus impositæ, ea ad cicatricem perducunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.12. Theoph. li.9.

CLymenos appellata a rege dicitur, describi aliter a nostris, q̄ a Græcis Plinius affirmat, hoc est, Hederę folijs ramosam, caule inani, articulis præcinctam, odore graui & semine Hederæ, syluestribus montosisq; nascentem. Sterilescere pota ea etiam uiros, sextario eius in triginta dies diuiso, Theophrastus auctor est. Quod quidem Dioscorides Periclymeno uocatæ tri-

buit. Nam & descriptio nostrorum de Clymeno quã prætexui: Periclymeno fere conuenit.

EX M. VERG. COMM.

REgiæ dignitatis herba Clymenos est, & ab inuentore rege sic appellata: non aliter cp̃ & plęræq; aliæ a Diosc. hactenus, & a Plinio diuersis locis ex antiquorum historia descriptæ fuerũt. Eam pluribus indicauerunt ueteres appellationibus: inter quas ex plantæ ipsius natura, notis, & antiquorum in ea obseruationibus factæ aliquæ sunt. Qualis Calycanthemos est, significat enim, quę in Calyce floreat. Dixerunt autem in floribus antiqui Calyces, inuolucra illa quã lia in Rosis sunt, quibus dehiscentibus in sua folia se flores pandunt. In Clymeno autem hac calyces folliculos eos intelligebãt, de quibus hic paulopost egit: Periclymenos uero, confuso mixtoq; ob similitudinem cum ea quæ sequitur nomine.

A

¶ De Periclymeno. CAP. XVI.

περικλύμενον

PEriclymenon aliqui Aeginam, alij Cylmenon, alij Carpathon, alij Splenion, alij Epetitin, alij Axinam maiorem, nonnulli Clematitin, alij Myrcinen, alij Calycanthemõ, Magi Polion Veneris, Aegyptij Turcon, Romani Volucrum maius, Aphri Lanath appellant. Simplex fruticat, ex interuallis parua folia habens, ipsum amplectentia, subcandida, hederacea. Inter folia surculi exeunt, in quibus baccæ, Hederæ similes. Flos fabæ, candidus, aliquantum rotundus, et quasi in folium procumbens, semen durum, & quod difficile euellatur. Radice rotunda, crassa. Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se adminiculis propter assidentibus. Semen eius postq̃ ematuruit collectum, & in umbra siccatũ, drachmæ pondere dat̃ in uino quadragenis diebus, ut lienem absumat, ac molestiã discutiat. Sed urinã ciet, statim a sexto die cruentam. Orthopnoeę, & singultui prodest. Partũ accelerat. Folia sunt eisdem uiribus prædita. Quæ tricenis septenis diebus epota, sterilitatem facere produntur. Perunctis ex oleo febrium rigores abigunt.

B

BARBARI COROLL.

DE Periclymeno dictum est in Clymeno. Nũc Caprifolium, & Matersylua dicitur uulgo: quanq̃ Dioscorides Matremsyluam pro Hedera capit, cui Periclymenon simile est.

¶ De Tribulo. CAP. XVII.

τρίβολος

TRibulus aliq̃bus Bucephalus, alijs Tauroceros, Romanis Tribulus aquaticus dicitur. Tribuli genus unũ terrestre, folijs ad effigiem Portulacæ, tenuioribus uiticulis, in terra stratis, spinis secundum folia rigidis, præduris. Iuxta amnes & domicilia nascitur. Est & alterũ genus aquis familiare, q̃d in fluminibus natũ comã exerit, aculeos cõdẽs. Folijs latis & pediculo lõgo. Caule parte sum̃a q̃ ima crassiori. Capillamẽta quędã indidem exorta spicant̃. Semen durũ, ab altero non abhorrens. Vterq; refrigerantis & inspissantis est naturæ. Ideo inflam̃ationes omneis cataplasmate adiuuat. Vlcera in ore erumpentia, putredines, gingiuas, tonsillasq; persanat. Succus ex his colligit̃ ad oculorũ medicinas. Semen dum recens bibit̃, calculosis iuuamentũ affert. Drachma terrestris Tribuli pota, illitaue, ictos a uipera recreat. Contra uenena cum uino aptissime bibitur. Decoctũ eius sparsum, pulices necat. Thraces, qui ad Strymona amnem habitant, uirenti Tribulo eqs

O

C saginant, & e dulci semine & esculento panem quo uescuntur faciūt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.18. ca.17 lib.21. cap.16.

TRibulus, siue Tribulum, in segetibus madidis & palustribus nascitur, non excedente quina fere cubita, gurgitum altitudine, ut in Strymone amne. Capillamenta in eo quædam inter se contraria, eo breuiora, quo propius ad radicem sunt, adeo, ut in ea quasi desinant, ac procumbat, a lateribus terna & quaterna germina: ut amplissimum sit quod minus ab radice distat, et reliqua pro suo cuiusq; numero. Exit a parente soboles, omnino similis folio, fructuq;, sed gracilior. Semē nigrum, prædurum: quo cadente, ipsum se propagat. Folium habet secūdū spinā. In semine quoq; gerit aculeus. Radicē eius alij annuā, alij diuturniorē esse putāt. Duo gña eius. Vni Cicerculæ folium: alteri aculeatū. Vere germinant, serius tñ: cui in folio aculei: magisq; hoc septa uillarum obsidet. Semen habēs rotundius, et nigrū in siliqua: q̄d alreri, hoc est, præcoci arenaceum & Sesamæ figura cernitur. Nihil Cicere infestius Tribulo est. Nascit & in hortis Tribulus. Dira res alibi, sed iuxta Nilum & Strymonē amnes, in cibos recipit. Panis ex eo fit prædulcis, & comprimens uentrem. Hippocrates genus Tribuli Parathalassion, hoc est, maritimum appellat, idem cum terrestri: quod & minus est aquatico. Ex aquatico sane panes fiunt: ob id & Ferrariensem Castaneam, Gallia padana Tribulum uocat.

¶ De Sarxiphago. CAP. XVIII.

σαρξίφαγον

SArxiphagon, aliqui Sarxiphrangon, alij Empetron, Romani Saxifragiam uocāt. Frutex est surculosus, in petris & asperis locis nascens. Coctus in uino, mox potus, febricitantibus opitulatur. Stranguriæ prodest. Singultum sedat. Calculos uesicæ frangit, & urinam ciet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27. ca.9.

SAxifragum, et Saxifraga latine dicitur, item Calcifraga (si modo hęc est) quam et Plinius et Dioscorides alio loco Empetron appellant. Paulus Sarxiphages. Empetrū inquit Plinius, fere in saxo nascitur. Recenti uires sunt. Vetustate perdit eas. Lapillos qui sufferuesiant, una rumpi affirmant. Habetur & Saxifragi genus alterum, in Adianto nobis explicandum. Corrosi & ambusti sunt hac parte Græci codices, nec quale sit huius herbæ folium animaduerti ullo mō potest: et in ipso uerborum textu, spaciolum inane uacat. Porro ueterem in Dioscoride picturā huius herbæ uidi, non plus folijs, q̄ Cirris minutis, per ramos ex interuallo conditis, nec frequentibus: in cacumine surculorum flocci ceu arentes potius q̄ flosculi, subrubida radice, nō sine fibris. Romæ talis ostendit in maritimis, ac montosis tantum, non rubida radice, sed candida: flosculis quoq; candidis. Recentioribus de hac herba parum conuenit. Alij Tritici foliorū figurā, alij marinæ Bati similem dixere, alij Tormentillæ uulgo dictæ. Est aūt (ut uolunr) Tormentilla, Quinquefolio herbæ similis, nisi q̄ septem fere habet folia, nō q̄nq;. Quarti herbā, quę florem Caryophyllon uocatum ferat, de quo aliubi dictum est. Quinti Saxifragā eādem esse, aut proximam ei quæ Pampinula, Pimpinella, & Bipēnula, & Sanguisorba ruri dicitur: q̄m uulneribus iniecta ferrū & spicula facile ac citra sensum doloris exigat. Folio paruo, orbiculato, & extremitatibus serrato: q̄d et mandi soleat, paratū oleo, sale, aceto, surculis ab eadē radice plurimis atq; densis, rubentibus cū radice, ut ferunt. Quibusdam locis uermiculus eruit, q̄ curatus, sericis pręcipue tingendis, Purpuram facit incomparabilem, cæteros colores splendore quodā & hilaritate superans. Inuentus, ut alia quoq; multa casu, excrementis gallinaceorū, ita coloratis. Nam & usus Purpuræ, ut est apud Iuliū Pollucem, ab Hercule uidet institutus, cōspecto canis rostro, qui purpuram deuorasset, infecto. Igit Purpurissum, ex hoc uermiculo Carbasinū a præstanti amphitheatralium uelorum (ut arbitror) colore dicitur. Quidā Carmasinū appellāt colorem, q̄m uermiculus is, punica lingua Carmes appelletur, quemadmodū & Coccus. Potest & ab urbe Charmi, quæ Sardibus est, nomen accepisse color is, quod lanas inficere Sardibus cœptū sit, ut inqt Plinius. Nā Carbatinis in Aristotelis secūdo de animalibus uolumine legendum, non carbasinis est. Sunt aūt Carbatinæ, quas Catullus Carpatinas crepidas uocauit, calciamenti genus e Caria translatum, quod hodieq; uulgo sic uocatur, detractis utiq; posterioribus syllabis, &, s, litera principio adiecta, ut assolet. Nam et Carpisculus calciamēti genus est, ut Flauius Vopiscus ait, in Aureliani Cæsaris uita. Quidam tamen Carbasa etiamnum uocāt boum coria: quæ Cæsar Alutas appellauit. nam, ut Suidas scribit, ubi defecissent calcei, Carbatinis utebantur, ex crudis boum tergoribus recens detractis, ut illud Virgilianum.

Vestigia nuda sinistri,

D

Instituere pedis, crudus tegit altera pero.

De hoc uermiculo, nihil apud ueteres inuenias. Nam Sandix indica, de qua in Aureliani Cęsaris uita legit, preciosas Purpuras fecisse, aliud tincturę genus puto. Hieronymus i sacris literis, uermiculū, & uermiculatas uestes nominat: granū (ut opinor) Aquifoliæ significans: q̄d autore Plinio quibusdā locis uermiculi similitudine conspicitur. Hinc deriuatum arbitror, ut Coccinea uestis, Scoletidata, hoc est, uermiculata uulgo diceret, siue quasi q̄squiliata (etenim granū Cocci, etiam Quisquiliū uocatur Plinio) a Quisq̄lijs opinor. Sunt em̄ Quisquilię, ut Festus ait, quicq̄d ex arboribus minutū cadit. De uermiculo purpureo, Democritus q̄q; meminit tinctu-ris utili, sed e purpuris, ac murice, ut conijcio. Nam et de uermiculo Galatię, hoc est, iligno* meminit. Pampinulę similis est, folio tantū minore, ac magis serrato & lentiusculo, quā nostri herbarij Eufragiā appellāt, minus fruticosa, flore luteolo, pręcipuę claritatis ad oīa uitia oculorū: ueteribus incompertam existimant: quemadmodum & illam, quæ Cartosilago dicitur a uulnerarijs. Nos Ceratophylacen uocandam putamus: quia partem oculorum Ceratoiden, hoc est, corneam defendat, salutiq; percussam restituat, folijs Seriphij, uel potius Roris marini, aut Lini quoq;, capitulis arentibus, cirris subluteis.

A

De Limonio. CAP. XIX.

λιμώνιον

LImonion aliquibus Potamogiton appellatur, alijs Neuroides, alijs Lonchitis. alijs Rapionion, Mysijs Mendruta, Syris Meuda, alijs Lycosemphyllon, alijs Heleborosemata, alijs Scyllion, Magis lupi Cor, Romanis Viartum nigrum, quibusdam Titinabulum terræ, Gallis Iumbarum, Dacis Dacioa. Folia habet Betæ, tenuiora & lōgiora, decem, sæpe plura, caulem tenuem, rectum, ut in Lilio æqualem, seminibus scatentem, quæ gustata adstringunt. Semen tritum, & ex uino acetabuli mensura potū, dysentericis cœliacisq; prodest. Rubra fœminarum profluuia sistit. Nascitur in pratis & palustribus.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 8

LImonium Beta est syluestris; densioribus folijs. Aqua e radice cocta, maculas uestium, & membranarum eluit. Aliud genus est a Limonio Limania, ut in Scolymo notauimus. Limonium Aetius etiam Cynoglosson, hoc est, linguam canis uocari scribit.

EX M. VERG. COMM.

SYluestrem Betam Plinius, q̄ eius folio sit, uolumine. 20. capite. 8. Limoniam uocat. Numeratq; eam in Betarum censu non male, si palustrem potius, q̄ syluestrem a natalibus eius appellasset. Creditur idem a multis eandem hanc, quoniam in riguis & aquosis pratis nascitur, & ab eis nomen in græcis inuenit. 18. uolumine, cap. 6. pratensem herbam nominasse. Theophrastus in sexto de plantarum historia ad finem Limoniam gn̄e fœminino, inter Anemones genera describit syluestrem, & inter ea quę tertium ordinem inter uernos flores antiqua ætate habuerūt. Nobis pro comperto non est, diuersum ne, an idem utriusq; genus sit. Hic enim floris Limonij huius non meminit. Neurodes Plinius uocari etiam Limonium ait: sed nulla ab alterutro dicta nominis eius causa est. Cur autem Potamogetona aliqui eam dicerent, in promptu causa est. Palustris enim planta, fluminibus uicina, q̄d Potamogeton significat, merito dici potuit. Priuatim tn̄ eo nomine alia quondā indicata est, hoc ipso uolumine declaranda. Ab Elleboro nomē illi etiam factū in gręcis est, & a latinis Veratrum nigrum: q̄m folio simile illi est Limonium: q̄d in Elleboro describitur Plantaginis, aut syluestris Betæ. Quibus & hoc simillimū est, & eousq; æquale, ut palustris Beta Limonium dictum fuerit. Differunt in historia Limonij non leuiter scriptor hic, Pliniusq;. Hic decem, et pluribus aliquando folijs in caule uirere dicit: ille undecim sæpe caulium herbam esse testatur. Quod peritiores uideant.

De Lagopo. CAP. XX.

λαγώποδος

LAgopus hærba, quam aliqui Leporis cuminum appellant, sistit aluum in uino pota, aut in febri ex aqua. Eadem inguini adligatur, in inflammatione. Nascitur in segetibus.

BARBARI COROLL.

C

Lagopus, quasi pes leporis dicat. Sane & similis est ei aspectu. Proinde haud probarim eorum sententiam, qui Caryophyllatam uulgo dictam rentur, in opacis mõtanis gigni solitam, non in segetibus, ut Lagopus. Hippocrates nominat & Lagopyron, quasi leporis triticum intelligas, furfuribus cum inaruit simillimam: folio paruo, quasi oleagineo, longiore tantũ, cruentis uulneribus imponens. Hanc Galenus Leporariam inquit herbam esse.

EX M. VERG. COMM.

Discrepant grauissime in leporini Pedis herbæ natalibus hic scriptor, & Plinius. Alter em̃ in segetibus, quæ in re latina manifestam ex Varrone significationem habent: alter ἐν ταῖς πρασιαῖς nasci tradiderunt. Quæ græcis sunt quadratæ hortorum ad consitionem olerum dispositæ areæ. Nos græcorum lectionem secuti, qualem inuenimus uocem uertimus. Barbarus ex Plinio in segetibus nasci tradidit, magno inter segetes & hortorũ areas discrimine. Qualis autem hæc nascatur, non erit difficile leporino Pedi similem Paniculam in ea obseruasse.

De Medio. CAP. XXI.

μήδιον

Medion aliqui Medicam appellant, alij Triphyllon, alij Clemathion, nonnulli Osmon, quidam Trigonon, alij Cybellion, alij Polyphyllon, Romani Trifolium odoratum, Aegyptij Epaphon. Medion in saxis & opacis nascitur. Folia habet Iridis, caulẽ tricubitalem, & in eo florem grandẽ, purpureũ, rotundũ, semine Cnici minuto, radicẽ dodrantalem, crassitudine baculi, gustu acerbo. Quæ trita, in farinam, & ex melle decocta, rubros menses fœminarum sistit, eclegmate per aliquot dies sumpto. Semen in uino potum menstrua pellit.

BARBARI COROLL.

D

The. de Iride.

Medion. Exemplaria sunt in quibus folia ei non Seridis, sed Iridis reddantur: Plinius quoq; Iridis satiuæ scripsit. Sed cum satiuæ adiecerit, non de Iride, quam nemo legit satiuam esse, quando, ut inquit Theophrastus, Iris cultum nullum desyderat, sed de Seride uidetur intellexisse: cuius constat duo esse genera, satiuum, & syluestre.

EX M. VERG. COMM.

Discrepant in similitudine foliorum eius ueteres græci. Alij enim Iridi, alij Seridi, quæ Cichorij genus est, secundo libro a nobis tractati, similia dicunt. Pliniusq; Iridis satiuæ dicens, scripsisse Seridis credi potest: quando satiuæ discrimen Seridi proprium sit: Iridis autem nescio an hactenus aliquando hic dixerit. Scimus quidem, syluestrem Iridem dici in plantarum censu, sed ea proprium habet Xyridis nomen, de qua mox dicetur. Nobis inclinat animus, ut Seridis potius q̃ Iridis folio Medium esse opinemur.

De Epimedio. CAP. XXII.

ἐπιμήδιον

Epimedium, ab alijs Erineos, ab alijs Tryas, a nõnullis Polyrrhizon, a Romanis Vindicta nominatur. Caulis est non magnus, Hederæ folijs, denis atq; duodenis, neq; florem, neq; fructum ferens. Radice tenui, nigra, graui odore, gustu fatuo. Nascitur in humidis. Folia cum oleo trita, imposito cataplasmate, mam̃as increscere non sinũt. Radix conceptũ adimit. Folia quinis drachmis, post menstruas purgationes quinq; diebus in uino pota, præstant mulieribus ne concipiãt.

EX. M. VERG. COMM.

Auget quæ Medio in plãta hac addita grecorũ prepositio ἐπὶ est. Significat em̃ Epimediõ, q̃d Medio accesserit. Id aũt est foliorũ magnitudo, quę in Medio satiuę Seridis sunt, in hoc Fici. Ideoq; Caprificũ a q̃busdã hic uocari eã tradit: & eadẽ significatiõe Thriada. θρίον em̃ gręci ficulneũ foliũ uocãt. Sunt tñ in q̃bus non θριὰς per, i, sed θρυὰς per, υ, legit. Quod si recipiatur, tunc dictam intellexisse oportebit, a palustri planta, quam Thryon ijdem græci dicunt.

A

¶ De Gladiola. CAP. XXIII.

ξιφίον

XIphion, aliqui Anactorion, alij Phasganon, alij Machæronion, alij Arion uocant, Romani Gladiolam, quidam Genitalem. Nomen inde accepit, quod folium gladij præbeat speciem. Iridi simile erat, nisi minus & angustius uideretur, & gladij modo mucronatũ, neruosumque. In caulem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant. Rotundo semine, radicibus geminis, una bulborum modo super alteram insidẽte. Quarum inferior gracilis est, superna uberior. Nascitur in aruis. Pars superior radicis cum thure illita, admisto uino, spicula & aculeos e corpore extrahit. Panos cum lolij farina & hydromelite discutit. Qua de re huiusmodi emplastris inseri solet. Menses imposita trahit. Superiori radice ex uino pota, Venerem stimulari, & inferiore sumpta sterilescere tradunt. Superiorẽ quoque utiliter infantium enterocelis, cum aqua potui dari præcipiunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 11.

XIphion, a Theodoro dicitur Pugio. Floret uere, cum Viola nigra. Falso plerique arbitrant Xiphion eandem esse, quæ & Lonchitis. Sed illa in siccaneis, hæc in humidis nascitur. Sunt & alia discrimina, quæ notari possint uolentibus. Habet hæc & radicem ad nucis auellanæ similitudinem fimbriatam, quã effodi ante messes oportet, & in umbra siccari. Videtur hæc & Phasganon, & Macheronion, hoc est, Ensis uocari: radice, ut Theophrastus inqt, dulci, decocta, & cõmendata panificijs, si trita farinæ admisceatur. Vnde Machæronij pastilli fortasse ortũ habuere, quos tertio Kalendas octobres uulgus esitat. Item rotũda, & sine cortice capillata fibris, ut Gethyum. Scolopendrę in herbã eam frequentes conueniunt. Est & compositionis cuiusdã in medicina uiridis nomen Machærion, ad morbos articulares, & Ischiada. Habet & Xiphias piscis, quem Gladiolũ interpretantur, duo, ut inquit Aristoteles habẽs rostra, sed dentibus carẽs.

B

EX M. VERG COMM.

HAec est Gladiolus illa, cultellato folio herba, cui a principio statim Iridis folia hic comparauit: princeps in hoc foliorum genere, & quæ prima huiuscemodi similitudinis notam cęteris dederit: ideoque tot gladiorum appellationibus diuersis locis indicata. Florere hanc uere cum Oenãthe, nigra Viola, Helychryso, Limonia, Anemone, & Hyacintho Theoph. ait. Vocatque & ipse Xiphion, Plinius multis locis Gladiolum: quo tñ loco ex ꝓfesso de ea agit. 25. uolum. capite. 11. Xiphion, & Phasganon græcis nominibus eam appellat. Nec de folio eius aliud tradit, quam cum primum ex terra prodit gladij ostendere speciem. Hic ultra addidit, Iridi simile esse, breuius tñ & angustius καὶ ἄποξυ ὡσ μαχαίριον. In quo uidendum est, an in mucronem desinens dicendum sit, an decurtati mucronis: quales cultelli aliquando in incidendi tm̃ usum fabricant. Vtrũque enim ἄποξυ significare ex diuersa propositionis eius ui potest: & quod ἀποξύσθη. i. in acutum derasum est, & cui ex acumine suo ablatum aliqd fuerit: ut ἀποξῆν Thucidides ait, & in græcis multa alia inueniuntur. Pro duabus deinde radicibus eius reuocanda legentibus in hunc locum erunt, quæ in Testiculis duabus plantis superiore uolumine dicta a nobis fuerunt. Nec aliter in Gladiolo hac duas inueniri radices, quam in bulbosis plerisque alijs, in quibus pręteriti añi bulbus & radix inferior semper est: genitaque ex se alia cedit ipsa, donec tertio, aut quarto anno tota pereat. Auellanis Plinius eas comparauit: hic naturæ notas magis secutus, bulbulos paruos uocauit. Discrepant in natalibus eius Dioscorides & Plinius magnopere. Hic in aruis, ille in Pu midis: alter in genere ἀρουραίων, quæ qualia sunt superiore libro dictum a nobis est, posuit: alter in aquosis & palustribus. Potest tamen uterque quod uerũ sit dixisse: nam possunt arua humida esse. Diosc. pręterea in aruis maxime nasci dicẽs, nõ negauit penitus posse etiã in aquosis nasci.

¶ De Spargano. CAP. XXIIII.

σπαργάνιον

SParganion aliqui Xiphidion, alij Bolon uocant. Folia Gladiolæ, sed arctiora & in terram magis procumbentia. In sum̃o caule pi-

C lulæ prominent, in quibus ſemen. Contra ſerpentis uenena radix cum uino datur.

EX M. VERG. COMM.

IN decurſu, & ueluti ad alia feſtinans Plinius, de Sparganio hac .25. uolumine, capite .9. egit: nihil ultra de ea teſtatus, quàm aduerſus ſerpentes bibi radicem eius quam Sparganion uocant, ex uino albo. Nec nos quod illi adijciamus aliud habemus, quàm eſſe in græcis qui ἀπὸ τῶν σπαργανῶν dictam putent: q.s. folijs eius ſatis, & uitilium modo lentis, pro faſcijs his uterentur: quibus nutrices infantes ſuos uinciunt, quas græci σπαργάνα dicunt: & σπαργανᾶν uerbum, in infantium uinculis & faſcijs his notiſſimum.

De ſyluestri Iride. CAP. XXV.

ξυρίς

XYris ab aliquibus Iris agria, ab alijs Cacos, a Romanis Gladiolus, aut Iris agreſtis, a Dacis Caprus dicitur. Folia habet Iridis, latiora, & in turbinem mucronata, quorũ medio caulis erumpit, craſſus, cubitalis, ex quo ſiliquæ triangulares depẽdent. In quibus purpureus flos, in medio puniceus. Semen in folliculis ſimile fabis, rotundum, rubrum, acre. Radix longa, geniculata, ruffa. Contra capitis uulnera, fractaque efficax eſt. Aculeos & ſpicula omnia citra moleſtiam extrahit, adiecta floris æris tertia parte, & radicis Centaurij, ac mellis quanta. Tumoribus & collectionibus illita cum aceto medetur. Radix ex paſſo bibitur, ad conuulſa, rupta, coxendicũ dolores, ſtrangurias & alui profluuia. Semen tribus obolis potum, urinam uehementius impellit, & cum aceto lienem abſumit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 20

XYris, & Xeris, aut Xyrida, Galeno teſte, dicitur. Scelus herbariorum quorundam aperit hoc loco Plinius, partem eius ſeruantium, & quarundam aliarum herbarum, & Plãtaginis, & Iridis ſubſtituentiũ, ſi parũ mercedis tuliſſe arbitrãtur: rurſuſque, ut plus operis acquirant, partem eã quã ſeruauere, eodẽ loco infodiſſe. Credo inquit, ut uitia, quæ ſanauerint, faciãt rebellare.

D

EX M. VERG. COMM.

POſteriores de ſylueſtri hac Iride docuerunt, quod nos nunquam non in agrũ æſtate diſcedentes, in ſepibus uidimus: cultellato ut hic ait, folio inter uepres & ſaxa naſcentem herbã, multo foliorũ ceſpite, acuminato mucrone, multo breuioribus quàm Iridis, & ut hic ait latioribus: duobus, tribuſue, & aliquando quatuor caulibus, in quibus tument oblõga ueluti capitula: quę ſuo tempore puniceo magis quàm purpureo colore florẽt: et cũ defloruerũt, folliculos relinquẽtia lõgitudine digitali triquetros, in quibus tria, quatuorue ſemina ex oſcillis ſuis pendent priuatim, nec aliter quàm in Faba locis diſtincta: colore rubro cũ maturuerũt: quę nõ ſunt ipſa uere ſemina, ſed latentium intra ſe ſeminum pericarpia & inuolucra: qualia licebit uolentibus quotannis obſeruare. Saxoſas ſepes, & quaſi macerias agrorũ amat: luctaturque inter ſaxa exiẽs. Hos eius natales, & has plantæ notas nos obſeruauimus: poteruntque alij ex his facillime cætera deprehendere.

De Anchuſa. CAP. XXVI.

ἄγχουσα

ANCHVSAM aliqui Cantanchuſam uocant, alij Libycam, alij Archibelion, alij Alcibiadion, alij Onophyllon, alij Porphyrida, alij Myduſam, alij Calyca. alij Noneã, Aphri Buneſath. Anchuſa, quæ alio nomine Calyx, aut Onoclia appellatur, folia habet Lactucæ acuti folij ſimilia, hirſuta, aſpera, nigra, multa, quoquouerſum humi ſparſa, ſpinis horrida. Radici craſſitudo digitalis. Quæ æſtate prouenit, manus inficit ſanguineo colore. Læto ſolo naſcitur. Radix adſtringit. Ad ambuſta & uetera ulcera, ex oleo & cęra efficax eſt.

Igni sacro cum polenta medetur. Lepris & uitiliginibus illinitur ex aceto. Partus extrahit, uuluæ indita. Eius decoctum renum uitijs, lieni & bile suffusis datur, & si febris sit, ex aqua mulsa. Sistunt aluum folia in uino pota. Radice pigmentarij utuntur ad spissamenta.

A

BARBARI COROLL.

ANchusæ caulis, non ut aculeatarũ multiserpens, sed stans. Funditur Papyri modo. Radix inficiendo ligno, cærisq; apta, præparans & lanas preciosis coloribus, Laodicena maxime. Vt Democrito placet, liquari non potest in aqua ad medicinas: oleo resoluitur: idq; synceræ experimentum est. Habetur & alia similis, Pseudanchusa, ob id appellata a quibusdam Enchusa, aut Doris, & multis alijs nominibus, lanuginosior, & minus pinguis, tenuioribus folijs, & languidioribus, radice oleum non fundente, sed rubentem succum: & hoc ab Anchusa discernitur. Anchusæ primum genus, Onoclea cognomen habet, & Chœrospelethos in Paulo. Secundum Onochelos, siue Alcibiadios. Tertium pusilla, fereq; innominata. Quartum Lycopsos. Anchusam poëtæ sunt, qui & Enchusam uocarint: q̃q; Enchusa pro Pseudamchusa potius, q̃ pro Anchusa capitur a nonnullis, ut prædixi. Hippocrates Anchusam uidetur intellexisse, cum Schelida nominauit, ut Galeno placet.

Pli. li. 21. ca. 6. Theoph. li. 8. plant.

EX M. VERG. COMM.

NVmerauit, coniunxitq; Anchusam Theophrastus libro octauo de plantarum historia Coronopodi, quam cornicis Pedem uocauimus: Chamæmalo: & plærisq; alijs, quæ ἐπιγειόφυλλα ille uocat, id est, folia per terram spargentia: quod hic ait προσπεπλασμένα τῇ γῇ, quod est, per terram sparsa. Nicander, quod & ab hoc dicitur, Lactucæ similia ostendit. Versiculus eius est. δὴ γάρ ὅτ' ἀγχούσης θριδακινίδα λάζεο χαίτην. quod est, Lactucæ similia. Plinius inter aculeatas numerat, a cæteris in foliorum positura discrepans. Locus est. 21. uolumine capite. 16. Aculeatarum caules aliquarum per terram serpunt, ut eius quam Coronopon dicunt: & ex diuerso stans Anchusa. Stantem Anchusam dicit, quam Theophrastus ἐπιγειόφυλλον uocauit. Nec refert, q̃ Plinius caules dixerit. in caulibus enim folia. Omnes postremo sanguinei coloris habere radicem testantur, non toto quidem anno, sed æstate tantũ, quo tempore colorem illum natura in ea decernit. Ex qua tẽporis nota, quod passim in cunctis græcis legebatur, ἐν τῷ θέρει γεννωμένην, id est, æstate nascentem, ex antiquissimi codicis nostri fide γινωσκομένην instaurauimus, & uertimus. Quod enim hic ait, eo pertinet, ut per æstatem tantũ eo colore sit, tuncq; cognosci, & deprehendi tuto possit. Fuisse autem colorem ex Anchusæ huius radice in precio & honore quondã, nihilq; non eo colorare ueteres consueuisse, græci latiniq; passim omnes testantur. Pliniusq; quo diximus loco, Inficiendo ligno, cerisq; radice apta. Nec multo post. 22. uolumine, capi. 20. Manus inficit sanguineo colore, lanasq; præparat preciosis coloribus. Hic ipse in rosaceo monuit unguentarios, ad bonitatẽ coloris Anchusam illi addere. Et ne longiores simus, nihil nõ Anchusæ radicis sanguineo succo colorabatur. Eamq; ob caussam iniectus mihi scrupulus est, quod in extremo capite legitur, ad unguentorũ spissationem, non ad hoc, sed ad colorem potuisse quondam pertinere. Rara hæc in alijs plantis coloris nota: eamq; ob caussam diligentius in hac eruscandã. Nobis hactenus uidere eam non licuit, & præter ab antiquis dicta, nihil oculati testes addere illi possumus: eadem in tribus alijs eius generibus fortuna etiam utentes. Audiuimus tamen, in pascuis quæ ad Populoniam amplissima sint, nasci herbam, quam gregibus suis noxiam pastores uitent, omnibus ijs notis ab eis descriptã, præsertimq; sanguineo radicum succo: sed nihil pro comperto nobis aliud de ea est.

B

¶ De alia Anchusa. CAP. XXVII.

EST & alia quam aliqui Alchibiadion, aut Onochiles appellarunt. Hęc a priore distat, q̃ minora habeat folia, sed simili modo aspera, ramulos exiles, florem purpureum, radices rubras, oblongas. Quæ messibus sanguineum succum fundunt. In sabulosis nascitur. Vis ei folijsq; inest, quæ contra uirus cum reliquorum serpentium, tum maxime Viperarũ auxilietur, siue cibo, siue potu, siue alligatu. Nam si quisquã mandens in serpentis os inspuat, eum necabit.

C

BARBARI COROLL.

ANchusa Onochelos, alij Thexiam, & Archeuion, multi Enchryson: paruo frutice, radice præterq; messibus nigra: tunc em̃ sanguinea est, uiresq; habet. Folijs tritis, odor Cucumeris.

De alia Anchusa. CAP. XXVIII.

ESt & alia huic haud dissimilis, semine puniceo, minore. Cuius semen manducatum, si in serpentis fauces inspuatur, eam interficiet. Radix acetabuli mensura cum Hyssopo & Cardamomo pota, latas uentris tineas excutit.

EX M. VERG. COMM.

QVatuor fuere antiquis Anchusæ. Tres dictæ hactenus: & quæ statim sequit̃ cognomento Lycopsis: etsi postremã hanc priuatim aliqui, & per se docuerint. Omnes cõmune aliquid, & in quo cõueniant habent, ideoq; cognomines: id autẽ maxime, rubẽs radicis succus est: alioquin in medicina uires diuersæ & inæquales illis sunt. Siquidem quæ Onoclea dicitur, prima in earũ censu, adstringentẽ, & subamarã habet radicẽ: ideoq; lienosis, & cũ urinę malo aliquo doloribus mederi dicta est. Eadem cũ polenta, emplastri modo imposita, sacris ignibus accõmodata credebat̃. Eiusdem folia, ꝙ minus q̃ radix refrigerãt & siccant, cõtra fluores alui, q̃s diarrhiã uocant, quondã bibebant̃. Quæ uero Lycopsis dicta est, de qua mox aget̃, maiore adstringendi ui q̃ illa, sacris ignibus magis accõmodata erat. Quæ Onocheles, siue Alcibiadios dicit̃, maiore reliquis oĩbus in medendo ui uiperarũ morsibus in cibo, potuq;, & alligata in usu erat. Quarta omniũ aliarũ breuior, sine nomine, maiore q̃ Alcibiadios illa amaritudine pellendis uentris animalibus in usu fuit. Et hæc in antiquis græcorũ medicis Anchusarum omniũ decreta fuerunt, omnia ut uidetur ab hoc scriptore accæpta.

D

λύκοψις

De Lycopsi. CAP. XXIX.

LYCOPSIS, quæ a nonnullis Anchusa uocatur, longioribus q̃ Lactuca constat folijs, asperioribus, latioribusq;, crassis, ad radicis caput recidentibus. Caule longo, recto, scabro, hirsutis adnatis multis, cubitalibus, flore paruo, purpureo. Radice rubra & adstringente. Nascitur in campestribus. Cum oleo radix illita uulneribus medetur, & cum farina hordeacea ignibus sacris. Sudores peruncta mouet, adiecto oleo.

EX M. VERG. COMM.

PRiuatim, seorsumq; a reliquis Anchusis Plinius de Lycopside hac uigesimoseptimo uolumine, capite decimo egit. Nihil tamen illi tribuit, quod ab hoc scriptore accæptum non fuerit. Idem & Nicander in Theriacis suis fecit, post Anchusam Lycopsidem cum plærisq; alijs numerans. Antiquiores autẽ Græci Anchusæ congenerem fecerunt, secundamq; in eo censu numerabant, hic ultimã docuit: licetq; Anchusam esse non dicat, sed ab aliquibus uocari, historiæ tamen ordo, & quæ illi tribuuntur notæ, Anchusis alijs congenerẽ merito faciunt.

ἔχιον

De Echio. CAP. XXX.

EChion aliqui Aridam, alij Alcibiadion, Romani Alcibiacum nominant. Folia habet prælonga, hirsura, subalbida, Anchusæ proxima, minora tamen, subrubra, & pinguia, spinulis tenuibus horridula. Cauliculos exiles, numerosos, minutaq; utroq; latere folia, in uersus digesta, nigra, in summo caule minuscula. Flores secundum folia purpureos, in quibus semina capiti Viperarum similia insunt. Radix nigricat, digito tenuior. Quæ non percussis modo a serpentibus ex uino prodest, sed eos qui antea biberint feriri non patitur. Folia &

ſemen idem præſtant munus. Lumborum dolores ſedat. In uino aut ſorbitione ſumpta, lac extrahit. A

BARBARI COROLL.

Echios, etiam Dorias a Paulo uocatur. Plinius, Echios inquit, utriuſq; generis Pulegio ſimilis eſt, coronata folijs: altera lanugine diſtinguitur ſpinoſa, cui & capitula ſunt Viperæ. Quidam Echion pro Perſonatia inquit cœpere. Dioſcorides hoc loco unum facit genus Echij, non geminum. Sed Nicandrum uidetur ſequutus eſſe Plinius, in theriacis dicentem, Echios duas eſſe, contra beſtiarum ictus utiles. Alteram humilem, folio Anchuſæ ſpinis horrido, ſed exili. Alteram altiorē, maiore folio, flore pauco, per ambitū purpureo, capitulis Viperæ, cacumine aſpero, aſtrictoq; lanugine. Idem poëta paulo ſupra, quaſi tertiam eiuſdē nominis reddendo, Echios inquit, cognomine Alcibios, herba eſt ſpinoſa, coma ſuſtinente flores, radice alta & exili: quā ad ſerpentes, & inijci uulneribus, & cōmanducari quoq; præcipit. Folia quoq; ipſa non multo poſt, eiuſdē Alcibij cōmendat, quantū manu cōprehendi poſſit. Plinius. 27. uolumine. Alcibios inquit herba, qualis eſſet, apud auctores non cōperi: ſed radicē eius, & folia trita, ad ſerpentis morſus bibi & imponi iubent, folia quantū manus capiat, trita cum uini meri cyathis tribus, radicem drachmarū trium pondere cum uini eadem menſura. Ideo autē qualis eſſet Alcibios apud auctores comperiſſe negat, quoniā præter Nicandri uerba illa, & pauca, & alijs cōmunia quæ prætexui, non legitur qui deſcripſerit. Alteram uero eſſe Alcibion Nicandro q̄ duas illas priores Echios, ſcilicet, oſtenditur: & q Echis hęc, non Echios ab ipſo dicitur. Et q eandem herbam uno loco bis depingi opus non erat.

Pli. li. 29. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

Dvo Echij, ſiue Alcibij huius genera antiquiores fecerunt, præſertimq; Nicander utrunq; his uerbis deſcribens. ἔνθα δύω ἔχεια πιφάσκεο, τῶν δὲ τὸ μέν που ἀγχούσῃ προσέοικεν ἀκανθῆεν πετάλειον παῦρον ἐπὶ τυτθόντε καὶ ἐν χθονὶ πυθμένα τείνει, ἡ δ' ἑτέρη πετάλοισι, καὶ ἐν καλύκεσσι θάλεια ὑψηλή. ὀλίγω δὲ πέριξ πορφύρεται ἄνθει βλάστη δ' ὡς ἔχιος σφεδανὸν δ' ἐφύπερθε κάρηνον. Quorum ſenſus ſit. Eſſe duo Echia, haberecq; alterum ſpinoſa Anchuſæ modo folia, uerum parua, et per terram ſparſa. Alterum maioribus folijs, & purpureo flore eſſe, aſpero, lanuginoſoq; caule, capitulis Viperarum figura, quod Plinius ait. Item altera, quæ lanugine diſtinguitur ſpinoſa: cui & capitula ſunt Viperæ ſimilia. Nicandri interpres ex Numenij antiquiſſimi ſcriptoris Theriacis, duo Echij genera itidem facit: uocariq; alterum, quod breuius eſt, Ocimoides: quoniā Ocimo ſimilia habet folia: Alterū uero ſpinoſo folio, priuatim Echion. Quod primū a Dioſcoride deſcriptum eſt: mox autē deſcribetur alterū, non ſub Echij, ſed Ocimoidis nomine. B

De Ocimaſtro. CAP. XXXI.

ὀκυμοειδής

Ocymöides aliqui & hanc Echion uocant, alij Scorpiuron, alij Sparganon, alij Althæam, alij Amaranthida, alij Probathæam, alij Elaphion, alij Antiminon, alij Porphyriada, alij Agion, alij Nemeſion, alij Phileterion, alij Hyænopſolon, alij Thyrſitin, alij Themutin, alij Miſopathos, Latini Ocimaſtrum. Folia fert Ocimi, & ramos dodrantales, hirſutos, ſiliquas Hyoſcyamo ſimiles, ſemine ut Gith nigro prægnantes. Vim habet ſemen in uino potum, qua uiperarum, cæterarumq; ſerpentium morſibus medeatur. Datur iſchiadicis cū melle, uino, myrrha, & pipere. Radice nititur tenui & ſuperuacua.

BARBARI COROLL.

De Ocimoide, nonnihil in Ocimo dictum eſt.

EX M. VERG. COMM.

Qvo ſylueſtris ad ſatiuum diſcrimine Menthaſtrum, Apiaſtrumq; latini ueteres dixerunt, eadem naturæ, & naliū analogia Ocimaſtrum ab ijſdem dictum fuiſſe, ueriſimile eſt. Plinius tamē ſylueſtre Ocimū contetus dixiſſe, paucis medicinā & hiſtoriam eius abſoluit. Hic in maiore honore ueteribus fuiſſe Ocimaſtrū, ex tam multis eius appellationibus indicat: quarū plures ex alicuius partis ad alias herbas ſimilitudine illi a gentibus per tempora accreuē

C runt. Nec difficilius hoc tẽpore quicq̃ est, q̃ earũ multiplices huiuscemodi rationes inuenisse: præsertim non bene semper similia inter se cõparantibus imperitis herbarijs, aut ex una, altera ue simili parte neglectis maioribus, & quæ magis ex re sint differentijs, medicã materiam alijs, atq; alijs appellantibus. Cur autẽ Echion Ocimoides diceretur, satis superiore capite dictũ est. Cur autẽ Scorpiuron, Sparganion, Althæa, Amaranthis, & Philetærion, quæ omnes in scriptore hoc plantæ sunt, ex earũ similitudine uidendũ est. Probatæa deinde, & Elaphios, ut conijcere licet, ouilla & ceruina herba dicta est: uel q̃ quadrupedes hæ libenter ea uescantur: uel q̃ natura docuerit, uel homines inuenerint, uenenatorũ maleficia hoc remedio ab illis arcere. Porphyris mox a colore floris, quemadmodum & Augion ab eius splẽdore, Thyrsitis postremo ab hirsutis ramulis, quos thyrsorum figura profert.

De Erino. CAP. XXXII.

ἔρινος

ERinon aliqui Hydreron, aliqui Ocymoides uocant. Nascitur apud fontes & fluuios, folijs Ocymi, sed minoribus, parte superna diuisis, quinis, senisue, dodrantalibus surculis, flore candido, semine nigro, & acerbo. Folia & caules lacteo succo turgent. Semen drachmis duabus, in quatuor mellis cyathis oblitum, oculorũ fluctiones cohibet. Succus cum sulphure & nitro instillatus, aurium dolores sedat.

BARBARI COROLL.

ERinos herba cognominis arbori Caprifico est, ob id a Plinio inter Ficos, Caprificosq; reddita, non naturæ, sed gentilitatis respectu. Lac eius dulce. Galenus hanc non Erinon, sed Echinon uocare maluit. Vetusti quoq; Dioscoridis sunt codices, in quibus non Erinos, sed Echinos scriptum sit. Est & apud Hippocratem Echini herbæ mentio.

EX M. VERG. COMM.

D SEcutus græcorum nomen Plinius, aquatici Ocimi huius historiam & medicinam inter Ficos libro. 23. capite octauo tractauit. Longeq; a congeneribus suis herbam inter arbores descripsit: contra scriptoris huius præcepta & leges, qui in totius operis procœmio grauiter damnauit, qui literarum ordinem sequentes, cognata a congeneribus suis diuellerent: manifesto argumento, in tractanda medica materia, indicibus librorum magis, q̃ totis commentarijs usum fuisse eum scriptorem. Posteriores rem magis, q̃ nomen secuti, inter Ocima de eo tractauerunt: neglectaq; lactei, & qualis in Fico est, liquoris una nota, ex qua Plinius Ficis id adnumerauit, ex alijs quæ multæ inter herbas describi herbam cogebant, aquaticum Ocimum, aut Ocimoides, quod Ocimo simile significat, appellauerunt. In quo habent grauissimum testem hunc scriptorem, qui inter congeneres herbas, & statim a uero Ocimoide eam tractauit. Nec si Græci a ficulnei lactis liquore eam appellauerant, ideo separanda a congeneribus suis erat. Illi enim non, quia Ficus, arborue sit, Erinon, id est, Caprificum eam uocauerunt, sed quoniam Caprificorum modo lac sectus eius caulis, & expressa folia stillant. Laudauit aquaticum Ocimum hoc contra uenenata in Theriacis suis Nicander, quod in scriptore hoc non legi, demiretur aliquis, præsertim teste ante id Plinio. Versiculus Nicandri est, καὶ κλώθοντος ἐν ἀρπέζαισιν ἐρίνου. Quod est. Et uirentis ad radices montium Erini. Tradidit Diocles, a quo Plinius multa accæpit, Ocimo simile esse: nasci prope flumina & fontes, & præter id apricis locis, & ad radices montium. Est illud etiam animaduertẽdum, credere nos quod in extremo capite est, finire aurium dolores instillatum succum, de lacteo liquore illo intelligendum esse. Is enim eius herbæ succus est. Nos tamen χυλὸν inuenientes, ex instituta a principio in his nominibus a nobis lege, nihil detorsimus, incorruptam in hoc scriptore uocum, & eandem semper significationem seruantes.

De Gramine. CAP. XXXIII.

ἄγρωσις

AGrostin aliqui Aegicon, alij Amaxitin, Aegyptij Anuphi uocant, Latini Gramen, aliqui Asyphylion, alij Sanguinalem, alij Vniolam, Hispani Apariam, Daci Cotiatam. Aphri Iebal. Gramen geniculatis serpit ramulis, a quibus crebro radices spargit dulces, articulis

præcinctas. Folia dura, & ut harundinis paruæ lata, in exilitatem fastigiantur. Eaq; iumenta & boues pascunt. Trita radix illitu, uulnera conglutinat. Decoctum eius in potu, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. Calculosa etiam uesicæ excrementa comminuit.

A

BARBARI COROLL.

Gramini ab internodijs ramorum, & cacuminibus radices nouæ pullulant. Sunt qui & aculeatum Gramen inuehant, trium generum, Dactyli cognomine. Vnum, cuius in cacumine aculei sunt plurimum quini. Alterum Aizoo simile, Dactylon priuatim uocatum, quoniam digitis medeatur. Tertium genus tenue. Nascitur in parietinis, aut tegulis. Nulla herba gratior iumentis Gramine, siue uiridis, siue in fœno siccata. Tunditur aspersa aqua. Radix adhuc tenera mandendo est. Gramen Marti consecrauit antiquitas, quod ex humano cruore procreatū crediderit. Quāquam & omnis herba Gramen abusione dicitur. Quidam Saturno dicant, quod ab eo satum primo perhibent. Glaucum uero immortalitatem, huius herbæ cibo consecutū, Athenæus ex Aeschionis poetæ uersibus existimat.

Pli. li. 24. ca. 19.

EX M. VERG. COMM.

Vulgatissimū inter herbas Gramen est. A capris Aegicon, a iumentis Amaxitim antiquitas noīauit: quod capræ scilicet, & iugo, carpētisq; seruientia iumēta eo passim uescant. Sanguinalem uero, quod humano cruore procreari ueteres falso crediderint. Angustijs urinæ opitulari hic ait: cōuenitq; in eo antiquis medicinæ auctoribus, qui inter diuretica simpliciter id numerāt: ultra quod hic lapidosa etiam uessicæ excrementa frangere ait. Extrema tamen hæc pars in aliquibus græcis aliter legitur, ἕλκη, scilicet καὶ λίθους θρύπτει. quod est, facere Gramen ad urinæ angustias, uessicæq; ulcera, & calculos frangere. Quæ omnia a Plinio. 24. uolumine capite decimonono, totidem, & ijsdem uerbis reddita fuerunt.

De harundinaceo Gramine. CAP. XXXIIII.

Est & harundinaceū Gramen, priore multo maius, quod iumenta necare tradit̄, præsertim in Babylone. Idq; iuxta uias nascitur.

καλαμάγρωστις

B

BARBARI COROLL.

Calamagrostis, a Plinio Gramen simpliciter uocatur, infestum camelis. Quidam Babylonium Gramen cognominant.

EX M. VERG. COMM.

Contraxit Plinius ad Camelos, quæ hic iumenta dixit, enecare Gramen in Babylonis regione iuxta uias nascens. Nec facile est nobis modo ratiocinari, camelos ne ille dixerit, quia multo hoc, & quasi solo ad uecturam iumento semper usa ea regio fuerit: an quia Gramini illi, & animali huic ex naturę antipathia discordia sit. Huic idem, aut simile uidetur esse, quod a Parnasio Gramine statim hic ait: natum in Cilicia Gramen, in cibo sumptum boues exurere: facereq; id alter ex interpretibus ait impositum, alter uerò in Sicilia: cum tamen antiqua & uera lectio sit, ἐν κιλικίᾳ, & βρωθεῖσα, id est, in Cilicia, & in cibo sumptum. Plinius longissime de omni Gramine, quo diximus loco paulo ante longius egit: neq; ab hoc scriptore adeo diuersus, ut de his ultra agere nos oporteat.

De Gramine Parnasi. CAP. XXXV.

Quod in Parnaso monte gignitur, densius fruticat, folijs hederaceis, flore odorato, candido, semine paruo, nō inutili. Radicibus quinis aut senis, digitali crassitudine, candidis, mollibus, & mirū in modū dulcibus. Succus si in uino cum melle pari, & myrrhæ dimidio decoquat̄, adijciāturq; piperis & turis tertiæ portiones, probatissimum erit oculorū medicamentū. Id in ærea pixide recondit̄. Decoctū radicis, idem quod hærba præstat. Semen uehemētius urinā impellit. Aluum, uomitionesq; sistit. Natū in Sicilia Gramen, quod incolæ Cinnā appellant, boues inflammat, si eo uirenti sæpe pascantur.

C

BARBARI COROLL.

GRamen Parnaso monte, folium habet Hederæ, densius quam usquam fruticans, cum in reliquo orbe folia in exilitatē fastigent. Succū huius excipiunt propter ubertatē, qui & dulcis est.

Gramen Ciliciū, hoc est, Cinna. Sunt qui & Medon uocent: nec amburi eius recentis pastu boues, sed pinguescere contēdant. Nato alterutris errore, quod alij πίμπρησι τοὺς βόας legebāt, alij πίμπλησιν.

De Siderite. CAP. XXXVI.

σιδηρῖτις

SIderitin aliqui Heracleam uocant, Magi Genituram, aut sanguinem Titani, alij Scorpionis urinā, Pythagoras Parmiron, Andreas Xanthophanea, Osthanes Bœphthalmon, Aegyptij Sendionor, Romani Vertemnium, alij Soleastrum, Aphri Vdedonin. Folia habet Marrubij, sed longiora, satis ad frondem quærcus, aut saluiæ accedentia, minora tamen, & hirsuta. Caules ædit quadratos, palmum sæpe excedentes, non iniucundi gustus, aliquātumque substringentis. In quibus per interstitia, orbiculatæ uertebræ, ut in Marrubio spectantur. Et semen in eis nigrum. Nascitur in petrosis. Illita folia, suapte ui, uulnera sine inflammationis periculo iungunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 17.

SIderitin primam, aliqui ueram Achilleum cognominant, alij Sideriten. Odoris fœdi cum teritur, tradunt. Nostri Sideritin eam, quæ est latissimo folio, Scopam regiam appellant, medentem anginis suum peculiariter.

De alia Siderite. CAP. XXXVII.

D

ALia Sideritis binum cubitorum, ramulis exilibus, folio Filicis, in ambitu utraque parte diuiso, pediculo longo, prodeuntibus e summo alarum sinu surculis, longis, tenuibus, capitulo in cacumine orbiculato, aspero, in quo semen continetur, quam Betæ rotundius aliquanto, ac durius. Huius uis foliorumque ad uulnera præcipua.

BARBARI COROLL.

SIderitis secunda, ramulos habet triangulos.

EX M. VERG. COMM.

INgenue fatemur, in tanta ueterum & iuniorū diuersitate, nihil habere nos de Siderite, quod pro comperto tradere ualeamus. Quæ Plinius multis locis nunc de toto Sideritidum genere, nunc priuatim in hac, aut illa tradiderit, facile est omnibus uidisse, & cum uiderint censere. Nolumus nos labori eorū parcere: neque ingenij, iudicijque sui gloriam illis auferre. Quod autē nos in melioribus græcis obseruauimus, tacendū non est. Duo esse illis præcipua Sideritidis genera: Heracleam, id est, priorē illam: & Achilleam, quæ mox dicenda erit. Nec aliter Paulus Aegineta in. 6. tradidit. Eam Græci a ferro Sideritim dixerunt, quoniā glutinādis uulneribus apta, percipuū in bello haberet usum: quod sæpe ab eo metallo in græcis scriptoribus indicat̄, ex eadem scilicet caussa, ex qua quę sequit̄ Achillea militaris etiā dicta fuit. Dubitamus nos in priore Sideritide, quo loco hic ait, habere Marrubij folia, longiora tn̄, ad Saluiæ, aut Quercus. &c. abūdare earū notarum alterā: fuisseque ex alio Sideritidis gn̄e ab imperitiore aliquo additā. Non enī possunt Querna Saluiæ folijs in cōparatione alterius coniūgi: tam dissimilia inter se sunt.

De alia Siderite. CAP. XXXVIII.

SIderitin aliam esse tradunt, quam Crateuas Heracleam uocat, in macerijs & uineis nascentē, folijs Coriani, a radice numerosis, dodrantalibus cauliculis, læuibus, teneris, in rubore candicantibus. Flore purpureo, paruo, gustanti amaro & uiscido. Huius ea uis est, ut quamuis recenti uulneri imposita, sanguinem supprimat.

A

SBARBARI COROLL.
Sideritis tertia, ſimilis Achilleo eſt, mox prodendæ, ſed candidioribus folijs, & pinguioribus, tenuioribus cauliculis.

¶ De Achillea. CAP. XXXIX.

ἀχίλλειος

ACHILLEAM aliqui Myriomorphō nominant, alij Chiliophyllon, alij Stratioticon, alij Heracleon, Latini ſupercilium Veneris, alij Acron ſyluaticum, alij Militarem, alij Millefolium, Aphri Aſterchillos, & aliqui Achilleam Sideritin. Dodrãtales, aut maiores gerit ſcapos, fuſorum effigie, quaſi minutulis folijs circundatos, crebris in latere foliorum ſectionibus, Coriandri ſimilitudine, ſubfuluo colore, odore multo, non inſuaui, medicato, & uiſcido. Vmbella in cacumine rotunda, floribus candidis, purpureis, & aurum æmulantibus. Prouenit læto ſolo. Trita coma ſanguinolenta glutinat, & ab inflammationum periculo tuetur. Erumpentem ſanguinem inhibet, & cruenta uuluæ profluuia in uellere. Decocto quoqꝫ inſident fœminæ fluctione uuluæ laborantes. Ad dyſenteriam bibitur.

SBARBARI COROLL.

Pli. li. 25. cã. 5.

Sideritis Achilleos dicitur, quoniam inuenerit eam Achilles, diſcipulus Chironis, qua uulneribus mederetur, & Telephum ſanauerit. Alij primum Aerugine inueniſſe tradunt utiliſſimam emplaſtris: ideoqꝫ pingitur, ex cuſpide decutiens eã gladio in uulnus Telepho. Alij utroqꝫ uſum medicamento uolunt. Hanc nonnulli Panaces Heracleon appellauere. Noſtri proprie Millefoliam, cubitali ſcapo ramoſam: minutioribus ꝗ Feniculi folijs, ueſtitam ab imo. Alij uerã Achilleon eſſe dicunt, ſcapo ceruleo, pedali, ſine ramis, ex omni parte ſingulis folijs rotũdis eleganter circũdatã. Alij primũ genus Sideritis Achilleõ uerã, ut diximus, acceperũt. Ethruria Millefoliã uocat, herbã in pratis tenuem, a lateribus capillamenti mõ folioſam, eximij uſus ad uulnera. Boũ neruos abſciſſos uomere, ſolidari ea, rurſuſqꝫ iungi, addita axungia, affirmant. Achillios, et Achillion uocatur quarra Sideritis, ut dictum eſt: et a latinis qbuſdã Lumbus Veneris. Dioſcorides Supercilium Veneris, non Lumbum dici uoluit, alterutro errore orto, ꝙ Græci ὀσφὺν lumbum, ὀφρὺν ſupercilium appellant.

B

¶ De Rubo. CAP. XL.

βάτος

BATOS a Græcis, ab alijs Cynoſbatos, ab alijs, Selinorition, ab alijs Syntrophos, a Magis Titani ſanguis, ab alijs Ibidis ſanguis, a Romanis Rubus, ab alijs Sentes, a quibuſdam Mora baticana, a Dacis Manthia, Aegyptijs Hæmõos, alijs Ametros appellatur. Rubus notitiæ uulgaris. Vim habet ſiccandi & adſtringendi. Capillum tingit. Ramorum decoctum, potu aluum ſiſtit, & fœminarum profluuia. Preſteris morſui accommodatiſſimum. Gingiuas firmat. Oris uitijs folia commanducata medentur. Cohibent ulcera quæ ſerpunt. Vlceribus in capite manantibus, oculiſqꝫ procidentibus remedio ſunt. Condylomatis, & hæmorrhoidibus folia illinuntur. Cardiacis, & ſtomachi doloribus, trita conuenienter imponuntur. Caules cum folijs tunduntur, exprimiturqꝫ ſuccus, mox ſole cogitur, ſingulari remedio contra omnia quæ modo dicta ſunt. Mori in Rubo naſcentis, ꝗ optime maturi ſuccus, ad oris medicamenta conuenit. Siſtit aluus præmaturi cibo, necnon flore in uino poto.

BARBARI COROLL.

C

Pli.li.24.ca.13

RVbi multa genera, sed quæ magno separantur discrimine. Chamæbaton uocant humilem Rubum, qui protinus ꝗ paulo accreuit, retro uergit in terram, atqꝫ ita radicatur, & Humirubus a Theodoro dicitur. At Rubus inter arbores aquaticas statuitur. Rubi unum genus fert mora, quæ & manduntur. Huius radicis spongiolæ, duricia lapidis uisuntur. Alterum rosas: de quo in Cynosbato dictum est. Flos mori candidus, per messes colligitur. Locus Rubis consitus, quem nos Senticetum & Dumetum uocamus, Græci Batiam, & Apobaton appellant.

EX M. VERG COMM.

COmmune græcis Batos Ruborum omnium nomen est: quo in toto hoc genere utētes, additis notis aliquibus, species eius distinguūt. Chamębatū uerbi causa, Cynosbatoúe, aut Idæū batum uocantes: quæ tria sunt uniuersi generis huius discrimina. Latini mō Rubum, ut Plinius, modo Sentem, ut Columella appellant, Idæum rubum, uel Sentem, Canisqꝫ sentem, & simpliciter sentem seu Rubum: quem autore Theophrasto libro .3. de plantarum historia Chamæbaton, id est, humilem & terrestrem uocauimus. Verba eius quo diximus loco hæc sunt. ἔτι δὲ καὶ τοῦ βάτου πλείω γένη. μεγίστην δὲ ἔχονται διαφοράν, ὅτι ὁ μὲν ὀρθοφυὴς καὶ ὕψος ἔχων. ὁ δὲ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εὐθὺς κάτω νεύων. καὶ ὅταν συνάπτῃ τῇ γῇ ῥιζούμενος πάλιν ὃν δὴ καλοῦσί τινες χαμαίβατον. ὁ δὲ κυνόσβατος τὸν καρπὸν ὑπέρυθρον ἔχει, καὶ παραπλήσιον τῷ τῆς ῥοιᾶς. ἔστι δὲ δένδρου καὶ θάμνου μεταξὺ καὶ παρόμοιον ταῖς ῥοιαῖς, τὸ δὲ φύλλον ἀγνῶδες. Quorum sensus est. Ruborum item plura genera. Præcipuam uero habent differentiam, ꝙ alter recta & in altitudinem erigitur. Alter deorsum & in terram uergit: & cum primum terram attigit, iterum radicatur. Vocantqꝫ hunc aliqui humilem, seu terrestrem Rubum. Qui uero Cynosbatos, idest, canis Sentis dicitur, fructū fert rubentem, punicæ cytino similem. Estqꝫ inter fruticem & arborem medius, punicæ similis, folio uiticis. Et hęc Theophrastus de duobus Rubi generibus: quorum alter primo uolumine a Dioscoride descriptus est, alter modo docet. Estqꝫ hic Chamæbatos, id est, humilis ille Rubus, Sentis, uel Rubus a latinis simpliciter appellatus. Cuius mora extrema æstate maturescentia, auibus grato, & hominibus non inutili cibo in sepibus nigrescunt. Quæ inter Romanas Rubi appellationes in Dioscoride nunc leguntur: Vaticanaqꝫ dicuntur, augustiore unius Romani collis, ꝗ ex reliqua Italia nominis nota.

❡ De Idæo Rubo. CAP. XLI.

βατὸς ἰδαία

D

IDæus Rubus appellatus est, quoniam passim in Ida proueniat. Est aūt longe tenerior priore, ac minoribus spinis horrens. Quanꝗ & sine spinis inueniatur. Eadem præstat quæ supradictus. Cæterum flos cum melle, oculorum collectionibus commodissime illinitur. Ignē sacrum extinguit. Stomachicisqꝫ ex aqua bibendus datur.

BARBARI COROLL.

RVbus Idæus, in Ida, non alias nascitur, sub arborum umbra, rarioribus aculeis, & minus aduncis.

EX M. VERG. COMM.

IDæus Rubus hic dictus est, quoniam in Ida, nec alibi copiosior nascitur, tenerior, paruis aculeis, & aliquando, ut hic ait, nullis. Tertiū genus in superiore illa diuisione nostra faciens. A loco græci appellauerunt, ob eam quam diximus causam.

❡ De Helxine, idest, murali hærba. CAP. XLII.

ἑλξίνη

HElxinen aliqui Elitim uocāt, aliȷ Canocersæam, aliȷ Amelxinē, aliȷ Eusinen, nonnulli, Amorginen, aliȷ Sucotachos, aliȷ Pychuacos, aliȷ Psychouacos, aliȷ Melampelon, aliȷ Cittampelon, aliȷ Cissamethon, aliȷ Anatetamenon, Romani uolutum Lapparon, Aegyptiȷ Apap, aliȷ Parthenion, aliȷ Sideritin, aliȷ Heracleam, nonnulli Agriam, qdam Clibodion, aliȷ Polyonymon. Nascitur in sepibus, uinetis, maceriȷs, et segetibus. Folia ei Mercurialis adsunt, hirsuta, cauliculi leniter rubentes, & circa eos ueluti semina aspa, adhęrentia uestibus. Folia refri-

gerandi spissandiq; naturam habent. Qua ex causa sanant illitu ignes sacros, adusta, condylomata, incipientes panos, tumores, inflationesq;. Succus eius cum cerusa, ignibus sacris, & ulceribus quæ serpunt aptissime illinitur. Imponiturq; podagris, cum hircino seuo, aut cærato cyprino. Veterem tussim adiuuat, cyatho hausto. Tonsillis inflammatione turgentibus, utilissime & gargarizatur, et illinitur, Succus in aurium dolore infusus, iuuamen præstat.

A

BARBARI COROLL.

HElxine duplex Dioscoridi, & omnino autoribus. Altera Parthenio, altera Cissanthemos ab Hederę folijs uocata. Plinio item duplex, sed aliter. Altera de qua hic agitur Parthenij & Perdicij, siue Perdiciadis cognomine: qm̄ perdices hac præcipue uescantur. Folia tamē ei non Mercurialis, ut Dioscorides, sed mixtæ similitudinis, Plātagini & Marrubio tribuit, cauliculis densis lanas infici, semina in capitibus lappaceis adhærescentia uestibus: a quo & Helxinem dictā uolunt. Hanc Aeoliæ gentes, & Aegyptij edunt. Crassas, plurimasq; habet radices, ut inqt Plinius. Altera idem autor inqt, uerior est Helxine, cui radix foliosa, ex qua similis malo carduus seminis plenus extuberat. Seminalis Acanus a Theophrasto dictus, cuius inciso summo uertice, lachryma erumpit iocundi saporis, Acanthica Mastiche uocata, proptereaq; adulterium ex ea fit, ut diximus. Germinat, atq; floret æstate folio, & caule, lanugines spinosas habens. Hæc Plinius. Nos hanc non Helxinem, sed Ixinem uocari credimus: ut in Chamæleonte candido dictum est: quanq; porro prior Helxine Perdicion, & Parthenion dicatur. Aliud tamen intelligo, Plinium secutus, Perdicion, quæ a nostris herba Vrceolaris uocatur, ab alijs Astericum, folio similis Ocimo, nigrior tantum, nascens in tegulis parietinisq;: ob id & Parietaria, et Muralium, & Muralis uulgo dicta, & Vineago: & Parthenion, qm̄ a Minerua in somno contra præcipitia lapsusq; monstrata est Pericli Atheniensium principi, cū uernula ei charus ex altitudine cecidisset, Splachnoptes appellatus. Turtures, columbæ, gallinacei annuum fastidium deducere dicuntur Helxina pasti, autor est Plinius. Triplex igitur inuenio Parthenium. Vnum folio Coriandri, quæ Amaracus a Galeno, Parthenium a Dioscoride nominat, uulgo Matricaria. Alterū folio Mercurialis, ut Dioscorides hoc loco, siue Plantaginis & Marrobij, ut Plinius, quæ dicit Helxine, ac de ipsa hic agitur. Tertium folio Ocimi, quæ Parietaria, & Muralis uocetur: de qua mirum est Dioscoridem nihil præcipere, q̄d sciā. Nisi qs eum dicat sub Helxine hanc q̄q; accepisse: qm̄ hirsutula sit, & adhærescat uestibus, nec a Mercurialis herbæ folijs omnino multū differt, prætereq; q Mercuriali serrata leuiter ea sunt, Parietarię non sunt. Sunt qui & Mercurialem ipsam Parthenion quoq; dicant Helxinem, ut Dioscorides in Myosotide scriptum reliquit. Etiam Alsine dicta est. quanq; corrupte in Theophrasto legitur Asine, ubi Theodorus Volucrū interpretatur, arbores amplexu Hederæ modo strangulantem.

Pli. li. 22. ca. 17

B

EX M. VERG. COMM.

PLuribus, & inter eas aliquot plantis alijs cōmunibus Helxine appellationibus q̄ndam indicata est. Testantur in græcis id Gręcorū medici, qui Helxinem primo Perdicium, Partheniū, Sideritim, & Heracleam uocari aiunt. Mox & Cissampelum. Duobusq; capitibus de eiusdem nominis herba agentes, neq; easdem utriq; uires tribuentes, duas manifeste Helxines eodem nomine, sed diuersa natura constituisse uidentur. Præter eos Nicander etiam in Theriacis suis Parthenij primum, mox Helxines facta mentione, utranq; cōtra uenenata laudauit. ἠὲ κὴ ἑλξίνην, τήνσε κλύβατιν καλέουσι. Quo loco interpres eius, Clybatim, Sideritim, Parthenium, & Perdicium, & omnibus his unam eandemq; plantam uocari ait: iterumq; κὴ μὴν παρθενίοιο. &c. Iterumq; idem interpres testatus est, Parthenium a quibusdam Helxinem, et Perdicium nominari. In latinis Plinius lib. 22. capite. 17. his uerbis græcos secutus est. Helxinem aliqui Perdicium uocant: quoniam Perdices ea præcipue uescantur: alij Sideritim: nonnulli Parthenium. Non licet in tam concordi tot testium fide, tam mnltis appellationibus dictam fuisse quondam Helxinem, non fateri. Non ideo tamen credendum, unam duas esse plantas, notis & uiribus diuersas. Oportet enim in cognominibus unum esse quod primo, uere, & per se nomine illo indicetur: tum ex simimilitudine ad id nomen alia admitti: quæ genus suum seruantia, in parem nominis tātum societatem, cōmunionemq; adoptione illa ueniant. Esse autem duas Helxines, dissimiles naturæ inter se notæ ostendunt: & post naturam antiquiores græci, præsertimq; Paulus

C Aegineta priuati, seorsumq; his uerbis de utraq; in .6. agẽs ἑλξίνη δὲ οἱ δὲ περδίκιον, οἱ δὲ παρθένιον, οἱ δὲ σιδηρῖτιν, οἱ δὲ ἡράκλειαν. δύναμις δὲ αὐτῆς ῥυπτικὴ καὶ ἀτρέμας μεθ᾽ ὑγρότητος ὑπόψυχρον. Quod est. Helxine sunt qui Perdicium, qui Parthenium, qui Sideritim, qui Heracleam uocent. Vis eius est absterſione purgare, & cum frigida humiditate aliqua sensim leniterq; adstringere. Estq; hæc Helxines capite hoc a Diosc. tractatæ ex Paulo historia, & medicina. Post quam statim idẽ ait. ἑλξίνη καὶ κισσάμπελος διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως, id est, Helxine, quę Cissampelos dicitur, discutiendi uim habet. Huius nulla est in Diosc. historia. Habent quidem impressi, & plęriq; alij codices, in fine capitis additam magis q̃ a principio descriptam breuissimam eius historiam & medicinam, & quæ huic scriptori accreuisse manifeste uideatur. Eam alij interpretes suis æditionibus coniunxerunt. Nobis, qui opus hoc eo consilio suscępimus, ut ex meliorum fide omnia in Diosc. instaurentur, contra uetustissimos, eosdemq; optimos testes uertere ea nõ placuit: prę sertim discordi eius ab antiquis medicina, quam in discutiendo Paulus Aegineta, codices uero illi in soluenda aluo esse dixerunt. At duæ sunt Helxinæ, fatemur id quidem: non ideo tamen in Dioscoride legenda quæ illi parum conueniant, & alijs discrepent. Potuit enim huic scriptori satis esse, inter alterius appellationes huius generis meminisse: aut quod in plęrisq; alijs factũ est, perijsse huic capiti altera hæc Helxine. Ex his duas esse Helxines ratiocinari facile est. Alteram Mercurialis herbæ folijs, ut hic ait: ut autem Plinius, mixtæ similitudinis inter Plantaginẽ, & Marrubium: alteram Hederæ, in uinetis nascentem, ideoq; Cissampelõ uocatam. Illam primo & per se sic dictam: hanc illi congenerem, aut similem saltem: similemq; ut nos opinamur, in tenaci uestium nexu illo. Hæc enim Helxines præcipua nota est, & unde factũ illi nomen fuit. Quærendum post hæc etiam, unde tot aliæ illæ appellationes ad Helxinem irrepserint: non utrãq;, sed ut nos credimus, priorẽ illã, quę semina fert in capitibus lappaceis, uestibus adhærẽtia. Possunt euentus eius in alijs plures esse causæ. Sed cur Perdicium dicta fuerit, nulla, pręter a Plinio & Theophrasto allatam: q scilicet semine eius perdices notissimæ aues uescunt: herbam q; fodiunt, & in ea uolutantur. Iussit hoc nomine uocata uti Absyrtus, ueterinariæ medicinæ græcus autor, contra iumentorum tussim. Verba eius sunt. βοτάνην ἣν ῥωμαῖοι περδίκιον καλοῦσι.

D Celsus etiam secundo medicinæ suæ libro, Muralem herbam nominans, hanc intellexisse creditur: quoniam parietes & muros natalem sibi locum fecerit. Ob quam causam a multis aliquot locis Parietaria nunc etiam dicitur. Hic etiam ἐν φραγμοῖς καὶ τοίχοις, idest, macerijs & muris nasci ait. Sunt hactenus appellationes hæ priori huic Helxinæ proprie ex diuersis causis illi assignatæ: Sideritis uero, & Parthenion alijs plantis proprie, huic uero additæ, & ex similitudine aliqua recęptæ. Credimusq; nos, Helxinem ideo Sideritim dictam, q utraq; Marrubij folio sit. At hic Mercurialis herbæ folio Helxinem describit: alij tamen, præsertimq; Plinius mixtæ similitudinis inter Plantaginem & Marrubium. Vtraq; folio aspero est. Sola enim asperitate uestes tenaci nexu hæc retinet. Vtraq; etiam inter saxa nascitur. Cur autem Parthenios quondam diceretur, nõ satis modo nobis constat. Quæ hoc nomine dicta proprie fuerit, Anthemidi congener herba est, superiore uolumine inter Chamæmalum & Bouis oculum tractata. Cęteris, quæ plures in medicæ materiæ disciplina sunt, addita, & ex similitudine recępta ea appellatio est. Siquidem & Artemisia Parthenion dicta est. Esse autem Parthenion Helxines appellationem, non genus, manifeste indicat Paulus Aegineta: q cum de Helxine egisset, non multo post proposita Parthenio, id tantum ait, εἴρηται ἐν τῇ ἑλξίνῃ. quod est, Dictum in Helxine: quasi per se Parthenion nulla est, sed ex multis una Helxines appellatio. Vulgo fere nota Muralis, Parietariaq; hæc Helxine. Quemadmodum contra cognitu difficilis quę Cissampelos primo: eamq; ob causam nominata est, q Hederæ folio in uinetis nascitur: ex qua eius natura factæ aliæ illę appellationes etiam sunt, Melampelon, & Cissanthemon. Omnes enim coniunctum sibi Hederæ nomen habent, natalis loci, & foliorum eius index. Obseruatũ pluribus locis in scriptore hoc a nobis est, plantarũ genera, non nomina appellationibus his ab eo numerari. Factũq; id hoc loco credimus: qm̃ sunt quę in nominibus his utriq; generi Helxines seorsum competant: discreuisseq; eas ex his quæ hactenus dicta sunt, non erit legentibus difficile. Adijciemus illud etiam, quam hic Polyonymon, id est, multi nominis appellationem Helxines esse ait, ad priorem illam pertinere. Ea enim est quæ tam multis nominibus indicatur.

De Elatine. CAP. XLIII.

ἐλατίνη

ELatine folia habet Helxinæ, minora, rotundiora, pilosa, semipedalibus ramulis, quinis senisue, a radice foliosis, gustu adstrin-

gentibus. Nascitur in segetibus & cultis. Oculorum fluctionibus & inflammationibus auxiliatur, folijs cum polenta tritis & impositis. Eadē cocta sorbitionis usu dysenteriam sistit. **A**

BARBARI COROLL.

ELatine, folio Casiæ a Plinio describitur: cætera cum Dioscoride conueniunt. Corruptam in Plinio lectionem esse haud sum dubius, librarijs Casiam pro Helxina substituentibus: quandoquidem Elatina modo uisitur, Helxinæ similis, hoc est, folio Hederæ propinquo, non Casiæ: cuius id oleaceum est: ut in Chamælea dicitur. *Pli. li. 27. ca. 9.*

EX M. VERG. COMM.

SImilis Helxinæ Elatine est, non simpliciter, sed ei quam folio Hederæ Cissampelon uocari diximus: eamq; ob causam ab Helxine statim tractata. Eam ueteres græcorum medici mediocriter adstringere, & refrigerare dixerunt.

De Eupatorio. CAP. XLIIII.

EVpatorium, siue ut alijs placet Hepatorium, aut Hepatitis, fruticosa hærba est, unum efferens caulem, lignosum, nigricantem, rectum, tenuem, hirsutum, cubitalem, interdum ampliorem. Folijs per interualla Quinquefolij, aut Cannabis similibus, quinquepartito, aut amplius diuisis, nigricantibus, per ambitum serratis. Semen medio caule erumpit, pilosum, deorsum spectās, quod siccatum uestibus inhæret. Contrita huius folia, & cum suillo adipe imposita, ulceribus quæ ægre cicatricem trahunt, medentur. Hærba, aut semen in uino potum, dysenteria, iocineris uitijs, & serpentium ictibus liberat. Nec desunt qui aberrantes, Artemisiam hanc appellarint, cum tamen longe alia sit, uti exposuimus. *ἐυπατώριον* **B**

BARBARI COROLL.

EVpatorium, & Eupatoria quoq; dicitur. Regiam & hæc autoritatem habet, folijs plumosis, modo caulis, flore candido, radice superuacua. Mauritani aliud Eupatorium demonstrāt, officinis penitus diuersum figura, sed effectu par, scapo exiguo, fere cubitali, folio Centaurij minoris, frutice odorato, sed flore magis, q̄ luteus ei est, radice superuacua. Passim nascitur.

EX M. VERG. COMM.

FVerunt quondam, & adhuc sunt, magnę inter autores & medicos litis Eupatorium, & Argemone. Nec persuaderi adhuc possunt aliqui, nō esse Argemonem Eupatorium: ex tam multo tempore, tamq; antiquæ fidei in medicina autoribus, ea multorum animis opinio insedit. Licetq; hic iampridem in Anemone, & nunc in Eupatorio dixerit decipi plerosq;, falsoq; credere Argemonem Eupatorium esse: non desinunt tamen quotidie pro ea re uiolenter aliqui certare. Verba eius in Anemone sunt, qualia poterunt uolentes cum libuerit uidere: ea nunc etiā repetita ab eo sunt. Nosq; illorum memores, necessario locum in extremo hoc capite emendauimus: & pro Artemisia, Argemonem uertimus. Quod enim hic ait, quosdam Artemisiam hanc uocasse deceptos, alia enim est ut præmonstrauimus, in Artemisia non legitur, at in Anemone manifeste id inuenitur. Sunt Diosco. in Anemone uerba hæc. ἔνιοι δὲ μὴ δυνάμενοι διορίζειν ἀπὸ τῆς ἀγρίας ἀνεμώνης τὴν λεγομένην ἀργεμώνην, καὶ τὴν ῥοιάδα μήκωνα. περὶ ἧς ἐν ταῖς μήκωσιν ἱστορήσομεν διὰ τὸ τῶν ἀνθῶν ὁμόχρουν φοινικοῦν ὑπάρχον πλανῶνται τὴν ἀργεμώνης εὐπατώριον ὀνομάζοντες, &c. Quorum sensus est, qui in Anemone redditus a nobis fuit: cui & hic respondet locus. Neq; Artemisiam, sed Argemonem falso inquit Diosc. credere quosdam Eupatorium esse. Neglexerūt hoc alij interpretes, quod alioquin multifaciendum erat: ut quale uerū Eupatoriū esset aliquando cognosceretur. Vidimus nos in maioris ciuitatis nostræ Nosocomij hortis natam plantā, quæ omnibus a Diosc. traditis notis, ueram Eupatorium se ostenderet: prę sertimq; semine in terram decliui, & postq; aruerat uestibus hęrente. Nihil in quotidiana multarū plantarū obseruatione certius antiquæ historiæ rę spondere aliqn̄ mihi uisum est: surculosum genus, singularis uirga, lignosa postq; aruit duricies, plumosa undiq; aspitas, color liuens magis q̄ niger, & folia

C per interualla, sed contrarijs pediculis pendentia. Quod non penitus huic scriptori responde-re uidebatur: comparatio tantum erat, qua Cannabis, aut Quinquefolij folijs ea comparabatur. Cętera naturæ & Dioscoridi eadem omnia erant. Regiæ dignitatis herba Eupatorium etiam est, ab Eupatore rege inuenta. Et quoniam iecori præcipue medeatur, quod græci hepar dicunt, ideo Hepatorium, & Hepatitis ab aliquibus dicta.

¶ De Quinquefolio. CAP. XLV.

πεντάφυλλον

PEntaphyllon aliqui Pentapetes, alij Pentatomon, alij Pentadactylon, alij Pseudoselinum, alij Callipetalon, alij Xyloloton, nõ nulli Xylopetalon, alij Asphalton, alij Pentacœnon, alij Thymiatitin, Aegyptij Orphitebeocen, alij Enotron, Magi Ibidis unguem, alij Ibidis pennam, alij Hermodactylon, Romani Quinquefolium, Galli Pempedulam, Daci Propedulam appellant. Ramulos fert furculaceos, tenues, palmi magnitudine, in quibus semen. Folia Menthæ, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata. Florem ex luteo pallescentem, interdum auri æmulum. Nascitur in riguis, & aquarijs ductibus. Subrubram habet radicem, oblongam, Veratro nigro crassiorem. Plurimis pollet remedijs. Ius radicis decoctæ ad tertias, si in ore contineatur, dentium dolores sedat. Putrida oris ulcera, collutione sistit. Arteriæ scabricias, gargarizatu læuigat. Contra alui profluuia, & dysenterias auxiliatur. Item articulorum, coxendicumq; cruciatibus potum. Cocta in aceto & illita, serpentia ulcera cohibet. Strumas, tumores, duricias, abscessus, & distentiones discutit. Ignes sacros, reduuias, condylomata, psorasq; sanat. Teneræ radicis succus contra iocineris pulmonumq; uitia prodest. Item aduersum uenena. Cum hydromelite autem, uel diluto uino, & piperis exiguo bibuntur folia, contra febriũ circuitus. In quartana quidem quaternum ramulorum, in tertiana uero ternum, in quotidiana unius. Tricena quoq; folia, tricenis pota diebus, comitialibus psunt. Foliorum succus, tribus cyathis aliquot dies potus, celerrime regio morbo medetur. Illita cum melle, & sale, tam uulneribus q̃ fistulis remedio sunt. Enterocelicis auxilium pręstant. Quinquefolium sanguinis profluuia & potu & illitu sistit. Ad expiatiões, castimonias, et sanguinis eruptiones inciditur.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 9. Theo. lib. 9. de planta. hi.

PEntaphyllon, & Pentapteron in Theophrasto, Theodorus Quinq; foliam, & Quinq; pennam conuertit. Aetius hanc Hermubotanem, hoc est, Mercurij herbam uocari tradit. Aegyptij etiam Dissyphi cognominant. Daci Drocila. Itali Psyllitum, Solotam, & Thebeotin: quanquam corrupta puto nomina. Nam & Therumbros, & Theonestron quoq; dictam inuenio. Radice cum recens est, rubente, nigra: cum inarescit, quadrangula: folio uitis pusillo: augetur, desinitque cum uite: caulibus tenuibus, crebris geniculis. Nomen a numero foliorum. Quidam Græci Chamæzeleon, quasi fruticem terræ uocant. Commendari Quinquefolium fraga terrestria gignendo, Plinius existimat. Ego id, qui uerum esse possit, non intelligo. Nam herba ea quæ fraga gignit, Trifolia est, non Quinquefolia, flore candido, non luteo, in Rheticis & Vindelicis alpibus, etiamnum frequens secus uias. Hippocrates duo uidetur nouisse Quinquefolia. Candidum, quod & herbaceum, & procerius est a terra. Nigrum, quod humilius. Est & quæ Tormentilla uulgo dicitur Quinquefolio simillima, nisi q septem, non quinq;

A

habet folia. Potest a nobis Heptaphyllon uocari, hoc est, Septemfolia: ex cuius radice pastillos theriacos (si Dijs placet) officinæ pro uiperarum carne subijciunt: quoniam uiperæ modo, ut ipsi putant, nunquam uisantur.

EX M. VERG. COMM.

NOuerunt rura omnia Quinquefoliũ, soloque hoc nomine maxime cognitum ubique in honore aliquo est. Theophrastus. 9. de plantarũ historia non Pentaphyllon tantũ uocari sua ætate dixit, uerum Pentapetes etiam, facto ab aliquibus illi nomine a pennis auium, ut credidit Gaza: ut autẽ nos opinamur, quia in quinque folia se pandit, & extendit. Fecit eadem etiã foliorũ forma, ut Pentatomon, id est, in quinque partes diuisum diceretur. Sic Pentadactylon, quod ut in hominis manu quinque digiti sunt, sic in ea planta totidem foliorũ diuisiones. Pseudoselinon dictum etiã, quod Apiũ mentiatur, sitque illi in foliorũ sectionibus illis quadãtenus simile. Quæ itidem illi a gentibus aliæ appellationes fuerunt, aliquã huiuscemodi caussam habuerunt. Quales Callipetalon, & Xylopetalon sunt, a foliorum specie & duricie factæ. Quemadmodũ uerisimile est, in barbaris illis latere incognitã modo nobis, ex figura, aut uiribus eius rationẽ aliquam. De radice, folioque eius libro. 9. de plantarũ historia agens Theophrastus, addidit, nigrescere Quinquefolij radicem effossam, siccatamque. Quod a Dioscoride ideo dictum non est, quoniam satis fore sibi hic scriptor credidit, si qualis ea esset cum foderetur, dixisset. Post id enim tempus medicis certo loco signatam, seruari relinquebat. Adiecit etiam Vitigineum Quinquefolij folium esse, non quantitate (pusillum enim est) sed colore & forma, & quasi naturã Vitis sequeretur, augeri simul, & tabescere cum ea, caules per terram spargi graciles, crebras, habentes, ut ille ait κνῆμας, non crura, sed a cruris humani forma inter duos geniculos interualla, quæ κνῆμας ille, qua diximus ratione uocat. Videndum illud etiam, quo modo hic Menthæ, ille Vitis folio Quinquefolium esse dicat. Nobis male inuicem comparari posse plantarum illarum folia inter se uidentur: quemadmodum & floris color in pallido albus, simul & auri flauo colore dici. Hoc tamen non adeo difficile, ut illud. Videmus enim aliquando in pallore hominis utrunque colorem illum.

De Phœnice. CAP. XLVI.

φοῖνιξ B

PHœnicen aliqui Rhon, alij Anchinopa, alij Phœnicopteron, alij Rhonstachyos, alij Osthalen, Aegyptij Athnon nominant. Folia habet hordei, sed breuiora, & angustiora, spicam Lolio similem, ramos digitorum senum, radici aduolutos, septenas octonasue spicas. In aruis tectisque recenter illitis nascitur. Harum uiriũ compos, ut in uino austero pota, alui profluuium, & emanantem uulua sanguinem sistat, urinæ impetus infrænet. Sunt qui adalligatam in puniceo uellere, & suspensam, sanguinem supprimere prodant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 15.

PHœnix a Plinio dicitur herba Phœnicea, inter fruges ab eo posita: quoniam a nostris Ordeum murinum uocetur.

EX M. VERG. COMM.

HErbæ nomẽ fecit color, quod non dissimilis in ea maturis palmulis uidetur. Eaque ob cãm Phœnicopteros, a punicei coloris aue dicta etiã ab aliquibus fuit. Nascitur hæc in tegulis frequẽtior, quam in aruis. Dico autẽ tegulas nũc a tegẽdo, oẽm qua domus tegit, & hymbris stillicidia deriuant materiã, στέγη em hic, non κέραμον dixit: qua uoce Grçci indicauerũt, quæcunque familiã a cœlesti aqua tuentur, siue fictiles tegulæ, siue ex materia tabulæ, siue stramẽta sint. Hordeũ murinũ Plinius uocari a latinis ait: quod hordeaceo folio sit, & seminibus eius ĩter tegulas mures uescantur: hic Loliũ murinũ, a spicę figura: utrunque idẽ, sed diuersa rõne. Quot rãmuli, uel potius culmi illi sunt, tot etiã spicę. Diximusque nos, sedigitales culmos illos, lõgitudinẽ, nõ crassitudinẽ eorũ itelligẽtes.

De Idæa radice. CAP. XLVII.

ἰδαία ῥίζα

IDææ radici folia sunt ea, quæ Rusco. Adhærent his, ueluti exigui pampini, in quibus flos. Radix spissandi, cohibendique naturam habet, his conueniens, quibus adstrictione opus est. Pota citam aluum,

C mensesque, & omnem abundantiam sanguinis sistit.

BARBARI COROLL.

IDæa radix, acerba gustu, misceri solita luctantium in palestra pulueri, ad ea quæ repercutere tantum oporteat, ut Paulus Aegineta scribit.

EX M. VERG. COMM.

RAdicem Dioscor. Pliniusque herbã Idæam uocat: alter a tota natura, alter a potiore eius parte, & qua sola medicinæ inseruit, eam appellans. Peregrina Italiæ planta est, peregrinitatemque suam natalis loci cognomine indicat. Rusco, de qua in extremo uolumine hoc agetur, omnes eam comparauerunt: cuspidatis ideo folijs herbam intelligere oportet, sed non tam solidis, rigentibusque ramulis, ut Ruscus est: quando Helices secus folia habere hanc Dioscorides ait, Plinius uero eiusdem rei significatione pampinos.

¶ De Rhodia Radice. CAP. XLVIII.

ῥοδία ῥίζα

GIgnitur Rhodia Radix in Macedonia, Costo similis, leuior, inæquabilis. Quæ contrita Rosas redolet. Vtilissima capitis doloribus, si madefacta fronti, & temporibus cum Nardo imponatur.

BARBARI COROLL.

HAbetur & Radicis Cinthiæ mẽtio Hippocrati, fouendis fœminarũ locis. Inuenio & Rhodion uocari coloris genus Democrito, Italicũ præferente in uellerũ tinctura: fortasse id, quod nos uulgari nomine Rosaceum uocamus. Galenus Rhizam, hoc est, Radicem ab eo dici genus quoddam sati scribit, sine caule, sine flore, sine semine, tribus dũtaxat folijs, sed procetis, & in terra stratis, digitorum duorũ magnitudine, similibus Anchusæ, radice ipsam prætenuẽ, purgandi uiribus, sed exiliter. Alia uidet̃ herba, quæ uocat̃ Oxysa Plinio, etiamsi folia æque terna habet: quippe quæ non purget, sed contra potius adstringat, & ad stomachũ dissolutũ, & Enterocleas in cibo detur. Proinde sunt, qui Oxyn putent esse, quam uulgus Tauram, & Triada, hoc est, Trinitatẽ, & Sphragida, hoc est, sigillum Solomonis appellauit, folio triplici, aut uno potius in terna disposito, radice capillamẽtis multiplici, flore cũ maculis quibusdam candidis

D ceruleo. Est & Ophrys Plinio herba denticulato oleri similis, folijs duobus, quæ capillũ inquit denigrat. Est & Mamiras herbulæ cuiusdam radicula, ut Paulus notat, geniculis frequentibus nodosis, albugines, & cicatrices exterens, atque comminuens.

EX M. VERG. COMM.

ROsæ, quas Græci Rhoda nominant, non Rhodus insula radici huic nomẽ fecerunt. Qualis autem, & cuius plantæ radix ea sit, legisse me hactenus non memini. Nec integrũ undique caput hoc uidetur. Desyderatur enim in eo aliquid: præsertimque, quo loco hic ait, Imponitur cum Nardo tenuis, & mox fronti temporibusque inspergitur. Duplex remedij ratio docetur: ut imponatur capiti scilicet, & inspergatur ea frons, temporaque. Verum in utroque desyderatur aliquid, quo scilicet addito liquore inspergenda sit fronti & temporibus. ἐμβρεχομένη enim participium, quo hic usus est, id exigit.

¶ De Equiseto. CAP. XLIX.

ἵππουρις

EQuisetum Græci Hippurin, alij Trimachion, alij Anabasin, alij Cheredranon, alij Phædran, alij Itiandendron, alij Gis, alij Scœnιostrophon uocant. Aegyptij Pherphram, Magi Saturni cibum, Romani Equinalem, alij Equi salicem, aut Anabasion, alij Ephydron. In riguis & scrobibus nascitur. Cauliculi prodeũt inanes, geniculati, in se farcti, rubescentes, scabri, & iuncea circa eos folia, crebra, exilia. In sublime Equisetum attollitur, uicinos arborum caudices scandens, obuolutumque dependet, comis multis, nigris, ut equorum cauda. Radix lignosa, dura. Vis eius spissare. Quare sanguinem naribus erumpentem succus ipse sistit. Prodest dysentericis in uino potus. Vrinam cit. Sanguinolenta uulnera glutinantur, tritis folijs & illitis. Tussim, orthopnœam, ruptaque ad-

iuuat. Folijs in aqua potis, diſſectiones ueſicæ & inteſtinorum, enterocelæq; in unum coaleſcere, cogiq; feruntur.

A

BARBARI COROLL.

HIppuris, Equiſetũ, & Equiſelis dicit a latinis, inuiſa feniſecis, naſcens in pratis. Eſt autẽ pilus terræ, Equinæ ſetæ ſimilis, ut noſtri tradunt. Græcorũ aliqui Pinũ folijs nigricantẽ, eodem noĩe appellant. Hanc uero, quæ hic deſcribitur, folia habere pauca, tenuia, exigua, iunceas comas, ſemen rotundũ, ſimile Coriandro. Naſci in arbuſtis maxime, auctor Plinius, hanc herbã Dioſcorides a Romanis Salicẽ uocari tradit: de qua fortaſſe Verrius, homo doctus apud Feſtũ intellexerit, cũ diceret, uirgulti genus eſſe Salicẽ: non ridicule, ut idẽ Feſtus carpit, interp̃tatus: q̊ ea celeritate creſcat, ut ſalire uideat: q̃n Greci q̊q; hanc & Iteamdendron, & Anabaſin a Salicis quadã ſimilitudine, & a ſcandẽdi more uocitant. Alio loco Plinius, Ventoſo tractu naſcit, inq̃t, ſcanditq; arbores, et p̃pendentẽ ex ramis, folio nullo cirris nũeroſam, qui ſunt Iunci geniculati, radice pallida. Nec mirũ ſit alicui, q̊ folia modo pauca, modo nulla tribuant. facit hoc & auctorũ, quos ſecutus eſt, et locorũ, atq; temporũ diuerſitas. Hanc ipſam Caucũ, ſiue Daucum uocari legas in aliq̃t codicibus: uetuſta tamen exemplaria id uocabulũ non habent.

Pli.li.26.ca.13.

EX M. VERG. COMM.

SI uideat naſcentẽ aliquis Equiſetũ herbam, exeuntẽq; ex terra aliquot diebus contẽpletur, nunq; unde futura ſit equina cauda in ea intelliget: tam breui, nudo, concretoq; oritur aſparago & ſcapo. Nullibi diſſimiliorẽ natura finem, q̃ in hac planta a ſuo principio fecit. Oritur em̃ humani pollicis longitudine, craſſitudineq; in acutũ faſtigiata: mox procedente tẽpore pandit concretus ille ſcapus, pandensq; ſe per interualla, & inter ea certis ſpacijs iuncea folia, & quaſi capillamẽta quædã profert: quæ dum augẽtur, undiq; ad terrã feruntur, eadẽ gracilitate qua in equina cauda pili ſunt: quã non poteſt oſtendere, niſi cum aut uiuens prona pendet ex alto, aut ſecta ad terrã inuerſo cacumine deſcendentibus iunceis & capillatis folijs illis, totã equinæ caudæ imaginẽ reddit. Nota oĩbus planta, & qua nulla in foſſis p̃pe aquas umbroſis locis frequẽtior naſcit. Anabaſim ab aſcendendo aliq̃ eã dixerunt: q̃m infirma alijs ſtirpibus libẽter hæret. Charadranon itidẽ, q̊ in foſſarũ faucibus, q̃s Greci χαράδρας uocãt, ortus & uita illi ſit. Nec minus Ephydrom ob eandẽ cãm. nihil em̃ aliud, q̃ ἐπὶ τοῦ ὕδατος .i. in aqua Ephydron ſignificat. Vocauerũt aliqui etiã Schœnioſtrophon, q̊ iuncea eius folia illa non aliter, q̃ Cannabis, aut Linũ in funes texunt. Greci Salicem arborẽ, & Romani Salicẽ equinalẽ ob hanc ipſam cauſam uocauerũt. Plinius lib. 18. cap. 27. inimicã feniſecis & inutilem pratis dixit: mox lib. 26. cap. 14. iterum de ea agens, non cõuenire inter græcos, nec cum græcis latinos ait. Vulgaris tamẽ deſcripta a Dioſcoride hoc loco herba eſt, oĩbus locis cognitu & inuentu facillima.

B

❡ De altero Equiſeto. CAP. L.

ALterum Equiſetũ, quod aliqui Equition, alij Chedran, alij Gynon appellant. Caulis eſt rectus, cubitalis, aut maior, inanis. Comis per interualla breuioribus, candidioribus, & mollioribus. Id cum aceto tritum, uulneribus remedio eſt. Eademq; fungitur facultate.

BARBARI COROLL.

SCiendum Hippurin uocari & piſcem quendam, ſiue Hippurea: quem aliqui etiam Coryphænem cognominant. Differt ab hoc, qui uocatur Hippus, ab Epicharmo dictus Iſpidion, ſiue ut legunt aliqui, Liſpidion.

DIffert a priore Equiſeto poſterior hæc ſola comarum breuitate, candore & mollicie: quæ maiores in hac, q̃ in illa notę ſunt: ideoq; facillimæ utraq; cognitionis: deſyderat ſolũ, cui æqualem hic caulem eius dicat, congeneris ne ſibi antedictæ, an alterius plantæ alicuius: Incertum id eſt. ἴσον em̃ hic tantũ ait, eamq; ob cauſſam uitij nota ſignatus locus a nobis eſt.

VERG.

❡ De Cocco, ſeu Infectorio. CAP. LI.

COccum quo infectores utũtur, frutex eſt ſurculoſus, paruus, cui grana ceu lentes adhærent, quæ electa congeruntur. Optimũ gignitur in Galatia, et Armenia. Deinde Aſia, & Cilicia. Vltimus ex omnibus Hiſpanicus. Vis huic ſpiſſandi. Vulneribus neruiſq; præciſis, con-

κόκκος βαφική

C uenienter ex aceto illinitur. Nascitur quoque in Ciliciæ Quercubus, cochlearum exilium similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & Coccum uocitant.

BARBARI COROLL.

Pli.li.9.ca.41.

DIffert Coccus Baphica, hoc est, granũ tinctoriũ, a Cocco Gnidio, siue Grano Gnidio, ut apertissime cõstabit Galenũ, & utriusque notas contẽplantibus. Magnitudo huic, id est, Gnidio Grano, piperis maior, uis ardens, rotundũ, rubensque est colore Cocci. Frutex, qui hoc ferat, Thymælea, siue Chamælea dicit. At qui tinctoriũ granũ gignit, aut priuatim Coccus dicitur, ut Dioscoridi placere uideo: aut Ilex est Aquifolia. Granũ inquit hoc Plinius, rubens est, primumque ceu spectes frutices paruos Aquifoliæ Ilicis. Quisquiliũ uocant, Pensionẽ alteram, tributi pauperibus Hispaniæ donati. Est em̃ Ilex gemina, ut Columellę placet. Minor, apibus quæsita, & prolixior, ab oĩbus improbata mellificio. Omnes inquit Plinius, roboris dotes, Ilex solo prouocat Cocco. Granũ hoc Galatiæ, aut circa Emeritã Lusitaniæ in maxima laude inquit habebat. Gignitur & in Africa, & Pisidia. Pessimũ in Sardinia. Est autẽ genus ex eo inquit in Attica fere, & Asia nascens, celerrime in uermiculũ se mutans: quod ideo Scoletilon uocabant: improbabantque Limaci paruæ similẽ: culici, ut Dioscorides affirmat, & Pausanias: qui fruticem hunc in Locride copiosum ad Ambrysom Rhamni amplitudine, præterea Lentisco similem, nigriore tantũ, & molliore folio describit. Fructu Solani quidem spẽcie, sed Erui magnitudine. Colligendũ præcipiunt antequam uermiculus is nascat. Galatæ, qui supra Phrygiã sunt, gentiliter Liyg uocant. Eum fruticẽ Iones & Græcia tota, Coccũ. Anniculo itaque Grano, succus ad pigmẽta languidus. Quadrimo euanidus. Ita nec recenti uires, nec senescenti. Colos inter Principales, Imperatorijs tantũ paludamẽtis dicatus: qualis in Rosa micat, & quo nihil aspectu gratius, & in purpuras Tyrias, Dibaphasque, aut Laconicas: etem̃ Tyrio primũ tinctas, mox & Cocco tingere mos erat, aut contra, ut fieret Byssinũ. Nam & tertio, & quarto, & quinto saturabantur. Vnde noĩa illa uestiũ, monocoros, dicoros, tricoros, tetracoros, pentacoros in uitis principũ. Sit autẽ granum Tinctoriũ, an Phœnicobalanus, atque Palmula, quod Hippocrates Phœnicion Coccon, quasi granũ puniceum uocauit, æstimaturis relinquo. Illud quoque hoc loco referendũ est, Coicina quædam legi apud Græcos texta, quæ nostri ceu Coccina legentes, in Strabone rubra, con uerterunt. Cæterũ Coicina dicuntur a Coice frutice in Aegypto textili: cuius mentio & apud Theophrastum est. Coix inquit, folio Harundinis angulari, ad nexus utilis, a quo & fiscellæ genus Coix attice, ut inquit Pollux, quod dorice Cois dicatur.

D

EX M. VERG. COMM.

COccum nasci in Ilice Theophrastus lib. 3. de plantari hist. dixit, καὶ ἡ πρῖνος τὸν φοινικοῦν κόκκον. Et Ilex puniceum Coccum. Quẽ Plinius secutus lib. 24. cap. 4. Coccũ Ilicis ait. Idem tamẽ multo antea lib. 16. cap. 9. dixerat, Seruato Ilicis genere, priuatimque ceu spectes frutices paruos Aquifoliæ Ilicis. Ex quo genere hic fruticem paruũ, surculosum dixit: qualem & nostra ætas in legendo Cocco, in Romanorũ prouincia quotidie uidet. Barbarus, quod græcos codices secutus fuerit, quos nos etiã uidimus, in quibus non legeretur μικρὸς, eam reliquit partẽ. Nos ex alijs græcis, Plinijque historia admoniti, eam seruauimus uocem. Paruos em̃ frutices ille ait, quẽ hic θάμνος ἐςὶ μικρὸς φρυγανώδης dixit. Quod autẽ Dioscorides ait, hærere Coccũ fruticibus his ὡς φακοί, id est, lenticularũ modo, non ad formã Grani, sed hærendi modũ referendum est. Nota modo, & uulgaris res, quæ etiã ex alijs nationibus laudetur. Quod postremo hic ait, in Cilicia nascentẽ in roboribus Coccum, minimis cochleis similẽ, ab incolis mulieribus ore auelli, aut excipi, parum certã & uerisimilem nobis habet historiã: neque intelligimus, in quẽ usum id fieri opus fuerit. Corruptum credimus esse locum, & pro illo τῷ σόματι, quod ore significat, aliter quondam legi potuisse, pertinereque ad tempus, quo legendus Coccus esset.

De Tragio. CAP. LII.

τράγιον

TRagium nascitur in Creta tantum insula, Lentisco simile, & semine, folio & ramis. Singulis tamen minoribus. Succus ei lacteus, gummi non dissimilis. Semen, folia, lachrymaque illitu spicula e corpore eijciunt. Omnia quoque corpori impacta, euocant. Pota stranguriæ medentur. Calculos uesicæ frangunt. Menses trahunt. Modus in sumptio-

ne est, drachma una. Fama est, syluestres capras sagittis confossas, eius hærbæ pabulo spicula excutere. A

BARBARI COROLL.

Tragion alij similem Terebintho faciunt, alij Iunipero per omnia: succo lacteo, qui spissatur in gummi, nascentem non alibi, quam in maritimis Cretæ. Dicitur & Tragonis.

EX M. VERG. COMM.

Peregrino Italiæ, gentibusque alijs frutici nomen in Creta insula tantū caprinum pecus fecit, ob eam quam hic in extremo capite caussam reddidit. Plinius Terebintho primum lib. 13. capite. 21. mox Iunipero. 27. uolumine, ultimo capite similem fecit. Ex qua hominis diuersa eiusdem rei historia facile est conijcere, modo hos, modo illos delibasse eum auctores: ideoque multis locis non esse earundem rerum eandem illi historiam. Idem liquorem eius lacteum esse, & in maritimis nasci dixit. Nos in peregrino, & ob id incognito frutice nihil habemus aliud, quod monere legentes ualeamus.

De alio Tragio. CAP. LIII.

Est & aliud Tragium, quod Tragoceros aliqui uocant, alij Scorpion, alij Garganon, Romani Cornulacam, Daci Saliam, Aegyptij Sober, Aphri Achœosim. Folia Scolopendrij habet, & radicem syluestris Rhaphani, tenuem, candidam. Quam crudam, uel coctam esse, dysentericis prodest. Folia autumno, hyrci uirus olent: exinde sibi Tragij nomen adoptauit. Prouenit in montibus, & præcipitijs.

BARBARI COROLL.

Tragion hæc minor est priore, nec in Creta solum, ut illud, sed multis locis nascitur, ut Galenus inquit. B

EX M. VERG. COMM.

Priori posteriorem hanc Tragion cognominem tantū faciunt Galenus, Paulus Aegineta, Græcorumque alij herbarij omnes, & medici: neque immerito. Siquidem foliorum figura differt, quæ in hac Scolopēdrij, in illa Lentisci sunt. Differt natalibus: quod illa natiuum sibi solum habet Cretam insulam, hæc ut Paulus Aegineta ait, φύεται πολλαχόθιν, quod est, multis locis nasci- tur. Differt postremo uiribus: quæ in illa ἑλκτικαί, id est, extrahendi sunt, in hac adstringētes: ideoque fluidis affectionibus cunctis accommodata. Accedit his, quod hæc amariore sapore est, qui in illa non sentitur. Cur autem illi idem factum a gentibus nomen fuerit, hyrcinum foliorum uirus fuit. Hanc ipsam Dioscorides Tragocerota, id est, hyrcinū cornu dictā testatur. Facileque est ex græca hac uoce, Romanā illam Cornulacā, quæcunque ea est, factam fuisse. Scorpij deinde appellatio male ex Trago, quæ mox dicenda est, ad hanc translata fuit.

De Trago. CAP. LIIII.

Est etiam hærba Tragos, quam aliqui Scorpion, aut Tragonon uocant, maxime in maritimis nascens, palmum alta, aut amplior, fruticosa, humilis, oblonga, sine folijs, pusillis circa ramos acinis, ruffis, multis, magnitudine tritici, acuto cacumine, gustu multum adstringente. Racemorum grana decem ex uino pota, cœliacis, & fœminis fluctione uuluæ laborantibus auxiliantur. Tunduntur a plærisque, & in pastillos digeruntur, quibus utuntur. τράγον

BARBARI COROLL.

Tragon Asia fert, ueprem ut Plinius dicit, sine folijs, racemis rubentibus, ad medicinæ dumtaxat usum. Hanc & in littoribus nostris gigni modo perhibent herbarij; Iunco marino similem: a quo & Iuncum marinū multi uocant eam. Tragos alia est, quā nos Hyrculū uocauimus inter Nardos. Item alia Sitodes, hoc est, cerealis cognominata, inter frugesque dicta.

EX M. VERG. COMM.

Peregrina & hæc Italiæ planta est, si Plinio credimus, qui natale solū Asiam illi assignauit,

C duobus locis, eam describens. 13. uolumine, primũ capite. 21. mox. 27. capite. 12. Quæ poterunt uolentes certius in eo uidere. In Iuncorum genere aliqui eam numerãt, nec dissimilem marino Iunco in aliquibus faciunt. Plinius Veprem uocat, sine folijs, ramis rubentibus, semipedem altam, fruticosam, racemis rubentibus, grano tritici, acuto cacumime, in maritimis nascentem. Quæ eadem fere huic scriptori historia est.

❡ De Iunco. CAP. LV.

χινοσλιία

OXyschinos aliquibus Schinos læuis, alijs Oxypternos, alijs Solis superciliũ, Romanis Iuncus marinus, aut Manualis dicitur. Duo eius genera. Vnũ lęuis nominati. Alterũ acuti, qui in mucronem fastigiatur. Cuius etiã duo assignant̃ genera. Vnũ sterile. Reliquũ fert semen nigrũ, rotundũ, & crassiore constat calamo, carnosioreq;. Tertius est Iuncus, qui uocatur Oloschinos, prioribus carnosior, asperiorq;, qui similem fructũ in cacumine parit. Semen utriusq; tostum, ex diluto potum, sistit aluũ, & rubra fœminarũ profluuia. Vrinam cit. Capitisq; dolores facit. Quæ proxima sunt radici folia, tenera, conuenienter illinuntur aduersus phalangiorũ morsus. Aethiopici Iunci semine somnus allicitur. Sed modus in potione seruandus est, ne sopor fiat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 18.

IVnco palustri, Græcos ad funes usos nomini credamus, quo herbã eam appellant, unde funambuli Schœnobatæ ab ijs dicantur. Qui nauigauere in Indos Alexandri milites, Iuncos lapideos uidere per littora simillimos nostratibus. Iunci uterũ turgentem quodã cacuminis calło præferunt: mox cohærentia quædã, uelut oua pariunt, pediculis circa spicaceis, in quibus uascula rotunda, leuiterq; hiscentia, & in ijs semen nigrũ cuspidis effigie, non dissimile Asterisco, dumtaxat exilius, radice longa: quæ crassior multo sit, q̃ maribus cognominatis. Caput huic Cepis, et Gethyo simile, in tegumẽtis modice rubentibus. Iuncus palustris, hoc est, Schœnos Helios, in multa gñ a concidit̃. Oxyschœnos proprie is est, quẽ marinum Iuncũ uocamus. Sterilem masculũ existimãt, fœcundũ fœminam. Is qui semen nigrũ habet, Melancranis appellatur, quasi Iuncus atriceps, Melancræna dictus Straboni. Vnde funditoribus Balearicis, Amenta, quod & Phileta meminit. Hic sine alijs generibus nascitur ex suo semine: sicut is quem marem noĩamus, ex semetipso, cacumine in terrã defixo. Nam Oxyschœnon, & Holoschœnon, eodẽ cespite, contẽplatum se Theophrastus, & admiratũ scribit. Omniũ radices singulis annis intermori tradunt̃. Holoschœnon Mariscũ a magnitudine (ut puto) nostri uocant: quẽadmodũ & Mariscas ficus: auctore Festo, quæ Græci Busyca, hoc est, grandiores & fatuas ficos. Ob id & Sycomora esse quidã Mariscas uolunt. Hic & ad tegetes, ut Plinius inquit, & oino uitilia utilissimus, quoniã mollis carnosusq; sit. Vsus omniũ ad nassas marinas, nexus elegantiã, lucernarũ lumina, p̃cipua medullæ amplitudine iuxta maritimas alpes tanta, ut inciso uentre, impleãt pene unciarũ latitudinẽ: in Aegypto uero cribrorũ longitudinẽ, non alias utiliorẽ: ob id cribrũ significaturi, Iuncũ effigiant, ut inquit Horus. Idem auctor, in Aegypto scribi Iuncis, nec aliter, affirmat. Videtur aũt palustris Iuncus idẽ cum Scirpo esse, nec in fruticũ inquit Plinius, nec in uepriũ cauliumue, neq; in herbarũ alioue ullo q̃ suo gñe numerentur iure. Scirpi fragiles, palustresq;, ad tegulũ & tegetes, e q̃bus detracto cortice candelæ luminibus, & funeribus seruiũt. Firmior quibusdã in locis etiã rigor. Namq; ijs uelificant, non in Pado tantum nautę, uerũ in mari piscator Africo, p̃postero more uela intra malos suspendẽs. Et mapalia sua Mauri tegũt, ꝓximeq; æstimãti, hoc uideant̃ esse, quo papyri usu. Ob id etiã sunt apud nos, qui Scirpos interp̃tentur, q̃s Græci Biblos, id est, papyros uocant. Sed fruticosi gñis sunt Papyri, enodes, & sine fronde Scirpi, leues, proceriq;, ut Festus ait: unde prouerbiũ quoq; natum sit, Nodũ in Scirpo quæri. Habent Græci & alterũ ex Iunci nomine prouerbium τὸ χοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον, hoc est, Fugiũt funiculũ rubrica tinctũ. Contra reos desidiæ, q̃ Athenis, qui nõ in tẽpore ad concionẽ uenissent, rubricato fune in foro cõprehensi notabant̃, & mulctabant̃. Huc uidetur allusisse in Penulo poẽta Plautus, cum de scortis uilibus diceret,

Vestras schœno delibutas, schœnicolas sordidas,

D

*

A

Quanq; & rubricatas, hoc est, fuco litas intelligi uult eas. Est & in uerbo Schœnicola adagiũ; χίνον λιατρώγειν, & ut sint quales Græci χινοτρώγας uocant, hoc est, spartũ rodentes: qd itẽ de inertibus & nugarijs, ut Varroni placet, & alienum laborem frustra consumẽtibus, usurpari solet. Notum est argumentum illius Ocni, de quo multa in castigatione Pliniana diximus. Scio qsdam intelligere, non Shœnum, id est, Spartum, sed Lentiscum, hoc est, Schinum rodi ab segnibus: quia prouerbium id contra eos dici scribant autores, qui nimio se cõmendi studio superfluunt, ac dentibus exterendis & fricandis incubant: qualis in Lentisco Mastiche uis redditur. Sed schœnotroges tamẽ in omnibus Græcis codicibus, non schinotroges legas. Sunt q Schœnotroges a Scilla dictos putent, quã & Aristophanes, & alij Shœnon quoq; appellant, & dentibus prodesse constat. Vnde Schœnida Venerem cognominatam Lycophronij sunt qui credant, φ cibo eius accendatur libido: ut Shœnotroges, & Schœniculas hinc quoq; dici meretrices autumare liceat. Vel forte Scenicolas ἀπὸ τῆς σκηνῆς, quasi tabernicolæ. Nam & Alicarias, & Prostibulas uocabant, φ circa pistrinulas & stabula uersarentur, ut ait Festus. Scinicolas ab unguento ait pessimo uocatas, quod Græci Schem dicunt. Habetur & Iuncus Euripice uocatus, & Triquetrus, & Odoratus, in suas quiq; mentiones adeundi.

Euripicem non desunt qui Tropicem appellent inter recentiores: quorum plerique, ut eruditionis suæ periculum faciant, multis partibus rei latinæ officiunt.

De Lichene. CAP. LVI.

λιχὴν

Lichen, qui saxis est familiaris, aliquibus Bryon appellatur. Aspersginosis petris adhæret, ut muscus. Qui illitus sanguinis profluuia sistit. Inflammationes arcet. Impetigini medetur. Iuuat regio morbo correptos, cum melle illitus. Oris & linguæ defluctiones inhibet.

BARBARI COROLL.

B

Pli.li.26.ca.4.

Lichen, siue Lechen est Muscus, de quo hic. Itẽq; herba alia nascens in petrosis: nomine utrinq inuento, quoniam contra lichenas, remedijs omnibus anteponuntur. Folium herbæ unum ad radicem latum, caule uno paruo, longis folijs dependentibus. Vtramq; recentiores herbarij Epaticam appellant. Appuli herbam, cuius unum ad radicem folium haberi diximus, Iecorariam, siue Ficatellam cognominant, folio succi pleno, & crasso: ita nominatam, quia iocinoris fibræ similis aspicitur. Diuersa est eodem nomine apud nos, in littore passim nascens, & olitorio foro, ieiuniorũ tempore uenalis, hederaceo fere folio, flore purpureo, Lilij pusilli effigie. Cõuoluit herba se quibus appropinquat. Soluit aluum cocta, & cruda oleris modo accepta. Sunt & Lichenes sui equis calli, de quibus secundo libro dictum.

EX M. VERG. COMM.

Eodem nomine malum, & mali remedium græci appellauerunt. Lichen enim impetigo simul, & qui impetigines sanat, herbosus in petris herens Muscus ab eis uocatur: magno argumento, nullo magis præsidio contra eas usuros esse homines. Sciendum tamen, proprium habere genus hunc Muscum ab eo, quo muscantur in torrentibus lapides diuersum. Hic enim in aridis nascitur petris, crassior aquatico illo, & procerior, umbrosis plærumq; locis, in saxosis rupibus herens. Vis illi est, ut ueteres græcorum medici decreuerunt, exterendo purgare, mediocriterq; siccare, & refrigerare. Iidem, quasi pro comperto illis non esset, de cõpescendis sanguinis eruptionibus, in scriptoris huius fidem id reiecerunt.

De Paronychia. CAP. LVII.

παρονυχία

Aronychia alijs Adocetos, alijs Neuras, alijs Phrynion, Romanis Bouinalis, exiguus frutex in petris nascens, Peplo similis, minor longitudine, maioribus folijs. Illita Paronychijs atq; duricijs remedio est.

BARBARI COROLL.

Hanc, & Neurada cognominari docent autores. Quid aũt sit Neuras muliebribus malis quæsita Hippocrati, non liquet plane, πρὸς μύσιν ὑστέρων νεῦραν καὶ ἄλευρον καὶ σμύρναν. Nisi quis (quod & fere affirmo) non Neurin, sed Nerin, hoc est, Nardum montanum legat.

EX M. VERG. COMM.

Fecerunt & huic nomen abscessus, qui ad radices humani unguis fiunt, Paronychiæ a græ-

C

cis dicti. His em̃ præsenti remedio herba est: eamq; ob causam honoris huius prerogatiuã, ab antiquioribus herbarijs & medicis ornata, nec alio nomine quondam in uetere medicina cognita est. Describunt, effigiantq; eam nostræ ætatis herbarij, petrosis locis nascentem, ut hic etiam ait, folijs latifoliæ Lauri: duobus, aut cumpluribus quatuor ramulis: inter quæ spicatus flos exit, crassitudine pollicis & longitudine, colore inter flauum & luteum.

De Chrysocome. CAP. LVIII.

χρυσοκόμη

CHrysocome, alijs Chrysitis, alijs Chrysanthemon, nonnullis Amaranton, alijs Diospogon, Aphris Dubath, uel Buchumath, Romanis Iouis Barba appellatur. Palmi altitudine fruticat. Coma specie corymborum, Hyssopo simili. Radice hirsuta Veratri nigri modo, tenui, Cyperum æquante, gustu non iniucundo, ex austero dulci. In petrosis opacisq; nascitur. Radix excalfacit et adstringit. His conueniens, quos iecur, aut pulmonis inflammatio male habet. Contra purgationes uuluæ, decocta cum hydromelite assumitur.

BARBARI COROLL.

CHrysocome sine folijs, sine semine, solo scapo, comas habet, fulgore auri, unde nomen. Vocatur & Diosgenia, hoc est, Iouis barba.

EX M. VERG. COMM.

QVod hactenus in Plinio, latinisq; alijs legerim, nulla inter flores, herba sue Iouis Barbæ nomine planta numeratur. Inter arbores quidem .16. uolumine, cap. 19. a Plinio his uerbis arbor describitur. Odit aquas, & quę appellatur Iouis Barba: in opere topiario tonsilis, & in rotunditatem spissa. Inter flores autem in Violarum genere .21. uolumine, cap. 10. & .11. Iouis flos apte ab eodem uocatur. Coronat folio tantum Iouis flos. Pauloq; post. Succedunt illis æstiui Lychnis, & Iouis flos, & alterum genus Lilij. &c. Quinetiam .27. uolumine, ca. 4. idem Plinius aut eundem, aut alium in Violarum tamen genere florem Iouis Flam̃am uocat. Qualiter flos quem Iouis Flam̃am appellauimus in Violis. Dicimus autem alium, aut eundem eo nomine significari a Plinio florem: quoniam Theophrasto diuersi flores sint Διὸς ἄνθος, & φλόξ, id est, Iouis Flos, & Flamma. Plinius autem sæpenumero huiuscemodi miscet, & in tanta naturæ uarietate non semper illi respondet. Quę hactenus dicta a nobis sunt, ut ostendatur, quod in Diosco. nunc legitur Iouis Barbam dici, a Romanis Chrysocomon, in antiqs non inueniri. Plinins em̃ int̃ arbores manifeste Iouis Barbã numerat, seorsumq; a Iouis flore, & flam̃a Chrysocomen describit. Negat habere latinam appellationem. Quodq; magis animaduertendum sit, Iouis florem, flam̃amq; inter Violas censeri, & sine odore esse: quod & Theophrastus itidẽ testatus est. Cuius floris nota, omnibus figura est longe a corymbis diuersa, quibus hic & alij omnes Chrysocomem florere dixerunt. In Violis em̃ singuli flores singulis pediculis, & aliqñ ramulis nituntur: in corymbis uero uno pediculo plures. Illi singulares, & plærumq; grandiores: In his aceruus magis, & ueluti grumus florum q̃ flos aliquis est. Licetq; in utroq; genere discrimina hęc passim uidere. Ex his constituendum est proprium, & aliud a Violis genus habere Chrysocomen: quam Plinius Chrysitin uocari etiam ex eo ait, q̃ comantibus fulgore auri corymbis floret. Et hæ tantum plantæ huius legitimæ appellationes sunt, cæteræ falso, & ab imperitis illi accreuerunt. Qui enim potest Amaranthos, aut Chrysanthemos dici flos, qui auri fulgore comantibus corymbis splendet? Cum Amaranthus spica uerius purpurea, q̃ flos sit, & Chrysanthemus alius undiq; a Chrysocome describatur, quemadmodũ nõ multo post a Dioscoride tradetur.

D

De Chrysogono. CAP. LIX.

χρυσόγονον

CHrysogonon, aliqui Chrysospermon uocant, alij Daspin, alij Origanum, alij Arcophthalmon, Romani Arilariam. Dense fruticat, quernis folijs, flore coronarij Verbasci. Radix ut Rapum extuberat, intus ruberrima, foris nigra, quæ trita cũ aceto, atq; imposita, murís aranei morsibus auxiliatur.

A

EX M. VERG. COMM.

QVale Chryſogonon hoc ſit, & unde facto illi nomine ſic appellet̃, nullibi legiſſe me meminí. Cæteri etiam græci, præſertimq; Paulus Aegineta, quo libro omnem numerat medicam materiam, Chryſogoni huius ad medicinam nullibi meminit. Plinio itidem nulla inter plantas Chryſogoni uox eſt: ſimilem tamen Chryſocomæ, & alijs a colore auri appellatis nomen facit. Et exquo hic ipſe ait Chryſoſpermon a quibuſdam etiam uocari, conijcere licet, non in flore, ſed in ſemine auri colorem eſſe. Idem enim Chryſogonon, & Chryſoſpermon eſt, aurei ſcilicet ſeminis herba. Satis ex hiſtoria eius patet, qualis hic frutex ſit, & qua notarum obſeruatione deprehendi poſſit.

¶ De Helichryſo. CAP. LX.

ἑλίχρυσον

HELichryſon quidã Chryſanthemõ, nonnulli & id Amaranton uocant, quo Lymphas coronant. Ramulũ habet candidum, uirentem, rectum, firmum. Folia intercedentibus ſpacijs anguſta, Abrotono ſimilia, comam aureæ lucis, in orbem, umbella rotunda, ueluti ſiccis corymbis dependẽtibus, radice tenui. Naſcitur in aſperis, & torrentium alueis. Contra ſerpentium ictus, coxendicum dolores, urinæ ſtillicidia, ruptaq; coma e uino pota opitulatur. Ciet menſes. Sanguinem concretum uentris ac ueſicæ abſumit, pota cum mulſo folia. Ieiunis, trium obolorum pondere, ſiſtit deſtillationes, data in uino albo diluto. Veſtibus inſeritur ut eas ab erodentium iniurijs tueatur.

BARBARI COROLL.

B

HElichryſos, & Heliochryſos a Theodoro Aurelia uocatur, ad ſolis repercuſſum, comantibus in orbem folijs fulgore auri, a quo nomen. Alij a uirgine Epheſia, quæ hoc flore prima coronauerit Dianam. Coronari eo & Deos Ptolomęus rex Aegypti diligentiſſime curauit. Veſtes odore cõmendat non ineleganti. Exiſtimationem & gloriam parere coronatis flore credit̃, ſi unguento ſe perfundant ex auro, quod Apyron, hoc eſt, ignem non expertum uocatur. Floret fere cum Viola nigra uere. Flos auri modo fulget. radix ſummo terræ corio innixa folio cãdido, caule tenui & duro, non ut Theodorus inquit, ſemine, qui carpon, non caulon in Theophraſto legerit. GAL Enus hanc Amaranthi nomine ſignificat, nec aliter uocauit, ob id corymbos eius nunq; marceſcere, Plinius ſcriptum reliquit. Philoſtratus ex Amarantho coronari ſepulturas quoq; ſolitas affirmat, idq; Theſſalos inſtituiſſe primos ad tumulum Achillis.

EX M. VERG. COMM.

HElichryſum Plinius in hiſtoria pluribus locis, in medicina lib. 21. ca. 25. Heliochryſum eandem aurei floris plantam appellat. Habetq; utriuſq; uocis certam primum ex natura cauſam, tum ex gręcis ſcriptoribus, Poetas, Theophraſtumq; autores: quorum illi Helichryſum, hic uero ſemper Heliochryſum in plantarum hiſtoria nominat. Diuerſitatis huius cauſa eſt: φ q Helichryſum uocant, aquoſis & paluſtribus locis, quæ græci ἕλη dicunt, naſcentem florem indicãt: qui uero Heliochryſum, quoniam ἥλιος Sol græcis eſt, ad ſolis repercuſſum aurea luce fulgentem ſignificant. Quæ illi natura eſt, non aliter q̃ multis alijs, quæ accedente Solis luce, colores ſuos uariant, et eos qui non ſint habere uidẽtur. Quod hic ſignificauit, dicens χρυσοφανῆ, id eſt, quæ aureo colore & luce ſe oſtendant. Sunt tamen qui utroq; modo enunciatum hunc florem a paluſtribus locis dictum fuiſſe uelint: neq; ἡλιόχρυσον, in qua uoce Sol eſt, uerum ἑλειόχρυσον, in qua paluſtres loci audiuntur, ſcribendum eſſe. Quibus literis in Theophraſto ſcripta etiam nunc ea uox plærumq; inuenitur. Sed nos in melioribus obſeruauimus, a Sole id nomen factum. Acceditq; naturæ cauſa, quæ illi eſt, ut Plinius ait, ad Solis repercuſſum aurea luce fulgere: quodq; hic ait χρυσοφανῆ, id eſt, aureo colore uideri. Cuius euentus nõ niſi in Sole cauſa eſt. Chryſanthemon eundem hic uocari a quibuſdam ait ab eodem auri colore, ſed ex alio flore: de quo mox dicetur accępta appellatione. Quod ſola nominis, & coloris ſimilitudo fecit. Addidit præterea, Amaranthum ab aliquibus Helichryſum etiam dici: non quia ſpicatus flos ſit, qualis eſt qui proprie Amaranthus dicit̃, de quo in Chryſocome dictum paulo ante eſt, ſed ab eadem longioris ſine detrimento uitæ natura. Quæ enim proprie Amaranthus a græcis nominata eſt, ſpica, ut prę mõſtrauimus, uerius q̃ flos eſt, colore purpureo, ſine odore, auguſto men

C se prouenìens, in autumnum durans: & qui, quod mirum sit, postq; defecere cuncti flores, madefactus aqua reuiuiscit. Ideoq; antiquis hibernas faciebat coronas. Summa tamen eius natura in nomine est, ἀπὸ τοῦ μὴ μαραίνεσθαι, id est, qa nõ marcescit a græcis appellati. Ex qua naturę ui, hic etiam ob similitudinem aliquam Helichrysum uocari ait, quia scilicet corymbi eius nunquam marcescunt: eamq; ob causam Deorum simulachra ad longioris temporis ornatum hoc flore antiquitas coronabat: quod cunctis gentibus adeo tunc cõmune erat, ut hic inter notas eius dixerit esse Helichrysum, quo Deorum imagines in templis coronantur. Galenus Amaranthi nomine, ob eam quam diximus causam, semper hunc uocauit: quemadmodum & spicam illam purpuream: ideoq; diligentius ex uiribus & usu in medicina discernendus in eo uterq; hic flos erit. Florere Helichrysum Theophrastus uere ait, una cum Viola nigra. Estq; locus ad extremum sextum eius de plantarũ historia uolumen. Idẽ longius lib. 9. de eodem egit. Quę item a Plinio quoq; reddita lib. 21. cap. 11. fuerunt. Et quorum sit sensus. Gratiam, & uitæ gloriam sibi etiam acquirit, qui Helichrysi flore coronatus, unguento ex auro quod ignem non senserit se insperget. Habet autem Helichrysus florem auri colore, candidum folium, coliculum tenuem & durum, radicem in superficie terræ, eandemq; gracilem. Vtuntur ea cõtra morsus uenenatorum in uino. Vtuntur & ad ambusta, cinerem eius melle excipientes.

χρυσάνθεμον

De Chrysanthemo. CAP. LXI.

CHrysanthemon, aut Chalcas, aliqui Chalchitin uocãt, alíj Chalcanthon, alíj Chalcanthemon, alíj Buphthalmõ, Romani Acanthan, Ethrusci Garuleum, Aphri Churseten. Hærba est tenera, fruticosa, lęues proferens caules, & multifida folia, flores supra modum splendentes, luteos, orbem oculi imitantes, unde nomen traxit. Propter oppida nascitur. Cuius caules oleris uice manduntur. Flores cum cærato triti, stéatomata discutere produntur. Regio morbo correptis, colorem breui rèddit, si sequente longo balnei usu, post exitum ebibatur.

D

BARBARI COROLL.

CHrysanthemos, nec forma, nec uiribus a Buphthalmo superius indicata differt: uerba tantum mutata sunt, eodem manente sensu: ut ne Dioscoridis quidem caput suspicentur aliqui. Illud notauero, a Dioscoride quidem uocari hanc etiam Chalcitin, sed an sit eadem quæ Plinio Chalceton in uineis nascens, & iocineri trita imponi iussa, nescio.

EX M. VERG. COMM.

NOs aliquando cogitauimus, quasi nulla esset Chrysanthemus, aut si sit, eandẽ Buphthalmo esse, nullam capitis huius habere rationẽ: & q̊d nullũ in re esset, nullũ in labore hoc nostro etiam fore. Sed in contrariã traxere partẽ Chrysanthemi primũ nomẽ, q̊d a Buphthalmo aliud Diosc. & Plinio est. Mox quę in Chrysanthemo alia a Buphthalmo sunt: habere. s. caules eius lęuorẽ, folia incisuris diuisa, nõ ut illa Fœniculi figura, & capillata. Postremo, olerũ mõ in cibos admitti: quod Bupthalmo neq; a scriptore hoc, neq; ab alíjs tribuit: et q̊d in medicina relinquẽdũ nõ est, Buphthalmi folíjs cũ cera sanari duricies tumoresq;, Chrysanthemo aũt priuatim Steatomata. Accessit his etiã, ꝙ q nobis est ꝓbatissimę & antiqssimę fidei græcus Diosc. multa toto hoc capite diuersa habet. Quã em̃ cęteri codices a Romanis Acanthã uocari Chrysanthemõ ostẽdunt, ille Caltã habet. Et quæ illi πολυσχιδῆ φύλλα, hic προσχιδῆ. Quodq; in floris pictura passim legit, καὶ ὀφθαλμὸν κυκλοτερῆ, in eo non est. Sic etiam in medicina & remedíjs, q soli flores felle suffusis mederi dicunt, in eo folia & flores legunt. Tantaq; est uarietas, tantaq; ex uarietate suspicio oritur, ut esse Chrysanthemon a Bouis oculo aliã credamus: et quę ex Bouis oculo illi accreuerint, ab imperitis & ex similitudine diuersas plantas miscentibus, accreuisse. Variant em̃ in sermonis ductu, rerumq; serie scriptoris huius exemplaria: & quo antiquiora sunt, eo certiorem coniecturam faciunt, fuisse q̊ndam per se, & adhuc esse, Chrysanthemon a Bouis oculo diuersam. Accedit his Plinius etiam uicesimo sexto uolumine, capite octauo, Chrysanthemum priuatim nominans: períjsseque huic capiti quæ propria Chrysanthemi erant: successisseque illis ex Bouis oculo, quæ eius propria erant, facile crediderit aliquis. PLINIVS enim Chrysanthemo ad uessicæ uitia utitur, quorum nulla in hoc capite inter alia Chrysanthemi remedia ratio habita est. Qualia obseruari a nobis hæc potuerunt, talia etiam docentur. Cupimus tamen cuncta a nobis hoc capite dicta, suspiciones, coniecturasq;, nõ decreta haberi.

Neq; enim alio consilio dicta longius a nobis fuerunt, q̃ ut labore hoc nostro, quicunq; is est, ad ueritatis eruscationẽ cæteri facilius proficiant. Qui illud etiam meminerint, credere nos cunctas Chrysanthemo adiectas appellationes, a uoce illa Chalca incipientes, alterutram habere rationem & causam. Aut enim ob luteum medij floris colorem, a simili & concolori æris metallo, quod græci chalcon dicunt, factæ fuerunt: Aut, quod nos magis probamus, quoniam Buphthalmo pariter, & eadem Chrysanthemos Chacla a quibusdam credita & dicta fuerit, ex eo nomine cæteræ illæ omnes Chrysanthemi appellationes, corruptæ tamen fluxerunt.

A

De Agerato. CAP. LXII.

ἀγήρατον

AGeraton fruticosa hærba est, palmari longitudine assurgens, simplex, humilis, Origano non dissimilis. Vmbellam gerit, in qua flos bullis aureis emicat, Helichryso minor. Nomen ei inditum est, quoniam diutissime flos in sua coloris specie conseruetur. Vis decocti feruens. Huius ustæ nidor urinam cit, & uuluæ duricias emollit.

EX M. VERG. COMM.

IN latinis sub hoc nomine nulla, quæ nota nobis sit, plantæ huius historia est. Græci uires discutiendi habere eam tradiderunt: & præter id, leniter inflammationes arcere.

De Verbenaca. CAP. LXIII.

περιστερεών

VErbenacam rectam, Græci Peristereona uocant, alij Trigoniõ, alij Bunion, alij Hierobotanẽ, alij Philtrodoten, Aegyptij Pemsempe, Magi Iunonis Lachrymam, nonnulli Mustellæ sanguinem, alij Sanguinem Mercurij, Romani Cristam gallinaceam, alij Pheriam, alij Trixalidem, alij Exuperam, aliqui Hærbam sanguinalem. Nascitur in aquosis. Nomen ex eo duxisse uidetur, ꝙ columbæ circa hanc percq; libenter uersari soleant. Palmi altitudine, & interdum amplius adolescit.

B

Folia e caule prodeunt incisa, & subalbida. Ea singulari ramo, radiceq; sola constare sæpius inuenitur. Folia cum suillo adipe recenti, aut rosaceo imposita, uuluarum dolores finire putatur. Ignem sacrum illita ex aceto reprimunt. Putrida ulcera cohibent. Vulnera glutinant. Veteraq; ex melle, ad cicatricem perducunt.

BARBARI COROLL.

PEristereon a Græcis uocata, ꝙ columbæ in ea mansitẽt. Item Peristerium, unde Columbaris uocatur. Itẽ Lucinia, & Lustrago, & Militaria. Sunt qui Petonomõ a uolucrũ pastu noient, & a colorũ uarietate Panchromon, a nostris Verbena, & Verbenaca, siue (ut arbitror) corrupte Verminaca dicitur. Item Ferraria, non feria, etiamsi Dioscorides ita noiasse uideatur: quandoquidem secundum huius herbæ genus ab ipsomet Dioscoride Sideritis appellatur. Hac & Iouis mensa uerrebatur. Verbenam porro & sagmina, Romani, hoc est, gramen ex loco sacro, præsertim ex arce Capitolij, cum sua terra euulsum, in publicis remedijs, & in sacris legationibus, cum ad hostem clarigatumq; mitterentur, ferebant: coronatis ita fecialibus & patre patrato, uel fœdera facturis, uel bella indicturis. Sed omnes quoq; frondes sacratas, purasq; per abusionem Verbenas uocabant. Dioscorides duo facit genera, rectum, & supinum. Plinius marẽ, & fœminam. Mari caules reddendo plures & tenues, itemq; cubitales & angulosos: demũ quę cumq; Dioscorides supinę, nisi ꝙ rariora mari folia q̃ fœminæ adijcit. Quidam nõ distinguũt, sed unum omnino genus tradunt. Vtraq; sortiunt̃ galli, & pręcinunt responsa. Hac perunctos, Magi putant impetrare quę uelint, amicitias conciliare. Colligi circa canis ortum debere: ita, ut ne luna, aut sol cõspiciat̃, fauis ante & melle terræ ad piamentũ datis: circũscriptam ferro effodi, sinistra manu, & in sublime tolli. Siccari in umbra separatim folia, caulem, & radicẽ. Vtrũq; genus in planis aquosis nascitur. Diuisurę foliorũ utriusq; similes quidem omnino quernis, sed maiores. Rectum erui præcipitur, sole arietis signum meante. Non quidẽ ad omnia, sed ad me-

Pli. li. 25. ca. 9

C

dicamentum illud, quod propterea Criogenes pastillæs dicitur.

EX M. VERG. COMM.

NVlla in toto herbarum censu Romanæ nobilitatis plus habet q̃ Verbenaca. Vna enim hac domus purgabatᷓ, lustrabatur familia, & Iouis mensa ad sacrificium & epulas uerrebatur. Vna autoribus Romani imperij, conditoribusq́ im̃ensum quiddam dedit. Non aliunde sagmina in remedijs publicis, & in sacris legationibus Verbenæ, q̃ ex hac genti illi fuere: qua coronati ad hostes clarigatũq́ mitterentᷓ: ideoq́ sacra Herba uulgo dicta, & cognita. Romani Verbenacã, ꝙ sola & ꝓ se uerbenas faceret, dixerunt, Gentiũ iura, & publicę utilitatis causã secuti. Grę ci, quibus nulli feciales erant, nec idem in legatis ritus, naturam contemplati, Peristereona nominauerunt, a columbis, ut hic ait, facto nomine: ꝙ hæc auis libenter inter eam uersetur.

Pli.li.22.ca.2

De supina Verbenaca. CAP. LXIIII.

ἱερὰ βοτάνη

SVpinam Verbenacam aliqui sacram Hærbam appellant, alij Erigenion, alij Chamælycon, alij Sideritin, quidam Curitin, alij Persephonion, alij Iouis colum, alij Dichromon, alij Callesin, alij Hipparison, nonnulli demetriada, Aegyptij Penphtheuphtham, Pythagoras Erysisceptron, Romani Cincinallẽ. Ramulos emittit cubitales, aut maiusculos, angulosos, in quibus ex interuallis folia Quercus, sed minora angustioraq́, eisdem diuisuris in ambitu, colore aliquatenus cæsio. Radix longa, tenuis. Flores purpurei, graciles. Folia cum radice in uino pota, illitaue, aduersus serpentes pollent. Eadem drachmæ pondere cum turis obolis tribus, in uini ueteris hemina, quadragenis diebus ieiuno ore, contra regium morbum bibuntur. Veteres tumores, & inflammationes mitigant. Sordida ulcera purgant. Tota in uino decocta tonsillarũ crustas abrumpit. Oris nomas gargarisatu cohibet. Aiunt, si aqua spargatur triclinium, qua maduerit, lætiores conuictus fieri. Datur potandum in tertianis febribus, tertium a terra geniculum, cum folijs circumdantibus, quartanis quartum. Sacram uocant hærbam, quoniam multum ad amuleta, expiationesq́ commendetur.

D

BARBARI COROLL.

PEristereon hyptios, hoc est, supina, frequentior est q̃ superior. Latissimus est quorundã error, existimantium Verbenam & Peristereon priorem esse: quam olitores Sclaream modo uocant: de qua ueteres nihil dixisse (quod sciam) uehemẽter miror. Folium ei Betæ lanuginosum, serratumq́ in modum cristæ: flos spicaceus, e ceruleo purpureus, odorata tota, & uulgaris. Nisi quis hanc Alectorolophon, id est, cristam gallinaceam interpretetur. Alectorolophos inquit Plinius, folia habet similia cristæ gallinaceæ plura, caulem tenuem, et semen nigrum in siliquis. Mutat colorem, sed ex nigra albicare incipit, & intumescit, ac exit. Vtilis tussientibus & oculorũ caligini. Solidum semen conijcitur in oculum, nec turbat, sed in se caliginem contrahit. Hęc Plinius. Hoc quidem ipsum facere uidetur semen eius, quam uocant herbarij Sclaream. Folio cristæ simili, ac nigro semine: uerum non in siliquis, sed in folliculis, siue capitulis post florem. Nisi quis siliquas in Plinio pro uasculis quibuscunq́ accipiat.

EX. M. VERG. COMM.

SVperiorem Verbenacam græci, ꝙ recto caule riget, Rectam: hanc ꝙ deiectis in terram ramulis quasi iacet, Supinam uocauerunt. Nec solum inter eas hoc discrimen obseruatum ab illis est, sed, ut ex utriusq́ historia licet cognoscere, plura alia sunt quibus inter se disconueniant: prętertimq́ numerus, & longitudo ramulorum. Quod idem ambabus est, & quod cognomines eas fecit, foliorũ figura, & in folijs pares incisuræ sunt. Vidimus nos, quã nunc rectã Verbenacam dicunt, multo maiore altitudine q̃ dodrantali: contraq́ Supinã longe breuioribus q̃ cubitalibus uirgis: & in utraq́: q̃d in scriptore hoc nõ legitᷓ, quadrãgulis ramulis: Rectã itidem singulari caule, sed non singulari radice: nisi hic unam eius radicẽ forte dixerit, quę crassiora

lijs est: cæteras uero fibras & capillamenta magis q̃ radices esse uoluerit. In utraq; autẽ quod paulo ante diximus, eadem serrata, & quernis similia folia sunt. Visæq; nobis plantæ hæ sunt magis ad Plinij, q̃ ad scriptoris huius picturam accedere. A

De Astragalo. CAP. LXV.

ἀστράγαλος

ASTRAGALUM aliqui Chamæsycen, alij Gatalen, alij Onyca uocant, Romani Pinum triuiam, aut Ficum terræ, aliqui Glandulam, alij Thium, alij Nonariam. Astragalus paruus in terra frutex, folijs & ramis lupino similis, flore purpureo, paruo, radice rotunda, Rhaphani modo grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, ueluti cornua inter se implicatas, gustu adstringentes. Nascitur in uentosis, opacis, & in uallibus. Eo Memphis Arcadiæ scatet. Aluum sistit radix in uino pota. Vrinam mouet. Vetustis ulceribus, sicca efficaciter inspargitur. Sanguinem supprimit. Aegre propter duriciam tunditur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 26. ca. 8.

ASTRAGALUS aliter a Plinio describitur, folio longo, incisuris multis, obliquis circa radicem, caules terni, aut quaterni, foliorũ pleni, flores Hyacinthi, radices uillosæ, implicatæ, rubentes, præduræ. Nascitur in petrosis, & Arcadiæ Peneo, siue ut Galenus & Paulus, Pheneo. Colligitur exitu autumni, cum folia amiserit. Siccatur in umbra.

EX M. VERG. COMM.

EX Arcadia, si forte adhuc nomine hoc illic cognoscitur, Astragalus repetenda. Italiæ em̃ aut nulla, aut tam rara modo est, ut a nullo cognoscatur. Nomen illi, ut uidetur, radix fecit rotunda, duraq;: & ob id animaliũ talo similis. Id enim Astragalus græcis est: a quo quibus pueri quondã luderent, non cubi, tesseræue dicti sunt, sed tali: quibus Ganymedem & Cupidinẽ Apollonius finxit in cœlo colludentes: & Plinius Astragalizontas Polycleti opus appellauit, in quo si Apollonij carmen lib. 3. in Medeæ amoribus diligenter aliquis, ludiq; genus obseruauerit, uictoriæ premium potius q̃ fortunæ & ludi instrumentum Astragalos esse intelliget. Locus in eo poëta uidendus his, qui in antiquitatis cognitione diligentiores haberi uolunt. Cur autẽ Astragalum hanc Chamæsycen Græci, Latini uero Ficum terræ dixerint, in Chamæsyce certius intelligetur. Radicis enim similitudo, cognomines, diuersas alioquin plantas, fecit. Vocarunt præterea ab eadem rotunda crassitudine Romani Glandulam, manifesta rei indicatione. Nasci eam nos in Phæneo Arcadiæ, non in Memphi diximus: quoniã nulla est Memphis Arcadiæ. Et Plinius in Phæneo prouinciæ eius oppido nasci testatur: & præter Plinium uetustissimi & optimi græcorum codices ἐν φαινεῷ adhuc habent. B

De Hyacintho. CAP. LXVI.

ὑάκινθος

HYACINTHUM aliqui Heloniam, alij Porphyrantes, Romani Vacinum, alij Vlcinũ uocant. Folia habet Bulbi, dodrantalem caulem, minimo digito tenuiorem, hærbaceum, comam procumbẽtem, florum purpureorum plenam, incuruam, radicem bulbaceam. Quæ ut creditur, pueris cum uino albo illita, pubertatem coërcet, & non patitur erumpere. Sistit aluum. Pota urinam impellit. Phalangiorum morsibus auxiliatur. Semen adstringentius est, theriacis expetitum. Regium morbum emendat, cum uino potum.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 11.

HYacinthi, cũ Viola nigra erũpunt uere, sed ante Rosam, ut fere oĩa, quæ in coronas a mõtibus petunt. Exeunt & cũ Gladiolo, sed eximie in Gallia, ubi & Hysginũ eo tingit. Nã colos in ueste Hyacinthinus, nõ ex hoc tantũ Hyacinthio, ut fere credit, sed e Viola, q̃ syluestris Hyacinthus quoq; dicit, traxisse nomẽ uidet, Plinio utiq;. Nisi qs in eo Ianthinũ malit, q̃ Hyacinthũ legere. ut Martialis,

Coccina famosæ donas, & Ianthina mœchæ.

C De quo in castigatione Pliniana diximus. Hyacinthi & albi & ferruginei, hoc est, cerulei uisuntur. Nam & lapis frutici cognominis ceruleo nitore fulget, ut Solinus inquit, ut qui colorē cœli dixerunt Hyacinthinū, de ceruleo uideant accæpisse. Porro tam syluestres, q̃ urbani plurimū durant. Comitatur florē hunc duplex fabula, luctum præferēs eius, quē Apollo dilexerit, aut ex Aiacis cruore editum: ita discurrentibus uenis, ut græcarū literarum figura ea legatur inscripta. Pausanias florem qui natus sit extincto Aiace apud Salamina, credi refert editum primo, nec Hyacinthū, sed literis Hyacintho similem uideri ex cādido rubentē, ac Lilio minorē. Idem auctor Cosmosandalon dici florem apud Hermionenses Tröezenijs confines, quem ipse Hyacinthū uidetur interpretari. Eo flore coronatos festa, quæ Chthonia uocāt, agere. De Cosmosandalis & Cratinus & Clearchus. Palladius Hyacinthum, & Irim, & Gladiolum a similitudine foliorum uocari dicit. Qui Seruium grāmaticum accusant, q; Hyacinthum esse dixerit, quē Virgilius Vacinium in carmine uocarit, Dioscoridem accusant, affirmantem Hyacinthum a Romanis Vacinium appellari. Plinius quoq;, Vacinia inquit, aucupijs Italiæ serūtur, Galliæ uero etiā purpurea tingendis seruorū uestibus. Item alibi. Transalpina Gallia herbis Tyrium atq; Conchyliū tingit, omnesq; alios colores. Item alibi. Mire inquit Hyacinthus in Gallia prouenit: quo ibi pro Cocco Hysginū tingitur. Est autē Hysginus color, a quo Græci uestes Hysginobaphes appellant, hoc tinctas colore. Quo fit, ut recte senserit grāmaticus hac parte, Vacinium Maroni pro Hyacintho acceptum fuisse. Nec obstat, q; nigra dicat poëta: quando purpuream quoq; Violam, est ubi auctores nigram uocare soleant.

EX M. VERG. COMM.

Palladius primo sui operis uolumine, capite. 37. Hyacinthum cum Iride his uerbis miscuit, Hyacinthum, qui Iris, uel Gladiolus foliorum similitudine dicitur. Obijciet forte mihi hoc loco aliquis, non esse multum Palladio tribuendum, nec posteriori scriptori, & qui degenerante iam decliuiq; latini sermonis candore scripserit, contra antiquiorum dicta fidem habendam. Multa enim in eo sunt, præter multa etiam contra Romanorum uocum proprietatem, dignitatemq;. Fatemur id nos, concedimusq;. Non tamen adeo negligendus scriptor, nec tam longo interuallo ab antiquitatis candore illo distans, ut non uestigia saltem in eo, & coniecturæ aliquæ supersint, quibus deprehendi antiqua ueritas possit: accedentibus præsertim meliorū, D & antiquiorum scriptorum testimonijs aliquibus, & rerum necessitatibus. Cogitādum illud etiam in nominum mutationibus, quæ quotidie a gentibus fiunt, sic plærunq; priora nouis cedere, ut aliquæ semper supersint in nouitate uetustatis reliquiæ: aut mutationis saltem caussæ in illis intelligantur. Neq; ut inquit Hesiodus, penitus uanam perire famā illam, quam, ut ipse ait, multæ famigerant gentes. Isq; ego sum, qui non facile persuadear, quæ de Iride & Hyacintho dicta a Palladio eo loco sunt, temere penitus dicta existimari debeant: sed ut in huiuscemodi fit, mutata penitus nominis potius, q̃ rei æstimatione, quod fuerat commune Iridi & alteri flori, Hyacinthi nomen aliquando, quo tempore ille scribebat, ad solam Irim contractum fuisse. Vtorq; ad hanc rem huiuscemodi coniecturis, Columellæ primum auctoritate: qui eo quo diximus libro & capite de Apium pastionibus agens, & quibus floribus præcipue gaudeant, & generosum mel conficiant, inter cætera Hyacinthum numerauit: addiditq;, cœlestis numinis: quæ duæ uoces in graui scriptore non aliam ut credimus habent rationem, q̃ ut Hyacinthum, quem ille Apibus circa aluearia conseri iubebat, ab alio, uulgariq; Hyacintho, & inutili Apibus, ea honoris nota distingueret: appellassetq; Hyacinthum cœlestis numinis, quem Palladius dixerat, Hyacinthus qui Iris & Gladiolus dicitur. Neq; immerito maleue Irim Hyacinthum cœlestis numinis dixisse credi potest: quando Iris cœleste numen est Iunonis nuncia, & inter cœlestia phænomena ex admiratione hominum diuinitatis particeps. Nec aliud, iudicio nostro, intellexisse ea nota Columella uidetur, q̃ non esse simpliciter Hyacinthum circa aluearia conserendum: sed Hyacinthum cœlestis numinis, id est, is qui a cœlestis numinis nomine etiam indicatur. Ratiocinariq; (si sic intelligendus Columella sit) oportet, cōmune Hyacinthi quondam nomen, & Iridi & Hyacintho priuatim dicto fuisse. Nec tantum duobus his floribus, sed figura Iridi similibus, licet colore diuerso plærisq; alijs. Quod ex eodem Columella in carmine suo manifeste cognoscitur, cū ait. Nec non uel niueos, uel ceruleos Hyacinthos. Quo colore flores Hyacinthi nomine indicari proprie non possunt. Siquidem purpureo flore Hyacinthus, non candido, aut ceruleo est. Credimusq; nos, in Hyacinthis quondam euenisse quod in Violis: in quibus quemadmodū in Iasme primo uolumine testati sumus, figura, floris; forma, non color genus faceret. Sed hoc latius patet, q̃ res nostra modo exigit.

¶ De Papauere erratico. CAP. LXVII.

A μήκων ῥοιάς

PApauer erraticum, quod Rhœam uocant, nonnulli Oxytonon, Romani Papaueralem, Aegyptij Nanti, uere quidem in aruis cum hordeo nascitur, flore protinus deciduo, unde & nomen apud Græcos accæpit. Folia Erucæ, aut Origano, aut Cichorio, aut Thymo similia spectantur, sed longiora, diuisa, scabra. Iunceus ei caulis, rectus, cubitalis, asper: flos syluestris Fremij, puniceus, interdum albus, oblongum caput, sed quàm Fremij minus: semen ruffum, radix longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Huius capita quinque aut sex, in uini cyathis tribus ad dimidias decocta, potui dabis, quibus somnus accersendus est. Semina acetabuli mẽsura ex aqua mulsa pota, aluum leniter emolliunt. Ad idem præstandum mellitis rebus, & dulciarijs ammiscetur. Folia cum calycibus illita, inflammationes sanant. Eorundem fotu & perfusione, somnus allicitur.

BARBARI COROLL.

Plí. li. 18. ca. 25. 19. cap. 8. 20. cap. 18.

PApauer Rhœas, hoc est, erraticũ, capite, ut Theophrastus inquit, unguis pollicaris amplitudine. Legitur uiridiusculũ ante messem ordei. Hoc & satiuis ascribitur: quàmquàm inter syluestria & satiua melius fortasse, quasi medium constituas, quoniã sponte quidem, sed in aruis nascatur. Admonendi tamen sumus, Rhœadis cognomento non hoc tantũ Papaueris genus uenire solitum, sed & alia duo syluestria, ut mox liquebit: hoc quoniam flores eius breui decidant, illa quoniam fluat ex ipsis, conuulnerato scapo succus lacteus, Opion appellatus.

EX M. VERG. COMM.

B

COmparãtur in scriptore hoc inuicem Papauer erraticum hoc, & Anemone, de qua secundo uolumine a Dioscoride, & a nobis actum longius est. Et ut in similibus fit, quorũ reciprocæ notæ sunt, Papaueri huic eadem dicta & credita Anemone est, Anemoneque contra Papauer hoc. Illa agreste nigrumque Papauer, & Meconium uocari dicta est, hoc manifeste syluestri Anemone simile dicitur. Præsenti nec negligenda dubitatione, quales duo hi flores sint, quibus locis inueniendi, quibusque nominibus priuatim indicandi, & quod tota hæc res modo exigit, quodnã Papauer hoc erraticum sit. Diximus in Anemones cõmentationibus nostris longius, quæ tunc pro illa dici potuerũt. Inter quæ præcipuũ illud fuit, non uideri nobis, priuatim Anemones uoce, rubrũ Papauer (sic enĩ modo erraticum hoc appellamus) indicari posse: quoniã quæ de Anemone in antiquorum cõmentarijs legerẽtur, rubro Papaueri non omnia competerent: ideoque credere nos, aliã ab illo Anemonẽ esse. Visque post multa aliaad eam rem sumus capitis huius, & in eo erratici Papaueris historia & descriptione. Quæ tota eius esse floris manifeste cognoscitur, qui ruffo colore, & aliquãdo candido, paucissimis folijs, sed his amplioribus, quocunque pulsu & iniuria deciduis, in triticea & hordeacea segete, Maio præsertim mẽse floret. Nihil enim naturæ exemplari illi in hoc scriptore deest, qui multa breuitate complexus omnia est: deciduũ protinus florem, uernos ortus, natalem locũ, arua & segetes, & quæ alia illi ab eadem natura accæpta adscribuntur. Quodque animaduertat aliquis, sponte sua nasci: cum plærunque Papauer omne satiuũ sit. Quod solum afferri contra possit: credique utilius, aliquod Papaueris hoc genus esse illud est quod hic ait. Quo tempore etiam colligitur, cuius laboris & operæ nulla est in erratico hoc nostra ætate ratio & usus. Sed non est ex usu hominum ratio in natura accipienda. Mutãtur enim quotidie quæ homines agunt, placuitque quondam quod nunc in nullo honore est: rursusque multa in honore modo sunt, quæ futuris seculis, aut nulla, aut inutilia habebuntur. Præterea si seruandum semen eius ad medicinam & dulciaria fuerat, tunc legi oportebat cum maturuisset. Meminisse illud etiam necesse erit, cum ab Anemone diuersum Papauer hoc ostẽdere aliquis cogitabit, in toto Papauerum genere florem in purpureo candidum esse, abundareque in eo candorem, in hoc autem ruffum, aut album colorem totum esse: in hoc oblongum caput describi, breuiusque, & minus quàm in Anemone. Quod si recipiendum est, manifeste indicat, Papauer hoc in aruis, & in segetibus nascens illud esse. Nullum enĩ inter Papauera omnia minore capitulo est. Quod intelligens Theophrastus, ma-

C gnitudine humani unguis esse dixit. Meminerit etiam, in Anemone plures numerari colores: in hoc autem duos tantū, ruffum, & candidum: & ne longiores simus, plura alia inueniet discrimina, quæ collata inuicem, duorum florum duplici historia facillime deprehendentur. Nos interim ex Theophrasto libro nono de plantarū historia, monebimus ijsdem notis, omnibus idem hoc Papauer, & his uerbis describi. ἑτέρα δὲ μήκων ῥοιὰς καλουμένη. παρομοία κιχωρίῳ ἀγρίῳ διὸ καὶ ἐσθίεται. ἐν ταῖς ἀρούραις δὲ φύεται, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς κριθαῖς. ἄνθος δὲ ἔχει ἐρυθρόν, κωδύαν δὲ ὅσην ὄνυχα τοῦ δακτύλου. συλλέγεται δὲ πρὸ τοῦ θερισμοῦ τῶν κριθῶν ἐμχλωροτέρα δὲ μᾶλλον. Quorū sit sensus. Alterum uero Papauer, quod Rhœada uocant, syluestri Cichorio simile est: eamq; ob caussam comeditur. Nascitur in aruis, maximeq; inter hordea. Florem habet rubentem: uasculum quantitate unguis digiti. Colligitur ante demessum hordeum uiridior adhuc. Non potest Theophrasti historia hac aptius quicquam ad hanc rem excogitari. Cur autem Græci Rhœada Papauer hoc nominauerint, caussam hic attulit: Quia protinus folia illi decidant, non plantæ, sed floris. Nihil enim minus hoc flore tenax est: & ἀπὸ τοῦ ῥεῖν, quod est fluere, ῥοιάδα Papauer hoc dictum fuit. Latini, ut hic inquit, Papaueralida diminutiua in græcis forma appellauerunt. Sed hæc posterior uox est, & in latino nomine a græcis formata. Plinius erraticum Papauer uocauit, eadem ratione qua cætera in plantis erratica a latinis dicta fuerunt, sponte sua passim, incultisq; locis, & nullo humano opere nascentia. In comparatione foliorum deinde, credimus abundare insertas imprudenter ab aliquo plantas aliquas. Theophrastus enim syluestri tantum Cichorio comparauit.

¶ De Papauere satiuo. CAP. LXVIII.

μήκων ἥμερος

PApauer satiuum aliqui Chamæsycen, alij Oxytonon appellant, Romani Papauer, Aegyptij Nanti. E satiui genere, quoddam hortensium est, cuius semen in panem densatur, qui sanis in usu sit. Eo etiam ex melle pro Sesama utuntur. Thylacitin uocant. Capitulum habet longum, & semen candidum. Syluestre uero, caput insidens, demissumq;, & nigrum semen. Quod Pithitis nominatur. Nonnullis tamen & ipsum Rhœas dicitur, quoniā eius scapo lacteus succus emanat. D Tertium magis syluestre, & ad medicinas ualentius, multo his longius, productiore capitulo. Omniū in commune natura refrigeratrix. Quare si capita ipsa, & folia decoquantur in aqua, somnum fotu conciliabunt. Bibitur decoctum contra uigilias. Calyces cum polenta triti, & cataplasmatis ammisti, ignibus sacris, & inflammationibus prosunt. Tunduntur quoq; uirides, & digeruntur in pastillos, qui siccati ad usum reconduntur. Capita quoq; in aqua coquuntur ad dimidias, iterumq; adiecto melle, dum humor cōeat in eclegmatis lentorem. Id medicamentum in tussi, arteriæ fluctionibus, & cœliacorum affectu, doloris leuamentum præbet. Efficacius tamen redditur, addito Hypocystidis succo, & Acacia. Papaueris nigri semen tritum cum uino bibitur contra citam aluū, & fœminarum profluuia. In peruigilijs fronti, temporibusq; illinitur, ex aqua. Opium eius magis refrigerat, inspissat, siccatq;. Sumptum Erui magnitudine, dolorem finit, concoquit, & somnum allicit. Tussi atq; cœliacorum ualetudini auxiliatur. Verum si copiosius hauriatur, nocet, cum lethargicos efficiens interimat. Ad dolores capitis, cum rosaceo perfusum efficax est. Aurium dolori, cum amygdalino, myrrha & croco instillatur. Inflammationibus oculorum cum torrefacto oui luteo proficit. Igni sacro, & uulneribus cum aceto, podagris cum lacte muli-

A

ceris, & croco. Somnum accersit, subditum sedi pro Balano. Optimũ habetur graue, & densum, gustu amarum, odoratu soporiferũ, quod facile aqua diluitur, læue, candidum, neq; asperum, neq; grumosum, quod inter colandum non ut cæra cõeat, & in sole diffundatur. Dein admotũ lucernis non atra luceat flamma, extinctum deniq; odoris uim conseruet. Sed Opion glaucio, gummi, aut syluestris lactucæ succo, adulterant. Verum glaucio fucatum in dilutione croci colorem reddit: lactucaceo succo fictum exiliter spirat, & asperius spectatur. Gũmi uitiatum, splendescit, & infirmũ est. Nec desunt qui eo dementiæ deuenerint, ut adipem ei admiscerent. Fictili nouo torretur, ad oculorum medicamenta, dum mollius, atq; ruffius appareat. Diagoras, ut Erasistratus author est, usum eius damnauit, oculorũ lippitudinibus, & aurium uitijs infundi uetans: quoniam uisus aciem hebetaret, & soporem gigneret. Addidit Andreas, illitos eo, protinus excæcari, si non adulteraretur. Mnesidemus usum dumtaxat olfactandi probauit, quoniam ad conciliandum somnum conueniret: alioqui nobis, ut noxio interdicit. Quæ cõmenticia esse, experimento deprehendũtur. Siquidem effectus uiriũ huiusce medicamenti, fidem faciunt. Quare non alienum fuerit scriptis mandare, quo nam modo is excipiatur succus. Aliqui capita ipsa & folia tundunt, & prælo exprimunt, terentesq; in mortario, digerunt in pastillos. Id Meconium uocatur multum Opio ignauius. Porro Opij faciundi ratio hæc est. Cum ros in eo exaruerit, cultro circumdante asterisco, ne penitus adigatur, ex obliquo in rectum summam cutem incidere oportet, lachrymam exeuntem, digito in concham abstergere. Nec multo post redire, ut concreta inueniatur. Etenim quæ tum, aut postero die etiam offenditur, in uetere pila teri debet, & in pastillos cogi. Cum tamen inciditur, retrocedendum est, ne uestibus succus deradatur.

B

BARBARI COROLL.

SAtiuũ omne magis rotundat capita: id syluestri longũ, ac pusillum, ad effectus oẽs ualentius. Optimũ in siccis, & ubi raro pluit. Papaueris satiui tria fecere gña. Candidum, cuius semen tostum in secunda mensa, cũ melle tragematis loco edebatur. Hoc, & panis rustici crustas, ouo affuso cõmendabat. Alterum nigrum, cuius scapo inciso lac exprimitur. Tertium Rhœas, de quo diximus: q̃q; nisi maturuisset, edomitum existimari nullo modo posset. Galenus & Dioscorides Papaueris genera sex enumerant. Rhœada, Ceratitin. Aphrodes, Satiuum, siue Thylacitin, & duo alia syluestria. Capite sessili unum: oblongo alterum: quæ & Rhœdas uocant aliqui: propterea q; e duobus ijs quæsitum lac, scapo inciso fluat.

Differt Meconiũ ab Opio, si proprie loquaris, sicut apud nos succus a lacte, q̃d & sapor, & lachryma quoq; dicitur. Succus & Meconion uocat, qui decocto, uel crudo Papauere, ut in cæteris exprimit. Lac uero & Opion, quod caule inciso manat e Papauere nigro, ut Diagoras suadet, cum turgescit, ut Iollas cum deflorescit. Incidi iubent sub capite & calice: nec in alio genere ipsum inciditur caput. Humor hic, & herbæ cuiusq; lana excipitur: aut si exiguus est, ungue pollicis, aut lactucis, & postero die magis, quod inaruit pastilli siccantur in umbra. Accenditur syncerũ difficilius, et crebro extinguit. In aqua innatat nebula. Aestiuo sole sudat, et se diluit, donec simile recenti succo fiat. Confictum in posca cõit. Mnesides optime seruari putat, Hyoscyami semine adiecto. Alij in Faba. Adulterat hoc Alexandriç. Thebanũ Opium celebrari ad multa uideo: p̃sertim in collyrijs duobus, q̃ Lynceus, & Proteus, ab Aegineta Paulo co-

C gnominatur. Sicut Hermolaus & Antoninus, ab Aetio, in quæ non Opiū modo, sed Acacia quoq; poscit ad repercussum. Achaicū quoq; Asianūq; Opiū auctores Græci noiant.

μηκων κερατῖτις

De corniculato Papauere. CAP. LXIX.

PApauer, Ceratidem, id est, Corniculatum, aliqui Paralion, alij syluestre Papauer, alij Thalassion, Romani Fabulum marinum, Aphri Sisimacam uocant. Folia habet candida, hirsuta, Verbasco similia, in ambitu syluestrium Papauerum more serrata, caule non dissimili, flore luteo, calyculo Fœnogræci, in corniculorum modum inflexo. Vnde nomen mutuatur. Semine Papaueris, pusillo, nigroq;, radice per summa cespitum nigra, crassa. Nascitur in maritimis & asperis. Radici ea uis inest, ut in aqua decocta ad dimidias, coxendicum & iocineris affectus, potu sanet. Prodest his, qui crassa quædam, aspera, aut araneosa cum lotio reddunt. Aluum leniter purgat semen, acetabulo in aqua mulsa poto. Crustas emarginant, illita ex oleo folia, floresq;. Argema ac nubeculas iumentorum perunctas, abstergunt. Sunt qui Glaucium, hoc Papaueris genere factitari existimarunt, falsi quadam foliorum cognatione. Qui hoc Papauer hauserit, non alia accidet, q̃ qui Opium ebiberit. Cui eisdem succurritur auxilijs. Semen æstate dum siccum est, colligitur. Decoctum radicis bibitur cum uino, sanatq; dysenteriam.

EX M. VERG. COMM.

D PApauer ceratitis, siue ceraticon, hoc est, cornicularium, syluestre est, cubitali altitudine, folio Verbasci nigri, minus atro. Radice breui & corticosa. Tempestiuum messibus. folia huic minora & tenuiora, q̃ cæteris syluestribus. Nascitur & nitroso loco, & Glaucion a quibusdam appellatur, haud proprie.

EX M. VERG. COMM.

VNus satis Theophrastus est, ut cornicularis Papaueris huius historiam, & tot nominum eius in græcis rationem intelligamus: qui. 9. de plantarum historia inter agrestia numeratum his uerbis descripsit. ταύτης τὸ φύλλον ὡς φλόμου τῆς μελαίνης ἧττον δὲ μέλαν. τοῦ δὲ καυλοῦ τὸ ὕψος ὡς πηχαῖον. ῥίζα δὲ βραχεῖα καὶ ἐπιπόλαιος ὁ δὲ καρπὸς καμπύλος. ὥσπερ τῶν κερατίων. συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίας. δύναται δὲ καθαίρειν τὴν κοιλίαν. τὸ δὲ φύλλον ἄργεμα προβάτοις ἀφαιρεῖ. φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν οὗ ἂν ᾖ πετρώδη χωρία. Quorū summa & sensus est. Huius foliū nigro Verbasco simile, minus tamen nigrum. Caulis altitudo cubitalis est. Radix breuis, & in summa terra hærens. Fructus inflexus, siliquis, quas Græci Ceratia uocant, similis. Carpitur per messem. Aluū purgat. Pecoris albugines foliū exterit. Nascitur ad mare petrosis locis. Ex his dubitauerit merito, quæsieritq; aliquis, ceratite ne hoc Papauer a cornuū figura simpliciter, ut hic ait Græci nominauerint, An ut in Theophrasto auditur, a ceratijs, quas latini siliquas græcas dixerūt, de quibus primo uolumine actū a nobis est, quæ & ipsæ inflexæ sunt, & cornuū figura per longitudinem incuruātur? Multifacienda scriptoris huius auctoritas, aliorūq; omniū, qui eum secuti, & in corniculis fructū eius comparauerūt. Non spernendus etiā Theophrastus grauis auctor, & in disciplina plantarū cunctis alijs merito anteferendus. Nobis in Theophrasti sententiā inclinat animus. Etsi nullū in re discrimen sit: nec si cornibus, aut ceratijs cōparauerit Papaueris huius fructū aliquis, diuersam rem ostēderit. Ambo em̄, cornua scilicet, & ceratia in longitudinē producta inflectūtur: nec siliquæ illæ aliunde, q̃ a cornibus ceratia a græcis dictæ sunt. Ex eodem Theophrasto nouerit aliquis, etiā agreste Papauer hoc recte dici, cōmuni tamē agrestibus alijs appellatione. In eorum em̄ censu est. Nec minus quoniā ad mare nascitur Paralion: Id enim ea uox significat. Quā naturæ, nataliūq; eius notā secuti Latini, Fabiolū marinum uocauerunt: quoniā ad mare nasceretur, fabaceisq; siliquis in longitudine similia uascula sua ferret. Habere hoc Dioscorides ait folia λευκὰ, id est, candida. Barbarus quasi qui non λευκὰ, id est, candida, sed λεπτὰ, id est, tenuia legeret, folia habere tenuia id dixit. Nescimus nos, an ex suorū codicum

lectione sic uerterit: an potius a Plinio in ea re monitus, candorem ad tenuitatem transtulerit. Verba Plinij sunt. 20. uolumine, capite. 19. Folia minora, tenuioraq; quam cæteris syluestribus. Nos communem omnium quotquot uidimus græcorum codicum fidem secuti, candido colore folia eius esse diximus. Indicare id Theophrastum opinati, cum ait, folio esse hoc Papauer Verbasci nigri, sed minus illo nigro. Sentimus quidem leui argumento hoc niti. In ambigua tamē re, monuisse omnia inutile non fuerit.

A

¶ De spumeo Papauere. CAP. LXX.

μήκων ἀφρώδης

ALterum Papaueris genus, Aphrodes, id est, Spumeū uocatur, ab alijs Heraclium, caule dodrantali, folijs admodū paruis, Radiculæ similibus, fructu inter ea candido. Nam herbula alba est, & spumea tota. Radice in summo cespite. Legitur æstate semen, cum integre adoleuit, deciditq; exiccatum. Datum acetabuli mensura in aqua mulsa, uomitiōe expurgat. Priuatim huiusmodi purgatio, comitialib. ꝓdest.

BARBARI COROLL.

PApauer hoc Heracleon, siue Aphrodes, hoc est, Herculeum, & Spumosum dicitur: cuius folia herbæ Radiculæ, quam Græci Struthion uocant, similia sunt Dioscoridi, Theophrastoq;, ut multi censent. Et quoniam Struthion etiam passerē significat, Plinius hac parte, folijs inquit, si procul intuearis, speciē passerum representātibus. Verba porro Theophrasti hæc sunt. Papauer, inquit Heracleon φύλλον ἔχει οἷον στρουθός, ὧ τὰ λίνα λευκαίνουσιν. hoc est, folium habet qualestruthos, quo lina candefaciuut. Plinius hæc non de Radicula, ut dixi, quæ lanis demum lauandis aptissima est, curans eas, & conferens candore molliciaq;, ut tradit ipse Plinius. 19. libro, sed de passeribus intelligit. Ex ipso autem Papauere lina inquit splendorem trahunt. Quia tn̄ Plinio contradicere non prius audeo, quam si possum, contempler oculis, passerum, an Radiculæ speciem Papauer illud præbeat, uerbum Græcum posuimus in latino: ut liberum esset exquisituris arbitrium. Semen huic spumeum, Aestate tunditur in pila. Vtilissimum hoc, medicamento nobili, quod Diacodion, & Asteriacen uocant. Etenim capita Papaueris, & Codias, & Asteriscos Græci appellant. Quin & humanum caput Pöetæ interim Codian uocant, ut inqt Pollux. Fit autem huius Papaueris, aut cuiuscūq; syluestris capitibus. 120. in aquę cęlestis sextarijs tribus, biduo maceratis, in eademq; decoctis. Deinde siccatis, iterumq; cum melle coctis, ad dimidias partes uapore tenui. Addidere postea drachmas senas croci, hypocistidis, turis, acacię, & passi cretici sextarium. Aetius Papauer hoc (ut arbitror) intelligit, cum Mecaphroditon cōmendat, herbam contra uiperas in potu præbens, fortasse quia uomitionibus probetur.

B

EX M. VERG. COMM.

HEraclium uocari Papauer hoc tantum Theophrastus eodem libro testatus est. Nec nos scimus, ab Hercule ne sic uocatum fuerit, an ex tam multis quæ toto orbe aliquando fuerunt urbes Heraclia aliqua, ad quam frequens, aut speciosum Papauer hoc nasceretur, nomen illi fecerit. Plures alij a candore & raritate spumæ, quas habet notas, Spumeum nominauerunt. Theophrasti historia de eo hæc est. ἑτέρα δὲ μήκων ἡράκλεια καλεῖται, τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον στρουθίον ὧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι, ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον, τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. καθαίρει ἄνω ταύτης ἡ ῥίζα, χρῶνται δέ τινες πρὸς τοὺς ἐπιλήπτους ἐν μελικράτῳ. Quod est. Aliud etiam Papauer Heraclium uocatur, folium habens Struthio, id est, Lanariæ herbæ, qua lintea dealbantur, similem: Radicem cādidam in superficie terræ, Fructum itidem candidum. Purgat per superna radix eius. Vtuntur ea aliq ad comitiales in mulsa aqua. Quæ non ideo dicta a nobis sunt, ut quę parū feliciter Plinius ex Theophrasto in hoc Papauere reddidit, redargueremus: iampridem enim a Leoniceno, & ab alijs deprehensum id est, sed ut concordem antiquorum duorum scriptorum in hac planta historiam & medicinam ostenderemus: simulq; moneremus, quæ mutata ex communi lectione a nobis fuerūt, autore Theophrasto mutata fuisse: nec illud etiam relinqueremus, accedere nos eorum iudicio, qui Plinium in descriptione Papaueris huius redarguunt, nec posse a quoq; in tam manifesta re satis defendi.

¶ De Hypecōo. CAP. LXXI.

ὑπήκοον

HYpecōon, aliq Hypopheō uocāt. Nascit in segetibus aruisq;, folijs Rutæ, exilibus ramis. Natura eadē quę Papaueris succo.

C

EX M. VERG. COMM.

DE Hypecôo sunt inter latinos Plinio omnia eadem. Nasci in segetibus enim ait Rutæ folijs, & eandem Papaueris succo naturam illi esse.

¶ De Apollinari, & Hyoscyamo. CAP. LXXII.

ὑοσκύαμος

HYoscyamon, alij Pythonion, aliqui Dioscyamõ uocant, alij Adamanta, alij Adamenon, alij Hypnoticon, alij Emmanes, alij Atomon, nonnulli Dithiambrion, Magi, Pythagoras, & Ostanes, Zeleo, Zoroastres Tiphomon, alij Raponticam, Romani Apollinarem, Aegyptij Saphtho, Ethrusci Sabulum, Galli Billinuntiam, Daci Dieliam. Frutex est caules emittens crassos, folia lata, oblonga, diuisa, nigra, hirsuta. Flores e latere caulis ordine prodeunt, tanq̃ punicorum Cytini, scutulis septi seminum plenis, ut Papaueris. Tres eius differentiæ. Vna semine nigro, floribus pene purpureis, smilaceis folijs, cytinis p̃duris, & spinosis. Alterius semen subflauum, ut Irionis. Flores lutei, folia & siliquæ simpliciores. Ambo insaniam gignunt, & soporem. Ideo in communi usu damnantur. Tertium genus, ut quod mitissimum esset, medici recepere, pingue, lanuginosum, molle, candidi floris, seminisq̃, in maritimis ruderibusq̃ nascens. In cuius deficientis uicem, ruffum usurpari oportet. Niger ut deterrimus, improbatur. Recẽti semine, caulibus folijsq̃ tusis, succus in sole exprimitur, & exiccato humore, usus ad annum usq̃ prorogatur. Nam facile corruptionem sentit. Extrahi-

D

tur etiam separatim ex sicco semine, in aqua calida tuso, et obtrito. Succo autem liquamentũ præstantius, & magis dolores finit. Contusa herba, addita trimestri farina, digeritur in pastillos, & reconditur. Liquamentum primum, & quod a sicco semine exemptum est, collyrijs quæ doloris sensum auferunt, cõmodissime inseri solent. Contra acutas, calidasq̃ fluctiones, dolores aurium, atq̃ uuluæ mala prosunt. Cum farina autem, aut polenta, oculorum, pedum, cæterarumq̃ partium inflãmationes placant. Semen eadem præbet. Tussi, destillationibus, oculorum fluctioni, & doloribus, efficax. Contra mensium abundantiam, & erumpentem aliunde sanguinem, oboli pondere cum Papaueris semine & aqua mulsa bibitur. Podagris subuenit, testibus inflatis, mãmisq̃ tumentibus a partu, tritum ex uino illinitur. Alijs quoq̃ cataplasmatis, quæ doloris leuamentum præstant, ammisceri solet. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per sese, & ex polenta, utilissime imponuntur. Recentia, ad mitigandos omne genus dolores, oblinuntur. Cum uino ter quaterue pota, sanant algidas febres, quas Hepialos uocant. Cocta olerum modo folia, si acetabuli mensura manduntur, mediocrem insaniam gignunt. Idem efficere tradunt, si colo ulcus sentiente infundantur. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

BARBARI COROLL.

ALter Dioscorides (ut Galenus inquit) Hyoscyamon apud Hippocratem uidetur interpre

tatus, id quod ille κύαμυ κάρπον, hoc est, fabæ semen appellauit. Hyoscyamon uero Græci uidentur appellasse, hoc est, fabam suillam, propterea, ꝙ, ut Hælianus ait, pastu eius herbæ, resoluantur & conuellant apri. Sed remediũ nouere. Aquas eñ statim adeũt, et cancros uenant, atq; ita protinus saluti restituuntur.

A

EX M. VERG. COMM.

HAec est Hyoscyamos illa, contra cuius maleficium hic ipse scriptor pluribus remedijs. 6. uolumine pugnabit. In qua non male damnauerit aliquis naturam, quæ humanæ menti noxiam, & in furorem homines agentem herbam, tam sagaci artificio, contra cœli iniurias omnes munierit & ornauerit. Nec minus etiam demirabitur gentes, quæ tam multis, tamq; honestis appellationibus, optabilem ignaris & admirabilem fecerint plantã, quæ alioquin ob eam quã diximus causam, ableganda ultra Sauromatas fuerat & glacialem Oceanum: ut alsiosis locis illic nascens, ante maturum semen tota aliquando periret. Nisi forte contra uota hæc nostra intulerit aliquis, tam grauem noxam non minore bono eam rependere: optandamq; in orbe nostro plantam, quæ tam efficaci remedio contra dolores, quibus tota aliquando perit uita hominis, pugnet. Nec quia menti noceat, ideo doloris lenimenta quæ habet, abijcienda. Parum sapienter enim, quia malo coniunctum sit bonum, ex altero utrunq; damnatur: cum liceat distractis in diuersa contrarijs malo prudenter carere, bono autem feliciter uti. Quod in Apollinari herba, præsertim faciendum. Quam Græci Hyoscyamon, id est, suum Fabam ideo uocauerũt, ꝙ ut in historia sua retulit Helianus, pastu eius conuellantur sues, præsenti mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Alij, ut fit, in desyderio salutis, & suauiore uoluptatis sensu, cum ope eius a dolore ad indolentiam quasi diuino quodam beneficio restituti fuissent, non ultra Hyoscyamum a suibus, sed a Ioue Dyoscyamum, id est, Iouis Fabam dixerunt. V si eadem nominis ratione illi etiam sunt, qui a medicinæ autore deo Apolline, Apollinarem herbam, & Phythonion eam dixerunt. Phœbeum enim & illud a Pythone nomen est. Fuerunt contra, q a maleficio eius Emmanes, id est, in insaniam & furorem agentem eam nominauerint: & a somno quem facit Hipnoticon. Somnificum enim ea uox significat.

B

De Psyllio. CAP. LXXIII.

ψύλλιον

PSyllion aliqui Cataphysin, alij Cynocephalion, alij Chrystalion, alij Cynomyam, alij Psyllerin, alij Sicelioticon, Siculi Comidijn, Romani hærbam Pulicarem, aut Silbacium. Aphri Vargugum appellant. Folijs Coronopo non dissimilibus, hirsutis, longioribus, sarmentosa in totum hærbula, ramis dodrantalibus. Coma a medio caule exoritur, duobus tribusue conuolutis in cacumine capitulis, semine duro, nigro, pulicum simili. Vnde & nomen. In aruis et incultis nascitur. Vis ei ad refrigerandum, inspissandum, & molliendum conueniens. Articulorum morbis, parotidibus, tuberculis, tumoribus, uulsis, illitum auxiliatur. Imponitur in dolore capitis, cum Rosaceo, aqua, aut aceto. Enterocelis infantium, & prominenti umbilico, illitum ex aceto, medetur. Teritur acetabuli mensura, & in aquæ sextario madefactum, ubi concreuit aqua, illinitur. Siquidem uehementer refrigerat, & in feruentem aquam deiectum, calorem reprimit. Contra ignes sacros efficax est. Fama est, si uirens domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Cũ adipe tusum, sordida ulcera, & quæ cacöethe uocantur, expurgat. Succus uermiculosis auribus, aut fluctione laborãtibus, ex melle prodest.

BARBARI COROLL.

PSyllium, radice tenui, superuacua, sarmentosum, fabæ granis in cacuminibus, flores canino capiti, ut Plinius non dissimiles, ob id Cynocephalion uocatur, & Cynoides. Corrigendũ enim locum in Plinio putamus, ubi non floribus, sed folijs canino capiti similibus describi-

Pli. li. 26. ca. 10 & 8.

C

tur. Alioquin in exemplaribus manu-scriptis, floribus, non folijs. Semen in baccis effigie pulicis: unde nomen. Prouenit in uitiarijs. Mendosum & illa quoque parte Plinium existimo, cum dicit, Psyllibus lacteum succum esse, qui densatus in gummi, & sumptus cum melle, uomitiones faciat, præsertimque bilem trahat. Quid enim sint Psylles, non comperi.

EX M. VERG. COMM.

REuocanda in hunc locum quę superiore uolumine de Conyza constituta fuerunt. Cauendumque legentibus, quoniam duæ Pulicares herbæ in hoc opere nobis sunt, ne difficili utriusque intellectu, earum simul nomina misceantur. Illa enim Conyza Pulicaris, hæc simpliciter Pulicaris dici tunc iussa est. Cur autem diuersas eodem indicauerimus nomine, non leuis fecit causa. Non poterat huic ex græci nominis ratione nota hæc deesse. Græci enim a Psyllis, quæ pulices in ea gente sunt, Psyllion, id est, Pulicarem uocauerunt. Non poterat gręca uox etiam aliter uerti. In illa cogebat omnium hactenus scriptorum consensus, qui Pulicarem eam in commentarijs suis passim uocauerant, a pulicibus pariter indicare. Accedebat deinde his, quod utraque causam aliquam cur sic uocari posset ostendebat. Illa, quod hærentes sibi pulices enecat: Hæc, quod semine, ut Plinius ait, puliceo est: & si uerum sit quod hic ait, uiridem in domum illatam pulicum generationem prohibere. Descripsit hanc Pulicarem Plinius lib. 25. cap. 9. Pluresque & ille ex adiectis his appellationibus numerauit, Crystalion, Sicelicon, Cynomyam, & Cynoides. Quarum aliquæ non satis certam modo causam habent: aliquæ a uiribus notisque eius factæ suut. Qualis Crystalion est, qua indicarunt qui ea usi sunt crassescendi densandique uim quam ea habet. Crystallum enim glaciem gręci uocant: quæ in lapidis duriciem cõcreta, densataque frigore aqua est. Illi simile aliquid Pulicaris huius herbæ liquor habet, ut ex eius in scriptore hoc historia, & ex Plinio patet. Retulit idem Plinius, folijs canino capiti (modo integer locus ille sit) non dissimilibus esse: contra quam hic, qui Cornicis pedi herbæ comparauit. Quo fit, ut uitium in Plinio suspicemur. Nec tamen habemus unde Cynocephalium, & Cynomyiam, in quibus uocibus ex cane aliquid est, dictam fuisse significemus. Sicelicam deinde a Sicilia uocatam, cõijcere facile est. Sarmẽtosam, quã hic χορτώδης Plinius esse dixit. Nos Feni modo foliosam surculosamque potius diximus: longo interuallo distare latinorum sarmenta, a græcorum χόρτῳ scientes: qua uoce illi significant omnes quæ ad Fenum in pratis nascuntur herbas. In uiribus eius etiam nõ parum uariant antiqui scriptores. Hic mollire, adstringere & refrigerare eam dixit. Plinius illi ad refrigerandum & discutiendum ingentem uim assignauit. PAVLVS AEgineta in secundo ordine refrigerare, & præter id medias habere, in siccando & humando uires testatus est. Quæ quoniam non sunt omnibus eadem, signare legentibus placuit. Quemadmodum, & quo loco corruptæ, nec bene respondentis lectionis notam adiecimus, legentes monemus: uideri nobis, quod & Plinius indicat, præcipi a scriptore hoc, contra capitis dolores ex aceto, aquaue, aut rosaceo fronti temporibusque imponi semen. Mox in alijs affectionibus, ntestinorum ramicibus uerbi causa, aut procidentibus umbilicis habendum in duabus aquæ hemiuis tritum idem semen: & cum aquam, ueluti in gelu & glaciem densauerit, quod ui eius fore intelligendum est, tunc concreto seminis eius diluto illo antedicta uitia inungere. Sed parum certus in scriptore hoc sensus hic est. Cui etiã in antiquioribus & melioribus græcis deest quod ultimũ in hoc capite, & ab eo loco legitur, Eadem in feruentẽ aquã dimissa. &c.

D

¶ De Hortensi Solano. CAP. LXXIIII.

στρύχνος κηπαῖος

HOrtensium, seu urbanum Strychnon, Romani Solanum uocãt, alij Cacabulum, Aegyptij Allelo, Galli Scubulum, Aphri Astrismunim. Frutex cibis idoneus, exilis, pusillus, multis concauus alis, folio nigro, maiore quam Ocimi, & latiore, fructu rotundo, uiridi, qui post maturitatem nigricat, aut fuluescit. Hærba innocentis gustus. Natura ei refrigerandi. Quare folia ulceribus quæ serpunt, & ignibus sacris, cõuenienter cũ polline polentę illinunt. Aegilopia, capitisque dolores, trita & imposita sanant. Aestuanti stomacho auxiliantur. Parotidas, cum sale detrita illitu discutiunt. Valet succus eius aduersus ignem sacrum, atque ulcera quæ serpunt, cum cerussa, rosaceo & argenti spu-

ma, ad ægilopas cum pane, infantium adustioni, quam Syriasin uocāt, cum rosaceo perfusus proficit. In colyrijs, aquę uel oui uicem exhibet, contra acutas fluctiones, suffusionesq́. Aurium dolori instillatus prodest. Mensium abundantiā sistit, in uellere subditus. Succus fuluo gallinarum in domibus oberrantium fimo subactus, & linteo appositus, ægilopijs præsentaneo est remedio. A

BARBARI COROLL.

STrychnon, siue ut Galenus Trychnon, satiuum, quod & melan, hoc est, nigrum cognominant, a nostris Solanum dicitur, familiare cibis, in Aegypto maxime. Nihil mali corporibus esse prędicat Xenocrates, cui hoc salutare non sit. Flos huic est candidus, acini, siue poma potius herbacea, & quadamtenus aculeata, in quibus semen. Hoc Romæ uidimus in horto oratoris Galli.

Pli.li.21.cā.31

EX M. VERG COMM.

VEssicarias in Theophrasti plantis Gaza Strychnos duas appellauit: sopores alteram, furores facientem alteram: quæ huic scriptori in quatuor eius generibus postremæ sunt. Videturq́ ex Plinio uolumine.21.cap.31. cōmune id nomen omnibus fecisse: cum tamē Plinius secundū eius genus tantum cognomento Halicacabum, Vessicariam uocet: causamq́ afferat, φ uessicę & calculis prosit: in qua ui subscribentem sibi habet hunc scriptorem, qui οὐρητικὸν ait Strychnon eum esse. Verumtamen dubitari facile potest, an alia nominis eius causa quondam fuerit, qualis in eo mox a nobis dicetur. Vessicarias, ut præmonstratum est, Strychnos omnes ille dixit. Celsus contra, ultimo secundi libri capite, cum numeraret quæ reprimunt simul & refrigerant, post multa his uerbis Solanum Strychnum uocauit. Siser, apiū, solanum, quam Strychnum græci uocant, hanc intelligens, cui & a Dioscoride præcipua in refrigerando uis assignatur. Nosq́ latinæ rei antiquum autorem secuti, Solanum, non uessicariam Strychnum hortensem, siue satiuam diximus, quæ nigris folijs & in extrema maturitate nigro semine ab hoc & ab alijs describitur, pingui cultoq́ solo proueniens: cuius nostra ætate nullus in cibis usus est: & si hic hortense, satiuum, edendo esse & in cibo innocens dicat. Quibus conijcere aliquis merito possit, fuisse quondam in sanitate aliquem eius usum. Solani huius.9. de plantarum historia Theophrastus duo tantū facit genera, ὑπνῶδες καὶ μανικόν, id est, quod soporem, & quod furorem gignit. Suntq́ de utroq́ multa ab eo dicta, quę suis locis ex eius historia a nobis repetentur. Cæteri omnes, autore ut nos credimus Dioscoride, quatuor Strychnos deinceps numerauerunt, Satiuum, hortensemq́ hunc, & cibarium: quem omnes nigrum a colore fructus uocauerunt. Mox Halicacabum cognomento, quem priuatim nos Vessicariam a Plinio uocari credimus, rubente fructu, uuæ acini figura. Tertium somnificum, quem fruticosum describūt. Postremo insaniam facientem: diuersis in medicna etiam uiribus, quæ ab hoc scriptore statim patebunt. Obseruauimusq́ nos, ad refrigerandum plærūq́ usum Solani fuisse, & ex tam multis eius generibus Hortense ad eum usum maxime probasse antiquos. Cæteris enim maleficij periculum magis φ remedium inest. Facilis cognitu herba, nunq́ deceptura incautos, si quas habent tot eius gěnera discretas folijs, fructu, coloreq́ notas diligentius obseruauerint. Vtitur hortensis huius Solani succo Paulus Aegineta in primo ad refrigerandos in infantibus capitis ardores, quos Græci Syriasim uocauerunt. B

¶De Vesicaria. CAP. LXXV.

EST & aliud Solanum, quod peculiari nomine Halicacabō, id est, Vesicariam, aut Physalida uocant, folijs antedicto latioribus. Cuius caules posteaq́ adoleuerunt, humi prosternuntur, folliculis orbiculatis, fuluo intus acino, uesiculis simili, rotundo, lęui. Quo coronarij utuntur, & corollas factitant. Vim usumq́ hortensij Solani habet. Verum cibis nequaq́ expetitur. Regium morbum purgat, semine poto. Et urinam pellit. Ex utraq́ hęrba succus extrahitur, qui siccatus in umbra ręconditur, ad eadem ualens.

στρύχνος ἁλικάκαβος

C

BARBARI COROLL.

STrychnon Halicacabon folijs Ocimi describitur a Plinio, commendatum quidem & hoc ci bis ab aliquibus, licet hortense præferatur. Radicem Halicacabi bibunt, qui sunt uaticinandi callentes, qui furere ad confirmandam superstitionem aspici se uolunt. Aspidum naturæ in tã tum aduersa hæc herba est, ut radice propius admota, soporentur.

EX M. VERG. COMM.

COronaria, quod hic, & Plinius testantur Vessicaria hæc quondam herba fuit. Damnarunt tamen ambo eius in cibis usum, nec ad coronas amasse ueteres aliud in ea uidentur, quã uessicas, folliculosq; illos qui per ambitum capitis ex coronis pendentes, grato spectaculo ruberent, tur binati, grandesq;, & Isiaci sistri, ex quo crepitacula pendebãt, imaginẽ reddentes. Nascitur Ves sicaria hęc multa in uineis, in Italia herba uerius quã frutex: pfertq; Vessicas illas Septẽbri mense colore primũ uiridi, mox paulatim rubescẽte, turbinatas ut Plinius ait: semen Ciceris magnitu dine intra se claudentes, rubro colore, nec nisi extremo Autumno maturescens: in nullo nostra ætate honore, aut usu. Vessicariãq; nos credimus a uessicis his potius, quã quia prosit uessicę. Et si Plinius id testetũ dictã fuisse, ἐκ τῶν φυσῶν. etenĩ ex uessicis folliculisq; his factum illi nomẽ est. Nec alit̃ herbã intuentibus uidebitur: tam similes animalium uessicis folliculi illi sunt.

De Solano somnifero. CAP. LXXVI.

στρύχνος ὑπνωτικός

SOLANVM somniferum e Græcis aliqui Dircion appellant, alij Stychnon, alij Manicon, alij Dorycnion, alij Calliada, Romani Apollinarem minorem, alij Vlticanam hærbam, aut Opsaginem, Daci Cycolidẽ, Pœni Cacabum. Fruticat multis ramis, densis, lignosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum, Cotoneæq; mali similiũ, plenis, flore grandi, rubro, fructu in folliculis crocato, radice longa, subrubro cortice uestita. Nascitur in saxis non procul a mari. Radicis cortex, in uino drachmæ pondere potus, somnificam uim habet, Opio mitiorem. Semen uehementer urinam cit. Corymbi duodecim, hydropicis dantur. Si quid numero adijciatur, alienationem mentis faciunt. Remedio est aqua copiosa mulsa, potui data. Succus pastillis inseritur, & medicamentis quæ doloris leuamentum præbent. Decoctus in uino, si in ore contineatur, dẽtium doloribus auxiliatur. Radicis succus, cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

D

BARBARI COROLL.

The. li. 7. ca. 14

STrychnon Hypnoticon, id est, soporiferum, ab alijs Morion, ab alijs Moly appellatum, Coronarijs in Aegypto expetitur, inuitante similitudine florum Hederæ. Velocius hoc ad mortem quã Opium. Inuenio & Strychnen, & Eubepaton, & Callion uocatam: nostri Vesicariam, a folliculis, uel quia uesicæ prosit & calculis. Theodorus omnes Strychnos Vesicarias appellat. Radix huius sanguinis modo rubra Theophrasto candida, cum inarescit. Semen coccineũ, folia mali Cotonei, Lactucæue caprinæ: sed hirsuta, magno cespite, in rupibus sepulchretisq; nascitur. Genus hoc Dioscorides libro primo Alicacabũ uocauit. Eademq; ad uerbũ fere scripsit, quæ nunc in soporifero leguntur. Sed Alicacabus tamen uera est, quæ proximo capite superius descripta est, ut Galenus inquit. Laudãt hoc a locro* ad fruendũ, & Tamaristo.

*

De Manico Solano. CAP. LXXVII.

στρύχνον μανικόν

STrychnon, siue Solanum Manicon, aliqui Persion, alij Thryon appellauere, alij Andron, alij Pentadryon, alij Enoron, quidam Orthogyon. Huic folium Erucæ simile, maius aliquanto, satis ad spinam, quam pæderota uocant, accedens. Caules a radice eximios emittit, decem aut duodecim ulnarum altitudine adolescentes, caput in

cacumine Oliua maius, & latius, & ut Platani pillula, hirsutius. Flo= rem nigrum. Postq; eo exuitur, racemus exit rotundus, niger, denis, aut duodenis acinis constans, similibus Hederæ corymbis, ut uuæ mol= libus. Radice firmatur candida, crassa, caua, cubitali. Gignitur in mon tibus uento perflatis, maritimis foueis, & uagis. Radix drachmæ uni= us pondere pota ex uino, facit species uanas, imaginesq; non iniucun= das obuersari. Sed duplicatus hic modus, ad treis usq; dies, mentis alie= nationem affert. Triplicatus, interimit. Remedio est aqua mulsa copio sius pota, & uomitione reiecta.

A

BARBARI COROLL.

STrychnon Manicon, insaniosa herba: quã & Doryon, siue potius Dorycnion uocabãt: qa cuspides in p̃liis eo tingerent, passim nascente. Alij Perisson appellabant. foliũ Erucæ maiuscu- lum, capite Gethyi maiore pilosioreq;, ut Theophrastus scribit, qui hoc edant uideri sibi pul- cherrimos affirmãs. Hoc & coronarijs placebat. Erythron dicebãt, & Neurita qui nequiter oc cultabãt, ut inquit Plinius. Frutex est surculosus uerius q̃ herba, ut Plinius tradit: folliculis ma gnis, latisq;, ac turbinatis, grandi intus acino; qui maturescit Nouembri mense.

De Dorycnio. CAP. LXXVIII.

δορύκνιον

DOrycnion Crateuas Halicacabon, aut Caleam uocat. Frutex Oleæ nuper prodeunti similis. Nascitur in petris non procul a mari, ramis cubito minoribus, folijs Oleæ similibus colore, minuscu= lis, firmioribus, præter modum scabris, flore candido, siliquis in cacu= mine ceu Ciceris, densis, rotundis, quinis intus, aut senis seminibus, exigui Erui magnitudine, læuibus, firmis, uersicoloribus. Radix ad digiti crassitudinem & cubiti longitudinem adolescit. Id somniferum es= se constat. Copiosius haustum mortem adfert. Nec defuere, qui dice= rent, semen in amatoria expeti.

B

BARBARI COROLL.

DOrycnion, siue Dorychnidiõ, tam per, c, q̃ per, ch, etiã pro Strychno Manico accæptũ a quibusdã ueteribus inuenio. Dioscorides & Galenus, uidentur aliud ab eo genus existimasse. Dictum fortasse ita, q cuspides telorũ inficere mos esset illo, ut in Manico Strychno diximus: Dorycnio gustus lactis est, & confracto emanat.

De Mandragora. CAP. LXXIX.

μανδραγόρας

MAndragorã aliqui Circęum, alij Xeranthes, aliqui Antimnion, aut Antimion, alij Bombochylon, nõnnulli Minon, Aegyptij Apemum, Pythagoras Anthropomorphon, alij Aloëten, alij Thrida= ciam, alij Cammaron, Zoroastres Diamonon, aut Archinen, Magi He= mionos, aliqui Gonogeonas, Romani Caninũ malum, alij Terrestre ma lum, quidam Antimelon, nonnulli Dircæam, alij Circæam uocant, quo niam uideatur radix ad amatoria conducere. Duo eius genera. Niger, quæ fœmina existimatur, Thridacias appellatus, angustioribus folijs, ac minoribus q̃ Lactucæ, graueolentibus, in terra sparsis. Mala gerit luteis ouorum similia, pallida, odorata: in quibus semen ueluti pyrorum. Radicibus inhæret binis, ternisue, inter se conuolutis, nigris foris, in=

C tus albis, carnosis, ingẽtibus. Verum is Mandragoras caule uiduus est. Alter candidus, qui mas dicitur, nonnullis Norion uocitatus. Huius folia magna, alba, lata, læuia ut Betæ. Mala quoque alterius duplo maiora, colore in crocum inclinante, iucunde cum grauitate quadam olentia. Horum pomorum cibo, aliquantum opiliones soporantur. Radix alterius similis, maior, & candidior, orbata caule. Succus fit e cortice recentis radicis tuso, & prælis subiecto, qui terendo coactus, fictili reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquanto ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex, ad usum suspenditur. Aliqui radices in uino ad tertias coquunt, & defæcatum ius seruant. Cyathoque uno utuntur, in peruigilijs, & doloribus, & ante sectiones, ustionesque, nè sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus, ut Veratrum, per uomitiones bilem atram, pituitamque extrahit. Verum potu largiore, uita adimitur. Medicamentis ocularibus, & his quæ dolores finiunt, pessis quoque emollientibus, ammiscetur. Semioboli pondere inditus, menses & partus expellit. Subditus pro Balano, somnificus est. Radix ebur emollire fertur, quæ senis horis cum eo decocta sit, & ad accipiendam quam effingere optaueris formam, ipsum facile præstat. Folia recentia conuenienter oculorum inflammationibus, & collectionibus, quas ulcera citarunt, cum polenta illinuntur. Duricias omneis, suppurationes, strumas, & tubercula discutiunt. Stigmata sine exulceratione delent, si quinis senisue diebus sensim perfricentur. Folia seruantur in murijs, eosdem ad usus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpentium ictibus ex melle aut oleo medetur. Strumas atque tubercula, cum aqua dissipat. Articulorum cruciatus, cum polenta sedat. Fit citra coctionem uinum e cortice radicis ad hunc modum. Ternæ minæ in uini dulcis metretam conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari, aut amburi debent, ut ante dictum est. Siquidem nullo tunc affliciuntur dolore. Sed ueterno quodam pressi, torpescunt. Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur, Item expressus ex eis succus. Nimio tamen odore percussi, obmutescunt. Semen malorum potum uuluas purgat, appositumque cum sulphure ignem non experto. Rubra fœminarum profluuia sistit. Scarificatis multipharia radicibus, erumpens lachryma, cauo uase recipitur. Est autem lachryma lacteo succo efficacior. Sed non ubique, ut experientia docet, radices lacteum succum delachrymant. Alium tradunt esse Mandragoram nomine Morion, in opacis iuxta specus enatum, folijs albi Mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, in orbem circum radicem. Quæ mollis est & candida, paulo maior palmo, pollicemque crassitudine æquat. Tradunt eam in pane, offa, obsonioue drachmæ pondere deuoratam, non memoriam modo, sed usum quoque rationis intercipere.

D

Obdormiſcit enim homo, eo fere quo comederit habitu, ſenſus impos, ternis quaterniſue ex quo data eſt horis. Hac medici utuntur, cum ſcindendi, urendiq; neceſſitas adeſt. Antidotum eſſe uolunt radicem cum Manico Solano potam.

A

BARBARI COROLL.

MAndragoræ fructus niger, ſapore quodã uini, effigie oui: non ut Theodorus putat, racemi βοστρυχοειδῆς, aut βοτρυώδης, pro eo quod erat ᾠοειδῆς in Theophraſto legens. Fœminæ folia hirſuta, radices carnoſæ, teneræ, cubitales fere. Mala hæc fert Auellanarũ nucũ magnitudine. Mas Arſen, & Hypoplomon quoq; dictus, folio latiore, ut Lapathi ſatiuæ. Cauent effoſſuri contrariũ uentũ, tribus circulis ante gladio circũſcribentes, ad occaſumq; ſpectantes. Succus non ubiq; inueniť, ſed ubi poteſt. Circa uindemias quæriť. Odor grauis eius, ſed radicis & mali grauior. Succũ excipiunt deciſo caulis cacumine. Adeo caulẽ habere non dubitant, etiamſi Dioſcorides id negat. Hic & hirſutus fœminæ tribuiť. Foliorũ ſuccus Roſcidorũ peſtis eſt, ut ingt Plinius. Mandragorã conclamati frigoris uenenũ eſſe, nemo non ſcit. Inuenio herbæ nomen Andraclon, a ſimilitudine uirili dictæ. An eadẽ hæc ſit cum Mandragora, nõ legi. Sed eſt cur eſſe ſentiã: quippe cum & Anthropomorphon dicať. Niſi quis Andraclon, quia frangat, & occidat hominẽ, dictam putarit: cuiuſmodi uim multæ habent herbæ. Nam & annus uitæ. 63. ut eſt apud Maternũ, Andracles uideť appellatus: quia duplici rõne climatericus ſit, & maxiẽ frãgat hoĩes. Alioqn ab hoĩs effigie Andricelon potius, q̃ Andraclon dici potuiſſet. In quo & illud notandũ, Andricelon apud Grecos, ut Ariſtoteles, & Iulius pollux teſtanť, coloris genus eſt, quẽ nos Purpuriſſum dicimus: atq; ita placuiſſe, Theodoro quoq; noſtro liquet.

Pli.li.25.ca.13.
Theoph. li.9. cap.9.13.

De Morio Mandragora nihil habeo q̊d addi poſſit ijs, quæ a Dioſcoride notanť. Sed quoniã mala Terreſtria & Canina Mandragoræ fructus appellantur, in mentẽ ſubeunt quæ uulgo Melenzana uocitamus, hoc eſt, ut ipſe puto, Mala inſana: de quibus nihil ueteribus ſcriptum fuiſſe, iam deſino mirari, cp multa huiuſmodi repio. Sicut hercle multa quondã fuere, quæ modo uel ignoranť, uel certe non habenť. Mala ergo inſana e frutice uulgari ſunt, paſſim naſcẽte, ut melones, & cucurbitæ. Pari quoq; cultu, folijs prope ficulneis, flore oblongo, ſpecioſo, candido. Manditur uulgo pomũ ex oleo, ſale, pipere, Fungorũ modo coctum.

B

EX M. VERG. COMM.

QVi Mandragoram quotidie circũferunt Agyrtæ, iactantq; tanto periculo effodi humana forma, ignaræ plebi eam oſtendentes, ex uno (ut nos credimus) Pythagoræ nomine, eius Anthropomorphos mẽdacij ſui occaſionẽ arripuerunt. Neq; enim uox illa aliud, q̃ humanæ formæ plantã ſignificat. Acceſſit & Pythagoræ Columella, qui ex eadem ueluti nominũ ſuperſtitioſa oſtentatione, in carmine ſuo cecinit. Quãuis ſemihominis ueſano gramine fœta, Mandragoræ pariat flores, mœſtamq; Cicutam. &c. Non defuerunt illis etiam in iactanda cũ foditur Mandragoras relligione, Theophraſtus in Græcis, in Latinis uero Plinius. Quos non puduit, in tanta rerum grauitate quas ſcribebant, ne quid cõtra cõmunem ſenſum dixiſſe uiderentur, populares, & ſine ratione ritus huiuſcemodi poſteris tradere. Quæ autem Theophraſtus pro Mandragoræ foſſura docuit, huiuſcemodi ſunt. περιγράφειν δὲ καὶ τὸν μανδραγόραν εἰς τρεῖς ξίφει, τέμνειν δὲ πρὸς ἑσπέραν βλέποντα. τὸν δὲ ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι καὶ λέγειν ὡς πλεῖστα περὶ ἀφροδισίων. Quorum ſenſus ſit. Circumſcribunt & Mandragoram gladio ter: ſecantq; ad occaſum ſpectantes. Iubent & alium ſaltãtem tripudio circumagi: multaq; de Veneris uſu & re dicere. Plinius lib.25. cap.11. plæraq; eadem Theophraſto, & his non diſſimilia quædam. Cauent foſſuri contrariũ uentum, & tribus circulis ante gladio circũſcribunt: poſtea fodiũt, ad occaſum ſpectantes. His auctoribus, & quaſi per manus tranſlata huiuſcemodi ſupſtitione, ueriſimile eſt, uanis periculorũ, relligioniſq;, & humanæ formæ mẽdacijs celebrari nũc etiã Mandragorã. Cum tñ id potius quærendũ fuerit, cur a ſapiente illo Samio honeſtiore hominis nomine indicata fuerit. Neq; eñ uериſimile eſt, quia bina radice, & hominis cruta imitante nitatur, plærunq; in terra ſic dictam ab eo fuiſſe: trinis eñ aliquãdo hæret, multæq; aliæ ſtirpes huiuſcemodi bifida radicis diuiſione uidẽtur. Abſtruſiorẽ ex religione, cuius ubiq; magnus ille auctor erat, cauſſam habuiſſe id nomẽ oportet. Nos illud ignoramus, relinquimusq; inueniendũ peritioribus & docendũ: neq; hoc tantũ, ſed tam multas appellationes alias, qbus Mandragorã antiquitas indicauit. Quæ eñ inter eas notiores ſunt Circeon, & Thridacias, ab hoc ipſo ſcri-

C

ptore declaratæ, & per se satis patẽt. Sunt toto hoc capite aliqua per se, & quoniã non sunt nobis cum alijs eadẽ, legentibus aĩaduertẽda. Quale est, q̃d hic ait, poma Mandragoræ ouorũ uitellis similia esse, a Plinio Auellanæ nucis similitudine describi, non leui inter utrãq; formã, colorẽq; diuersitate. Theophrastus. 6. de plantarũ historia, nisi uitiũ in lectione eius sit, q̃d suspicamur, contra utrũq; uidet̃ de pomi huius colore, & magnitudine tradidisse. Verba eius sunt. ἴδιος δὲ ὁ καρπὸς τοῦ μανδραγόρου. τῷ μέλαστε καὶ ῥαγώδης καὶ οἰνώδης εἶναι τῷ χυμῷ. Quod est. Priuatim uero Mandragoræ fructus, quia niger, acinosusq;, & sapore uinosus est. Colore nigrũ, acino uuę æqualẽ, & uinoso sapore pomũ Mandragoræ Theophrastus describit: Hic aũt ouorum uitellis, qui orbiculati sunt, cõparat: & ὠχρὰ, id est, pallida dicit: quã descriptionẽ natura magis confirmat. Discrepant non leuiter etiã ijdem auctores: ꝙ hic utrunq; Mandragorã caule carere ait, Theophrastus contra eodem loco cum Ferulam descripsisset, subiecit. τῶν δὲ ἄλλων τὰ μὲν ὁμοιότερον τούτῳ τὸν καυλὸν ἔχει καθάπερ ὁ μανδραγόρας καὶ τὸ κώνειον. Quorũ uerborũ sensus est. In reliquis aliæ quidem similiorem huic caulem ferunt, qualis Mandragoras est, & Cicuta. Plinius etiã quo diximus loco idem testatur dicens. Succus fit & e malis, & e caule deciso cacumine. Palãq; ambo hi caulem Mandragoræ tribuunt, quẽ Dioscorides penitus aufert. Non ausim ego inter tam graues auctores tertius ueluti arbiter censere. Sensus id faciet: poteruntq; uolentes uel a peritis audire, uel ipsi totam Mandragoræ naturã obseruare.

De Aconito. CAP. LXXX.

ἀκόνιτον

Aconitum aliqui Pardalianches, alij Cammoron, alij Thelyphonon, alij Myoctonon, alij Therophonon uocant. Folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, tria aut quatuor, minora & subhirsuta, caulem palmo altum. Radix scorpij caudam æmulatur, & alabastri modo splendet. Torpescũt, ut fama est, scorpiones admota radice, stupentque. Qui rursum Hellebori contactu excitantur. Oculorũ medicamentis leuandi doloribus gratia adijcitur. Enecat pantheras, sues, lupos, & feras omneis, in carnibus obiectum.

D

BARBARI COROLL.

Theoph. li.9. cap.16. Pli.li.27. ca.2.

Aconiti primũ genus Pardalianches, & Thelyphonon, siue potius Theriphonon cognominatur. Cæterũ Theophrastus simpliciter, & sine Aconiti mentione Thelyphonon, & Scorpion, a radicis similitudine uocauit, geniculatũ tradens, graminis modo, locis umbrosis, & cætera quæ hic a Dioscoride tradunt̃. Hoc solum genus a Plinio demonstratũ est, hirsuta leuiter eius folia prodendo. Vocatur & Myoctonos: quoniã e longinquo mures odore necat. Inuenio & Myephonon uocari genus herbæ, quã & Sciada quidã noĩant: nec quæ sit ea docent, prætereq; ꝙ Phanias in lib. de stirpibus, hæc habet uerba. Pileari forma sunt, semen Anisi, Feniculi, Coriandri, Caucalidis, Cicutæ, Pastinacæ, Sciadis, quã & Myephonon uocãt. Plinius & Theophrastus, Myophonõ, cui neruosus est cauliculus. Aconitũ porro Theophrastus in Creta, & Zacyntho nasci maxie putant: de Lycoctono (ut arbitror) locutus. Sed optimũ in Ponto circa Heracliam, ubi monstrat̃ Herculis ad inferos aditus, quasi ex spumis cerberi canis ortum. Hoc a Thelyphono, ut testatus modo sum, differre arbitror. Constat em̃ folio syluestris Intubi: q̃q; Aetius non Seridis (id em̃ significat Intubũ) sed Iridis syluestris accipit. Radice nõ nucis, ut Theodorus transtulit, sed Gãmari marini specie: quoniã Caryas pro Caridas, uel Carabidas legisset. In quo notãdum, Carabos, qui & Grapsæi sunt, interim pro locustis, interim pro Gãmaris a ueteribus accæptos: ut Athenæus auctor est. Carides uero Squillæ sunt, quas & Curidas, & Coridas, & Colybdenas quidã uocant. Etiamsi marinũ genitale, Nicander Colybdenã putauit. Aconito sane breuis herba, nec superfluens, sed ut Frumẽto. Semen ei tamen in spica non est. Nascitur ubiq;, nec tantũ in cautibns nudis, quas Aconas uocant, unde Aconitũ nõnulli uolunt appellatũ. Alij quia in petrosis parte plurima nascenti, nullus iuxta puluis esset. Alij a pago, siue oppidulo, siue portu Periandynorũ ad Heracliã ita noĩato. Alij quoniã uis eadẽ in mortẽ esset, q̃ cotibus ad aciẽ ferri decutiendã, statimq; admota uelocitas sentiretur. Fructũ eius & foliũ nihil nocere prædicãt. Vim mortiferã in radice haberi. Ad erodendã uti ea medicos: ꝑparari uero posse, ut tollat biẽnio, añо, mẽsibus sex, tribus, duobus, uno (rõne etiã ꝑitioribus occulta) miserius perire, q̃ poto eo diutius uitã extrahant. Differri, celeraríq; sumẽti

A

bus exitiũ, prout ſero, aut ocius collectũ fuerit. Debellari peſtẽ eam nõ alia radice, ut quidã ex prompſere, ſed aut uino, aut melle ſucceſſu raro. Alioqn reperto in uiſceribus ueneno, ceu pari inuẽto, nõ perimit, ſed colluctat̃ cum eo tantũ. Ita duo uenena cõmoriunt̃, ut anĩal ſuperſit. Omniũ porro uenenorũ ocyſſimũ eſſe Aconitũ, ut tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animaliũ, eodem die mortẽ inferat. quo modo interẽptas a Calphurnio beſtias dormiẽtes uxores M. Cælius obiecit. Fugitiuos eo in uinculis uti ſolitos, deſponſo animo Aconitũ ſeruantibus, inſtituta capitis pœna. Quod autẽ ſit herbæ genus Acontias uocatũ, non reperi. Etẽm ut Athenæus inquit, grãmaticorũ mos eſt, poëtas, & auctores alios enarrantiũ, cum qd huiuſmodi occurrerit, quaſi cõniuendo præterire, nihil aliud teſtantes, ꝙ aut lapidis, aut animalis, aut floris genus eſſe. Quo fit, ut parũ fidei grãmaticis in hac eruditiõis parte ſemper habuerim. Aconitũ inueniſſe prima dicitur Hecate, uenenorũ inſigni crudelitate fœmina, quæ Perſam patrem, Solis filium, perinde crudeliſſimũ, ueneno ſuſtulit, auctor Diodorus. Proptereaq; Ouidius in Metamorphoſi cum herbã dixit Hecateida, uidetur Aconitum accæpiſſe.

BARBARI COROLL.

Contra Grãmaticorum omnium decreta, Poëtarumq; fidem, quorum illi rationem nominis ſecuti, ἀπὸ τῶν ἀκονῶν, id eſt, a cautibus, in quibus naſcitur Aconitum, dici paſſim teſtantur, hi, præſertimq; Naſo in Transformationibus ſuis cecinerunt, Quæ quia naſcuntur dura, uiuacia caute, Agreſtes Aconita uocant. Theophraſtus. 9. de plantarum hiſtoria ubiq; naſci Aconitum tæſtatus eſt: neq; a cautibus, quas Græci Aconas uocant, nomen illi factum fuiſſe, ſed ab Aconis Periandynorum pago, qui ad Heracliam Ponti eſt, Aconitum uocari. Amare quidem, & naſci plærunq; in petroſis, non tamen a petris nomen inueniſſe. Verba eius ſunt, quo diximus loco. φύεται δὲ πανταχοῦ καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον ἀφ' ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὕτη δὲ ἐστι κώμη τις περιανδύνων, φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. Quorum ſenſus ille eſt, quẽ paulo ante diximus. Duo hic ſcriptor Aconiti genera eodem nomine tradit. Theophraſtus tamen eodem de plantarum hiſtoria uolumine, alterum hoc quod modo docetur ſimpliciter nominẽ Thelyphoni tradidit. In his, ut uidetur Theophraſto, & huic, omnia fere eadẽ ſunt. Diſcrepant tantũ, ꝙ hic Aconitũ, ille Thelyphonõ primo uocat nomine: neuter tamẽ manifeſtã nominis eius aliquã indicat cauſſam. Quo fit, ut ſuſpicari aliquis poſſit, in utroq; corruptã eſſe hanc uocem: nec Thelyphonon, quod eſt fœminas, ſed Theriophonon, quod eſt, beſtias enecãs, quas multas in capitis fine hic numerat, legendum eſſe locum. Niſi quod Theophraſtus ait, plantæ huius radicem genitalibus omnium quadrupedum inditam, eadem die eas enecare, de fœminarum genitalibus intelligedum tantũ ſit. In quã partem inclinat animus nobis: dicente Plinio lib. 27. capite. 2. tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animalium, eodem die inferre mortem. Quod magis adhuc miretur aliquis, ſciens neq; in altero Aconito huiuſcemodi aliquid teſtari Theophraſtum. Plinius quo diximus loco, tractata ſimul utriuſq; rei hiſtoria, unũ tantum uidetur Aconiti genus feciſſe, eiuſq; appellationes aliquot palam indicaſſe: Pardalianchesq; ab enecandis Pantheris uocari oſtendiſſe, cum ait, Tangunt carnes Aconito, necantq; guſtatu earum Pantheras: niſi hoc fieret, repleturas illos ſitus: ob id quidam Pardalianches uocauere. Thelyphonon etiam, ut diximus, quoniam fœminini ſexus animalia enecet, Myoctonon alij, ab enecandis muribus, quoniam e longinquo mures odore enecet. Cammaron, a radicis flexura, quam Carydi, id eſt, marinæ Squillæ ſimilem habet, quam in hiſtoria eius hic ſcorpionis caudæ ſimilem fecit, & Alabaſtrorum modo ſplendere ait.

¶ De altero Aconito. CAP. LXXXI.

B

EST & alterum Aconitum, quod aliqui Cynoctonon, alij Lycoctonon appellant, alij Cyamon leucon, Romani Colomeſtrum. Huius genera ſunt tria. Vnum, quo utuntur uenatores: alia duo in uſum ſuum uertere medici. E quibus tertium, quod Ponticũ nominatur, magna ex parte in Italia montibus Iuſtinis exilit: a priore diſtans, quoniam folia faciat effigie Platani, crebriore diuiſura, longiora, & multo nigriora. Caulem Filicis, læuem ſtylum, cubitali altitudine, aut ampliorem. Semen in ſiliquis oblongis recondit. Radices in modum Squillæ piſcis ſcirrorum nigreſcunt. Quibus ad uenationem luporum utuntur.

C Insertæ siquidem crudis carnibus, & deuoratæ, lupos enecant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 3.

HVius Aconiti neq; formam, neq; medicinas Dioscorides exequitur. Librariorum (ut arbitror) culpa fuit: tria capita scribentium, cum duo tantum Aconiti summa genera dicantur, Galeno teste, Pardalianches, & Lycoctonon.

De Lycoctono, cuius species treis haberi constat, in primo Aconiti genere disserui, Theophrastum & Plinium secutus. Lycoctonos dicta est, quia lupos enecet. Habent & nostri rustici ad eundem usum Lupariam uocatam, folio uitis, multas habente diuisuras, & maculas candidas, flore oblongo, luteo. Aetius, Aconitum inquit sunt, qui Aconistomon, & Irin syluestrē, & Pharmaciaden uocent, radicula fere graminis.

EX M. VERG. COMM.

QVale Thelyphonon Aconitum descripserit Theophrastus, satis superiore capite dictum a nobis fuit, superest modo alterum hoc. Quod quale in scriptore hoc sit, parū nobis constat. Dicimus autē quale, integrum ne, an corruptū & decurtatum. Demiramur enim nihil quod ad hominis salutem, aut maleficium pertineat in eo tradi: præsertim docente multa Theophrasto de maleficio eius & remedijs, & præter Theophrastum Paulo Aegineta easdem priori uires illi decernente: priuatimq; lupos enecare, quemadmodum illud Pantheras: ideoq; Lycoctonon hoc, ut illud Pardalianches seorsum uocari: & præter hos Plinio libro. 27. capi. 3. unum tantū genus utriusq; nominibus indicāte, multoq; aliter q̄ Theophrastus, qui. 9. de plantarum historia alterū hoc Aconitum his uerbis descripsit. Nascitur ut ferunt Aconitum in Creta, Zacynthoq;. Plurimū autem & optimū in Heraclia Ponti. Folium habet Intibi, quod uocant Cichoriū, figura. Radicem figura coloreq; marinę Squillæ similem: & in hac lœtalem uim esse. Contraq; foliorū & seminis nullas ad mortē uires esse. Herbæ autē semen est non surculosæ materiæ. Breuis tamē herba ipsa, nec quicq̄ egregium habens, tritico similis, non tamen semen illi in spica maturescit. Non uescitur Aconito ouis, nec aliud quidpiā animal. Adiecit his alia quædā scriptor idem, quæ uolentes relinquimus: ne ultra q̄ opus sit legentes remoremur. Monemus tamē, in cognoscendis illis non fore inutilē eorum laborem. Nobis em̄ satis est, pro

D Aconiti historia breuiter hæc signasse: ut quod paulo ante diximus, cunctis certius fieret, non cōuenire penitus in Aconitorū historia Græcos, Latinosq; antiquos scriptores. Qui tamē omnes, excæpto Plinio, duo eius gn̄a fecerūt. Alterū quod Pardalianches a Theophrasto, Thelyphonon priuatim dictū est. Alterū, quod Lycoctonon: illud ab enecandis Pantheris, hoc a lupis. Et hæc auctore Paulo Aegineta cognomina utriusq; & notæ quondā fuerūt. Siquidem ait. ἀκόνιτον τὸ μὲν παρδαλιάγχες σηπτικῆς καὶ δηλητηρίου δυνάμεως ἐστίν· ὅθεν μὲν αὐτὸ ὀυλητήριον ἔξωθεν μέντοι ἐπὶ τῶν σαπῆναι δεομένων σαρκῶν χρήσιον αὐτῷ, τὸ δὲ λυκοκτόνον τῆς αὐτῆς ὂν τῷ προτέρῳ δυνάμεως ἰδίως τοὺς λύκους, ἀναιρεῖ ὥσπερ ἐκεῖνο τοὺς παρδάλεις. Quod est. Et Aconitū quidem cognomēto Pardalianches exedentē, & lœtalem uim habet. Eamq; ob caussam intus cauendum est. Foris tamen in carnibus, quas exedi oporteat, uti licet. Quod uero a lupis Lycoctonon dicitur, easdē priori uires habens, priuatim lupos, ut illud pantheras enecat. Et hæc pro altero Aconito hoc ex Theophrasto & alijs inuenta, & obseruata hactenus a nobis fuerunt.

De Cicuta. CAP. LXXXII.

κώνειον

COnion aliquibus Aegynos, alijs Ethusa, alijs Apolegusa, alijs Dolia, alijs Amaurosis, alijs Paralysis, nonnullis Aphron, Quibusdam Creidion, alijs Coeten, alijs Catechomenion, alijs Abioton, aliis Abseudes, alijs Ageomoron, alijs Timoron, alijs Polyanodinos, alijs Dardanis, alijs Catapsyxis, Ostani Babathy, Aegyptijs Apemphi, Romanis Cicuta appellatur. Caulem ædit geniculatum, ut Fœniculi grandē, in cacumine ramosum, folia Ferulæ, angustiora, graui odoratu. Vmbellæ in summo prodeunt, flores quoq; albicantes, & semen Aniso candidius. Radice non alta, concaua. Cicutæ lœtale uenenū inest, suaq; ui refrigeratoria necat. Remedio est uini meraculi potus. Succus exprimitur contusis cacuminibus, priusq̄ semina & comæ siccescant, qui sole densa-

tur in pastillos. Præcipuus ad medendi rationem usus est aridi. Misce tur collyrijs, quæ leuandi doloris gratia temperantur. Ignes sacros, & ulcera quæ serpunt, illitu restinguit. Hærba cum coma trita, & testibus circumlita, libidinum imaginationes in somno compescit. Sed genitale resoluit. Lac puerperarum mammis apposita, extinguit. In uirginitate mammas cõercet, & increscere non patitur. Pueris præstat, ut eorum testiculi cibum non sentientes, intabescant. Efficacissima uis Cræticæ, Megarensi, mox Atticæ, & in Chio & Cilicia nascenti.

A

BARBARI COROLL.

Cicuta Græce Conion, inuisa & hæc, publica Atheniensium pœna. Semen habet nóxium. Caulis eius uiridis: & urit plærumq;, ut in Platanis. Leuis hic est, & geniculatus, ut Harundo, nigricans, altior sæpe, binis cubitis. Hinc & spacium, quod est inter cannarũ, ut Seruius existimat, genicula, Cicutã uocari a Marone. Folia Coriandri tenuiora. Semen Aniso crassius. Radice nullius usus, ut Plinio uidetur. Semini & folijs refrigeratoria uis. Quæ si enecat, incipiunt extrema corporis algere. In uino pota, irremediabilis existimatur. Succus exprimitur folijs, floribusq;. Tunc eñ maxime tempestiuus est, & melior. Semine trito expressus, & sole densatus, nocentior q̃ semen ipsum, ut in Thapsia: cum in reliquis contra sit. necat enim sanguinem expissando. Hæc altera uis est, & ideo sic necatorum maculæ in corporibus apparent. Ad dissoluenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fuerit autem Cicuta herba, cuius gustatu exercitus M. Antonij cum fame laboraret, pene sit extinctus in Parthia, non traditur: alioquin remedium, ut Plutarchus ait, in uino tantum erat. Plinius quoq;, Maxima inquit Cicutæ uis terræ Parthorum. Mox Laconicæ, Creticæ, Asiaticæ. In Grçcia uero Megaricæ, deinde Atticæ. Thrasyas, & discipulus eius Alexias, & hanc, & cætera uenena temperabant, ita, ut sine aliqua offensione, aut tabe tollerent, in quantum uis tempus dilata morte. In Cicuta præcipiebant, ut e Susis, aut prçgelidis opacisq; locis ad hunc usum reponeretur. Chij, ut Theophrastus scribit, non terebant eam, ut cæteri cum tegmine, sed hoc detracto, tusam & tenui cribro emissam, ex aqua propinabant. In Ceo insula mos fuit, ut sexagenarij senes, conuocatis necessarijs, solenni sacrificio Cicutam epulati, & coronati biberent. Strabo autor, ut fere in Theophrasto non Chios, sed Cios legendum putem. Cui consuetudini se Valerius quoq; maximus secundo libro, interfuisse tradit, in eius insulæ oppido Iulide. Cicutam sunt qui etiam Ephemeron, a celeritate interitus uocarint, ut Photion autor est. Recentiores Cicutæ duo faciunt summa genera. Aquaticæ, frigentis naturæ. Terrestris, calidæ. Terrestris duo item genera. Maius, et Minus. Sed quoniam autorem nullum proferunt idoneum, uereor ne (ut fere solent) hallucinati fuerint. Alioquin Cicutæ similem diximus esse Myrrhin herbam, ob id Cicutariam a nostris appellatam, callentis ingenij. Nam uerba illa Plinij, Caulis inquit Cicutæ uiridis, & urit plærumq;, ut in Platanis, quia sensum nullum comodiorem habent, correximus ex Theophrasto ad hunc modum. Caulis Cicutę uiridis, e Susis plærumq; Athenas perlatus. Quanq; Cicutæ uis est & illa (si Celso credimus libro quinto) exedendi corpora: ut forte seminibus & folijs frigida sit potestas, cauli feruida. Illud uero minus tolerabile, q̃ Mauritani, uel eorum interpretes, illud Rutæ genus syluestris, quod Dioscorides & Plinius Armala uocari scribunt, ipsi pro Cicuta capiunt. Sunt qui (quod Galenus ait tertio libro κρασίων) Cicutam Sturno cibum, homini uenenum esse, cõuerterint, Hyoscyamum esse Turdo cibum, homini uenenum: quo nihil esse potest fœdius, imperitius, absurdius.

B

EX. M. VERG. COMM.

AVxerunt Cicutæ famam Athenienses, succo eius ad mortem in publicis & capitalibus iudicijs utentes. Alioquin indigna erat herba, quæ in omnium poetarum carminibus & sapientum cõmentarijs inueniretur. Vulgaris, ubiq; fere nascens, & homini præcipue noxia. Sed hæc est omnium fortuna rerum, ut aliquando ex usu gentium honorem, & quam possunt gratiam inuenerint. Factum id tunc in Cicuta est, quæ neglecta modo & incognita multis iacet. Mutatæq; leges, & pœnarum in sceleribus rationes, pecori herbam relinqui cõegerunt, quæ quondã malo hominis fato nascebatur. Et ut testatus Theophrastus est, in quotidianos usus ex Susis frigidissimisq; alijs locis maiore diligentia repetebatur. Non erimus ob eam causam nos in eius historia longiores. Quod enim satis sit, ab herbarijs omnibus cognoscitur, Fœniculi caule,

C folio Ferulæ, alijsq; a Dioscoride descriptis notis.

¶ De Taxo. CAP. LXXXIII.

σμίλαξ

SMilax a Græcis, Taxus a Latinis appellatur. Arbor Abietis magnitudine, & foliorum eiusdẽ figura. In Italia & Narbonensi Gallia Hispaniæ cõtermina nascens. Auiculæ quæ Italicæ Taxi baccas deuorant, denigrãtur, & qui ederint easdem homines, alui profluuio corripiuntur. Narbone tam præsentis est ueneni, ut si qui dormiãt sub ea, aut in eius umbra subsideant, lædantur, & sæpenumero moriant. Quare de Taxo hæc traduntur, ut ab ea caueamus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 16. ca. 11.

SMilax, siue Taxus, est ubi a Theophrasto & Dioscoride Milos appellata sit, folio æterno,
extremitatibus & lateribus sinuato, ut Quercus & Paliuri, & omnino Ilicis, molliore tantum
profundioreq;. Differt & materia ab Ilice, q solutа & tenera in operibus est Taxo, præsertim
in Arcadia: ubi & nigra est ac punicea. Flauet in Ida, tam similis Cedro, ut imponant mercanti-
bus, præsertim medulla. Germen ei maxime serotinum. Floret paulo ante solstitium. Fructifi-
cat a uergiliarum obitu. Facillime augescit, procera, similis Abieti, minus excelsa, sed alijs *cre-
brioribus. Folium quoq;, ut scribit Plinius, Abietis, sed pinguius, ac minus uirens. Strigosa,
tristis & dira: nullo succo, baccifera. Radices ei graciles, per sũma cespitum breues. Circa Idam
rara. In Macedonia et Arcadia frequentior. Rotundo fructu, et paulo ampliore q̃ Faba, colo-
re ruffo, tactu molli, ueterinis lœtifero, non item ruminantibus. Sunt qui eum quoq; mandant
suaui cibo, & innocentem prædicent. Vmbrosissimis locis prouenit. Fumus ex eo mures per-
imit. Mari fructus, ut Plinio uidetur, noxius. lœtale quippe. Baccis, in Hispania præcipue, ue-
nenum inest. Vasa etiam uiatoria ex ea uinis in Gallia facta, compertum est mortifera fuisse.
Sunt qui Taxica hinc appellata putent, quæ nunc Toxica uocantur, quibus sagittæ tingunt in
Arcadia, ueneni uel prẹsentissimi. Repertum innoxiam fieri, si in ipsam arborem clauus æreus
adigatur. Conglutinamenta, siue subscudes, ex ea scrinijs & subsellijs parantur. Nunc et arcus,
& scorpiones. Nec Taxus uulgo, sed literæ prioris immutatione, Naxus, & Naxius quoq; di-

D citur: quod nomen & Dioscoridi fuisse cognitum uideo, ubi uenena libro sexto numerat, eo-
dem loco, non Taxum, sed Toxum a Romanis dici credidit. Nec Thymalon, ut hic, sed Thymi-
lon scribendum: quod & Aetius quoq; sequitur. Paulus Thymion. Galenus Taxum etiam di-
ci Cacton inquit. Paulus Cacton spinæ genus esse, quam Dioscorides libro sexto uocauit A-
xon, cuius pappi recentes, in cibo sumpti strangulant, in quibusdam exemplaribus Ixiæ no-
minati. Verisimile est hanc esse Cacton, de qua Theophrastus & Plinius loquuntur. Cactos in
quit, Siciliæ tantum nascitur suæ proprietatis, cuius in terra serpunt caules e radice, lato folio,
& spinoso, quos uocant Cactos, nec cibo desquamatos fastidiunt, gustu amariusculo. Sed &
seruati sale uescendo sunt. Vnum caulem rectum habent: qui Pternix dicitur, eiusdem suauita-
tis, sed uetustatis impatientem. Semen ei lanuginis, quam Pappon uocãt: quo detracto & cor-
tice, teneritas cerebro Palmæ similis relinquitur. Vocant Scaliam, siue ut Plinius Ascaliã. Aliu
bi Plinius, Sunt inquit & cẹduæ Palmarum quoq; syluæ, quæ minantes, rursus ab radice succi
sæ, dulcis medulla earum in cacumine, quod Acrum appellant, exemptaq; uiuunt, quod non
aliæ. Vocantur autem Chamæriphes etiam a Theophrasto, folio latiore ac molli, ad uitilia uti-
lissimo, copiosæ in Creta, sed magis in Sicilia. Nunc uulgus Siculum Romanumq; Ciphilio-
nem, mercatu eius frequenti nominat. Aliqui Palmidium ab quadam Palma spadicum simili-
tudine, ut ex quibus scopæ fiant. Margyllion Hispaniæ modo appellant credo, quia bacculas
rubentes, margaritis similes ferant, Dumulos uocatas, quibus filo imissis, feminæ supplicatio-
nes precesq; suas numerant. Plinius quodam loco, Margarides inquit Palmæ breues, candidę,
rotundæ, acinis q̃ balanis similiores: quare & nomina inquit a margaritis accepere. Diuersum
tamen genus hoc ab Hispano illo fecerim, q in meridiano tantum orbe Margarides nascunt, et
quidem una tantum eius arbore in Chora, ut idem Plinius affirmat. Iam hoc quod dixi Palmi-
dium uocari, non Siciliæ modo peculiare, sed Aegypto, & Hispaniæ. In Italia quoq; nasci per-
hibent, non procul Terracina. Mirum quod traditur in Aegypto, ipsis etiam Palmarum qua-
rundam innasci truncis, sed minoris operis ad mandendum. In orbe reliquo duorũ generum,
sed eodem cespite proueniunt, mas & femina, Sexum distingui semine, quod Pappon, ut dixi

mus appellant. Fallit hoc imprudentes, opertum cortice multiplici, tunicis ferrugineis interue stientibus. Cortex Folij modo in latum ex angusto panditur, & armatur aculeis. Ideoq; latũ & spinosum a Theoph. dictum est. Ex huius crassitudine in Aegypto charta mõ tingitur uilis, ad contegendas inuoluendasq; segestriũ usu merces. Ex tunicis quas intercursare diximus, in eadẽ prouincia, funes, rudentesq; nectuntur. Caulis ipse cęduus quotannis, alioquin adolescit crassi tudine in tantum, ut arboris iustæ truncum æquet ambitu.

A

EX. M. VERG. COMM.

CEcinit quondam Maro primus idem, maximusq; Bucolici carminis latinus autor, Iunipe ri solet esse grauis cantãtibus umbra: monuitq; pastore, s sub spinosam, densioriq; umbræ arbo rem uocandas homini non esse musas. Mox pro Apibus præcepit, Et tua Cyrneas fugiant exa mina Taxos: nullibi ęqua maleficij dispensatione. Siquidem Taxos fugisse potius q̃ Iuniperos homines oportebat: si ut hic, & alij tradiderũt, lœtalis homini earum umbra est. Plinius. 16. uo lumine, cap. 11. de ea ait. Et esse in Arcadia tam præsentis ueneni, ut si qui dormiant sub ea, cibũ ue capiant, moriantur. Et præter Plinium Plutarchus sui Symposij tertio cõmentario, quo ca pite quærit, Si in conuiuio florum coronis utendum sit, ἱστοροῦσι γὰρ ὅτι καὶ σκιὰ σμύλακος ἀποκτεί- νει τοὺς ἐγκαταδαρθέντας ὅταν ὀργᾷ μάλιστα πρὸς τὴν ἄνθησιν. Quod est. Ferunt enim & Smylacis um- bram, in ea dormientes perimere, quo tempore pręsertim ad nouos flores turget. Contraxitq; umbræ eius noxam ad id tempus maxime Plutarchus. quod ab re nõ est, ob eam quam ille tra didit causam, dicens ueluti telis, sagittisq; aliquibus uulnerari cerebrum halitu florum per na- res attracto: qui cum in hac arbore semper lœtalis sit, in noua florum productione, ob acriorẽ maioremq; eius copiam magis nocet. Descripsit Plinius quo diximus loco arborem longius: Barbarus etiam in Corollario suo, ex græcis latinisq; scriptoribus omnem eius historiam col- legit: & præter eos uulgaris, notaq; cunctis nunc etiam arbor est. Quæ una tantum mutata lite ra ꝓ Taxo, Naxus nobis uocat. Durissimę materię arbor, & ob id in fabrica expetita, ad ea quę diuturniora futura sunt. Balistæ, arcusq; nunc etiam ex ea fiunt. Sed quondam in frequentiore eius teli usu, & ipsa in maiore usu fuit. Fluores alui baccas eius uescentibus fieri, hic scriptor ait: ex eademq; causa Maronẽ nos credimus monuisse, fugiẽdã Apibus esse arborem: ne cita aluo, cui malo obnoxiæ sunt, perirent. Quia enim ui homini nocet, eadẽ illis nocere credendũ est.

B

❡ De Apocyno. CAP. LXXXIIII.

ἀπόκυνον

APocynon aliqui Cynanchon appellant, alij Pardalianches, alij Cynomoron, alij Cynocramben, alij Cynoctonon, alij Phaleõ, alij Cynanchen, alij Oligorõ, alij Hippomanes, alij Onistin, alij Ophi oscorodon, alij Cynaricam, alij Elaphoscorodon, Magi Paralysin, Ro- mani Brassicam rusticam, aut caninam. Frutex est paruis uiticulis con stans, male olentibus, fractu fere inuictis, folio Hederæ, molliore tamẽ, & per extremum acutiore, uiscoso, graui odore. Id luteo succo turget. Siliquæ ceu Fabarum, digiti longitudine protenduntur, semine intus albo, duro, paruo. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uul- pes, & pantheras enecant in cibo data, & ꝓtinus eorũ coxas resoluũt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 11

APocynon, semine acuto, diuiso, lanuginoso, graui odore, uirgis minus longis q̃ Hedera. Quadrupedes necat, si uescantur, omnes. Est & uenenum hominibus. Dicitur & Cynocram- be a Galeno, ab aliquibus Hippomanes. Quanq̃ & uirus defluens ab equarũ inguinibus quo tempore amoris insania feruntur, Hippomanes appellant. Apud Hesiodum certe Hippoma- nes herba est, quam edentes equi, aguntur in furorem. Dicitur & Capparis Hippomanes. Est & saltationis genus apud Comicos Apocinon, sed scriptura distinguitur.

EX M. VERG. COMM.

INutilis medicinæ huic scriptori Canina Brassica est. Posteriores tamen gręci calidam, sine sic candi ui eam descripserunt. Eamq; ob causam emplastri modo impositam, discutiendi uim ha bere. Plinius pręterea li. 24. capite. 11. Suspiriosos, pleureticos, & omnes lateris dolores ex aqua semen eius sanare testatus est. Quo loco ijsdem notis, & paulominus q̃ ijsdẽ huc scriptori uer- bis eam effigiauit. Canes, & omnes quadrupedes necare in cibo datam Diosc. pariter testatus.

C Quæ nominis frutici huic præcipua causa est. Pluresq; ex appellationibus eius non aliunde quam ex eo usu causam habent. Dico autem, ex eo usu: quoniam sæpe fit a uenatoribus, & alijs qui bus syluas, aut alienas domos ingredientibus adlatrari incõmodum sit, ut cum odisse canes in cœperint, uenenato aliquo cibo eos intercipiant: quale Apocynon hoc est: quod Paulus Aegineta in. 9. ait ideo Cynocramben, id est, caninam Brassicam, et Cynomoron, idest, canum mortem uocari, quod eos celerrime enecet: eadem quod ui maleficium & lœtalis homini sit. Quod pariter indicat Apocyni uox: nihil aliud grecis significans, quam quod abesse canes facit. Queadmodũ Cynãgos, quod canes angit & strãgulat: & Cynoctonõ, quod canes enecat. Quę oẽs eiusdẽ rei indices uoces, eãdẽ hñt causã. In cęteris nõ tã facilis nob. intellectus ẽ, ob eãq; cãm pitioribus relinquunt.

νήριον

De Nerio, seu Rhododendro. CAP. LXXXV.

NERION aliqui Rhododaphnẽ, alij Rhododendrõ, alij Spongiõ, alij Hæmostarin, Romani Rhododendrõ, Lucani Iemanen, Aegyptij Scympham, Pœni Rhododaphnem appellauere. Frutex est uulgaris noticiæ, longioribus quam Amygdala folijs, asperioribusq;, flore in Rosam conformato, fructu Nuci græcę simili, corniculato, qui patefactus quandã floccorum speciem ostendit, Hyacynthi pappos representantẽ. Radice longa, acuta, lignosa, gustãti salsa. Nascitur in amœnis, maritimis, amnibusq;. Flores & folia mulis, asinis & quadrupedum plurimis uenena sunt, hominum uero contra serpentium morsus præsidia. E uino pota, eo magis Ruta addita, imbecillæ etiam animantes, ut pecus & capræ, si aquam bibant in qua folia ea ma-
D duerint, moriuntur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 16. ca. 21.

NErion Sabina quoq; herba dicitur. Sempiternum fronde, caulibus fruticosum. Mel insanum e Ponto contrahitur, Rhododendri flore, quo scatent syluæ. Hoc ne nomen quidem apud nos inuenit latinum, ut Plinius rradit. Galenus hanc intelligit, quotiẽs Rododaphnen nominat, aut Nerion, duobus eam locis prodens. Photion Rhodoniã quoq; dici meminit. Quosdam tamen Rhodoniam interpretatos inquit fuisse uitem, flauas uuas ferentem. Dioscorides Rhododaphnen a quibusdam uocari Spongon scribit. Aetius Spongittn herbam dicendo, procidentiæ sedis utilem, quid intelligat haud scio.

EX M. VERG. COMM.

FEcerunt græcis Rhododaphnẽ Rosæ flos, & Lauri folium, quæ fruticis huius pcipue notæ sunt. Fecit idem Rosæ flos & arbor eidem genti Rhododendrũ. Sic enim fruticem hunc etiã uocarunt. Pliniusq; hac sæpius quam illa pluribus locis uoce usus est. Nec refert quod hic Amygdalæ folijs folia eius comparauerit. Lauro em̃ & Amygdalæ non dissimilis magnopere foliorũ figura est: longa eiusdem fere latitudinis & in cuspidem acuminata. In cæteris eius appellationibus parum certa nobis ratio est: ideoq; indescriptæ relinquuntur.

μύκητες

De Fungis. CAP. LXXXVI.

FVngorum differentia duplex. Aut enim mandũtur, aut perniciales sunt. Multis de causis uenenosi gignuntur. Si enim clauus ferreus, in quo fit rubigo, aut panni marcor adfuerit: aut si iuxta serpentis cauernam, arboresue, quæ pariunt noxios fructus, erumpãt. Continent nescio quod strigmentum, concretamque pituitam, terraque eruti quamcelerrime computrescunt, atque marcore uitiantur. Sed qui ueneno imbuti non sunt, suauem in iuribus gratiam habent. Largius tamen sumpti, nocent, & ægrius concocti strangulant, aut choleram morbum citant. Remedio est nitri potus, aut lixiuium cum acida

muria, aut feruefactæ Satureiæ, aut Origani iusculum. Debellantur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, sed ægre dissoluuntur, cum magna ex parte integri ipsi, cum recrementis alui reijciantur.

A

BARBARI COROLL.

FVngi cortice, medulla, neruo, uena carent, pediculo admodum æquali: quanquam qui ex ijs Pezicæ a græcis uocantur, nec pediculum, nec radicem habent. Fungos græci Mycetas uocant: nec distinguunt. Quanquam Paulus etiam Boletos cognouit, Bolitas appellando: quibus & principatum inter Fungos dedit, sicut secundum locum ijs qui Amanitæ nominantur. Sunt & Egiritæ, sed industriæ fermento in ipsis Populi nigræ truncis diluto aqua, protinus cōalescentes. Quorundam facile noscuntur uenena, diluto rubore, rancido aspectu, liuido intus colore, rimosa stria, pallide per ambitum labro. Non sunt hęc in quibusdam, sicciq; & Nitri similes, ueluti guttas in uertice albas ex tunica sua gerunt. Voluā ēm terra ob hoc prius gignit. Ipsum postea in uolua, ceu in ouo est luteum, nec tunicæ minor gratia in cibo infantis Boleti. Rumpitur hæc primo nascente, mox crescente in pediculo corpus absumit, raroq; unquam gemini ex uno pede. Origo prima e limo, & acescente succo madentis terræ, aut radicis ferme glandiferæ. Initio spuma lentior: dein corpus membranæ simile: mox partus, ut diximus. Deprehendisse perniciales, nisi agrestes possunt, atq; qui colligunt. Caligaris clauus, & rubigo ferri, aut calybs uenenatos faciunt. Boletis ortus occasusq; includitur septem diebus. Fungorum lentior natura, & numerosa gn̄a, nec nisi ex arborum fere pituita. Tutissimi qui rubent, callo minus diluto quam Boletis rubore. Mox candidi, uelut apice flaminis, insignibus pediculis. Tertiū genus suillis accōmodatū uenenis. Quidā discreuere arborū generibus, Fico, Ferula, & gūmiferis. Non itē Fago aut Robore, aut Cupresso. Omniū colos liuidus. Sed ijs aberit argumētū ueneni, q̄ similiores arbori Fico fuerint. Noxij erunt Fungi, qui in coquendo duriores fiunt. Innocētiores, q nitro addito coquentur, si utiq; percoquantur. Imbribus proueniūt omnia hęc. Siccant̄ pendentes suilli Iunco transfixi, quales a Bithynia ueniunt, Succineis nouaculis, & argenteo apparatu Fungos ipsæ suis manibus delicię coquebāt: un̄ Gręci hos Deorū cibo nasci dictitāt, ut Tranqlus in Nerone meminit. Porphyrius, non cibum, sed filios Deorū Fungos & tubera uocabant, q̄a ꝓuenire uiderent̄ sine semine. Nata forte diuersitas, q̄d uerbū θεοτρόφος, & eū q alit, & eū qui alitur significat, accentu mō cōmeante. Porro Deorum & cibus & alumni ideo uideri possunt, qm̄ & eos quorum pater ignotus est, filios terræ dicimus: q̄d quidem & Cicero in quadam ad Atticum epistola confirmat de Lica. Recentiores alia quoq; nomina, uel genera dedere. Ouatos, ab oui similitudine. Spongiolos, a spōgia. Digitellos, a digitis. Porriginosos, a porrigine. Pezicas, quasi sessiles & pediculis carētes. Laciniæ priuatim dicuntur e castanea, magnitudine spectabiles, ut singuli sufficiant. Innocentissimi sunt e rubis & carduis uere nati, rotūditate clusili, q̄s inde Prunulos, & Spinulos appellant, & Cardeolos. Orit̄ & e saxo. i. lapide Lyncurio, siue Lyncęo, uulgari uoce dicto Fungus, admirabili natura. Præciditur hic in esum, & alius subnascit̄ anno toto. Pediculi pars relicta duratur in silicē, atq; ita semꝑ crescit lapis, restibili fœcunditate: nec credidimus, anteq; domi natos ita menducaremus. Nouum et hoc uita sibi cōperit in uicēq; multa perdit: quanq; est ubi Plinius hoc innuat, ut in castigatione Pliniana. 20. secundi libri diximus. Sunt & igniarij quidam Fungi, & quibus strigilium uice tostrina utitur.

Pli. li. 22. ca. 22

B

EX M. VERG COMM.

DE tota Fungorum natura, quos tantopere ad cibos & ganeam mortalitas expetit, breuissime & uno carmine decreuit Flaccus, cum in Sermonibus suis cecinit, Pratēsibus optima Fungis natura est: alijs male creditur. O sapientem pöetam, qui dum ganeam, multosq; eius sapores didicisse uideri uult, humanæ uitæ tam utiliter consuluerit. Græcorum medici etiam, exceptis Boletis, & quos Paulus Aegineta suorum, ut nos credimus, temperorum nomine Amanitas uocat, omnes una sententia damnauerunt, frigidos, pituitosos, & crassioris humoris in cibo constituentes. Plinius tamen. 22. uolumine eiusdem numeri capite, proximoq; illi longiore historia, bonitatis eorum, uitiaq;, & totam naturam prosecus est. Quę poterunt uolentes certius in eo cognoscere. Fuerunt medicorum & sapientiorum de Fungorum natura & ui decreta quæ pauloante dicta sunt. Poetæ tamen Boleros pręcipue laudarunt. Et inter antiquos medicos Paulus Aegineta primo uolumine de Fungis, Boletisq; sic dicens. οἱ δὲ μύκητες ψυχροί τε εἰσὶ καὶ φλεγματώδεις καὶ κακόχυμοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ μὲν βωλῖται ἀβλαβέστεροι καὶ ἀπονοικαλῶς ἐσθίεντες.

C οἱ δὲ ἀμανῖται δεύτεραι εἰσὶ τάξεως. τῶν δὲ ἄλλων μυκήτων ἀπέχεσθαι δεῖ. πολλοὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν θανάσιμοι. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ βωλῖται ἀνεψθότεροι ἐσθιόμενοι κινδύνου παραίτιοι πολλάκις γίνονται. Quorum sensus est. Fungi uero frigidi, pituitosi, & mali succi sunt. Omniũ minus nocẽtes Boleti sunt. Ad summũ elixi. Qui uero Amanitę dicunt, secũdũ post Boletos ordinẽ habẽt. A cęteris abstinẽdũ est. Plures eñ eorũ mortiferi sunt. Quinetiã Boleti ipsi si minus elixi comedant, periculi, mortisq; causam hñt. Et hęc ꝓ Fungorũ maleficio, tutoq; usu satis sint. In qbus uidendũ, sint ne Pauli Aeginetę Amanitę, Flacci pratenses. Boletos eñ credimus nos ἀπὸ τοῦ βώλου .i. a bolo dictos fuisse.

De Colchico. CAP. LXXXVII.

κολχικὸν

COlchicõ aliqui Ephemeron, Romani agrestẽ Bulbũ uocant. Autumni exitu florem ædit Croci, candicantem, ab eo tempore folia Bulbi, sed pinguiora, caulẽ palmo altũ, ferentẽ ruffum semẽ, radicem foris e nigra ruffescentẽ, quę delibrata, cãdida et mollis spectat. Lacteo succo madet, atq; gustatu dulcis inuenit. Bulbus mediã habet rimã, fissurãq;, qua flos erupit. Plurimũ in Messenia, et Colchis enascit. Ea comesa, Fungorũ more, strangulando enecat. Hãc aũt depinximus, ne a quoq; imprudenter pro Bulbo deuoret. Miram eñ incautis uoluptatẽ affert. Remedia sunt eadem quæ Fungis. Bubulum etiam lac potum auxiliatur. Itaq; cũ adfuerit, non aliud desyderatur auxilium.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 28. ca. 10 & li. 25. ca. 11

COlchicon, & Ephemeron, de quo mox prodetur, Hermodactyli genera a neotericis uocãtur. Galenus & Paulus Ephemeron duplex faciunt, Dioscoridem sequuti. Vnum deliburorĳ ueneni ui, de quo hic. Alterum quod Irin syluestrem cognominant, de quo proxime dicemus. Colchicon sane haberi modo passim prædicãt, Ephemeron nesciri. Hermodactyli porro, ex q bus pilulę ad podagras tantopere cõmendantur, ab Aetio & Paulo, Quinq;foliũ sit, an Ephemeron, parũ mihi cõstat. Alioqn recentiores ꝓ Ephemero accipiũt. Dioscorides Quinq;foliũ Hermodactylõ q̊q; dici, & morbis articularib. et coxẽdici cõuenire ꝓdit, Ephemerõ minorib.

D

EX M. VERG. COMM.

MIsceri in antiquis scriptoribus inuicẽ Colchicon, et Ephemerõ aliqui crediderunt, Nicandrum in Alexipharmacis suis dicentem audientes. ἢν δὲ τὸ μηδείης κολχηΐδος ἐχθόμενον πῦρ. κεῖνο ποτὸν δέξηται ἐφήμερον. Quod est, Si uero Colchidis Medeæ infestum ignem poculum illud hauserit Ephemeron. Mox Plinium inter uenena Colchicum, & inter medicas herbas Ephemeron numerantem. Quinetiam huncipsum hoc loco priuatim de utroq; agentem, & inuicem utrunq; Colchicon et Ephemeron uocantem. Post hos Paulum Aeginetam, Ephemeron in qnto inter uenena constituentem: mox iterum in. 6. Ephemeron his uerbis describentem. ἐφήμερον οὐ δηλητήριον ἀλλ' ὅπερ ἶρις ἀγρία καλεῖται. Quod est. Ephemeron non quod noxium & lœtale, sed quod agrestem Irim uocant. Et ne longiores simus, in cunctis græcis modo uenenũ, modo utilem dentibus & tumoribus herbam Ephemeron inuenientes, præsenti & periculosa semper dubitatione. Nisi cognouerit aliquis duo quõdam Ephemeri genera fuisse: alterum quod Colchicon a natali solo diceret, flore albicante, crocinio simili: radice bulbi, sed pinguiore: caule dodrantali, notisq; alĳs quæ a scriptore hoc in historia eius numerantur. Quod Colchicon Plinius simpliciter nominauit lib. 28. cap. 10. & Paulus Agineta in quinto Ephemerõ: cuius uerba sunt. τοῖς δὲ ἐφήμερον λαβοῦσι ὃ ἔνιοι καλοῦσι κολχικὸν διὰ τὸ ἐν κολχίδι φύεσθαι. Quorum sensus est. His autem qui Ephemerum hauserint, q̊d quidam quia in Colchide nascitur Colchicõ uocant. Quodq; hic idẽ scriptor in sexto inter uenena, nõ Colchicõ, sed Ephemerũ uocabit, quo loco cũ hic plantã descripsisset, maleficĳ eius & ueneni notas remediaq; certius illic docet. Alterũ q̊d simpliciter Ephemerũ dicitur innocens, & ut paulo ante nos diximus, dentibus & tumoribus utile. Cuius meminit Plinius lib. 25. cap. 11. his uerbis. Ephemerõ folia habet Lilĳ, sed minora, caulem parem. &c. Q̊d hic ipse scriptor mox describet. Et ut rem totam absoluamus: q̊d Paulus Aegineta in. 6. descripsit, habereq; ait repercutiendi discutiendiq; uires, esseq; Ephemera duo: & qualia nos diximus uenenũ alterũ, innocens alterũ, satis idem Paulus Aegineta indicat: qui de innocente hoc agere incipiens ait, ἐφήμερον οὐ τὸ δηλητήριον. Quod est. Ephemeron, nõ q̊d noxiũ & lœtale. &c. Manifesto ex ea ꝓpositiõe, diuisiõeq; argumẽto, duplex eius genus

esse, alterum q̃d ueneni, & alterũ quod remedij rationem habet. Factum ideo est, dum in antiquis græcis uaga appellatione utrũq; Ephemeron dicitur, ne sine caussa crediderint aliqui, misceri inuicem Colchici, & Ephemeri appellationes. Verumtamen quantum similitudo aliqua nominis cõmunionem in illis fecit, tantũ natura uiribus ea discreuit: eamq; ob caussam in ueterum scriptorum lectione obseruanda diligentius ea uox erit, ut noxium ab utili, & uenenum a medica materia secerni possit. In quo non parũ proderit, de quo agatur, & quomodo obseruasse. Fuerunt qui maleficum illud Ephemerũ dictum putauerint, q; hausto eo, una tantũ die superstites sint, qui id hauserunt: & a similitudine eius, deinde alterum illud. Nos tamen profiteri non audemus, utrius similitudo alteri nomen fecerit. A

De Ephemero. CAP. LXXXVIII.

Ephemeron aliqui syluestrem Irin appellant. Folia habet Lilij, sed tenuiora, caulem parem, florem candidum, amarum, semen molle, radicem unam, digitali crassitudine, longã, adstringentem, odoratam. Nascitur in syluis & opacis. Huius radix dentibus præcipua, si decocto colluantur. Folia in uino cocta, discutiunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt. ἐφήμερον

BARBARI COROLL.

Ephemeron folijs Lilij, minoribus, semine superuacuo: dictum ita, quod intra diem iugulet, ut Theophrastus putat. Sed illud alterũ genus est, & Colchicon proprie crediderim, folio Ellebori. Radicula omnibus nota. Seruorũ in desperatione confugiũ. Hoc ipsum Colchicon, & Plinius Ephemeri appellatione intelligit, quotiens medicinas contra Ephemerũ impactum cõmemorat. Ephemero radix longa, non ut Colchico rotunda. Quidam Ephemeri uocabulo delibutorij ueneni compositionem quandam capiunt, ut Aetius testatur. Pli. li. 25. ca. 13.

EX M. VERG. COMM.

Satis in Colchico superiore capite de Ephemero hoc dictum a nobis fuit. Quærendum modo superioribus relinquimus, sint ne quos medici & herbarij nunc Hermodactylos uocant, Ephemeron hoc, an Colchicon, illud paulo ante descriptum. Nihil enim modo superest, q̃ monere legentes, dicere Barbarum, habere Ephemeron hoc florem ceruleum, quẽ nos candidum, ex cõmuni, eademq; omniũ quotquot uidimus codicum lectione. Plinium ut uidetur in floris eius colore, potius q̃ Dioscoridem, quẽ uertebat, secutus ille est. Sunt eñ in historia Ephemeri huius Plinij hæc uerba. Ephemeron folia habet Lilij, sed minora: caulem parem, florem ceruleum. At hic ἄνθη λευκὰ ait, quæ uoces nisi ad candidũ colorem trahi non possunt. Signasse hoc etiã placuit, ut q̃bus auctoribus q̃d diuersum sit uterq; nostrũ uerterit, legentes sciant. B

De Alsine. CAP. LXXXIX.

Alsinen aliqui Anthyllion, alij Myortochon, alij Myrtosplenon, Romani Muris auriculam, Pœni Labatholabat, nonnulli Myos ota uocant, quoniam musculorum aures folia imitantur. Lucis, opacisq; gaudet, unde Alsine dicta est. Hæc erat eadem quæ Helxine, nisi folijs minor, minusq; hirsuta esset. Cum teritur, odorem Cucumis reddit. Vim refrigerandi adstringendiq; obtinet. Oculorum inflammationibus cum polenta illinitur. Succus aurium doloribus infunditur. Quin & emẽdat omnia quæ Helxine, id est, Muralis hærba. ἀλσίνη

De palustri Lente. CAP. XC.

Lens palustris, quam agriam aliqui, alij Epipteron, Romani Viperalem uocant. Inuenitur in aqua non fluente, muscus Lenticulæ similis, refrigeratoriæ naturæ. Propter quod conuenienter collectionibus, igni sacro, & podagris illinitur per se, & cum polenta. Glutinat & procidentia puerorum interanea. φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων.

C

BARBARI COROLL.

LEns palustris, Phacos Epitelmaton a Græcis uocat, sine radice, sine folijs, etiamsi id quod in ea fructificat, simile folio conspicitur, minus habili humore, quam ut in eo folium conflari possit. Quidam genus aliud, non quidem in aqua nascens, sed in uliginosis dilutisque, maius eo tradunt, carens folio, Agriam Phaceam, hoc est, syluaticam Lentem uocantes.

EX M. VERG. COMM.

QVemadmodum in cognomine legumine secundo libro illud describens Dioscorides φακὸς ὁ ἐσθιόμενος, id est, Lens quæ comeditur dixerat, ut ab hac, & ab Elelisphaco eam separaret: eadem ratione de palustri hac docens, φακὸς ἐπὶ τῶν τελμάτων, quod est, Lens quæ in lacustribus inuenitur, dixit. Cognomines enim, sed natura diuersæ, separari discrimine aliquo debuerãt. Id accæptum est in illa ab usu, in hac a natalibus. Secutique posteriores omnes hunc scriptorem, in discriminibus his sunt. Muscum, non herbam hic dicit inueniri, in aquis non fluentibus. Vnaque uoce illa satis naturam eius indicauit. Fluitat enim in summa aqua Lentis figura, a cuius similitudine nomen inuenit.

De Semperuiuo, seu Sedo magno. CAP. XCI.

ἀείζωον

AIzöon maius, aliqui Aithales, alij Ambrosion, alij Chrysispermõ, alij Zoöphthalmon, alij Bubophthalmõ, alij Stergethron, alij Aeonion, alij Aichryson, alij Olochryson, nonnulli Chrysanthemon, alij Protogonon, alij Boron, alij Notion. Magi Paronychiam, alij Chrysitin, Romani Ceriam cuspiam, aut Iouis caulem nominant, alij Leapetes, alij Sedum maius, Aegyptij Pamphanes. Semperuiuum ideo nominatur, quoniam perpetuo folia uireant, cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, crassitudine pollicari, uirentes, Characiæ Titimali modo insecti, folia carnosa, longitudine pol-

D

licari, in cacumine linguæ similia, alia in terram conuexa, alia in capite stantia inuicem: ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Nascitur in montibus, & testaceis. Supra domicilia etiam seritur. Eius uis refrigerare, & adstringere. Medentur igni sacro, nomis, ulceribus quæ serpunt, oculorum inflammationibus, ambustis igni, podagris per se, & cum polenta illita folia. Succus capiti, in doloribus cum polenta, aut rosaceo perfunditur. Datur in potu contra phalangiorum ictus, dysenteriam, aluique profluuia. Teretes tineas potus in uino excutit. Subditus in uellere, mulierum abundantiam sistit. Succus oculorum lippitudinibus, sanguinis uicio concæptis inungitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 13. lib. 28. cap. 17. lib. 26. ca. 8. 11.

AIzoon maius, aliqui Iouis caulem, siue oculum, alij Digitellum, alij Spegeton, siue Hypogeson, quod in subgrundijs fere nascitur, Aliqui Amerimnon a sollicitudinis depulsu. Sũt qui Trithalles a terno flore. Sunt qui Aeithalles, ab æternitate. Sunt qui Erothales, & Erogenneton, a uerno tempore. aut quoniam amatorijs conueniat. Latini & Sedum maius. Alij Sadum. Opilius Aurelius Sesuuium. Nonnulli Semperuiuam. Vulgus Auricularem. Huic crassitudo caulis plus quam pollicaris: folia carnosa, larga, succo, leuia, oblonga. Sedum herbam fuisse putant eam, quæ Glauco immortalitatem dederit, Marino Deo. Fuit & alter Glaucus in fabulis, qui Dracone medico monstrante, contactu herbæ, cuius non redditur nomen, reuixerit sub Minõe.

EX M. VERG. COMM.

VIret ubique Sedum in tegulis, nec alibi nũc facile inuenitur, inuasitque iampridem aliquibus locis plebis animos indigna cœlo opinio, non percuti fulmine domum, in cuius tegulis uireat Sedum, frigoreque suo plãtam cœlestibus illis ignibus aduersari. Quod minus miretur aliquis, memor, ob eam caussam Laurea semper contra easdem iniurias munisse caput Romanos Cæ-

sares. Sed ignaui, nihilq; timēdi ignes illi erunt, si tam exiguæ plantæ frigore mortalis fiet flammarum illarum fulgor. Non tanta cœlestibus infirmitas est: nec contra Iouis tela, quibus poëtæ uti Deum ad pœnam finxerunt, tam facile præsidium mortalibus est. Inuenit natalem locum sibi Sedum, in quo procul ab alijs plantis cœlo propinquior, & soli, cuius radios non timeret, copioso succo ipse abundans, eodemq; frigidissimo terræ humore ad uitam non indigeret. Non aliter q̃ qui in meliore fortuna sibijpsis, ut Lucretius cecinit, ualere & uiuere possunt, nec aliorum ope ad uitam indigent, & ab aliorum iniurijs per se tuti, iocundo animi sensu, pereuntes ubiq; alios contemplantur: non quia iactari quenq; sit dulce uidere, sed quibus ipse malis careas, quia cernere suaue est. Quæ Sedi fortuna semper fuit: uirensq; ipsum in tegulis, æterna uita pereuntes quotannis tota terra nunc æstu, nunc frigore, nunc alijs cœli & naturæ iniurijs plantas alias spectat. Ob quam caussam in tanto nominum ambitu ueteribus fuit: præsertimq; græcis, qui non contenti a uitæ æternitate Aizoon, & Aeonion uocasse, tot alijs similibus appellationibus id ornauerunt. A

De minore Semperuiuo. CAP. XCII.

AIzōon paruū, alij Petrophyes appellant, alij Brotion, alij Theobrotion, alij Crobysson, alij Chimerinen, alij Ceraunìam, Romani Vitalem, alij Semperuiuum, Aegyptij Etijceltam. In petris, parietinis, & macerijs, necnon scrobibus opacis nascitur, caulibus ab una radice multis, tenuibus, crebro foliatis, exilibus folijs, rotundis, pinguibus, mucronatis, caule a medio emicante, palmū alto, umbellam hærbidosq; flores & tenues gerente. Folia eisdem cum priore uiribus prædita sunt. B Semperuiuum quod tenui constat folio, aliqui Aizōon paruum, alij Petrophyes, alij Aizōon syluestre, Romani Semperuiuum minus appellant. Tertium uidetur Semperuiui genus, quam aliqui Andrachnen agriam, aut Telephion uocauerunt, Romani Illecebram, pusillis crassioribusq; folijs, hirsutis, Portulacæ proximis. Vis ei excalfactoria, acris, exulcerans. Illita cum axungia strumas discutit.

BARBARI COROLL.

AIzoon minus, Herideis, & Herisithales, & Chrysothales uocatur, a quibusdam Treles, siue Trithales, quia ter floreat. Hoc in muris, parietinisq; nascitur & tegulis. Fructicosum a radice, & sursum usq; ad cacumen: folijs angustis, succosis: radice inutili. Vermicularis uulgo dicitur. Sunt qui Iessitin, ut Plinius, aut Hyssitin, aut Isoteos, tribus enim modis scriptum inuenitur, forteq; Gessitin melius. Quando & maius quoq; Aizoon Hypogessum dici ostendimus, hoc est, Subgrundiarium.

Tertium genus Aizoi Andrachne agria, hoc est, syluestris Portulaca dicitur: de qua etiam superius ijsdem uerbis a Dioscoride scriptum est.

De Veneris Vmbilico. CAP. XCIII.

COtyledon aliquibus Cymbalion, alijs Scytalion, alijs Cepos Aphrodites, alijs terræ Vmbilicus, alijs Stœchis, alijs Stergethron, Latinis Vmbilicus Veneris dicitur. Folio est in acetabuli formā tornato, ineuidēter concauo, breui in medio cauliculo, in quo semen inest, radice Oliuæ modo rotūda. Succus cum uino circumlitus, instillatusue, asperam carnis excrescentiā, constringentē os uuluæ, reprimit. Inflammationibus, sacris ignibus, strumis, pnionibus illitu auxiliat. Stomachi ardorē refrigerat. Folia cū radice comesa, calculos frangunt: urinā cient.

κοτυληδών

C Hydropicis ex melle dantur. Hærba utuntur ad amatoria.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.13. COtyledon paruula herba, cauliculo tenero, folijs pinguibus. Nascitur in maritimis, petrosisq;, uiridis. Non est hæc, ut quidam rentur ea, quæ uulgo Cimbalaris appellatur. Etiam si Cymbalion a Dioscoride uocetur. Est autẽ Cimbalaris herba, folio tenus anguloso, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terræ nascens. Quam quidem nonnulli genus alterũ Capni dictæ faciunt, ut in Capno testati sumus.

EX M. VERG. COMM.

RAra, & nescio an in toto plantarũ censu, similis inuenienda alia, orbicularis, & concaua foliorum in Vmbilico Veneris figura, nomẽ illi in græcis Cotyledonis, in latinis uero Vmbilici fecit. Licetq; Plinius græca uoce Cotyledona semper uocet, res ipsa tamen, & Apuleius in cõmentariolo illo de herbis, uerisimilem, temporibusq; illis congruã eam appellationẽ indicãt. Persuademurq; facile nos, & his, & alijs indicijs, fuisse gręcæ Cotyledonis Romanã appellationẽ Veneris Vmbilicũ: quales in plærisq; alijs ea gens habuit Capillum Veneris, Supercilium Veneris, & plærasq; alias. Libenter em̃ ab ea Dea, quæ totius generationis symbolũ in gentiũ religione quondã habuit, & quæ leporibus & blanditijs uitæ præfecta esset, ad naturæ partes, quæ grata, aut utili aliqua specie nascerentur, nominũ auspicia ueteres Romani sumpserunt. Ex qua obseruatione, uidentes in græcorum Cotyledone circumacta in orbem folia, leni in concauitatẽ descensu, humani Vmbilici formã describere, Vmbilicũ primo: mox ut rei maiestatem aliquã adderent, Veneris Vmbilicum uocarunt. In orbem enim circumagitur, & in concauitatem descendit hominis umbilicus. Eadem, sed non tam honesta ratio fuit in Vmbilico terræ. Adiecit hic etiam κῆπον ἀφροδίτης, id est, Veneris hortũ dici Cotyledona. Idq; Apuleius ille etiã testatus est. Significat aũt κῆπος græcis in cõmuni significationis æstimatione hortum: eamq; ob caussam nos Veneris hortũ uertimus. Oborta tamẽ suspicio nobis est, posse κῆπον hoc loco non hortũ indicare, sed tonsuræ, & ornatus capitis, capilliq; antiquã in Perside rationẽ, qua forte Venus a pictoribus fingeretur: & quoniã circumageretur in ea ante frontẽ in

D orbem capillus, ideo aliqui non ab Vmbilico, quæ pars in homine, pręsertimq; fœmina saluo pudore ostendi non potest, sed a capite honestiore & aperta cunctis parte appellare maluerint. Hoc em̃ nos magis probamus, q̃ si ea uoce significari etiã moneamus mulierũ τὸ ἰφύσαιον. i. pubem, quod græcorum grãmatici docent. Fuisse aũt græcis κῆπον tonsuræ genus, in eius gentis scriptoribus notissimũ est. Suspicio tamẽ coniecturaq;, non decretũ hoc sit. Eadem caussa fuit, cur Cymbalion a cymbalorũ consimili forma etiã diceretur. Concaua em̃ pariter & rotunda cymbala sunt. Contra autẽ Scytalion non satis certã habet rõnem: nec nobis rõcinari facile est, quomodo Scytale, quæ longior erat, ad rotunditatẽ per similitudinẽ transferri potuerit.

De altero Veneris Vmbilico. CAP. XCIIII.

EST & alterum genus eiusdem, Cymbalion aliqui uocant, pinguibus folijs, latioribus, ligularum modo densis, circa radicem ambitum oculi describentibus, ut in maiore Semperuiuo, adstringentis gustus, cauliculo tenui, in quo flores & semina Hyperici, radice maiuscula. Facit eadem quæ Semperuiuum.

BARBARI COROLL.

COtyledon secunda, caule longiore, sed pergracili, gustus asperrimi. Huius usu Hippocrates in cibo fœmininũ sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit.

EX M. VERG. COMM.

NOn est quod in altera Acetabulo hac legentes moneamus. Satis enim per se patet historia eius, a Plinio ijsdem uerbis tradita. In medicina autem & remedijs eadem illi omnia quæ maiori Sedo hic tribuit, & ex eo repetenda sunt.

De Vrtica. CAP. XCV.

ἀκαλύφη ACalyphen aliqui Cniden, alij Adicen, Latini Vrticam, Aegyptij Selepsion, Daci Dyn appellant. Acalyphen etiam alteram aliqui Cniphen, Romani Vrticã mollem uocant. Duo eius genera.

Syluestris asperior, latioribus, nigrioribusq; folijs, semine Lini, sed minore. Altera non æque aspera, minuto semine. Folia utriusq; illita, canis morsibus addito sale medentur. Gangrænas, carcinomata, sordida ulcera, & quæ cacoëthe uocantur, item luxata, panos, tubercula, parotidas, suppurationesq; sanant. Lienosis cum cærato imponuntur. Faciunt ad profluuia narium cum succo trita, et naribus indita. Menses ciunt, eadem recentia detrita cum Myrrha, & imposita. Procidentes uuluas, contactu resilire cogunt. Semen potū ex passo, Venerem stimulat. Vuluam aperit. Cum melle delinctum, orthopnoeæ, & lateris & pulmonū inflammationibus prodest. Thoracem expurgat. Erodentibus medicamentis ammiscetur. Cocta cum conchis folia, aluum emolliunt. Vrinas mouent. Inflationes discutiunt. Decocta cum ptisana, uitia pectoris extrahunt. Mulierum menses euocant, cum myrrhæ modico pota. Inflammatione turgentem uuam, gargarisatus succus reprimit. A

V. BARBARI COROLL.

Vrtica, ex oībus aculeatis generibus notissima est. Acetabulis in flore purpuream lanuginem fundētibus. Sæpe altior binis cubitis. Mitior Fœmina est. Inter syluestres, quæ dicitur Cania acrior, caule quoq; mordaci, fimbriatis folijs: quæ uero etiā odorem mittit Herculanea uocatur. Semen omnibus copiosum, nigrū. Mirum, sine uillis spinarum, aculeis lanuginē ipsam noxiam, & tactu tantū leui, pruritum, pustulasq; adusto similes existere. Notum est remediū olei. Sed mordacitas non protinus cum ipsa herba gignitur, nec nisi solibus roborata. Incipiens quidem ipsa nasci uere, non ingrato, multis etiam religioso in cibo est, ad pellendos totius anni morbos. Syluestrium quoq; radix omnē carnem teneriorem facit simul cocta. Quæ uero ex ijs mitissima, & folijs non mordentibus, Lamium, siue Aonoηium uocatur, a quibusdam Vrtica iners, & mortua. Album hæc habet in medio folio, sacris ignibus utile. Quidam e nostris discreuere genera temporibus, autumnale appellando, & reliquas ad eandem rōnem. Celebrat & marinā cognomine Plinius ad uesicæ uitia. Condit laudes Vrticæ Phanias physicus, utilissimā cibis coctam, inueteratāq; professus. Si quadrupedes fœtū non admittāt, Vrtica naturalia earū fricanda monstrant. In Oeta monte, sterilīū, nec iniri se patientiū caprarū ubera terentes ea, lac eliciunt. Ex Vrtica in Aegypto fit oleum. Semen colligi messibus oportet. Alexandrinū maxime laudatur ad omnia. Vrticam Hippocrates Nidā uidetur appellasse, cum alij Cnidā uocent. Est ubi Clidam legas corrupte, ut censeo: nisi aliud genus sit. Grana inquit Clidæ sexaginta, clystere uuluis inijciantur, quas bilis infestauerit.

Pli. li. 21. ca. 15.

B

V. EX M. VERG. COMM.

Vrtica nihil in censu olerum inuisius nascitur, igneo prurītu urens: & inde facto nomine. Vescebantur nihilominus ea antiqui. Suntq; eius in cibo usus, testes antiqui in latinis poëtæ: quibus iocundum erat Ocimo se & Vrtica recreare. Vbiq;, & omnibus tam nota herba est, ut nihil monere in ea opus sit. Præterq; a Græcis Cnidem, ab eorum uerbo κνίζον dictam fuisse. Significat id cum dolore pungi, uexariq;. Vocauit Acalyphas etiam Aristoteles in mari Vrticas tactu eadem in urendo ui. Medetur ea multis in humano corpore morbis, plurimisq; scatet remedijs. Eamq; ob caussam non minus ad medicinam, q̃ ad cibos medicis & olitoribus curanda.

De Galiopsi. CAP. XCVI.

GALIOPSIS, aut ut alijs Galeobdolon, uel Gallephos, Aegyptijs Aetopi, Latinis Vrtica labeo dicitur. Frutex in totū caulem & folia habet Vrticæ, læuiora, & quæ grauem odorem trita reddant. Flore purpureo, tenui. Nascit̃ circa sepes, ędificia, ac semitas, ubiq;. Folia, caules, semen, succusq;, duricias & carcinomata dissipāt. Strumas,

γαλίοψις

C

panos, & parotidas discutiunt. Oportet bis in die tepidū ex aceto cataplasma imponere, & eius decocto fouere. Ad putrescentia, gangrænas, & nomas, cum sale efficaciter illinuntur.

BARBARI COROLL.

Lege Plin. lib. 27. cap. 9.

GAliopsis, & Galion uocatam inuenio hanc.

EX M. VERG. COMM.

TOtam Galiopsis huius medicinam & historiam ijsdem huic scriptori uerbis prosecutus 27. uolumine, capite. 9. Plinius est. Discrepant solum, ꝙ Plinius Galactobdalon uocari ait, quam hic Galeobdolon dicit: & nihilominus lactis, candorisue in ea nihil est, quod Pliniana illa uox significare uidetur. Ignoramus & illud etiam, quod hic Vrticam Labeonem a Romanis dici testatur.

De Galio. CAP. XCVII.

γάλιον

GAlion, siue ut alijs Galacion, aut Galerion, nomen ex eo traxit, ꝙ in contrahendo lacte, coaguli uicem impleat. Ramulū, foliumq; habet Aparinæ simillimū, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, odoratū. Flos igni ambustis illinitur. Sanguinis profluuia sistit. Cærato rosaceo Galion ammiscetur, insolatū usq; dum albescat. Lassitudines reficit. Radix Venerem concitat. Nascitur in palustribus.

EX M. VERG. COMM.

LActeo, non luteo flore Galion hanc posteriores aliqui tradiderunt: testati nomen illi lactis candorem, qui in flore sit, nō in coagulando lacte uim eius, ut hic ait, fecisse. Describuntq; eam binis folijs, per interualla toto caule usq; ad summū uestitam, Lauro similibus. Verumtamen scriptori huic, græcisq; alijs in historia eius magis credendū: præsertim his uerbis docente eam in sexto sui operis Paulo Aegineta. γάλιον ὠνόμασθαι μὲν ἀπὸ τοῦ γάλα πηγνύειν, παραπλήσιον δὲ ἐστιν ἀπαρίνῃ. ξηραντικὸν τὲ καὶ ὑπόδριμυ. τὸ δὲ ἄνθος αὐτοῦ πρὸς αἱμοῤῥαγίαν ἁρμόττει καὶ πρὸς πυρίκαυτα. Quorum sensus est. Aui coagulandi lactis dictum Galion est Aparinæ simile. Siccandi uim, mediocremq; acrimoniam habet. Flore eius ad ambusta, & sanguinis ex naribus eruptiones utuntur. Et hoc solum est, quod pro Galio hac dici a nobis possit. Poterit ex notis suis cognosci, & a pastoribus sicubi pro coagulo lactis ea utantur.

D

De Senetione. CAP. XCVIII.

ἠριγέρων

ERigeron a Græcis uocatur, a Latinis Hærbulum, aut Senetio, alias Erechtites. Cauliculo est cubitali, subrubro, folijs continuis, diuisura Eruch, sed minoribus multo, luteis floribus, qui celeriter dissecti, uanescūt in pappos. Nomen uero sibi uendicauit, quoniam flores capillorū ritu uere canescant. Radice superuacua. Nascitur maxime in macerijs, & circum oppida. Folia cum floribus refrigerāt. Quare illita cum uini modico, uel per sese, testium & sedis inflammationes sanant. Quin & ex manna thuris medentur, cum reliquis uulneribus, tum ijs quæ neruí accæperunt. Illiti cum aceto pappi, idem munus præstant. Verum recentes epoti, strangulant. Totus caulis si coctus in passo potui detur, stomachi dolores a bili contractos, persanat

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 8. plant.

ERigeron, a nostris fere Trissaginis specie describitur, & cum mollicia nasci fertur in tegulis, murisq;, cauliculis subrubentibus, lanugine qualis est spinæ, inter diuisuras capitis exeunte. Ob id Galli Xuseam, Callimachus Acanthiden, alij Pappum uocant. Nec deinde Græcis de ea constare Plinius affirmat, alios Erucæ folijs, alios Roboris, sed minoribus multo dixisse. Item radice alios superuacua, alios neruis utili, alios potu strangulante. Nec desuere qui alterū

genus facerent, nec quale esset demonstrarent: dantes contra serpentes bibendã, edendam uero comitialibus. Aggredimur medicinas, quia notæ desunt. Nicander uidet aut hanc intellexisse, cum Geraon pogona dixit, nam & nos Senetionem uocamus, aut Tragopogoni similẽ herbulam, quę uulgo Barba senis dicitur, aut Chrysocomen, quam & Iouis barbam appellamus. Quanq; & Arbor quædam est quæ Iouis barba dicitur, in opere topiario tonsillis, & in rotunditatem spissa argenteo folio, aquas odit, ut Plinius describit, nec adijcit plura.

A

EX M. VERG. COMM.

ROmani Senetionem eam uocauerunt, facilem inuentu & cognitu herbam, qua urbani, et in agro agentes passim in acetarijs utuntur. Nasci eam hic ait ad radices parietum, & in eorum rimis, iuncturisq;. Verumtamen in cultis locis, et aruis copiosa etiam inuenitur. Theophrastus 8. de plantarum historia, inter κιχωριώδη eam numerauit. Sed uidendum in eo, Cichoriodes ne ille plantas eodem modo semper & ubiq; appellet. Et an satiuo Intybo, aut erratico similes ea nota significet. Si Senetionis in scriptore hoc historia expendatur, in qua exigua & longe q̃ Erucæ minora eius folia describuntur, erratico Intybo similia intellexisse oportebit. Sin contra Cichoriodes Theophrasto erit, quod longo & lato folio, & ob id satiuo Intybo simile, aliã cõparationis & similitudinis rationem in eo inuenisse opus erit: aut in alterutro diuersam suspicari plantam. Quale non multo post in hoc capite etiã erat. Quo loco scilicet passim, & in cunctis fere legebatur, ἐν ὀλίγῳ οἴνῳ, id est, in exiguo uino. Non enim sic legendum erat, sed in dulci uino. Quod uetustiores, & meliores græci habebant.

De Thalictro. CAP. XCIX.

THalictron folia Coriandri habet, pinguiora paulo, caulem Rutæ, in quo folia. Quæ trita, illitu antiqua ulcera ad cicatricem perducunt. Nascitur maxime in campestribus.

θάλικτρον

BARBARI COROLL.

THalietron, cauliculum habet crassitudine Papaueris: ut inquit Plinius, Rutæ ut Galenus: cubiti, ut Dioscorides, librarijs similitudine uocabulorum deceptis. Nos Rutæ, Galenum secuti uertimus.

B

EX. M. VERG. COMM.

SVnt Plinio & huic de Thalictro, exceptis paucis, eadem omnia. Hic Rutæ coliculũ, ille Papaueris habere ait. Ille ulceribus cum melle, hic simpliciter concisa eius folia mederi dixit. Hic contra diutina ulcera, ille ulcera simpliciter sanari eo præcepit. Paulus Aegineta de eo tantum ait, Siccandi sine erosione uim habet Thalictrum. Diutina enim ulcera ad cicatricem perducit.

De marino Bryo. CAP. C.

MArinum Bryon, aliqui Balaryin, alij Iranen uocant. Nascitur in scopulis testaceisq; haud procul a mari, gracile, capillaceũ, caulis expers. Præcipua ei spissandi uis, & collectiões cohibendi, & podagras, quas refrigerare opus sit.

βρύον θαλάσσιον

BARBARI COROLL.

BRyon Thalassion cognominatur, ut a Bryo differat in arboribus nascente: marina herba hæc, sed in terra tantum nascitur & scopulis: folio herbido ac lato, nec Lactucæ dissimili, rugosiore tantum, uelut contracta, sine caule: sed ab ima radice principio alio atq; alio, pluscculis exeuntibus folijs.

Pli.li.32.ca.10.

EX M. VERG. COMM.

NOn facile persuadeor, esse Bryon hoc loco a Dioscoride tractatum, idem a Plinio libro tricesimosecundo, qnto capite descripto. Hic enim capillatum esse hoc suum dicit, ille Lactucæ folijs, quæ grandia & latiora sunt suum describit. Quæ itidem alia in historia huius traduntur. Omnia Musco magis q̃ herbæ congruunt. Capillata species, gracilitas, natales in saxis & piscium testis. Ob quam causam nobis Muscum uertere potius, q̃ herbam intelligere placuit. Cætera utrisq; eadem sunt, ideoq; a nobis ulterius non tractata.

C

φύκος θαλάσσιον

De Fuco marino. CAP. CI.

EFuci marini generibus, quoddam latum. Et alterum sublongius, & rubens. Tertium candidum, nascens in Creta, floridum ualde, quod nulla corruptionis labe polluitur. Omnia uim habent refrigeratoriam, non podagræ modo, sed etiam inflammationibus, in cataplasmatis efficaciter utilem. Verum ijs uti humidis conuenit, priusquam exarescant. Nicander puniceum aduersus serpentes dedit. Hoc Fuco quidam putant mulieres suum colorem mentiri. Cum tamen sit radicula eiusdem nominis, qua sese fucant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 13. ca. 25

PHycos non habet alia lingua nomen: ut Plinio uidetur. Etiamsi Fucus inde apud nos dictus esse uideatur: quoniam Alga inquit herba sit potius, hic autem frutex: quanquam est ubi maris Algam uocet & Fucum marinum Lactucę similem: qui conchilijs substernitur. Genus ei triplex. Vnum folio lato, uiridi, ob id Prasson uocatum, ab aliquibus Zoster: radice foris pilosa, intus squamatim compacta, prælonga, & crassa, ut Cepis, & Gethyo. Alterū simile Fœniculo: nec uiride, sed pallidum, sine caule: rigens tantum, atque stans: & eo Copten a duricia uocatū. In testis fractis, saxisque nascitur terra, ut mari tamē alluatur. Nam superius inuadit haud procul littore. Extra Herculis columnas magnitudine mirabili. Latitudo quę manu cōprehēdi neque at. Fertur hoc, fluctu extrinsecus in nostrum mare, Prasson ut diximus uocatū: quia pari fronde sit. Annuū esse traditur. Vtrunque pręcipiti uerno enasci, per æstatem uigere, autumno flaccescere, emori hyeme. Tertium gramini simile est, radice lōga, obliqua, geniculata: caule harūdinis, longe minus quam cętera. Alij breuius tria gñā folio distinguunt. Primum lato. Secundū longo, quod & rubens sit. Vltimū crispo: quod & Pelagion, & Cretense nominatur: quia spongiarij urinatores ex alto id petant. Circa Cretā in petris copiosissimū & pręstantissimum: quo & tęnias, & lanas, & uestes inficiant, prouocante purpuras, quamdiu recens tinctura est: ita colorē alligās, ut elui postea nō possit: ob id & Pseudoconchylion a Democrito uocat, & flos, siue Coccus marinus, & a Strabone in Arabico sinu Miniū, hoc est, ut Nicander utit, Bryō, Muscūque. Laudatissimum a parte aqlonis, quemadmodū & spōgia. Phycos aūt marinū, siue Thalassion cognominatur, ut a phyco, id est, fuco metallico distet. Refrigerātis apud Galenum est naturę metallicū, & Cerussæ proximū uiribus, etiam tenuitate penetrandi uincens: de quo nihil Diosco. In Aristotele de animalibus, Littoralem herbam, hoc est, quæ littus oleat, uidetur intellexisse Theodorus, cum uertit Lintuum, id quod ille ἰσθίνα uocat. Fieri tamē potest, ut littus ipsum, & odor eius in eo uocabulo accipiendus sit.

D

EX M. VERG. COMM.

VOcauit hoc Plinius plærumque Phycon, aliquando tamen maris Algam. Ideoque nos utroque nomine caput hoc inscripsimus, & si autor ille dixerit libro. 13. quo diximus capite, non habere Phycos alia lingua nomen, quoniam Alga herba sit, ille autem frutex. Nos tamen & Plinij, qui Algam maris aliquando uocauit, & aliorum autoritatem secuti, non ueriti sumus Algam etiam nominare. Quod deinde hic ait, Nicandrum contra uenenata Puniceo uti, sic in eo pöeta se habet. ἠὲ τι καὶ φοινίεσσαν ἁλὶ καταβάλλεο φῦκος.

ποταμογείτων

De Potamogetone. CAP. CII.

POtamogeton alias Stachyites, apud Aegyptios Etheuchis, Latine Fatalis dicitur, folium Betæ simile, hirsutum, paululum supereminens extra aquam. Refrigerat & inspissat. Folium pruriginibus utile. Et contra ueterum ulcerum nomas. Nomen ex eo inditum est, quod palustribus & aquosis enascatur.

BARBARI COROLL.

POtamogeton Castor hanc aliter nouerat, tenui folio, uelut equinis setis, thyrso leui & longo, in aquosis nascentem: cuius radix strumas tollebat. Potamogeton aduersatur crocodilis. Itaque secum habent eam, qui uenantur eos.

EX M. VERG. COMM.

Congrua, et in antiquissimis Græcis a nobis inuenta Potamogetonis appellatio, Betę foliũ etiam est. Nos etiam Fontinalem emendauimus, q̃d in omnibus fantalis legebatur. Naturã em̃ herbę oẽs hæ uoces sequunt̃. Quemadmodũ & Stachyitis, quasi spicata, ob caulẽ quem ex se mittit, floribus & semine spicatum. Græci aũt Potamogetona a fluminũ uicinitate prope quæ nascit̃ appellauerunt. Vbiq; in aquosis nascitur Betę foliũ hoc, oleris eius egregia similitudine, in cuius folijs maculæ quędam ueluti puncta intercurrunt colore inter puniceũ & luteum.

De Stratiote. CAP. CIII.

Stratiotes in aquis nascens, aliquibus fluuiatilis Stratiotes nuncupatur, Aegyptijs Tibus, Magis Aeluri sanguis. Aquis supernatat, & sine radice uiuit. Vnde cognomentum traxit. Hærba Semperuiuo similis, ni maiora haberet folia. Quæ refrigerant. Sanguinem qui defluit a renibus, pota sistunt. Vulnera quæ inflamationem minantur, intumescere non sinunt. Ignibus sacris, & tumoribus ex aceto illinuntur.

στρατιώτης

BARBARI COROLL.

Stratiotes geminus est. Aquaticus: de quo hic agitur. Et Terrestris, Millefolij cognomine, de quo statim post dicetur. Est autem Stratiotes aquaticus, herba Militaris, in Aegypto tantum nata inundatione Nili. Diuersam ab hac Militarem aliã existimo, quam alij eandem quę & Lactoris, aliqui similem dicunt. Est autem Lactoris nota uulgo, ut inquit Plinius, plena lactis: q̃d degustatum, uomitiões concitat. Hæc & Lactaria, & Anabula nunc dicit̃, Oleæ folio, sed minore: flore luteo. Sed an una aliqua sit hęc ex ijs quæ Tithymali nominant̃, cõsyderandũ relinquo.

Pli. li. 24. ca. 4

EX M. VERG. COMM.

IN Aegypto & Nili inundatione nasci tantũ Stratiotem hanc, testati omnes alij sunt. Hic, q̃d non ab re miretur aliquis, in homine qui diu illic fuisset in aquosis, simpliciter prouenire. Nullus etiam, quod hactenus legerim, causam nominis reddidit, aut ratione aliqua indicauit. Nec quomodo a castris & militia ad herbam id nomen transierit, docere nos audemus. Stratiotes enim græcis miles est. Obseruauimus tamen in antiquis gręcorum lexicis, non eadem militi penitus uoce eam scribi, sed in quinta græcorum nominũ declinatione & fœminino genere Stratiotida. Quod licet multifaciendum non sit, in re tamen quæ legentes suspendere posset, non penitus inutilem hanc etiam fore diligentiam credimus. Describit Stratiotem hanc Plinius libro 24. capite. 3. ijsdem fere huic scriptori uerbis. Variant tantum, q̃ sanguinis ex renibus fluentis remedio eius ille masculum tus addit. Verba eius sunt. Sanguinem quoq; qui defluit a renibus, pota cum ture masculo, mirifice sanat. Quod negligendũ in scriptore hoc non est, præsertim congrua turis ad hanc rem ui: & quod uerisimile est, Pliniũ cætera omnia eadem huic scriptori docentem, ex eodem fonte etiam illud hausisse. Nec rarum difficileq; est, scriptoribus a librarijs aliquid aliquando perijsse, & Dioscoridi posse id hac parte deesse.

B

De Stratiote Chiliophyllo. CAP. CIIII.

Stratiotes Chiliophyllos, exiguus frutex, palmi altitudine, aut amplius assurgit. Folijs auicularum pennas imitantibus, breui admodum dissectoq; foliorum exortu. Folia syluestre Cuminum simulant, præsertim breuitate, atq; scabricia, breuiora paulo, densiore umbella, & pleniore. Surculos in cacumine gerit exiguos, & capitula in modũ Anethi, flores paruos, candidos. Nascitur in asperis agris, præcipue circa semitas. Eximij usus ad ulcera uetera, recentiaq;, profluentem sanguinem, & fistulas.

στρατιώτης χιλιόφυλλος

EX M. VERG. COMM.

OStendunt pro Millefolia Stratiote ætatis nostræ herbarij coliculum breuibus & exiguis folijs undiq; uestitum. Respondentq; historię huius omnia, exceptis umbellis illis, quas hic dicit Anethi modo in sum̃o eius esse. Quas em̃ nos uidimus, flores magis longiusculis pediculis

C pendentes q̃ umbellæ sunt: pediculosq; illos credimus nos esse quę hic καρφία .i. festucas uocat, & q̃bus umbellã sustineri ait: sed singuli potius flores q̃ in umbellam plures congesti sunt. Cęte ra ut diximus, historię huius egregie respõdent. Nulla est, quod meminerim modo, Stratiotes Millefolia hęc Plinio, neq; hoc nomine descriptam in eo nos inuenimus. Gręci tñ omnes utrũq; hoc genus constituerunt, ijsdemq; huic scriptori notis discreuerunt, Stratiotem aquaticam, & terrestrem: Millefoliã. s. hanc, frigidamq; & humidam priorem illam, posteriorẽ uero hanc præ ter humorem & frigus habentem aliquid quod adstringat, describentes.

De Verbasco. CAP. CV.

φλόμος. PHlomon Græci, Latini Verbascum uocant. Differentiam duplicem habet, nigrum, & album: in quo mas, & fœmina intelligitur. Fœminæ igitur folia sunt Brassicæ, pilosiora multo, & latiora, candida, caulis albus, cubitalis, aut amplior, subhirsutus, flores albi, aut ex luteo pallescentes, semen nigrum, radix longa, acerba, crassitudine digiti. Nascitur in campestribus. Verbascum qui mas appellatur, oblongius, albis folijs & angustioribus, tenui caule. Sed nigrum prorsus albo simile esset, nisi nigriore latioreq; constaret folio. Syluestre folia fert Saluiæ, altas uirgas, & lignosas, & circa eas ramulos quales Marrubium, flores luteos, auri æmulos. Sunt & Phlomides duæ hirsutæ, rotundis folijs, humiles. Tertia Lychnitis appellatur, ab alijs autem Thryallis, folijs ternis, aut quaternis, uel paulo pluribus, crassis, pinguibusq;, apta ad lucernarum lumina. D Radix priorum duarum adstringit: quare quod magnitudine ludicrum talum æquet, in alui profluuio conueniẽter ex uino datur. Decoctum ruptis, conuulsis, fractis, antiquæ tussi auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbascum, cui flos aureus, capillos tingit. Et quocunq; abijciatur, blattas in se contrahit. Cocta in aqua folia, aduersus tumores, inflammationes oculorum, syderata ulcera, ex uino & melle illinuntur. Cum aceto quoq; uulneribus medentur. Contra scorpionum ictus auxilio est. Syluestris folia, ambustis igni sunt cataplasmata. Aiunt in folijs eius quam fœminam dicimus, aridos ficus omnino non putrescere.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 9. VErbascum, siue Phlomos, siue ut Galenus Plomos, etiam in niue nasci posse creditur. In albo aliqui Marem, in nigro Fœminam uolunt intelligi. Caulis Verbasco erectus, Semen inutile. Tertium porro genus non nisi in syluis inuenitur, cui herba quæ Romæ Blattaria dicitur, tã est similis, ut sæpe fallat pro ea capta. Est autem Blattaria folijs minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo: hinc forte natum, ut Dioscorides Verbasco syluestri Blattas contrahi prodiderit. Medicinæ huius capitis sequenti mentione collocantur.

Phlomides, distingui genera hæc pene superuacuum est, cum sint eiusdem effectus omnia. Thryallida uero & Lychnitin ex argumento appellant: quoniam ad lucernas conueniunt: proinde ipsa luminũ ellychnia Græci, & Phlomos, & Thryallidas quoq; uocant: ut inq̃t Pollux.

VERG. QVale Verbascum omne sit, & quibus notis tot eius gña cognosci possint, satis ex historia Dioscoridis patet. Plinius etiam lib. 25. ca. 9. nõ minus in cognoscendis his pręsidij legentibus afferet. Paucis eñ mutatis, eadẽ ambobus oĩa sunt. Paulus Aegineta etiã post hos multiplex Verbascũ esse testatus, & inter ea quam græci θρυαλλίδα .i. Thryallim uocant, utriusq; decreta uidetur confirmasse. Longius ob eam causam de Verbasco nõ agemus, pręsertim uulgari & nota omnibus herba: & in cuius genere quæ fœmina dicit̃, flore candido, aut pallescente, semine nigro, radice longa, & ut hic ait στρυφνὴ est,

¶ De Aethiopide. CAP. CVI.

Aethiopis folia habet Verbasco similia, percp hirsuta, densacp, in orbem circa radicem imam redacta: caulem quadrangulum, scabrum, similem Apiastro, aut Arctio, multis concauum alis: semen Erui magnitudine, geminum, in uno conceptaculo: radices numerosas, longas, plenas, glutinosas gustu, quae siccae nigrescunt duranturcp ut cornua possint uideri. Plurima nascitur in Ida monte Troadis, & in Mesenia. Auxiliatur purulētis excreationibus, Ischiadicis, pleuriticis, arteriae scabricijs, decocta radix & pota. Quin & cum melle, eclegmatis uicem praebet.

A αἰθιοπίς

BARBARI COROLL.

Aethiopis, caulem habet concauum, semen candidū, radices plenas, molles. Quę ex Aethiopia uenit, eximia est, illico proficiens. Colliguntur radices autumno, siccātur in Sole aliquot diebus, ne situm sentiāt.

Pli. li. 27. ca. 3. & li. 26. ca. 4

EX M. VERG. COMM.

IN Aethiopia probatissimam nasci Aethiopidem hanc, testati alij sunt. Necp ab re forsan, qn̄ consueuerint homines multa simili ratione indicare. Hic tñ non magis in Aethiopia ꝙ alibi nasci tradit. Ex eo non male aliqs suspicabitur a colore, qui in radicibus eius cum aruerunt uidet̄, uocari sic potuisse. Sunt enim nigri Aethiopes: quales hic eius radices esse dixit. Hoc nos tantū conijcimus, illud autem testantur ex ueteribus aliquot. Eamcp ob causam nos magis illud probamus: quoniam non est par pondus suspicionis & testimonij. Egit de ea Plinius. 27. uolumine, capite tertio, ijsdemcp omnibus notis indicata ab eo est. Videndum in eo tamen, sit ne haec illi eadem quam. 26. uolumine, ca. 4. inter magicas uanitates Aethiopida pariť uocat: monetcp polliceri & iactare magos, cōiecta Aethiopide herba, amnes & stagna siccari. Addidimus nos locis in qbus ea nascit̄, Mesene. s. & Ida, eorū locorū regiões: ut certius historia eius oīs pateret. Plures em̄ Idae mōtes sūt, & Plinius ad Idā Trōadis cōtraxit. Mesene aūt antiqssima Arcadię ciuitas est, lubrico nomine ad Messanā Siciliae, ideocp certiore indicatiōne signata a nobis.

B

¶ De Arctio. CAP. CVII.

ARction aliqui potius Arcturon uocant. Similis est Verbasco folijs, nisi quod hirsutiora & rotundiora sunt, caule longo, molli, semine Cumini, paruo, radice tenera, alba, dulcicp. Decocta cum semine radix in uino, dentium dolorem mulcet, si contineatur ore decoctum. Ambusta, pernionescp fouentur eodem. Bibitur aduersus coxendicum dolores, & stranguriam e uino.

ἄρκτιον

BARBARI COROLL.

ARction nascitur in petrosis. Ab Vrso nomen obtinet: aliud omnino ꝙ quae uulgo Branchia ursina dicitur, ueteribus omissa, etiamsi Ebisci modo suppuratoriam uim habet, folijs tā diuersis, ut singula eorum multa esse uideantur, radice glutinosa, multiplici, subalbida.

Pli. li. 27. ca. 5

EX M. VERG. COMM.

ANimaduertit, docuitcp iampridem Nicolaus leonicenus, miscere Plinium uicinitate nominis, ut creditur deceptum, Arction, quam mō uertimus, cum Arcio, quae uertēda mox erit, Personatiamcp appellare: cum tamen Arcij, non Arctij propria sit Personatiae appellatio. Nouisse cp id ex scriptoris huius historia facillime omnes possunt. Diuersae enim plantae sunt, diuersis notis & uiribus descriptae. Ideocp graecorum medici & herbarij omnes priuatim, seorsumcp utramcp descripserunt: & alteram folio Cucurbitae, alteram Verbasco similem fecerunt.

¶ De Personata. CAP. CVIII.

ARcion alij Prosopida, alij Prosopion, alij Aparinen. Latini Personatam, aut Lappam appellant. Folia habet maiora etiā Cu-

ἄρκιον

C curbitis, & hirsutiora, nigriora, & crassiora, caulem albicantem, quanquam & interdũ uidua caule reperiatur, radice intus candida, foris nigra. Hęc drachmæ unius pondere pota, cum pineis nucibus, purulenta & cruenta extussientibus auxiliatur. Trita dolores in artubus, astrictius uinctis illitu sedat. Folia utiliter antiquis ulceribus illinuntur.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25.ca.9.

ARcion, siue Prosopites, Personatam quidem in latino sonat, sed pro Petasite tamen capitur a Plinio dicente. Folio Personatę nullum est latius, grandes lappas ferentis: quas non in Arcio, sed in Petasite cernimus. Petasiten interpretor, quam uulgo Bardanam, & Lappam maiorem uocant: Arcion, quæ Vngula caballina dicitur. Plinius differentiam in nomine tenuem cõstituit. Petasiten Personatam, Arcion Persollatam appellãdo: Persollatam inquit, quam nemo ignorat, Græci Arcion uocant: folia habet maiora etiam Cucurbitis, & hirsutiora, nigrioraque & crassiora, radicem albam & grandem. Quæ omnia fere cum Dioscoridis Arcio conueniunt. Nominatur & Persoluta, siue Persolyton a Plinio herbæ genus Aegyptiæ, in hortis seri coronamentis solitum duobus generibus, mas, & fœmina: inhiberi subdita ea, Venerem uirorũ maxime prodendo. Illud cõmonuerim, maiora esse Personatę, hoc est, Petasitę ac Bardanę, quam Persolatæ, hoc est, Arcij & Vngulæ caballinæ folia: radicem Personatæ candidam, digitali crassitudine, fastidiendi odoris, Persolatæ brachiali, & odoratam, flore in spica purpureo. Galenus & hanc, & superiorem eodem Arctij nomine appellat. Quod autem Personata sit, quam Lucius Columella Personam uocari scribit, ne dubitem, facit, quod utilem pecori, quod Vipera momorderit, scarificationi superpositam commemorat: quod & Plinius probat, & propterea a nonnullis Echion, quasi Viperariam tradit appellari.

EX M. VERG. COMM.

PErsonatia hac utebantur quondam ad personas tota Græcia & Italia gentes omnes, quotiens in Theatris, alijsue locis, qui cognosci a populo nollent, egisse quidpiam uolebant: facili, sed non toto anno ad eam rem ex incultis & pinguibus locis apparatu. Extrema siquidem hyeme, quo tempore nunc expletis totius anni uoluptatibus, ludis & epulis, a ieiunio & cinere, aliam uitam, & alios mores Christiani auspicantur, amissis per gelicidia folijs nullus potest hic eius usus esse. Maio, Iunioque mensibus frequentem fuisse palilibus & floralibus uerisimile est: tribus decerptis folijs, quorum unõ frontem, duobus alijs utrinque malas uestirent, relictis inter eorum spacia liberis uidendi, spirandi, loquendique meatibus. Est enim foliorum Personatię tanta amplitudo, ut longe maius quàm humana facies est, tribus uestiri spacium possit. Neque immerito hic Cucurbitarum folijs comparauit. Figura enim illis respondet, & si pinguiore loco nascantur, magnitudine etiam superant. Causaque hæc est, cur græci etiam ab eodem personarũ usu Prosopida, & Prosopion uocauerint. Neque enim uoces illæ aliud quam personam indicant. Fuerũt præterea, ut in hoc scriptore legitur, qui in græcis Aparinen, in latinis uero Lappam uocauerint: quoniam illi congener est. Nascitur ubique Personatia: & quoniam desierunt uti ea ad personas, ob eam quam diximus causam Christiani, nec alios habet in sanitate usus, parum hoc nomine nunc cognoscitur.

D

¶ De Petasite. CAP. CIX.

πετασίτης

PETASITES PEDICVLVS cubito maior, crassitudine pollicis, a quo prægrande folium, galeri modo amplum, ceu Fungus dependet. Contra phagedęnas, & ulcera quæ cacoëthe uocant, efficaciter illinitur.

BARBARI COROLL.

PEtasites, dicta uidetur a Petaso, pileum significante apud Græcos: unde Petasati, hoc est, pileati. Apud Catullum enim ita Castor & Pollux dicuntur. Nec aliud in Mercurio Petasus est quam galerus: quanque Lactantius grammaticus, & alas & talaria cõtineri credidit in ea uoce, quasi petasum pro pinna capiant: cum legendum sit non petasum, sed petalon quocunque loco pinna significatur. Ita enim Græci etiam frondem uocant, ut est apud Iulium Pollucem. Multos decepit corruptus in Plinio locus. Alcamenes inquit Phidiæ discipulus, æreum petasum fecit: qui uocatur Encrinomenos. Alijs petalon, alijs petasum legentibus: cũ legendũ sit, pentathlõ;

quē nostri Quinquertionē uocant, ut est apud Festum: quod & codices manu scripti, & primis impressi formis habent. Quod genus & Myronis, & aliorū operibus ascribitur: ut eodem capite Plinius indicauit. Petasones porro dicimus, quas Græci Pternas, & nostri Pernas uocant, ut Athenæus inquit. De Petasite multa proxime diximus, credentes hanc latine Personatiam uocari, & Græce a quibusdam Echion, ut ait Plinius: nisi quis non Echion, sed Arcion scribi, propter similitudinem cum Arcio, contenderit: cui non contradico ipse.

A

EX M. VERG. COMM.

GRæca uox Petasus est, Mercurij, & Augusti Cæsaris usu in antiquis scriptoribus celebrata. Vterq; enim Petasatus describitur. Sed alter, dum cœlo precipitem se mittit, aui similis: Alter, dum per diem in sole est, radiosq; eius munito capite Petaso hoc toto anno uitat. Est enim Petasus Galerus, cuius forma inter Græciæ ruinas in Mercurij imaginibus adhuc uidetur, ex Homeri & Maronis uersibus descriptis, antiquitatis studiosis nota. Ornauit eadem uox herbam: uocaruntq; Græci Petasiten, quasi Galeritam herbam, in qua folium pediculo superpositum non aliter in medio, q̃ in Fungis passim uidetur hæret.

¶ De Epipactide. CAP. CX.

EPIPACTIS ab alijs Elleborine, aut Borion uocatur. Parua hærba, fruticosa, exiguis folijs. Iocineris uitijs utilis, & contra uenena pota.

ἐπιπακτίς

BARBARI COROLL.

EPipactis, siue quod idē est, Elleborina inter frutices Asiæ, Græciæq; a Plinio reponitur.

Pli. li. 13. ca. 20. Theoph. li. 9.

EX M. VERG. COMM.

P. Eregrina Italiæ, auctore Plinio Epipactis est: qui inter Græciæ & Asiæ frutices eam. 13. uolumine, capite. 20. numerauit. Non satis ut cognosci nostra ætate possit, nec cur Elleborinen uocauerit eam antiquitas descripta. Si nomen ipsum tantū expendatur, non ab re fuerit Elleboro similem, aut congenerem credere. Si contra Theophrastum aliquis audiat libro. 9. de plantarum historia, pro candido Veratro de ea sic tradentem. μίσγεται δὲ πρὸς τὴν φύσιν. ὅπως ἂν ἐμέσῃ τὸ τῆς ἐλλεβορίνης σπέρμα. τοῦτο δὲ ἐστὶ ποάριον. Quorum sensus est. Miscetur autem in Ellebori poculo, ut uomitiones adiuuet Ellebórines semen. Herbula autem hæc est. Si quis inq; hæc dicentem Theophrastum audiat, suspicari poterit, non tam quia Elleboro congener sit Elleborinem dici, sed quod Ellebori uim augeat, coniunctaq; illi faciliores uomitiones faciat. Vtraq; enim ex Theophrasto colligi caussa potest.

B

¶ De Capno, seu Fumaria. CAP. CXI.

CApnon, aliqui Corydalion, aut Corion uocant, alij syluestre Coridalion, alij Capnon in hordeis, alij Capniten, alij Marmariten, alij Capnogorgion, alij Chelidonion micron, alij Peristerion, alij Cantharida, alij Chalcocri, Romani Fumariam, Aegyptij Tucin. Fruticosa hærbula est, prætenera, Coriandri similis, folijs candidioribus, undiq; numerosis, cineracei coloris, flore purpureo. Huius succus claritatem facit oculis, delachrymationemq;. Vnde nomen traxit. Illitus cum gummi, euulsas palpebras renasci prohibet. Commanducata hærba, biliosam urinam trahit.

καπνός

BARBARI COROLL.

CApnos, siue Capnion, hoc est, Fumus, duplex. Alia hic descripta nascēs in hortis, & segetibus hordeaceis: alia & nomīe & effectu similis, quas pedes Gallinaceos uocāt. In parietibus & sepibus genitā, ramis tenuissimis sparsisq;, flore purpureo, ut inquit Plinius: quā nonnulli modo Cimbalarem uulgo dictam, nescio q̃ recte interpretantur, folio Hederæ prætenui; ut in Cotyledone cōmonuimus. Hanc autē Capnon, quæ nascitur in sepibus Chelidoniam Phragmitem uocare moris est Aetio, ad exinanitiones partium in iocinore curuarū utilem dictam: ut puto, quoniā succo discutit caliginem, ut Chelidonia: & ob id in medicamenta oculorum additur: ut in Collyrium Mareiani, eam Chelidoniam Capnitida cognominantis. Quod si eadem probetur esse cum Cymbalari, ut quidam conijciunt, etiam illa similitudo confluet, quod

Pli. li. 25. ca. 13.

C

folium Hederæ habuerit, quale Chelidonio minori contigit. Propterea consyderari cupio, nunquid non similis, sed eadem omnino sit Capnos hæc, cum Chelidonio minore. Multa certe paria comperio. Cæterum ex eo ꝙ Capnon Plinius a nostris Pedes gallinaceos uocari scribit, magnus plærosq; inuasit error, existimantes Capnon a Dioscoride monstratum non aliud genus esse, q̃ quæ uulgo Sanguinaria, & galli Crus dicitur. Pudenda & pœnitenda inscitia: nisi frons attrita multis esset. Quandoquidem ea quæ galli Crus uocatur, Gramini est tam similis, ut ab eo forte non admodum seiungi possit: nisi quod folio minore cernitur, & fibris potius q̃ radice nititur. Id autem ꝙ in utroq; summo frutice Trifarin, gallinacei Pedis imitationem habet, candidius in hac q̃ in Gramine conspicitur.

EX M. VERG. COMM.

FVmariæ herbæ notissima res Fumus nomen quondam fecit: haud sane, quia tricliniorum parietibus eorumq; cameris inducta, nigredine noceat: aut quia, ut poëta cecinit, suspensam exploret duretq; ad fabricam materiam, sed quoniam uis illi contra hominis oculos lachrymosa sit, qualis in Fumo est: ob quam caussam Flaccus lachrymosum in carmine suo Fumum appellauit: & Aristophanis seruus, in scænam redisse se dicebat, Fumo coactum, nec potuisse domi cum cæteris esse, ὅτι ἴσλακνε τὰ βλέφαρ᾽ αὐτοῦ, quod est, quoniam eroderet palpebras eius & oculos. Quod maximum a Fumo huic parti tedium est: cui potens idem Fumariæ herbæ succus a Fumo indicata in græcis fuit. Nec tantum Capnon æquali Fumo appellatione eam uocauerunt, sed Capnitim etiam, id est, Fumariam dixerunt. Quemadmodum a similitudine Coriandrum, quæ uox in scriptore hoc multifariam creuit. Aliis simpliciter Coriandrum, aliis agreste Coriandrum, aliis diminutiua forma Coriandron uocantibus. Nasci hic in segete hordeacea ait. Plinius tamen adiecit, & hortis: nec male, quoniam frequentior in hortis, q̃ in segetibus inueniatur.

λωτὸς ἥμερος

D

De Loto urbana. CAP. CXII.

LOtum urbanam, alij Triphyllon, alij Libyon, alij Tripodion, alij Tribolion uocant. Nascitur in hortis. Extractus succus, addito melle, oculorum argema, nubeculas, cæterasq; caligines discutit.

BARBARI COROLL.

LOtus satiua, non nisi post annũ ex semine suo nascitur. Est & Lotus syluestris. Itemq; Lotus Aegyptia, herbæ omnes: de quibus paulo post agendum nobis erit. Nam de Loto arbore iam diximus. Quæ sint in Columellæ horto Lotæ Phrygiæ, luminibus gemmantibus, haud scio reddere. Apud Hesperios Aethiopas nasci tradit herbam Lotum uocatam Artemidorus, qua uescentes, q̃libet siticuloso & squalenti tractu sitim arceant: ob id & Lotophagi Aethiopes, ut inquit Strabo, nominati sunt.

Strabo, lib. 3.

EX M. VERG. COMM.

DIximus primo uolumine de arbore, quam ueteres Romani Celtim uocabant, Loton a græcis dictam: ex cuius materia fistulæ quondam fiebant. Dicendum de herbis hoc loco, quarum prima satiua Lotos est, in hortis quondam uirens, & in delitiis habita: quoniam ampliore longiorisq; uitæ folio in hortis tota æstate uireret. Plinius foliato caule eam tradidit, & antiquiores poëtæ inter herbas Deorum uoluptati nascentes numerauerunt. Quæ omnia hic una ratione tantum indicauit, in paradisis & hortis nasci dicens. Qui deprehendisse eam se iactant, humilem ostendunt herbam, in pratis nascentẽ, numeroso folio, Trifolio paulo minus q̃ undiq; simili. Discrepat, ꝙ in Trifolio longiora, minora, & acuminatiora folia sunt: in Loto tria quidem numero, sed longe maiora: nec in acutũ ut in illo desinentia, uerum paulo minus q̃ in orbem circumacta. Quæ si satiua Lotus sit, uulgaris, & cognitu facilis herba est. Fecit trium foliorum eius numerus, ut Trifolium & Tripodium diceretur.

λωτὸς ἄγριος

De syluestri Loto. CAP. CXIII.

SYluestris Lotus, quã aliqui Libyon, alij Triphyllon, Romani Trifolium minus appellant. Plurimum in Libya gignitur, caule cubitali, & sæpe maiore, alis multis, folijs Trifolij pratensis, semine Fœnigræci, multo minore, gustu medicato. Vim calfaciendi & leniter adstringen-

di obtinet. Vitia cutis in facie, maculasq́ʒ, cum melle peruncta expurgat. Trita per sese, aut cum Maluæ semine, in uino aut passo bibitur aptissime contra dolores, qui uesicam male habent. **A**

BARBARI COROLL.

Lotus syluestris inter aculeatas (ut puto) constituitur, caule foliato, ut Crepis ab radice. Quæ sit Crepis nondum comperi. Crepulam certe dici quæ sit Acanthos topiaria, Dioscorides affirmat. Pli.li.21.ca.16.

EX M. VERG. COMM.

Similior communi Trifolio Lotos hæc q̃ antedicta est, facilis inuentu inter nos etiam herba: & si hic plurimam nasci in Libya testetur, ideoq́ʒ Libycam a quibusdam dictam. Longo enim & acuminato folio, quali Trifolium passim uidetur hæc est. Ideoq́ʒ a Romanis, ut in Dioscoride legitur, Trifolium minus appellata. In qua uoce uitium esse oportet. Quoniam non potest nostrati Trifolio respondere duorum cubitorum altitudo, & minus uocari. Nouimus em̃ omnes Trifolium: ratiocinariq́ʒ facillimum est, falso minus Trifolio nostro dici aliquid quod bicubitale sit. Vetustiores Dioscoridis latini codices non minus, sed uirus habent. Quæ uox certum non habet intellectum: nec nos augurari aliquid in ea re uoluimus: ob eam caussam quale in aliis erat, tale relictum a nobis etiam est. Folia Loto huic Dioscorides ait simpliciter pratensi Trifolio similia esse: non ut Barbarus uertit, Loti trifoliæ. Non animaduertit ille, quis in uerborum cursus in Dioscoride esset. Neq́ʒ enim pratense Trifolium Loton ille uocat, sed Loti huius folia pratensi Trifolio similia esse testatur.

¶ De Cytiso. CAP. CXIIII.

Cytisus, quem aliqui Telinen, alij Lotum magnũ, alij Triphyllon, Romani Trifolium maius appellant. Frutex est albus in totum, ut Rhamnus, ramos spargens cubito longiores, folia Fœnigræci, aut Loti trifoliæ, minora, dorso medio prominente. Ea digitis trita, Erucam olent, gustataq́ʒ Cicer sapiunt. Folia refrigerant. Tumores inter initia discutiunt, si cum pane trita illinantur. Decoctum potu urinam ciet. Nonnulli quod apes alliciat, prope aluearia serunt. κύτισος **B**

BARBARI COROLL.

Cytisus, siue Cytisum, Hederæ modo uincit & strangulat sata. Contra Cytiso pestis Alimon. Densa Cytiso medulla, Ebenumq́ʒ prouocans. Non ex alio pabulo lactis maior copia, aut meliori; in commodum tamen tantisper dum floret, ut inquit Aristoteles, quoniam sit urentius. Perq̃ modica eius herba quadrupedes pinguescunt: ita, ut iumẽta etiam ordeum spernant, nec aliud minoris impendi est. Vel mediocri solo prouenit. Seritur semine & caule. Perficitur triennio. Florere desinit uerno æquinoctio, cum & metitur. Aspectu, si quis breuiter exprimere uelit similitudinem, angustioris Trifolij. Frutex hic in Cytno insula inuentus, inde translatus est in omnes Cycladas, mox in urbes Græcas, magno casei prouentu: ut mirum sit, rarum esse in Italia: æstus, algoris, grandinum, niuisq́ʒ, omnis demum iniuriæ sine noxa patiens. Intactum quoq́ʒ hostibus, propter nullam gratiam ligni, ab Antinomacho Atheniensi magnis laudibus extollitur. Apium examina Cytiso eliciuntur: quamq̃ Democritus & Aristomachus eas prædicent, nunquam de flore Cytisi pabulum contingere. Columella Cytisum, & Zeas, & Carnicin, & Trifarin uocari scribit. Et esse geminam: hoc est, satiuam, & alteram suæ spontis. Pli.li.13.ca.24.

EX M. VERG. COMM.

Quod tacendum huic scriptori non fuerat, lactis copia est, quã in homine facere Cytisum testati omnes sunt. Columella ultimo septimi libri capite, his uerbis ad copiam lactis Cytisum laudat. Mulieres quidem, si lactis inopia premuntur, Cytisum, in qua macerari oportet: & cũ tota nocte permaduerit, postero die expressi succi ternas seminas permiscere modico uino, atq́ʒ ita potandũ dare. Sic & ipsæ ualebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur. Plinius itidem lib. 13. cap. 24. de Cytiso hæc ait. Quin & nutricibus in defectu lactis aridũ,

C

atq; in aqua decoctum potui cum uino dari iubent, & firmiores, celsioresq; infantes fore. Paulus Aegineta etiam comã Cytisi iubet præcordijs prægnantium, contra uomitiones ex uetere uino imponi. Nec minus q̃ Malua discutientis & tepidæ naturæ esse. Notissimus quondã frutex hic omnibus agris consitus, & quo macrioribus, eo citius eum comprehendẽtibus. Nunc quod sciam, nullibi in Italia est: aut si sit cognitus, sine honore iacet. Prima eum mortalibus ostendit Cytnus ex Cycladibus una: & ex ea omnem peragrauit Græciam & Italiam, ubiq; carus & in honore habitus. Post quod tempus in antiquum & natale sibi solum reuersus, non paruum antiqua amantibus desyderium sui reliquit.

De Aegyptia Loto. CAP. CXV.

λωτὸς αἰγύπτια

EST & in Aegypto Lotus, quæ aquis prouenit, plana irrigantibus, caule Fabæ, flore paruo, candido, Lilio simili: quem tradunt occidente sole comprimi, occludique, ad ortum autem aperiri. Adduntq;, caput ipsum uespera aquis condi, & ad exortum solis emergere. Caput quale Papaueris, maximum, & intus grana ceu Milij, quæ Aegyptij exiccant, & in panes cogunt. Radicem Lotos hæc habet, mali Cotonei similitudine, quæ cruda coctaq; manditur. Decoctaq; lutei oui speciem exhibet.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.17. lib.22.cap.21. lib.21.cap.17.

LOtus herba Aegypto uernacula est, Caule fabaceo & petasato: folijs densa congerie stipatis, breuioribus tantũ, gracilioribusq;: flores ei similes, ut Theophrastus inq̃t, Lilio: ut Dioscorides, hordeo. Librariorũ in alterutro culpa, Crinon, pro Crithe, cõtrarie scribentiũ. Copiosi ij & in se farcti, comprimẽtes se ad occasum solis, aperientesq; ad ortũ per uices, donec perficiantur capita, & flos ipse decidat. Fructus in capite Papaueris incisuris, omniq; alio modo, nisi quod crebriora intus grana. Radicem Corsion uocant, opertã nigro cortice, qualis & castaneas tegit: interius candidũ corpus: quod decoctũ cibo gratius est q̃ crudũ, siue aqua, siue pruna. Nec aliũde magis q̃ purgamẽtis eius sues crassescunt. Illud sciendũ, auctore Theophrasto, genera huius plura inueniri, distincta flore, fructu, caule, folio, ut nomẽ fere tantũ cõmune habeant, ratio naturæ tota dissentiat. Loton qui arborem putant tantũ esse, de qua uolumine primo diximus, uel Homero coarguũtur, qui inter herbas subnascentes, Deorũ uoluptati Loton primã nominauerit. Est & Lotometra, quæ fit ex Loto sata: ex cuius semine, simillimo Porri, atq; Milio, panibus in Aegypto pastoralibus maxima aqua, lacteue subactis, negatur quicq; esse salubrius, aut leuius, dum caleant. Refrigeratus maiore negocio concoquitur, fitq; ponderosus. Eos qui uiuãt pane illo, nec Dysenteria, nec Tenasmo, nec alijs in uentre morbis infestari prædicant. Incolæ & capita ipsa Loti aceruata putrefaciũt: mox separant a putaminibus, lauando, & siccata tundunt: eoq; pane utuntur. In Euphrate scapus & flos usq; in medias noctes a uespera mergitur, ut ne dimissa quidẽ manu cõprehendi possit. Vertitur deinde, paulatimq; subrigitur, dehiscente flore ad solis ortũ, ut plane a terra absit alte. Hanc Loton in coronas uenire diximus in Myrto: propterea Cratinus eam Stephanonia uocauit: & si Attici omnia foliacea Stephanomata solent appellare. Antinõias uero dicta ab Antinoo: qui e Bithynia fuisse dicitur, per diui Adriani fere tempora, qui & memoriã uiri coluit. In Aegypto, ab eius nomine uocata, delubris etiã in honorem eius dicatis, apud maritimos in Arcadia, quod crimen inde Bithyniam habuisse crederẽtur. Vt illud tamen quod diximus aliubi, sciamus, Lotum non quæ ceruleum, sed quæ similem Rosæ florem edat, inuentu rarum, Antinõium proprie uocatum, in assentatiõem Adriani principis, poëta Alexandrino: qui finxisset e leonis cruore, quẽ Adrianus crassantem in Libya necasset, editum, & Antinoïon dicendum, alimentis annuis ex musæo constitutis. Huius rei partim Athenæum, partim Pausaniam auctores habeo. Diminutiua in Paulo forma, Lotarium rubens legi ad psoras utile. Nisi quis non de Loto Aegyptia, sed de syluestri potius accipiat. Pastillus est, siue orbiculus apud eundem Paulum Dialotarion uocatus, ad genitalium, sedisq; uitia.

D

EX M. VERG. COMM.

LOngissime Plinius lib.13. capite.7. & .8. supra decimũ de Loto egit: nihil tamẽ non a Theophrasto antea dictũ retulit. Cuius longior etiã q̃ Plinij de Aegyptia hac Loto historia est. Mul-

A

ta tamẽ reliquit, quæ nouisse pro Dioscoride necessariũ sit. Eamq; ob causam, nos quæ a Theophrasto dicunt̃, ijsdem uerbis repetemus, non grecis (longius em̃ id esset) sed qualia in decursu uertere licebit. Ea huiuscemodi sunt. Quæ uero Lotus in Aegypto appellatur, plurima in campis nascit̃, cum inundata fuerit regio. In ea cauliũ natura eadem quæ Fabæ Aegyptiæ: similiter & foliorũ: quæ ille Petasos, quasi galeros uocat: uerũtamen minora ea, & tenuiora sunt. Nascitur Lotus Aegyptia Fabæ Aegyptiæ similiter. Candidũ habet florẽ. Cuius folia sunt angusta, longitudine liliorũ folijs similia. Nascit̃ numerosus, densus, & sibi inuicem confertus flos ille: cumq; sol occidit, claudit̃, simulq; uasculũ sub aqua condit: mox oriente sole aperitur, & supra aquã emergit: agitq; id, donec uasculum perficiatur, & flos defluxerit. Vasculi magnitudo est quãta maximi Papaueris, & eiusdem Papaueris modo incisuris intus diuisum. Verũ in Loto crebrius semẽ est, Milio simile. Ferunt in Euphrate hoc amplius uasculũ, & flores uespere usq; in medias noctes mergi, descẽdereq; altius. Neq; em̃ demissa manu inueniri potest. Cum uero illucescit, rursus surgit, subrigiturq;, & ad exortũ solis supra aquã apparet, ac florẽ patefacit: patefactoq; etiamnum exurgit, ut plane absit ab aqua. Coãceruant in unũ uascula hæc Aegyptij, putrefaciũtq;: tum putrefactis, corticẽ in flumine lauantes, semẽ auferunt: siccatũq; & tostum in panẽ pinsunt: eoq; utunt̃ cibo. Corsion uocãt Loti radicẽ hanc: ea rotunda est, magnitudine Cotonei mali, cortice nigro, foris uestita quali in castanea nuce est: intus candida: quæ tosta elixaq;, uitellis ouorũ similis sapore est, gustu suauis. Estur eadẽ & cruda. Et hæc Theophrastus. 4. de plantarũ historia pro Aegyptia Loto. Ex quibus intelligent facile omnes, male in Dioscoride legi, similẽ hordeo esse: nec sic, sed Lilio uertendũ fuisse, cui manifeste Theophrastus eum comparat. Et Plinius ait. Flos qui cãdidus est. &c. quo colore Lilia sunt. Accedit his, quod parũ uerisimile est, tam grandis plantæ, & quæ κωδίαν, id est, papaueraceum uasculum fert, flores hordeaceis similes esse: qui nulli fere sunt. Barbarus in Corollario suo suspicatus id est: & nihilominus in Dioscoride suspicionẽ illam penitus neglexit. Facilis & lubricus in græcis lapsus fuit, a crithe, quod hordeum, ad crinon, quod Lilium significat.

De Millefolio. CAP. CXVI.

B

μυριόφυλλον

MYriophyllon, alij Melphyllon, alij Stratioticen, alij Achillion. Latini Millefolium uocant, aliqui Supercilium Veneris, Galli Beliocandas. Caulis est tener, indiuiduus, unica nixus radice, plurimis folijs, Fœniculo similibus. Vnde nomen accœpit. Caulis flauescit, prædensus, ac ueluti ex industria delimatus. Nascitur in palustribus. Vulnera recentia ab inflammatione uindicat: si uel uiride, uel siccum ex aceto oblinatur. Præcipitatis cum aqua & sale datur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 16.

MYriophyllon, q̃q; fere Millefoliam significat, alia tamen uidetur esse ab ea, quæ inter Siderites, Achilleon, & Millefolia cognominatur: itemq; ab ea quam in Ethruria Millefoliam uocari diximus: & ab ea quæ Militaris. Alioqui Græci hanc Myriophyllon, illas uero Chiliophyllon appellare consueuerunt.

EX M. VERG. COMM.

MIllefolium Plinius græcam Myriophyllon uocat: haud sane, quia in græca uoce certa eius numeri uis & significatio sit, sed q; aptius non poterat in latinis nomen fingi: nec referebat, in re incerta mille potius q̃ decem milia, infinitaue folia illi tribuisse: quod mutato tantum accentu in græcis μύρια significant. Quemadmodum nec male penitus dixerit aliquis, mille, pluribusue, aut infinitis pilis constare hominis supercilium. Ex cuius similitudine Veneris supercilium hæc ipsa etiam uocata a plærisq; fuit: quoniam scilicet quemadmodum minuti, densiq; pili eam hominis partem uestiunt: sic Millefolij huius coliculos, minuta densaq; uestiunt folia. Quæ licet hic Fœniculo comparauerit, non tamen eadem longitudine sunt. Huius enim breuia admodum, Fœniculi uero longiora, & quasi capillata. Quod comparatur, copia & exilitas eorum tantum est. Eadem ratio Stratioten, & Achilleam uocari fecit. Breuibus enim & numerosis illæ etiam folijs describuntur, & sunt. De Stratiote non multo ante dictum in hoc ipso scriptore a nobis fuit: & de Achillea longe prius, repetendaq; legentibus ex illis comparatio ad hanc est.

C

μύῤῥις

De Myrrhide. CAP. CXVII.

MYrrhis, quam alij Myrrham, alij Conilen uocant, simillima est Cicutæ, caule folijsq;. Radix ei oblonga, mollis, rotunda, cibo non insuauis. Quæ pota in uino, phalangiorum morsibus auxiliatur. Cit mẽstrua & partus. Subuenit & phthisicis cocta in sorbitione. Aiunt quoq; eandem bis die, terue potam ex uino, in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 26. ca. 11.

MYrrhis, & Myrrha, siue Murrha, ut ego arbitror a nostris appellata, nõnulli Smyrin. Florem habet Cicutæ: cui & cætero simillima est, minor tantum & exilior. Hanc sunt qui Chærephyllon, siue Chærefolium modo nominatam, & in hortis passim nascentem intelligant. Plinius Chærefolium aliud uidetur genus accæpisse: cum inquit, seri æquinoctio autumni Chærefolium: quod Pæderota Græci uocant, acerrimum sapore, igneiq; affectus, ac saluberrimum corpori. Quãq; uerba hæc postrema de Sinapi dicta uideri possunt, de quo statim auctor idem loquitur. Columella horto suo, breue Chærephyllon appellat. Myrrhis proprie Cicutaria latine dicitur, ut in Geranio testati sumus. Inuenio & Mylam genus herbæ, cuius radix paruo bulbo similis dicatur, cõtrahendi effectu uuluis apposita cum farina Lolij. Miror hanc in Dioscoride nusq; legi, cum tamen & Hippocrates id prodat, & Galenus medicinas eius a Dioscoride accępisse fateatur. Aetius radicem syluestris Lapathi, Mylen appellatam prodit, utilem decocto in mobilitate, & dolore dentium.

EX M. VERG. COMM.

VErisimile est a Myrrhæ odore Myrrhida, & Myrrham dictã fuisse quondã quã modo tractamus herbã. Nullus tamẽ, quod hactenus inuenerim, aperte id testatus in græcis aut latinis est. Odorata tamẽ radice ab hoc, & a cunctis alijs describitur. Potuitq; illi ab ea nota nomẽ hoc factũ fuisse. Cicutæ similem oẽs tradiderũt. Eamq; ob caussam crediderũt aliqui Cicutariã nũc eam dici. Purgare eam ἔμμηνα καὶ λόχια Dioscorides ait: quæ uoces tã notas in græcis, & in commentationibus his nostris significationes habent, ut longius dixisse de eis nõ oporteat. Quod tantũ monemus illud est: factũ fuisse, dum alter ex interp̃tibus Pliniũ nimis q̃ in scriptore hoc opus erat amat, & sequit̃, pro græcorũ lochijs, partus uerterit. Plinij uerba sunt. Cit menstrua, & partus cũ uino: cum tñ lochia nihil ad partũ pertineant: modo partus, q̃d in cõmuni significatõis æstimatiõe habet significet. Sintq; Lochia secũdarũ, & deinceps a puerperio fœminarũ purgationes: quẽadmodũ, ni fallimur, in Aristolochia diximus. Idẽ supiore cap. de Millefolio caulẽ eius indiuiduũ uocauit, quẽ ille μονοφυῆ, non qui diuidi nequeat, sed qui singularis nõ numerosus a radice surgit. Hæc nos leuia quidẽ, sed interp̃ti non contẽnenda signamus.

D

μύαγρος

De Myagro. CAP. CXVIII.

MYagron aliqui Melampyron uocant. Hærba est surculacea, folijs Rubiæ, pallidis, tripedanea. Semen oleosum, collo simile. Quod contusum igni torrent, perunctisq; uirgis ad lucernarum lumina utunt̃. Hoc pingui, scabricias corporis læuigari, atq; expoliri constat.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 8. de plant.

MYagros, siue Melampyros, herba ferulacea, ex cuius semine oleum etiam fit. Paulus Aegineta præter hãc genus aliud facit herbæ, quam Myaron appellat, & Melampycnon: eiusdem per omnia cum Myagro naturæ. Vt librariorũ fortasse culpa euenerit, Myaron, pro Myagro, & Melampycnon, pro Melampyro scribentium.

EX M. VERG. COMM.

SI Melampyro eadem Myagros est, quod Græci omnes testantur, binominẽ herbam facientes, in triticea segete nasci, auctore Theophrasto constituendũ est, qui. 8. de plantarum historia, uolumine Siciliæ Melampyrũ priuatim assignat: & contra q̃ in Auena & Lolio fit innocentẽ, & Tritico nihil officientem describit: nec uox aliud indicat, q̃ nigri coloris Triticum. Quemadmodum forte Myagros, quod mures uenatur & perimit: in illo niger, in plærisq; seminibus color rem certam facit. In hoc rarus euentus, præterq̃ ex historia constitui non potest. Quæ no-

bis nulla est: nec nos nisi ex uocis significatione rei coniecturam hanc facimus.

A

De Oenagra. CAP. CXIX.

Oenagra, siue Oenothera, aut Onuris. Frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio, Lilio non dissimili, flore rosaceo, magno, radice candida, pusilla, cum siccata est uinum olente. Nasci tur in montibus. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit. Illitu quoque tetra ulcera mulcet.

οἰνάγρα

BARBARI COROLL.

Oenagran, & Oenagron, & Oenotheram, & Oenotheram, & Onuthuridam, & Oenotheridem uocamus, aliqui Onear. Sit hæc & quæ dicitur Oenutta, qua corui & canes inebriantur, ut Helianus inquit, non affirmarim.

EX M. VERG. COMM.

Discrepant non leuiter in radicis Oenagræ historia Theophrastus & Diosc. Candidam hic, ille rubentem tradit. In reliquis eadem ambobus omnia. Et Theophrasto huiusmodi sunt. Radix Oenotheræ mitiores & hilariores mores facit in uino pota. Habetque folium Amygdalæ simile, uerumtamen latius. Florem rubentem ceu Rosam. Ipse grandis, ut inter frutices est. Radix illi grandis & rubens, quæ siccata uinum olet. Amat montana loca. Ex his multa in impressis scriptoris huius codicibus emendare licuit. Primumque non γλυκύτερα, id est, dulciora eius folia, sed πλατύτερα, id est, latiora legi oportere: Mox in radice non μικράν, id est, paruam, uerum μακράν, i. longam. Nomen illi ab euentu factum. Quodque Theophrastus ait, mitiores & hilariores mores facere, eodum pertinet quo hic ait, poto diluto eius leniri ferocientium omnium animalium feritatem. Nomenque id significat, siquidem οἰνάγρα, & οἰνόθηρα, siue οἰνόθηριν ex eadem ui capiendi, tenendi & domandi uoces sunt. Significatque οἰνάγρα quemadmodum & podagra, aliaque huiuscemodi, quæ uino capiat, uenetur & domet. ἀγρεύειν enim in uenatione capere est: nec minus etiam θηρᾶσθαι, a quibus uerbis græci transferentes multa huiuscemodi finxerunt. Et inter cætera οἰνάγραν hanc, & οἰνόθηραν. Egit de ea Theophrastus cum numeraret quæ diuersis locis uina, aut uinosa alterutram hominis partem, corpus. s. aut animum mouent. Videturque Theophrastus non tantum ad mulcendam brutorum feritatem uim illi esse ostendere, uerum inter homines etiam uelut inducta non ebrietate, sed quam græci οἰνῶσιν uocant, tristiciæ ex uino remissione, usum eius quondam fuisse. Hic tamen ad ferocientia tantum animalia contraxit. Neque ab re, quando in iuuencorum domitura Columella præcepit eorum tergora tractare, & respergere mero: quo familiariores bubulco fiant. Idemque a mellarijs etiam in apibus seruari. Rationem ex natura uini colligere facile est. Theophrastus etiam quo diximus loco, eam breuiter reddidit. Non male in ferocia & tristicia hominis, sine ebrietate & poculorum sumptu radice Oenagræ huius uteremur, si quemadmodum inuentu, sic cognitu etiam facilis esset.

B

De Crisio. CAP. CXX.

Crision aliqui Buglossum magnum uocant, Romani Spinam mollem. Caulis est tener, duorum cubitorum, triangulo similis, anguli spinosi, per interualla molles, folia Buglosso similia, maiora, subcandida, modice hirsuta, partibus extremis aculeata: cacumen caulis orbiculatum, hispidium, in quo capitula purpurea, quæ soluuntur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores uaricum sedare, Andreas scripsit.

κρίσιον

BARBARI COROLL.

Cirsion potius, quam ut quidam legunt Crision, a uaricibus dicta est, quibus utilis existimatur: ita enim Varices ab Hippocrate dicuntur, quas Aristoteles Ixias uocauit. Huic herbæ similis est quæ Hircina lingua uulgo dicitur, sed caule tamen rotundo, non anguloso ut Cirsion. Nec dissimilis huic uidetur quam Porraginem, siue Borraginem olitores nostri uocant, flore interim purpureo, Cirsion interim ceruleo: quæ si Cirsion non est, mirum quamobrem sit indicta ueteribus, quæ sit & uulgatissima, & cibo gratissima: nisi quis Buglossæ generibus contribuat.

Pli. li. 27. ca. 8.

C

ἀστὴρ ἀττικός

¶ De Astere, seu Inguinali. CAP. CXXI.

Aster ab aliquibus Bobonion appellatur, ab alijs Astericos, alijs Asterion, quibusdam Hyophthalmon, Romanis Inguinalis, Dacis Rathibis. Cauliculus lignosus, florem in cacumine habens purpureum, lutumue, & in ambitu diuisum Anthemidis modo capitulum, pusilla in eo circa caulem folia, stellæ modo radiata, oblonga, hirsuta. Feruenti stomacho, oculorum inflammationibus, prociduæ sedi, ac inguinibus illitu auxiliatur. Tradunt purpureum florem, si ex aqua bibatur, anginis, et pueris comitiale malum sentientibus opitulari. Inguinum inflammationi recentem illinire conuenit. Si aridus flos sinistra dolentis manu decerpatur, & inguinibus adligetur, dolore liberat. Stellares huius radij noctu splendent: quapropter qui ignari antea non uiderunt, esse inane simulacrum arbitrantur. Medijs saxis & asperis exit. Inuenitur autem ab opilionibus. Crateuas Rhizotomus hęc de ea refert, si uiridis cum axungia uetere tundatur, contra rabiosorũ morsus, turgentia guttura proderit. Suffitu quocꝫ serpentes fugat.

BARBARI COROLL.

Aster Atticus, siue Inguinaria, folijs oblongis duobus, aut tribus, passim in uepribus nascens, ut Plinius scribit, Argemonion a quibusdam uocari dicens. De hac Galenus bis uidetur scripsisse medicinas, uno loco Astera Atticon uocans, altero Bubonion. Qualis autem Pausaniæ sit herba, quæ in Mycœnensi agro ad Iunonis fanum Asterion uocatur, a flumine terram illam rigante, quia in ripis nascitur, cuius folia Iunoni sacra in coronas sibi nectunt accolæ, non comperi. Est & alius Aster, nunc uulgo Stella dictus, folio fere Vitis, seu Maluæ potius erraticæ, ad radicem maiore, pluribus, sed minoribus diuisuris: florem fert in modum stellæ, in luteo uiridem, pusillum, & herbæ suæ similem. Ad herniam puerorum, & uulnera commendant hanc. Eius decoctum quæ uirgines uideri uolunt, insident. Veteribus dicta Indicta sit, haud scio.

D

EX M. VERG. COMM.

Tanta, tamcꝫ pręsens contra inguina, eorumcꝫ dolores uis Inguinalis herbę est, ut adalligata solum in eo malo, medicinam faciat. Idcꝫ grauissimi Gręcorum medici testati sunt, Galenus, Paulus Aegineta, Plinius etiam, & hic ipse, cui non minus curæ fuit hæc inuenire ꝙ docere. Sit ergo illi Asteris nomen, a foliorum in floribus figura, & situ: sint & Asteriscos, & Asteriõ. In cunctis enim stellæ uis & significatio est, quam græci astera uocant. Solacꝫ hæc nominis huius causa habeatur. Non quia noctu & in tenebris stellarum modo fulgeat, ut posteriores græci etiam crediderunt: quorum aliqui inutiliter in extrema capitis huius coronide addiderunt, quæ in alijs interpretibus leguntur ab eo principio, Nascitur autem media inter petras. &c. Omnia enim ex eo loco, uscꝫ ad reliquum caput, ex hac opinione illi accreuerunt. Nos ea reiecimus, nullibi in antiquissimis & optimis græcis, latinisꝙ inuenta. Quodcꝫ nec Plinius huiuscemodi aliquid non relicturus, nec Paulus Aegineta, nec Serapion, nec antiqua huius scriptoris interpretatio ostendunt. Acceditcꝫ his omnibus, ut cum superstitiosum aliquid, aut ꝗd ad religionem nostram pertineat, in hoc scriptore legitur, persuaderi non possumus, eius esse: ut sæpe alias testati sumus. Aster itacꝫ, id est, stella, ob eam quam prius diximus causam dicta herba Inguinalis est. Adiecerunt illi, ab Atheniensium agro notam ueteres græci, ꝙ illic ob soli tenuitatem frequentior, aut melior forte nasceretur. Bubonios eadem ab ijsdem græcis deinde dicta est, quoniam Inguinibus, quæ bubonas illi appellant, tam pręsenti remedio medetur, ut adalligata tãtum medicinam in eo malo homini faciat. Hyophthalmos postremo, quasi suis oculus: ꝙ totus eius flos animalis illius oculum referre uideatur. In quo animaduertendũ est, quod hic ait, habere Inguinalem herbam purpureum & luteum florem, ad diuersas floris partes referendum esse. Sunt enim in eo purpurei coloris folia. Quod uero medium inter ea folia capitulũ est, Chamæmali mõ lutescit. Et hæc pro nominum & florũ historia satis sint.

¶ De Isopyro. CAP. CXXII.

A

ἰσόπυρον

ISopyron aliqui Phasiolon ob similitudinem uocant, quoniam folium, quod est Aniso simile, in pampinos torquet. Capitula sunt in summo caule, tenuia, plena seminis, Melanthij gustum imitantis. Contra tussim, & cætera pectoris uitia, semen ex aqua mulsa bibitur. Hepaticis & sanguinem excreantibus utile.

BARBARI COROLL.

ISopyron, & Phasiolos, & Phasilon quoque dicitur. Alia uidetur herba esse quam Theophrastus Ision uocat. Theodorus more suo, Aequum. Duplici fastigio, nigrum, & candidum. Flos, fructusque illis pro ratione discriminis, niger, aut candidus: quanque & medio inquit colore fructus quandoque cernuntur, & flores in purpuram inclinantes, uirgis & folio tenuioribus atque leuioribus. In Aetio Ision dici herbam quandam uideo, cuius cibo pituita detrahitur: nec satis animaduerto an eadem sit cum Iso. Alexander quoque in problematis, si locus memoria non excidit, Ision herbam inter olera dinumerat.

Pli. li. 27. ca. 11.

EX M. VERG. COMM.

QVi Isopyron hanc deprehendisse nostra ætate uideri uolunt, herbam a radice statim foliosam ostendunt, & ex medio surgentem coliculum: in quo antequam in ultimum cacumen desinat, quod florem & sub eo plenum seminis uasculum sustinet, utrinque uolutæ duæ se spargunt phaselorum cirris & clauiculis similes: quas hic ἕλικας, ut in uitibus uocat: folijs quadamtenus rubentibus, contractioribus quam Plantaginis, sed eadem latitudine, & in aliquibus maiore. Quo fit, ne credamus Isopyron scriptoris huius eam esse: si Dioscoridi, Plinio, græcisque alijs credendum est, qui omnes Anisi folio eam describunt. In cæteris non dissimilis species diligentiam eorum probat. Nobis in neutram partem inclinat animus, & quale a græcis traditur, Isopyron tale redditum a nobis etiam est.

B

¶ De Viola purpurea. CAP. CXXIII.

ἴον

VIolam purpuream, aliqui Dasypodion, alij Priapeion, alij Ion syluestre, alij Cybelion, Romani Violam purpuream uocant. Folium habet Hedera minus, tenuius, ac nigrius, nec multo dissimile. Cauliculus a radice prodit, in quo flosculus suauiter olens, purpureus. Opacis & asperis nascitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per se, & ex polenta illinuntur aptissime stomacho æstuanti, & oculorum inflammationibus, sedique procidenti. Aiunt quod purpureum est in flore, anginis & comitialibus auxiliari, maxime pueris, in aqua potum.

BARBARI COROLL.

VIolam, Græci Ion pro flore, Violarium Ioniam, pro frutice appellant. Nicandee in georgicis Ion uocatam credit Violam, quia nymphæ quædam Ioniæ, florem eum Ioui primum dedere muneri. Nascitur uitis modo e supernis: quasi e puppi dicas, non prora, ut Ruta, Sisymbrium, Serpillum: eoque omnes Phrygana, hoc est, surculi siue cremia Violæ dicuntur: excepta nigra: quæ hoc capite describitur. Viret hæc perpetuo, & ut quidam ferunt, si certo genere colatur, anno toto. Seritur plantis ut olus. Vere floret, post Leucoion, & ante Flameam. Cum Ion Græci dicunt, nigram, seu purpuream fere intelligunt. Humilis hæc, & latiore folio, statim ab radice multa carnoso exeunte, sine ramis: ob id uulgo loripedem Violam uocamus. Hæ nomine a cæteris distinguuntur, solæque Ia appellatæ Græcis: ut ab ijs Ianthina uestis, et Violacea diceretur. Alia Violarum genera in Leucoio reddidimus. Violas sarranas, a colore, cum purpureis easdem esse apud Columellam arbitror. Purpureas, Vaccinia et Hyacinthum dici, Seruius gramaticus existimat. Dioscorides quoque Hyacinthum latine Vaccinium appellari scribit. Admonendi sunt qui hæc legunt, purpureas Violas duorum generum haberi. Alias inter Loripedes siue sessiles, de quibus hic agitur: alias inter Leucoia, odoratasque omnes esse. Sed & candidarum quoque gemina hæc discrimina cernuntur. Aliæ Loripedes: aliæ Leucoia. Leucoia intelligo, quas Mauritania Cheiri appellat: Loripedes, quæ uulgo Claudæ nominantur, & Maurice Senephigi.

G

EX M. VERG. COMM.

QVæ ferrugineos Hyacinthos, & nigra Vaccinia uocari a latinorum poetis fecit nigricās purpura: uel, ut aptius loquamur, in nigro purpureus color: eadem Theophrasto, græcorumq; alijs scriptoribus causa fuit, ut Viola, quę nunc tractanda a nobis est, nigra diceretur: tam frequenti, receptoq; passim in ea coloris discrimine huiuscemodi, ut multis locis Theophrasti in plantarum historia nihil certius intelligatur: ubiq; μέλαν ἴον dicenti Violam, quæ nigricante purpura, ad murorum radices, hortorum marginibus, & sepibus florens prima, aut cum primis aduentum Veris mortalibus nunciat: nota uulgo, & ubiq; inuentu facilis: quæ toto anno uireat, & flores tenui quidem, sed longiore coliculo altius a terra inter folia erigat. Quæ hic merito Hęderæ comparauit: quoniam proxime ad eam figuram accedunt. Muraria Violam a latinis uocari in Dioscoride legitur. Nescimus tamen q̄ uetusta ea uox sit: sed quęcumq; ea est, naturæ eius respondet: quoniam ut diximus, ad murorum radices, umbrosis locis frequens & speciosa nascitur. Eadem causa fuit, cur syluestris Viola itidem diceretur: quoniam locis non cultis nascitur: nec uiolaria in hortis ut cæteræ illi cognomines habet. Potuit q̄ndam etiā religione aliqua, & numinis gratia cōmendari: ideoq; Cybelios Viola ab antiquissima dea Cybele dicta, laudem potius q̄ nomē id inuenisse. Sed nobis nulla est eius nominis certa ratio, aut coniectura. Quemadmodū & reliquę aliæ penitus ignotæ. Nisi Priapeios non dissimili ratione, q̄ Cybelios ab antiquo ruris & hortorum numine dicta fuerit. Descripsit eam Theophrastus libro sexto de plātarum historia, dixitq;. προσριζόφυλλον καὶ ἀειφυλλον ἐστὶ καὶ ὥς τινες φασὶ δυναμένην διόλου φέρειν τὸ ἄνθος ἐαν τροπῳ τινὶ θεραπεύηται. Quod est. Exire & uiuere folia eius in radicis capite tantum, perpetuaq; uirere fronde. Id enim uoces illæ duæ significant. Facileq; est uidere foliosum Violæ huius cespitem, nullis caulibus, aut ramulis a terra surgentem, quod cæteræ habent Violę: nec æstu anni arescere, aut hyeme, quod aliæ patiunt̄, sed post amissos flores, uirentibus folijs medicinæ toto anno etiam inseruire. Adiecit præterea, testari quosdam, posse hanc Violam continue toto anno florere, si aliqua ratione curetur: quam tamen ille non retulit, nec quibus locis id excogitauerint homines. Adiecit eodem libro idem scriptor, differre hanc a reliquis Violis in reliqua natura, pręcipue autem ὅτι πλατύφυλλος καὶ ἐγγειόφυλλος καὶ σαρκόφυλλος ἐστὶν, q. s. latiore folio q̄ reliquæ Violæ sit: intelligitq; reliquas Violas Leucoia ab omnibus appellatas: eodēq; folio sit ἐγγείῳ, id est, terrestri, quod a terra non surgat: & præter id carnoso & pingui. Quæ omnia longius forte dicta aliquibus uidebuntur. Sed nos rerum certitudini consulentes, obscuriores breuitate nolumus fieri. Quo consilio, in Violæ huius signando colore, a principio statim usi sumus: & contra aliorum interpretum æditiones, nigram, nō purpuream Violam proposuimus. Ne si purpuream diceremus, miscerentur diuersi coloris congeneres flores. Sunt enim in Leucoiorum genere purpureæ Violæ, quas Columella Sarranas ab eadem purpura, & Sarrano ostro appellat, in censu earū & ordine quæ surculosę sunt: in parietibusq; & hortis nascuntur, aliter q̄ hæc dispositis in flore folijs, & plures uno pediculo pendentes: quæ proprie & uerius Purpureæ uocantur. In illis enim uera est purpura, quemadmodum in his in nigro purpureus magis color q̄ purpura. Et hæc pro notissimi floris historia satis sint. Quibus adijciemus, mutasse nos titulum capitis huius, & de nigra Viola inscripsisse: quoniam res id exigebat: & in melioribus græcis, aut nulla coloris nota addita fuerat, simpliciterq; de Viola caput inscribebatur: aut ἴον μέλαν in aliquibus legebatur.

D

❡ De Cacalia. CAP. CXXIIII.

κακαλία

CACAlia quæ Leontice uocatur, folia fert magna, alba. E quibus medius caulis emicat, rectus, albus, florem ferens Robori, aut Oleæ similem. Radix in uino madefacta ut tragacantha, delinctu, aut manducatu per se tussibus, scabricijs arteriæ medetur. Grana quæ post excussum florem innascuntur, trita, & cū cærato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 25. ca. 9.

CAcaliam putant esse, cuius semen a Plinio margaritis minutis simile redditur: dependens inter folia grandia, in montibus fere nascentem. Hanc Galenus Cancanon uocauit. Differt ab hac Acacalis, item Caucalis: de quibus ante dictum est. Paulus Cacaliam, non Cancanum, sed Cancano similem esse tradit.

EX M. VERG. COMM. A

CAcaliam deſcripſit Plinius.25.uolumine, cap.9. Leonticemq; uocari & ipſe ait. Minutis margaritis ſimile habere ſemen, inter folia grandia pendens: nataleſq; illi plærumq; montes eſſe: nec ultra in hiſtoria eius quicq; tradidit. Nos uero deſcriptũ ab eo florem fuiſſe optabamus: ut quod in antiquis græcis hoc capite uariat, certius conſtitueretur. In cunctis enim, uno excepto, q nobis uetuſtiſſimus & probatiſſimus codex Dioſco. eſt, legitur. ἄνθοσ ἔχων ἐοικόσ δρυὶ ἢ ἐλαίᾳ. Quod ſi uerbum de uerbo fiat ſignificat, florem habens quercui, aut oleæ ſimilem. Eamq; lectionem ſecuti cæteri interpretes, Querno, aut Roboris flori ſimilẽ fecerũt. Nos muſco, aut oleæ uertimus, ueterum & meliorum codicũ fidem ſecuti: in quibus ut nos credimus, antiqua & uerior lectio eſt. λευκὸν ἄνθοσ ἔχων ἐοικὸσ βρύῳ ἢ ἐλαίᾳ. Quod eſt ut nos diximus, flore candido, muſco, aut oleæ ſimili, Sumuſq; ad hanc interpretationem, præter grecorum fidem, latinorum etiam, antiquiſſimis monumentis uſi: inter quæ longobardis literis ſcriptus Dioſco. nobis eſt, in quo manifeſte Bryo ſimilis legitur. Eſt autem græcis Bryon, qui in torrentibus, aut arboribus concreſcit muſcus. Cui in comparatione reſpondent oleagini flores, qui paſſim a cunctis muſcoſi dicũtur. Quę ratio etiam nos monuit, muſcum magis ꝗ quercum, aut robur hoc loco uertere. Nihil enim muſcoſo Oleæ flori ſimile habent querni, aut robuſtei flores. At contra bene ad tertij floris ſimilitudinem alternantur muſcus, & oleagini flores.

De Bunio Napi genere. CAP. CXXV.

βούνιον

BVnion aliqui Aton, alij Actinen, alij Anemoſphoron uocant. Magi Paradacry, Aegyptij Erſonen, Romani Scopam regiam, Aphri Zigar, nonnulli Thepſo. Caulem ædit quadrangulum, digiti longitudine, in quo ramuli minutis folijs ac floribus ſcatent: folia proxime radicem Apio ſimilia, longe tenuiora, coriandrinis proxima: flores Anethi: ſemen odoratum, Hyoſcyamo minus. Vrinam ciet. Excalfacit. Secundas euocat. Lieni, ueſicæ, renibus utile. Tam humidi, ꝗ ſicci, expreſſiq; ſucci caulib. folijs, radicibuſq; uſus inualuit ex aqua mulſa. B

EX M. VERG. COMM.

ALterum, & primum in diuiſione Naporum genus Bunion hoc facit: deſcribiturq; a cunctis iiſdem huic ſcriptori notis & uiribus. Non tamen in ſanitatis uſu receptũ a gẽtibus, ut alterum & ſecundum illud eſt. Quod fœminino genere Buniada græci uocant, ſecundo uolumine a Rapis ſtatim, quaſi eiuſdem illis generis, ab hoc ſcriptore tractatum. Vtriq; radix craſſior, ſed contra ꝗ in Rapis acuminatæ longitudinis: huic etiam exilior ꝗ Buniadis, & minor. Egit de eo Plinius lib.20.cap.4.cum de reliquo Naporum genere ageret: Nomen ambobus factum aliqui tradiderunt ἀπὸ τῶν βουνῶν. Vocant autem græci inter alia Bunos, tumentia, & quæ in amplitudinem creuerunt: quæ Naporum radicis forma eſt. Cur autem in Dioſc. legatur, Scopam regiam Bunion a Romanis dici, ignotum nobis eſt. nihil enim habet planta hæc quod ſcopis congruat: non ſurculoſam naturam, non uſum, non folia, non aliud quidpiam quod ſcoparum rationem indicet aliquam. Ignotæ aliæ appellationes etiam. Sola Arction ex ſimilitudine facta eſt: quam nos Pauli Aeginetę autoritate inſtaurauimus. Non legitur in Barbari æditione hoc caput. Nec nos ſcimus, relictum ne a librarijs imprudenter in exſcribendo fuerit: an potius quia de Napis ſecundo uolumine actum fuerat, ratus abundare, uolens ipſe & prudens id reliquerit. Siquidem in Corollario etiam nihil actum de Bunio ab eodẽ eſt. Verumtamen autoribus græcis omnibus recipiendum, & cum cæteris uertendum fuerat. Qui enim de Pſeudobunio agi mox poterat, niſi de uero Bunio actum prius fuiſſet? Verę enim alicuius oportet falſam & mentientem in plantis eſſe. Calido temperamento Bunion eſſe, Paulus Aegineta decreuit: ideoq; urinam, & menſes ciere.

De Pſeudobunio. CAP. CXXVI.

ψευδοβούνιον

PSeudobunion palmi altitudine fruticat, in Creta, folia, ramuloſq; Napi ferens, acri guſtu. Tormina, atq; ſtranguriam, laterumq; dolores ſanant quaterni rami eius poti in aqua. Illiti quoq; cum ſa-

C le & uino, tepentes, anginam discutiunt.

EX M. VERG. COMM.

QVale Pseudobunion sit, præter Dioscoridem, Plinium, cunctosq; alios, qui omnes Napo similem tradiderunt, nomen ipsum etiam indicat. Neq; enim mentiri ueram Bunion, nec fallere carpentes posset, nisi similis illi esset: eaq; similitudine fallens, falsum & mendax Bunion a græcis dictum est. Monere aliud legentes in eo non oportet. Peregrina enim Italiæ herba, & ex Creta repetenda est.

De Chamæcisso. CAP. CXXVII.

χαμαίκισσος

CHamæcissos, alio nomine Chamæleuce, alio Cissos acarpos, aut terræ Corona, aut Selinitis, Latine Hedera pluuiatica dicitur. Folio est Hederæ, tenuiore, longiusculo, ramulis quinis senisue, dodrantalibus, foliosis, flore Violæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore, gustu supra modum amaro, radice tenui, candida, inutili. Nascitur in cultis. Bibunt conuenientissime ischiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis, quadragenisue diebus. Eodem pota modo senis aut septenis diebus regium morbum purgant.

BARBARI COROLL.

CHamæcisson uocant Hederam, non attollentem se a terra. Spicata est Tritici modo hæc, et Cissos Epigeos, id est, Hedera terrestris appellatur.

EX M. VERG. COMM.

SImilem tantum, non congenerem Hederæ Chamæcisson sua appellatione græci fecerunt: licetq; terrestrē, & humi serpentē Hederā ea uox significet, non tamen Hederam intelligere oportet, sed herbam cultis locis nascētem, hederaceis folijs, neq; his tota figura. Fastigiantur em in longitudinem: qnod in Hedera non fit. Spargit per terram ramulos hæc suos, non plures q̄n q;, aut sex: quemadmodum omnes tradiderunt. Nullos fert corymbos: ideoq; sterilis Hedera a plerisq; dicta quondam fuit. Eadem terræ Corona quondam uocabatur: quoniam ramulos suos per eam spargens, folioso ueluti serto terram coronare uidetur. Eam ob floris colorem Plinius ait Violam albam existimari posse, cum floret. Cæteri lutei coloris florem illi assignant. Nec male forsitan: quando Leucoiorum uox, quibus flores eius hic comparat, nō album magis q̄ reliquos eius floris colores indicat. Eamq; ob causam nos, seruata græcorum uoce, uertimus, Violis quas Leucoia dicunt, similes eius flores esse.

D

De Chamæleuce. CAP. CXXVIII.

χαμαιλεύκη

CHamæleuce lumborum doloribus propicia est, hærba uirens, incuruis folijs, surculisq;, flore rosaceo.

BARBARI COROLL.

CHamæpeuce, non Chamæleuce, ut fere habent codices, legendum arbitror: quoniā Chamæleuce Populago sit, & Bechion, Chamepeuce uero Laricis folio similis ostenditur: unde nomen quasi Larix pumila.

EX. M. VERG. COMM.

NVlli inueniuntur in græcis antiqui scriptoris huius concordes in hoc capite codices, duo saltem: tam male & infeliciter actū cum illis etiam in bonis artibus, ex multo tempore est. Sed Chamæleucem alius tractandam in hoc capite proponit: alius pro ea Chamæpeucem habet. In alijs nullum est hoc caput; in quibusdam cum Buglosso, quę sequitur, & in extrema eius parte Chamæleuce miscetur. Et præter id, alij breuissime rem, longius alij absoluunt: tam confuso intellectu, & rei inconstantia, ut quid reddendum nobis esset diu dubitauerimus. Accessit tandem anxijs animo Plinius, monuitq; libro utcesimoquarto, capite. ς. in ancipiti Chamæpeucen potius legendum esse: qm̄ quod hic ait ποιεῖ πρὸσ ὀσφύοσ ἀλγήματα ἐν ὑδλατιλεῖα πινομένη, ille dixerit, lumbor: & spinæ doloribus propitia est, eodem rei sensu & uerborum ductu. Verisimileq; est, ex his quæ Plinius eadem Dioscoridi reddidit, Chamepeucem legisse, & hanc fuisse eius ætate capitis huius lectionem. Chamæleuces enim aliæ uires, & alia remedia sunt. Descripsitq; idem Plinius eodem loco Chamæpeucem Laricis folijs. Suspendit animo nos tan-

tum Paulus Aegineta libro sexto nullibi tractata Chamæpeuce, Chamæleucem describens: eamq; in tertio ordine calefacere, in primo autem siccare dicens: quo fit, ne pro comperto constituere aliquid audeamus. Multis em̃, ijsdemq; magnis indicijs, & auctoribus pugnat: nosq; in tanta uarietate id elegimus, quod latini scriptoris, saltem deficientibus, græcis auctoritate se tueretur. Id certe non tacebimus, uideri nobis non esse integrum Dioscoridis hoc caput. Quale etiam est quod statim sequitur, Buglossum.

A

¶ De Buglosso, seu Lingua bubula. CAP. CXXIX.

βούγλωσσον

BVglossum Magi Aelurigonon, Osthanes Tranochi, Aegyptij Besor, Romani Linguam bubulam, alij Libanium, Pœni Anasanaph uocant. Nascitur in campestribus & uaporosis. Iulio mense colligitur. Aiunt eam quæ treis thyrsos emittit, cum semine & radice tritam, potamq;, contra tertianos rigores prodesse, quæ quatuor ad quaternos. Ea in uino decoquitur. Hærbam abscessibus utilem esse uolunt. Verbasco simile est, folium in terra sparsum, nigrius, asperum, bubulas imitans linguas. Quod in uinum deiectum, animi uoluptates auget.

BARBARI COROLL.

BVglosson, & Buglossos, & Buglossa dicitur. Cato Linguam bubulam appellat: utilem in sitionibus obtegendo cortice, ne imber in librum permanet.

Pli.li.25.ca.5.

EX M. VERG. COMM.

DIximus non multo ante in Cirso, quid alij de ea & Buglosso hac nostra ætate sensissent: diximus etiam, quid nobis in ea re magis placeret, & quibus coniecturis mutata inuicem duarum herbarum nomina crederemus. Polliciti præterea sumus, in Buglosso hac addituros esse aliqua. Quæ nulla modo alia sunt, q̃ propensiores continue in eam partem fieri, ut credamus, quam ueteres Buglosson dixerunt, nostræ ætatis Borraginem esse. Vtimurq; ad eam rem hac etiam coniectura: q M. Cato .40. capite operis sui de re rustica, insitionẽ arborum docens, cum instituisset quatenus, & quomodo surculos inseruisse & circumligasse oporteat, addidit. Insuper Lingua bubula obtegito si pluat, ne aqua in librum permanet: eam Linguã insuper librum alligato, ne cadat. &c. Verisimileq; est, in operiendo truncæ & insitæ stirpis rotunda sectione, rotundiore potius q̃ longiore folio uti præcæpisse. At Borraginis tale est. Eius uero quæ nunc Buglossus habetur, longa folia sunt: ideoq; operiendæ rotundæ stirpi minus apta. Scimus quidem, non posse, nec debere rem certã docentes, tã incertis & ambiguis uestigijs niti: potuisseq; antiquos insitores illa etiã uti: quoniã satis esset insitã stirpem quocũq; operimẽto a pluuia defendere: & quod primũ inserenti se obtulisset, luto, palea, alijsq; huiuscemodi uti. Non tamẽ negligendũ, qualecunq; id fuerit, ignotæ rei uestigiũ. Nec nos alio consilio id retulimus, q̃ ut haberent legentes, hanc etiã eruscandæ ueritatis ausam: scirentq;, antiquæ Buglossi, quã Cato, oẽsq; alij a boum Linguis, quas imitat̃, bubulam Linguã dixerunt, hunc etiam fuisse in rusticare usum. In urbana autẽ præcipuũ, quod in scriptore hoc postremũ est, deiecta in uinum Buglossi folia, uoluptates animi, & læticiam augere: neq; ultra hunc usum Boglosso aliud multifaciendum ab antiquis scriptoribus tribui. Plinius .25. uolumine, capite .5. sic de ea egit. Iungitur huic Buglossos boum Linguæ similis: cui præcipuum, q in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphrosinon. Mox .26. capite .12. Buglosso inarescente, si quis medullam e caule eximat: dicatq; ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei septem folia ante accessionem, aiunt a febre liberari. Quod amuleri potius q̃ medicinæ rationem habet. Paulus itidem Aegineta in sexto de Buglosso hæc tantum monet. βούγλωσσον ὑγρόντε καὶ θερμόν ἐστι τῇ κράσει. ὅθεν τοῖς οἴνοις ἐμβαλλόμενον εὐφροσύνην ποιεῖν λέγεται. Quod est. Humidum calidumq; temperamento Buglossum est. Eamq; ob caussam uino iniectum, læticiam animi facere dicitur. Nec ultra hæc quicquam de Buglosso tradidit. GALENVS etiam nihil dictis ab alijs aliud addidit, quàm tussibus & faucium asperitatibus utilem esse. Nullusque non ex antiquis, læticiæ & uoluptatis spem in Buglossi usu legentibus proponit: quod in Borragine nunc passim fertur. Verisimileq; est, quasi per manus traditam seu opinionem, seu famam ad nos peruenisse, & adhuc seruari. Non utimur ad hanc rem populari omnino sensu, & iudicio plebis: non tamẽ negligimus penitus. Quodq; nos magis urget, Cirsij historia est, in

B

C qua flores ἀκροπόρφυροι, id est, in summo purpurei describuntur: qui color proprius floris eius est quã Buglossum nũc passim uocant. Vrgent longiora folia quæ in Borragine decurtatæ rotunditatis sunt. At dicet aliquis: boum Linguis similior nostræ ætatis Buglossus q̃ Borrago est. Non negamus id. Verumtamen illud etiam monemus, nescire modo nos quæ fuerit antiquis Græcis comparationis huius ratio: & quid nam boum Linguæ illi comparauerint: uerbi caussa asperitatem, latitudinem, colorem, longitudinemue. Pro nostræ ætatis Buglosso longitudo præcipue & color est: pro Borragine contra tam multa hactenus numerata indicia, quæ diligentius cæteri etiam excutient. Nos enim pro deprehendenda ueritate, cogitanda alĳs hæc tantũ proponimus. Nec laboramus pro re (cunctis em̃ nota est) sed pro medicæ materiæ antiquis nominibus & historia: quæ a posterioribus græcis toto hoc capite male habita est. Credimusq; nos, ex obseruatis hactenus, non esse Dioscoridis quæ a principio capitis longius legunt, usq; ad, Verbasco similia habet folia. &c. Quæcunq; em̃ a Serapione, antiqua scriptoris huius interpretatione, & aliquot græcis Buglosso huic tribuunt, nulla alia sunt, q̃ Verbasco similia habere folia. Folio in terrã deciduo esse: eodemq; aspero, & uigriore boum Linguæ simili: idq; in uinũ coniectum, lætitiã augere credi. Cætera nulla in antiquioribus græcorũ codicibus & latinis scriptoribus sunt. Et Plinius, quæ nunc in scriptore hoc legunt, dandam esse scilicet Buglossum hanc quæ tres caules protulerit, ad tertianas: quæ uero quatuor, ad quartanas, non Buglosso, sed Cynoglosso tribuit. Verba eius sunt lib. 25. capite. 8. Iungitur & Cynoglossos caninas imitans linguas: aiuntq;, quæ tres thyrsos seminis emittat, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodesse: quæ quatuor, ad quartanas. Accedit his etiã carpendi Buglossum hanc Iulio mense præceptum: quẽ hic scriptor Romana uoce ἰούλιον uocat: quod in græcis antiquis scriptoribus nunq;, aut raro inuenitur. Dico autẽ antiquos, nondum penitus obliterata græcorũ re: quoniã post Cæsares Romanos, latinis mensiũ appellationibus potius, q̃ græcis, suadente id fortuna eius gentis & maiestate, usi oẽs sunt. Quodq; coniunctũ huic est, non consueuisse Dioscori. tempor; notas ex mẽsibus accipere, sed ex anni tempestatibus: uerbi caussa, solstitĳs, uere, autũno, hyemeq;, & æstate. Scimus medicinæ hæc nihil, aut parũ conferre. Sed nos herbariã tractamus: conamurq; in hoc scriptore, minus corruptã saltem latinis eam reddere: quoniã integram in tanta posterior; incuria & imperitia impossibile est. Effugerat pene nos

D quod ad Buglossum & Boraginem, earumq; notas adhuc pertinet. Id huiuscemodi est, Cirsĳ Buglosso hic similia esse folia dixit, mediocriter hirsuta, longioraq;, & albescentia, in extremitatibus aculeata: Buglossi autem φύλλον χαμαιπετὲς, τραχύτε καὶ μελάντερον, quod est, folium in terram deciduum, asperumq;, & nigrius. Conferatur nũc cum naturæ exemplaribus utriusq; historia, carptasq; ex horto Buglossum & Borraginem diligentius contemplemur. Mihi sane prior illa Cirsĳ historia nostræ ætatis Buglosso respondere, posterior autem Borragini undiq; uidetur. Sunt enim Buglossi folia longiora q̃ Borraginis. Albicant illa, hæc contra nigricant. Illa surgũt, & per se stant in altum nitentia: Borraginis in terra iacent. Estq; illi proprium quod hic ait χαμαιπετὲς, id est, humi stratum folium.

¶ De Cynoglosso. CAP. CXXX.

κυνόγλωσσον

CYnoglosson, alĳ Phyton, alĳ Caballation, alĳ Splinetion, alĳ Scolymon, Romani Linguam canis, aut caninam appellant. Folia latifoliæ Plantaginis habet, arctiora, minora, lanuginosa. Caule uacat, & humi sternitur. Prouenit in sabuletis. Folia cum suillo adipe ueteri, medentur morsibus canum, alopecĳs, & ambustis. Emollit aluũ, decoctum hærbæ ex uino potum.

BARBARI COROLL.

CYnoglosson, topiarĳs operibus gratissima est: dicta, quia caninas imitetur linguas folio. Est ei similis alia, & quæ ferat lappas minutas.

EX M. VERG. COMM.

CAnis Linguam herbam nouit Ethrusca omnis rustica plebs. Vtitur enim ad ulcera, & minora uulnera. Ostenditq; eam sine caule, & paulo minus q̃ cunctis ĳsdem huic scriptori notis. Nascitur plærunq; inter ustes, uiretq; tota hyeme. Nos eam sæpe uidimus folioso cespite, radice pollicis humani crassitudine, albicante colore, & supercurrente asperitate: quam credi-

mus nominis & comparationis ad caninam linguam caussam fuisse. Est enim cani qualis plærisq; alijs animalibus, Scobinæ modo asperior lingua.

A

De Phyteumate. CAP. CXXXI.

φύτευμα

PHyteuma folia habet Radiculæ, copiosum semen, perforatum, radicem paruam, per summa terræ nitentē. Quam ad amatoria conuenire nonnulli scriptum reliquerunt.

BARBARI COROLL.

PHyteuma negat se descripturū Plinius, quasi superuacuā, & ad amatoria tantū utilem.

De Leontopodio. CAP. CXXXII.

λεοντοπόδιον

LEontopodion aliqui Zöonychon uocant, alij Aetonychon, alij Cemos, alij Damnamenē, alij Idiophyton, nōnulli Phytobasilā, alij Crossion, alij Crossophthöon, Magi Sanguinē Crocodili, alij Crocomerion, Aegyptij Daphnöenen, Romani Minerciū, alij Palladiū, alij Flāmulam. Digitalis est hærbula, folia ferens angusta, longitudine ternū quaternūue digitorū, hirsuta. Quæ iuxta radicē spissiore flocco canescūt. Capitula in sumō caule, quasi dissecta, flores nigri: semen usq; adeo spissa lanugine inuolutum est, ut sæpe fallat. Radice parua cohæret. Quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 8. lib. 26. cap. 8. 15. 13.

LEontopodion, si amatorijs tantū nascitur, diuersum uidetur a Leontopodio, de quo Plinius ita scribit, ut ab eo aluum sisti, bilem purgari prædicet, semine lymphatica fieri somnia, campestri & gracili solo nasci, Litheoron & Coripetron ab aliquibus uocari: nisi de hac loquutus intelligatur, cum dixit. Silebitur a nobis & Cemos: cum sit usus eius inquit ad amatoria dumtaxat. *Quandoquidem Leontopodion & Cemos uocari Dioscorides hoc loco testis.* Cemos autem uidetur appellata, ex floris siue calycis figura; quoniā Pyxidecula Athenis ita nominabatur, *per quam suffragia in subiectum uasculum, quod Caddiscum uocabant, demitti* consueuerant; quod & Venetijs hodieq; seruatur. Pollux auctor. Leontopodion hanc, & in uetustissimo Dioscoride appictam uidimus: simillimam herbæ quam uulgus *ex nostra consuetudine* Calendulam appellat, ut eadem omnino esse uideatur; Leonis habere nomen uerisimile est, & illam quam ita carmini suo Columella inseruit,

B

Et hiantis sæua Leonis
Ora feri. *Et alibi.*
Oscitat & Leo.
Nec præterea quid de ipsa prodam, habeo.

EX M. VERG. COMM.

ESse Leontopodio eandem Camon, de qua Plinius. 27. uolumine, capi. 8. negauit se quicq; scripturum, quoniā ad amatoria tantū usus eius esset, pro comperto nobis est. Vidimusq; nos antiquissimos & optimos græcorum codices, in quibus non Leontopodion, sed Camos capitis huius titulus est. Habemus & uetustissimū longobardis literis scriptum latinum Dioscori. in quo pariter non Leontopodion, sed Camos est: ijsdemq; omnibus hoc capite alijs, sola in grecis & latinis tituli capitis, & plantæ appellationis diuersitas est. Magno argumēto, non differre Leontopodion a Camo, nisi sola appellatione. Profuit plantæ huic binominē esse. Periisset enim tota, nisi amisso altero nomine superfuisset alterum quo indicaretur. Infamis amorū ueneficijs ea quondā fuit. Credimusq; nos, Camon dictam, quasi frænum. Est enim κημὸς græcis inter cætera reticulatum, aut ex uiminibus textum fræni genus. De quo quotidie in Psalmo auditur: *In camo & fræno maxillas eorum constringe:* quo quemadmodū uinciuntur iumentorū ora, sic in amore amantiū animi retineretur: eoq; nomine magis q̄ Leontopodij nota ab his qui pro religione, bonisq; moribus amorū ueneficia hæc odissent, exagitata, appellationem eam in posterioribus amisit. Seruata tamē illi a diligentioribus altera est, auctusq; nomi-

C num eius numerus. Sed cuncta nostra ætate parum certam habent rationem. Nec cur Mineruium, & Palladiũ a Romanis dici Leontopodion in Dioscoride legat, dicere nos audemus.

ἱππόγλωσσον

De Hippoglosso. CAP. CXXXIII.

Hippoglosson aliqui, & id Antirrhinon, alij Anarrhinon, nonnulli Lychnida agriam uocant. Frutex est folia habens Rusci figura, & spinosam comam, & in summo ceu linguas e folijs exeuntes, Capitis dolorem corona ex comis imposita minuit. Malagmatis radix succusq; ammiscetur.

BARBARI COROLL.

Hypoglosson, & Hypoglossa, dicitur, acinos fert rubẽtes Rusci modo. Vidimus & hanc. Corollæ genus Hypoglottidas uocari diximus in Myrto, aut ex hac herba, aut e Lauro Alexandrina, quam & Hippoglottida appellabant. Hippoglossis dicitur & morbus linguæ Hippocrati: quoties tumore obduruit, ita ut saliua deuorari nequeat.

EX M. VERG. COMM.

Rusci, quæ syluestris Myrtus est, folia habere Hippoglosson omnes testantur. Ea non adeo grandia sunt, & præter id in cuspidem acuminata desinũt: eamq; ob caussam, siue magnitudinem, siue equorũ linguæ figurã in ea uoce intelligas, nulla in folijs ratio eius erit. Nec si etiã, ut in Plinio adhuc legitur, græcam præpositionẽ hippo, coniunctã linguæ, a græcis fuisse credideris, scriptori huius historiæ respondebit. ἐπ' ἄκρον enim, id est, in summo linguas exire hic ait, παρὰ τοῖς φύλλοις, id est, secus & secundum folia. Quæ hic intelligit in caule suprema: qui desinens non folia profert, sed confertæ lanuginis potius q̃ foliosæ comæ in latitudinẽ se aperiens inuolucrũ: non aliter q̃ in spicatis aliquibus seminibus & floribus fit. Differt tamẽ a Spica: q rotundæ quatuorue plærũq; angulis Spicæ surgunt: in hac q̃d ultimũ in caule exit, in latitudinẽ se explicat. Et quoniã humanam linguã imitatur, ideo facto a græcis nomine, Hippoglosson, quasi grandis lingua dicta est, Et hęc nobis origo nõis & caussa est. Quæ licet historiæ Plinij diuersa forte aliq̃bus uideat̃ (ille em̃ ait. Et in ijs ceu linguas folio paruo exeunte de folijs) meminerint tamen oẽs, sequi nos græcos scriptores, p̃cipueq; hunc: & in uertẽdis uocibus eius quã debemus fidem illi præstare, qui ἐπ' ἄκρον παρὰ τοῖς φύλλοις prodire linguas ex Hippoglosso dicens, q̃d est, in summo & secundũ folia, nõ ex folijs, sed ex summo caule, qua parte desinũt folia exire ea dixit. Id enim ἐπ' ἄκρον aperte significat. Cæteræ appellationes ex similitudine aliqua, uerũ importune illi accreuerunt: ideoq; non tractandæ a nobis.

D

ἀντίῤῥινον

De Antirrhino. CAP. CXXXIIII.

Antirrhinon, alij Anarrhinon, nonnulli Lychnida agriam appellant, hærbam caule & folijs Anagallidi similem, flore albæ Violæ, purpureo. Ideoq; syluestris Anagallis nominata est, semine uituli narium. Tradunt perunctos ea, cum Cyprino oleo, aut Lilino, uenustiores fieri: nec ullo medicamento lædi posse, si quis appensum gestet.

BARBARI COROLL.

Antirrhinon, & Anarrhinon, & Antirrhizon, siue Anarrhizon. Similem Lappæ tradunt. Quidam Lino, ut arbitror corrupta lectione, pro Aparina. Radice nulla, siue minima, flore Hyacinthi, Plinio. Galenus hanc & Bucranion, hoc est, bubulum, aut uitulinum Caput dici meminit.

EX M. VERG. COMM.

Plures in græcis Anarrhinon, q̃ Antirrhinon uocant, a uitulorũ naribus, quarũ figura semen est, facto nomine herbam: quæ folio paulo minus q̃ hederaceo tota figura est: flore qualis Viola purpurei coloris, ut nostræ ætatis herbarij ostendunt: qui deprehendisse nobis eam uident̃. Multifaciendũ, & in honore habendũ Anarrhinõ hoc erit: si quod hic, Pliniusq;, & ante eos Theophrastus testati sunt, ad gratiã & uenustatẽ homini proficiat. De eo Theophrastus libro. 9. de plantarũ historia his uerbis egit. εὔκλειαν γάρ φασιν ἀεὶ ποιεῖν τὸ ἀνάῤῥινον καλούμενον. τοῦτο δὲ ὅμοιον ἐστὶν ἀπαρίνῃ. ῥίζα δὲ οὐχ ὕπεστιν οὐδὲ καρπὸς ὥσπερ μόσχου ῥῖνας ἔχει τὸν δ' ἀπὸ τούτου ἀλειφόμενον εὐδοξεῖν. Quorũ sit sensus, Gloriã enim ferunt continue Antirrhinon facere. Aparine simile id

est. Radicem non habet. Semen uituli naribus simile: & qui eo unguntur, ad gloriã proficere. Quæ oĩa ijsdem fere uerbis a Plinio reddita sunt. 25. uolumine, capi. 9. Discrepant tamẽ Theophrastus & Dioscorides aliquatenus. Ille πρὸς εὔκλειαν καὶ εὐδοξίαν facere Antirrhinon dixit. i. ad gloriã & honorem: hic ἐπίχαριν fieri eo perunctos, q̊d ad gratiã tantũ pertinet. Plinius uenustiores fieri dicens, Dioscoridẽ potius q̃ Theophrastum secutus hac parte est. Comparauit Plinius etiam Anarrhini flores Hyacintho, non purpureis Leucoijs: magnitudinẽ eorum seruato colore indicans. Sunt enim Violis illis minores: ideoq; Hyacintho similiores.

A

❡ De Catanance. CAP. CXXXV.

κατανάγκη

CAtanance aliquibus Dãnamete, alijs Dionysias, alijs Thyrsion, alijs Demos, alijs Cemos, alijs Crotion, Magis Archaras, alijs Arcopus, Romanis hærba Filicula, alijs Datisca, Dacis Caropithla dicitur. Ex eo genere una folia Coronopi habet longa, radicem Iunci modo prætenuẽ, capitula sena, septenaue, in quibus Erui semen inest. Arescens in terrã flectitur, & se contrahit ad speciem unguiũ milui exanimati. Altera mali paruæ magnitudinẽ explet, radice exigua, colore, figura & magnitudine Oliuæ: folijs mollibus, diuisis, humi prostratis. Semen ut cicer in ramis dependet, multis foraminibus pertusum. Vtramq; narrant in amatoria expeti. Thessalicæ mulieres his uti traduntur.

BARBARI COROLL.

CAtanance, Thessala est herba. Huius secunda specie ab herbarijs nostris inuenitur Bistortã nomine.

B

❡ De Tripolio. CAP. CXXXVI.

τριπόλιον

TRipolion aliqui Psychen, alij Merida, alij Potamogitona, alij Stachyten, Romani Callium marem nominant. In marinis nascitur locis, quæ allidit unda, recedensq; dimittit, neq; in mari, neq; in sicco. Folio Glasti latiore, arido: palmeo caule, in mucrone diuiso. Eius, ut tradũt, flores colorem ter in die mutant. Mane candidi, meridie purpurei, sero punicei conspiciuntur. Radice alba, odorata, callidi gustus. Quæ drachmis duabus in uino pota, aquam, urinãq; per aluum extrahit. In medicamenta digeritur, quæ uenena arcent.

BARBARI COROLL.

TRipolium, ab aliquibus eadem existimatur quæ Polium, errore manifesto, ut ex earũ descriptionibus apertissime cognosci potest. Radix crassa Tripolio.

EX M. VERG. COMM.

ANimaduertit multo ante nos Nicolaus Leonicenus (cuius diligentia, iudicium & ingenium nunq̃ satis a quoq; laudabitur) uicinitate nominis decæptũ Plinium, Tripolium quod nunc tractamus, cum Polio iampridem dicto miscuisse: & quæ alterius erant, alteri tribuisse. Quod nos modo relinquimus, dictis ab eo id tantum adijcientes, non solum miscuisse ea Plinium, uerum in Theophrasti plantis Gazæ eiusdem lapsus caussam & auctorem fuisse. Qui in eo Tripoliũ legens, plus latino scriptori, quod miretur aliquis, q̃ græco græcus homo detulit. Quodq; in Theophrasto erat Tripoliũ, Poliũ uertit. Theophrasti. 9. de plantarũ historia uolumine ad finẽ, uerba hæc sunt. καὶ ὥσ δὴ φασιν τὸ τριπόλιον καθ᾽ ἡσίοδον καὶ μουσαῖον εἰσ πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι. &c. Ille aũt uertit. Adde Poliũ. quod Hesiodo & Musæo auctoribus, ad oẽm rem seriã, magniq; faciendã perutile prædicat. Esseq; Tripoliũ, non Poliũ in Theophrasto legendũ, multa indicãt: p̄sertimq; q̊d p̄cedit de Periaptis, & Alexipharmacis. i. amuletis ab eo dictũ. Poterãt utriq; q̊d dicimus multa ondere: q̊d scriptor hic. s. & quod Theophrastus testati sunt: sed oĩm euidentissime nomẽ. Neq; eñ Tripolij uox aliud, q̃ quod ter uersat, mutaturq; significat. Quæ rara, & miraculi instar in eo uis est. Fueratq; hoc magis in Theophrasto & alijs optandũ, q̃ quod ille ait, ἀλλὰ τὰ εὐκλεέστερα καὶ ἀπιθανώτερα, τά, τε τῶν περιάπτων καὶ ὅλως τῶν ἀλεξι-

C φαρμάκων λεγομένον τοῖς τεσώμασι καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ ὥς δὴ φασι τὸ τριπόλιον καθ' ἡσίοδον καὶ μουσαῖον εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι. διὸ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ σκηνὴν πηξάμενοι. &c. Quorum sensus est. Illa autē minus credibilia, & fatui hominis erunt, quæ de amuletis, & quæ ueneficijs ad uersantur, tam corporibus, q̄ domibus alligata & apposita. Quemadmodum auctoribus Hesiodo & Musæo, dicunt Tripolium ad omnia quæ digna studio sunt, utile esse. Eamq; ob caussam, noctu erecto prope tabernaculo, effodiunt. Et hæc Theophrastus quo diximus loco. Coloris autē mutationem, cuius caussam docuisse decebat, ad eas referri caussas, ut credimus oportet, quæ ab eodem de conuersione foliorum, claudentibusq; se & dehiscentibus floribus quibusdam referuntur. Quorum omnium una in sole caussa est: ab eoq; credendum, fieri in Tripolio tertiam per diem coloris mutationem. Quo enim plus, minusue humoris impetu solis ex flore exsuctum fuerit, eo obscuriore, dilutioreue colore fieri credendum est: mixtionibus enim, excæptis primis, cæteri colores constant.

De Adianto. CAP. CXXXVII.

ἀδίαντον

ADianton, alij Polytrichon, alij Callitrichon, alij Trichomanes, alij Hebenotrichon, alij Argion, alij Corion enygron, Aegyptij Epier, Romani Cincinalem, alij terræ Capillum, alij Supercilium terræ, Daci Phithophthethela uocāt. Pusilla gerit folia, similia Coriandri, serrata. Cauliculi quibus exoriuntur, nigro colore nitent, prętenues, palmum alti, folijs filicis, admodū exilibus, radice superuacua. Necq; caulem, necq; fructum, necq; florem profert. Decoctum hærbæ potū prodest, spirandi difficultati, suspiriosis, lieni, & felle suffusis, & urinę difficili. Calculos frāgit. Aluum sistit. Serpentiū morsibus auxilio est. Contra stomachi fluctiones in uino bibitur. Secundas ciet & menstrua. Sanguinis reiectiones D inhibet. Contra serpentiū morsus crudū illinitur. Alopecias densat. Strumas discutit, furfures in facie, & manantia capitis ulcera ex lixiuio emendat. Defluentes capillos continet, cum ladano & myrtino, & susino, aut hyssopo, uinoq;. Decoctum eius cum lixiuio & uino infusum, idem præstat. Coturnices, & Gallinaceos pugnatiores facit, in cibos eorum additum. Seritur gratia utilitatis pecorum. In speluncis, umbrosis, & palustribus, circa parietum aspergines, & fontium specus enascitur.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 7. de plāt. ca. 13.

ADianton, Capillus Veneris a Theodoro dicitur, frutex topiarius. Aestate uiret, bruma non marcescit. Nomen ei ab euentu, q; folium eius perfusum mersumq; aqua, simile tamen sicco uideatur. Radice tam parua, ut possit nulla existimari. Locis opacis prouenit. Perdices in bellum armantur, huius herbæ cibo. Callitrichon, & Polytrichon a capillo dicitur, quem tingit, crispum, densumq; faciens. Dicitur & Saxifragum: non tam quia nascitur in saxis, q̄ q; calculos mire frangit: sed nigrum magis: quod & breuius est: & Trichomanes priuatim appellatur: de quo statim indicabitur. Adianton candidum est, & maius nigro, & Polytrichon proprie cognominatur, & ab Hippocrate Calliphyton. Etiamsi est ubi Calliphylon scribatur. Folia utriusq; Filicis inferiora, aspera, ac fusca sunt, contrario inter se posítu frequentia. Vmbrosas petras, specus, & manantia saxa diligit.

EX M. VERG. COMM.

COronat interiores puteorū parietes, & fontiū margines Adiantum: & quasi sitiens, quas tamē odit & respuit, pronus quærit aquas. Non aliter q̄ qui opes sedulus continue quærit, & inuētis miser abstinet. Miraculū in eo Plinius id iactat: quasi non multa alia passim uideantur, quæ naturali corporū dissociatione, misceri simul quacunq; etiā illata ui nequeunt. Ex eo nominis illi caussa est, quā duobus uersiculis in Theriacis suis Nicander tradidit. Ea est huiuscemodi. ἀχραεῖς ἐπ' ἀδίαντον ὃν οὐκ ὄμβροιο ῥανέντος, λεπταλέη πίπτουσα νοτὶς πετάλοισιν ἐφίζει. Quod est, Purumq; Adiantum, in quo nec descendente imbre, minimū e cœlo cadens stillicidium folijs

insidet. Docuit idem Theophrastus .8. de plantarum historia. τό τε ἐπὶ τοῦ ἀδιάντου συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ ὑγραίνεται τὸ φύλλον βρεχόμενον, οὐδ᾽ ἐπίδηλον ἐστὶ, διὰ τὸ τὴν ὄτιαν μὴ ἐπιμένειν ὅθεν καὶ ἡ προσηγορία. Quorum sensus est. Et quod in Adianto accidit. Neq; enim madet folium eius aqua cõspersum, neq; humoris aliquod in eo uestigium remanet. Vnde & nomen illi factum est. Plinius etiam .22. uolumine, ca. 21. Aliud Adianto miraculum. Aestate uiret, Bruma non marcescit, Aquas respuit perfusum: mersumq; sicco simile est: tanta dissociatio deprehendit: unde & nomen a Græcis. Omnium græcorum, latinorumq; eadem in nominis origine ratio & sententia est. Vox ipsa etiam indicat. Neq; enim Adiantum aliud est, q̃ quod οὐ διαίνεται, id est, non madescit. Testatus idem Plinius est Polytrichon, & Callitrichon Adiantum dici: sed diuersa ratione. Polytrichon quidem, quia capilli defluuia explet. Callitrichõ autem, quia eos tingit, & speciosiores reddit: utrunq; enim effectum habet. Theophrastus nihil ultra, q̃ χρήσιμα εἶναι ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τριχῶν ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. Quod est. Vtilia ambo genera eius esse ad explendum capillo caput ex oleo inuncta. Sequitur appellationes has Trichomanes, quæ secundo generi, de quo mox agendum erit, priuatim competit. Succedit illi etiam quæ in cunctis gręcis pariter legitur, Ebenotrichon: ex qua nos credimus in latinis factum nomen, quod in cõmuni usu est Capillus Veneris. Id in antiquioribus inuentum hactenus a me nõ est. Dico autem antiquiores, Theophrastum, hunc ipsum, Plinium, & his æquales alios. Ideoq; oborta suspicio est, ex corrupta uoce illa Ebenotrichon, Veneris Capillum factam fuisse. Be enim syllabam, gręci, ue pronunciant. Facilisq; potuit lapsus esse ab audito Euenotricho, in Veneris trichas, id est, capillum. Suspicionem tamen hanc, non decretum uolumus esse. Alioquin ex Ebeno, quæ nigro colore est, factum id nomen fuit: & ad Adianti Trichomanisq; nigros coliculos translatũ. Neq; enim aliud Ebenotrichon q̃ Ebeni capillum, id est, nigrum, & quali colore Ebenus est, significat. Cæteræ Adianti appellationes quæ in Diosco. legũtur, satis certam habent causam & originem: ideoq; a nobis relinquuntur. Sed non relinquenda quæ Theophrastus eodem libro retulit. γένη δ᾽ αὐτοῦ δύο, τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν. χρήσιμα δ᾽ ἀμφότερα πρὸς ἔκφυσιν κεφαλῆς τριχῶν ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. φύεσθαι δὲ μάλιστα πρὸς τὰ ὑδρηλά, ὥσ δὲ οἴονταί τινες, καὶ πρὸς στραγγουρίαν τὸ τριχομανὲς ποιεῖν, ἔχειν δὲ τὸν καυλὸν ὅμοιον τῷ ἀδιάντῳ, τῷ μέλανι. φύλλα δὲ μικρὰ, σφόδρα καὶ πυκνὰ καὶ πεφυκότα κατ᾽ ἀντικρὺ ἀλλήλων. ῥίζα δὲ οὐχ ὕπεσι. χωρία δὲ φιλεῖ σκιερά. Quorum summa hæc est. Genera autem eius duo. Alterum quidem candidum, alterum nigrum. Vtrunq; tamẽ explendis in capite capillis utile: in quem usum ex oleo confricatur. Nascuntur aquosis locis, & ut opinantur multi, facit ad uessicæ stillicidia quod Trichomanes uocatur: habetq; caulem nigro Adianto similem: folia parua, densaq;, contrarijs inter se pediculis pendentia. Radix illi nulla est: amatq; umbrosa loca. Et hæc pro Adianto & Trichomane Theophrastus: quæ a Plinio ijsdem fere uerbis reddita sunt quo diximus loco, longe diuersa ab his quæ Diosco. tradit: qui Adiantum Coriandri folio describit: neq; in eo candidum aliquod genus numerat, sed nigris coliculis & hoc & Trichomanes describit. Sed nec Theophrastus etiam in qua parte candidum id genus sit, retulit. Verumtamen ut obseruasse licuit, & ex his quæ Theophrastus indicat, totius generis nomen Adiantum est, Idq; statim diuiditur in candidum, & nigrum. Vocaueruntq; candidum, quod comparatum alteri albicantibus folijs sit. Quod enim ad coliculos pertinet, totum genus nigros habet: in candido tamen augentibus se coliculis continue minus nigrescunt, desinuntq; in summo colore uiridi. Sed certius discrimen in folijs est, quæ in nigro minora, pennata, & Filicis modo disposita sunt: in candido qualia in Coriandro, incertis interuallis prodeuntia, et in extremitatibus incisuris diuisa. Longius itidem candidum nigro est. Hancq; rationem secutus Plinius ait. Duo genera eius, candidius, & nigrum breuiusq;. Id quod breuius est, Polytrichon, aliqui Trichomanes uocant. Quæ tota est huius scriptoris historia: qui primo candidum hoc Adianti appellatione, mox nigrum Trichomanis indicat. Non est difficile utrũq; inuenisse. Sed quoniam frequentius illud nascitur, habetq; easdem huic uires, ideo notius & in frequentiore usu: idq; tantum Veneris capillum nunc uocant. Facillime in Diosco. omnia intelliget, qui oculatus testis, fide sensus ad ea utetur. Neq; enim dubitare poterit, qualia in Adianto Coriandri folia dicantur: & quomõ ἐπ᾽ ἄκρον ἐσχισμένα, quæ alij interpretes serrata & cacuminibus diuisa dixerunt. Cum tamen impares foliorum incisuræ sint, & aliter sectæ q̃ in serra dentes: neq; in cacuminibus tantum, sed undiq; per extremitates diuidantur. Credimusq; nos, q̃d in Adianti folijs legit̃, Filici similia abundare, & ex altero genere ad historiã huius translatũ esse: ideoq; uitij nota eo loco adiecta est. Nihil enim Filicis folio Adiantum hoc simile habet: neq; si tota folia, aut earum segmenta inuicem compares. Fuerat ob eam causam animus, duas, tresue illas uoces tanq; inutiles relinquere: sed in cunctis græcis latinisq; inuentas seruauimus.

X

C presertim dicēte Plinio, Vtriq; ramuli nigro colore nitēt folijs Filicis. Verumtñ, ut pauloante præmonstrauimus, non possunt simul Coriandro & Filici eiusdem plantę folia cōparari. Suspicatiq; sumus, & adhuc suspicamur, nō esse integrā primā huius capitis partem: perijsseq; uoces aliquas, quæ certiorē totius Adianti historiā facerent: & quæ nunc tam incerta leguntur, reliquias illius esse: quæ truncæ intellectum miscent, coguntq; legentes incertis animis inter Adiātum & Trichomanes esse. Sed qualē nos diximus pauloante, ut credimus, utriusq; historia est. Adianti appellatione in toto hoc gñe antiqua medicina usa semper est: & q generis ea uox est, & q omnis Adianti eędem uires ad omnia sunt. Paulusq; Aegineta cum de Adianto egisset, de Trichomane nihil tradidit, præfatus, in Adianto dictum de eo fuisse.

¶ De Fidicula seu Trichomane. CAP. CXXXVIII.

τριχομανὲς ἀδίαντον

TRichomanes aliqui Pterion, alij Opteron, Romani Capillarem, alij Pinulam, alij Fidiculam, nonnulli & eam Adianton appellant. Nascitur eisdem in locis quibus Adianton, Filici simile, sed exilius, folijs Lenticulæ, tenuibus, in ordinem utrinq; digestis, aduersis in se, ramulis acerbis, fusco colore splendentibus. Eadem quæ & Adianton præstare posse, constat.

BARBARI COROLL.

TRichomanes Adianti genus alterum, Calytrichi cognomine, breuius & nigrius, tenuissimis iuncis, radice minima, gustatu feruens. Primum uero genus Adiantum Polytrichon uocatum iuncos albos habet, & folia plura, maioraq; frutice quoq; maior est, ut prædiximus.

EX M. VERG. COMM.

SVspicari ex Trichomanis historia facile diligentioribus erit, quod pauloante dicebamus, credere nos in Adianto uitium esse, relictasq; a librarijs uoces, membrumue aliquod, quo ille Theophrasti exemplo totum Adiantum diuideret, Trichomanesq; hoc non illud Filici similia habere folia diceret. Huius enim, non illius iudice sensu similitudo ea est: ideoq; Pterion, quasi D Filiculam a quibusdam dici Diosc. ait. Pterin enim græci Filicem uocant: cui folia similia, pariterq; in ramulis nascentia hoc genus habet. Eupteron alij itidem dixerunt: quoniam pennatū folium eius sit, nec aliter q̄ in alis auium pennæ folia deinceps in eo sint. Eas omnes uoces imitati Romani, Capillarem, quę Trichomani responderet: Pinulam, quę Euptero: Filiculam, quę Pterio responderet dixerunt. Græci hoc genus a ui sua Trichomanes uocauerūt, q rara cute fluentem capillum explet, & subnasci facit. μανὸν enim ea gens rarum uocat.

¶ De Xanthio, & Lappa. CAP. CXXXIX.

ξάνθιον φάσγανον

XAnthion aliqui Phasganon, alij Antithesion, alij Chascanon, alij Choeradolethron, alij & hanc Aparinam nominant. Latini Lappā. Nascitur læto & pingui solo, & lacubus exiccatis, caule cubitali, anguloso, pingui, prodeuntibus ex eo crebris alis. Folia Atriplicis habet insecta, Nasturtium odore imitantia, fructum grandis Oliuæ modo rotundum, & ut Platani pilula spinosum, qui contactu uestibus adhærescit. Is ante collectus q̄ perfecte siccescat, tunditur, & fictili uase reconditur. Flauos autem facit capillos, si acetabuli instar tepida aqua madescat, mox caput nitro ante perfrictum illinatur. Alij in uino tundunt, & ita asseruant. Semen aptissime tumoribus imponitur.

BARBARI COROLL.

XAnthion, & Phasganion uocatur a Galeno & Paulo, Phasganon a Dioscoride, Philanthropos ab Aetio, nunc Lappa inuersa, & minor a nostris. Non uidetur quibusdam Xanthion ab Aparina superius descripta differre. Sed cur obsecro Dioscorides & Galenus & cæteri diuersas habuere duobus locis seorsum de ijs prodentes? Quid q in omnibus græcis exemplaribus, Aparina ex interuallo stellata pingitur quasi Rubia? Xanthium multo aliter ostenditur folio Atriplicis, uel ut quidam scribunt, etiam Solani.

A

EX M. VERG. COMM.

PLura Lapparum genera, folio, ſemine & natali ſolo diuerſa: obſeruatumq́; a nobis eſt, quę cumq́; hamatis uncis, aculeatiſq́;, & ueſtium tenacibus ſeminibus plantæ ſunt, in græcis & latinis eodem aliquando nomine indicari: in illis Aparines, in noſtris Lappæ. Quæ ueluti generis uox omnibus his eſt. Inter eas & Xanthion hæc eſt, numeratis ab hoc ſcriptore notis ſatis cognoſcenda: ſic dicta a græcis ὅτι ξανθὰσ τρίχασ ποιεῖ, id eſt, flauum capillum facit. Habet & alias appellatiões, ſed nobis parum certas, & ob id alijs relictas. Circa ruſticas domos, pingui ut hic ait, ſed frequentius humido ſolo naſcitur. Idq́; eſt quod hic ait, areſcẽtibus paludibus. Paludes enim appellat loca etiam, in quibus per hyemem aqua fuerit, æſtate uero aruerint. Omnium autem notarum quæ Xanthio huic a Dioſco. tribuuntur, nulla certior fructu eius eſt. Dico autem fructum Lappam, in qua ſemen eſt: quem figura grandis Oliuæ, & aculeatũ hic deſcribens, facillimam eius deprehenſionem fecit. Sed nihil frequentius præmonſtratis naſcitur locis.

¶ De Auena. CAP. CXL.

AEgilops aliquibus Sitoſpelos, alijs Siphon, alijs Bromos, Romanis Auena dicitur. Hærbula folia Tritici habens, ſed molliora, in ſummo capite ſemina bina, ternaue, rubra, quibus ariſtæ quaſi capillaceæ exeunt. Illita cum farina hærba ægilopijs medetur. Duricias diſcutit. Succus farinæ ammixtus, ſiccatur, & eorundem gratia reponitur.

αἰγίλωψ

BARBARI COROLL.

AEgilops necat hordeum: in quo maxime naſci amat. Feſtucago a Gaza dicitur. Plinius Auenam græcam uocauit. Hæc non niſi poſt annum, ex ſemine ſuo gignitur. Vere piloſum ei folium ut Lolio, non tamen ut illi pingue. Immitis aſpectu, ſolum emaciat. Radice, culmoq́; multiplici, melius in culto erumpit. Remedium, ut arua biennium quieſcant: tum plane luxuriantẽ eam admiſſum pecus obterat & conſumat.

The. li. 8. ca. 10
Pli. li. 21. ca. 27

B

EX M. VERG. COMM.

EQuiuoca in græcis ad Auenam cunctis notam & ubiq́; naſcentem frugem, & eam quam modo tractamus herbam Aegylopis appellatio, latinis aliquot, ut uidetur, præſertimq́; Plinio & poſterioribus græcis, miſcendi cauſa fuit, quæ alioquin ſeparanda, & in diuerſo genere conſtituenda fuerant. Idq́; non leui periculo uſus, & turpi rerum incertitudine factum eſt. Qui em̃ poterit pro Auena fruge modo cognoſci, quæ hoc capite a Dioſco. deſcribitur Aegylops, duobus, tribusue ſeminibus in ſummo rubentibus, & inter ea exeuntibus ariſtarum modo capillis, quæ ſecundo uolumine ab hoc ipſo ſcriptore Bromos dicta deſcriptaq́; eſt: pendentibus in ſummo paruulis ueluti locuſtis, duplici cruore diuaricatis, in quibus ſemen: quæ tota Auenæ frugis pictura, & pręſens imago eſt? Qui etiam poterit idem utriuſq́; uſus eſſe: cum huius ad oculorum fiſtulas, quas Aegylopas dicunt, præcipuus uſus tradatur: illius ad pultes, quæ tuſſientibus inſeruiant? Qui etiam poterit non imperitus medicæ materiæ haberi Paulus Aegineta, antiquus & medicinæ grauis autor, ſeorſum de utraq́; agens? Bromonq́; ſimilem Hordeo uiribus tradens, Aegylopẽ uero diſcutiendi uim habere? Pluraq́; alia, quæ longius repetenda modo non ſunt. Satis enim eſt, ut diuerſæ ſint, & conſtituantur plantæ Aegylops, & Bromos hiſtoria, & autoritate eius ſcriptoris intellexiſſe. Quemadmodum in hoc ipſo uidere facillimum eſt: qui inter fruges Auenam deſcribens, Bromon eam uocauit: inter herbas autem Aegylopa hoc loco numerans, diuerſam ab Auena herbam, nõ frugem deſcripſit. Qualis autem Auena inter fruges ſit, facile eſt ſecundo uolumine uolentibus cognoſcere: qualis autem Aegylops, hoc loco cognoſcenda erit: in cuius deſcriptione nihil eſt quod ad Auenam frugem pertineat. At Theophraſto Aegylops multis locis nulla alia q̃ Auena eſt: & quæ ab eo illi traduntur, frugi, nõ herbæ competere uidentur. Nolumus nunc nos in ambigua re tanq̃ de cõperta agere. Quæ enim de Aegylope ab eo octauo de hiſtoria & quinto de cauſis plantarum dicuntur, huiuſcemodi ſunt. ἀλλ' ἴδιον τοῦτο τοῦ βολβοῦ λέγεται, τὸ μὴ ἀπὸ πάντων βλαςάνειν ἅμα τῶν σπερμάτων, ἀλλὰ τοῦ μὲν αὐτοετέσ. τοῦ δὲ εἰσ νέωτα καθάπερ τὸν αἰγίλωπα φασὶ καὶ τὸν λωτόν. Quorum ſenſus eſt. Sed proprium hoc Bulbi eſt, non naſci ſimul ex totis ſeminibus, ſed alteram eius partem eodem, alteram ſequenti anno: qualem Aegylopem dicunt, & Lotum. Quod Plinius. 21. uolumine, capite. 17. reddidit. Mirum, Loton herbam & Aegylopa non niſi poſt annum e ſemine ſuo naſci: q̃d

C aliqui, rusticaq; pręsertim plebs Auenæ frugis proprium credunt esse. Idem Theophrastus quĩto de plantarum causis, cum ageret de pestibus & iniurijs frugum, ait, καὶ ὅσα δὴ συγγεννᾶται καθ' ἕκαστον σπέρμα οἷον αἶρα καὶ αἰγίλωψ ἐν πυροῖς καὶ κριθαῖς. Quod est. Et quæcunq; singulis seminibus connascuntur, ueluti Lolium & Aegylops in triticea & hordeacea segete. Qui locus a Plinio etiam libro decimooctauo, capite decimoseptimo his uerbis redditus est. Triticum simili modo æra, & hordeum festuca, quę uocatur Aegylops. Quam feliciter autem ab eo uersum id fuerit, poterunt uolentes collatis Theophrasti græcis uocibus cum latinis eius uidere. Nos illud monemus, festucam, non frugem Aegylopa a Plinio nunc Auenam dici: quę nihilominus paulo ante Auena ab eodem dicta fuerat. Videturq; uagus in græcorum Aegylope, nunc frugem, nunc herbam describere. Suspicetur merito aliquis etiam Aegylopa frugem Auenam esse, Galenum primo de alimentis dicentem audiens: in triticea & hordeacea fruge cum impedimento aliquo infeliciter egerit, in Lolium alterum, alterum in Aegylopem sæpe mutari: quod passim in re rustica & agrorum disciplina iactatur. His, multisq; alijs ueterũ scriptorum decretis & autoritatibus facile receptum est, Aegylopa inter fruges Auenam indicare. Nec nos in re, quę iam pridem tantopere inoleuit, contra niti decreuimus: & si non desint quibus probare id liceret. Sed quod pro Dioscoridis Auena & Aegylope dicimus, huiuscemodi est, Auenã frugem Bromon illi esse: traditumq; de ea iampridem secundo nolumine fuisse. Aegylopem uero herbam omnibus facile cognoscendam esse, si in naturæ contemplatione diligẽtiores fuerimus: & quas hic illi tribuit seminis in summo coliculo, numeri & coloris notas obseruauerimus. Cubitali fere altitudine coliculus ex folijs, quæ in summa radice sunt, exit Aegylops: pri mumq; florem in candido rubentem profert: mox cum defloruit, capillamenta potius q̃ aristas molles, procidu asq; mittit inter grana seminis prodeuntes, duo triaue ut hic ait, sed frequentius tria cum maturescunt rubẽtia: maiorum locustarum corneis oculis similia semina illa sunt: nec minus nitent: quocq; in punicis grana contactu hęrent, eodem & in capitulo Aegylopis semina illa. Nascitur D macro terreni genere, frequentissima in uineis. Inuenitur tamen & in triticea hordeaceaq; segete: quæ causa etiam fuit, ut eodem nomine & hæc, & Auena indicatæ fuerint. Inuenitur tamen & in triticea hordeaceaq; segete: quæ causa etiam fuit, ut eodem nomine & hæc, & Auena indicatæ fuerint. Plinius post ea quæ alijs locis dixerat, & ex Theophrasto uerterat uicesimo quĩto uolumine, capite. II. ex hoc scriptore totam his uerbis descripsit. Et Aegylopas sanat eodẽ nomine herba, quæ in hordeo nascitur tritici folio, semine contrito cum farina permixta, impositaq; uel succo. Exprimitur hic e caulibus folijsq; pręgnantibus, dempta spica, & in trimestri farina digeritur in pastillos. Et hæc de Aegylope obseruata a nobis in græcis & latinis sunt. Relinquimus autem cogitandum legentibus, an satis ad constituendam inter fruges Aegylopem Auenamq; existimandam Theophrasti de ea historia sit. Quod enim ad Plinium pertinet, manifeste deprehẽditur, frugem in Theophrasto Aegylopem existimasse: in Diosc. aũt herbã paulo ante a nobis descriptam. Non esse aũt Diosc. Aegylopa Auenã, historia eius aptissime indicat. Quę eñ in sũmo eius duo triaue grana rubẽtia, & inter grana illa exeuntes ueluti aristas habet, neq; sunt in Auena, neq; esse possunt. At in Diosc. legit̃, Bromõ dici, & a Romanis Auenã. Impitorũ additamẽta illa sunt, ab his huic scriptori adiecta, q̃ alterã illã Aegylopis significationẽ cum hac miscuerint, & ubiq; eandem esse crediderint; ꝓpterea, q̃ hic ait Tritici folio esse Aegylopem, & Theophrastus ea tradiderit quæ paulo ante longius dicta a nobis fuerunt.

¶ De Bromo Auenæ genere. CAP. CXLI.

βρῶμος

BRomos hærba quã aliqui Siphonion, alij Acrospelon uocãt, Auenæ similis est, exiccatoriã uim habens. Decoquit̃ cũ sua radice in aqua ad tertias, et iuri colato par modus mellis adijcit̃, rursus incoquit̃, dũ liq̃di mellis crassitudo fiat. Linteũ eo humore imbutũ, & naribus inditum, contra graueolentiam ulcerum efficax est. Aliq̃ tritam Alöen addunt, & eo modo utuntur. Cum siccis rosis cocta in uino, grauem oris halitum emendat.

BARBARI COROLL.

BRomos & hæc Auena est, syluestri fere habitu ut Aegilops. Nascitur inter uitia segetis, spicam ferens. Radice copiosa & multiplici, culmo sparsa. De hac & inter fruges, leguminaq; secundo libro diximus.

EX. M. VERG. COMM.

SI descripta hoc capite Bromos herba in frugũ genere Auena est, ut in Diosc. legitur bis, nec suo loco actum ab eo de ea fuerit: quod in scriptore hoc absurdum, & historia medicinaq; eius indignum, si in herbarum genere æquiuoca frugi est, non dissimulabo, ignorare me eam palam fateri. Barbarus in Corollario suo syluestris fere habitus hanc esse dixit, multoq; ante inter fruges secundo uolumine dixerat: illic de grano & semine, hic autem de herba tradi: discrimenq; obseruasse in prima eius nominis syllaba ait: quoniam nũc per, ο, nunc per, ω, scriberetur. Nos in ignota re, fidem penes autorem uolumus esse. Non tamen tacebimus, non legi hoc caput in antiquioribus & melioribus græcis. Nec qui nobis est uetustissimus latinus Diosc. hoc habet. Obseruauimusq; nos, eiusdem fidei, concordesq; in cunctis & hunc & illos esse magno argumento, nulla quondam in Diosco. fuisse quæ hoc capite leguntur. Nõ uerebimur & illud addere, si diligentius capitis huius phrasis expendatur, ab ingenio & usu uocum Diosco. longissime abesse uidebitur. Quinetiam Paulus Aegineta omnem ex hoc scriptore medicam materiã percurrens, unam tantum Bromon, & eam frugẽ numerauit. Ob quæ inclinat animus nobis, ut credamus adulterinum esse hoc caput, & a posteriore aliquo huic scriptori additum. Scio fore, ut audacior multis in censura hac uidear: & contra aliorum omnium placita, & codicum fidem petulantius de his censere: sed nihil timere nos persuadet studij huius nostri fides, & conscientia: quę sine aliorum criminatione, & rerum iactura, suspitionibus saltem (quoniam forte alia ratione non potest) prodesse conatur.

¶ De Glauce. CAP. CXLII.

A

GLaux Cytiso & Lenticulæ folijs similis, quę superne uirent, auersaq; candidiora spectantur. Ramuli a terra exiliunt quini seniue, tenues, ab radice dodrantem alti. Flores ceu Violæ albæ purpurei exeunt. Nascitur iuxta mare. Coquitur cum hordeacea farina, sale & oleo in sorbitione, ad reuocandam extincti lactis ubertatem.

γλαύξ

B

BARBARI COROLL.

GLaux olim Eugalacton ex facto uocabatur. Rami serpunt in terram. Est a quibus non Glaux, sed Glax, & Galax. ut a lacte nominata pronuncientur. Hac descriptione inuenitur herba in nostris littoribus, ad Medöacum omnino similis: nisi quod florem habet aureum, nõ purpureum.

Pli. li. 27. ca. 9.

EX M. VERG. COMM.

EVgalacton, a copia lactis quam facit, uocasse ueteres græcos Glaucem hanc testatus Plinius est, ijsdem, aut parum diuersis notis eam. 27. uolumine, capite. 9. describens. Nec alia figura nostræ ætatis herbarij eam ostendunt. Relictum in historia eius id tantum ab hoc scriptore est, q folia in ramulis deinceps disposita sunt bina: contrarijs pediculis, & exiguis interuallis pennata. Legebat in hoc capite corrupte κλῶνια δὲ ἀπὸ γῆς, &c. Quod est, ut cæteri interpretes uerterunt, Ramuli a terra. Id nos ueterum gręcorum fide adiuti, & rei necessitate admoniti, ἐπὶ γῆς, quod est, per terram, mutauimus. Fecimusq; id primum autore Plinio, q ait. Rami in terram serpunt: sed multo magis, q inconcinnum erat, bis idem dixisse: primum a terra, mox a radice ramos exire. Satis enim alterum est: nec differt dixisse a terra, & a radice aliquid surgere.

¶ De Polygala. CAP. CXLIII.

POlygala palmi altitudinem petit. Folijs Lenticulæ, gustu adstricto, quæ pota lactis abundantiam facit.

πολύγαλον

EX M. VERG. COMM.

POlygalon, & Polygala dicitur. In caule summo folia, ut diximus, Lenticulę, gustu astricto.

EX M. VERG. COMM.

QVam habet solam potestatem Polygalon herba, ipsum statim indicat nomen, in quo sola est multi lactis significatio. Breuissime & hanc Plinius eodem libro, sed capite duodecimo descripsit. Breuis herba ea est, singulari caule: in q bina folia deinceps figura Lentis, uerum maiora, paruis interuallis prodeunt. In summo ueluti spicatum foliosum cacumen est.

C

ὄσυρις

ℂ De Osyri. CAP. CXLIIII.

OSyris frutex est niger, lentus, ramulos ferens tenues, & in his folia quaterna, quina senaue, ceu Lini, nigra in initio, dein colore mutato rubescentia. Decoctum eius potum iuuat arquatos.

BARBARI COROLL.

OSyris, & Osyrias, ramulos habet nigros, & folia item nigra Plinio. Semen quoq; primo nigrum, post rubescens, cognita mulieribus Smegmate, quod a Galeno, & Paulo, & Aetio Cacorema, siue a pupulis, Corema dici putant.

EX M. VERG. COMM.

LAxandi iecur in medicina uires habere Osyrim, ueteres græcorum medici testati solū sunt: in reliquo uitæ usu mulieribus cognitam herbam dixerunt, quæ ad exterendam leuigandamq; cutem ea utebātur. Nominis causam & originem nos ignoramus. Nec scimus unde ex Aegypto, in qua gente priuatim Osyris, non contemnendum tunc numen, colebatur, ad herbā transierit. Ostendunt hanc etiam herbarij, modo uera Osyris ea sit: intelligiturq; facile quæ hic ait, folia a principio nigra, mutato deinde colore rubere maturitate, & quasi siccitate eum contrahere colorem: quoniam superiora cōtinue nigro colore uirent, inferiora autem quasi humore destituta rubente colore illo uidentur.

σμῖλαξ

ℂ De aspera Smilace. CAP. CXLV

SMilax aspera ab alijs Epatitis, alijs Lycanthemon, alijs Cynosbaton, alijs Aniceton, alijs Heliophyton, alijs Anatolicon, alijs Dyticon, alijs Helide, Aegyptijs Lyiste, Romanis Mergina, Ethruscis Radia appellatur. Folia habet Periclimeni, sarmenra tenuia, multa, Rubi modo, aut Paliuri aculeata. Arbores scandit, se conuoluens eis. Fert racemos exiles, qui maturi rubescunt, gustumq; leniter mordent. Nascitur in palustribus et asperis, radice dura crassaq;. Folia, et acini & ante & post epoti, uenenorum antidota sunt. Tradunt, si infantibus nuper in lucem æditis, quid ex his tritum propinetur, nulla postmodum uenena nocitura.

D

BARBARI COROLL.

Theo. lib. 3. de planta. hi. cap. 16.

SMilax trachea, hoc est, aspera, Milax a Galeno dicit̄, ut a Smilace ꝑ Taxo differat. Ergo Smilax Hederę genus est, Cilicia cognomine. importata eñ ex ea terra est in Gręciā, folio in acumē piñato qdē, sed & in angulū depſſo, nec tñ anguloso, hederaceo, paruo, & ubi pediculo adalligat̄ fere madido, mediū callū spinæ mō tenuē habente: staminaq; non porrecta ex eo, ut in cæteris folijs, sed circa eū cōacta in orbē, ab annexu pediculi, ex q̄ & iulus quidā gracilis, & cōuolutus pampini mō emittit̄, flore candido, Liliū olente, fructu Solani, aut Melothri, aut etiamnū Labruscæ, racemis ut Hederę pendentibus, aut Vuæ potius. q̄m ab eodē limite pediculi acinorū exeant: acinis colos ruber, cōplexis nucleos binos, maioribus ternos, minimis singulos. Nigri sunt nuclei, atq; duri. Peculiare habent racemi, ꝙ latera cauliū sepiūt, ꝙq; unus omniū grādissimus propendet sum̄o caule: ut in Rhamno, atq; Rubo. Flore huius coronarij utunt̄, quanq; syluestri, ut & spinæ acutæ. Hactenus Theophrasti de Smilace sententia. Plinius, Folia inqt Smilacis & Hederę in coronamentū se dedere. Smilacē hāc, & Autophorō, & asperam cognominari uideo penes eū. Coronā ex ea factā impari foliorum numero capitis doloribus mederi. Quidā inqt duo gña Smilacis dixere. Alterum im̄ortalitati proximū, in conuallibus opacis scandentem arbores, comantibus acinorum corymbis, contra uenenata omnia efficacissimis. Huius lignum ad aures leuem sonū reddere. Alterū genus culta amare, & in ijs gigni, nullius effectus, ut mox dicetur. Infausta Smilax omnibus sacris, & coronis, q̄m sit lugubris: uirgine eius nominis, ꝑpter amorē iuuenis Croci, mutata in hunc fruticem. Id uulgus ignorās, plerūq; festa sua polluit, Hederā existimando, sicut in poetis, aut Libero patre, aut Sileno, q omnino nescit qbus coronet̄. E Smilace Codicilli quoq; fiūt. Plurima hęc in ipsis Tēpe uiret, saxa opꝰes cōspicuo nitore, oculos tenēs, ut Helianus inqt. Quāq; de Smilace quę Dolichos sit, uideri po-

A

test Helianus dixisse. Est autẽ Dolichos, quam Plinius Siliquam syluestrem uocauit, id quod tribus Auctoris eius locis inter se collatis, autumo. Vnus est libro eius. 18. Siliqua inquit omnis dira adhærendo. Alius. 17. & circa inquit. Tempe Thessalica, quæ Polypodion uocatur, & quæ Dolichos. Tertius libro. 31. Circa Thessalica inquit Tempe mirũ Siliqua syluestris amplecti radicibus fontem eum dicitur, semper florens purpura. Vitruuius tamen hanc, quæ circa Thessalica Tempe nascitur, non herbam, sed arborem intelligit. In Thessalia inquit fons est profluens, ex quo nec pecus ullum gustat, nec beluarũ genus ullum propius accedit: ad quem fontem proxime est arbor, florens purpureo colore.

EX M. VERG. COMM.

TRactata in Croco fabulosa Smilacis historia a nobis est. Fueruntq́ tunc ex antiquis aliq́s scriptoribus repetita, quæ in Plinij & Nasonis lectione nouisse pro Smilace hac oẽs oporteret. Eo labore nunc, & ut poëta ait, fasce leuati, nec habentes quod illi aliud adijciamus, omnia em̃ ex Theophrasto, & Plinio Barbarus in Corollario suo coaceruauit, breuiores in cõmentatione eius erimus. Præsertim nascente ubiq́ inter stirpes, & in sepibus Smilace, cunctisq́ ob eam caussam noto sarmentoso frutice. Cuius flos candidus est, & egregie odoratus. Quæ duæ eius notæ in Dioscoride non leguntur, in deprehendenda stirpe non minus tot alijs ab eo numeratis necessariæ: quæ aut forte in hoc scriptore perierunt, aut in uulgari stirpe neglectæ ab eo fuerunt. Nihil pro cognoscenda Smilace certius Theophrasti historia est, quam multis toto opere locis, sed longissime ad finem tertij de planta. histo. uoluminis tractauit.

¶ De læui Smilace. CAP. CXLVI.

σμίλαξ λεία

LAeuis Smilacis folia Hederæ similitudinem habent, molliora, læuiora, tenuiora. Huius sarmenta nullis horrent spinis. Conuoluitur arboribus ut prior. Fructum parit Lupini modo nigrum, exiguum, floribus in cacumine perpetuis, multis, rotundis. Hac Smilace quadam topiariorum arte tentoria contra æstus molestiam factitantur. Folia per autumnũ decidua. Semine cum Doricnio poto, ternis singulorum obolis, uaria & tumultuosa in somnis obseruari traduntur.

B.

BARBARI COROLL.

SMilax, siue Milax lia, hoc est, leuis. Diuersa est ab ea, ut præmonui, quæ Smilax Cepea, hoc est, hortensiana dicitur: de qua & alio loco demonstratum est. Leuem Plinius amare culta, & in ijs gigni scribit: sed nullius effectus esse. Galenus similes eam uires habere prædicat, quas aspera.

EX M. VERG. COMM.

QVatuor in scriptore hoc, & in reliquis græcis Smilacis genera numerantur. Verum duo hæc primo, per se, & uere Smilaces dicunt̃. Quæ em̃ secundo uolumine a Dioscoride tradita & hortensis dicta ab eo & ab alijs est, ex eadem ui uestiendi sepes murosq́, & ut hic ait, scenas faciendi, in censum & nomẽ harũ uenit. Licetq́ hederaceo folio illa etiã describatur, fructu tamẽ & semine penitus diuerso est. Hæc em̃ Lupinis, illa Fœnogreco comparat̃. Preterea in censu medicæ materiæ, quæ a Paulo Aegineta sexto sui operis uolumine tractat̃, quatuor eodẽ nomine Smilaces numerãtur. Aspera hæc, & sine aculeis altera: quas Galeni exemplo Milaces, non Smilaces & ipse uocat: quemadmodũ in Croco nos etiã diximus. Tertiã hortensem illã, cuius fructus lobia, id est, siliquas uocari, & hic, & ille ait. Quartã postremo Taxũ arborem: quã aliqui per, y, discriminis caussa scribi uoluerũt. De qua dictũ a nobis hoc ipso uolumine fuit: totaq́ Smilacũ omniũ in antiquis græcis historia hæc est. Nec contra codicũ omnium fidem, ueterũq́ medicorũ auctoritatẽ nouare aliquid nos audemus. Non tamẽ credimus, legentibus fore inutile, monere eos, dubitasse nos, & adhuc animo pendere: hortensem illã, lenemq́ & sine aculeis eandẽ hanc esse, & pro una duas in hoc scriptore legi. Vtimurq́ ad hanc dubitationẽ his coniecturis. Vtraq́ hederaceo folio describit̃. Illa graciles caules & clauiculas, q̃bus propinquis fruticibus se implicet: hæc uiticulas eiusdẽ rei significatione habere dicit̃. Illa multo incremẽto auget̃, eousq́, ut scænas & tabernacula faciat: idẽ & hæc facere tradit̃. Illa semen habet δυσόνειρον, id est, insomniosum: hæc ἐνύπνια πολλὰ καὶ τὰ ταραχώδη, id est, multa & tumultuosa insomnia facere dicit̃. His nos coniecturis & obseruationibus moniti, dubitauimus eandẽ esse, & pro una duas numerari. Sed tãti apud nos merito est ueterũ medicorũ auctoritas,

C ut eos sequi potius ꝙ solus importune sapere uoluerim: presertim uocante Plinio aliquot locis hortensem illã grecorum exẽplo Siliquã. Dico autẽ græcorꝫ exemplo, quoniã illi discernentes eam ab alijs, Smilacẽ quidem proponũt: sed statim addũt, cuius fructus Siliqua uocaẽ. Verisimileqꝫ est, hortensem illã in Smilacũ nomen, ut diximus, sola similitudine transisse. Et hæc pro Smilace omni satis dicta hactenus sint: meminerintqꝫ legentes, quã nos modo tractamus, frequentiorem esse, & in usu coronarũ quondam ob floris speciem & odorem fuisse.

De Rusco. CAP. CXVII.

μυρσίνη

SYLVESTRIS Myrtus aliquibus, Græcis Myrtacanta, alijs Hieromyrton, alijs Oxymyrsine, alijs Myacantha, alijs Agonon, alijs Scincos, alijs Mintha, alijs Catangelos, alijs Anangelos, alijs Acæron, alijs Oneron, alijs Cnicem, alijs Lychene alijs Chamæpitys, alijs Chamæmyrte, Beotis Gyrenia, Magis Herculis genitura, Latinis Ruscum appellatur. Foliũ fert Myrti, latius, in formã lanceę mucronatũ. Baccæ per maturitatem rubescunt, rotundæ, a medio folio dependentes, osseo intus nucleo. Cubitales ramuli ab radice exeunt, uitiliũ modo lenti, fractu contumaces, foliosi. Radice Graminis simili, acerba, & subamara. Folia & baccæ in uino potæ, urinã cient. Menses pellũt. Vesicæ calculos frangũt. Stillicidio urinæ medentur. Dolores capitis sanant, & regiũ morbum. In asperis & præcipitibus locis enascitur. Decoctum radicis in uino potũ, eosdem præbet effectus. Cauliculi recentes asparagorũ uice, in cibo sumuntur. Amari autem sunt, sed urinam mouent.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 9.

MYrtus syluestris, differt a satiua, baccis rubentibus, breuitateqꝫ, ideo & Chamæmyrsine uocatur. Eadem & Oxymyrsine, atqꝫ Ruscus, siue Bruscus uulgo: sed corrupte. Inter herbas sponte nascentes, idoneas cibo numerat, & ex qua fiunt ruri scopæ. Ruscum inquit Verrius apud Festũ, amplius paulo herba est, exilius uirgulto, fructibus non dissimile Iunco. Huius colore mulieres uti solitas, Cato meminit. Hanc & Acoron idẽ Plinius, sed Dioscorides Acæron uocari scribit. Scio fructũ huius Cubebas Maurice uocatas credi: quod ꝙ uerum sit, diligenter animaduerti cupio, p̃sertim ab ijs dissentiens qui hoc affirmant. Galenus certe id quod Cubebas medici appellant, ipse Carpesiũ uocauit, duorũ generum. Ponticum, & Laertium, a montibus Pamphyliæ: ubi frequens est ita dictũ. Inueniri hoc & in Sida copiosum tradit: oppidũ id est Pamphyliæ. Naturam, & effectum ei reddit, quales ipsi Phu: gustum quoqꝫ similẽ, tenuioris etiãnum, hoc est, subtilioris substantiæ: propterea & plus uirium in eo esse purgandis, & exterendis intestinis, quæ sint occlusa: non tamẽ par uirtute penetrandi Casiæ, nedum Cinnamomo, etiamsi Quinto inquit ita uidebatur. Vrinam cit, & renes calculis laborantes liberat: quo argumento Mauri syluestris Myrti baccas Carpesium, & Cubebas esse putauerunt: præcipue, cum nec Dioscorides Carpesium, nec Galenus Myrtum syluestrem usquã nominent. Est autẽ odoratum semen Carpesiũ, hoc est, Cubeba. Fœtent syluestris Myrti baccæ, dum recẽtes sunt: ossea in ijs duricia. In Carpesio nihil tale. Superuacuũ existimo, in re confessa quidem, sed a nobis primũ comperta, longiorẽ moram ducere. Illud in transcursu dixerim. Carpesium si ore contineatur, claram uocem facere pronunciantibus: ob id Bernardus Iustinianus, homo in primis doctus, & eloquens, nunqꝫ sine hoc semine concionabatur. Sed & illam dotem prædicant: maiorẽ in coitu uoluptatẽ sentiri ab ijs, qui habeant id in ore: quasi non satis sit in ea titillatione mens cõmota, nisi doceamur, quemadmodũ nos Venus adminiculatior, & uiolentior transuersos auferat. Paulus, & Carpesiam uocauit quãdoqꝫ. Nam Opocarpasum, hoc est, lac e Carpaso, siue Carpatho, ut Dioscorides appellat, siue Carpasia, interim, & Carpesia, ut Paulus, ex eodem sit genere, an diuersum non constat. Illud certum est, inter delibutoria uenena poni eum succum, libro huius operis supremo. Est & Carpasium lini genus: quod ut Pausanias ait, solum ex omnibus igni non corripitur.

EX M. VERG. COMM.

RVscum nouisse omnibus facilẽ erit, tam certas in scriptore hoc eius notas ruri inter sepes

&rupes obseruantibus. Potuit cuspidatus magis quam spinosus frutex in usu medicinæ aliquo & sanitatis quondam, ut hic ait, fuisse. Nunc in nullo honore est. Aliquibus locis tamē scopæ ad purganda pauimēta ex eo fiunt. Pueri etiā rubentes baccas ex folijs eius decerpentes, ceu cora lijs per ludū se illis ornāt. Rustica postremo plebs in carnario suspendit: tueturq; eo a murū iniurijs pernas, & casei sui fiscellas, neq; em̄ acuminata in cuspidē foliorū eius cacumina, penetra re anīalia illa audent. Quā ob causam Myacanthā. i. Murinā spinam dictā fuisse etiā credimus. Ethruria certe modo non aliunde facto noīe appellat. Theophrastus etiam præter hæc lib. 3. de plantanrum historia κετρομύῤῥινον, id est, cuspidatam Myrtum uocauit.

A

De Lauro Alexandrina. CAP. CXLVIII.

Laurus Alexandrina, quā aliqui Idæam, alij Danaēn, alij Hypoglotton, alij Zaliam, alij Stephanen, alij Daphnon, alij Samothracicen, alij Methrion, alij Hypoglossion uocant. Folio est maiore quam Rusci, molliore, & candidiore, semine inter folia rubro, Ciceris magnitudine. Ramos spargit in terra, dodrantales, interdum longiores. Radice syluestri Myrto simili, molliore, odorata. Inuenitur in montosis. Difficiles partus accelerat, radice pota sex drachmarum pondere in uino dulci. Et stillicidio urinæ auxiliatur. Sed sanguinem extrahit.

δάφνη ἀλεξανδρεια
ἰδάια
δανάη
ὑπόγλωττον

BARBARI COROLL.

Laurus Alexandrina, Carpophyllos quoq; dicitur, quoniam super dorsum folij fructificat. Propria nascitur circa Idam: unde cognomen Ideæ. Plurima & circa Heracleam Ponti. Frutex topiarij, & coronarij est operis.

EX M. VERG. COMM.

B

Habet Laurus Alexandrina integrę quantitatis folio supernatum a superiore parte paulo supra longitudinis dimidium minus aliud folium, quod ueluti monstrum aliquod in eo super nascitur & uiuit, eiusdem excæpta magnitudine per totum figuræ. Neq; ab re hic utrunq; hoc folium Rusci folijs comparauit: acuminata enim sunt: solaq; ut hic ait, magnitudine, mollicieq; & candore differunt. Habet præterea Alexandrina Laurus hæc aliud, quod Rusco simile sit. ἐπιφυλλόκαρπος enim ut Theophrastus ait, id est, in folijs contra aliarum stirpium naturā fructum fert. Quod hic breuius indicauit, dicens. κάρπος δὲ ἐν μέσοις. &c. Nosq; uertimus, fructum fert in medijs folijs. In quo animaduertendum est, fructum ferre Alexandrinam hanc Laurum, in medio quidem folio, quemadmodum & Ruscus: non tamen simpliciter ut ille, sed in geniculo alterius eius folij, quod nos maiori folio supernasci diximus. Illic enim hæret fructus: eamq; ob caussam potuit hic scriptor ἐν μέσοις dicens, non media folia, sed inter folia medium nasci fructum testari. Quemadmodum Theophrastus libro primo de plantarum historia his uerbis indicauit. καὶ ἔνια καρποφόρα μεταξὺ περιειληφότα τὸν καρπόν, ὥσπερ ἡ ἀλεξανδρεία δάφνη. Quod est, Sunt & folia quædam fructum ferentia, & inter se fructum amplexa, qualis Alexandrina Laurus est. Inter se fructum amplexa ait, paucis quod dicimus manifeste indicans. Esse autem Alexandrinam Laurum ἐπιφυλλόκαρπον, id est, in folijs ferre fructum, pluribus locis testatur Theophrastus idem: præsertimq; tertio de plantarum historia uolumine. Idæa Laurus etiam dicta hæc, ab Ida monte est, quo loco speciosior & copiosior forte nascitur. Stephanon itidem, id est, coronam, quod pro Lauro ad coronas forte uterentur. Credimusq; nos, Alexandrinam Laurum dictam, quod Alexander uictor ea usus fuerit: & si Plinius Daphnoidi id tribuat. Sciendum illud etiā, inueniri aliquādo in ea simplicia folia, quæ supernatū alterum illud minus foliū non habent. Sed sterilia ea sunt. Manifesto argumento, superna sci alterū illud folium fructus causa. Hypoglotton, & Hypoglossidion uocari a quibusdā eandem hic ait. Idē monuit & Plinius. Factūq; id nomen a lingua est: nec aliud significat, quam quod sub lingua habetur, aut huiuscemodi quodpiam. In quo non facile persuaserit mihi aliquis, a similitudine humanæ linguæ dictam fuisse. Acuminato enim mucrone folia eius sunt: a qua figura longe humana lingua abest. Quo fit ut credamus, potuisse quondam sic dici, quoniam ad siccandam linguæ nimiam humiditatem in pueris forte uterentur. Est enim illi acri-

C monia, & calefaciendi uis. Id tamen in antiquis hactenus inuentum a nobis non est. Verumtamen scimus, Insubres, aliasq; gentes aliquas in balbutientibus pueris uti ea: iuberiq; sub lingua habere, mares duplex eius folium & fœcũdum, simplex uero & sterile illud fœminas. Verumtamen ut diximus, in græcis nullum eius usus habemus auctorem.

De Daphnoide. CAP. CXLIX.

δαφνοειδές

DAphnoides Alypo simile, flos ut Nymphææ, cuius medium nuci Cypressi non dissimile, in quo semen. Aliqui Chamædaphnen, alij Peplion, alij Eupetalon uocant. Cubiti altitudine fruticat, ramis flexilibus, multis inde sursum uersus foliosis. Cortex supra modum uiscosus ramos uestit. Folia Lauri, graciliora, & molliora, fractu contumacia, quorum gustatu os & fauces incenduntur. Flores candidi, bacca cum ematuruit, magna, radix inutilis. Nascitur in montosis. Pituitas extrahit folium recens, uel aridum in potu. Menses ciet & uomitus. Caput inanit commanducatum. Sternutamenta mouet. Baccæ quindecim potæ aluum resoluunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 24. ca. 15.

DAphnoides & ipsa Laurus est syluestris, baccis e nigro ruffis, sed alij eam Pelasgon. Alij Cephalon, siue Stephanon Alexandri uocant. Herbarij nostri Laureolam, & hanc & sequentem. Folia huius crassiora Plinio q̃ Laurus, graciliora Dioscoridi. Nec illud prætcribo, Dioscoridis mihi uerba non uideri, quibus dicitur, Alypo similẽ hanc herbam esse floribus Nymphææ. Inuenio & qui Alypoides hanc uocent.

EX M. VERG. COMM.

D NOn Laurum, sed Lauri formã & spẽm: neq; eam toto corpore, uerũ in folijs & fructu tantum habentẽ herbam Græci Daphnoides dixerunt. Plinius præter nomina quæ in Dioscoride leguntur, Stephanon, id est, coronã Alexandri uocari etiã dixit. Nostræ ætatis peritiores herbarij, hanc priuatim Laureolam uocant: ostenduntq; Laurinis folijs surgentẽ a terra, surculosum fruticem, cõfertis, coaceruatisq; sub folijs seminibus, quæ laurinarum baccarum figura sunt, nigris ut hic etiã ait, in maturitate. Florem uidere non licuit. Eamq; ob caussam nihil pro comperto de eo testamur: sed respondentibus naturæ cæteris notis, uerisimile est, responsuros etiã & flores. In quibus damnauimus nos, & explosimus quod a capitis principio statim legebatur, Alypo simile Daphnoides, & florem Nympheæ habere: & quod sequit̃, in medio floris esse cono simile quiddã, in quo semen: quoniã non responderent Daphnoidis historiæ, & nullibi in antiquissimis græcis & latinis ea legerent̃: & paulo post de flore eius legitimo loco ageretur. Nasci multum Daphnoides hoc Theophrastus in Arcadia testatus est. Numeraturq; ab eo inter ea quæ præcipuam purgandi uim habent. Quod hic etiã indicat, monens per aluũ pituitas ducere, uomitiones ciere, mensesq;, & commanducatum pituitas oris purgare: quinetiam sternutamenta facere: quæ omnia eiusdem potestatis sunt.

De Chamædaphne. CAP. CL.

χαμαιδάφνη

CHamædaphnen aliqui & hanc Alexandrinam appellarunt, alij Daphniten, alij Hydragogon, Romani Laureolam, alij Lactaginem, Galli Vsubim. Virgas emittit cubitales singulari ramulo constantes, rectas, tenues, læues, folia Lauri similitudine, læuiora multo, ac uiridiora, semen rotundum, rubens, annexum folijs. Illinuntur capitis doloribus trita folia. Stomachi ardores mulcent. Ad sedanda tormina cum uino bibuntur. Potus cum uino succus, menses & urinam ciet. Idem facit pesso appositus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 27.

CHamædaphne folio tenui, eadẽ quibusdã & Vincaperuinca est, herba Topiaria, semper uirens, in modũ lineæ folijs geniculatim circũdata, ueteribus inopiã florũ supplere solita, cuius

& comedunt asparagi. Porro mihi alia uidetur esse Vincaperuinca, quam Chamædaphne: quod Vinca peruinca non attollitur, sed serpit, ac se in modum lineæ, ut prædixi, porrigit, flore in purpurā ceruleo: Chamædaphne assurgit in cubitalem altitudinē, ut Dioscorides, & Plinius confirmāt. Potest tamen etiā Chamædaphne dici Vincaperuinca, id quod & Plinio placet: Sed ut testatum sit tamē, aliud, nō idem oīno genus esse. Alioquin & medicinæ quoque nōnihil uariant. Hydropicis, & auribus, & aluinis prodesse Vincaperuinca dicitur, Chamædaphne capitis doloribus, urinæ, mensibus ciendis, ardoribus stomachi, torminibus.

A

VERG.

HVmilis & terrestris Laurus Chamædaphne est, sola foliorū similitudine græcorum adoptione in nomē Lauri & honorē adscita: topiaria herba, si Plinio credimus, & a latinis herbarijs sua ætate Vincaperuinca appellata. Quæ si ea est quam Ethruria nunc Vincam herbā uocat, qua defunctæ uirgines in gente nostra ad sepulturam coronatæ efferuntur: & qua familiæ apud nos aliquæ, gentili iure suo, primū ingredientem urbem Archiepiscopum coronatæ, ad portā excipiunt, stipantque, & per urbem comitantur, cognitu facillima est: in hortis passim nascens, tenuissimis uiticulis potius per terram serpens quam uirgis, ut Dioscorides ait, a terra se extollens: folijsque oleaginis magis quam laurinis similibus. Verum a Dioscoridis Chamædaphnes historia longe ea differt, ob eas quas paulo ante numerauimus, & plerasque alias notas, quas uolentibus obseruasse facillimū erit. Meminit Theophrastus Chamædaphnes ad extremū tertij de plantarum historia uolumen: sed tam breuiter, ut nihil possit ab eo aliud intelligi, quam ferre Chamædaphnem fructum folijs adnatum: quod a nostræ ætatis Vinca longissime abest. Ea etiam in nullo ciborū usu modo est, quod ueteres græcorum medici in Chamædaphne fuisse quondam testantur. Siquidem Paulus Aegineta in sexto de ea agens ait, ἃ καὶ ἐσθίεται. Quod est. Hæc etiā comeditur. Præterea libro primo quo capite docet de omniū olerum asparagis, cum longius de pluribus egisset, subiecit, παραπλησίως δὲ καὶ ὁ τῆς χαμαιδάφνης ἀσπάραγος, id est, Nutrit similiter etiam & Chamædaphnes asparagus. His nos indicijs, auctoribusque persuademur, non esse Chamædaphnem Ethruriæ Vincam herbā. Et nihilominus quæ a Plinio Vincaperuinca. 21. uolumine, capite undecimo describitur, nostræ gentis Vincæ satis respondet. Siquidem Vincamperuincam ait semper uirere in modum lineæ, folijs geniculatim circumdatam, topiariam herbam, & inopiam florum aliquando supplere. Quæ omnia nostræ huic competunt: in Chamædaphne autem inueniri nequeunt. Quærendum itaque, qualis Chamædaphne sit, folio Lauri, cubitalibus uirgis, fructu rotundo rubenteque, & folijs adnato, cuius asparagus in ciborum usu esse possit.

B

¶ De albo Veratro. CAP. CLI.

ἐλλέβορον

ELleborum album aliqui Ascida uocant, alij Atomon, alij Pignato xarin, Magi sanguinem Herculis, alij Polyidos, alij Anaphyston, Aegyptij Somphiam, alij Oure, Latini Veratrum album, Galli Laginum, aliqui Anepsa. Fert folia Plantaginis, aut Betæ syluestris similia, sed breuiora, & nigriora, rubescentia, caulem cauum, quadrantalem, tunicis conuolutum cum arescere cœpit. Radicibus nititur multis, tenuibus, ab oblongo capite exeuntibus, Cæparum modo fibratis. Nascitur in montibus & asperis. Radices messibus colligendæ. Optimū habetur candidum, friabile, carnosum, modice extentū, nec tamen Iunci modo mucronatum, quod frangēdo puluerem emittit, & tenuem habet medullā, gustu non admodū feruens, neque saliuā subinde ciens. Huiusce modi aūt strangulat. Primatū Cyrenaicum tenet. Galaticum aūt & Cappadocicum, candidiora, & puluere quodam obsita, celerius strangulatus mouent. Vomitione autem uarios extrahit humores. Collyrijs ammiscetur, quæ caliginem oculorum discutiunt. Partus impositum necat. Menses pellit. Sternutamenta excitat. Mures interficit, cum melle & polenta subactū. Absumit carnes, si coquat una. Datur per se ieiunis, & cum Se-

C

ſama, aut ptiſanæ ſucco, aut halicæ, aut lentis cremore, cum aqua mulſa, aut pulte, aut quauis alia ſorbitione. Cogitur cum pane, & ita inaſſatur. Præparatio corporum, ac uictus ratio diligẽter tradita eſt, cum ab his qui de medica eius potione ſcriptitarunt, tum maxime a Philonide Siculo Ennenſi, cui nunc aſſentimur. Quippe longum nimis eſſet in hac præſertim æditione, de materia, ſimul medicam uiuendi rationem exponere. Dant nonnulli in pulte, aut halicæ ſorbitione, aut paucum antea cibum dari præcipientes, ſtatim Veratrum offerunt, ijs præſertim, quibus nulla ſtrangulationis ſuſpicio imminet, ſi nulla ualetudo corpus infirmat. Siquidem dum hæc ita contingunt, deiectio nihil periculi minatur, quod non intempeſtiue medicamentũ corporibus offeratur. Vomitiones concitant ſubditæ ex eo balani, cum aceto.

BARBARI COROLL.

Theoph. li. 9. cap. 10. 11.

ELleborũ candidũ, hoc eſt, Veratrũ, frigidis gaudet. In Anticyra cõmodiſſime purgari fructu eius, q̃d Seſamæ habet ſimilitudinẽ, Theophraſtus tradidit. Sed hoc Seſamoides uocatur. Coturnicibus ſemen Ellebori gratiſſimũ, ſcribit Ariſtoteles: quã ob cauſam antiqui eas damnauere menſis, nunc quæruntur. Nigrũ a candido radice tantũ differre arbitrantur plæriq;. Alij etiã folijs, quę candidũ continuo radici annexa, et humi ſparſa habeat, caule ferulaceo, breuioreq; q̃ Albuci. Plurimũ naſcitur in Oeta monte, & optimũ uno eius loco circa Pyrã. Secũdus locus Pontico. Tertius Heleatico: q̃d in uitibus gigni ferunt. Quartus Parnaſio, q̃d adulterant Etolico, ex uicino. Sunt qui & Maſſeleoticũ inter hæc laudent. Albũ cum ſuccidiť, caput aggrauat. Ideoq; celeriter effodi præcipiť, & Alliũ præſumi, & uinũ ſorberi: q̃d Dioſcorides & in nigro ſeruat. Leguntur aũt tenuiſſimæ radices, breuesq;: ac uelut decurtatæ etiã hæ. Nam ſumma, quæ eſt craſſiſſima, Cepis ſimilis, canibus tantũ purgandis idonea eſt. Veteres radicẽ, corticẽq; carnoſiſſimũ eligebãt: quo tenuior eximereť medulla. hanc humidis ſpongijs opertã, turgeſcentẽq;, in longitudinẽ findebant, deinde fila in umbra ſiccabant, ijs utentes: nũc ramulos a radice ſua grauiſſimi corticis ita dantes. Incidiť forficulis Elleborũ, & cribratur. Cortex remanet. Hoc ſubmoto, medulla cadit. Albũ optimũ, & quod celerrime mouet ſternutamẽta. Sed multo terribilius q̃ nigrũ. Durare uim utriuſq; triginta annis putant. Necantur albo muſcæ trito, & cum lacte ſparſo. Galli ſagittas in uenatu tingũt Elleboro, circũciſiſq; uulneribus teneriorem ſentiri carnẽ pręedicant. Herophilus, Elleborum fortiſſimo duci æquabat. Concitatis em̃ intus oĩbus, ipſum imprimis exire. Ideo errauiſſe antiquos, parcius id pręebendo, cum celerius erumperet, q̃d largius daretur. Reddi poſt quatuor fere horas incipit, totũ opus ſeptenis abſoluitur. Nigrum equi, boues, ſuesq; cauent, cum impune candido ueſcantur.

Pli. li. 25. ca. 5.

D

EX M. VERG. COMM.

QVibus hactenus nihil auditum de Veratro fuerit, pigeatq; Plinium & Theophraſtum legiſſe, paratus cunctis Barbarus erit, collectis, & in Corollarium ſuũ reuocatis, omnibus antiquorũ de Veratro obſeruationibus & dictis. Etſi tam nota medicinæ res modo ſit, ut nulla noua cõmentatione indigeat. Rarum ubiq; naſcitur Veratrum: aliquot locis tamen abundat: nec difficile cognitu eſt: diſcrimen coloris in radice præſertim.

¶ De Veratro nigro. CAP. CLII.

ἐλλέβορος μέλας

ELleborum nigrum, aliqui Melampodion uocant, alij Ecſtomon, alij Polyrrhyſon, alij Protion, alij Melanorrhyzon, alij Cyiraniõ, Magi Zomarition, Aegyptij Iſæam, alij Elaphine, alij Cemeleg, Latini Veratrum nigrum, alij Saraca, Daci prodiorna. Appellatur Melampodion, quoniam caprarum paſtor nomine Melampus, furẽtes in ſe Prœti filias, primus purgaſſe, & ſanaſſe fertur. Folia ei uiridia, Platani ſimilia, minora, folijs Sphondylij proxima, ſubaſpera, pluribus diuiſuris inciſa:

caulis asper, flores purpurei, racematim cohærentes, semen Cnici, quod in Anticyra Sesamoides uocant. Quo deiectiones moliuntur. Radicibus cohęret nigris, tenuibus, a capitulo Cæpæ simili confibratis. Quarum est usus. In collibus, asperis, & sitientibus locis enascitur. Optimū est quod ex quibusdā petitur terris, ut ex Anticyra. Nigrum inibi probatissimum gignitur. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu, feruensq́ʒ. Cuiusmodi est Elicone, Parnaso, & Aetolia natum. Attamen Eliconium præcellit. Veratrum nigrum purgat uentrem. Detrahit bilem, pituitasq́ʒ, datum per se, aut cum scāmonia, & tribus obolis, siue drachma salis. Decoquitur cum lente & iusculis, quæ purgationis causa sumptitantur. Prodest morbis comitialibus, melancholicis, insanientibus, articularijs doloribus & resolutis. Menses inditum trahit. Partus necat. Purgat fistulas impositum, & tertio die detractum. Item cōtra grauitatem auditus in aurem demittitur, ibiq́ʒ in alterum, aut etiam tertium diem esse sinitur. Scabiem sanat, illitum cum thure, aut cęra & pice, & cedrino oleo. Vitiliginibus, lepris, impetiginibus ex aceto medetur. Dentium dolorem collutione mitigat. Erodentibus medicamentis commiscetur. Hydropicorum uentri utilissime imponitur, factum ex eo farina hordeacea, & uino cataplasma. Consitum proxime radices uitium, uinum purgandi facultate donat. Huius resparsu domos expiari arbitrātur. Quare inter fodiendum stantes, Apollinem, Aesculapiumq́ʒ precantur: ac uitant Aquilę uolatus. Aduolare enim non sine periculo tradunt. Namq́ʒ si auis effossionem Ellebori conspexerit, moriturum qui succidit, augurium est. Celeriter effodiatur oportet. Quoniam odore caput aggrauat. Quapropter ad id arcendum fossuri, Allium pręsumere, & uinum bibere consueuerūt. Nulli ita noxæ opportuni reddunt̃. Veratri albi mō emedullat̃.

A

B

BARBARI COROLL.

Elleborum nigrum sunt qui Ectomon Melampodion uocent. Hippocrates certe haud aliter fere q̃ Ectomon appellat Veratrum ipsum, præcipueq́ʒ nigrum. Porro Melampodion idcirco dicitur, quia Melampodem inuentorem habeat: quem alij diuinationis peritum, alij pastorem fuisse tradunt: & furentes Prœti filias Elegē, & Celænen dato caprarum lacte, quas Elleboro purgatas animaduertisset, sanasse in Arcadia, prope fontē Clitorium. Caulis ei similis cādido. Folia, ut Theophrastus quodam loco tradit, etiam Laurinis similia. Vbiq́ʒ prouenit. Religiose hoc colligitur. Nam & gladio circumscribit, & ad ortū spectat q eruit, precat̃, ut id liceat sibi concedentibus Dijs facere. Verattū & nigrū, & candidū ex Anticyra cōmendant scriptores, & poetæ. Anticyra uero hæc in Locride, siue Phocide sita est, ut scribunt Pausanias & Strabo. Nam & aliubi legit̃ Anticyra, hoc est sinu Maliaco, & prope montem Oetam: ubi Elleborū quidem pręstantissimum, sed in Phocidis Anticyra melius paratur admistione, ut inqt Strabo, Sesamoidis, de quo statim dicemus. Propterea in Phocidis Anticyram, non in Oetæam Elleborum poturi secedebant.

Pli. li. 25. ca. 5.
The. li. 9. ca. 10 & 11.

Strabo. lib. 9.

EX M. VERG. COMM.

QVæ in extremo capite fabulosa, & ad augendam rei admirationem potius q̃ medicinæ aut historiæ Veratri necessaria a Diosc. referuntur, omnia ex Theophrasti. 9. de plantarum historia uolumine, paucis mutatis repetita sunt. Et si ab eo ἐπίθετα, id est, adiecta, & ob id falsa uideri omnia hæc dicantur. Longiores in opere hoc nostro, præsertimq́ʒ in re nota eri-

C mus, si ex eo scriptore cõmentationibus his nostris addere ea uoluerimus. Satis sit græcarum literarum peritis locum in Theophrasto signasse: ignaris uero Plinium lib. 25. capite quinto audire, eadem illa omnia ijsdem fere uerbis narrantem. Quæ licet plura, nec penitus eadem huic scriptori uideantur, non ideo tamen ex uarietate uitium suspicari oportebit. Aliter eñ hic herbariam, quã illi fabulosam historiam docet.

De Sesamoide magno. CAP. CLIII.

σησαμοειδὲς

SEsamoides magnum, aliqui Sesamiten, alij Sesamin, alij Lycoscytalion, alij Anticyricon appellant, quoniam in Anticyra albo Veratro in purgationibus misceatur. Simile est Senetioni, aut Rutæ, longo folio, flore candido, radice gracili, ignaua, gustu amaro, cætera Sesamæ simile. Ventrem purgat. Datur tritum ad bilis pituitæque deiectiones, quãtum tribus digitis capitur, addito Veratri albi sesquiobolo ex aqua mulsa.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 22. ca. 25

SEsamoides maius, a similitudine nomen accipit. Hoc nascitur in Anticyra, nec alibi, quod inuenerim. Hoc & Elleborum a Theophrasto dicitur: ut in candido notauimus.

EX. M VERG. COMM.

SEsamoidi quemadmodum uox, & præter uocem hic ipse scriptor, Pliniusq; testatur, nomẽ Sesami similitudo fecit. Neq; enim Sesamoides aliud, quã quod Sesami speciem & figurã habet significat. Pliniusq; Sesamoides a similitudine nomen accepisse ait: & hic σπέρμα ὅμοιον σησάμῳ, id est, semen Sesamo simile habere. Duorum generum prӕter Diosc. autore eodem Plinio, & in græcis Paulo Aegineta, planta hæc est. Siquidem Plinius cum primum descripsisset genus libro. 22. cap. 25. subiecit statim. Est etiamnum aliud Sesamoides. &c. Paulus uero Aegineta colore candido alterum indicans, suas illi uires assignauit: mox alterum maius appellans Veratrum passim uocari ait. Nec dubitandum, tam certa ueterum scriptorum testimonia sunt, duo Sesamoides esse. Vtq; hoc constat, sic contra parum certum est, sint ne eorũ in colore, an in magnitudine discrimina. Antiquissimi græcorum codices, quos uidere licuit, colore discernunt: uocantq; prius hoc μέλαν, id est, nigrum, posterius λευκόν, id est, cãdidum. Qui uero passim circumferuntur, a magnitudine & breuitate notas & discrimina eorum ostendunt, μέγα καὶ μικρόν, id est, magnum & paruum appellantes. Paulus Aegineta alterum λευκόν, id est, candidum: alterum μέγα id est, grande & maius uocat. Contrariorum tamen ratio exigebat, ut si candido colore alterum signaretur, nigro alterum e diuerso indicaretur: quemadmodum in quantitate factũ in alijs codicibus est: in quibus grande primũ, mox breue Sesamoides describitur. Pendemusq; nos in ea re animo: tam facilis & lubricus lapsus in græcis est, unius tantum literæ mutatiõe ex nigro ad magnum: et ediuerso. μέλαν nigrum, μέγα grande græcis significat. Receptoq; in primo Sesamoide semel huiuscemodi uitio, facilis in secundo error fuit. Potuitq; hoc & in Diosco. & in Paulo Aegineta pariter fieri. Egre enim persuademur, proposito candido, non reddẽdum illi fuisse nigrum. Et si recipienda a colore discrimina hæc fuerint, ratiocinari tunc oportebit, qua parte colores illi in alterutro Sesamoide inueniendi sint. Quod difficillimum erit. Ob eam causam inclinat animus nobis in alteram partem: probamusq;, ex magnitudine magis quã ex colore in Sesamoide sumi discrimina. Duplicem enim colorem illum, Veratri exemplo tributum Sesamoidi fuisse ex eo opinamur: quod quemadmodum duplex Veratrum est, candidũ. s. & nigrũ, ꝓmiscueq; Sesamoides Veratrũ, & Veratrũ Sesamoides, ob eã quã mox dicemus causam, quondam diceretur: sic etiam ab imperitis rei, creditũ fuerit, candidum & nigrũ oportere Sesamoides dici: Non quatenus diuersa a Veratro herba Sesamoides est, sed quod illi ob promiscuum ex usu nomen eadem esse credebatur. Fuisseq; usum Sesamoidis in purgationibus Veratro coniunctum, indicant fere omnes. Hic primum dicens. οἱ δὲ ἐν ἀντικύρᾳ ἐλλέβορον καλοῦσι διὰ τὸ μίγνυσθαι ἐν ταῖς καθάρσεσι τῷ λευκῷ ἐλλεβόρῳ. Quod est. Qui autem Anticyram incolunt, Elleborum Sesamoides, quod in purgationibus candido Elleboro misceatur, appellãt. Idẽ testatus & Plinius est li. 25. cap. 5. In Anticyra insula tutissime sumitur: quoniam ut diximus, Sesamoides admiscent. Testatus & Strabo. 9. suæ geographic uolumine, in descriptione Thessaliæ, priuatimq; Anticyræ, quo loco sic de Elleboro agit. Postea Anticyra, quo nomine & alia est ad sinum latens Maleacum & Oetam montem. Illhic mitem Elleborum nasci ferunt. Hic aũt opti-

D

me preparatur. Quo circa frequentes huc aduenæ confluunt, purgationis & curationis gratia. Etenim in Laconica pharmacum nasci quoddam Sesamorum semini perquam simile, cui permixtum preparant ceterum Elleborum. Paulus Aegineta tamen certiorem eius rei causam in .6. attulit. Cuius uerba hęc sunt. σησαμοειδὲς τὸ μέγα ὅπερ καὶ ἀντικυρὸς ἐλλέβορος ὠνόμασε διὰ τὸ ὁμοίως ἐλλεβόρῳ καθαίρειν αὐτοῦ τὸ σπέρμα. Quod est. Sesamoides maius, quod palam Elleborus nominatur: quia semen eius pariter Elleboro purgat. Ex his ratiocinari facile est, diuersam a Veratro Sesamoides herbam esse: & quia misceretur illi in purgationibus, aut easdem habet uires, Elleborum creditam a multis fuisse: ideoque nigri & candidi, utriusque Veratri modo discrimina ab imperitis inuenisse: sui generis tamen herbam, & quia Sesamo simili semine sit, Sesamoides appellatam.

¶ De Sesamoide paruo. CAP. CLIIII.

σησαμοειδὲς μικρόν

SEsamoides paruum, aliqui Coronion, alij Sesamon syluestre uocant. Cauliculi ei sunt dodrantales, folia Coronopi, minora, hirsutiora, & in cauliculorum cacumine capitula florum pene purpureorum, medio eorum albo. Semen Sesamę fuluum, amarum, radix tenuis. Detrahit bilem, pituitasque semen ex aqua mulsa potum dimidio acetabulo. Illitum ex aqua, tumores ac tubercula discutit. Nascitur in asperis.

ARBARI COROLL.

SEsamoides minus, folio minore quam Sesami. Nascitur in glareosis. Hoc & Sesamoides candidum, a Galeno dicitur.

EX M. VERG. COMM.

SVperest pro Sesamoide dicendum quod superiore capite imprudenter relictum a nobis est. Nasci Sesamoides in Anticyra. Ideoque ut hic, & Plinius dixerunt Anticyricon uocari. Quæ etiam causa fuit, ut in rei æstimatione miscerentur ab imperitis Veratrum, & Sesamoides: quoniam idem natale solum haberent. In quo uidendum diligentius erit, quoniam duæ Anticyræ quondam fuerunt: altera Phocidis urbs, altera in Maleaco sinu insula, utrobi Sesamoides hoc nascatur. Ex antiquis enim scriptoribus plures ad purgationes Veratro faciendas insulam magis laudauerunt in Maleaco sinu, quam in Phocide urbem. Alij in Phocidis Anticyra tutius sumi Veratrum dixerunt: quoniam Sesamoides hoc illi admisceretur: manifesto argumento, in hac, non illa Anticyra nasci Sesamoides. Animaduertendum & illud, miscere Plinium utriusque Sesamoidis historiam & medicinam: & quæ alterius sunt, alteri tribuere. Quod nominis similitudo, & æquiuoca eorum appellatio uidetur fecisse. Locus est .22. uolumine, capite .25. In cuius rei indicatione locus in eo scriptore corruptus adhuc est, granum Sesamæ dari dicens in uino dulci, ad detractiones quantum trinis digitis capiatur. Sesamoidis enim, non Sesamæ legendum autore Dioscoride illic est: a quo cuncta illa Plinius accæpta latinis reddidit. Poterunt uolentes utriusque scriptoris dicta inter se conferre.

¶ De syluestri Cucumere. CAP. CLV.

σίκυς ἄγριος

SYLVESTREM Cucumin, aliqui Elaterion uocant, alij Grynon, alij Balin, alij Syncrisin, alij Bubalion, alij Scopion, alij Pherombron, alij Peucedanon, alij Notion, Romani Ancetum, alij Agrestem, Pœni Cusimezar. Fructu solo distat a satiuo Cucumere, longe minorem pariens fructum, oblongis glandibus non dissimilem. Folia atque sarmenta satiui refert, radice candida, magna. Nascitur in sabuletis, & prope domicilia, frutice in totum amaro. Instillatus foliorum succus, aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix, ueterem tumorem discutit. Imposita cum resina terebinthina, tubercula rumpit. Ischadicis infunditur. Podagras discutit, decocta ex aceto & illita. Eius decocto dentes in dolore colluuntur. Aridæ farina impetiginem, lepras, & uitiligines abstergit. Nigris cicatricibus colorem reddit. Et in facie

C maculas expurgat. Radicis succus sesquioboli pondere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, præsertim in hydropicis. Deiectiones autem citra stomachi iniuriam mouet. Radicis selibra, præsertim in uini Libyci hemina conteritur, danturq; ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abunde deprimi cernatur.

BARBARI COROLL.

DE Cucumere syluestri, siue anguino, & erratico dictũ in satiuo est. Illud hoc loco meminerimus, Balidem a quibusdam uocari, ut inquit Dioscorides, anguinum Cucumerem. Ego Balin, & Balidem lego dici florem quendam, & alio nomine Ballithum: qui mortuos uitæ restituat: ut & de Arione fabulantur. Photionem habeo grammaticum, qui hoc affirmet post Pliniũ, demonstratam a dracone, qui ea herba catulum sibi occisum reddidit saluti. Cucumerem syluestrem Bubaliõ quoq; dici, autores sunt Dioscorides, & Hippocrates. Est ubi Caprificum ita dici legas: errore nato, ꝙ Caprificus agria, Hyce appelletur. Sluestris uero Cucumis Agriosicys. Alius q̊q; flos habetur, Bellis nomine, pratensis, & candidus, & quadãtenus rubẽs, aduersus strumas efficax: ut Plinio uidet̃. Sit aũt Bellis idẽ, ꝗ & Bellius, siue Bellio, & ipse flos pratensis, quem Plinius ꝗnquagenis ꝗnis barbulis pastillicantibus Coronatum scribit, animaduertẽdũ puto. Quanq; em̃ luteus uidet̃ a Plinio describi Bellio, uolumine primo, &.20. Bellis uero cãdidus sexto & uigesimo, non tñ ita in omnibus Plinianis codicibus luteũ eũ esse legimus. Quidã luteũ ei semen, nõ ipsum florẽ audiũt: & Paralysin uulgo dictã interp̃tant̃: ꝗ & primus ueris flos, & Margarita cognominatur: & hyeme q̊q; tota nascit̃, ex occidente, ut ꝗdã existimant, in Italiã conuectus. Quinquagenas tñ ei ternas, non ꝗnas barbulas inuenio. Laudat̃ ad paralysin, a quo & nomen: itẽq; ad podagras, & Ischiada. Paralysi uocatæ florem habet similẽ, paucioribus tm̃ barbulis. Flos, qui qm̃ a lõginquo conspicuus est, Paradelos uulgo dicitur: folio em̃ nõ

D admodũ diuerso: nisi ꝙ serratũ est huic, non Paralysi. Sunt ꝗ Buphthalmõ, & Bouis oculũ appellent. nam ꝗ Antipatrẽ uulgo dictũ rent̃ eũ esse, liꝗdo fallunt̃: cũ sit Antipater surculosus, & flore luteo, quasi Cunilaginis minore. Folia Roris marini latiora, minusq; longa: Christophorianã, & Oculũ Consulis nõnulli uocant. Huius illa ꝓprietas, ꝙ flores post nascentes altius tollunt̃, q̃ prius nati. De cuius rei argumento uideri posset aliꝗbus, hanc herbã esse quam Plinius Impiã nocari tradit. Herba inꝗt Impia uocatur ĩcana, Roris marini aspectu, thyrsi mõ uestita, et capitata. Inde alij ramuli assurgunt, sua capitula gerẽtes. Ob id Impiã appellauere: qm̃ liberi supra parentem extollant̃. Alij potius ita appellatã, ꝙ nullũ animal eã attingat, existimauere. Hęc inquit inter duos lapides trita feruet, p̃cipuo aduersus anginas succo. Nec tentari unq̃ eo morbo qui gustauerint: itaque & suibus dari. Quæque medicamentũ id noluerint haurire, eo morbo interire. Sunt qui & in auiũ nidis inseri aliquid ex ea putent: atq; ita non strangulari pullos auidius deuorantes. Hæc Plinius. Cæterũ quanq̃ similitudo in ea proprietate sit, multa sunt inter utrãq; discrimina. Primum, ꝙ Impia, incana est herba: Antipater non est. Alterum, ꝙ trita non feruet. Tertium, ꝙ nec capitula, nec thyrsos gerit, sed flores dumtaxat.

De Elaterio. CAP. CLVI.

ἐλατήριον

E Fructu huiusce Cucumeris, fit medicamentum quod Elaterium uocatur, ad hunc modum. Decerpti Cucumeres, qui tacti protinus exiliunt, seruantur nocte una. Postridie imposito supra craterem rariore cribro, utrisq; manibus præhensi, sigillatim supino cultro sursum uersus aciem habente finduntur, atq; per cribrum humor in subiectũ uas exprimitur. Simulq; carnosum quod hæsit cribro, quo facilius excidat eliditur, quod ita pressum est, residere sinitur, atq; in uicinam peluim demittitur. Coaceruata autem in cribro segmina, dulci aqua perfunduntur, & denuo pressa, abijciũtur. Humor in pelui agitatur, & linteo opertus, soli exponitur. Dumq; steterit, tota supernatans aqua, cum humore concreto effunditur. Hoc uero identidem fieri solet, donec ex-

istens aqua liquescat: qua stillatim exhausta sedimentum mortario suscipitur, & conterendo cogitur in pastillos. Sunt qui ad hauriendam ꝓtinus succi abundantiam, cribratos cineres humi inspargãt, & mediũ cauãtes, triplicatum linteũ obtendant, per q̃d Elateriũ cum sua humiditate diffundũt, siccatũq;, in pila ut dictũ est, cõterũt. Aliq ꝓ dulci aqua marinam perfundẽtes, ita eluũt. Alij in nouissima lotiõe, mulsam aquã respergunt. Elateriũ optimũ esse constat lęue, nõ põderosum, cũ cãdore leniter humectũ, gustu amarissimum, quodq; lucernarũ luminibus obiectum, facile flagret. Porraceum tamen, scabrumq;, si turbidum spectetur, atq; erui cinerisq; plenum sit, graue & uitiosum esse solet. Nec desunt qui Cucumis succo amylum immisceant, ut candorem ipsum & lęuitatem imitentur. A bimatu ad decennium deiectionibus utile est. Integer modus obolus est, minimus semiobolus, pueris chalci duo. Siquidem copiosius, periculum adfert. Bilem ac pituitam alterutra parte extrahit. Optima suspiriosis est purgatio. Quod si in animo sit deiectionem moliri, adiecto salis duplo, & stibij, quod colorare sufficiat, ex aqua erui magnitudine catapotia dato: postea cyathus unus aquæ tepidæ sorbeatur. Ad citandas tamen uomitiones, aqua diluens Elaterium, subiectas linguæ partes penitissime pinna oblinito. Quod si quisq; difficilius euomat, oleo, aut unguento irino resoluito. Somnum inhibeto. Porro his qui eximie uacuantur, continue uinum & oleum dari conuenit. Etenim uomendo restituuntur. Quod si uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomacchum densando corroborant, offerenda sunt. Ciet Elaterium menses. Partus enecat in pesso subditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infusum. Diuturnis capitis doloribus liberat. Efficax anginarum unguentum est, cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

A

B

BARBARI COROLL.

ELaterium, Theodorus Agitatorium conuertit. Nullum medicamentum longiore æuo durat. Ducentum enim años uim eius pollere Theophrastus asserit. Melius, quo uetustius usq; ad quinquagesimum. Lucernas adhibitum extinguit. hoc enim ueri probatio est: si prius q̃ restinguat, scintillare sursum, ac deorsum cogat. Pallidum pręstantius, ac leuiter amarum. Huius causa maturius secatur. Alioquin semen exilit, oculorum etiam periculo. Harũdine ueteres incidebant. Tradũt hoc succo tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Ad hunc succum Cucumis Anguinus autumno carpitur.

Pli. li. 20. ca. 1.

¶ De Satiuo Cucumere. CAP. CLVII.

SAtiui Cucumeris trita radix, & drachmæ unius pondere pota in hydromelite, uomitus ciet. Si quis facile secundum cœnam uomere uelit, binis obolis sit contentus.

¶ De Staphide agria. CAP. CLVIII.

STaphida agriam, alij Triphyllon, alij Stesion, alij Astaphida, alij Phthiroctonon, alij Phthirion, alij Apanthropon, alij Polyides, alij Pseudopathes, alij Arsenoten, Aegyptij Ibesaceden, Romani hærbã

σταφὶς ἀγρία

C

Pedicularíam uocant. Folia habet Labruscę, diuisa, et cauliculos rectos, molles, nigrosq;. Fert florem Glasti, & folliculos uirides, similes Ciceri, & in his nucleum triangulum, scabrum, ex nigro subfuluescentem, intus album, gustu acrem. Grana quina denaue, si trita in aqua mulsa dētur, crassum humorem per uomitum purgant. Sed qui hauserunt, ambulare debent. Prudenter tamen attendere oportet, & aquam mulsam potui dare. Quoniam pericula strangulationis inferunt, & fauces adurunt. Trita, & ex oleo illita, phthiriasi prodest. Item prurigini et psoris. Cit plurimā pituitā cōmanducata. Decocta in aceto, dentiū dolori colluto ore subuenit. Rheumatismum gingiuarū sistit. Vlcera oris manantia, cum melle sanat. Vrentibus malagmatis imponitur.

BARBARI COROLL.

Plí. li. 23. ca. 2.

Staphis, siue Astaphis agria hæc est, quę Pituitaria quoq; dicitur. Cornelius Celsus uuam Taminiam intelligit falso. Maturescit enim semen huius cum uindemia, nigrescitq;: cum Taminiæ acini rubescant, & in apricis nascatur: & Ampelos agria sit, non Staphis agria. Hæc nō nisi ī opacis. Paulus Galenū secutus, duplex genus facit Staphidis, Satiuū, et Syluestre: ut Satiuum sit, quā nos Vuam passam uocamus, qnto uolumine reddendā. Astaphin, qui Attice loquuntur, Ostaphin uocabant: sicut Ominthā pro Mintha, siue Mētha: & Ostacū ꝓ Astaco. Est aūt Astacus is, quem nos Gāmarum quoq; dicimus. Porro est locus in Aetio ubi legas, Stephanida agriā mendose, ut suspicor, pro Staphide agria: qm̄ ad uitia, psorasq; capitis cōmendat eā. Nisi quis Stephanida putet esse, quam a nostris Coroneolam uocari diximus, hoc est, Cynosbaton: utiq; si & hæc, ut Rubi manantibus in capite præsidio esse potest.

VERG.

D

Qvam gręci agrian Staphida, syluestrē passam Vuā sua uoce intelligētes dixerūt, Romani Taminā uuā, Pedicularē herbā, Pituitariāq; uocauerūt. Etsi Plinius contra Celsum aliā a gręcorꝝ Staphidagria Taminiam latinorꝝ uuā esse testatus bis fuerit. Est sane gręcis Staphis, & ut Atheniēses dicere cōsueuerāt Astaphis passa Vua. Ex cuius similitudine hęc syluestri tn̄ habitu ab ea discreta est. Vocarūtq; latini Pituitariā, Pedicularēq; ex uirib. quas habet. Feruore em̄ suo cōmanducata multā pituitā trahit: & erūpentibus e corpore pediculis, ex oleo inūcta aduersat̄. Quinetiā, ut Plinius ait, in aceto decocta, etiā uestes eo tedio liberat. Facilis cognitu herba, tā certis notis a Dios. describit̄: parūq; a gręca uoce deflexa appellatiōe, gēs nostra adhuc eā indicat. Folia habet plerūq; septē, aliqn̄ tn̄ pluribus, nōnunq; etiā paucioríb. incisuris diuisa. Vtebant̄ ea ueteres gręcorꝝ medici int̄ alia in his q Venerē exercere nō ualerēt, ex adipe, cui uuæ huius admixtū semē fuisset, genitalia inungi iubētes. Vtebant̄ & in purgādo capite, cōmandacandā dantes: eaq; ratiōe pituitas eius partis ꝑ os trahentes. efficacissimę em̄ acrimoniæ est. Plinius, quēadmodū p̄monstrauimus, falso Taminiā uuā. 23. uolum. ca. 2. his uerbis uocari ait. Astaphis agria, siue Staphis, quā aliq uuā Taminiā uocāt falso. Suū em̄ genus habet. &c. Idē. 26. ca. 14. Taminię uuę uires describēs, quę Staphidagrię sūt palā illi tribuit. Verba eius sūt. Itē Phthiriasi, qua Sylla dictator cōsumptus est. Nascunt̄ q̄q; in sanguine ipso hominis animalia, exesura corpus. Resistit̄ uuę Taminię succo, aut Veratri cū oleo perūctis corporibus. Taminia qdem in aceto decocta, etiā uestes eo tedio liberat: quę oīa ex ui Staphidagriæ huius dicta sunt: qua pediculos enecantē, & Pedicularē dici in Dios. legit̄. Monere legentes hoc tm̄ uoluimus, ut inuenisse & ipsi conent̄, an de eadē uua Taminia a Plinio duob. locis diuerse traditū fuerit. Cur aūt Staphida potius. i. passam Vuā, q̄ Staphylē. i. simplicit̄ uuā ueteres gręci dixerint, folliculorū figura fecit: qui rugosam uuam magis q̄ integros uuarum acinos referunt. Ob quā causam & Plinius ait, folliculos magis q̄ acinos eam ferre.

De Thapsia. CAP. CLIX.

θαψία

Thapsiā aliqui Hypopion uocant, aliꝫ Pancranon, aliꝫ Scammonion, aliꝫ Thelyterin, Romani Ferulaginem, aliꝫ Ferulam syluestrem, Pœni Bœden. Nomen ideo accæpit, quod in Thapso eiusdē nominis insula, primū inuenta sit. Tota uero natura Ferulæ similis est,

graciliore caule, folijs Fœniculi, umbella Anethi in cacumine a singulis surculis erumpente, flore luteo. Semen quale Ferulæ, latum, sed aliquanto minus, radix nigra, intus candida, longa, acris, crassiore libro uestita. Lactis extrahendi ratio hæc est. Facto in ambitu scrobe, cortices inciduntur, aut radix in fornicis speciem excauata, cooperitur quo merus succus confluat. Oportet illuc sequenti die se conferre, & congestum succum extrahere. Tunditur etiam radix in pila, & succus organo per quallum expressus, fictili crasso insolatur. Aliqui folium una terunt. Sed inualidior huiuscemodi succus. Hoc autem interest. Quoniam qui ab radice manauit grauius olet, & humidus permanet. E folijs autē extractus exiccatur, atq; teredinū iniuriam sentit. Qui succū colligit, stare debet nō obuersus uento, cum dies apricus est, & a flatu silet. Quoniam ob uaporis acrimoniam facies uehementer intumescit, nudaq; corpora inuadunt pustulæ. Ob id prius liquido cærato, & adstringente, nudas partes illinunt, & ita muniti accedunt. Tam cortex radicis, q̃ succus, purgandi uim habent. Lacteus succus in aqua mulsa potus, utrinq; bilem extrahit. Radicis modus quaterni oboli, cum tribus seminis Anethi drachmis, succi terni oboli, lactis obolus unus. Quod eo amplius assumitur, periculosum est. Huiusmodi purgatio conuenit suspiriosis, & diuturnis laterum doloribus, reiectionibusq;. Datur in cibis, aut obsonio, quibus difficile sit uomere. Tam radix, q̃ succus, omniū maxime quæ pares cū eis uires adepta sunt, uim habent transconcretiuam, ubi ex imo aliquid euocandū est, aut meatuum laxitas alio transferenda est. Vnde succus illitione, & radix recens affrictu, alopecias explent. Radix, succusq; cum æquis ceræ thurisq; portionibus, sugillata liuoresq; tollunt. Sed non plus binis horis dimittantur. Locus deinde aqua maris calida foueatur. Vitia cutis in facie emendat, cum melle illitus. Lepras tollit. Tubercula discutit, perunctus cum sulphure. Succus in diuturnis pulmonū, laterum, pedum, articulorūq; ualetudinibus utiliter illinitur. Valet ad integendam colis glandem, ijs qui natura, non circūcisione curti sunt. Tumorem enim excitat, qui pinguium fotu emollitus, in pene iacturam resarcit.

A

B

T. BARBARI COROLL.

THapsiæ liquor expressus, efficacior q̃ semen. In Africa uehementissima hæc est. Semen Ferulæ, Thapsiam aliqui uolebant esse falso. Suum enim genus est inani caule, nec excedente baculi longitudinem. Thapsia ob humoris abundantiam opus suum, ut Galenus auctor est, sero perficit. Facile corrumpitur. In Theocrito poëta Thapsos legitur, genus herbæ, tingendis lanis utile: qua & capillus flauescat. Hanc & Xylon Scythicon, hoc est, lignum Scythicum, a Sappho dici putant, uulgo Chrysoxylon. Diuersum porro, an idem sit Thapsos quod Thapsia, iudicandum relinquo. In Aristotelis tertio Rhetorico. Hypopion, sunt e Græcis, qui pro Thapsia, uel alia herba capiant rubente. Nos pro sugillatione uertimus.

Pli. li. 19. ca. 9.

EX M. VERG. COMM.

COgnomines diuersis locis Thapsi urbes, insulæ, Chersonesiq; aliquot Thapsiæ huic quā modo tractamus ab earū aliqua primo quondā sic appellatæ, diuersos natales & diuersas bonitates laudis fecisse uidentur, Nicander in Theriacis suis ex Sicilia Thapsiam in primis contra

C uenata laudauit. νῦν δ' ἄνυτοι, ἐπίμικτα νόσων ἀλκτήρια λέξω, θρινακίην μὲν ῥίζαν ἑλεῖν γυίαλθέα θάψου μίξας &c. Quod est. Nunc age, composita te malorum remedia docebo. Trinacriam sumito Thapsi radicem, quæ corpori medetur, &c. Plinius contra. 13. uolumine, capite. 22. Thapsiam in Africa uehementissimã esse ait. Hic scriptor, quẽ plures alij secuti sunt, in Thapso insula primũ inuentã fuisse ait: nec bonitatis, maiorisq; in ea efficaciæ discrimina aliqua numerauit. Ex eo fit, ut credamus primã Thapsiæ inuentionẽ Thapso, quæ una ex Sporadibus insulis est, deberi: & in ea herbario Crateiæ, qui primos illic plantam, & eius uires obseruasse dictus est: potuisseq; alios ex alijs locis eam potius laudare, q̃ natale solum Africam, Siciliamue, aut alia loca illi assignare. Hanc ueteres Græci Hypopion uocarunt: ancipiti (nisi uitium in Theophrasto sit) & rei, & nominis significatione. Pro qua intelligendum est, significare græcis Hypopion, cui in ultima syllaba, i, non, y, sit, sanguinis ex ictu suctuue, aut iniuria aliqua alia, in quampiam corporis partem concursum, integraq; cute in eo loco cessantem, & q extra uenas sit, quasi mortuum. Auditaq; Hypopij huius uoce, nihil aliud Græci intelligunt, q̃ cessante sanguine nigrescentem cutem. Nec dubium est his mederi Thapsiam: & ab eo remedio nomen id factum illi esse. Siquidem hic ait, ὑπώπια τε ἄρει καὶ πελιώματα. Quod est. Hypopia & liuores delet. Et Plinius rem augens, eodem libro & capite ait. Nero Cæsar claritatẽ ei dedit initio Imperij, nocturnis grassationibus uerberatã faciem illinens sibi cum thure cæraq;: & sequẽti die contra famã cutem syncerã circumferens. Solus Theophrastus libro. 9. de plantarũ historia aliter Hypopia quibus ea medetur intellexisse creditur. Verba eius sunt. ἡ δὲ τῆς θαψίας ἐμετική. ἐὰν δέ τις κατάσχῃ καθαίρει καὶ ἄνω καὶ κάτω, δύναται δὲ καὶ τὰ πελιώματα ἐξαίρειν. ὑπώπια δὲ ποιεῖ, ἀλλὰ ἔκλευκα. Quorum sensus est. Thapsiæ aũt uomitoria uis est. Quod si quis eam retinuerit, per inferna pariter & superna purgat. Facit & Hypopia, uerũtamen candida. Ex his (nisi uitiũ in eo scriptore sit) maculas quæ in cute albicãt, Hypopia intellexisse oportet. Neq; enĩ significare aliud potest, q̃d dicit, Facit & Hypopia, uerũtamen cãdida. Estq; hoc q̃d paulo ante diximus ancipiti, id est, ad utrãq; partem significatione Hypopion uocari Thaspiã potuisse. Et si recipiendũ in Theophrasto id est, ad aliã Thapsiæ naturã referenda res erit, ad pallorẽ scilicet a quo Thapsinus color in Phocione a Plutarcho dictus est. Et a Theocrito in Pharmaceutria, καί μευ χρὼς μὲν ὁμοῖος ἐγίνετο πολλάκι θάψῳ. Quod est. Et corpus meũ Thapso simile factũ est: nulla alia q̃ palloris significa-

D tione, qui color Thapsia fiebat. Consueuerãtq; ueteres, ad excusandã ualitudinem corporisq; morbos, non aliter, nec alio euẽtu q̃ cymino Thapsia se inungere. Potuitq; Theophrastus Hypopia candida pallores Thapsia factos indicare. Quod legentibus significasse satis sit. Et si sciamus Theocriti interpretes, & alios græcorũ scriptores Thapson Chrysoxylon, id est, aurei coloris lignũ, non herbã hanc interp̃tari solitos. Scãmoniũ uocari ab aliquibus Thapsiam in Dioscoride legiť. Verũtamen nõ potuit ad Thapsiam Scãmoniũ, nisi ex pari in purgãdo ui trahi. Romani ex totius plantæ similitudine, quoniã ut Plinius ait, Thapsia sine dubio Ferula est, ferulaginẽ & syluestrẽ Ferulã eam uocauerũt. Fœniculi folia habere eã Theophrastus dixit: uerũ tñ latiora: caulẽ ferulaceũ, radicẽ candidã, liquorẽ eius efficaciorẽ esse, per superna pariter & inferna purgare. Seminis nullũ esse usum. Nasciq; Thapsiam alibi quidẽ, sed in Attica. Non uesci ea indigenas pecudes: peregrinas aũt uesci ea q̃dẽ, sed aut perire, aut diarrhia uexari. Barbarus in colligẽdo Thapsiæ liquore, quorundã codicũ, quos & nos uidimus, fidẽ secutus, q̃d in Dioscoride passim & uerius legiť, ἀναιρεῦσι τὸν συλλεγέντα ὀπὸν uertit, succidũt eam & tollunt: αὐτὴν ut in illis legiť, id est, radicẽ, non ὀπὸν, id est, liquorẽ interpretatus. Nobis cõmunis lectio uerior & aptior uisa est: quoniã nulla est ad colligendũ liquorem succidendæ & auferendę radicis necessitas. Præterea non semel tantũ, sed sæpius uerisimile est colligi posse liquorẽ eum: & si colligendus est, ex uiuente adhuc in radice sua planta colligendũ esse. Idem q̃d erat κυρτίδος fiscum uertit, a quo & fiscella dicta est. Nec male quidẽ: nisi Fisci uox nostra ætate ad alterius rei æstimationẽ trãslata penitus iampridẽ esset. Monemus id, ne quis discrepare nos putet. Nulla enĩ rei, sola uocis inter nos differentia est. Quodq; organis ille ait exprimendũ radicis Thapsiæ succũ, scriptoris huius uoces secutus, prælum, torcularue in ea uoce intellexisse oportet.

De Spartio. CAP. CLX.

σπαρτίον

SPartion aliqui Lygon, alij Lobon appellant. Frutex est longas ferens uirgas, sine folijs, firmas, fractu contumaces, quibus uites uinciuntur, semen lenticulæ in folliculis phasiolorum modo nascens, florem ut albæ Violæ, luteum. Purgant per superna Ellebori uice, citra pericu-

lium flores & semina, quinis obolis in aqua mulsa pota. Semen deiectionem mouet. Ramis in aqua maceratis, mox tusis extractus succus, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur, si cyathi modum ieiuni bibant. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere ischiadicis clystere. Strigmenta autem elicit cruenta.

A

BARBARI COROLL.

SPartum, siue Spartion Genistã nostri uocãt: fortasse quia genu modo flexilis ad nexus sit, uel quia genibus medeatur dolentibus, multiplici tunicarũ cortice, sponte nascens, & quæ seri nequeat: proprieq; aridi soli iuncus, & terræ uiciũ: quia nihil ibi seri, aut nasci possit, noxiũ animalibus, præterq; cacuminũ teneritate. In Hispania Spartum & pro fune ipso capitur: ut Merinthus, Merindusq; a poëtis. Sint duo Sparti gña: Vnum quod Genistam uocamus, Alterũ quod in Hispania, & Africa funibus nascaĩ, leucea, siue lygea potius dictũ ab Athenæo, dubitauit ante nos & Plinius. Dioscorides certe cum Sparton dixit, Genistã uidetur intelligere: cuius florẽ in coronas addebant, Apibus gratissimũ. Semen quoq; ipsum, Græci Sparton eodem nomine appellant. Asia e Genista facit lina piscatoria, egregie durantia, frutice madefacto decem diebus: hac & uites alligat, ut Galenus inquit. Sparti quidẽ usus, multis post Homerũ seculis institutus uidetur: quoniã cum Sparta dissoluta dixit, significauerit potius, lata. In agro Thebano copiosa: ut Varroni, Plinio, & Gellio quoq; placet. Nec ante Pœnorũ arma, quæ primum Hispaniæ intulerũt, & cũ sutiles fierent naues: uel Loro, ut in Liburnia: uel Canabo, & Stuppa, ut in Græcia, non Sparto sutas esse constat. Serilla certe, nauigiũ est histricũ ac liburnicũ, a conserendo nomẽ habens: quia Lino Spartoq; stipaĩ, ut Pacuuius cum dixit,

Sparteis suta serillibus,

funiculos intellexerit, qui Sparto cõserant, auctor Pompeius Festus. Idẽ Napuras, funiculos ex stramẽtis uocari tradit. In Africa exiguũ, & inutile gigniĩ. Carthaginẽsis Hispaniæ citerioris portio nõ tota, sed quatenus parit, mõtes quoq; Sparto operit. Hinc strata rusticis eorũ. Hinc ignes facesq;. Hinc calceamina, & pastorũ uestis. Ad reliq̃s usus laboriose uelliĩ in hyemẽ uix. Facillime tamẽ ab Idibus Maijs in Iunias. Hoc maturitatis tẽpus. Ager unde colligiĩ, minus triginta passuũ in latitudinẽ patet, a littore Carthaginis nouæ, minusq; in longitudinẽ. Longius em̃ uehi prohibent impendia. Ideo Spartũ aliter etiã diuulsum, natura interpolatur, rursusq; q̃ libeat uetustũ, nouo misceĩ. Sparto nihil fere utilius nauiũ armamẽtis, machinis ædificatiorũ, alijsq; desyderijs uitæ: inuictũ in aquis, & mari: sicut in sicco, funis e Canabe.

B

Pli. li. 24. ca. 9.
lib. 19. cap. 2.

EX M. VERG. COMM.

VVlgarem Genistam passim & incultis locis nascentẽ, cuiusq; in re rustica ad nexus quotidianus usus est, nõ Hispaniæ Spartum descripsisse hoc capite Dioscorides uidetur. Quas em̃ Sparto huic breues, sine folijs uirgas, & natiuo lentore infragiles, quarũ in ligandis uineis usus sit, phaselorũ figuras siliquas, & in his lenticulæ semen, luteumq; leucoiorũ colore florem scriptor hic tribuit, integrã Genistarum quas diximus, & iconiam imaginẽ ostendunt. Nec nos in re alioquin ex scriptoris huius descriptiõe satis certa suspicari, miscereue aliquid audemus. Et si sciamus, a Plinio. 19. uolumine, capite. 2. Spartum aliter descriptum: & medicinã remediaq; omnia, quæ hoc capite a Dioscoride docentur, Sparto, non Genistæ, cui debebantur. 24. uolumine, capite nono ab eodem tributa fuisse. Res enim nos sequimur, & quæ in antiquis scriptoribus uaga aut ambigua sunt, ad certam, quatenus licet, significationem contrahere conamur. Credimusq; ex his quæ in græcis latinisq; diu obseruauimus, monere tuto legentes posse, duo fuisse græcis Sparti genera: quæ tamen alicuius notæ adiectione distinguerẽtur. Quod em̃ in Dioscoride nunc forma diminutiua legitur, nouũ discrimen est: ideoq; a nobis non seruatũ. Alterum quod in Hispania nasceretur. 19. uolumine, capite. 2. a Plinio descriptũ: alterum quod Genistæ appellatione a cunctis latinis censeĩ. Indicantq; q̃d dicimus hic ipse primũ scriptor: qui intelligẽs alterũ esse Sparton, nullius (quod hactenus iuenerim) in medicina usus, ut certius cognosceretur, ait, quo uites ligant: eandemq; rationẽ secutus in. 6. Paulus Aegineta, eandem & ipse adiecit discriminis notam, dicens, σπαρτὸς ᾧ τὰς ἀμπέλους δέουσι, quod est, Spartus, quo uites uinciunt: nulla addendæ eius notæ necessitate, nisi alterum esset, quod æquiuoca appellatione fallere audientes posset. Estq; ex communi omnium usu adiecta discriminis nota illa. Neq; enim Hispaniæ Sparto uti omnes possunt: at Sparto quo uites ligantur, uti omnes possunt, Vbiq; em̃ nascuntur Genistæ, & eundem inter ruris uitilia ubiq; usum habent.

C Quod Plinius in Hispaniensis Sparti historia nusquã testatus est. Quodq; illi præcipuũ ab eo tribuitur, ad funes pertinet. Totãq; habet Hispaniæ Spartus, ne longiores simus, diuersam penitus a Genista historiam. Esseq; Sparton Genistam præter hactenus dicta indicat etiã Theophrastus primo de plantar; historia, Linosparton inter Polylopa numerans.

De Silybo. CAP. CLXI.

σίλυβον

SIlybum lata spina est, folia ferens Chamæleonis albi. Hæc recens cum sale oleoq; cocta estur. Radicis succus drachmæ pondere potus uomitiones ciet.

BARBARI COROLL.

SIlybon, aut Silybos spinosa, perinde, ut albus Chamæleon, cui est similis, ne in Cilicia quidem, aut Syria, aut Phœnice ubi nascitur, coquere tanti est: ita operosa eius culina traditur. In medicina nullum Plinio usum habet.

EX M. VERG. COMM.

NEgauit Plinius Silybi huius esse aliquẽ in medicina usum: maiore tñ q; hic apparatu ad cibos coqui indicauit. Siqdem cũ oleo & sale elixã comedi Dios. ait: ille uero ne in Cilicia quidẽ, aut Syria, aut Phœnice ubi nascit̃, coquere tanti esse ait: ita oposa eius culina tradit̃. Ex quibus rõcinari illud facile est, peregrinã Italiæ herbã Silybum esse, & diligentiore cura et opera coqui solitã. Qui descripserunt eam posteriores, latissimis folijs, & in folijs per extremitates latis spinis eam tradunt. Nos in peregrino frutice, quod aliud moneamus, non habemus.

De Vomitorio Bulbo. CAP. CLXII.

βάλανος μυρεψική

BVlbus, quem Vomitorium uocant, folia habet lentiora & multo longiora cibario Bulbo, radicem consimilem, cortice nigro uestitã. Vomitiões concitat, si per se comedat̃, aut eius decoctũ ebibatur.

De unguentaria Glande. CAP. CLXIII.

D GLans unguentaria, fructus est arboris Myricæ similis, magnitudine Auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad preciosa unguenta pro oleo utuntur. Nascitur in Aethiopia, Aegypto, Arabia, & Petra oppido Iudææ. Præfert̃ plena, recens, candida, quæ facile delibretur. Ea drachmæ pondere pota lienem absumit. Cum Erui farina, & aqua mulsa, podagricis illinit̃. Psoras leprasq; decocta in aceto, uitiligines & nigras cicatrices cum nitro emendat. Et cum lotio lentigines, uaros & papulas in facie, & cutis uitia tollit. Vomitiones mouet. Aluũ cum hydromelite resoluit. Stomacho aduersatur. Oleũ quod ea exprimitur, aluũ potu ciet. Cortex eius magis adstringit. Verum tusæ & expressæ recrementum abstergentibus medicamẽtis adijcitur, quæ aduersus prurigines, & scabricias idonea sunt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 12. ca. 22.

BAlanus Myrepsica, siue ut Plinius, et Aetius appellat, Myrobalanos, hoc est, Glans unguẽtaria, ex arbore fit cui foliũ, ut inquit Plinius, Heliotropij: ut Theophrastus (nisi librarius corrupit) Myrti: ut Dioscorides, Myricæ, dũtaxat oblongius. Arbor grandis, incorruptaq;, sed contorta. Vnguentarij corticem glandis eius premũt, odoris gratia. Medici nucleos tundunt, affusa paulatim calida aqua, etiamsi Theophrastus inutiles esse dixit. Galenus unguẽtarios uti scribit, expressæ carnis succo, medicis quoq; utilem esse, carnẽ eius pro uomitorio sumentibus affirmãs. Glans ea magnitudine, & aspectu Cappari, aut nuci potius Auellanæ similis. Lignũ robustũ, usu præcipue nauali, in Arabia nascens. Syriaca dicit̃, & est candida. Contra in Thebaide nigra. Præfert̃ illa bonitate olei, quod exprimit̃, sed copia Thebaica. Inter hæc Troglody

tica utilissima est. Sunt qui Aethiopicam his præponãt, glandem nigrã, nec pinguem, nucleoq; gracili, sed liquore, qui exprimitur, odoratiore: nascentem in campestribus. Aegyptiam, cuius & Hippocrates ipse meminit, pinguiorem esse, & crassiori cortice rubentem, & q̃uis in palustribus nascatur, breuiorẽ, sicciorem q;. E diuerso Arabicam uiridem, ac tenuiorem: & quoniã sit montana, densiorem. Longe aũt optimã Petræam, ex oppido quod uocant Petram. Plinius, & alij nigro cortice, nucleo candido. Differt a glande unguẽtaria: quæ nux Odorata, siue Muscata uulgo dicitur, incognita ueteribus (ut existimo) de qua in Macher.

EX M. VERG. COMM.

CAppari magnitudine figuraq; unguentariã hanc glandem comparauit Theophrastus. 4. de plantarũ historia uolumine: utiq; ea unguentarios, & ipse testatus est. Eamq; ob caussam Plinius libro. 12. capite. 22. Myrobalanon uocauit, eadem eiusdem rei significatione cum scriptore hoc: qui Myrepsicen Balanon eam inscripsit, q; scilicet unguentis tantũ inseruiat. Diximus primo uolumine de Palmulis agentes, quod ad Balanos græcamq; Balanorũ uocem pertineret, ideoq; relinquendũ hoc loco quod dictum semel ẽst, ne totiens idem repetat̃. Quod pro re ipsa etiã dicendum fuerat, a Barbaro undiq; collectũ in Corollario eius expositũ omnibus est. Iisdem eñ uerbis, ut erat in cunctis diligẽs, ex Theophrasto, Plinioq; omnia de unguentaria hac glande reddidit: signauitq; diligenter, in quibus antiqui scriptores illi in eius historia discrepẽt. Nobis monuisse tantũ superest, augure uateq; aliquo opus esse, ut intelligamus, quo nã modo unguẽtaria hæc Glans a priore libro, qui proprius illi inter unguenta aut aromata locus erat, in quartũ, & ad uulgares herbas transierit: quod conijcere hactenus nobis non licuit.

¶ De Narcisso. CAP. CLXIIII.

NArcissum, aliqui Narcisson Anydron, alij Autogenes, alij Bulbon emeticon, alij Lirion, Romani Bulbum morbitariũ. Sunt & qui ut Lilium, Lirium appellarint. Folia porro similia, tenuia, multo minora, & angustiora, caulis uacuus & sine folijs supra dodrantem attollitur. Flos albus in medio, intus croceus, in quibusdam purpureus, radix intus alba, rotunda, bulbosa, semen uelut in tunica, nigrum, longum. Probatissimum nascitur in montibus, suaui odore. Cętera porrum imitatur, atq; hærbaceum uirus olet. Radix cocta siue estur, siue bibitur, uomitoria est. Ambustis igni prodest cum exiguo melle trita. Præcisos neruos illitu glutinat. Luxatis malleolis, diuturnisq; articulorum dolori bus, trita ex melle & imposita subuenit. Vitia cutis in facie, uitiliginesq; cum semine urticæ & aceto emaculat. Cum eruo & melle ulcerum sordes expurgat. Absessus rumpit concoctioni repugnantes. Infixa corpori extrahit, illita cum lolij farina & melle.

νάρκισσος

BARBARI COROLL.

NArcisso, foliũ Albuci, terræ proximũ, sed latius, ut Lilio pingue, frequens, angustũ caule sine folijs herbaceo. Flos in cacumine, post Arcturũ, & circa æquinoctiũ, ac uere, item post Lilium, & Violam, Flãmeam uocatã, membrana inclusus ceu uasculo, ampliusculus, nigricans, oblongus: qui defluens, sponte germinet: præsertimq; defixus in terrã, manu seritur & radice ampla, rotunda, carnosa. Caulis, & cum eo flos erũpit, ut in Croco, anteq; folium: q̃d non anteq; reflorescat, cernit̃. Caulis cum flore suo emorit̃. Radix Bulbo assimilis, nisi q; non est squamata. Narcissus ter florendo, tria sationũ tempora demonstrat. In coronamenta flore ueniens, a narce, hoc est, torpore dictus, quoniam caput grauet, non ut fabulæ a puero. Plinius duo genera constituit. Vnum flore candido, calice purpureo. Alteri cætera eadem tribuit, sed calicem herbaceum. Omnes inquit serotini, post arcturum enim florent, ac per æquinoctium autumni. Duo hæc inquit genera medici præcipiũt, quasi & alia sint, quæ non recipiant, hoc est (ut arbitror) genus illud quod uere, aut æstate nascitur: ut ex Theophrasti sentẽtia prædiximus. Sciendum porro est, cum florẽ eius nigrum a Theophrasto dici legimus, non de flore ipso, quẽ candidum esse cõuenit, intelligi, sed de semine: quod & membrana contegi, & nigrũ, ac prælongũ esse constat, quo in terrã cadente, propagat se, atq; serit Narcissum. Eumachus cyrenæus in Rhi

Theoph. li. 7.

C zotomico, etiã Crotalon & Acacalida Narcissum uocari tradidit. Nã Crotos in Hippocrate, ad ulcera uetera, & uulnera recentia ꝓbata, qd aliud sit ꝗ Narcissus, nõ uideo. Nisi quis Crotũ pro Crotone, hoc est, Cici capiat in eo. Iulius Pollux auctor est, Theophrasti morẽ fuisse, Liriũ pro Narcisso dicere. Homerũ uero Lirij appellatione complecti, florũ omne genus. Narcissum ab adolescente suimet amore capto, & in eum florẽ conuerso, natũ in Boetia Thespienses garriunt, fontẽ Donaca monstrãtes, ubi se specularet puer stultissimus: qui umbrã suam a se nesciret distinguere. Coarguit hanc fabulã uetustissimus poëta Pamphilus, qui Proserpinã multis annis antequã Narcissus esset, captam a Plutone cecinit, carpentem Narcissos.

EX M. VERG. COMM.

Lilio congenerẽ Narcissum antiquiores oẽs faciunt, a Lilio statim continuata historia de eo agentes. Omniũq; certissime Theophrastus lib. 6. de plantaꝝ historia his uerbis inter cætera de eo agens. ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον, οἱ μὲν γὰρ τοῦτο οἱ δ᾽ ἐκεῖνο καλοῦσιν. Quod est. Narcissus autẽ aut Lirion. Sunt eñ qui hoc, & qui illo noĩe appellent. Manifesto argumẽto, congenerẽ, aut similem saltem Lilio Narcissum esse. Ex quo Lirion, qua uoce Lilia ueteres appellauerũt, & ipse quondã dici poterat: & si ex antiquis græcis testati aliquot fuerint, Lirion priuatim Narcissum indicare. Quemadmodũ Crinon solũ Lilium. Addiderũt quidam, etiã ab Homero flores oẽs una Lirij appellatione indicari. Quod & Aristophanes in Comœdia etiã seruasse creditur. Sed quemadmodũ nos in scriptore hoc, & in alijs obseruauimus, naga hæc noĩa, similitudo, & pene eadẽ natura fecit. Vocariq; solitũ Lilium a græcis Lirion, manifeste hic scriptor ostendit, cũ ait. Quidam etiã quemadmodũ Lilium Liriũ Narcissum uocãt. Videnturq; Latini una tantũ mutata litera, & ut balbutientes solent pueri, pro, r, l, pronũciasse: sicq; ex græcoꝝ Lirio suũ Liliũ fecisse: eodẽ modo quo lepidissimus græcoꝝ comicus in Equitibus suis blesa lingua in concione loquentẽ Alcibiadem finxit, ὀλᾶς θέωλος κεφαλὴν κόλακος ἔχει. Cum tñ in eo q̊d intelligi uolebat, ubi, l, litera audit̃ intelligenda, r, erat, ὁρᾶς θέωρος κεφαλὴν κόρακος ἔχει. Sed ut rem nostrã agamus, ꝓ cõpto sit, congenerẽ Lilio, aut illi penitus similẽ Narcissum esse: & quoniã dolores & torpidas capitis grauitates faciat, a narce, q̃ uoce græci torporẽ indicant, nõ a fabuloso puero, ut poëtæ finxerũt, Narcissum græcis dictũ fuisse. Testes in eo noĩe rõnis eius sunt. Plinius 21. uolumine, capi. 19. & Symposij sui. 3. cõmentario, capi. 1. Plutarchus. Cuius obiter de Nar-

D cisso uerba hæc sunt. καὶ τὸν νάρκισσον ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεῦρα, καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦντα ναρκώδεις. διὸ καὶ σοφοκλῆς αὐτὸν ἀρχαῖον μεγάλων θεῶν τουτέστι τῶν χθονίων στεφάνωμα προσηγόρευκε. Quod est. Et Narcissum appellauerunt, quasi neruos hebetantẽ, & torpidas facientẽ grauitates. Quapropter & Sophocles magnoꝝ Deorum, id est, subterraneorũ coronamentũ eum uocauit: ꝗ scilicet defuncti & morte torpidi, torpido flore merito coronarent̃. Anydron uocasse quosdam Narcissum etiã in Dioscoride legitur: idq; nos factũ illi nomẽ credimus, ꝗ longe ab aquis in montanis floret. Quod etiã illi adiectũ est Autogenes, quæ uox a seipso genitũ, uel per se nascens significat rationẽ eam habet, quã Theophrastus his uerbis indicauit. ὅυτος δ᾽ ἐκ πίπτων ποιεῖ βλάστησιν αὐτόματον, de flore & semine dicta ea sunt, significantq;. Hic autẽ decidens sponte sua germinat & nascit̃. Etsi idem scriptor statim testetur, colligi semen eius, seriq; opere humano, nec minus etiã, ut in cæteris Bulbis plantari radicem. Vocari a quibusdam etiã Vomitorium Bulbum in Dioscoride audimus: haud sane, quia idem Vomitorio Bulbo sit, qui. 2. uolumine descriptus est, sed quia Bulbosæ radicis, simulq; Vomitorius ut ille est: quẽ in antiqua medicina habet præcipuũ usum. Serebat̃ quondã in hortis ad coronamẽta Narcissus: nũc montanis locis, in q̃bus nascit̃, quærendus est, non difficilis inuẽtu, si diligentius quærat̃. Totam eñ excæpta caulis altitudine, & calathi ambitu, quæ duo minora, ꝗ in Lilio sunt, Lilioꝝ speciem referre eum testati oẽs sunt. Et præter id serotinus flos (post arcturũ enim Augusto mense, & ad Autumni æquinoctiũ floret) inter Lilia floresq; alios, qui fere oẽs tunc defecerũt, latere nõ potest. Habet & alias in scriptore hoc notas, q̃bus deprehendi possit: Folia porracea: quæ Plinius in radice esse illi ait, minora tñ & angustiora: Concauũ caulem, & sine folijs dodrantali altitudine: Postremoq; florem candidũ, in medio croceũ: & quod alteri eius generi competat, necesse est, in aliquibus purpureũ. In qua descriptione, nisi in cunctis græcis, q̃s hactenus uidere licuit, uitiũ sit, ratiocinari oportet, duplicem esse Narcissum. Quod Plinius sane manifeste indicat duobus locis. Primum. 21. uolumine. capite. 5. in Lilioꝝ historia, dicens. Narcissum uocant, huius alterũ genus candido flore, calice purpureo. Mox eiusdem libri, capite. 19. Narcissi duo genera in usu medici recipiunt. Vnũ purpureo flore: & alterũ herbaceum. Non leui, ut uidetur in docendis his uarietate. Siquidẽ in priore illa descriptione, alterũ Narcissum flore candido, & calice purpureo: in posteriore alterum purpureo flore, alterum uero herbaceum esse dixit. Theophrastus quod

hactenus in eo obseruauerim, cum sæpius Narcissi meminerit, nulla huiuscemodi generum diuisione usus est: semperq; tanq; unus Narcissus sit de eo docet, nunc folia, nunc florendi tẽpus, nunc caulem describens: a quo credimus Plinium alterum genus herbacenm uocasse. Siquidẽ in eius historia inter cætera auditur, τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν ποώδη δέ. Quod est. Caulem quidẽ sine folijs, uerumtamen herbaceum. Ex quo potuit Plinius non a flore herbaceum alterum id genus appellare. Non ideo tamen non recipiendum duplicem Narcissum esse. Hoc enim a Dioscoride Plinioq; & ab alijs traditur. Sed quę eorum discrimina in flore docentur, non satis & in scriptore hoc & in Plinio certa sunt. Cętera quidem, ut ex Theophrasto patet, eandem habent historiæ ueritatem. Ille enim. 6. de plantarum historia Narcissum his uerbis descripsit. Narcissus uero, aut Lirium (sunt enim qui hoc, & qui illo nomine appellent) folium Asphodeli figura terræ proximum habet: latius tamen q; Asphodeli, & quasi liliaceum. Caulem nudum quidem folijs, uerumtamen herbaceum: in summo cuius flos est. Semen ueluti in uasculo membrana quadam clausum, grande, nigrum, & figura oblongum. Id decidens sponte sua germinat. Verumtamen id colligentes, etiam in terra depangunt. Serunt & radicem, quã rotundam, carnosam & grandem habet. Serotinus flos est. Post arcturum enim & circa æquinoctium floret. Idem eodem libro in foliorum disciplina ait, Narcissum angusto, numeroso, & pingui folio esse. Nec multo post de caulibus plantarũ agens ait. Mirabile aũt in cũctis quod in Scylla & Narcisso accidit. In alijs enim & quę a principio cõserunt, et per se regerminant, uere folia primum prodeunt, dein caulis: in his autem, id est, Scylla & Narcisso caulis pręcedit, & in Narcisso floris tantum caulis. Post quę cum longius descripsisset Scyllæ caulis & floris ortum, subiecit. Cũ autem caulis hic consenuerit, tunc post aliquot dies folia prodeunt. Similiterq; & in Narcisso fit, πλὴν οὔτε καυλὸν ἕτερον ἔχει παρὰ τὸν τοῦ ἄνθους ὥσπερ εἴπομεν, οὔτε καρπὸν φανερὸν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἄνθος ἅμα τῷ καυλῷ καταφθίνει καὶ ὅταν ἀνανθῇ τότε τὰ φύλλα ἀνατέλλει, id est, Verumtamẽ nullũ alium caulem pręterq; floris causa prolatum, ut pręmonstrauimus, Narcissus habet. Manifestum itidem non habet semen. Flos autem ipse una cum caule arescit, & cum aruerit, tunc folia emergunt. Præterea florere prius Scyllã, postea uero Narcissum, idem paulopost testatur scriptor. Nosq; tam multa ex eo collegimus, ut facilius & certius deprehendi possit tanti nominis in antiquorum coronamentis flos. Quæ enim Plinius diuersis locis de eo tradidit, ex Theophrasto quidem deflexa sunt: sed tanta breuitate ab eo tractata, ut obscuriora legentibus aliquãdo sint: & ut respondere sibi inuicem Theophrastus & Diosc. uideantur. Cuncta enim de folijs, caulibus, & semine ambobus eadem sunt. Floris color, & coloris discrimen in Theophrasto tantum desyderatur: idq; obseruasse & discreuisse legentes oportet: prębertimq; quod hic croceũ & purpureum in medio describit: quod Plinius florem appellat, non satis certo intellectu, totum ne florem sic uocet, an quę crocata in eo sunt & purpurea, ut hic manifeste docet. Potest enim utraq; pars flos dici: quemadmodum in Viola nigra de duplicis floris ex disciplina Theophrasti floribus diximus. Nos in Apenninis montibus his nostris, frequentem uidimus florem Augusto & Septembri mensibus florentẽ, figura Lilij, dodrãtali altitudine: folijs qualia in Narcisso hoc describuntur: singulari caule, ijsdemq; alijs omnibus, excepto colore, qui nec cãdidus, nec purpureus ut Plinius docet sit, sed inter candidum & luteum colorem nullius, aut exigui odoris. Vidimus & in mitioribus collibus natum, sed non tam speciosum, & magis albicantem: diuq; credidimus Narcissum eum esse: neq; ab opinione ea longius adhuc discedimus. Inclinat enĩ animus, potuisse antiquis uagum Narcissi nomen esse: & ut in plantarum disciplina sæpe alias testati sumus, congeneribus, similibusq; multis cõmunem eam appellationem fuisse. Tantũq; abest, ut constituamus luteo colore Narcissum esse: ut inueniendum hunc florem legentibus relinquamus, q candido colore sit, croceis intus staminibus, & in aliquibus purpureis: quod unũ in colore eius a Diosc. discrimen tradit. Nobis enim hactenus uidere non licuit candidos Liliorum figura flores, capillamentis, aut staminibus intus purpureis. Relinquimus etiam peritioribus cogitandum, probauerit ne hic scriptor Narcissum simpliciter montanis locis nascẽtem, ut a satiuo & hortensi secerneret: an desyderari ultra aliqd possit, quale scilicet Plinius ait probatissimum nasci in Lyciæ montibus: in quam partem propensiores trahimur. Superlatiuum enim illud κάλλιστος, certiores sibi nescio quomodo natales locos exigere uidetur: & pręposititiuus ille articulus eodem sensu rem etiam indicare credi potest. Suspicio tamen hæc sit, non decretũ. Qualis etiã est in uerbo πρασίζει, quod statim sequitur, significet ne uirescere, & herbaceo colore esse: an potius a Porro uerbum factum fuerit, significetq; Porri odore sentiri. Quod tamen nullibi inuentum in antiquis a nobis est. Quæ omnia diligentius obseruanda & constituenda alijs relinquuntur.

C

ἱπποφαὲς

De Hippophäe. CAP. CLXV.

Hippophäes, alij Hippophyes, alij Hippophanes, alij Hippion, alij Echinion, alij Pelecinõ, Romani Lappaginem uocãt, quo fullones uestes interpolant. In sabulosis maritimisq; nascitur, surculaceo frutice, denso & largo, folijs Oleę, longioribus, mollioribusq;: inter quæ candicantes spinæ emicant, siccæ, angulosæ, interstitio quodam distantes. Flores Hederæ corymbis similes, racematim cohærent, minusculi tamen, & molles, candidi, ex parte rubescentes. Radix lacteo succo madet, crassa, mollis, amara gustanti, ex qua perinde ac Thapsia succus eximitur: qui cum Erui farina subactus siccatur, & ad usum reconditur. Pituitas, bilemq; detrahit oboli pondere cum mulso & quatuor obolis Erui farinæ. Frutex cum radicibus siccatus tunditur, & cum aquæ mulsæ dimidia hemina tritus datur. Radice liquamentum depromitur, uti in Thapsia. Huius in purgationibus modus est drachma.

BARBARI COROLL.

Hippophäes, siue Hippophyes, & Hippopheon Hippocrati. Galenus hanc & Gnaphon, & Stybon, & Styben quoq; dici putat. Nomen uidetur accepisse, quoniam forte accommodata sit equorum naturæ: quemadmodum & ea, quæ Hippophæston uocatur, post hanc dicenda. Sunt eñ unius fere generis, in binas diuisi species. Vtrũq; nostri Lappaginem (ut arbitror) appellauere. Similis inqt Plinius Anagallidi Lappago uideret̃, nisi esset ramosior, pluribus folijs, graui odore. Quæ talis est, Mollugo dicitur, quæ uero asperioribus folijs, Asperugo. Neruorũ qdẽ causis utilem Hippophæston Diosco. affirmat. Plinius Lappaginẽ, quę dicatur Mollugo. Vnde colligunt nonnulli eandem esse Hippophæston, & Molluginem.

D

EX M. VERG. COMM.

Sciendum primo est, spinosum fruticem esse Hippophäes: neq; a Diosc. tantum hoc habitu describi, uerum a Theophrasto, Plinioq; etiam: quorum alter spinis albis esse dixit, alter ἀνάκανθαν τοῖς φύλλοις descripsit, id est, nullas habere in folijs, sed ut hic ait, inter folia spinas: quales ab eodem plures aliæ numerantur. Idq; in eius historia tam manifeste patet, ut nihil de spinis dubitandum sit. Mox ope spinarum quas habet, ad usum uestium translatum a ueteribus fuisse: nec aliud significare Diosc. cum ait, ᾧ γνάφουσι τὰ ἱμάτια, id est, ut nos uertimus, quo uestes uellicando poliunt. Id enim est γνάπτειν, & ut Athenienses dicere consueuerant κνάπτειν, id est, καταξαίνειν, quod uellicando expolire significat. Quę autem uestium expolitio hæc spinis facta esset, facillimam habet coniecturam: eandem .s. aut illi similem, quam carduis, aut hamis ferreis ætas nostra in nouis & obsoletis uestibus quęrit, iacentem, aut longo usu attritum pilum erigẽs: & si in textura flocci, festucæue, aut alterius coloris aliquid inheserit, ope spinarum illarum extrahẽs. Eamq; ob causam Galenus Hippophäes hoc Gnaphon etiam uocat: Græcorumq; grammatici eam exponentes uocem, dicunt κνάφοι ἄκανθαι, ἀισ κνάμπτεται τὰ ἱμάτια, id est, Cnaphæ spinę sunt, quibus expoliuntur uestes: quasi non sola hęc spina eum quondam haberet usum, sed plures honoris eius prærogatiua gauderent. Sic etiam κναμπτόμενα ξαινόμενα dixerunt, id est, quæ uellicantur. Galenus tamen, ut diximus, priuatim Hippophäes hoc Gnaphõ appellauit. Quę causa etiam fuit, ut quemadmodum in Diosc. nunc legitur, Romani Lappaginem id dicerent. Nec aliud significasse nobis Plinius uidetur, cum ait lib. 27. cap. 10. Hippophæston nascitur in spinis, ex quibus fiunt æneæ fulloniæ. Aeneas enim, ut credimus, uocauit ad eũdem usum æneum instrumentum aliquod hamatum, forficulatumue: quod primo ex ære factum, nomen in spinis postea seruauerit: auditoq; ænearum nomine, instrumentum, additis deinde fullonijs materia & usus intelligeretur. Credimus fore, ut uideantur aliquibus nostra hæc duriora, præsertim cum fulloniam, & fullones receperint iampridem in latina re omnes ꝓ his q̃ uestes purgant: & lotura, aut infectione candorem illis, aliumue aliquem colorem acquirunt. Quod nos non negamus: neq; his quæ nos ꝓ Hippophäe hoc dicimus aduersantur, quę illi de fullonibus dicunt. Potest enim utrumq; ab ijsdem tractari: nec repugnat, posse eum qui uestes lauet, aut in

A

friciat, eadem qua diximus ratione expolire. Nos enim antiquæ uocis rationem & ueterum autoritatem secuti, quales κναφεῖς quondam fuerint, & quæ uerbi κνάφειν significatio sit, demonstrauimus: quæ nulla alia est quàm, ut græce loquamur, τοῦ ἀποξύειν καὶ ἀποξαίνειν, id est, deradendo expolire uellicareque: & si id patiuntur gramatici, expilare. Nasci fruticem hunc Plinius ait sabulosis, maritimisque locis, scriptorem hunc secutus. Theophrastus sabuloso quidem, sed tenui solo: quæ præter ea quæ pauloante ab eo accepta diximus, quærendas cognoscendasque facile notas has illi tribuit. μονόῤῥιζον δὲ ἱπποφαὲς ἐπίγειον καὶ χαμαίκαυλον, βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ τοῦ θέρους καὶ διαμένει τὸ φύλλον χλωρὸν ἄχρι πλειάδος. χαίρει ὑφάμμοις καὶ λεπτογείοις χωρίοις. λέγεται δὲ ὡς ἐν τοῖς ἐργασίμοις οὐθέλει φύεσθαι καὶ ταῦτα περὶ τὰ ἄστη καὶ ἐν εὐηλίοις τόποις φυομένη. Quorum sensus est. Singulari radice nititur in terra Hippophâes: terrestre est, & caules per terram spargit: per æstatē germinat & floret: permanetque uiridi folio usque ad pleiadem autumni. Sabulosum & tenue solum amat: diciturque locis cultis nasci nolle, cum tamen circa oppida & apricis locis nascatur. Hæ Hippophäis notæ a Theophrasto numerantur: quæ ideo a nobis repetitæ sunt, ut pluribus ueluti testibus deprehendi latens frutex possit, & cuius non satis certa nominis origo est. Plinius cōpositum ab equo nomen opinatus, ait. Debent (de Hippophäe & Hippophæsto sermo illi est) accomodatæ esse equorū naturæ, neque ex alijs causis nomen accepisse. Quippe quædam animalium remedijs nascuntur, locupleti diuinitate ad gerenda remedia. &c. Quod si recipiatur, poterunt eandem cætera quæ pariter composita in græcis fuerint habere rationem.

De Hippophæsto. CAP. CLXVI.

ἱπποφαιστόν
ἱπποφαές

HIppophæston, id quod aliqui Hippophâes appellant, nascitur eisdem locis quibus Hippophâes, estque spinæ fulloniæ genus, humilis herba, sine cauliculo, sine flore, inanibus tantum capitulis, folijs paruis, spinosis, radiculas habens albas, molles, crassas. Succus radice et folijs exprimitur, & exiccatur. Datus cui uoles tribus obolis in aqua mulsa, aquam pituitasque detrahit. Priuatim comitialibus morbis, neruorum uitijs, & orthopnϖæ conuenit huiuscemodi purgatio.

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 8.
lib. 22. cap. 12.

HIppophæston, hæc uidetur quam Plinius Hippophyes, Theophrastum sequutus appellauit, tributam ei proprietatem scribendo, quod fructum spinosum habeat. Nascitur in spinis, ex quibus fiunt æneæ, ut idem inquit, fulloniæ, capitulis inanibus, folijs multis herbacei coloris, radiculis candidis, quarum succus exprimitur æstate. Idem Plinius sextodecimo uolumine, hanc non Hippophyes, sed plane, ut Dioscorides, Hippophæston nominat, inter herbas quæ fructicibus alijs circumuoluunt sese: quod notatur inquit, & in spina fullonia Hippophæsto, caliculis inanibus, folijs paruis, radice alba, cuius succus ad detractiōes in comitiali morbo utilissimus habetur. Qui locus in Plinio, deprauate legebatur ante nos, ita ut ne intelligi quidem posset a peritis. Paulus nō Hippophęston per, i, sed Hypophęstō per, y, scribendum putauit.

VERG.

MIscuerunt in græcis & in latinis aliquot, quod præmonstratū mō est Hippophâes, & quod nunc tractamus Hippophæston, nominis similitudine decepti. Persuasisseque id eis uident̄ ijdē amborum natales, & in artibus usus. Vtraque em̄ fullonia spina, eadēque in morbis utriusque plura remedia sunt. Verūtn̄ seorsum a peritioribus actū de utraque est. Neque em̄ oīa penitus eadē utrique in historia & medicina sunt. Quinetiā Paulus Aegin. li. 6. cū de Hippophäe primū egisset, non multo post de Hippophęsto agit. Nec ut Hippophâes cōposito a uoce hippo nomīe scribit, sed a præpositione ὑπό Hyopophæstō. Quā ratione secutus etiā lib. 27. ca. 8, Plinius est: quāuis antea lib. 22. cap. 12. & hāc, & Htppophâes dixisset, debere equorū naturæ accōmodatas esse. Nos ut illius, sic etiā huius nominis rationē ignoramus. Oportet tn̄ & hanc aculeatā intelligere: ex quo hic ait, & hanc fulloniæ spinæ genus esse. Ratiocinarique facile erit, ut superiore capite præmonstrauimus, omnes quibus possent uestes qua ratione diximus expoliri, cōsueuisse ueteres κνάφους, & κναφικὰς ἀκάνθας, id est, fullonias spinas appellare: & ex earum censu hanc etiam esse, quæ non difficilis inuentu erit, tam certis notis ab hoc scriptore describitur.

De Ricino. CAP. CLXVII.

κίκι κρότον
σήσαμον ἄγριον

CIci, aut Croton aliqui Sesamon syluestre uocant, alij Seseli Cyprion, alij Crotona. Aegyptij Sistamna, aliqui Trixin, Magi

C Sanguinem febris, Latini Ricinum, alij Lupam. Id nomen accepit, a Ricini animalis similitudine. Arbor prouenit paruæ Ficus altitudine, folio Platani, maiore, læuiore & nigriore, ramis caudicibusq; cauis in arūdinis morem. Semine in uuis asperis, quod corticibus exutum, Ricinū animal representat: ex quo oleum nomine Ricinum exprimitur, cibis fœdum, lucernis emplastrisq; utile. Grana triginta numero purgata, potu pituitas, bilem, aquamq; per aluum extrahunt. Vomitiones mouēt. Sed iniucūda admodum est, & molesta purgatio. Siquidem stomachū uehementer subuertit. Tusa & imposita, uitia cutis in facie, uarosq; expurgat. Folia cum polenta trita, inflammationes oculorum tumoresq; leniunt. Turgentes mam̄as cohibent. Eadem ex aceto illita, ignes sacros restingunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.23.ca.5 lib.15.ca.7.

CIci ab ea differt quæ Cuci a Plinio, & Cuciphoron a Theophrasto dicit̃. Cuci folio & caudice in Aegypto Palmæ similis: quando & eius folijs utuntur ad textilia. Differt, q Palma indiuidua est, At hæc cum adolescit, in brachia ramorum spargitur: quæ pari modo & ipsa finduntur, uirgis breuibus, neq; multis. Pomo rotunditas, quæ manum impleat, colos fuluus, commendabili succo, ex austero & dulci, nec congesto ut Palmulæ, sed discreto: lignum intus grandis, firmeq; duricie: ex quo stragulares annulos detornant, ut Theophrastus inq̃t: aut uelares, ut Plinius. In eo nucleus dulcis dum recens est. Siccatus durescit ad infinitum, ut mandi nō possit, nisi pluribus diebus aqua maceratus. Materies nō ut Palmę rara, neruosa, uirens: sed spissa, carnosa, grauis, dura, crispioris elegantię. Et ob id in magno honore Persis, ususq; ad lectipedes. Hāc a Theophrasto & Persicā textilē uocari. Thebaica pfectura copiosam, si q arbitrant̃, coniecturam potius, q̃ rationem sequunt̃. At Cici arbor, quam Herodotus Sillocypriū uocauit, Ricinus a nostris dicitur, ut ipsum quoq; animal, canibus præcipue infestum, q̃d & Cynoraista gręce dicit̃, & Croton: quanq̃ Theodorus Crotonas rediuos cōuertit, non ricinos. Ferni etiamnū hodie, ut ex Didymo zenotele accępimus, q nobis a secretis est, & Anagnostes, uernaculo uocabulo Rhaistas canum uocant. Dicunt̃ & Cynomyę, a quibusdā. Sed & ouibus molestos esse Ricinos testis est Cato. Vulgus ipsū eos gręco nomine appellat Cica, Galenus Cica dici uult etiam bestiolas quę frumentū corrodūt, quarū cœtus Cion dicatur. Is uermis etiam Cis uocatur: ut infra quoq; diximus. Hippocrates hanc arborē uidetur intellexisse, cū Crotōdeos radicem in medicinas quasdam adhiberi commonet. Aliqui non solum Cici, sed Ciceam quoq; nominant. Ab hac arbore conficta iurium uocabula, Cicilendrum, & Cecimandrum, in Plautina fabula, si dixerim, diuinare potius q̃ docere uidear.

D

Herod.i Eut. libro.2.

*

EX M. VERG. COMM.

COpiosus in Aegypto quondam nasci Ricinus hic dicebatur. Idq; uerisimile est: quoniam luminum necessitas, sine quibus uitæ nullus est per tenebras usus, faciendis lucernarum funiculis, & oleo aptum deficiente alio omni, optabilem genti illi fruticem fecerat. Etsi Plinius lib. 23. cap. 5. testetur Elychnia q̃dem ex eo fieri claritatis pręcipuę, ex oleo tamen ꝓpter nimiam pinguitudinem lumen obscurum. Nec aliud hic idem scriptor primo uolumine significauit, dicēs Aegyptios multum indigere, & copiose uti Ricinino oleo. Cogebātur enim quod comicus ait, si non possent quod uellent, id uelle quod possent. Plinius. 15. uolumine, capite. 7. altitudine Oleæ in Aegypto & Hispania prouenire ait, caule ferulaceo, folio uitium, semine uuarum gracilium pallidarumq;, quas hic βότρυς τραχεῖς dixit, id est, racemos asperos. Theophrastus duobus locis, primo de historia, mox secundo de causis plātarum nihil æque in eo admiratus est, q̃ ut ille ait, foliorum ἀνομοιότητα καὶ μετασχηματισμόν, id est, inæqualitatem, siue dissimilitudinē & trāsformationem. Numerauitq; primum inter ea quorum folia diuersis temporibus diuersa figura uidentur: uerbi causa, a principio rotunda, mox cum creuerint angulosa, aut ediuerso: qualia ostendunt Hedera, Populus alba, & Ricinus hic. Suntq; de eo scriptoris eius hæc uerba. τὰ δὲ φύλλα τῶν μὲν ἄλλων δένδρων ὅμοια πάντων αὐτὰ ἑαυτοῖς. τῆς δὲ λεύκης καὶ τοῦ κιττοῦ καὶ τοῦ καλουμένου κρότωνος ἀνόμοια, καὶ ἑτεροσχήμονα, τὰ μὲν γὰρ νέα περιφερῆ τὰ δὲ παλαιότερα γωνοειδῆ. καὶ εἰς τοῦτο ἡ μετάστασις πάντων. Rursusq;. ὁ δὲ τῶν φύλλων μετασχηματισμὸς καὶ ἑτέρων κοινός, ἐπὶ καὶ τὰ τοῦ κρότωνος πε-

ῥίφερῶ φυόμενα τὴν ἀρχὴν ὕστερον ἐπογωνιοῦ τκι καθάπιρ ἀναδιαρθρούμενα. Quorum ſenſus eſt. Aliarum uero omnium arborum folia ipſa ſibiipſis ſimilia ſunt: Populi uero albæ, Hederæ, & eius quē uocant Ricinum diſſimilia, & alterius figuræ. Noua enim & a principio circinata: adultiora deinde angulosa. Et omnium mutatio talis eſt. &c. Rurſus. Foliorum uero transformatio & aliis cōmunis eſt: quoniam eius qui Ricinus nominatur, a principio naſcentia folia circinata ſunt: tēpore deinde anguloſa fiunt: quaſi dearticulentur. Quam rationem ex Theophraſto a cæteris relictam addere placuit: ut hac nota etiam deprehēdi Ricinus poſſit. Etſi uulgaris iampridem hic frutex ſit, ſeraturq; paſſim in hortis ad ſpectaculum. Neq; enim ætate hac noſtra alium, quem ſciamus in medicina, aut reliqua uita uſum habet. Vocatq; Ethruria Phaſelum Romanum. Diximus de eo etiam in Ricinino oleo: eamq; ob cauſam non erimus in deſcriptione eius longiores. Id tm̄ teſtamur, uera eſſe quæ hic ait, Vomitiones ciere, & per inferna laborioſa purgatiōe purgare. Scimus enim pueros aliquando deuoratis incaute ſeminibus eius aliquot, integram cum ſua nocte diem paulominus q̄ ad mortem eo cibo periclitatos.

A

❡De Tithymalorum generibus. CAP. CLXVIII.

TIthymali genera ſeptem, quorum maſculus Characias appellatur, ab aliquibus Cometes, aut Amygdaloides, uel Cobios. Alter Myrthites, qui fœmina exiſtimatur, eūq; Myrſynitem, aut Carty itē uocant. Tertius Paralius, quem Tithymalida appellarunt. Alius Helioſcopius. Quintus Cyparyſſias. Sextus Dēdrodes. Septimus Platyphyllos dicitur.

B

BARBARI COROLL.

TIthymalum, & Tithymalus penultima producta, Meconion a quibuſdam uocatur. Noſtri Lactucam appellant caprinam, marinamq;. Aliqui Lactariam, quia & Græci Galactida nuncupare ſoleant. Lacte Tithymali inſcripto corpore, cum inaruerit, ſi cinis inſpergatur, narrant apparere literas: & ita quidam adulteras alloqui maluere, q̄ codicillis. Vſus iam & in caſtra, & obſeſſas urbes tranſit.

Pli. li. 26. ca. 10 lib. 20. ca. 19. et 26. cap. 8.

❡De Characia appellato. CAP. CLXIX.

χαρακίας

CHaraciæ caules ſupra cubiti altitudinem attolluntur, rubri. Lacteo ſucco, atq; acri madent. Foliis Oleę circum ramos, anguſtioribus & longioribus, radice dura, lignoſa. Pendet in cacuminibus caulium coma iunci, & calyculati folliculi, aliquantum caui. In quibus ſemen continetur. Naſcitur in aſperis & montibus. Succus aluum purgat. Trahit pituitam bilemq;, binis obolis in poſca ſumptis. Et cum aqua mulſa nomitiones mouet. Appetente uindemiarum tempore, ſuccus congeſtis ramulis, mox deciſis, & uaſe recluſis excipitur. Aliqui adiiciunt farinam Erui, & in paſtillos digerunt, qui Erui magnitudinem impleant. Alii in aridas ficos ternas, quaternaſue guttas inſtillant, ut cū his inareſcant. Quas ad uſus recondunt. Per ſe etiā tuſus in pila, & in paſtillos cōactus reponitur. Porro cum extrahitur lac, neq; quo uentus aſpiret ſtare quenq;, neq; manus oculis admouere conuenit, ſed ante eius collectionem, corpus, pręſertim, faciem, collum, ſcrotumq; genitalis, adipe, aut oleo cum uino perungere. Fauces autem exaſperat. Quapropter catapocia, cæra, aut decocto melle oblini par eſt, & hoc modo dari. Binas tamen, ternaſue ficos, purgationis gratia ſumpſiſſe ſatis eſt. Recens lac ex oleo, perunctos in ſole capillos euellit, Renaſcenteſq; flauos

& exiles efficit. Deniq; omnes destruit. Dentium cauernis inclusum, leuat dolores. Sed cæra dentes oblinendi, ne suo delapsu, fauces & linguam uitiet. Tollit illitu impetigines, formicantes uerrucas, pensiles, & quæ Thymi florem representant. Valet aduersus pterygia, carbunculos, phagedænas ulcerũ, gangrænas, fistulasq;. Legitur semen autumno, & siccatum sole leuiter tunditur, feruefactumq; loco mundo reponitur. Folia item siccantur. Semen & folia lactei succi effectum præbent, dimidio acetabulo pota. Sunt qui cõdiant admisto cum lacte lepidio, & caseo contuso. Radix drachmæ pondere in hydromelite pota, per inferna trahit. Decocta cum aceto, dentium dolori auxiliatur, colluto ore.

BARBARI COROLL.

Characias ramos habet digitali crassitudine quinq;, aut sex. Semen legitur autumno cum coma, succus incipiente pomorum lanugine. Tam feruentis hoc naturæ, ut per se extra corpori impositum, pustulas ignium modo faciat, & pro caustico in usu sit. Nascitur & in maritimis. Alia omnino est Characias, quam uulgaris sermo Charanciam appellat: quoniã septi modo in hortis fenestrisq; per cancellos, opere topiario digeritur. De qua ne uerbũ quidem apud ueteres habitum inuenio, Balsaminam Ligures Padani uocant, Hierosolymitanum pomũ Ethruria, folio uitis minore, pampinis item uitiũ, turbinato utrinq; fructu, uiscida cute, carnosa, uerrucosaq; per uersus: cucumeris pusilli, & Bucini marini quadam similitudine, malo uerius ac tubere, q̃ grandi bacca, aut folliculo puniceus, maturo colore, sanguineo quoq; succo. Inanitas confracto. Semina intus aliquot lenticulæ figura continet rubentia, ex quibus oleum exprimitur, ad uulnera præcipuum.

D

De Fœmina. CAP. CLXX.

μυρσινίτη καρυίτη

FOemina quam Myrsiniten, aut Caryiten uocarunt, similis suapte natura Daphnoidi. Folijs Myrti, sed maioribus, in cacumine acutis, & pungentibus. Ramulos ab radice mittit dodrantales. Fructũ fert post annum nuci similem, mordaci gustu. Nascitur in asperis. Succus, radix, semen, folia, consimilem antedicto sortiuntur facultatem. Sed ad citandas uomitiones inualidior est.

BARBARI COROLL.

Tithymalus Myrsinites, a Theodoro Myrtaria cõuertitur, mollioribus folijs q̃ Myrti. Colliguntur comæ huius hordeo crassescente. Fructus demetitur cum messium maturitate. Hic nõ pariter maturescit, sed pars sequenti anno, & nux uocatur. Inde cognomen dedere Græci Caryitin. Est ubi Theophrastus Clematiam, hoc est, Sarmentulam uocarit, folijs humi sparsam, palmi longitudine. Nisi quis corruptum locum putet, legendumq; non Clematiam, sed Caryitiam censeat.

De Paralio. CAP. CLXXI.

παράλιον

ALliud Tithymali genus dicitur Paralios, quem Tithymalida, aut Mechona aliqui appellauere. Nascitur in maritimis, ramis rubentibus, palmum altis, quinis, senisue a radice exeuntibus. Folijs lini, angustis, paruis, oblongis, in uersus quosdam digestis, capite in cacumine orbiculato. In quo semen ut Eruum, uario colore emicat. Flos albus. Frutex totus cũ radice lacteo succo turget. Similes ad usus recõdit.

BARBARI COROLL.

Tithymalus Paralios, a Theophrasto Coccos appellatur, folio rotundo, semine candido, quo uua incipiente stringitur.

De Helioscopio. CAP CLXXII.

A ἡλιοσκόπιος

ALiud genus Helioscopius dicitur, folijs Portulacæ, rotundiori-bus, ramulis prodeuntibus a radice, quatuor aut quinqꝫ, ruben tibus, dodrãtali altitudine, tenuibus, lactis copiosi plenis, capite Anethi, semine in capitulis incluso. Helioscopij nomen accæpit, quoniam comas cum sole circumagat. Circa oppida nascitur, potissimum in ruderibus. Colligitur succus, semenqꝫ ut aliorum. Eædem quę superioribus uires, non tamen usqueadeo ualidæ.

BARBARI COROLL.

TIthymalum Helioscopium, semine albo, columbis gratissimo: quod colligitur nigrescen te uua. Nomen accæpit, quoniam capita cum sole circumagit.

De Cyparyssia. CAP. CLXXIII.

κυπαρυσσίας

CYPARYSSIAS in caulem exit dodrantalem, uel maio-rem, subrubrum, ex quo folia Piceæ similitudine exoriuntur, molliora tamen, & tenuiora. Et in totum nascentem Piceam æmula-tur. Vnde nomen traxit. Candido succo madet. Cui eadem uis quæ su-perioribus.

BARBARI COROLL.

TIthymalus Ciparyssias, caule gemino, aut triplici. Nascitur in campestribus.

De Petræo Tithymalo. CAP. CLXXIIII.

B

GENVS TITHYMALI in petris nascens, Dendroi-des cognominant, in cacumine largam spargens comam, suc-co lacteo prægnans, cauliculis rubentibus, folijs Myrti tenuioris, fru-ctu Characiæ. Eiusdem effectus cuius superiores, similique modo re-conditur.

BARBRAI COROLL.

TIthymalus Dendroides, aliqui Leptophyllon cognominant, maxime cauliculis ruben-tibus, & semine copiosissimum.

De Platyphyllo. CAP. CLXXV.

πλατύφυλλος

PLATYPHYLLOS Verbasco similis est. Radix, suc-cus & folia per inferna trahunt aquas. Pisces necat, tusus & a-quæ insparsus. Reliqua Tithymalorum genera, quæ supra scribuntur, eadem efficiunt.

BARBARI COROLL.

TIthymalum Platyphyllon alij Corymbiten, alij Amygdaliten a similitudine appellant: nec ullius longiora sunt folia.

EX M. VERG. COMM.

SAtis uno uersiculo, & in eo una tantũ uoce in Theriacis suis monuit Nicander, quod com mune Tithymalis omnibus esset, & unde potuerint posteriores latini nomen illis apte & fe-liciter facere. Is autem est: σάμψυκον κύτισόν τε καὶ εὐγλαγίας θυμαλίδας. Id est. Sampsucum, Cyti-sumqꝫ, & copioso lacte plenas Tithymalidas. γλάγος enim eius gentis poëtæ lac aliquando ap pellant. Eamqꝫ rationem secuti ueteres Romani, Lactariam herbam communi appellatione, ob commune omnibus lac, uniuersum hoc genus uocauerunt. Mox, ut plerunqꝫ in his fit, qui parum didicerunt, quantopere undiqꝫ communia esse oporteat quibus constituendum genus aliquod est, uidentes aliqui non aliter q̃ ex Lactuca secta Tithymalis lac fluere, Lactucam uo-care incæperunt; cum tamen nullius Tithymali folium ad eius similitudinem accedat. Licetqꝫ

C Lactuca a lacte, quod secto eius caule defluit, nomen inuenerit, non ideo tamen hac una in re tantum illi similes plantæ aliæ eodem illi nomine indicandæ fuerant. Nullus enim audita Lactuca, non foliorum eius similitudinem quæret: quæ inueniri in Tithymalo aliqua non poterit. Nec refert, addiderit ne illi quispiam ex re aliqua discrimen, caprinamq;, aut marinã uocauerit. Semper enim audito Lactucæ nomine, similem folijs illi herbam aliquis cogitabit. Idq; sentiens Celsus libro.5.capite.7.cum Lactucam marinã appellasset, adiecit statim, quæ Tithymalos a Græcis nominatur. Intelligebat enim q̃ late pateret Lactucæ nomen, & quatenus fallere quærentes Tithymalum id nomen posset. Multa enim ad mare nascuntur: nec si Lactuca etiam uocari Tithymalus possit, totum genus ea uox indicabit. Quæ enim a Græcis Paralios nominatur, sola ad mare nascitur, & sola uere marina dici potest. Cæteræ enim montibus, campestribus locis, inter rudera, & circa oppida nascuntur. Verisimileq; est, fuisse id nomen tantum in usu his, qui aut nullam aliam Tithymalum apud se nascentem haberent: aut medicorum, qui ea tantum ad remedia uterentur. Eadem, aut non dissimilis in caprinæ Lactucæ nomine ratio est. Vescuntur enim capræ, non Tithymalis his tantum, uerum infinitis pene alijs: nec facile erat ex eius animalis cibo tam multiplicem herbam deprehendere. Eamq; ob caussam nos, auctore Plinio, multoq; magis suadente id ratione, ne Tithymalis aliæ miscerentur plantæ, ex tot alijs eius appellationibus Lactariam herbam elegimus: quæ tam multis eius generibus inseruiret, & communem omnibus haberet ex communi omnibus lacte indicationem. Et hæc pro Lactariæ herbæ appellatione satis dicta hactenus sint. Quibus adderem, doceremq; longius, quæ priuatim per singulas species fecerit illi nomina antiquitas: nisi qua licuit breuitate obiter interpres ea docuissem, Vallaremq; primum eius genus uocari dixissem, non aliter q̃ & Harundinis genus quoddam Characiam, Plinius etiam uocauit: q; uallis septisq; muniendis idonea sit: qua similitudine Lactariæ herbæ primum hoc genus Characiam hic etiam uocari ait, altitudine ut hic inquit, supra cubitum: ut plærisq; autem alij, bicubitali, & crassitudine digitali: quæ tota quantitas erigendis uallis satis est. In cæteris ex historia eorum per se ratio nominis patet. Nec nos aliud habemus quod ad eã rem certius afferre ualeamus. Eamq; ob causam relictis huiuscemodi, ex Theophrasto monebimus, Lactariæ

D herbæ tria tantũ genera ab eo describi. Eam scilicet, quæ prima ab hoc numeratur Characiam, siue marem: Myrsinitem mox, aut fœminam: postremamq; Paralium, quæ tertia Diosc. est. Cuius descriptionis quoniã multa erit pro scriptoris huius historia utilitas, nõ pigebit longius ijsdem uerbis ex eo omnia repetere. Quæ huiuscemodi sunt. Tithymalorum autem maritimus qui Coccos uocatur, circinata habet folia. Caulem, totamq; plantã altitudine fere dodrantali. Semen candidum. Demetitur cum primũ inçœperit uua maturitate nigrescere. Daturq; siccatum semen & tritum tertia fere acetabuli parte. Qui deinde mas Tithymalus dicitur, oleaginum habet foliũ: tota est planta bicubitalis: lac ex eo in uindemia colligunt, & cũ id curauerint, utuntur. Purgat aũt magis per inferna. Qui etiã Myrtites uocatur Tithymalus, colore candido, foliũ habet Myrto simile, sed in summo aculeatũ. Spargit hic per terrã uiticulas longitudine fere dodrantales, quæ annuũ fructum alternant: aliæ scilicet nunc, aliæ uero sequenti anno ab eadem radice exeuntes. Montana amat loco Tithymalus hic. Vocaturq; fructus eius caryon, id est, nux. Demetitur cum ad plenã crassitudinem hordea in spica maturuerint. Cumq; siccauerint, purgauerintq; semẽ eius, aqua lauant. Siccatumq; rursus dant bibendum, additis nigri papaueris partibus duabus, ita ut sit totũ unius acetabuli pondus. Purgat autem per inferna pituitam. Si uero nucem ipsam dederint tritam, in uino dulci bibendam, aut in frixo Sesamo comedendam dant. Hæc sunt quę Theophrastus de tribus Tithymalorũ generibus quo diximus loco docuit, longius ideo a nobis repetita, ut ex eius historia, tantiq; auctoris testimonio plæraq; in Dioscoride certius cognosci possint: collatisq; simul duorum scriptorum decretis, uideant legentes, si qua aliter ab alijs reddita a nobis fuerunt, auctore Theophrasto, & antiquorum græcorum ope reddita fuisse. Quale est, quod in secundo genere fœminam Myrtitem, & Caryitem diximus Laureolæ, quam Daphnoides uocant, gustu similem esse, colore albicante. Qui color, quoniam in impresso, alijsq; aliquot non legitur, relictus ab alijs est: & quod ad Daphnoides pertinebat, non plene expressum. Legitur enim in antiquissimis, τῷ δαφνοειδεῖ τῇ γεύσει καὶ τῷ εἴδει λευκός. Quod est: ut nos uertimus: Laureolæ, quam Daphnoides uocant, gustu similis, colore albicante. Fecimusq; id confidentius Theophrasto adiuuante, qui in Tithymali huius historia ait, ὁ δὲ μυρτίτης καλούμενος τιθύμαλος λευκός. Quod est, Qui autem Myrtites dicitur, candidus Tithymalus. Declarat idem Theophrastus etiam quid in Dioscoride, & in secundo Tithymali genere est. τὸν δὲ καρπὸν φέρει παρ' ἐνιαυτόν.

Quod alter ex nouissimis interpretibus uertit, Fructum fert alternis annis similem nuci. Alter, Fructum fert post annum nuci similem. Nos autem annuũ fructum inuicem alternantes. Manifeste enim id docet Theophrastus. Cuius in ea re uerba sunt, κλημάτια δ' ἀφίησιν ἐπὶ γῆν ὡς σπιθαμαῖα. ταῦτα δ' οὐχ ἁμαφέρει τὸν καρπὸν ἀλλ' παρ' ἔτος τὰ μὲν νῦν τὰ δὲ εἰς νέωτα. Quibus nihil certius audiri potest. Viticulas autem per terram spargit dodrantali fere longitudine. Hæ autem non simul ferunt fructum, sed annua temporum uicissitudine, aliæ quidem nunc, aliæ uero sequenti anno. Sentiens enim Theophrastus non satis intelligi illud παρ' ἔτος, ut certiorem faceret rem, addidit: alias quidem nunc ferre, alias sequenti anno. Idemq; est Dioscoridi παρ' ἐνιαυτόν, quod Theophrasto παρ' ἔτος. Græcæ præpositionis uis id facit, qua carentes latini, non possunt una uoce id exprimere. Plinius ex Theophrasto locum interpretatus libro uigesimo sexto, capite octauo, ait, Fructus non pariter maturescit, sed pars anno sequente. Cum tamen Theophrasti uerba ea sint, quæ nos proposuimus: neq; ex communi uocum illarum æstimatione, ut nobis uidetur, locus ille aliter intelligi poterit. Idem etiam Paralion, id est, maritimum Tithymalum Coccon uocari ait. Quod forte ex Dioscoride perijt. Est autem græcis Coccos non simpliciter omne granum, sed quod rotundum est: etsi non semper in laudatis scriptoribus ea ratio seruetur. Pertinet ea appellatio ad capituli, aut seminis in Tithymalo hoc figuram, quam in altero Dioscoride περιφερῆ, id est, circinatam, in altero ὡς ὄροβος, id est, Erui figura & magnitudine ostendit. Sunt alia etiam quæ Theophrasto & huic scriptori non penitus eadem sint, & quæ in medicina aliter doceantur. Ea cognitu legentibus facilia erunt. Tria ut uidetur Tithymali genera tantum Theophrastus cognouit. Eaq; sunt, quæ prima a Dioscoride numerantur. Cætera nec illi, neq; herbarijs antiquis in hoc censu fuerunt. Siquidem Crateias, & Micton antiquissimi herbarij, quemadmodum Nicandri interpres testatur, primũ genus masculum dixerunt: appellariq; Cobium, fruticem exiguũ, rubentibus uirgis. Secundum Myrrhinem. Et tertium Tithymalida, qui Paralios est. Cætera enim solo lacte, quo abundant, a posterioribus in censum Tithymalorum recæpta fuerunt. Paulus Aegineta scriptorem hunc secutus, totidem illi genera numerauit. Discreuitq; quibus uiribus, & qua natura communiter priuatimq; singula sunt. Quæ omnia quoniam non erit inutile audisse, ex eo ijsdem uerbis tradentur. Quæ huiusmodi sunt. Prædominantem alijs uiribus acrimoniam habent Lactariæ herbæ omnes. Inest eis etiam ualida amaritudo. Primas habet partes lac: tum semen: mox folia. Particeps & radix earum qualitatum. Eamq; ob caussam in aceto elixa, exesorum dentium dolores sedat. Lac uero cauis eorum inditur. Quod si os tetigerit, q̃primum urendo exulcerat: ideoq; cæra id antea inuoluunt. Secundi enim ordinis in calefaciendo est, quem causticum esse dicunt. Eadem ratione defluunt lacte Tithymalorum inuncti capilli: sed quoniam uehementius est, oleo miscetur. Et si sæpius radices capillorum aliquis inunxerit, exustæ penitus pereunt, glabrumq; relinquunt locum. Eadem potestate pterygia, formicas, uerrucas, & thymos tollunt. Quinetiam scabies, impetigines, carbunculantia, phagedenica, & cancrescentia sanant. Omnium Tithymalorum efficacissimas maximasq; habet uires: qui Characias, id est, Vallaris dicitur: quem etiam marem uocant. Fœmina itidem: qui & Myrsinites uocatur. Quinetiam in petris nascens & arborescens. Post hos qui Verbasco similis est, Cyparissias, & maritimus. Postremus omniũ Solisequus est. Proportione his omnibus respondet eorũ cinis, & lixiuius cinis. Hæc sunt antiquorũ medicorum de omni Tithymalo decreta.

De Pityusa. CAP. CLXXVI.

PITYVSAM aliqui Clema, alij Crambion, alij Paralion, alij Canopicon uocant. Hanc specie a Cyparissia differre constat, etsi Tithymalorum generi assignetur. Caulis supra cubiti altitudinem assurgit, geniculatus, folijs Piceæ, acutis, exilibus, flore paruo, purpureo, semine instar Lenticulæ, lato, radice crassa, candida, succo referta. Quibusdam in locis frutex hic prægrandis inuenitur. Detrahit per aluum radix, drachmis duabus data in aqua mulsa. Item seminis drachma. Succi cum farina subacti cochlearium, in catapotio datur. Modus foliorum drachmæ tres.

πιτυοῦσα
κράμβιον

C

EX M. VERG. COMM.

INter arbores libro.24.capite.6.Pityusæ meminit Plinius, & a Picea statim breuissime quam ille credidit satis fore omnẽ eius historiam & medicinã prosecutus est: nulla alia q̃ nominis occasione fretus. Neq; enim Pityi, quã Piceam uocauimus, congener Pityusa est. Frutex siquidẽ hæc, illa uero arbor, totoq; gñe inter se diuersæ. Ille tñ ne cognata a congeneribus suis separare uideret, cognomines potius q̃ congeneres plantas simul & continuata historia descripsit. Hic cõtra, naturã magis q̃ noĩa secutus, Lactarijs alijs herbis eam statim subiecit: quoniã parem lactis ubertatẽ, & similẽ in purgando uim habet, nec tanti folia eius Piceæ similia fecit, ut reliquã naturã negligeret. Quod em̃ Pityusa Piceæ simile habet, foliũ tantũ est: cætera Lactariæ herbæ similiorem & congenerẽ faciunt. Ideoq; ait a quibusdã inter Tithymalorũ species & hanc numerari: solaq; specie a Cyparissia Lactaria herba differre. Animaduertit hoc ante nos etiã Nicolaus Leonicenus, longiusq; de tota hac re in cõmentariolo suo egit. Eam uocari a quibusdam hic Clema ait, id est, uiticulam & sarmentũ: quoniã forte quos habet caules, aliarũ modo quæ uiticulas habent, per terram spargit. Paralium uero, quoniã Tithymalo ob lactis copiam similis sit. Quod deinde cæteri interpretes in radice dixerunt uocari eam Turpet, adiectũ Dioscoridi a posterioribus fuit. Id enim in nullis ueteribus græcis aut latinis legitur: nec legi etiam debet, quãdo barbara ea uox est, & a posterioribus medicis quæcunq; ea sit sic appellata. Ob quas caussas, nos libenter & merito ex hoc scriptore eam eiecimus.

De Lathyri. CAP. CLXXVII.

λαθυρίσ

LATHYRIS, quam aliqui Tithymalum appellant, eamq; Tithymalorum numero adscribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digitali crassitudine, inanem. Gignuntur in cacumine alæ, & folia in caule oblonga, amygdalinis proxima, latiora, & læuiora. Quæ autem in summis ramulis exierunt, minora conspiciũtur, Aristolochiæ, aut oblongæ Hederæ figura. In cacumine fructum summis surculis gerit, triplici concæptaculo insignem, rotundum, ceu Capparin, in quo grana intercursantibus membranis distincta continentur, Eruis maiora, rotunda, quæ dum corticibus exuuntur, candida sunt, & gustu dulcia. Nullus radicis usus. Totus frutex lacteo succo turget, uti Tithymalus. Grana sex, aut septem in catapotio, aut cum ficis, aut palmulis deuorata, aluum purgant. Sed aqua frigida postea sorbenda. Trahunt autem bilem, pituitam & aquas. Succus Tithymali modo excæptus, eundem effectum præbet. In gallinaceo iure, aut oleribus folia decoquuntur ad eosdem effectus.

D

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.11.

LAthyris, folia habet multa Lactucæ similia, tenuiora, ut Plinius tradit, germinibus crebris. semina Piperis magnitudine, facilia purgatu.

EX M. VERG. COMM.

DEmonstratam paulo ante Pityusam, & quã modo tractamus Lathyrim ob eandem Lactis notã, & purgandi uim, Paulus Aegineta in.6. Tithymalis alijs adnumerauit. Suntq; de Pityusa eius hæc uerba. Et hanc aliqui Tithymali speciem dicunt: quoniã simile lac habet, & utile purgat, de Lathyri autẽ quæ sequũtur. Priuatim hanc quidam Tithymalũ uocant: quoniam pariter illi lac eius purgat: etsi in Lathyri præcipuã purgandi uim semen habet. In qua descriptione animaduertendũ in primis illud est: quod dicitur, priuatim quosdam Lathyrim Tithymalum uocare, eo pertinere, quasi non Lathyris, sed certiore Tithymali nomine ab illis indicetur. Credimusq; nos ex hac descriptione, posteriorumq; temporũ usu, Cataputiam minorem a nostræ ætatis medicis Lathyrim appellatam fuisse. Nihil de Lathyri hac, quod hactenus in eo inuenerim, Theophrastus. Masculino tamen genere Lathyron inter legumina libro octauo de plantarum historia numerauit. Vertitq; Gaza, Cicerculam: quæ nihil ad Lathyrim hanc pertinet. Plinius uigesimoseptimo uolumine, capite undecimo, Lathyrim diuersa penitus ab

hoc scriptore historia tradidit: præsertimq́; in folijs, quæ hic Amygdalæ, ille Lactucæ similia fecit: magno ut uidetur figuræ discrimine inter Lactucæ, & Amygdalæ folia. Sunt præter hæc & alia, quæ poterunt uolentes inuicem conferre. Nobis satis sit locum signasse.

A

De Peplo. CAP. CLXXIX.

πέπλος

PEplos, quem aliqui Sycen, alij Mecona Aphrodem uocant, frutex est lactei succi plenus, folijs Rutæ, paulo latioribus, rotunda coma, dodrantali, humi respersa, semine sub folijs rotundo, minore quam candidi Papaueris. Pluribus scatet auxilijs. Vnicam radicem habet, superuacuam, ex qua fruticat. Nascitur inter uites, & in hortis. Colligitur messibus. Siccatur in umbra, & continue uersatur. Fructus tusus, & feruefactus reconditur. Bilis ac pituita detrahitur, acetabulo eius in hydromelitis cyatho poto. Obsonijs inspersa conturbat aluum. Muria conditur.

BARBARI COROLL.

PEplos, ex una tenui radice fruticat. Hanc & Meconion, & Meconitin ab Hippocrate uocari, Galenus auctor.

Pli.li.27.ca.12.

EX M. VERG. COMM.

MEconion, Meconitimq́;, id est, Papauer, aut Papaueraceam herbam uocasse Peplon hanc Hippocratem, testis est Galenus. Idem & Dioscorides testatur, spumeum Papauer ab aliquibus dici affirmans: postq́; hos omnes Plinius libro.27. capite.12. Quod non aliunde, quam ex seminis similitudine factum est: quod omnes albi Papaueris esse dixerunt. Paulus Aegineta præter id habere Peplon lac etiam ait, Tithymalorumq́; modo purgare. Omnes itidem Sycen uocari dixerunt. Quæ uox græcis Ficum significat: & quoniam lacte arbor ea abundet, ideo Lactariæ herbæ cõmunicasse suum potuit nomen. Plinius quo diximus loco ijsdem notis descriptam facile cognoscendam diligentioribus reliquit.

B

De Peplide. CAP. CLXXX.

πεπλὶς

PEPLIS, QVAM aliqui syluestrem Portulacam uocant, Hippocrates Peplion, in maritimis nascitur, largo frutice, candidi succi pleno, folijs satiuæ Portulacæ, rotundis, inferne rubentibus, semine sub folijs rotundo, uti in Peplo, feruente gustu, radice singulari, superuacua, tenui. Colligi & reponi solet. Datur uti Peplos, & conditur. Easdem habet uires.

BARBARI COROL.

POrtulacas syluestres uocari herbas tris inuenio. Vnam quæ sit Aizoi species. Alteram cognomine Telephion. Tertiã Peplin, siue Peplion: de qua præsens mentio. Quid aũt sit Diplion Aetio, qui ad auctorẽ id refert Aretæum, haud scio. Terendũ cum aqua inquit in anginæ morbo Diplium, & subiecto linamento, imponendum pectori, quoties præuocatio timetur. Sunt apud Græcos, inter quos Isacius, qui Peplium, pro Senna modo appellata intelligant. Ego diuersum puto genus: cum Senna siliquas, & in ijs semẽ ferat, Peplis nõ ferat. Alia est & Sennicula, siue Sanicula uocata, trãsalpina herba, folio Vitis, aut Apij rubentibus, in fine sectionũ maculis quibusdam, surculis quoq́; rubris ad radicẽ: quæ multis ei fibris subest, capitulis in summo frutice pusillis subnigrisq́;: huius succũ uulneratis in potum cõmendant.

EX M. VERG. COMM.

NEutro gñe, sed eadẽ diminutiua forma Galenus Peplion Peplida hanc uocat, & ad ducendam pituitã & bilem semẽ eius cõmendat: auctoreq́; Hippocrate, discijciendis inflationibus utilem prædicauit. Paulus Aegineta a decretis scriptoris huius non discedens, feruidi saporis semen habere Peplida hanc ait, Peploq́; pariter purgare. Quã ob causam eandẽ Peplo esse aliqui crediderũt, soloq́; in declinatione nois discrimen esse. Verũtamen certis discriminibus duæ inter se plantæ differũt: præsertimq́; foliorũ, quæ in altera Rutæ, in altera Portulacæ sunt. Ex quo

C factum est, ut tertium genus syluestris Portulacæ hæc credita fuerit. Et sane similis illi paulo minus quam tota figura est: adeo, ut facile pro Portulaca fallere legentes possit.

De Chamæsyce. CAP. CLXXXI.

χαμαισύκη

Chamæsycen aliqui Sycen, alij spumosum Papauer uocitant. Ramos emittit quaternũ digitorum, teretes, succosos, in terram deiectos, folia Lentis, parua, Peplum plane referẽtia, tenuia, quæ a terra non attolluntur, semine sub folijs rotundo, ut in Peplo. Neque caulem, neque florem promit. Radice firmatur tenui, superuacanea. Rami ex uino triti uuluæ dolores sedant, in pesso appositi. Tollũt tumores, ac uerrucas omniũ generũ illiti. Decoctorũ cibo, aluus resoluitur. Succus simili effectu prodest. Illitus contra scorpionis ictum auxiliatur. Aduersus caligines oculorum utilis, & hebetudines, incipientes suffusiones, nubeculas, cicatrices, cum melle inunctus. In squallidis petrosisque nascitur.

BARBARI COROLL.

Chamæsyce, pumila Ficus est, quasi terræ Ficum significans.

EX M. VERG. COMM.

Quæ a Lactarijs herbis deinceps a scriptore hoc numeratæ, tractatæque sunt Pityusa, Lathyris, Peplos, & Peplis, uno, quamuis cætera desint, lactis liquore, quẽ sectæ oẽs destillant, facile congeneres, nulla intercedente herba, fruticeue alio, coniunctã merito descriptionẽ in eo habuerunt. Nec aliunde humilis, iacensque in terra terrestris Ficus hæc, quæ tota Chamæsyces græcis significatio est, in ordinem & numerũ illarum uenit: soloque lacte, quod Ficis simile habet, honestiorem quam decebat ab arbore appellationem inuenit. Neque enim ramos, folia, fructusue ficulneos habet. Quod Fico cõmune habet, lac tantũ est. Quã ob caussam parũ proprie D pumilã Ficum, quod aliqui fecerunt, eam aliquis dixerit. Aliud enim est pumilam Platanũ, & Cerasum dicere coactæ breuitatis arbores: & aliud quas Græci Chamæsycem, Chamæcisson, & alia huiuscemodi. Illæ siquidem suũ genus seruantes, sola breuitate ab alijs differunt: hæ similitudine aliqua tantũ, & alicuius solum partis in alio genere constitutæ, deficiente omni alio nomine, ab arbore, plantaue alia, cui in ea parte similes sunt, id impetrarũt. Quod facillime in Chamæsyce hac deprehendiñ: quæ ramulos suos per terrã spargit, & folia Lentis habet parua, ut hic ait, tenuiaque, & in terra iacentia: quæ longissime a Fico arbore absunt: nec relinquit, unde sic uocari debuerit, quam lactis liquor, quo multis oculorum uitijs & morbis medetur.

De Scammonia. CAP. CLXXXII.

σκαμμωνία

Scammonia aliquibus Scambonia radix, alijs Colophonia, alijs Dactylion, Romanis Colophonium, Magis Apopleumonos, Aegyptijs Sanilum dicitur. Ramos ab una radice emittit trium cubitorum, multos, pingues, & qui nonnihil crassitudinis præ se ferant, folijs Helxinæ, aut hederaceis, mollioribus tamen, densis, & triangulis. Flore candido, rotundo, in calathi modum cauo, graueolente: radice prælonga, crassitudine cubitali, candida, graui odore, succo grauida. Legitur ad hunc modum succus. Capite exempto, radix in testudinis speciem cultro excauatur: quo fit ut in cauum confluat succus, qui conchis demum excipitur. Alij scrobes in terra concamerato sinu fodiunt, in quos subiectis Iuglandium folijs, profundunt succum, siccatumque extrahunt. Laudatur autem Scammonium læue, nitidum, rarum, & colore quam simillimum taurino glutini, fungosum, tenuibus fistulis, quale ex Mysia regione Asiæ contermina deportatur. Nec attendere

solum par est, si linguæ tactu albescat. Hoc enim euenit adulterato, q̊d admisto fit Tithymali lacte. Sed longe magis antea narratis. Item si nō uehementer linguam exurat. Id quod misti Tithymali argumentū est. Natione autem Syriacum, & Iudaicum deterrima habentur, grauia, dēsa, Erui farina, & Tithymalo uitiata. Succus drachmæ unius, aut quaternum obolorum pondere haustus, ex aqua pura, uel mulsa, per inferna bilem & pituitam extrahit. Ad resoluendam aluum binos obolos cum Sesama, aliōue semine, sumpsisse satis est. Dantur efficacioris purgationis causa, succi quaterni oboli cum duobus Veratri nigri, & Aloes drachma una. Fiunt purgatorij sales drachmis uiginti succi Scamoniæ, in senos salis cyathos adiectis. Horum modus proportione uirium. Integer quidem tria cochlearia, medius duo, minimus unum. Radicis drachma una, aut altera purgat, cum ijs quæ retulimus. Nonnulli decoctum radicis ebibunt. Coquitur in aceto, & cum hordeacea farina teritur, cataplasmate ischiadicis utili. Partus enecat, succus uuluæ in lana subditus. Tubercula discutit cum melle, aut oleo illitus. Decocto in aceto perunctæ lepræ abiguntur. Diuturni capitis dolores ex aceto & rosaceo perfunduntur.

A

B

BARBARI COROLL.

SCāmonia, siue ut Cicero, & Plinius quandoq; appellant Scāmonium: quanq; Scāmoniū ꝓ succo eius quoq; carpitur. Frigida amat loca, pingui tamen & arido solo nascens. Lachrymā e radice sua fundit, folijs albis, pinguibus, radice nauseosa. Circa canis ortum succus excipitur. Adulterant Tithymali marini succo, maxime in Iudæa: quod etiam strangulat sumptum. Vis bimo, nec ante, nec postea. Laudatur natione Colophonium, Mysium, Priennense, specie autē nitidū, cito liquescens, uirus redolens, somniosum, linguę tactu lactescēs, & cū diluit albescēs.

Pli.li.26.ca.8

EX. M VERG. COMM.

ERimus ueterum & iuniorum exemplo in Scamonię & Scāmonij cōmentatione breuiores. Quotidiani enim in medicina usus res est: nullusq; non audito alterius nomine, intelligit q̊d ad purgationes præsentem, & maximam uim habet: noueruntq; omnes quem uendunt officinę, concretum ex radice herbæ liquorem. Quę multis quidem locis prouenit. Probatissima autem transmarinis regionibus, præsertimq; Asia, & toto Colophonio agro. Ex qua regione factum illi aliquando fuisse nomen hic a gentibus testatur. Quę dum probatissimum Scammoniū quęrunt, & ex Colophone Asiæ id petunt, paulatim fecerunt, ut quæ bonitatis nota erat, in nomē & appellationem transierit. Verumtamen facile id nomen perijt: seruato ubiq; quod primum et aptius illi fuerat a principio factum: quod nos creddimus rationem a fossura habere: quā hic ad excipiendum liquorem fieri docet. σκάπτειν enim græcis fodere est. Vocauitq; gens illa fœminino genere Scammoniam herbam: masculino autem, aut neutro, excæptum ex secta radice eius ὀπόν, aut ὄπισμα, id est, liquorem. Fecitq; usus, qui plærumq; liquoris eius est, ut miscerētur quondam, & adhuc misceantur in appellationibus simul, liquor, & planta. Probatiores tāen græci neutro genere semper Scamonium liquorem uocauerunt. Sic Plutarchus in commentario, quo docet quibus notis secernendus ab amico adulator sit, cum moneret, non esse in calamitate & infortunio castigandum hominem: quoniam non aliter reiecturus tunc præcepta illa esset, q̄ si ægroto assidens medicus diceret, ob præteriti temporis uoluptates, nimiam uenerem, lōgiores cœnas, & quotidianam ebrietatem omnia illi ea mala adesse. Fieri enim, ut respōdeat dolens, iratusq;, παρασκευάζε ταί μοι κασόριον καὶ σκαμμώνιον, σὺ δὲ νουθετεῖς καὶ φιλοσοφεῖς. Quod est. Præparatur mihi Castorium & Scammonium, tu autem mones & philosopharis. Protulitq; genere neutro Scammonium, ὄπισμα, id est, collectum & seruatum in medicinę usum radicis Scammoniæ liquorem intelligens. Descripsit lōgiore historia Plinius Scammonium & Scammoniam lib. 26. ca. 8. Hortamurq; nos bonarum literarum studiosos, omnia eius scriptoris di-

C

cta, singulasq́ uoces cum Dioscoride conferre. Nec enim erit ad utramq́ partem negligendū operæprecium. Siquidem intelligent in radicis descriptione, quam hic ait βαρύοσμον, quæ uox græcis graueolentem simpliciter significat, ab eo nauseosam dici: & quam hic ὀποῦ μεστήν, id est, liquore abundantem, madidam: multaq́ alia quæ Barbarus Plinium imitaus, ab aliquibus forte longius a scriptoris huius sensu discessisse uidebitur: madidam enim & ille uertit. Nos quoniam post tot secula sentimus mutatam in multis uocibus antiquam significationis æstimationem, aut si ea adhuc seruetur, apertiorem tamen docendi rationem ineundam in his esse, uertimus graueolentem, & multo liquore abundantem: ijsdem uocum uestigijs huic scriptori per plantas eius ingredientes.

De Chamelæa. CAP. CLXXXII.

χαμελαία

CHamelæam aliqui Pyros agnen, alij Heracleon, alij Bdelyram, alij Coccon gnidion, Romani Citocacium, nonnulli Oleaginē, quidam Oleastellum uocant. Surculosa fruticat, ramis dodrantalibus. Folia Oleæ similitudinem habent, tenuiora & amara, quæ gustata linguam mordent, & arteriam deradunt. Detrahit pituitam bilemq́, folijs præsertim in catapotio deuoratis. Namq́ duæ Absinthij partes, adiecta Chamelææ una, hydromelite excipiuntur, & in catapocia coguntur. Ea aūt in uentre non liquescunt. Siquidē q̄tquot fuere deuorata, regerunt. Folijs cum melle tritis sordida ulcera & crustosa repurgant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 15. ca. 7

D

CHamelæa, frutex est petrosus. Sunt ei (ut quidam habent codices) mora odorata Plinio: Quidam folia ei amara & odorata scribunt. Simillimum huic oleum inest, ut Oleastro: cuius & baccas quoq; similes habet, ob id a quibusdam Oleastellum, & Olea cilibraca uocatur, autore Columella, Sirapam inde condi solitam scribente. Sunt qui succum in Gallia, aut Italia nascentis, eundem esse cum Euphorbio putauerint. Sed hic multum infra illum est. Ex hac & granum Cocci plerīq; falso nasci existimauere. Nostri & hanc, & Thymelæā pręcipue Casiā uidentur appellasse. Theophrastus Cneoron: Igino id apud nos Casiā interpretātē. Cuius duo genera feruntur. Candidæ, cui folium cutis modo quadamtenus oleagineum. Nigræ carnosum, Tamarici similius, siue ut in Theophrasto quidam (quos probo) legūt, Myrto. Candida magis humi se spargit, & odorata est, Nigra sine odore. Radix ambabus alta, p̄grandis, rami copiosi, crassi, surculosi, ab terra protinus aut paulo supra emicant, admodum lenti, ut q̄bus ad uinciēdū ꝓ iunco utanẗ. Venere in coronamenta folio. Post Aequinoctium autumni germinant, atq; florem mittunt, qui diutinus eis est. Hæc tota de Cneoro siue Casia Theophrasti sententia est. Dioscorid. Cestron, & Cneoron uocari Thymelęam prodit. At ego non Cestron, sed Cnestrō legendū arbitror, Hippocratis, & Galeni, & codicum uetustiorū fretus autoritate. Hoc ipso nomine Cultellus appellatur quo casei scabunẗ: quanq; & Tyrognestis, & Cobelis q̄q; is dicit Polluci. Liparonis herbæ meminit Aetius, & Alexandria sic uocante: quam aliqui Cnestron inquę nominant, ad ulcera capitis manantia uehementer utilis. Nec indicat is autor, qualis ea fit: utrū ne a Thymelęa, siue Cneoro diuersam, an eandē putarit. Recentiores, ut pleraq; omnia, Chamelęam, & Thymelęā cum Daphnoide turpiter confundunt.

EX M. VERG. COMM.

NOn ausim ego dicere, quod fecisse uidentur aliqui, pro comperto mihi esse, græcorū Chamæleam capite hoc a Dioscor. tractatam, Columellæ Cilibracam oleam esse, quam. 12. uolumine, capite. 49, scriptor ille, propter similitudinem Oleastellum a quibusdam uocari ait. Quæ enim numerantur ab eo illic ad Sirapę confectionem Oliuarum genera, ex arboribus, non fruticibus legi præcipiuntur, poseæ, liciniæ, & culminiæ, omnes in Oliuarum censu inter primas laudatæ: quibus uerisimile est, connumerari debuisse eam quæ egregiæ bonitatis pariter esset: præsertim dicente eodem Columella. Verumtamen habetur præcipua in hos usus olea Cilibraca: quam quidam propter similitudinem Oleastellum uocant. Ratiocinari enim ex his oportet, meliorē, ꝓbatioremq; Cilibracā oleam præmonstratis illis esse: q̄d parū uerisimile est in Bacca, Oliuaq; illa quę sola similitudine, nō q̄a cōgener oleis sit, in censum earū uenerit. Nec obstat dicere Columellā, ꝓpter similitudinē Oleastellū uocari. Potest eīm ad totius arboris formā id re-

ferri. At Plinius. 15. uolumine cap. 7. oleum ex Chamelæa fieri testat̃, expresso ex oleastris si-
millimum. Scimus id quidem: & nisi aliud doceatur, ex oliuis oleum etiam exprimi, oporte-
reꝗ; si exprimendum ex Chamelæa oleum sit, oliuas baccasue in ea intelligi: quod tamen hic
in Chamleçæ historia non testatur: & si Plinius aperte id dicat, non constituimus ob eam cau-
sam Cilibracam Columellæ oleam: etsi Oleastellum uocari a quibusdam ille dicat Dioscori-
dis Chamelæam omnino esse. Siquidem oportet ad conficiendam Sirapam (sic enim ab eo
appellatur, oliuarum cõditurę antiquum genus) meliores probatioresq; oliuas eligi: quæ si in
Chamelæa sint, quemadmodum ex Plinio ratiocinari licet, immaturas, asperasq;, & quales in
Oleastris sunt intelligere oportet. Non em̃ Olea Chamelæa est, sed a foliorũ similitudine sur-
culosus, & dodrantalis frutex sic appellatus. Eamq; ob causam, si baccas, aut oliuas fert, qua-
les diximus esse, eas uerisimile est. Patetq; id ex eodem Plinio quo diximus loco, dicente post
descriptum ex oleastro oleum, Simillimũ huic est ex Chamelęa frutice, folijs Oleastri, baccisq;,
frutice saxoso, nõ altiore palmo. Quæ tota descriptio longe a scriptoris huius historia diuersa
est. His nos rationibus usi, quod in Dios. legitur, aliqui uero Citocatiũ Chamelęam uocant,
nõ mutauimus: & si ea uox nihil modo nobis significet: sed qualis in cunctis gręcis est, seruata
a nobis fuit. Barbarus literarum prima uestigia secutus, Cilibracum ex Columella interpreta
tus est. Neq; aliam ob causam longius dicta hæc a nobis sunt, q̃ ut diuersitatis huius, & serua-
tæ a nobis cõmunis lectionis ratio omnibus pateret. Heracliam mox, id est, Herculeam uoca
ri etiam Chamelæam in Diosco. legitur. Credimusq; nos factum id nomen ex antiqua fabula
fuisse, quam ex Pindaro in Oleastro prtmo uoiumine retulimus: ꝙ scilicet Hercules ex Scy-
thia coronatus Oleastro in Græciam redierit: & quoniam similis Chamelææ Oleaster sit, &
Oleastro Chamelæa, ideo similitudine decepti aliqui, non Oleastrum, sed Chamelæam Her-
culeam uocauerint fruticem & coronam. Reliquimus etiam contra aliorũ interpretum ratio-
nem quod inter has appellationes auditur, οἱ δὲ χαμελαία μέλανα. Quod est, aliqui autem Cha-
melęam nigram. Error enim id eorum est, qui græcarum uocum similitudine decepti, Cha-
melęonem cum Chamelæa miscuerunt. Neq; enim nigredo Chamelææ competit. Qui co-
lore nigro a candido discernitur, Chamelæon est. Et quoniam nihil in Chamelæa id causæ ha-
beret, inutiles eas uoces expunximus. Errasse autem in duabus his plantis non græci tantum,
sed latini, & hi quidem inter medicos probatissimi Auicenna, & Serapion uidentur. Qui Me-
zereon, quæ Chamelæa hæc barbaris est describentes, multa quæ Chamelæoni debentur illi
tribuerunt; & ediuerso. Poteruntq; uolentes id certius in Chamelæone, & Mezereon poste-
riorum scriptorum uidere. Sunt Chamelææ huius appellationes aliæ, uerumtamen impro-
priæ, & ex alijs plantis importune ad hanc relatæ. Quemadmodum in Tymelæa quæ mox
sequitur patebit. Ea enim proprie Pyrosachne, & Cnidium granum uocatur, si Plinio & an-
tiquis græcis credendum est.

ℭ De Thymelæa. CAP. CLXXXIII.

THymelęam alij Ghamelæam, alij Pyros agnen, alij Cestron aut
Cneoron uocant. Ex qua Granum cnidium, quod est Thyme
lææ fructus, colligitur. Hoc Syri Apollinũ, alij Linum appellant. Quo
niam satiui Lini frutex suapte natura similitudinẽ referat. Virgas edit
perpulchras, tenues, tripedaneas, folijs Chamelææ, angustioribus, &
pinguioribus, uiscosis, gummosisq; si mordeantur: flore candido, fru-
ctu Myrti in modum rotundo, qui inter initia uiret, & tandem rubes-
cit, pulpa fructus dura, foris nigra, intus alba, quæ per inferna bilem,
pituitam, aquasq; detrahit, si uiginti granorum pars interna bibatur.
Verum fauces adurit. Itaq; cum farina, aut polenta, aut in uuæ acino
dari debet, aut melle cocto obducta deuorari. Qui ægre desudant, tri-
to semine cũ nitro & aceto inunguntur. Folia quæ peculiariter Gneo
rum appellantur, per messes colligi debent, & siccata in umbra recon-
di. Quibus dare libeat, antea tundere, & neruos eximere cõuenit. Illitũ

θυμελαία
χαμελαία

C acetabuli modo cum diluta potione, aquam extrahit. Mediocrius purgat, addita Lente cocta, aut contritis oleribus. Thymelææ farina uuæ acerbæ succo excipitur, & in pastillos diuiditur. Hærba stomacho infesta. Partus imposita necat. Nascitur in montibus & asperis. Hallucinãtur qui Coccon Cnidium fructum esse Chamelæę existimant. Falluntur enim quadam foliorum similitudine.

Pli. li. 13. ca. 21

BARBARI COROLL.

DE Thymelęa, granum, siue Coccum Cnidium enasci constat, Myrti magnitudine, colore & specie foris, autore Dioscoride, non farris, ut in Plinianis codicibus deprauate legitur. De Thymelęa nonnihil & superiore protinus mentione diximus.

EX M. VERG. COMM.I

ANtiquæ, & antiquorum scriptorum autoritate recepte appellationes omnes, Thymelææ scriptori adiectæ sunt. Quandoquidem Plinius. 13. uolumine, capite. 21. his uerbis de Thymelæa egit. Fruticem uero Thymelæam alij Chamæleam, alij Pyrosachnen, alij Cnestren, alij Cneoron. Qui uocum & nominum numerus idem huic scriptori est. Theophrastus itidem primo de plantarum historia de foliorum diuersitate agens, Cneoron Thymelæam uocauit. Eius uerba hæc sunt. τὰ δ' οἷον σαρκόφυλλα· τῶν δὲ ὅτι σαρκώδες ἔχουσι τὸ φύλλον οἷον κυπάριττος μυρίκη μηλέα. τῶν δὲ φρυγανικῶν κνέωρος στοίβη, τῶν δὲ ποωδῶν ἀείζωον. &c. Quod est. Carnosi folij quædam etiã: & id quidem, quoniam carnosum id habent qualis Cupressus, Myrice, & Malus est. In surculoso itidem genere Cneoros & Stœbe, & in herbaceo Sedum. Quæ ex scriptore illo repetita, & cõmentationibus his nostris addita sunt: ut qualis Thymelæa hæc sit certius adhuc cognoscat. Surculosi generis herba, & carnosi folij: quæ in Diosc. conijcienda magis, q̃ manifeste intelligenda sunt. Siquidem uirgas in ea dixit, & Lino comparauit, & folia pinguia gumosaq; descripsit. Quod totum Plinius ex Theophrasto acceptum eodem loco retulit, similẽ Oleastro Thymelæam faciens: folijs angustioribus, gumosis si mordeantur, Myrti magnitudine. &c. In quo laudandus etiam Theophrastus, qui folium Thymelææ describens, Cneoron eã uocauit: quasi sciret & ipse quod Diosco. testatur, folia tantum ea uoce censeri. In. 9. deinde remedia & uires eius tractaturus, Cnidium granum uocauit, easdemq; huic scriptori uires illi assignauit. ὁ δὲ κνίδιος κόκκος στρογγύλον ἐρυθρὸν τῇ χροιᾷ μεῖζον δὲ τοῦ πεπέρεως ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῇ θερμότητι, διὸ καὶ ὅταν διδόασιν κατὰ ποτόν, διδόασιν γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν ἐν ἄρτῳ ἢ στέατι περιπλάττοντες, καίει γὰρ ἄλλως τὴν φάρυγγα. Quod est. Cnidium uero granum rotundum, colorerq; rubens, semen fert Pipere maius, multoq; ad calefaciendum Pipere ualidius. Quam ob causam cum dant (datur autẽ ad soluendam aluum) in pane, aut adipe inuolutum dant: alioquin fauces urit. Et hæc nominũ diuersitas in Theophrasti Thymelęa est. Quibus addiderunt alij alia: uocaruntq; aliqui Pyrosachnem, ab urendi ui quam habet. Pyr enim græci ignem uocãt. Nec aliud Pyrosachne, compositum ex igne & tenui stipula nomen indicat, q̃ quod egregie urit. Chamelæa eadem dicta fuit; quoniam ut Plinius ait, Oleastro similis sit: ut hic scriptor autem, quoniã Chamelæę, quæ superiore capite præmonstrata est, folia similia habet: quod totum eodem redit. Quod enim simili simile est, eandem similitudinis causam & principium habere oportet. Cnestrõ postremo eandem hanc Thymelęam uocarunt probatissimi græcorum scriptores Hippocrates, Galenus, & plærięq; alij. Nobis tamẽ ignota uocis eius origo & causa. Comparauit eam Diosc. λίνῳ σπάρτῳ: neq; aliud uoces illæ in cõmuni significationis æstimatione significant q̃ satiuum Linum. Quęrendum tam & eruscandum diligentius opinamur, Lino ne satiuo simpliciter, an surculoso frutici, quem Sparton omnes uocant, & hic eodem hoc libro descripsit, similem Thymelæam dixerit. Nobis in hanc partem inclinat animus: & si aliorum interpretum modo & nos satiuum Linum uerterimus. Genistæ em̃ similior, q̃ Lino ex historia, descriptioneq; eius uideri potest. Vniuersæ plantæ nomen factum uidetur ab Olea cui similis est, & a Thyma herba cuius habet flores. Paulus Aegineta prçter ea quæ nunc in Diosc. leguntur, radicẽ eius contra sanguinis profluuia cõmendauit, uiribus, saporeq; acerbo: eiq; malo prodesse potã & foris impositam.

De Sabuco. CAP. CLXXXIIII.

ἀκτῆ

ACten aliqui Dendron arctu, alij Hemeron, Latini Sabucum, Galli Scobiem, Daci Sebam uocant. Ex eo genere quædam in

arborem aſſurgit, ſurculos ſpargens arundinaceos, teretes, cauos, candicantes, proceros. Folia Iuglandis terna, quaternaue, ex interuallis circa ramos exeūt, grauia odore, minutim in ambitu ſecta, & in ramulorum cacuminibus cauliculiſq; circinatæ umbellæ, quæ florem candidum pariunt, mox fructum Terebintho ſimilem, in nigredine ſubpurpureū, acinoſum, ſucco madentem, uinoſumq;.

A

BARBARI COROLL.

SAbucum medulla carere aiunt nonnulli. Theophraſtus Carnoſam ei adiungit. Fruticoſa uirgis arbor: quæ anniculæ, donec folia deciderint in longitudinem creſcant. In ſena maxime cubita: poſt id tempus in craſſitudinem fundantur. Lignum fungoſum, & cum inaruit leuiſſimum: medulla molli: quæ tota uirgulis eximitur baculorum uſu. Siccatum durat, inoffenſumq; aquis redditur, etiam decorticatum, quod ei ſponte arido contingit. Caudici craſſitudo galeæ. Cortex læuis, tenuis, ſpiſſus: quem uocant Canopum, cuius a Græcis in Iuliani Oxymelite fit mentio. Radices tellure ſumma, nec multas, nec grādes agit. Folium minus, quod quidē pars eſt maioris, molle oblongumq; habet, ut laurus latifolia, maiuſculum tamen, latiuſculūq; ſubtus & ſitu medio rotundius, exacutum, ſerratumq;. Folium uero maius, q̊d ex illis minoribus quaſi coaleſcit, pediculo uno craſſo & neruoſo geritur, ceu ramulus, folijs utrinq; geniculatim & ordine iugatis, uno in uerticibus relicto ſingulari. Subruffa hæc, & fungoſa, & de ſingulis petiolis uniuerſa collabuntur. Sunt & in ramis nouellis internodia, ſed quaſi rudia, inarticulataq;. Flos candidus, ex floſculis minutis, faui ſpecie congeſtus, e pediculi fiſſura, graui odore, quanq; Lilij. Fructus quoq; racematim pediculo unico dependet, Action uocatus, qui cum ematuruit, nigreſcat. Immaturo color uuæ acidæ, paulo maior q̃ Eruum, humore lento. Manus capillumq; inficit. Grana intus ſeſamacea, non ingrata turdis, ſturniſq;. Locis potiſſimum opacis, & iuxta aquas gignitur. Differt a ferulaceo genere, q plus ligni ac ſucci habet, q̃ Ferula. E Sabuco magis canoram buccinam tubamq; credit paſtor, ibi cæſa ubi gallorum cantum frutex ille non exaudiat. Dictam puto arborem, a Sambuca muſico inſtrumento, quod alij Pectida uocant, alij Magadin: ut in arundine notauimus. Sambuca porro, ab autore uidetur appellata: cui nomen Sambyx fuerit. Vſam tamen ea primam omnium Sibyllā perhibent. Arbor utiq; ipſa non Sambucus, ſed Sabucus dicenda eſt: ſi Serenio Quinto credimus.

Pli. li. 16. ca. 19 26. 40. lib. 24. cap. 8.

B

¶ De Ebulo. CAP. CLXXXV.

ALTERVM genus Chamęacte uocatur, alijs Helioſacte, alijs Agria acte, alijs Euboica, Romanis Ebulum, Gallis Ducone, Dacis Oliua. Ebulum longe humilius eſt, magiſq; hærbaceo generi aſſignandum, caule quadrangulo, geniculato, folijs Amygdalæ, ex interuallo longioribus, geniculatim diſtributis in uerſus, graueolentibus, in ambitu ſerratis, muſcario Sabuci flore, & acino eiuſdem. Radice nitit̄ lōga, craſſitudine digitali. Eadē utriuſq; uis & uſus, refrigerās, et exiccans, aluo detrahens aquam, ſtomacho inutilis. Folia, olerum more coquuntur ad pituitam bilemq; detrahendam. Caules teneri in patinis cocti, eadem efficiunt. Radix in uino decocta & in cibis data, hydropicos adiuuat. Prodeſt uiperarum morſibus, eodem pota modo. Vuluas emollit inſidentium decocto. Laxat earum ſpiracula, & uitia corrigit. Acini in uino poti eodem funguntur munere. Denigrant capillos illiti. Folia ſi prætenera ac mollia ex polenta illinantur, inflammationem mitigant. Ambuſtis, & canis morſibus illitu proſunt. Vlcera quæ dehiſcunt in fiſtulam, agglutinant. Iis qui podagra tentatur, cū

χαμαίακτη

C seuo hircino prosunt illita folia.

BARBARI COROLL.

Pli.li.25. ca.10 lib.26.cap.8.

EBuli, siue Chamæactes, hoc est, Sabuci pumilæ foliorum decocto, muscæ necantur. nam & colibuli macerantur aqua, ut ea sparsa culices abigantur. Baccas, flores ue Ebuli, aut Sabuci uidetur intellexisse Plautus cum dixit in Captiuis,
Laridum, Atq; Ebebulas foueri foculis feruentibus.
Nisi quis herbulas in eo uersu lectitare malit: aut qđ propius est uero, epulas. Ouidius,
Epulisq; foci miscere calentes.
Aut hanc, aut ualde similem esse puto, quam Plinius Actēan uocauit uigesimoseptimo uolumine. Actea inquit, graui foliorum odore, caulibus Anisi geniculatis, semine nigro ut Hederæ baccis mollibus. Nascitur in opacis, & asperis, & aquosis, datur acetabulo pleno, interioribus fœminarum morbis. Pro eo quod Dioscorides in caulibus umbellas, & capitula Chamæacten habere scribit, Plinius caules Anisi reddit ei: quanq; non caulibus Anisi, sed asperis in plerisq; legitur codicibus. Sed exemplaria quædam uetusta legunt Anisi, non asperis.

¶ De Pycnocomo. CAP. CLXXXVI.

πυκνόκομον

PYCNOcomon constat Erucæ folijs, acrioribus, scabris, & crassis, caule quadrangulo, flore Ocimi, semine Marrubij, radice nigra, rotunda, lutei coloris, exigui Mali figura, terram redolente. Inuenitur in saxosis locis. Semen grauia somnia & tumultuosa facit, drachmæ instar potum. Tumores discutit, illitum cum polenta. Spicula, adactosq; corpori aculeos extrahit. Folia illitu tubercula, panosq; D discutiunt. Radix eius in aqua mulsa duum drachmarum pondere, aluum et bilem extrahit.

BARBARI COROLL.

Pli.li.26. ca.8.

PYcnocomon, caule tenui, modico.

EX M. VERG. COMM.

SVnt Plinio, & scriptori huic nostro de Pycnocomo omnia eadem: tantumq; non ijsdē uerbis cuncta latinus scriptor ex græco genti suæ reddidit. Locus est. 26. uoluminis. 8. capite. A foliorum confecta densitate nomen illi fecerunt græci. Neq; enim aliud Pycnocomon indicat, q̄ quod densa & conferta coma est. Herbarum autem comæ folia sunt, quæ hic a Plinio relicta aspera constituit. Ille enim crassiora tantum & acriora q̄ Erucæ sint dixit. Non indicauit etiam Plinius, quale semen Pycnocomi sit: non dico autem quale uiribus, sed figura & specie. Desyderauimusq; nos id magnopere, hoc agentes, ut uariam in græcis lectionem teste & autorē eo tutius eligeremus. Sunt enim in quibus Marrubij, in quibus Porri seminibus comparetur Pycnocomi semen, una id discrimen faciente litera. Cæteri interpretes communem secuti lectionē, Marrubio simile fecerunt: nos probatiores & uetustiores græcos, & quē habemus egregiæ antiquitatis latinum Dioscoridem secuti, Porro comparauimus: uolumus tamen incertæ nobis rei fidem penes naturam esse. Discrepant in radicis colore Plinius & Dioscorides, ille lutei coloris tantum: hic nigrum primum, mox ὠχρὰν, id est, pallidam, quod idem luteo colori est, descripsit. Suspicari multa in uarietate hac licet: aut deesse Plinio, aut abundare huic nigrum colorem, aut foris nigram, intus uero lutei coloris intelligi oportere, Pliniumq; alterum colorem tātum indicasse: quod suspicari ab re forte non fuerit. Nigram tantum tradit quem antiquissimū habemus latinus Diosco. Quotquot autem græcos uidimus, omnes nigrum & luteum colorē illi assignāt. Eamq; ob causam inclinat animus nobis, ut credamus diuersos colores illos, ad diuersas referri oportere partes. Legentibus tamen hoc liberum sit, donec, ut in semine pauloante diximus, natura & res cognita, tam multas difficultates extricauerint. Animaduertendum illud etiam in uiribus & potestate radicis, dicere Plinium exinanire eam aluum, bilem, & pituitam: hunc autem & reliquos græeorum medicos, bilem tantum: & inter eos præsertim Paulū Aeginetam, qui Pycnocomi radicem, semen, & folia discutiendi & extrahendi uim habere ait: & semen, quia ualidius sit, infixa corpori etiam extrahere. ῥίζαν δὲ ξανθῆς χολῆς εἶναι καθαρτικήν. Quod est, Radicem uero flauam purgare bilem. Id Barbarus extenuare dixit, non satis apto ad eam uim uerbo, ut nouisse omnes facile possunt.

A

Ἄπιον

❡ De Apio, seu Radice syluestri. CAP. CLXXXVII.

APion nonnulli Ischiada, alij Camæbalanam agriam, alij Linozostin, Latini Radicem syluestrem, Pœni Thorphathsadæ appellant. Iuncos duos, siue tres spargit, rubros, tenues. Qui a terra parum attolluntur. Folijs Rutæ, oblongioribus tamen, & angustioribus, hærbaceis, semine paruo, radice Hastulæ regiæ, in formam Pyri turbinata, succi fœcũda. Intus habet succum candidum. Extra, cortices nigros. Superior pars eius uomitione bilem pituitasq; extrahit. Inferior per aluum, Tota utrinq; purgationes mouet. Succum si libet eximere, tusa radix in fictili mergitur, & agitata aqua quod supernatat pinna selectũ, exiccatur. Purgat utraq; parte is succus sesquiobolo potus.

BARBARI COROLL.

DE Apio herba, cognomento Ischas, quæ Raphani syluestris genus est, uolumine secundo locuti sumus. Vbi omnia hæc ad uerbũ fere uidentur esse repetita. Plinius Oposcillam uocauit (ut arbitror) corrupte, pro Apios Ischas.

EX M. VERG. COMM.

HAec est Apios illa solo nomine, sed ab imperitis facto, notissimæ cunctis Raphano congener existimata. De qua longius secundo uolumine in Rhaphano egimus: pollicitiq; sumus, iterum hoc loco de ea dicendum nobis esse: haud sane quia superfuerint tunc aliqua, quibus nunc dictis secemenda hæc ab illa esset, sed q; inuenienda hoc loco, ueluti ex aliena possessione, ob eas quas tunc longius percurrimus caussas, ejcienda ex illo erat, tractandaq; cum cæteris, quæ efficaciorem in purgando uim habent. Quales multæ descriptæ hoc libro hactenus, & describendæ adhuc plantæ sunt, syluestres omnes, montibus & incultis locis nascẽtes: non qualis satiua in hortis, aut syluestris in campis Rhaphanus nascitur: quæ nihil huic simile æqualeue, aut idem habet, non ramulos, non folia, non semen, nec radicem etiam. Siquidem in Rhaphanis longiores, in Apio hac rotundiores & pyri similes radices sunt. Quinetiam præter totam speciem obstat color, qui in nulla Rhaphano foris, ut in Apio hac niger conspicitur. Sunt aliæ plures etiam diuersitatis notæ, quas breuitati consulentes expendendas legentibus relinquimus. Apion a radicis forma Greci herbã appellauerũt. Est aũt grecis Apion in pomorũ genere Pyrum. Et quoniã pyri forma radix eius sit, contractior tamen rotundiorq;, ideo nomen hoc illi ea gens fecit. Antiquum sane, & quo, scribente Theophrasto plantarũ historiam, Græcia passim utebatur. Neq; hoc tantum, uerum eo etiam quod secundo loco in hoc scriptore illi adjcitur. Verba eius nono de plantarum historia uolumine hæc sunt. τὸ δὲ τῆς αὐτῆς ῥίζης τὰ μὲν ἄνω τὰ δὲ κάτω καθαίρειν θαυμασιώτερον οἷον τῆς τε θαψίας καὶ τῆς ἰσχάδος, ἣν δ' ἄπιον καλοῦσι. Quod est. Purgare aũt in eadem radice alias partes per superna, alias per inferna, magis mirabile: quales Thapsiæ sunt & Ischiadis, quã Apion aliqui appellant. Testis, ut uidetur, utriusq; appellationis Theophrastus est. Vtq; alterius appellatiõis Apij, scilicet manifesta est ex forma radicis ratio, sic ignota nobis alterius: nec quã ob causam a coxendice, coxendicisue dolore, nisi hoc loco Ischias aliud significet, nomẽ id inuenerit ratiocinari licet. Est quidem omnibus in promptu, facillimũq; ratiocinari, quia purget, & purgando dolores coxendicis leuet, sic forte appellatã fuisse: sed nimis cõmune id est: neq; hic, aut Theophrastus quicq; pro coxẽdicis dolore palam illi tribuerũt. Quo fit, ut nos & si in cõmuni grecorũ omniũ lectione nihil mutare ausi simus, credamus non Ischiada, quæ uox coxendicem & eius dolores, sed Ischada, quæ Caricam significat, non absurde penitus existimasse quosdam dici Apion hanc oportere. Similis enim, & turbinata figura non aliter q; Pyrum Carica est. In Theophrasto quidem Ischas passim legitur, non Ischias. Quo fit, ne demiremur, qui in eo Caricam uerterunt. Quemadmodum non constituimus, scriptoris huius codicibus magis, quàm Theophrasti credendum esse. Plinius nec Pyro, nec Caricæ radicem eius comparauit, sed Cepæ: ampliorem tamen q; Cepa sit, eam describens. Legitur paulo post in scriptore hoc, Chamębalanon dici etiã Apion hanc. Ea uox terrestrem significat glãdem, quasi latentem & obrutam terra glandis forma radicem: oportetq; non glandis simpliciter intelligere, sed ut Græci Balanorũ cõmuni appellatione lon

B

C giores fructus indicant. Cur deinde agrestis, aut montana Raphanus dicta eadem fuerit, satis secundo uolumine in Raphano, & hoc loco dictum a nobis est. Radicem eius, ut fere in cunctis græcis legitur, Spondylio herbæ hic comparauit. Respondetq; id naturæ, quoniã & hæc, & Spondylion tertio uolumine tractata, Raphani radice describitur: oportetq; inuicem similia esse, quæ alteri pariter similia sunt. Vidimus tamen nos, in quibus non radix Spondylio similis legitur, sed Asphodelo, & his quidem probatissimis, & antiquæ fidei, quod ab re penitus non est. Siquidem Asphodeli bulbosæ radices illæ, non penitus dissimilẽ huic speciem habent. Secuti tamen communem lectionem & nos sumus, ob eam præsertim caussam, ꝙ hic in Spondylio radicem eius Raphano comparauit: & hæc ob eandem caussam syluestris, & montana Raphanus a multis credita & dicta est.

¶ De Colocynthide. CAP. CLXXVIII.

κολοκυνθίς

COlocynthis aliq̃bus Colocyntha ægos, alijs Sicya picra, alijs Alexãdrina Colocyntha, Zoroastri Tymbra, Ostani Autogenes, Romanis Cucurbita syluatica, Dacis Tustrata dicitur. Sarmenta foliaq; satiuæ Cucurbitæ emittit, per terram repentia, diuisa: fructum in speciem mediocris pilæ conglomeratũ, uehementer amarum, quem legere oportet, cum cœperit in luteum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam uim habet, si quatuor oboli melle cocto Myrrha & Nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefactæ pilæ teruntur, & infusæ clysteribus prosunt, neruorum resolutioni, coxendicum doloribus, & coli uitijs, ut quæ bilem, pituitam & strimenta, interdum etiam cruorem eliciant. Fœtus admotæ enecant. Dentium dolorem tollunt, si una repurgetur, & luto oblita cum aceto & nitro inferuescat, hocq; iure decocti dentes colluantur. D Si aqua mulsa, aut passum incoquatur, & sub diuo refrigescat, potu crassum humorem & strigmẽta alui detrahet. Stomacho supra modum aduersatur. Subdita ex ea balano, alui excrementa eijciũtur. Virenti succo utilissime ischiadici perfricantur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 3.

COlocynthis, Cucurbita est syluestris, plena ipsa, nec inanis, ut Somphos, minor q̃ satiua. Primo herbacea, mox pallida, quæ & utilior est, quando eius sunt medicinæ. Hippocrates syluestrem Cucurbitã Sicyonem, & quæ fundo careat, & specie globosa & uniformi sit. Sicyan ἄτμητόν, hoc est, insectilem appellat: interiorem uero partem eius, spongiam.

EX M. VERG. COMM.

CVcurbitulam Græcorũ exẽplo non male aliquis Colocynthida inter latinos dixisset. Cur enim, si licuit diminuto a Colocyntha, quæ illis Cucurbita est, nomine, syluestrem & amaram hanc Colocynthida dicere: nõ liceat & nobis a latinorũ Cucurbita, Cucurbitulã facere, æqnalemq; illis æstimatione & uocis compositione, rei passim notæ appellationem ad medicinã afferre? Nos sane in eam partẽ trahebamur. Fuitq; diu nobis animus, Cucurbitulam huic capiti titulum facere: sed reuocauit nos ab eo consilio, recepta iampridem a medicis oĩbus, & officinis græca uox: multoq; magis, ne æquiuoca appellatione miscerentur simul planta hæc, & quas latini scriptores omnes ad aliũ medicinæ usum transtulerunt, Cucurbitulas eas uocantes, quæ spiritus, & præfocatæ flammæ ui corporibus nostris impactæ in superiorẽ partem & extimã cutẽ sanguinẽ, & q̃ alia opus fuerint, trahũt. Eãq; ob cãm seruata gręca appellatiõe, de Colocynthide, q̃ syluestris Cucurbita est, caput inscripsimus. Alioqn Colocynthis parua Cucurbita est. Fecerũtq; eã Cucurbitis alijs congenerẽ Viticulæ folia & fructus: ideoq; tã multas ab eadẽ Cucurbita appellationes alias inuenit. Credimusq; nos, q̊d in Diosco. legitur, οἱ δὲ κολοκύνθα αἰγός, quæ uoces nihil significãt aliud q̃ capræ Cucurbitam, & a cunctis ex eo caprina Cucurbita reddita est, potuisse q̊ndã legi οἱ δὲ κολοκύνθα ἄγριος, q̊d est, syluestris Cucurbita. Nolumus nũc quęrere, uescant ne ea capræ, an nõ: amaritudinẽq; eius in cibo sentiãt: & an q̊d ho-

mini nocet, possit alijs animalibus nõ nocere. Quotidianum enim id est. Fitq; passim quod Lucretius cecinit, ut non sit idem nobis & brutis multarũ rerum sensus. Quippe uidere licet, pinguescere sæpe Cicuta barbigeras pecudes, homini quæ est acre uenenum. Verum quod suspicari hoc nos coegit, plantę genus est, quæ ab omnibus in syluestriũ censu numeratur: omnesq; Colocynthida describentes, siluestrem Cucurbitam uocant. Et omniũ maxime Plinius lib. 20. capite. 3. Quod a scriptore hoc relinquendũ fuisse uerisimile non est. Monere id uoluimus, & si non multifaciendum forte aliquibus uideatur. Fecit amaritudo, quę Colocynthidi maxima est, & omnibus tam manifesta, ut qui plantam, & rem ignorãt, solo Colocynthidis audito nomine, amaritudinem intelligant, ut amara Cucurbita a quibusdam etiam diceretur. Quemadmodum quoniã copiosa in Aegypto nascitur, cuius rei testes etiam sacræ hebræorum literæ sunt, Alexandrina Cucurbita. Et hæc pro Colocynthidis appellatiõibus dicta hactenus sint.

De Epithymo. CAP. CLXXXIX.

Epithymum Romani Inuolucrum uocant. Flos est e Thymo duriore, Satureię similis. Capitula habet tenuia & leuia, & in eis fibras, quasi capillamenta. Potum cum melle detrahit pituitam, bilemq; atram per inferna. Priuatim prodest melancholicis, & inflatis, acetabuli mensura, ad quattuor drachmas, cum melle, sale & aceti exiguo. Plurimum in Cappadocia & Pamphylia gignitur.

ἐπίθυμον

BARBARI COROLL.

Epithymum, flos est Thymi, sed non omnis. Differentia, q; hic herbaceus, alterius Thymi candidus. Aliqui eum Hippopheon uocant. Quidam aliter Epithymum tradunt, sine radice nasci tenui, similitudine Pallioli rubens.

Pli. li. 26. ca. 8. li. 21. ca. 10.

EX M. VERG. COMM.

Qvod in Italia nascens nostrę ætatis herbarij Epithymon ostendunt, id nobis uidet quod Plinius. 26. uolumine capite. 8. de Epithymo agens aliter ab illo & his uerbis descripsit. Quidam aliter Epithymũ tradũt, sine radice nasci, tenui, similitudine Pallioli rubens. &c. Tenuissimis quasi capillamentis in glomerem conuolutis, & his rubentibus Epithymon hoc uidetur: Floribus minimis, candidisq;, Thymo similibus: nullis ut ille ait radicibus: eaq; forma, ut lanæ, stuppæue glomerem uidere te credas. Quam ob causam, non male crediderit aliquis, potuisse hoc genus a posterioribus Inuolucrum dici. Quod enim ab hoc describitur, & copiosum in Cappadocia & Pamphilia nasci traditur: diuersum, ut ex historia eius patet, et aliud a nostrate hoc est: simile tamen, aut coniunctum Thymo aliquid habere nomen indicat: aut alterum forte Thymi genus esse a Theophrasto & Plinio descriptum, nigro colore: quod tertio uolumine inter appellationes Thymi numeratum ab hoc scriptore est. Theophrastus quidem palam id docet quinto de plantarum historia dicens, καὶ θύμον τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν. Quod est, Et Thymon candidum alterum, alterum nigrum. Et Plinius. 21. capite. 10. Totidem & Thymi species, candidum, ac nigricans. Neq; hic aliud indicat, dicens Epithymum Thymi esse florem durioris & Thymbræ similis, quasi alterum sit Thymi genus, mollius, nec Thymbræ simile. Quocunq; autem modo se habet, si non alterum Thymi genus sit, coniunctum Thymo aliquid esse oportet. Id eñ ea uox significat, quod in Thymo est scilicet. Et Paulus Aegineta lib. 6. de eo agens, ait in tertio ordine siccare, calefacereq; Epithymum, & Thymo efficacius esse. Quod ductu & concæptu uocum quod diximus ratiocinari facile est. Nihil autem in eam partem magis nos trahit, q; nominis ratio, qua ut diximus, quod in Thymo sit, nascaturue, intelligi oportet. Vtitur eo idem Paulus, ut hic ait, in melancholicorum purgatione: nec minus etiam in ducenda simpliciter aluo. In quem usum bibi in uino iubet.

De Alypo. CAP. CXC.

Alypon surculosa herba est, subrubra, latis ramulis, tenuibus folijs, flore molli, copioso, radice Betæ, tenui, referta acri succo, semine Epithymi. Gignitur in maritimis. Hac plæraq; Libyæ loca scatent. Semen atram bilem deijcit, si mensura Epithymo pari cum sale & aceto sumatur. Verum interanea leniter exulcerat.

ἄλυπον

C

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.4.

ALypon, & Alypea, & ut Paulo placet, Alypias, cauliculus est molli capite, non absimilis Betæ: ut inquit Plinius, acre gustatu ac lentum, mordensq; uehementer & accendens. Caput, id est, radicem eius, Betæ similem intelligo, non folia: quippe quæ minuta ei sint: ut Dioscorides affirmat. Deprauatæ in Plinij uigesimo septimo libro Aliphon, pro Alypo legebatur, anteq; ipsi locum indicaremus.

EX M. VERG. COMM.

SEmel tantum, & id etiam breuissime Alypi. 27. uolumine capite. 4. meminit Plinius. Nihil etiam Paulus Aegineta dictis decretisq; scriptoris huius addidit. Vtinamq; omnes nõ multo breuius & incertius, q̃ hic de eo tradidissent. Verba eñ Plinij sunt. Alypon cauliculus est, molli capite, nõ dissimilis betæ: acre gustu, ac lentum: mordensq; uehemẽter & accendens. Aluum soluit in aqua mulsa, addito sale modico. Minima portio duarũ drachmarum, media quatuor, maxima sex, ea purgatione quibus datur e gallinaceo. Horum nihil, aut unum, alterumue in Dios. legitur: cætera aut ab alijs accæpta, aut aliter cognita Plinio fuerunt. Paulus Aegineta ijsdem uerbis Dioscoridi subscripsit, Alypi dicens semen per inferna nigrã purgare bilem, pari Epithymo mensura sumptum, additis aceto & sale. Veruntamen leuiter intestina exulcerare. Quæ tota est in scriptore hoc Alypi medicina. Qui deprehendisse nostra ætate Alypon se credunt, surculosam, ut hic ait, herbam: sed non ultra duos, tresue surculos in ea ostendunt: in q̃bus per interualla bina sunt folia rubentia, & in summo lutei floris umbella. Quę posset Alypon credi, nisi radix quę in scriptore hoc gracilis & quantitate betæ traditur, in ea longe crassior inueniretur. Potuit illi a ui sua nomen fieri: & quoniam nigram bilem purget, qua purgata animi tristitia in melancholicis pellitur, eaq; pulsa adest statim lætitia humani animi naturalis habitus, sic dici. Est enim græcis Alypon, quod tristitia, doloreq; caret, aut liberat.

❡ De Empetro, seu Calcifraga. CAP. CXCI.

ἔμπετρον

D

EMPETRON aliqui Phacöides uocant. Nascitur in montibus & maritimis, salso gustu. Sed quo propius terreno fuerit, amarius sentitur. Trahit bilem, pituitam, & aquam, si bibatur in iure aliquo, aut hydromelite.

BARBARI COROLL.

Pli.li.27.ca.9.

EMpetron hoc Phacöides a Dioscoride, Prasoides a Galeno & Paulo cognominatur. Fere in saxo nascitur. Recenti uires sunt, uetustate perdit eas. Lapillos qui sufferuefiant, una rumpi affirmãt, quod & in Saxifraga quoq; diximus ex Plinij sententia, ut qui nihil differre ab ea iudicarit: quandoquidẽ medicinas, quas seorsum in utraq; mẽtione Dioscorides enumerat, ipse uniuersas Empetro huic assignat. Aut igitur ita sentiendũ est: aut Plinium errasse confitẽdum. Paulus certe Dioscoridem secutus, mentiones duas habet, quasi duorũ generum. Galenus unicam. Empetron Aetius etiam Epipetron, uocari solitum affirmat.

EX M. VERG. COMM.

NAsci in petris Empetron satis indicat nomẽ. Epipetron eadẽ significatione ex antiquioribus aliqui etiã uocauerunt. Nec solũ, quia Lentis figurã & spẽm refert Phacoides, sed Marrubio similẽ Prasoides etiã. Plinius Saxifragã a latinis uocari ait: miscetq; cum ea quæ priuatim & seorsum a Dioscoride Saxifraga hoc ipso uolumine descripta est. Ex quo iterũ suspicari cogimur, quod in Saxifraga dictum hoc ipso uolumine a nobis est, non esse illud in hoc scriptore eo nomine recipiendũ: aut si sit, quod uerisimile tamẽ non est, uariantibus historia & medicina, bis de eadem actum fuisse non multo ante sub titulo Saxifragæ: quæ latina, & iterũ nunc sub Empetri, quæ tota græca uox est. Paulus quidem Aegineta, qui totum in. 6. suæ medicinæ Dioscoridem multa breuitate exscripsisse uidetur, Empetri manifeste meminit: Saxifragæ autem nusquã: quod non relinquendũ ab eo fuerat, si tunc in Dioscoride Saxifraga legeretur, aut ipse pro diuersa eam recæpisset. Crederemus nos, etiam eãdem Saxifragam & Empetron esse, nisi diuersa penitus utriusq; historia & medicina esset. Ob eam causam peritioribus hoc relinquemus, certius de Saxifraga inuenturis, quod recipiendũ, constituendumq; sit.

De Clematide. CAP. CXCII.

A

κληματῖτις

CLematidem aliqui Epigetin, Aegyptij Philacuon, Romani Ambuxum nominant. Viticulis constat subrubris, folio uehementer acri gustu, & exulcerante. Vicinis inuoluitur arboribus ut Smilax. Tritum semen, & ex aqua, aut hydromelite potũ, bilem pituitamq; detrahit. Illita folia lepras eximunt. Cum lepidio conditur ad esum.

De Labrusca. CAP. CXCIII.

ἄμπελος ἀγρία

LAbrusca sarmenta Vitis modo prælonga emittit, aspera, lignosa, rimoso cortice, folijs hortensij Solani, longioribus ac latioribus, muscoso flore, & capillaceo, fructu exiguis uuis simili, post maturitatẽ rubente. Rotunda est acinorum facies. Feruefacta radix in aqua, & in cyathis duobus uini aqua marina diluti pota, humorem alui ciet. Ideo hydropicis datur. Vuæ eius, uitia cutis in facie, & maculas omneis expurgant. Enascentes ramuli cibi gratia condiuntur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 23. ca. 2
lib. 27. ca. 7.

AMpelos agria, hoc est, Vitis syluestris, cæditur horis omnibus, sed pręcipue autumno. Radice acri, ut Theophrastus scribit, folio spisso, candicante, geniculata, rimoso cortice, uuis rubentibus Cocci modo, ut Plinius. 23. uolumine. Hæc & pro Amuleto, cuius sit proprie uua Taminia. Radix & acini, coria perficiunt, gelidissimaq; eorum est natura. Vt errauerit Theodorus, qui uerba illa in Theophrasto φιλοῦσι τῷ καρπῷ τὰ δέρματα interpretus ita sit, Fructu defoliant arbores: cum legere debuerit, non dendra, hoc est, arbores, sed derma, hoc est, corium: nec de foliant, sed depsant & subigunt. Pars acinorum æstu moritur, priusq; reliqua: qui & solstitiales dicuntur. Vniuersi nunq; maturescunt: & si prius q̃ tota uua maturescat, detur cibo. Generi gallinaceo fastidium gignit uuas appetendi. Flos huius in racemis candidus dependet Solani per initia, post diuiditur in uitis fere imaginem, sed oblongam. Est ei similis,

B

sed in salictis nascens, ad eosdem usus quæ Salicastrum uocatur, contra hominum & quadrupedũ scabiem. Plinius. 27. ita descripsit. Folio duro, cineracei coloris, uiticulis callosis, rubentibus qualiter flos quem Iouis flammam appellamus in Violis, ferens semen punici mali simile in acinis, ad eosdem effectus. Propterea e recentioribus fuere, qui hanc & flammulam, & Iouis quoq; flammam uocarunt. Est & Labrusca uitis syluestris una species, Oenanthen ferens, duorum generum, albi & nigri, ut Dioscorides post docebit: Neu quemq; decipiat Pliniana lectio, Labrusca inquit Oenanthen fert satis dictam, quæ a Græcis Ampelos agria appellatur, spissis & candicantibus folijs, geniculata, rimoso cortice, fert uuas rubentes, cocci modo, & reliqua. His uerbis Plinius. 23. uolumine duos frutices, non unum designat, Labruscam, & quæ Ampelos agria uocatur.

EX M. VERG. COMM.

NOn est siluestris hęc Vitis quam Romani Labruscam dixerunt. Illa enim sola consitionis priuatione à reliquo uitium genere differt: hęc uiticularũ, & racemosi fructus, quẽ fert, similitudine inter Vites numeratur. Eamq; ob causam, duobus locis ab hoc scriptore, hoc scilicet, & à quinti uoluminis principio statim de siluestri Vite agitur. Hæc inter herbas, illa inter Vites: hęc folio hortensis Solani describitur, illa uitigineo folio intelligẽda est. Et nihilominus, quod raro in ea gente fit, utriusq; idem nomen auditur: & utraq; Ampelos agria uocatur. Fuitq; hæc Plinio causa, nominum magis aliquando q̃ rerum rationẽ sequenti: ut bis diuersis locis de eadem siluestri hac Vite importune ageret. Primum. 23. uolumine capite. 1. inter Vites. Mox iterum. 27. capite. 7. inter herbas. Poterunt uolentes certius in eo quod dicimus cognoscere: legentesq; palam deprehendere, paulo minus q̃ totam duobus locis eiusdem plantæ historiam & medicinam esse. Quæ enim folia. 23. uolumine candicantia ab eo dicuntur. 27. deinde cineracei coloris uocantur: nullo discrimine inter candicans, & quod cineracei coloris sit. Quodq; priore illo loco in medicina decernitur, Radix decocta in aqua, & in uini Cöi cyathis duobus, humorem alui ciet, ideo hydropicis datur: in posteriore pariter docetur, Radix eius decocto in aquæ cyathis ternis, additis uini Cöi cyathis duobus, aluum soluit leniter; i-

C deo hydropicis datur. Quæ ex multis monstrasse satis sit: ne dubitent qui in Pliniana lectione occupantur, quales in eo siluestres duæ Vites sint. Vna tamen tantum est, & inutiliter iterũ ab eo repetita, neq; apte inter Vites tractata: quoniam herba sit, & in herbarum censu seruanda fuerit. Nominis ut diximus ratio magis, q̃ rei misceri in eo hæc fecit. Theophrastus. 9. de plantarum historia breuiter, & his uerbis de radice agrestis Vitis egit. θερμαντικὸν δὲ καὶ δριμὺ καὶ τῆς ἀμπέλου τῆς ἀγρίας ἡ ῥίζα, διὸ καὶ εἰς ψίλωθρον χρήσιμον καὶ ἐφηλίδας ἀπάγειν. τῷ δὲ καρπῷ ψιλοῦσι τὰ δέρματα, τέμνεται δὲ πᾶσαν ὥραν ὀπώρας δὲ μάλιστα. Quod est. Calefacit, acrisq; est, & syluestris Vitis radix. Eamq; ob caussam depilando est, & cutis aspredines exterit. Fructu depilantur coria. Cæditur quocunq; tempore, sed autũno præcipue. Dictum a nobis hoc etiã est, quoniã & a Theophrasto inter herbas Peucedanũ, Daucum, Dracunculũq;, non inter arbores syluestris hæc Vitis numeratur: multoq; magis ob diuersitatẽ remedij ex ea contra cutis asperitates: q̃d hic in fructu & acinis, Theophrastus in radice cõstituit. Videndũ tamẽ, an syluestris hæc Theophrasti Vitis ea sit, de qua nunc agimus: an quæ statim ab hac tractanda erit: exquo depilare fructũ eius dicit: quod a Dioscoride albæ Viti, quæ mox dicetur, tribuitur. Sit ergo inter herbas syluestris Vitis, inter arbores autem Labrusca, suisq; notis utraq; quærẽtibus se ostendat: illa, ut passim omnes nouerũt: hæc, ut a Dioscoride & alijs traditur, satiui Solani folio a principio, paulatim deinde in uitiginei figuram transeunte: uiticulis longis, & quales in Vite sunt lignosis, asperis, rimosi corticis, acinis paruis, rotundis, in maturitate rubescẽtibus: quibus obseruatis notis, non erit difficile inter fruteta eam, et in sepibus inuenire. Et si non adeo frequens nascatur. Nos qualem hic descripsit aliquando uidimus.

De Vite alba. CAP. CXIIII.

ἄμπελος λευκή

VITEM ALBAM aliqui Bryoniam, alij Ophiostaphylon, alij Chelidonion, aut Melothron, aut Psilothron, aut Archezostin, aut Agrostin, aut Cedrostin appellant. Folijs sarmentis, pampinisq; satiuam Vitem imitatur, sed hirsutiora sunt omnia. Ea quos D prope se nacta sit frutices, suis clauiculis complectitur. Fructus rubens in uua dependet, quo coria pilis spoliantur. Ex ea asparagi, qui prima germinatione exeunt, decocti in cibo, aluum & urinam cient. Folia, fructus, radix, acrem uim sortiuntur. Itaq; ulcerum phagedænis, gangrænis, chironijs, putrentium tibiarum tedio, efficaciter ex sale illinuntur. Radix corpus abstergit, & cutem erugat. Vitia cutis in facie, uarosq;, lentigines, & cicatrices nigras emendat, cum eruo, creta chia, & fœnogræco. Eodem effectu prodest decocta in oleo, usquedum liquescat. Sugillata tollit. Reduuias committit. Inflammationes discutit illita ex uino. Suppurationes rumpit. Medicamento apte immiscetur, quod carnem exest. Infracta ossa extrahit, trita & imposita. Datur comitialibus in potu, drachmæ pondere cotidie anno toto. Prodest attonitis & uertigine laborantibus, consimiliter assumpta. Contra uiperarum ictus pota drachmis duabus auxiliatur. Partus necat. Mentem interdum subturbat. Cit urinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, difficile spirantibus, strangulatu oppressis, tussientibus, uulsis, ruptis, & laterum doloribus. Lienem ternis obolis pota ex aceto triginta diebus consumit. Illinit ad eadem cum fico. Ad muliebres insessus decoquit. Siquidem uuluas purgat, sed abortũ facit. Succus e radice uere exprimit, qui trahit pituitã cũ aqua mulsa potus. Ad psoras & lepras semẽ efficaciter illinit. Lactis abundantiã facit succus eius, si cũ tritico decocto sorbeat.

BARBARI COROLL.

Ampelos leuce, hoc est, Vitis alba, quæ & Bryonia & Bryonias a Columella, & Madon ab aliquibus uocat, Echetlosis ab Hippocrate, Melothron (ut putāt) a Theophrasto, in coronas folio admissa. Quidam Psilothrū dicunt: quia pelles confici huius acinis, quemadmodū & Labruscæ possint. Huius sarmenta, longis & exilibus internodijs geniculata scandūt. Folia pampinosa, ad magnitudinem Hederæ diuiduntur, ut Vitium. Radix alba, grādis, Raphano similis. Semen in uua, raris acinis dependet, succo rubente, postea crocino. Succus radicis colligi debet ante maturitatem seminis.

A Pli. li. 23. ca. 1.

EX M. VERG. COMM.

Quod poterat a legētibus in scriptoris huius Bryonia desyderari, quos scilicet natales habeat, & quibus locis inueniēda sit, Columella Romanus scriptor in carmine suo expleuit dicens. Quæq; tuas audax imitatur Nysie uites, Nec metuit sentes: nam uepribus improba surgens Achradas, indomitasq; Bryonias alligat ulmos. Bacchi uitibus similem, & in sepibus spinas, & aculeatos frutices alligantem describens: quæ tota fere est candidæ in hoc scriptore Bryoniæ historia. Monuit illud obiter etiam Romanus ille auctor, consueuisse ueteres ob quotidianum & multiplicem eius ad uitæ remedia usum, syluestrem alioquin stirpem in hortis conserere: ne cogerentur incultis locis, & inter sepes quærere, quod non in morbis tantū utile esset, sed in sanitatis usu simplex, & sale seruatum etiam placeret. Quod hic primum indicat, dicens comedi e terra primum prodeuntes Bryoniæ asparagos. Mox etiam in primo Paulus Aegineta de omnibus asparagis agens. Et inter latinos Columella lib. 13. capite. 7. multarum herbarum cum floribus & coliculis suis condituram docens. Quæ omnia a posterioribus neglecta, dubium nobis modo utriusq; Bryoniæ nomen & historiam faciunt. Cum tamē nihil ubiq; notius, & medicina etiā nostri temporis, barbaris uocibus in his utens, cognita re, Bryoniam non satis cognoscit. Laudauit magnopere Bryoniæ asparagos quo diximus loco Paulus Aegineta his uerbis. καὶ οἱ ἀπὸ τῆς βρυωνίας ἀσπάραγοι εὐστόμαχοι μὲν καὶ διουρητικοὶ ὀλιγότροφοι δὲ πιττόμενοι δὲ μᾶλλον τρέφουσι τῶν ἀπὸ τῶν λαχάνων. Egerat eo loco is scriptor de his, qui nūc priuatim asparagi dicuntur: mox ea subiecit. Et Bryoniæ asparagi stomacho quidem accomodati sunt, & urinam cient: parum tamen nutriunt: & si cum concoquuntur, olerum asparagis in nutriendo efficaciores sint. Quod totum ad sanitatis usum pertinet. Nam in medicina præter has aliæ ab eodem in sexto uires utriq; Bryoniæ assignantur. Omnes tamen ex hoc scriptore accæptæ, in quibus minus efficacem candida nigram, de qua mox dicetur, tradit. Nec aliud in remediorū usu discrimē inter eas tradidit. Quibus aūt notis & partibus inter se differant, facile erit ex scriptoris huius historia cognoscere: presertimq; ex foliorum figura, & fructus colore. Sunt enim in alba satiuæ uiti similia folia, pilosiora tamen: in nigra hederæ, priuatimq; Smilaci: fructus in utraq; quidem acinosus, sed in candida πυῤῥὸς ruffus scilicet, in nigra ante maturitatem uiridis, cum maturuit niger. Habet nigra etiā radicis certas notas ab hoc scriptore traditas, quibus facillime discerni ab alia possit. Non erit, ut diximus, difficile in sepibus, & inter fruteta quærentibus utramq; Bryoniam deprehendere: ubiq; enim nascuntur: & cum deprehenderit aliquis, si uoluerit antiquorum exemplo earū asparagis in sanitate uti poterit: sin minus, medicinæ seruare. Numerauit Plinius. 23. uolumine capite. 1. Bryoniæ albæ easdem huic scriptori appellationes Ophiostaphylem, Melothrum, Psilothrum, Archezostim, Cedrostim, & Nadon. Verum ultima hæc Dios. nulla est: nisi quæ in eo Chelidion legitur, Nadon legi debuerit: aut ediuerso legi in Plinio oporteat. Omnium huiuscemodi nulla satis certa origo est: præterq; Psilothri, quæ a depilandis corijs, quem usum habent acini eius, facta est. Ex quo potuit etiam & Melothron fieri. Siquidē græci μήλωθρα dixerunt βάμματα & καλλωπίσματα, id est, colorum infectiones & concinnationes. Quod corijs forte ex Bryoniæ albæ fructu accederet. Sed in hoc scriptore per, ω, Melothron, in illis per, ο, scribitur. Potuit etiam Ophiostaphyle dici, quasi anguina uua. Id enim ea uox græcis indicat. In sepibus enim uitigineo folio, & acinoso fructu nascitur: in quibus & angues plærumq; latent: quasi crediderint aliqui, ut ex satiuis uitibus uuæ homini debentur, sic anguibus natura illas eo loco seruauerit.

B

De Vite nigra. CAP. CXCV.

Nigra Vitis quam aliqui nigrā Bryoniam uocāt, alij Ghironion ampelon, alij Bucranion, Romani Oblameniam, alij Britanutem, alij Betisalcam, Daci Priadelam, alij Pegrinam, Aphri Lauothen.

ἄμπελος μέλαινα

C Folia fert Hederę, sed maiora, smilaceis ꝓxima, caules etiam cognatos.
Capreolis suis arbores quasi adminicula cōprehēdit. Fructus racematī
cohęrēt, qui inter principia uirēt, & post maturitatē nigrescunt. Radix
foris nigra, intus buxeo colore nitet. Caules qui primo germinū par=
tu erumpunt, in olera recipiuntur. Menses pelluut. Vrinas cient. Lie=
nem absumunt. Vertiginosis, comitialibus, neruorum resolutione ten=
tatis prosunt. Radix eadē quæ Vitis alba præstat, sed inefficacius. Fo=
lia cum uino exulceratis iumentorum ceruicibus commodissime illi=
nuntur. Luxatis itidem imponuntur.

BARBARI COROLL.

AMpelos melæna, id est, Vitis nigra, quam proprie Bryoniam uocant, alīj Gynecanthen,
aut Aproniam, similem priori, præterq́ colore, ut Plinius existimat. Sunt & in folio discrimi-
na, ut Dioscorides, & ipsa quoq; res demonstrat. Huius semen nigrum, Asparago simile. In fru
tetis, & arundinetis maxime nascitur. Aiunt, si quis in uilla eam extruxerit, fugere accipitres,
tutasq; fieri aues uillaticas. Hanc etiam Tannum, siue Tamum quidam uocari putant: & uul-
go Tamarum. Q. Columella,
Lubrica iam Lapatos, iam Tami sponte uirescunt.
Sunt qui Thamnum quoq; scribant, non Tamum, aut Tanum.

EX M. VERG. COMM.

RArior inuentu, ideoq; cognitu difficilior nigra q̃ alba Bryonia est: inuenta tamen, totam
ueterum scriptorum historiam confirmat. Sunt illi per interualla cum folījs dispositi racemi: &
D qui non ultra octo, decemue acinos ostendunt: multo minore q̃ in punicis magnitudine: & co
lore ante & post maturitatem quo ab hoc describuntur. Quos tamen hic caules uocat, nos po-
tius uiticulas dixerimus: earum enim speciem magis q̃ caulium habent. Maturescūt acini eius.
extrema æstate: & ubi minus calet, umbrosisq; locis autumno. Nascitur & hæc, ut in alba dixi-
mus, in sepibus, & inter fruteta, propinquas stirpes ascendens, & alligans. Minor hæc q̃ alba
est, nec tam late ut illa uiticulas suas spargit. Pares utriusq; uires antiqui omnes esse tradiderūt:
ideoq; sine discrimine uti alterutra iusserunt. Licetq; id in Paulo Aegineta cognoscere: qui con
tra nigras cicatrices, utriusq; ope his uerbis utitur. οὐλὰς μελαίνας αἴρει βρυωνίας ῥίζης λευκῆς καὶ με-
λαίνης ἑψηθείσης ἐν ἐλαίῳ ἄχρι χυλώσεως τὸ ἔλαιον ἐπιτιθέμενον. Quod est. Nigras cicatrices delet Bryo-
niæ radicis albæ & nigræ in oleo decoctæ. &c. De eius appellationibus non est qnod dicamus,
præterq́ Chironiam uitem uocari potuisse: aut q Chiron medicinæ & herbarum in Thessalia
peritissimus, ulceribus iumētorum & hominum ex ea primus remedium inuenerit: aut q Chi-
ronījs ulceribus ea ueteres mederentur. Quod autem in scriptore hoc legitur, uuā Taminiam
dici a Romanis, falsum est. Alia enim a Bryonia Taminia uua est: quemadmodum Latini anti
quiores omnes docuerunt.

De Filice CAP. CXCVI.

πτέρις

PTerin Græcorum alīj Pterineon, alīj Dacidonon, alīj Anaspho
ron, alīj Blechnon, alīj Polyrrhizon uocant. Magi Hermubain,
Romani Filicam, alīj Laculem, alīj Filifanariam, Aegyptīj Asini sangui
nem. Folia sine caule, sine fructu, sine flore, ex uno pediculo, cubitali
longitudine exeunt, multifida & lateribus pinnata, subgraui odore, ra=
dice per summa cespitum nigra, oblonga, multis capillamentis fibrata,
subadstringente gustu. Nascitur in montibus & saxosis. Radix latas ti
neas excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua mulsa. Melius si cum
Scamoniæ, aut Veratri nigri totidem obolis detur. Sed qui sumunt, a=
lia prægustare debent. Laborantes lienis incremento recreat. Radix &
potu & illitu prodest ījs qui arundinibus cęsi sunt. Probatur maxime,

quæ in arundinetis proueniat & locis Pulegio scatentibus.

BARBARI COROLL.

PTeris, hoc est, Filix, marcescit fimo iniecto, & ob id pecoris incubitu: quod & in Medica herba nonnulli tradunt. Nullus Filici incisę succus. Radici gustus e dulci astringens. Vna hæc est, & ex ea Flices exeunt, bina etiam cubita excedentes longitudine, hanc marem existimant. A Filicibus Filecta, ut a Caricibus Carecta dicimus. Est autem Carex e qua mollissimę texuntur cathedræ. Folio fere arundinis, uliginoso, & palustri solo plurima. Seruius Caricem describit acutam, & durissimam, Sparto similem. A Filice Felicones dictos existimant: quos ueteres pro malis & inutilibus accipiebant. Dicebantur & Felicati calices a Filice.

Pli. li. 27. ca. 9.

EX M. VERG. COMM.

INuisam Maro in Georgicis suis, contra in Buccolicis ἁπαλάν, id est, mollem, & ex eo amabilem Theocritus Filicem, clari rerum omnium peritia poetæ duo dixerunt. Neuter tamen simpliciter, sed alter aratris & frumentario agro, alter pastoribus & pecori: eadem fortuna qua tota fere natura est, quæ benigna semper & utilis, quod aliȷs importunę abstulit, aut in quo nocuit aliȷs liberaliter dedit & profuit. Sterilitatis, aut parū fœcundi ad fruges agri, indciium Filix est: & præter id obliquis & longis radicibus terram amplexa, bubulcos & boues longioris laboris tedio arantes remoratur. Contra, in montibus, incultisq; locis nascens, grata pecori & pastoribus quæsita: his cubilia & tomenta per hyemē sicca præbens, illi utroq; tempore cibos. Inutilis homini & infelix, nisi eiusdem naturæ benignitate malorum remediȷs & medicinæ ipsa etiam se miscuisset: nataq; in nobis uentris animalia enecaret, & perimeret. Quod nō tantum hic docet, sed multo certius Theophrastus ad extremū nonum de plantarū historia uolumen. Cuius de Filicis potestate & ui uerba hæc sunt. ἡ δὲ τῆσ πτέριδοσ ῥίζα μόνον τῷ χυλῷ γλυκύστρυφνοσ. ἕλμινθα δὲ πλατεῖαν ἐκβάλλει. σπέρμα δὲ οὐκ ἔχει οὐδὲ ὀπόν. τέμνεσθαι δὲ ὡραίαν μετοπώρου φασίν. Quod est. Radix uero Filicis sola, sapore dulci simul & acerbo est. Latos lumbricos pellit. Non semen, non liquorē habet. Ferunt tempestiuā autumno secari. Pluribus in scriptore hoc appellationibus Filix indicatur: pluresq; earum ab alis auium, quarum speciem in ramulis disposita eius folia referunt, factæ a gentibus fuerunt. Pennatus enim & pennatis foliȷs frutex Filix est. Quæ quoniam numerosa & conferta in pilosis ramulis eius sunt, ideo etiam a quibusdam Dasyclonos dicta est, δασὺ enim hirsutum, pilosum, & asperum græcis signifiicat. Quod deinde in eodē scriptore hoc passim, & in cunctis græcis legitur, uocari a quibusdam Filicē βλάχνον, id est, ut nos uertimus, Blachnon, parum certam nobis habet rationem. Nec scimus, an ex Pulegio, quod βληχῶνα ueteres aliqui nominauerunt, ad Filicem male & importune deflexa appellatio ea fuerit. Siquidē nihil Pulegio & Filici simile, comuneue est. Nec legisse meminimus, gustatam pecori primū Filicem, quod Pulegio omnes tribuērunt, Balatū in toto grege excitare: ideoq; sic uocatam fuisse. Et nihilominus, ut pauloante testati sumus, quotquot uidimus græcorum codices, Blachnon uocari Filicem indicant. Solus Nicander in Theriacis suis, nisi alia Filicis in eo ea uox sit, aut male in eo id legatur, aliter appellationem hanc protulit. Versiculus eius est. ἐν δὲ πολύσχιδέοσ βλέθρου περιβάλλετο χάρτην. Blethrum ille, nō Blachnon Filicem in multa folia diuisam uocauit. Quicq; interpretatus est eum græcus scriptor, Blethrum ait Filicē dici, quæ etiam Blachnon nominetur. Ex quo si recipiendum sit hominis testimonium, colligere oportebit, utroq; modo & Blachnon, & Blethrū Filicem quondam dictam fuisse. Eamq; ob causam nos nihil mutantes, Blachnon uocari eam a quibusdam uertimus. Folia hic sine caule Filicem merito, & ex re uocauit. Sunt enim sibi folia non minuta illa, quæ numerosa & pene infinita totis ramulis disposita sunt, sed quæ uno pediculo cubitali, ut hic ait, longitudine a terra statim, aut ex stipite eius exeunt in plura & minora alia illa foliola diuisa. Nullos habet caules Filix. Si quid enim in ea supra terram extollitur, pediculi foliorum, non caulis rationem habet: quoniam negato illi semine, merito caulem natura etiam negauit. Propter semen enim plærumq; caulis est. Sterilem, & sine semine omnes Filicem dixerunt. Falsumq; est quod iactant aliqui, una solstitiali nocte florere Filicem: eademq; hora cum defloruit, maturum in terram semē cadere: ideoq; nisi aliquis tunc adfuerit, nec uideri florem, nec colligi semen posse. Quæ omnia Agyrtarum cōmenta sunt, humanæ ignorantiæ ad quęstum tam impudenter illudentium. Neq; hoc mendaciȷ genere contenti, ne quid fraudi eorū & sceleri deesset, religionem etiam cōmentis suis addiderunt. Natali nocte eius, quo (ut sacræ Christianorū literæ testantur) inter natos mulierum maior alius non surrexit, cuncta illa fieri & obseruari præcipientes. Nec sentiunt, quo dierum numero natalis ea nox, & solstitialis illa nunc inter se distent.

C Sterilis, ut rem nostram agamus, priuataq; semine Filix est. Quodq; a natura sibi ea non inuenit, homini etiam inuidet. Siquidem quod in scriptore hoc non legitur, ueteres græcorum medici & herbarij, posse Filicem dixerunt uiuentes in utero animantium fœtus enecare, et enectos pellere. Quod ab hac statim dicendæ Thelypteridi a Dioscoride tribuitur. Cuius & Filicis pares paulominus q̃ omnino uires sunt.

¶ De Filice fœmina. CAP. CXCVII.

θηλυπτερὶς

Thelypterin, aliqui Nymphæam Pterin nominant, Romani Linguam ceruinam, folijs Filicis, surculosis & quæ non singulari ut illa pediculo fulciantur, radicibus longis, pluribus, latis, quæ ex nigro in luteum flauescunt. Aliquæ etiamnum rubrę inueniuntur. Pellunt lata interaneorum animalia, cum melle eclegmate sumpto. Potæ cum uino drachmis tribus teretes tineas eijciunt. Datæ fœminis sterilitatem faciunt, & prægnantibus abortum, si supergrediantur. Farina humidis ulceribus, & cicatrici repugnantibus inspargitur. Iumentorũ ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, ut uetrem emolliant.

BARBARI COROLL.

Thelypterin alterum Filicis genus, fœminam appellant. Folijs hæc bræuior, mollior, densior, canaliculata. Vtriusq; radicibus sues pinguescũt: quæ sunt eis longæ, obliquæ, nigræ, prę cipue cum inaruere. Siccant eas sole, Virgilijs occidentibus effossas. Nascuntur ubiq;, sed maxime frigido solo. Vtriusq; lateribus pinnata: unde Græci nomen imposuere. His cimices necãtur. Serpentem non recipiunt. Vsus radicis in trimatu tantum, nec ultra, nec citra. Laudant in utroq; sexu Macedonicam: deinde Cassiopicam.

D

EX M. VERG. COMM.

Copiosior, & pluribus locis Filix q̃ Thelypteris nascitur: ideoq; rusticę & urbanæ plebi notior: & quatenus homini inutilis planta, in minore honore est. Alioquin eosdẽ natales, easdẽq; uires utraq; habet: specie etiam adeo similes, ut imperitos inuicem sæpe fallant. Quod aũt maxime simile habent, piñata folia sunt, eodem ordine & magnitudine in utraq; disposita. Quod contra discrepat inter eas, ramuli, & ramulorum color est: qui fruticosi in hac ab uno principio ex terra oriuntur, & quo colore radices hic esse ait, in nigro ruffo, & aliquando rubente uidentur. Discrepat & illud, q Filix ubiq; fere nascitur, & contumax agricolæ repugnat, post consitos etiam agros regerminans: Hæc locis incultis, frigidis, umbrosis, & humentibus semper inuenitur. Quã ob causam Nymphea Pteris, id est, Nymphea Filix dicta est: q nymphas, s. id est solitudines, nemora, & aquas amet. Fœminã Filicem græci eam nominauerunt, non sexus diuersitate aliqua, sed ut ea ratione qualia in plantis & medica materia plæraq; alia sunt, a priore illa discernerent. Plinius, & græcorum herbarij alij, & medici simul, continuataq; historia de utraq; egerunt: hic tamen seorsum. Eumq; nos secuti, duobus capitibus, duas descripsimus plãtas. Alioquin non male forsan coniunxisset eas aliquis: tanta inter eas similitudo, & tam cõmune genus, paresq; uires sunt. Legebantur in hoc capite contra q̃ oporteret duo. Alterum Barbarus ex Plinio emendauit, in radicum historia. s. in qua male in græcis legitur πλατεῖαι, quæ uox latitudinem significat: cum tamen nulla sit radicibus his latitudo. Vnius literę uitium & lapsus id fecit. πλαγιαι enim, id est, obliquæ, legi oportet. Plinius de his agens ait. Radices utriq; longæ in obliquum, nigræ, &c. Alterum ambo interpretes ex eodem Plinio emendari posse non animãduerterunt. Est autem ad ultimum capite, quo loco hic ait, κἂν ἔγκυος διαβῆ. &c. quarum uocum sensus quidem est, ut illi crediderũt, Etsi prægnans supergrediatur. &c. Verum non διαβῆ, quod supergredi significat, sed λάβη, quod est, sumat, legi oportebat. Sic qui uetustissimus & probatissimę fidei apud nos est græcus Diosc. habet. Sic ratio etiam ostendit: & Plinius confirmat dicens, Neutra danda fœminis: quoniam grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit. Plinio etiam antiquior Theophrastus lib. 9. de plantarum historia de Thelypteride hac his uerbis docuit. ἡ δὲ θηλυπτερὶς χρησίμη πρὸς τὰς ἕλμινθας τάς τε πλατείας καὶ τὰς λεπτάς. πρὸς μὲν τὰς πλατείας ἀναδευομένη μέλιτι. πρὸς δὲ τὰς λεπτὰς ἐν οἴνῳ γλυκεῖ, μετ᾽ ἀλφίτων διδομένη. γυναικὶ δὲ ἐὰν γε δοθῇ, ἐὰν μὲν ἐγκύμονι ἐκβάλλειν φασίν, ἐὰν δὲ μή, τὸ ὅλον ἄτεκνον γίνεσθαι. Quorum sensus est. Vtilis autem contra

lumbricos uentris Thelypteris, & latos, & graciles. Contra latos quidem cum melle, cõtra gra ciles aũt in uino dulci cum polenta. Quinetiam si mulieri detur, prægnanti quidem abortũ, simpliciter autem fœminis sterilitatem facere dicitur. Et hæc Theophrastus eadẽ cunctis alijs. Oẽs, ut uidetur, cibo potuue Thelypteridis sterilescere fœminas, grauidas uero abortũ facere affirmãt. Nullus aũt, si grauida Filicem hanc supgrediat, fieri abortum testatur. Eamq; ob causam, tot testiũ concordi fide & autoritate, aliter q̃ cæteri locum, & ut legitur intrepide uertimus.

A

¶ De Filicula. CAP. CXCVIII.

POlypodion aliqui Scolopendrion, alij Pterin, alij Polyrrhizon, Latini Filiculam uocant. Nascitur in muscosis petris, & uetustis arborum caudicibus, præsertim Quærcuum, palmi altitudine, Filici similis, subhirsuta, non tenui perinde diuisura. Radix pilosa, in qua continentur cirri, ceu poliporum, crassitudine digiti minimi, coloris intus hærbacei, austera aliquantum, & gustu subdulcis. Purgãdi uim habet. Coquitur cum gallina, aut piscibus, aut Beta, aut Malua, ad aluum soluendam. Aridæ farina aquæ mulsæ insparsa, detrahit bilem & pituitã. Trita luxatis efficaciter illinitur, & aduersus digitorum fissuras.

πολυπόδιον

BARBARI COROLL.

POlypodion, nostri, ut Theodorus putat, Filiculam appellant, in Plinio ita legens. Ego Filiculam dicendum arbitror, cum ex Dioscoride, tum ex Filicis similitudine: tum ex Catone, q Feliculam uocauit, ad deijciendam aluum præberi iubens eam. Eodem modo & Columella nominauit. Vnde uinum Polypodites quoq;, ad eundem usum fit, præcipuum in Phœnice oppido eius Byblo: ut inquit Aetius. Post imbres semper emicat hæc herba, floret, & semen non fert.

Pli. li. 26. ca. 8. & 12.

B

EX M. VERG. COMM.

FOlia Romanis Filiculã, Græcis pilosæ cauernosæq; acetabulorum modo radices Polypodium fecerunt: exiguam herbam, ideoq; diminuto nomine ab utraq; gente appellatam. Folia enim (quod hic: Theophrastus, Plinius, latiniq; & græci fere omnes testantur) Filici similia habet: radices autem pilosas, minimi digiti crassitudine. Sed quod marinis Polypis cognominem plantam fecit, per longitudinem certis interuallis dispositi concaui tumores, eadem specie et naturæ usu quo in polypis acetabula uidentur, fuerunt. Neq; enim a multitudine pedũ, quos nullos habet ut polypum, Polypodium græci herbam nominauerunt, sed quoniam polypo, quã diximus nota similis est, sic quondam uocata fuit: nulla alia q̃ exigui polypi significatione. Diminutum siquidem a polypo nomen Polypodium est. Facile intelliget quod dicimus, qui oculatus testis radicis eius fuerit. Videbit enim qualem nos diximus crassitudine, & uillositate radicem: mox in ea apertos & concauos tumores quosdam, quibus nititur & hæret: non aliter q̃ in mari polypi acetabulis suis hærent, sugunt, & quæ cœperunt tenent. Qualia autem Acetabula sint, & unde ad multas naturæ partes id nomen transierit, in Acetabulo herba, & alibi longius diximus. Idque est quod Plinius uicesimo sexto uolumine ait. Radix crassitudine digiti minimi, acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri. Felici descriptione usus, rei quam ante eum Theophrastus, & hic scriptor ijsdem fere uerbis tradiderant. Theophrasti uerba libro nono de plantarum historia sunt, quo loco de radicum diuersitate agit, hæc. ἡ δὲ τοῦ πολυποδίου δασεῖα καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τοῦ πολύποδος πλεκτάναι, καθαίρει δὲ κάτω. φύλλον ἔχει ὅμοιον τῇ πτέριδι τῇ μεγάλῃ καὶ φύεται ἐν ταῖς πέτραις. Quorũ sensus est. Pilosa aũt Polypodij radix, acetabula habens, qualia polyporũ cirri habent: purgat per inferna. Foliũ maiori Filici simile habet, & in petris nascitur. Hic non tam manifeste rem descripsit: sed cum dixisset habere Polypodij radicem cirros polypo similes, cogitanda legentibus reliquit acetabula: quæ necessario eos sequuntur, & sine quibus in polypis cirri esse nõ possunt. Alioquin differunt a Cirris Acetabula. Illi enim tota polyporum flagella sunt: hęc autem in flagellis & cirris his cauernosæ concauitates, q bus id animal nititur, apprehendit, & apprehensa exsugit. Et hęc tota Polypodij nominis ratio in græcis, & causa fuit. Romani, quæ certius & in aperto magis erant folia contemplati, Filiculam uocauerũt. Testaturq; id Plinius, eodem loco dicens. Detrahit bilem Polypodium, quam nostri Filiculam uocant. Similis enim Filici est. Sed multo certius ante eum, M. Cato operis sui

C de re rustica capite centesimo quinquagesimooctauo, qui cum familiam rusticam doceret, quo modo aluum deijcere oporteat, plura simul coqui iubebat: frustum de perna Brassicæ, & betæ, cum radice sua coliculos: tum Filiculæ paulum, Polypodium hanc intelligens: cui, testantibus id cunctis alijs, egregia in purgando uis est. Polyrrhizon, id est, multiradicem uocari hic etiam ait, ut paulo ante diximus, a copia radicum: quod nomen accreuisse nos illi credimus ex pilositate eius. Nasci in petris tantum Theophrastus ait. Omnes alij tamen ultra petras in arborum, præsertimq; quercuum truncis prouenire etiam tradiderunt. Probantq; officinę, ex quercu magis, q̃ ex petris, aut alijs arboribus. Plinius sub arboribus uetustis nasci ait. Cæteri uero in, nō sub arboribus. Addidit ille tamen uetustatem necessariam Polypodij natalibus. Inter corticis enim rimas nascitur, quas uetustiores tm̃ arbores amisso iuuentutis humore & lęuore ducūt.

De Dryopteri. CAP. CXCIX.

δρυοπτερίς

DRYOPterin aliqui Pterion, alij Nymphæam Pterin nominant. Nascitur in ueterum roborum musco, Filici similis, multo minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hirsutis, gustu acerbis, in dulcedinem uergētibus. Psilothrum est cum radicibus trita. Illinitur enim primum usq; dum sudorem euocet: mox sudor abluitur, & recens imponitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 27. ca. 9.

DRyopteris, folio subdulci diuersa huic, sed similis est, Dryophonō a Plinio uocata, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdatis utrinq; folijs, Pollicari amplitudine: qualibus Oxymyrsine, sed candidioribus, mollioribusq;, flore candido Sabuci. Edunt cauliculos eius decoctos: semine uero pro Pipere utuntur.

D

EX M. VERG. COMM.

OVerna Filix Dryopteris est: id enim græcis ea uox significat. Eamq; ob causam ex Filice plæraq; illi nomina accreuerunt. Polypodio similis eousq; Dryopteris est, ut sæpe carpentes fallat. Filici enim similis ut illud, & in uetustis quercubus pariter nascitur. Quod discrepat, radix est, & in natalibus muscosę arborum illarum partes. Sapor in utraq; idem, sed ad medicinam uires diuersæ. Breuissime de ea antiquiores omnes egerūt. Nosq; eos secuti, nihil ultra de ea monebimus, q̃ oportere in carpendo diligentiores herbarios esse: ne si legentes similitudo fefellerit, nullas Polypodij uires esse utentibus credendum relinquat.

De Cnico. CAP. CC.

κνίκος

CNicus folijs cōstat oblongis, asperis spinosis, caule sesquipedali, capitulo magnitudine grandis oliuæ, flore Croci, semine candido, alioqui ruffo, longo, anguloso. Huius flore in obsonijs utuntur. Seminis tusi succus adiectis amygdalis, nitro, aneto, & melle decocto, cogitur in placentulas, quæ aluum emolliunt. Hæc in frusta quatuor finduntur, quæ nucis Iuglandis magnitudinem impleant. E quibus ante cœnam duo uel tria sumpsisse satis est. Ratio temperandi hæc est. Cnici candidi sextarius, amygdalorum tostorum & delibratorum cyathi tres, anesi sextarius unus, aphronitri drachma una, cum carnibus triginta caricarum. Seminis succus lac cogit, & magis ipsum resoluendæ alui facultate donat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 21. ca. 15.

CNecos, a Theodoro Cartamum sermone uulgi dicitur. Multis caulibus, ramisq; se spargit. De syluestri diximus in Atractylide. In Cneco peculiare illud a Theophrasto redditur: q; syluestre tenerius, leuius, & semine copiosius habetur: Satiuum durius, spinosius. Cnicon Italię ignotam, ut Plinius scribit, Aegyptus maxime celebrat, oleo, non cibo gratam. Hoc faciunt

ex semine eius, quo & psitaci nunc aluntur. Cnecos melius quam Cnicos dicitur. Nam & Cnacon, a seminis colore Theocritus pro candido, siue flauo usurpat. Democritus, & omnino chymici florem Cnici Echumenion appellant. Iidem Elydrion herbam nominant: nec quae sit ea docent, praeterque, quod lutei sit coloris. Inuenio tamen in Opisthographis medicinalibus quibusdam, pro Chelidonio minore acceptam Elydrion.

A

EX M. VERG. COMM.

AEgyptiam ubique in historia sua, & Italiae ignotam Plinius Cnicon suam facit: conficique in ea gente ex eius semine oleum. Theophrastus, aliique omnes, non magis in Aegypto quam Graecia & aliis locis nasci decreuisse uidentur: simpliciter de ea agentes, nullumque huiuscemodi discrimen in ea indicantes. Eorum nos, priuatimque scriptoris huius historiam secuti, quam nouerunt rura omnia aculeatam herbam intelligimus. Cuius flore ad coloranda obsonia, pro croco rustica plebs passim nunc etiam utitur, Crocumque sarracenum totus Ethruscus ager uocat. Congruunt enim omnes illi quae a scriptore hoc notae illi tribuuntur. Foliorum modica longitudo, incisio, asperitas, aculei, cubitalis caulis, & in eo capitulum: flos itidem Croco similis: postremumque omnium candidum, oblongum, & angulosum semen: eamque ob causam uulgarem, & quotidiani pro Croco usus herbam intelligimus: quam diligentius etiam rura ob eam utilitatem serere consueuerunt. Nolumus, ut factum ab aliis est, quomodo ab agresti fuso Cnicos differat docere, & an congener illi, diuersaue sit. Ex Theophrasto enim libro. 6. de plantarum historia nouisse huiuscemodi aliquid forte diligentior quispiam poterit. Qui duo genera Cnici constituens, syluestre, & satiuum, in altero potuit hanc, in altero illam numerare. Locus in eo nobis non satis integer uidetur. Eamque ob causam nihil ultra ex eo constituimus.

¶ Mercuriali. CAP. CCI.

LInozostin marem, e Graecis aliqui Parthenion, alii Argyron, alii Aritrillin. alii Chrysitin, Aegyptii Aphlopho, aliqui Hermu botanion, Latini Mercurialem masculam, alii Tesseculatam. Aphri Asumes uocant. Foliis constat Ocimi minoribus, Helxinae cognatis, ramulis duplici geniculorum nodo cinctis, alarum cauis multis: fructu in foemina copioso, quandam racemorum speciem praebente: mari e foliorum sinu dependente, paruo, rotundo, ceu binis testiculis una cohaerentibus. Frutice dodrantali, aut maiore. Vtraque in oleribus manditur, ad aluum ciendam. Cocta in aqua, epoto iure, bilem aquamque detrahit. Constat ut mares gignantur, hunc facere, ut foeminae illam, si a purgatione bibantur, & trita folia genitalibus admoueantur.

λινόζωστις

B

BARBARI COROLL.

LInozostis, siue Parthenion a Mercurio inuentus est. Ideo apud Graecos Hermupoan, & Hermubotanen multi uocant. Caule utriusque generis cubitali interdum, sed ramoso in cacumine, geniculis densis. Semen in geniculis dependens. Foeminae solutum & candidum, mari iuxta genicula stans, breue, rarius, contortum. Folia Ocimo angustiora, sed maribus nigriora, foeminis uero candidiora. Radix superuacua, praetenuis. Nascitur in campestribus cultis.

Pli. li. 25. ca. 5.

EX M. VERG. COMM.

COmmendat se statim diuino nomine Mercurialis herba, uulgaris alioquin, uinetisque & campis fere omnibus nascens: aliquibus locis tam copiosa & efficax, ut sapore suo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat. Vna, praecipuaque illi in deiicienda aluo naturae uis est, & a cunctis in medicinae usu recepta. Numerauit, quo diximus in Polypodio capite. M. Cato & hanc inter ea quae familiam rusticam ad deiiciendam aluum docebat, monens non multum ex ea accipiendum esse. Quae uis quoniam communis illi cum pluribus aliis est, non uidetur diuino nomine ornare eam debuisse. Credimusque nos, quod in extremo capite ex aliorum fide a Dioscoride, & a Plinio. 25. uolumine, capite. 5. traditum est, diuini eius nominis caussam illi fuisse. Id enim magis Deum hominibus ostendisse decuit, rarum, incognitum, multisque omnibus seculis optatum: qui aut dum aegre ferunt, plures sibi nasci filias: uxorumque suarum in eo sexu foecunditatem calamitosam sibi fore aniaduertunt: aut dum nominis sui memoriam, generis subsidium, haeredes fa-

C miliæ, & Reipub. ciues post se quotidianis uictimis & precibus reliquisse optant. Qua ratione alia præstare id sibi possent, a Deo cognouerũt. Factumq; ex eo est, ut Græci ἑρμοῦ πόαν, id est, Mercurij herbam, latini Mercurialem uocauerint: notam uulgo, ut diximus, & quæ ob nimiã soluendi uim, quam habet, pro maledicto in gente nostra etiam nunc sit.

De Cynocrambe. CAP. CCII.

κυνία

CYnia, aut Cynocrambe, aliquibus Linozostis, Aphris Armas, alijs Asumeslabon dicitur. Cauliculum binum palmorum altitudine emittit, mollem, subalbidum, folia Mercuriali, aut Hederæ similia, certis interstitijs subalbida. Semen folijs adhæret, paruum, rotundum. Folia cum caulibus pota aluum cient. Oleribus commendantur. Ius decocti & pituitam, & bilem, aquamq; detrahit.

BARBARI COROLL.

CYnia non est ea, quam Theodorus Canariam interpretatus est, ut in Culice docuimus.

EX M. VERG. COMM.

QValis canina hæc Brassica sit, non satis nobis constat. Si nomen solum expendatur, eadem Apocyno, quæ non multo ante hoc ipso uolumine tractata est, uidebitur. Si uires, & quæ posse traditur, Mercurialis esse merito credetur: præsertim ijsdem penitus uerbis in hoc scriptore tractata. Quæ enim de ea feruntur, semen eam secus folia habere exiguum, rotundumq;: potam præterea, aluum soluere: & olerum modo coctam, bilem & aquas corporis trahere: omnia paulo ante dictæ Mercurialis herbæ sunt. Quod autem nos maxime suspendit, & in ancipiti turbauit, uetustissimorum græcorum codicum, & latinorum fides est: in quibus non legitur hoc caput. Nec Plinius (quod hactenus deprehenderim) aut Theophrastus de ea alicubi agentes. Inclinat ideo animus nobis, adulterinũ scriptoris huius esse hoc caput, & alterius Mercurialis herbæ traditam ab aliquo sub hoc titulo historiam esse. Censebunt de ea peritiores. Nos enim quod ignoramus fateri pudebit.

D

De Heliotropio magno. CAP. CCIII.

ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα

HEliotropium magnum aliqui Scorpiuron uocant, alij Heliotropon, alij Dialion, alij Heliopon, alij Scorpioctonon, alij Sesamon agrion, alij Scorpij uran. Flos ei est effigie scorpionis caudæ. Vnde Scorpiuro ei nomen. Et quoniam folia cum sole circumagat, Heliotropion dicitur. Folia Ocimi habet, hirsutiora & candidiora, & maiora. Ramuli a radice terni, quaterni, aut sæpe quini exiliunt, multis alis concaui: flos in cacumine candidus, aut subfuluus. Incuruatur ut scorpionis cauda. Radix tenuis est, & inutilis. Nascitur in asperis. Decocta ex aqua fasciculo manus plenæ, pituitã, bileq; per aluũ extrahit. Contra scorpionũ ictus & potu & illitu prodest. Adalligat, ut conceptũ adiuuet. Aiunt per horã unam ante accessiones, seminis grana quatuor, quartanas finire, tria uero, tertianas. Illitum semen formicãtes uerrucas, pensilesq;, & thymi florem representantes, & epynictidas exiccat. Folia infantiũ destillationibus, quas syriaseis uocãt, podagris, luxatisq; utilissime illinuntur. Menses cient. Partus trita & imposita pellunt.

BARBA.

HEliotropium a Cornelio Celso Solaris herba dicitur, æterno folio. Particulatim ut Ocimum floret: ideoq; perq̃diu. Incipiens ab imo per solstitiũ circũagit se cum sole, ut nomẽ indicat, ut ortum eius mane spectet, et eius iter ad occasum usq; persequatur. Sed & nubilo die. Noctu uelut syderis desyderio contrahit ceruleum, ut Plinius ait, florem: album, subruffumq; ut Dioscorides. Genera eius duo. Maius Heliostrophon cognominatum. Et minus. Q̃zq; utrunq; semipedalem altitudinem non excedit. Semen in folliculis messibus colligitur. Nasci-

tur nõ nisi in pingui solo, cultoq; maxime. Colos Heliotropij, unus est e tribus fastigijs, in quę conchilium diuisere ueteres: nostri Verrucariam appellauere: ut ualentem contra uerrucas. Si terram surculo huius circumscribat aliquis, negant scorpionem egredi. Imposita uero herba, aut inde omnino respersum, protinus mori. Formicas certe agri efficacissime necari Heliotropio monstratum est, opilatis herba earum foraminibus. Succum huius excipiunt æstate hora sexta, miscentq; cum uino, ut sit firmior. Multa Magi de ea, sicut de cognomine quoq; gemma pollicentur. Sed hæc propositi nostri haud sunt.

A

EX M. VERG. COMM.

VArro rerum rusticarum primo uolumine capite. 46. Heliotropium describens, sic uocari ait, q; solis ortum mane spectat, & eius iter ita sequitur ad occasum, ut semp eum spectet. In Malua ex Theophrasto omnium huiuscemodi causa reddita a nobis fuit. Scorpiuron mox, & Scorpij cauda a floris, uel ut nos certius dici credimus, seminis inflexione, quæ Scorpionum caudę, ut hic ait, speciem refert, dictum Heliotropium fuit. Scorpioctonon aũt, a uiribus quas contra Scorpionum ictus efficacissimas habet: & quia scorpiones enecet, ideo Scorpioctonõ dictum etiam est. In reliquis non tam certa ratio est, ut doceri a nobis possint. Solarem latini priuatimq; Celsus uocauerunt, græcorum imitatione, qui a sole eam indicauerunt. Fuerunt præterea qui Verrucariam uocauerint, quoniam tam multis Verrucarum generibus, quæ ab hoc numerantur, medetur. Numerauit Heliotropium Theophrastus inter ea quæ particulatim florent: ab inferiore parte sumpto principio, mox inter ea quæ perpetuo folio sunt. Ex quibus tam multis notis, facile erit multi nominis quondam & usus herbam & florem deprehendere. Vtebantur enim Solari hac uerba passim ueteres græcorum medici in his naturæ uitijs & morbis, quibus mederi scriptor hic eam testatur: quę nec numero pauca, nec periculo leuia, negligendaue sunt.

¶ De Heliotropio paruo. CAP. CCIIII.

ἡλιοτρόπιον τὸ μικρόν

HEliotropion paruum, quod & aliqui Scorpiuron uocant, nascitur in palustribus iuxta lacus, folijs antedicto proximis, rotundioribus, semine acrochordonum uerrucarum modo, pensili, rotundo. Hærba cum suo semine pota, adiecto nitro, hyssopo, nasturtio & aqua, latas tineas teretesq; excutit. Pensiles uerrucas, quæ acrochordones uocantur, cum sale illita tollit.

B

BARBARI COROLL.

HEliotropium minus, Tricoccum priuatim appellatur. Vbiq; prouenit, folijs non solum minoribus, sed etiam in terram uergentibus. Semen & huic effigie scorpionis caudæ: de quo & Scorpiuron ei nomen est.

EX M. VERG. COMM.

DVo esse Heliotropia, maius scilicet & minus, quo diximus in maiore loco Varro testatur. Verba eius sunt. Nec minus admirandum quod fit in floribus quos uocant Heliotropia. Idem & Paulus Aegineta lib. 6. confirmat, seorsum priuatimq; de utroq; agens. Quibus aũt notis inter se differant, hic satis docuit: nec minus quibus etiam uiribus discrepent. Quod tamen hic additis nitro, hyssopo, nasturcio, & aqua ait. &c. Paulus Aegineta pro Nasturcio (nisi uitium in eo sit) Cardamomum numerat, frequenti in scriptore hoc & alijs, a Cardamo, quæ uox Nasturcium græcis significat, ad Cardamomum lapsu & mutatione.

¶ De Scorpioide. CAP. CCV.

σκορπιοειδὴς

SCorpioides hærbula est, folijs exiguis, semine caudę scorpionis effigie. Illita, scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio.

BARBARI COROL.

SCorpioides a Plinio Scorpios uocatur, ex argumento nomine accepto. Est & alia eiusdẽ nominis effectusq; Asparagi cognomine: sed in totum spina, nullum enim folium habet, caule Asparagi, cacumine aculeato.

EX M. VERG. COMM.

C SCorpionẽ Plinius uocare hanc aliquot locis uideť. Mon satis tñ nobis constat, an ubiq; hãc intelligat. Theophrastus em̃ lib. 9. de plantar historia Scorpion a radicis, non seminis figura dictã aperte ostendit. Verba eius sunt. οἱ δὲ σκόρπιον καλοῦσιν διὰ τὸ τὴν ῥίζαν ἔχειν ὁμοίαν σκορπίῳ. Quod est. Alij aũt Scorpion uocant, quia scorpioni similem habet radicem. Hic autẽ seminis eam figuram dicit esse. Cogitandum itaq;, quærendumq;, qualis Scorpioides hæc sit.

¶ Finis LIB. Quarti.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Quintus.

IO. RVELLIO interprete.



SVPERIORIBVS quatuor libris amicissime Ari, tradidimus de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, & earũdem lachrymis ac fructibus, itẽ animalibus, melle, lacte, adipe, frumẽtis, oleribus. Nec non de omni radicũ, hærbarum, succorũ, seminũq; ratione: In hoc autem totius operis Quinto disseremus de uinis, & metallicis, & a Vite nostram cõmentationem auspicabimur.

D

¶ De uinifera Vite. CAP. I.

ἄμπελος οἰνόφορος

FOlia Vitiũ, & triti capreoli, capitis dolores illitu mitigant, & inflãmationẽ stomachi ardoreq; cum polenta. Folia etiã per se, ut quæ refrigerẽt & adstringãt, imponi solẽt. Potus eorũ succus dysentericis, sanguinẽ excreãtibus, stomachicis, & grauidarũ malaciæ medeť. Eadem efficiunt madefacti in aqua capreoli & poti. Lachryma Vitiũ quæ ueluti gũmi in caudicibus concrescit, ex uino pota calculos pellit. Illita lichenas & psoras, leprasq; nitro prius perfrictas sanat. Eadẽ cum oleo sępius pilis illitis, psilothri effectũ habet, maxĩeq; sanies, quã accensa sarmẽta Vitiũ exudarunt. Qua & perunctæ uerrucarũ informicationes extrahunť. Cinis sarmentorũ et uinaceorum erũpentibus in sede condylomatis & thymijs illitus ex aceto medeť. Prodest luxatis & uiperarũ morsibus. Contra lienis inflammationẽ illinitur, cum rosaceo & ruta & aceto.

HERMOLAI BARBARI

Patricij Veneti, & Aquileieñ. Patriachæ Corollariorum LIB. Quintus.

VITIS SATIVA.



Pli. li. 14. ca. 3.

VITEM satiuam, Gręci ampelon Hemeron, & Oenoen, & Oenophoron, id est, urbanam, & uinum ferentem uocant. Item Clematida, & Clemacem, interim & Oenanthen: ut placet Iulio polluci. Superuacuum genera eius p̃sequi', quia totidem Vitium affirmantur esse, quot soli. Nascitur passim, & in alto Vitis, & propinqua littori. Durare Vitem ad infinitũ, resubili fœcũditate perhibent, culturæ quodam genere, Theophrasto auctore,

ad Elephantinē: ut idem scribit, & Varro mutuatur. Non decidunt Viti folia, neq; circa Memphin. Ad Deltam quoq; Nili, fere tota uiret semper. Quod & alijs quoq; satis accidit. Capnia uocatur unum Vitis genus, quæ uuam nigram ex candida, & candidam ex nigra sine prodigio ullo ferat. Insanæ Vites appellantur, quæ ad florem usq; perducunt. Quinetiam est ubi Plinius Insanas Vites Triferas appellet: quoniam in his aliæ maturescunt, aliæ turgescunt, aliæ florēt, Smyrnæ Triferam a se uisam. M. Varrone etiam prodente. Vitis candida melius reddit, quo lætius fuit germen: quod quidē & huic, & Fico proprium. Vitibus Capreoli tribuuntur, & Vitię: quos & Clauiculas, & Pampinos uocamus, Græci Helicas. Is est coliculus, ut Varro inquit, Viteus, intortus ut Cincinnus, a capiendo dictus, quoniam ad locum capiendum sursum uersus serpat. Sicut Vitis dicta primo, quoniam inuitatur ad uuas pariendas: & a pariendo Parilema, deinde Palma, literis immutatis. Est autem Palma maior flagellus, unde nascuntur uuæ, Dalma, unius inuersione literæ a uenti flatu dicta: ut idem Varro inquit. Eadem Vitis Caprea nominatur: quia Capreolum pareret. Vitia & pabuli genus est, a uinciendo appellata, q; item Capreolos habet ut Vitis, & ad scapum lupini, aliumue calamum ad quē hęreat, id solet uincire: unde Vitialia, pro pabularibus e Vitia dicuntur. Vitia tamen duplex, feminaris, & pabularis uocata. Recentiores Græci Biciā appellant, a nostris (ut puto) mutuati. Consistit in Vitibus lachryma largior incisis, paulo ante germinatum, partior autumno: & hyemis initio, minus fœcundæ crebrioribus oculis gēmantur, solidioresq; feruntur. Ipes appellamus, uermes in Vitibus nascentes, austrinis flatibus. Peculiaris Viti morbus Tragos, hoc est, Hirculus importuno uento germinibus abscissis: uel imperitia colentiū oblæsis. Theodorus Articulationē uocauit. Hircescere porro Vites dicuntur, cum infœcundæ fiunt: quoniā & Hircus animal, ut inquit Aristoteles, sterilescit pinguedine. Vuæ ipsæ, & pampini laborant Crambo, qui similis rubigini est, sole post humores longos insequuto uehemēti. Est & Niuatio, siue Roratio, quoties uua deflorente uixerit. Præterea Exacinatio, quā Theodorus Exuperantiā appellat. Gręci cittosin, quoties acinæ racemis defluunt. Sine granis interioribus uuas arte nasci, auctores Græci posse docuerunt, Agigarton id genus uocantes. Vites arbustiuę sunt, & simplices. Arbustiuas Græci Anadendritidas, & Dendritidas appellant. Arbusta uero ipsa, siue ignobiliori uoce arboreta ijdem Græci, Anadendradas, & Aminyxidas, & Amamaxidas, Epicharmus, & Sappho. Nam & Arbusculæ testudinū (instrumenti nomen id bellici est) Amaxapodes uocantur: in quibus rotarum uersantur axiculi: ut Vitruuio Pollioni placet. Quamq; nō desunt, qui genus Vitis Amyxidas, & Amamaxidas accipiant. Alij uuam Bumaston, alij Hesperion uocatam interpretantur. Auroschas Parthenio Vitem significat: Eratostheni, ramus eius cum racemo dicitur: Apollodoro Vitis Elinos, quo nomine Philetas, & Nicander ramum eius, non Vitem ipsam capiunt. In Hircania, feracissimam esse Vitem, mirati sunt scriptores: cum sit Aquilonibus exposita. Nam in Carmanis, & Margianis, Arianisq;, crassitudo tanta caudicis est, ut bini homines plęrumq; amplecti nequeant, bicubitalibus racemis. Vitem Boetij Thebis primum natam putant: qua & Liber pater.

EX M. VERG. COMM.

QVæ a rusticæ rei scriptoribus in conserenda uinea tam multę numerantur Vites, Amineæ, Psythiæ, Verrunculæ, Bumasthi, & pleræq; aliæ, omnes quocunq; colore maturescunt, uindemiamue, aut rusticā penum explent, una uiniferę appellatione a Diosco. colliguntur. Omnium enim in medicina eadē uis, paresq; in earum partibus ad remedia uires huic scriptori sunt: & si posteriores aliqui in plerisq; Vitis candido colore uuam maturantis folia, palmites, & capreolos magis probauerint. Quodq; uiniferæ discrimen additum illi ab eo est, nō aliā habet causam, q̄ ut ea nota satiua omnis Vitis ab alijs, quæ superiore uolumine cognomines illi tractatæ sunt, separetur. Hæc enim ad uindemiam, & sanitatis usum ubiq; fere conseritur & excolitur: illæ sponte sua nascentes, nulla hominis cultura, medicinæ tantū inseruiunt. Hæc passim & omnibus nota, illæ medicam materiam tantum tractantibus, solaq; similitudine aliq̄ gentium adoptione in nomen Vitium receptæ. De quibus dixisse tunc quæ oportebat satis sit: quemadmodū nunc in quotidiana & notissima re nullū opæprecium laborasse fuerit.

De syluestri Vite. CAP. II.

SYluestris Vitis duorum generum est. Alterius uua non maturescit, sed floretenus Oenanthen nominatam perducit. Altera ad frugem peruenit, paruis acinis, nigra, & adstringens. Folia, caules & cla-

C uiculæ, quibus repunt, uim habent cultæ Viti similem.

BARBRAI COROLL.

DE Vite syluestri, superiore libro diximus.

EX M. VERG. COMM.

ALia est syluestris Vitis hæc ab ea, quæ superiore uolumine Ampelos agria, i. syluestris Vitis dicta etiã a Diosco. & tractata fuit. Hæc em̃ satiuæ congener, syluestri habitu tantũ diuersa: illa sola racemosi fructus similitudine sic appellata. Eamq; ob causam illa syluestris, hęc Labrusca uitis sit. Nota ubiq;, et cuius flores nunc etiã condiendis & odorandis uinis, quo tẽpore pubescit, diligẽtius leguntur. Dicimus aũt pubescere, Vites florere, poëtæ nostri exẽplo: qui felici translatione a pubertate hoĩs usus, ait, Tunc largo pubescit uinea fœtu, florẽ Vitis intelligẽs: qui flauo colore lanuginosus, primæ in homine pubertatis spẽm ostendit. Græci a flore ἄνθησιν uocant. Quid autẽ Oenanthe græcis sit, primo uolumine in Oenanthini unguenti confectione diximus, & ab hoc loco non multo post etiam dicemus.

De Vua. CAP. III.

σταφυλή

VVæ recentes aluum turbant, & stomachum inflant. Innocentiores quæ decerptæ diu pependere: ideo, ꝙ in eis copia humoris exiccatur. Vtilesq; fiunt stomacho ægrisq;, atq; cibi auiditatem excitant. Vinaceis, aut uinario uase seruatæ, ori & stomacho gratæ sunt. Aluum sistunt, sed uesicam & caput tentant. Et sanguinem excreantibus conueniunt. Similesq; quæ in musto fuere. Sapa, aut musto conditæ, stomachum magis infestant. At quæ solem prius passæ, in aqua cœlesti conduntur, minus uinosæ sunt, siticulosis, ardentibus, & longis febribus salubres. Reconditi uinacei, inflammatis mammis, turgenti-

D bus ac præduris, cum sale illinuntur. Decoctura eorum dysentericos, cœliacos, & fœminas fluctione uuluæ laborantes iuuat infusa. Ad dessessiones ac fotus assumitur. Nuclei acinorum adstringendi uim obtinent. Stomacho utiles sunt. Inspargitur farina tostorum polentæ modo, dysentericis & cœliacis & solutis stomacho.

BARBARI COROLL.

VVam, Græci Staphylen, a Staphylo Liberi patris filio, ut Ptolomæus uoluit, appellant. Lenida etiam poëtæ. Nam & Lenæus dicitur is Deus. Alia porro Vua eliquescit in potũ, alia eligitur ad uescendum: hæc aut in corbulam secernitur, ut inde addatur in ollulas: quæ in dolia plena uinaceorum trudantur: alia in piscinam picatis amphoris demittitur: alia in haram Carnario suspenditur. Vuam Amineam minusculam, & maiorem, & Apiciam, commodissime in ollis condi putauit Cato. Eiusdem generis in Sapa, & Mulso rectissime seruantur. Duracinas, & Amineas, Scancianas, affirmant opportunissimas esse quæ pendeant: quod genus omnes Conditaneas, & Conditiuas appellamus. Vuæ in palea seruatæ, pensilibus proximæ dicuntur. Vuæ uehementiores nigræ. Ideoq; uinum ex ijs minus iocundum. Suauiores albę, quoniã aëre translucido facilius accipitur. Est & Vua Theriace uocata: ꝙ contra morsum omnium bestiarũ proficiat: cuius rationẽ serendæ Palladius instituit. Florem Vuæ, in cibis dari gallinaceis pręcipiunt, ut pręterea non attingãt uuas: quod & in Labrusca diximus.

Vinaceus, Gręce Stemphylon uocatur. Dicimus & Vinacea neutro genere. Palladius etiam fœminino Vinaceam. Hæc & Floces appellantur, sicut in Oliua Flaces, atq; Fraces. Vinaceos, poëtæ sunt qui Brycia, & Brytea quoq; appellent, ꝗꝗ & pro fracibus Oliuarum sumuntur. Stemphyla, in Aristotelis Rhetorico, secundo. Gellius fæcem ipsam e Vinaceis, & oliuis expressam, Floces, & Fraces dici scribit.

Gel. li. u. ca. 7.

Nuclei acinorum Vuæ, a Græcis Gigarta dicuntur. Palladius excrementa, & semina, & grana uuæ interiora nominauit. Ab acinis, Acinaticum dici uinũ existimo Veronensis agri: ut scribit Cassiodorus, alumnũ, odoris, saporisq; suauissimi, colore purpureo, ineffabili dulcedine, tactu quoq; densum, atq; pingue: ut carneus liquor, aut potio esculẽta uideri possit. Lau

dantur ex eodem agro & Rhetica ueteribus, in montanis Rhætorũ, qui supra Veronam sunt, nascentia: ut inquit Strabo. Ipsos acinos, Cato acina, Catullus acinas, pronunciant.

A

EX M. VERG. COMM.

EST illud ante omnia sciendum, a patientia Passis uuis, & uino nomẽ quondam factum fuisse, si Plinio credimus. 14. uolumine, capite primo dicenti. Quin & a patientia nomen acinis datur passis. Qualis autem ea sit, quantaq́; 13. uolumine, capite. 16. docuit Columella, iubens ad passas eligi maxime albas, dulcissimi saporis, maximis acinis & raris: fieriq́; id oportere Luna decrescente, sereno, & sicco cœlo, circa meridiem: lectasq́; uuas has in tabulis paulisper porrigi, ne inter se pressæ suo pondere collidantur: mox in aheno, aut fictili aliquo nouo amplo ex sarmentorum cinere factam lixiuiam, usq; ad feruorem calefacere: & cum feruebit, aliquid puri & optimi olei adijcere, simulq́; miscere: tum racemos uuarum pro magnitudine binos, uel ternos simul colligatos in ahenum illud feruens demittere: tam diuq́; illic habere dum decolorentur, non tamen excoquantur: in qua re agenda moderatione temperamentoq́; opus erit. Exemptas dein ex aheno uuas in crate disponi idem iubet, rarius q̃ ut altera alteram cõtingat. Singulas deinde post tres horas insolatas conuerti. Neq; ubi prius fuerant reponendas: ne relicto illic humore corrumpantur: noctibus etiam tegi, ne irrorentur, aut imbre madeant. Post aliquot postea dies cum modice aruerint, in uasa noua cõdi praecipit. &c. Et hæ scriptoris eius Passæ uuæ sunt. Palladij alia ratio est: quam in Octobri mense his uerbis monstrauit, non ut Italia, sed ut Græcia conficere consueuerat. Vuam passam græcam sic facies. Melioris acini, & dulcis, & lucidi, botriones in ipsa uite torquebis, & patieris sponte sua inarescere: deinde sublatos in umbra suspendis, & uuam districtam componis in uasculis: substernis pampinos, sicco algore frigentes. &c. Diuersa hæc a Romana Passæ Vuæ confectio est: quemadmodum & eius conditurae fuerunt. Quæ quoniam longius a Columella eodem capite docentur, non reddentur a nobis. Poterunt enim ab illo uolentes omnia certius audire. Interim autem nos docebimus, primum qua ratione Columella, tum qua Palladius Passum, & uterq; suum conficiant. A Columella. 13. uolumine, capite trigesimonono ex Magonis Africani præcepto (nam eius gentis primum Passi confectio, & maximus usus fuit) sic fieri Passum præcipitur. Vuam præcoquam, bene maturã legere oportet: acina arida, aut uitiosa reijcere: furcas mox palosue qui cannas sustineant, inter quaternos pedes figere, & perticis iugare: tum insuper cannas ponere, & in sole pandere uuas: noctibus uero tegere, ne irrorentur. Cum deinde exaruerint, acina decerpere, & in dolium conijcere. Eodem mustum q̃ optimum, sic ut acinis superstet, adijcere. Vbi combiberint uuæ, seq́; impleuerint, sexto die in fiscellam conferre, & prælo premere, Passumq́; tollere. Et hæc conficiendi Passi disciplina ueteribus fuit: & si aliæ etiam rationes ab eo eodem loco numerentur. Palladius non dissimilem huic confectionem Octobri mense sua ætate fieri docuit. Ante uindemiam enim Passum fieri iubet uniuersę Africæ more pingue atq; iocundum. Leguntur Vuæ Passæ q̃ plurimæ, & in fiscellis clausæ iunco factis aliquatenus rariore contextu, uirgis primo fortiter uerberantur. Deinde ubi uuarum corpus uis cõtusionis exsoluerit, cochleæ supposita sporta comprimuntur. Hinc Passum est quicquid effluxerit, & conditum uasculo mellis modo seruatur. Breuior sane hæc ratio, sed non dissimilis priori. Siquidem quæ a Palladio Passæ Vuæ legi iubentur præcoques illæ, & sole arefactæ Columellæ sunt. Et quas ille musto implet ut succum reddant, hic uirgis flagellat, & lentescere cogit: quamq́; hic cochleam, ille prælum: & quam fiscellam Columella, hic sportam uocat. Fuit quondam Passum quotidiani usus: cratq́; in sanitate & ualitudine homini pro melle, sine inflationis periculo, ut diximus, quam mel præcipue facit. Exoleuerunt nostra ætate omnia huiuscemodi: ideoq́; qualia hæc quondam fiebant, repetita a nobis longius fuerũt: ut cognoscant, intelligantq́; omnes, quantopere in Passis Vuis, & Passo a ueterum disciplina & moribus discesserimus: multoq́; magis in tam multis Vuarum conditturis, quæ illis pene infinitæ fuerunt, ex Columella, alijsq́; rei rusticæ scriptoribus cognoscendæ: ut certius intelligant legentes, quas hic in uinaceis, in ollis, in sapa, & musto, & in cœlesti aqua seruatas dicit. Cuncta em̃ ab eo traduntur eodem operis sui uolumine, capite. 43. Nos enim tam multis obseruationibus commentationes has nostras augere nolumus. Erit etiam ex lectione scriptoris illius aliud operæprecium. Intelliget enim qui id aget, quas hic Passas antea factas Vuas in cœlesti aqua componi iubet, addiditq́;, ἐπ' ὀλίγον τὰς τοι αὐτὰς γίνεσθαι οἰνώδεις, eam habere rationem quam nos locum illum uertentes indicauimus, exiguo scilicet uino, ut uinosæ fiant, conspergi oportere. Ex Passi enim confectione tota ea ratio fluxit, in quo iubet ille uuas in musto demergi ut uinum combibant. Necessarium enim est, ut qui sole natiuus humor in eis aruit, nouo &

B

C congenere liquore aliquo iterum uuescat. Idq; nos præcipi a Dioscoride credimus: & si alij aliter locum interpretati sint: quos non damnamus, sed interpretationis nostræ quam debemus causam indicamus. Quemadmodum a principio capitis huius cōtra q̃ Plinius & alij dixerint locum ipsi etiā uertimus, πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας. Quas uoces Plinius.23. uolumine, capite.2. uertens, ait. Innocentiores, quæ decerptæ diu pependere, qua uentilatione etiam utiles fiunt, stomacho, ægrisq;. Aegros appellans quos hic ἀσθενοῦντας. Plinium secuti interpretes alij, ægris ꝓdesse & ipsi dixerunt. Nobis, quibus infirmum corpus est, magis uertere placuit: non ob aliam sane causam, q̃ ut certiore intellectu res nunc pateret.

De Vua passa. CAP. IIII.

σταφὶς

Vua passa alba adstringentior est. Prodest esitata caro earū tussi, renibus, ac uesicæ. Estur in dysenteria per se cum nucleis. Et decocta in patinis cum melle, admista milij ac hordei farina & ouo, ualet ad purgandum caput. Eiusdem gratia cum pipere commanducatur. Testium inflammationes sedat, illita cum lomento fabarum, aut cumini farina. Fauos, epynictidas, carbunculos, enatas in articulis putredines, & gangrænas, sine nucleis trita, & cū ruta imposita, sanat. Podagræ conuenienter cum opoponace illinitur. Mobiles ungues illita extrahit.

BARBARI COROLL.

Vua passa Græce Staphis, & Astaphis Hemeros, hoc est, satiua dicitur. Cæterum Apameas inuenio celebrari passulas.

D

De Oenanthe. CAP. V.

οἰνάνθη

Oenanthe uocatur Vitis syluestris fructus, cum floret. Recondi debet fictili non picato, collectaq; substrato linteo in umbra siccatur. Laudatissima in Syria, & Cilicia, & Phœnice. Vis ei adstrictoria. Quare pota, stomacho ac ciendæ urinæ utilis. Aluum sistit, ac sanguinis excreationes. Contra fastidia & acorem stomachi, sicca & illita efficax est. Capitis doloribus tam uiridis q̃ siccca ex aceto & rosaceo ꝑfunditur. Sanguinolenta uulnera cataplasmate, & incipiētes ægilopas, cicatrices in ore, & genitalium nomas, trita cum melle, croco, myrrha, & rosaceo, ab inflammatione uindicat. Pessis miscetur ad sistendū sanguinem. Contra oculorum delachrymationem, & stomachi ardores, cum polline polentæ, & uino illinitur. Crematæ carbonibus cinis facit ad oculorum medicamēta. Rediuiuis, paronychia, abscedentes gingiuas, cruentasq; cum melle sanat.

BARBARI COROLL.

Pli.li.12.ca.28. & lib.23.ca.1.

Vua Oenanthe, quam Vites syluestres, hoc est Labruscæ ferunt, laudatissima est in Syria, maxime circa Antiochiæ, & Laodiceæ montes. Item ex alba Labrusca. Sunt qui principatum in unguentis dent in Parapotamia nascenti: deinde in Antiochia: & Laodicea Syriæ. Tertiū locum ex montibus Medicis, quæ & utilior medicinę. Quidā omnibus ijs pręferunt e Cypro. Vitis ea quæ Massaris in Africa uocatur, nunc medicis, nunc odoribus tantum gigni Plinius affirmat. Nascitur in Africa & Vitis quam Vbolima uocant accolæ, oliua in uites insita, utriusq; fructum arboris ferentem: hanc Græci & Eleostaphylon appellant. Vinum Oenanthium, fit duabus libris florum, in musti cado maceratis, qui post triginta dies mutantur. Oenanthen & a uitibus dulce uinum ferentibus arbustiuis maxime colligi quidam præcipiunt, non syluestri tantum. Labruscam dici putant, q̃ in marginibus terrę ceu labris quibusdam fere nascatur. Vinum Anthosmias, ab odore floris dicitur, nec idem cum Oenanthino uino est. Pro precioso sa

ne capitur a Græcis. Eius mentio est apud Aristophanem, & Hippocratem, & alios uel promiscua. Hippocrates certe hoc etiam Anthinē uocauit. Aliq Anthinē, pro Anethino capiunt: ut Galenus inquit. Nam uinum cognomento Hippocraticum, Gallijs maxime transalpinis gratissimum, fictitij generis est, facili ratione. Cinamomum, Saccarū, et Carpesiū teruntur in fiscū: ex eo uinum liquatur, ut transeundo qualitates eas cōbibat. Datur hoc epulis principalibus, cū Escharite pane bellariorū uice, qui mos, sed in alio uino, peculiaris Atheniēsibus fuisse legit.

A

EX M. VERG. COMM.

Labruscæ uitis tantum Oenanthe medicis flos est, neq; ad medicinam ex alia uite utuntur. Cæteris satiuæ etiam flos, & prima uitium omnium pubertas Oenanthe dicitur. Numerauit inter aues etiam Plinius hoc nomine, quę statos latebræ dies habet, exorientes sirio, occultata ab occasu eius progrediens. Sic forte dicta, q cum uitium prima pubertate hac prodeat. Nec ultra quicq; de ea tradidit: diligens alioquin in Oenanthes huius historia & medicina: quarum alteram. 12. uolumine, capite. 28. alteram. 23. capite. 1, longius prosecutus est. Ex eo multa quæ in Diosc. non leguntur, Barbarus æditioni suæ miscuit: quæ poterunt uolentes facile in eo deprehendere. Nobis totidem quatenus licuit & ijsdem uerbis omnia reddere placuit. Eademq; fide monemus, scribere in. 6. suę medicinæ Paulum Aeginetam, plurimū quidem ex Labrusca Oenanthes usum esse: quoniam egregie adstringit, stomachumq; & aluum maxime firmat: uerū tamen traditis his idem statim subijcit. ὁ δὲ Διοσκορίδης ἑτέραν ὑπογράφει ταύτῃ ἐναντίαν τὴν δύναμιν ἔχουσαν, ὅθεν δύντηρα φησὶ καὶ στραγγουρίαν καὶ ἴκτερον ἰᾶσθαι. Quod est, Dioscorides autem aliam describit Oenanthen contrarias huic uires habentem: ideoq; secūdis, stillicidio uessicę, & fellis suffusionibus eam mederi ait. Quorum nihil in capite hoc legitur: neq; in scriptore hoc alibi legisse me memini: & nihilominus non negligenda Aeginetæ autoritas & testimoniū est, quē credere oportet uera, & quę aliqñ legisset testari. Nobis nihil est q̄d adijcere aliud his ualeamus. Rem tñ signauimus: ut si forte laxandi uires habere Oenanthem aliqñ aliqs inuenerit, autoritate scriptoris eius sciat, aliam ab hac illam esse: alteriusq; uitis quærendum cum florebit fructum, q cōtrarias huic uires habeat. Qualis autem ea sit, non ausim ego dicere.

B

De Omphacio. CAP. VI.

ὀμφάκιον

Omphacion succus est acerbæ uuæ, nondū maturescentis e Thasia uite, aut Amminæa. Oportet autem ante canis ortum, expressam melliginem in cyprio uase linteo cōoperto insolare, usq; dum cogatur. Semperq; quod ceruici uasis concretum hæsit, reliquo humori permiscere. Noctu sub dialibus locis auferre. Quādoquidem nocturni rores ipsum concrescere non sinunt. Eligendum est flauum, friabile, uehementer adstringens & linguā mordens. Sunt qui coquendo melliginem cogant. Prodest contra tonsillas, uuam, ulcera oris, humida gingiuarum uitia, purulentas aureis cum melle aut passo. Item ad fistulas, uetera ulcera, nomasq; ex aceto. Dysentericis & mulieribus fluctione uuluæ laborantibus clystere infunditur. Oculorum claritati & scabriciæ, & erosionibus angulorum conuenit. Bibitur ad recentem sanguinis excreationem, etiamsi rupta parte aliqua contingat, sed pauco & aquatiore est utendum. Valde siquidem exurit. Idem adstringit. Prodest stomacho qui cibi tenax non est, aut tardius cibum concoquit. Item ijs qui ilei dolore conflictantur. Conuenit in grauidarum malacia. Sorptū auxiliari constat, cum populatim grassatur pestifera lues. Huiuscemodi omphacium non nisi post annos multos bibi potest.

BARBARI COROLL.

Omphaciū, siue Omphax, idem, acor, siue acrementum uuæ, ab immatura uite dicit, quę Omphax a Græcis uocatur. Est & oleum Omphaciū, de quo inter unguenta diximus. E Thasia, ut Dioscoridi uidetur, uua, e Psytia, ut Plinio, probatur acor. Cum sunt acini ciceris magni

Pli. li. 14. ca. 14

C tudine, ante canis ortum incipiente pubertate. Precium in libras sex. Solet & aliter fieri, uuam imaturam terendo in mortarijs: siccataq; in sole, postea digeritur in pastillos.

EX M. VERG. COMM.

Non animaduerterunt Diosc. Omphacium uertentes interpretes alij, informē, nec reliquo corpori congruētē in extremis clunibus caudam illi reliquisse: nec aliter q̄ Flaccus cecinit, q̄d ille fingebat monstrum, turpiter in atrum piscem desinere, ex Omphacio Omphacite uinum fecisse. Quod eñ in extremo capite in eorum æditionibus legitur, uis succo adstrictoria. &c. uel ut alter ex eis eam incæpit partem, idem adstringit, prodest stomacho qui cibi tenax nō sit: et ab his quod totum legitur usq; ad integram capitis huius clausuram, totum ex historia & medicina uinorum, quæ statim sequitur, in Omphacium irrepsit: in qua hic idem ait. ὁ δὲ καλούμενος ὀμφακίτης. &c. Mox, συπτικὴν δὲ ἔχει τὴν δύναμιν καὶ εὐστόμαχον, καὶ κισσώδεσι καὶ τοῖς δυσείπτοις καὶ ἐκλελυμένοις τὸν στόμαχον ἁρμόζουσαν. δοκεῖ δὲ καὶ λοιμικαῖς διαθέσεσι βοηθεῖν. &c. Ne longius q̄ decet tam multa repetantur, omnia, ut uidetur, duobus locis eadem, & importune ab aliquo ex uino ad Omphacium translata: qui Omphacite id uinum uocari sentiens, Omphacio coniungi debere credidit. Verumtamen longo interuallo Omphacium, ab Omphacite uino differt, ut mox in confectione eius legentibus patebit. Debuerant hoc illi animaduertere: nec præterita tantū, sed inuenienda posthac etiam in scriptore hoc cognouisse. Calcantis enim Homerici maxima illa fuit, & omnium integra semper laus erit, Præterita meminisse, præsentia intelligere, & futura conijcere: cognitisq; his, apte omnia constituere. Nos eam reliquimus partem inutilem hoc loco, non multo post apposite tractandam. Indicaruntq; id nobis antiquioris fidei codices, in q̄bus nihil huiuscemodi legitur, sed multo magis res ipsa suis locis docens tractanda singula: nec diuersa simul miscenda rerum genera esse: importuneq; bis aliquid nulla urgente necessitate tractari non debere. Discrepant nobis etiam cum alijs interpretibus plæraq; alia, & si forte nō multi facienda alicui uideri poterunt: quale est, quod alter eorum pro acerbis, necdum maturis u-

D uis, quas græci notissima cunctis uoce Omphacas uocant, acidas dixit: quod priuatim ad saporem pertinet, potestq; in maturitate etiam sentiri. Neque enim acidum ὄμφαξ græcis simpliciter significat, sed acerbum: in quo poterit acidus, poterunt & alij sapores esse: utq; priuatim acidū dicimus q̄d sapore suo acescit, sic acerbis omnibus cōmunis Omphacis uox est: neq; uuā magis q̄ oliuas, Lauri baccas, & innumera alia nondum matura græci ea uoce indicant: non ex sapore Omphacite oleum, sed ab imaturitate oliuarum appellātes. Eamq; ob causam, cōmunem eius uocis æstimationem nos secuti, acerbam uertimus. Nec dissimili ratione, quod hic scriptor μήπω περκαζούσης ait: uertitq; idem, nondum nigrescentis: nos, nondum maturescentis, diximus: cōmuniore in uuis eius uerbi significatione usi. Est enim græcis περκάζειν μελανίζεσθαι, id est, nigrescere: est itidem, ποικίλλεσθαι, id est, uariari: est postremo πεπαίνεσθαι, id est, maturari, & maturitate mitius fieri. Fecimusq; id: ne quod hic non decernit, ex albis uuis fieri posse Omphacium negaremus: quod contracta ad nigredinem uuarum maturitate necessario futurum erat. Sunt quidem leuia hæc, uerumtamen nō negligenda penitus, in his quæ ad artes & uitam pertinent, in quibus nulla satis fides, aut diligentia hominis unq̄ fuerit. Quales autem Amineæ uites, quas hic cæteris anteponit in disciplina ruris sint, copiosissime docebunt Columella quarto operis sui cōmentario capite. 2. & . 14. uolumine, cap. 2. Plinius. Breuissimeq; omnium felicissime in Georgicis suis Maro, cum cecinit. Sunt & Amineæ uites, firmissima uina. Quæ una firmitatis laus causa antiquis scriptoribus tam græcis q̄ latinis fuit, ut ad medicinam ex hac uite materiā, uuā, omphacium, & uinum præ cunctis alijs laudauerint semper, & amauerint. Idemq; de Thasijs constituendum est, quarum idem Maro honeste itidem eodem loco meminit. Quod deinde a Diosc. dicit ἐν χαλκώματι ἐρυθρῷ, id est, rubēte æneo uase, ad genus æris pertinet, q̄d eo colore in hoc usu probabatur. Id Cyprium uas alter ex interpretibus uertit, relicto legētibus desyderio, ex qua materia quærendū id uas sit. Scimus q̄dem ante ferri cūctis alijs in medicina Cypriū æs, & in Plinio Cyprium uas, pro æneo ex ea gente intelligi aliq̄n oportere. Verumtn̄ nō erat nostra ætate tam obscure dicendum, quod a Diosc. apertissime ostendebatur: præsertim nihil de Cyprio magis q̄ de quo uoluerit aliquis alio ære hæc docente.

De Vini natura. CAP. VII.

Vino uetere nerui læduntur, & reliqui sensus, gustu quod suauius est. Quare cauendum ijs qui internam alicuius partis imbecillitatem sentiunt. Attamen in secunda ualetudine, paucum, aqua di-

lutum, innoxie sumitur. Nouum inflat. Aegre coquitur. Insomnia pa rit. Et urinam ciet. Aetate medium utraq; uitia fugit. Quare ad uictus sanorum ægrorumq; usurpatur. Album, tenue, stomacho utile est, ac fa cile in membra distribuitur. Nigrum uero, crassum est, & cōcoctu dif= ficile. Carnem alit. Et ebrietatem creat. Giluum, utpote quod medium est, medias inter utrumq; uires habet. In secunda tamē & sinistra ualetu= dine, cumprimis laudatur albū. Quin & uina qualitate distant. Siqui= dem dulce crassis partibus constat. Et difficilius a corpore discutitur. Stomachū inflat. Aluum & interanea ut mustū turbat, sed minus ine= briat. Renibus & uesicæ aptissimū. Austerū per urinā celerius transit. sed capita dolore tentat, & temulentiā gignit. Acerbum ad ciborū per membra digestionē accōmodatissimū. Aluum & cæteras fluxiones co hibet. Nouū, neruos minus tentat. Vinū aqua marina factū, stomacho aduersatur. Sitim stimulat. Neruos infestat. Aluo aptū. A ualetudine se recolligentibus inutile. Passum quod uuis sole siccatis in area, aut in sarmento adustis exprimitur, Creticum cognomine, aut Pramnion, aut Protopon, & Sapa, quę fit musto igni decocto, Gręci syrion, aut Hepse ma appellāt: quodq; Melas dicit, aut Melampsythiū, crassa sunt, & cor pora multū alunt. Candidū tenuius, & medium medias sortitur uires. Omnia tamē adstringunt, & pulsus reuocāt. Faciūt aduersus uenena, quæ exulcerando necant ex oleo pota, & uomitionibus reddita. Con= tra cicutas, meconiū, uenenum, toxica, & concretū lac. Item contra renū ac uesicę pruritus, rosiones, exulcerationesq;. Inflant tamē, & stomacho aduersantur. Priuatim prodest Melampsythium, si uenter rheumatismū sentiat. Album magis cæteris emollit aluum. Gipso conditū neruis offi cit, caput aggrauat & incendit, ac uesicæ aduersatur. Contra uenena cæ teris aptius. Picaca, aut resinata, excalfaciūt, cōcoquūt. Sanguinē excre= antibus inimica. Quę uero Parachyta uocant, admistā Sapam recipiūt, caput implent. Temulentiā gignunt. Aegrius a corpore discutiuntur. Stomachū male habent. Inter Italica uina Falernū principē locū obti= net, quod inueteratū perq; facile coquitur. Languidos pulsus exuscitat. Aluum abstringit. Stomacho utile. Sed uesicę nocet. Atq; ijs qui uisus hebetudinē sentiunt, & ad potus crebros minime idoneū. Albana cras= sioribus constant partibus. Dulcia stomachū inflant, Ventrem emolli= unt. Sed concoctionē non æque adiuuant, & neruosa minus infestāt. Vetustate eadē, austerum saporē concipiūt. Cecubū dulce est, & Al= bano crassius. Corpus & colorē alit. Aegre tamē coquitur. Surentinū satis austerū est. Quare intestinorū & stomachi fluxiones cohibet. Et cum tenue sit, caput minus tentat. Inueteratū suauius redditur, & sto= macho utile. Adrianū, & Mamertianū in Sicilia æque crassis partibus gignuntur. Modice adstringunt, & ocyssime inueterantur, minusq; ob

C suam tenuitatem neruos tentant. Paretypianum, & q̃d ex Adriatico si-
nu defertur, odoratũ ac leuius est. Quare multus epotus fallit. Diu ser-
uat ebrietatẽ, et soporẽ adfert. Istricũ Paretypiano simile ẽ, sed urinã ue
hemẽtius pellit. Chiũ tñ antedictis mollius, et aptũ potui ẽ. Bene alit, &
minus inebriat. Fluctiones cohibet. Oculorũ medicamẽtis utile. Lesbiũ
facile mẽbra subit, Chio leuius, & aluo idoneũ. Ephesiũ eandẽ uim ha
bet. Empygela, et Etinolo Asiæ, Mesogites nomine, capitis dolores ciet,
& neruos lædit. Cõum uero, & Clazomeniũ, q̃m multam sibi maris a-
quam uendicãt, facile corrumpunt. Flatus mouent. Aluũ turbant, ner-
uis officiunt. Vinũ omne, ut reliqua in cõmune dicantur, merũ, ac syn-
cerum, et sua natura austerũ, excalfacit. Facile in membra distribuitur.
Stomachum adiuuat. Appetentiã ciborum inuitat. Vires alit, ac robur
auget. Somnum conciliat. Et cõmendat colorẽ. Potũ liberalius, auxilio
est contra assumptã cicutam, coriandrum, pharicum, ixiam, meconium,
argenti spumã, taxum, aconita, fungosue. Contra serpentium morsus, et
omniũ ictus quę refrigerando necant, aut stomachũ in uomitiones ef-
fundunt. Facit ad longas inflationes, rosionesq́ præcordiorũ, ac disten-
tiones & stomachi singultum, & si uenter aut interanea rheumatismum
D sentiant. Conueniunt sudatoribus, et quibus corpus im̃odico sudore di
geritur (Diaphorumenos uocant) maxime alba, uetera, & odorata. Quę
tamen uetustate dulcescunt, renibus ac uesicæ accommodatiora reddũ-
tur. Vlceribus, inflammationibusq́ in succida lana imponuntur. Tetra
ulcera, & phagedænica, & fluctionibus obnoxia commode perfundũ-
tur. Marina austera, & alba, ad sanorum uictus usurpantur. Iis præstãt
Italica, falernum, surentinum, cecubum, signinum, & permulta Campa-
nię, & parætypianum ab Adriatico sinu, & siculum, quod mamertia-
num appellatur. Ex gręcis chium, lesbium in Phygela, & Epheso nas-
cens. Crassa uero & nigra, stomacho negocium exhibent. Inflationem
pariunt. Corpus augent. Tenuia tamen & austera stomacho prosunt,
et minus carnes alunt. Vetera ualde tenuia, & candida, uehementius u-
rinam ciunt, & dolores capitis mouent. Neruosq́ largius pota tentant.
In media ætate, ut a septimo año, potui saluberrima sunt. Modus aut-
em pro ætate, & tempore anni, & consuetudine, & qualitate uini defi-
niatur. Non sitire, & modice cibos prolui, optimum est præceptum.
Nocet ebrietas omnis, et maxime assidua. Siquidẽ obsessos neruos quo
tidie relaxat. Largiorq́ potus, acutorum morborum adfert initia. Modi
ce tñ inebriari, aliq̃t diebus, maxime post aquæ potus, utile. Namq́ ex
purgans sensuum excrementa transfert, et per cæca corporis spiramen-
ta discutit. Sed aquam post ebrietatẽ bibere oportet. Namq́ a cura cõ-
stãtis temulẽtię quendã auxilij modũ inducit. Omphacites nomine pe
culiariter fit in Lesbo, siccata sole acri uua, pauloãte maturitatẽ decerpta,

triduo, aut quatriduo, donec racemi in rugas cõtrahantur. expressumq; uinũ cadis insolatur. Vim adstringendi habet. Prodest dissolutis stomacho, & ilei dolore laborantibus. Item prægnantiũ maliciæ, & crudis. In pestilentia quoq; sorptũ auxiliari dicitur. Huiusmodi uina non nisi post multos annos bibi possunt. Lora, quam Deuteriam, alij Potimon appellant, fieri solet, adiectis metretis tribus aquæ, in uinacea, quibus triginta uini metretæ extractæ fuerint: calcatis uinaceis, expressoq; decocto ad tertias parteis, & additis in singulos congios binis salis sextarijs. Post hyemẽ transfunditur in uasa. Lora post annũ utendum. Etenim celeriter exolescit. Conuenit ægris quibus timemus noxam uini, coacti sæpe desyderijs eorũ obtemperare. Item a longa ualetudine se recolligentibus. Fit & uinum quod Adynamon uocant, Loræ uires habens, hoc modo. Pares aquæ & musti mensuræ coquuntur molli igne, donec absumatur aqua: quod ubi refrixerit, elutriatum, picato uase reconditur. Alij marinæ & cœlestis aquæ, mellis, & musti pares miscent portiones, & quadraginta diebus insolant, quo post annũ utuntur. Vinum e syluestri uua nigrum adstringit. Prodest alui & stomachi fluctionibus, & cæteris quibus constrictione & contractione opus est.

A

BARBARI COROLL.

VInum Oenos Græce dicitur. Cratinus Maronẽ uocat. Philalethen ꝓuerbia: quale illud est. Vinum, & ueritas. Item illud. Non habere uinũ temones. Pittacus, ut æs frontis, ita uinũ mentis esse speculũ. Aristophanes Vinum loco Veneris appellat. Poetæ uinũ etiam πηλόν dicunt, quasi uibrare mentem faciat. Vnde Crapula inquit Photion, dicitur κραιπάλη. Folia Vitis priuatim Oenaria uocant a poetis, & Sarmenta Oenaridos. Ipsa porro uitis, ab Hippocrate nominatur Oenarion. Tenuissimũ est id q̃d celerrime inueteratur. Nam cui sumi amaritudine acescit ætas, insaluberrimũ putatur. Quo generosius uinũ est, hoc magis uetustate crassescit, & in amaritudinẽ corpori minime utilem coit. Saluberrimũ Campaniæ, quodcunq; teuuissimũ, utilissimũ cuiq;, uiribus edomitis sacco. Vinum alit uires, sanguinẽ, colorẽ, sicut lactis potus, ossa, frugũ, neruos, aquæ carnes. Simias & quadrupedes digitatas, negant crescere assuetas uini potu. Vnum de dando uino uolumẽ Asclepiades cõdidit, ab eo cognominatũ, in quo utilitatem eius uix Deorũ potentia æquari posse ꝓnunciauit. Vinũ succus est, qui feruendo uires e musto sibi fecerit. Mustum Græci Gleucos, & Gleucinẽ uocant aliquando. Vinũ omne, aut Mustum est, aut uetus, ut in ꝓuerbio sit. Vinum medium pro aqua: quod & prandiũ caninũ dicitur, apud Varronem, & Gellium. In Plauti Cassina, mendosus est senarius.

Pli. li. 23. ca. 1.

B

Adibo, caninam scæuam spero meliorem fore.

Scribendum est, non scæuam, sed cœnam caninã, hoc est, abstemiam. In Latino agro, & Campano ad montẽ Vesuuium, qui Sumani dicitur, uites modo habentur Græce appellatæ, uino inde presso, q̃d Græcũ non ante dicitur, q̃ anno post calcatas uuas acto. Vilius, q̃diu annicu lũ est: ꝓindeq; Viannũ, quasi, uinũ anni eius, hoc est, Ornũ uulgo Tabernæ p̃dicant uẽdentiũ.

VINI QVALITAS.

DE qualitate, & ætate Vini dictũ mox est. Vinũ porro tenerũ Græci Apalon, Cato, Lene uocat: cui cõtrarium sit asperũ: ut idem auctor appellat, hoc est, Scleron, siue Durum. Nam & Muria, quæ aspera esset, dura cognominabat Columellæ, Celsoq;. Nisi quis durã Muriã, sicut durã Picem, nõ pro aspera, sed ꝑ densa spissaq; accipiat, & utiq; ꝑ Garo. Quandoquidẽ Celsus eã dysentericis cõmendat, sicut Garũ Dios. De uino temperando, quod Lymphatũ, & Dilutũ dicit, alij alia p̃cipiunt. Hesiodus tres partes aquæ in unã Vini miscet. Cæteri meracius fecere, hoc est, ut quinq; in duas adderent. Vnde natũ prouerbiũ. ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα. Quod Plautus poeta festiuissimus significat, cum de cantione græca loquitur, in Sticho,
Vide inquit, quot cyathos hos bibimus. Tum ille. Quod digiti sunt tibi in manu?

C Cantio est græca, ἢ πέντε πίνε, ἢ τρία πίνε μὴ τέτταρα.
Est aūt sensus: ut aut duas uini partes, ad qnq; laticis, aut unā ad tres bibere oporteat, ad quatuor nō opteat: ceu futurꝫ sit dilutius, q̄ sanitatis usus exigat. Anacreon, ut Vinarius poëta, unā uini, duabus aquæ tempat. Alij aliter, ꝓ suo quisq; ingenio. Vinū modice incoctū, ut Aristoteli placet, minus officit ebrietatē uitantibus. Temulētæ fiunt & animātes aliq̄t, præter hoiem. Sues uinaceis, Corui & Canes herba quā Oenuttā Grēci uocāt. Simia & elephāti, uino. Vinū, cui nomē Samagonio, q̄d tradidit Aristoteles, tribus heminis, & quidē lymphatis, q̄draginta uiros inebriare dicit. Ebrietatē Plato nunq̄, nisi semel anno liberalibus pmisit in legibus. Ante decimū & octauū porro ætatis annū, uino tpandū penitus existimat: ut ne gustet quidē. Mnesitheus Athenīēsis medicus, inebriari nunq̄, sed statis tñ diebus hilarescere pmisit: q̄d genus Cothonismon a calicis noīe uocauit: ut dilutū nihilominus, & sine bellariorꝫ comitatu biberet. Ac prima quidē potio in cōuiuijs, qa meraca erat, cum pfatione ἀγαθοῦ δαίμονος, in honorē uidelicet Liberi patris, nec tñ tota, sed quasi pgustāda prębebat. Postrema uero quoniā diluta esset, & salutaris, cum pfatione Iouis liberatoris hauriebat. Vinū aqua misceri Staphylus Siteni filius instituit: ob id græcū uulgus non aliter uinū modo noīat q̄ Crasin, hoc est, mixtū.

PASSVM, ET VINVM PROtropon, siue Creticum, siue Pramnon.

Pli. li. 14. ca. 16.

PAssum, hoc est, Glycy, gn̄a habet laudata, Psythiū: & a colore appellatū nigro, Melampsythiū, quæ suū saporem, non uini pferant. Nam in q̄d additū est Defrutū, Glyxis appellat Athenæo. Sapa, quā Nonius scribit uulgo dictā suo tēpore Mellaciū, fit musto ad tertiā partē mensuræ decocto: sicut Epsema, siue ut Hippocrates Epseton, hoc est, Defrutū, ad dimidiā: & Calenū, ad partes e tribus duas redacto. Passum probāt, Ciliciū, & Africū: & in Italia, ut q̄d Neapolitanū uocat, a Columella redditū, prouincijsq; finitimis. Oīaq; hæc, ut Plinij uerbis utar, post Gręcū. Fieri certū est ex uua, quā Græci Sticam uocāt, nos Apianā, q̄ apes eā impopulari gaudeant. Hanc sunt qui Muscatulā uulgo dictā interp̄tent. Item Venicula, siue ut Cāpani dicūt, Sircula: q̄ et Stacula, & Numisiana appellat, passis, & diutius in uite sole adustis uuis, Staphidion (ut arbitror) uocatū ab Hippocrate, aut feruēte oleo. Quidā e quacūq; dulci, dū præcocta. Q; si, quantū uuis expssere, adijciāt uinaceis aquæ puteanæ, secundariū Passum facient.

D Protropos accipit etiā pro musto, q̄d sponte defluit anteq̄ calcent Vuæ, ut est apud Iuliū Pollucē. Hoc protinus diffusum, lagenis suis deferuere patiunt: postea in sole quadraginta diebus torrent, æstatis secutæ ipso canis ortu. Habetur & Protropū inter transmarina uinū: quod Athenæus in Lesbo nasci dulce scribit, etiā Prodromon uocatū ab aliquibus. At Pramnon, siue Pramnion Hippocrates, & prior Homerus celebrauit. Premebat hoc Smyrne regio, ut Alciphron Mæandrius scriptū reliquit, Montano uico Latonæ prius dicato, postea Latoriæ, nomē id Amazonis. Extabatq; id etiānum Plinio prodente, iuxta delubrū matris Deum. Nigrū Galenus fuisse uoluit, Athenæus quoq; nō crassum, aut dulce, sed durū, austerūq;: ob id eo Athenienses minime delectari scribit Aristophanes: hoc tñ non Smyrne, sed in insula primū Icaro natū putat Seuius, in petra, quo nomen Pramno. Sed & Pharmacitin dici hoc ipsum quādoq; tradit. Pro ueneno est Sapa, si qs ieiunus a balneis bibat eam. Polybius auctor est, Romanas mulieres nō uinū, sed Passum bibere solitas, ad restinguendā sitim. Passum uero dictū, quia ex uuis passis, siue quas in uite passi sunt aduri sole, premit, simile Cretico, & Aegostheni uocatis. Plautus. Murrinam, inquit, Passum, Defrutum, Mellinam.
Nonius Murinulum, siue Murinulā uocat, quā alij Murrinā, nisi uitiū in exēplari sit. Varro, mulieres inquit, natu grādiores, aut Loram, aut Garū, aut Defrutū, aut Passum bibebant, quā Murrinā Plauto appellari putat. Est & Murrina idem q̄d & Myratū uocant aliqui. Non utiq; a Myrrha, sed a Myro, q̄d est odoramentū: ut post docebimus. Gellius mulieres inq̄t Romanas Lauream, Passum, Murrinā potasse: lauream pro lora capiens. Meminit Varro & potionis genus fuisse Miriclā. Nonius duas facit Loras: alterā, quæ sit Deuteria: alterā, quæ Lota constat. Lora uinū dulce, potōis, inq̄t, erat cōfectę, mulieribus grādæuis aptū: q̄d in qbusdā codicibus lotā, non lorā scriptū inuenio, distinctionis forte gratia. Laudat a Græcis inter uina dulcia Scybelites: & natū in Arcadia Thyręū. De Cilicio uino mentionē hoc capite habuimus. Forte aūt hoc sit, q̄d e Pisidia medicinæ usu cōmendabatur Ambladeū cognomine, ab oppido: ut Straboni placet. Vino autē Aegostheni, de quo supra diximus, nomen datū quidem uidet ab oppido Aegosthene, q̄d in Attica terra est. Cæterū affirmare non ausim: quādoquidem Carystiū ex Eubœa quoq; posset existimari, Carysto ibi celebrata scriptoribus. E Laconia tantū uenit Carysto uilla id ferente, quod & Alcman pöeta celebrauit. Laconicum uidetur fuisse initio: &

A

q̃d Monobasites dicit, etiã si Creticũ hoc nomine intelligimus, corrũpente uulgo id uocabulũ & uocante Maluasium. Moueor, q̃ locus ubi Tænarũ in Laconia monstrat, Monobasia dicit hoc tempore, ditionis Venetę id oppidũ est, unde in Cretã directo fere cursu nauigat. Fortęq̃ Monobasites uino datũ nomẽ fuerit, non q̃ ibi nasceret, sed q̃ illud primũ e Creta cõportaret. Aetate nostra celeberrimũ est q̃d Achaicũ uulgo quoq̃ dicit: fortasse id q̃d ex Phliunte, oppido quondã Achaiæ, Phliasiũ ab Antiphane prædicatũ est: etiamsi nunc alibi quoq̃ seritur.

VINVM GYPSATVM.

VInum Gypsatum, a Gypso dicitur, sicut a Calce calcatum, a marmore marmoratum.

VINVM PICATVM, SIVE RESINATVM.

A Vino Resinato dicta inquit Plinius est Crapula: siue quia caput tentet, quasi lucta eius: siue q̃ ipsa quoq̃ resina, & flos eius crudus, qui uinis ad excitãdam lenitatem additur, Crapula quoq̃ nominari solet. Pugnacibus inquit Plinius mustis, plus Crapulæ inditur, lenibus parcius: a quo & uehementia uini, atq̃ feritas crapulæ significatur uocabulo. Photionis de crapula interpretationem aliam superius explicui.

Pli. li. 14. ca. 6.

VINVM PARACHYTON.

VInum Parachyton, siue ut Plinius uocat, Diachyton, si modo idẽ est, fit uuis in sole siccatis, loco clauso per dies septẽ in cratibus, totidem pedibus a terra alte noctibus a rore defensis, 8. die calcatis: optimi odoris, saporisq̃ inter dulcia. Etem Parachyma, Græci Defrutũ q̃nq̃ appellant. Vnde uinũ originale, hoc est, sine fuco, & sine dulci Aparachyton, & Autiten uocãt. Quamq̃ & alia significatio Autitæ uini est: ut alibi monuimus. Timachidas rhodius uini genus passi dulce Hypochytõ in Rhodo uocari tradit. Nã uinũ Autoceras hoc dicit, q̃d ita est exile, ut dilui nõ debeat, ut iquit Pollux. Porro nostri, dulcia uina, Liberi patris Bellaria uocabãt.

PHALERNVM.

PHalernum, quod Græci Phalerinon uocant, nec in nouitate, nec in nimia uetustate corpori salubre. Prima eius ætas a decimo, media a quintodecimo anno incipit. A uigesimo capiti, & neruis est noxium. Duo eius genera. Austerum, cui ruffus color: & dulce, quod tunc demũ accidit, cum sub ipsam uindemiam austri flauerint: quo & nigrius efficitur. Athenæus, & Galenus auctores. Phalerno Statinum simile est, tantum leuius. Simile & Venaphranum.

B

ALbani quoq̃ duo sunt discrimina, subacerbum, & dulce. Vsus ęque a quintodecimo ætatis anno. Inter Albanum, Phalernumq̃ Labicano gloria: quod est dulce, ac pingue gustu sentitur. A decimo placere incipiente. Buxentinum Albano simile est, utiq̃ acerbo.

CECVBVM.

CEcubum iam non gignitur, frequens olim in Terracina, fundisq̃: sicut & Setina. Parum a superioribus Statana non longo fuerunt interuallo. Nam Signini nomen celebre aluo sistendæ, in sexennium uetustate melius.

SVRENTINVM.

SVrentinum, ueteres maxime probauerũt. Sequens ętas, Albanũ, aut Phalernum. Deinde alia alij. Virium plus Surentino, austeritatis Albano, uehemẽtię minus Phalerno. Surentinũ a. 25. anno poculentum faciũt: quoniã macilentum, & aridũ cum sit, ægre cõcoquitur, nec nisi uetustate castigatũ utentibus prodest, q̃d & Tripholino accidit. Simile est & Aequanũ. Celebrantur a medicis & Rheginũ, Surentino pinguius, eoq̃ celerius ad bibendũ utile. Item Priuernũ Rhegino tenuius: & Phormianũ Priuerno simile, dũtaxat crassius. Tiburtino tenuitas redditur: idq̃ a decimo anno bibitur. Prænestinũ Tiburtino pinguius. Gaurano p̃stantiam paucitas quoq̃ ipsa facit: ualidũ hoc, & p̃crassum. Marsicũ austerum. Austerũ & Barbinũ Atheneo, q̃d Balbinum dicit, Balbiæ proueniens Plinio. E Campania, p̃pe Cumas, Vluanũ cõmendãt: quinto demũ anno poculentũ, leue. Iam Calienũ, quod & Phalerno p̃ferũt, ad utilitates stomachi. Fundanũ plus iusto alit: ideo parcius erat cõuiuijs: q̃ & caput, & stomachũ tentabat. Sabinum leuitate p̃ponebatur omnibus. Vsum eius a septimo ad quintumdecimũ ætatis annum probabant. Nomentanũ a quinto anno incipit: nec leue, nec admodum suaue. Spoletinum suaue, coloris aurei. Caulinum prope Capuam, fortasse id quod eo loco tradit Polybius Anadendritin uocari, prælatũ omnibus. Circa Neapolim Trebellicum. Herbulo color niger, non multos post annos candidus: delicatũ hoc, & perq̃ leue. Tarentina, & quæcunq̃ illo tractu habentur, tenera sunt, & dulcia, & amica stomacho: cuiusmodi Lagaria, non procul Grumento nascentia, Messalæ potu, & salute, ut Plinius retulit, insignia. Beneuenti fiebat Infumatum, quod Græce Capnias dicitur, a Platone comico, quemadmodum & uuæ fabrorũ ferrariorum, maxime fornacibus ex Africa, præcipua Tiberij Cæsaris cura.

C

Pli.li.14.ca.6. per omnia.

*

ADRIANVM.

ADriana optima, ex intimo ſinu Adriatici maris: quæ Pucina, a loco ibi ſito dicta ſunt: &
a Græcis Pyctana, medicamentis aptiſſima: quibus Liuia Auguſti octauaginta duos quibus
uixit annos, retulit accæptos, non aquoſis. Haud procul a Timaui fonte, ſaxeo colle, mariti-
mo afflatu, paucas coquente amphoras, Britannorũ regi adeo gratũ, ut quotannis deferendũ
ſibi curaret. Mamertinũ uero, a colonis eius loci, non Meſſeniũ, ut inquit Strabo dicitur, etiãſi
circa Meſſanã in Sicilia proueniat. Hoc & Italicũ quoq; dicitur, etiãſi extra Italiã, ut Athenæus
inquit, naſcit̃. Siculũ eſt, & Potulanũ ab auctore dictũ, qua proxima eſt Italiæ Sicilia. In eadem
prouincia & Taurominitanis honor lagenis, pro Mamertino plærumq; ſubiectis.

P·RAETVCIVM.

PRætucia ex ſupero mari, ſicut & Ancone naſcẽtia, & quæ a palma uua forte enata. Palme
ſia appellant̃: ut Plinio placet. Caſſiodorus, Vinũ quoddã inquit Brutiũ appellauit, Palmatia
num laudare cupiens antiquitas. Nos Stypſin, aſperũ, ſed gratũ ſuauitate. Nã licet inquit, inter
uina Brutia uideat̃ extremũ factum, tñ eſt bene gñali opinione p̃cipuũ. Eſt em̃ ſuaui pinguedi-
ne molliter craſſum, uiuacitate firmũ, nari uiolentũ, candore perſpicuũ, q̊d ita redolet ore tra-
ctatũ, ut merito illi a palma uideat̃ nom̃e impoſitũ. Viſcere defecta cõſtringit, uulnera madida
deſiccat, laſſum pectus reficit. Prætuciũ mulſo p̃cipue cõuenire dicit̃, ſicut Apamenũ Syrię. In
ter externa Syriacũ eſt: & q̊d reges Perſarũ bibebant, Chalyboniũ uocatũ: ut Straboni placet.
Hoc Poſſidonius in Damaſco Syriæ naſci tradit, eorũdem regum cura ſatum.

HISTRIANVM.

HIſtriano, ꝓximũ natione Liburnicũ fuit, ex Iſſa inſula, q̊d Agatharchides p̃fert oibus.

CHIVM.

CHium, & Chiothes dicitur, hoc & Thaſium. E uinis trãſmaria ueteribus fuere in ſumma
gloria. Theophraſtus Thaſium, quod magiſtratus bibebant, anteponit omnibus. Tertio loco
habebatur Clazomeniũ, poſtq; parcius mari condere cœperũt, utiq; poſt homerica illa, Pram-
nion, & Maronites, ſiue, quod idem eſt, Maronæum, in Thraciæ maritima parte genitum, ui-
ties tantum addito aquę miſcendum Homerus cenſuit. Vim eius ad Plinium duraſſe legimus,

D

prodentem ſextarios ſingulos, octogenis aquæ dilui: nigrum colore, & odoratum, & uetuſta-
te pingueſcens. Hinc (ut arbitror) Cratinus, uinum ipſum appellabat Maronem. Nam Mo-
narites aliud uini genus eſt, Cappadociæ Melitena eius parte naſcens, non poſtferendum no-
ſtratibus præſtantia. Maronęum, a Marone filio Euanthis, ſatum publicatumq;, Philoſtratus
in heroicis ſuis teſtatur. Pramnion, a uite Primna dictum uolunt, aliqui a manſuetudine: qui-
dam a caudicis craſſitudine, quaſi diſtinguatur a Crucio uocato. Eſt autẽ Crucium e uitibus
altiſſimis, q̃les Aricinæ ſunt, acerbiuſculũ, & aſperũ. Porro Thracia putant̃ & Iſmaricũ a Pol-
luce, Biblinũ ab Homero noiatũ: ſiue ꝙ Biblina ea terra diceret̃, q̃ nũc Tiſara, & Oeſyma noia-
tur: ſiue ut Epicharmo placet, a Biblinis Thraciæ mõtibus uocatis. Seruius Naxiũ id exiſtiat,
q̊d Archilochus nectari cõparatũ ſcribit a Bimblino, ſiue Biblo amne. Hoc ĩ Sicilia Poliũ, ſiue
Polęum appellari, qm̃ a Polide ſicyonio, ſiue Rhegino, qui Syracuſis regnauit tranſlatũ eo ſit.
Quidã a uite Biblia, q̃ in Italia ἐλλιοσ dicat̃. Nã Byblos ꝑ, y, oppidũ eſt ĩ Phœnice uetuſtiſſimũ:
ut q̊d a Saturno conditũ putet̃: ubi uinũ quoq; medicamẽtoſum ex herba fidicula cõficit̃: ut di
ximus. Differt a Maronæo Mareoticũ in Aegypto, a Maria lacu dictũ, ubi naſcit̃, ad uetuſtatẽ
quoq; diffundi ſolitũ. Nã uicinũ ei Libycũ appellatũ, p̃ſertimq; ad Antiphras notũ: improbat̃
uel adagio, qm̃ minus uini, q̃ maris habeat. Alexãdriæ id uulgo bibũt præcrude ac Zythũ: ut
Strabo inq̃t: etiãſi nõ Zython, ſed Zygon interp̃s in eo legerit, & ad põdera uti uino eo Alexã
drinos ineptiſſime cõuerterit: in quẽ errorẽ & Domitius Veronẽſis ꝓnus corruit, in Propem-
ptico Papinij, q̊d incipit, Si quibus audaces amor eſt ſeruare carinas.

Oĩa porro trãſmarina ſeptẽ, in ſex annis ad uetuſtatẽ mediã peruenire exiſtimant̃. Vino Chio
ueteres in oculorũ uitijs uti ſolitos, nomen ipſum indicat Collyriorum quorundã, quæ Græci
Chiaca cognoĩant. Hoc uinũ & Ariuſia, a loco, & optimũ q̊d eſſet Ariſtęum uocabant, Iulius
Pollux auctor. Nigrũ uniũ in Chio primũ fuiſſe Theopompus auctor eſt. Nam et uitẽ ſerere in
eadẽ inſula, repertũ putant ab Oenopione Liberi patris filio: qui & urbẽ in ea condidit.

LEſbium, ſponte naturę ſuæ mare ſapit. Hoc & Protropũ dicitur quotiens dulce eſt, itemq;
Prodromon, Athenęus auctor. Quęrat aliquis in Victruuio, quis ſit uerborũ ſenſus, cum
dicit. Sed animaduertimus inſulam Leſbon, uinum protirum, maloniam, catacecaumenen,
Item Lydiam molliton. Corrupta lectio: quæ ſic reſtituẽda eſt. Sed animaduertimus inſulam
Leſbon Protropon, Mœoniam, Catacecaumeniten: Lydiam, Tmolitẽ dare. De Protropo di-

ctum est superius, de Tmolite statim fiet mentio, de Catacecaumenite Strabo. Catacecaumene inquit regio est, quam alij Mysiam, alij Mœoniam appellant. Dictam uero ita, quod nihil in ea praeter uinum gignatur: idque nobilissimum, ambusta uelut igni terra.

A

EPHESIVM.

EPhesium Defruto, & mari conditur: ideo insalubre. Phygelites appellatũ ab oppido propinquo, quod Phygelam Plinius, Pygellam plærique noiauere. In nomine sunt & transmarina, & Leucadiũ, & Sapia, & Thasium: quibus principatũ dat Hermippus in oppido Opunte: quod et Plautus in Penulo demonstrat, sumptũ ab Eubulo. Item ex Euboea Sciatho, et e Peparetho insulis. Quanque postremũ hoc, multi sunt qui dãnant. Iam e Syria Phœnicĩũ uocatum quãdoque Cycliũ: cuius & Xenophon in ascensu meminit. Laudatur & Magneticũ, & ut alibi diximus, Mendæum. Præterea ex Acantho urbe. Nam Cirimphiũ asperum contenitur. Troëzenij, ut ait Aristoteles, Anthedonidiũ, & Hyperiandiũ cõmendant, auctorum suorũ noibus, Hypero, & Anthe: queadmodũ & Althephiadiũ ab Altephio: qui ex Alphei nepotibus fuit. Apyrũ quoque uinũ ab Alcmane poëta memorat. Est aũt Apyron, quodcũque nõ est coctũ. Laconica sunt Pentalophiũ a quinque collibus, ubi nascit uocatũ: item Denthiadiũ, siue Denthis: & Oenuntiũ, & Onoglis, & Stathiniũ, a locis omnia, quæ iuxta Pytanem sunt oppidũ eius terræ. Theophrastus Erythæum molle salsumque: idem Heracleoticũ tradit odoratũ, atque durum.

MESSOGITES.

MEssogites, & Tmoliũ, aut quod idem est Tmolites, duo sunt uini gñа, noie a montibus Lydiæ imposito, qui Thmolus, & Messogis appellant. Messogites uero nobilissimũ a loco Arομeum nomine, correpta secũda syllaba, ut Straboni placet. Tmolio per se gratia, ut uino non est, sed cuius dulci admixto, reliquorum duricia suauitatem accipiat simul, & ætatem. Ex eadem Lydia & Metropolite uinum cõmendant, ab oppido eius uno Metropoli uocato.

VINVM INCOMMVNE.

DE uino Incõmuni, nõnihil & in mentione Annosi diximus. Nunc illud adijcio. Vinum omne in infantia dulce est, tum uidelicet cum Mustum dicitur. Vbi aũt pubescit, suauius efficitur, quam dulcius. Dulcedo enim feruendo adimitur Vinis. Vinum porro, aut uetus, aut nouũ est. Media ætas a medicis introducta est. Vulgo nescitur. Vnde notum prouerbium Varroni, Medium uinum, prandium caninum esse: hoc est, quia nullum tale uinum habeatur. Vt uellus asininum Aristophani, pro eo, quod nusquam sit.

B

VINVM OMPHACITES.

VInum Omphacites, siue Omphacinũ, uidetur idem esse, quod & Biæon Græci appellauere: quamquam marinam ei aquã largiorem misceri adijciunt. Cætero cõueniunt. Medicinæ item congruunt. Vt errare uideantur, qui non Biæon, sed Bion, quasi a uita deriuatum nomen scripsere: cum Plinius, a festinatione, quasi uiolenter fiat, uocari prodiderit.

VINVM DEVTERIA.

DEuterias nostri Loras, siue Loreas, ut Cato, & secundaria, & operaria uilla nominant. Lora, quod lota acina fiat, uocatur. Inter Deuterias, & Fecatum Cato appellat fæcibus uini expressum, quod a Columella Fecinum dici puto, a Polluce Trygephanion. Plinius Tortiuum inquit, nouissime expressum intelligo: quod Cato Mustis tingendi gratia, ut pigmentum aliquod adijciendum præcipit. Græci hoc uulgo Thamnam uocant, apud quos Autites uinum, pro Deuteria sunt qui capiant. Alij pro syncero, alij pro nostrate, hoc est, non alienigena, sed patrio Galeno. Galenus in Hippocrate Autiten interpretatur, quasi autoëtitem, hoc est, anniculum, siue ornum. Est & Tornij uini mentio apud Hippocratem, ad pulmonũ præsidia. Vitiosum uinũ Græci Tropian, & Ectropian, & Oxynon dicunt. Genus uini est & quod Grapinam uocant, subasperũ. Nulli ex ijs plusquam anno usus. Erant & quæ Spurca dicebantur uina: sed apud Pontifices, hoc est, quæ sacris adhiberi uetabantur: ut Defrutũ, & Dilutũ: & igni tactum: sed & Mustũ quoque, antequam deferuesceret. Vinũ porro malũ, Amphis græce dicitur a Sofiicrate, quasi dubiũ: ita enim uocauimus & nos, auctore Plinio Fugacia. Præliganea uocantur & quæ ad operarios, ut Cato inquit, ex misellis uuis premũtur. Circumcidanea uero, siue ut Varro, Circumcisitia uina dicimus, cum calcatis uuis scopi earũ, siue scopia, ut Cato, cum folliculis prælo subijciuntur iterũ: hoc est, ubi desijt fluere circumcisis extremis: non dissimile Tortino, quod Græci Bostrichitin (ut puto) uocant. Tortinũ enim Columella dicit esse Mustum, quod post primam pressuram uinaceorũ circumciso pede exprimitur.

Pli.li.14.ca.10.

VINVM ADYNAMON.

ADynamon ratio faciendi uaria, sed omnibus fere cognita.

C

EX M. VERG. COMM.

DIscedentibus quondã ex Sicilia in Italiam Troianis, quæ uniuersæ classi & genti satis forent uina, bonus subinde cadis onerarat Acestes: Carthaginẽsis regina etiã, exceptis a naufragio ijsdem cum rege suo, centũ instituerat famulas, totidemq; pares ætate ministros: qui dapibus onerarent mensas, & pocula cunctis deinceps ponerent. Ipsa etiã cum laticum in mensam libasset honorem, Bitiæq; poculũ increpitans dedisset, tanta copia diffundi uinũ iussit, ut cum pleno ille se proluisset auro, post alij omnes biberent proceres. Tantus præterea, & eousq; uini laudator in suo carmine Homerus quibusdam uisus est, ut una hac suspicione, uinosus facile creditus fuerit. Fuerunt & in alijs cœnarũ apparatibus numerata a poëtis, præsertimq; a Flacco in carminibus suis, tam multa & generosa uina, ut naturæ copiam, & hominum pro uita & uoluptatibus studium & artem merito aliquis in uino admiretur. Nullus tamen, toto orbe nascentibus uinis, & quibus tunc gentes maxime uterentur, plures, certioresq; ad salutem & noxam scriptore hoc notas assignauit: nec aliunde, ad utramq; fortunã, ex uini usu maior homini, q̃ ex eo occasio est. In cæteris enim unius, aut alterius horæ uoluptas in cõuiuio quæsita uino est: laudauitq; unusquisq;, aut quod maxime apud se natũ nouisset, aut quod ingenio, naturæq; suæ aptissimũ sentiret: in hoc longiore historia, cunctorũ habita rõne, singulorũq; in natura decretis uiribus, nihil desyderandũ legentibus relinquit: siue ad uoluptatẽ cœnas, siue ad honorem cõuiuia & epulas, siue ad ebrietatem cõmessationes, siue in quotidiano usu pocula, siue ad medicinã remedia parasse aliquis sibi uelit. Magna sane in multiplici hoc bono, & liberalior naturæ uarietas: nõ minor tamẽ scriptoris huius diligentia, qui obseruatis toto orbe per se nascentis, & humano artificio exculti uini potestate & uiribus: a principio statim uetustatẽ in eo damnare incipiens, uariato librariorũ incuria sermonis ductu, dubitandũ legentibus reliquit, simpliciter ne, uitanda foris & intus uetusta uina sint, his qui uitiosa & infirma interiore aliqua parte sint: an uitanda intus tantũ his, qui infirma & uitiosa interiore aliqua parte sint. Dubitationi huic, & si non multifacienda sit, caussam dedit, q; in antiquis græcis diuerso loco librarij dictiones eas pupugerunt. Sunt enim in quibus legitur, ἀσθένεσι μέρος ἰχόντων ἔνδον παραιτητέον. &c. Quod est. His quibus uitiosa & infirma interior aliqua pars sit, uitanda esse hæc uina. In aliquibus autem, ἀσθενέσιν μέρος ἰχόντων ἔνδον παραιτητέον. &c. Quod est. Vitanda his intus uina hæc esse, id est, non bibenda, qui infirmã aliquam partẽ habent, non interiorem magis q̃ exteriorem: quasi intus damnãdus, foris aũt concedendus eorũ usus sit. Nos in ambiguo communiorẽ lectionem secuti, & ex potiore, frequentioreq; uini usu, grauioreq; eius noxa rem docuimus, uitanda his uetusta uina p̃cipientes, qui interiore aliqua parte infirma sint.

D

¶ De Melitide uino. CAP. VIII.

οἶνος μελιτίτης

MElitides datur in longis febribus, quæ stomachum infirmarũt. Namq; aluũ emollit. Vrinam ciet. Stomachum expurgat. Prodest articulario morbo, renibus, imbecillo capiti, & mulieribus abstemiis. Odoratum siquidem est, & corpus alit. Distat a mulso quod fit e uino uetere, austero, & melle exiguo. Melitides autẽ adiecto ad quinq; congios austeri musti, mellis congio, & salis cyatho, cortinis magnis, quo magis ad efferuescẽdum locus pateat, fieri oportet, sensim asperso sale. Cũq; efferuere desierit, in alia uasa transfunditur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 14. ca. 9.

DVlci e genere est Melitites, sed austerum seculis. Iam fieri desijsse Plinius existimat. Sit autem Melitites id, quod in Pseudulo uocat Plautus Mellinam illo uersu,

Murrinam, Passum, Defrutum, Mellinam,

in medio relinquimus.

EX M. VERG. COMM.

DEsierat, quo tempore naturalẽ historiam suã Plinius cõmentabat, multoq; antea in usu esse Melitite hoc uinũ: quoniã inflationes faceret, damnatũ: & nihilominus confectionẽ eius, et ipse docet. 14. uolumine, capite. 9. eandẽ huic scriptori, aut paulo diuersam, medicinãq; itidem 22. capite. 24. Quo minus miretur aliquis, nunc in nullo honore esse, uixq; in medicina nomen eius audiri. Antiquiores tamen oẽs, ad explendã totius uini historiã de eo cum cæteris uini ge-

neribus tradiderunt: non inutili penitus, sed quod posset medicinā & ipsum augere, & humanæ saluti aliquando adesse: præsertimq;, ut hic ait, γυναιξὶν ὑδροποτούσαις. Quod cæteri interpretes mulieribus uini abstemijs, ex Plinio uerterunt, nos simplicius, aquā bibentibus: haud sane quia non id ꝓbemus, sed ꝙ nescimus, an uini abstemias simpliciter mulieres hic dicat: an in fœtura uinum fastidientes, ideoq; aquā bibentes. Exquo em̄ hic uini huius usum ad mulieres priuatim contraxit, certā etiam priuatimq; in fœminis cognoscendam causam intelligi uoluisse uidetur. Si em̄ simpliciter uini abstemijs dandum hoc uinū sit, non magis fœminis ꝙ uiris dandū erit. In utroq; enim sexu abstemios uini passim uidemus. Quodq; in fœminis, idem in uiris etiā hoc uinum poterit. Credimus ideo nos sic intelligi locū oportere: fastidientibusq; in fœtura uinum mulieribus Melitide dandū. Eamq; ob causam, quoniā latius patet abstemij uox, bibentes aquā mulieres nos diximus. Eoq; pertinere uidet quod statim sequitur, Odoratum em̄ est, & nutrit. Quorum alterū pertinet ad discutienda fastidia: alterū ad uitæ nutrimentum, quo tunc maxime ad incrementū & firmitatem fœtus pregnantes indigent. Quod etiā a Dios. constituitur νεφριτικοῖσ, id est, cum urinæ malo aliquo renum doloribus prodesse, in melioribus grecis non legitur. Nos tamē comunem secuti lectionē, eam seruauimus uocem, medicis diligentius excutiendum relinquentes, quo modo huic malo prodesse Melitide hoc uinū possit. Adijcimus illud etiam, quoniā neruorum infirmitati omnes utile tradiderunt, & inter latinos Plinius, etiā non male suspicaturum aliquem, quoniā idem in græcis renum & neruorū uocis principium est, uocatq; ea gens renes νεφρούσ, neruos autem νεῦρα, potuisse eas librariorum imperitia uoces commutari, & pro neruis renes scribi. Medicinæ quidem id certius responderet: in qua præcipitur, uitanda omnibus uina esse quibus uitio aliquo laborant nerui: tutoq; his pro uino Melitite hoc dari. Coniecturas tamen hæc nos, non detreta esse uolumus.

De Mulso. CAP. IX.

MVlsum e uetere uino austeroq;, & bono melle factum præfertur. Minus enim inflat, ac celeriter id genus uigorē adipiscit. Vetus corpus alit. Media ætate, aluo prodest. Vrinā pellit. Ab ultimo cibo sumptū nocet. Et inter initia potum implet. Dein appetendi auiditatē reuocat. Fit mulsum duabus uini metretis, ammista una mellis. Aliqui quo celerius præberi possit, mel cum uino coquūt, & ita transfundunt. Alij utilitatis gratia, ad sextarios sex musti feruentis, unum mellis adijciunt, & ubi ferbuerit, uase recondūt. Dulce aūt permanet.

οἰνόμελι

B

BARBARI COROLL.

OEnomeli, hoc est, uinum Mulsum: quamq; nostri sine uini mentione hoc intelligūt, Mulsum dicentes. Vinum hoc facillime cum melle cōcorporatur, quod in dulci nunq; euenit. Mulsum in Thracia primus Aristeus comperit. Multi senectam longam intinctu Mulsi tolerauere, neq; alio ullo cibo. Regium morbū Varro cognominatum aquatorium tradit, quoniā curetur Mulso. Cisibilites genus uini est, in Galatia nascens, & Balincium in Sicilia, quæ saporem Mulsi, non uini præbeant. Ex musto, quod fit Mulsum, Græci Nectar uocant.

EX M. VERG. COMM.

FVit quondam in honore & dignitate Mulsum, uulgaris res, et quotidianus homini potus: qui rusticas & urbanas cellas pariter augeret: nec aliter ꝙ cętera uina, cum opus esset, ad usum familiæ seruaretur. Nunc mutatis moribus, & faciendę homini medicinæ rationibus solū eius auditur nomē. Idq; inmerito, modo uera sint quæ Plinius tradidit, interrogatū Pollionem Romulum Cæsaris hospitem, centesimū annum excedentē, qua nam ratione maxime uigorē illū animi corporisq; custodisset: Respōdisse, foris oleo, intus Mulso. Egregia sane utriusq; laude, sed eo Mulsi maiore ꝙ olei, quo meliora, uitalioraq; hominis intus ꝙ foris principia & uires sunt. Quo magis demiremur, exoleuisse penitus Mulsi usum: qui multus antiquis ideo fuit, ꝙ psuaderentur, omnē animę asperitatem dulcioribus succis mitigari, spiritus leniri, transitū, & molliores fieri meatus, experimentaq; in se ipso cuiq; esse. Quando omnis animi impetus cibo & potu mollitur: eoq; presertim, qui non solum corporum medicinam, sed & morum etiam habeat. In quo genere Mulsum præcipue laudauerunt ueteres. Cuncta tamen hæc bona præsens inflationis periculū & noxa inutilia homini fecit; desieruntq; uti eo homines, nocere

C sibi ea ratione sentientes: paulatimq; cum usu confectionis ratio etiam perijt. Nos tamen si cui nouisse eam gratum sit, ex Palladio qualis scribente eo erat docebimus. Qui .12. libro in Octobri mense de Mulsi confectione sic docuit. Mustum de maioribus & egregijs uitibus post .20. dies ꝗ leuatum fuerit, ex lacu quantum uolueris sumis: & ei mellis non despumati optimi quintam partem prius tritam fortiter donec albescat admisces: & agitabis ex canna uehemēter. Mouebis autem sic per dies .40. continuos, uel quod est melius quinquaginta: ita, ut cum moueris mundo linteo tegas, per quod facile confectio æstuanda suspiret. Post dies ergo quinquaginta munda manu purgas quodcunq; supernatabit, & in uasculo gypso diligenter includis, & ad uetustatem reseruas: melius tamen si in minora & picata uascula proximo uere trāsfundas: & gypsata diligēter operies, & in terrena & frigida cella recondes, uel harenis fluuialibus, uel eodem solo uascula ex aliqua parte submergas. Hoc nulla uitiatur ætate si diligēter effeceris. Et hæc de confectione Mulsi satis modo dicta sint. Quibus in scriptore hoc addendum fuerat: quidnam, & qua ratione hic dicat simpliciter implere Mulsum: nisi id medicis constituendum relinqueremus, qui ex uini mellisq; natura quid, & quo modo Mulsum impleat facile intelligent.

De Aqua mulsa. CAP. X.

μελίκρατον

AQua mulsa easdem quas Mulsum uires possidet. Decocta utimur, cum moliri deiectionem, aut uomitionem incitare uolumus, ut ijs qui uenena hauserunt ex oleo. Decocta datur imbecillis, & hominibus elanguescentis pulsus, quos illi dixere Microsphyctos, tussientibus, peripneumonicis, & ijs qui immodico sudore digeruntur. Iam paratum repositumq;, quod aliqui hydromeli ꝓprie uocant, media ætate Adynamo uino, aut Loræ D respondet, & similem uim adipiscitur. Quare inflamationibus alicuius membri plus ꝗ Lora prodest. Inueterati tamen usus damnatur, inflammatis, aut constrictis. Sed laborāti stomacho, aut cibum fastidienti, sudatoribusue conuenit. Fit duabus pluuiæ aquę ueteris ad unam mellis partem additis, & insolatis. Alij fontanam aquam adijciunt, & ad tertias parteis decoquunt, & ita recondūt. Nec desunt qui hydromeli appellent, q̊d a melle elutis aqua fauis confici soleat. Sed meracius facere conuenit. Aliqui id coquunt. Aegrotantibus noxium est: qm̄ plurimam sibi floris cerei partem uendicat.

BARBARI COROLL.

MElicraton, & mixtum mel, & aqua mulsa dicitur interim, & dulcis aqua. Rationes aquæ mulsæ conficiendæ plures sunt apud rei rusticæ scriptores. Alia res est Metaceras apud Hippocratem, quæ uox egelidum, siue quod idem est, tepidum mixtum significat, hoc est, Galactodes syncrama. Iulius Pollux nescio ꝗ recte, Melicratum inquit est, quod nunc Oenomeli uocamus. Cæteri magno hæc discrimine separauerunt. In Aethiopia Troglodytæ Melicratum e cuiusdam herbæ floribus conficiunt, proceribus bibendū uini loco, sicut dilutū Paliuri, populo. ¶

Hydromeli, secundum Aquę mulsæ genus est, saporem uini uetustate assequitur: nusq; magis laudatū, ꝗ in Phrygia, ex imbre quidem puro, & melle: damnatum multis annis, ijsdem uitijs quibus uinum, nec ijsdem utilitatibus.

EX M. VERG. COMM.

FRequens, & nullo nō fere capite repetita μελικράτον, et ὑδρομέλιτος huic scriptori uox est, tam exiguo rei discrimine, si substantia & usus æstimetur, ut totam nominis; nullam autem rei differentiam fuisse antiquis in ea merito quispiam crediderit. Vtraq; enim melle, & aqua constat: & ijdem fere Plinio & alijs utriusq; usus sunt. Quod differre in eis uidetur, sola confectionis ratio est. Quam plerìq; non tanti faciunt, ut diuersi generis ob id eas faciant. Hic tamen, et post eū Plinius, omnesq; alij seorsum de utraq; agentes, diuersas merito constituisse creduntur. Eamq; ob causam diuersis nominibus in scriptore hoc indicatas, diuersis & nos appellationibus eas indicauimus, dulcem alteram, mulsam aquā alteram appellantes. Fuitq; nobis dulcis aquæ au-

A

ctor Columella, qui postremum Hydromelis genus, quod maceratis aqua fauis fieret, a Dios. proprio, & uero Hydromeli additum dulcem. 13. uolumine, capite. 11. aquã nominauit: inscripto etiã de dulcis aquę confectione capitis titulo: ut diuersis uocibus in opere hoc, diuersa saltem confectio Hydromelis ab aqua Mulsa ostenderetur. Etsi quod maxime inter eas differt, sola aetas est: dicente Plinio. Mulsę aquę genera duo, subitę, ac recentis alterũ: inueteratae alterum. Nec Plinio tm̃, sed hocipso scriptore etiam: qui cum Melicratum, quam nos Mulsam aquã interpretati sumus, ꝓposuisset, subitã & recentem illã Plinij intelligẽs, subiecit statim, τὸ δὲ σκευαστὸν καὶ ἀπόθετον. Quod est, ut nos uertimus, Quae aũt maiore apparatu inueterata seruatur. &c. In qua descriptione Hydromel, id est, dulcem aquã a nobis dictam intelligi tantũ uoluit: pręsertim cum adiecit, quã priuatim quidã Hydromel uocant. Congeneres em̃, & eiusdem substantiae dulcis, & Mulsa aquę sunt, & sola uetustatis ratione inter se differũt. Eamq; ob causam promiscuum in medicina usum habuerũt: praeterq̃ in quibus nouitas, aut uetustas eius priuatim exigeretur. Quod nos ignorantes, seruatis ubiq; scriptoris huius uocibus, ijsdemq; uestigijs eũ secuti: ubi Hydromel erat, dulcem: ubi Melicratũ, Mulsam aquã semper reddidimus: ne si hoc magis q̃ illud exigeretur genus, uocũ earũ uarietate, & inconstantia, grauiore periculo morborum remedia miscerentur. Quotidianus, ut uidetur, cõmunisq; utriusq; huius aquę quondam fuit usus. Indicantq; id rei rusticae Romani scriptores: qui nisi ad usum familiae confici, & seruari consueuisset, nunq̃ in ruris disciplina de cõfectione eius tam certe docuissent. In quo monuisse illud uolumus: a Columella lib. 13. capite. 12. Mulsam appellari aquã utrumq; hoc genus: a Palladio contra in Iulio mense Hydromel: quoniã, ut diximus, facile miscebantur, quae tantopere inter se similia erant: pręsertimq; ab his, qui non ut in medicina oportet, certũ illud & exactum quaererent. Docuit Hydromelis confectionem Plinius lib. 14. capite. 17. uinumq; appellauit, ob eam quę mox patebit causam. Verba eius sunt. Fit uinum ex aqua ac melle tantũ. Quinquennio ad hoc seruari coelestẽ iubent prudentiores aliqui. Alij statim ad tertias partes decoquunt, & tertiã mellis ueteris adijciunt: deinde quadraginta diebus canis ortu in sole habent. Alij diffusa ita decimo die obturant. Vocatur hoc Hydromel, & uetustate saporem uini assequitur. Soporem uini uetustate assequi Hydromel Plinius ait: eamq; ob causam uinum uocari: cum tamen nihil uini admixtum habeat. Hic non saporem uini, sed uires asseq dixit, Loraeq; pares habere uires: utile instaurandis in ualetudine aegrotorum uiribus: q̃ apperentibus his uinum innocenter potu daretur. Diximus ex Plinio, quale Hydromel quondam fuerit: dicemus nũc ex Columella, qualis Mulsa aqua fuerit: ut utriusq; certior ratio pateat. Verba eius sunt. Haec aũt non uno modo componitur. Nam quidam ante multos annos coelestem aquã uasis includunt, & sub dio in sole habent. Deinde cum saepius eam in alia uasa transfuderint, & eliquauerint (nam quotiens etiã per longum tempus diffunditur, aliquid crassamenti in imo simile feci reperitur) ueteris aquae sextarium cum libra mellis miscent. Nonnulli tamen cum austeriorem uolunt efficere gustũ, sextarium aquae cum dodrante pondo mellis diluunt: & ea portione repletã lagenam, gypsatamq; patiuntur per caniculae ortũ in sole quadraginta diebus esse: tum demũ in tabulatum quod fumũ accipiat reponunt. Nonnulli, quibus non fuit curae coelestem inueterare aquã, recentem sumunt, eamq; usq; in quartã partem decoquunt: deinde cum refrixerit, si dulciorẽ Mulsam facere uolunt, duobus aquae sextarijs sextarium mellis promiscent: si uero austeriorem, sextario aquę dodrantẽ mellis adijciunt: & his portiõibus factam in lagenam diffundunt, eamq; sicut supra dixi, 40. diebus insolatam in tabulatum postea quod suffumigetur reponunt. Et haec quidem Columella: cui non dissimilia Palladius instituit quo diximus loco. Docet praeterea Columella alterius dulcis aquae confectionem, quae maceratis aqua fauis, & fauorũ ceris fieret: quã Dios. in postremo capite numerat. Eam poterunt uolentes in eo scriptore uidere. 11. tertijdecimi uoluminis capite: quę in medicinae usu damnata ab eo est: quoniã stomachi, & pręcordiorum inflationes faceret: confectionẽ tamen eius monstrauit, quoniam condituris oliuarum, aliarũq; huiuscemodi rerum pro Defruto utilis esset, & cibariũ saporẽ haberet. Prodesse Mulsam aquam, dariq; decoctã Dios. ait. τοῖς μικροσφύκτοις καὶ ἀσθενέσιν, quod est, ut nos uertimus, his qui pusillis uenarũ pulsibus & multa corporis infirmitate sint. Plinius tamen aliter docere rem uidetur. Vigesimo em̃ secundo uolumine, capite. 24. ait. Inuenio etiã apud auctores hunc potum bibendũ alsiosis. Item animi humilis & pręparci, quos illi dixere Micropsychos. Videturq; Micropsychos & humilis & praeparci animi eos appellare, quos hic μικροσφύκτοις, & ἀσθενέσι uocat. Quae omnes uoces ad corpus, non ad animũ referendae sunt. Monuisse id placuit, quoniã diuersa penitus Mulsae aquae tribuisse auctores hi uidentur. Nobis in scriptoris huius sentẽtiã magis inclinat animus. Relinqmusq; peritioribus cogitandũ

B

C qùale sit quod a Plinio dicitur. Sunt aũt pusillis uenarũ pulsibus huic scriptori homines, q̃bus, ut Galenus in diffinitionibus suis docuit, exigui uenarum pulsus sentiuntur ad minimam lon gitudinem, altitudinemq́ & latitudinem extollente se & insurgente arteria.

¶ De Aqua. CAP. XI.

ὕδωρ

AQuam in uniuersum, propter locorum proprietates & peculiares naturas, cœlum, & alia plæraq́, difficile est experiri. Magna tamẽ ex parte optima est dulcis, syncęra, nullius omnino qualitatis particeps. Et quæ ne minimo quidem tempore in præcordijs commoratur. Ad hæc, quæ & facili uia fertur, & citra molestiam. Si nec inflationes crẽet, nec corruptioni cedat.

BARBARI COROLL.

AQua profluens, utilior existimatur stagnante, ac pigra. Tum putealis quærenda. Cisternarum ab alijs laudatur, argumento subtilitatis: ut quæ subire in cœlũ, ac pendere potuerit. Ab alijs damnatur: ut quibus sordium, & limi, & animalium quoq́ plurimum inesse sentiatur, citissimumq́ ideo calefiat aqua pluuia, computrescatq́, minime durans in nauigatione. Grandinis quidem potus, in confesso pestilentissimus. De niue, & glacie dissident sententiæ: alijs subtilissimas eius elementi partes arbitrantibus, quia pendeant in sublimi: alijs crassissimus, atq́ iccirco insaluberrimus inde haustus, qm̃ exinanitũ sit q̃cquid tenuissimũ in ijs erat. Liquor omnis congelatione minuitur: & rore nimio scabies fit, pruina uredines. Aqua septies putrefacta, purgataq́, nõ putrescit amplius. Amnica nõ statim utilissima, sicut nec torrentiũ. Palustres, pluribus locis salubres. Parthorũ reges e Choaspe, & Eulco amnibus tm̃ bibunt: eæ quãuis in longinqua comitanť illos. Salubritatis argumentum est, anguillis scatere amnes, sicut uitij limũ, & frigo-

D ris in fontibus tineas: ut quæ uulgo nominãtur Lampredæ, quasi lampyrides, aut Lampetræ, a lambẽdis petris, in cibos admissæ lautioris uitæ: interim anguillarũ amplitudine, parte plurima digiti minimi crassitudine, palmi longitudine: cętero anguillis pusillis, & murenulis simillimæ: nisi q̃ septem habent a capite in collum foramina. Aquæ ante omnia improbanť amarę, & quę scrobẽ statim impleanr. Fontes, Gręci nymphas: & altrices Liberi patris cognominant, in sacris uinalibus, quę ipsi Lęnea dicunt: q̃a uinũ addenti, modũ eius augeãt: siue q̃a, ut Theophrastus

☞ inq̃t, uites p̃cisę, aquã reddũt, & illachrymãt. Est & cœlestis aqua, siue potius diuina, chrymistarũ: quã et Democritus, et Mercurius Trimegistus nouere, mõ θεῖον ὕδωρ, mõ scythiticũ laticẽ appellãtes, mõ Pneuma, hoc est, spiritũ ex ætheris natura, & essentia rerum q̃nta: unde aurũ poculentum, & iactatus ille, nec dum inuentus philosophorum lapis, & sabulum constet. Hinc & arti datum nomen, Psammurgicen, & Mysticen, & Hamophysiã, & sacrã & maximã uocando, ceu literas quasdam seclusas habeat, & a quibus profanum uulgus arceri cõueniat. Hoc genus laticis (ut arbitror) significat epigrãma nuperrime in agro Patauino, iuxta oppidulũ Ateste inuentum opere lateritio, ac proinde fragili, per imprudentiamq́ manus rusticæ proscindentis ibi terram, corrupto: cuius memoria ne pereat, uerba prætexuimus.

Plutoni sacrum munus, ne attingite fures:
 Ignotum est uobis hoc, quod in orbe latet.
Namq́ elementa graui claudit digesta labore,
 Vase sub hoc modico maximus Olybius.
Adsit fœcundo custos sibi copia cornu,
 Ne precium tanti depereat laticis.

Abite hinc pessumi fures. Vos quid uoltis cũ uostris oculis emissicijs? Abite hĩc uostro cũ Mercurio petasato, caduceatoq́. MAXVMVS MAXVMVM DONVM PLVTONI HOC SACRVM FACIT.

¶ Tertium discrimen aquæ mulsæ, Apomeli dicitur.

EX M. VERG. COMM.

Aποιος, ut græcorum uoce utamur, probatur aqua. Dico autẽ, ἄποιον, quasi sequalem, id est, qualitate omni carentem: quę nihil odoris, colorisue aut saporis habet, & friget. Si enim ex terra emergens, calebit metalli alicuius, aut subterranei ignis contagio per quod transierit, medica

A

mentosa & infecta plærumq; erit: quales diuersis locis medicinæ tantum utiles inueniuntur, à medicis per tempora deinceps cognoscendæ, & ex infectionis calorisq; sui natura, ad sanitatis & morborũ remedia transferendæ. Vt quæ sulphurosæ fuerint, neruis medeãtur: quæ calumi nosæ, sanguinis reiectionibus, & non suo tempore & ordine purgantibus se fœminis: quæ ni-trosæ & salsæ, capiti: quæ ferratæ, stomacho & lieni prosint, alijsq; uitijs & morbis alijs potesta tibus altæ. In quo non tantũ bonitates, uiresq; earum ad sanitatẽ, sed uitia etiam ad morbos cognouisse oportebit. Quæ tota res quoniã longior est, tractari hoc loco nec debet, nec potest. Illud tantũ meminisse semper oportebit; quoniã multus & quotidianus aquæ homini & peco ri usus est, nihil diligentius curandum homini esse: neq; id tantũ quod Socrates pręcipiebat, nõ agendum his locis nobis esse, in quibus nec iusticia, nec profluens aqua perennis erit, sed q̃ ci-tissime & longius fugisse illinc, ubi uitio aliquo infectæ aquæ uarios subinde faciant morbos: quales multis locis fuisse quondam audiuimus, & esse adhuc quotidiana experientia cognosci mus. Pro qua re satis huic scriptori fuit monere, qualẽ oporteat quęsijsse & probasse aquam. ἀμέτοχον, ut inquit, οἱ ἀσδηποτοῦν ποιότητος. Quod est, ut nos uertimus, cuiuscunq; qualita-tis expertem. In quo subscribentes sibi habet posteriores omnes græcorum medicos, ἄρισον ὕδωρ λέγοντας τὸ ἀποιότατον καὶ κατὰ γεῦσιν καὶ κατ' ὀσμὴν, id est, probatissimam esse aquã, quæ omni penitus in gustu & odore qualitate carebit. Quin etiã adiecerunt, aspectu & oculis purissimã esse oportere: hãcq; bibentibus utilissimã fore, & suauissimam. Licetq; hic probari puram, dul cemq; dicat, non tamen intelligenda aquæ dulcedo est qualis in cæteris rebus dulcis sapor sen-titur & est: sed quod hic ait γλυκὺ, quæ uox in cõmuni significationis æstimatione, dulce signifi cat, pro suaui, & in pótu amabili recipiendum est. Sic enim Paulus Aegineta ἡδὺ in hac ipsa re uocauit. Siquidem ad aquæ suauitatem satis est, ut sine odore, saporeq;, & aspectu pura solo frigore cõmendetur. Et hæc dulcedo eius est, quã hic cõmuni dulcedinis uoce indicauit. Cæ-tera huic & alijs comunia sunt. Sed longe plura ab alijs q̃ a Diosco. de tota ratione Aquarum dicuntur. Quæ in Plinio, Victruuio, rei rusticæ scriptoribus, mille alijs gręcis, latinisq; aucto-ribus cognoscenda uolentibus relinquimus. Longior enim & numerosæ uarietatis ea discipli na est. Quodq; hic, quoniam multiplex erat, professoribus cognoscendum deinceps reliquit, tractari ob eandem causam a nobis non debet.

De Aqua marina. CAP. XII.

B

θαλάττιον ὕδωρ

AQua maris calida est, & acris. Stomacho aduersatur. Aluum eñ conturbat. Pituitã expellit. Si uero calida ad fotus adhibea tur, elicit, & discutit. Neruorum uitijs, & pernionibus ante ulcera pro-dest. Miscetur cataplasmatis ex hordeacea farina, & emplastris, & discu tientibus malagmatis. Ad mouendas deiectiones tepefacta infunditur. Ad tormina calida, psoras, pruritus, impetigines, & mammas turgẽtes foueri utile est. Liuores suffitu discutit. Ad uenenatos ictus qui tremo rem & refrigerationẽ adferunt, salutaris intelligitur, maxime scorpionũ, phalangiorũ, aspidumq;. Etiam si quis in calidam descẽdat auxiliatur. Et malo habitu cõfectis iamdiu corporibus, neruisq;, balneæ ex ea uti-les. Hydropicos, capitis dolores, auriũ grauitates feruentis uapor leuat. Syncęra, & sine potabilis aquæ mistione reposita, uirus deponit. Sunt qui etiã pręcoquant, & ita recondant. Datur ad purganda corpora per sese, aut ex posca, aut cum uino, aut melle. Verum post deiectionem, dant gallinæ, aut piscium iuscula, ad domandam morsus acrimoniam.

BARBARI COROLL.

AQuam maris, hoc est, hydor thalassion, probant ex alto haustã, nullaq; dulciũ mixtura. Hæc rubiginem ferro exterit celerrime. Dulcescit eñ argilla percolata. In mari expansa circa nauim uellera madescunt halitu maris: qui postea dulcis exprimit. Demissę ræticulis in mari cõcauę e cera pilę, aut uasa inania obturata, dulcẽ intra se colligũt humorẽ. Vetustate uirus de ponit. Cõdunt aquę rosis, & Rosacę uocant, hydrorhodina, & hydrorosata Gręci appellant.

C

EX M. VERG. COMM.

Poterunt quibus procul a mari agentibus marinam aquam, & remedia eius negauit natura, maris aquam non multo sumptu laboreq; ex ueterum disciplina sibi facere. Praeceperūt hi, quatuor aquę sextarijs, salis sextariū misceri: hisq; utriusq; rei portionibus, salsissimi maris uim & naturam impleri. Moderatissimum tamen putari, supradictam aquę mensuram octonis cyathis salis temperari: quoniam ita & neruos calefaciat, & corpus non exasperet. In quo mirum est, quantopere saluti hominis natura cauit, modo uera sint quę illi retulerunt, si plus q̃ sextarius salis cum aquę sextarijs quatuor mergatur, uinci aquam, salemq; non liquari. Intelligens em̃ nociturum quod nimis fuerit, certam incuriae & ignorantiae hominum legem huiuscemodi natura prescripsit. Poterunt itaq; procul a mari agentes, marina aqua morbos, uitiaq; corporum suorum hac ratione curare. Quae ut certius cognoscātur, non pigebit aliqua hoc loco signare, quae aut mutata a nobis, aut cum alijs eadem nobis non sunt. Quorum illud primum est: dixisse nos purgare marinam aquam pituitam, & preter pituitam bilem: quoniam utraq; in uetustioribus & melioribus graecis legebatur: & Plinius lib. 31. cap. 5. dixerit, bibi non sine iniuria stomachi ad purganda corpora, bilemq; atram: alioquin in cōmuni lectione pituitam tantum purgari indicatur: & posteriores grecorum medici pituitę utilem tantum dixerunt. Signamus nos rem, & diuersitatis nostrae causam reddimus.

θαλασσόμελι

¶ De Thalassomelite. CAP. XIII.

QVod Thalassomeli uocat̃, uehemēter purgare cōstat. Tēperat̃ aūt aeq̃s portiōibus maris, mellis, & imbris ex alto, defecatis, et picato uase per canis aestus insolatis. Alij ad binas marinę coctę sigulas mellis adijciūt, et uase cōdūt, moderatius aq̃ marina, et mitius.

D

EX M. VERG. COMM.

NIhil certius in Plinio Thalassomellis huius confectione est. Eam. 31. uolumine, capite quinto docuit scriptor ille. Sed qui alter ex scriptoris huius interpretibus eo duce usus est, uertitq;, confici Thalassomel aequis portionibus maris, mellis, & imbris ex alto: qui totus uerborū Plinij in hac ipsa re ductus est, quod in Dioscoride non legitur addidit, & quod a Plinio dicitur importune, nec suo loco reddit. Quod em̃ Plinius ex alto dicit, non ad imbrem in eo pertinet, sed alterius membri principium est. In quo cum dixisset, melle, mari & imbre confici Thalassomel: sumpto iterum sermonis principio, ex alto, & ad hunc usum aduehi, non imbrem, sed maris aquam dixit: nec littoralem, ideoq; lutulentam, aut dulci aqua mixtam, sed ex alto, id est, longinquiore mari petendam esse: quod in coelesti aqua & imbre dici non potest, qui ex altiore parte coeli repeti nequit, sed dum decidat expectandus, & cum deciderit colligendus est. Non animaduertit, pungendas in Plinio uoces eas esse, anteq; ex alto, & ad hunc usum aduehi iubere t. Facile preterea erat meminisse in poetis, altum passim mare, non coelum, aut aerem dici: & Columellam lib. 12. cap. 26. marinam aquam ad muriae confectionem de alto peti iubere. Verba eius sunt. Quod si ager maritimus est, silentibus uentis de alto q̃ quietissime mari sumenda est aqua. Pertinet hoc ad huiuscemodi confectionum disciplinam. Semperq; non nisi ex alto procul a littore, ob eas quas diximus causas, petenda est maris aqua. Quod forte in scriptore hoc desyderauerit quispiam. Ideoq; a nobis longius repetitum id est.

ὄξος

¶ De Aceto. CAP. XIIII.

ACetum refrigerat, & adstringit. Stomacho utile. Appetentiam excitat. Erumpentem undecumque sanguinem, potu incessuue sistit. Prodest alui fluctionibus coctum cum cibis. Cruentis uulneribus inflammationes arcet, in succidis lanis, aut spongia impositum. Reprimit procidentia sedis, uuluaeq;. Item abscedentes gingiuas, & sanguine manantes. Ad nomas, & ignem sacrum, ulcera quae serpunt, lepras, impetigines, pterygia, cum aliquo conuenienti efficax est. Phagedaenas ulcerum, nomasq; fotu continuo cohibet. Podagricis calido fotu cū sulfure auxiliatur. Sugillationes rapit, cum melle illitum. Contra capitis

ardores cum rosaceo in succidis uelleribus, aut spongia imponitur. Ad aquam intercutem, grauitatem aurium & sonitus, sibilosq; feruentis uapor proficit. Instillatum quoq; aurium uermes necat. Panos cõercet tepidi fotus, aut si imbuta aceto spongia admoueatur. Pruritus permulcet. Contra uenenatos morsus, qui refrigerando nocent, calidum commode fouetur. Et frigidum ijs, quæ exurens uirus eiaculantur. Calidũ potum, atq; uomitionibus redditum, aduersus omnia uenena efficax est, pręsertim contra meconium & haustam cicutam. Conglobatum in uentre sanguinem, lac coagulatum, fungos, ixiam, taxumq; cum sale. Haustu uoratas hirudines si sorbeatur eijcit. Tussim ueterem mitigat, & recentem lacessit. In orthopnœa calidum commode sorbetur. Gutturis fluctiones gargarizatum inhibet. Anginis, & iacenti uuæ conuenit. Contra dentium dolorem calidum colluitur.

A

BARBRAI COROLL.

ACetum, id est, Oxos, uini quidẽ uitium est. Sed ad luxuriam cessit hominibus: tot ad usus expetitũ, sine quibus uita, ut inquit ille, mitior exigi non posset. Est & Vapda uitium uini, sed nulla ex cõmendatione. Quin probrosa quoq; res, uel hominũ conuitio, quorũ degenerauit animus. Fit aũt Vappa, cum iterũ sponte musta feruent. Infusum terræ acetum, spumat, saxa rumpit, quæ non ruperit ignis antecedens. Cibos quidẽ & sapores, non alius magis succus cõmendat & excitat. Compescitur eius asperitas, tosto pane, aut uino, aut sale. Contra iners, accenditur pipere, aut lasere. Acetum fit etiam non ex uino cõmentitium multis modis: sicut uinum & oleum, sine uuis & oliuis. Acetum aliud non esse q̃ culpatum uinum, quis nesciat? Mixtum oleo Gręci Oxelæon, sicut aqua Oxycratum, nos Poscã, Puscamue dicimus. Ipsi quoq; Gręci Phuscam, ut Paulus & Aetius. Insubres & Ligures Padani, uinum fecatum, siue Loram uulgo fere Poscam nominant. Nam acetum rosaceum, Oxyrhodinon græce dicitur. Acetum natura frigidum comprobat Galenus. Calidissimum Theophrastus existimauit.

B

EX M. VERG. COMM.

QVale homini uinum natura dederit ex aceto, quod uitiũ eius est, facillime ratiocinabitur aliquis. Intelliget em̃, omnium bonorũ eius quæ tam multa numero usuq; necessaria & grata homini sunt, id maximũ merito esse, cuius labes & uitium, tam multas medico salutis, patri uero familias uitæ occasiones affert. Cibos quidẽ & sapores nõ alius magis succus cõmendat, aut excitat: nullus etiã tam efficaci remedio contra tot mala pugnat. Neq; ausim ego dicere, utrobi liberalior humano generi omniũ parens natura fuerit. Id certe omnes sine inuidia fatebimur: esse quidem multorũ, quæ sponte sua uitiata, bonitatẽ suam amiserint, in sanitate & morbis aliquẽ usum: esse itidem, quæ uitiari & corrumpi ob easdẽ causas a nobis cogant: sed nihil frequentiore opera, maioreq; diligentia, q̃ uinum in quotidianos uitæ usus ad contrariam aceti fortunam transfertur. Cogiturq; deficiente aceto acescere uinum, tantũ naturæ munus: ut omnem domesticã rem nihilo minore q̃ uinum gratia ad cibos, & ciborũ condituras instruat. Rara, & quæ uni Diogeni inter sapientes cõtigerat laude. Vt em̃ ille paupertate sua inter gentes claruit, quotidianamq; ex infelicitate laudẽ inuenit: non dissimili ratione ex uitio gratiã sibi acetum fecit: nec quicq̃ in uitiorũ naturæ censu tam multos habuit semp, & adhuc habet usus: ex quorũ numero hic tantũ eos tradidit, quibus aliquando ad salutẽ medicina indiget. In eis satis certa omnia sunt, nec quicq̃ est quod legentes monete longius oporteat. Quod inter Barbarũ & nos unum discrepat tantũ significabimus: idq; ad uenena pertinet, quæ ille uenenata nominauit. Verba Dios. sunt, ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα, quæ qualia sint ipse statim numerat: opium, cicutam, concretum in grumos sanguinem, & lac, fungos, ixiam, & taxum: quorum nullum rite uenenatum dicitur. Venena enim ipsa sunt, Venenata autem quæ uiuentia animalia parem uenenis illis noxam ictu, morsuue illatam relinquunt. Suntq; primum in natura uenena, mox eiusdem maleficij communicatione uenenata: ideoq; in diuerso genere constituenda, nec simul miscenda: præsertimq; in hoc usu in quo bibendum acetum est: tum uomitionibus reddendum. Quod in uenenis quotidianum est. In uenenatis autem fieri ne-

C quit, quæ foris nocuerunt, non hausta nocent: ideoq; uomitionibus reddi non possunt.

De Aceto mulso. CAP. XV.

ὀξύμελι

ACetum mulsum, quod Oxymel uocant, hoc modo temperatur. Aceti heminas quinq;, salis marini pondo, mellis minas decem, aquæ sextarios quinq; pariter coquito, decies efferuescente cortina, atq; ubi refrixerit diffundito. Sumptum crassos humores extrahere, & ischiadicis, comitialibus, & articulorum morbo conflictatis prodesse creditur. Contra morsum eius uiperæ quam Sepa uocant, haustum meconium, ixiamue, auxilio est. Anginis utiliter gargarizatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 14. ca. 17 lib. 23. cap. 3.

OXymeli a Themisone, & Asclepiade medicis damnatum prædicant, Acetum mulsum latine dici potest. Nam mixtũ cum saccharo pro melle, Oxysachar appellatur.

EX M. VERG. COMM.

DOcuit duobus locis Aceti mulsi confectiõem Plinius, primum. 14. uolumine, capite. 17. tum. 23. capite. 3. alterã simpliciter, alterã ex Dieucæ antiquissimi medici auctoritate: nec eodem modo utrãq;. Siquidem in alterius confectione cœlestem, in alterius marinã aquã sumi iubet. Ex eo non importune suspicari aliquis possit, deesse huic scriptori in oxymellis confectione aquæ genus. Neq; em̃ uerisimile est, q̃d non eodẽ modo a gentibus tuñc fieret, incertũ ab eo relictũ fuisse. Locus in Plinio primũ est lib. 14. cap. 17. Suntq; de Oxymelle eius hæc uerba. Quin etiam acetũ melle temperabãt: adeo nihil intentatũ in uita fuit. Oxymel hoc uocauerũt: mellis decem libris, aceti ueteris heminis quinq;, salis marini libra, aquæ pluuiæ sextarijs quinq;, sufferuefactis decies: mox obturatis, atq; inueteratis. Et hęc prima Plinio Oxymellis confectio fuit. Alterã deinde. 23. uolumine, capite. 3. idem his uerbis tradidit. Oxymel antiqui, ut Dieuces tradit, hoc modo temperabant. Mellis heminas decem, aceti ueteris heminas quinq;, salis marini pondo, thymbræ quadrantẽ, aquæ marinæ sextarijs quinq; pariter coquebãt, decies deferuescente cortina: atq; diffundebant, inueterabãtq;. Quæ omnia præterq; in genere aquæ eadem huic scriptori sunt: desyderariq;, ut diximus, in eo id tantũ potest. Verũtamen ut nos in

D medicinæ scriptoribus alijs, Galenoq; pręsertim quarto lib. de his quæ faciunt sanitatem obseruauimus: quemadmodũ non erat una conficiendi Oxymellis ratio, sic etiã non unum, idemq; placuit diuersis eius auctoribus aquæ genus: uerũ cœlesti alij, marina alij usi sunt, pluresq; simpliciter potabili. Neq; omnes antea melli & aceto mixtã inueterabant, sed in ipso usu aquã, statim Oxymelli non aliter q; in uino fit, miscebant. Testis eius rei, quo diximus loco Galenus est, qui despumato præcedente coctura melli aceti tantũ misceri iubet, quod gustanti nec acidum, nec dulce nimis sentiatur. Cumq; duo hæc miscuerit, iterum coqui ambo simul præcipit, usq; dum diuersi liquores inuicem penitus se miscuerint, nec crudum bibentibus acetum sentiatur. Ex quo tempore cum exiget usus, misceri aquã præcipit, eodem temperamẽto quo ad potum uina aquis temperantur, nullo aquæ discreto genere. Quo fit, ut potabilem simpliciter intelligi oporteat. Et hæc pro Oxymelle dicta hactenus satis sint.

De acida Muria. CAP. XVI.

ὀξάλμη

ACIDA MVRIA, quam Græci Oxalmen uocant. Contra nomas fotu, putrida ulcera, canum morsus, & uenenatos ictus auxiliatur. Sanguinis fluctiones post excisos calculos sistit, si statim calida in uulnus inijciatur. Prociduam sedem reprimit. Dysentericis si nomas sentiant, infunditur. Oportet autem eam ex lacte instillare. Hirudines sorbitione, aut gargarizatu necat. Furfures & manantia capitis ulcera exterget.

BARBARI COROLL.

OXalme dicta, q̃d ex aceto & sale fiat, quasi acetũ salsum efficaciter, si sit recens acetũ.

A

EX M. VERG. COMM.

MIxtis simul aceto & muria, quemadmodũ in Galla primo uolumine dictum iam pridẽ a nobis est, Oxhalme quondam fiebat. Indicatq; id nomen etiam: quã illi ad ea excogitauerunt, in quibus sale & aceto opus esset. Præferebantq; inueteratam: quoniã recentibus aceto & sale efficacior erat. Quos aũt priuatim in medicina usus quondã habuerit, hic satis docuit: eamq; ob causam ad Thymoxalmem, cognatam ei rem, sermonem nostrum nos transferemus.

❡ De Thymoxalme. CAP. XVII.

θυμοξάλμη

THymoxalme ueteres utebantur, dabantq; laborantibus imbecillitate stomachi, ternos quaternosue cyathos, aqua calida dilutos, in articularibus morbis, & inflationibus. Crassos humores, atrosq; trahit. Hoc modo factitatur. Thymi triti acetabulũ, salis idem modus, rutæ, pulegij, polentæ, singulorum exiguæ portiones in uas conijciuntur, aquæ terni sextarij, & aceti terni cyathi infunduntur, & circumposito linteo sub dio madescunt.

BARBARI COROLL.

THymoxalme, quasi thymata salsilago dicitur.

EX M. VERG. COMM.

RAra hæc in antiquis medicinæ scriptoribus auditur uox: nõ multi ideo fuisse usus aliquis Thymoxalmem credat. Ad explendam tamen historiam, quoniã nihil intentatum uita sibi reliquit, confectionem eius hic docuit: quæ Oxalme eadem esset, nisi ex horto adiectæ illi herbæ pauloante numeratæ fuissent, quæ ex uiribus suis in diuersis corporum nostrorum uitijs eam cõmendarent. Fuisseq; usum eius in ducenda per aluum pituita, testis hic ipse in Thymo herba

B

est. Siquidem habere Thymum ait δύναμιν πινόμενον μετὰ ἁλῶν καὶ ὄξους ἄγειν φλεγματώδεις κατὰ κοιλίαν. Quod est, Potum cum sale & aceto pituitosa per aluum ducere. Quo genere remedij Thymoxalmem hanc indicasse palam uidetur: quę Thymo, aceto, & sale præcipue conficiebatur. Testatus in Pulegio etiã hic ipse est, multis ex ea herba remedijs efficaci uirium societate acetũ addi. Qua ratione Thymoxalme quæ inter cætera aceto etiã constat, nunc Pulegiũ additur.

❡ De Scyllino aceto. CAP. XVIII.

ὄξος σκιλλητικόν

SCyllinum acetum hoc modo fit. Scylla quæ candida fuerit expurgata conciditur, traiectaq; lino segmenta modicis interuallis, ne se contingant, siccantur in umbra quadraginta diebus. Mina eorũ in aceti boni sextarios duodecim immergitur, & uase diligenter operto, septenis diebus in sole madescit. Post eum numerũ dierũ Scylla eximitur, & expressa abijcitur. Defæcatũ acetũ transfunditur & reponitur. Aliq Scyllæ minã, quinq; aceti sextarijs miscent. Alij citra exiccationẽ repurgantes, parẽ mensurã adijciunt, & senis mensibus macerari patiunt. Id multo magis humorũ lẽticias digerit. Gingiuas humore pręgnãtes collutione stringit. Et motos dentes firmat. Putredines oris, & graues halitus tollit. Durat fauces, & callosas facit. Vocẽ expedit, & limpidã canoraq; reddit. Datur stomachicis, ęgre cibũ cõcoquẽtibus, melancholicis, comitialibus, uertiginosis, mente captis. Itẽ uuluarũ strangulationibus, lienis incremẽto laborantibus, ischiadicisq;. Imbecillos admodũ recreat. Corpus sanũ reddit, & bonũ colorẽ pręstat. Oculorũ aciẽ exacuit. Tarditatem quoq; auriũ infusione purgat. In summa, ad oĩa efficax. Cauẽdũ tamen intestinis exulcerationibus, in capitis dolore, aut neruorũ ui-

C tijs. Datur quotidie ieiunis sorbendũ, inter initia exiguũ, paulatim adaugendo ad cyathum usq;. Nonnulli binos dant cyathos, aut largius.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 20. ca. 9.

ACetum Scilliticum, & Scillinum, & Scillatum quoq; dicitur, & Scillites græce.

EX M. VERG. COMM.

VVlgarem fuisse quondã Scyllitici aceti confectionẽ, & ex ea quotidianũ in familia usum, qui eam docuerũt tam multi ex ueteribus indicant Plinius, Columella, Palladius, & in græcis quicunq; ad sanitatẽ & ualitudinem humanã rem aliquãdo instruxerũt. Nouerant enim, quæ multas utroq; tempore acetũ id utilitates habet. Earumq; studio nullus nõ propriæ, familiæq; suæ saluti consulens paterfamilias, Scyllite acetũ per æstatem a se confectũ domi seruabat. Monstrauerũt priuatim suas confectiones singuli: quas ne longiores simus, repetere hoc loco consilium nobis non est. Locos tantũ in latinis signabimus: eritq; uolentibus hæc nouisse legendus Plinius lib. 20. capite. 9. Columella lib. 12. capite. 34. Palladius in Iulio mense, capite. 8. Hi enim omnes prædictis locis suas Scyllite aceti confectiones docuerunt. Suntq; illis omnia eadẽ, aut parum diuersa: præterq; in numero dierũ, quibus insolandũ acetum hoc est. Plinius enim quadraginta & octo diebus id agendũ esse præcipit, Palladius. 40. quod hic septem tantũ diebus fieri iubet. Ex eo suspicati sumus. 40. dierum numerũ, quo hic monet siccandã in umbra esse Scyllam, pertinere ad insolationem potuisse: aut septem diebus illis, quo spacio iubetur insolari acetũ hoc, deesse quadraginta numeri notã: nec septem, sed quadragintaseptem, aut octo diebus oportere id agi. Verba Plinij sunt. Gypso deinde oblitus cadus ponitur sub tegulis totius diei solem accipientibus: post eum numerũ dierum tollitur uas. Intelligitq; numerũ. 40. & 8. dierũ, quem nõ multo ante proposuerat. Palladij autẽ, Et. 40. diebus patieris esse sub sole. Obseruauimusq; nos quadragenariũ hunc numerũ in medicina, confectionibusq; his ueluti decretoriũ esse. Eamq; ob caussam inclinat animus, ut credamus non septem, sed quadraginta & septem, octoue amplius diebus insolandũ acetum hoc esse anteq; in uasa diffundatur, & seruetur. In cõmuni tamen græcorum omniũ lectione nihil mutare ausi sumus. Quemadmodum non

D procul a fine totius capitis etiã, quo loco hic ait, In uniuersum ad omnia uim habere Scyllite acetum. Cauendũ tamen in interioribus exulcerationibus, capitis doloribus, & neruorũ infirmitati. Qualia illic erant, omnia seruauimus: quamuis quæ ultima duo sunt, coniungi præcedentibus non possint: multoq; minus, ut in cunctis gręcis leguntur, per se stare: modo uera sint quæ Plinius & alij tradiderunt. Hic enim dolorem capitis, & neruorum infirmitatem excipit: iubetq; caueri in exulceratis interaneis, dolore capitis, & neruorum infirmitatibus: Plinius autẽ de capitis dolore quidem nihil agit, sed neruis infirmis perq; utile ait esse. Quod intelligẽs Barbarus, mutata dicendi forma, capitis doloribus, neruis infirmis quotidie ieiunis bibendũ esse uertit. Nobis qua decet interpretem fide, nihil in scriptore hoc mutare placuit. Vitium tamen, aut uitij suspicionem saltem signauimus: monemusq; iterum, male sequacem habere, quæ eo loco sunt uoces intellectum: ideoq; medicis diligentius omnia illic expendenda esse. Credimusq; nos, deesse eo loco aliquid, quo iuberetur in capitis dolore, & infirmis neruis bibendum ieiunis Scyllite acetum esse: uerum ut diximus, nihil addi, interponiue ab interprete debuit. Fuit etiam satis nobis a principio, purgatam tantum Scyllam dicere: quoniã nihil aliud quam καθάρας in Dioscoride legeretur. Quæ autem ab alijs multa addita sunt: direptis, duris, & extrinsecus positis. &c. omnia ex Plinio huic scriptori addita fuerunt.

De uino Scyllino. CAP. XIX.

σκιλλητικόν

SCyllinũ uinum fit hoc modo. Dissectam uti dictũ est scyllam, & sole siccatam contundito: minam eius tenui cribro incernito, & linteo illigatam, in uicenos sextarios musti recentis ac boni demergito. Vbi trimestri spacio maduerit, elutriatum uinum obstructo diligenter uase recondito. Licet quoq; sic humida Scylla uti. In orbiculos Rapi modo dissectam duplicato pondere, quadraginta diebus insolari oportet, & inueterascere. Alia parãdi ratio. Scyllæ dissectæ & repurgatæ tres minas, in Italicam metretã musti demittito, & senos menses in uase obstructo mace

rari finito. Post id tempus excolatũ uinum recondito. Vtile est contra cruditates, & ciborũ corruptiones. Item ijs qui reuomunt cibũ, & si pituita in uentre, aut stomacho cöierit. Prodest lienosis, male habitis corporibus, aquæ inter cutẽ, regio morbo, difficili urinæ, torminosis, inflationibus, resolutioni neruorum, rigoribus longis, uertiginosis, & uulsis. Menses pellit. Minime neruos infestat. Hoc uinum uetustate fit melius. Cauendus in febre usus, aut si interanea ulcus sentiant.

A

EX M. VERG. COMM.

SVas etiam Scyllitæ uini Columella & Palladius, quibus paulo ante locis diximus, confectiones docuerunt, huic scriptori in eo, quod mox dicemus, tantopere contrarias, ut uitium in altero non suspicari, sed constituere oporteat. Dico autem alterum, quoniam concordes sibi inuicem Columella & Palladius, alterã contrarietatis huius ambo faciunt partem. Ea huiusce modi est. Iubet ad uini huius confectionem Dios. sectam in sole siccari Scyllam, ξήρανον ἐν ἡλίῳ, quod est, siccato eam in sole: illi autem contra in umbra siccari præcipiunt. Columellæ in ea re uerba sunt. Taleolasq; sectas suspende in umbra, ut adsiccentur. Palladij, Scyllam de montanis, aut maritimis locis sub ortu caniculæ procul a sole siccamus. Nec quicq; omnibus in eo quod docent certius est, tam aperto sensu a singulis concæptæ uoces suæ sunt: eo fit, ut nullæ in contraria re partes nostræ sint, q̃ rem simpliciter signasse. Grauis enim scriptoris huius æstimatio, dignitas, & fides: graues etiam in re latina scriptores illi sunt, præsertimq; Columella: quem ego nunq; crediderim in uulgari re, & quæ quotidianum haberet usum, decipi debuisse: & nihilominus, ut uidetur, contraria huic illi docent. Relinquemus ob causam de tota hac re peritioribus censendum: illud tantũ monentes, duorum fidẽ, contra unius auctoritatem certare: certioremq; habere rationem, ut in umbra potius q̃ in sole arescat Scylla: quoniam ui sua exsuctam, omniq; humore citius exhaustam, inutilem, aut saltem minus efficacem sol faciet: quod contra in umbra fit, in qua paulatim arescens, nihil, aut parum ex uiribus suis amittet. Et præter hæc in scyllite Aceto, cuius eandem merito in ea re aliquis credat esse rationem, ab hoc ipso scriptore pręcipi, in umbra siccari Scyllam: admittendamq; potius eam rationem, in qua hic alijs, & huic alij cõueniant, q̃ eam in qua hic nec sibi, nec alijs. Quod deinde dictum a Diosco. est, secandam raporũ modo Scyllam esse, ex Columella repetendum nouisse id uolentibus est. Is enim. 12. uolumine, capite. 53. de Raporum conditura hæc docuit. Raporum q̃ rotundissima sumito: eaq; si sunt lutuosa, detergito, & summam cutem nouacula decerpito. Deinde, sicut consueuerunt salgamarij, decussatim ferramento lunato incidito: sed caueto ne usq; ad imum præcidas Rapum. Salem inter incisuras Raporum, non nimium, minutum aspergito. &c. Hic incidendi Rapa modus est: quo in incidenda Scylla Diosco. uti iubet: ut positam in tabula, scilicet integrã Scyllam, cultello decussatim incidas, ita tamẽ, ne usq; ad imum præcidas. Quid autem decussare sit, & decussatim incidere, mathematici primum, tum rei rusticæ auctores, & in architectura & fabrica periti facile ostendunt: qui omnes decussis, & in decussim ductas lineas appellant, quæ non ad rectos angulos, sed quadamtenus transuersæ cadentes, & in alias lineas incurrentes græcæ literæ. χ. Romanæ autem. X. faciunt: quæ quoniam denarij numeri, quemadmodum nũc etiam est, quondam nota fuit, ab eo numero decussis, & decussare uerbum latinis fecit. Ex rusticorum salgamorum disciplina itaq; secanda duabus transuersis, & in decussis incisuris Scylla, ut nos credimus, erit.

B

De Vinis marinis. CAP. XX.

Marina uarie factitantur. Aliqui enim statim quũ decerptę sunt uuæ aquã maris ammiscent. Alij in area uuas sole siccant: quibus calcatis, marinã adijciunt. Alij passas prius uuas in dolijs marina aqua macerant, mox calcatas exprimunt. Id magis Passi generibus adscribitur. Quæ tamen austeriore gustu temperantur, contra febriũ aduentantium indicia ualent, si modo meliora non adsint. Aluum subducunt. Prosunt purulenta extussientibus, aut si dura aluus exerceat.

οἱ θαλάττιοι οἶνοι

C Quæ ex Aminæis uinis fiunt, caput tentant. Stomacho aduersantur, flatus creant. Verũ quo plenior habeatur historia, ijs qui huius studio tenerentur, non inutile existimamus uarias uinorum compositiones adferre. Non quod freques eorũ, aut necessarius existat usus, sed ne quid omisisse uideremur, quod ad eorũ rationem attineret. Sunt aũt quædam ex ijs facticia, minoris curæ ac impendij, quæ cadunt in usus. Vti quæ ex cotoneis malis, pyris, siliquis, item myrti baccis componuntur.

BARBARI COROLL.

VInum Tethalassomenon, hoc est, marina aqua factum, duo fere habet genera. Biæon, de quo dictum est. Alterum Leucoēnion, aut etiã Leucochran, marina in album mustum confusa. In alijs autẽ gentibus Tethalassomenon, id est, mari conditum uocatur, a serui furto origine accæpta, sic mensuram explentis. Habetur & Thalassites, uasis musti deiectis in mare: quo * modo Cato precipit, quadriennio Secundus. Rhodiũ Coo simile est. Phorineum salsius Coo. Medicinas aliquot ex uino marina aqua facto legas, & ubi Dioscorides de qualitate uini loquitur. In hunc usum quidã ex alto peti mare iubent, seruariq; ab æquinoctio uerno, aut certe nocte solstitio, Aquilone flante. Hauriri aũt circa uindemiam: si hauriatur, decoqui.

Vinum factitium Incommune.

NVllum uinum factitium, præterq; quæ specierum uetustate fiant, plus anno durare putant: & plura ne tricenis quidem diebus. Vinum ex siliqua, Ceratites, hoc est, siliquatum appellatur. Præstantissimum ex syriaca. Factitium uinum Græci Oenon Sceuaston appellant. Quidam Propomata: quæ quidem ut sua quoq; sponte nascantur ex uitibus, ratio a Græcis inuenta traditur. Condebant & nitro uina. Item marmore. Item sulphure, ac cinere: quod miremur. Veteres e uitis maxime sarmentis, aut quercu.

EX M. VERG. COMM.

POterant, auctore Celso, uina omnia hæc simpliciter Salsa a nobis appellari. Is eñ. 6. primi D uoluminis capite, inter solutę alui remedia, negat salsum bibendũ homini uinũ. Habetq; id manifestã ex decretis ab hoc scriptore rationẽ: qui deijciendæ aluo, & his qui dura aluo erunt utilia ea esse docens, facile post se alios monuit, non esse augendã salsi uini potu alui solutionem. Sed ancipitẽ uocis eius intellectũ fugientes, noluimus dubitari a legentibus, posse qualia uina hæc quondã fuerint, & an satis esset illis salem miscuisse. Diximus id, quoniã poterant alij interpretes, si erat illis animus, in titulo capitis huius a rei substantia discedere, ex Celso honestiorem titulũ uinis his præferre. Aptius enim Salsa, a sapore simpliciter, q̃ marina, aut græca uoce Tethalassomena dicta ab eis fuissent, præsenti legentiũ dubitatione, quæ nam adiectæ uocis eius caussa & ratio esset. Tradiderunt præter scriptorem hunc salsi uini huius confectionẽ, etsi non penitus eandẽ, non tamen oĩno dissimilẽ. Plinius quidẽ. 14. uolumine, capite. 8. quo loco ait. Salsi uini huius originẽ, a furto serui ortam, marina aqua explẽtis, quod subtractũ in dies fuerat, Columella aũt. 13. uolumine, capite. 22. &. 6. Quos poterunt uolentes audire, & ex eorum decretis etiã salsi uini confectiones discere. Nos interim ad reliquas uinorum confectiões interpretationem & cõmentationem hanc nostram transferemus.

κυδωνίτης
μηλίτης

De uino Cydonite. CAP. XXI.

CYdonites, nomine alio Melites appellatur, & ita fieri consueuit. Mala cotonea exẽptis seminibus, frustatim rapi modo scinduntur, & duodecim minarũ pondo, in musti metretã triginta diebus demerguntur. Postea defæcatũ uinum reponitʳ. Alia faciendi ratio. Oportet ad singulos mellis sextarios, denos succi cotoneorum tusorum, pressorumq; adijcere, & ita recondere. Vinum hoc adstringit. Prodest stomacho, dysenteriæ, hepaticis, renum uitijs, & urinæ dlfficultati.

EX M. VERG. COMM.

COniunximus ex meliorũ in græcis codicũ lectione Cydonitę uini & mellis confectiõem. Continuata enim historia in illis duo hæc capita leguntur. Habetq; id ex uirium utriusq; similitudine rõnem. Cydonitę uini confectionẽ mõnstrauit Palladius in Octobri mense, capite. 10.

ſed tam diuerſam, & ſcriptoris huius diſciplinæ adeo contrariam, ut utilius nihil de ea egiſſe fuē
rit. Malomellis autem cōfectionem Columella. 13. uolumine, capite. 45. tam manifeſte tradidit,
ut cōmentationibus his noſtris eam addidiſſe inutile non fuerit. Poſt traditam ab eo ſcriptore
longius ſeruandorum pomorum, præſertimq́ cydoneorum in melle diſciplinam, huiuſcemo-
di leguntur. Hæc ratio non ſolum ipſa mala cuſtodit, ſed etiam mulſi ſaporis liquorem præbet,
q ſine noxa poſſit intra annum dari febricitantibus: iſq́ uocatur Melomeli. Quæ omnia huic
ſcriptori eadem ſunt: præterq́ ꝙ Columella intra annum uti eo cōcedit, hic poſt annum miti-
us fieri oſtendit. Sed locus in hoc claudicat, & ideo uitij nota ſignatus eſt.

A

ℂ De Melomelite. CAP. XXII.

MElomeli, quod & Cydonomeli nominant, ſic fit. Cotonea ma-
la ſeminibus ſuis caſtrata, in q̃plurimum mellis, quo demer-
gi poſsint conijciuntur. Id poſt annum miteſcit, mulſo non diſſimile.
Præſtat eadem quæ ſuperior compoſitio.

μηλόμελι. κυδωνόμελι

ℂ De Hydromelo. CAP. XXIII.

FIt Hydromelon duabus menſuris aquæ coctæ, & ſub caniculæ ſi-
dus inſolatæ, additis ad unam Melomelitis facti ex cotoneis. Vis
huius eadem eſt.

ὑδρόμηλον

BARBARI COROLL.

HYdromelon, aliud eſt q̃ Hydromeli, ut conſtat. alioquin & ſine melle fingitur quandoq́,
ut Paulus exiſtimat. Laudabatur in Græcia quod e Cibyra fictilibus puſillis auſterum, uino-
ſumq́ ſolebat inuehi.

EX M. VERG. COMM.

NVllum, quod hactenus inuenerim, hoc nomine in re latina Hydromalum eſt. Factũ illi ex
aqua & Malomelle, quibus conſtat, nomen eſt. Fuiſſe autem græcis uſum eius quę tradiť con-
ficiendi diſciplina, & eius gentis medici aperte oſtendunt.

B

ℂ De Omphacomelite. CAP. XXIIII.

OMphacomelitis faciendi ratio hæc eſt. Acerbæ uuæ immaturæ
& tribus diebus inſolatæ exprimuntur, & ad ternas ſucci par-
teis, mellis optimi deſpumati ſingulæ partes adijciuntur, & inſolatum
in uaſa transfunditur. Vim adſtringendi ac refrigerandi habet. Stoma-
chicis, cœliaciſq́ conuenit. Vſus poſt annum eſt.

ὀμφακόμελι

BARBARI COROLL.

OMphacomeli, hoc eſt, mel acerbum, ſiue acidum.

EX M. VERG. COMM.

DOcet in Auguſto mēſe Omphacomellis etiam confectionem Palladius. Ea neq́ omnino
diuerſa, nec penitus eadem huic ſcriptori eſt. Quæ potiora in ea ſunt, ambobus eadem ſunt.
Quam hic tradit, ex antedictis nouiſſe facile eſt. Palladius ſuam his uerbis docet. In uuæ ſe-
miacerbæ ſucci ſextarios ſex, mellis triti fortiter duos ſextarios debebis infundere: & ſub ſolis
radijs diebus quadraginta decoquere. Vocat Palladius ſemiacerbas uuas, quas hic ait μήπω
περκαζούσας, id eſt, nondum integra maturitate nigreſcentes. Et quod hic ſimpliciter iuſſit, in-
ſolandum eſſe eum ſuccum, Palladius. 40. diebus fieri id præcipit. Cætera paulo minus q̃ ea-
dem ambobus ſunt.

ℂ De uino Apijte. CAP. XXV.

FIt e pyris perinde atq́ cotoneis uinũ Apijtes nomine, ſed ita ut
pyra non magnopere matureſcant. Ex ſiliquis etiam, meſpilis, ſor-
bis ſimili modo temperatur. Omnia hæc genera acerba ſunt, & adſtrin-
gunt, atq́ inteſtinas fluctiones cohibent.

ἀπίτης

C

BARBARI COROLL.

VInum e Pyro, Sorbo, Mespilo, Siliqua, Ceraunia. Differt porro Apiites, ab eo quod Apiatos etiam græce dicitur: q; illud e Pyro fit, hoc ex Apio.

EX M. VERG. COMM.

LOnge aliter e pyris uinū cōfici in Februario mense Palladius pcipit. Et qm̄ q̄d ille instituit, aliud ab hoc penitus esse credimus, nihil ex eo ad hūc scriptorē afferimus. Quacq; breuitate Plinius lib. 14. cap. 16. uinū ex siliqua Syriaca & e pyris, malorumq; omnibus generibus fieri docuit, eadem nos in scriptore hoc uina eadem primo uertimus, & nunc cōmentamur.

De uino Oenanthino. CAP. XXVI.

οἰνάνθινον

EX Labrusca fit, hoc est, uite syluestri, quod uocatur Oenanthinum. Sicci flores minis duabus musti metreta macerati, post triginta dies mutantur, mox colatum uinum recōditur. Facit aduersus stomachi imbecillitatem, cibi fastidia, cœliacos & dysentericos.

BARBARI COROLL.

VInum Oenanthinum, quasi labruscatum conuertas. De hoc in Oenanthe dictum.

EX M. VERG. COMM.

NIhil ab hoc scriptore in Oenanthini uini cōfectiōe Plinius mutauit, e labrusca. i. syluestri uite fieri dicens: floris eius duabus libris in musti cado maceratis, & post. 30. dies mutatis. Qualē aūt legere florē eū oporteat, ex Palladij disciplina dictū in Oenanthino unguento a nobis est.

De uino Rhoite. CAP. XXVII.

ῥοΐτης οἶνος

D

FIt e punicis malis maturis quod Rhoitē nominant, succo expresso ab acinis eorum, quibus lignosus nucleus abest, Apyrina uocant, aut decocto ad tertias, & ita reposito. Efficax est contra fluctiones internas, & febrim cum alui profluuio exortam. Stomacho utile. Adstringit aluum, & urinam mouet.

BARBARI COROLL.

RHoites, & uinum dicitur, & mel, quo punica mala condiuntur.

EX M. VERG. COMM.

IN medicina quotidianus ex punicis expressi uini usus est. Certa etiam in scriptore hoc eius confectio. Nihil ob eam causam de eo ultra agendum.

De uino Rhodite. CAP. I. XXVIII.

ῥοδίτης

RHodites sic fit. Rosarum siccarum tusarumq; minam linteolo deligatam in sextarios octo musti demergito. Et post tres menses, defæcatū uinum transfundens, recondito. Vtile ijs qui febri carent, & ad stomachi coctiones, & dolores in fine potum, & contra humidas aluos, & dysenterias. Fit quoq; ex succo rosarū, addito melle q̄d Rhodomeli uocant, quod arteriæ scabricijs conuenit.

BARBARI COROLL.

ROsaceum uinum est hoc, siue ut Palladius, Rosatum.

Rhodomeli, hoc est mel rosaceum, aut rosatum. A Paulo etiam Rhodostactō dicitur. Nam Rhodomelon ex rosis & cotoneis malis conficitur.

EX M. VERG. COMM.

ROsatū uini genus hoc Palladius in Maio mense appellat. Cōfectionēq; eius qualis sua ætate erat, his uerbis docet. Quinq; libras rosę pridie purgatę, in uini ueteris decē sextarios mergis. Post. 30. dies despumati mellis librā adijcis, & uteris. Nec multo post Rhodomel suū idem etiā docet, quod huiuscemodi est. In succi rosæ sextarijs singulis libras singulas mellis admisces, & 40. diebus sub sole suspendis. Docuit præterea in Octobri mense deficientibus rosis, qua ratiōe uinum quod idem rosaceo posset, conficeretur. Ea confectio huiuscemodi est. Folia citri uiridia

in sporta palmea missa in musti nondum feruētis uasa depones, & claudes: exemptisq; his post 40. dies, addito melle ad modum rosati cum placebit uteris.

A

¶ De uino Myrtite. CAP. XXIX.

μυρτίτης

MYrtites fit baccis nigris post maturitatem tusis, & organo expressis. Aliqui ad tertias coquunt. Alij baccas prius sole torrent, & quaternis sextarijs contusarum, ternas aquæ heminas adijciūt, & uini ueteris parem modum. Postea exprimunt et seruant. Magnopere adstringit. Stomacho utile. Fluctionibus uētris ac stomachi prodest, & contra intestinas ulcerationes & profluuia. Denigrat capillos.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 14. ca. 16

VInum Myrtites, hoc est, myrtatum, Cato docuit fieri e nigra: postea compertum ex alba. Genus uini Plinio est & Myrtidanum, ab ipso nominatum, e syluestris Myrti baccis: quo & manus tingunt. Myrtidanum Dioscoridi frutex est, non uinum, ut diximus. Aliud genus uini est Myratum: unde Myrata potio, non a myrrha, sed a Myro, id est, odoramento: quod & Iulius Pollux Myrinen uinum appellauit, nostri Murinam. Quanq; inquit sunt, qui Myrinem etiam pro dulci capiunt: quod et Plinio placet ex Lelij Senilę Capitonisq; sententia. In comœdia certe noua, Myrines, hoc est, odoratum uinum, Trimma dicebatur. De hoc & in Lota diximus. Nā Myrrha conditum amarissimum fit oportet: quippe quod in cruce Domino sit prębitum, non oblectamenti, sed cruciatus proposito: idq; non tam Myratum, q̄ Myrrhatum scribere oportet. Est & Myrtites pro melle myrtato acceptum quandoq;.

EX M. VERG. COMM.

B

MYrtitæ uini confectionem in latinis rei rusticæ scriptores omnes quam nouerant & exercebant sua tempora tradiderunt M. Cato operis sui de re rustica cap. 25. Palladius in Ianuario mense cap. 17. Columella. 11. uolumine, cap. 38. Postq; hos omnes Plinius. 14. uolumine, cap. 16. Omnes, excepto Catone, & Columella, simpliciter tusis myrti baccis. &c. fieri uinum hoc tradiderunt. Duo illi ad certum fruticis eius genus rem contraxerunt, nigræ myrti baccis fieri pręcipientes: & ex duobus generibus in hoc usu nigram tantum probantes. Catonis uerba sunt. Myrtam nigram arefacito in umbra. &c. Columellæ uero. Nigri generis baccæ cum sunt maturæ. &c. Eo fit, ut credamus quod a principio capitis huius legitur, μύρτα μέλανα παρακμάζοντα λαβόντα. &c. quod est, Sumito nigras myrti baccas cum iam maturitate sua dilabuntur, non ad nigrum in maturitate baccarum colorem simpliciter referendum esse, sed ad alterum myrti genus, quod priuatim nigrum ab antiquioribus uocatum est. Quod enim ad maturitatem pertinebat, in uoce παρακμάζοντα indicabatur. Duobusq; illis autoribus redditus a nobis locus est, & ad nigræ myrti baccas contractus. Fecimusq; id confidentius: quoniam in omni medicinę usu prælata candidæ nigra myrtus semper est. Non erit inutilis labor, antiquorum mores in his cognouisse cupientibus, quæ a Columella longius quo diximus loco de myrtitæ huius uini cōfectione præcipuntur legisse. Diligens enim, & pro hominis uita ubiq; operosus homo, diligenter id etiam gentem suam & posteros docuit.

¶ De uino Myrsinite. CAP. XXX.

μυρσινίτης

MYrsinites sic temperatū. Rami nigrę myrti cū suis baccis et folijs tusi, decē minarū pōdo, in tribus musti cōgijs feruescūt, donec duo supersint, aut certe sesqcongius relinquatū. Id uinū colatū ad usus recōditū. Cōtra furfures, ulcera ĩ capite manātia, eruptiōes papularū, gingiuas, tōsillas, & purulētas aureis efficax est. Sudores sistit.

EX M. VERG. COMM.

ALtera hęc ex Myrto uini confectio est. Differt a priore: q illa baccis tm̄, hæc ramulis, folijs & baccis myrti cōstat. Indicatq; in gręcis manifeste utrāq; nomē. Quod em̄ myrtite ab illis dicitū, ex baccis quæ gens illa myrta uocat, factū est. Quod uero myrsinite, ex toto frutice quē myrsinē ijdem græci appellant: eamq; ob causam alterum nos Myrtite græcorū & latinorū mō, alterū Myrteū latina tm̄ cōformatiōe diximus. Fuit, ppria gręcorū altera cōfectio hęc, si Pli. credimus,

C lib.14, cap.16, dicenti. Græci uero & alio mõ teneris cum suis folijs in albo musto decoctis, &c.

De uino Lẽtiscino, et Therebinthino. CAP. XXXI.

LEntiscinũ similiter ut Myrsinites temperatur. Nec secus Terebinthinum. Namq; bacciferi eorum rami sumi debent. Similes insunt uires. Adstringunt. Stomacho accommodantur, & defluctionibus intestinorum, uesicę, & stomachi, & sanguinis profluuio. Vlcera omnia fluctionibus obnoxia, fotu ad cicatricem perducunt. Fluctiones uuluæ ac sedis, insessione cohibent.

BARBARI COROLL.

SChininum uinũ, hoc est, Lentiscinum, siue Lentiscatũ dicitur. Si mastichen uero capiat, Mastichites uocabitur. Vtuntur in hoc cum pice diligentiores, ut inquit Plinius, nigra mastiche, quam in Ponto similem bitumini prouenire tradunt, radice Iridis, oleoq; additis.

De uino Palmeo. CAP. XXXII.

PAlmulas maturas, quas uocant Chydæas, in urseolum imo pertusum, & obstructum, picata arundine demittito: lino foramen sit obturatum, & quadragenis sextarijs ternos aquæ congios infundito. Quod si ipsum ita dulce esse non libeat, quinq; congios infudisse satis est. Post decem dies detracto ab arundine linteo, assumito uinũ crassum & dulce, & reponito. Suaue illud quidẽ, sed capiti noxium. Cõtra fluctiões ꝑpter adstrictoriã uim efficax. Stomachicis, cœliacis, sanguinẽ expuentibus conuenit. Aliqui idem addita aqua iterum capiunt, & tertio, quarto, quinto, sextoue faciunt: quod tandem acore uitiatur.

BARBARI COROLL.

PAlmeo uino Parthi & Indi utuntur, & oriens totus. Phœnicites appellatur, quod ex triuiali palma constat. Id autem quod ex abiete palma fit, Spathites, & Elatites quoq; dici põt.

EX M. VERG. COMM.

TOta, ut sic loquamur, diametro in Palmei uini confectione distat ab hoc scriptore Plinius. Ille em. 14. uolumine, capite. 26. palmularum modio iubet aquæ tres infundi congios, hic decẽ modijs eam mensuram infundi pariter pręcipit. Magna inter hos scriptores mensuræ eius diuersitate, & cuius causam nos ignoramus. Nisi in alterutro mensuræ illius nota eam fecerit. In grecis omnibus, quas hactenus uidere licuit, nulla est nunc numeri alicuius nota, sed integra uox δέκα, id est, decem. Qui itidem nobis est uetustissimus, & longobardis literis scriptus latinus Dioscorides, decem, manifeste ostendit. Pliniani contra codices omnes eodem modo, & his uerbis leguntur. Maturarum, quas uocãt chydæas, modio in aquę congijs tribus macerato. &c. Quod autem nos diximus, potuisse mensurę eius notam diuersitatis huius causam facere, huiuscemodi est. Græci denarium numerum decimæ, ut illi constituerunt in aliarum ordine literæ suæ nota, quę iota est, indicant. Signantq; illam, ut uidere passim licet, eadem figura qua latini suum, i, Latini ediuerso unitates suas in numerorum incremento eodem illo, i, signant. Concurruntq; in eandem formam græcorum denarij numeri, & latinorum unitatis notæ. Potuit ex eo diuersitas hæc fieri, & quod decem in Diosc. legendum erat, unũ a Plinio intelligi, non ex græcæ, sed ex latinæ notæ illius indicatione. Credimusq; nos ueriorem scriptoris huius, q̃ Plinij historiam esse. Exigua enim mensura modius est, nec futura satis ad transferendum in tres aquæ congios uini saporem: multoq; minus in quinq;, ut hic etiam iubet.

De Vino Catorchite. CAP. XXXIII.

CAtorchites aliquibus Sycites uocatur. In Cypro fit, ita ut Palmeum. Sed hoc interest, quoniam pro aqua tantundem humoris adijciũt, in quo recenter pressa uinacea maduerint. Caricæ quæ chelidoniæ, aut phœnicæ appellantur, præsertim nigræ, macerantur, uti di-

Marginalia: σχίνινος οἶνος (C); φοινικίτης; Pli. li. 14. ca. 16 (D); κατορχίτης

ximus, & post decem dies humor excipitur. Atque iterum aut tertio, idem modus aquæ in aqua uinacea maduerint, infunditur. Simili modo intercedente spacio, quarto aut quinto assumitur. Demaceratarum liquor non secus acorem contrahit, & aceti usum præbet. Id tenue est. Flatus gignit. Stomacho aduersatur. Fastidium parit. Aluo tamen prodest. Vrinam ciet. Menses trahit. Lactis ubertatem facit. Vitiosum sanguinem creat, & elephantiasin adfert, ut potio quam Zethon appellamus. Aliqui sex amphoris, decem salis sextarios adijciunt. Alij muriæ amphoram, quod non facile uitiatur, & aluo idoneum fore censent. Alij Thymum & fœniculum imo subijciunt, & caricas superponunt, & ita uicissim, donec uas expleuerint. **A**

BARBARI COROLL.

SYcites uinum, aliqui Palmiprunum, siue Palmiprimum uocant. Nam eius quod Sycinum appellauere, sicut & Ithacomeliæ, & Lectispagitæ, obliterata iam ratio est.

EX M. VERG. COMM.

SYcatum non male aliquis hoc uinum dixerit. Honesta enim, & quotidiani usus in animaliũ iecore aliquando ea uox in re latina fuit; neq; ab re. Cur enim liceat græcis Sicytę uinum hoc a ficis, quas ea gens syca appellat, dicere: Latinis autem a ficis Ficatum dixisse turpe sit. Infelicius bonas artes profitentur, qui sic uetustatem amant, ut nihil suo tempore nouum oriri posse existiment. Nobis semper placuit quod Flaccus ait, licuisse indies, licereq; signatum pręsente nota producere nomen. Ideoq; titulo capitis eam nos uocem addidimus, quam placere legentibus optamus. Satis in scriptore hoc Ficati uini per se confectio patet, nihil ideo de ea agimus. Quod desyderari a legentibus possit tantum monemus: quas hic chelidonias ad uini huius cõfectionem exigit, in ficorum censu ab antiquis scriptoribus inter primas numerari. Laudauit eas Atheneus in tertio sui Dipnosophistę, campestribus locis conseri præcipiens. Laudauit Columella in carmine suo, Purpureęq; Chelidoniæ. Laudauit, ut cæteros omittamus, 15. uolumine, capite. 15. Plinius, nouissimam sub hyeme maturari Chelidoniam dicens. Eam nos credimus a Chelidonijs in Illyrico gente dictam fuisse. Neq; ab re est, nouissimam sub hyeme maturari quę in frigidissima regiõe primũ ꝓuenerit. Oẽs colore eã describũt nigricãtis purpurę. Neq; enĩ Colu. aliud significauit dicẽs, Purpureęq; Chelidonię: et hic phœnicas. i. colore palmularũ uocari, et nigras esse testatus, eodẽ cæteris colore describit. Facile ex his notis erit Chelidoniã ficũ uolentibus cognoscere, colore nigricantis purpurę, & postremę oĩm aliarũ maturitatis. **B**

¶ De uino Sycomorite. CAP. XXXIIII.

FIt & e Sycomoris eodem modo uinum. Sed in acetum acre degenerat: quoniã nominata præualet uis eorum, ut fluentis liquoris dulcedinem retinere possit. συκομορίτης

BARBARI COROLL.

VInum e fico Aegyptia, siue Alexandrina, item ex Cypria, cuius acetum Alexandrino melius est, Sycomoriten Græci uocant.

¶ De uino Resinato. CAP. XXXV.

REsinatum uinum populatim factitari solet. Copiosum in Galatia. quoniam uinum illic cõacescat, uua non maturescente. Ideoq; refrigerat, nisi picea resina temperetur. Resina autem cum cortice tũditur, & amphoræ, dimidiata hemina permiscetur. Aliqui ubi efferbuit excolant, separantes resinam. Alij relinquunt. Hæc uina uetustate dulcescunt. Omnia capitis dolorem & uertigines faciunt. Concoctionem tamen adiuuant. Vrinam ciet. Tussientibus ac destillatione uexatis cõ ῥητινίτης

C

ueniunt. Item cœliacis, dysentericis, mulierum mensibus, & hydropicis, & fœminis fluctione uuluæ laborantibus. Altis exulcerationibus infunditur. In hoc autem genere nigricans magis albo constringit.

Pli. li. 14. ca. 16

BARBARI COROLL.

VInum Rhetinites, hoc est, resinatum, de quo & in Pissite, id est, Picato dictum.

EX M. VERG. COMM.

HAec sunt Resinata uina illa quę Martialis in Epigramate suo dicebat, relictis Phalernis importune bibere hominem: quoniam potu illa delectarent, hæc plærumque amarescerent: quo gustu nunc etiam aliquot locis in Græcia bibuntur. Neque enim conditurae eius ratio penitus exoleuit. Quondam tam cōmunis condiendi hac ratiōe uina in gentibus disciplina erat, ut hic Resinati uini nota & titulo simpliciter contentus, nec quicque ultra hoc testatus desyderare legentes modo cogat, quo Resinę genere uina hæc condirentur. Barbarus ex Larice addidit: cum tamen in scriptore hoc non magis Larigna, quam queuis alias intelligi resina possit. Resinatum enim tm̄ hic ait, & nihilominus multiplex resina est. Dubitandum etiam, quam intelligi Galatiam oporteat: eam ne quæ in Asia, an quæ ultra Alpes ad Septentrionem est. Verum cum hic dixerit, nō maturescere illic ob gelu uuam, &c. aptius de ea quæ ad Septentrionē ultra Alpes est intellexisse fuerit. Etsi nusque legisse me memini, consueuisse Gallos resina condire sua uina.

De uino Strobilite CAP. XXXVI.

στροβιλίτης

STrobilites fit maceratis in musto nucibus pineis, recentibus, fractisque. Præbetque resinati effectus, si quis madefactas nuces pini musto decoquat. Potum conuenit ijs qui tabitudine conficiuntur.

BARBARI COROLL.

D

HOc uinum Hippocrates Coniam uidetur dixisse, quod arbor, e qua nuces pineæ funduntur, Conos, & Strobilos uocetur: ut alio loco docui. Galenus Coniam, pro Pissite cepit.

EX M. VERG. COMM.

NVcleis Pineis, non nucibus condit hoc uinum Barbarus: nos contra nucibus, nō nucleis. Anceps ad totam nucem, & nucleos eius in græcis uox diuersitati causam dedit. Secutus ille Plinium est lib. 14. cap. 16. dicentem. Fit nucleis Pineis: hi musto madidi exprimuntur. &c. Nos in ambiguo, quæ scriptoris huius decretis responderent, potius elegimus. Primo enim uolumine, capite de pino, nucibusque & nucleis eius manifeste monuit, totas nuces ab arbore decerptas, contusas, in mustoque decoctas, uetustę tussi & tabidis prodesse. Quod totum idem hoc loco auditur. Nisi forte in prima capitis huius parte de nucleis, in secūda de nucibus agi dicatur: quod tamen parum uerisimile est: cum hic dixerit recentes strobilos, & cōtusos, quod nucibus magis quam nucleis cōgruit. Præterea remedij tota uis in resina est, quę multa foris in nucibus, nulla in nucleis hæret.

De Vino Cedrino. CAP. XXXVII.

κεδρίνος ἢ αρκεύθινος ἢ κυπαρίσινος ἢ δάφνινος ἢ πιτυίνος ἢ ἐλάτινος

CEdrinum, Iuniperinum, Cupressinum, Laurinum, Pineum, aut Abiegnum simili ratione fiunt. Diuisos recenter ramos cū fructū ædūt, aut soli, aut balneo, aut igni, admouere oportet, uti desudēt, cōgioque uini minam unā permiscere, & post duos menses transfundere. Et antequam recondantur insolare. Facticiorū uinorū uasa impleri debēt. Nāque nō plenis uasis, uina in acorem corrūpuntur. Medicata aūt uina, recte ualentibus insalubria. Omnia excalfaciunt. Vrinā ciēt, & substringunt. Laurinū tamen uehementius excalfacit. Fit quoque e fructu Cedri maioris uinum, congio musti, adiecta tusarum baccarum selibra. Diebus quadraginta insolari debet, & defæcatum in uasa transferri.

De uino Iuniperino. CAP. XXXVIII.

ἀρκευθιδίτης

FIt etiā uinū e baccis Iunipi, nō aliť quam cedrites, et ad eadē ualens.

EX M. VERG. COMM.

DIffert, ut uidetur, re primũ, mox nomine etiã quod ex eadem Cedro, sed non iisdem eius partibus fit uinum. Quod enim ex materia eius conficitur, Cedrinum: quod ex liquore, Cedrite ab antiquis græcis dictum est. Iisdem & nos nominibus duo discreuimus genera: licetq; in pluribus græcorum, tribus capitibus seorsum hæc docerentur, nos tamen naturæ in arboribus his similitudinem, & partium coniunctionem, mox meliorum græcorum fidem secuti paulo minus q; congeneres plantas, & earum partes uno eodemq; capite clausimus: reddidimusq; singulis, qua licuit certitudine, quæ sua erant.

A

De Vino Cedrite. CAP. XXXIX.

κεδρίτης

CEdrites hoc modo fit. Cedriam dulci aqua lauant, & singulas amphoras singulis cyathis diluunt. Et ita musto replent. Hoc genus uini excalfacit, extenuat. Tussi utile sine febre, pectoris, laterumq; doloribus, uentris & interaneorum ulceribus, purulentis excreationibus, mulieribus uuluæ malo opportunis, hydropicisq;. Facit aduersus uentris tineas & rigores. Contra uenenatos ictus auxiliatur. Serpentes necat. Aurium doloribus instillatum medetur.

BARBARI COROLL.

VInum Cedrites, a Cedrino differt: q; Cedrites e Cedria fit, Cedrinum ex Assulis Cedri, aut fructu.

EX M. VERG. COMM.

DEbuerat resinato coniungi statim Picatum uinum: quoniam nihil aliud q; combustæ resinæ fluxus Pix est. Hic tamen plura ex arboribus his confecta ante numerauit uina, quæ aut resinam ipse ferrent: aut resinæ pares haberent uires: nec nisi post eas Picatum docuit uinum. De quo eadem huic omnia Plinius tradidit libro. 23. capite secundo, ex quo poterunt uolentes multa intelligendo huic scriptori necessaria audire.

B

De Vino Picato. CAP. XL.

οἶνος πισσίτης

PIcatum ex liquida Pice, & musto temperatur. Picem autem primum marina, aut muria tantisper eluere oportet, dum inalbuerit, & syncæra maris aqua defluat. Mox aqua dulci proluenda. Congiis octo musti, uncia Picis una aut altera adiicitur. Vbi efferbuerit & constiterit, in uasa diffunditur. Hoc genus uini excalfacit, concoquit, purgat, abstergit. Vtile doloribus pectoris, iocineris, lienis & uuluæ, si sine febre sint, ueteri rheumatismo, exulcerationibus in altum recedentibus, tussi, suspiriis, concoctionibus tardis, inflationibus, & luxatis, præsertim in succida lana impositum.

BARBARI COROLL.

DIximus de Pissite, id est, Picino, aut Picato etiam superius.

De Vino Absinthite. CAP. XLI.

ἀψινθίτης

ABsinthite faciundi ratio euariat. Aliqui enim duodequinquaginta sextariis Italicarum amphorarum, ammistam Absinthii Pontici libram decoquunt ad tertias parteis, & ubi infuderint nonaginta aceti sextarios, & Absinthii selibram, ac diligenter permiscuerint, diffundunt in uas, dumq; conquieuerit defæcant, Alii absinthii minã in amphorã demittunt, tusamq; & raro linteo deligatã, in decem congiis musti macerant, binis mensibus. Alii absinthii quadrantẽ, alii trientẽ, & Nardi Syriacæ, Cinnamomi, casiæ, floris iunci odorati, calami, elatæ, palmarũ,

C singulos sextantes inijciunt in metretam musti, & tundentes prius pila, obstructo uasis spiraculo, binis ternisue mensibus dimittunt. Postea defæcatum uinum transfundunt ad usus. Alij addunt in musti cadum, celticæ Nardi drachmas quatuordecim, & Absinthij drachmas quadraginta lintheo inuolutas, & post quadragesimum diem elutriant. Alij in uiginti sextarios musti, absinthij libram, & siccæ pini resinæ sextantem immittunt, & post decem dies excolant, & recondunt. Vtile est stomacho. Vrinam cit. Tardam concoctionem accelerat. Hepaticis, regio morbo, & renũ uitijs auxiliatur. Fastidia discutit. Iis prodest quibus stomachus negociũ exhibet. Valet cõtra longã precordiorũ distentionẽ & inflatiões, teretesq; uentris tineas, & remoratos menses. Contra hausta ixiæ uenena q̃ plurimũ potum, & uomitionibus redditũ auxiliat.

BARBARI COROLL.

VInum Absinthites fit & alio modo circa radices uitium consito, sicut Elleborites.

EX M. VERG. COMM.

SAcris Romanæ gentis celebratũ quondam Absinthiũ est. Siquidem latinar; ferijs certantibus in Capitolio quadrigis, uictor Absinthiũ bibebat: sanitatem, ut par est, præmio dari honorifice tunc existimãtibus Romanis, cuius seruãdæ, restituendæq; non parua merito inter olera laus Absinthio debetur: tam multiplex uis eius est, & in firmando stomacho tam efficax. Ob quod sapor eius in uina transfert. Fitq; Absinthite uinũ toto hoc capite a Dioscoride longius descriptũ: ne deesset gentibus tractandæ Absinthio medicinæ ratio hęc etiã: quã docuit & Columella. 12. sui operis uolumine, capite. 35. his uerbis. Vinũ Absinthite sic condire oportet. Pontici Absinthij pondo librã cum musti sextarijs. 4. decoque usq; ad quartam. Reliquũ quod erit D frigidũ, adde in musti ammineį urnã. &c. Simplex, ut uidet, Absinthite uini huius Columellæ conditura est. Dioscorides operosior: neq; una, aut altera, sed pluribus rõnibus instituta. Quæ omnes satis per se patent: tractariq; hoc tempore etiam possent, nisi quæ Absinthij, aliarumq; rerum pondera & uini mensuræ nunc in Dioscoride leguntur, suspecta nobis essent: non tam quia uarie in antiquis græcis legũtur, q̃ quia alicubi maiora, alicubi minora, q̃ rei usus exigit esse nobis uidetur. Nos nihil mutauimus, communem lectionem in cunctis secuti. Monemus tamẽ, sicubi conficiendi Absinthite uini studium aliquando fuerit, quod ad pondera & mensuras in eo pertinet, diligentius expendendum illi prius esse.

¶ De Vino Hyssopite. CAP. XLII.

ὑσσωπίτης

HYssopites e Cilicio Hyssopo maxime laudatur. Fitq; similiter foliorum Hyssopi tusorum libra in amphorã musti coniecta. Lintheolo raro cum quibusdam lapillis folia inuoluũtur, ut degrauatus pondusculo fasciculus sidat. Vinum post quadraginta dies defæcatum elutriatur. Contra pectoris, laterum & pulmonis uitia, ueterem tussim, & suspiria prodest. Vrinam cit. Torminibus & rigoribus febriũ circũitu repentibus auxiliatur. Menses mouet.

BARBARI COROLL.

VInum Hyssopites, potest & iuxta radices sato uinum fieri, ut Absinthites.

EX M. VERG. COMM.

NOn est Hyssopitæ uini nostri orbis gentibus desperanda penitus confectio. Et si hic, Plini usq; ex Cilicia tantũ Hyssopo probatissimũ fieri dicunt. Columella eñ quo diximus in Absinthite loco, nulla aliunde petita Hyssopo Hyssopite suũ conficit. Poterũtq; uolẽtes suæ regionis Hyssopo uinũ condire, si non omniũ aliar;, probatissima ea saltem quæ inutilis oĩno non sit.

¶ De Vino Chamædryite. CAP. XLIII.

χαμαιδρυίτης

SImili modo Chamædryites fieri solet. Excalfacit, discutit. Con=

uulsis, regio morbo, uuluæ inflationibus, tardæ concoctioni, incipienti aquæ inter cutem, subuenit. Inueterascens melius redditur.

A

¶ De Vino Stichadite. CAP. XLIIII.

STichadites non secus temperatur. Congijs sex stichadis minam adde=dere oportet. Crassiciem, inflationes, laterum, neruorumq; crucia=tus, & perfrictiones discutit. Comitialibus commode datur, cum Pyre=thro & Sagapenio.

στιχαδίτης

¶ De Aceto Stichadico. CAP. XLV.

FIt ad eadem Acetum e Stichade herba, ut paulo ante diximus, ace to macerata. Quod eosdem implet effectus.

ὄξος διὰ στιχάδος

¶ De Vino Cestrite. CAP. XLVI.

FIt Vinũ e Betonica, quã Cestron psychotrophon appellant. Hær bam semine maturo prægnantẽ, cũ suis ramulis minæ pondo, con gijs duobus musti macerant, & post septimum mensem transfundunt. Ad multa interaneorum uitia, ut frutex ipse pollet. Et ut in uniuersum di catur, facticia uina, sibi misturarum uires adsciscunt. Quare non difficile fuerit, ijs qui illarum naturas norint, uinorum uires coniectura quadam consequi. Verumtamen uinorum usus febricitantibus abdicandus. Fit etiamnum e Betonica Acetum ad eadem uitia utile.

κεστρίτης

B

¶ De Tragoriganite uino. CAP. XLVII.

TRagoriganites fit quaternis Tragorigani drachmis, in quater=nos musti sextarios coniectis, & post tertium mensem transfusis. Prodest torminibus, uulsis, ruptis, laterum doloribus, spirituum discur=sationi, ægris concoctionibus.

τραγοριγανίτης

¶ De Vino Bunite. CAP. XLVIII.

ENapis fit uinum nomine Bunites, drachmis duabus tusi Napi in sextarios duos musti additis, & cæteris eodem modo factis. Pro=dest stomachicis, & dimicatione, aut longo equitatu fatigatis.

βουνίτης οἶνος

EX M. VERG. COMM.

NApis inter cætera condiri uinum hic scriptor ait: prodesseq; armorum, & equitandi labo re defatigatis: neq; haberet a reliquorũ disciplina diuersum aliquid conditura eius, si esset Na porum contra lassitudines priuatim uis aliqua. Aut si ratiocinari liceret, cur magis laboribus illis duobus, q̃ tot alijs cursus itineris, pilæ, remigij, saltusq; prosit. Omniũ enim idem euẽtus est, & ob eam caussam eadem constituenda remedia sunt. Testatur tamẽ id Dioscorides. Fuis=seq; id ab antiquissimis Græcis obseruatum & institutum. 23. uolumine, capite secundo Plinius etiam confirmat: & si in græcorũ ostentationem totam huiuscemodi ille rejciat rem. Eius uer=ba sunt. Et alias modum excesserat medicorũ in his ostentatio: ueluti e Napis uinum utile esse ab armorum, equitatusue lassitudine præcipientium. &c. Nos ex tam multis hoc signauimus, ut scrupulum legentibus inijceremus, quo cogerentur & ipsi remedij eius ex uini & Naporum uiribus caussam inuenire. Docuit præterea hic scriptor, Marrhubio notissima omnibus herba condiri uinum. Certiorem tamen eius condituram decimotertio uolumine, capite. 32. tradidit Colu mella. Ea huiuscemodi est. Vinum Marrhubij multi utile putant ad omnia intestina ui=tia, & maxĩe ad tussim. Cum uindemiã facies, Marrhubij caules teneros, maxĩe de locis incul=

C tis & macris legito: eosq; in sole siccato: deinde fasciculos facito, & tomice palmea, aut iuncea ligato: & in seriam mittito, ita ut uinculum extet. In musti dulcis sextarios ducentos Marrhubij pondo libras octo adijcito, ut simul cum musto deferuescat. Postea eximito Marrhubium, & purgatum uinum diligenter oblinito.

De Vino Dictamnite. CAP. XLIX.

δικταμνίτης

DICTAMNI drachmas quatuor macerato quaternis musti sextarijs. Facit aduersus stomachi fastidia. Menses & purgamentum a partu subducit.

De Vino Prasijte. CAP. L.

πρασίτης οἶνος

MArrhubij adulti folia tundito, & sextarios octo in musti metretam demittito, et reliqua consimiliter facito. Conuenit hoc uinū pectoris uitijs, & omnibus quibus Marrhubium.

De Vino Thymite. CAP. LI.

θυμίτης

THymi tusi & cribrati uncias duas lintheo colligatas, in amphorā musti adijcito. Valet contra ægras coctiones, fastidia, dysenteriam, neruorum & præcordiorū dolores, hybernos horrores, & uenenata animalia, quorū morsum frigus insequitur, aut putrescit locus.

De Vino Thymbrite. CAP. LII.

θυμβρίτης

Simili modo e satureia uinū fit, quod eadē quæ Thymites præstat.

De Vino Origanite. CAP. LIII.

ὀριγανίτης

SIC quoq; Origanites ex Heracleotico Origano conficitur. Facit eadem quæ Thymites.

D

De Calaminthite, & Abrotonite uinis. CAP. LIIII.

καλαμινθίτης
γλη χωνίτης

ECalamintha, Pulegio, Abrotono uina fiunt eodem quo Thymites modo. Prosunt stomachicis, cibum fastidientibus, et regio morbo: φ urinam moueant.

De Vino Conyzite. CAP. LV.

κονυζίτης

FIt & item e Conyza uinū, contra uenenata ante alia efficax.

De Vino Aromatite. CAP. LVI.

ἀρωματίτης

ARomatites ita fit. Palmæ, Aspalathi, Calami, Nardi gallici, singulorum quatuor sextarios sumito, Postq; contriueris musto subigito, coactis ingentibus offis, & in sextarios duodecim austeri musti deiectis, operculato uase, quadraginta diebus quiescere finito. Deinde ubi fæce expurgatum fuerit, recondito. Alia eius ratio. Calami uncia, Phu drachmæ septem, Costi drachmæ duæ, Nardi Syriaci drachmæ sex, casię uncia, croci drachmæ quatuor, Ammomi drachmæ qnq;, Asari drachmæ quatuor, omnia simul trita, & lintheo colligata in caddū musti demergunt. Et postq; uinum deferbuerit, transfunditur. Facit ad pectoris, & laterum, & pulmonis dolores. Difficili urinæ, rigoribus, retardatis mensibus, atq; ijs qui per frigora iter faciunt, potum conuenit. Pituitæ crassiciem extenuat, Colorem alit. Somnum conciliat. Dolorem finit. Renum & uesicæ uitijs auxiliatur.

BARBARI COROLL. A

VInũ Aromatites, hoc eſt, odoratũ, parabilius, & ſimplicius Catoni e ſerta, Iunco, Palma. Athenæus auctor eſt, ut in Myrtite diximus, potiõis genus ex aromatis confectũ, q̃ ueteres uterent, appellari Trimma. Diximus & de alio Aromatite, q̃d Hippocraticũ recẽtiores uocãt.

EXM. VERG. COMM.

AB Aromatis, quæ odoramẽta ſunt, Aromatite uino nomen grçci fecerũt. Neq; ab re tam multis odoramẽtis condit. Nota in conditura eius oĩa ſunt, & niſi in ponderũ, & menſurarum notis uitiũ in græcis fuerit, q̃d fere ſuſpicamur, certa in reliquis ratio erit.

¶ De Vino e Pipere, Myrrha, & Iride. CAP. LVII.

FIt & Vinum ad deſtillationes, cruditates, tuſſim, inflationes, & ſi humor in ſtomacho coijt, Myrrhæ duæ drachmę, Piperis candidi drachma una, Iridis drachmę ſex, Aniſi drachmę tres. Omnia plenius tuſa & linteolo inuoluta in ſex uini ſextarios conijciuntur. Vinum poſt triduum colatur, et in lagena reconditur. Datur poſt deambulationem meraculum cyathi unius menſura.

¶ De Nectarite uino. CAP. LVIII.

FIt quoq; Nectarites ex Helenio hærba, quã alij Medicã, alij Symphyton, alij Idæon Phlomon, alij Oreſtion, alij Nectarion uocãt. Radice ſicca pondo quinq; drachmarum linteolo colligata, & in congios ſex muſti addita, & poſt tres menſes effuſa. Facit ad ſtomachi & pectoris uitia. Vrinam pellit.

νεκταρίτης

¶ De Vino e Syriaca Nardo celtica, & Malabathro. CAP. LIX. B

E Syriaca Nardo & celtica, Malabathroq; uinum facitatur hac ratione. Singulorum ſelibram in binos muſti congios mittito. Poſt menſes duos colato. Datur cyathus unus cum tribus aquæ. Hoc Vinum efficax eſt contra uitia renum, hepaticos, regium morbum, & urinæ difficultatem. Prodeſt ſtomachicis, atq; ijs quos pallor decolorat. Alij b ſſem, aut ſextantem acori, & celticæ Nardi quadrantem, in muſti amphoram adijciunt.

BARBARI COROLL.

HVic uino pipere & melle addito, fiunt quæ alij Condita, alij Piperata appellant. Acetum quoq; piperatum fieri ſolebat.

¶ De Aſarite uino. CAP. LX.

ASſari quadrantem in ſenos muſti ſextarios itidem demittito. Id uini genus urinam ciet. Hydropicis, & regio morbo laborantibus, hepaticis, iſchiadicisq; conuenit.

ἀσαρίτης

¶ De Vino e ſylueſtri Nardo. CAP. LXI.

RAdicis ſylueſtris Nardi recẽtis & tritę, cribratæq; beſſem, in congium muſti conijcito. Duos menſes quieſcere ſinito. Vtile eſt hepaticis, difficili urinæ, inflationibus, ſtomachicis.

¶ De Daucitate uino. CAP. LXII.

RAdicis Dauci contuſæ drachmas ſex in muſti amphoram im-

δαυκίτης

C ponito, & similiter transfundito. Facit ad dolores thoracis, præcordiorum, & uuluæ. Menses pellit. Ructus ciet, & urinam. Prodest tussi, ruptis, uulsisq;.

De Saluiato uino. CAP. LXIII.

ἐλελισφακίτης

SAluiæ unciam in musti amphoram, quod idem cum ceramio est, mittito. Valet contra renum, uesicæ, & laterum dolores, reiectiones sanguinis, tussim, rupta, uulsa, & suppressos menses.

BARBARI COROLL.

SAluiatum uinum, a Saluia dici nouimus. Saluiatum uero quo ueterinarij utuntur, potionis genus est. Poton Græci uocant ex ordeacea, aut triticea farina & sale: a quo fortasse Saluiatum. Quidam in Columella Saluiatum, aut Salinatum legere malunt. Ab eo salinare uerbum deducitur.

De Panacite uino. CAP. LXIIII.

πανακίτης

PAnacis unciam in musti congium mittito, & transfundito. Prodest ruptis, uulsis, fractis, orthopnœæ. Lienis crassitiem extenuat. Contra tormina, coxendicum dolores efficax est. Tardas concoctiões accelerat. Menses & partus extrahit. Aquæ inter cutem, & serpentium ictibus auxiliatur.

De Acorite uino. CAP. LXV.

ἀκορίτης

VIna ex acoro & dulci radice consimili modo fiunt. Oportet enim singulorũ uncias in senos congios mittere, tribus mensibus macerare, mox in uas transferre. Faciũt ad pectus & latera. Et urinã mouet.

De Selenite uino. CAP. LXVI.

σελινίτης

D

SEminis apij recentis, maturi, & cribrati drachmæ nouem in musti amphoram demittantur. Appetitum excitat. Stomachicis & difficili urinæ auxiliatur. Oris halitum commendat.

De Marathrite, & Anethino uino. CAP. LXVII.

μαραθρίτης καὶ ἀνήθινος

EX Fœniculo, Anetho, & Petroselino, uina eodem modo fiunt, & ad eadem efficacia.

De uino e flore salis. CAP. LXVIII.

FIt & e flore salis uinum multo ad purgandum efficacius, q̃ uinum aqua marina temperatum. Fauces, uesicam, renes, & stomachum infestat. Quare neq; in secunda, neq; aduersa ualetudine prodest. Fit etiam uinum quod Phthorion uocant, quoniam partus necat, & abortus facit. Veratro aut scammonia, aut syluestri cucumere, iuxta radices uitium sato. Siquidem uites sibi illorum uires adsciscunt. Id uinum partus enecat. Datur ieiunis mulieribus quæ ante uomuerunt, cyathorum octo mensura dilutum.

BARBARI COROLL.

VInum e salis flore, Halosanthiten Græci appellant.

De Vino e Thymelæa. CAP. LXIX.

θυμελαίτης

RAmorum Thymelææ cum suis folijs, & fructu triginta dra-

chmas mittito in congios tres musti, & leui igne coquito, donec congij duo supersint, defæcatumq; recondito. Aquosa purgat excrementa, & lienem absumit.

A

BARBARI COROLL.

Vinum Phthorion, aliqui Ectromaticon appellãt, ex Elleboro in Thaso fit, ibi & uinũ condi perhibent, alterũ ad soporem, alterũ ad uigilias. Cato Ellebori radices in pila contundi præcipit, circũ uitem dandas. Vtile id uinum fore ad mouendam aluum, sine periculo. Theophastus in Arcadiæ oppido Heræa, uinum tradit esse, cuius potu fœminæ pariant: uiri mente commoueantur. In Achaia saltu Cerynienſi uinum & uitem nasci, quę fœminis gustata faciant abortum, in Troezene steriles. Idem auctor, uina quædam scribit Ethica uocari: Theodorus uertit, moralia: etiãsi mendose scriptũ est, molaria quandoq;. Laudantur, q; celeriter purgãt se, ac cõsistunt, quoniã tenuia sunt, & mixturæ immunia, ob id Ethica dici potuere, quasi castigata.

Vinũ Phthorion.

De Vino e Chamælæa. CAP. LXX.

χαμαιλαίτης

Chamelæa dum floret, cũ folijs tusa, & cribrata decem drachmarum pondere, in musti congium additur. Post duos menses uinum in uas transfertur. Aquæ inter cutem, hepaticis, & lassitudine confractis efficax est. Item mulieribus quæ a partu ægre purgantur.

De Vino Chamæpityino. CAP. LXXI.

χαμαιπιτύινος

Chamæpityinum simili modo fit, ad eadem conueniens. Vrinam quoq; ciet.

De Vino Mandragorite. CAP. LXXII.

μανδραγορίτης

Librum radicis concidito. Segmenta lino traijcito, quod selibram æquat in musti congios decẽ demittito. Ibiq; esse sinito ad menses treis. Media potio heminæ dimidium, bibitur, passo in duplum addito. Aiunt heminã uini congio mistam, potu saporẽ adferre. Cyathus unus cũ sextario uini potus, enecat. Mediocris usus eius, doloris sensum aufert. Fluctiones incrassat. Olfactu, instillatu, potuq; idẽ præstat.

B

De Vino Elleborite. CAP. LXXIII.

ἐλλεβορίτης

IN congium musti aqua marina diluti, drachmas duodecim nigri ueratri triti in linteo mundo, mittito. Dumq; efferbuerit, in marinæ aquæ congios quatuordecim aut quindecim transfundito. Et ubi pleniuscule fregeris, inijcito. Post aliquot dies colato, & utitor. Dato cyathum unum ex aqua in potu ad aluum soluendam ijs qui euomuerunt a cœna. Alia ratio. Veratri drachmas uiginti, iunci odorati uncias duodecim, spicæ syriacæ uncias tredecim, cribratas & linteo colligatas in septem uini cõi sextarios, diebus quadraginta macerandas indito. Postmodum colato. Dabis in potu sesquiheminam. Aliter. Decoctæ marinæ aquæ ex pelago petitæ sextarios duodecim, ueratri candidi libras sex, quadragesimo die q̃ madefeceris, colato, & utitor. Alia ratio. Veratri drachmas duodenas, & aphronitri quaternas in senis musti sextarijs diebus quinis denis macerato, mox colato, & semestri exacto, utitor. Id uini genus abortus facit, & partus necat. Aut uuas in

C sole siccatas imponito in musti metretam (implet autem metreta congios decem) & gypsum in uinum mittito pondo drachmarũ uiginti, et biduo residere sinito: conijcito ueratri nigri uncias triginta, iunci odorati, calami, singulorum drachmas triginta, baccarum iuniperi sextarios duos & heminam, myrrhæ & croci singulorum drachmam, inuoluens linteolo diebus quadraginta appendito: postea colato, dabis heminas treis aut duas dilutas. Purgat a partu & abortu fœminas. Menses extrahit. Contra strangulatus uuluæ efficax.

BARBARI COROLL.

DE altero Elleborite, dictum est in Phthorio.

De Vino Scammonite. CAP. LXXIIII.

σκαμμωνίτης

SCAMMONITES sic fit. Radicis scammoniæ per messes effossæ, tritæ & linteo colligatæ drachmas quinq;, in uini congium mittito, ad dies triginta. Aluum purgat. Bilem & pituitam extrahit.

BARBARI COROLL.

DE altero Scammonite legitur in Phthorio.

EX M. VERG. COMM.

SAtis per se patent quæ fictitij Vini tam multa gña supiore capite collecta a nobis sunt. Nihil ob eam causam ultra de eis agemus: sed festinantes ad reliqua, quæ uertẽda in scriptore hoc alia supersunt, interpretationis, cõmentationisq; nostræ laborem transferemus.

De oĩbus metallicis, et primũ de Cadmia. CAP. LXXV.

D καδμίας

EX Cadmiæ generibus optima est Cypria, Botryitis nomine, densa, modice grauis, et in leuitatem magis declinans, racemosa facie, colore spodij: quę fracta cinerulenta est, & ęruginosa. Proxima habetur foris cærulea, intus candidior, internatis segminibus, onychitæ lapidi similis. Cuiusmodi sunt quæ e ueteribus metallis effodiuntur. Quædam etiam Placodes, id est, crustosa dicitur, lineis quibusdam perinde quasi zonis cincta: ob quod eam Zonitin appellauere. Alia Ostracitis nominatur, gracilis, & magna ex parte nigra. Sed quæ testaceam faciem habet, terram amplexa est. Improbatur candida. Oculorum medicamentis Botryitis nomine, & Onychitis, utiles. Reliquæ ad emplastra, & farinas quæ cicatricibus inducendis insperguntur. Ad eadem Cypria prodest. Ex Macedonia uero, Thracia, & Hispania delatæ, improbantur. Cadmiæ effectus adstringere, caua explere, sordes expurgare, exiccare, corporis meatus infercire, excrescentia in carne coercere, crustas creare, & ulcera quæ cacoëthe uocantur, ad cicatricem perducere. Gignitur Cadmia ex ære in fornacibus candente, fuligine egesta flatu, & lateribus camerisq; fornacum applicata. Prægrandes autẽ ac ferreæ sunt fornaces, ab officinis appellatæ Acestides, per summa nullo spiraculo relicto, cõcameratę: ut quæ ab ære iactantur sursum corpuscula cohæreant, & inibi detineant: quę cũ spissius insidẽt, in corpus concracescunt, & modo genus unum eius, modo alterũ, mõ omnia perficiũt. Extrahitur & Cadmia cremato lapide cui Pyritæ cognomẽ est, mõti sole supereminente.

In quo etiã quædam quasi uenæ, chalcitis, mysios, soreos, melantheriæ cærulei, chrysocollæ, atramenti sutorij, diphrygisq; inueniunt. Nec desunt qui Cadmiam in lapidũ fodinis inueniri tradant: falsi quadã lapidum cognatione. Reperitur & apud Cumas lapis nullã sui uim ostendens. Ii eo depræhenduntur, ꝙ sunt Cadmia leuiores, nullumq; alienũ mandentibus saporẽ exhibent. Cõmanducatus aũt lapis, dentes offendit. Cadmia, utpote cum cedat, esum nõ respuit. Alio aũt discerni possunt argumento. Cadmia in farinã detrita, & aceto subacta, in sole se cõprimit. Quod in lapide nunq̃ accidit. Item tritus, & igni appositus lapis, prosilit, & fumũ igni similem eiaculatur: Cadmia uero quieta manet, fulginemq; luteo colore, aut æreo splendentem expuit, uario zonarum discursu. Insuper lapis ignẽ expertus, atq; refrigeratus, colorẽ mutabit, ac leuior multo fiet: sed Cadmia nihil euariat, nisi quis eã aliquot diebus cremauerit. Fit & in argenti fornacibus cãdidior, ac minus ponderosa, sed uiribus nequaq̃ comparanda ærariæ. Vritur Cadmia superior carbonibus obruta, donec translucida spectetur, & ferrei stercoris modo bullet: mox extinguitur uino aminnæo. Sed quæ ad psorarum medicamenta præparatur, aceto. Alij hoc modo. Exustam cõterunt in uino, rursumq; fictili crudo torrent, donec pumicosa uideat̃. Iterumq; tritam ex uino, urunt donec in cinerem redigatur, nihil scabriciæ retinens. Hac spodij uice utuntur. Lauatur in mortario trita, effusa subinde aqua, dum sordidũ nihil emergat. Dein coacta in pastillos reponit̃.

A

B

BARBRAI COROLL.

CAdmiam uocant & lapidem quendam erosum, ex quo fit æs, fusuris necessarium, medicinæ inutile: quamq; Galenus lapidosam Cadmiam circa Solos in Cypro insula nascentẽ, fornacariæ prælatam ætate sua meminit, inuentu raram. Possidonius quoq; lapidem Cadmiam ex Cyprio tantum ære fieri commemorat. Fit aũt Cadmia, de qua hic loquimur, etiam in argenti fornacibus, candidior ac minus grauis, sed minime cõparanda ærariæ. Plinius Capnitin, hoc est, Fumariam appellat eam, quæ fit tenuissima, in ipso fornacium ore inuenta: qua flammæ eluctantur exusta, & nimia leuitate similis fauillæ. Secunda Botryitin, hoc est, Racemariam: quia interior fit, & cameris dependeat: cui prima dignatio tribuitur, grauior priore, leuior sequentibus. Duo huius colores, cinerius, & puniceus, qui & melior. Friabilis hęc, oculorumq; medicamentis utilissima. Tertium genus Placitis, aut Placodes: & ipsa ex argumento, quoniã crusta fit uerius q̃ pumex. Ponderosissima hæc, & intus uaria. E lateribus fornacis fluunt ex ea duo genera, Onychitis extra pene cerulea. Intus Onychite, modo maculosa, Ostracitis tota nigra, & cæterarum durissima: unde nomen.

EX M. VERG. COMM.

NOn potuerunt metalla etiã, & si naturæ solidissimæ sunt, pares iniurias temporũ, & librariorum incuriã, duas bonarũ artium, & antiquorũ scriptorum maximas calamitates & pestes, euadere. Habet em̃ hoc etiam caput, quod suspicemur aliter quondã legi potuisse, quod in antiquis exemplaribus uariet, & quod duobus locis necessario desyderetur. Quod suspicamur eo loco est quo legitur. Vocatur & Ostracitis, alia concretione sua ἰσχνή. Quam uocem nescio quomodo gracilem, nos etiã alios imitati diximus. Neq; em̃ Cadmiæ gracilitas congruit. Si enim minore crassitudine describenda erat Cadmia hæc, tenuem, nõ gracilem dici oportebat. Per latitudinem em̃ Cadmia extenditur: potestq; tenuis, aut contra crassior concrescere: & nihilominus ἰσχνὴν hic dicit: quæ uox per longitudinem subtile, & gracile significat. Eapropter dubitauimus eum uertentes locũ, non ἰσχνὴν, quod est gracilem, sed ἰσχυρὰν, id est, ualidam & efficacem legi potuisse: ut non ad habitum & figuram, sed ad potestatem & uires referenda ea uox

C fuerit. In quo non tam persuasit suspicari id, facilis ob literarum & soni uicinitatem ex altera in alteram uocem & significationem lapsus, ꝙ Plinius de hac ipsa Cadmia agẽs lib. 35. cap. 10. fortissimam cęterarum eam esse dicens: quasi ἰχυρὰν, non ἰχνὴν ipse tunc legisset. Cõmunis tamen gręcorum omnium ea lectio est. Et qui latini scriptoris huius codices circumferuntur, his uerbis eam describunt. Est & alia quae Ostracitis dicitur tenuis, & nigra, eadem fere tenuitatis & gracilitatis significatione: eamq; ob causam nihil nos ex cõmuni lectione mutauimus, contenti suspicionem hanc nostram legentibus indicasse. Quod deinde in scriptoris huius exemplaribus uariat, coniunctum his statim sequitur: habentq; uetustiores græci, & quibus nos magis deferimus, hæc uerba. γαιώδει δὲ καὶ ὀστρακώδει κεχρημένη ἐπιφανείᾳ, coniuncto scilicet cum superioribus sensu. Qui sit, ut nos uertimus, uocari Cadmiam aliquam testaceam, gracilem, plærumque nigram, terrestri, testaceaue superficie: quasi rationem & causam hic scriptor redderet, cur testacea Cadmia hæc appellaretur, quoniam terrestri, aut marinis testis simili superficie sit. Qui uero impressi codices passim circumferuntur, alium, & qui forte a uero non discrepet his uerbis indicant sensum. γεώδης δὲ ἢ ὀστρακώδει κεχρημένη ἐπιφανείᾳ. qui scilicet sit, terrestrem esse Cadmiam, quæ testacea superficie sit: ideoque in medicina minus utilem. Nos antiquiores græcos & latinos secuti, terrestri, testaceaue superficie Cadmiam illam esse descripsimus. Nec eo secius audisse hoc legentes inutile penitus nõ fuerit. Quemadmodum contra pro comperto his esse illud oportet, perijsse huic scriptori aliqua quo loco hic ait, adhærente parietibus & cameris eius fauilla. &c. Quæ enim statim sequunrur, Grandes hæ, ferreæq; sunt ab ærarijs acestides appellatæ, in summis fornacium cameris compactæ. &c. integro & apto sensu coniungi nequeunt. Cæteri inrerpretes nihil deesse hoc loco suspicati, ad fornaces rẽ detorserunt: uerteruntq;, grandes, ferreasq; fornaces eas esse, & ab ærarijs acestidas uocari. Nõ animaduertentes, si sic legatur, contra eius artis leges & obseruationes fieri ex metallo in eũ usum fornaces: quæ eodam igne candentes & ipsę fluent, aut liquefacto æri concorporabuntur: D nec ab ærarijs in eo usu tractari aliqua ratione poterunt. Quod præterea sequitur, ut retineant̃, considantq; in eis quæ ab ære sursum feruntur, ad cameras & earum conuexitatem simpliciter referri non posse: neq; fornaces a græcis acestidas uocari: sed ex quo hic ait, ab ærarijs acestidas uocari, oportere aliud quidpiam ea uoce significatum suspicari. Quibus ueluti impedimentis nos admoniti, suspicati uitium primum sumus: mox ex antiqua scriptoris huius interpretatione id manifeste depręhendimus. Seruant̃ eñ adhuc in ea ueræ lectionis exigua uestigia aliqua. Quæ huiuscemodi sunt. Multi uero ponunt ferreas hastas, & longas. &c. Ex quibus ratiocinari facile est, consueuisse qui Cadmiam quærerent, ferreas uirgas ueluti axes transuersas in summa fornacis camera in eum quem hic docet usum suspendere. Eritq; sequax hic sermonis ductus, ut cum dixerit Diosc. Fit Cadmia ex ære in fornacibus accenso, adhærente fornacium parietibus, & cameris eius fauilla: interim solere ærarios, ut aptius hæreat & considat Cadmia, in summa fornacis camera transuersos axes, aut tegulas componere: esseq; has grandes ferreasq;, & ab ærarijs acestidas uocari. Qua uoce græci ab Acesta Siciliæ ciuitate plostelli genus huiuscemodi axibus compactum uocabant. Non longe postremo a fine necessario desyderat̃, quod tamen restitui facillime potest. Locus est ubi de cremanda Cadmia agitur: in quo cum in cunctis græcis legatur, post eius cocturam, tum uino aminęo restinguitur: sequaturq; statim: quæ uero ad scabiem aceto. &c. necessario deesse aliquid constituendum est. Dicendi enim modus hic græcis pariter & latinis parum congruus. Nec habet sequacem sermonis ductum aduersatiua particula illa quę sequitur, quę uero ad scabiem aceto. &c. Nisi pręcesserit aliud a quo quod sequitur separetur. Nec sane decebat hunc scriptorem, aliam restinguendi crematam Cadmiam rationem docere, priuatimq; ad scabies eius usum cõtrahere, nisi diuersam in diuerso usu restinguendi rationem antea docuisset. Habendæ Plinio hoc loco ingentes gratiæ. Ostendit eñ 34. uolumine, cap. 10. quibus additis et insertis in integrum restitui locus hic posset. Verba eius sunt, & ut nos credimus a scriptore hoc accępta. Restinguitur uino ãmineo, quę ad emplastra præparatur: quæ uero ad psoras, aceto. Vocauitq; ille psoras quas nos scabies cutis. s. asperitate omnes. Nihil itaq; certius hoc loco erit: respondebuntq; sibi omnia, si quis post Cadmiæ cocturam legat: restinguitur uino ãmineo, quæ ad emplastra præparatur: quæ autem ad scabies, aceto. Fecit id Barbarus ex Plinio accæptum, ut diximus. Verumtamẽ in græcis pars ea nõ legitur: nec nos addere huic scriptori eam uoluimus, satis fore rati locum signasse. Volumus legentes in eo etiam monere, quod a principio capitis huius non est nobis cum cæteris interpretibus idem: maluisse nos rubiginosum dicere, ꝙ eruginosum, quod in scriptore hoc ἰώδης est. Scimus quidem ἰὸν in metallicis æruginem plærumq; esse, ab ære dictam, quæ metallo illo &

humoris alicuius, præſertimq́ʒ aceti habitu, quemadmodũ non multo poſt hic deſcribet, fiat: cuius in medicina multus eſt uſus, uiridi ſemper colore. Nouimus etiam hunc ſcriptorem in ea ſignificationis æſtimatione hac uoce plærumq́ʒ uti. Veruntamen ſcientes duos in Cadmia ab antiquis græcorum medicis laudari colores, cinereum, & puniceum: nec poſſe æruginem quia uiridis ſit, cinereo, aut puniceo colore deſcribi ex altera græcæ illius uocis ſignificatione, nam & rubiginem ἰὸν græci aliquando dicunt, rubiginoſam diximus, in qua uoce puniceus color ſit. A rubore enim, rubigo dicta eſt, & ſcabricies quæ igne ſemper fit: quorum nullum in ærugine dici poterat, quæ uiret, & humoris alicuius aſpergine, non igne conficitur.

A

¶ De Pompholyge. CAP. LXXVI.

POmpholyx ſpecie ſola, non genere a Spodio diſtat. Siquidem Spodios nigricat, & plærumq́ʒ ponderoſior eſt, palearum, pilorumq́ʒ plena: quaſi deraſum quiddam, ac detractum ab ærariarum officinarum pauimentis, fornacibusq́ʒ uideatur. Pompholyx uero pinguis eſt, & candida, uſq́ʒadeo leuis, ut in auras euolare poſſit. Cuius duo fluxerunt genera. Vnum ad aëris colorem uergens, ſuppingue. Alterum magnopere candidum, ſummamq́ʒ leuitatem nactum. Candida fit Pompholyx, quoties in perficiundo ære, fabri præſtantiorem facere uolentes, detritam Cadmiam cumulatius inſparſerint. Namq́ʒ tenuiſſima fauilla quæ effertur, in Pompholygẽ cóit. Cæterum Pompholyx nõ ex æris modo materia & fabrili induſtria factitatur, ſed ex Cadmia quoq́ʒ, ad gignendã ipſam eximie proflata. Cuius faciundę ratio hæc eſt. In domo binis tectis operta, fornax extruitur: iuxta quam mediocris feneſtra uerſus tabulatum a ſupernis partibus pateat. Domicilij paries fornaci proximus, tenui foramine ad fornacem uſq́ʒ perforetur, ad excipiendam follis naſem. Oſtium mediocre habeat, pro exitu ingreſſuq́ʒ artificis fabricatum. Domuncula altera cõiuncta ſit, in qua & folles & flator ſuo munere fungantur. Deinde carbonibus in camino ſuccenſis, aſſidens artifex, Cadmiam particulatim fractã inſpargit, a locis ſupra fornacis caput extructis. Idem negociũ obit artificis miniſter, ſimulq́ʒ carbones adijcit, uſq́ʒdum indita Cadmiæ copia prorſus abſumatur. Itaq́ʒ egeſta ſuffitu, tenuis pars & leuis materię in ſummã domũ euolat, & parietibus tectiſq́ʒ adhæreſcit: conflatũ inde corpus, inter initia erumpentibus aquarũ bullis ſimile prodit: poſtea maius incrementum capeſcens, elaboratis lanis ſimile redditur. Ponderoſius autem in ſubiecta pedibus loca ſe recipit. Sed hoc fornacibus offunditur, illud domus pauimento cohæret. Quod tenuiore deterius exiſtimandũ eſt, ideo q̃ multum terrę collegerit, & ſpurcicia in aceruatione referciatur. Sunt qui hoc modo tantum fieri Spodium arbitrantur, de qua ante dictum eſt. Optima creditur Cypria, quæ accepto aceto odorem æris pręſtat, colore aliquantum piceo, ſapore luti horrido: & ſi fraudem nõ experta, flagranti carbone inferueſcit, aëreum colorem contrahit. Ante dictis autem notis, diligenter attendendum eſt. Siquidem a nonnullis

πομφόλυξ

B

C adulteratur taurino glutino, ouillo pulmone, aut marino, aut crematis grossis, & quibusdam consimilibus. Quod facile cognitu fuerit. Quippe nihil in ijs probandis inuenietur eorum quæ antedicta sunt. Pompholygem ita lauari oportet. Ligatam linteo mundo, modiceq; raram, aut siccam, aut aqua respersam in labellum demittito, quod imbrem cõtineat, & huc atq; illuc fasciculum deferens, immergito. Ita enim limosa pars eius ac dulcis effluet, et omne crassamentum in linteolo remanebit. Postea residere sinens, aquam cum cinere colis incernito, & nouam infundens, agitato, & effundito, mutata tantisper aqua & colata, dum arenosi nihil sidat. Demum aquam exprimito, & siccatum cinerem recondito. Alij quantum maxime fieri potest siccant, et manibus in aqua conterunt, dum mellis crassamentum imitetur. Deinde linteo faucibus excepturi uasis obtento, aut laxius illigato, colant: & quo facilius transeat, infusa per linteum largiore aqua, cinerem conturbant: mox spumosum quod traiectum est & supernatat uasi, concha excipiunt, & fictili nouo ad usus recondunt. Quod uero resedit, et sensim cribratum, in aliud uas transfundunt, relicto harenoso quod pessum ierat. Rursus lapidosa sidere patiuntur, & in uas aliud excolant. Hoc identidem faci- D unt, donec cinis merus & harenæ expers inueniatur. Alij paulatim integram in aqua respergunt, arbitrati arenas lapillosq; suo pondusculo degrauatos, pessum ire. Pilos autem & paleas leuitate sua in sublime attolli. Cæterum cinerem medium separant, & in pilam coniectũ ut Cadmiam eluunt. Quinetiam lauatur uino Chio marina aqua diluto, modis quos supra diximus. Et ita redditur adstringentior, q̃ aquis elota. Vis Pompholygis adstringere, refrigerare, explere, purgare, obstruere, & aliquantum exiccare. Inter medicamenta numeratur quæ sensim crustas obducunt. Quod si Spodium torrere libet, diligenter tritam & irrigatam aqua, colliges in pastlllos: fictiliq; nouo, subiectis leuibus prunis orbiculos continuo uersabis, dum assiccati fuluescãt. Neq; ignorandum, ex auro, argẽto, plumboq; fieri Spodion. Verum post Cypriam Plumbea maxime commendatur.

BARBARI COROLL.

DE Pompholyge, ac Spodio, cõmuni usu hic agitur: differentia, ut aliqui existimant, q̃ Põpholyx paratur lotura: Spodion, siue Spodos illota est. Quidam id quod candidum sit, leuissimumq; Pompholygen dixere, & esse æris & cadmiæ fauillam, & ut nomen indicat ampullam: qualis est bullantiũ aquarũ. Spondiõ uero nigriorẽ, ponderosiorẽq;, mixtis scintillis aliqñ et carbonibus. Optimã e Cypro: ꝓpterea Hippo. Melancypriõ, quasi atramentũ cypriũ uocatã interp̃tant aliq. Nam Possidonius e Cyprio tm̃ ære fieri Spodiõ existimauit, ut Straboni placet: fieriq; liquescentibus Cadmiã ærario lapide leuissimã. Hęc euolãs e fornacib. & tectis adhęrescẽs, a fuligine distat cãdore: q̃d minus cãdidũ ex ea fuerit, imaturę fornacis argumẽtũ est, hoc qdã Põpholygẽ uocãt. Qđ uero rubicũdius ex ijs inuenit̃, acriorẽ uim habet: exulceratq;, adeo ut cũ lauat̃, si attingat oculos, excęcet. Est & mellei coloris Spodos, in qua plurimũ æris intelligit̃: sed q̊dcũq; genus lauãdo fit utilius. Habet̃ & ĩ argẽti fornacibus Spodos, quã uocãt Lauriotin, forrasse quã Illyriotin Hippo. nescio an corrupte. Lauriõ certe locus erat in Attica, ubi Argẽti fodi-

nę quōdā fuere, ut inqt Pausanias. Vtilissima hęc oculis, quę fiat ī aurarijs. Spodiō & ex plūbo fit, eodē modo quo ex ære Cyprio mōstrauimus. Fit Pompholyx et ex sola quoq; Cadmia, ut Galenus testatur. Aetius inuentu inquit rara est Pōpholyx, & adulterari facilis. Laudatur uero non candida, sed quæ subliuet, quæq; carbonibus inspersa, flammā ignis auream uideri faciat.

A

EX M. VERG. COMM.

PRæfatus a principio statim hic scriptor, specie solam, genere nullā habere diuersitatem in metallicis Bullam & Cinerulā, promiscuum in medicina monuit utriusq; cum opus erit fore usum: simulq; ueniam dari sibi a legentibus petijt, si mutatis inuicem nominibus his confectionem, loturamq;, & usum toto hoc capite utriusq; docuisset. Quod em̄ in eis differt, color, pondus, & puritas tantum est. Substantia eadē, & uires in utraq; pares: tantūq; abest, ut rei discrimen aliquod antiquitas fecerit: ut Bullam sola lotura differre a Cinerula aliqui testati fuerint. Hic tamē certius rem docens, certas utriusq; notas reddidit. Quæ deinceps ab eo traditæ, repetendæ inutiliter a nobis modo non sunt: indicantibus pręsertim earū etiam nominibus, nō rei, sed partium diuersitatem. Pompholyx em̄, quæ a nobis Bullæ nomine reddita est, Bullarum in aqua similitudine cōcrescens, eademq; figura quasi clauso intra se spiritu, ut in offensa aqua fit, tumens, indeq; inuento nomine ui flammæ egesta, & hærens ex materia æris, quod leuissimum purissimumq; erat secū detulit. Contra aūt Spodion, quā Cinerulam uertimus, grauiore pondere, sordidiorq;, non aliter q̄ cinis extincto igne mixtis carbonum reliquijs subsedit. Accessit etiam utriq; color, qui in altera ob eam causam nigricans, in altera candidus, partium itidem, nō substantiæ diuersitatem ostendit. Eoq; pertinet quod in Cinerula hic ait, esse eam ueluti fornacum purgamentū, & quasi quod scopis uerritur. Non aliter q̄ infimi, & pro re rustica stercoris generibus græci συρματίτιν κόπρόν uocant, id scilicet, quod undiq; scopis in unū collectum fuerint: quale in purgandis triclinijs, totaq; domo quotidie in certum aliquem conuertitur locum. σύρμα enim, qua uoce hic usus est, nihil indicat aliud. Quemadmodum & σποδὸς, siue σπόδιον, non simpliciter cinerem, sed sordidum, & in quo extinctorum carbonum reliquiæ supersint aliquæ. Id enim nos obseruauimus inter τίφραν, & σποδὸν græcorum discrimen. Neq; hic aliquando θερμοσποδιὰν dicens aliud, q̄ feruentem cinerem eumq; in quo ardentium adhuc carbonū exiguæ reliquiæ sunt intelligi uult. Cognouerunt discrimen hoc latini etiam, si Columellæ credimus lib. 2. capite. 15. de generibus stercoris agenti: in quorum censu prodesse etiam satis ait cinerem, & fauillam: in altero rem notam significans: in altera cineri mixtos carbones, & eorum quas diximus reliquias.

B

❡ De Antispodo. CAP. LXXVII.

ἀντίσποδον

QVONIAM Spodos sæpenumero desyderatur, necesse est ostendere, quæ simili uirtute polleant, ut in Spodij locū suffici possint, Antispoda uocant, quo q̄ modo sumi debeant. Folia itaq; myrti, cum floribus & baccis immaturis, in fictili crudum coniecta, inditoq; operculo continua foramina habente uruntur fornacibus, donec figlinum percoquatur. Iterum in fictile aliud crudū transferuntur: quod ubi perassatum fuerit, exempta lauātur ad usus. Idem quoq; fit e termite syluestris oliuæ, si habeatur: sin secus, satiuæ cum suis floribus, aut malis cotoneis dissectis, & detractis ossibus, aut gallis, aut laceratis linteolis. Item ex moris immaturis, id est, candidis, in sole prius arefactis, aut terebintho, aut lentisco, œnanthe, aut mollibus rubi folijs, uel e buxi coma, uel pseudocypero cum flore. Alij ficus in sole antea siccatas, eodem modo parant. Alij taurinum gluten. Alij succidas lanas asperas, pice, aut melle irrigatas. Quę omnia in Spodij uicem usurpantur.

BARBARI COROLL.

ANtispodion est & cinis fici, caprificiq;, ac lentisci: e buxi quoq; coma est, pseudo Cyperi, & Terebinthi, & Oenanthes.

C

κεκαυμένος χαλκός

De Aere usto. CAP. LXXVIII.

AEs ustum probatur rubrum, quod contritu colore Cinnabarim imitetur. Nigrum uero plus q̄ deceat exustum est. Fit autē e clauis solutarum nauium, fictili crudo compositis, subsperso sulphure, cum sale pari: omnibus uicissim insparsis, fictile circumlito figulari creta spiramento, fornacibus inditur, donec figlinum percoquatur. Quidam pro sulphure & sale alumen inspargunt. Alij sine sulphure ac sale fictili, aliquot dies urunt. Alij sulphure solo utuntur, fuliginem tamen excutiunt. Alij oblitos scissili alumine clauos, cū sulphure & aceto, fictili crudo cremant. Alij in æne a olla aceto respersos, urunt, & iterum aut tertio idem efficiunt: postea recondunt. Principem locum tenet in Memphide combustum: proximum in Cypro. Adstringit, exiccat, reprimit, extenuat, attrahit. Vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Vitia oculorum emendat. Excrescentia in carne consumit. Nomas cohibet. Vomitus ciet, cum Hydromelite potum, aut cum melle delinctū, illitumue. Lauatur ut Cadmia, mutata quater in die aqua, donec nulla prorsus sordes emergat. Aeris recremētum, stercusue, quam scoriam uocant, eodem modo lauatur, & eandem uim, sed imbecilliorem habet.

BARBARI COROLL.

AEs ustum, Græci Calchon cecaumenon uocāt: Celsus uero cum Cinerem cypriū uocat, aut Cypriū æs, crematū, aut Spodion cypriā intelligit. Aegyptus collyrij modo terit in coticulis. Fuligo æris, siue ut Aetius appellat, ærariorū fabrorum, Ephestia græce dicitur.

D

Scoriam metallorum, Græci, & Scoriam, & Cibdelin uocant: ut Photioni placet.

EX M. VERG. COMM.

PLinium secutus Barbarus, colorem in cremato ære probauit, qui ad Minij speciem accederet: rubentis quidē, eodemq;, aut non dissimili Cinnabari colore fulgentis: non tamen, ut hic paulo post docebit, re & substantia eiusdem: cum alterū ex Hispania, alterū ex Libya quondā afferreret: uulgareq; Minium & copiosum, Cinnabari autem exiguū & rarum esset: & quo tantum in uariandis lineis pictores uterent̄. Ex eo quoniā in consimili genere poterant Cinnabari & Miniū diuerso colore esse, alterūq; profundiore, alterum dilutiore rubore uideri, a uocibus scriptoris huius discedere longius ipsi noluimus. Et quoniā in cremato ære colorem hic probauerat, eundem nos etiā probauimus: nec aliter q̄ hic Cinnabaris colore in attritu crematū fieri descripsimus. In cuius confectione non est quod miretur aliquis, probare hunc clauos solutarum nauiū. Fuit enim æris quondā largior, q̄ ferri copia: eousq;, ut arma etiā quibus ad bellum uterent̄ ex hoc metallo fierent: si græcorū poëtis, præsertimq; Homero credimus. Erat in fabrica quotidianus itidem æris usus: in qua prælatū diu ferro id est, non ob copiam tantū, quæ maior ferri aliquādo fuit, q̄ quia nulla rubigine perit æs, & in quotidiano attritu contumacius durat. Eaq; est caussa, cur hic æreos clauos in nauigijs dixerit. Cur aūt ex solutis nauibus potius, q̄ nouos quæri præcæperit, aliā habet rationē: quoniā scilicet aptius in eo usu æs illud sit, quod attritu domitū, & cōsuetudine laboris ueluti mansuefactū erit. Multa em̄ sunt quæ in nouitatē sua minorem, q̄ in uetustate, ob nimias uires, utilitatē habent. Nec aliūde factum fuisse nos credimus, ut uetusti æris & in clauos iampridem conformati, multoq; labore edomiti, ad hanc rem usus esset. Potuit etiam ex nauigijs magis, q̄ ex ædificijs quæri: quoniā ex mari, saleq; eius aliquid bonitatis ad hunc usum æri accreuisset: quod antiquiores illi experti, posteris sua fide recipiendū tradiderunt. Satis cætera in hoc capite patent.

ἄνθος χαλκοῦ

De Flore Aeris. CAP. LXXIX.

FLos Aeris, quem nonnulli clauorum ueterum Psegma, quasi ramentū, noīarunt, optimus est, friabilis, in attritu fuluescens, milij

effigie, breuis, ponderosus, modice splendens, atque constringens, qui de limatam æris scobem nō recepit, qua sæpe adulteratur. Sed id facile deprehenditur cum dentiū illisu dilatantur ramenta. Fit aūt, cum æs fornacibus fusum, in receptacula delabitur, per cola fistularū ad ea pertinentiū. Circa eas eñi occupati, sordes expurgantes, aquã clarissimam infundunt, refrigerare uolentes. Itaque repētino concretu, ac addensatione, expuit, & scatet antedictus flos. Adstringit, & excrescentia coercet. Offusam oculis caliginem emēdat, sed magnopere mordet. Quaternū obolorū pondere datus, crassum humorē extrahit. Carnosa narium uitia absumit. Eruptiones papularum cum uino cohibet. Contra diuturnas aurium grauitates tritus, in eas per fistulam flatu impellit. Vuam, tonsillasque reprimit, farina eius cum melle admota.

A

BARBARI COROLL.

FLos æris, ho cest, Chalcuanthos, differt a Chalcantho, quod àtramētum est sutoriū. Differt & a Squama, quę ui atque ictibus clauis & panibus æreis excutitur: Flos uero ex iisdem cadit sponte. Fit aūt in ærariis officinis, iam fuso ære atque percocto, additis etiamnū carbonibus, paulatimque accensis. Tum repente uehementiori flatu expuitur æris Pala quædã (ut Plinii uerbis utar) quod Psegma, Floremque uocãt. Est aūt Pala proprie, ut inquit Strabo, purgatioris auri gleba semilibralis: a quo translatum id nomē est & ad alia. Plinius alio loco Palacas in Hispania dici massas auri scribit, in puteis repertas, decussis pondere: quas & Palacranas uocant: sicut minutum quod est, Balancē. Democritii chymistæ aphrodites sperma, hoc est, Veneris semen. Nã & ipsum æs nō alio quam Veneris uocabulo pnunciant. Iidem Ascion chalcō, pro æris flore accipiunt, hoc est, quasi exumbratū æs interpreter. Sunt qui Florē diuersum intelligãt a Psegmate, sed ratio faciendi eadem. In utroque solū quo Psegma excipiatur, stratum esse iubent.

B

De Squama æris. CAP. LXXX.

SQVAMA æris excussa clauis cyprio ære fabricatis, crassa quidem ipsa. Bona est quæ Helitis nominatur. Sed ex malo ære, aut candido, uitiosa intelligitur. Quam utpote tenuem & inualidam damnamus, maxime approbantes crassam, ruffam, præsertim si aceti respersu rubiginem contrahat. Vim habet adstrictoriam, extenuantem, reprimentē, & erodentem. Nomas cōercet. Vlcera ad cicatricē perducit. Pota ex aqua mulsa aquam trahit. Aliqui farina subactam, dant in catapotio. Additur ad oculorum medicamenta. Genarum scabriciam absumit, & fluctiones exiccat. Lauatur hoc modo. Siccæ æris squamæ expurgatæ selibra, cum nitida aqua in mortario manu diligenter conturbatur, quousque pessum ierit. Abiicitur quod emersit, & effusa aqua, hæmina cœlestis hymbris adiicitur, & distenta manu, squama quasi exiccanda sit, uehementer confricatur. Dumque lentorem emittere cœperit, aqua sensim ad sex heminas usque superinfundit, terendo ualide. Squama ad latus mortarii colligitur, ibique apprimitur. Quo facto, expressus humor pixide ex ære rubro facta, excipitur. Hoc est enim uelut flos Squamæ, ualens uiribus, & ad ocularia medicamenta cumprimis efficax. Inutile quod superest. Lauatur, donec nullam prorsus lenticiam excernat, & linteo opertum biduo conquiescere sinitur, effusaque extan-

λεπίς

C te aqua, ubi ſiccatum erit, reconditur pixidicula. Alĳ ut Cadmiam lauant, & reponunt.

BARBARI COROLL.

SQuama, hoc eſt, lepis, etiam e ferro in uſu eſt, ex acie, aut mucronibus maxime ſimili, ſed acriore ui, q̄ rubigo. Cyprios clauos, de quibus hic habet̃ mentio, Palladius cuprinos clauos: & cuprinũ æs, pro cyprio ære appellat. Aeris inquit Celſus, duæ ſpecies ſunt: alia tantũ æris: alia rubri æris. Veteres ipſum æs rude impolitũq; dicebant Raudũ, ſiue Rodũ: unde porta Romę, q aerata eſſet Raudera, et Rauduſcula, ſiue Rauduſculana uocaret̃. Quid ſi pomi genus int̃ citrea, q̄d Rantiũ uulgo dicit̃, ab æris colore quaſi Raudiũ uocaris? hoc eſt, fuluũ. Eſt eñ fuluũ æs, ut inquit Ennius. Qũq; & a Neratio fortaſſis inuentore, Neratiũ dici potuit. Niſi quis non Rantiũ, ſed Araniũ, quaſi Arianũ, id eſt, Perſicũ, a gente uelit appellatũ. Eſt enim Aria, ut inquit Hellanicus, & ſi recte memini, etiã Herodotus, & Plinius, & cæteri, Perſica quædã regio. Quid item ſi malũ Arantium, ab Arantia oppido Achaiæ dictũ conĳcias? q̄d & pomis fertile ſcribunt fuiſſe: a quo effectu, poſteri Phliunta noĩauere, ut inquit Stephanus: proinde Lacedæmonĳ mẽſem, in quo terra fructibus abundat, Phliaſion appellãt. Accedit, q Herculem mala Heſperidũ, Arantiam primũ tuliſſe credunt, auctore Pauſania. Sed uereor, ne quis me alias inuidiæ obnoxiũ, etiam nimio iuuandi rem latinã ſtudio, lapſum prædicet.

EX M. VERG. COMM.

QVæ tria ex uno eodemq; ære in medicinæ uſu deinceps a ſcriptore hoc numerata hactenus fuerunt, æs, ærisq; flos, & Squama, non aliter q̄ de bulla & cinerula non multo ante hic dixit, ſpecie tantũ inter ſe differunt, genere nullã habent differentiã. Ex eadem eñ materia, eoſdem fere uſus & effectus præſtant. Nec aliter de his ueteres tradiderunt, q̄ ut æris partes haberi tria hæc uellent. Longius de his docuit Plinius uolumine. 34. capite. 11. Qui licet aliter a ſcriptore hoc de his tradere uideatur, re tamen eadem omnia docet. Nec aliud eſſe diſcrimen oſtendit, q̄ q Squama excutitur ictibus, flos ſponte cadit: alterũq; illud Squamæ genus, quod Stomoma dicunt, ſubtilius eſſe, ex ſumma ſcilicet lanugine decuſſum. Eſt eñ græcis Stomoma ferri acies: & uerbum illis ϛομοῦν aciem in ferro trahere ſignificat: cum in cote ductũ, reductũq; acuitur, & acuendo exteritur. A quo euentu quæ ſubtiliſſima ex ære detrita eſt, Squama, Stomoma dicta ab ea gente eſt: quaſi in trahenda acie in cote detrita. Squamã æris probauit hic, quæ in Cyprĳs ærarĳs. &c. Damnauit contra, quæ ἐκ τοῦ φαύλου χαλκοῦ ἢ ἐκ τοῦ λευκοῦ decuſſa fuiſſet: non ex malo ære, promiſcuoue, ut alĳ interpretes uerterunt, ſed uulgari & uili. Neq; enim malum, promiſcuumue æs ea uoce indicatur, ſed uulgare, quod omnibus locis inuenitur: ideoq; Cyprio comparatum, nullius, aut exiguæ dignitatis & æſtimationis. Sequitur ab hoc loco ſtatim in probatione Squamæ huius participium ἰουμένη. Quod alter ex interpretibus ad rubiginẽ retulit: cum tamen iudicio noſtro ad Aeruginem, quæ propria æris eſt, contrahenda uox illa fuerit. Communis enim metallis omnibus rubigo eſt, quia rubet ſic dicta. Quæ autem in ære concreſcit, aceti, aut alterius etiam humoris aſpergine, aut halitu, ærugo uiret. Quemadmodum in confectione eius mox dicetur.

D

¶ De Squama ex acie decuſſa. CAP. LXXXI.

λεπίδος ϛόμωμα

SQuamæ ex acie, aut mucronibus decuſſæ, quam uocant Stomoma, eadem uis. Lauatur modo ſimili, & reconditur. Sed ad moliendam alui deiectionem inefficacior eſt.

BARBARI COROLL.

STomoma, genus eſt Squamæ ſubtilius, ex ſumma uidelicet lanugine decuſſum.

¶ De Aerugine raſa. CAP. LXXXII.

ἰὸν ξυϛόν

AERVGO raſa fit ĳs modis. Super doliolum, aut aliud conſimile uas aceti q̄ acerrimi, æneum uas, præſertim concameratum, ſin minus, planum uerſetur: ſitq; exterſum, nullumq; habeat ſpiramentũ. Exempto uaſe quo doliolum obturaueris, decimo quoq; die inſidens Aerugo deraditur. Aut æris lamina in cadis ſuper acetum ita ſuſpen

ditur, ne attingat: & totidem post dies raditur. Aut massulæ æris, aut laminæ, uinaceis iam acescentibus conduntur, & simili modo uersantur. Quinetiã ex delimata æris scobe æruginem facere licet. Nec nõ e laminis, quibus bracteę auri conclusę malleo ducuntur. Si quis eas aceto respargat, & ter aut quater uerset, donec æruginem contrahant. Tradunt æruginẽ in Cyprijs metallis gigni, lapidibus quibusdã nonnihil æris habentibus, quibus ærugo efflorescit. Adduntq́; nõnunq́; per caniculę æstus e quodã specu manare. Sed hoc exiguum, & optimũ esse: illud speluncis effluens, copiosum quidẽ, & boni coloris, sed uitiosum, quod lapides multos collegerit. Pluribus aũt modis adulterant. Aliq pumice, alij marmore, alij atramẽto sutorio. Sed deprehẽdemus pumicem, aut marmor, pollice sinistræ manus madefacto, & æruginis portiunculã in alterũ atterente. Siquidẽ eam diffundi constat. Marmoris aũt pumicisq́; partes cõeunt non dissipatę, demumq́; tractatione crebra & humoris complexu dealbescunt. Quin et dentiũ appressu. Siquidẽ syncęra cedit: leuis, sine asperitate. Atramentũ uero sutoriũ, igne coarguitur. Namq́; si fictile, aut lamina, adulterata ærugine illinatur, & feruenti cinere, aut carbonibus incalescat, mutabit colorem. Atramentũ sutorium rubescit, quod ustum suapte natura talem sortitur colorem.

A

BARBARI COROLL.

AErugo rasilis, quã Græci uocant Ion xyston, minus probatur e squamis. Ocyssime contrahit æruginem coronarium æs. Aeruginem maxime Rhodiam adulterant marmore. Deprehendit papyro, galla prius macerato. Nigrescit enĩ statim ærugine illita. Deprehenditur & uisu, maligne uirẽs. Aerugo æris, a Columella est ubi ænea rubigo dicta sit. A Vitruuio Eruca nominatur, eadem quæ rasilis a specie uermiculi eius, ut conijcio, qualis Rhodo fingebatur. Ob id & genus alterum æruginis, ut mox liquebit, Scolex appellabatur. Nam & morbus quidam arborum, nunc Rubigo, ut Plinius, nunc Aerugo appellatus est, ut Hieronymus, quem Græci Erysiben, Rhodij Erethiben uocant, a colore, ut nos Rubiginem: a quo & Robur dictũ sit, quia plurimas huius coloris, quasi uenas habeat.

B

¶ De Aerugine Scolecia. CAP. LXXXIII.

ἰὸν σκώληκα

AEruginis quam uocant Scoleciam, duo sunt genera. Quædam fossilis est. Altera facticia. In mortario cyprij æris dimidiam heminã aceti albi acrisq́;, pistillo cupreo conterito, donec strigmenti crassitudinem imitetur. Deinde aluminis rotundi, salis fossitij, translucentis, aut marini q̃albissimi, solidiq́; drachmam unam, aut certe cum nitri pari pondere terito in sole, æstuosissimis diebus, sub sidus caniculę, donec colore æurgineum, & coaugmẽto strigmẽtosum fiat. Vbi aũt se in uermiculorũ speciem contraxerit, recondito. Efficax & boni coloris redditur, si duas parteis urinæ ueteris, cum una aceti adieceris, & alia quæ dicta sunt peregeris. Sunt qui æruginem rasilem, quę in apparatu non respondit, gummi misto digerant in formas, & ita uendãt. Quod genus, ut uitiosum improbatur. Fit & quædam ærugo ab aurificibus, mortario & pistillo cyprij æris, cum urina pueri impubis, qua aurũ fer-

C ruminant. Antedicta æruginum genera, uſto æri correſpondent. Sed ma
gis effectu ualent. Sciendum foſſilem Scoleciam præſtantiſſimam eſſe.
Deraſam ſequi. Poſtremo loco facticiam. Mordaciſſima tamen eſt, & ma
gis adſtringens. Aurificum autẽ Aerugo raſæ correſpondet. Aerugines
omnes adſtringunt, extenuant, excalfaciunt. Oculorum cicatrices emen
dant. Lachrymas cient. Nomas ſiſtunt. Vulnera ab inflammatione tuen
tur. Vlcera ex oleo, cæraq; ad cicatricem perducunt. Callos & ſordida ul-
cera purgant, cum melle coctæ. Callum fiſtularum erodunt, cum ammo-
niaco, collyrij modo in eas adactæ. Ad gingiuarum autem excreſcentias,
& extuberationem utiles. Magnopere extenuant genarũ craſſiciem, cum
melle illitæ. Verum poſt illitionem ſpongia ex aqua calida locus fouen-
dus eſt. Reſina terebinthina exceptæ cum ære & nitro lepras abigunt.
Vritur particulatim fracta, in fictili patina, flagrantibus prunis ſuperpoſi
ta. Verſaturq; donec ſe mutet, & colore ſubcinereſcat. Poſtea refrigerata
reponitur. Sunt qui cruda olla eam urant, uti dictum eſt, ſed non prorſus
eundem colorem cremata contrahit.

BARBARI COROL.

SColecia Aerugo fit & per ſe raſa, ex ærario lapide quem Chalcithin uocant. Nominatur
autem Scolecia, ſiue Scolex, uel quia ſe contrahat in uermiculos ſponte, uel quia fingatur in
eos arte. Ariſtoteles, In Cypro inquit inſula, ærarijs fornacibus, ubi Chalcites lapis pluri-
bus diebus uritur, uermiculi medio igne quadrupedes, & pennati naſcuntur, paulo muſcis
grandibus maiores, qui per ignem ambulent, & ſaliant quamdiu ibi ſunt, uiuentes: cum e-
uaſere longius paulo, moriuntur. Pyralides, ſiue Pyroti nominantur, uel ut in quibuſdam
Plinianis codicibus, Pyrauſtæ.

D Aerugo aurificum, hoc eſt, Santerna, quæ a Græcis Ios Chryſochoon, & Chryſocolla di
citur, gluten eſt & ferrumen auri eius, quod argentoſum uocant. Signumq; eſt, ſi addita ea, ni
teſcit. Ediuerſo æroſum contrahit ſe, hebetaturq;, & difficile annectitur. Fit autem id gluti-
num præter ea quæ a Dioſcoride ſcribuntur, etiam auro & ſpuma argenti additis, unaq; con
tritis. Vtrum uero Santerna hæc, an alterum genus intelligatur a Theophraſto, chytos argy-
ros, hoc eſt, argentũ fuſile, quum dicat, & mortario, & piſtillo æris terẽdo confici & aceto, non
dum liquet. In Santerna certe ſola, q̊d quidem ſciã, mortarium & piſtillũ ex ære cyprio deſyde-
rant, ſed cũ urina impuberis, non aceto. Inuenio & Argentũ mentitum, hoc eſt, Pſeudargyron
uocari, q̊d ex lapide quodam uſto fiat Anderis, in Troade: itemq; in Lydia prope Tmolum:
huic æs addendo mixtura prouenit, Orichalcum a quibuſdam appellata, ut Straboni placet.
Cæterũ Chryſocolla dicĩ & panificij quoddam genus, ut in Tritico docuimus. Santernã for
taſſe dictam putẽ, quaſi Xanthernã: quippe cum legamus Aeruginẽ hanc a Græcis quãdoq;
dici Xantheſin, a colore flauo: qualis aureus eſt. Ob id & Latex diuinus ille, tingendo auro
chymiſtis tantopere quæſitus, plærũq; Ios Xyſtos, & Aerugo nominatur.

Aerugo ferri, hoc eſt, rubigo, deraditur humido ferro, clauis ueteribus. Hac Telephum A-
chilles ſanaſſe proditur: q̃q; id quidam ex ærea cuſpide factũ interpretantur.

EX M. VERG. COMM.

MOnſtrauit Victruuius ſuæ Architecturæ libro ſeptimo cum de coloribus ageret, Aeru-
ginis unam tantum confectionem, eam ſcilicet quæ ſecunda huic ſcriptori eſt: ſuntq; eius poſt
conficiendæ Ceruſſæ diſciplinam hæc uerba. Eadem ratione lamellas æreas collocantes effici-
unt Aeruginem, quæ Eruca appellatur. &c. Vocatq; inſecti, & uermis nomine Erucam, quã
cæteri omnes Aeruginem dixerũt. Nec nos ſcimus, q̃ integra in eo ſcriptore ea uox ſit. Aliqui
quoniã inſecti, quod Græci Campem dicũt, ea appellatio eſt, Vermicularem illã Aeruginem
ex ſimilitudine ab antiquis Romanis dictã eo nomine fuiſſe exiſtimãt: nos tamẽ, quoniã quam
Victruuius Erucam appellari ait, a uermiculari diſtat, nec aliquid illi ſimile, aut cõmune ha-
ber, uerum ut diximus, ſecundum huic ſcriptori genus facit, confirmare id non audemus: du-

bitamusq; in Vitruuio male Erucam forsitan legi: ueramq; lectionem, æneam, aut æream esse: quoniam latini scriptores aliqui æruginem nominantes, æneam, aut æream semper addiderũt: ut ex quo metallo æruginem dicerent, certius indicarent. Neq; ab re: quando ut in græcis ἰὸσ cõ munis ad æruginem & rubiginem uox est: sic forte in latinis aliquãdo fuerit, promiscueq; ærugo in cunctis metallis diceretur, & si priuatim in ære ea uox in usu postea esse tantum cœperit. Conijcimus hæc, non decernimus: eamq; ob causam poterunt arbitrio suo de his legentes sentire. Quo loco deinde hic scriptor ait, fieri itidem æruginem ex delimata æris scobe, laminisue illis ἀφ' ὧν περιεχόμενα τὰ χρυσᾶ πέταλα ἐλαύνεται. &c. nosq; uertimus, quibus inclusa aurea coronarum folia extenduntur: adiecimus nos coronas, quæ nullæ tamẽ in Diosc. sunt: propterea, quod de his necessario agebatur: nec poterant aurea folia illa aliter, quàm in coronis intelligi. Quod græci aliquot indicant de coronis agentes: breuissimeq; Plinius dicens. Ocyssime uero contrahit coronarium æs æruginem: illud intelligens, quod in extendendis ex auro bratteolis in foliorum figuram, in usu ea tempestate esset. Quod nunc alia ratione fit. Vitium non multo post signauimus, quo loco scilicet de deprehendendo rasilis æruginis adulterio agitur. Male enĩ sequax illic sermo est: nec satis (alioquin certa res) patet. Docet enim pumice, aut marmore adulteratam æruginem humore & attritu deprehendi: quorum altero defluit, altero albescit ærugo. Quod in sincera nõ fit. Numerãtur deinde inter alias uermicularis æruginis uires a Diosc. δάκρυον ἄγειν. quod est, lachrymas ciere, trahere & ducere: idq; tam manifeste, ut in scriptore hoc intelligi aliter res nequeat. Nescimus tñ nos, quàm integer locus ille sit: non tam quia Plinius de ærugine rasili, cui uermicularis non adeo dissimilis est, lib. 34. cap. 11. ait. Vis eius collyrijs oculorũ aptissima, & delachrymationibus mordendo pficiens: quàm quia in oculorum medicina compescuntur, nõ prritantur delachrymationes. Erit id medicis diligentius animaduertendum.

De Rubigine ferri. CAP. LXXXIIII.

RVbigo ferri restingit. Sistit fœminarum profluuia admota. Potuq; præstat ne concipiant. Illita ex aceto, ignibus sacris, & papularum eruptionibus medetur. Perq; utilis ad scabricias genarum, paronychia digitorum, & reduuias. Condylomatis prodest. Gingiuas firmat. Podagras illita lenit. Alopecias replet. Vinum aquaue, in qua cãdens ferrum sit restinctum, potu cœliacis, dysentericis, lienosis, cholera laborantibus, & dissolutis stomacho auxiliatur.

BARBARI COROLL.

FErrum Græce sideros appellatur: candens hoc, nisi duretur ignibus, corrumpitur. Rubens inhabile est tundendo, neq; antequàm albescere incipiat aceto, & alumine illitũ fit æri simile. A rubigine uindicatur Cerussa, & Gypso, et Pice liquida. Hæc est temperatura a Græcis Antipathia dicta. Ferunt quidam & religione quadam id fieri.

EX M. VERG. COMM.

MAluimus in Ferro ob colorem Rubiginem, quàm æruginem dicere, ob eas quas non multo ante tradidimus causas. Alioquin idem uitiosus in cunctis metallis euentus est, communiq; uoce a græcis omnium metallorum læuori contraria scabricies uocata est. ἰὸν enim in cunctis metallis uocant, quod uetustate, humore, cessationeue asperitatis & mali coloris illis accreuit. Habent etiam ἐρυσίβην qua rubiginem indicent: sed ut nos obseruauimus, in frugibus potius quàm in metallis. Legentes illud etiam in capite hoc monemus, uidisse nos in græcis, nec negligendæ fidei codicibus, in quibus nulla erat extrema eius pars illa, qua iubetur demergi aqua, uinoue cãdens igne ferrum. &c. Nos tamen ut erat seruauimus, ex quotidiano rei usu, & ex eo quod Celsus monuit lib. 4. capite. 9. inter lienosorum remedia: pro quibus ait, & post cibum aqua a ferrario fabro petitur, in qua candens ferrum subinde tinctum sit.

De Stercore ferri. CAP. XXXV.

STERCVS ferri, quam Scoriam uocant, eadem potest quæ rubigo, sed inefficacius. Aconito ex hydromelite potum opitulatur.

C

EX M. VERG. COMM.

METallorum spurciciam ueteres græci Scoriam uocauerunt: Romani, autore Celso. lib. 5. capite. 5. Recrementum eam dixerunt. Neq; in metallis modo, uerum in multis aliis recrementi uoce usi sunt: ut primo uolumine in Crocomagmate dictũ a nobis etiam est. Græci in metallis priuatim Scoriam suam seruarunt.

πεπλυμένος μόλιβδος

¶ De Plumbo eloto. CAP. LXXXVI.

LOtura Plumbi sic fit. In mortarium plumbeum aquam iniiciens, pistillo plumbeo terito, donec nigrescat aqua, & succi modo crassescat, aut cœnosa reddatur. Linteolo deinde colato, aquam infundens: quo facilius quidquid est resolutum incerni possit. Hoc facito usq; dum satis habuisse uidearis. Vbi consederit, priorem aquam effundens, nouamq; adiiciens, ut Cadmiam lauato, donec nulla extet nigricia. Postea in pastillos cogens reponito. Quidã scobem mundi Plũbi lima quæsitam, mortario lapideo, pistilloq; terunt: aut manibus cum aqua paulatim adiecta fricant, donec nigrescat. Mox ubi crassamentum pessum ierit, colligunt in pastillos. Nam tritum uehementer, cerussæ simile redditur. Alii elimatę scobi modicam plumbaginem adiiciunt. Affirmantes ita elotum Plumbum præstantius esse. Potest refrigerare, adstringere, obstruere, mollire, explere caua. Sistere oculorum fluctiones, & ulcerum excrescentia. Sanguinem supprimit. Prodest contra sedis ulcera, condylomata, & hæmorrhoidas ex rosaceo. Item ad ea quæ ægre cicatricem ducunt. Et in totum spodii effectus præbet. Nisi ꝙ non obducit crustas. Integrum Plumbum affrictu, marini scorpionis, draconisq; plagis auxiliatur.

D

EX M. VERG. COMM.

LOturam Plumbi Plinius etiam inter latinos. 34. uolumine, cap. 18. adeo similem huic scriptori docet, ut alieni decreti potius interpres q̃ sui autor uideri possit. Nisi aliqua addidisset, q̃bus non uariari rem, sed certius & aptius tractari aliquis credat. Quale statim est quod in eo legitur, cœlestem exigi aquam: quæ in plumbeum mortarium coniicienda erit, ut plumbeo pistillo circumacta, mutuo mortarii & pistilli attritu, plũbi substantia nigrescat & crassescat. Quę duo tantum ille dixit, non ut cæteri interpretes addiderũt, donec succi modo crassescat, aut cœnosa reddatur: non animaduertentes quod a Dioscoride dicitur, unum tantum esse καὶ γίνεται ἰλυώδης, id est, in limum crassescat: quæ uero sequuntur, ἢ χυλώδης ἢ πηλώδης, glossemata & interpretationes illius fuisse, Diosc. codicibus ab aliquo adiectas, dum uult certius indicare quid ἰλυώδης sit: quæ deinde ab imperitis librariis in Diosc. coaluerint. Idem enim omnes significant: nec Plinius ut diximus, aliud q̃, donec crassescar, inquit. Quale etiam non multo post quo loco hic ait. Quidam purum plumbum lima deterentes in lapideo mortario, lapideo pistillo terunt, addidit ille, Thebaico, lapideo. s. mortario: sed ex ea gente lapide, ex qua ad usum medicinæ mortaria, ut idem Plinius testatur, pręcipue probabantur. Quod & si non multifaciendũ forte alicui uideatur, non tamen inutile penitus nouisse fuerit. Quemadmodum maiorem diligentiam exigit, qui statim in Diosco. sequitur male sequax, nec certo sensu locus: in quo spacium, & in spacio uitii nota relictũ a nobis est. Cæteri quod uerisimile erat, & rei necessitatem secuti, locum iudicio suo magis q̃ ex uocibus quæ illic modo legantur expleuerunt. Quod poterunt græca intelligentes uidere. Nobis non uisum est alienis nostra miscere.

κεκαυμένος μόλιβδος

¶ De Plumbo usto. CAP. LXXXVII.

VRitur Plumbum sic. Super q̃ tenuissimas Plumbi laminas, fictili nouo inditas, sulphur inspargito, additisq; rursus laminis,

interiecto semper sulphure, usqꝫdum uas expleueris, succendito. Flagrã te autem Plumbo, ferrea rude uersato, donec perfecte redigatur in cinerem, nihilqꝫ non ustum hæserit. Tum demum obstructis naribus, eximito. Alioquin halitus Plumbi noxius sentitur. Aut elimatam scobem in olla cum sulphure urito. Alij laminas in fictili crudo, ut dictum est, imponunt fornaci, aut foco, et circumlinentes operculum, dato exili spiramento urunt. Alij pro sulphure cerussam, aut hordeum inspargunt. Alij integras laminas imponentes, acri igne utuntur, & rudicula ferrea continue mouent, dum in cinerem soluantur. Sed difficilis huiusmodi ustio: & si uehementius uratur, contrahit spumæ argenti colorem. Magis placet nobis prima. Plumbum ustum lauatur ut cadmia, & reconditur. Eosdem effectus habet, quos plumbum elotum, sed multo acriores. A

BARBARI COROLL.

Plumbi halitus combusti, canes ocyssime interficit, sicut omnium metallorum muscas, & culices: quobrem non sunt ea tedia in metallis. Plumbum crematum, cui cerussa sit admixta pari portione, aut hordeum, Spodio cyprio a medicis præfertur. Retostum Plumbum est, quando uocetur a chymistis Helcysma. Laminis Plumbi ad lumborum renumqꝫ partes adaligatis, somnia Veneris inhiberi prædicant: quod & Caluus orator, & Franciscus Barbarus auus meus fecere. Athletas Galenus eo remedio uti solitos affirmat. Plumbum græci Molibdon uocant. Multum aeris in Plumbo esse argumentum est, quod in statuis aspicitur. Plumbũ em̃ q̃d pedes earum lapidibus ferruminat, & annectit, ita plærumqꝫ intumescit, ut ex ijs lapidibus crystalli modo pendeant uerrucæ. Multa Plumbi genera connumerant chymistæ græci. Marinum sordet, & asperum est. Sabyesium, & Dalmatense nitet, ac molle dicitur. In Sardiano teneritas, & ærositas aspicitur.

Pli. li. 34. ca. 18

B

EX M. VERG. COMM.

Erit operęprecium certiorem adhuc Plumbi cocturam nouisse cupientibus, Plinium. 34. uolumine, cap. 18. audire. Multa enim quæ desyderari posse nunc uidentur, certius ab eo traduntur. Qualia sunt, cum sulphuri quod Plumbi lamellis inspergendum est, minutum adijcit: iubetqꝫ, trito sulphure ad eam rem uti: & cum, non naribus tantum occlusis Plumbi cinerem tolli, sed spiritus foraminibus: ut os etiam complecteretur, per quod respiratione poterat eadem contrahi noxa. Et cum in fornacem coniectum fictile, in quo Plumbi delimata scobs erit, tamdiu coqui uult, donec percoquatur figlinum. Et cum ferro misceri pręcipit, præter ferrum, ferulaceis rudibus idem fieri etiam indicans. Nec minus cum cerussam, aut hordea pro sulphure inspergenda pari pondere cum plumbo sumi monet. Multaqꝫ alia eodem modo docet, quibus poterit coctura Plumbi certius tractari.

¶ De Recremẽto Plumbi. CAP. LXXXVIII.

σκωρία μολίβδου

Recrementum Plumbi, quod Scoriam uocant, optimum est dẽsum, fractu contumax, cerussam plane representans, nihil plumbosi habens, quod ad mali colorem accedit, & uitri splendorem imitatur. Eadem quæ plumbum exustum potest, sed magis adstringit. Lauatur in mortarijs infusa aqua, & refusa summa a quæ parte, quæ luteum colorem duxit. Idqꝫ sæpius, dum recrementum absumatur. Dein quod subsidit crassamentum, aqua effusa, digeritur in pastillos.

EX M. VERG. COMM.

Monstrante id Celso Romani sermonis candido autore, græcorum Scoriam Recrementũ diximus. Locus in eo est quinto suæ medicinæ libro capite. 18. cum ait. Plumbi recrementum Scoriam molibdu græci uocant. Quid autem in metallis scoria & recrementum sit, satis non multo ante in Ferro dictum a nobis fuit. Plinius eodem quo in coctura plumbi diximus loco

C de Scoria, sed angustius q̃ hic ægit.

❡ De Molibdoide lapide. CAP. LXXXIX.

Μολιβδοειδὴς λίθος

Molibdoides lapis a plumbi similitudine dictus. Correspondentem recremento uim habet, & eodem modo lauatur.

BARBARI COROLL.

Lapis plumbarius, hoc est, Moliboides, differt a Molibdęna, hoc est, Plumbagine, ut statim constabit.

❡ De Stibio. CAP. XC.

Στίμμι

Stimmi optimum quod splendidissimum est, modoq; nitedularum emicat, confractu crustosum, nihil terræ aut sordidi habens, friabile, quod Stibi appellarunt, alij Platyophthalmon, alij Larbason, alij Gynæcion, alij Chalcedonion. Vis eius adstringere, obstruere, refrigerare, excrescentia in carne cohibere, ulcera ad cicatricem perducere, sordes et ulcera oculorum expurgare. Sistit & sanguinem e cerebri membrana profluentem. Et ut in uniuersum dicatur, uis usto plumbo similis est. Priuatim ambusta igni, in crustas erumpere non patitur, cum adipe recenti illitum. Crustosas exulcerationes ad cicatricem perducit, cum cæra & exigua cerussa. Torretur adipe circumlitum & carbonibus obrutum, donec carbunculetur adeps. Exemptumq; restinguit mulieris lacte, quæ marem peperit, aut uetere uino. Vritur etiam carbonibus succensis efflatum, quoad flagret. Si enim paulo magis concremetur, plumbum fit. Lauatur ut cadmia, & æs. Sunt qui ut plumbi recrementum eluant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 33. ca. 6.

Stimmi, nos Stibium, & Stibi dicimus, in argenti metallis inuenitur, spumæ lapis candidæ nitentisq;, non tamen translucentis. Aliqui Alabastrum uocant, Alabandum, & Alabandicum Aetius. Duo eius genera. Mas horridior, scabriorq;, & minus ponderosus, minusq; radians: & arenosior fœmina, quam magis probant: nitet friabilis scissurisq;, non globis dehiscens:

D Platyophthalmon uocatur, quia dilatet oculos. Gynecion, quia mulieribus obseruiat, cilia tingentibus, semiorbesq; pingentibus. Vnde scitum illud, geometriam exercere fœminas in cilio, presertim in Hispania, Hippocrates certe Stibium significat, ut Galeno placet: aut crustas in eo inuentas, q̃ties Tetragonum in medicina nominat. Democritus Stibium nisi locis distinguit, Italicum, & Chalcidonium prodendo. Quidam non adipe utuntur coquentes, sed fimo bubulo. Habetur & Stimmi cognomento Regis Alexandri: sed cõpositio medicamẽti ea est ad oculos, Rhyadas, hoc est, qui delachrymationem arcere non possunt, qn̄ per maxillas defluat.

EX M. VERG. COMM.

Stibium hoc est, quod in medicinæ usum a ueteribus inuentum, corruptis moribus paulatim ad formæ lenocinium concessit: cum natiuo decore non contentæ mulieres, ad fucum & amoris illecebras abuti eo inceperunt. Auditur pro muliebri fuco ea uox aliquando in sacris hebræorũ literis, cum præcipitur, ne stibio depinxerit aliquis oculos suos. Quam uocem ignorantes aliqui, a stœbe, quę huic scriptori herba est, Stibium dici & fieri crediderunt: cum tamen in Plinio, & Celso nihil aque notum sit: tradideritq; Plinius. 33. uolumine, cap. 6. principalem illi usum circa oculos esse: ideoq; Platyophthalmon uocari, quoniam eos dilatet, eorumq; fluctiones & lippitudines inhibeat. Et quoniam in cura decoris & formæ eo mulieres utebantur, γυναικεῖον, id est, muliebre etiam dici: & si adiectiuo illi potuisse quondam coniungi substantiuum aliquod nomen, suspicari aliquis possit: Verbi causa, fucũ, pigmentumue, aut simile aliud qd-piam. Possunt desyderari alia etiam, quæ multa Plinius quo diximus loco longius tradit, uolentibus in eo scriptore cognoscenda.

A

¶ De Molibdena, siue Plumbagine. CAP. XCI.

μολύβδαινα

MOlibdæna optima est flaua, argenteæ spumæ æmula, modice splendens, cum teritur ruffa. Cocta cum oleo iocineris colorē trahit. Vitiosa est quæ aërem, aut colorem plumbeum refert. Gignitur ex auro & argento. Est etiam quædam fossilis, iuxta Sebastiam & Corycum inuenta. Quo in genere probatur quæ lapidosa non sit, aut recrementosa, sed nitens & flaua. Vim habet spumæ argenti, aut recremēto plumbi similem. Vritur, lauaturq; eodem modo. Miscetur conuenientissime medicamentis, quæ Liparas uocant, atq; emplastris minime mordentibus. Carnem recreat, & ulcera ad cicatricem perducit. Glutinantibus tamen medicamentis, aut abstergentibus non conuenit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 34. ca. 18.

MOlibdena, hoc est, Plumbago, quam & Galenam uocamus, communis est plumbi, & argenti uena. Commendantur friabiles, & modice ponderosæ. Quæ sint fossiles, metallicas appellant. Laudatissimæ quæ in Zephyrio fiant. Sunt qui Molibdænam inter spumas argenti collocent. Fossilis Molibdena est, & ad uicum Ergasteriam uocatum, inter Cyzicum, & Pergamū octo & quinquaginta millibus a Pergamo distantem. Nominatur & Molibdæna, id est, Plumbago herba Plinio, contra serpentes, etiam in aruo, folio lapathi, crassa radice, hispida: quæ cō manducata, si oculis subinde religetur, Plumbum, quod est, genus uitij, ex oculis tollit.

EX M. VERG. COMM.

GAlenam bis terue trigesimo tertio & quarto suæ historiæ uoluminibus græcorum, metallicam Molybdenam Plinius uocauit: nō tam ut a Molybdena Plumbagineq; sui generis herba, quam. 25. eiusdem historiæ uolumine, cap. 11. priuatim Plumbaginem dixerat, alia appellatione secerneret: q̄ quia scribente eo suam historiam, hæc erat priuatim metallicæ Plumbaginis appellatio, ab Hispaniæ Galecia, ut credimus, facta, in qua celeberrimæ quondam metallorum fere omnium fodinæ fuerunt. Quæ quoniam nostra ætate nulla est, nec habet ea uox aliquā nūc significationis æstimationem, impune, & sine inuidia relicta a nobis fuit: præsertim in re quæ ex substantia sua certius indicanda erat. Plumbago ob eam causam Molybdena hæc dicta: & ne cū herba misceretur, ex metallo nota illi adiecta est. Herbam quo diximus loco Plinius manifeste Plumbaginem uocauit: causamq; addidit: quoniam si commanducata oculis subinde religet, Plumbum quod est in ea parte uitij genus, tollat. Metallum toto hoc capite Diosc. nihil simile communeue cum herba habens, quæ in Plumbi nomen & honorem ex usu tātum recepta est: id autem ex plumbi substantia iustius Plumbaginis nomen inuenit. Gigni hanc ex auro & argento hic scriptor ait: quale autem id sit Plinius ostendet, adherescere dicens argenti & auri fornacibus. Ostendet itidem plumbi uenam esse Plumbaginem: multaq; alia, quę nos breuitati cōsulentes, relinquimus in eo scriptore nouisse ea uolentibus exposita. Fit quod nouerunt metallici, Plumbago alterius metalli, argentiq; præsertim coctura: quodq; excretum ex his plumbosum fuerit, Plumbago ueteribus fuit. Verumtamen fossilis eadem quondam inueniebatur ad Coryci, ut nos uertimus, Sebastiam, in Asia tunc notissimam regionem: cui Corycum hic adiecit, ut a reliquis quæ diuersis regionibus Sebastię urbes & oppida tunc audiebantur, separaret. Fuit enim frequens id quondam nomen: numerabaturq; in Armenia Sebaste ciuitas, numerabatur in Iudæa, numerabantur & alijs locis aliæ: omnes in Romanorum Cæsarum gratiam sic dictæ. Quas enim Augustas Germania, & Hispania nominauerunt, eas græci Sebastas, & Sebastias dixerunt. Est enim Sebaston gręcis idem quod Romanis Augustum. Intelligitq; hic scriptor κατὰ σεβάστιαν κὴ κώρυκον ἐυρισκομένη dicens, Coryci Chersonesum hoc nomine quōdam in Asia sic appellatam.

B

¶ De Recremento argenti. CAP. XCII.

τοῦ ἀργύρου σκωρία

REcrementum argenti, quod Scoriam uocāt, aut Helcysma, aut Encauma, molibdænæ uim habet. Quare emplastris quæ phęas appellant, additur, ac medicamentis quæ cicatricem obducunt, utpo

C te cum adstringat, extrahatque.

EX M. VERG. COMM.

Coniunctum natalibus plumbagini argẽti recrementũ est: ideoq; paulominus quàm cõtinuata historia a Diosc. docet. Fit enim ex argento utrunq;. In scoriæ metallicorumq; recrementorum omniũ genere, solum argenti recrementũ priuatim Helcysma græcis dictum est. Testatur id Plinius, 33. uolumine, cap. 6. his uerbis. Scoriam in argento græci uocant Helcysma. Testantur idem græci latiniq; omnes: nec aliunde quàm ab extrahendi ui quam habet, factum illi nomen est.

De Spuma argenti. CAP. XCIII.

λιθάργυρος

SPuma argenti quædam gignitur ex harena, quam Molibditin uocant, in fornacibus conflata, donec perfecte incandescat. Altera ex argento. Tertia ex Plumbo. Probatissima est Attica. Secunda Hispaniensis. Has sequitur quæ fit Dicæarchiæ, id est, Puteolis, Baijs, in Campania, & Sicilia. Plurima enim hisce locis e flagrantibus laminis plumbeis gignitur. Quæ flauo colore splendet, Chrysitis appellatur, melior cæteris. Quæ in Sicilia, Argyritis. Quæ ex argento, Calabritis, Vis autem adstringere, mollire, explere caua, excrescentia in carne reprimere, ad cicatricem ducere, refrigerare, & occludere. Vritur Argenti Spuma, confractis partibus ad magnitudinem iuglandium, ita accensa follibus. Abstergitur insidens spurcicia, & reconditur. Aliqui quater aceto, aut uino restinguentes, iterum urunt & eadem prosequuti, reponũt. Lauatur ut cadmia: ut Argyritidi nominatæ, aut si desyderetur, alteri cãdor detur, ea in parteis magnitudine fabarum confracta, chœnicis atticæ mensura, fictili nouo superfusa aqua, adiectis candidi tritici quatuor sextarijs, priuatimque pugillo hordei, linteolo raro auribus uasis alligato, coquitur, donec hordeum fractum dehiscat. Deinde omnia in nouum craterem oris ampli transfunduntur. Triticum abijcitur. Spuma argenti uehemẽter manibus affricando, aqua lauatur, assiccataque in thebaico mortario teritur, affusa feruente aqua, donec dissoluatur. Excolata aqua, iterum tota die teritur, & uesperi infusa calida aqua sinitur. Mane colis excernitur. Alia infunditur, atque ter die excolatur. Id septem diebus fieri solet. Postea additis ad singulas minas Spumæ argenti, quinis salis fossilis drachmis, infusaque calida aqua, ter in die teritur, & addita aqua excolatur. Cumque inalbuerit, calida infunditur, dum nullam prorsus salsedinem resipiat. Demum ardentissimo sole siccata, eiecto prius humore, reconditur. Sin minus, mina Spumæ Argyritidis diligenter teritur, addito sale fossili trito, triplicato pondere, in fictile nouum conijcitur. Aqua infunditur, ita ut supereminea. Mouetur quotidie mane & uesperi, aquaque superinfunditur, priore nequaquã effusa. Hoc fit triginta diebus. Namque nisi moueatur, crassescit usque in duriciẽ testæ. Post hæc effusa leniter muria, in thebaico mortario Spuma argenti teritur: cõiectaque in fictile aquam continens, manibus diligenter agitatur, mutata subinde aqua, donec nullum salsedinis indiciũ præbeat. Deinde quod

D

ex argenti Spuma candidum apparet, in uas aliud transfertur, & redactum in pastillos, plumbea pixide conditur. Alij Spumam argenti in fabarum magnitudines confractam, in uentre suillo crudo ex aqua coquunt, dum uiscus eliquescat, exemptamq; cum sale pari terunt, & ut supra dictum est, lauant. Sunt qui salis libram unam, & Spumæ argenti tantundem in sole terant, aqua continue mutata, dum candor ei detur. Alia ratio. Sumito quantamuis Argenti Spumam, ubi lana candida inuolueris, fictili nouo indita aqua, cum pugillo fabarum recentium, repurgatarumq; decoquito. Cumq; fabæ disruptæ fuerint, lanaq; dealbuerit, exemptam Argenti Spumam, & altera lana inuolutam, iterum coquito, cyathum aquæ & parem fabarum modum adijciens. Eadem tertio quæ supra, facito. In summa, tantisper dum lana iam non inficiatur. Insuper transfundens in mortaeium, ad singulas salis fossicij libras adijcito octogenas Spumæ Argenti drachmas atticas, & terito, intermittensq; nitri q; albissimi cum aqua diuisi, drachmas quadragintaseptem indito. Iterum terito, donec satis candoris contraxisse uideatur. Ita autem fundens eam ex alto in fictile oris ampli, adiecta largiore aqua, ubi considere desierit, colato. Vicissim eadem prosequere, dum pura aqua dulcisq; effluat, & nullam salsedinem præ se ferat. Postremo in fictile nouum translatam, colato sensim omni humore, soli quadraginta diebus, sub caniculæ sydus exponito, & siccata utitor. Elotam autem constat ad oculorum collyria prodesse, & ad cicatricum fœditates tollendas, ad rugosas facies, & cicatricosas, laceratasq; & macularum plenas.

A

B

BARBARI COROLL.

Spuma argẽti, hoc est, Lithargyros, distat a Scoria, quo a fęce spuma. Lithargyros, purgantis se materiæ uitiũ est, Scoria purgatæ. Tria Spumæ huius gñ̃a nostri habent. Chrysitin: quæ fit ex ipsa uena, & est optima. Secundam Argyritin ex argento. Tertiam Molibditin, plumbi ipsius tusura, quæ fit puteolis: & plærũq; omnes hi colores, in eisdem tubulis inueniũtur. Quidam duo genera eius nouere, quæ uocant Stelerythida, & Peumenen, tertium Molibdænam: de qua diximus. Omnis autẽ Spuma, fit ex cocta sua materia, ex superiore catino defluens in inferiorem: eo sublata uerruculis ferreis in ipsa flamma conuoluitur uerruculo, ut sit modici ponderis. Est autẽ, ut ex ipso nomine intelligi potest, feruescentis, & futuræ materiæ Spuma. ffert Argyrolithos a Lithargyro, ut in lapide Selenite diximus.

Pli. li. 33. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

Operosa græcis, ut uidetur Lithargyri sui confectio fuit: licetq; præter argentũ ex plumbo etiã fieret, a meliore tamẽ metallo nomen seruauit. Compositaq; ex argento & lapide appellatione, ex qua præcipue fieret, substantiã græci indicauerunt, Lapidem, uenam eius metalli intelligentes: quæ conflata igne, ut in coctura omni fit, eam ueluti Spumã redderet. Latini cocturæ eius euentũ, & quod ex ea fieret contemplati, eiusdem metalli seruato nomine, Spumam argenti uocauerunt. Fuitq; non Plinio tantũ, sed cunctis alijs Romani sermonis primis auctoribus, in indicanda re hac propria & quotidiana ea uox. Nec dubitandum alicui est, non esse latinis argenti Spumam, quæ græcis Lithargyros est. Vnusq; satis in ostendenda re Plinius erit, qui. 33. suæ historiæ uolumine, capite. 6. omnem Spumæ huius confectionem, discrimina, appellationes, cocturam, loturamq;, & usum similiter huic docuit, Argenti Spumam semper appellans. Eritq; sciptorem eum legẽtibus, in tota hac re non paruũ operæprecium. Multa enim angustius ab hoc scriptore dicta certius audient: & ex his quæ aliter ab eo traduntur, suspicari in Dioscoride male forsitan legi aliqua poterunt.

C

ψιμμίθιον

ℭ De Cerussa. CAP. XCIIII.

CErussa fit hoc modo. Infuso in urseum oris lati, aut fictile labellũ q̃acerrimo aceto, laminam plumbeam supra fictilis spiraculũ, subiecta prius arundinea tegete, firmato: superiectisq; uelaminibus, ne halitum expiret acetum, ubi resoluta fuerit, defluensq; deciderit, humorem purum ad summa delatum colato. Crassamentumq; transfundito. Debet quoq; siccari in sole, mox trusatili mola teri, alioquin tritum cribrari. Postea quod superest duri, in tenues partes redigendum, cribrandumq;. Vicissim eadem tertio, quartoq; facienda. Melior quæ primo cribrata est, & medicamentis oculorum assumenda. Secundum locum tenet sequens, & reliquæ suo ordine. Nec desunt qui ligneam rudem in medio uase appendant, & supra cratem plumbum imponant, ita ut acetum non contingat, inditoq; operculo circumlinentes dimittunt. Post dies aliquot, laxato obturamento uisunt. Cumq; resoluta materia fuerit, reliqua ut supra diximus exequuntur. Si autem quis in pastillos uelit digerere, aceto acri subacta diuiditur in pastillos, qui in sole siccantur. Aestate tamen supradictum opus obeundum est. Ita enim candida atq; efficax redditur. Quinetiam hyeme paratur, urseis supra furnos, balnea, aut fornaces impositis. Ascendẽs enim calor, idem quod sol præstat. Laudatissimam fieri putant Rhodi, & Corinthi, aut Lacedemone. Proximã Puteolis. Torret̃ hoc modo. Flagrantibus igni carbonibus, fictili nouo, maxime attico, tritam Cerussam imponito, & assidue uersato. Cumq; cinereum colorẽ traxit, eximẽs refrigerato, & utitor. Est & aliud urendi genus. Trita patinis supra prunas imponitur, & ferulacea rude mouetur, donec similis sandarachæ fiat. Extractaq; ad usus ministratur. Quæ uero ita parata est, Sandyx a quibusdam dicitur. Lauatur Cerussa cadmiæ modo. Vis ei adstringere, occludere, emollire & explere. Insuper excrescentia reprimere, & ad cicatricem perducere. Miscetur cæratis & emplastris quæ liparæ uocantur, pastillisq;. Est autem lœtalis eius potus.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 34. ca. 18.

CErussa, hoc est, Psymithion, colos est e candidis. Fuit & terra per se in Theodoti fundo Smyrnæ, ad nauium picturas ueteribus: de qua tamen in terra Melina differendum nobis est. Nunc omnis Cerussa ex plumbo & aceto fit. Sandyx uero ex Cerussa, si torreatur æqua portione rubrica admixta. Qq̃ Virgilius herbam uidetur intellexisse uersu illo,

Sponte sua Sandyx, pascentes uestiet agnos.

Si Plinio, et Seruio grãmatico credamus, qui herbã dicit esse Sandycem. ex qua Sandycinus color fiat. Quidam pro colore ipso accęptã a poëta Sandycem existimant. Preciũ Sandycis in libras asses bini, & semis, hoc est, dimidiũ eius quod Sandaracæ. Paulus Sandycẽ, et Siricon, & Sericon uocari scribit. Syricon Aetius, & Plinius: hinc hodieq; Mauritani Sarcon eam nominant. Syricũ inquit Plinius, facticius est colos, ex Sinopide ac Sandyce mixtis, quo Miniũ sublinit̃, adulteraturq;. Nam Scyricũ, aliud genus est, ut in Ceruleo noĩauimus.

EX M. VERG. COMM.

DAnt gentibus Cerussam plumbariæ officinæ. Conficiuntq; eam huic scriptori eodẽ modo Plinius & Victruuius: alter historiæ naturalis. 34. uolumine, capite. 18. alter suæ architecturæ. 7. cõmentario. Laudantq; ambo, & cunctis alijs præferunt Rhodiam: non tamen bonita-

A

tis eius censum per gentes ultra faciūt. Hic diligentior, & human æ saluti certius, & ex professo consulens, post Rhodiam Corinthiam & Lacedæmoniam, & ab his quā Campaniæ Dicæarchia conficiebat, numerauit. Nec aliquid legentibus in Cerussæ confectione desyderandū reliquit, q̃ dierum numerū, quo operculatum & circumlitū uas illud dimittendum sit. In prima si quidem confectione, donec solutū fuerit plumbum. In secunda, δι ἡμερῶν ἀφαιροῦσιν, &c. Quā partem deficiente dierū numero, post aliquot dies, nos uertimus. Potuit quidem numerus ille huic scriptori librariorum incuria perijsse. Verumtamen Victruuius etiā nullo temporis certo decreto spacio (post certū enim tempus tantū ait) quæ a Dioscoride incerta relinquuntur confirmasse uidetur: esseq; tempus id, cum solutū fuerit plumbū. Plinius rem certius tractans, his uerbis rem docet. Fit & alio modo, addito in urceos aceti plumbo obturatos per decem dies. Credimusq; nos, & paulominus q̃ pro comperto testamur, diebus scriptoris huius adijciendum esse denarium Plinij numerum. Inconcinnus enim, & scriptore hoc indignus sermonis ductus ille est. Neq; enim δι ἡμερων aliud, q̃ post dies, significat. Quæq; a nobis, & ab alijs indefiniti numeri uox, aliquot, addita est, ad concinniorē sensum, & maiorem rei certitudinem addita est. Quemadmodum a principio capitis etiam, cum diximus (uentricosi id uasis genus est) græcorum Gastram certius indicantes, & uasis in medio tumentis formam ostendentes, qua olearij urcei nostra ætate passim uidentur. Quod Plinius intelligēs, urceos in hoc ipso usu sæpe appellauit. Quā deinde hic μολιβδινὴν πλίνθον imponendam uasis ori dixit, Barbarus cōmunem eius uocis æstimationem secutus, laterem plumbeum imponi iussit. Alter aptius, laminam plumbeam. Nos tegulam, cetiore adhuc, ut credimus similitudine, & græcæ uocis seruata significatione. Siquidem πλίνθου appellatione laterem quidem plærunq;, aliquando tamen omnē in ædificio necessariam figlinam, lateres scilicet, imbrices, tegulas, & si qua in hoc genere alia sunt antiquiores Græci uocauerunt: & ex tegularum similitudine hic plumbeam Plinthum dixit uasi huic superponendam esse, cuius patentius os lateris unius latitudine totū tegi non poterit. Quinetiam in columnis architecti Plinthum nominauerunt, quod in earum basi spiris subiacet. Vtq; in superiore capitulo Abacus, sic in inferiore basi Plinthus est, exæquata latitudine ueluti tabula. Sunt & alia his similia in reliquo capite, quæ nobis & alijs eadem non sunt, legentium diligentiæ & censuræ relicta.

B

¶ De Chrysocolla. CAP. XCV.

χρυσοκόλλα

CHRYSOCOLLA laudatissima Armeniaca, colorem Porri q̃ simillime reddens. Secundum locum sibi uendicat Macedonica: & proximum Cypria. Quo in genere præfertur pura. Damnatur quæ terram, aut calculos collegerit. Ratio lauandi hæc est. Tusam infusa aqua, mortario ex passa manu ad pilam uehemēter fricato, & statim q̃ consederit colato. Alteram infundens aquam, rursum terito. Hæc uicissim prosequere, donec pura, syncæraq; spectetur. Dein siccato in sole, & ad usus recondito. Quod si urere uolueris, ex ea terens quod satis esse uidebitur, patinis supra carbones adponito, & alia facito quæ supra diximus. Dos Chrysocollæ ad purgandas cicatrices. Excrescentem carnem coërcet. Adstringit, purgat, excalfacit, & modice corpus mordendo exest. Inter medicamenta intelligitur, quæ uomitiones concitant, & necem inferre possunt.

BARBARI COROLL.

Pli.li.33.ca.5.

CHrysocolla, humor est in puteorum scrobibus, per uenā auri canaliensis defluens, crassescente limo rigoribus hybernis, usq; in duriciā pumicis. Laudatiorē eandem in ærarijs metallis, & proximā in argentarijs fieri compertum est. Inuenitur & in plumbarijs, utilior etiam auraria. Macedonicam Democritus æris similem ærugini describit. In omnibus autem ijs metallis fit, & cura multum infra naturalem illam, immissis in uenam aquis leuiter hyeme tota, usq; in Iunium mensem: dein siccatis Iunio, & Iulio: ut plane intelligatur nihil aliud Chrysocolla, q̃ uena putris. Natiuam duricia maxime distinguit, Vuam uocant: & tamen illa quoq; herba quam Luteam appellant, tingitur. Natiua est, quæ lino, lanæue ad succum bibendum tundi-

C

tur in pila: deinde tenui cribro cernit̃: postea molitur. Demũ tenuius sic cribratũ, quicq̃d non transmeat, repetit̃ in pila: & iterũ molitur: puluis semper in catinos digerit̃, ex aceto macerandus, ut omnis duricia soluat̃, ac rursus tundit̃, dein lauat̃ in concis, siccaturq́. Tum tingit̃ Alumine fissili & herba supradicta, pingiturq́; anteq̃ pingat, nisi rapiat colorem. Addunt̃ & Scytanum, & Turbystũ. Ita uocant̃ medicamenta sorbere cogentia. Cum tinxere pictores, Turesobitin uocãt, Medici Acessin, quæ non sit tincta. Duo eius genera: pictoribus luteæ, quæ seruat̃ in lomenta: & liquidę, globulis sudore resolutis. Vtrũq; in Cypro fit. Alij tribus eam gñibus distinguunt. Asperam, quæ taxat̃ in libras septem. Mediã, quæ denarijs quinq́. Attritam, quã & Herbaceã uocant, quæ tredecim. Luteam porro dictã putant, ab herba cognomine, a qua etiã adulterat̃. Et eñ Ceruleo uiridiue sublitã, & pro Chrysocolla inducũt, uilissimi gñis, fallacissimiq́. Creta æstimat̃ sestertijs in libras. Nouitius est & anularius, sed candidus, quo muliebres picturæ illuminant̃ ex Creta, & ipse admixtis uitreis gẽmis ex uulgi annulis, unde & nomen. Chrysocollam in Hispania copiosissimã haberi narrãt. Sublinunt aũt arenosam, priusq̃ inducant atramẽto, & paretonio. Hæc sunt tenacia eius, & colore blanda. Paretoniũ quoniã est natura pinguissimũ, & propter lęuorẽ tenacissimũ, atramẽto inspergit̃: ne paretonij candor pallorem Chrysocollæ afferat. Strauit Chrysocolla spectaculis circi arenã princeps Nero.

EX M. VERG. COMM.

DVplex antiquis Chrysocolla fuit, si Plinio in latinis, in græcis uero eius gẽtis medicis credendũ est: Altera, quæ in cunctis fere metallis, laudatior tamẽ in ærarijs inueniret̃. Altera, quæ ut græcorum scriptores docent, rubro ære, & impubis pueri urina: ut autem Plinius monuit, Cypria ærugine, & eiusdem pueri urina addito nitro temperaretur. Hanc aurũ operibus inducentes, agglutinando auro necessariam sibi uendicauerunt, ab hoc usu nominatã existimantibus cunctis. Siquidem nihil Chrysocollæ uox aliud, q̃ auri glutinũ indicat. Metallicam cõtra illam medici sibi seruarũt. Naturalem, per uenas auri defluentem, crassescente limo hybernis frigoribus usq; in duriciem pumicis, de qua tantũ hoc capite agitur: indeq́; facto nomine. Quã uis ut antiquiores omnes testant̃, laudatior in ærarijs metallis flueret: proximaq́; illi in argentarijs: postrema aũt in plumbarijs, quæ auraria priore illa uilior etiã esset: & nihilominus nomen illi ex auro factum est: ob preciũ, bonitatesq́; alias, deferentibus auro hunc etiã, ut credimus, honorẽ gentibus. Nihil metallicam Chrysocollam peritiores aliud esse tradiderũt, q̃ humorẽ per puteos metalloꝝ defluentẽ, qui frigore, ut pręmonstratũ est, in pumicis duriciem duret̃. Nec minus cura etiã fiat, sed multo infra naturalẽ illũ, immissis per metalloꝝ uenas aquis leuiter tota hyeme usq; in Iuniũ mensem: dein eo tẽpore siccatis, ut plane intelligatur, putrẽ metalli uenã esse Chrysocollã, colore uiridi: ob quã caussam hic primũ laudauit, τῆ χροιᾶ κατακόρως πρασίζουσαν. quod redditũ a nobis est, usq; ad satietatem uirentẽ. Satietatẽ intelligẽtibus, q̃d abundet, & ex copia facto fastidio minus placeat. Nec ultra id quicq̃ adiecimus, totidẽ huic scriptori uerbis rem ostendẽtes. Cæteri interpretes quæ ab eo non dicunt̃, plæraq́; addiderũt. Alter ad Porri colorẽ contracta re, ratus πρασίζειν uerbũ, quoniã græcis πράσον Porrũ sit, eius oleris colorẽ tantũ indicare: cum tamen oẽm uiredinẽ eo uerbo græci indicent: hoc uno ut cætera omittamus, indicio, q̃ πρασιὰς in hortis uocat ea gens, cõsitas oleribus, ideoq́; uirentes areas. Alter ex Plinio longius, q̃ oportebat rem descripsit: qui .33. uolumine, capite .5. Chrysocollæ huius bonitatẽ indicans, ait. Summa cõmendationis est, ut colorem herbæ segetis letæ uirentis, q̃ simillime reddat. Quæ tota, τοῦ κατακόρως πρασίζειν in scriptore hoc summa est. Potuit ille sui auctor, non alieni operis interpres, qua magis placuit rõne, quod scribebat docere. Interpretem contra auctoris sui uestigijs inhęrere oportuit: ne frustra cogeret̃ aliquãdo herbã, & uirentes letas segetes, quę nullæ in scriptore hoc sunt, aliqs quęrere. Hęc est Chrysocolla illa, qua Romanæ historiæ scriptores, stratum a Nerone circũ maximum dixerunt, qua die concolori panno aurigaturus esset. Bonitatis Chrysocollæ censum per nationes aliter Plinius, quo diximus loco tradidit. Reliquit enim Cypriam: & pro ea largissimã in Hispania inueniri ait. Victruuius septimo suæ architecturæ libro, pingendis parietibus, forte utiliorem solã Macedonicam laudauit. Verba eius sunt. Chrysocolla apportatur a Macedonia. Foditur autẽ ex his locis, qui sunt proximi ærarijs metallis. Quotidianus & multus fuit quondã in pingendis triclinijs, cubiculis, & porticibus Chrysocollæ usus: quoniã syluarum, & uirentis agri modo oculis color eius blãdiret̃: quemadmodũ nũc etiã, sed alio colore, uiridi scilicet creta, passim fieri uidemus. Quod superest, unũ adhuc monebimus: contra aliorũ æditiones a nobis redditum, quo loco scilicet hic ait, habere Chrysocollã δύναμιν σμηκτικὴν, ut fere in cunctis legitur, οὐλῶν, quæ uox cicatricũ, significat. Ideoq́; ab illis, Valet cicatrices exterere, et ad purgãdas cicatrices, locus red-

D

ditus est. A nobis aũt, ad extergenda ulcera, cõtracta res fuit. Habuimusq; in ea diuersitate au ctores, ueterũ primo & melior: codicũ fidem: in q̃bus ἑλκῶν, id est, ulcerũ, non οὐλῶν, id est, cicatricũ legitur. Mox Paulũ Aeginetam. 6. suæ medicinæ libro testatũ, ἕλκεσιν κακοήθεσιν ἁρμόττειν, id est, dolosis et maleficis ulceribus accõmodatam esse. Et si recipiendũ sit, quod quadamtenus simile fuerit, Pliniũ etiam qui eodem loco ait. Vsus Chrysocollæ, & in medicina est ad purgan da uulnera, non adeo dissimili ulcerum & uulnerum natura euentuq; : ut non possit hoc etiam ueluti teste, quod dicimus confirmari. Adijciemus præterea, ne suspiciones nostras etiam relin quamus : non penitus ab re forsitan fore cicatrices legi, non tamen simpliciter, sed oculorum. Quoniam idem eodem loco Plinius dixerit, Miscetur & collyrijs ad oculor: cicatrices. Quod si recipiendum sit, perijsse oculorum uocem eo loco constituendum erit. Verumtamen nullibi in græcis inuentis oculorum cicatricibus aliquibus, & in probatioris fidei inuentis ulceribus, accedente Pauli testimonio, in ancipiti illud elegimus.

De Armenio lapide. CAP. XCVI.

ἀρμένιον λίθος

ARMENIVS lapis præfertur læuis, colore ceruleo, perq; æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ Chrysocolla præstat, sed inefficacius. Quinetiam usum habet ad pilos in palpebris alendos.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 35. ca. 6.

ARmeniũ, siue lapis Armenius, & Armeniacus, inter colores floridos uocatos deponitur. Sunt aũt Colores floridi, q̃s dominus fingenti p̃stat, Miniũ, Cinnabaris, Chrysocolla, Indicũ, Purpurissum. Ideo em̃ q̃ preciosi sunt, legibus excipitur, ut a domino, non a redẽptore repræsentent. Cæteri austeri nominant. Armenia hũc mittit. Lapis est Chrysocollæ modo infectus : optimũq; est quod maxime uiret, cõmunicato colore cum Ceruleo, in libras tricenis quondã nũmis. Nunc inuenta per Hispaniã arena, quæ similem curã recipiat, ad denarios senos uilitas redijt. Distat a Ceruleo candore modico, qui teneriorẽ Armenio colorem efficit. Differt sine dubio ab Armenio, ea gleba quã Bolon armeniam uocamus, dicendam inter Cretas.

EX M. VERG. COMM.

MIttebat quondã Armenia sui nominis lapidem hũc. Chrysocollæ modo is infectus erat, colore maxime uiridi, sed cum Ceruleo cõmunicato. Idq; est q̃d hic ait, καὶ τὸ χρῶμα κυάνεον ὁμαλόντι. Vertimusq; nos, in quo ceruleus color aliquis est, & æqualiter cõmunicato sibi eo colore splendet. Meminit Armenij Victruuius etiam libro septimo, sed ut doceret tantũ, quem in architectura, & pingendis parietibus usum quondam habuerit.

B

De Cæruleo. CAP. XCVII.

κυανός

CAerulei origo ex ærarijs metallis in Cypro. Copiosius ex harena littorali, secundum quosdam sub cauatos specus maris inuenitur, quod magis probatur. Eligi debet merum. Vritur ut Chalcitis. Lauatur ut Cadmia. Vim habet reprimentem, & modice erodentem. Crustas gignit, & exulcerat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 33. ca. 13.

CEruleum, siue lapis Ceruleus, hoc est, Cyaneus a Theophrasto, Galenoq;, Cyanos masculino & fœminino genere pronunciat. In argenti & auri metallis fit, sicut & Sil: de quo prius ut agatur, cõmodius est. Color Sili, ut Ochræ luteus : qui tamẽ cremato Sile marmoroso, acetoq; restincto, abit in purpureum: quod nos experti sumus, & testantur Victruuius, atq; Plinius. Optimũ Sil, quod Atticũ uocatur. Preciũ in pondo libræ. 22. Proximũ Marmorosum, quo tantũ utuntur ad abacos: quoniam marmor in eo resistit amaritudini calcis. Hoc subdimidio Attici precio est. Tertium genus est pressum: quod alij Scyricum uocant, ex insula Scyro. Iam quidem & ex Achaia, quo utunt ad picturę umbras. Cuius preciũ sextertij bini, uel octoni. At quod uocatur Lucidũ, uenit e Gallia, precio Scyrici dupondijs detractis, quo & Attico utuntur ad lumina. Effoditur & ad uigesimũ ab urbe lapidem in montibus: quod quidem crematũ adulteriũ est pressi. Deprenditur amaritudine, & quoniam resolutũ est in puluerem. At Ceruleum non limus, sed lapis, & harena est. Huius genera tria ueteribus fuerunt. Aegyptiũ, quod ad syncera, meracaq; lomenta maxime probaretur; Scythicum, ad dilutiora: & enim hoc di-

C lui facile. Cumq; teritur, in quatuor colores mutatur, candidiorem, nigriorem, crassiorem, tenuiorem. Quæq; hoc Ceruleo in commune Theophrastus, non Scythico solũ tribuit. Tertium quod & præferebãt Scythico, Cyprium. Adulteratur aũt Aegyptium, ut idem Theophrastus ait, quodã genere, idq; in gloriã regis Aegyptij adscribit, qui primus tinxit. Alio loco Plinius hęc tria Cerulei, siue Cyanei fastigia, Aegyptiũ, Scythicum, et Cypriũ, inter gemmas, nescio q; recte collocauit, ut in castigatione Pliniana indicauimus. Etenim scire oportet, Cyanon etiam gemmã esse proximam, & germanã Iaspidi. Ea uero, de qua hic agitur, metallicam & arrosam esse. Ea res peperit errorem scribentibus, ut utrũq; genus pro uno ceu obliti confunderent. Accessit his Puteolanũ, & Hispaniense, harena similiter ibi cœpta confici. Victruuius Ceruleũ ait fieri, harena cum nitri flore in farinã cõtrita, & æris Cyprij scobe admixta factis orbiculis: qui siceati urceo fictili conduntˀ in fornace, ut consudent, atq; ita Ceruleũ colorem pręferũt. Tingitur aũt omne Ceruleũ, & in sua coquitˀ herba, bibitq; succũ. Reliqua curatio eadem, quæ Chrysocollæ. Ex Ceruleo fit quod uocatur Lomentũ. Perficitur id lauando, terendoue. Et hoc est Ceruleo candidius. Precia eius. 23. in libras. Cerulei. 18. Vsus in Creta, calcis impatiēs. Nouissime superuenit Nestorianũ, ab auctore Puteolis id curante. Fit ex Aegyptij leuissima parte. Preciũ. 40. in libras. Idem & Puteolani usus, pręterq; ad fenestras. Vocant Cyllon. Est & subtilissimũ genus Lomẽti, quinis assibus taxatũ, q̊d Atticũ uocant, hoc est, ut puto λείωμα. Quæq; Lomentũ ipsum a Theophrasto λείωμα dici uideo. Cerulei synceri experimentũ, in carbone ut flagret. Fraudatˀ uiola arida decocta in aqua, succoq; per lintheũ expresso in cretã erethriam. Sile primi instituere pingere Polygnotus & Mycon Attico dũtaxat. Hoc secuta ætas ad lumina est usa. Ad umbras aũt Scythico, & Lydio. Lydiũ Sardis emebatˀ: q̊d nũc, ut ait Plinius, obmutuit. Difficillime teritˀ Sil. Ab hoc, ut arbitrantˀ aliqui, Silatum uinũ: quod & Sil uocatˀ, & Silaceus color. Sil & Ausonius poëta nominat, latiaris, an peregrina sit uox addubitans. De uino Sil, Cornelius mentionē habet. Silatũ porro & lentaculũ, & prandiculũ dicebant: quoniã ieiunis & ante prandiũ uinum bibere meracũ moris esset. Auctor Festus. Ob id Græci Dianestismon, & Acratisma id appellabant. Sunt qui a Seseli, quod Tordilon & Sile dicitur, Silatum uinum deriuent. Sed auctorem nec ij ullum habent. Erat autem ientaculum, ut Athenæus tradit, buccea ex uino: quod genus barbari, a uino & pane Vippam uocant.

EX M. VERG. COMM.

D COlorum duplex quondam, quemadmodum & nostra ætate, ratio fuit. Nascuntur enim aliqui, & exigua aut nulla hominis opera ad temperaturam indigent. Finguntur contra aliqui, & sine hominis opera nulli sunt. Nascuntur Ochra, Minium, Chrysocolla, & plæriq; alij. Fingebantur autem quondam atramentum, ærugo, hyalos, pluresq; alij, quibus similes nostræ ætatis pictura, nunc etiam multos alios fingit. Facileq; erit uolentibus antiquorum in his temperaturas, confectionesq; omnes a Plinio & Victruuio audire. Ceruleum in utroq; genere quondam fuit. Nascebatur enim & fingebatur. Illud in metallorum fodinis, præsertimq; æris: in quo genere Cyprium hic cęteris anteponit: Hoc littorali harena, nitro, æreq;, ui ignis excoctis eosdem in pictura habebat usus. Fuitq;, ut fere omnium in natura rerum fortuna est, multiplex Cerulei bonitas, ex nationibus confectionisq; temperatura ab antiquioribus obseruata. Quæ omnia a duobus illis scriptoribus certius docentˀ: ab altero naturalis historiæ. 33. uolumine, cap. 13. ab altero. 7. suæ architecturę cõmentario. Quæ potuissent, debuissentq; a nobis repeti hoc loco, nisi ijsdē uerbis cuncta illa in Corollario suo Barbarus collegisset. Nec eo secius nostra hæc legentes hortamur, historiæ pigmentorumq; disciplinæ huius magistros sibi antiquos scriptores illos potius fecisse. Intelligent enim certius, quid nam in Ceruleo hic dixerit. Nasci in Cypro, in ærarijs fodinis, & ex littorali harena copiosissimum fieri Ceruleum; quod in toto hoc capite præcipuum est.

¶ De Indico. CAP. XCVIII.

ἰνδικόν

INdici duo genera. Vnum sua sponte nascitur, tanquã spuma germinatione, Indicis harundinibus exiens. Alterum infectoriæ dant officinæ. Et est spuma purpurea innatans cortinis, quam detractam artifices siccant. Optimũ existimatur, quod Cærulei speciem præbet, succosum, & læue. Inter medicamenta est quæ uelociter adstringunt, & inflammationes, tumoresq; rumpunt. Purgat & reprimit ulcera.

BARBARI COROLL.

INdicum Ceruleo proximum est, ex India nō pridem, ut Plinius inquit, apportari cœptum: cuius precium in libras. 17. alibi denarios uiginti reddit, inexploratę sibi hoc inuentionis fuisse tradens, & inter Cerulei genera constituens. Ratio in pictura, ad incisuras, hoc est, umbras diuidendas ab lumine. Quod ex India inquit uehitur, harundinū spuma est, adhærescente limo, cum teritur nigrū. At in diluendo mixturā purpuræ, Ceruleiq; mirabilē præsentat. Alterū spuma est purpurę. Adulcerant uero Indicum, stercora columbina, uel cretā selinusiam, uel anulariam uitro inficientes, ut Victruuius ac Plinius testatur. Probatur carbone. Reddit em̄ sincerū flammā, excellentis purpuræ, & dū fumat, sapit mare: ob id quidā ex scopulis id colligi putat.

EX M. VERG. COMM.

VNum tantum Indici genus ostendi nūc potest: neq; antiquum forte illud qood ab Indis in quibus nascitur nomen sibi fecit. Alterum ex quo desijt tingi purpura, nullum inter gentes est. Nouerunt nunc omnes Indicum, quem nostra ætas habet, eamq; ob causam in uulgari re nihil ultra nobis laborandum.

De Ochra. CAP. XCIX.

ὤχρα

OChram leuissimam, & uehementer luteam eligere oportet, meram, & aliena materia uacantem, non lapidosam, friabilem, natione Atticam. Vritur hæc, & lauatur cadmiæ modo. Vis eius adstringere, erodere, collectiones & tubercula dissipare, Excrescentia in carne reprimit. Caua cum cærato explet. Et articulorum tofos comminuit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 35. cā. 6.

OChram, Luba tradit in insula rubri maris Topazono gigni. Sed inde non peruehitur ad nos, inquit Plinius. Ochram si quis interpretari cupiat, Luteam aptissime conuerterit. Nisi Lutea ut herbæ & Chrysocollę geuus esset. Exoleuit inquit Attica Ochra Victruuius, Inueniebatur autem tum multis locis etiam in Italia.

EX M. VERG. COMM.

APallore nomen Ochræ antiquitas fecit. Terra ea est quæ quondā in Attica laudatissima fodiebatur. Vtq; illi precium & honor in pictura maximus fuit, sic nostræ & uulgari multiplex & sine honore aliquo usus est. Quos habuit & habet in medicina usus hic docuit: quos autem in pictura, pictores iampridem quotidiana tractatione nouerunt.

De Cinnabari. CAP. C.

κιννάβαρι

HAllucinantur qui Cinnabarin Minio eandem esse existimant. Minium em̄ in Hispanijs ex lapide quodam argenteæ harenæ permisto, temperari solet. Alioqui non dignoscitur. Fornacibus autē in florentissimum flagrantissimumq; colorem permutatur. In metallis uero strangulantem halitū eructat. Itaq; facies incolæ uesicis obuelant, ut per illas spectent, nec respirando noxium āerem attrahant. Ea pictores ad sumptuosa parietū honestamenta utuntur. Cinnabaris, quæ ex Aphrica deferē, magno constat. Hactenus inuenitur, ut uix uersicolori bus pictorum lineis satisfaciat. Densum, nec dilutum colorem reddit. Quare quidā Sanguinē esse draconis existimauerunt. Vim habet Cinnabaris Hæmatitæ lapillo eandē, uerum efficaciorē. Conuenit ad oculorum mendicamenta. Magis em̄ adstringit, & sanguinē cohibet. Ambustis igni, & papularum eruptionibus cærato excepta medetur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 33. ca. 7.

CInnabari ueteres usi sunt ad monochromata, hoc est, ad ea quæ coloribus singulis pingebantur. Adulterātur sorbis tritis, aut caprino sanguine. Preciū sinceræ nummi quinquaginta.

C Est autem Cinnabari, siue Cinnabaris, uera sanies draconis elisi, elephantorum in pugna com morientium, pondere permixto utriusq; animalis cruore. Neq; alius est color qui in picturis ,p prie sanguinem referre possit. Pinxerunt & ephesio Minio: ubi primum id repertum est, autore Theophrasto, ac Victruuio. Vtrumq; omissum est, inquit Plinius: quia nimis acre existimaba tur. Tum quia curatio magni operis erat, ideoq; transiere ad Rubricam, & Sinopidē. Minium sane inter pigmenta magnæ autoritatis fuit: quando & Iouis ipsius simulachri faciem, festis di ebus miniandam censores locabant. Triumphantium quoq; corpora, Minio lini solita legun- tur. Ideo & in unguenta triumphalis cœnæ addebatur. In Aethiopia & totos tingi proceres, & Deos, hoc colore moris fuit. Inuentū Theophrastus tradit, hāc multo ante se a Callia athenien se, initio sperante, aurum posse excoqui harena rubente in metallis argenti. Reperiebatur tamē inquit, iam tum in Hiberia (malo enim ita q̃ in Hispania conuertere, ut in castigatione Pliniana diximus) sed durum & harenosum. Item apud Colchos in rupe inaccessa, decutiendum sagit- tis. Sed id esse adulterum. Optimum autem supra Ephesum. Clibianis agris Iliba Minium scri psit nasci, & in Carmania & Aethiopia Harenā illam Ephesi, quam diximus Cocci colorem ha buisse, prædicant. Hanc teri solitam: dein lauari, & quod subsidat, iterum lauari. Differentiam artis esse: qua alĳ Minium faciunt prima lotura, apud alios dilutius id esse: proptereaq; Plysma dici: sequentis autem loturæ optimum. Minĳ uenæ Romam ex Hispania signatæ perfereban- tur, ad dena milia fere pondo annua. Romæq; lauabantur, statuto lege precio, septuaginta in li bras, officinis eius, inter ædem Floræ & Quirini positis. Atq; hoc uerum erat Minium. Quod uero Dioscorides commemorat, adulterinum ac deterius. Namq; est alterum genus, in omni- bus fere argentarĳs, & plumbarĳs metallis, qnod fit exusto lapide uenis permixto. Non ex il- lo, cuius uomicam liquoris æterni Argentum uiuum nominant, sed alĳs simul repertis, qui stē riles etiam sunt plumbi: nedum argenti. Tales cremati tunduntur in farinam: & hoc est secun- darium Minium, perq; paucis notum, multum infra naturale illud sabulum. Hoc ergo adulte-

D ratur Minium in officinis: unde præda societati. Item Syrico. Sublimi autem Syrico Minium, compendĳ ratio monstrauit, & alio modo furtis opportunum erat: pictoribus plenos subinde penicillos abluentibus. Sidit enim in aqua Minium, constatq; furantibus. Sincero Cocci nitor. Secundarĳ autem splendor in parietibus sentire debet imaginem: quanq; hoc rubigo quædam metalli est. Sisaponensibus autem miniarĳs in Betica, unde ad nos nec aliud fere inuehebatur, suæ uenę. Harena excoquitur, sine argētoq; eæ, contra quam alĳs regionibus. Idq; celerrimum auri modo probatur ferro, & melius auro candente: fucatum quod est, nigrescit. Sincerum re- tinet miniaceum colorem. Inuenio & calce adulterari. Solis atq; Lunę contactus inimicus. Vin dicatur ab hac iniuria, si parieti siccato, cera punica cum oleo liquefacta candens, setis induca- tur. Iterumq; admotis gallæ carbonibus, aduratur ad carbonem usq;, postea candelis subiga- tur: ac deinde linteis puris, quo modo & signa nuda marmorea nitescunt: quæ Loricatio græ- ce appellaī Coniasis. Autor Victruuius. Miniū in uoluminū q̃q; scriptura usurpaī, clarioresq; literas, uel in auro, uel in marmore etiā in sepulchris facit. Inī uenena esse Miniū nemo dubitat.

EX M. VERG. COMM.

C Credidit Plinius contra q̃ hic testatur, saniem draconis elisi elephantorum morientium pō dere, permixto utriusq; animalis sanguine Cinnabarim esse. Nec solus credidisse id uidetur: cū hic plures idem sibi etiam persuasisse testetur. Quod ex grauiore Cinnabaris precio factum fu isse uerisimile est, dum nouitate & miraculo aliquo mercium suarum precia augere mercatores conantur. Verumtamen arguendo tam impudenti eorum mēdacio satis unus hic scriptor sit, qui totius naturæ peritissimus, qualis uera Cinnabaris sit, optime cognouisset, & saluti huma- næ consulens, non id tantum monuerit, sed falso etiam existimari Minio eandem Cinnabarim esse. In quo decæptos quondam fuisse, & decipi adhuc posse homines non adeo difficile fuit & erit. Rubent enim ambo, & in pictura eundem tunc habebant usum. Discrepant tamen, ut hic docet, nationibus: q: altera ex Libya, alterum ex Hispania quondam afferebatur: & illa in me- dicinæ usum, hoc inter uenena, aut ueneni saltem maleficium habentia receptum fuerat. Vtri- usq; seruantur nostra ætate nomina. Habetq; gens nostra quo passim utitur, uerbum miniare, a Minĳ colore factum: quo pingi, uariariq; libros, & librorum titulos eo colore dicat. Habent Cinnabaris nomen omnes in nostro orbe fere gentes: quo non rem, sed colorem illum indicet. Qui enim nunc ruber color eum habet usum, ex argento uiuo conficitur: quemadmodum ex Minio argentum uiuum. Quod totum nouerunt qui hæc tractant: ideoq; a nobis aliud agenti bus relinquenda huiuscemodi sunt. Satis enim legentibus erit, ex scriptore hoc didicisse, quale utrumq; fuerit, & qua ratione inter se differant: tamq; nunc ueram Cinnabarim uidisse homini

difficile esse, ꝗ quondã Minium facile erat: cuius quotidianus usus & tractatio Romæ quondã fuit. ex Hispania per redemptores eius metalli, ut illic curaretur, allati. Relictum in Cinnabaris & Minij huius historia non procul a principio spacium a nobis est, uitijq; nota signatus locus: quoniam male sequax uerborum & rei ductus illic esset: exigeretq; sibi aliquid, quod ad discernendam a Minio Cinnabarim antea dictum pertineret: a quo statim hic inferret, aliter nõ posse cognosci. Siquis aũt totam Minij confectionẽ, temperaturam, uitia, bonitates, & usum audire optauerit, Plinium & Victruuium auctores habebit: quorũ alter. 33. suæ historiæ uolumine, capite. 17. alter suæ architecturæ cõmentario. 7. longius omnia illa prosecuti sunt.

A

¶ De Argento uiuo. CAP. CI.

ὑδράργυρος

ARgentum uiuum fit ex Minio, quod abusiue Cinnabaris dicitur. Patinis fictilibus, imposita ferrea concha Cinnabarin continente, & calice coöperta, argilla superlita, carbonibus succendunt. Siquidem detersa fuligo, quæ calici insidet, refrigerata in Argentum uiuum cõit. Quinetiam inuenitur in argenti fodinarum tectis, stillatim concretũ. Alij per sese in metallis inueniri tradunt. Seruatur in uitreis, aut plumbeis, aut stagneis, aut argenteis uasis. Siquidem aliam materiã omnem exedit, & defluere facit. Potum uim pernicialem habet. Suo ẽm pondere interna exest. Remedio est lac multũ subinde potum, & uomitionibus reiectum, aut uinum cum absinthio, aut apij decoctum, aut semen ormini, aut origanum, uel hyssopum cum uino. Auri limata scobs, id est, ramentum ꝗ tenuissimum epotum, mirabili est auxilio.

B

BARBRAI COROLL.

Pli. li. 33. ca. 6. & 8.

HYdrargyros, siue Hydrargyron, ex Minio fit tantum secundario. Apospermatismũ Draconis non desunt qui uocent in arte chymica Hydrargyrum: ut fel Draconis Hydrargyrum, quod e stanno fit, & quod ex auro Discũ solis. Fit & ex marmore, ut Victruuius refert Argentumq; id uiuum nominat. Sudor calici detersus in confectura Hydrargyri liquorem aquæ habet, argenteo colore: unde nomen Hydrargyro. Idem guttis facile diuiditur, & lubrico humore confluit. Hydrargyro quemadmodum & Argento uiuo argentum inauratur solum, nunc prope. Cum & in æra simili modo aurum duci legitimum quondam fuerit. Sed alia ratio inuenta est e uiliori materia, ut paulo post dicemus. Quæ aũt hic de noxa Hydrargyri a Dioscoride scribuntur, Plinius Argento uiuo tribuit. Credo Hydrargyri genus haberi duplex. Factitium, quod proprie Hydrargyron dicatur: & Metallicum, cui sit Argenti uiui nuncupatio dicata. Est aũt Argentum uiuum, argentei liquoris uomica: qui in lapide in uenis Argenti reperto, inuenitur: qui & ipse in Argentũ excoquitur, & Achrosyalon priuatim uocatur a Chymistis. Quamq; & pro Scitherite lapide Aphrosyalos ab ijs accipitur. Venenũ rebus omnibus est Argentum uiuum. Omnia ei innatant, præter aurum. Id unum ad se trahit mere: ideo & optime purgat, ceteras eius sosdes expuens crebro iactatu fictilibus in uasis. Ita uitijs eius abiectis, ut & ipsum ab auro discedat, in pelles subactas effunditur, perq; eas sudoris uice defluens, purum relinquit Aurum. Ergo & hoc cum æra inaurantur, sublitum bratteis, pertinacissime retinet: uerum pallore detegit simplices earum, aut prætenues: qua propter id furtum quærentes, oui liquore candido usum eum adulterant: mox & Hydrargyro. Inaurandum uero æs cruciatur ignibus, accensumq; restinguitur sale, aceto, alumine: postea exarenatur, an satis recoctum sit splendore deprẽdente. Iterũq; exhalatur igni: ut edomitũ, mixtis pumice, alumine, Argento uiuo inductas bratteas accipiat. Argentum uiuum non large inueniri solitum affirmant. Candidum id, & fugaci corpore, nec usq; consistens. Omne tamẽ corpus fusile recipiens atq; in se contrahens. Qui Metallicas species adulterant, & Chymistæ a fundendo appellantur, siue a succis quos herbarũ maxime conquirunt, immutant rebus nomina: siue ut alijs maligne occultent, in quibus ipsi hallucinantur: siue ut præstigias suas uelut quædam mysteria uenerabiliores faciant. Argentum uiuum Hermem, hoc est, Mercurium appellant. Sed aliter quam Græci Aurum Solem, Argentum Lunam, & alia fere ad hunc modum omnia. Multos huc

*

C Auaricia sola compulit frustra, nondum inuento, qui non oleum et impensam perdiderit: ut de ijs iure dici possit quod Demetrius Phalereus in eos cauillatus est, qui aurum per cauernas scrutantur, & in eã spẽ patrimonia sua cõferunt & absumunt. ἃ μὲν ἤμελλον οὐκ ἔλαβον, ἃ δ᾽ εἶχον ἀπέβαλον. hoc est, quę capere debuerant, non cœperunt: quae possidebant, amiserunt, ut Athenæus, et ante ipsum Strabo meminit. Argentum eos uiuũ pcipue torquet, indignantes tam proximam argenti probi spem elabi manibus, nec spissari, aut inhiberi motum eius ullo fere modo posse. Argentũ qdem iam tingitur tam simili colore auri, ut nec marculo, nec coticula, nec pondere, nec alio q̃ lateris & ignium argumento deprehendatur. Quæ probatio Cõmentitia & Cupellaria uocari solet: qm̃ cõmẽtũ illud laterculis, hoc est, in cuppa uratur. Malũ hoc iam late patet: nec Auaricia solũ, aut Luxuria censenda, sed puerilis quędã uanitas, & ostentatio diuitiarũ ludicra, totis abacis ex hoc adulterio, uel principũ epulas ornantibus. Hinc passim moneta falsa cuditur, præsertim Veneta: maiore furto, qa nullum sit aurũ, uel argentũ Veneto sincerius. Pręfertur omnibus numis orbe toto Venetus. Huic crimini, Decemuiralis potestas, non aliter q̃ aut lesæ maiestatis, aut uiolatæ religionis obiecta est. Nihil fere tñ, aut graues pœnæ sontibus constitutæ, aut imẽnsa pręmia deferentibus proposita iuuere. Non erat prius cautum, ne cui liceret metalla cruciare. Monetarios tantum leges oderant, Chymistas esse patiebant̃. Hoc ipso anno quo hæc prodimus, Chymistas quoq; ipsos capitales fecere: simul ut occasionem sceleris adimerent: simul, ne quis ætatem suam tereret in follibus & ustrinis et capunculis futilibus, quę iam conuicio desidiæ Choridiola, siue Scoridiola græce nominantur.

EX M. VERG. COMM.

STare loco nescit, micat, tremitq;, & suo pondere hac & illac facile fertur Argentum uiuum. Vnãq; hanc rationem in eo contemplati ueteres Romani, insensibili alioquin rei, uitæ sensum Argento huic tribuerunt, uiuum uocantes. Græci ediuerso non motum, sed fluidum & aquosum eius habitum admirati, Hydrargyron, quasi aquosum argentum nominauerunt. Omnes tñ cõmuni consensu in Argenti censu id constituerunt: uel q candore suo simile argento sit: uel quod magis uerisimile est, quoniam in argentarijs metallis cũ argento inuenitur: uel q priuatim & per se similem argento uenam & uomicam habet. Fuit enim hoc primum Argentum uiuum in metallis natum, & a natura gentibus datum. Quo deficiente, ut fuit semper urgente ne D cessitate aliqua ingeniosa humana gens, fingi cœptum est, et ex alijs metallis artificiose cõfectũ. In quotidianos uitæ usus pro illo concessit. Quo magis miret̃ aliquis scriptorem hunc, a fictitio historiam Argenti uiui incæpisse, quam Plinius a naturali. 33. uolumine, cap. 6. auspicatus fuerit his uerbis. Est & lapis in his uenis, cuius uomica liquoris æterni Argentũ uiuũ appellat̃. &c. Et cum longius de eo egisset, fictitium ex Minio eiusdẽ uoluminis, cap. 8. docuerit, hic tñ artem naturæ anteposuit: nec scimus, an bonitatem, efficacioresq; in fictitio q̃ in natiuo uires hac ratiõe mõstrare uoluerit: habereq; in artibus & medicina fictitiũ aptiorẽ natiuo usum. Duplex ex his quæ pmonstrata sunt Plinio Argenti uiui genus est, huic uero triplex. Fictitiũ ex Minio, quod in fossura argẽti inuenit̃. Et quod per se metallum est, perpetua liquoris uomica a Plinio fluere dictũ. Est pręter hęc quartũ etiã genus, eodẽ fere quo ex Minio modo ex marmoris fragmẽtis & assulis quæ marmorarij disijciũt, factum. Docet̃ id a Victruuio quo pauloante diximus loco. Quæ conficiendi id ratio quoniam multiplex est, & longa rerum serie tractatur a nobis, legenda in eo scriptore uolentibus relinquitur.

❡ De Rubrica, seu Minio sinopico. CAP. CII.

μίλτος σινωπική

MInium sinopicum maxime probatur graue, densum, ad iocineris imaginem uergens, calculorum expers, concolor, in resolutione succosum. Effoditur in Cappadocia spelũcis quibusdam, expurgatumq; defertur in Sinopen urbem, in qua uenditur. Vnde cognomentum accepit. Vim habet exiccatoriam, quasi inducendo obstruentem, & adstrictoriam. Quapropter uulnerarijs emplastris, & pastillis exiccãtibus, & adstrictorijs commisceri solet. Aluum sistit, in ouo sumptum, aut clystere infusum. Datur iocineris uitio laborantibus.

BARBARI COROLL.

Plí. li. 33. ca. 7.

RVbrica Sinopis, quam Celsus Minium Sinopicum appellat, inuenta primum in Ponto

dicit. Nascitur Rubrica & in Aegypto, & Balearibus, & Africa: sed optima in Lemno & Cappadocia: ut in mentionibus duabus proximis indicabitur. Species Sinopidis, aut Sinopicæ tres. Rubra. Et minus rubens. Et inter has media. quæ præfertur omnibus: quia minus adulteretur, ob id & Autarcen uocari Theophrastus eam prodidit. Preciū optimæ in libras. 12. denarij. Vsus ad penicillū, aut si lignū colorare libeat. quę plus rubet, utilior est abacis. Idem preciū eius, quæ Pressior uocat, & est maxime fusca. Vsus eius ad bases abacorū. In medicina quoq; blandus emplastris & malagmatis, quæ dicunt Phæa. Troianis etiā temporibus, Rubrica hoc est, Miltos in honore fuit, Homero teste: qui naues Miltoparias cōmendandi gratia uocauit. Alioq rarus in picturis. Rubrica & in ferrarijs metallis nascitur, picturis apta. Fit & ex Ochra, ut dicemus. Quid sit apud Columellā in apum cura lutum punicum, nisi sit Rubrica, non satis uideo. Legitur sane Rubricam ex Africa uenire, quā Ciceculum uocabant, cuius precium octoni asses, Legitur & Lutum uenetū abluendis maculis quęsitum: de quo & Martialis poeta meminit. Nisi quis hanc intelligat, quam dixi Pressiorem uocari, & maxime fuscam esse.

EX M. VERG. COMM.

QVod in Sinopide Rubrica maxime optauerit nouisse aliquis, eadem ipsa est: ut optima, & quæ ueteribus cognita tam multis remedijs medicinam instruxit, uti ætate hac nostra liceret. Cætera enim quæ de ea a Diosco. docentur, in hoc ipso, & in Plinio satis per se patent. Eamq; ob causam relictis omnibus alijs, illud tantum monebimus: ob coloris similitudinem, & hanc, & Fabrilem, & Lemniam Rubricam Minium sæpe appellasse ueteres aliquos: non tamen simpliciter, sed adiecto semper gentis, aut usus cognomine aliquo: uerbi causa, Sinopicum Lemnium, & Fabrile, Minium nominantes. Sic Celsus aliquando, sic plures alij usi sunt. Cætera quæ de omni Rubrica dici poterant, ab alijs ex antiquis scriptoribus collecta, sine legentium desyderio a nobis relinquuntur.

¶ De Rubrica fabrili. CAP. CIII.

RVbrica fabrilis, ad omnia Sinopide inferior est. Optima Aegyptia, & Carthaginensis. lapidū expers, friabilis. Gignitur in Iberia quę ad occidentē spectat, Ochra exusta, & degenerante in Rubricā.

μίλτος τεκτονικὴ

BARBARI COROLL.

RVbrica fabrilis, hoc est, Miltos tectonice, utilissima fabris est: quæ in Aegypto nascitur & Africana: quoniam maxime sorbetur. Hæc & in Lemno fit, diuerso genere ab ea quæ Sphragis appellatur. Sicut & qua lintearij, fullonesq; utuntur, in lauando extergendoq; uiribus præcipua. Galenus auctor. Ochra excoquitur in Rubricam, ollis nouis luto circumlitis. Commentus hoc esse dicitur Cydius quidam, incensis casu officinis. Quo magis arsit in caminis, hoc melior, quia nigrior, & carboni similis efficitur. Vtcumq;, talis Rubrica deterior q̄ natiua semper, ut Theophrastus inquit.

Pli. li. 35. ca. 6.

EX M. VERG. COMM.

LIcebit uolentibus ex Plinio fabris aptæ Rubricæ huius historiā, bonitatem, natales, temperaturā, omnemq; usum. 35. uoluminis, capite. 6. certius intelligere: ideoq; nos parato omnibus eo scriptore, nihil cōmentatiōibus his nostris in re alioqn nota adijciemus. Factū Rubricę huic cognomē a fabrica est, in qua dirigendis lineis, colorandoq; ligno multus semp fuit eius usus.

¶ De Lemnia terra. CAP. CIIII.

LEmnia terra, cuniculoso in specu nata e Lemno insula, palustri loco defertur, inibi electa, & caprino sanguini permista. Quam incolæ cogunt in pastillos, & imagine capræ signant. Vnde & Sphragida appellauere. Vim antidoti habet, contra perniciosa uenena singularem. Pota cum uino, & pręsumpta, euomi uenena cogit. Contra ictus morsusq; animaliū, quæ exitiale uirus eiaculantur, prodest. Antidotis familiaris. Sunt qui hac ad sacrificia utantur. Est & dysenteriæ utilis.

λημνία γῆ

BARBARI COROLL.

RVbrica, siue terra Lemnia, quā Celsus Minij Glebam uocat. Palmam huic dedere Mi-

Pli. li. 35. ca. 6.

C nio proximam. Hæc est antiquis multum celebrata, cum insula sua, in qua nascitur. Hac Minium sublinũt, adulterãtq; qualis & in Cappodocia effodit speluncis: quę saxis adhæsit, excellere existimat. Glebis suus color, extra masculosus: hac usi sunt ueteres ad splẽdorem. At Sphragis uocatur inquit Galenus, quoniam Dianæ signum habeat a Sacerdote impressum: nec animali um sanguinem misceri, sed triticum & hordeum piamenti gratia, illi terræ dari. Rubet ambusti modo tumulus in Lemno: ubi hęc legitur, prope oppidum Ephestiada cognominatum: quod in eum locum Vulcanus ceciderit, quo orientem spectat insula. Ibi nihil iuxta nasci, aut uirere. Siccari Lemniam, nec remollescere sub digito protinus tactam, ut Rubrica. Philoctetem sanatum ea ex Hydri morsu, Philostratus scribit: ob eamq; rem nouum insulæ nomen inditum, ut pro Lemno diceret Acesa. Huius insulæ uectigalia senatus populusq; Roman. concessit Athenienfibns fouendo.

EX M. VERG. COMM.

Non est cæteris græcorũ scriptoribus, prę sertimq; Galeno eadem huic scriptori Lemniæ rubricæ, seu terrę historia. Hic enim ex cuniculoso specu, palustribusq; eius insulę locis afferri ait: illi in ea insula montem esse dixerunt, ambustorum modo rubentem, sterilem, in quem poetæ e cœlo pulsum cecidisse Vulcanum ferunt: ex quo terra hæc legitur, non procul ab Ephestiade eius insulæ oppido: signariq; Dianæ, non capræ signo a sacerdote eius hanc terram: nec sanguinem illi caprarum misceri, sed fruges alias, piamenti causa monti illi defodere incolcs: pluraq; alia, quę huic scriptori non conueniunt. Quinetiam nihil ab eis dictum est quale a Diosco. dicitur, uti ad religionem & initiationes quosdam hac terra.

De Atramento sutorio. CAP. CV.

χάλκανθον

Atramentum sutorium genere quidem unum & idem est, molle & concretum, sed in specie differentias treis habet. Unum namq; humoribus stillatim in cuniculos quosdam colatis, concrescit. Quare ab ijs qui Cypria metalla perficiunt, Stalactis appellatur. Petesius ipsum Pinarion uocat, alij Stalacticon, id est, stillaticium: alij Pecton, Ephthon, Aracton, Lonchoton. Alterũ simplici ratione fit in speluncis. Postea transfusum in excauatos scrobes, concrementũ capessit. Quod Pectõ, id est, Cõcreticium proprie nominatur. Tertium dicitur Coctile, & ĩ Hispania fieri solet, sed inutile, ac inualidissimũ esse cõstat. Ratio parandi hæc est. Aqua madefactum decoquunt: mox in piscinas transfundunt, & residere patiuntur. Hoc certis diebus cõalescit, in com plureis formulas digestum, tesserarũ speciem reddẽtes, quæ racematim inter se cohærescunt. Optimum esse creditur, cæruleum, graue, concretum, translucens. Cuiusmodi Stillaticium est. Ab alijs Lonchoton nominatũ. Proximum Concreticiũ. Coctile uero ad infectus & denigrationes aptius cæteris esse compertum est. Sed ad medicinæ usum inualidius esse, experimenta docẽt. Valet adstringere, calfacere, & crustas inducere. Latas uentris tineas necat, drachmæ pondere deuoratũ, aut cũ melle linctũ. Vomitus ciet. Aduersus hausta fungorũ uenena, ex aqua potum auxiliat. Purgat caput aqua dilutum, & in uellere naribus instillatum. Vritur, ut paulo post in mentione chalcitis ostendemus.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 34. ca. 12

Chalcanthum, aut Chalcanthos, aut Chalcãtes, ut Strabo appellat, a Cornelio Celso Atramentum sutorium fere semper conuertitur, cognationem æris græci nomine fecerunt. Fit in Hispania, e puteis stagnisq;, id genus aquæ habentibus. Decoquitur ea, admixta dulci pari mensura, & in ligneas cortinas funditur. Imobilibus super has transtris dependẽt restes lapillis extẽtę,

quibus adhærescens limus, uitreis acinis, imaginem quandam uuæ reddit. Exemptum ita siccatur diebus. 30. Hoc Ephthon uocãt, quod fit & salis modo flagrantissimo sole, admissas dulces aquas cogente. Color est ferrugineus, siue ceruleus, perq; spectabili nitore, uitrumq; esse creditur. Diluendo fit Atramentũ, tingendis corijs. Fit & pluribus modis, genere eo terræ, in scrobibus cauato: ut Dioscorides tradit. Purissimũ est, q̃d Stalactida, siue Stalagmiã, hoc est, Stillaticium uocant. Sed ex eo candidum colore uiolam sentiente, Leucoion nominant, cętera uiolacea. Fit aũt quod Pecton uocatur, & in saxorum catinis pluuia aqua corriuato limo gelascente: a quo & nomen habet. Factitium pallidius est q̃ fossile: quantum colore, tantũ & bonitate uincitur. Maxime probant Cyprium in medicinæ usu, quod & solum Possidonius esse credidit. Chalcanthum Galenus in Chalcitin lapidẽ mutari tempore, incipiens a superficie, testatus est. In harena Vrsorũ & Leonum ora Chalcantho aspergi solita dicuntur: tantaq; erat uis in astringendo, ut mordere non possent. Differt Chalcu anthos, id est, æris flos, a Chalcantho latius q̃ ut monendũ sit: etiam si Democritus in chymicis florem æris dicendo Chalcanthum intellexisse uideatur: ut Chalcanthũ nominando, luteum oui significare uoluerit. Atramentũ est & quod Melanteriam Græci dicunt, explicandum suo loco. Itemq; Melan. Differt Calacanthum a Chalcantho: quod illud herbæ genus est, muscas, muresq; necans, nec aliud de ea proditum inuenio: quamq; Græci uulgo Calacanthum accipiunt pro Chalcantho.

EX M. VERG. COMM.

AEri cognata res est Chalcanthum. In ærarijs em̃ metallis, ut metallici docent, plærumq; concrescit. Indicatq; id in græcis nomen: in quo q̃ primum æs intelligitur. Romani, quoniã eo tingendis corijs gentes uterentur, a nigro colore quẽ reddebat, Atramentũ: & a sutrinis in quibus coria tractantur, sutorium nominauerũt. Genera, confectionesq; eius satis hic docuit. Nec nos parum laborauimus in restituenda capiti huic antiqua integritate. Qualis aũt ea sit, & quibus ablatis, mutatisue factum id a nobis fuerit, collatis cum nostra aliorum æditionibus, facile uolentes intelligent. Poterunt a Plinio etiam Atramenti huius sutorij easdem confectiones, genera, & nomina intelligere historiæ suæ. 34. uolumine, capite. 12. Eadem enim omnia huic & illi sunt. Quod in medicina, & remedijs monere uolumus, illud est. Quod hic Atramentum sutorium contra fungos cum aqua bibi ait, non multo post cum ex professo de fungorum maleficio agetur, cum aceto bibendum in eo periculo pręcipitur: ut tunc certius docebitur.

¶ De Chalcite. CAP. CVI.

χαλκῖτις

CHalcitis præfertur similis æri, friabilis, nec lapidosa, nec inueterata, intercursantibus oblongis uenis, splendentibusq;. Huic abstersoria uis inest, excalfaciens, & crustas ulceribus obducens. Purgat quæ oculis & eorundem angulis hærent. Ad ignem sacrum, & ulcera quæ serpunt, efficax est. Sanguinem e uulua & naribus erumpentem, cum succo porri sistit. Carunculã gingiuis enatam, depascentia ulcera, tonsillasq;, eius farina compescit. Vsta, & cum melle trita, oculorũ medicamentis longe utilior redditur. Callum genarum & scabriciam absumit, abstergitq;. Fistulas tollit, collyrij modo in eas adacta.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 34. ca. 12

CHalcitis, hoc est, lapis ærarius, ita dicitur, quoniã ex ipso Aes coquitur. Distat a Cadmia fossili, quod illa ex subdialibus petris ceditur, hic ex obrutis. Item q; Chalcitis friat se statim, natura mollis, ut uideatur lanugo concreta. Est & alia distinctio: q; Chalcitis tria præter se genera complectitur, Aes, Misy, & Sory. Habet autẽ æris uenas oblongas. Probatur mellei coloris, gracili uenarum discursu. Putant & recentem meliorem esse, quoniã uetustate Sory fiat. Maceratur autẽ in fictilibus ex aceto circumlitis fimo diebus. 40. & colorem Croci trahit. Chalcitis inueterata, ut Galenus inquit, etiam in Misy transit, a summa cute incipiens.

EX M. VERG. COMM.

CHalcitim uocant metallici lapidem ex quo æs coquitur. Habet is plures, ut illi uocant, distinctiones, nõ repetendas hoc loco: quoniã ex Plinio cunctas alij suis Corollarijs inseruerint. Et si uetustiores aliquis amet auctores, totam unus Plinius rem lib. 34, capite. 12. docebit.

C

φωρικόν.

¶ De Psorico. CAP. CVII.

FIt ex ea medicamentum, quod Psoricon uocant, duabus Chalcitis partibus, cum una Cadmiæ additis, & ex aceto tritis. Oportet autem in fictili obruere fimo, diebus quadraginta per caniculæ ardores: sic enim fit acrius. Idem quod Chalcitis potest. Alij pares utriusq; portiones in uino terunt. Vritur Chalcitis fictili nouo, uiuis carbonibus superposito. Modus autem ustionis in humidioribus est, dum ipsa Chalcitis bullas excitare desierit, & perfecte inaruerit. In reliquis uero, dum mutata in floridum colorem fuerit, & sanguineum, aut miniatum colorem contraxerit, tum demum eximenda est. Insidens autem spurcicia flatu expellenda. Mox reponenda. Torretur etiamnum perflatis carbonibus, usq; dum luteo colore pallescat. Aut fictili subditis candentibus prunis, subinde uersata, donec conflagret, & colorem mutet.

EX M. VERG. COMM.

COniunxerunt Chalcitidi Psoricon hoc aliqui: nec sine caussa penitus. Ex ea enim, ut præmonstratum est, fingitur. ficticium enim, non natiuum: nec simplex, sed compositum est. Nos tamen ueterum græcorum rationem secuti, qui seorsum a Chalcitide de Psorico egerunt, diuisa historia, & alio capite a Chalcitide, statim Psoricum prosecuti sumus. Medicamentum id est, sic dictum, quoniam contra scabricies & asperitates cutis, quas Græci Psoras, dicũt uim & usum quondam haberet. Quæ autem sit huic scriptori eius confectio, satis ex eo patet. Cæteri tantum græcorum medici ad confectionem eius non Cadmia, sed Spuma argenti usi sunt: neq; ex uiribus eius minus aptam forte uim contra cutis asperitates Psoricum habebit. Cætera huic, & alijs omnia eadem sunt: qui fimo obrui, &.40. diebus sub sole habendum omnes præcæperunt: quoniam ea ratione maiores in siccando uires acquireret: ipsum magis extenuaretur, & in erodendo mitius Chalcitide fieret. Est illud in medio capite certius cognoscendum: in cocturæ spacio, et q̃diu coqui metallicũ aliquid oporteat, quæ nam hic πολυύγρα, id est, humore abundantia, quorum cocturæ finis sit, cum bullas agere desierint, & aruerint, dicat: & quæ reliqua intelligi ibidem oporteat, quorum cocturæ finis sit in speciosiorẽ colorem mutatio: in uno ne Psorico constituendum id sit, an in cunctis metallicis: decreueritq; hic, & appellauerit humore abundantia Psorica, quæ copioso aceto, aut uino temperata fuerint, reliqua uero quæ aridiora: an simpliciter de cunctis metallicis, omniumq; coctura intelligere id oporteat. In quam partem inclinat animus nobis, non tam ex concæptis illic uocibus, quæ in hunc sensum facile legẽtes ducunt, q̃ quia non uidetur, quo referenda reliqua illa sint, cum de uno tantum Psorico agatur. Eamq; rationem nos secuti, de cunctisq; præcipi eo loco opinati, ad omniũ metallicorũ cocturam rem contraximus. Plinius.34. uolumine, capite.12. de eodem Psorico hoc, sed nõ eodem penitus huic modo egit. Prius enim fimo in sole obruit, q̃ Cadmiam illi misceat. Cætera huic & illi eadem fere omnia sunt.

D

μίσυ

¶ De Misy. CAP. CVIII.

MIsy assumendũ natione Cyprium, auri simile, durũ, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Vim habet, & ustionem cum Chalcitide eandem, citra Psorici compositionẽ, excessu defectuq; differens. Aegyptium aũt cæteris præstat, ut pote quod efficacius habeat. Sed ad ocularia medicamẽta multo supradicto inferius.

BARBARI COROLL.

Pli.li.34. ca.12

MIsy, quidam putauere fieri exusto lapide, in scrobibus, flore eius luteo, miscente se ligni pinea fauilla. Re uera autem ex Chalciti fit lapide, concretum natura, discretumq;, optimũ cum teritur: arenosa qualitas, siue terrea, similis Chalcitidi. Hoc miscent, aurum purgant. Lapidiosius est q̃ Sory.

EX M. VERG. COMM.

A

DEprehenderunt metallici in Chalcitide lapide, ex quo diximus excoqui æs, tria contineri. Aes primũ: mox Misy hoc de quo nunc agitur: & tertium Sory, de quo non multo post agetur: non tanquam eiusdem substantiæ partes, sed diuersi generis cõcreta simul, discretaque quasi metalla aliqua, quæ coctura deinde, rationibusque alijs separata in usum uitæ traherentur. Quale autem hoc Misy sit, satis hic, satis etiam Plinius quo diximus loco docuerunt. Hic breuissime medicinam, & remedia eius numerauit, æquale uiribus Chalcitidi faciens. Plinius tamen longiore certioreque historia multa addidit, quæ uidisse in eo operæpreciũ fuerit. Docentur autẽ ab eo quo diximus pauloante capite & libro. Cæteri etiam græcorum medici in genere exulcerantium medicamentorum cum ualidiore adstrictione Misy hoc numerauerunt: minus tamen quam Chalcitis erodere, quia tenuius ea sit, Addidit preterea Galenus Chalcitim: & quod nõ multo post dicetur Sory, uetustate in Misy hoc mutari a superficie incipiente statim mutatione.

De Melanteria. CAP. CIX.

μελαντηρία

MElanteria geminæ est originis. Quædam in faucibus cuniculorum quibus æs eruitur, salis modo cõcrescit. Alia uero in summa facie supradictorum locorũ cõit, quæ terrena est. Quinetiam inuenitur in Cilicia, & alijs quibusdam regionibus fossilis quædã. Præstat quæ sulphuris colorem trahit, læuis, pura, æquabilis & quæ contactu aquæ confestim nigrescit. Vim causticam obtinet Misy similem.

BARBARI COROLL.

MElanteria, ex nomine quidem ipso atramentum significat: quemadmodum & Melan: de quo post dicemus. Differt: quod Melan factitium & librarium, siue scriptorium atramentum est: Melanteria uero terra.

EX M. VERG. COMM.

FEcit Melanterię nomẽ color, qui in metallica natiuu, sin fossili contactu aquę illi accedens, semperque & in omni niger est: nõ male a latinis Atramentum metallicum dicta aliquando est. Græcis tamen uocibus in hoc Romana medicina plerumque usa est: uocaruntque latini nõ minus quam græci Melanteriam metallicum hoc atramentum, in ærarijs fodinis concrescens, & ut uerisimile est, æris naturæ. Veteres græcorũ medici in genere efficacissime astringentium eam nominauerunt: facilem ex historia huius in ærarijs metallis inuentu.

B

De Sory. CAP. CX.

σῶρυ

SOry existimarunt aliqui Melanteriam esse, aberrantes. Siquidem sui generis est Sory, ei non absimile. Verum Sory uirus inest graue, & nauseam mouens. Inuenitur etiam in Aegypto, & alijs quibusdam regionibus, ut in Libya, Hispania, & Cypro. Prefertur Aegyptiũ, quodque frianti nigrius apparet, spongiosum, suppingue, insuper adstringens, & olfactu, deuorationeque magnum uirus olens, ita ut stomachus in uomitiones effundatur. Quod autem friatum scintillas Misyos modo non emittit, & alterius generis esse, & inualidum censendum est. Vim & ustionem supradictis similem habet. Dolori dentium, cauernis inditum medetur. Labantes firmat dentes. Ischiadicis ex uino infusum auxiliatur. Illitum cum aqua uaros extinguit. Medicamentis ammiscetur, quæ capillos denigrant. Hæc autem fere omnia quæ ustionem experta non sunt, perustis ualidiora esse existimantur, præter salem & uini fecem, nitrum, calcẽ, & consimilia, quæ cruda remissiora sunt. Combusta enim uiribus efficaciora redduntur.

BARBARI COROLL.

C

SOry Cyprium oculis utilius, cætero superatur ab Aegyptio: alterius nationis Sory, q̃ Aegyptium. Si teratur, splendescit. Sory crassius est q̃ Misy. Chalcitis mediã inter ea qualitatẽ habet. Galenus auctor. Describitur Sory a Democrito, ceruleum, scabrum, semper inueniri solitum in ipso Misye, uocatum ab aliquibus Calchanthum uiride.

EX M. VERG. COMM.

HOc est Sory illud nõ multo ante dictũ a nobis in Chalcithite cõtineri. Quodq; ea iueterata fieri etiã Plinius ait, satis ab hoc & ab eo descriptũ, ideoq; non dicendũ a nobis iterũ, neq; ex scriptoribus antiquis repetẽda ad Soreos huius historiã modo quæ in illis, præsertimq; Plinio parata oĩbus, & exposita sunt. Docet eñ ille longius genera, bonitates, ususq; eius oẽs.

De Diphryge. CAP. CXI.

DIphrygis tria genera esse credũtur. Quoddam enim metallicum est, quod in Cypro sola gignitur. Lutosum namq; defertur, ex luto cuiusdam inibi regionis, postea delatum, sole siccatur, mox circumpositis sarmentis uritur. Diphryges ideo uocatum est, q̃ & a sole, & a sarmentis uratur, arescat, & ferme torreatur. Alterũ perfecti æris, quasi subsidens fex est. Siquidem post frigidæ aquæ offusionẽ, ut supra retulimus, cum de flore æris dissereremus, sublato ære fornacũ ima parte cohærẽs id genus inuenitur, & adstrictionem, & gustum æris habens. Tertium sic fit. Lapidem Pyriten, ut calcem cremant, in camini aliquot diebus, cumq; colorem rubricæ contraxerit, eximẽtes recondũt. Quidam tradunt ex sola materia lapidẽ æris gignente fieri, quoties in dictis areis assata, & in scrobes translata peruratur. Tunc enim ambientem scrobis locũ comprehendit, & exemptis lapidibus æquale nihil inuenitur. Præfertur quod saporem æris reddit, rubiginosum, adstringens, & linguam uehementer exiccans. Quod sibi exusta ochra non uendicat, quæ cremata Diphrygis uice uenit. Vis eius adstringere, perpurgare, excrescentia consumere, ulcera serpentia, & quæ cacoethe uocant, ad cicatricem perducere. Suppurationes terebinthina, aut cærato excæptum discutit.

D

BARBARI COROLL.

Pli. li. 34. ca. 13.

QVatuor habent, qui Aes perficiunt, Aes, Scoriam, Florem, Diphryga. Aes ipsum in catino defluit, Scoria extra fornaces, Flos supernatat, Diphryges remanet, auctor Plinius. Quidam perhibent in fornacibus globos lapidis qui coquantur, ferruminari: circa hunc Aes feruere: ipsum uero non percoqui, nisi translatum in alias fornaces: & esse nodum quendam materiæ, id quod relinquitur ex cocto, Diphryga uocari.

EX M. VERG. COMM.

EAdem huic scriptori Diphrygis Plinio undiq; historia est, nec quicq̃ ab eo felicius simul & breuius ex hoc scriptore redditũ aliquãdo fuit. Locus est. 34. uolumine, capite. 13. Diphryges eñ uocari ab eo, q̃ bis torreatur, inquit. Triplicem eius originẽ esse. Fieri ex Pyrite primũ lapide in fornacibus cremato, donec in rubricã excoquatur. Fieri itidem in Cypro ex luto cuiusdam antri arefacto prius, mox paulatim circumdatis sarmentis excocto. Fieri postremo in fornacibus subsidente æris fæce. Differentiam esse: q̃ Aes in catino defluit, Scoria extra fornaces, Flos supernatat, Diphryges remanet. Addidit prætera, tradi a quibusdam ferruminari globos lapidis, qui in fornacibus coquũtur: circa eos feruere æs, ipsos uero non percoqui, nisi in alias fornaces translatos, & esse nodũ quendam materiæ: idq; quod excocto supersit, Diphryga uocari. Ex quibus ratiocinari facile est, quatuor ærarĳs in coctura æris redire res, æs, scoriam, florem, & diphryga: quoꝝ quemadmodum non dissimiles, sic non penitus æquales uires in medicina sunt. Nosq; ex antiquo scriptore ĳsdem uerbis commentationibus nostris illa adiecimus: ut scirent primum legentes, recæpta a latinis scriptoris huius decreta fuisse, mox ha-

berent uolentes inueniendi & colligendi Diphrygis a Plinio tradita certiorem rationē.

A

ℭ De Auripigmento. CAP. CXII.

ἀρρενικὸν

AVripigmentum in eisdem metallis, quibus Sandaracha gignitur. Optimū existimatur crustosum, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, fissile. Quale Mysiæ & Hellesponto nascitur. Huius duo genera fluxerunt. Vnum supra dictum est. Alterum glandis effigie, pallidum, & colore Sandaracham imitans, glebosum. Ex Ponto & Cappadocia defertur. Secundum locum tenet, has nactum dotes. Torretur in testa noua, uiuis carbonibus subiectis. Assiduoq; uersat, donec igne flagret, & mutet colorem. Deinde refrigeratum, tritumq; reconditur. Vim habet adstrictoriā & erodentem. Crustas cum uehementi punctione excitat. Reprimit quæ excrescunt, & capillos euellit.

BARBARI COROLL.

ARsenicum, siue Arrenici tria genera. Coloris in auro excellentis. Alterum pallidius, & Sandarachæ similius: quod sit deterius. Tertiū quo miscetur aureus color Sandarachæ, quasi ex prioribus duobus iunctum. Vtraq; hæc squamosa: illud uero siccum, purumq;, gracili uenarum discursu fissile. Arsenicum nos, & Auripigmentū uocamus: ut Paulo, & Victruuio, & Plinio, & Celso placet, Democritij Chymistæ Androdamanta quandoq; hoc appellant. In Carmania duos haberi montes Onesicritus tradit, alterum Arsenici, alterum Salis.

EX M. VERG. COMM.

AVripigmenti in pingendo adhuc usus aliquis est, ex quo Romani quondam illi nomen fecerunt, utunturq; eo nunc passim in pingendis librorum frontibus bibliopolæ. Accessit nostra ætate etiam, qui antiquioribus, ut credimus, nullus erat alius Auripigmenti usus. Trito enim, pediculosos accipitres suos aucupes inspergunt, præsenti contra eā labem remedio. Duplex eius genus hic fecit. Alterum quod fulgore auri splendet. Alterum quod βαλανοειδὲς uocauit. Significatq; ea uox, ut omnes uertimus, quod glandis formam & speciem habet. Non tamen respoodere his quæ sequuntur id uidetur. Qui enim potest aliquid glandis figura esse, quod glebosum paulopost dicitur. Ob eam causam suspicati sumus, ad colorē posse eam pertinere uocem: & eum quidem puniceum, qualis non in glandibus simpliciter, sed qualis in maturis palmulis est: quas græci cōmuni aliarum glandium nomine Balanos aliquando uocant: ut primo cōmentario in Palmulis & Balanis testati sumus. Vbiq; enim & passim coloris hoc discrimen in Auripigmento uidetur, præcipueq; in pingendo apparet: quo tempore dilutum humore aliquo ad eam rem necessario puniceum illum quem diximus colorem representat. Facitq; ad hoc quod coniunctum illi statim est σανδαραχίζον, id est, colore Sandarachæ, cuius color flammeus & rubens describitur. In hanc partem diu inclinauit animus nobis, & adhuc propensiores sumus. Nihil tamen contra aliorum interpretum æditiones mutare in re non satis certa uoluimus.

B

ℭ De Sandaracha. CAP. CXIII.

σανδαράχη

SAndaracha probatur ruffa, & aliena materia uacans, friabilis, Cinnabaris colore, sulphuris uirus redolens. Dos eadē & ustio, quæ Auripigmento. Explet alopecias, resina excepta. Scabros ungues eximit. Contra phthiriasin ex aceto efficax est. Tubercula cum adipe discutit. Prodest ad narium orisq; ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum rosaceo. Item condylomata. Datur ex mulso purulenta extussientibus. Suffitur quoq; cum resina, aduersus ueterem tussim, rapto per fistulam nidore. Vocem expedit, cum melle delincta. Suspiriosis cum resina in catapotio, optime datur.

C

BARBARI COROLL.

Sandaracha inuenitur & in insula rubri maris Topazono: ut Ochra. Sed inde ad nos importari negant. Inuenitur autem & in aurarijs, & argentarijs metallis: ut in Paphlagonia Pimoliseno tractu, urbe Pompeiopoli. Sed & in Scythia proxime flumen Hypanin optima. Fit & adulterina ex Psimythio, in fornace cocto: idq; incendio facto ex casu repertum est. Colos esse debet flammeus, precium in libras asses quini. Victruuius multo meliorem usum præstari ex ficticia, q̃ ex fossili Sandaracha pictoribus existimat.

D. EX M. VERG. COMM.

Duplex quondam græcis & latinis scriptoribus cunctis Sandaracha fuit. Metallica pluribus locis fossilis, ut testati Plinius, Victruuius, pluresq; alij sunt: qui ad Hipanim Scythiæ fluuiũ optimam omniũ inueniri tradiderunt. Ficticia deinde & adulterina, quæ excocta cerussa fieret. Illa aptius medici, hac pictores felicius usi sunt. Auripigmento æqualem in censu remediorũ uitæ græcorũ medici eam fecerunt, discutientibus & repurgantibus medicamentis eam miscentes. Cerussæ substantia Sandaracha est: indicatq; id Victruuius septimo suæ architecturæ cõmentario, dicens. Cerussa uero cum in fornace coquitur, mutato colore ad ignem incendij Sandaracha fit. Id autem incendio facto ex casu didicerunt homines, & ea meliorem usum præstat, q̃ quæ de metallis per se nata foditur. Et hæc Victruuius. Plinius addidit, flammeum debere in ea esse colorem: & si hæc ipsa torreatur, æqua parte admixta rubrica, Sandycem fieri: qui ueteribus poetis, præsertimq; Maroni color notissimus est. Et si crediderunt aliqui herbam Maroni Sandycem esse cum cecinit, Sponte sua Sandyx pascentes uestiet agnos, cum tamen id nullam eius intellectus necessitatem habeat. Quod enim ab eo dicitur est, fore eam tunc felicitatem, ut sponte sua colores in ouium uelleribus nascantur, & inter pascendum agni colorentur: neq; id pastu Sandycis futurum, sed quod nos credimus, colorem Sandycis contrahendum simpliciter ab eo dici.

¶ De Alumine. CAP. CXIIII.

στυπτηρία

Omne Aluminis genus fere in Aegypto, & eisdem metallis inueniatur. Est enim scissile quoddam, quasi flos sudoruε eiectitius terræ. Gignitur & in alijs quibusdam locis, in Melo, in Macedonia, in Liparis, Sardonia, Hierapoli Phrygiæ, Aphrica, Armenia, & plærisq; alijs regionibus, Rubricæ modo. Plurimæ eius species, uerum ad medendi usum scissile, rotundum & liquidum expetuntur. Optimum est scissile, præsertim recens, candidissimum, gustu perq; adstringens. Calculorum expers, nec glebulose, aut assulose compactum, sed sigillatim in capillamenta quædam canescentia dehiscens. Quale est quod Trichitis, quasi capillare nominatur, in Aegypto natum. Reperitur quoq; lapis huic Alumini persimilis, qui gustus iudicio dignoscitur, q̃ non adstringat. Damnat̃ in rotundi genere, q̃d manu confictũ est. Sed ex figura deprehendit̃. Assumẽdum aũt suapte natura rotundũ, bullis turgens, albo propius, atq; ualidius adstringens. Præterea nõnihil palloris cũ quadam pinguedine præ se ferens, sine harenis, friabile, natiõe Aegyptiũ, aut ex insula Melo. Liquidi probatio, ut sit lympidũ, lacteum, æquale, & semper succo madens, sine lapidibus, atq; quendã caloris igniculũ expirans. Vim habent excalfaciendi, stringendi, sanandi, & expurgandi, quæ caliginẽ pupillis oculorũ offundunt. Genarũ carnem, cæterasq; excrescentias extenuant. Scissile rotundo efficacius intelligit̃. Vri & torreri Chalcitidis modo debent. Putrescentia ulcera cõpescunt. Sanguinis fluctiones inhibent. Gingiuas humore prægnãtes comprimũt. Motus dentium cum

D

A

aceto et melle firmant. Prosunt cum melle ulceribus oris, eruptionibus papularum, & fluctionibus aurium, cum sanguinalis hærbæ succo. Le pris conueniunt cum brassicæ folijs, aut melle cocta. Item prurituí & unguium scabricijs, pterigijs & pernionibus, aspersa cum aqua. Valent cum aceto, fæce & galla, pari pondere cremata, ad phagedænas ulcerũ, & cum salis duabus partibus, ad uitia quæ pascunt. Fursures cum er uo & pice illita abstergunt. Ad lendes, pediculos, ambusta, cum aquæ illita auxilio sunt. Contra tumores, et graue alarum inguinumq; uirus, illinuntur. Ex melo autem aduectum, mulieribus prestat ne concipiãt, ante coitum ori uuluæ inditum. Partus quoq; extrahit. Gingiuis si ca ro excreuit, uuæ, ac tonsillis accommodantur. Auribus & uerendis cũ melle illinitur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 35. ca. 14

ALumen Græcis ab astringendo Stypteria dicitur. Qui uolunt hoc exprimere, salsuginem terræ finiunt. In Cypro candidum, & nigrum, exigua coloris differentia, cum sit usus magni: quoniam inficiendis claro colore lanis, pellibusq;, candidum liquidumq; utilissimum est, contra fuscis, atq; obscuris nigrum: ob id Byrsodepsicon utrumq; cognominatur. Et aurum nigro purgatur. Fit autem omne ex aqua limoq;, hoc est, terræ exudantis natura, corriuatũ hyeme. Solibus æstiuis maturatur. Quod fuerit ex eo pręcox, candidum efficitur. Laudatissimum in Aegypto Alumen: proximum in Melo. Quanq; in medicina Aegyptio prælatum. Nascitur & in Hispania, & Ponto, & Strongyle insula. Phorimon uocatur liquidum, cui notæ optimi respondeant. Quod an sit adulteratum, deprehendit succo punici mali. Sincerum enim mixtura eius nigrescit. Est & genus alterum, quod Paraphoron uocant, pallidæ, & scabræ naturæ, & q̃d inficitur galla. Concreti uero Aluminis genus id quod Trichitin appellauere: fieri arbitrantur ex lapide, propterea & Chalcitin uocant, quem Hippocrates Meliada, quia sit e Melo, nominat: ut sit sudor quidam eius lapidis, in spumam coagulati. Strongyle duas habet species. Fungosum, atque omnium ore dilui facile: quod in totum reijcitur. Melius pumicosum: & foraminum fistulis simile spongiæ: nec inficiens nigritia. Optimum ex omnibus rotundis, Melinon. Aluminis, ut breui comprehendam, sex habentur Galeno summa genera. Scissum, siue scissile. Rotundum, Astragaliotes, hoc est, talare. Hygron, id est, liquidum. Placitis, & Plinthitis, hoc est, crustarium. Et Laterculariũ. Alumine prælita non incenduntur: id quod & obsidione Athenarum sub. L. Sylla Quadrigarius compertum scribit.

B

EX M. VERG. COMM.

QVæ sit uniuerso Alumini præcipua dos & uis, nomen indicat. Ab astringendo enĩ quã multam & egregiam potestatem habet, græci Stypteriam uocauerunt. Longe plura q̃ hic discrimina eius & genera Galenus & Græcorũ medici alij numerauerunt: monstrante, ut par est, quotidie nouum aliquid natura, & adijciente antiquorum inuentis experiẽtia quod ab illis nondum inuentum, aut obseruatum fuerit. Ea nos in scriptoribus illis cognoscenda relinquimus. Scriptori huic tantum inseruientes, qui a principio statim dicens esse Alumen scissile, ὡσνεὶ τῆς βολίτιδος ἄνθος. Quod ab alijs, nobisq; pariter ueluti glebosi flos uersum est, non leuẽ suspicionem nobis iniecit, potuisse quõdam aliter legi: quoniam in toto Aluminum censu nullum Bolitidis nomine indicatur. Præterea glebam βῶλον gręci dicunt, &, ω, litera scribunt. In cũctis autem, quos hactenus uidere licuit, scriptoris huius græcos codices, o, paruo uox illa legitur. Accessit his Plinius etiam lib. 35. cap. 14. de scissili Alumine hoc his uerbis agens. Concreti Aluminis unum genus Schiston, id est, scissile græci appellant, in capillamenta quædam canescentia dehiscens. Vnde quidam Trichitim potius appellauere. Hocq; fit ex lapide: exquo & id Chalcitim uocant: ut sit sudor quidam eius lapidis in spumam coagulati. Hæc nescio quo modo historiæ & uocibus scriptoris huius respondere omnia uidentur. Id quidem in confesso est, de eodem scissilis Aluminis genere ambos agere. Potuitq; hic florem, quem ille sudorem nominat, dicere. Et si id sit, non sine ratione dubitauerit aliquis, Bolitidẽ scriptoris huius in Chalcitidem Plinij mutandam esse: qui Chalcitim uocari alumen etiam hoc ait, q; ex lapide fiat: fitq;

C ueluti sudor quidam eius lapidis in spumam coagulati. Hoc nos monemus, eruscandæ ueræ lectionis & inueniendæ rei non contemnendam occasionem hanc legentibus porrigentes.

De Sulphure. CAP. CXV.

θεῖον

SVlphur optimum existimatur uiuum, quod Apyron uocant, nitedulæ modo splendidum, perlucens, minime lapidosum. Probatur in genere Sulphuris ignem non experti, quod uiret ac præpingue spectatur. Plurimum in Melo & Lipara gignitur. Supradictũ Sulphur calfacit, discutit, & celeriter concoquit. Prodest tussibus, suspiriosis, purulenta extussientibus, in ouo sumptum, aut suffitum. Pręterea partus, usti nidore extrahit. Lichenas, scabros ungues, cum resina terebinthina mistum, aufert. Cum aceto autem illitum, ad lepras efficax est. Vitiligines tollit. Scorpionis ictibus addita resina medetur. Cũ aceto uero, draconis marini, scorpionisq; plagas sanat. Pruritus toto corpore erumpẽtes, cum nitro detersum sedat. Regiũ morbum emendat, insparsum frõti cochlearis mẽsura, aut in sorbili ouo sumptũ. Facit ad grauedinẽ, & destillationes. Sudores quoq; cõspersum inhibet. Podagricis cum aqua & nitro illitũ, cõducit. Grauitatẽ auditus, suffiti nidore raptim per fistulã hausto, sanat. Lethargicos suffitu excitat. Erumpentẽ undecũq; sanguinem sistit. Fractis auribus cum uino & myrrha illitum medetur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 35. ca. 14.

SVlphur Græce Thion, nascitur in insulis Aeolijs, inter Siciliam, & Italiam, quas ardere cernimus. Nobilissimũ in Melo. Sed & Neapolitano, Campanoq; agro collibus: qui uocantᵉ Leucogæi. Libyæ cuniculis effossum, curatur igni. Genera quatuor. Viuum, hoc est, Apyron, siue ignes non expertum: gignitur solidũ, id est, glebosum, eoq; uno ex omnibus generibus medici utuntur: cętera liquore constant, & perficiuntur oleo incocta. Viuum effoditur, translucetq; ac uiret. Alterum genus appellant Bolon. Quidam pro Sulfure tantum crudo Bolõ capiunt. Tertium uocatᵉ Egula, cuius unus dũtaxat usus, ad suffiendas lanas fullonũ officinis, q̃m candorẽ tm̃ molliciẽq; cõfert. Quarto utunᵉ ad Ellychnia maxime conficienda: ex eo Cautõ uocant. Cęterum tanta ei uis est, ut morbũ sonticum dep̃hendat nidore. Lusit & Anaxilaus eo, condens in calice nouo, prunaq; subdita circũferens, exardescentis repercussu, pallorẽ dirũ, uelut defunctorꝫ effundente conuiuis. Harpacticon, siue Harpax appellatᵉ in medicamẽtis, a celeritate uellendi. Habet & in religionibus locũ, ad expiandas suffitu domos. Sentitur uis eius & in aquis feruentibus. Neq; alia res facilius accenditur. Fulmina q̃dem, & fulgura Sulfuris odorẽ habẽt. ac lux ipsa eorum sulfurea est. Porro sulfur in uenis terræ ceu decoctus quidã adeps est, tã ualida & firma confusione partium, ut oleũ eius arte nulla separari possit in rebus cęteris. Propterea cũ oleacea, & ignea, nõ salsuginea sit eius natura, haud facile diluitur. In spiritũ, siue nebulã facile attollitᵉ, ac sublime fit. Crematũ cum ære, uiolaceum colorẽ: cum hydrargyro, ceruleum facit. Sunt hæc chymistis notissima, non aliud magis in conficiendo auro cõmendãtibus, q̃ Sulphur: quippe quod splendorẽ, & colorẽ metallis afferat: ut corpus, & materiã hydrargyros: ꝓindeq; sit maris uice Sulphur, Hydrargyros uero, id est, Argentũ uiuum fœminæ: ut Democritus propterea omnis generis metallici spumã esse Argentũ uiuũ prodiderit. Duobus ijs, pharmacum illud famigeratũ potius q̃ compertũ etiam, Philosophici lapidis nomẽclatura nobile. Conficiᵉ ab Osthane, Mercurio, Chane, Zosimo, Agathodęmone, Democrito. Quanq; & alij scripserũt de miris, ne dicã figmẽtis huius peritię, Orus, chrysorychites, Pebichius, Comerius, Ioañes, Apuleius, Petasius, Pelagius, Africanus, Theophilus, Synesius Olympiodorus Alexãdrinus: recentiores ijs Stephanus ad Heracleũ Cęsarẽ, Heliodorus ad Theodosiũ. Iã fœminę. 3. Cleopatra uirgo, Taphnutia, quę minus ꝓbatᵉ, & Iudeę gẽtis Maria, quã plurimi sequunᵉ. Autores ij, occulẽdę rei gratia, nihil fere suis nominib. appellãt: ut ipsam Sulphuris, & Hydrargyri fuliginẽ Argyriõ nama, hoc ẽ, Argenteũ fontẽ dicant. Asemon uero, fuliginis eius ferruginẽ.

D

☞

A

EX M. VERG. COMM.

FEcerunt Sulphuris quatuor alij genera, quæ ut græcos omittamus, a Plinio.35. suæ historiæ commentario cap.14. suis nominibus, notisq; priuatim indicantur & numerantur: hic duo tãtum: alterum ignem non expertum, quod uiuum nominant: alterum uero quod igne confectũ fuerit. Diuersitatisq; eius non alia fuit causa, q̃ q; cæteri pluribus locis & multiplex nascens Sulphur, quale in plerisq; artibus & uitæ necessitatibus aliquot quæsijsse id oporteat, docet: hic medicinam tantum tractans; ex omnibus generibus uiuo; & ignem non experto illo præcipue indigebat. Eo enim medici plærumque utuntur: quoniam natiua, & sua uis efficacior illi quam cæteris est. Eamq; ob causam in uniuerso Sulphure una illa differentia merito usus est. Græci ἄπυρον uiuum illud uocant, non alia uocis indicatione q̃ q; igne careat. Celsus libro quarto, cap.18. altera nota idem indicauit; Sulphuris ignem non experti quod Apyron uocatur, dicens. Maro contra Georgicorum suorum.3. commentario, in pecoris medicina uiua Sulphura appellauit. Contrarium uero illi alterum genus ijdem græci πεπυρωμένον uocãt; igne incoctum intelligentes. Quotidianus, & numerosus inter homines Sulphuris usus est. Indiget em̃ eo plæræq; artes. Indiget & ad q̃tidiana igniaria, expiationesq; domus: sed nullibi utilius q̃ in morbis, q̃bus numero multis, & periculo grauibus medet̃. Quæ omnis ratio ab hoc scriptore, & quo pauloante diximus loco, a Plinio copiosissime tractata, repeti a nobis inutiliter non debet.

¶ De Pumice. CAP. CXVI.

PVmicis probatio, ut magnopere leuis, spongiosus, teri facilis, nec harenosus, item fragilis, & candidus. Crematur flagrantissimis carbonibus obrutus, et ubi canduerint, extractus, uino restinguitur odorato. Iterumq; incensus extinguitur: & tertia ustione exemptus, & per se refrigeratus, ad usus conditur. Vis eius adstringere, gingiuas abstergere. Purgat cum calfactione, quæ caliginem pupillis offundunt. Explet ulcera, & ad cicatricem perducit. Excrescentia cohibet. Fit ex farina eius dentifricium. Corpori crustam obducit. Auellendis capillis aptus. Theophrastus autor est, si quisq; in bullientem urseum uini Pumicem iniecerit, feruorem statim sedari.

κίσηρις

B

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. cã. 16

PVmicis farinam, potores in certamine bibendi præsumere, sed nisi uniuerso potu impleantur, periclitari Theophrastus autor est: qui & Eudemum pharmacopolam, in uigesimas secundas uices durasse scribat. Ingressumq; balneas, nihil omnino reiecisse: sed quasi non bibisse, ita cœnitasse, Pumice uidelicet, ab septima statim potiõe hausto, primum ex aceto aspero, mox ex uino. Vt errauerint qui locum eum in Theophrasto de uiginti duabus Ellebori potionibus acceperunt, cum ex Plinio id facile deprehendi possit. Pumice in musti cados addito, non ad præsens modo, sed in totum feruere uina desinunt ui siccifica. Pumicis duo significatus. Alter notus omnibus. Altero dicuntur ita & cætera saxa erosa annis, qualia in ædificijs, ut Plinius inqt, Musæa uocant dependentia, ad imaginem specus natiui arte reddendam. Nunc inde Musaica uulgo nominantur, preciosissimis dicata templis. Inuentum id Agrippæ quidam referunt acceptũ. Huiusmodi operis artifices Musearios Cassiodorus, & Iustiniani leges uocãt, etiãsi muscarios corrupte multi legitent. Amianus Marcellinus, Musiciũ opus nominat. In uitis cęsarũ, quas ab Adriano Iulius Capitolinus, & alij cõplures scripsere, pictura de Musęo nominat̃, etiã si mendose legebatur, de musco. Laudatissimi Pumices sunt in Melo, Scyro, Aeolijsq; insulis. Probantur teri faciles. Poliendis libris accõmodãtur: unde Repumicatos appellamus. Pumex græce Cisseris uocat̃: q̃d nomen aliud nihil significat, q̃ erosum. Etem̃ uermiculus triticarius, et ordearius Cis dicit̃, ut Ips cornicularius, Trips lignarius, Sis uestiarius, Ix nitiarius, si Photioi grãmatico fides habenda est. Pumicem ueteres etiã spongiã uocabãt. Nã & e maris quoq; spuma coalescit aliqñ: itemq; ex arena littorali: ut in insula Cyclade Nisyro. Victruuius, quæ nũc inquit, sub Vesuuio monte Spongia, siue Pumex Pompeianus uocatur, ex cocto alio genere, lapidis, in hãc redactus uidetur generis qualitatem. Talis autẽ Pumex inquit, & circũ AEtnam gignitur, & collibus Mysiæ, qui catacecaumenos a græcis, hoc est, deustus appellatur. Talis &

C Lipareus est, ut inquit Theophrastus: alioquin anteꝗ̃ uratur, niger, leuis, atq; farctus. In Melo quoq; insula, idem autor est, Pumices quandoq; in altero gigni lapide: ponderosum, & nigrũ esse Siculum: qui & cæteris præfertur.

EX M. VERG. COMM.

CRedimus scriptoris huius Pumici ab aliquo, qui omnem eius historiam eodem loco habere uoluerit, accreuisse quod in extremo capite ex Theophrasti. 9. de plantarum historia acceptũ legitur. In uetustioribus enim græcis nulla est ea pars, neq; in medicina necessitatem aliquam habet. Nec Dioscoridis etiam historię, decretisq; omni ea reiecta parte nocuerit aliquis. Retulit id Theophrastus quo diximus loco; acceptamq; ab eo rem eam omnem Plinius etiam docuit. 36. uolumine, cap. 16. quo loco tractata itidem omnium Pumicum historia & medicina, scriptoris huius decretis omnibus subscribit: additisq; aliquibus, cocturæ, usuiq; Pumicum non parum profuisse uidebitur. Nos breuitati consulentes, ea relinquimus; monemus tamen omnes, non fore inutilem eadem hæc in eo scriptore legentibus operam. Aut si Plinium audire noluerint, Barbarum saltem uisere, in quo omnia ex Plinio ijsdem uerbis tradita legũtur. Notissimus nunc etiam omnibus Pumex, a græcis Cisseris, ob fistulosas concauitates quas habet, nominatus. Cis enim ab eis dicitur, qui in tritico & hordeo cum referbuerunt, nascitur uermis. Cui natura est, semina illa cuspide potius, ꝗ̃ ore quam habet exiguis foraminibus terebrare: quibus foraminibus quoniam similis sit fistulosus ille Pumicum habitus, quasi ab his uermibus ꝑforatus fuerit, Cisseris Pumex dictus est.

¶ De Sale. CAP. CXVII.

SAl fossilis efficacior est, communiter si est candidus, calculis uacãs, & perspicuus, densus, æquali compage. Peculiariter Am̃oniacum genere laudatur, si modo findi facile possit, rectisq; segminibus diduci. In marino Sale eligendius est cãdidus, æqualis. Probatissimus in Cypro fit, & Salamine Cypri, & Megaris, in Sicilia & Aphrica. Sed inter D dicta salis genera lacustris præfertur: sed multo ualidissimus est Phrygius, nomine tapęus, ut tritæus, aut gantęus. Salis natura, in commune ꝑq; utilis est. Adstringit, abstergit, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit. Sed hoc interest, ꝙ alius alio sit prętantior. Quin & a putredine uindicat. Ammiscetur medicamentis psoras abstergentibus. Excrescentia in oculis reprimit, & pterygia cõsumit. Cæterasq; carnis extuberationes tollit. Clysteribus infunditur. Discutit lassitudines ex oleo illitus. Contra hydropicorum tumores auxiliatur. Dolores in saccis fotu mitigat. Et pruritus sedat, ex oleo & aceto infrictus, donec ad ignem sudent. Item lichenas, lepras, psorasq;. Anginam ex melle, aceto, & oleo illitus leuat. Tonsillis, uuæq; cum melle tostus, ulceribus in ore manantibus, gingiuis quas humor uexat, & phagedænis ulcerum cum polenta crematus illinitur. Aduersus scorpionum ictus cum lini semine. Contra serpentium morsus cum origano, melle, hyssopo. Aduersus cerasten cum pice, aut cedria, aut melle auxiliatur. Contra scolopendrę morsus cum melle & aceto. Aduersus uesparũ ictus, & crabrones, albidasq; capitis pustulas, thymos, & tubercula cum seuo uitulino. Furunculos cum uua passa, aut suillo adipe, aut melle discutit, Testium tumores cum origano & fermento maturius concoquit. Crocodilorum morsibus auxiliatur, tritus in linteolo & intinctus aceto, ita ut uinculis loca constringantur. Prodest ad bestiarum morsus, sugillationes in fa-

cie, ex melle. Contra haustum opium & fungos, cū aceto mulso bibit. Luxatis imponit cum farina & melle. Ambustis igni cum oleo impositus, pustulas erumpere non patit. Podagricis itidem imponitur, & aurium doloribus cum aceto. Ignes sacros & ulcera quæ serpunt cum aceto, aut hyssopo illitus sistit. Vritur fictili, diligenter opertus, conditusq; prunis, usq;dum efferuescat. Aliqui fossilem subacto polline, obliniunt, & carbonibus subijciunt, usq;dū pollen exuratur. Solet & sal cōmunis eodem modo uri. Sed aqua semel abluitur & siccatus in ollam cōopertam mittitur, subdito igne, moueturq; donec iam non exiliat.

A

BARBARI COROLL.

SAl omnis, græci halas uocant, Panaceam Lucretius, a remediorum multitudine. Aut fit, ut palustris, & maritimus: aut gignitur, ut fossitius: utrumq; pluribus modis, sed causa gemina. Coacto humore, aut siccato, siccatur in lacu Tarentino. Item lacu Cocanico, in Sicilia, & alio iuxta Gelan, & Pachynum, tanti splendoris, ut sentiat imaginem. Item in Phrygia, Cappadocia Aspendi, ubi tantum noctu subuenit, quantum inrerdiu auferas. Omnis est alius Sal minutus, atq; non gleba. Lacus duo in Bactris sale æstuāt. In Cypro, Cittieum, ab oppido id nomē. Extrahūt & Memphi, e stagno: dein sole siccant. Apud Caspias portas, quæ Salis flumina appellantur, superficie densantur in salem, amne reliquo fluente uelut sub gelu. Itē circa Mardos, & Armenios, & in Bactris amnes Ochus, & Oxus, ex appositis montibus deferunt Salis ramēta. Lacus in Africa, & quidem turbidi, salem ferunt. Calidi quoq; fontes, sicut Pegase. Oromenus, salis mons natiui est apud Indos, in quo ceditur renascens, magno uectigali Regū. Carris Arabiæ oppido muros, domosq; massis salis faciunt, aqua ferruminātes. Inuentus & iuxta Pelusium, inter Aegyptum quoq; & Arabiam etiam per Africæ squalētia detractis harenis, usq; ad Hammonis oraculum, qualis crescere affirmatur cum luna noctibus. Hammoniacus tractu Cyrenaico celeberrimus, sub harenis, unde nomen, similis est colore alumini fissili, longis glebis, neq; perlucidis, ingratus sapore, sed medicinæ utilis, leuissimus, intra specus suos in lucē uniuersam prolatus, uix credibili pondere ingrauescens. Adulteratur cocanico & cyprio, mire simili. In Hispania citeriore Egelestę, ceditur glebis pene translucentibus, cui iampridem palma a plærisq; medicis tributa. In Medis Atropatena regione, stagno cui Spauta est nomen, sal coit, pruritum & dolorem tactu ciens. Remedium, oleo inungere. Omnis locus in quo reperitur sal, sterilis est. Vulgaris plurimus in salinis, mari affuso, non sine aqua dulci, sed imbre maxime iuuante, ac super omnia sole multo. Africa circa Vticam, construit aceruos salis ad collium speciem: & in agro Rauēnati, Ceruia: ob id, ita ut puto, nominata, quasi Aceruia: qui sole & luna indurati, nullo humore diluuntur, uix ut ferro cedi possint. Fit tn̄ & in Creta, sine riguis aquæ dulcis, & in Aegypto. Fit & puteis in salinas ingestis. Prima densatio Babylonię, in bitumē liqdum cogit oleo simile, quo et in lucernis utunt. Detracto subest sal. Et in Cappadocię puteis, ac fonte quem in salinas ingerunt, ubi & specularium modo lapidum effodit, magno glebarum pondere: quas uulgus Micas uocat. In Chaonia excoquunt aquā ex fonte, refrigerandoq; salē faciunt inertem, nec candidū. Galliæ, Germaniæq; aquam salsam lignis ardentibus infundunt. Hispaniæ quadam sui parte puteis hauriūt salsuginem, Muriā appellantes. Quercus ad id optima, alibi Corylus laudat. Carbo etiā in salē uertit. Quicūq; ligno conficit sal, niger est. Vmbri harundinū, & iuncorum cinerem excoquūt aqua, donec exiguū supersit humoris. Quin & muria salsamentorum recoquit ad naturam suam consumpto rediens liquore, uulgo e menis iocundissimis. E stagnis maxime laudat Phrygius, Tattæi cognomento: et Tarentinus, quē antiq ad medicinæ usum uehementer probant. Tattęus e Cappadocia, magna Phrygię parte stagno. Tatta Morimenorum gente nascit. Nam q fossilis in Cappadocia sal est, in laterculis affertur. Colopeno et Camiseno tractu multus, ut Straboni placet, fœminis gratissimus, qa cutis nitorē faciat. Magis tamen extendit Cittieus. Salsissimum Salem putant, q sit siccissimus. Suauissimū esse Tarentinū, eundemq; candidissimum. Fragilis qcunq; candidus, pluuia dulcescit oīs. Suauiorē rores faciunt, copiosum aqlones. In Igni nec exilit, nec crepitat Acāthius, ab oppido ubi nascit uocatus. Nec Tragaseus ppe Smynthiū in Troade, ab aqs, quę Tragasa dicunt, appellatus: siue ut Iulius Pollux, a Tragęo, cui Neptunus agros in Salē uerterit. Licebat hūc omnibus

Pli. li. 31. ca. 7. & 9.

B

C gratuito colligere. Vectigalem fecit Lysimachus, obaruit: uectigalibus remissis, denuo erupit. Sed nec ullius spiritu crepitat in igne, nec ramentum, aut tenuis Sal. Agrigentinus, ignis patiens, ex aqua crepitu exilit. Rubens Memphi, croceus in Cappadocia, idemq; odoratissimus. In Bactris ruffus circa Oxum Centurupis, et in Aetna purpureus, & in Lusitania, ut inqt Strabo, purpureus albet. Iumentorum, & boum oculis Tragaseus, & Beticus pfert. Ad obsonium, & cibum utilior quisqs facile liquescit. Item humidior. minus enim amari sunt. ut Atticus, & Euboicus. Seruandis carnibus aptior Megaricus: quoniam acer, & siccus est. Condit Sal odoribus, quo & pulmentarij uice usi ueteres. Adeoq; necessarium elementum est, ut transierit intellectus ad uoluptates animi quoq;. Nam ita, ut inqt Plinius, Sales appellant. Hinc dicta salsa, & uia salaria: quoniam ea sal ad populos portari consueuisset. Ancus Martius salinas primus instituit, & populo congiarium e Sale dedit. Sine Sale, hoc est, mola salsa, nullum sacrum fiebat. Caunites efficax in collyria. Tebaicus ad pruritum. Laudat & a Sodomis Galeno. Sal, uitrum, atq; nitrum, sulfuri cococtum, in lapidem uertit. Cornea piscatorum corpora dicunt, qa sole, & sale obduruerunt. De Agrico sale mentionem in Columella inuenias: nisi pro genere nitri capiat, quod Agrion uocari docebimus: haud scio pterea qualis sit.

¶ De Spuma salis. CAP. CXVIII.

ἄλος ἄχνη

HAlos achne spumosi salis ramentum, in exilibus petris inuentum, cui uis eadem quæ sali.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 31. ca. 7.

HAlosachne salis genus, & hoc sponte natum, spuma ex aquis maris in extremis littoribus ac scopulis relicta. Hæc enim omnis rore densatur, & est acrior quæ in scopulis inuenitur. In igni nec crepitat, nec exilit. Ad omnia in quæ sales, probatur: spuma iocundior & utilior, Halosachnen uocant, & unum e quinq; Alcyonij generibus.

EX M. VERG. COMM.

SAtis seipsam solo nomine cocrescens in littoralibus petris, & in mari scopulis, fluctuum aspergine, salis lanugo potius quam spuma indicat. Plinius Spumam. 31. uolumine, cap. 7. appellat, ex propria achnes in græcis significatione. Hic tamen ἐπίφυγμα eam esse dicens, lanuginem magis, cum iam in saxis concreuit, describere uidetur, facilem cognitu & inuentu rem.

¶ De Muria. CAP. CXIX.

ἅλμη

D

MVria effectus salis præbet. Abstergitq;. Dysentericis infunditur, etiamsi nome intestina corripit. Ischiadicis ueteribus ad fotus, aquæ marinæ usum præstat.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 31. ca. 8

SAlsugo, id est, Halme, iteq; Muria uocari pot, quamquam & aliud genus Muriæ inter sales diximus. A Garo differt Halme, etiamsi utrumq; ad pisces Galeno teste ptinet. Garus est sanies intestinorum ipsa, ut diximus secundo libro. Halme uero muries & salsilago piscium inueteratorum, hoc est, ius salsum in quo seruant, quam mulieres nostræ uulgo Salimuriam appellant. Hęc a ueteribus & Salsugo thalsia uocari solita est: ita condebant, inueterabantq; pisces ij, qcumq; in pruna et craticula comodeco possent. Ob id eos Aristophan. Anthracidas, hoc est, prunarios & carbonarios uocauit. Nos ut arbitror Aleculas. Huiusmodi sunt Smarides, & Menę. Item Chalcides, quas & Chalcidicas, & Sardas, & Sardinos quoq; appellant. Nam Chalceus. i. Saber, alius piscis est orbiculari specie, Cyzici frequens. Carbonarij sunt & Trichides, quas & Trichias uocant. Nam Trichiades ab Aristot. dicunt quę Thynnides sint: quas tamen ipsas, ut Atheneus, qnto de partib. animalium uolumine Trichidas nominat. Eiusdem sortis arbitror Epsetos, a coquendo nomiatos, quos Artemidorus etiam Plestos uocauit. Sed in Aristot. Theodo. Naricas interptatus est, nescio quam uere. Piscis certe minutus est Narica, ut Festus inqt. Plautus muriaticam Naricam in uasis stagneis apportat in comœdia. Illud in transcursu dixerim, Sardinos ab Aristot. intelligi nonunquam eos, q a nonullis Eritimi uocant. Differunt porro Eritimi, ab Erythinis. Nam Eritimos, ut dixi, sarda est, uel sardę similis. Erythinus autem is est, q a nostris uocat Rubellio. His generibus pximę sunt & Thryssę, quas Gaza noster, et ante Gazam Georgius tiphernas, in Straboне Alosas, coi piscium cum mugili & delphinis Nilo. Sed ita cur uocet, nondum copi. A qbus distat, q Thrattę siue Thrassę nominant, et a qbusdam Thettę. Pisciculus et hic pusillus ac uersicolor. De Alosis est quod dubitem, sint hę quos Romanum uulgus Latias appellat, Alosas Gallia & Germania, Culpeas Venetia, in imensum platis, quę Tiberino amne capiant: an genus aliud. Athenæus qdem Laton piscem comemorat, quem Archestratus

poeta præstantissimũ in Italia nasci cecinit, præsertimq; freto siculo. Hunc in Nilo grandissimũ euadere ducentas excedentẽ quandoq; libras. Esse aũt candidissimũ, & suauissimũ, oĩbus modis paratũ, similem glandi uocato, qui amne Istro capiatˀ. Ex aceto & muria fit, q̃d oxalme dicitur. Sicut apud Cratinũ ex allio & muria Scorodalme. Qui iocularem quæstionẽ, siue gryphum in cõuiuio propositũ non soluissent, multabantur haustu muriæ, sed ita, ut in uino paulatim, & cum interspiratione biberetˀ. Apud alios uictis meracũ, uictoribus osculũ dabatur.

A

EX M. VERG. COMM.

PRo comperto nobis est, deesse huic capiti uires, potestatesq; illas oẽs, quas sali hic idẽ scriptor paulo ante assignauit. Neq; em̃ uerisimile est, ex tã multis, unã tantũ exterẽdi scilicet dictã ab eo fuisse. Persuadetq; id non tã antiqua scriptoris huius interp̃tatio, in qua deinceps multæ aliæ numerãtur, q̃ Plinius. 31. uoluminis, cap. 8. plures & ipse numerãs, spissare, mordere, extenuare, siccare, & quæcũq; alia hic scriptor toto hoc capite docet: a quo ijsdem uerbis oĩa reddita sunt. Credimus nos factũ id ab aliquo, cui satis esset, in sale ea audisse, laboriq; in scribendo iterũ quæ semel scripta fuissent parcens, eas neglexerit. Repetẽdæ itaq;, et in hoc caput reuocandæ ex sale oẽs illę erũt. Barbarus græcorꝝ Halmen Salsuginẽ uocauit, latioris forte ambitus, q̃ gręcorꝝ Halme certa res exigeret, uoce usus. Nos Muriã auctoribus Columella, Plinio, Romanisq; scriptoribus alijs appellauimus: qui in medicina, & domestica re Muriã semꝑ uocauerũt. Ea duplex ueteribus fuit. Altera, qua in cõditura uini uterentˀ: cuius cõfectionẽ & usum Columella docuit. 13. uolumine, capite. 26. Altera, quæ dura ab illis uocabatur: cuius confectionẽ & usum idẽ scriptor eodẽ uolumine, sed capite. 6. & 7. tractauit: qua in condituris olerũ, radicũ, pomorꝝ, salgamorũq; omniũ usa antiquitas est. Solũq; hoc genus Halmẽ Dioscorides uocat: quoniã altera illa admixto sibi melle, nullũ nisi in uindemia habebat usum. Eius confectio a Columella his uerbis docetˀ. Dolium q̃ patentissimi oris, locato in ea parte uillæ quæ plurimũ solis accipit. Id doliũ aqua cœlesti impleto. ea est em̃ huic rei aptissima: uel si non fuerit pluuialis, fontana dulcissimi saporis sit. Tum indito sportã iunceam, uel sparteã, quæ replenda est sale candido, ut candida Muria fiat. Cum salẽ per aliq̊t dies uidebis liquescere, & ex eo intelligis nondũ esse Muriam maturã, alium subinde salẽ tamdiu ingeres, donec in sporta permaneat integer sal, nec minuatˀ. Quod cum aĩaduerteris, scias habere Muriã maturitatẽ suam. Et si meliorẽ adhuc uolueris, in uasa bene picata diffundes, & opertã in sole habebis. Omnẽ enim mucorẽ uis solis aufert, & odorẽ bonũ prębet. Est illud etiã maturæ Muriæ experimentũ, ubi dulcem caseum in eam dimiseris: si pessum ibit, scias esse adhuc crudã: si innatabit, maturã. Et hæc cura antiquorꝝ Muria fuit, qua in condituris salgamorꝝ uillici & patresfamilias utebantˀ. Medicina aũt in plærisq; morbis, præsertimq; interaneorꝝ exulcerationibus, & coxẽdicis doloribus eadem rõne, qua secundo uolumine in Garo idem hic scriptor monuit: ut exulcerata ad cicatricem perduceret, & quæ exulcerata non essent, ad ducendum ulcus proritaret.

B

¶ De Flore salis. CAP. CXX.

ἄλος ἄνθος

FLos salis flumine Nilo defluit. Lacubus tamẽ quibusdam innatat. Assumendus qui crocei coloris est, odore ingrato, ceu Gari. Interdum longe magis uirus olet, gustuq; mordacior, & pinguiter lentus. Fucatus aũt rubrica, aut scrupulosus, improbatur. Pręterea syncærus nõ nisi oleo resoluitur. Adulteratur nõnulla ex parte, etiã aqua diluente facticiũ colorem. Ad ulcera quæ cacoëthe uocantˀ, & phagedænas, genitaliũ nomas, & purulentas aureis efficax est. Oculorũ hebetudines, cicatrices, albuginesq; tollit. Emplastris, unguentisq; coloris caussa, ut rosaceo, miscetur. Sudorem cit. Aluũ turbat in uino, aut aqua sumptus. Stomachũ male habet. Additur acopis & smegmatis, quæ albandi capilli gratia componuntur. Et in uniuersum, acris est, & feruentis naturæ, ut sal.

BARBARI COROLL.

FLos salis, id est, Halosanthos, siue Halysanthon, & Halasanthion, non fit, nisi aquilonibus. Est autẽ fauilla salis, quæ leuissima: ex eo est & candidissima, in totũq; diuersa res a sale, humidiorisq; naturæ, & crocei coloris, aut ruffi. Si fæces imæ concutiantˀ in uasis, uelut rubigo salis

Pli. li. 31. ca. 7.

C adulteratur, & testa trita. Florem Salis Cato uocat, qui e populari Sale candidus arte factus sit. Propterea & Alabaster a Democrito quandoq; dicitur.

EX M. VERG. COMM.

PEregrina, nec satis certa res Italiæ quondã salis hic Flos fuit. In Aegypto inueniri ab hoc, & ab alijs dictus, paludibusq; & fontibus quibusdam innatare. Quo minus demiretur aliquis, nũc in medicina parum cognosci, & nullum eius esse usum. Salis ueluti rubigo quædam ab alijs dictus salis Flos est, quoniam colore ruffo sit. Commendabatur tunc, qui olei pinguitudinem quandam redderet. Quod sane miretur aliquis, ab olei pinguitudine diuerso penitus sale. Certissime de eo Plinius. 31. uolumine, capite septimo egit: nihilq; nõ ab hoc scriptore traditum, ijsdem reddidit uerbis. Ob quam caussam longius de eo non agimus, in scriptore eo cognoscenda relinquentes, si qua nouisse alia de eo aliquis optauerit.

De Nitro. CAP. CXXI.

νίτρον

PRæfertur Nitrũ læue, roseo colore, aut candido, in foramina dehiscens, perinde quasi spongiosum quiddã. Quale ex Illyrico affertur, a Buniorũ ciuitate. Humores transfert qui alicubi concreuerũt.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 31. ca. 10.

NItrum, Græci & Litron, uocãt attice. Veteres hoc ignorauere medici. Non multũ a Sale distat, nec quisq; Theophrasto diligẽtius de eo prodidit. Exiguũ fuit apud Medos, canescentibus siccitate conuallibus, uocabant Halmirhaga, minus etiã in Thracia, iuxta Philippos. Sordidum terra, quod appellant Agrion. Omissum est e quercu cremata fieri, propter impendia. Nitrosæ uero aquæ, multis locis reptæ, sicut & sulphurosæ, aluminosæq;, sed sine uiribus densandi. Optimũ, copiosumq; in Clitis Macedoniæ, q̃d uocant Chalæstricũ, quo in pane utũtur pro sale: cui & proximũ est natura, purũ & candidũ, nitroso ibi lacu exiliente, e medio dulcis aquæ fonte: quo semp emicante, nec augeť tamen, nec effluit. Ibi fit Nitrũ Canis ortu, nouenis

D diebus. Si fuere imbres, salsius, per aquilones deterius: totidẽq; cessat, ac rursus inatat, ac deinde cessat. In Aegypto non nasciť, sed conficiť fuscũ, lapidosumq;, nitrarijs Nilo infuso. Siccanť excedente eo, decedente madeť. Succo Nitri. 40. diebus cõtinuis, non ut in Macedonia statis, protinusq; ut densari est cœptũ, rapitur: ne liquescat. Conditũ in aceruis durat in lacu Asanio, & quibusdã circa Chalcidem fontibus. Sũmas aquas dulces, et poculentas tradunt: inferiores nitrosas. In Nitro optimũ quod tenuissimũ, & ideo Spuma melior, Aphronitrũ uocata. Sordidum tantũ probãt ad inficiendas purpuras, tincturasq; oẽs. Nitrariæ circa Memphim peiores, ubi & circa Naucratin dũtaxat solebant esse in Aegypto, nunc multis in eadem prouincia locis egregie uisunť. Lapidescit circa Memphim, multis ibi tumulis ex eo saxeis. Faciunt ex ijs uasa. Liquatũ cum sulphure coquẽtes, carbonibus ferruminãt in lapidem. Ruffum ibi exit a colore terræ. Adulterať calce, quod & pungit gustu, odoremq; reddit uehementẽ. Syncerũ uero facile resoluiť. Inueterant ibi Nitro res pro sale. Igni non exilit Nitrum, nisi e testa: nihilq; gignit, aut alit. Cum in salinis herbæ, in mari tantũ algæ tot anialia nascanť. Nitrariæ calciamẽta protinus consumũt. Vlcera allata, eo celerrime sananť. Ibi facta tarde. In Nitrarijs, non lippiunt. Aegyptiũ teneriores facit Rhaphanos, sed obsonia alba, & olera uiridiora. Salnitrũ uocabulo uulgi diciť, pulueri conficiendo necessariũ: quo ad bellica tormẽta utunť, nouitia, pœnitendaq;, ac pessimo publico inuenta. Diuersum a Nitri generibus existimo, indictũq; ueteribus, etiamsi locus in Plinio est, ubi de hoc gñe loqui uideať. Sed eum nos mendosum credimus.

EX M. VERG. COMM.

FVerunt quondam Nitri pluribus locis non aliter, q̃ aliorũ metallorũ nitrariæ fodinæ: aliquibus etiam siccatis sole nitrosis aquis & paludibus fiebat. Et ne longiores simus, nullũ quale nostra ætate est, ficticiũ Nitrum tũc erat: nec eum quem nostra ætate usum, in missilibus igne tormẽtis habet, in antiqua militia habuit. Vtebatur eo medicina tantũ. Nihilq; Apsyrto in ueterinaria medicina frequẽtius est. Quoniã salis modo auiditatẽ cibi morboso pecori excitaret. Simulq; quã habet pellendi ui purgaret. Vtebať & ganea, in qua periti eius obseruauerãt, tenerescere Nitro multa, præsertimq; herbarũ radices, candorẽ obsonia contrahere, & olera uirídiora fieri. Ex quo usu Martialis etiã cecinit. Ne tibi pallentes moueant fastidia caules, Nitrata uiridis brassica fiat aqua. Quod totũ legentes monuisse placuit, ne quis ab hoc, et ab alijs de Nitro dicta, de Nitro nostræ ætatis, quẽ Salem Nitrum oẽs passim noiant, dici existimet. Laudauit antiquitas Nitrũ ob diuersos usus, diuersis locis nascens. Hic ex bunis spongiosum alijs ante-

posuit: non satis certa loci indicatione. Omittimus quæ Plinius, 31. uolumine, capite. 10. rettulit, optimũ, copiosumq; in Clitis Macedoniæ nasci. Nihil enim quod ille ait ad scriptoris huius Bunos pertinet. Qui si hoc loco colles simpliciter significant, fossile & ex montanis erutũ cæteris uidetur Dioscorides antepofuisse: sin cõntra, non colles ea uoce, sed certũ aliquem significauit locũ: in ambiguo tunc res est. Plures eñ diuersis regionibus urbes, & oppida hoc nomine in antiqua Geographia audiuntur: quia in collibus ædificatæ habitarentur sic nominatæ. Bunos enim Græci cespitibus erectas aras & tumulos uocant. Siquidem in Illyrico, in Epiro, nec procul ab Antycira eodem nomine Buni urbes & oppida fuerunt: ut testati Stephanus Bizantius, Plutarchus, plures q; alij sunt. Nobis inclinat animus in eam quæ non procul ab Antycira a Plutarcho describitur, in commentariolo, cui titulus est, utrobi, in terrestribus, an in aquatilibus brutis maior sit prudentia.

A

¶ De Spuma Nitri. CAP. CXXII.

ἀφρὸς νίτρου

SPuma Nitri optima esse putatur leuissima, glebosa, friabilis, colore pene purpureo, aut spumosa, & mordens. Qualis ex Philadelphia Lydiæ defertur. Secunda est Aegyptia. Quin & in Magnesia Cariæ gignitur. Vim & ustionem salis habet tam Nitrum, q̃ Spuma eius. Præterea Nitrum tormina sedat, si tritum cum cumino bibatur, in hydromelite, aut sapa, aut aliquibus quæ inflationes discutere possunt, uti Ruta, uel Anetho. Febribus circumitu redeuntibus illinitur, ante suspectam accessionem. Miscetur emplastris, quę extrahunt, & discutiunt, extenuant, & lepras abstergunt. Cum aqua autẽ calida, aut uino infusa, inflationes, purulentas aureis, & sonitus earundem sanat. Sordes expurgat cum aceto instillata. Canum morsibus ex asinino adipe, aut suillo medetur. Resinæ admista furũculos aperit. Aquæ inter cutem cum fico illinitur, opisthotonisq; iam remissioribus, & luxatis cum cærato. In resolutione linguæ pani cõmode permiscetur. Aliqui supradicta carbonibus urũt, subiecta prius testa noua, donec incandescant.

B

BARBARI COROLL.

Pli, li, 31, ca, 10.

APhronitrum, siue Aphrolitron maxime laudatur, quia fit Nitri pars tenuissima. Hoc ueteres negabant fieri, nisi cum ros cecidisset prægnãtibus nitrarijs, sed nondũ parientibus: itaq; non fieri incitatis: etiã si caderet. Alij operimẽtorũ, aceruorũq; fermẽto gigni existimauere. Proxima ætas in Asia colligi tradit, in speluncis distillans molibus: specusq; eos Colycas uocant. dein siccãt sole. Lydiũ in pastillis affert. Aegyptiũ in uasis picatis, ne liquescat. Vasa quoq; ea sole inarescentia perficiunt. Differt Aphronitrũ, ab Aphonitro. Id q̃d Spuma sit, tritum esse in pollinẽ affirmãt. Candidũ, & triticeæ farinæ simile. Aphonitrũ uero, siue Apholitrũ congelati specie coit: eoq; in balneis quotidie, ut Galenus inquit, ad exterendas sordes utimur.

EX M. VERG. COMM.

NEc eadem, nec diuersa Nitro penitus nitri Spuma antiquis fuit: ijsdem locis cum Nitro nascens, & æquali illi potestate: aspectu tamen alia, quo tenuior Nitro, eo etiã melior. Discrimen in nascendo potius q̃ substantiæ eius erat. Prægnantibus enim, sed nondũ parientibus nitrarijs, ut Plinius ait, Spuma colligebatur. Eratq; ob tenuitatem suam Nitri Spuma præuius, & in summũ emergens, simulq; concrescens humor. Sunt tamẽ in gręcis, qui testentur fieri Nitri Spumã, a ceruorũ nitri, ueluti fermẽto quodam, ex quibus referuẽtibus hæc ueluti Spuma emergeret. Quod in multis alijs fit, feruore suo se purgãtibus. Addiderũt alij, in priore illa colligendę nitri Spumæ rõne, non concerni eã in nitrarijs, nisi nocturni accessserint rores. Quocũq; aũt modo se res habuerit, q̃d tenuissimũ ex Nitro se proferebat, id nitri Spuma quondã dicebatur: multi, ut uideẽ in medicina usus, a Nitro sola bonitate diuersa. Ob quã caussam, & si forte uno, eodẽq; capite continuata historia de utroq; traditũ quondã a Dioscoride fuerit, nos tamẽ aliorũ omniũ rationem secuti, seorsum de utroq; egimus. Neq; est quod ultra moneamus, q̃ fuisse quondã pro sale aliq̃bus locis Nitri huius usum: tanta illi similitudo coloris, saporis, & to-

C tius substantiæ est. Posseq; adhuc inueniri, & in eodẽ usu gentibus aliquibus esse: id tamen pro comperto nobis nõ est. Quemadmodũ sine controuersia a cunctis recipit̃, nullũ fuisse usum, nec confectionẽ aliquam eius, q̃d nunc decocta terra ad usus bellorꝝ fingit̃, & Salem Nitrũ uocant. Magna cum illo similitudine, & naturæ id generantis imitatione excogitatũ.

❡ De Fæce. CAP. CXXIII.

τρύξ

ELigenda Fæx maxime a uino uetere, Italico: sin minus, ab alio consimili. Fæx aceti uiribus longe acrior est. Crematur ut alcyonium, ante diligenter siccata. Sunt qui noua testa igni largo urant, usquedum penitus incandescat. Alij uiuis carbonibus Fæcis glebam obruunt, & idem opus prosequuntur. Experimentum est legitimæ ustionis, ut aërio nitore inalbescat, linguamq; tactu urere uideatur. Eadem urendæ Fæcis aceti ratio. Vis ei supra modum urens, & abstergens. Vlcera ad cicatricem perducit. Vehemẽter exest, siccatq;. Sed recenti utendum est, quoniam celeriter exanimatur, aperta, & nullo uase condita. Lauat̃ ut Pompholyx. Quæ ustionem experta non est, tumores & per sese, & cum myrto cohibet. Ventris, stomachiq; fluctiones illita sistit. Muliebre profluuium, imo uentri, aut genitalibus imposita, mitigat. Panos discutit, nondum exulceratos, & tubercula. Turgentes mammas suiq; lactis impatientes, cum aceto peruncta extinguit. Cum resina uero ambusta, & scabros ungnes aufert. Addito lentiscino oleo illita nocte tota, ruffat capillum. Elota, oculorum medicamentis, ut spodos adijcitur. Cicatrices,

D & eorum caligines eadem abstergit.

BARBARI COROLL.

VIni Fæx, gręce Tryx uocatur, utiq; nõ usta, sicut usta Sphecle, quasi fæcula, interim Spheclem pro fæce cruda quoq; Græci capiunt, ut Paulus. Fæci tanta uis est, ut descendentes in cupas enecet. Experimentũ dimissa præbet lucerna, q̃diu extinguatur descensionis periculũ denuncians. Siccata recipit ignes, ac sine alimẽto perflagrat, cuius uis & natura quæ Nitro. Fæx cum expirauerit, lauandis corporibus, & uestibus est utilis. Fæx aceti pro materia acrior sit oportet. Vtriq; multum adijcit uirium crematio. Habet & suam sapa fæcem. Cratinus poëta comicus, hoc est, Tryga, pro uino quoq; accipit aliquando. Apud nos quoq; Fæculam, qui dixerit, pro uino meminisse uideor.

EX M. VERG. COMM.

SEdimentũ uini, cum in dolio deferbuit, Fæx est: nota omnibus, & nisi in medicina uires aliquas habeat, homini penitus inutilis. Crudę pariter & coctæ usus quondam fuit. Vocauit Fæcem posterior græcorꝝ medicina etiam Pheclam. Copiosaq; in græcorꝝ medicis ea uox est, qua crematã priuatim significant. Eius non meminit Dioscorides, quoniã sua ætate nullũ erat forte adhuc id nomen. Illud humaniores literas profitentes nouisse, & obseruasse uolumus, quod a nobis dictum est. Vtendum recente est: citissime em̃ efflata ui languet: eamq; ob caussam diligentissime operculanda: nec nisi uase aliquo clausa seruanda est: a Plinio breuius & aptius dici, Celeriter exanimatur, non incluso condita. In quo exanimandi uerbo usus, animam ad omnem halitum, & ut Græci dicunt, ἀπόῤῥοιαν, contraxit.

❡ De Calce. CAP. CXXIIII.

ἄσβεστος

CALX HOC modo fit. Marinorum buccinorum testas igni condito, aut feruenti clibano nocte dimittito: postera die si candidissima fuerit, extrahito. Sin aliter, iterum urito, usquedum uehementer inalbuerit. Dein ubi in aquam frigidam immersa fuerit, in fictile nouum conijcito, & exacte pannis operiens, noctem unam conquiesce=

re finito. Mane eam extrahens, si ad intentum finem perducta est, recondito. Fit & e glebis lapidum crematis, necnon e uili marmore: quæ cęteris præfertur. Vis omni Calci in commune ignea, mordens, adurens, & crustas inducens. Quibusdam alijs immista ut adipi, oleo, concoquendi uim assumit, & dissipat. Vlcera ad cicatricem perducit. Efficacior existimatur recens, nec aspersa aquis.

A

BARBARI COROLL.

CAlx uiua, id est, Asbestos. Differt ab ea Calce, quã Gręci Titanon appellant, ut spēs a genere: item a Maltha, quæ fit ex Calce recenti. Vino restinguit, mox tundit cum adipe suillo, et ficu duplici linamēto: quæ res omniū tenacissima, & duriciã lapidis antecedens. Quod malthatur, oleo perficitur ante. Galenus in Hippocrite, Maltham pro cera capit.

Pli. li. 36. ca. 24

EX M. VERG. COMM.

TItanos inter uenena ab hoc ipso scriptore sequenti commentario nominatur, quæ hoc loco Asbestos ab eodem dicta est: specie tantū, ut aliqui crediderunt, diuersa: ut nos autē in græcis obseruauimus, solo architectorum usu: qui Titanon intellexisse uidentur, eam qua parietibus tectoria inducerentur. Et quoniam Gypso id aliquando fieret, Gypsum sæpenumero ea uox græcis etiam significat. Quinetiam τιτανίζεσθαι uerbum illis inter cætera, Gypso inducto tegere & oblinire est. Verumtamen sola Calx utraq; appellatione illa indicatur. Quæ potuit ex diuersa materia, ut hic ait, facta, in architectura diuersos habere usus. In medicina tamen contraq; in ueneni maleficio, utrumq; enim Calx præstat, nullum huiuseemodi discrimen a natura accæpit. Omnis enim Calx sine generis discrimine nocet, & prodest.

¶ De Gypso. CAP. CXXV.

GYPSVM VIM habet adstringendi, obstruendi. Sanguinis eruptiones, sudoresq; cohibet. Sed potum strangulat, quodam suffocationis modo.

γύψος

BARBARI COROLL.

GYpsum, siue Gypsus, siue Spygos, ut Theophrastus quoq; noīat, plura habet gñā. Nam & coquit e lapide, ut in Syria, & Phœnice, ac Thurijs. Et terra fodit, & quidē summa eius cute, ut in Cypro. Copiosa itē Aetolia, circa Peroebiã, atq; Tymphem: a quo & Tymphaciū, siue Tympheticū uocatur. Qui coquit lapis, non dissimilis Alabastritæ esse debet, aut marmori eroso. In Syria durissimos ad id eligūt, coquūtq; fimo bubulo, ut celerius urant. Optimū fieri compertū est ex speculari lapide: qui & Diapahnes uocat, squamam uitalem habente. Gypso madido utendū est, quoniã celerrime coit. Inepta fit operi duricies: tamē rursus tundi, & in farinã resolui patitur. Natura Gypsi caloris in terendo tanti, ut rudiculis non manibus tractari possit. Tenacissimus ob id usus eius in albarijs sigillis ædificiorū & coronis gratissimus, & ad uaporaria conclauiū apud nos, quæ Mappas ex nostra consuetudine uocamus. Gręci pro Cymolia, uestibus poliendis, Tymphacio utebant Gypso, Theophrasti ætate. Hinc Gypsati uenalitioq; pedes, ut in Cymoliã dicet. Est & in Gypso q̃d flos appellat, ueteres Chymistę, Argentum uiuū, gelu astrictum, hoc est, spissatum, iam addensatumq;, Gypson uocabant.

B

Pli. li. 36. ca. 24

EX M. VERG. COMM.

COgnata calci res Gypsum ēst. Plura numerantur eius genera, priuatimq; a Plinio libro 36. capite. 24. Poterunt uolentes ab eo singillatim omnia audire. Posteriores græcorū medici de uiribus eius certius docuerūt, siccare, & opplere Gypsum dicentes, & in compescendis sanguinis profluuijs cum farinæ polline, & oui albo usum eius esse. Cremari ut cætera Gypsum etiam, crematumq; opplendi uim amittere, sed in siccando efficacius fieri.

¶ De Sarmenticio Cinere. CAP. CXXVI.

SArmentorum Cinis urendi uim habet. Cum axungia autē, uel aceto illitus, fractis neruis, articulorum collisionibus, & neruorum nodis prodest. Cum nitro & aceto excrescentias carnis in scroto reprimit. Serpentium canumq; morsibus illitus ex aceto medetur. Crustas obdu-

τέφρα κληματίνη

C centibus medicamentis ammiſcetur. Fit ex eo lixiuium contra præcipitationes, & fungorum uenena, cum aceto, ſale, & melle.

Pli. li. 17. ca. 9.

BARBARI COROLL.

CInis, Græce Conis, & Spodion, & Tephra dicitur, & Coloſcertos poetice. Sed lixiuium Conia. Apud nos Lix: unde Lixiuiũ, & Lixiua, & ut Columella uocat Lixiuia. Cinis foci uocatur: dictus forte, quia luxatis in potu proſit. Vnde Gladiatores cum deluſiſſent, hac iuuari potione uidebantur. Cineri omni uim aſtrictoriam ineſſe, Dioſcorides uoluit. Negat id Galenus: uticꝫ ficulneo. Ipſum quocꝫ uinum, quod antecꝫ prælo preſſum ſit, aut nimium calcatæ uuæ in lacum muſti fluxerit, Lixiuum, aut Lixiuium muſtum appellatur, a Græcis uero Prochyma. Nam & Protoſtactum inuenio apud Paulum. Sed pro cinere Lixiuio, qui primus diſtillauerit, ut coniectura capio. Calidum cinerem Hippocrates Marilem appellauit.

ἀλκυόνιον

ℂ De Alcyonio. CAP. CXXVII.

ALcyonij quincꝫ eſſe genera, compertum eſt. Vnum enim ſpiſſum, acerbi ſaporis, ſpongioſa facie. Item tetri odoris, ponderoſum, & piſcem olens, quod plerũcꝫ in littoribus inuenitur. Alterũ pinnulæ oculorũ, aut ſpongiæ ſimile, fiſtuloſum, & læue, odorẽ algæ referens. Tertium uermiculi forma, & colore, magis purpureum, quod Mileſium uocant. Quartum ſuccidis uelleribus non diſſimile, ſpongioſum, læue. Quintũ figura fungi, ſine odore, aſperum, parte interna quodammodo pumicoſum, foris læue, acre. Quod plurimum in Propontide iuxta inſulam Besbicon appellatam gignitur. Patrio nomine Halos achnen uocãt.

D Duo priora, in fœminarũ ſmegmata aſſumuntur. Contra lentigines, lepras, uitiligines, nigricias, & maculas in facie reliquocꝫ corpore. Tertiũ ijs qui difficili urina uexantur, aut harenulas in ueſica colligũt, idoneum eſt. Item renibus affectis, aquæ inter cutem, lieni. Vſtum autem, & ex uino illitum, alopecias replet. Poſtremum dealbandis dentibus aptum eſt. In alia abſterſoria, pſilotracꝫ aſſumitur cum ſale miſtum. Si quiſquam Alcyonium cremare uelit, in crudum fictile mittat: & oblinens uaſis ſpiraculum luto, ita fornaci mandet: & cum figlinum percoquetur: extrahens ad uſus recondat. Lauatur ut Cadmia.

Pli. li. 32. ca. 5.

BARBARI COROLL.

FIt in mari Alcyonium ex nidis, ut aliqui exiſtimãt Cæicum & Alcyonum: quas noſtri Alcedonas uocant, quaſi Algedonas, ab Algore, ut alij, e ſordibus Spumarum craſſeſcentibus, alij e limo, uel quadam maris lanugine. Quo candidius, hoc minus probabile. Dioſcorides quincꝫ genera dinumerat. Plinius quatuor. Primũ quale Dioſcorides. Secundum molle, lenius, odore fere algæ. Tertium candidioris uermiculi. Quartũ pumici & ſpongiæ putri ſimile, pene purpureum: quod optimum: hoc & Mileſium uocatur.

EX M. VERG. COMM.

NOn auſim ego nunc cenſere, an quæ in antiquis græcorũ & latinorum poẽtis, diſcedentibus a ſe mari, aut eodem elemento ad ſe reuerſuris coniugibus, & amoribus ſuis Halcyonios precabantur dies amicæ & uxores, bona fide pro ſalute eorũ uota, precesq; conciperent: An ut liceret illis per brumam ſeptem diebus, tranquillo mari, ad nitorem læuorẽcꝫ cutis Halcyonium tuto expiſcari. Mala enim mulieris mens, & ad nouas uoluptates ſedulus animus, conciliandis nouis amoribus continue ſtudet: gaudetcꝫ aliud agere credita, quibus ſubinde placeat formę ſuæ lenocinio quærere. Id certe ueriſimile eſt, & facile credat aliquis: Halcyonium, quo quotidie ad uultus decorem uterentur, certius ꝙ Halcyonios dies nouiſſe fœminas: relictacꝫ uiris tota maris & nauigationis obſeruatione, unde ſpeciem ſuam augerent diligentius curaſſe: necꝫ ex fabuloſa Ceycis, & Halcyones hiſtoria aliud, ꝙ Halcyonium nouiſſe lenocinio for-

mæ naſcentem in mari rem: ſiue ex Halcyonum nidis reliquiæ, ſiue craſſeſcentes ſpumarũ ſordes, ſiue limus & maris lanugo quædam id ſit. Nomen illi Halcyones marinæ aues fecerunt, haud ſane quia ex earunt nidis Halcyonium mari innatet, ſed quia ex eo mari innatanti & fluitanti Halcyones aues nidos ſibi ad fœturam faciant. Prius enim Halcyonum nidis ſpuma & lanugo illa maris eſt: tum ex ea Halcyonum nidi: & quoniam Halcyonibus ad fœturam inſeruiat, Halcyonium dictum eſt. Diſcrepat in generum numero ab hoc ſcriptore Plinius: ille quatuor, hic quinq; genera eius facit, nec ijſdem notis ambo quotcunq; ea ſint indicant. Quodq; a Plinio non numeratur, quintum illud nobis uidetur fungorum figura, ſine odore, & aſperũ. Poterunt id certius uolentes in Plinio uidere lib. 32. capite. 51

A

De Adarce. CAP. CXXVIII.

FIt in Cappadocia quod Adarces appellatur. Eſt aũt concreta ſalſilago, humidis & paluſtribus locis ſiccitate emergens, & harundinibus ac hærbis agglutinata, colore flori lapidis Aſiatici ſimilis, & omni forma molli Alcyonio, & aliquantum cauo proxima, tanq; lacuſtre Alcyonium eſſet. Ad euellendas lepras, lentigenes, lichenas, & uitia cutis in facie accomodatur. Et in ſumma, uis ei acris. Humorẽ euocat, qui in aliqua parte concreuit & iſchiadicis prodeſt.

ἀδάρκης

BARBRAI COROLL.

ADarca, & Adarcion, & Adarces, & Adarcos dicitur. Item Calamochnus, id eſt, calami lanugo. Plinius latinum Adarcæ nomen putauit, in Italia naſcentis circa tenues harundines, hoc eſt, in cortice calamorum, ſub ipſa coma, e ſpuma aquæ dulcis ac marinæ, ubi ſe miſcent.

Pli. li. 16. ca. 37

EX M. VERG. COMM.

CAlamochnum, id eſt, harundinũ lanuginem Adarcem hunc in græcis aliqui nominauerunt: facto, quia in harundinibut concretæ lanuginis modo inuenitur, illi hoc nomine. Credimusq; nos, non excuſandi lapſus Plinio occãſionẽ eam dediſſe uocem. Is enim quod ante nos alij etiam deprehenderunt, lib. 16. capite. 37. inter harundines Adarcem his uerbis numerat. Eſt & in Italia naſcens Adarca nomine paluſtris, &c. Tum cum totã fere naturã percurriſſet, ageretq; de aquatilibus. 32. capite. 6. inquit. Inter aquatilia dici debet & Calamochnus, latine Adarca appellata. Naſcit circa harundines tenues, ſpuma aquæ dulcis, & marinæ, ubi ſe miſcent. Plura ſunt duobus his locis eius ſcriptoris errata. Primum, q̃ plantã cum hærente & adnata illi ſpuma miſcet, confunditq; rei intellectum: tum q̃ Adarcam latinã uocem eſſe affirmat, cum græci paſſim pro ſua ante latinos uſi ea fuerint: mox in Italia naſci, contra Dioſcoridis, & aliorum omnium decreta. Barbarus etiam hoc capite quod Dioſco. περὶ πιγνύμενος καλάμοις καὶ χορταρίοις ait, monetq; concreſcere Adarcem in harundinibus, & herbarum cremijs, farraginẽ dixit, contra rei ruſticæ auctores omnes, farraginis uoce in ea re uſus. Habet enim farrago certæ rei in pecoris pabulo ſignificationem: ut certius illi docuerunt.

B

De Spongijs. CAP. CXXIX.

ESpongijs alias mares appellauere, tenui fiſtula, ſpiſſas, quarum duriores Tragos nominarunt. Fœminas autem, quæ contrarias dotes habent. Vruntur eæ ut Alcyonium. Recentes ſine pinguitudine uulnerariæ ſunt, & tumores reprimũt. Recentia uulnera ex aqua poſcaue conglutinant. Veteres ſinus ex decocto melle iungunt. Vetuſtæ autem inutiles. Aridæ & ligatæ lino, ſi penicilli modo adigantur, occluſa ulcera, calloſq; laxant. Recentes & uacuæ ſenilia ulcera, & quę fluctione laborant, aut cuniculatim exedunt, impoſitu ſiccant. Sanguinis profluuium ſiſtunt. Crematarum cinis ex aceto, aridæ lippitudini auxiliatur. Et ubi quid abſtergere, aut adſtringere opus eſt. Vtilius,

σπόγγοι

C in oculorum medicamentis lauare cinerem. Omnium cinis cum pice crematarum, profluentem sanguinem sistit. Candidæ cura fiunt, e mollissimis recentes, per æstus tinctæ salis spuma, quæ petris cohæret. Insolantur inuersæ, hoc est, parte caua sursum spectante: et qua adhæsere, deorsum. Si uero æstiua serenitate ad lunam sternantur, persusę salis spuma, aut maris aqua, maximum candorem referent.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 9. ca. 35 lib. 31. cap. 11.

SPongia, græce spongos appellatur, itemq; Spongia, ut dicunt Attice. Inter Zoöphyta, hoc est, quę nec animalium, nec fruticum naturam, sed tertiam ex utroq; sortiantur. Nascuntur oẽs in petris. Aluntur conchis, pisce, limo. Vbi auulsorem sensere, contrahunt se, ac multo difficilius uelluntur, exprimentes abundantiam humoris, abscissę uero saniẽ emittentes. Circa Toronem, ut inquit Aristoteles, uesci conchis minutis intra eas repertis cõstitit, auulsasq; aiunt, & ex relictis radicibus recrescere. In petris cruoris quoq; inhæret color, Africis pcipue, quę generanť in syrtibus. Maximæ fiunt Maucæ, sed mollissimi circa Lyciam penicilli: in pfundo autem nec uentoso molliores, unde ablatæ sint spongię. In Hellesponto circa Maleam uero aspę ac densę, putrescunt in apricis: ideo optimę in gurgitibus. Viuẽtes, madẽtesq;, ac illotę, nigricant. Adhęrent nec parte, nec toto. Intersunt eñ fistulę quędam inanes, quaternæ fere, aut quinæ, per quas pasci existimantur. Item alię, sed superne concretæ: & subesse membrana quædã radicibus earũ intelligitur. Viuunt longo tempore. Pessimæ sunt Aplysię, quia erui nõ possunt, in qbus maximę sunt fistulæ, & reliqua densitas spissa. Cęterũ aliter discreuere genera. Earum qdam tria faciẽdo. Spissum ac predurũ & asperũ, qd Tragos, idest, Hirculus uocetur. Alterum spissum & mollius, quod Imauos. Tertium tenue, densumq; Achilleũ, inuentu rarũ. Hoc galeis & ocreis insęritur, ne strepitum gestatu cieant. Ex eo peniculi fiunt. Medici inscitia, ad duo eas genera redegere. Africanas, quarũ firmius sit robur. Rhodiacas, quę ad fouendũ molliores. Nunc aũt mollissimæ circa Lyciæ urbis Aniphelli muros inueniuntur. Mares quę dicuntur persorbent, tingũturq; in delicijs aliquando & purpura. Fœminis fistulę maiores, ac perpetuę: Tragis tenuissimę

D ac densissimæ. Ab aquilone genitas cęteris pręferunt. Nec usq; diutius durare spiritum medici, q in Spongijs affirmant. Sic & prodesse corporibus, quia nostro suum misceant. Hoc genus remedij Apospongismõ Archigenes, & secuti eũ medici appellant. Quia uero de peniculis diximus, scire oportet, nõ Spongias mõ, sed & e codis qq; setas, Penicillos a ueteribus esse nominatos, quibus calciamenta tergebanť: ob id & Tergenteas uocabant eas aliq: nos uulgo Setulas. Est eñ penis, idem qd cauda. Vnde Penita ossa, obsegmen carnis porcinę cũ coda significat.

EX M. VERG. COMM.

TErtium habet in natura Spongiæ ordinem nec frutices, nec animalia, sed inter utrũq; hoc genus medium quiddam, in quo mixta simul animalis, & plantæ natura est, Zöophyta græci omnia appellant. Pluribus locis in mari nascentes, diuersisq; nominibus ab antiquis distinctæ: quoniam non una sit earum forma, bonitas, & usus. Hic quod ad faciendam ex eis homini medicinam pertineat, satis hoc capite tradidit. Quod autem ad historiam, certius Aristoteles libro qnto de animalium historia, a quo accæpta omnia Plinius lib. 9. primum capite. 35. tum. 31. capite undecimo ijsdem retulit uerbis. Quæ a Barbaro in Corollario suo etiam collecta, sine desyderio legentium a nobis relinquuntur. Quomodo autem uulnerariæ Spongiæ sint, manifeste docuit eodem loco Plinius, dicens. Fracturæ, & uulnera spongijs utilissime fouenť. Sanguis rapitur in secando, ut curatio perspici possit: & ipsæ uulnerum inflammationibus imponuntur. Multaq; alia, quæ idem scriptor & alij in uulnerum curationibus tradiderunt. Quod dictum a nobis est: ut scirent legentes aliter uulnerarias esse Spongias, q plura alia sint quę toto hoc opere a Dioscoride τραυματικὰ, id est, uulneraria dicuntur.

¶ De Corallio. CAP. CXXX.

κοράλλιον

COrallium, quod aliqui Lithodendron appellarunt, marinum esse fruticem constat, qui imo extractus duratur statim, atq; emergit, tanq; offuso ãere protinus concrescat. Plurimum inuenitur Syracusis, in promontorio cui Pachino nomen est. Laudatissimum rubens, co

lore Hastulæ regiæ, aut Sandycis meri, nec secus terenti facile cedens, æquabili usquequaq; cõcremento, rursus algæ, aut fuci marini odore, & ramo sissimum, cinnamomi æmulum, forma fruticis. Quod autem in lapidis duriciam cõit, scrupulosum, inane, & lacunosum, uitiosum existimatur. Adstringit & mediocriter refrigerat. Excrescentia cõercet. Oculorũ cicatrices abstergit. Vlcerum caua, & cicatrices explet. Contra sanguinis reiectiones magnopere efficax est. Vrinæ difficultati auxiliatur. Quin & potum ex aqua lienem absumit. A

BARBARI COROLL.

QVantum apud nos Indicis margaritis precium, tantum apud Indos Corallio. Gignitur & in rubro mari. Sed nigrius. Item in Persico uocatur Iace. Laudatissimum in Gallico sinu circa Orchadas: & in Siculo circa Heliam, & Drepanum. Nascitur & apud Grauiscas in Italia, & ante Corniculum, & Neapolin Campaniæ, maximeq; tubens: sed molle, & ideo uilissimum Erythris. Color sub aqua uiridis. Baccæ eius candidæ ac molles. Extra rubescunt, indurantúrq;, ceu corna satiua magnitudine ac specie. Aiunt tactu protinus lapidescere si uiuat. Itaq; occupari, euelliq; retibus, aut acri ferramento præcidi, a quo & Corallio, quasi curallio ἀπό τῆσ κουρᾶσ nomen inditum: nec aliter sane Theophrastus, q; Curallium appellat, a radendo scilicet: ob id & Gorgonia quoq; dictum putatur: itemq; Dendritin, hoc est arboreum. Probant q; maxime rubens, & q; ramosissimũ. Damnant inane, aut concauũ. Auctoritas Baccarum Indis, utroq; sexu preciosa. Religiosum etiã id gestamen Haruspices eorũ, uatesq; inprimis habent, priusq; hæc notescerent. Galli gladios, scuta, galeas adornabant Corallio: postea Indis Vniones suas pro Corallio mutuantibus, in penuria esse cœpit. Surculi eius infantiæ ad alligati, tutelam habere creduntur. Ignibus diu repugnant. Est & lapis Corallius, uel ut qdam scribunt Colaris, multũ a Corallio diuersus, Pyrites s quibusdam appellatus: quoniã sit plurimus ignis illi. Sed est alius etiamnum Pyrites, in mentionẽ suam seruandus. Qualis porro lapis Erythros, hoc est, rubens, ab Hippocrate significetur, quo mulieres inquit explorantur, an sint prægnantes, nisi aut Corallium sit, aut Pyrites, aut etiã Hæmatites, affirmare nihil habeo. B

Pli.li.32.ca.2.

EX M. VERG. COMM.

CRescit arboris modo, & in duriciem lapidis duratur in mari Corallium. Nota nunc res omnibus, sed in nullo fere honore, si antiqua repetatur eius gratia, qua preciosissimis in natura gemmis prælatum in gentibus aliquibus diu fuit. Siccandi, & mediocriter repurgandi uim illi ueteres græcorum medici tribuerunt: ideoq; cruentis sputis, ut illi etiam tradiderunt, utile.

De Antipathe. CAP. CXXXI.

QVod Antipathes uocãt, Corallium esse arbitrantur, specie tantum distans. Est autem colore nigro, arboris figura, ramosum magis. Vires supradicti habet.

ἀντιπαθὲσ

BARBARI COROLL.

ANtipathes, pro genere Corallij, quale sit in Plinio, haud facile docuerim: nisi quis intelligat fruticem circa Troglodytarum insulas, nascentẽ in alto, quẽ Isidos Plocamon uocari tradit, Corallio similem, sine folijs sentiri eum, se capi, durariq; colore in nigrum, cum cadat frangi. Theophrastns Corallij duo uidetur statuere fastigia. Vnum quod rubens, rotundumq; est, ut Radicula in mari nascens. Alterum huic nõ multũ dissimile: quod Calamus inquit uocatur Indicus: qui duratur in silicem. Plinius inter gẽmas enumerat Corallida, minio similẽ: quæ in India, Syeneq; gignatur. Fortasse per Theophrasti tẽpora, minus erat Corallij uulgatus usus.

Pli.li.37.ca.10

De Phrygio lapide. CAP. CXXXII.

PHrygius lapis quo infectores in Phrygia utuntur, a qua nomen accæpit. Nascitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus, modice grauis, inæquali compage corporis, intercedentibus albis segmentis, ut in Cadmia. Vritur autem uino optimo perfusus, uiuisq; car

λίθοσ φρύγιοσ

C bonibus obrutus perflatur assidue follibus, donec mutato colore ruffe-
scat. Rursus eodem uino restinguitur. Hoc iterum & tertio faciendum.
Attendẽdũ tamen, ne minutim confringatur, et in fuliginem euanescat.
Vis crudo ustoq; adstrictoria, expurgans. Vlceribus crustas quadamte
nus inducit. Ambustis cum cærato medetur. Lauatur ut Cadmia.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 19

Lapis Phrygius, gleba est pumicosa. Plinius medicinæ utilem negauit.

EX M. VERG. COMM.

Gentis nomen habet Phrygius lapis, pumicosa, ut Plinius ait, gleba: Italiæ semper peregri-
nus, nũc aũt nulli cognitus: & ex eo, quod pręcipuum habere fertur, in nullo nostra ætate usu.

De Asio lapide. CAP. CXXXIII.

ἄσιος λίθος

Asius lapis assumi debet pumicosus, leuis, fungosus, item friabi-
lis, scissiles uenas melini coloris ad imũ actas habens. Eius flos,
salsugo subflaua est, summo lapide insidens, compagine tenui, colore in
aliquibus albo, in alijs pumici simili, ad luteum uergẽte. Admotus lin-
guæ aliquantum mordet. Vim habet uterq; adstrictoriam, et modice e-
rodentem. Ammistus liquidæ pici, aut terebinthinæ, tubercula discutit.
Longe ualidior flos existimatur. Cæterum siccatus flos, uetera ulcera et
cicatrici repugnantia sanat. Excrescentia cohibet. Tetra ulcera & fun-
gis similia, cum melle expurgat. Vlcerum caua explet, depascentiaq; cũ
cęrato sistit. Fit cataplasma ex eo podagris, misto fabę lomento, & lieno
D sis ex aceto & calce. Prodest phthisicis linctu. Podagrici iuuantur pedi
bus in solio, ex eo lapide excauato inditis. Fiunt quoq; loculi, qui cor-
pora erodunt, & luxuriantem carnem, & corporũ crassiciem absumũt,
uice nitri in balneo. Si lauare libet, cadmiæ modo lauatur.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 17

Asius, et Asia petra dicitur. Est et Assiius per duplex, ss, ab Asso Troadis, ut inquit Plinius.
Sed ab Asio diuersus. Ille Sarcophagos quoq; nominatur, ab effectu: qualis & in Lycia, & in
Oriente habetur. Et in Mysia quoq; inueniri eum Stephanus affirmat. At noster hic per sim-
plex, s, fere scribitur ab autoribus, gustu salsus. Corpora defunctorum condita Sarcophago,
consumi intra. 40. diem, sed illata quoq; mortuis, lapidea fieri traduntur. In Oriente adalligata
uiuentibus erodunt ea.

EX M. VERG. COMM.

Longe breuius q̃ hic cæteri græcorum medici lapidis Asij, florisq; eius uires tradiderunt: ex
tenuare qdem, sed sine erosione dicentes. Eamq; ob causam humentes & flaccidas carnes absu-
mere una πλαδαρῶν σαρκῶν uoce complexi, quę tam multa singillatim a Diosc. numerantur.

De Pyrite lapide. CAP. CXXXIIII.

πυρίτης

Pyrites lapidis genus est, a quo æs extrahitur. Eligi debet æris si-
militudine, facile scintillas ædens. Vritur sic. Melle irrigatus mol
li pruna continuo flatur follibus, donec ruffescat. Alij in carbones igni
candentes, lapidem melle perfusum deijciunt, & ubi ad fuluum colo-
rem uergere cœperit, extrahunt. Efflatoq; cinere, rursus madefactũ cre-
mant, donec æquabili tenore assiccatus, friabilis reddatur. Siquidem sæ
pe facies summa solum uritur. Ita crematus, siccatusq; reconditur. Si e-
loto opus sit, lauari debet ut cadmia. Tam crudi, q̃ usti uis est excalfa-

cere, abstergere, offusam oculis caliginem expurgare, duricias concoquere, & concoctas discutere. Resina exceptus excrescentia in carne cohibet, sed calorem quendam & adstrictionem parit. Ita ustum nonnulli Diphryges appellant.

A

BARBARI COROLL.

PYriten, sunt qui & Sideriten uocitent, & Androdamanta, & Bostrychiten. In Cypro reperiri uolunt, & in metallis, quæ sunt circa Acamaniam. Vnum argenteo colore, qui & Argyritis a Democrito cognominatus uidetur. Alterum aureo. Aliqui tertium genus faciunt, quod plurimum ignis habeat, ponderosissimumq; sit: quos & uiuos appellamus. Hi exploratoribus castrorum maxime necessarij: quia clauo, alteroue lapide percussis, excutiuntur scintillæ, quæ sulphure exceptæ, aut fungis aridis, aut folijs celerrime ignem trahunt. Pyrites & gemma est, nec scio an diuersa ab hac. Nigram esse inuenio, & attritu digitos urentem. Pro Pyrite, in medicinas uenit Mylios, siue Mylitis, Cochlax appellatus, hoc est, molarius, insula Nisyro plurimus, ab Hippocrate Lapis niger, ut Galeno placet. Mylias ab Theophrasto & Heliano, ex Aethna monte fluens, luti nigri modo in Sicilia, post durescens colore custodito. Fiuunt & Pyromachi dicti, ut idem Theophrastus ait.

Pli. li. 36. ca. 19.

EX M. VERG. COMM.

IGniarium fuit quondam, quemadmodum & nunc etiam est Pyrites lapis. Factumq; illi ab igne nomen, haud sane quia caleat, aut ignis modo fulgeat, sed ꝙ inuicẽ attritus, aut ferramento aliquo percussus, ignis modo igneas scintillas ex se mittit. Dico aũt igniarium, quodcunq; ad instaurandum nouum ignem homines excogitarunt, Semina siquando hesternæ male condita flammæ, Vt prima sub luce solet cinefacta, perissent. Habent, præstantq; id uulgares lapides omnes, sed omnium maxime qui durissimi & metallici sunt: qualis Pyrites hic est, cuius ab hac potestate bonitas probatur. Anteposuit enim hic cæteris eum qui concolor æri est, & qui facillime, & quantum uoluerit aliquis leui pulsu scintillas ignis aget. Quod ideo adiectum illi a Diosco. est, quoniã plura ad instarandum nouum ignem lapidis huius genera & bonitates sunt. Quæ ex eadem ignis potestate & natura eodem nomine omnia tunc censebantur. Egit de his Plinius libro. 36. capite. 19. plures & ipse Pyrites numerans lapides: & inter eos genus unum faciens plurimum habentium ignem, quos uiuos tunc uocabant, ponderosissimos: quibus exploratores in castris uterentur: quoniam clauo, uel altero lapide percussi, scintillas statim ederent: quæ sulphure exceptæ, aut fungis aridis, uel folijs, dicto celerius ignem traherẽt. Quos Maro etiam felicissime in primo suæ Aeneidos descripsit dicens. Ac primũ silicis scintillam excudit Achates, Succepitq; ignem folijs, atq; arida circum Nutrimenta dedit, rapuitq; in fomite flammam. Validissimum in discutiendis tumoribus, concretionibusq; Pyritem lapidem hunc ueteres græcorum medici dixerunt. Contra duricies, quas Scirros ea gens uocat utentes, cremato primum, mox acerrimo aceto restincto. Nec minus contra concretum in grumos puerperarum lac.

B

De Hæmatide lapide. CAP. CXXXV.

ἁιματίτης

HAematites optimus habetur friabilis, puro colore niger, durus in se, & æqualis, nulla sorde ammista, nulloq; zonarum discursu. Vim habet adstringentem, & excalfactoriam aliquantum. Oculorũ cicatrices & scabriciam cum melle purgat. Cum lacte aũt muliebri, lippitudini, collisionibus, & oculis cruore suffusis conuenit. Bibitur contra difficultatẽ urinæ, & fluctiones mulierũ in uino, & ab ijs qui sanguinem reiecerunt, cum succo punici mali. Fiunt ex eo cotes & collyria oculorũ uitijs apta. Vritur ut Phrygius, uino tantũ subtracto. Modus ustionis est, ut modice leuis fiat, & bullis quibusdam inturgescat. Sunt qui Hęmatiten ita adulterant. Densam glebã rotundamq; schisti lapidis, cuiusmodi sunt quę radices uocantur, uase figlini operis, quod

C

feruentem cinerem contineat, condũt, paucaq; interiecta mora eximũt, experiunturq; si trita ad cotem Hæmatitæ colorem reddat: q si ita res se habet, reponunt: sin minus, iterũ obruũt, & subinde conspiciẽtes per iculum faciunt. Siquidem in cinere diu dimissus, colore mutato dissipa tur. Coarguitur male confictus, scissilibus uenis. Quippe in rectos uena rum discursus refringitur, & longe secus se in colore habet. Namq; flo= ridũ reddit, Hæmatites uero sanguineum atq; Cinnabarin imitantem, inuenitur in sinopico minio. Fit & e magnete lapide, uehementer am= busto. In Aegypto sponte naturæ cum metallis enascitur.

BARBARI COROLL

Pli. li. 36. ca. 20

HAematites reperitur in metallis. Vstus Minij colorem imitatur. Adulterant Schisto: sed distinguũt uenæ rubentes. Est & Magnetis genus unum Hęmatites appellatum. Præter hoc qn q; genera Hematitarum traduntur. Aethiopicum, cui & principatus datur. Alterum Andro- damanta uocant, colore nigro, pondere ac duricia insignem: & inde nomen, præcipueq; in A- frica. Trahere autem in se argentum, æs, ferrum. Experimẽtum eius esse, in cote ex lapide Basa nite. Reddere enim succum sanguineum. Tertium genus Arabici, uix reddentis succum san- guineum. Tertium genus Arabici, uix reddentis succum ad cotem aquariam, aliquando cro- co similem, pari duricia cum secundo. Quarti generis Helatites uocatur, q̃ diu crudus sit. Co- ctus uero Milites, aut etiam Miltites, ad omnia utilior q̃ Rubrica. Quartum ijs adijcitur Schi- stos, de quo protinus mox agitur.

EX M VERG COMM.

CRuento sanguinis colore cõspicitur Hæmatites: & inde illi nomẽ. Plura eius gñа numerat Plinius li. 36. ca. 20. oĩa Italię peregrina, ut ex eorũ nominibus cõijcere licet. Idem bonitatis oĩm notas eodẽ loco docet: multaq; alia, quę uidisse in eo inutile nõ fuerit. Vtilis medicinæ & inter uitę remedia q̃ndam lapis hic fuit: medebaturq; inter cætera oculis. In quorum usum fiebãt ex eo collyria, ut hic ait, & Aconia: quæ a cotibus, quas græci aconas dicunt, dicta in Hebeno pri mo uolumine certius descripta a nobis fuerunt.

D

❡ De Shisto lapide. CAP. CXXXVI.

σχιστὸς λίθος

SChistos lapis in Iberia Hispaniæ contermina gignitur. Probatur maxime, qui croci colorem æmulatur, friabilis, suapte natura fissi lis, concremento & serie cohærentium uenarum, Ammoniaco sali simi lis. Vim exhibet Hæmatitæ, sed ad omnia infirmiorem. Quin & caua replet, muliebri lacte perfusus. Ad procidentia, rupta, item genarũ cras= siciem, & uuas oculorum, magnopere efficax est.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 20

LApis Schistos cognationẽ cum Hæmatite habet, sed peculiare in Schisto, q splendet. Est & Schistos alterius omnino generis q̃ Hęmatites, quem cognominant Anthracitin, nasci tra dentes in Africa nigrũ: qui attritus reddat aquarijs cotibus ab ea parte quæ fuerit ab radice, ni grum colorẽ, ab altera parte croci. Sunt & gemmæ plures hoc nomine carbunculi: quarum a- liæ preciosæ sunt, aliæ uiliores, ut quæ nascuntur in Græcia: Theophrastus autor, ac Plinius.

EX M. VERG. COMM.

QValis habitu, concretioneq; sua lapis hic sit, nomen, sed longe certius hic scriptor osten- dit. Illud a scissili crustarum eius diuisione factum est: hic Hammoniaco sali com- parans, certissima nota totam speciem eius indicauit. Plures in græcis Hæmatitæ congenerem Schistum hunc lapidem fecerunt. Sotacus tamen ex antiquissimis scriptoribus, alterius gene- ris tradidit. Plinius duplicem colorẽ illi tribuit, ab altera parte nigrum, ab altera croceum. Vo- cariq; a carbonum nigro colore Anthracitem: hic tamen simpliciter κροκίζοντα, id est, croci co- lore esse dixit. Nosq; ad certiorẽ coloris eius intellectũ, luteũ addidimus. Vtilẽ oculorũ medica mẽtis tm̃ Plin. Schistũ lapidẽ hũc testatus ẽ. Ideoq; nos credimus, quę multa numerata a Diosc. mala hoc capite sunt, cõcaua, rupta, ꝓcidẽtia, crassas palpebras, & uuas, oĩa ad oculos ꝑtinere.

A

γαγάτης

¶ De Gagate lapide. CAP. CXXXVII.

IN Gagatarum lapidum genere præferendus qui celeriter accendi tur, & odorem bituminis reddit. Niger est cõmuni ex parte, squal lidus, crustosus, percp leuis. Vis ei molliendi & discutiendi. Deprehen dit sonticum morbum suffitus. Recreatcp uuluæ strangulationes. Fu gat serpentes nidore. Podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia nasci solet, qui influens amnis in mare effunditur, proxime op pidum quod Plagiopolis dicitur. Vocatur autem & locus & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur.

Pli. li. 36. ca. 19

GAgatẽ aiunt & in Leuco Pamphyliæ (ut arbitror) promontorio, aut Lyciæ, ꝓpe Cyprũ insulã, expelli mari, atcp infra duodecim stadia colligi. Solinus & in Britania Gagatẽ gi gni tradidit. Planus est, pumicosuscp, nõ multum a ligno differens, fragilis odore, si teratur gra uis. Fictilia ex eo inscripta nõ delentur. Accenditur aqua; oleo restinguitur. Deprehendere dici tur uirgines suffitu. Hoc & magi utunt̃ in ea quã a securis argumento uocant Axinomanciã: peruri eũ negantes, si euenturũ sit, quod quiscp optet. Dictum a fluuio in Lycia cognomine, Diosco. affirmat. Nullum se Galenus in Lycia cõperisse tradit amnẽ, qui Gages, aut Gagates uocetur. Photion grãmaticus, oppidũ in Lycia fuisse Gagas a Rhodis conditũ scribit. Plinius Rhodiopolin a Gagis diuersam facit. Stephanus Gagas oppidũ in Lycia fuisse, q̃d Paleonti chos antediceret̃. Crustaceos uero lapides, atcp nigros, & q in ignẽ additi exilem flãmam ede rent, bituminis odore in Syria Coele inuẽtos sibi meminit, in collibus mari mortuo circũdatis ad orientẽ solẽ spectãtibus: ubi & Bitumẽ q̃cp nascit̃: utilissimos tumoribus in genu diuturnis.

EX M. VERG. COMM.

QVi Gagatem statim sequitur Thracius lapis, a Diosco. & ab alijs dictus Gagate eadem oĩa posse, miscendi simul utriuscp noras & euentus Plinio causam dedit, tradendicp libro. 36. capite. 19. Accendi aqua, oleocp restingui: q̃d non Gagatæ, sed Thracio lapidi Nican der in Theriacls suis, & hic in lapidum historia aperte tribuerunt. Nicandri de utrocp uersiculi sunt, primumcp de Gagate. ἄλλοτε δ' ἀζαλέην καίων ἐγγαγγίδα πέτρην, ἥν οὐ δὲ μαλεροῖο πυρὸς περικαίνυται ὁρμή. Quorũ sensus est. Aliquando aũt Gagatem siccũ lapidẽ urens, quẽ ualidi ignis im petus non domat. Accendi quidẽ igne Gagatem Nicander ait: non tamẽ ut cætera eo absumi, sed in urendo bituminis odorem tantum sentiri. Paulo deinde post de Thracio agens, inquit. ἢ ἐσύγε θρηίκιαν ἐνὶ φλέξας πυρὶ λᾶαν ἥ θ' ὕδατι βρεχθεῖσα σελάσεται ἔσβεσε δ' αὐτὴν τυτθὸν ὅτ' ὀδμήσεται ἐπιῤῥανθέντος ἐλαίου, τὴν ἀπὸ θρηϊκίου νομῆες ποταμοῖο φέρονταί, ὃν πόντον καλέουσι. Quorum sensus est. Aut Threicium in igne lapidẽ urens, qui aqua respersus flãmas agit. Extinguitur aũt exiguo insperso oleo. Lapidẽ hunc a Thracio flumine pastores quẽ Pontum nominant afferunt: quę tota est in scriptore hoc Thracij, non Gagatæ lapidis historia. Plinius aũt quo diximus loco de Gagate inquit. Mirumcp accenditur aqua, restinguitur oleo. Quod, ut præmonstrauimus, in Nicandro, & ut mox in scriptore hoc in Thracio lapide patebit, nõ Gagatæ, sed Thracio cõpe tit. Diximus nos comitiales suffitu deprẽhẽdere Gagatẽ, quos hic ἐπιληπτικοὺς palã nominauit. Cęteri interpꝛtes accẽptã ex Plinio uocẽ, sonticũ morbũ dephendi eo dixerunt: cõiore mali illi us indicatione q̃ nunc forte oporteat usi. Alter etiã comunem secutus lectionẽ, in Cilicia nasci Gagatem ait: cum ex Geopraphis, Plinio, melioribuscp græcis in Lycia uertendum fuerit.

B

¶ De lapide Thracia. CAP. CXXXVIII.

θρακίας

LApis Thracias dictus, nascitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vis ei Gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo restringui. Quod in bitumine accidit.

Pli. li. 37. ca. 10

FIt lapis Thracias, qui exemplaribus Plinij quibusdam Meiulla dicitur, trium generum, uiri dis, pallidę, sanguineis guttis. Non habeo certum proferre. Nomen gentis suę habet, ut ce cinit Nicander: quemadmodum & Cappadoces in Argæo Cappadocię nascentes, simili cum prioribus natura, qui & in lacteum cremorem soluãtur, ut Galenus & Paulus æginera scribũt: qui & Ageroton lapidem cõmemorant, astrictoriam, & discussoriam uim habentem, & guttu ris inflammationibus auxiilarẽ: quo sutores uti soleant ad dandum calceis nitorem. Præter-

C ea & Hieracitin, ut Diogenes scriptū reliquit, subuiridem ex atro coloribus itē alijs respersum, quē qui gestet, muscæ non infestent. Hunc literis quibusdā inscriptis, contra sanguinis eruptiones ualere perhibent. Addiderūt ijs & Indicū, subruffum colore, attrituq; succo purpureo manantē, nec ualido, nec denso corpore. Inuenio & Perdicitin, siue Perdiciatin, et aliū a sorbi similitudine, ut uitrū cognomēto Scythicū, ad oēs duricias pollentes. in compositionē illam quæsitas quæ Pamplethes, & Diacinnabareos uocat̃ ab Aegineta Paulo. Vitem ad oculorꝝ quoq; suffusiones cōmendāt, cum felle aspidis acontiæ uocatæ, mirabili effectu, post quintum diem repræsentata curatione. Id fel, in serpentis eius dorso, iocinori annectitur, ut Aetio placet.

De Magnete lapide. CAP. CXXXIX.

μαγνίτης

MAgnes lapis optimus est, qui ferrum facile trahit, colore ad cæruleum uergente, nec admodum grauis. Datur cum aqua mulsa, trium obolorū pondere, ut crassos humores eliciat. Sunt qui Magnetem crematum pro Hæmatite uendant.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 16

LApis Magnes, quē & Magnitin Græci dicunt. Itē Sideritin & Heraclion, id est, Herculeū. Magnes ab inuētore uidet̃ appellatus. In India nunc, & passim inuenit̃ in Hispania quoq;. Repertus aūt scribitur clauis crepidarū, & baculi cuspide ferrata hærentibus, cum armenta pasceret. Quinq; genera eius ferunt̃. Aethiopico principatū dant, argentoq; rependit̃. Inuenit̃ in Aethiopia Smiri. Ita uocat̃ regio harenosa. Ibi & sanguinei coloris, sanguineq; reddēs, si teratur. Sed & crocum, Hæmatites cognomine, in trahendo ferrū, non eadē natura, qua cæteri Magnetes. Aethiopici argumentū est, ꝙ Magnetem quoq; aliū ad se trahit. Secundū genus Magnesia cum, e Magnesia, & contermina ei Macedonia, a Bebonea locatum petentibus dextra. Tales ruffi, nigriq; sunt. Tertiū in Echio Boētiæ, ruffi coloris plus habens q̃ nigri. Quartū circa Alexandriā Troadem, nigrū, & fœminei sexus, ideoq; sine uiribus. Quintū in Magnesia Asiæ, deterrimū (nam & candidus est) neq; attrahit ferrum, similis pumici. In eadem Aethiopia mons haud procul gignit lapidem Theamedem, cui contraria Magneti natura, ferrum omne abigens respuensq;. Trahitur ad Magnetem ferrum, quia sola fere materia ea, uires ab eo lapide conceptas diu retinet. Aliud apprehendens ferrū, ut annulorū catena uideatur: quod quidem imperitum uulgus appellat, ferrum uiuū, uulneraq; ex tali asperiora fiunt. Lapis hic & in Cantabria eruitur. Non ille Magnes uerus, caute continua, sed sparsa, Bubbatione (ita appellant) nescio, an uitro fundendo perinde utilis: nondū enim expertus est quisq;. Auctor Plinius. Ferri utiq; inficit aciem, ut Magnes. Dinocrates architectus Alexādriæ templū Arsinoēs concamerare cœperat Magnete lapide. Intercessit mors, & ipsius, & Ptolomæi regis, qui id sorori suæ fieri cupierat, ut simulacrū eius e ferro pendere in aēre uideret̃: quod genus præstigiæ, ad superstitionem suam Arabes cōmenti dicunt̃ in eo feretro, ubi auctor eius sectæ conditus existimatur. Diogenianus Magnetem uerum argento scribit esse tam similem, ut decipiat. Nec hunc lapidem, qui ferrum ad se trahat, Magnetem, sed Heracleoten appellandum esse.

D

De Arabo lapide. CAP. CXL.

ἀράβικος λίθος

ARabus lapis elephanti maculæ similis. Is tritus illitu Hæmorrhoidas exiccat. Eius cinis dentifricio optimus.

De Galactite. CAP. CXLI.

γαλακτίτης

GAlactites appellatur, ꝙ lacteum reddat. Cinerei tamen est coloris, ac gustu dulcis. Ad oculorum fluctiones conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pixide plumbea recondere, propter uim glutini, quod obhæret.

BARBARI COROLL.

GAlactites, ait Plinius, ex uno colore lactis est, succo quoq; eius & sapore, a quo nomē: de hac intelligat, an diuersa, dubium: quando cineris colore traditur a Dioscoride, non lactis. Est & Galaxia, quam aliqui Galactitem uocant, intercurrentibus sanguineis, aut candidis uenis. Nam Chalaxia, grandinū & colorem, & figuram habet, unde appellata est, adamātinæq; duricie. Narrant etiam in ignem additæ, manere suum frigus. Ergo Pliniana Galactites, quam

aliqui & Leucogageam, & Sinephyten, & Leucographin appellant, uidetur ei proprior. Quæ & Morochthos, & Leucographis, & Galaxia Dioscoridi & Galeno dicit, ut paulo post liquebit. Vtcunq; infantium adalligata collo, saliuam facere dicitur. In ore aut liquescere: memoriam adimere uel iniuriarum. Mittit eam Nilus, & Achelous quoq; amnis. Sunt qui & Smaragdum, albis uenis circumligatū, Galactiten inquit uocent. Est & gemma Galaicos, distans ab hac, Argyrodamanti similis, paulo sordidior. Inueniuntur aūt binæ, aut senæ.

A

¶ De Melitide. CAP. CXLII.

μελιτίτης

MElitites omnia Galactitæ similis. Hoc tantum interest, q̄ dulciorem succum remittit. Eiusdem ut Galactites effectus.

BARBARI COROLL.

MElitites lapis dictus, quia succū tonsus melleum emittat. Differt ab hoc Melichrus: cuius plura sunt genera. Melleus colore. Differt & Melitis a malo, cuius imitatur colorē appellatus.

¶ De Morochtho lapide. CAP. CXLIII.

λίθος μόροχθος

MOrochthus lapis, quem aliqui Galaxiam, aut Leucographida uocauerunt, in Aegypto nascitur: quo utpote molli, & facile liquescente, linteones dealbandis uestibus utuntur. Spiracula corporis obstruere uidetur, conueniens ijs qui sanguinem expuunt, cœliacis, & uesicæ doloribus, cum aqua potus. Itidem fluctionibus uuluæ, impositus uelleri. Mollibus oculorum collyrijs miscetur. Explet enim caua, atq; delachrymationes sistit. Idem cærato exceptus, ulcera quæ fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit.

BARBARI COROLL.

B

LApis Molochthus, aut Morochthus, siue ut Galenus & Paulus uocauit, Moroxus, & Graphis, haud uideo eundem cum eo esse, qui Molochitis, a colore maluæ dicitur, spissius uirens: nec translucida, reddendis laudata signis, & infantium custodiæ. Sit autē Morochthus, quem Plinius in ore ait liquescere, de quo in Galactite diximus, ex collatione Dioscoridis suboderari potest aliquid, dicentis mollē eum esse, diluiq; facilem, ut uel idem cum Pliniano, uel similis esse uideri possit. Nominatur & Morochthos Plinio, sed inter gemmas, lacte sudans porraceo. Idem auctor & Leucographin inter herbas collocat: nec qualis ea sit, reperisse unq; fatetur, eosdem ei effectus reddens, quos hoc loco Dioscorides, Galenus, cæteri, ut propterea non desint, qui Plinio quasi pro herba lapidem acceperit, increpitent. Sed auctor grauissimus, aliorum sententiam, non suam opere toto recitat.

¶ De Alabastrite lapide. CAP. CXLIIII.

λίθος ἀλαβαστρίτης

ALabastrites uocatus Onyx, crematus, resina aut pice assumpta duricias discutit. Stomachi dolores cum cærato læuat. Gingiuas comprimit.

BARBARI COROLL.

ALabastrites, siue Onyx in Alabastro Aegypti, circa Thebas nascitur: quem in ædificiorū quoq; ornamentis includunt. Nascitur in Syrię Damasco, candore intercincto, uarijs coloribus. Cæteris omnibus candidior. Probatissimus in Carmania: mox India. Iam quidem & in Syria, Asiaq;. Vilissimus, & sine ullo nitore in Cappadocia. Probatur maxime mellei coloris, in uertice maculosi, atq; non translucidi. Vitia in ijs corneus color, atq; candidus, & quicquid uitro simile est. Alabastrites, ad unguentorū fidem laudatissimus: unde uas, id est, Onycem unguentarium uocamus, quod & Alabastum, & Alabastrū quoq; dicitur, etiā e uitro interim. Est & Onyx inter ostrea, ut uolumine secundo patuit. Habet & Onyx gēma: in qua unguis humani similitudine candorē esse dicūt. Alabastrites porrò, & in Arabię montibus, & Germania quoq; reperit, ex quo & uasa potoria, & pedes lectorū, & sellę delitijs factę. Itē amphorę, & urcei cadorū magnitudine. Iā columnæ, 30. duos pedes longę. Sunt q hac amplitudine, nō Onycem, sed Onychitin uocēt. Differt ab Alabastrite Alabandicus, siue Abalandicus: & ēm utroq;

C modo legitur. Color Alabandico subnigrat ex ruffo. Perspicuus est, ut ignis, & quibusdã qua si rimulis uenisq; dehiscit. Capillos albos, attritus inficit. Dicitur Alabastrus Democrito, & sal omnis, & calx uiua: quæ de putaminibus ouorum conficitur. Hæc ipsa Encephalos quoq; dicitur a chymicis, & marmor Thebaicum, & Claudianum.

De Thyite lapillo. CAP. CXLV.

λίθος θυίτης

LApis nomine Thyites, in Aethiopia gignitur, subuiridi colore, Iaspidem imitatus. Liquescens tamen lacteum succum reddit. Vehementer mordet. Tenebras quæ pupillis obuersantur expurgat.

BARBARI COROLL.

LApis Thyites, a Plinio Mortarium uocatur, quoniam Thya mortarium significet: etiam Acone dictum Hippocrati, ut Galeno placet.

De Iudaico lapide. CAP. CXLVI.

ἰουδαϊκὸς λίθος

IVdaicus lapis in Iudæa nascitur, glandis effigie, candidus, scita admodum configuratione, discurrentibus lineis quasi industria detornatis. Solutus nullam qualitatem manifestam gustui repræsentat. Potest ciceris magnitudine tritus ad cotem, ut collyrium, cum calidæ aquæ cyathis tribus, potu difficultati urinæ auxiliari, & calculos in uesica comminuere.

BARBARI COROLL.

HIc & Tecolithos uocari cœptus, quia calculos absumat: q̃d a Galeno falsum existimat.

De Amianto. CAP. CXLVII.

λίθος ἀμίαντος

AMiantus lapis in Cypro nascitur, scisso Alumini similis, quo ut pote flexili, pannos tantum ostentationis gratia texunt, qui ad ignes coniecti ardent quidẽ, sed flammis inuicti splendidiores exeunt.

BARBARI COROLL.

D LApis Amiantus, ueneficijs resistit omnibus, præsertim magorum. Hoc q̃d de lapide Adiantho dicitur. Texi ex eo uela, quorum ignis uelut aqua sordes eluat. De lapide quodam nascente in Carystho Euboëæ, Strabo retulit.

De Sapphiro. CAP. CXLVIII.

σάπφειρος

SApphirus lapis, percussis a scorpione potu prodesse existimatur. Contra intestinas exulcerationes bibitur. Excrescentia in oculis, uuasq;, & pustulas inhibet, & ruptas membranas cogit.

BARBARI COROLL.

SApphiri aureis punctis collucent, ceruleæ, raroq; cum purpura. Optimæ apud Medos, nusquam tamen perlucidæ. Præterea inutiles sculpturæ, interuenientibus cristallinis centris. Sapphirum gemmarij inter Iaspides collocant.

De Memphite. CAP. CXLIX.

μεμφίτης

MEmphites in Aegypto iuxta Memphin inuenitur, calculorũ magnitudine, uersicolor. Tradunt trito & illito, quæ urenda, aut secanda sunt, sine periculo obstupescere, ita ut non sentiant cruciatũ.

BARBARI COROLL.

LApis Memphites, gemmantis est naturæ.

De Selenite lapide. CAP. CL.

σεληνίτης

SElenites lapis, quem aliqui Aphroselenon appellarunt, quoniã noctu plenus, crescente luna reperiatur. Nascitur in Arabia, candidus, translucens, læuis. Huius ramẽta comitialibus in potu dari iubent. Eo ad

ámuleta mulieres utuntur. Arbores adalligato eodē frugiferę reddunt. A

BARBARI COROLL.

SElenites, fulgore melleo ꝑspicuus nomine accepto, quia imaginem Lunæ reddat in dies singulos augescentis, minuentisq; numero. Huncsemper Galenus Aphroselenon appellat, Chymistæ Aphroselenon, etiam Comarin, & a leuitate ponderis Cupholithon, & Argyrolithon quandoq; uocitant. Habetur & Comaris apud eos Scythica, pro Arsenico & sulphure. Itemq; pro lapide philosophico, toties a nobis indicato, coarguendi potius & irridendi proposito, q̄ monstrandi. Seleniten Eustathius alium quoq; lapidem intelligit, qui & Asterius, & Lychnites uocetur, nascens in Thracia Pallenes littoribus, auctore Dionysio. Plinius Lychniten ab Asterio diuidit, itemq; Selenite. Sed ut herbarum, sic & lapidum uocabula confundimus.

De Iaspide lapide. CAP. CLI.

ἴασπις

IAspidum quędam Smaragdum imitatura. Alia Chrystallū, similis pituitæ. Alia nō dissimilis āeri: ob id uocatur Aërizousa. Alia ueluti fumo infecta, quæ Capnias ex argumento uocatur. Quædā lineis albis & resplendentibus præcingit, Assyrios appellata. Alia Terebinthinæ similis, quæ Terebinthizusa dicitur. Alia colore Calaida gemmā æmulatur. Omnes amuleta esse traduntur, & accelerare partum femoribus appensæ.

BARBARI COROLL.

LApis sępe trāslucet ac uiret. Smaragdo similis Indica est. Cypria, colore glauco & pingui. Persica, similis aëri: quæ ob id Aerizusa uocatur. Thermodontiaca, cerulea: & Scythica inter ceruleas omnes optima. Phrygia purpurea. Cappadox ex purpureo cerulea, atq; non effulgens. Thracia Indicæ similis. Chalcidica turbida, præfertur omnibus, quæ purpuræ quicq; habet: secunda quę rosæ: tertia quę Smaragdi: quarta cœlo autumnali matutino similis: quę Boēa appellat̄, & Aerizusa. Similis est & Sardæ, imitata & uiolas. Non minus multæ species reliquę: sed omnes in uitro ceruleæ, aut chrystallo similes, aut pituitæ, atq; muco, siue ut Plinius, Myxis. Item Resinę Teberinthi, quā & Terebinthi Zusam uocant, inter ceruleas & ipsam marē existimātes. Nam quę Iaspachates appellatur, ex Iaspide Smaragdo simili, et Achate proprietatem suā habet. Prętantiores Sphendone, id est, funda cludi solent, id est, patentes, nec præterq; margines auro amplectente. Vitiū est & breuis nitor, & longe splendēs, & sal & omnia, quę in cæteris gēmis nitro adulterata coarguitur, extra fulgorē spargendo, atq; nō continendo in se, nec in diuersa. Quæ Sphragides uocantur, quoniā optimæ omniū signent: ea quæ Smaragdo similis ꝑ transuersum linea candida ꝑcingitur. Orienti familiarissima, pro Amuleto Garāmatias uocat̄, quæ pluribus Polygrāmos. Est & Onychi puncta, quæ Iasponyx dicitur, & nubē cōplexa, & niues imitata, quæ stellata rutilis punctis est; & sali megarico similis, & fumida, Capnias, siue Capnitis appellata. Magnitudinē Iaspidis, undecim unciarū uidit antiqtas, effigie Neronis thoracata. Inter ceruleas, post Scythicā Cypria: post quā Aegyptia. Adulterat̄ maxime tinctura. Idq; in gloriā Regū Aegypti ascribitur ei, q primus tinxit. Inest aliquando ceruleis aureus puluis: nō ut in Saphiris puncta. Galenus Iaspidē medicinę utilē, Chloron Iaspin, hoc est, uiridem cognominat. Inscribi iussit in Iaspide draconem radios habentē Necepsos Rex, ad stomachi fulturā. Sed idem ꝑfectus est, in torque suspenso eo rudi, ita ut os stomachi attingat. B

De Aëtide lapide. CAP. CLII.

ἀετίτης

AEtides lapis est ueluti prægnans, cum quatitur alio in utero sonante. Grauidis continet partus, cum lubricæ sunt uuluæ & parū tenaces, sinistro brachio adalligatus. Sed parturientibus e brachio amoueatur, & feminibus alligetur, ut sine doloribus pariant. Furem deprehendit, si quis in pane conditū offerat. Fur em̄ mansum deuorare nō poterit. Quinetiam concoctus, furem coarguit. Quippe decocta cū eo, deuorare non poterit. Tritus & cærato exceptus, cyprino, aut gleu-

C cino, aut alio excalfaciente, comitiales magnifice iuuat.

BARBARI COROLL.

LApis Aëtites, quem aliqui Gagiten dixere, Strabo Gangiten, in Armenia repertũ scribit: quo serpentes fugant: hunc, an alium accipiat, nondũ liquet. Inædificatur nido aquilarũ, non tamen omniũ, nihil igne deperdens: sed uis eius medica, non nisi nido direpti. Aiunt binos in ueniri, marem, & fœminam: nec sine iis parere Aquilas, & ideo binos tantũ. Genera eius quatuor ferũtur. In Africa pusillus & mollis, ac uelut in aluo habens argillam suauem, candidam. Ipse friabilis: quem fœminam existimant. In Arabia mas durus, & similis gallæ, aut subrutilus: in utero continens lapidem durũ. Tertius in Cypro, colore Africani, amplior tamen atq; dilatatus. Cæteris enim globosa facies. Habet in aluo harenam iocũdam, & lapillos. Ipse tam mollis, ut etiam digitis fricetur. Quarti generis Taphiusius uocatur, nascens iuxta Leucadem in Taphiusa: qui locus est dextra nauigãtibus ex hac ad Leucaden: inueniturq; in fluminibus candidus ac rotũdus. Huic est in aluo lapis, qui uocatur Callimus: nec quicq; tenerius. Nam Calais, aliud genus est lapidis, a quo & Calainus color, pro Veneto, si Photioni credendum est. Ego etiam sordidũ colorem, Pliniũ secutus, Calaini appellatione possum capere. Amplitudine inquit conspicua, sed fistulosa & sordiũ plena est Calais. Hic & Augites a multis dicitur. Quæ uero Calaina ostraca nominat Aetius, pilos extenuantia, considerantibus relinquo. Apud chymistas uiuæ calcis aquam inuenio Calaion uocari. De Calaino etiam colore, Dioscorides in Iaspide supra mox cõmeminit. Iidem Aetiten pro Chrysolitho, & Porphyrite, & Chrysochromo cognomine Macedonico, & Polychromo accipiunt.

De Ophite lapide. CAP. CLIII.

ὀφίτης

OPhitæ genera multa. Quidam grauis est odoris, niger. Alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus. Tertius lineis quibusdam candidis intercinctus est. Omnes contra capitis dolores, & serpentium ictus prosunt. Feruntur qui lineas habent, lethargo, & capi-

D tis doloribus auxiliari.

BARBARI COROLL.

OPhites, marmor est serpentiũ maculis simile: a quo nomen. Duo eius genera: molle candidum: nigricans durũ. Ex Ophite, columnæ nisi paruæ admodũ inueniuntur. Inter Ophitas existimari fere possunt, propter colorem, quod Augusteum uocãt & Tiberiũ, In Aegypto utrius; principis temporibus reperta. Differunt, q; maculas diuerso modo colligũt. Augusteum undatim crispatur in uertices: Tiberium sparsim, conuoluta canicie spectatur. Theophrastus lapidem Chiũ uocando, uidetur Ophitem intellexisse. In Aegypto inquit, nascitur lapis niger, translucidus, Chio similis. Quem locũ Plinius ita uertit. Theophrastus inquit auctor est, trãslucidos lapides in Aegypto inueniri, quos Ophitæ similes ait. Fortasse, quia uersicolores illas maculas, ut ait Plinius, primæ Chiorum lapidicinæ ostenderunt.

De Lapidibus Spongiarum CAP. CLIIII.

LAPIDES in Spongiis inueniuntur, qui uesicæ calculos rumpunt, in uino poti.

BARBARI COROLL.

LApides, qui nascuntur in Spongiis, & ipsi uocantur Spongiæ, quidam eos Cysteolithos uocant: quia uesicæ medeantur. Sunt & Pumicum in genere, quos Spongias uocant: ut in Pumice docuimus.

De Lithocolla. CAP. CLV.

λιθοκόλλα

LIthocolla glutinum, quo lapides coniunguntur. Fit autẽ ex marmore, lapide pario, & taurino glutino. Potest candente specillo admotum, incommodos oculis pilos replicare.

BARBARI COROLL.

LIthocolla nomine, significat glutinum ex lapidibus.

De Ostracite. CAP. CLVI.

A

ὀστρακίτης

OStracites testæ similitudinem habet, glebosus, & in laminas fissilis, quo mulieres ad detrahendos pilos, pro pumice utuntur. Menses drachmæ pondere potus ex uino sistit. Si quattuor diebus a coitu bibatur. sicilici pondere, fœminis prestat ne coucipiant, Cum melle autem impositus, mam̃arum inflam̃ationes lenit, & nomas cohibet.

BARBARI COROLL.

OStracites a testa nomen habet. Transilit & ad gemmas. Siquidem, ut Plinio placuit, Ostracias, siue Ostracites, altera est testacea & durior, altera Achatæ similis. Nisi quod Achates politura pinguescit. Duriori tanta uis inest, ut aliæ gemmæ scalpantur fragmentis eius. Habetur & Ostracides, cui Ostrea nomen, & similitudinem dedere.

De Smyride. CAP. CLVII.

σμύρις

SMyris lapis est, quo annularij scalptores lapides expurgãt, ad erodendum, et urendum utilis. Gingiuis quas humor uexat, prodest. Dentifricio commendatur.

BARBARI COROLL.

NOta uulgo Smyris, uel ipso nomine, quanq̃ Smyrium potius q̃ Smyrin officinæ appellant: cuius fragmentis gem̃æ aliæ scalpantur: quo usu Plinius secundus non Smyrin, sed Ostraciten uocauit, ut superius proxime notauimus.

De Harena. CAP. CLVIII.

ἄμμος

B

HArena e littoribus sole ferueacta, hydropicorum tumores exugit, si capite tenus in ea obruãtur. Torreri solet ad aridos fotus, pro milio, aut sale.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 23

HArena littorum, grece Psammos, & Hammos Aegialitis uocatur. Quę porro calculosa lapidiosaq; est, Acholax poetis dicitur. Harena secantur marmora premente eam serra, in prætenui linea uersando, tractuq; ipso diuidente. Aethiopica ad hoc maxime probatur. Proxima Indica, & scabrior: qua combusta poliunt marmora. Scabra est & Naxia, & a Coptis quæ uocatur Aegyptia. Postea inuenta est, non minus probanda, ex quodam Adriatici maris uado æstu nudante, obseruatiõe nõ facili. Fraus deinde secandi, quacunq; harena fluuiatili, quæ quod crassior est laxioribus segmentis terit, ita sectæ attenuantur crustæ. Polituris accõmodant Thebaica, et quę fit e pumice, aut Porro lapide, hoc est, Tofo. De Sabulo puteolano, Cãpanoue, itẽ de Ethrusco, q̃d ꝓprie Carbunculus uocat, nihil dicturus sum, nisi q̃d Campanũ ex usta terra, Carbunculus ex cocta materia efficitur. Autor Victruuius. Romę uulgo Puteolana dicitur harena quocunq; loco fossilis, modo quæ in calcem conueniat.

De Cote. CAP. CLIX.

ἀκόνης ναξίας

ECote Naxia, quod exacuẽdo ferro detetitur, illitum alopecias ad pilum reducit. Virginum mammas cohibet, nec increscere patitur. Potum ex aceto lienem absumit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 36. ca. 22

COtes, siue lapis Naxius, id est, Acone, sicut olearis Cotes, Elæa cone. Diu placuit Cotes, e marmore Naxio, ut & simpliciter Naxium dicatur. Ita uocant in insula Cypro genitas. Vicere postea ex Armenia. Differre putãt Cotem a lapide Coticula: uon solitum inueniri, nisi in flumine Timolo, siue Tmolo (nam utroq; modo recte dicitur) a mõte, ut arbitror, cognomine in terra Lydia. Nunc uero passim quæ alij Heraclium, & Lydium appellant. Sunt autem lęues, & calculis similes, quaternas uncias longitudinis, binasq; latitudinis non excedentes: siue ut Theophrastus inq̃t, calculi amplissimi, dupla magnitudine, ꝑeterea specie lata, nõ rotũda: q̃d a sole fuit in ijs melius, q̃ q̃d a terra. Sed & caloribus im̃odicis deterius respõdẽt. Fiunt eñ aspergi

C ne quadã ex alto reuocata, quasi lubricę, ut idẽ Theophrastus ait. Iis Coticulis periti cũ e uena siue nũmo lima rapuerint, experimentum protinus dicunt, quantum auri, quantũ argenti aut æris habeant scrupulari differẽtia, nunq; fallente ratiõe: incipientibus a minimis notis, hoc erat granũ, post colybus, tũ duo chalchi, dein quatuor moria, ut Theophrasti uerbis agã. Lapis & Chrysitis, & Basanos chrysochoice, hoc est, index aurarius uocaт, quo, ut gręci aiunt, aurũ explorat, obryzũ sit, atq; probũ, an improbũ uitiosumq;. Quanq; Basanistes & ꝑ mortario qñq; accipit. Porro dicitur Obryzũ, quasi abryzũ, hoc est, delicatũ sincerũq;. Vt Photionis etymo utar. Vocãt aũt Obryzũ, q̃tiens simili colore rubet ignis, ut inqt Plinius, & aurũ q̃d apyrõ appellãt, purum est: idq; habet nomen, qa igne nõ egeat: quale arabicum esse Diodorus tradit: q̃d inter Abileos, Gasandosq; foditur. De arabico Auro & literę sacrę meminerunt.

λίθος γεώδης

❡ De Lapide Geode. CAP. CLX.

GEodes lapis, adstringit, siccat. Caligines oculorum discutit. Illitus autem ex aqua, testium mamarumq; inflamationes sedat.

EX M. VERG. COMM.

GEoden ex argumento appellant, quoniam amplexus est terram.

EX M. VERG. COMM.

REpetemus & id quidem q̃ breuissime licebit, ex græcorum decretis, quas uniuerso lapidũ generi uires, priuatimq; singulis, & his præserrim quos deinceps ex toto eorum genere hic scriptor numerauit, naturam dedisse autiquiores deprehenderunt. Quæ huiuscemodi sunt. Siccãt non aliter q̃ Terra omnis lapides omnes. Priuatim tamen Magnes, quem & Heracleum lapidẽ uocant. Hæmatitæ æquales habere uires dictus est. Notus ubiq; hic lapis, mirabili naturæ euentu, ex interuallo ferrum ad se trahens: & quasi sensus, manusq; illi sint, omnium rerum domitricem materiam illam cedere & parere sibi cogit: non aliter q̃ toto orbe monstra cessisse quondã uiribus Herculis traduntur. Ob quam causam ab Hercule Heracleum credidere aliqui dictũ fuisse. Verumtamen non desunt qui non ab Hercule, sed ab Heraclia Magnesiæ dictum uelint. Et D quemadmodum a Magnesia Magnes, sic Heraclius ab Heraclia dictus fuerit. Sic Lucretius libro. 6. credidit dicẽs. Quod superest agere incipiam, quo fœdere fiat Naturę lapis hic ut ferrum ducere possit. Quem Magneta uocant, patrio de nomine Graij, Magnetum quia sit patrijs in finibus ortum. Et si Plinius autore Nicandro, a Magnete inuentore nominatum testetur. Euripides non hunc Magnetem in carmine suo uidetur uocasse, sed Indicem, quo argentarij utuntur. Versiculus eius est. τὰς βροτῶν γνώμας σκοπῶν ὥστε μαγνῆτις λίθος. Quod est, Hominũ mentes ueluti Magnes lapis probans. Arabicus Ebori similis, siccandi repurgandiq; uires habet. Lactarius scissili eadem omnia, sed minore efficacia potest. Melitites a sapore mellis nominatus quadã tenus calefacit. Morochthos, quem a candore lactis Galaxiam, & Leucographida uocari Dioscorides ait: quo prędictis omnibus mitior est, quia nullas habet efficaciores uires, eo msgis sine dolore curat. Eamq; ob causam, in mollibus corporũ partibus ad inducendas cicatrices usa eo antiquitas est. Plinius tertiam lapidis huius appellationem inter herbas numerauit lib. 27, nominis uicinitate cum leuce deceptus. Poterunt uidere id uolentes. Nos enim festinantes hęc tm̃ signamus: pręsertim, cum ante nos alij id etiam deprehenderint Alabastritæ cinerem qdam ex ueteribus bibendum dederunt cibum in stomacho non continentibus. Hunc primo Onychẽ, ab humani unguis similitudine ueteres græci nominauerunt: quemadmodum secundo uolumine in Indico Onyce diximus. Nunc eo loco dictis adijciendum est, græcos præter Onychem Alabastritem etiam uocasse, ab usu. s. qm̃ ad Alabastra unguentorꝝ usus eius esset. Fuerunt aũt græcis Alabastra lapideæ pixides, in quibus ob frigiditatem suam diutissime & felicissime odores seruarent: sic dicta, quoniã ob læuorem suum e manibus laberentur. Et qm̃ ex Onyche hoc alabastra illa fierent, ideo Alabastrites lapis dictus est: priusq; Onyx fuit: tum facta ex Onyche alabastra Alabastritẽ uocari lapidẽ fecerunt. AEquiuoca in græcis, ut uidetur, ad unguem & lapidem Onycis uox est: poteritq; aliquando ubi parum certa res sit, legẽtes fallere: quemadmodum primo uolumine in Bdellio dubitari potest, lapidi ne, an ungui id Diosc. comparauerit. Simpliciter enim ὄνυχι λοικός esse ait. Nos nihil illi aliud adiectum inuenientes, unguem uertimus: id enim tutius uisum est, & si Alabastritæ huic lapidi simile forte Bdellium ille fecerit. Qđ tunc relictum monuisse nunc satis sit. Quemadmodum a mortariorum usu Thyitem eum qui statim sequitur dici intellexisse. De quo pręter tradita a Diosc. nihil certum in antiquis græcis inuenimus. Disijcere renum calculos dictus ab illis Iudaicus est. Ob easq; uires posteriores gręcorum medici Tecolithon, id est, calculos absumentem eum uocauerunt. Sapphirũ cõtra scorpio

num ictus bibi utiliter, ijdem græci dixerunt. Lunarem comitialibus utilem. Iaspidem, qui uiri di colore sit, alligatum, & in anulo gestatum, cibum in stomacho non continentibus prodesse. Qui autem subuiridi, quã efficacior sit, oculorum cicatrices & pterygia extenuare. Ophitẽ adalligatum, contra uiperarum morsus prodesse. Calculos in uessicis frangere, in spongijs inuentos lapides. Ostracitem, & Geodem, id est, terram intra se complexum, efficaci ad siccãdum ui esse: ideoq; inflammatis tumoribus egregie prodesse. Smyrim repurgandi uim habere: ideoq; dentifricijs accõmodatum esse. Refrigerandi uim habere etiam crediderunt ueteres græci, quod ex Naxia cote confricato ferramento detritum fuerit: eaq; ui crescentibus uirginum mamis, & puerorum testibus utile. Quod uero ex olearia Cote detritum pariter fuisset, capilli defluuia, quas alopecias dicunt, explere. Plures alios etiam medicinæ utiles lapides numerauerunt post hunc scriptorem posterioces græci: uerum ab eo relictos, nos etiam relinquimus: in re quæ iam pridem desijt in honore esse, legentes monuisse hactenus contenti.

A

De Terra. CAP. CLXI.

OMnis terra ad medendi usum recepta, sumam & primam uim habet occludendi. Sed specie distant, cum alia adiũctis quibusdam, ad alia sit utilis.

γῆ

BARBARI COROLL.

TErra, hoc est Ge, omnis sicca est in medicina ui, præsertim appellata Georgumene, hoc est, agricolaris. Nam terra Aegyptia, e luto eius fit. Sunt qui Aegyptiam, pro singulari terra interpretentur. In nomine est & Cretica, minus pollens, & plus habens aëris q̃ ceteræ: usus ad exterendas sordes argenteis uasis celebratissimus. Et Armeniæ glebæ locus, siue lapis ea, siue ut Galenus mauult terra nominetur: quia madescat aqua interius, non suma tñ cute, ut lapides. Vulgato eius usu, contra pestilentiam, quæ Galeni ætate fuit, & contra deploratos phthisicos: ob id in Africã & Alexandriã nauigare solitos, ex Armenia Cappadociæ cõtermina inuehit: ui maxime siccifica, luteo colore, aut pallido, teri facilis, usu mõ lapidis: minimũ tñ harenosa lapido saue, sed Samio Asteri liquore similis, uerũ põderosior ac densior. Syri eã Zazinacha appellãt, ut Aetius inqt, urbẽ in cuius mõte nascit Vagauanaga uocari: agrũ in q̃ mõs ille sit Agaraces uulgo dici, cui similis ẽ effectu, quæ Alanæ cognominat. Est & Carasenia ex oppido Tauricorũ peninsulæ, qua uulnera oĩa sanant. Quod aũt genus Cretæ sit, quã Hipyocrates Schediada nominauit, duorum discriminũ, haud plane scio: quemadmodũ nec illam quam Conchyliũ Xenophon, alij Cenchyliũ uocant lapidem, ut inqt Pollux. Agricolaris duæ sumæ differentiæ, infinitis inter eas medijs. Nigra, quæ & pinguis est. Alba, quã græci uocant Argilon, hoc est, Argillã, Sabuloni similẽ, ac ieiunã, sordidã, famelicã. Sunt & alia duo Terræ gña. Pharmacitis, hoc est, medicata: cuius species Eretrias, & Samia, & Rubrica, & Lemnia, & quæ sequuntur cæteræ. Metallicum: in quo lapides, & fere quæcunq; supra diximus, orsi a Cadmia.

Pli. de terræ generibus lib. 17 capite. 8.

B

De Eretriade. CAP. CLXII.

ERetriæ duæ sunt, una uehementer alba est, altera cinericia. Optima habetur ad cinereum colorem uergens, perq; mollis, quæ si per æramenta tractim ducatur, lineam uiolaceam refert. Lauatur ut Cerusa, aut hunc in modum. Teritur ex aqua, & ubi pessum ierit, humor leuiter excolatur. Siccata solibus iterum teritur, interdiu adiecta aqua, ut uespere considat. Antelucanis colo excernitur, & demum in sole trita, si fieri potest, digeritur in pastillos. Quod si tosta desyderetur, pastilli magnitudine Ciceris in fictile perforatũ conijciuntur, oreq; uasis diligenter obturato, supra carbones continenter follibus perflantur. Vbi uero cinis in fauillas se conuertit, aut æreum colorem contraxit, exempti reconduntur. Vim habet adstringentem & refrigeratoriam, leuiter mollientem. Caua explet, & sanguinolenta conglutinat.

ἐρετριάς

BARBARI COROLL.

ERetria, & Eretrias terræ suæ nomen habet. Hac Nicomachus & Parasius usi.

C

γῆ σαμία

¶ De Terra Samia. CAP. CLXIII.

SAmia præfertur candida, leuis, tangenti linguæ glutinoſa, mollis, ſuccoſa, friabilis. Cuiuſmodi eſt quam aliqui Collyrion, & uocarunt & uocant. Duę enim ſpecies eius. Vnam ante diximus. Altera Aſter appellatur, cruſtacea, & cotis modo prædẽſa. Vritur ac lauatur ut Eretria. Vimcꝫ conſimilem habet. Sanguinis reiectiones ſiſtit. Fœminis fluctione uuluę laborantibus, cum flore ſylueſtris punici datur. Teſtiũ & mam̃arũ inflammationes illita ex roſaceo & aqua refrigerat. Sudores arcet. Contra ſerpentiũ morſus et uenena pota ex aqua auxiliať.

BARBARI COROLL.

TErra ſamia, genus eſt candidi coloris, quemadmodum & Melinon, de quo in Crea melina diſſeritur. Porro Samia quæ Aſter uocatur, globoſior eſt ꝙ ſpecies eius altera Collyrion, utracꝫ tamen candida. Naſcitur & in Samo quocꝫ Melinum, ſed pictores eo quod ſit e Samo nõ utebantur, propter nimiam pinguitudinem, ſed eo quod e Melo. Accubãtes effodiunt ibi, hoc eſt, nõ ſtantes, ſed aut in obliquum, aut ſupini uenas ſcrutantur in ſaxis, autore Theophraſto: quæ ut Iulius Pollux inquit, Geophania uocantur. Aſter, non niſi quarta demum aggreſſione proditur.

λίθος σάμιος

¶ De Samio lapide. CAP. CLXIIII.

SAmius lapis, in Samia terra inuenitur, quo aurifices utuntur poliendo auro, ut reſplendeat. Probatur candore & duricia. Vis ei adſtrictoria, et refrigerans. Prodeſt ſtomachicis potus. Senſus hebetat. Verum ad lachrymationes oculorum & ulcera cum lacte efficax eſt. Partus, ut tradunt, adligatus accelerat, & conceptus fœminarum cuſtodit.

D

χία γῆ

¶ De Chia terra. CAP. CLXV.

CHia eligi debet candida, uergens ad cinereum, Samiæ ſimilis. Eſt autem gleboſa, albacꝫ. Sed ficticiis formis differens. Vis eadem quæ & Samię. Extendit faciem, & erugat, atcꝫ ſplendidam reddit. Colorem in facie & corpore toto commendat. In balneis pro nitro deterget.

σελινουσία γῆ

¶ De Selinuſia terra. CAP. CLXVI.

EAdem præſtat Selinuſia. Maxime laudatur quæ uehementer reſplendet, candida, friabilis & aqua dilui celerrima.

BARBARI COROLL.

SElenuſia, lactei coloris eſt, eadēcꝫ lacte diluta, renouandis albariis tectoriorũ probatur.

κιμωλία

¶ De Cimolia. CAP. CLXVII.

CImoliæ duo genera, candida, & ad purpureum inclinans. Optima exiſtimatur quæ innatam habet pinguitudinem, tactucꝫ frigida ſentitur. Vtracꝫ aceto diluta, parotidas, & alia tubercula diſcutit. Ambuſta igni ſi ſtatim Cimolia oblinantur, puſtulas non ſentient. Teſtium duricias, & totius corporis collectiones cohibet. Igni ſacro imponitur. In ſumma, utracꝫ multum in medicina commendatur, ſi incorruptæ originis, nec ſpuria aſſumatur.

BARBARI COROLL.

TErra Cimolia, siue ut Hippocrates & Pollux & Nicocharis appelllant, terra Mectis, siue Smectis, ab extersu a Cimolo quidem, una Cycladū. Sed tñ laudatur maxime Thessalica. Nascitur & in Lycia, circa Bubonem oppidum. Est & alius usus Cimoliæ in uestibus. Nam Sarda, quæ affertur de Sardinia, candidis tantum probatur, inutilis uersicoloribus: & est utilissima omniū Cimolię generū. Preciosior Vmbrica, & quam uocant Saxū. Proprietas Saxi, q crescit in macerando, atq; pōdere emit: Illa uero mensura. Vmbricā nō nisi poliendis uestibus assumebant. Primū igit uestibus abluebat Cimolia Sarda, dein sulphure suffiebat: mox desquamat Cimolia, quæ est coloris ueri. Fucatus enim nigrescit, & effundit sulfure: ueros aūt & pciosos colores emollit Cimolia, & quodā nitore exhilarat contristatos sulfure. Candidis uestibus Saxū utilius a sulfure, inimicū coloribus. Græcis uicem Cimoliæ Gypsum tymphaicum implebat.

A

De Pnigite terra. CAP. CLXVIII.

QVæ Pnigitis dicitur, colore Eretriæ similis est, grandioribus tantum glebis. Manum si quis admoueat, refrigerabit. Tactu linguæ usq; adeo glutinosa, ut pensilis hæreat. Cui effectus idem qui Cimoliæ, paulo tamen infirmior. Hanc aliqui pro Eretria= de uendunt.

πνιγῖτις

BARBARI COROLL.

PNigitis, nigra est, ut Ampelitis, glutinosior quandoq; q Samia.

De Testis. CAP. CLXIX.

FOrnaceæ Testę, uehementer tostæ, crustas ulceribus obducunt. Quare prurigini, & pabularum eruptionibus medentur. Poda= gricis prosunt. Strumas discutiunt, cærato exceptæ.

ὄστρακα

B

BARBARI COROLL.

TEstas, Ostraca uocant græci.

De Terra fornacum. CAP. CLXX.

FORNACVM terra, quę retorrida fuluescit, eiusdem cum Testa effectus.

BARBARI COROLL.

TErra usta, siue tosta, itemq; ruffa, quæ a græcis Catopos & Caminitis atque Pyrra dicit, nō eadem est cū ea, de qua Plinius ita meminit. Vsta casu primū repta incēdio, Pyræ cerussa in orcis cremata, quam primus Nicias tabulis inusserit. Optima nunc Asiatica habetur usta, quæ & Purpurea inquit uocatur. Preciū eius in libras æris quinq;. Fit & Romę usta cremato silice marmoroso, restinctu aceti, purpureo colore, ut inquit Victruuius. Sine usta non fiunt umbræ.

*

De Melia terra. CAP. CXXI.

MElia colore cineream Erethriam imitantur, aspera tactu. Ea di= gitis friata, derasi pumicis modo crepitat. Vim habet aluminosam, sed remissiusculam, id quod gustu deprehenditur. Modice linguā siccat, purum corpus reddit, & colorem cōmendat. Pilos extenuat. Vitiligines & lepras abstergit. Pictoribus usum præbet, ut colores diutius perennent. Emplastris quæ Chlorę dicūtur, efficaciter inseritur. Ex o= mni Melia terra, & omni alia in uniuersum, eligi debet recens, mollis, non lapidosa, friabilis, quæ cum humorem attigerit facile resoluatur.

μηλία γῆ

BARBARI COROLL.

COlores, præter Cerussam, candidi erant antiquitus duo. Melinum, ab insula Cycladū Melo dictum: quod & in Samo quoq; nascitur, ut diximus. Linguam tactu siccat omne Melinum. Taxatur in libras, singulis sextertijs. Melinum porro, a terra Melina, siue ut gręci appellant, Me

C liade, atq; Melia nihil distat. Alterum candidi genus, Paretonium uocatur. Nomen loci habens ex Aegypto. Spumam maris esse dicunt, sordidatam cum limo, propterea & minutas in eo spectari conchulas. Fit & in Creta insula, & Cyrenis. Adulteratur Cimolia decocta, cõspissataq;. Preciũ optimo in põdo sex librarum. E candidis coloribus pinguissimo, & ꝑpter lęuorẽ tenacissimo tectorijs. Fuit & Smyrnæ terra, Theodorios ita nominata, quia Theodoti fundus is erat, in quo id genus Cretæ primo sit inuentum. Hanc Plinius inter candidas enumerat, qua ueteres inquit, ad nauium picturas utebantur. Victruuius inter uirides, optimã credi uoluit.

ℂ De Ampelitide terra. CAP. CLXXII.

ἀμπελῖτις

EX Ampelitide terra, quæ Pharmacitis nomine, in Seleucia iuxta Syriam nascitur, laudatur inprimis nigra, piceç carbones referẽs, assulosa, æquabili splendore, quæ detrita, accæpto oleo statim eliquescit. Vitiosa censetur candida, & cinerea, quæ in liquorem non resoluitur. Vim dissipandi & refrigerandi habet. Ad calliblephara additur, tingendis capillis idonea. Vsus ad illinendas uites sub germinationis tempus. Vtpote cum innascentes uermiculos enecet.

BARBARI COROLL.

AMpelitis, bitumini est simillima. Vocatur ita, quoniam uitibus, qua gemant illitis, arcere creditur uermes Ipas, siue Senipas a gręcis appellatos, a nobis Voluoces, & Conuoluolos: etiamsi Voluocem alij dumtaxat intelligunt, qui prærodat pubescẽtes uuas. Theophrastus hãc in Cilicia coqui tradit, atq; ita lentescere, uitesq; obungere. Hæc & Pharmacitis dicitur, etiamsi nomen hoc medicatis omnibus commune est, ut inquit Galenus.

EX M. VERG. COMM.

QVod ad omnem terram cõmuniter priuatimq; hanc, aut illam a græcis traditum pertinet, sic se habet. Siccat omnis terra: & nisi mixtam, coniunctamq; sibi aliam habuerint qualitatem, nullam habet erodendi uim. Sin autem feruida illi qualitas aliqua accesserit, eã omnem lotura amittit. Primumq; a ueteribus græcorum medicis efficacissime adstringere Eretria dicta est. Crematamq;, & lotam sine erosione siccare, & in toto eius genere probari & anteponi cunctis alijs quæ cinereo colore est. Samiam, quoniam glutinoso lentore sit, utilem omnibus quæ leniri oporteat. Omnesq; sanguinis eruptiones, quacunq; parte erumpant, compescere. Chiam & Selinusiam maiore & efficaciore repurgãdi ui esse: ideoq; mulieribus ad nitorem & læuorem cutis usum eius fuisse. Quinetiam carnibus ulcera explere, & ad cicatricem perducere, prȩsertimq; ambusta. Cimoliam, quam a Cimolo insula nominauerunt, mixtas refrigerãdi discutiẽdiq; habere uires: & hoc simplicẽ, nec lotã: lotã uero magis refrigerare, & ambustis ex posca mederi. Pnigitim deinde pares Cimoliæ uires habere. Hanc nigro colore esse tradiderunt ueteres græci. Ampelitidem a uineis appellatam ferunt: ꝙ contra iñascentes uitibus uermes, gemmasq; earum erodentes, usus quondam eius esset: siccandi discutiendiq; egregias habere non sine erosione uires. Numerauerunt & alias aliquot relictas ab hoc scriptore posteriores græci. Aegyptiam, cuius luto contra incipientes cutem subire aquas, & duratos lienes uterẽtur. Creticam, quam sine erosione similem Ampeliti constituerunt. Alanam, quam Armeniæ glebæ æqualem fecerunt. Omniumq; postremam Armeniam glebam, quam adhuc Armenium Bolum uocant. Cuius multiplex fuit & est in medicina usus. Numerabantur ab eis etiam in Terræ cẽsu Lemnia, Sphragis, Sinopis, Rubrica, & Fabrilis. De quibus quoniam nõ multo ante priuatim actum ab hoc ipso scriptore, & a nobis est, nihil ultra hoc loco agetur.

D

ℂ De Fuligine pictoria. CAP. CLXXIII.

ἄσβολη

FVligo qua pictores utuntur, ex uitrarijs officinis colligi solet. Siquidem ei palma tribuitur. Vis ei ad ad stringendum & erodendum efficax, Fracta cum rosaceo cærato, ad cicatricem perducit.

BARBARI COROLL.

Pli. li. 35. ca. 6

FVligo hæc a gręcis Asbolon, & Asbole uocari solet. Inuenti sunt pictores, qui e sepulchris carbones infectos effoderent ad attramentũ tectorium, siue quod idem est, Pictorium. Sed cõmodius tñ fit ex fuligine, resina exusta, aut pice: propter quod officinas & laconica etiam ædifi

cauere, fumo excipiendo. Fit ex sarmentis, sed laudatissimum e tædarum Schedijs, ita enim uocat assulas Victruuius. Igitur Fuligo quæ parieti & cameræ curuaturis adhæres cit collecta, partim componitur ex gummi subacto ad usum atramenti librarij, partim tectores glutino ad mixto in parietibus utuntur. Adulteratur fornacium, balnearumq; Fuligine, quo ad uolumina scribenda utuntur. Sunt qui & uini fæcem arefactam excoquant: quæ si ex bono uino fuerit, Indici speciem imitari uideatur. Polygnotus & Mycon e uinaceis fecere, Tryganon uocatum. Apelles commentus est, ex ebore combusto, quod Elephantium uocant. Fit & e tædis ligno combusto, tritisq; in morario carbonibus. Mira in hoc Sepiarum natura: sed ex ijs non fit. Omne autem Atramentum sole perficitur, librarium, & tectorium, glutino admixto: quod autem aceto liquefactum est, ægre eluitur.

A

EX M. VERG. COMM.

FAcilis cognitu pictoriæ Fuliginis huius in Victruuio confectio est. Eam longius scriptor ille septimo suæ architecturæ libro tractauit. Poterunt uolentes ab eo non eius tantum, sed librarij Atramenti etiam, quod statim sequitur, certam audire rationem: ideoq; nos nihil ultra de his agimus. Monemus tamen, quod in hoc capite a Barbaro uersum est, fracturas perducere ad sanitatem Fuliginem hanc, assumpta cera Rhodia, longissime a Dioscoride sensu abesse. Neq; enim quod hic ait, σὺν ῥοδίνῃ κηρωτῇ ad gentem & insulam Rhodum pertinet, sed ad cæratum quod rosaceo unguento coactum fuerit. Notior res, & toto hoc opere totiens repetita, ut ostendi a nobis aliter non debuerit.

De Atramento librario. CAP. LXXIIII.

ATramētum quo scribimus, Fuligine e tedis coacta colligitur. In singulas libras gummis, ternæ Fuliginis unciæ adijciuntur. Fit etiam e Resinæ fumo, & pictoria Fuligine, de qua paulo ante diximus. Assumitur autem Fuliginis mina, Gonus sesquilibra, Glutinis taurini, Atramenti sutorij, singulorum sesquuncia. Additur conuenienter erodentibus medicamentis. Ambustis ex aqua commode illinitur. Sed non ante soluatur q̃ cicatricem iuduxerit. Sanatis siquidem ulceribus, sua sponte decidit. Cæterum habes amicissime Ari abunde, quæ tradenda duximus, non pro operis modo, quem destinaueramus, sed pro materiæ & auxiliorum medicinalium copia.

μέλαν γραφικὸν

B

BARBARI COROLL.

DE Atramento scriptorio, quod & librarium uocatur, & græce melan graphicon, dictum est in Fuligine pictoria, Chalcantho, Melanteria.

Finis LIB. Quinti.

C

DIOSCORIDIS

PEDACII

DOSCORIDIS

De Medicinali materia. LIB. Sextus.

IO. RVELLIO interprete.



SVPERIORIBVS amicissime Ari libris, tradidimus de aromatibus, oleis, unguẽtis, arboribus, & eorundem fructibus, lachrymisq; : Item animalibus, melle, lacte, seuo, frumentis, oleribus, hærbis, radicibus, liquamentis, uinis, metallisq;. In hoc uero totius operis ultimo, facultates eorum recensebimus, quæ prodesse nobis, aut officere possunt. Vitantes itaq; nomenclationis tædia, ad institutum reuertemur. Huiuscemodi autem Tractatus, cum bifariam distributus sit, in partem uenena præcauentem, ita ut ne fallant sumentes: aut siquando per imprudentiam dentur, ut tum quoq; innoxia fiant, irritaq;. Et in partem auxiliatricem. Primum disseram de præcauendi modo: quem esse difficillimum plærique Maiorum arbitrantur, q̃ dantes clam uenena, ita insidias temperant, ut peritissimum quemq; decipiant. Siquidem uenena sua amaritudine, permistis dulcibus spoliant, & graue odoris uirus mistura odoramentorum eximunt. Aut medicamenta immiscent, quæ leuandæ ualetudinis gratia dari solent, & præsertim quæ infirmioribus, ut Absinthium, Tragoriganum, Cunilam, aut Hyssopum. Quinetiam Thymum, Irim, Origanum, Castorium, aut si quid medicamentis cognatum habere saporem uideatur. Aut potionibus inserunt, aut uinis, aut iuribus, aut passo, aut mulsæ aquæ, musto, succis, lenti, polentis, aut medicaminibus. Aut concinnantes ipsi, edulijs admiscent. Quare qui in ea suspicione sunt, condita edulia uitare debent, omniq; intensa saporis qualitate, dulcium, aut salsorum, aut acrium abstinere, nec sitibundi affatim bibere, aut esurientes uoraciter comesse, semperq; ad saporem esitatorum diligenter attendere: præsertimq; bibentes, frigidam aquam præsumere. Satiato enim appetitu, qualitates ægerrime concoquuntur. In infirmis quidem facile uitare possumus potiones auxilij gratia dari solitas, quas offerunt improbi, qui beneficia moliuntur. Itaque ob id laborantes morbo, non perinde audentium iniurijs patent. Et hæc quidem, ne facile seducti homines, capiantur dolis ueneficorum, occasio est & facultas. Sed alia expeditior, ut suspitiosi aliqua præsumant, quæ uenenorum uires hebetent, & inefficaces irritasq; reddant. cuiusmodi Caricæ sunt cum Iuglandiũ nucibus manducatæ, & quæ Cedromela uocant, id est, Citria, semi-

D

nis Napi drachma cum uino. Item folia Calaminthæ, aut terra quæ Lemnia sphragis appellatur, pondere pari cum uino. Aut Rutæ folia, & nucis Iuglandis nucleum, aut Caricas duas, & salis callum ieiuni sumant, & nullo ueneni genere lędentur, Antidota ex uino sumpta eundem effectũ præbent. Inter quæ intelligitur magnum metridatium, quod scinco & sanguine temperatur. Quin & sæpe uenenis obsistũt peculiares affectus in corporibus, certo quodam modo constitutis, & quadam cibi potusq; qualitate, aut uini copia ita temperatis, ut cum uenenis dissentiant. Siquidem ingesti ueneni uires frangunt, atq; iam priore alimento farctis, præclusisq; meatibus, obstant ne membratim per digestionem insinuetur. Verumenimuero quoniam fortunæ temeritas interdum similia discrimina, peregre agentibus affert, absq; ullis insidijs hominũ, nonnihil disserendum mihi de hac re necessariũ duco. Iamprimũ igitur culinam apparare loco sub diali conuenit, ciboscq; & potus in huiuscemodi loco struere. Si id fieri cõmode nequit, secunda erit conditio hæc, apparandi, apponendiq; sub tecto. Sed tum diligenter laquearia animaduertenda. Frequenter enim a superioribus contabulamentis animalia decidũt, exigua quidem, sed quæ non modicam perniciem moliantur, ut phalangia, stelliones, & alia quædam reptilia. Porro uinaria uasa diligẽter intueri oportet. Namq; reptilia odore uini illiciuntur, quæ interdum sorbentia, noxium uirus eructant: interdum uero delapsa, immersaq; moriuntur, & exitij caussas haurientibus afferũt. Sed hæc hactenus dicta sint, cauti & prouidi, insidijs ne pateant. Quod si qui sua sponte, aut ex quorundam insidijs sumpserũt, auxiliari primo quoq; tempore oportebit. Siquidem dum comites singulorum uenenorum notæ expectantur, immedicabile fit uenenum, & paulisper neglectum, medicamentis ægre cedit. Quare si qui compotes mentis, se uirus sumpsisse fateantur, aut eorũ qui aderant testimonio constet, protinus ad idonea remedia transeuntes, facile peculiari natiuæq; constitutioni restituemus. Neq; enim ijs assentimur, qui prorsus auxilia in huiuscemodi frustra adhiberi contendunt. Quo enim modo uitia, quorum caussæ corporibus insident, medicinam admittunt, & quæ forinsecus incurrunt uenena, medendi rationem aspernantur? Aeque uero omnes morbi pro caussarum ingruentiũ magnitudine, aut pristinis affectionibus, qualitatibusq;, quibus sit opportunũ corpus, uel medicabiles sunt, uel nullis cedunt medicamentis. Quod si qui forsan obmutescentes, aut temulenti, aut nolentes alioqui uenenũ egeri, nullam nobis eius cognitionem præbeant, tum protinus accedendũ ad ea quæ communiter epotis quibuscunq; uenenis opitulari consueuerũt. Atqui nullum magis in omnia ualens auxilium dari potest, quam ut proximo loco uirus foras exhauriatur, priusquam inualescat. Quare sine mora, calidum oleum ex aqua, aut seorsum, ut uomitare cogantur, da-

C ri conuenit. Aut si oleum natura loci negat, butyrum cum aqua calida, aut malua, aut lini semine, aut trago, urtica, fœnogræco, aut halicæ decocto uicem eius exhibebit. Hæc enim non modo uomitionibus exigent ui illa sua laxatrice, aut nauseam ciente, sed aluum quoque subducent, & corporum inanitione ita aduersabuntur, ut acrimonias eorum hebetent. Id quod euidenter huiuscemodi argumēto deprehendere licet. Esto ut quisquam uiua calce, uel uini fæce, aut cantharidibus, aut alio quouis acri corpus exulcerare statuerit, is si ipsum oleo leniter illinat, exulceratione non accipiet. Atqui neque uehementer adstringi corpus, neque refrigerari poterit, si antea perungatur. Quinetiam uomitus non ob id modo quod uacuet, & noxium humorem excernat, iuuamentū adfert, sed quod assumptum uirus nonnunquam odore, coagulatis globulis, aut colore, prodat. Quippe cum odore & amaritudine meconium, colore cerusam gypsumue, globulis lac, aut sanguinem animalis recens iugulati ostendat. Nam grauis odor regestorum, leporis marini, aut rubetæ ueneficia deprehendit: ita ut nonnulla ab ijs remedia peti possint, ad idonea singulorum auxilia transeuntibus. Oleo, maluæ decoctum ammiscetur, aut glaucium, aut adeps anserinus, aut pinguiū carnium iura, lixiuium lignorum cinere factum. Vbi uero uomitus diligenter citatus fuerit, ne quid in uentre coie-
D rit, quæ hæserunt intestinis reliquiæ clystere acri deuocentur. Facit & nitrum tritum, & cum hydromelite sumptum. Vina uetera liberalius epota, gallinacea iura, præpingues pisces, uetustæ carnes, pinguesque, & quæ adipe aut recenti butyro parantur. Aluum namque subducunt, uti diximus, & stomachum resoluentia, proniorem ipsum ad uomitionem reddunt. Et uenenorum acrimonias hebetant, atque meatus obstruentia, celerem uirium penetrationem inhibent. Quinetiam medicamēta dantur, quæ cōmuni dote prosunt, ut Lemnia terra, Agaricum, Abrotonū, Irio, radix Eringij, semen Pastinacæ & Calaminthæ, Nardum gallicum, Castoriū, Ferulæ uirentis medula, flos Rhododendri, succus Marrubij, Laser aut Laserpitium, Sagapeniū, Peucedani succus, aut Panacis, & radix quā Magudarim appellarūt, Aristolochia longa, syluestris Rutæ semen, & Betonicæ (quā Cestron noīant) folia. Singula cū uino drachmæ pondo sumi debent. Effectum præbet Polij decoctū, & Seseli, & liquida Pix lincta. Magnifice ferūt opem, antidota quæ in calce operis scripta reliquimus. Cōmunis ratio præstandi auxilij, ita se habet. Cęterū ab ijs quæ consueuerūt euenire, cōmunia remedia sumptitari possunt. Fere enim uires uenenorum quam plurimorū, in affectus consimiles, corpus tandem redigunt. Quam ob caussam plærisque cōmunia conducūt auxilia. Permulta etenim uenenorum genera, cōmunes tamen, nec multi ijsdem affectus oriuntur. Neque fieri potest, ut omnia quæ contingere solita sunt, unū uenenum sequantur. Alioquin superuacaneus esset uenenorū tractatus, si-

gillatim remedijs ab authoribus traditis. Neq; uero in uno eodemq; promptum est inuenire, ut stomachi, iecoris, renum & uesicæ dolore uehemēter crucietur, ut singultuat, erodatur, contremiscat, refrigeretur, obmutescat, conuellatur, pulsus elanguescat, ueterno prematur, caligent sensus, stranguletur, sitiat, sanguis erumpat, febre conflictetur, ægre lotium reddat, torminibus uexetur, crebro uomitet, nausea prematur, rubescat, liuore suggilletur, pallescat, desipiat, stertat, uiribus deficiatur, & plæraq; alia eueniant. Vnumquodq; uenenū in generales affectus diducitur: ut pauca numero & communia demonstrentur, quæ euenire consueuerūt. Quare in singulis quæ supra diximus, non facile fuerit deuoratum uirus cognoscere. Nam stomachi & linguæ erosio, uentris ac renum inflammatio, uehemens urinæ difficultas, & interdum cruoris exitus, laceratio, & in plurimis partibus quiddam adustionis sensus, non in Cantharidibus modo potis reperiuntur, sed in Erucis quoq; pinorum, & Bupreste, & Salamandra. Porro eos qui Meconium hauserunt, non modo ueterno, aut sopore premi, stertere, liuore, suggillari, torpere, refrigerari, stupescere, sensu priuari constat, sed eos etiam qui Mandragorā, aut Cicutam deuorarunt. Delirium non Hyoschyamus tantū infert, uerūetiam quæ Toxica appellantur. Itidem aconitum, & mel quod in Heraclea pontica gignitur. Strangulatio non minus in fungis, q̄ in sanguine taurino, lacte, aconito, cerusa, gypso conspicitur. In summa, difficile unum uni ueneno proprium inuenire signum, quod haustum uirus prodere possit. Maxime, q̄ hæc cæterorum etiam uitiorum, quæ in corpore exoriuntur, communia sequi solent. Cæterum in his, quæ celeriter enecant, adnotari fortasse, quod inspectum fuerit, licet, ut postea trademus. Sed ijs qui ad longas ægritudines spectant, nihil ad medendi rationem difficile, dumtaxat, quod pertineat ad indicia noxæ, utpote cum uenena statim atq; præsentaneam uim illam perdiderunt, transmutata in longos affectus communia reliquorum uitiorum remedia, compositionesq; flagitent: cum uenefica proprietas non amplius insit. Si uero longa sit affectio, in aliquod diuturniorum morborum genus recidet, a quibus facile fuerit medendi rationem assumere. Sed de ijs quæ generaliter auxiliantur, hactenus. Consequenter quæ priuatim singulis prosunt, scriptis mandabimus: si prius simul exposuerimus, quæ ex singulis ordinibus exitialem, aut maleficam uim sortiunt̄: ut medicinæ studiosi, intra obseruationē cauti, quibusdam eorū medicamentorū misturis utant̄, quæ memoriæ literarū tradita sunt, & ab authoribus descripta. Imprudentia em̄ magnas adfert noxas, & sæpe continuo usu eorū, homo in perniciem agitur. Proinde animalia quæ exitiosam uim habent, hæc sunt. Cantharides, Buprestis, Salamandra, pinorum Erucæ, Lepus marinus, Rubeta, & Rana palustris muta, deuoratę Hirudines. Semina sunt, Hyoscyamus, Coriandrū, Cicu

A

B

C ta, Gith, Mandragora, Psylion. Liquamẽta, Meconium, Opocarpason, Thapsiæ succus, Elaterium. Radices quas mittit chamæleo, aconitum, thapsia, ueratrum, ixia, agaricum nigrum, ephemerum, quod aliqui colchicum uocant, ꝙ in Colchide nascatur. Hærbæ oleracꝫ, Smilax, quam aliqui thymion appellant, Romani Taxum: Solanum manicum, quod et doricnium dicitur: Sardonia herba, quæ ranunculi genus est: corniculatum Papauer, Phtharicumt, Toxicum, Ruta siluestris, Fungi. Ab animalibus taurinus sanguis recens, coagulatum lac, mel Heracleæ in Ponto genitum. Metalla, gypsum, cerusa, calx, auripigmentum, duo Sandarachæ genera, spuma argenti, adarce, plumbum, & quod argentum uiuum dicitur. E uitibus uinum abunde post balneas potum, aut passum, & frigida aqua similiter.

¶ De Cantharidibus. CAP. I.

κανθαρίδες

QVibus datæ sunt Cantharides, signa eueniunt grauissima. Ab ore enim ad uesicam usqꝫ cuncta erodi sentiuntur. Picem, aut simile quiddam Cedriæ resipiunt. Dextra præcordia inflammantur. Vrinam ægre reddunt. Et subinde cum lotio sanguinem emittunt. Strigmenta non secus atqꝫ dysentericis, aluo deferuntur. Fastidia urgent. Animo linquũtur. Obortaqꝫ uertigine concidunt. Postremo mente abalienantur. D Ergo anteacꝫ tale nonnihil accidat, dato oleo, aut supradictorum aliquo, uomere cogantur. Mox ubi uomitione plurima reiecerunt, halicæ aut oryzæ, tragi aut ptisanæ cremor, aut decoctum maluæ, aut seminis lini, aut fœnigræci, aut radicum altheæ, quam latinus sermo Ebiscum appellat, clystere infundatur. Præterea Nitrum eisdem dandum, ex hydromelite: ut quæ stomacho adhuc, aut intestinis adhærent, lingendo excernantur, ac descendant. Quæ nisi intercidantur, ingesta ex Nitro aqua mulsa uacuari debent. Detur deinde uinum, aut passum, in quo pineoli nuclei, aut cucumeris semina contrita sint, aut ex lacte, aut mulsa, aut anserinus adeps in passo liquefactus, inflammatæ aut partes hordei farina aut mulsa perunganter. Ab initio admota cataplasmata nocent: ꝙ citatus ab eis calor, illapsum uirus ita remoratur, ut in principes se parteis insinuet. Ipsa tamen interiecto tempore, molestissimis inflammationibus opitulantur. Vtpote quæ dolores & permulceant & leniant. Quo tempore corpus calfaciente oleo, quo facilius introeat, eluere par est. Cæterum omnibus medicina, ut noxium uirus per summa corporis excernatur. Deiectiones multifariam moliri oportet, ne affectus infigatur, & stabilitatem capessat. Gallinaceis carnibus, & hædinis, aut suillis, catulis, maxime pinguibus. & tenerrimis uesci debent. Siquidem aluum cient, atqꝫ uenenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce liberalius ebibatur. Prodest Thuris cortex, & Samia terra, quæ Aster appellatur: si quaternæ singulorum

drachmæ cum paſſo ſumantur. Item Pulegium, ex aqua tritum. Irinum aut roſaceum cum rutæ decocto, recentes uitis ramuli, cum paſſo detriti. Longe omnium potentiſſime antidota auxiliantur, in quatuor drachmis aquæ mulſæ pota. A

EX M. VERG. COMM.

INfames quotidianis experimentis, & in interiore uſu a cunctis damnatę Cantharides ſemper fuere. Quales autem hæ ſint, ſatis. 2. uolumine a ſcriptore hoc, & a nobis dictum eſt. Tractataque tunc omni earum medicina & hiſtoria, nihil niſi maleficium, in quo diligentiorem eſſe hominem oporteat, relictum modo eſt. Quale autem id ſit, ſatis in ſcriptore hoc patet. Patent & remedia, quæ ab eo deinceps tradita ſunt. Idque tam certe & diligenter factum eſt, ut nihil monuiſſe legentes nos oporteat: & ſi plurima in nobis aliorũ æditionibus contraria, aut diuerſa ſaltẽ legantur. Quę diligentius, & exactius proſequi poſthac nobis animus non eſt. Feſtinamus enim longiore quam a principio credidimus, opere hoc defatigati. Cupimus tamen pro nobis in eo legentes laborare: collatiſque aliorum in hac parte æditionibus, ſcriptori huic, & in eo humanę ſaluti opem ferre. Ipſi interim in Cantharidibus his non tacebimus, diſcrepare alterius interpretis æditionem a noſtra, quo loco Dioſc. negat inflamationibus potu Cantharidum factis, imponenda a principio ex hordeacea farina fomenta: cauſſam afferens, διὰ τὸ ὑπὸ τῆσ γενομένησ θερμασίασ κατέχεσθαι τὸ δοθὲν σηρίζον ἐπὶ τοὺσ τόπουσ ὄντασ κυρίουσ. Quod uerſum ab eo eſt. Quia excalfactis corporibus remedia contineantur, quæ muniendis & defendendis illata uitalibus fuere. Nos autem contrarium concipientes ſenſum, diximus. Propterea quod accedente calore retinetur quod datum fuerit, uenenum uitalioribus partibus inhærens. Retulit ille τὸ δοθὲν, id eſt, quod datum eſt ad remedia: in quo rei, & ſibiipſi, ni fallimur, aduerſari uidet̃. Negat hic ob calorem a principio fomentis utendum eſſe: reddiditque cauſam, quoniam. ſ. retineatur. &c. Manifeſto argumẽto ſumpta a contrario ratione, uelle conarique Dioſcoridem, pelli & excludi pro hominis ſalute quæ intra eum ſunt. At in remediis optandum quęrendumque id non eſt. Quæ quo diutius intra hominem fuerint, eo certius medebuntur. Idque nos cogitantes, de ueneno intelligi oportere in eo participio credidimus: eamque rationem ſecuti, locum ut in æditione noſtra legitur uertimus. Dicet forte aliquis, de remedio intelligendum ob eam cauſam eſſe: quoniam niſi deſcendat, egrediaturque uomitione, aut alui deiectione ſumptum id remedium, uenenum una non educet, ſimulque ceſſans nullam afferet in hoc periculo opem. Non ſpernendum penitus id eſſet, niſi hic ſubieciſſet, retineri quod datum fuerit uitalioribus partibus inhærens: quod niſi de ueneno apte intelligi non poteſt: & ſi intellexiſſe hoc modo etiam id oporteat, ad uenenum & unde mali principium eſt tota reuertitur res. Non conuenit etiam nobis cum cæteris interpretibus quo loco hic ſcriptor ait, dandas cõtra Cantharidum maleficium animalium pingues carnes, καὶ ἁπαλώτατα. Eam uocem cæteri ex cõmuni eius æſtimatione uerterunt, tenerrimas: nos autẽ, longiore coctura flacceſcentes. Fecimuſque id autoribus græcorum medicis, qui in ſcriptore locum hunc ſignantes, τακερὰσ in hoc uſu carnes exigunt. Significat autem id quod diximus, lõgiore coctura, & eouſque tenereſcẽtes, ut diminutę primum a ſua quantitate, omnem etiam amiſerint duriciem. Suntque coctura, non ætate tenerrimæ hoc loco intelligendæ carnes. Iidem etiã dulcis aquæ balneis in hoc periculo uti iubent. B

De Pinorum Eruca. CAP. II.

πιτυοκάμπη

IIs qui Erucas Pinorum hauſerunt, ilico dolor in ore & palato exoritur. Vehemẽs alui, linguæ ac ſtomachi inflãmatio torquet. Inteſtina dolor excruciat, ita ut pruriginem ſentire uideantur. Corpus totũ exæſtuat, faſtidium urget. Quibus eſt ſuccurrendũ, remediis quæ deuoratis Cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro ſimplici Oleo et Irino, Melinum quod e cotoneis pomis & oleo temperat̃, accipiemus.

EX M. VERG. COMM.

SAtis ſecundo uolumine de Erucis dictum a nobis eſt. Nũc legentes monuiſſe aliud nõ oportet, quam tunc de olerum, nunc priuatim de Picearum Erucis agi: ſimili quidem, & natura congenere inſecto, uiribus tñ & maleficio diſſimili. Siquidẽ quæ in piceis naſcunt̃, pręſentem mortis habent cauſam, ab oibus paſſim dãnatę: priuatique a ſcriptore hoc, qui ſaluti humanę cõſulẽs, notas

C uenení earũ et remedia breuit̃ qdẽ, ſed certiſſime tradidit. Meminiſſe illud tñ legẽtes uolumus, quę cognomines his in mari naſcunt̃, Erucęq́ adhuc paſſim aliq̃t gentibus uocant̃, nullũ habe re ueneni maleficium, ſed mare incolentibus gentibus in menſarum precio & honore eſſe.

¶ De Bupreſte. CAP. III.

βούπρησις

QVi Bupreſtin biberunt, non diſſimile Nitro uirus ſapiunt. Stomachi, uentriſq́ uehemens dolor inſequitur. Tam uẽter q̃ ſtomachus mirum in modum ut in aquã intercutem diſflatus, inturgeſcit. Vniuerſa corporis facies contendit̃. Vrina ſupprimit̃. Quibus eadem quæ potis Cantharidibus auxiliantur. Priuatim poſt uomitus & uacuationes, quas clyſteribus molimur, aridę ficus ꝓſunt. Itẽ earum decoctũ ex uino. Vbi uero iam fere pericula inclinantur, thebaicarũ Palmularũ cibo, aut earũdem tritarum in mulſo, aut lactis potu iuuãtur. Pyrorũ etiamnũ omne genus eſſe, & lac humanũ bibere, cõuenit.

EX M. VERG. COMM.

PEſtis acerba boũ Bupreſtis eſt: & inde illi a gręcis nomẽ. Rarũ in Italia animal, antiq autores aliqui hoc tradiderunt. Nunc frequẽtius q̃ agreſtis fortuna & res patiatur, interempto quotidie boue, ruris colono, inueniri agricolę lamentantur. Scarabeo lõgipedi ſimillimum tradũt. Fallit inter herbas, bouẽq́ maxime: hauſtumq́ ita inflamat, ut rumpat. Vniuerſo qdem pecori nocet, ſed in maiore bouis q̃ aliarum quadrupedum iactura: ab eius noxa priuatim nominatũ eſt. Cecinit in Alexipharmacis ſuis notiſſimos de eo uerſiculos Nicander: nihilq́ non ab hoc, & ab alijs dictum & ipſe etiam in notis & remedijs monuit. Addidit tamen, colorari labra eius qui Bupreſtidem hauſerit. Verſiculus eius eſt. ἀλλ᾽ ἢ τοι λίτρῳ μὲν ἐπιχρώζουσα χαλινά. Ex quo iniecta nobis ſuſpicio eſt, quod nitrum in ſcriptore hoc legitur, in Nicandro autem λίτρῳ, potuiſſe

D quondam forte aliter legi: nec maleficij Bupreſtidis notam in uiroſo tãtum odore nitri eſſe, ſed in putris corruptiq́ tabi colore ſimul & odore. In cõmuni tamen græcorum omnium lectione nihil mutauimus. Relinquimuſq́ in bubus ſaltem diligentioribus obſeruandam rem. Quos etiam monere uolumus. 22. uolumine eiuſdem numeri capite, Bupreſtim Plinio herbam eſſe, quã tamen ille non deſcribit: & ſi Græcos, magna inconſtantia, in ciborum laudibus eam habuiſſe dicat: eoſdemq́ remedia tanq́ contra uenenum prodidiſſe, boumq́ uenenum eſſe ipſo nomine indicari, quos diſſilire deguſtata fatentur. Quod quale in eo ſit, legentes uiderint. Nobis enim conſtitiſſe ſibi græci uidentur, nec niſi in uenenorum cenſu Bupreſtim conſtituiſſe.

¶ De Salamandra. CAP. IIII.

σαλαμάνδρα

SI Salamandram hauſerunt, linguæ inflammatio conſequitur, mens præpeditur. Tremor cum torpore, aut horrore quodam ac exolutione accedit. Partes nonnullæ corporis liuoribus circumquaq́ ſuggillantur. Sæpeq́ diutius immorante ueneno, putreſcentes defluunt. Quibus præſtabimus cuncta quæ potis Cantharidibus. Peculiaria uero remedia, reſina, pinus, aut galbanum ex melle linctum, & triſaginis decoctum, in quo nuclei pinei conterantur, urticæ quoq́ folia, cum lilijs & oleo decocta. Proſunt etiam oua teſtudinis marinę, aut terreſtris, cocta. Item ranarum ius, cum quibus eringij radix incocta ſit.

EX. M VERG. COMM.

DEſcribitur a ueteribus Salamandra Lacerti figura, ſtellato corpore, nunq́ niſi magnis & continuis imbribus proueniens: tanta natiui & intra ſe congeniti gelu ui, ut ignes non aliter q̃ glacies extinguat. Retulerunt ijdem, ſanie, quæ lactea ore eius euomitur, quacũq́ hominis parte contacta, defluere pilos: quodq́ contactum fuerit, natiuum colorem in uitiliginem mutare. Addiderunt alij, inter quos & Plinius eſt. 29. uolumine, capite. 4. inter omnia uenenata maximum Salamandræ ſcelus & maleficium eſſe. Siquidem aliorum uenenis ſinguli, nec plures pa

riter intereunt: Salamandra improuidos necare totos populos potest. Nam si arbori irrepsit, omnia poma ueneno inficit: & eos qui ederint, frigidissima ui enecat. Idem familiæ periculũ est, si contacto ab ea ligno panis incoquatur. Vel si in puteum deciderit. Habet tamẽ talis, & tanti mali uis remedia aliquot, quæ capite hoc a Dios. docentur. In quibus a principio statim non est cum alijs idem nobis, quod ad notas haustam Salamandram sequentes pertinet. Illi enim quod nunc in Dios. legitur καὶ διανοίας ἐμποδισμός, significatꝙ usus mentis impedimentũ, ut in eo legebatur uerterunt. Nos autem ad sermonis impedimentum, auctoribus græcorum medicis eam transtulimus rem. Siquidem Paulus Aegineta de Salamandræ maleficio agens, καὶ λαλιᾶς ἐμποδισμὸς ait: significatꝙ illi, nõ mentis, sed linguæ ad sermonẽ impedimẽtum: quod alijs eius mali notis magis cõgruit, linguæ inflãmationi, resolutioni, tremoriꝙ, quæ omnia sermonis potius ꝙ mentis usui officere uidentur. Accessit his etiam in Alexipharmacis suis utriusꝙ sane euentus testis Nicander, sed in eo quod nos dicimus certior. Versiculi eius sunt. αἶψα μὲν ἐμπρήσθη γλώσσης βάτος, ἄψ δ' ὑπομάλκης δάμναται, ἐμβαρύθων δὲ κακὸς τρόμος ἄψεα λύει. οἱ δὲ περισφαλίοντες ἀτεβρέφος ἑρπύζουσι τετραπόδες, νοεραὶ γὰρ ἀπόφρενες ἀμβλύνονται. Eorũ sensus est. Statimꝙ incenditur lingua: & torpore contrahitur. Vrgensꝙ malus tremor, membra soluit. Illi uero aberrantes, ueluti infantes quadrupedes repunt. Mens enim illis hebetatur. Vtraꝙ a Nicandro ueneni Salamandræ nota numeratur, & linguæ, & mentis impedimentum. Sed nos magis amauimus, quod Aeginetam & Nicandrũ testes & auctores habet: præsertim dicente hoc impedimẽtũ, quod linguę & sermoni aptius ꝙ menti tribui uidet. Persuasitꝙ id etiã quod Nicander ait, inflammari linguam, & torpore contrahi. Quo loco aduerbio ἄψ usus est, quod retro significat: & μάλκη uoce, quæ in contractione ex gelu facta apte dicitur. Est enim ut græcorum grammatici docent, μαλκιῖν, frigore contrahi manus & torpere: quod suo gelu Salamandra in lingua facit: torpenteꝙ ea impeditur eius usus. At Nicander ait, hebetari eis mentem. Fatemur id quidem, nec multo ante diximus, probasse nos hoc magis ꝙ illud, quia plures id testarentur: & ꝙ aptior hic sermonis ductus nobis uideretur. Nunc autem illud addimus, non aduersari huic sententiæ Nicandrum, sed hanc ultra alias notam mali huius eum ostendere. Nos sic sentimus, & nihilominus poterũt uolentes quod magis probauerint sequi. Nobis grauissimus testis Paulus Aegineta est, toto huius scriptoris capite hoc in cõmentarijs suis exscripto. Testati cæteri omnes sunt, nõ tam qui ex professo hæc docuerunt, sed qui obiter Salamandræ meminerunt poetæ, scriptoresꝙ alij, ueneno eius defluere humani corporis pilos omnes. Sic Martialis mulieri imprecabatur. Hoc Salamandra caput, uel sæua nouacula nudet. &c. Et nihilominus a scriptore hoc, alioquin diligentissimo, nihil huiuscemodi traditur. Non tamẽ negligentiæ, ignorantiæue eius aliquis id adscripserit. Qui cum bifariam nocere, foris scilicet contactu, & intus haustu Salamandram sciret, alterumꝙ illud malum leuius esse, nec nisi dehonestamentũ decoris facere, alterum in quo de uita ageretur diligentius obijt. Quam rationem secutus Plinius. 10. uolumine, capite. 67. quomodo cõtactu foris Salamandra homini nocet, breuius docuit. Ait enim. Sanie eius quæ lactea ore uomitur, cõtactas hominis partes totum amittere pilum, idꝙ quod contactum fuerit colorem in uitiligenem mutare. Reliquo deinde opere, multis locis intra hominem insecti huius maleficium hoc, aut illo remedio curari precæpit: hic autẽ, ut diximus, τοῖς σαλαμάνδραν λαβοῦσιν id est, his qui Salamandram hauserint, remedia instituit. Crediderunt aliqui etiam, male in hoc capite legi, remedium illud quod ad Vrticæ folia cum Lilijs decocta pertinet: asserẽtes, auctore Appollodoro, ut Plinius testatur, non cum Lijs, sed cum testudine legi oportere. Plinij uerba sunt lib. 22. capite. 13. Appollodorus & Salamandris cum iure decoctæ testudinis. Ratiocinatiꝙ in eo sunt, ἀπὸ τῶν χελωνῶν, quæ uox testudines significat, facile κρίνων, id est, Liliorum fieri potuisse. Verumtamen in cunctis græcis eadem lectio est, & Paulus Aegineta inquit, ἢ κνίδης φύλλα συνεψηθέντα κρίνοις. Quod est, Vrticæ folia cum Lilijs decocta.

¶ De Ephemero. CAP. V.

ἐφήμερον

SVmpto Ephemero, quod aliqui Colchicon, aut syluestrem Bulbũ appellant, pruritus in toto corpore excitatur, nõ secus atꝙ ijs qui urtica, aut scylla lacessuntur. Interna rosionem sentiunt, Stomachus cum ingenti grauitate exæstuat. Cæterum inualescente morbo, cruor strigmentis ammistus, per aluum exigitur. Quibus ut ijs qui Salaman

C

drã hauserunt., uomitione, aut clysteribus auxiliari conueniet. Sed antea q̃ uenenum inualescat, dandum est decoctum frondium Quercus, aut glandium, aut florum mali granatæ. Lac bibere prodest, in quo serpyllum sit decoctum. Itẽ succum sanguinalis hærbæ, aut ramorũ uitis, aut rubi, aut medullę recẽtis ferulæ, aut myrti. Baccæ autem myrti tusæ tritæq́, & aqua maceratæ, ut liquor inde sumatur, opem ferunt. Medius sardoniarum glandium liber, similẽ effectum prębet, si crudus in aliquo supradictorum succo sumptitetur. Origanum quoq́ cum lixiuio epotum. Eximie iuuantur asinini lactis, aut bubuli potu, etiamsi in ore cõtineant. Ita, ut quibus copia lactis huius adsit, nõ aliud desyderetur.

EX M. VERG. COMM.

QVale Ephemeron hoc sit, & quibus locis frequens nasci quondam diceretur, satis dictũ quarto uolumine ab hoc scriptore, & a nobis est. Potuit, quia sumptum ad unam diem uitam proroget, sic a gręcis nominari. Non aliter q̃ multa alia, quę ob hanc ipsam causam Ephemera, ab eadem gente appellantur. Obseruatum in hoc capite illud a nobis est: uomitiones, & clysteribus intestinorum inundationes, quas hic ex Salamandra ad Ephemeri remedia repeti iubet, nullas in ea legi. Oportereq́ ob eam causam suspicari, aut in Salamandra remediorum eorum rationem deesse, aut (in quam partem nobis inclinat animus) quoniam Cantharidũ modo curatur Salamandra: in ea em̃ hic ait, cũ fecerimus omnia quę in Cantharidibus iussa sunt. &c. non ex Salamandra, sed ex Cantharidibus uomitiones, clysteribusq́ exinanitiones illas repetendas esse. Vtrisq́ enim pariter competunt, & ex utrisq́ pariter imperari possunt. Licetq́ non legantur in ea: quia tamen fiunt, non male id fieri percipitur. Est illud etiam animaduertendum, quam Dios. ait castanearum mediam tuniculam. &c. eam intelligi oportere, quæ inter corium & carnem eius ferrugineo colore est. Et pręter id, quemadmodum primo uolumine in Castaneis hic monuit, non tuniculam eam tantum, sed carnem ipsam etiam contra Ephemerum uim habere: efficaciorem tamen tuniculam hanc esse. Quod & Nicander in Alexipharmacis suis etiam testatur.

D

De Dorycnio. CAP. VI.

Δορύκνιον

DOrycnion, quod & aliqui Manicon Solanũ appellarunt, epotum, lactis saporẽ in gustu refert. Vehementes singultus ciet. Humor linguã uexat. Sanguis subinde reijcitur. Strigmentosa quędã perinde quasi dysentericis, aluo egeruntur. Itaq́ anteq̃ aliquid ex ijs eueniat, auxilio sunt antedicta, uomitus, clyster, & quęcunq́ potum uenenum expellere possunt. Priuatim ijs opitulatur aqua mulsa, lac caprillum, aut asininum, dulce uinum, quod tepidum cum aniso bibatur, nuces amaræ, gallinacea pectora decocta. Quinetiam conchylia omnia tam cruda quam tosta esse salutare est. Conueniunt & locustæ marinę, & gammari, & pota eorundem iuscula.

EX M. VERG. COMM.

POtest, nec male quidem, falsoue Dorycnium uocari quodcunq́ tela, cuspides, & ut Poeta cecinit, ferrumq́ potest armare ueneno. A ferratis enim lancearum cuspidibus, quas græci dorata uocant, factum illi nomen est. Præstiterunt id, & adhuc præstant multa. Antiquitas tamẽ, si Plinio credimus, furiosi Solani succo ad eam rem primatim usa est: uocauitq́ ob id Dorycnium. Verba Plinij sunt. 21. uolumine, capite. 31. Hoc est uenenum, quod innocentissimi auctores simpliciter Dorycnion appellauerunt, ab eo, q̃ cuspides in prælijs tingerentur illo passim nascente. Esseq́ Dorycnium furioso Solano idem, hic primum testatur, dicens: Dorycnium, quod quidam furiosum Solanum dicunt. Testatur Plinius quo diximus loco certius: testantur græcorum medici & herbarij omnes. Vtq́ ab hoc ipso scriptore, 4. uolumine lœtale sim-

pliciter dictum Dorycnium est, sic certius, & ex professo nunc notæ & remedia eius docetur. In quibus duo tantum, ex Nicandro alterum, alterũ ex Paulo Aegineta monebimus. Sequi haustum Dorycnium hic ait, ὥσπερ γάλακτος ποιότης ἐν τῇ γεύσει. Quæ uoces nihil significant aliud, q̃ lactis in gustu qualitatem, quæ nulla alia q̃ sapor est. Pertinet enim ad gustum ea tantum qualitas. Nicander tamen in Alexipharmacis de hoc ipso Dorycnio agens, inquit. ἀλλὰ ἄγε δὴ φράζοιο δορύκνιον οὔτε γάλακτι ὠπὴ τε βρῶσις τε περὶ στομάτεσσιν ἔικται. Quod est. Sed age Dorycnium etiã contemplare. Cuius circa os lacti similis est aspectus & cibus. ὠπὴν enim ille uocat, quod uidetur, & oculis sentitur: id aũt color est: βρῶσιν uero q̃d estur: & ex eo saporem, duasq; notas has numerat colorem & saporem, & utrunq; lacti similem. Hic tamen solum saporem indicasse uidet. Nisi aliquis in cõmuni illa qualitatis uoce qua usus est, colorem etiam intelligi uoluit: uerumtñ eam qualitatem ad gustũ hic tm̃ contraxit. Alterũ q̃d ex Paulo Aegineta monemus, ad remedia pertinet. Quod enim hic ait, cum aniso tepidum passum, ab eo cum exiguo aniso dari pręcipitur. Potuit ea uox scriptori huic perijsse. Eãq; ob causam ignotã legentibus esse noluimus.

De Aconito. CAP. VII.

A Conitum statim in lingua inter bibendum, cum adstrictione quadam dulcescit, gustantibusq; maxime cum exurgere conãtur, uertigines offundit. Lachrymas ciet. Grauitatem pectori & præcordijs adfert. Simulq; crebri spiritus deflantur. Quare uenenum uomitione abigi, aut clystere per aluũ egeri opus est. Vtimur inter arcentes potus origano, ruta, marrubio, uel absinthij decocto, cum uino absinthite, uel semperuiuo, uel abrotono, uel chamælæa, aut trisagine. Prodest etiamnum opobalsami drachma, cum melle aut lacte, cum castorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex uino. Coagulum hædi, leporis, aut hinnuli cum aceto. Ferri quoq; stercus. Item uinum in quo aurum, ferrũ, argentumue candens restinguatur potum. Lixiuiaq; cum gallina & uino decocta, aut carnium præpinguium iura cum uino sumpta. Fertur & aiuga priuatim ipsis subuenire.

ἀκόνιτον

EX M. VERG. COMM.

A Testibus contra testes, ut in iudicijs quotidie fit, pro Aconito agendum nobis est: & unus contra multorum fidem audiendus, haud sane quale Aconitum sit dicentibus: lœtale enim oẽs esse affirmant: sed unde facto nomine in poetis, scriptoribusq; alijs tantopere infamis sit. Grammatici siquidem, poetę, & qui plantarum historiam aliquando scripserũt, a cotibus & petris, in quibus nasci fertur dictum esse uolunt. Naso in Transformationibus suis lib. 7. notissimos ceci nit uersus. Quæ quia nascuntur dura uiuacia caute, Agrestes Aconita uocant. Plinius. 27. uolumine, cap. 3. eosdem natales illi tribuens, ait. Nascitur in nudis cautibus, quas Aconas uocant: & ideo Aconitum aliqui dixere, nullo iusto ne puluere quidem nutriẽte. Secuti hos plures alij, idem tradiderunt. Tamq; a grammaticis id recæptum est, ut non facile sit decreta eorum conuellere. Conabimur tñ, ueritati consulentes: unusq; cunctis his uelut in acie obijcietur Theophrastus. Qui lib. 9. de plantarum historia nasci quidem petrosis locis Aconitum tradit: nõ tãen a petris nominari, sed a Periandynorum uico, quem Aconas uocabant: ad quem copiosum & efficacissimũ nasceretur. Verba eius sunt. φύεται δὲ πανταχοῦ καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον ἀφ' ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν, αὕτη δὲ ἐστὶ κώμη τις τῶν περιανδύνων, φιλεῖ δὲ μάλιστα τοὺς πετρώδεις τόπους. Quorum sensus est. Nascitur autem ubiq; Aconitum, non in Aconis tantum, a quibus appellationem habet. Vicus autem Periandynorum Aconæ sunt. Amat præcipue petrosa loca. Aequiuoca loci & cotis appellatio, diuersitati huic causam dedit: multoq; magis ĩ petris natales eius. Vtris autem magis credendum sit grammatici censebunt. Est enim omnium grauis, nec damnanda fides. Theophrasti tamen autoritatem poetis, Plinio, grammaticisq; nunq̃ ego ex æquo contulerim. Anceps in hoc capite etiã locus est: illic scilicet ubi contra Aconitũ remedia docentur. Dubitari enim potest: iubeat ne Dioscorides sumi cum uino Lixiuiam, & elixos gallinaceos: an potius contra Aconitum prodesse lixiuiam, in qua una cum uino elixati gallinacei fue-

C rint. Nos in ambiguo id elegimus quod ab aliјs græcorum medicis confirmatur.

ℂ De uenenato Heracliæ melle. CAP. VIII.

μέλι ἐν τῷ ἡρακλεία

MEl Heracliæ in Ponto, ubi aconitum gigni solet, Athenis Ionia, Euboice Siderites nominatur: quod qui edunt, bibuntue, non secus afflictantur, q̃ qui Aconitum ebiberunt. Iis eadem quæ poto Aconito conueniunt. Adiuuantur in primis cõtinuo uini mulsi potu, cui rutæ folia sint adiecta.

ℂ De Coriandro. CAP. IX.

κόριον

COriandrum ob odorem latere non potest. Epotum autem, densam uocem facit. Insaniam adfert, a temulentis non aberrantem. Qui sumpserunt, pudenda dictu blaterant, totiusq; corporis odore uenenum fatentur. Quibus post uomitionem irino oleo concitatam, uti retulimus. Merum & per sese, & ex absinthio potum auxiliatur. Item oleum. Nec secus oua in eodem exinanita, si liquefacta in muria sorbeantur, & epota muria, & ius salsum ex gallina & ansere. Passũ quoq; cum lixiuia sumptum.

EX M. VERG. COMM.

FAmosa in Carmine suo Coriandra appellans Columella, ancipiti uoce usus, cogitandũ posteris reliquit, quotidianum ne eorum usum laudauerit: an magis in ueneni maleficio, q̊d habent, monere legentes ea ratione uoluerit. Vtrumq; enim nouisse hominem uerisimile est, præcępisseq; eorum inter hortensia consitionem: & nihilominus quoniam homini nocerent, una D illa uocɘ, nimium, ut hic in Coriandro ait, usum eorum damnasse. Quod ab hoc ipso .3. uolumine factum est, cum monuit, maiore copia sumptum Coriandrum graui periculo mentem cõmouere: ideoq; nimium, & continuum uitandum eius usum. Factum & ab aliјs græcorum medicis & herbariјs omnibus, inter quos & Nicãder poeta est. Cuius antiquissimus interpres, syluestri Coriandro, non satiuo ueneni maleficium assignat. Nos tamen in plantarum, & medicæ materiæ historia, syluestre in hoc genere hactenus non inuenimus. Et quoniam omnes Coriandrum simpliciter nominant, unum tantum genus eius credendum. Plura q̃ Diosc. numerauerit remedia contra Coriandri furorem a Nicandro tradũtur. Nolumus nos ea docere. In eo em̃ scriptore parata omnibus sunt. Quod autem nobis cum aliјs nõ conuenit, ex eo, et Paulo Aegineta confirmandum est. Id scilicet quod hic ait ὠάτε κενωθέντα ἐι τὸ ἀυτὸ καὶ λιεθέντα σὺν ἅλμῃ ῥοφούμενα. Qui locus quomodo ab aliјs & a nobis redditus fuerit, facile erit uolentibus cognoscere. Quod autem cum altero eorum nobis non conuenit, remediј huius ratio & usus est. Ille em̃ quæ Dioscorides ὠὰ κενωθέντα, id est, oua omni intrinseco humore uacua appellat, nec ultra qc q̃ illis adiјcit, Oua in patinam depleta & subacta cum salsugine, uertit. Remediumq; instituere uidetur, quasi deplere oua oporteat: & quod ex eis depletum est, subigendum esse, & cum salsugine sorbendum. Nobis contra uisum est non quod in ouo clauditur quęrendum esse, sed depletis omni suo humore ouis, eorum putamina. Vtimurq; ad hanc sententiam rationibus his: q; in cõstituendo ouorum usu, huic & aliјs, semper satis fuit ouis uti præcępisse. Quod enim in illis usum plærumq; habet, interior liquor est: & si hac magis q̃ illa parte uti oporteat, tunc uitellum aut albumen seorsum imperari. Idq; tam late in hoc scriptore & aliјs patet, ut certius ostendi non sit opus. Hoc autem loco cum iubeat hic scriptor, depletis, id est, uacuis ouis contra Coriandrum uti, putamina eorum tantum imperari opinati sumus. In eamq; sentẽtiã nos primum traxit Paulus Aegineta, qui ὠὰ κενωθέντα ἐπὶ τὸ ἀυτὸ λειανθέντα, in hac ipsa re itidem dixit, id est, euacuata oua, & in seipsa, id est, nullo alio in loco trita & infracta. Traxit & Nicãder, qui in Alexipharmacis suis inquit. πολλάκι δ᾽ ὀρταλίχων ἁπαλὴν ὠδῖνα κενώσας, ἀφρὸν ἐπισκεράσαιο. &c. Qđ est. Sæpiusq; gallinarum mollem partum euacuans, spumam superinfundens. Manifeste iubet is, gallinarum oua deplenda esse: depletisque his nihil superest quod intelligi possit, quam putamina. Accedit his communis deinde sensus, in quo auditis depletis ouis, nihil quam putamen

intelligi relinquitur.

De Psyllio. CAP. X.

PSYLLION epotum, corpori toti frigus & torporem cum exolutione & mœrore quodam affert. Cui omnia quæ exhausto Coriano auxiliantur.

ψύλλιον

A

EX M. VERG. COMM.

REfrigerat Psyllion, quę Pulicaris herba est. 4. uolumine a Dioscoride tractata: suoq; frigore uitæ noxias perfrictiones & algores facit. Et præter algores corporis resolutiones, & mentis tristiciam. Qualis ea sit, & quomodo ueneni maleficiũ hominis uitæ afferat, ex historia eius facile legentibus patebit.

De Cicuta. CAP. XI.

CIcuta pota, uertiginem excitat, oculisq; caliginem offundit, ita ut eminus non cernatur. Singultus ciet. Mentem turbat. Extremi artus gelantur. Deniq; conuulsi suppresso arteriæ spiritu, strangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis, Cicutam uomitu excutiemus. Postmodum deiectionem moliemur: ut quod ad intestina prolapsum sit, excernamus. Tum demum in meracam potionem, quæ maximo est auxilio, deueniemus, dantes nonnihil intermissionis. In qua proderit lac bubulum potui datum: aut absinthium cum pipere, & uino castorio, ruta, mētha cum uino: aut amomi, cardamomi, aut styracis uncia: aut piperis cum semine urticæ & uino: aut lauri folia. Item laser ex oleo & passo. Passum per sese largius potum proficit.

κώνειον

EX M. VERG. COMM.

B

SVnt scriptori huic, & gręcorum medicis in Cicutæ remedijs omnia eadem: plæraq; tamen illi adijciunt, quibus tota certius tractetur res. Quale uerbi caussa est, quo loco hic Piper simpliciter instituit, illi commune addiderunt: utendumq; communi Pipere iubent, ut longum & album ab hoc usu excluderent. Quale itidem cum Lauri folijs teneritudinem adijciunt, tenerisq; eius arboris folijs uti præcipiunt, summos ut nos credimus coliculos eius intelligentes. Quale etiam cum decernente hoc Amomi, Cardamomiq;, aut Styracis drachmam, illi unciam constituunt. Similiaq; his plæraq; alia, quæ uolentes diligentioribus in hoc studiorum genere relinquimus.

De Taxo. CAP. XII.

SMilax a quibusdam Thymion, a Latinis Taxus appellatur. Frigiditatem uniuerso corpori, strangulatus & celerem interitum infert, cui eadem quæ Cicutæ conueniunt.

σμίλαξ

EX M. VERG. COMM.

DIcta a nobis quarto uolumine de Taxo arbore fuerunt, quæ satis tunc fore credidimus. Nihil nunc monuisse aliud legentes oportet, q̃ ex eo loco repetendam eius historiam: cognoscendamq; arborem, quam ueteres græci non Smilaca tantum, sed Thymion etiam uocauerint. Hæc enim altera eius appellatio quondam fuit, & si uarie in antiquis exemplaribus legatur: solaq; umbra, non succo tantum homini lœtalem: non tamen semper, sed ut Plutarchus Symposij sui tertio commentario monuit, quo tempore prægnās flores profert. Ex qno quod in historia scriptoris huius, quo diximus loco legitur, lœtalem umbram homini Taxum esse, non nisi cum floret, intelligendum est. Nec caret ratione aliorum quorundam florum exemplo, quorum halitu homini sæpenumero nocetur.

C

ℂ De Carpasi succo. CAP. XIII.

EPotus Carpasi succus, soporem, citamq; strangulatiōem adducit. Adiuuantur autem qui hauserunt, epotæ cicutæ remedijs.

EX M. VERG. COMM.

CArpessiā quinto suæ medicinæ cōmentario uocat Paulus Aegineta, cuius liquorē oēs homini lœtalē faciunt. Meminit eius aliquādo Plinius. Nobis de gñe herbę nō satis cōstat. Verūtamē frigore noxiā intelligere oportet, exquo ijsdem Cicutæ remedijs illi succurritur.

ℂ Sardonia hærba. CAP. XIIII.

σαρδόνιος πόα

SARDONIA Ranunculi herbæ generi assignatur, quæ uescentibus mentem adimit, & quadam neruorum distentione labia in rictum contrahit, ut risus speciem præbeant. A qua quidem affectione, de Sardonio Risu adagium in uulgus aperte manauit. Post uomitum peculiariter conuenit aqua mulsa liberalius epota, lac, irrigatio, perunctioq; a pinguibus totum corpus excalfacinentibus. In calidam aquam, oleumq; descendant. Sed tum multum perfricare & inungere expedit. Et in summa, curam omnem quæ conuulsioni neruorum adhibetur, exequi oportet.

EX M. VERG. COMM.

NOuerunt nostræ ætatis herbarij Sardoniam herbam, Risus Apium appellantes. Apuleius in commentario illo de herbis, Sceleratam herbam nominat, manifesta a maleficio eius nominis rōne. Nos longius de ea secundo uolumine in Ranunculo herba egimus: quodq; tunc factum est, inutiliter agi iterum hoc loco non debet. Poterunt uolentes ex commentationibus illis nostris quæcunq; opus erunt in hunc locum reuocare.

D

ℂ De Hyosciamo. CAP. XV.

ὑοσκύαμος

HYosciamum potum, aut comesum similem ebrijs abalienatiōem mouet. Sed facile medicamentis cedit. Auxiliatur aqua mulsa copiose data, lacq; præsertim asininum, si id desyderatur, caprillum, uel bubulum, uel aridarum ficuū decoctum. Faciunt ad id etiā nuclei pinei, aut cucumis semen ex passo sumptum, & uinum salsum cum adipe suilla recenti passoq;: itidem urticæ semen, aut nitrum ex aqua, & intubus erraticus, & sinapis, & nasturcium, radix cepæ, & allium. Et hæc singula cum uino sumantur: post conquiescant, ut uinum concoquatur.

EX M. VERG. COMM.

QVæ cognoscendæ Apollinari herbæ necessaria erant, quarto uolumine in historia eius dicta iampridem ab hoc, & a nobis fuerunt. Quo loco, cum dictum a Dioscoride fuerit μανιώδη καὶ καρωτικόν esse Hyosciamum. Quarum uocum altera insaniam, altera soporem significat, dubitandum, quærendumq; legentibus reliquit, an desit hoc loco, an abundet illic altera illa soporis uox. Ex his sane quæ hoc capite traduntur, abundare illic uidetur. Exquo inquit imperandam esse quietem, ut potum ebriorum modo uinum concoquant. Quæ imperanda non erat, si κάρον, id est, soporem Hyosciamus faceret. In maleficio eius præterea a græcorū medicis nihil aliud, q̃ ebrietati similis amentia numeratur. In angusto uersatur res, ut aut ex Hyosciami historia eam expunxisse uocem oporteat, aut quod illic καρωτικόν est, contra cōmunem uocis eius æstimationem ad capitis affectionem aliam transferendum sit. Omnia toto hoc capite, omnibus eadem sunt: præterq; in extremo calce, in quo aliter uoces suas concipit Paulus Aegineta: monetq;, imperandā esse quietem, ut non aliter q̃ ebrij potum somno concoquūt uinū. Sic etiā quiete sua qui Hyosciamū hauserint, ueneni eius uim pariter concoquāt. Nihil em̄ in re alioquin haud multifacienda mutauimus, satis imperatā quietē fore opinati.

A

μανδραγόρας

¶ De Mandragora. CAP. XVI.

MAndragora si bibatur, confestim sopor insequitur, exolutio, ac uehemens ueternum, nihil temere distans a lethargo. Cui anteq; aliquid ex ijs accidat, uomitus ex aqua mulsa proderit. Postea nitrū, & absinthium, ex uino dulci aut passo sumantur. Caput rosaceo & aceto perfundatur. Proficit excitatio & motus corporis, & olfactus eupatorij, & piperis, sinapis, castorij & rutæ, tritorum in aceto, & liquidæ picis, & odor e lucernarum extinctu. Quod si ægre ij reuocentur, sternutamenta mouere, alijsq; communibus auxilijs uti conueniet.

EX M. VERG. COMM.

SOpit q; primum malo somno hominem Mandragoras. Idq; non tantū hoc loco Dioscori. sed in historia. 4. uolumine longius ab eo traditū est. Remedia nunc tam noxiæ quietis traduntur. Primūq; locum uomitiones, & mulsa aqua sibi uendicauerunt. In quibus non cōuenit nobis cum alijs interpretibus. Illi enim uomitiones, & aquā mulsam coniunxerunt, uomitus ex aqua mulsa prodesse, & uomitiones moueri, & aquā mulsam dari dicētes. Nos ex Græcorum medicorum disciplina, conferre quidem uomitiones diximus, sed a uomitionibus statim mulsam dari aquam. Habuimusq; in eo auctorem Paulum Aeginetam, qui scriptoris huius caput hoc exscribens ait, ἁρμόζει δὲ πρὶν τούτων τὶ συμβῆναι ὅτι ἔμετος, καὶ μετὰ τοῦτον μελίκρατον. Quod est. Prodest priusq; quicq; horum fiat uomitus, & post hunc aqua mulsa. Cogitauimus etiam, quoniā ab eodem scriptore inter Mandragoræ remedia non numeratur Eupatorium, multoq; magis, quoniā nihil quod ad hoc faciat in decretis Eupatorij a Dioscoride traditur, aut abundare eam uocē, aut pro quapiā alia male eam illic legi. Quod signasse tantū uoluimus.

B

μήκων

¶ De Meconio. CAP. XVII.

EPoto Papaueris succo, quem Meconion uocant, consequitur ueternum, cum perfrictione & pruritu uehementi: ita ut sæpe inualescente ueneno tanta erumpat prurigo, ut hominem excitet. Corpus id medicamentum olet. Post citatam oleo uomitionem, acres clysteres auxiliantur, acetumq; mulsum cum sale potum, aut mel cum rosaceo calido, merum cum Absinthio aut Cinnamomo copiosum, aut calidum per sese acetum, nitrum ex aqua, & origanum cum lixiuia, aut passo, & rutæ syluestris semen cum pipere, uino & panace, piperq; cum castorio & aceto mulso, uel cum satureia, aut origani decocto cum uino. Ii olfactilibus excitandi. Ob enatam pruriginem in balneas descendāt, & foueantur. Post lauacrum prodest iurium pinguium usus, cum uino, aut passo. Medulla etiam ex oleo pota.

EX M. VERG. COMM.

NVmerant a Nicandro in Opij potu, pter pfrictiōes, soporē, languorem, pruriginē, & toto corpore Opij odorē, notæ aliæ plures: pallida facies, labrorū igneus color, exigua & frigida respiratio, liuescentes ungues, distortæ nares, & concaui oculi. Addidit illud etiā, odorem quē Dioscorides ait toto corpore reddi una cum sudore, ueluti ex labore euaporari.

κερατῖτις μήκων

¶ De Corniculato Papauere. CAP. XVIII.

PApauer quod Corniculatū appellāt, & potu, & cibo eadē inferre cōsueuit quæ Papaueris succus. Nec alijs expugnat auxilijs.

φαρικόν

¶ De Pharico. CAP. XIX.

PHARICON, quod uocant, sapore syluestre Nardum imi-

C tatur. Resolutionem neruorum potum adfert, cum conuulsione & delirio. Oportet autem post uacuationes uinum Absinthiten potui dare, cum Cinnamomo, aut Myrrha, aut Nardo gallico, quod Serinē aliqui uocauerunt, aut Spicæ nardi duas drachmas, & myrrhæ totidem obolos, cum passo, iri, & rosis ex uino. Derasumq; caput illinire hordeacea farina cum aceto, & trita ruta.

EX M. VERG. COMM.

QVid, qualeq; fuerit Pharicum, non satis inter antiquos scriptores constat: simplex aliĳs, aliĳs contra compositū tradentibus: & quod hactenus legisse me meminerim, nullo eorū, siue simplex, siue compositū fuerit genus eius, & substantiā indicante. Incerta posterioribus græcis ratio nominis etiā fuit, & si a gentibus & locis aliquot Græciæ dictum oēs testent. Quidam em̄ a Pharis in Arcadia: quidā a Pheris in Thessalia: quidā postremo a Pharide in Laconia, cuius meminit Homerus, Pharicū dictum uoluerūt. Nec desunt, qui ab inuētore sic uocatū putent. Athæneus in tertio sui Dipnosophistæ, quo loco de Cotoneis malis agit, nisi uitiū in eo sit, non Pharicum, sed Phariacum noīauit. Verba eius sunt, τὸ γοῦν φαριακὸν φάρμακον. &c. Nec ipse etiā, alioquin in huiuscemodi multus & diligens, quicq; de nomine, aut substantia ueneni huius docet. Refert tamē, quod miretur aliquis, in cæteris non legi, neq; inter remedia a quoq; numerari, infringere ueneni huius uires mala Cotonea: & ex Philarcho in. 6. historiarū suarum narrat, Cotonea hæc mala odoris sui bonitate lœtalium uenenorū uires hebetare: Pharicumq; hoc uenenū, Cotoneis malis mixtū, amissa nocendi potestate euanescere: deprehensumq; id fuisse, dato homini Pharico q̄d inter Cotonea mala fuisset, nullo mortis, aut ueneni maleficĳ secuto euentu. Cæteri itidem oēs proposito Pharico, descriptisq; notis, & traditis remedĳs nihil ultra de eo docuerunt. Quo fit, ut credamus, tam notum tunc oībus fuisse Pharicum, q̄ nunc nobis incognitū est: & ut in re nota fit, tacuisse cætera omnes qui de eo agerent. Ne descripta re, male & scelerate agere, & uenenis uti discerent homines.

D τοξικὸν

De Toxico. CAP. XX.

TOxicum ex eo nominari uidetur, q barbarorum sagittæ eo illinebantur. Qui biberint, labiorum & linguæ inflatione torquentur. Incoërcitus furor uarias ĳs imagines obuersat. Quare uix medicinæ locus est, raroq; qui hauserunt, euadent. Vinculis ergo cohibendi, ut uinum dulce cum rosaceo bibere, & reuomere cogantur. Rapi semen bibendum. Priuatim ĳs conuenit quinquefolĳ radix, & hircinus sanguis, aut caprillus, eodem modo sumptus. Roboris, fagi, aut ilicis cortex cum lacte tritus. Malaq; cotonea trita esse, aut cum pulegio & aqua bibere, conueniet. Amomum & balsami semen ex uino. Sed qui periculis defuncti sunt, diu lecticis decumbunt: & ubi surrexere, stupidi reliquum uitæ tempus degunt.

EX M. VERG. COMM.

PLinius. 16. uolumine, capi. 11. de Taxo arbore agens, his uerbis Toxica descripsit. Hanc Sestius Smilacem a Græcis uocari dixit, & esse in Arcadia tam p̄sentis ueneni, ut si qui dormiāt sub ea, cibūue capiant, moriant. Sunt qui & Taxica hinc appellata dicāt uenena, quæ nūc Toxica dicimus: q̄bus sagittæ tingunt. Sunt, ut uidet Plinio, Toxica ex Taxi arboris succo confecta uenena. Huic aūt ægre credat aliq̄s, idem Plinĳ Toxicis hoc esse. Siquidē non multo ante priuatim de Smilace. i. Taxo arbore egit, perfrictionesq; & strangulationes suo frigore facere dixerat: ideoq; non credendū aliter, & iterū de ea ab eodē nunc agi: p̄sertim non congruētibus, nec ĳsdē in utroq; ueneno notis. Relinquit ob eā causam, ut credamus a sagittis Toxicū noiatū fuisse, certi quondā gn̄is uenenū, q̄d ex q̄tidiano frequētioreq; usu antiq̄tas sic appellauerit: scisseq; tunc oēs uenenū, & ueneni propriū genus. Nunc aūt in multiplici ad tingēdas sagittas, cuspidesq; alias ueneno, quo passim uti, nisi obstarent leges, liceret, non facilem habet intellectum, nec discerni ex eo usu, & ab aliĳs potest, quē multis cōmunem & eundem habet.

De Ixia. CAP. XXI.

A

ἰξίας

IXia quæ Vlophonon appellatur, inter potandum aliquid Ocimo simile redolet. Vehementem linguæ inflammationem excitat. Mentem mouet. Omnes excrementorum exitus supprimit. Strepitum cum animi deliquio ciet. Iis intestina latrant, nec secedit quicq;. Post uomitionem, aluumq; resolutam, auxilium præstat, aqua in qua Absinthiũ maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulso pota. Rutæq; syluestris semen, aut laseris radix. Item Tragorigani decoctum, cum aliquo supradictorum, aut lacte, aut resina terebinthina, aut nardo, aut castorio, aut laserpicio, quorum singuli oboli conueniunt. Quin & nuces Iuglandes, cum resina, castorio, & ruta tritæ, ita ut singula drachmæ pondus æquent. Itidem Chamelææ, aut Thapsiæ, aut Absinthij succi sicilicum cum aqua mulsa, & acetum calidum potum.

EX M. VERG. COMM.

VIscum pluribus locis Plinius græcorũ Ixiam hunc uocauit: duo diuersi generis in plantarum historia, nulla discriminis adiecta nota, eadem appellatione indicans. Quod an uicinitate nominis in græcis deceptus fecerit (Ixon enim illi arborum Viscum, Ixiam uero quod nunc tractamus uocãt) an sciens, uolensq;, negata sibi in latina re appellatione, qua Visco penitus similem rem indicaret, non est propositũ nobis modo ostendere. Fecimus enim id in Chamæleone: & ante nos certius, longiusq; non multo ante hæc tẽpora Leonicenus diligentissimæ lectionis, & egregię eruditionis homo, in Epistola ad Menocium Lucensem medicũ idem etiã fecerat. In qua multa breuitate, summaq; diligentia ueterũ & posteriorũ scriptorũ, de tota hac re dicta collegit. Quorũ summa est, aliud ab Ixia hoc Viscum esse: hoc in multarũ arborũ ramis nasci, nec ueneni maleficiũ habere: illum ad radices Chamæleonis, albi spinæ noxiũ adnasci, pluribusq; alijs inter se notis & uiribus distingui: patereq; id in gręcis, quibus Viscum ἰξὸς sit, non ἰξίας: quæ uox a Visco quidem facta fuerit, non tamẽ Viscum significet, sed quod paulo ante diximus, Chamęleonẽ album: cui, quemadmodũ hic tertio uolumine tradidit, aliquibus locis Viscum adnascitur: quo pro Mastiche ad nitorẽ cutis mulieres quondã utebantur. Et hũc non in arboribus natũ, illud inter uenena numeratũ quondã est: ideoq; Vlophonos dictum: quoniã, ut in historia utriusq; Chamæleonis hic docuit, canes, sues, quadrupedesq; alias in cibo enecet. Non debuerat, ut uidet, cũ Visco misceri Ixias, qui Viscarius potius adiectiua forma, q; Viscum a Græcis noĩatus fuisse uideri potest: ideoq; nos, ne simul æquiuoca uoce duo diuersa miscerent, alterum Viscum, alterũ uoce græca Ixiam noĩauimus. Barbarus Pliniũ secutus, masculino gñe græcorũ exẽplo Viscum Ixiã hunc uocauit: q̃d in dispescenda re non semper satis est. Illud uolumus legẽtes monere hoc loco, cũ proponeret a pincipio uoluminis huius Diosco. quæ in tota natura ueneni maleficiũ habent, inter radices Chamęleonẽ, non Ixiam numerasse: in reddendis deinde notis & remedijs, Ixiã, non Chamęleonẽ noĩasse. Nec dubitandum alicui erat, hoc, aut illo loco uitiũ esse. Idem em̃ Ixias, & Chamęleon est: nisi Paulus Aegineta quinto suæ medicinæ, uolumine ijsdem oĩbus uerbis scriptorẽ hunc cõmentarijs suis miscens, Ixiæ & Chamęleonis duo seorsum capita legẽtibus cognoscenda reliquisset. In quorũ altero albi, in altero nigri Chamæleonis maleficia traderet notis & remedijs penitus diuersa. Respondetq; id duorũ Chamæleonũ historiæ. Vterq; enim Vlophonos æqua nocendi potestate noĩatur. Eamq; rõnem, ut credimus, secutus Paulus Aegineta, seorsum de utroq; inter uenena etiã docuit. Quod si easdẽ notas ambo haberent, ijsdẽq; remedijs curarent, crederẽ ego hunc scriptorẽ breuitati consulentẽ, uno eodẽq; capite de utroq; egisse. Sed cũ diuersa in eis oĩa sint, uitiũ suspicari oẽs cogimur: relictũq; in uenenorũ censu Ixiã, in notis deinde & remedijs Chamæleonẽ. Neq; em̃ uerisimile est, reliquisse hunc, q̃d alij cõmentaria eius exscribentes, tradiderunt. Irrepsisseq; id uitiũ uerisimile est, ab aliquo, qui medicæ materiæ, & plantarũ historiæ parum peritus, bis repetitũ idem esse ratus: tanq; superuacaneam utrobiq; alteram reliquerit uocem. Persuademur nos hoc facile, ex eoq; præsertim, q; in censu uenenorum propositus Chamæleon, in remedijs deinde redditus Ixias est. Quod futurum non erat, nisi proposi-

B

C tus a principio Ixias cum Chamæleone fuisset. Nec proponendus Chamęleon, si reddendum aliquid in eo postea non erat. Ixiæ tota res in scriptore hoc patet: nec repetere quæ pręmonstra ta sunt, opus est. Quid autē in Chamæleone desyderari possit, id nos ex Paulo Aegineta repetemus: qui ut cætera ab hoc scriptore accæpta cōmentarijs suis inseruit, sic Chamæleonē etiā exscripsisse credendus est. Verba de Chamæleone nigro eius hæc sunt. Haustum Chamæleonem nigrū erosio, dolorq; ingens sequitur: & cum stomachi euersione totius corporis tremor. Accedit mox & conuulsio, biliosiq; & spumosi uomitus. Sunt etiā quibus singultus cum priuatione uocis, distortiq; uultus fiunt. Confert triticeæ farinæ cremor pinguis calidusq;. Tum uomitus & lactis potus. Prodest clysteribus etiā infundi quod lene sit. Prosunt & fomenta em plastri modo imposita. Verū contra strangulationes, liuoresq; facientē Chamæleonē, proderit potum Absinthiū, nitrumue cum aceto mulso, aut Raphanis. Proderunt & præcordijs imposita fomenta. Sunt hæc nigri Chamæleonis ex Paulo Aegineta notæ & remedia. Quæ ob eas, quas paulo ante diximus caussas, ne quid huic operi deesset, addere placuit.

¶ De Cerusa. CAP. XXII.

ψιμμίθιον

CErusa suo colore proditur. Quippe palatum, gingiuæ, lingua, & commissuræ dentiū, candamore quodam inficiuntur. Singultus, tussim ac linguæ ariditatem excitat. Iis extrema frigescunt. Mens labat. Membra torpescunt. Quibus dare conuenit aquam mulsam, aut ficuum, aut maluæ decoctum, aut lac calidum, aut Sesamam ex uino tritam, uel lixiuiam ex sarmentis factam. Amaracinum oleum, aut Irinum, Persicorum ossa cum Lilij decocto. Columbina oua cum thure, aut hordei decocto, aut prunis, aut gummi quod ulmus plorauit, aut humore quem ulmea folia reddiderunt, cum tepida aqua. Sed tum quoq; uomant. Conuenit etiam Thapsiæ succus, aut Scammoniæ D cum aqua mulsa potus.

EX M. VERG. COMM.

SVnt toto hoc capite plura, quæ alijs interpretibus, & nobis eadē non sunt. Diuersitatisq; nostræ una est causa, φ impressum scriptoris huius illi codicem secuti, alios eiusdem rei auctores non consuluerūt, nec quæ aptius & uerius dici poterant, cogitauerūt: ideoq; qualia se oīa obtulerūt, talia etiā reddita ab eis sunt. Nos contra auctore Nicandro, & antiquis græcorū medicis, q̄d in scriptore hoc erat, & Persicorū ossa cum Liliorū decocto, cum hordei decocto uertimus. Illi enim non σὺν κρίνου ἀφεψήματι, quod est, cum Lilij, sed σὺν κριθῶν, quod est, hordei decocto dixerūt. Eadem rōne quod legebatur, ἢ κοκκυμήλοις, significatq;, cum prunis, cum prunorum gūmi uertimus. Quiq; folijs ulmi cōtineri humor dicebatur, foliculis eius arboris contineri diximus. Illis enim, non folijs continetur. Pluraq; alia mutauimus, quæ monētibus illis naturæ rerum, & ueneni huius remedijs male respondebant. Quæ poterunt uolentes per se certius uidere. Cogitabunt etiam, in Persicorum ossibus, quæ Cerussæ aduersari hic ait, an trita ossium eorum putamina, an interiores nucleos intellexisse oporteat Nicander sane in Alexipharmacis suis putamina intellexisse uidetur. Versiculi eius sunt. καί τε κατατριφθέντα μετ' ἀργέοντος ἐλαίου σκλῆρ' ἀπὸ περσείης κάρυα βλάβος οἷον ἐρύζει. Quod est. Quinetiam tritæ cum splendente oleo duræ Persicæ arboris nuces malum egregie disijciunt.

¶ De Fungis. CAP. XXIII.

μύκητες

FVngorum alij genere, alij copia lædunt. Omnes tamen strangulatus suspendio similes concitant. Quibus confestim succurrendum. Communiter ex oleo uomere cogendi. Mirifice iuuat lixiuia ex sarmentis, aut pyrastri surculis, epota cum sale, posca, & nitro. Pyra, aut folia pyrastri cum fungis decocta, strangulantem illam uim auferunt, mansaq; eisdem auxiliantur. Aduersus Fungos gallinacea oua cum po-

ſca proficiunt, adiecta ariſtolochiæ drachma. Item abſinthium cum uino melleq; ſumptum, & ex aqua potum. Apiaſtrum ex nitro, Panacis radix in uino, Fæx uini cremata cum aqua, Aeris flos ex aceto, Radix ſinapis & naſturtium eſu proſunt. A

EX M. VERG. COMM.

NAſcuntur ab æſtiuo & autumnali imbre ſtatim euocante ſole Fungi omnes. Nec minus quam tonitrua tubera, optabiles Fungi pluuias eo tempore hominibus faciunt: haud ſane omnibus, ſed his qui, ut Heſiodus cecinit, infelicitatem ſuam & malum amantes, naturæ potius monſtris & uenenis quam melioribus & tutioribus cibis ueſci gaudent. Male, exceptis pratenſibus, autore Flacco, alijs creditur Fungis. Male etiam, autoribus græcorum & latinorum medicis, in cibos receptis ueſcimur. Omnes enim, ut hic a principio ſtatim monuit, uel genere, uel copia nocent. Eamq; ob cauſam debueramus tam male tuto cibo abſtinere omnes. Verum quoniam nouitate potius quam ſuauitate eius illecti, præſenti uitæ periculo æſtiuas & autumnales cœnas hoc cibo etiam inſtruimus, debuerant cæteri interpretes in docendis factarum a Fungis ſtrangulationum remedijs, diligentiores eſſe: meminiſſeq; ambo, non præcipere Dioſco. contra Fungos bibendum ex aceto æris florem, ſed atramentum ſutorium. Nec ſi etiam χαλκοῦ ἄνθος paſſim in ſcriptore hoc legatur, pluris librariorum incuriam, quam ſcriptoris huius decreta facere: in quo cum reſpondeant primis ultima, & ſibijnuicem omnia, facile erat ex Atramēto ſutorio, quod Chalcanthum græci uocant, locum emendare. Quæ enim ipſe hic ſcriptor pro Fungorum maleficio ilic monet, huiuſcemodi ſunt. καὶ μύκητας λαβοῦσι βοηθεῖ. Quod eſt, Et his qui Fungos hauſerint opem fert. Priuatim inter cæteras quas habet Atramentum ſutorium uires, Fungis opem ferre a Dioſco. dicitur. Quod Flori æris neq; ab hoc, neq; ab alijs tribuitur. Oportebat etiam alterum eorum non coniungere, copulareq; ſimul, ſalem, & nitrum, ſed hoc, aut illud præcipere. Hic enim alterutro uti monet. Habetq; res certam ex natura rationem: quando ſimilis, aut non adeo diuerſæ naturæ ſunt nitrum & ſal. Sunt etiā plæraq; alia, quæ non ſunt nobis cum illis eadem, ſed leuiora, & ob eam cauſam relicta. Monemus illud etiam, quod a legentibus forſan deſyderari poterit. Quæ hic iubet ſimpliciter, gallinarum oua cum poſca bibi, non uideri nobis integrū. Siquidem græcorum medici ἀφεψημένα ἐν ὀξυκράτῳ ſumi iubent. Quod eſt, in poſca elixa. Quinetiam quod hic ait, μέλι ἐσθιόμενον, id eſt, mel in cibo, illi ἐκλειχόμενον, id eſt, in eclegmate dicunt. Et quam hic Panacis radicem tantum, illi radicem & ſemen. Addiderunt præterea, quoniā in Fungis a uenenatis corroſi aliqui non tātum ſtrangulant, ſed ex diuerſa alterius ueneni ui inteſtina exulcerant, dandum in eo periculo copioſum abſinthium, caricarumq;, & origani decoctum: mulſa aqua cogendos ad uomitum qui in periculo ſunt: calida lauari aqua: imponendāq; præcordijs emplaſtri modo farinam hordeaceam, hydrelæo maceratam. Relictum hoc ut credimus a Dioſco. eſt: quoniam ad aliud ueneni genus pertineret. Quod ex ſuis notis cognitum ſuis remedijs etiam curandum eſſet. Hoc enim capite de Fungis, eorumq; maleficio, non uenenatorū uenenis agebat. Monuerunt ijdem græcorum medici nos etiam, ut in extremo capite contra quam alter ex interpretibus fecit, non Cardamomū, ſed Naſturciū uerteremus. Illi enim manifeſte καὶ κάρδαμα ἐσθιόμενα, id eſt, in cibo Naſturcia Fungorum maleficio aduerſari teſtati ſunt. B

De Gypſo. CAP. XXIIII.

LApideſcens Gypſum ſtrangulationem creat. Quare eadem proferenda ſunt, quæ manſis Fungis auxilia. Inter quæ habetur maluæ decoctum, quod etiam olei uicem penſat. Vtpote cum pingue ſit, euomendoq; lubricitatem inducens, deradi corpora non ſinit. Quod ubi duratur in lapidem, efficit. Quinetiam prodeſt oleum ex aqua mulſa, aut ficorum decocto. Lixiuia e ficulneo cinere, aut ſarmentis facta, cum uino copioſiore pota. Origanum, aut thymum cum lixiuia, aut aceto, aut paſſo. Loca decocto maluæ proluenda. γύψος

EX. M VERG. COMM.

NOn eſt quod in Gypſo legentes moneamus, præterq; autoribus ijſdem græcorum medicis paſſum dyſteribus infundi, nō cū origano, aut thymo, lixiuiaq; & aceto bibi a nobis in ex-

C tremo capite dictum fuisse. Illi enim remedium sic docent: uisumq; est rationem habere, q̄ male uidentur similiter coniungi posse, & alternari diuersarum uirium acetum, & passum. Poterunt tamen legentes quod magis probauerint sequi.

ἄιμα ταύριος

De sanguine Tauri. CAP. XXV.

TAuri recens iugulati sanguis epotus, spirandi difficultatem strãgulatumq; concitat. Faucium meatus cum neruorum distentione præcludit. Lingua rubescit. Cruore dentes inficiuntur. Quædam concreti sanguinis uestigia, inter eorum cōmissuras restant. Quare uomitum uitabimus: Sanguinis enim globi per extractionem eleuati, magis stomacho inculcantur. Dari ergo opus est quæ concretum sanguinem discutiunt, aluum subducunt. Grossi lacteo succo turgentes ex posca, & nitrum per sese auxiliantur. Nec secus coagulum omne, cum aceto & laserpitij radice, aut lasere. Itidem & brassicæ semen, cinisq; ficulneus. Conyzæ folia, cum pipere, & rubi succus ex aceto. Aluus resoluēda. Seruatis fluida per sedem ingeri consueuerunt. Stomachũ, aluumq; hordeacea farina ex aqua mulsa perungere oportet.

EX M. VERG. COMM.

SVnt hominis & brutorũ sanguinis notę, uires, & euentus uarij. Quemadmodũ .2. uolumine longius dictũ in sanguinibus a nobis est. Nunc unius tm̄ describenda malefica uis, & in tota sanguinũ historia damnandus Tauri nup iugulati: q qm̄ celerrime coit atq; durescit, ideoq; pestifer homini, præsertimq; potus. Veneni maleficio infamis, miserabili genere mortis græcorũ historias & poetas implet. Deprehenderũt id in diuina re mortales, cũ iugulatis ad sacrificiũ tauris, q aderant superstitiosiores calentem adhuc biberent: noua & indigna deo ratione hac sanctitatē incolumitatēq; suã augere se existimantes. Nullus tñ clarius hoc genus mortis q̄ Themistocles fecit, q post pulsum e græcia Xerxē, exul a patria, accepto ab Artaxerxe exercitu, siue nolens, siue desperans quę illi cõtra gręcos pollicitus fuerat pstare: in Ionię Magnęsia decerpto cultrario ipse taurũ in sacrificio tenens, exceptũ poculo sanguinē repente hausit: ut esset eo tempore anteposita uitę mors, perpetuũ uoluntatis honorisq; sui testimoniũ, q̄d semp ciues sui meminissent. Caneretq; pro se in Helena Sophocles ἐμοὶ δὲ λῷστον ἅιμα ταύρου γ᾽ ἐκπιεῖν. καὶ μὴ γε πλείω τῶν δ᾽ ἔχειν δυσφημίας. Et Aristophanes in eqtibus suis. βέλτιστον ἡ μῖν ἅιμα ταύρειον πιεῖν. ὁ θεμιστοκλέους γὰρ θάνατος αἱρετώτερος.

γάλα ἐμπυτιασθέν

De Coagulato lacte. CAP. XXVI.

EOs qui coagulatum lac hauserunt, frequens strangulatio inuadit, q̄ in globulos quosdam lac cōalescat. Quibus pro antidoto iuuandis, coagulum ex aceto damus. Et bibere sæpius cogimus. Damus & calaminthæ folia arida, item succum. Aut laserpitij radicem, aut laser cũ posca. Thymũq; ex uino, & lixiuiã. Sed nulla salsilago obijciatᷓ: qm̄ magis lac coiret, & in caseũ densaretᷓ. Neq; illos uomere conuenit. Siquidem concretũ lac sese in stomachi angustias insinuans, strãgulat.

EX M. VERG. COMM.

NOn habet ueneni maleficium Lac simpliciter coagulatum, alioquin nullus esset in cibo eius usus: sed quod anteq̄ concreuerit admixto illi coagulo aliquis biberit. Coit enim in stomacho, & coaguli ui, quod illi admixtũ est, concrescit in grumos: concretioneq; illa interiores obstruit meatus: obstrusisq; his, strangulationes facit. Plinius mali periculiq; huius genus diuersis locis diuersis uocibus indicat. Nos ex re, & ex gręci nominis ui, lac proposuimus q̄d admixtũ habebit coagulum. Id em̄ ἐμπυτιασθὲν participium indicat. Cęteri interpretes coagulatum simpliciter lac uerterunt. Nobis placuit certiorem illam rei indicationem sequi. Placuit etiam inter remedia nihil potius q̄ quod ignoraremus asserere, quo loco .s. relictum inane spacium nõ pro

cul a fiine capitis est. Quem alter interpretum dissimulauit; alter lutum simpliciter dixit. Dioscoridis uerba sunt, καὶ τὴν πηλοποιητικὴν κονίαν. Pertinetq; id ad lixiuiæ genus aliquod: quale autem, non satis nobis constat: nisi forte hic præceperit utendum lixiuia quæ non per cinerem, sed terram traiecta fuerit. πηλὸν enim lutum & aqua dilutam terrã græci uocant. Sed nihil in ea re cõpertũ aliqñ nobis est. Potuit forte etiam ea imperari lixiuia, quę non traiecta per cinerẽ aqua, sed uino facta esset. πηλὸν enim antiquissimi uinum etiam uocauerunt. Et in hanc partem inclinat nobis animus. Nihil tñ constituimus, integram rem peritioribus seruantes.

A

¶ De Argenti Spuma. CAP. XXVII.

SPuma argenti pota, stomacho, uentri, & interaneis grauitatem cum magnis torminibus adfert. Et nõnunq; põdere suo intestina uulnerat. Vrinam supprimit. Corpus intumet, plumbeamq; deformitatem cõcipit. Quibus subuenit secundum uomitionem, potum syluestris horminij semen, myrrhæ drachmæ septem. Absinthium, hyssopum, apij semen, aut piper, aut ligustri flos ex uino. Aridum palumbis fimum, cũ nardo & uino.

λιθάργυρος

EX M. VERG. COMM.

VNa tantum litera Cypros, quæ latinis Ligustrũ est, a Cypero, q quadratus odoratus Iuncus ijsdem dicitur, differt. Ideo facile fuit in antiquis exemplaribus sctiptoris huius alteram uocem pro altera scribi. Diuq; nos anxij, cum uariarent in his antiqui etiam græcorum medici, Nicandrum testem secuti, Ligustrum uertimus. In eo em̃ carminis necessitas non aliter q̃ ligustrũ legi posse & debere ostendit. Versiculus eius est. κύπρου τε βλαστεῖα νεανθέα. Quod est. Et Ligustri nuper florentes germinationes.

B

¶ De Argento uiuo. CAP. XXVIII.

ARgentum uiuum potum, eadem quæ Spuma Argenti infert. Eisdemq; utendum auxilijs. Lac copiose potum auxiliari constat, sed postea euomant qui hauserunt.

ὑδράργυρος

¶ De Calce, Sãdaracha, & Auripigmẽto. CAP. XXIX.

CAlx, Sandaracha, & Auripigmentum, pota, aluum et intestina cum uehementi erosione excruciant. Præbenda cuncta quę suffrenare & soluere possunt, & facilem lubricamq; aluum reddunt. Cuiusmodi maluæ succus est. Dandum decoctum seminis lini, uel fructus Tragi hærbæ, uel Orizæ, lacq; cum aqua mulsa copiosum, iura pinguia, & boni succi.

τίτανος
σανδαράχη
ἀρσενικόν

¶ De Lepore marino. CAP. XXX.

QVi Leporem marinum biberunt, piscium uirus olẽt. Intercedẽte aliquo tempore, aluus dolore afficitur. Vrina sistĩt. Et si quãdo eam reddere contingat, purpureum colorem referet. Omne piscis genus auersantur, & odio habent, Fœtido ac graui sudore manant. Biliosus uomitus, interdum sanguini promiscuus subsequitur. His dandũ lac asininũ, uel passum cõtinue, aut radicis maluę, foliorũq; decoctũ, aut trita cyclamini radix cum uino, aut ueratri nigri, aut scamonij drachma cũ aqua mulsa, puniciq; mali acinis. Cedria cõtrita cũ uino efficax ẽ. Anserinus sanguis ut tepebit potus. Sed cũ pisces oẽs respuant, aspernenturq;, solis fluuiatilibus cancris uesci possũt, bibuntq; eos admisto uino, adiutiq; præcoquunt. Cumq; comesse pisces cœpe-

λαγωὸς θαλάττιος

C rint, suæ salutis indicium est.

¶ De Rubeta. CAP. XXXI.

φρυνὸ

RVbeta, aut Rana palustris assumpta tumores ciet. Pallor corpus uehemẽter decolorat, ut plane buxeum spectetur. Spirãdi difficultas torquet, & grauis halitus oris, singultusq́. Inuita genituræ ꝓfusio consequitur. Adiuuantur secundum uomitionem multo meri potu, & harundinis radicis binis drachmis, aut cyperi. Breuiter cogendi sunt, ut exercitationi & cursui se credant, ob torporẽ quo corripiũtur. Quinetiam quotidie lauandi sunt.

¶ De Hirudine CAP. XXXII.

βδέλλα

DEuoratæ cum aqua Hirudines, si ori uẽtri adhærent, tractione partium, nonnullam suctionis imaginem præbent. Eo enim argumento hausta Hirudo deprehenditur. Has muria sorbitione excutit, & syrenaicus succus, aut laserpitij folia, aut betæ, cũ aceto, aut pota niuis glebula, cum posca. Nitrũ ex aqua gargarizetur, aut atramentum sutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, iniecta lupinorum farina, aqua frigida ore contineatur, et ad eam Hirudines exilient. Prouidendum etiam ijs, quæ &si ferendi auxilij gratia tradantur, non mi-

D nora tamen cæteris uenenis pericula sæpius adferunt. Qualia sunt album Veratrum, Tapsia, Elaterium, Agaricum nigrum. Siquidem ea strangulatus concitãt. Aut immodicas deiectiones mouent. Quibus ea medentur quæ in Fungorum mentione & similibus retulimus. Nimios autem deiectionum impetus, medicamentis quæ excrementa supprimunt cöercebimus. Neq́ negligenda quæ gliscente sensim nocumẽto, pericula ingerunt. Quo in numero sunt syluestris Ruta, Gith, et nouæ Glacies.

EX M. VERG. COMM.

PLura & certiora pro haustis Hirudinibus docent græcorum medici. Primumq́ inter notas numerant quæ nullæ in hoc scriptore sunt, floridi, ut illi aiunt, idest, uiui sanguinis excreatiões. In remedijs etiam lupinorum farinam addunt. Ex eorumq́ disciplina, ut uidetur, nouissimorũ alter interpretum scriptori huic remedium illud addidit, quod alioq̃n in scriptoris huius codicibus inuentum a nobis hactenus non est. Causam etiam afferunt, cur frigidæ aquæ sensu, quæ ore contineatur, prosiliant faucibus hærentes Hirudines. Ea est, ꝙ frigidæ aquę appetentes, ad eam festinant. Adijciunt & illud, Cimices dedisse aliquos: quod hic ipse secundo uolumine in Cimicibus præcæpit. Nec male suspicetur aliquis, deesse huic scriptori hoc loco inter remedia, quod alibi in historia cognitum, imperatumq́ fuerat. Galenus priuatim Allijs usum se fuisse testatus est, nec alio indiguisse remedio.

¶ De Axe. CAP. XXXIII.

ἄξον

AXos flos est spinę eiusdem nominis. Eos qui uescantur, sola uomitio recreat.

¶ De Aqua frigida. CAP. XXXIIII.

ψυχρὸν ὕδωρ

AQua frigida habunde pota, aut meracũ uinum liberalius epotum, aut passum, præsertim a balneo, aut cursu, aut uehementi

exercitatione, strangulatus, & dolores infert. Vbi sanguinis missio pro tinus, & uacuatio imminentia soluũt pericula. Sed de notis ueneficiorum remedijs, & cauendi modo, hactenus dicta sint. Subiungeremus etiã antidota necessaria quæ præclare auxiliantur, quibus utimur, quale metridatium est, præsertim quod sanguine & scinco temperatur: uerum quoniam alijs in locis diligentissime scripta sunt, hic ab eorum descriptione supersedemus.

A

EX M. VERG. COMM.

Monendi hoc loco legentes sunt, quas hic scriptor Antidotos tam sæpe laudauit, & quas subiecturum se commentarijs his in fine pollicetur, nullas ætate hac nostra in eius exemplaribus, quæ uidere hactenus licuit, inueniri, ideoq; non expectandas a nobis.

¶ Finis LIB. Sexti.

PEDACII

DIOSCORIDIS

De Venenatis animalibus, & rabioso Cane, LIB. Septimus.

IO. RVELLIO interprete.



DE BESTIIS quæ uirus eiaculantur, & exitialibus uenenis, ut circũitus medicinalis ad umbilicum perueniat, sermonem facere proposuimus, & quidem cæteris non minus necessarium, ijs qui medicinæ artem exercent. Vtpote cum adminiculo eorũ quę in eo traduntur, doloribus, periculis, & cruciatibus, homines liberari conueniat. Hic Tractatus in summas parteis duas, sicuti ab initio relatũ est, distribuitur. Nam qui de feris uirus inspuentibus disserit, Theriacus dici solet. Qui uero de amoliendis ueneficijs, Alexipharmacus: de quo cõmentabimur, simul quæ sequi consueuerunt, quęq; nonnihil auxilij ferunt, explicabimus. Omnia in promptu & ad manũ artificem habere oportet, propter urgentem sæpenumero necessitatem. Siquidem pauca e uenenis & uirulentis animantibus, tarda & grassantia sensim pericula cient, ita ut dilationẽ admittant. Plæraq; uero pręsentaneam perniciem afferunt. Hominum aũt partim male alteris cogitantes, ingenita prauitate maleficiũ ita temperare statuerũt, ut spacium curanti liberũ non relinquant: partim tristi aliquo euentu oppressi, hausto sponte ueneno, mortem sibi cõciscere conantur: qui postea deprehensi, aut resipientes, & uitæ cũpidi, præsentaneã opem poscunt. Non desunt qui hostiles sagittas illinentes, aut fontes, aquasq; puteanas hac labe poluentes, citam aduersa

B

C rijs perniciẽ moliunt̃. In quibus ipsis maleficiũ nõ subito, sed aliquãto post respõdere natura sua cõparatũ est, tũ nisi primo quoq; tẽpore cõ- erceat̃, & remedijs subĩde excipiat̃ ueneficiũ, frustra postea succurrit̃, occupatis iã corporibus exitiali ui ueneni. Proĩde nõ uulgari industria diligẽtiaq; in ea re utendũ est: ut quod in alijs incõmodis ars cõsueuit, in his quoq; salutẽ mortalibus præbeat. Quin & apud priscos modus hic unus existimabat̃ eius partis. Sed recẽtiores ipsum discreuerũt, no- minãtes præcautionẽ & modũ præcauẽtẽ, salubris sanãtisq; mediũ sta- tuẽtes. Qui parua & leui supra modũ persuasione freti, magno in er- rore uersant̃. Siquidẽ treis in humanis corporibus cõstitutiões esse cõ- cẽdũt. Vnã, qua sani degimus. Alterã, qua sinistra ualetudine corpora laborãt. Tertia, mediũ inter utrãq; locũ sibi uẽdicat. In qua positi, sani- tatẽ specie mẽtiunt̃, facileq; in morbos & pericula cõcidũt, ꝓpter mor- tiferã ui quæ in eorũ corpus incũbit. Quẽadmodũ in ijs uidere licet, quos excãdescẽs rabie canis momorderit, necdũ tamẽ aquã horret: in ijs quoq; qui cãtharidas hauserũt, sed nõdũ urinæ tormẽto cruciantur. Tripartito igit̃ artẽ digeri, tripliciq; cõstitutiõi respondere tradũt. Salu-

D brẽ partẽ esse uolũt, quę sanitatẽ tuet̃. Pręcauẽtẽ, eandẽq; ꝓhibentẽ, quę obstat q̃ minus in morbos incidant. Et in sanitatẽ, qua uitia discutiunt̃. Quibus ita respõderi põt. Qđ primũ ꝑ illud additamẽtũ nõ treis cor- poris tm̃, sed quatuor haberi cõstitutiões fatendũ esset. Quippe ut aliq̃ sunt, q necdũ morbo laborãt, morbo tñ maxime ob impendentẽ cau- sam sunt obnoxij: ita sunt q iã priore morbo defuncti, nondũ tñ secũ- dę ualetudini restituti sũt. Id q̃d a morbo ꝓximo sese recolligẽtib. cerne re licet, q uiriũ recreationẽ et robur desyderãt. Sed quẽadmodũ ægrotã tiũ cura ad partẽ medicamẽtariã ꝑtinet, ita q̃d morbos amolit̃, eidẽ sub ijci par ẽ. Ad arcẽdas em̃ ualetudines uehemẽtib. utimur auxilijs, altio- re scarificatu, ustionibus, amputatiõe, derodẽtibus epithematis, potioni- bus ꝑniciei occurrentibus, et plęrisq; alijs. Verũ enimuero sunt usq; eo rudes nõnulli, ut ne remedia q̃dẽ appellent, quæ morbos arceãt. Cuius sentẽtię inire rationẽ haud ꝓmptũ est. Etem̃ cũ uerbũ ipsũ, p̃cauere, tũ opus p̃cauẽtis, modũ omnino auxiliarẽ remediariũq; p̃seferũt. Mirũ ue ro, nisi etiã sua illa distributione partiũ, eos cõplectunt̃ q in pestilentis cœli statu morbo nondũ correpti sunt, pesti tñ ꝓpter obuersantis ãeris occasionẽ, opportuni, & in morbum proni reddunt̃. Dicere forsitan q̃s posset, salubris institutionis alimẽtaria pręcepta nõ aliud esse, q̃ arcen- dorum morborum rationẽ. Quippe cum firma reddere corpora, et mi nus uitijs obnoxia nitamur, ut inoffensa ualetudine degãt, nec morbis conflictentur. Neq; id silentio prætereundum, quod peculiariter ad rẽ pertinet: non oportere medicinæ partium distributionẽ, totidẽ corpo- ris cõstitutiõibus respõdere, sed naturas peculiarib. uniuscuiusq; notis

conijcere: ut suis locis ostendimus. Cum ijs igitur, non pluribus agendum. Illud magis adnotare cõuenit, affectus qui a uirulentis animalibus, uenenisq; contrahuntur, cæcos uocari. Quin & ea quæ eisdem auxiliantur, nulli sunt addicta caussæ. Quapropter quęstionibus obseruatoriæ artis, quæ ratione fulciatur, annumerari solent. Neq; ex se uerũ deprehenditur, affectus huiusmodi cęcos esse. Nam quod semper se protrahit, & nullum in quibusdam necessarijs usum exhibet, non facili coniectura colligi potest. Et si secundũ proprietates prorsus cęcos eos affectus concedimus, qui ab exitialibus uenenis, & animãtibus quæ uirulento morsu sæuiunt, contrahũtur, non tamẽ quod ad opus nonnullũ usum præbet, datq; medendi occasionem, aut imperceptibile, aut cęcum, nulliue caussæ obnoxium reputatur, sed magis ab ipso quis impulsus, fidem quam habet & opinionem de abditorũ cognitione confirmare poterit. Nam etsi sæpe minora sunt, q̃ ut sensibus percipiantur, euidenter tamẽ ex alijs correspondentibus deprehenduntur. Diocles autem in eo commentario, quem Plistarcho dicauit, satis modos perstrinxit, ad hanc uerborũ sententiam scribens. Nosse quis hoc potest, cum in alijs non paucis, tum in uiperis & scorpionibus, & reliquis id genus, secum animo reputans: ut quamuis exiguo sint corpore, uixq; conspectui subijciantur, magnorum tamen discriminum ac dolorum caussas inferunt. In quibus nihil præter quandam corporis exiguitatem, uehementiamq; præ cæteris animantibus datam illis, facile fuerit spectare. Quànta enim scorpij magnitudo, aut corporis moles existimari potest? si ad eius ictum comparauerimus, aut reliquorum id genus carne perimentium, Quorum aliqua uehementes cruciatus excitant. Alia erodunt, & putredines cient. Nec desunt quæ præsentaneam perniciem moliantur. Nonne quod a phalangij morsu uirus ingeritur, uniuersum corpus excruciat? At neq; quis uehementiam ipsorum a mole deprehendere posset, cum prorsus exiguo corpore cõstent. Ergo q; hæc ad affectus referantur, constitit inter omnes. Verum q; exacte deprehensum sit, uim quandam ipsis inesse mortiferam, quæ permista corporibus molestiarum quæ exoriuntur, caussa sit, in confesso est, & omnium consensu defenditur. Nec quisq̃ offendi posset usqueadeo contentionis studio flagrans, qui aliunde exoriri molestias asseueraret, q̃ a materia mortifera partem corporis attingente. Porro id fuit quod inter utilia artis opera dicere cogit, nos nihil prorsus lædi ab incomprehensione per proprietatem communis caussæ, cum euidenter, tum indicari possit, cum deprehensa est. Ideo Erasistratus empiricorum pertinaciam graui cauillatione incessens, cæcis affectibus caussas assignauit, inficiatus, communem çaussam, quæ morbis accessit, esse incomprehensibilem. Et hanc in eo quem de caussis scripsit commentario aptissime prodidit. Nec ferendos eos esse censuit, qui se dicant in quibusdam, ut

C in uenenis, ſerpentium ictibus, & cæteris id genus trita medendi ratio-
ne contentos eſſe. Obſeruatio igitur comprehenſionis cauſſarum, no-
bis perfecte diuidentibus ſatisfaciet. Primum enim per genus compre-
hendi non poſſunt. Quod autem ſit lœtifera uis, corporaq; permutans,
ita ut perimat, ex ĳs quæ per genus, non per ſpeciem uagantur, mede-
lam ſubſcribit, qua hæc hebetare, & prorſus expugnare liceat. Quando
ſubiunxit. Ad aquam dulcem, & potui idoneam uenit quis, & ante ob-
ſeruationem in uomitũ, propter ferientis uehementiam, & demorſæ par-
tis fracturam, Cucurbitulas adfixit: urentia medicamẽta, aut ea quæ uim
eandem adipiſcuntur admouit: poſtremo partem amputauit. Secum re
putauit medicamina, quæ ad ſumma cutis adĳciuntur, immiſſæ ad inti-
ma perniciei repugnare. Hæc itaq; quæ propoſuit Eraſiſtratus, ueritati
conſentanea ſunt, nec arti refragãtur. Sed methodicos demirari licet, qui
mortiferam uim corporibus illapſam, negociorum, quę ipſa faceſſit, eſſe
cauſam diffiteantur. Verũ rudiuſcule nomini attendũt. Nam apud ipſos
palam immiſa uis φθοροποιὸσ, id eſt, mortifera nominatur, φθοροποιόν autem ali-
quid eſſe uolunt, quod nullius rei ſit cauſſa. Aiunt hæc nomina μάρσιππος,
& ἀνακαλίπτειν, eſſe reliquis omnibus ſimilia, in quibus partes quædam di-
ctionum non pro uirtute, ſed nuda prolatione comprehenduntur. Enim
uero quemadmodum in his uocibus μάρσιππος, & ἀνακαλίπτειν, partes uerna-
D culos & præcedentes non retinent ſignificatus, ſic in hoc uerbo φθοροποιεῖν
partes productionis gratia non pro uirtute coaluerunt. Hinc ad cauſſa-
rum differentias tranſeunt. Affirmantq; cauſſarum aliquas euidentes eſ-
ſe, quæ dum aduerſam ualetudinem crearũt, ſeparantur, cuiuſmodi ſunt
frigus, labor, inſolatio, æſtus, & ſimilia. Quaſdam continentes, quæ per-
manent poſtq; morbum excitarunt, hoc eſt, cum præſentes ſunt, & effe-
ctus eorũ adſunt: cum increſcunt, effectus augentur: cum decreſcunt, mi-
nuũtur: & cum deſinunt, finiuntur. Quin per ſe prodeuntes effectus, ali-
cuius finis gratia eſſe poſſunt. Tales quidem probatiſſimæ ſunt cauſſarũ
differentiæ, quarũ nulli phthoropœon ſubĳci poteſt. Euidens eñ cauſſa
non eſt, quoniã morbus ipſe permanet, nec corpore ſeparatur. Nec con-
tinens cauſa dici poteſt, cum magna ex parte hæc adſit. Quemadmodum
accidit ĳs qui a rabioſo cane ſunt demorſi. Quod ſi neq; euidens cauſſa,
neq; continens fuerit: neq; ad finem coadiuuantẽ cauſſam referri poteſt.
Si uero a nulla cauſſarũ differentia phthoropœon deducere poſſumus,
cauſſam non eſſe fatebimur. Quod autem aſſerunt, nomina quædam in
ſe non habere parteis rerum ſignificatiuas, ſed nuda & ſimplici prolatio-
ne ficta eſſe: fateri neceſſe eſt. Verũ non omnia, ſed perpauca talem nan-
ciſci conditionem exiſtimandum eſt. Nanq; ποιεῖν, in hoc nomine φθορο-
ποιόν, perinde atq; adſumpta profertur: ſed peculiariſſimam uſurpat ſi-
gnificationem. Quemadmodum enim φθορᾶσ, id eſt, corruptionis nomen

A

mutationem in peius significat, sic hoc uerbum ποιεῖν sumi debet, ut nihil in dictione φθορὰ sortiri se declaret, neq; prorsus id significat, quod omnes audiunt: & hinc simile redditur, παιδία ἔχειν δίψος. Si dant a corruptione salubrem fieri morbũ, concedunt utiq; ui huiusce uerbi ποιεῖν, nisi quid corruptionem efficiat. Omne autem quod aliquid efficit, ostenditur per singulas caussas, quæ corporibus subijciuntur, præsertim in immissis uenenis. Verum nõnihil subiacere caussarũ differentijs produnt. Quinetiam aberrarunt, non exactam diuisionem assumentes. Qui uero se dogmaticos profitentur, caussam esse partim præparantem, partim continentem asserunt, ut inguinum ulcus, & inguinariam febrim, quod effectui tum assistant, tum etiam separentur, ut a fractis præcipitatio. In summa, quoties quidpiam suapte natura caussa fuerit, nec ulla diuisione comprehenditur, uitiosum est, neq; caussæ adscribitur eorũ quæ idem genus sortiuntur. Sed quod phthoropœon, id est, mortiferũ caussa sit, nomen ipsum argumento est, & in ijs quæ contingunt apertius ostenditur. Quid aliud caussæ arbitrantũ esse post impressum a serpentibus ictum, quam ex animante uim & illapsum in corpora uirus? Neq; enim frigus, neq; æstum, neq; cruditatem, neq; aliud quicquam caussari possunt. Verum quoniam caussarum differentijs gaudent, & aliquas continentes, alias euidentes appellant: ipsis dicendum, altero istorũ modorum euidentem dici caussam, quod effectum præcedit, & corporis compagem occupat: continentem uero, quod morbis præsentibus adest: qua separata recedunt, quæ cum ipsa euenerant. Sed de ijs hactenus. Fatẽdum itaq;, mortiferam uim intrinsecus manifestissimam esse caussam. Ipsamq; principem facere scopum oportet. Et antequam morbis conflictentur, uarijs modis est certandũ, donec uis tota corporibus excutiatur. Modo in loco præsertim principatum non obtinente, ante coërceatur, quam altius irrepens uiscera tangat: aut eius pernicies eluatur: aut iam membratim peruagatura suffrænetur. Itaq; uenena si hausta sunt, crebris uomitionibus: si morsu impressa, scarificatione, affixis cucurbitulis, exuctu, carnis circumscriptione, nonnunquam amputatione extremæ partis, euocantur: clysteribus, & impositu medicamentorũ acrium cohibentur. Hæc simul utiq; arcere uirus & eluere possunt. Restinguũtur meratiore potu, aut passo nulla aqua diluto, uel contrariorum esu, quæ acrimonia sint prædita. Postremo deiectio alui, euocatus sudor, & alia quædam in commune, quæ membratim demonstrabimus, auxiliantur. Verumenimuero non lœtiferam modo materiam, sed & magnitudinem, & tempus efficere scopum & propositum oportet. Etenim ab ijs remedia quamplurimum discrimen capessunt. A magnitudine quidem, cum nonnulla ex uenenis, & uirosis animalibus pericula minantur. Alia putredines altas, aut exteriores excitant. Alia uehementissimos dolores, aut cæcos cient. Alia uix medicamentis cedunt,

B

C & magis minusue molestias excitant. Oportet aũt ea quę pericula ferunt euincẽtibus auxilijs expugnari, & minus infesta mitioribus. Quippe absurdũ fuerit, in maioribus tardiore medicamentorũ usu homines in discrimen afferre: in minoribus uero, uehementiũ auxiliorũ iniuria lacessere. Finitio a tẽporibus in promptu est. Aut enĩ subito in pericula & præsentes molestias adducit, aut sensim & dilatas in tempus. Itaq; præsentibus multa simul auxilia repræsentari oportet: reliquis paulatim. Hæc quadã artis formula breuiter definita sint. Iam membratim procedamus.

¶ Signa rabiosi Canis & demorsorũ ab eo. CAP. I.

DE rabiosi Canis morsu sermonem alijs præposuimus, q id animal domesticum ac frequens esse consueuit, & rabie sæpius corripitur, ac perit, ab eoq; caueri difficile. Inde periculum ineuitabile hominem manet, nisi multis utatur auxilijs. Canis plærumq; flagrantissimis æstibus in rabiem effertur. Interdum quoties frigora incesserunt. Rabiosus autem, potum & escam auersatur. Largam spumantemq; pituitam naribus & ore proijcit. Torue, et solito tristius intuetur. In omnes passim sine latratu irruit. Aeque feras, hominesq; tam familiares, q̃ ignotos mordet. Nec protinus infestum quicq̃ infligit, nisi ut uulnus dolorem. Exinde morbus ille, qui ab aquæ metu Hydrophobicus graia est uoce appellatus, contrahitur. Euenit autẽ cum distentione neruorũ, totiusq; corporis D rubore, præsertim faciei, cum sudore & languore quodam. Aliqui auræ splendorẽ fugiunt. Alij sine ulla doloris intercapedine uexant. Sunt etiã qui canũ more latratus ædant, interuenientesq; morsu adoriũtur, ac mordentes simili uitio labefaciant. Nisi forsitan narratione unũ, aut alterum euasisse audiamus. Siquidem Eudemus superasse quendã affirmat. Themisonem aliqui demorsum in idem uitium incidisse, & euasisse fatentur. Alij amico aquam expauescenti, morem gerentem, & officium exhibentem, quadam naturarum concordia similem subijsse affectum: sed post multos tandem cruciatus, seruatum extitisse. Molestissimum itaq; genus morbi, a quo multos anteq̃ ipsum experirentur, uindicauimus. Et complures ab alijs medicis seruatos nouimus.

EX M. VERG. COMM.

NVmerãtur ab antiquis græcorũ medicis, præter dictas ab hoc scriptore plures aliæ rabidi Canis notæ. Sitire scilicet tunc eos, non tamẽ bibaces esse. Quod Celsus libro .5. etiam in timente iam aquã homine testatur. Anhelos præterea, suspiriososq;, & languidis flaccidisq; auribus uideri. Quinetiã, quod hic ait, sine latratu omnibus pariter insilire, copiosius illi explicãt, docentq; mutos tunc penitus, & ueluti insanos fieri: eousq;, ut nec domesticos etiam noscant. Quod licet a Dioscoride constitutũ etiam fuerit, cum inquit, sine latratu omnibus pariter insilire, bestijs, hominibusq;, contubernales, & alienos mordere: nescio tamẽ, quomodo certius illud est. Occasionem sane obtulit, ut quod male inter notas timẽtis iam aquã hominis in Dioscoride legebatur καὶ ἀπυρίας, quã uocem alter interpretũ, cum languore, alter, cũ fastidio uertit, ad ignorantiã huiuscemodi nos transferremus: & quasi ἀπορίας legi oporteret, cum sui, domesticorũq; ignorantia, uerteremus. Inter cætera enim quæ docent græcorum grãmatici, significare aporian, ἀγνωσία, id est, cognitionis priuatio est. Aniaduertimus etiã, quo loco inane spa-

citum relictũ, & uitij nota adiecta a nobis est, in male sequacis sermõis ductu deesse aliquid. Ab exceptione eñ quod sequitur statim membrũ principium habet: non ineleganti tantũ, sed infirmo penitus sensu. Oportuit enim prius constitui aliquid, unde quod sequitur, exciperetur. Quale autẽ id quondam fuerit, manifeste Paulus Aegineta indicauit, qui ijsdem huic scriptori uerbis eadem docens, cum eo produxisset rem, moneretq; iam & ipse accurrentes mordere rabientes homines, morsuq; suo suã in alios affectionem transferre, subiecit statim plæraq; alia, & inter cætera, τῶν δὲ ἐμπεσόντων εἰς τὸ πάθος οὐδένα ἴσμεν περισωθέντα, πλὴν ἐξ ἱστορίας ἕνα ἢ δύο. Quorum sensus est. Omniũ uero qui in hanc affectionem deuenerint, nullum nos seruatũ scimus, præterq; ex historia unum, duosue. Quæ si scriptori huic inserantur, apte spacium id totum explebunt. Nos ea signamus, ut habeant uolentes, unde locum instaurare possint. Docent præterea ijdem græcorũ medici, aliorũ quidem accidentiũ manifestam esse caussam, occupatis scilicet ueneno illo partibus cunctis. Metum uero aquæ fieri aliqui eorũ dixerunt, ex nimia siccitate: quasi in contrariũ habitum mutata penitus humida eorũ substantia. Verũtamen Ruffus antiquæ medicinæ grauis auctor, insanię ex atra bili genus id esse, testatus est, magna ueneni eius cum humore illo similitudine: nec secus q̃; atra bile insaniẽtes scimus alios alia timere. Idq; sentire etiã uidentur, qui dicunt, Canis qui momorderit imaginem in aquis, opinari eos se uidere: eoq; metu territos aquã fugere, & auersari. Monent etiã, quoniã non statim rabidi Canis morsum sequitur metus aquæ, sed circa quadragesimã fere a morsu diem adest, & aliquando serius, opinãtes aliquãdo homines non rabire Canem qui momorderit, festinata morsus cicatrice caussam affectioni huic dedisse. Id ne fiat, docuerũt qua indicatiõe usus aliquis rabire, aut non rabire Canẽ intelligat. Iubentq; iuglandis concidi nuces, diligenterq; his uulnus obstruere & circũligare. Mox sequenti die solutas & ablatas, gallinaceis in cibo apponi: & si his a principio non pascantur, fame ad uescendũ cogi: futurũ enim superstites uiuãt, si nõ rabierit Canis. Sin cõtra, postera die peribunt. Tuncq; ad uulneris dilatatiõem festinandũ. Iterumq; post paucos dies eadem indicatione utendũ: & si non perierint gallinacei, tunc a periculo tutũ uulnus ad cicatricem perducendũ. Creditur indicationis huius auctor quondã fuisse Oribasius. Nolumus illud etiã relinquere, uideri nobis, quod hic ait, nullum a metu aquæ seruatum sciri. &c. credidisse aliquos de his intelligendum esse, qui non a rabido Cane, sed rabiente & aquã iam timente homine morsi fuerint. Hic tamẽ simpliciter tradidisse id uidetur.

¶ Remedia demorsorum a Cane rabioso. CAP. II.

RAtio medẽdi duplex. Vna cõmunis, qua utendũ in omnes morsus, quos uirulentæ animãtes impresserunt. Alia peculiaris priuataq;, eorum dumtaxat, quos rabiosi Canes momorderint. Quæ nõnullis quidem summã opem ferre consueuit. Alijs uero inutilis, maxime qui ex multo iam tempore ictũ accæperunt. Quæ ad hanc pertinent, primũ exponemus. Deinde cursim perstringemus, quæ ad cõmunem medendi rationẽ pertinent. Cancros itaq; fluuiatiles, cum sarmentis albæ uitis cremare oportet, & cinerem eorum q̃minutissime tritum habere reconditũ. Itidem gentianæ radicem tusam, cribratamq; reponere. Quoties aũt Canis rabiosus morsum intulerit, in quaternos cyathos uini bina cineris cancrorum cochlearia, unumq; gentianæ conijciantur. Hæc in polentæ madefactæ modũ subacta, quatriduo bibantur. Inter principia medicamentum hoc modo detur. Atqui si ab illato morsu duo, aut tres dies fluxerit, curationem auspicabimur a triplicato pondere, supra id quod ab initio retulimus. Optimũ hoc aduersus rabiosorum morsus auxilium, quod & multis unum satisfecit, eoq; cum fiducia uti licet. Sed ut alijs etiam unum auxilijs contra ineuitabile periculum muniamur, nihil cæteris uti prohibet. Satius autem multo fuerit, medicamentorum sæuitiam tolerare, q̃ propter negligentiam in discrimen adduci. Nec ita in demorsis

C a rabioso animali maiora uulnera uereri oportet, uti minora, & ulcusculis cutis similia. Quippe maiori uulnere copiosus sanguis emanans, potest nonnihil uirulenti liquoris exhaurire: quod in minoribus non accidit. Quin a maioribus abscedentes carnes hinc auferre, & labia acie scapelli circumscribere, & præhensam hamo carnē amputare oportet. In utrisq; circūstantia loca altioribus ulcusculis scarificanda: ut sanguinis uacuatio resistat, ne uenenū membratim insinuetur. Cucurbitulæ cū multa flāma agglutinatæ id iuuamenti præstant, ut ueneni uis extrahatur.

EX M. VERG. COMM.

QVos hic iubet, Vitis albæ sarmentis crematos simpliciter seruari fluuiales cancros, nec qua ratione seruandus per se eorum sit cinis monet: græcorum medici cremari quidem præcipue, sed in æneo cyprio uase, ut purus, & per se colligi cancrorū cinis possit. Et quia forte ex eo ære medica uis aliqua contra canis rabiem esset. Ex ea enim insula in omnes medicinæ usus æs laudabatur. Relinquimus hoc capite etiam cogitandum, quod in eo instituitur remedium cancorum cineris cochlearia duo, gentianæ uero unum, meraci uini cyathis quatuor mixta a prima die usq; ad quartam bibenda esse: quotidie ne hac mensura bibenda ea sint: an ex quo quatuor cyathi uini sunt singulis diebus usq; ad quartā, bibendus cyathus unus tantū sit. Nobis in priorem illam rationem inclinat animus. Credimusq;, singulis diebus totam esse illam bibendam mensuram. Arbitrarium tamen legentibus id relinquimus.

De Vstione. CAP. III.

COntra uirulentos ictus, Vstio expeditissimum est auxilium, utpote cum ignis cætera uiribus prestet. Simul quod uirus domet, D & ferri penitus non patiatur: simul q pars ignem experta, deinceps non uilem, nec indecoram loci instaurationem efficiat, manente diutius exulceratione. Animaduertendū ex eo tempore cum crustæ decident, ne ulceris oræ coālescant, & cicatrice induantur: sed si fieri potest, ad præfinitū tempus ulcerationes, & sordidas adhuc, & inflammationē minantes, prorogari conuenit. Quod inditum ijs salsamentū optime præstabit, & syluestre allium detritū. Item cæpe, succusq; præsertim cyrenaicus, aut qui medicus, aut parthicus appellatur. Tritici grana tam mansa, q̄ non mansa imponantur, siquidem subacta pistaue, ob perfusionem uulnera dilatant. Sunt qui a mandentium ieiunio sibi aliquid asciscere arbitrentur, quod suapte natura resistat. Verumtamen id non constat. Cæterum tempestiue his utendum. Si uero, quod persæpe accidit, ante dies præfinitos cicatrices coirent, committerenturq;, manum postulabunt. Namq; eas diducere, carnemq; scapello circinare, aut iterum inurere expediet. Vbi uero propositum tempus præterijt, ulcus ad cicatricem ducendum, & emplastro quod e salibus conficitur, locus comprehendendus. Nec multo post sinapismo utendum.

EX M. VERG. COMM.

QVæ de Adustione toto hoc capite a Dioscoride præcipiuntur, a Nicandro longe prius instituta pariter fuerant. Versiculi eius in theriacis sunt. ἢ ἰκράδιης γλαγόεντα χέας ὀπὸν, ἢ ἐπίδακρον καυστηροῦ θάλψειας ὑπὸ στέρνοισι καμίνου. Iubet & Columella septimo rei rusticæ suæ uolumine, capite undecimo contra rabidi Canis morsum uetere salsamento uti. Nihilq; non idem omnibus in eodem periculo remedium est.

¶ De Ratiõe uictus in morsu rabiosi Canis CAP. IIII.

A

QVæ ad partem ictam pertinent præsidia, ita se habent. Cæterũ uictus rationẽ ex ijs quæ ueneno aduersantur, coniectura quadam colligere oportet: simul ut ueneni uires hebetet, restinguatq;, simul ut arceat, quominus ad intima pernicies illabatur. Etenim assumpta, perniciosarũ uirium penetrationi resistunt. Quorũ utrumq; præstare potest uini meracioris passi, & lactis potus. Quippe qui hæc oĩa capiunt ad curã, nonnihil ueneno obijciunt, quod omnẽ eius acrimoniã obtundat. Simili modo alliorũ, porrorũ, cæparumq; cibus: q; ea difficulter cõficiantur & aboleantur. Nam multos dies huius cibi qualitates remanent: quo tempore nec euincuntur, nec permutantẽ a mortifera ui. Cõtrarijs illa uis expugnatur. Cui rei antidotorũ usus accõmodatur, & theriaces, metridatij, & eius quod eupatorio temperatẽ, deniq; omniũ quæ magnã aromatum partẽ sibi uendicant. Quippe aromata omnia uiribus & substantia ægre permutantur. Quare in corporibus euincunt. Victus ratio hoc modo se habet. Nosse conuenit, pauorem aquæ nõ stato, definitoq; tempore exoriri. Plurimũ tamẽ ad quadragesimũ usq; diem neglectis deferri cõsueuit. Post semestre etiã nonnullos inuadit. Quendã post annũ aquã horruisse, nobis præsertim cõpertũ est. Narrant & aliquos post septenniũ aquæ metu fuisse tentatos. Inter principia demorsorũ a Cane rabioso curandi ratio talis est. Verũenim uero si ea quæ retulimus auxilia primis diebus prætermissa fuerint, nec scalpro carnẽ circinare, nec ustionẽ experiri operæpreciũ est. Non eñ quod iam ptransijt satis euocare possent. Nulla utiq; adiectionis utilitas, sed in cassum corpora doloribus sternentur. Alter uero curationis modus accedat. Deiectio magnũ præbet iuuamentũ: utpote cũ mouendo, corporis habitũ trasmutet. Et quæ colocynthidẽ recipit hiera, item lac scistum quod simul deiectionẽ moueat, & uenenum domare possit. Cibi acres, & meraculi potus, quibus uis ueneni uehementer retunditur, quotidie sumi debent. Cæterũ sudores ante cibos, & post etiã ciendi. Dropacismi, sinapismiq; particulatim per corpus totum adijciendi. Sed longe omniũ efficacissimum auxilium, Elleborismus cognoscitur, quo cum fiducia nõ semel atq; iterũ, sed frequentius ante quadragesimum, uel post hoc tempus uti licet. Tantam eñ uehementiã hoc auxilium habere fertur, ut quidã qui iam aquæ metũ sentirent, sumpto Elleboro, simulac primum morbi impetum experirentur, fuerint seruati. Nam & iam uitio tentatos neq; parũ adiuuare potest. Itaq; primũ curam contra rabiosi Canis morsus, breui sermone exposuimus. Iam ad alia quæ uenenatis morsibus sæuire consueuerunt, transeundum. Notas uno prætextu, deinde cõmunem medendi modũ, qui omnibus conuenire possit, explicabimus. Cursim postremo subiungemus ea, quæ

B

C sua proprietate nonnullis auxilium præstare possunt. Subnectemus etiam uenenata quæ nullis cedunt remedijs.

¶ Finis LIB. Septimi.

PEDACII

DIOSCORIDIS



De notis eorum qui a uenenatis demorsi sunt, LIB. Octauus,

IO. RVELLIO interprete.

¶ De Phalangijs. CAP. I.

φαλάγγια

DEmorsis a Phalangijs, locus quidē ipse, quasi ab impacto aculeo rubet, non intumescens, nec ꝑ ambitum calidus, sed mediocriter subrubens. Vbi uero contrariorum occursu refrixit, cōsequit̃ corpore toto tremor, distẽtiones circa poplites et inguina, cōuulsionib. nō dissimiles. In lūbis collectio exorit̃. Perpetua D urinę libido lacessit, multaq; reddēdis excremẽtis colluctatio. Vniuersa cute frigidus sudor emanat. Collachrymāt oculi, offusisq; nebulis caligāt

¶ De Scolopendra. CAP. II.

σκολοπένδρα

SI Scolopēdra, aut dicta Ophioctene morsum intulit, locus per ambitū liuore sugillat̃ & cōputrescit, interdumq;, licet raro, fęculẽtus atq; ruber cernit̃. A morsu ipso exulcerari locus incipit. Vlcus id negocium exhibet, fere remedijs inuictū. Pręterea toto corpore prurigo sentit̃.

EX M. VERG. COMM.

HAbet mare Scolopendras: de quibus secundo uolumine ab hoc, & a nobis longius actũ est. Habet & terra: uerum multiplices, nec eiusdem formæ, maleficijq; omnes. Eam ob causam hic inter uenenata tantum numerat. Quę quondam ab enecandis anguibus Ophioctene priuatim dicebatur. Notũ omnibus Scolopendarum genus: priuatim tamen incognita nobis Ophioctene, quam unam in eo genere ueneni maleficium habere hic ostendere uidetur. Etsi posteriores græci marinæ etiam huiuscemodi uim aliquam assignarint, discreuerintq; utriusq; morsus notas: a marina dicentes tumorem aliquando fieri pellucidum, & aquę similem: a terrestri uero rubentem: quam hic tm̃ proposuisse credi debet, nec nisi de terrestri monuisse. Addiderũt ueteres græci aliqd, nec tm̃ morsus eius liuescere, sed tumere, & extolli etiã locũ tradiderunt.

¶ De Scorpione. CAP. III.

σκόρπιον

SCorpionis morsu inflammari statim incipit locus, & indurescit, ac intentus rubet, uicissimq; dolore premitur. Modo siquidem exæstuat, modo frigore occupatur, labor repente fatigat: aliquando meliuscule habet, aliquando recrudescit. Consequitur sudor, horroris sensus, & tremor. Extremæ corporis partes refrigescunt. Inguina extolluntur. Tubercula in sede prosiliunt. Capilli eriguntur. Pallor membra decolorat. Dolor tanq; ex pungente acu, per uniuersam cutem sentitur.

A

¶ De Pastinaca marina. CAP. IIII.

SI marina Pastinaca percussit, protinus accidunt molesti dolores, assiduæ conuulsiones, labor, & imbecillitas. Mens percussis labat. Postea obmutescunt. Oculi caligant. Percussus autem locus in ambitu cum uicinis partibus denigratur, & ita obstupescit, ut tangentem non sentiat. Hunc si quis premat, atra sanies, crassa & male olens excernitur.

EX M. VERG. COMM.

NOn adeo ueneni maleficio infamis marina Pastinaca est, ut non eadem naturæ & morbis aliquando utilis, suas ab hoc ipso scriptore laudes secundo uolumine inuenerit. Eas, omnemq; eius historiam poterunt uolentes illinc, & ab alijs de natura animalium scriptoribus facile audire. Græcorum medici nullas ex morsu eius notas descripserunt: qm̃ nõ posset piscis quod possunt uenenata alia latere, sed ex morsu eius statim mali causa omnis pateret.

¶ De Mure araneo. CAP. V.

μυγαλῆ

A Mure araneo percussis, circa morsum in orbem inflammatio exoritur, nigraq; pustula diluta sanie turgens exurgit. Proximæ partes liuent. Rupta pustula, deuorans ulcus, nõ ei dissimile quod serpit occupat. Intestinorum quoq; tormina, difficultas urinæ, et humoris offusio consequuntur.

EX M. VERG. COMM.

B

ADdiderunt ueteres græcorum medici Muris aranei morsibus, quę ab hoc scriptore nõ dicuntur has etiam notas. Dolores, qui pulsuum modo per interualla pulsent: & in singulis dentium eius animalis ictibus rubores: disruptam præterea pustulam illam candidum ostendere ulcus: nec solum propinqua depasci loca, sed corruptas etiam decidere ex his locis partes. Erãt de araneo Mure dicenda multa quę ueteres tradiderunt, nisi quę satis esse possint secundo uolumine dicta a nobis iampridem fuissent.

¶ De Vipera. CAP. VI.

ἐχίσ ἐχίδνη

SI Vipera momordit, corpus intumet, uehementer arescit, subalbidumq; colorem concipit. Sanies a uulnere profunditur, suppinguis, mox cruenta. Pustulę adustis similes erumpunt, & antea depascẽs ulcus, quod in proxima repens non summa modo corporis, sed intima quoq; corripit. Gingiuæ ijs cruore suffunduntur. Inflammatio circa iecur erumpit. Tormina & biliosi uomitus sequuntur. Sopor, & urinæ difficultas accedit, & frigidus sudor offunditur.

EX M. VERG. COMM.

FIeri in Viperę morsu pręter numerata a Diosc. græcorum medici hæc etiam dixerunt. Dolo
res a principio in morsu ipso: mox toto corpore etiam: uideriq; in morsu exiguo spacio inter se
distantia exigua duo foramina: fluereq; primum ex his sanguinem, & aquosum humorem: tũ
oleosum tantum humorem: postremo uiridi æruginis colore, quod Viperæ uenenum aliq esse crediderunt. Tumoribns pręterea, quos hic numerat, liuores illi addiderunt: rubores itidem,
oculorum uertigines, stomachi resolutiones, & animæ defectus. Cuncta hæc tamen illi περὶ ἐχεων, ἢ ἐχιδνῶν tradiderunt, nõ satis certa nobis indicatione, duo ne illi serpentium genera, an unũ
tantum duobus nominibus indicent. Nobis, quatenus obseruauimus in scriptoribus alijs, nõ
uidentur differre Echis, & Echidna: duplexq; unius animalis potius nomen q̃ duorum duo esse uidentur. Paulus Aegineta duo manifeste genera constituit. Inquit enim, ἀκινδυνώτερον δὲ δοκοῦσιν ἀπαλλάττειν οἱ δηχθέντες ὑπὸ ἐχίδνης ἢ ἐχεως. Quod est. Minore autem periculo euadere cre
duntur qui ab Echidna, q̃ qui ab Echi morsi fuerint. Cęteri tamen, ut diximus, duo hæc genera

C miscent, pſertimq; latini, Viperam utrūq; appellantes: tanta eſt ſimilitudo, tamq; in cūctis congener earum natura. Barbarus inter peſtis huius notas, κάρον ab hoc ſcriptore fieri dictum, capitis grauitatem interpretatus eſt. Cum tamen ad ſoporem, ut ſæpe alias teſtati ſumus, ea uox tantum in græcis pertineat. Alter ne bis de uomitu ageret, tremores reliquit: neſciens ἔμετον corruptam illic uocem, τρόμον legi oportere: quod meliores græci omnes indicant.

De Amphisbæna. CAP. VII.

σκυτάλη ἀμφισβαίνα

CONſimilia eueniunt ijs qui ab Scytala nomine, aut Amphisbęna demorſi ſunt. Eademq; fere auxiliantur. Quare hoc uenenū priuatam deſcriptionem ſortitum non eſt, ꝗuis non eidem generi aſſignandum ſit.

EX M. VERG. COMM.

DIuerſa duo hęc animalia ſunt. Indicant id Lucanus poeta in .9. omneſq; alij. Eapropter cū male in ſcriptore hoc locus hic legeret, coniungerentq; ſimul Scytale, & Amphisbæna, quaſi duplex unius tantum nomen eſſet, nos & rei ipſius, & aliorum ſcriptorū auxilio, locum in integrum reſtituimus.

De Druino. CAP. VIII.

Δρυΐνος

ADruino morſis puſtulæ, moleſtiq; dolores incidunt, præſertim qua dilutæ ſaniei emiſſarium ſubeſt. Quinetiam eroſio, torminaq; conſequuntur.

EX M. VERG. COMM.

LIbet ex Paulo Aegineta addere quæ cum maleficio ſuo hanc peſtem certius aperiant. Eius de Dryino uerba hæc ſunt. In radicibus Quercus, a qua arbore nomen inuenit, uitam Dryinus agit: tam malefica, parataq; ad nocendum ui, ut calcatus tantum cute nudos hominis pedes relinquat, totiſq; cruribus tumorem faciat. Ferunt pręterea, quod magis mirentur omnes, nudari cute manus pariter eorum, qui curationem eius tractauerint: & ſi quis interfecerit, male olere beſtiolam, ſuoq; illo odore omnium aliorum odorū ſenſum auferre. Inter notas morſus eius, numerauit idem Paulus, etiam cum rubore circa morſus locum tumorē fieri. Deſyderauimus & nos Dryini morſus notas uertentes, qua parte corporis eroſiones illæ fiant: uerbi cauſa, ſtomachi, aut alterius cuiuſpiam in homine partis. Nobis in ſtomachum inclinat animus: ſed in nullo græcorum ea uox inuenta a nobis eſt.

D

De Hæmorrhoo. CAP. IX.

αἱμόῤῥοος

AB Hæmorrhoo ictis uehementes cruciatus accidunt, qui breuē ſtrigoſamq; prorſus raritatē ex continuo dolore præbent. Ex plaga copioſus cruor effluit. Et ſi qua cicatrix corpore nonnuſq; adfuerit, frangetur, & ſanguine manabit. Excrementa per aluum cruenta eijciuntur. Profluenſq; ſanguis in globos coit. A pulmone ſanguinem extuſſiunt, & nullo deniq; remedio euomunt.

EX M. VERG. COMM.

FOeminino genere nono ſui carminis uolumine Lucanus ſerpentem hanc Hæmorrhoidem dixit: deſcriptiſq; longiſſime cunctis eius euentibus, miſerabilē omnibus Romani militis mortem fecit. Nos plæraq; in alijs de Hæmorrhöo hoc tradidimus. Eamq; ob cauſam relicta nūc omni eius hiſtoria, quæ etiam ex eo poeta repeti poteſt, monemus, uideri nobis in hoc capite male legi locum cui uitij notam adiecimus, & in quo diſcrepant a nobis reliqui interpretes: ideoq; relinquere peritioribus inſtaurandum quod in eo uarie legitur, ex dolorum continuitate breuia, anguſtaq; reddi corpora. Alij enim id totū aliter reddiderunt. Nos cōmuniorem ſecuti lectionem eo quo legitur modo uertimus. Et quem reliquit Barbarus ſanguinem, quoniam in Dioſcoride non legerat, ex alijs græcorum ſcriptoribus reddidimus. Ille enim e loco ictus multum excerni liquorem tantum ait, nulla eius liquoris indicatione: cum tamen ſanguinis ea ſit, & ſic in melioribus adhuc legatur.

¶ De Dipsade. CAP. X.

QVos Dipsas percussit, intolerabilis ardor premit. Sitisq; usq; eo pertinax, ut satiari non possit, ac sine ulla intercapedine excruciet. Et si potum affatim trahant, ilico in eandem sitim relabuntur. Iis uero qui per initia potum nō hauserunt, simile quiddam prorsus accidit. Quare propter cōtinuam sitim, & Prester, & Causon, aut Psas appellatur.

¶ De Hydro. CAP. XI.

AB Hydro demorsis ulcus dilatatur, & liuidum ac ingens euadit. Sanies ex eo multa & atra & male olens, non secus atq; ijs quæ serpunt ulceribus expuitur.

EX M. VERG. COMM.

AB aquis græci Hydron, Romani a natatu, qui tutus in eo elemento terrestrium animalium motus est, Natricem nominauerunt. Pulcherrimum hoc anguium genus, q̄d in aqua uiuit nullis serpētiū ueneno inferius aut ignauius. Ex quo Romanus Cęsar, turpis & malefici ingenij hominem, Natricem se Populo Romano nominis & imperij sui hæredem alere lamentabatur.

¶ De Cenchro. CAP. XII.

CEnchri morsum, qui uiperino ictui similis est, putridū ulcus sequitur. Carnes antea ut in aqua inter cutem prætumidę, defluunt. Letargo corripiuntur, et ueterno pressi, somnos captant. Erasistratus eos iocinere, uesica, coloq; conflictari autor est. Quippe dissectis ipsis, omnes fere partes corruptæ reperiantur.

EX M. VERG. COMM.

PLuribus hic maculis uariatā tingit aluū, ut Lucanus cecinit. Quæ q̄m Milij seminibus similes sunt, quam frugem græci cenchron uocant, nomen serpenti hoc fecerunt. Plura quo diximus loco poeta ille de serpente hac egit, quæ poterunt uolentes ab eo audire.

¶ De Ceraste. CAP. XIII.

A Ceraste percussis locus attollitur, cum duricia pustulosus. E plaga sanies profluit, modo atra, modo pallidior, sed circa concrementum totum rutilescit, genitale intenditur, mens labat, oculorum caligo exoritur, deniq; rigore neruorum distenti commoriuntur.

EX M. VERG. COMM.

HAbet Cerastes hic cornu figura callosam in fronte carunculam, unde illi nomen factū est. Cornu enim ceras, græci uocant. Diuersus hic ab his uermibus est quos Plinius in Cossorum genere in arboribus nasci tradit: & Cerastas pariter appellat. Sunt Diosco. & græcorum medicis, pręsertimq; Paulo Aeginetę de Ceraste hoc omnia eadem: pręterq; ubi hic κιῤῥοειδὲς fieri, etc. quod interpretes alij ad colorem simpliciter contraxerunt, rutilescere & ruffescere dicētes. Nos κιρσοειδὲς in alijs legentes, eorum sententiam potius secuti, uaricum modo tumere totum corpus his diximus. Id enim magis placuit, cæteris notis magis congruere uisum. Tument enim uarices, quam in hac peste pręcipuam notam hic numerauit.

¶ De Aspide. CAP. XIIII.

AB Aspide ictis, uulnus exiguum prorsus, quasi ab adacta acu citra eleuationē conspicit. Sanguis exiguus ille q̄dem, sed ater destillat. Caligo uelox oculos obnubit. Labor in totū corpus multiplex, omnino leuis, & nō sine uoluptate cōsequit. Ideo Nicāder perpulchre cecinit. At uir perit absq; labore, discolor, atq; uirēs. Aliquātulus cordis

C æstus afficit. Frons ꝑpetuo reuellitur. Genæ cõtremiscũt, quasi sine sensu in somno uacillent. Hos mors tollit ad diei trientẽ non dilata.

EX M. VERG. COMM.

TRia Galenus Aspidum genera esse testatur: numeratq; primum eius quam Chersæam uocant: mox eam quæ Chelidonia dicta est: tertiam postremo quam Ptyada nominauerunt. In omnium nominibus naturæ earum indicatio & nota aliqua est: sed nulla certior, & quam solam cognouisse nunc satis sit Ptyade illa, quæ omnium perniciosissima est. Siquidem erecto in anteriorem partem collo, ex interuallo quod satis ea fore coniecerit, uenenum in hominem iaculatur, eoq; nihil aliquando huiuscemodi timentem, & incautum conspuens perimit. Et quoniam græcis ptyin, expuere sit, ideo Ptyada eam nominauerunt. Ex hoc genere ferunt Aegypti reginam Cleopatram, cum deuicto Antonio Augustum uictorem timeret, sinistrę mammæ admouisse, morsuq; eius seruitutem, & uictoris triumphalem pompam euasisse.

¶ De Basilisco. CAP. XV.

ERasistratus in libro quem de medicaminibus & uenenis condidit, de uocato Basilisco scite ita refert. Cum Basiliscus momorderit, uulnus ad auri colorem exflauescit. Itaq; in plurimis quæ uirus eiaculantur, comites notæ ita se habent. Transeuntes utiq; ad medendi rationem, primum, ut fieri poterit, de communibus disseremus.

EX M. VERG. COMM.

RAro, ut græcorum scriptores retulerunt, uidetur Basiliscus: totius ideo historiæ eius fidẽ D penes autores hic esse uoluit. Eo enim pertinet quod Diosc. inquit in cõmentario de uenenis & remedijs, Erasistratum de Basilisco testatum fuisse: cum momorderit, sufflauo, & quasi aureo colore plagam fieri. &c. Vidisse tamen eum eos oportuit, qui traiectam per caput eius diadematis figura, candidam lineam contemplati, Regulum ob eam causam nominauerunt. Lucanus nihil de Basilisco aliud inquit, q̃, Sibilaq; effundens cunctas terrentia pestes, Ante uenena nocens late sibi summouet omne Vulgus, & in media regnat Basiliscus harena. Quod Plinius 29. uolumine, cap. 3. cõfirmauit dicens. Basilisci, quẽ etiã serpentes ipsi fugiunt, alios olfactu necantẽ: qui hominẽ uel si aspiciat tãtum dicit̃ interimere. &c. Veneni eius penetralẽ per oĩa uim, non multo post idem poeta descripsit. Quod totum poterunt uolentes in eo uidere.

¶ Cõmunis curatio in oẽs ictus uirulentos. CAP. XVI.

ADuersus quidem omnem animalis ictum, quod uenenum uibrat, oris suctio conuenit. Sugentem uero oportet ieiunum nõ esse, sed & cibum sumpsisse, & uino os abluisse. Postea exiguũ olei in ore continens ictum exugat. Locus ipse spongia fouendus. Deinde scarificandus. Sed ulcuscula altius imprimere expedit: quo uirosa materies profundo euocetur. Circinatio aũt carnis, & sectio, scarificatione lõge potentius opitulant̃. Namq; ab ijs duo peculiaria ꝓ̃sidia fiunt. Vnũ, q uirus e loco tollitur. Alterum, q ante occurrens q̃ interna subeat, cũ sanguine copioso excernit̃. Quod si locus carnis circũscriptionẽ nõ admittat, cucurbitulę cum largiori flam̃a adfigendę sunt. Sed iã de ustione supra in rabiosorum morsu disseruimus. Si uero icta pars, utpote extrema, sectionẽ cõmode nõ respuat, pręsertim in omnibus serpẽtibus, ut aspide, ceraste, & similibus, ꝓculdubio amputanda est. Conuenientiora supradictis auxilia sunt quę Epithemata uocant. Imponat̃ sarmẽticius cinis, aut ficulnus, cum lixiuio, subacta stacte, garo, & acri salsamento. Porri, cepe, & allia mõ minutissime cõtrita illinunt̃, mõ cremata uul-

neribus iniiciunt. Quinetiã dissecti gallinarũ pulli cũ maxime tepent, A
percusso loco conuoluunt. Nec desunt q hisce tanq̃ discordia quadam
naturali pugnantibus utant. Verũ huius rationẽ inire facillimũ fuerit.
Gallinę em̃ calida natura p̃ditæ sunt: argumẽto, q deuoratũ insigne ui=
rus eliquẽt, & aridissima quęq; semina consumãt. Itẽ nõnunq̃ harenas,
lapillosq;, q̃s faucibus insinuarint, dissoluunt. Itaq; animãtis calore, spũs
ictę partis impetũ capescẽs, uenenũ exigit. Nec me fugit, qd ĩ ægypto fi
eri soleat. Cũ spicas Aegyptij metũt, ollã picis paratã habent, et appen
sam fasciã. Tunc em̃ maxime serpentiũ iniurias expauescũt, tum ꝓpter
spicilegij tempus, tũ q opacis simul abditę speluncis, & cauernis, denso
q; aruorum cespite delitescunt. Molestiora em̃ animalia, et uirus eructã
tia Aegyptus in campis ferre consueuit. Vbi ergo aut in pedẽ, aut par
tem aliã morsum intulerunt, assidentes, fasciam in ollam picis coniiciũt,
& semel, aut iterum brachiũ, aut crus paulum supra uulnus obligãt, &
arctissime duo e pręsentibus distringũt: locũq; secantes qua circũactus
est laqueus, picẽ instillant. Cũq; satis uulnus excepisse uidet, laqueũ re=
soluunt, et cępis, aliisq; supra memoratis illiniunt. Pręterea pix liq̃da cũ
sale trito et feruẽte illita, p̃sentaneo est auxilio, si iugiter innouet. Con=
uenit et cedrus, & fimũ caprarũ ex uino decoctũ. Locũ aceto calido, ca
lamintha in lotio, maris aqua, aut acida muria decocta, foueri salutare B
est. Quinetiã nõ desunt emplastra uehementissima, & calidissima, quæ
uenenum elicere, expugnare & discutere possunt. Cuiusmodi sunt quę
ex sale, aut nitro, sinapi, & semine rorismarini componuntur. De qui=
bus consequenter erit tractandum. Erasistratus aũt nõ iniusta reprehẽ
sione eos incessit, q incognitas ad hunc usum facultates conscripserũt:
ut elephanti fel, testudinis sanguinẽ, aut crocodili oua, & cõsimilia. Nã
cũ iuuantia quędã literis tradidisse uident, plane in hęc sola incidenti=
bus imposuerunt. Quare talia deuitanda sunt: cũ difficile, nisi regia fa=
cultate, peruestigari possint: neq; quo nostra fides iis obstringatur, fre=
quẽti obseruatiõe sufficiẽs expimentũ p̃stiterint. Quæ aũt ad cõmunẽ
omniũ usum ꝑtinẽt, quęq; facile suppeditari, & omnibus a serpente p=
cussis auxiliũ ferre queũt, subiungẽda uident. Intubus itaq;, & Erica, &
Astragalus cũ aceto potus, contra oẽs serpẽtiũ morsus auxiliant. Itẽ Bi
tumẽ, et uirẽtes Platani pillulę in uino diluto coctę, & Paliuri decoctũ,
radix Aristolochię, et Eringij. Decoctę etiam Lauri baccę, et deuoratę,
Piperq; largius esitatũ, Ruta, Anetũ, et Cyclaminus. Coma porrorũ pri
uati ex pane, aut alliũ, aut cepe, salsamẽtaq; q̃acerrima, origani decoctũ
cũ uino potũ, fœniculi, pulegij, calamĩthę porrorũq; succus cũ melle de
sorptus. Hęc qdẽ a plãtis congrunt. Ab animãtibus uero quędã cõmo
de peti solẽt. Gallinaceorũ cerebella in cibo, leporinũ coagulũ cũ uino.
Itidẽ castorij sextãs. Testes marinæ testudinis sumpti, multũ ꝓdesse tra

C dunt. Mustella sale inueterata inter auxiliaria medicamenta est. Inuenitur etiam prius exenterata, saleq; siccescens inueteratur: ex aqua binas drachmas cum uino bibisse satis est. Sed de simplicibus quæ dari solēt hactenus. Percussis a serpēte prodest alui deiectio, diffluens sudor, urina copiose reddita. Composita etiā quædam recenter remedia polliceri tradūtur. Vt opij, & myrrhæ singuli oboli, piperis quicunx. Ea melle excipiuntur, & instar ægyptiæ fabæ dantur. Itidem syluestris rutæ seminis, gith, cumini æthiopici, aristolochiæ, galbani, singulorum pares portiones tritæ, & cum erucæ succo subactæ, digeruntur in pastillos, qui drachmæ pondus æquent. Dantur ex ijs terni cyathi cum uino. Hæc habui de cōmunibus auxilijs quæ dicerem. De peculiaribus remedijs cōtra bestias quæ uenena uibrant, consequenter est dicendum.

EX M. VERG. COMM.

COpiosiores, certioresq; in cōmunibus his contra uenenata remedijs posteriores grecorum medici fuerunt. Neq; imerito, accrescentibus arti quotidie nouis eorum experientijs. Quas deinceps obseruantes, qui saluti humanæ diligentius consulerent, monuerunt, non esse cucurbitulis simpliciter utendum, sed anteq; uulneri admoueantur, propinquas confodiendas esse partes: ut pluribus quasi canalibus una cum sanguine & spiritu uenenum foras trahatur. Addiderunt præterea, in repleto hominis corpore, secta uena mittendum esse sanguinem: quod nullibi D a scriptore hoc pręcipitur. Et in admouendis morsibus, aut ictibus uenenatorum, dissectis gallinaceis, cæteris omnibus mares anteposuerunt. Deficientibusq; his, ne quid ad faciendam homini medicinam deesset, dissecta eodem modo, & admota animalia alia in eum usum recęperunt. Aliam a Dioscoride causam reddentes: q̄ scilicet uenenum in se trahunt, & dolores leuāt. Quinetiam uri locum, & ignis crustā uulneri induci iusserūt. Quod in scriptore hoc tm̄ signat, cū de adustione dictū a se fuisse ait. Pluraq; alia, quæ longius poterunt uolentes ab eis audire.

¶ Finis. LIB. Octaui.

PEDACII

DIOSCORIDIS



Cōtra Venenatos morsus LIB. Nonus, IO. RVELLIO interprete.

NIHIL inter ferientium uenenatorū notas de Vespis, et Apibus articulatim digessimus: q̄ conspicuę omnibus forēt, & nihil excellens, aut notatu dignū in his obseruaretur: inter remedia tamē earum meminisse non fuit alienum.

¶ De Remedijs cōtra Vesparū, Apūq; ictus. CAP. I.

A ADuersus Apū, Vesparūq; ictus, prodest illita malua, & hordeacea farina cū aceto, ficulneum lac in uulnus instillatum, a muria, aut maris aqua fotus.

EX M. VERG. COMM.

QVę neglexit Diosc. Apiū & Vespar; ictus, notas & signa posteriores excępunt. Ab Apis ictu dicētes stati sentiri dolorē, rubere locū, tumere, ꝑpinquas & increscere partes, spi

culumq; in uulnere relinqui. In Vespis deinde eadem, sed intensiora omnia: nec relinqui spiculū. Addiderūtq; in remedijs, lutū, & bubulum fimū, quibus illeuisse ictus utile sit: & pter hæc concisa, & posita mori arboris folia. Relinqui aūt ab Apibus in ictu spiculū Aristoteles. 5. de animaliū historia, & Nicander in Theriacis suis testant: suoq; illo telo castratas perire.

A

De ictis a Phalangio. CAP. II.

PHalangiorū ictibus ficulneū cinerem, adiecto sale trito & uino imponere oportet, aut radicem syluestris punici q̄ tenuissime tritā, aut aristolochiā hordei farina & aceto subactam. Vlcera aqua maris proluenda, aut apiastri decocto. Folia eiusdem illinenda. Lauacris perpetim utendū, & potionibus quæ hæc medicamēta recipiant, abrotoni semen, anisum, aristolochiam, cicer syluestre, cuminū æthiopicum, cedrides tritas, platani corticem, & trifoliæ hærbæ semen. Priuatim aūt singulorum ex ijs binas drachmas dare cum uini hemina conuenit. Item myricæ fructus, & chamæpityos, & uiridiū cupressi pillularū decoctum, ammisto uino. Sunt qui fluuiatilem cancrū in succum redactū, cum aqua, aut lacte, assumpto apij semine confestim molestijs liberare prodant.

EX M. VERG. COMM.

SVnt in græcis nec reprobandæ fidei codices, in quibus non Aniso, sed Anetho contra Phalangiorum morsus pugnatur. Nos tamen eiusdem scriptoris huius decreta in Aniso secuti, quod utile his quæ uenenum ictu, aut morsu relinquunt, ab eo dictum est, Anisum, ut in communi lectione erat, reddidimus.

B

De morsu Scolopendræ. CAP. III.

SI Scolopendra morsum infixit, sal q̄ leuissime tritus ex aceto uulneri inspargendus, aut ruta syluestris superponenda. Locus acida muria perluendus. Danda in potu aristolochia cum uino, aut serpillum, aut calamintha, aut ruta syluestris.

EX M. VERG. COMM.

ADiecerunt remedijs his ueteres græcorum medici plæraq; alia. Cinerem aceto maceratum, aut scyllam uulneri iubentes imponi. Quodq; hic iubet, oxhalme fouendum esse locum, auctore Archigene antiquissimo medico, calido oleo fieri aliqui instituerūt. In potionibus etiam asphodeli radice usi sunt.

Remedia ad Scorpionis ictum. CAP. IIII.

PErcussis a Scorpione, præsenti est auxilio ficulnum lac in uulnus instillatum. Scorpius ipse qui ictum uibrauit, tritus, & percusso loco impositus, suæ plagæ remedium est: ob quandam, ut constat discordiam. Præterea tritus, & impositus cum sale, lini semine, & althæa conuenit. Sulphur ignem non expertum, resina terebinthina excæptum, & emplastri modo adiectum, auxiliatur. Itidem galbanum ad splenij formam ductum, & calamintha, quæ trita illinatur. Et farina hordei in uino parata, in decocto rutæ. Semen trifoliæ hærbæ tritum, & uulneri iniectum, opitulatur. Hæc ad affectum locū pertinent. Post hæc q̄ efficacissimis potionibus utendum: cuiusmodi sunt aristolochiæ, præsertim corticis binæ drachmæ cum uino. Tusa gentiana, & pulegiū decoctum, & baccæ lauri pauco numero tritæ, & calamintha cum posca, in qua magnopere discoqui debet. Cupressus cum uino, & ruta. Nec secus ficulneum lac, laserpi-

C tium si adsit: sin desyderetur, peucedani succo utendum. Efficax est potus trifolij succus, & ocimi semẽ. Omnibus autem ijs perpetuus lauacri usus, euocatus sudor, & dilutæ uini potiones registrum.

EX M. VERG. COMM.

NOn poterat sine græcorũ latinorumq; scriptorũ aliquot ope integra huic scriptori Scorpionũ morsus curatio nunc esse: tam longe ab antiquæ lectionis ueritate deuiã, parum diligentes græcorũ librarij eam fecerant: pro parthico lasere, peucedanũ: & pro cyperide, cupressum modo nobis ostendentes. Id cæteri interpretes, aut in extremo opere festinantes, aut scorpionum iniurias parũ timentes, qualia in impresso scriptoris huius codice omnia legebãtur, talia etiam uerterũt. Cum tamẽ utriq; facillimũ fuisset: & si græcorũ medicos, præsertimq; Paulum Aeginetam nunc; antea legissent, ex Plinio locum emendare: qui. 21. uolumine, capite. 18. de Cypero agens, inquit. Cypero uis in medicina. &c. pauloq; post. Radix aduersus serpentium ictus, & scorpionum præsertim remedio est. Aut si ex Plinio id etiam agere noluissent, in scriptore hoc saltem meminisse debuerãt, contra scorpionum ictus Cyperi radicem præcipue laudari. Sed omniũ aliorum certissimus instaurandi eius loci auctor Paulus Aegineta illis fuisset, Cyperide contra scorpionum ictus manifeste utens. Debuerat & illud homines monere, nihil huiuscemodi cupresso, aut ab hoc, aut ab alijs tribui. Eodemq; modo pro Peucedano, cui nulla contra scorpiones uis est, parthicum laserpiciũ mutare. Quod hic ipse scriptor contra uenenata omnia in Silphio laudauit, id alter ex eis melioris codicis, quem ipsi etiam uidimus, ope adiutus, animaduertit, & felicius uertit. Sed certius totam & ipse scorpionum rem absoluisset, si eundem Paulum Aeginetam libro. 5. de his agentem diligentius audisset. Sunt enim in reliquo capite plæraq; alia, quæ ab eo, & ab altero parum apte uersa fuerunt: quæ nos breuitati consulentes, relinquimus. Multoq; magis, ut quæ addiderunt, mutaueruntue in his posteriores græcorum medici, breuiter dicamus: quæ huiuscemodi sunt. Althea, quæ hibiscus est, simpliciter hic uti iubet. Responderq; hoc decretis ab eo in ea herba: in qua testatus est, Altheæ folia uenenatorum morsibus, & ambustis mederi. Illi autem semini has tribuerunt uires.

D Et quas hic iubet sumi pauciores lauri baccas, illi decem tantũ decernunt. Quinetiam, argenti laminã uulneri impositam, egregie prodesse testantur. Bibendum præterea Sulphur uiuum in uino additis piperis granis octo. Laseris liquorem cum tritis cancris, Nigellæ, & Aethiopici Cymini, & Viticis semen, cunctaq; æquali pondere cum uino iubent.

E

¶ Aduersus marinæ Pastinacæ, Scorpij marini, & Draconis ictus. CAP. V.

EI qui a marina Pastinaca icitur, omnia quæ de Viperarũ morsu paulo post referemus, simili modo conueniunt. Peculiariter autem ictus a marino Scorpione, & Dracone inferuntur, qui molestos cruciatus ciẽt. Interdum autem, sed raro nomas excitant. Quibus absinthij, saluiæ, aut sulfuris ex aceto triti potio subuenit. Pastinaca diuulsa, & uulneri imposita, sui ictus medela est.

EX M. VERG. COMM.

VEnenis ex mari addidit hoc loco Dioscorides Draconem, & Scorpium, nullis tamen descriptis antea eorum maleficij notis & signis. Quod quare factum ab eo sit, non facile est conijcere. Nisi forte, quia alia piscium q̃ terrestrium ratio sit: possuntq; terrestria fallere incautos, marina autem nisi in aperto nocere homini nequeunt, ideo relicta a scriptore hoc illa fuerint. Siquidem posteriores græcorum medici, & ipsi nihil huiuscemodi addiderunt. In remedijs tamen copiosiores præter ab hoc scriptore dicta præcæperunt, plumbo confricandum esse marini Draconis ictum, Trito serpillo, aut elixa lente, aut uiuo sulphure obstruendum locum: eundemq; hoĩs urina fouendũ. Et absinthiũ in diluta uini potione dandũ: dandum & ficulneorum surculorũ in dulci uino dilutum. Contra Scorpij uero ictus, mullum piscem dissectum imponi iubent. Quod miretur aliquis a scriptore hoc relictum fuisse: cum secundo uolumine de Mullo pisce agens, inter cætera uim hanc illi tribuerit. Nisi satis fore credidit, semel quocunq; loco de eo traditum fuisse. Adijciunt præterea, uiuo sulphure confricãdum esse locum, bibendasq; tritas lauri baccas numero tres.

A

¶ De morsu Muris aranei. CAP. VI.

SI Mus araneus momorderit, auxiliatur ex galbano ſplenium per ſe uulneri exterius impoſitum, aut medicamenti modo aceto tritum, & hordeacea farina cum aceto mulſo illita. Quinetiam Mus ipſe, qui morſum intulit, ſi diſſectus apponatur, ictus ſui ueneficia luit. Reſiſtunt quoque acini dulcis punici decocti, & illiti. Item porri, & allia contrita, necnon aquæ calidæ fotus. Sed hæc ad locum pertinent. Prodeſt potum abrotoni decoctum, maxime ſi in uino detur. Præterea ſerpyllum, & galbanum, & eruca uino madefacta, recentes cupreſſi pillulæ cum aceto, & cyclaminus ex aceto mulſo, & pyrethrum cum uino, & chamælæonis hærbæ radix. Nec deſunt qui literarum monumentis tradiderunt, tritum Murem araneum contra ſuos ictus cõmode bibi. Quam hiſtoriam apud alios inuentam, dignam dumtaxat cenſuimus, quæ annotaretur. Alij aſſeuerant, demorſum non alias exulcerari, niſi extrinſecus Mus araneus aſtiterit, tum quoque auxiliari referunt.

EX M. VERG. COMM.

MVlta ſunt quæ alia, & aliter pro Muris aranei morſu ueteres græcorũ medici docent. Primumque inter ea quæ emplaſtri modo imponũtur, non dulcis punicę acinos, ut cõmunis fere lectio habet, ſed Malicoriũ imponi iubent, aptiore remedij genere quam ſi quis acinos dixerit. Numerant mox agreſtem maluam, & ex aceto tritum ſinapis ſemen. Cumque & ipſi calida aqua, uerumtamen marina (quam uocem deeſſe huic ſcriptori ſuſpicamur) locum foueri præcæperint, adijciunt ſtatim, cremata hordea ex aceto imponenda eſſe. In potionibus deinde, non numerata ab hoc ſcriptore, adijciunt ſiſymbrium, ſaluiam, hedinum agninumue coagulum, gentianæ radicem, aut uerbenacam, cunctaque cum uino. Quinetiã cum uino bibendum tritum Murem araneum dicunt. Facere ad hoc ueneni genus myrrham pondere ſemiſſis drachmæ, & ariſtolochiæ corticis drachmas quatuor. Sunt & alia ab eis in huiuſcemodi malo obſeruata & tradita remedia, ſed efficaciſſima, & præcipua hæc ſunt. Poſt quæ erat dicendum nobis, cur in extremo capite uitij nota æditioni huic noſtræ addita ſit. Sed tam aperta erit græca intelligentibus eius conſilij ratio, ut nihil iacturæ ſit eam non tradidiſſe, præſertim in extremo opere ad ea quæ ſuperſunt feſtinantibus.

B

¶ Ad morſum Viperæ remedia. CAP. VII.

SI Vipera morſum impreſſit, fimum caprinum cum uino impoſitum opitulatur. Item laurus & abrotonum & galbanum ſplenij loco ſuperiectum. Origanum uiride inditum. Pulli gallinarũ diſcerpti, & confeſtim admoti. Erui farina, aceto mulſo ſubacta. Radicis cortex uſque eo tuſus, ut in puluerem ſolutus abeat, & ſcylla toſta detritum chamæmelum, hordeaceum cataplaſma in aceto mulſo præparatum: ſed locus ante calida foueatur. Hæc loco imponuntur. Contra uiperinos ictus rubus cum uino prodeſt. Aliqui anchuſam tenui folio conſtantem auxiliari produnt. Leporini coaguli in uino terni oboli bibuntur, & porracei ſucci hemina in mero, & foliorum apiaſtri ſuccus, & ſylueſtris ruta. Hæc in uino potari debent. Merum continuo bibendum, allia mandenda, & cepe, & porri recentes, ſalſamenta acerrima, & opipara. Simplicia hæc ſunt. Percuſſis a Serpente præclare auxiliatur medicamentum quod myrrhæ, piperis, caſtorij, floris portulacæ ſeminisque, dimidio acetabulo conſtat.

C Hæc omnia in cretico passo teruntur, aut in alio probato uino. Erasistratus in eo libro, qui περὶ δυνάμεων, id est, de uiribus inscribitur, plæraque alia tradidit, quæ ictis ab Vipera auxilium ferre possunt. Inter quæ talia maxime laudantur, gallinacea cerebella cum uino pota, semen satiuæ brassicæ tritum, & acetabuli mensura cum uino potũ. Quinetiam bonum est digitum in liquidã picem intingere, deinde uinũ, quo digitus fuerit elutus bibere. Hæc sunt quæ contra Serpentium ictus auxiliantur.

EX M. VERG. COMM.

SVnt toto hoc capite a scriptore hoc decreta, quæ contra Viperas imponi, comedi & bibi oporteat. Quæ item simplicia, & quæ composita eius mali remedia sunt. Adiecerunt his alij græcorum medici plura alia. Elixas in cibo ranas: in poculis meraci uini potiones, tam præsenti remedio, ut si quis remedio eo utatur, nullo alio opus sit: Marinæ testudinis, cum agresti cimino succum, sanguinemque: Leporis, inuliue triobolari pondere coagulum: Siccati ceruini genitalis drachmam: Panacis cum uino radicem: Agarici drachmã: Iuniperi baccas: Asphodeli radicem: Concisa pistacia: Viticis semen: inueteratæ mustelæ drachmas duas: Fluuiales marinosue cancros per se, & cum pediculari herba, quam Staphidagriam uocant, saleque & polio: Aristolochiæ, cum myrrha radicem: Gentianæ, baccarumque lauri parem mensurã melle excæptam. Oribasius præterea priuatim, quam alij Aristolochiæ radicem, radicis ille corticem sumi iubet. Addit & castorium, & opium: iubetque, habita uirium ratione, in diluta uini potione dari. Lycus Sandaracam & Anethum adijciebat. Archigenes Lauri folia in oleo decocta imponi iubebat. Tamque in toto hoc genere remediorum abundant græci, ut multum illis merito secuta tempora debeant: qui dum saluti humanæ consulunt, nihil intentatum reliquerũt. Poterant plura alia etiam numerari, sed ex multis satis hæc fore opinati sumus. Poterunt enim uolentes a Paulo Aegineta & hæc & plura alia certius audire.

D

De Amphisbænæ morsu. CAP. VIII.

DE Amphisbæna mentionem hoc loco fecimus, quoniam fere remedijs ad Viperas scriptis, percussi ab ea, adiuuari soleant.

EX M. VERG. COMM.

BReue quidem, non leuiter tamen corruptum in cunctis fere græcis, quos hactenus uidimus, hoc caput erat. Id aliorum scriptorum, & eius qui mihi omnium uetustissimus & probatissimus græcus codex est ope, & ex hoc ipso scriptore in eam quæ legitur in æditione nostra formam restitutum est.

Contra Druini ictus remedia. CAP. IX.

ADruino ictis conuenit aristolochia cum uino pota, trifoliũ hærba, radix hastulæ regiæ similiter assumpta, & fructus ex omni quærcus genere. Tusæ ilicis radices, & illitæ parti ictæ auxiliantur.

EX M. VERG. COMM.

QVas hic dolorem lenire tantum Ilicis radices tusas, & loco impositas ait, cæteri remedio esse dixerũt. Hic παρηγορῦσιν, quod ad leniendum dolorem pertinet, inquit, illi ἀρήγουσιν, quod ad opem remediumque & salutem.

De Hæmorrhoi, & Dipsadis ictu. CAP. X.

HAEMORRHOI, Dipsadisque morsus, uelut immedicabiles a plærisque maiorũ deplorati relinquebantur. Quare si peculiaribus contra Dipsadem remedijs egeamus, cõmunia experiri operæpreciũ erit. Protinus aũt scarificatione uti, ustionem facere, & si locus patiat̃, amputatõe opus erit. Consequẽter quàm acerrima cataplasmata admouere, de quibus sæpenũero diximus. Nec me fugit, acres cibos maxĩe a salsamẽ

tis utiles esse. Meracæ potiones, & lauacra prosunt, quæ subinde interie-
cto breui spacio assumenda sunt, priusq; morbi genus emerserit: quo se-
mel erumpente, opem ferre non potest ulla medici opera. In ictu Hæmor
rhoi eadem prosunt. Insuper quæ in commune opitulantur, ut scarificati
ones, ustiones, acres cibi, meraci potus, & quæ nunc in Dipsade definiui
mus. Quinetiam decocta uitis folia, & cum melle trita.

A

EX M. VERG. COMM.

INuenisse se ab antiquioribus tradita Paulus Aegineta, quæ præter supra dicta uulneri impo
nerentur, hæc etiam inquit. In Dipsadis morsu concisa portulacæ folia ex aceto: Polentam iti-
dem: Rubiq; concisa cum melle folia. Plantaginem præterea, Hyssopum, Allium, Elaphobo
scum, Porrum, Rutamq; & Vrticam. In Hæmorrhoi autem hæc ipsa, & præter hæc elixa uitis
folia cum melle concisa. Nec minus Hæmorrhoi ipsius crematum caput in potione datum:
aut cum Irino oleo Scordion herbam: comedendasq; in periculo hoc passas uuas. Non con-
uenit deinde nobis in hoc capite cum alijs, quo loco hic scriptor ait, ὑιδιέναι δριμυφαγίας χρησιμεύειν
καὶ μάλιστα τὰς ἀπὸ τῶν ταριχηρῶν. Illi enim Drimyphagias frequentem in hoc scriptore uocem,
ad acres tantum cibos contraxerunt. Nos ut est communis & propria eius uocis in medicina
æstimatio, ad eas uomitiones retulimus quæ accremento ciborum quæruntur. De quibus a-
ctum longius secundo uolumine a nobis in Omotharicho est.

De morsu Hydri. CAP. XI.

SI morsum Hydrus adegit, prodest origanum tritum, & aqua suba-
ctum, lixiuia cum oleo indita, aut aristolochiæ cortex, aut quærna
radix minutim contrita, & hordei farina cum aqua & melle colliquato.
Bibuntur etiam binæ aristolochiæ drachmæ in diluto uino, aut poscæ
cyathis duobus: deinceps marrubij succus, uel decoctum utriusq; cum
uino. Fauus recens datur in aceto.

B

EX M. VERG. COMM.

NOn satis certa in hoc capite omnia in græcis sunt. Pluribus enim locis a reliquorum græco
rum disciplina uariant, quæ hic scriptor pro Natricis morsu constituit: non tamē adeo diuersa
nobis uisa sunt, ut mutare aliquid, aut addere placuerit. Illud tantū monemus, quod Barbarus
ait, bibendū porri succum. &c. nos Marrubij dixisse, concordi in hanc uocem græcorum alio
rum medicorū præcepto: qui prasij, id est, marrubij, non prasi, id est, porri succo uti iubent.
Potuit ille suorum codicum fidem sequi: nos cōmunem lectionem, & ueterum auctoritatem
magis amauimus. Addiderunt græcorū medici remedijs ab hoc scriptore numeratis Nastur-
cium, Asphodeli semen, floremq;, & cum uino fœniculi semen.

De morsu Cenchridij. CAP. XII.

MOrsis a Cenchridio auxiliatur lactucæ fructus cum lini semi-
ne illitus, & satureia trita, & syluestris ruta, & serpyllum cum
duodecim hastulæ regiæ drachmis, & tribus uini cyathis, aut aristolo-
chiæ radix. Item cardamomum, & gentiana.

EX M. VERG. COMM.

COrruptū, maleq; habitum a librarijs aliquot locis caput hoc est. Licetq; Pauli Aeginetæ
auxilio totum restitui posset, satis tamen nobis fuit pro Cardamomo, quod passim in eo lege-
batur, Cardamon, id est, Nasturciū uertere. Factumq; id est, non tam quia ut diximus Carda-
mo græcus ille scriptor manifeste utitur, q̃ quia hic ipse scriptor in Nasturcio dixerat, ἑρπετῶν
τέ ἐστιν ἀντιφάρμακον πινόμενον. Quod est, Potum serpentibus remediū est. At Cardamomū etiam
id præstat. Scimus id quidem: sed utentibus ad hanc rem Nasturcio alijs in ambiguo, id potius
elegimus, q̃d græci alicuius scriptoris auctoritate defendi posset. Vitiū suspicati sumus illic etiā
esse, quo loco non integræ lectionis notā adiecimus. Credimus ēm legi quondam potuisse ali-

C ter eum locũ, καὶ ἕρπιλλος σὺν ἀσφοδέλῳ λελειωμένος, ποτιζόμενα δὲ παραχρῆμα κενταυρίου τῆς ῥίζης δραχμαὶ δύο σὺν οἴνῳ κυάθοις γ. Quorũ sensus est. Et Serpillũ cum Asphodelo tritum. Potiones aũt statim Centaurij radicis drachmæ duæ cum uini cyathis tribus. Nihil nos tamen mutauimus, locum legentibus signasse contenti. Sumusq; ad hoc Pauli Aeginetæ disciplina, & præcæptis usi: qui totum scriptoris huius caput ijsdem uerbis commentarijs suis adscribens & miscens, quo diximus modo totam hanc rem docet.

De percussis a Ceraste. CAP. XIII.

SI Cerastes, aut Aspis percusserit, cita partis amputatio suffragatur. Quare sine mora ictam partem amputare, aut scalpro confestim circumcidere, & ijs similia prosequi oportet. Vrentia insuper admouenda. Siquidem uirus hoc ueneno Basilici simile est.

De morsu Aspidis. CAP. XIIII.

IIs qui ab Aspide feriuntur, quæ de Ceraste scripta sunt auxilia dari debent. Nam uenenum hoc quemadmodum Basilisci, aut sanguis bubulus, celerrime in arterijs sanguinem cogit

EX M. VERG. COMM.

SEorsum, duobusq; capitibus de Ceraste hic scriptor & Aspide egit, contra q̃ in Græcis alij omnes fecerunt: qui simul de utroq; docuerunt, certius remedia hæc etiam tradentes. Dico autem certius, non quia plura, aut alia, sed quia expositis remediorum illorum causis & tractationibus, certiorem legentibus totã hanc rem fecisse uidentur. Nos eam relinquimus, non tam breuitati consulentesq;, q̃ quia nihil huic scriptori contrarium, aut aliud in eis est.

De Basilisci morsu. CAP. XV.

D AD Basilisci morsum, ut Erasistratus author est, auxiliatur castorij drachma in uino pota. Item papaueris succus.

Ictuum remedia ita se habent.

EX M. VERG. COMM.

QVæ ab Erasistrato contra Basilici morsum instituta quondam fuisse Diosco. ait, ueteres græcorum medici incerta sibi esse tradiderunt: propterea, q eorũ periculum nunq̃, aut rarissime ab aliquo factum fuerit. Et hæc quidem hactenus. Nobis sane longe plura, & maiore q̃ a principio cogitauimus operis incremento aucta. Dioscoridi uero, & legentium desyderio (tam late tota hæc res patuit, & nos tam multa, quod iampridem sentimus, parum certe diximus) nunq̃ satis futura: nisi uoluntatem nostram magis q̃ officium manes eius amauerint: & qua solent humanitate bonarum artium, & humanitatis professores nostra hæc exceperint: nec quatenus aliquid præstitimus, sed quid conati fuerimus, in honoris & officij censu nobis numerauerint. Reliquimus nos in extremo hoc opere quæ ab interpretibus alijs importune, & contra suam etiam iudicium addita huic scriptori fuerunt. Pro comperto enim nobis est, non esse eius, quæ tam leuiter, superstitioseq; in eis docentur. Relinquimus & quæ aliquando polliciti sumus in ultimo opere, addituros nos esse, Colorũ proprias cum suis discriminibus uoces: & antiquorum ponderum, mensurarumq; omnium antiquas rationes: præsertimq; quibus græcorum mensuris & ponderibus antiqua Romanorum, & nostrorum temporum pondera & mensuræ respondeant. Non tamen auferetur, quod nunc non datur. Cogitamus enim ueterum quorundam exemplo, & ex Theophrasti disciplina, de floribus commentarium, in quo certior Colorum omnium, in natura sumptis ab ea exemplaribus, ratio & historia tradet. Adijcieturq; illi quod ad pondera illa, & mensuras pertinet. Nunc enim ampliore uolumine librarios & legentes defatigare, uisum non est.

Finis LIB. Noni.

QVAE SEQVVNTVR, NON VIDENtur esse Dioscoridis.

¶ De Rhamno.

Rhamnũ, si quis eruat silente luna, & secũ ferat, contra uenena, & improbos hoĩes proderit. Pecoribus iuuãdis appendit. Nauigijs circũponi solet. Valet cõtra capitis dolores, & laruas.

ῥάμνος

¶ De Artemisia.

Artemisiam hærbam, si quis teneat dum iter facit, lassitudinem discutiet: & si in pedibus ferat, bestias, & lemures abiget. Si sanguis circa artus cõaluerit, ramulos ex rosaceo in olla ferue facito, & locum totum oblinito, cum somno indulgendum est. Strangulatui uuluæ mirum in modum auxiliatur. Vrinæ stillicidia, & opisthothonum leuat.

ἀρτεμισία

¶ De Pentadactylo.

Pentadactylũ, si qs circũ corpus portet, nullo dolore afficiet. Oculos, strumas, callosos tonsillarũ tumores, uuã, articulos sub lingua, neruorũ dolores, & dentes, psorã perniciali fame cõtractã iuuat. Remoratos a partu mẽses eijcit. Infusa manibus ex aqua tepida cõtra terrores, fascinũ, & laruas mirũ in modum cõmendatur. Vellito hærbam cum luna crescit oriente sole.

πενταδάκτυλος

¶ De Verbenaca.

Verbenaca recta genitale intendit, sed supina exiccat. Recta appensa, doloribus oculorũ auxiliat. Contra hebetudines eorundẽ & capitis dolorẽ efficax est. Trita ex aceto, lassitudinẽ resicit. Strumas, callosos fauciũ tumores statim discutit. Febriũ horrores sanat, si qs solũ ex aduerso stans ramulos tenuerit.

περιστερά

¶ De Dictammo.

Dictammũ siccatũ manibus terito, & redigens in farinã adiecta uini stilla corpus tangito. Si quidẽ contra oẽs serpentiũ iniurias auxiliatur. Vlcera, & putrescentes nomas præpurgans explet. Adactis corpori aculeis oblinit, ut p̃senti sit auxilio. Ad lienẽ, et in abditis locis uitia inflãmatione turgentia, redactũ in farinã illinito. Hærbã uere, magnis æstibus, autũnoq; eruito.

δίκταμνος

¶ De Saluia.

Saluia singultũ, tussimq; discutit. Omnibus malis ulceribus cum cæra & rosaceo sumpta auxiliat. Lienis dolorẽ, dysenteriaq; pota cũ uino albo pari modo sanat. Sanguinẽ excreantibus, potu medet. Ad extrahenda uuluæ onera efficax est. Pessimæ mulieres pessum ex ea subijciũt, ut partus excutiant.

ἐλελίσφακος

¶ De Cupresso.

Cupressus hærba cõtra raucedines auriculasq; p̃dest. Induratos tõsillarũ tumores, aquã intercutẽ, & coxendicũ cruciatus p̃sanat.

κυπάρισσος

¶ De Centaurio.

Centauriũ contra inflãmata uitia, & pulsantes ictus ualet. Fœminis uuluæ malo laborantibus auxiliat. Stillicidij urinæ, calculorũq; tormẽta leuat. Hærbam uere oriente sole legito.

κενταύριον

¶ De Buphthalmo.

Buphthalmũ crescente luna legerẽ oportet. Facit aũt contra pauores, laruas, & mala medicamẽta, fascinationes, ut pote cũ eas auertat. Radicẽ si quis mandat, dentẽ expuet, fluctionẽq; cõfestim sistens auxiliat. Quin & uentrẽ resoluit.

βούφθαλμος

¶ De Pæonia.

Pæonia hærba per æstus caniculæ ante solis ortũ uellit, appensaq; cõtra uenena, fascinũ, pauores & laruas, p̃dest. Itẽ contra febrẽ cũ horrore uenientẽ, diurnã nocturnãue, & aduersus tertianã. Prodit lemures a mõte in q̃ nascebat fugasse.

παιονία

¶ De Moly hærba.

Moly hærba si secta radice feratur, ueneficiorum & fascinationis amuletum est.

μῶλυ

¶ De Marina quærcu.

Marinã quærcũ, cũ rosaceo & oleo misceto, & faciẽ illinito cũ ad negocia te cõferes. Vegetiores reddit pueros imo uentri appensa, & ad arcẽdos pauores nocturnos manu teneto. Cõtra fascinũ, & oĩa maleficia p̃dest. Corpus tuet. Cum eñ fascinãtes recedũt, arescentẽ ramulũ occludit: & cũ p̃pius accedũt, aperit.

¶ De Chrysanthemo.

Chrysanthemon, si terra ante solis ortũ eruat, & collo appendat, ueneficas mulieres, oẽisq; fascinãtes amolit.

¶ De Erysimo.

Erysimon cũ uino tritũ, aduersus uentris dolorẽ bibit. Si qs grana septẽ domũ ingesserit, rixæ & iurgia concitabunt.

¶ De Elleborine.

Elleborine aliq̃bus Epipactis, alijs Borion dicit. Frutex est exiguus, minimis folijs constans. Bibit contra omne uenenũ, & iocineris uitia.

τέλος.

¶ ARGENT. APVD IOANNEM SCHOTtum librariũ, 28. Augusti, Anno Christ. M. D. XXIX.

Chartarum numerus, præter Indicem, 183.

INDEX
VOCVM

ferè omnium quæ passim in COROLLARIIS Hermolai Barbari, Annotationibus M. VERG. ipsiusq; DIOSCORIDIS Simplicium descriptione continentur.



Io. Schottus Librarius Lectori. S D.

Polliciti sumus Lector candide, idq; ab ipso Operis nostri frontispicio, binos Indices, quod ingenue quidem fatemur. Verum ut est sapientis, pro tempore mutare consilia, longe melius compendium in animum subijt, ut duos, in unum contraheremus: nō tam ut tibi uestiganti singula quæq; obuiam, & ob oculos essent, q̃ ut pensi quoq; nostri finem felicius adsequeremur. Id ut boni consulas, rogamus. Vale.

¶Litera A.

¶ Litera M.

¶ Litera H

¶ Litera P

¶ Litera Q.

¶ Litera R.

¶ Litera S

¶ Litera T.

¶ Litera V

¶ Litera X

¶ Litera Z

